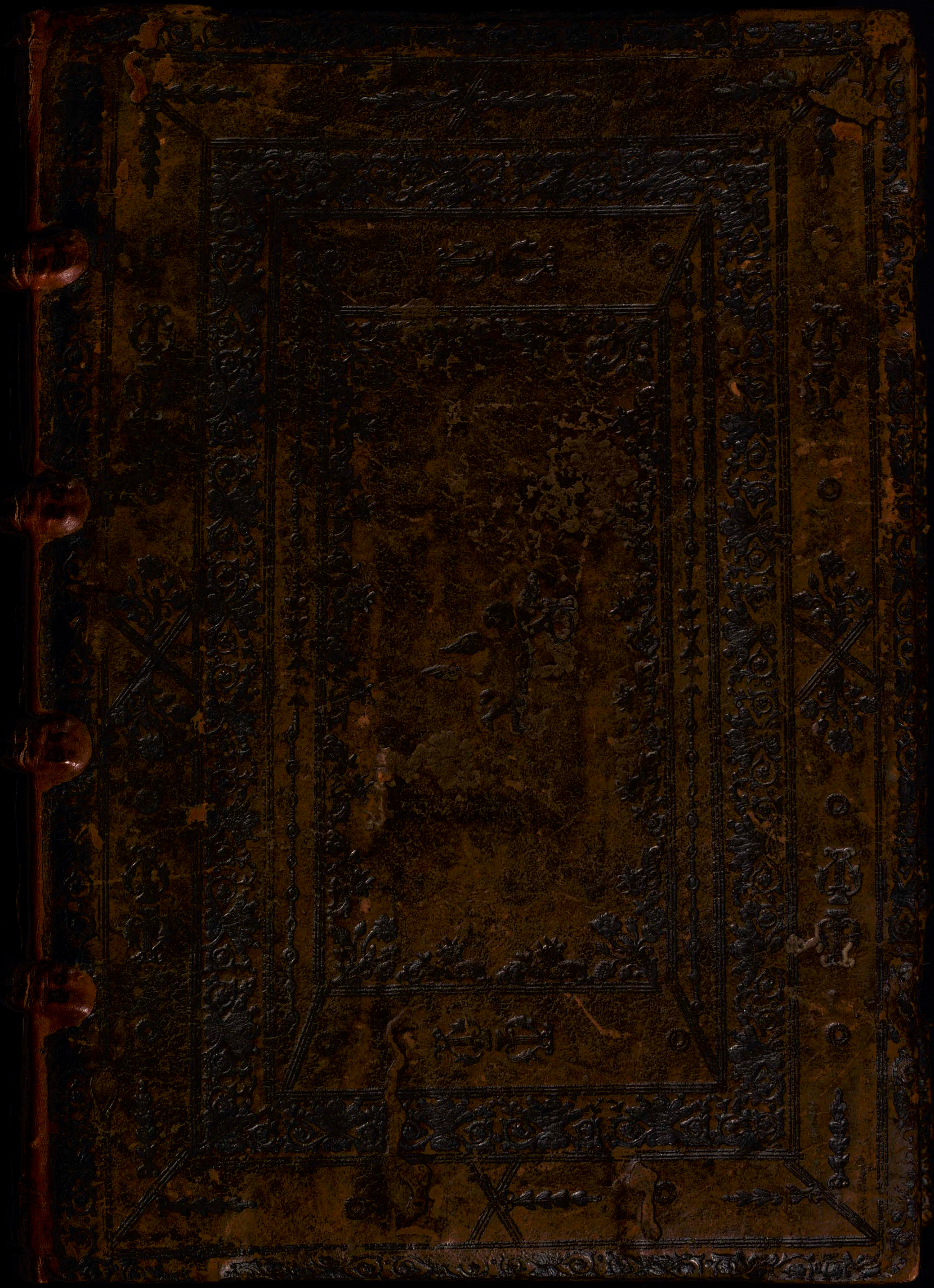

~~Cim. P. 1087~~

8004 — 8005
CIMELIA

3274 Prawo.
17 exempl.

Restaurację wykonała introligatornia „Starodruk"
w r. 1969. Przyszyto górną okładzinę do bloku książki
i ponownie ją oprawiono. Wytłoczono skórę na obu
okładzinach i na grzbiecie. Dodano po 1 kartce na
antefolium i postfolium oraz futerał. Części kost na
początku i na końcu książki zalaminowano.
Wyklejoną makulaturę dołączono osobno.
17.XII.1969 r. JO.

2054

5

Cōmune incliti Polonie Regni priuilegium cōstitutionū ⁊ indultuū publicitus decretorum approbatorūq3. cum

nōnullis iuribus tā diuinis q̄ humanis ꝑ Serenissimum principē et dn̄m dominū Alexādrum deigratia Regem polonie magnumducē Lithvanie Russie Prussieq3 dn̄m et heredē ⁊c. Non tamen in illudipsum priuilegiū sed motu ꝓprio regio serenitatis sue ꝑ adhortationē ꝓ īstructiōe Regnicolarū. proq3 regni eiusdē. ac iustitie statu feliciter dirigēdis eidē priuilegio ānexis ⁊ ascriptis. Mandāteq3 sacra eadem Maiestate accuratissime castigatis.

Josephus Kowalowsky Vicecapts Cracsis posse for 1594.

BIBLIOTH. UNIV. JAGELLON.

Ex Libris

Impressum Cracoviæ
In Ædibus Ioannis Haler.
1506.—

BIBLIOTH: UNIW
JAGELLONICAE

BIBLIOTHECA
Cim. 8004

Ex Libris Epti Martini Abnestouni
7 Cracouien 1556

Euerēdissimis et Reuerēdis i Christo pa-
r tribus, ac Magnificis generosis et Strēnuis dñis prelatis
Spiritualibus et Secularibus Baronibus patricijs ⁊ mi
litibus dñis colēdissimis fautoribus ⁊ fratrib⁹ obseruādis Nobi-
libusq; ⁊ famatis amicis dilectis regnicolis incliti Regni polonie.

Gratia Illmi Calat Brac

¶ Joannes de Lasko Regni eiusdē Cācellari⁹
Salutē cōplacēdi affectum, ⁊ mutue beniuolētie, fraterneq; chari
tatis augmētum Reuerēdissimi ⁊ Reuerēdi in christo patres Ma-
gnifici Generosi et Strennui dñi colendissimi fautores ⁊ fratres
obseruandi, ac Nobiles ⁊ famati amici dilecti. Nuper vestris cha-
ritatibus Serenissimo principi et dño dño Alexandro dei grā
Regi nr̄o gracioſissimo in Conuentione Radomien. Supplicātib⁹
p edēdo cōmuni Statutoꝝ Regni priuilegio, Sacra ei⁹ Maiestas
me (velud ab ineunte iuuētutis tpe i curijs publicisq; negotijs tpe
diuorum olim suoꝝ Kazimiri genitoris, et Joānis alberti germani
Regum polonie vsq; ad presentia felicis sui Jmperij tpa sub q̄bus
eius Maiestas me sue innate bonitatis clemētia officijs Cācellarie
preponere dignata ē) versatum hortata fuit ⁊ prouinciā dedit com-
munis eiusdem priuilegij ⁊ antiquaꝝ Regni institutionum ordina
tionumq; scribendaꝝ q̄bus Regijs iussis parēdo humiliter ad Re-
gis celoꝝ gloriam per quem Reges in terris regnant ⁊ cōditores
legum iusta decernunt ac ad honorē diuorum Adalberti Staniſlai
Wenceſlai et Floriani Regni eiusdē polonie patronorum Statusq;
publici felicitatē sempiternā et cōmodum ac communis iustitie au-
gmētum ⁊ vestraꝝ dominationum quaꝝ ductu elucubrationes la
boresq; isti publici fiunt cōmendationē phennem, presens cōmune
priuilegium per omnes istius libri passus continuatum scripsi. Q̄r
et si sacro Maiestatis Regie nomini dedicatum sit perpetuo Altis
mi ac prudētissimis vestraꝝ dñationum cōsilijs approbādum relin
quam me ac fidā ⁊ deuotā familie mee Corabitaꝝ fratrum meorum
Regni eiusdē nobilitatē vetustissimā. Fauorib⁹ ꝓtectioni ⁊ cōnate
beniuolentie vestrarum dominationum recōmittendo

¶ Nihilominus ingenue fatebor plus alijs ociꝫ datū doctis ⁊ rei
pitissimis p̄decessorib⁹ meis q̄ istud aliqñ scripturi essent quieci⁹ et
emēdacius. Ē cum aut fauor aut mandatum Serenissimi dñi ac dñi
mei Regis gracioſissimi voluit curis ac sollicitudinib⁹ diurnis atq;
nocturnis mihi incumbētib⁹, ⁊ hoc scribēdi dare munus pscribam
ea primum q̄ legētibus demonstrēt q̄ ac quot Reges principesq; ꝑ

ij

Regis Pr. Joannes Lasko Cancellarius.

vincias polonie ⁊ regnum istud ab origine rexere. quoꝝ et si memorabilis caterua esset. Tamē cum in Erarijs publicis nō omniū essent testimonia vel illustria eoꝝ facinora (vt cum eoꝝ gr̄a scribā) vl' eruditos mores iustitieq; cultus phibētia. Egregia saltē aliquoꝝ opa his inferā. q̄ futuros p̄ncipes ad meliora cōstituēda (vt equū ē) excitabunt: perscribā. et reliq̄ breuib⁹ q̄ ad vnū p̄ntis p̄uilegij corp⁹ Serenissimus dominus noster Rex congesturus est.

Quidē cōmune istud Regni priuilegiū

e Et si inicium habeat ex stilo regni consueto, put infra videbitur q̄ Sacra dn̄i n̄ri Maiestas in vnum plura cōnexuit p̄uilegia: tn̄ meis primodictis satisfactur⁹, pmissis: nō abre putauerim omnibus contenta priuilegij istius lecturis intimandum.

Principes polonoꝝ gētiles a rex p̄mordio ad q̄rtā decimā successionē gētiles fuisse ifrascptos ¶ Prim⁹ Lech gētis n̄re originari⁹ fundator cū filijs ⁊ successorib⁹ suis a q̄ p̄ externos Lechite dicimur. ¶ Scōs Gracc⁹ ex priuato per electionē ad principatum sublimatus. ¶ Tertius Lech Gracci fili⁹ quorum vterq; Gracc⁹ ⁊ Gracci fili⁹ arcis ⁊ ciuitatis Cracouien n̄raꝝ ātiq̄tatum et annalium testimonia dicēt fundatores esse a q̄bus condam Gracouia postea vsq; ad tpa dieꝝ n̄roꝝ Cracouia nominitatur l̄ris. C et H in sermone ⁊ scriptura cōmuttatis. ¶ Quartus Wanda filia Gracci in q̄ defecit stirps Graccoꝝ q̄ vt Lothogaꝝ Alemanorum principē ipaꝝ armoꝝ vi ad matrimoniuꝫ secum h̄bēdum cogēdum vicisset: viuam se dijs libauit victo Lothogaro vndis Histule se p̄focauit seipam dijs libando quibus hec pro victoria vota fudit ¶ Quint⁹ Premislaus al's Lesthelz prim⁹. ¶ Sextus Lesthelz Scōs viginti vni⁹ filioꝝ p̄ occisus i bello a filio Karoli magni romanorum Impatoris. ¶ Septim⁹ Lesthelz Terti⁹ Scōi filius. ¶ Octau⁹ Pompilius al's popijel prim⁹ viginti vni⁹ filioꝝ pater ¶ Nonus Pompili⁹ Scōs patruoꝝ venenator in Cruschwicza a muribus consumptus in quo defecit prosapia Lijesthlzonum. ¶ Decim⁹ Pisasth ex Cruschwijcza oppidan⁹ Ruricola ⁊ mellificiorum opifex. ¶ Undecim⁹ Semout⁹ filius pyasth. ¶ Duodecimus Lesthelz q̄ regnauit Anno Noningentesimo q̄nquagesimo scōo Semouti fili⁹ ¶ Tredecim⁹ Zijemomisl. al's Semout⁹ filius Lesthelz. ¶ Quartusdecimus Myeschlzo seu Myeczslaus cecus nat⁹ ē diuinit⁹ illuminat⁹ p̄mus Christianoꝝ principum fili⁹ Zyemomysl sub Leone octauo papa ⁊ Ottone Impatore fidem suscepit Noningētesimo sexagesimo quinto. cui Wambrowlza bo-

bema in cõiugium ꝛesponsatur q̃ cõiugẽ Neofitum ꝓtugali adiuta cõfidẽtia ꝙ ꝙuersatione familiarissimã in fide stabiliuit. ¶ Quint⁹ ꝛecim⁹ Boleslaus magn⁹ alꝫ Chabri Rex fili⁹ Myeschkonis ceci cui⁹ tpe Otto Tertius Ruffus Romanoꝝ impator Ex vrbe roma ad venerãdas diui Adalberti nepotis sui reliquias personaliter ve niens Gnezne eumipsum Boleslaum creat in regẽ ꝛ Imperij con fratrẽ. Anno Millesimo scdo. ¶ Sedecimus Myeczslaus Rex fi lius Boleslai Chabri. ¶ Decimusseptimus Kazimir⁹ Rex mona chus fili⁹ Myeczslai mozitur. Anno Millesimo q̃nquagesimooc tauo sepelitur in Ecclesia ploczeñ. ¶ Decimusoctau⁹ Boleslaus scds Rex ferus et bellicosus beati Stanislai interfector filius Ka zimiri in quo cessauit regium ꝛc⁹ ꝛ monarchia Regni in puncias diuisa ¶ Decimusnon⁹ Uladislaꝰ frater Boleslai suptoris ꝓncepꝭ seu dux dict⁹ hermãnus. ¶ Uicesim⁹ Myeczslaus fili⁹ Boleslai bellicosi Bux ẽ nõ ẽ rex potit⁹ gubnãte monarchiã Regni patruo Boleslao. Idẽ Myeczsla⁹ venenat⁹ ẽ ob odium ꝛ timoꝛẽ paterne tirãnidis ¶ Uicesimusprim⁹ Boleslaꝰ Crzyꝛvoꝛvsthỹ fortunat⁹ ꝛ victoꝛiosus ꝓnceps q̃ in vita sua q̃draginta sex victoꝛias ꝺ hostes suos obtinuit in septima et vltima nutãte foꝛtuna cõtra Ruthenos bellãs succubuit q̃nq; filioꝝ pater q̃ oꝛiginẽ Scissionis monarchie ꝺederunt soꝛte inter eos ꝙ patrẽ puncỹs Regni diuisis nomina fi lioꝝm sunt Uladislaus Boleslaus dictus Crispus Myeczslaus Lassꝛonogỹ Henric⁹ et Kazimirus. vixit Annis q̃nquaginta q̃t tuoꝝ dñatus est ãis triginta sex Obyt ãt Anno Millesimo cente simo tricentesimonono in Ecclesia Ploczeñ sepultus. ¶ Uicesim⁹ scds Uladislaus fili⁹ Boleslai ducis semoꝝ rex potit⁹ sub quo Re gnum pniciosam Scissionẽ cepit ꝛ multis ãis ꝓtinuauit Exulat⁹ cum vxoꝛe femina Theutonici generis polonos exosa quiin exilio moꝛtu⁹ ẽ ¶ Uicesimustertius Boleslaꝰ cum fratrib⁹ fratres Ula dislai exulãti et filỹ Boleslaj Crzyꝛvoꝛvsthỹ. ¶ Uicesimusq̃rtus Myeczslaus senex frater Boleslai. ¶ Uicesimusquint⁹ Kazimir⁹ dux Sandomirieñ vltimus filioꝝ Boleslai Crzyꝛvoꝛvsthỹ absq; vlla sorte a patre relictus. ¶ Uicesimussext⁹ Myeczsla⁹ Opolieñ et Rathiboꝛieñ dux filius Uladislai exulati. ¶ Uicesimusseptim⁹ Leschko Albus dux filius Kazimiri. ¶ Uicesimusoctauus Bo leslaus pudicus fili⁹ Lesthkonis Albi sub quo Batthiana clades Regnum polonie afflixit ¶ Uicesimusnonus Henric⁹ cum barba Slesie ꝛ Maꝺoꝛispolõie dux tutoꝛio nomine monarchiã dirigebat ¶ Triceslm⁹ Lesthkonigeꝛ dux Siradieñ patruelis Lesthkonis

Boleslaus Alᵗ Chabry, ab obᵗ 3to Russᵒ.

Rex primus, 1002.

Albi. ¶ Hic vero nõnihil inferã truncatim̃ ab indagine ãnalium̃
prolixissima sumptum continẽs euentus insignes q̃ ad cautelã po-
terint sub tpe publicis cõmodari respectibus erit ãt continuatio a
morte istius Lesthkonis nigri vsq; ad monarchiam Uladislai Lo-
kijethkonis et aduocacie Cracouieñ. cõfiscationẽ qua descripta re-
liquos isti⁹ arboris Regie ramos pingã ordine suprascripto ⁊ erit
Tricesimusprim⁹ Boleslaꝰ ꝓut infra videbitur istum Lesthkonẽ
nigrum sequẽs. Quippe Lesthkone nigro monarchiã gubernãte
leo dux Ruthenoꝝ filius Dauidis regis Russie opibus ⁊ gẽtibus
potẽs cum animo destinasset terras certas Lesthkonis sibi subicẽ
cõgregato. ex Lithuanis Tartaris ⁊ Gepidis sedẽ suã tunc ĩ terra
Drohiczensi hñtibus: qui Geppide Jatrvijess dicuntur et eoꝝ re-
liquie extant in territorio Norvogrodek et Slomijn. Aliqui etiam
Hungariã translati vbi Jassouije vocãtur. Et ex suis Ruthenis in-
genti excercitu terrã Lublineñ vastat terrã Sãdomirieñ ingressus
ꝓfligatur et successiue ꝑ Lesthkonẽ castra sua Russie expugnãtur
non tñ potitus erat ducatu Russie Lesthko ꝫ onustus et opulẽtus
spolijs ad ꝓpria reuertitur. Ex q̃ttuor ꝓuincijs videlicz Cracouieñ.
Sandomirieñ Siradieñ et Lublineñ. triginta milia eq̃tum ⁊ duoꝝ
peditum exercitu habito. Quo Lesthkone nigro duce terraꝝ Cra
couieñ Sandomirieñ Lublineñ et Siradieñ qꝛ in dismẽbratiõe cõ-
muni monarchiã representãtium mortuo existẽte. Boleslaus Ma-
zouie dux minor Conradi german⁹ Cõrado ꝓpter feroces ei⁹ mores
et vastationem in eisdẽ terris viuente Lesthkone cõmissas ꝯtẽpto
eligitur in monarcham postulatoq; accersito et veniẽti arcis ⁊ Ci-
uitatis Cracouieñ per prelatos ⁊ Barones possessio datur quo in-
tronisato existente Ciues Cracouieñ in Henricum q̃rtum Uratisla-
uieñ ducem animo propensi eum clanculum vocãt vocato venienti
porte vrbis panduntur Henrico rebus ĩ Ciuitate potito Boleslaꝰ
nouitate iniqua perculsus arcem reliquit Mozouiam ꝓfugit Hen-
ricus monarcha declaratus Uratislauiã redijt p̃sidijs ĩ monarchia
locatis. Que Uladislaus cubitalis al's Lokijethko Siradieñ et
Cuijauie dux deturbat fauore Pauli Episcopi Baronum ⁊ milita-
rium arcẽ et Ciuitatẽ Cracouieñ conscẽdit. Ciuib⁹ tamẽ Cracouieñ
partes Henrici fouẽtibus iterum Henricus quartus noctu ĩ vrbẽ
receptus Uladislaus Cubitalis fuge presidio et fratrum sancti Frã
cisci industria per murum missus. Exinde inter presidia arcis et Ciui
tatis cedes et pugne cõmisse. Paulus Episcopus capt⁹ reb⁹ exut⁹
animaduersario ꝑ Slezitas in Uladislauitanos cõmissa. ⁊ ꝯcessio

militum in deditionem Henrici rursum facta. moriēte Henrico. Cubitalis Sādomirieñ Premislaus Maiorispolonie duces ducatus consecuti. vixit tunc coniunx Lesthlronis griffina metu āmittendi dotalicij in Cracouieñ ⁊ Sādomirieñ terris habiti Uenceslao Bohemie duci suo ex germana nepoti terrarum donat Jus Legauit Cracouiā: exercitum Uenceslaus duce Thobia prageñ Episcopo cui Premislaus. Tametsi Bohemis superior tamen liuore in Cubitalem perustus Thobie prageñ Episcopo cedit Thobias possessionem arcis ⁊ ciuitatis Cracouieñ griffina fauēte ingreditur Exercitus Bohemorum Castro et Ciuitati Sandomirieñ admouit. ꝑ per Cubitalinos cum strage insigni repulsus Cracouiam veniens in eaq; relictis Bohemorum presidijs pragam redijt cum griffina q̄ prage Ludibrio habita moritur. Interea Cubitalis Bohemoꝝ presidia vrget. munitiōes euertit et expugnat Thobiam iterum ex Bohemia cum nouis exercitib⁹ missum fudit qui re infecta iterum iterumq; pragam redit. Uladislao Cubitali rebus in Monarchia Regni potito. Erumne adijciebantur noue Etem̄ mutilatio grādis in corpore Regni perpessa ꝑ occupationem Pomeranie dolis Cruciferorum. Anno dñi Millesimo tricentesimo duodecimo patratam Cuius ordinis ductu Albertus Cracouieñ Aduocatus Uladislao Cubitali infensus cum Boleslao Opolieñ duce de Cracouieñ ciuitate illi dedenda cōponit. Qui Opolieñ congesto exercitu apertas Ciuitatis portas ingreditur arce loci eiusdem in fide Regia manēte Ad cuius presidia et Ciuitatis recuperationem Uladisla⁹ assurgit obsidioneq; vrbem premendā decreuit. Sed legatis mediantibus Boleslaus Alberto Aduocato et ceteris qui se nouerant Ciuibus parum fidens motus cominationibus Cubitalinis adhortationibusq; Legatorum eius. presertim vero prospiciēs Razimirum Cubitalis filium verum atq; iustum eius successorem causas aduētus sui coram legatis in Aduocatum retorquet sic sub conditionibus. regreditur opoliā Aduocato ⁊ ceteri factiōis auctorib⁹ secū receptꝰ Uladislaus hoste per conditiones victo Cracouiam victor ingreditur. Amplissimas aduocacie possessiones et supellectilē Ciuium sceleris cōsciorum cōfiscat: plures vero obtruncat nōnullos alijs penis vite damnat. Ex domo vero Aduocati arcē erigit ⁊ īrvalrva sancti Nicolai turrim extollit in quibus presidia locat sic feliciter regnat. Sic quoq; Jus eligendorum Consulum condam in cōmunitate perhenne in Palatinum loci mittit.

Circa hec tempora Albert⁹ tertius Liuonieñ.

al's Rigeñ Episcop⁹ ordinē fratrum de milicia christi nuncupatum
qui gladium et desuper Crucem rubeam deferebāt apud Liuoniam
instituit pro defensione fidelium contra barbaros Tertia bonorum
parte Rigeñ Ecclesie illis in dotem assignata quem postea Grego-
rius nonus papa ordini hospitalis sancte Marie ordinis Theuto-
nicorum vnuit et vt in iurisditione prelatorū Liuonie consisteret de
creuit. Cuius exemplo Cōradus dux Cuiauie vexatus et attritus
crebris incursionib⁹ prutenorum qui tunc Gette appellabātur vo
cauit eosdē fratres Cruciferos de Liuonia de milicia christi nuncu
patos. quibus castrum Bobrzin vt ex eo barbarorum insultus re
pellerent assignauit. Sed illis ꝓpter debilitatem virium parum ꝓ-
ficientibus ⁊ tenuē resistentiā barbaris opponētib⁹. terre Culmeñ
et Lubauie fuerunt penitus desertate. Cum autem ordines prefati
vniti (vt premissum ē) fuissent. Idē dux Conradus qui iā antea fra-
tribus cruciferis Liuoniensibus castrum Bobrzineñ cōtulit securi-
tati prouinciarum suarum consulens prouidēs Aduocatis in sub-
sidium fratribus Cruciferis milicie Religiose sancti sepulchri dom⁹
Theutonicorū illis Nieschouiā castrum donauit. Et demū terras
Culmeñ et Lubauie intra fluuios Ossam ⁊ Brzvaczam sitas. Ea
cōditione vt Magister ordinis q̄cunq; ex barbaris acquireret cum
eodem Cōrado duce et successoribus ipsius Polonie principibus
equa diuisione partiatur Terra vero prutenica conquisita donatio
ipsa Culmeñ et Lubauie terrarum irritari earumq; ꝓprietas ⁊ pos-
sessio ad Cōradum ducem suosq; successores pleno iure deuolui de
beant. prout hec apicib⁹ litterarum firmata extant ī scriniis Regni
⁊ ducum Mazouie condita. attamē Cruciferi beneficio fundatoris
abusi datam fidem preuaricati in eum arma vertentes multis incō
modis Regnum polonie attriuerunt quod in eis diuinitas sub Ka-
zimiro Tertio emendauit. Scripsi hec paucis consulto et forsan sb
hac felice Regum arbore stans iterum paulisper immorabor ad ex-
terna prospecturus. donec deus clemētissimus donet ex his nostris
cōsilia ad certamina paganorum nos vrgentium saluberiora sunt
inquam consilia infrascripta elegantissime p̄ industriam cōcepta ad
necessitatemq; belli Regnis et regib⁹ infrascriptis cōmodata. q̄b⁹
finitis nihil posthac extraneum hic ponam sed calamum ad Reges
iura nob cōia ꝓstituētes ꝓuertā. **Dū regna Hispaniarū**
olim a Mauris qui iāpridē Beticam al's regnum Granate occupa
uerant oppressa atz vastata fuissent adhiberenturq; pro eorū tutela
per Hispaniaꝝ reges varij defensionum modi. Inter quos nullus

vtilior atq; efficacior visus est q̃ qui et modo perdurat Regularis militie institutio ex quattuor ordinibus constituta videlicet de Alacantara de Caltraua de Muntesa et Johãnitarum qui Rodian⁹ denominatur quorum virtute atq; opera indefessa accedeñ sedisapostolice atq; finitimarum nationum auxilijs nõ modo Regna illa defensa sunt. sed ⁊ regnum ipsum Granate vnde perueniebat ꝑnicies funditus expugnatum est et in ditionẽ hispaniaꝝ Regis redactum

Ordo magn⁹ de Calatraua Magnifice ac opulenter dotatus habet in prouentib⁹ ducenta milia. ea ratione quia ĩ eum suscipiuntur etiã coniugati stipendium milicie sue pro sui stat⁹ sustentatione certum habeñ. hij dum a bellis barbaricis fieret vacantia maritimis insistunt littorales affrici gentilium ꝓuincias bello infestantes negociatoresq; eorum predãtes hunc ordinẽ suscipiunt prestantiores familiarum nobilitatis Hispanice

Alter ordo de Alacantara appellatus habet Sexaginta milia in prouentib⁹ militans indesinẽter dum res exigit tam terra q̃ etiã mari hic vna cum alio qui dicitur de Muntesa coniugatos nõ suscipit **Tertius ordo dict⁹ de Muntesa** Quinquaginta milia in introitibus habet qui eq̃ cum superioribus implens debitum suum cõtra Mauros assidue militat. Hij autem tres ordines vnum et eundem habitum deferunt: nigras tunicas albis palijs contectas sinistro humero crucib⁹ rubeis. Alij bifurcatis. alij vero simplicibus affixis sb̃ beati Bernhardi rl̃a militãtes

Quartus ordo Joannitarum: sub solita obseruantia sua militans a virtute aliorum non discrepans exequitur debitum suum satis opulenter prouisus fouens ⁊ acceptans aliarum nationum fratres bellare contra Barbaros volentes necessarijs sufficiẽter ꝓuisos Quẽ morem imitati Frãcie Reges gloriosi hui⁹ ordinis miliciã ĩ frequẽti numero summa auctoritate et facultatib⁹ p̃ditã extinctꝫ ⁊ delet tẽplarijs nõ infructuosum idip̃m existimãtes Regno suo inseruere. **Quantum igitur ordines isti** In fidei Orthodoxe plãtatione et defensione militãtes ⁊ insudãtes fructificauerint testãtur Rodus aliaq; terra ⁊ mari loca tot ãnis ab infideliũ insultib⁹ defensa q̃ q̃dẽ aut alij ordies nr̃e Reipublice ab ĩfidelib⁹ opp̃sse aliqñ ꝯmodati. si vtiles aut necessarij eẽnt p̃latoꝝ optimatumq; nr̃oꝝ arbitrio reliquã dixi h̃ b̃uiusculo ex ꝓlixiorib⁹ itaq; vti supius scp̃seri cresceẽtẽ monarchaꝝ nr̃oꝝ arborẽ leuaturussum

ad felicem vsq; Sereniſſimi domini noſtri domini Alexādri Regis aſcenſum Leſthkonem enim nigrum ſequitur.

¶ Triceſimus primus Boleſlaus dux Mazouie. Sed paruo tempore rerum potitus. ¶ Triceſimus ſcōs Henricus ſecundus Uratiſlauien dux filius Henrici cum barba a Tartaris ante Lÿegnicie in cōflictu interfectus

¶ Triceſimus tertius Boleſlaus Caluus Uratiſlauien. dux filius Henrici ſcōi. ¶ Triceſimus quartus Henricus quartus Uratiſlauien dux. ¶ Triceſimus quintus Uladiſlaus Lokthelk prima vice electus breui tamen poſtea per defectionē ſubditorum Regno deſtitutus Bohemie rege Uenceſlao ſubſtituto ¶ Triceſimus ſextus Uenceſlaus Bohemie dux poſtea vtriuſq; regni Rex

¶ Triceſimus ſeptimus Uenceſla⁹ ſcōs Bohemie Rex Uenceſlai prioris filius ſed non eſt rerum potitus qr̄ profectionē ad poloniā in Holomuncz fuit interfectus. ¶ Triceſimus octauus Premiſla⁹ Maioriſpolonie et Pomeranie dux et princeps in recuperatiōe monarchie primus ī eaq; ad Regnum Gneznē. Anno Milleſimo ducenteſimo Nonageſimo quarto Coronatus Tandē ī Rogozno cōuentum agens inſidijs marchionum Brandēburgeñ interemptus

¶ Triceſimus nonus Uladiſlaus Lokthelk poſt ſuam a Monarchatu deſtitutionē per prelatos et Barones terrarum Cracouien. Sādomirien Lublinen & Siradien iterum reaſſumitur ad regnum Reliquis ipſius imperium propter priſtinos ſuos malos mores deteſtantibus. ¶ Quadrageſimus Kazimirus ſcōs qui ob merita ſua magni nomen meruit apud nr̄ates. Singularis prouidētie p̄nceps qui ad politicam vitam et mores pro magna parte polonos reduxit celebrem nominis ſui memoriam relinquens.

¶ Quadrageſimus prim⁹ Lodouicus al's Loÿſch Kazimiri magni ex ſorore nepos Hungarie et polonie Rex Marie et Hedrvigis genitor: caruit eē maſculina ple. ¶ Quadrageſimus ſcōs Heduigis filia Lodouici regis al's Loÿſch per polonos incoronata et totali & plenaria fungens autoritate. Hec in virginali ſtatu exiſtēs nupſit primum Uilhelmo auſtrie duci conſentientib⁹ primorib⁹ polonie Regni. hic cum ſuis inſolentius ſe gerēs q̄; legittimum decebat p̄ncipem ob deſpicabiles mores ſuos polōis exoſus pellitur de regno Nupſit deinde licz inuita diſpēſante Sedeapoſtolica Uladiſlao Jagelloni duci magno Lithruanie ex gentilitate ad fidem conuerſo q̄ orba prole moritur et ī Cracouien Eccleſia ſepelitur. In qua defecit ſucceſſio in Regnum ſtirpis polonie principum

¶ Quadrageſimus tertius Uladiſlaus Jagello Rex eligitur ⁊ in
coronatur qui poſt mortē prioris uxoris ſuperduxit dc eadē familia
Annam Cilie Comitis filiā ex qua progenita fuit vnica eiuſdem no-
minis filia in virginitate defuncta Supducēs tertiā viduā polonā
Generoſarum tribuum Regni nobilem ea nulla prole relicta obiit
Junxit ſibi et quartam i matrimonium Zophiam Rutbenā ex qua
genuit duos filios videlicet Uladiſlaum et Razimirum Jam in vl
tima etate exiſtens. hic Rex multa magnifica opera in vita geſſit
¶ Quadrageſimus quart⁹ Uladiſlaus Uladiſlai Jagellonis fili⁹
Hungarie et polonie moderator hic apud varnam Bulgarie cum
Amuratho Thurcarum principe confligens acie victus interiit
¶ Quadrageſimus quint⁹ Razimirus Rex Tertius. quart⁹ autē
in numero ducum Jagellonis fili⁹ frater Uladiſlai princeps mitis
atq; modeſtus. ſed plus cq̄ principi cōuenit venatice voluptati de-
ditus. cuius Illuſtriſſima proles Regia Hungarie Bohemie Po-
lonie regnis aliiſq; prouinciis ampliſſimis ad hec Regna pertinen
tibus in ſceptris Regiis cum fauore et benuolētia ſubditorum feli
citer dominatur Regnauit annis quadraginta quinq; vixit āt ānis
Sexaginta quinq; moritur i Grodno Lithuanie in Cracouien Ec
cleſia ſepultus. ¶ Quadrageſimus ſextus Joannes albertus Rex
eiuſdem Razimiri natus Magnaq; ⁊ pceritatis et animi virtum p̄n
ceps primum ad regnum Hungarie cōi Regnicolarum illoq; voto
poſt olim Mathiam Coruinum in Ratiſch poſtulatus. poſtea ſuc
ceſſor genitor⁹. Cui niſi mors imatura et felicitas Sereniſſimi Ula
diſlai Hungarie et Bohemie Regis germani ſemoris Regnandi
dñatum et mundanum preripuiſſet Imperiū oim maiorq; ſuoq; vir-
tutes opera et imperia prudētia magnanimitateq; ſuis equaſſet.
Quadrageſimus ſeptim⁹ regnat Sereniſſim⁹ ⁊
glorioſiſſimus dñs nr̄ Alexāder eiuſdem Joānis albert⁹ german⁹
et ſucceſſor. iſtaq; cōgeſtor cōditorq; legum quē (ſic vitatē fatebor
ſi natura et fideq; curſus natiuitate p̄miſſam habuit fidē) exitu rerū
videbim⁹ et fortunatiſſimum et principib⁹ Aſie ducibuſq; potētiſ-
ſimis quorum magnus dux eſſet iam euo noſtro imperante. vitaq;
comite feliciter ac victoriose. dei propiciante dextera regnaturum.
habentem in ſeruitute domo ⁊ curia ſua Regia Magnum et po-
tentem Tartarie Trāſtanaitane imperatorem Schiachmeth cum
fratre iuniore Rozalz Soltan. et nepote ex ſorore Chalelz Stolan
ac duce Tartarie ſue Tranſtanaitane Talzramiſſ. Aliiſq; ducibus
Tartaris eidem imperatori Schiachmeth ſubiectis.

Qua regum. Principumq; polonie Arbore post Lech Szla
uonem ꝓuincialē. primaꝝ fundatorē polonie ducem. in altum exur
gente. ⁊ suā felicissimā Impatoriā crescētiā hn̄te. ab externis natio-
nibus Lechite dicimur. Nationēq; nr̄am sub eorundem imperio
ducum Lech successoꝝ iuregētium a p̄mordio rectā p̄sumim⁹. Sz
Lechitis ducib⁹ nature cursu occidētib⁹. Et successiue ꝓuincijs po
lonie Catholicis impantib⁹ p̄ncipib⁹. et tandē Regno eidē polōie
inclitissimo in felicitate pij Boleslaj Chabri primi polonoꝝ Regis
Maiestate imperiali ꝑ impatorē Ottonem Tertium al's Ruffum.
Gnezne dyademate regali donato Regib⁹ monarchiā regni p̄uatis
legib⁹ moderātibus. Tametsi eraria regni publica velut antiqui-
tatum domicilia. monimenta cōtineat admiranda victoriosissima ⁊
gloriosissima. mundanā quāuis maiestatē superātia. iā in reb⁹ ip̄is
diuersoꝝ geneꝝ p̄ciosissimis. iā etiā ī p̄uilegijs ⁊ vetustissimis scp̄tis
bullis aureis Metallinis ⁊ cereis signatis. Tamen tā ex illis q̄ sa-
S. Adalbertus crarum edium testimonijs constat. nō alium q̄ diuum olim Adal-
bertum rosensium Bohemie ⁊ polonie regni familiaꝝ maiorem. ⁊
dicti olim Impatoris ex sorore nepotem. de Bohemie pragensi in
Guezneñ metropolitanā Eccl'iaz translatum. ⁊ tāq̄ polonoꝝ apo
stolum. primā s̄ diuinā Regib⁹ ⁊ nationi polonie sanctionē s̄b vno
cātici cōtextu deigenitrix. quod vulgari polonico Bogarodzijcza
legitur edidisse. quod cāticum ipso olim sanctiēte p̄sule. Regib⁹ q̄z
et vniuersis regni ꝓcerib⁹ (ex p̄cepto et consuetudine laudabili) ap-
probātibus. initijs belloꝝ in Regno polonie preponi ꝯsueuit. Sic
q̄z scim⁹. ex p̄uilegio veteri s̄b ei⁹ cōcentu belloꝝ initijs signa dari
post illud nō reperi q̄cq̄ ꝯstitutum publicit⁹. vsq; ad tp̄a duci Bo
leslai in Calissieñ ducali sede. post dismēbratā Regni eiusdē monar
chiam ex cede sanctissimi p̄sulis Stanislai cōmissam. ducatum ter-
rarum Maioris polonie gerētis. cui⁹ (suo loco) p̄uilegium constitu-
tiones cōtinet. ad iustitiā inter Christianos ⁊ iudeos regnicolas ꝓ-
uidendā scriptum. Cuiusq; ꝑuilegij autoritas. qm̄ ad p̄uatum ter-
rarum Maioris polonie dominatum ⁊ nō ad vniuersas regni terras
refertur. eo q̄ dux ip̄e toti monarchie polonie nōdum tunc imparet
Iccirco ꝑ vnicum Regium instaurata monarchia succedētium vi-
delicet ꝑ magnum Kazimiꝝ regē cōfirmatum fuit. Apud alios v̄o
reges ac ab illustrissimo dn̄o nr̄o Alexādro q̄uis ꝑ iudeos iterpone
retur ꝓmitteretur q̄z auri vis magna tn̄ special' ꝯfirmatio minime ī
petrata Serenissimi p⁹ h̄ polōie reges n̄ vniuersi

Sz tãtumnõ infraſcripti ſuas q̃libet dederunt Regno ſanctiones.
Jdẽ olim Magn⁹ Kazimirus ſcõs ſuas q̃ prima dicuntur Statuta
Deinde Lodouic⁹. als Loÿſch Hungarie ⁊ polonie Rex ſuas Vla
diſla⁹ Jagello rex polõie ⁊ Magnus dux Lithuanie condã gẽtilis
ẽ ipoſtulatiõe ad Regnuz baptiſat⁹ ſuas Vladiſla⁹ Jagellõis hun
garie ⁊ polonie Rex ſuas Kazimir⁹ Tertius Rex polonie ⁊ magn⁹
dux Lithuanie Vladiſlai Jagello filius ſuas. Joãneſalbert⁹ ⁊ rex
polonie ⁊ Lithuanie ſup̃mus dux ſuas. noſtro vo tpe Sereniſſim⁹
et victorioſiſſim⁹ dñs nr̃ dñs Alexander Rex polonie ⁊ Magnus
dux Lithuanie Ruſſie Pruſſie. ac terraz Cracouie Sãdomirie Si
radie Lancicie Cuÿſauie Ploczeñ. Culmeñ. Elbingeñ. Pomeranie
Samogithie dñs ⁊ heres ſuaſ ſpeciales leges nob̃ dederunt. Que
q̃dem leges hic memorate vetuſtior es. adeo ſuppreſſe fuere vt duo Leges noſtre ne-
vel tres. aut Barones aut patricÿ poloni omnino nõ fuerint. tot cõ glecte.
ditas Regni leges ſcientes. neminẽ ãt reuera offendi inſil collectas
hñtem. Quod cum p̃lati Eccleſie ac barones primores et patricÿ.
necnõ nobilitatum vniuerſi mirabundi ꝑpenderẽt. et nõunq̃ ĩ pub
licis ꝑponerẽt cõſiliÿs. Leges ipſas ꝑculdubio fuiſſe. Sed vel per
bonoz impotentiã neglectas. vel p malor temeritatẽ obliteratas.
Eas ac vniuerſas alias ordinationes ꝑpetuas ad felicitatẽ Status
publici regni polonie ptinẽtes. Aliquas etiã externas ĩ priuilegiÿs
Apoſtolicis ordinariÿs Eccliaſticis ⁊ imperialibus ad optimos tñ
Chriſtianoz mores ſcriptas. ⁊ nõnullas ꝑ aliÿs ꝑincipiÿs editas vt
ſunt leges Ciuilis ſeu Juris Maÿdemburgẽſis. quod quidem ius
Maÿdẽburgeñ. etſi impiali maieſtate Ottonis ruffi Ceſaris cõſti-
tutum fuerit tñ q̃ illud Sereniſſim⁹ olim Kazimirus Magnus fa-
tetur ad vtilitatẽ et ꝑfectum regnicolaz Regis polonie acceptaſſe
illudq̃ repoſuiſſe in thezauro regni cõi vt de h̃ priuilegium Juris
ſupremi caſtri Crac̃. ꝑſtringit cuius Juris ac legum Ciuilium ĩ opi
dis ⁊ villis Regni polonie ius Ciuile hñtibus. fit practica ⁊ obſer-
uatio. Jccirco innata eiuſdẽ Sereniſſimi principis ac dñi dñi Alex-
andri regis gracioſiſſimi pietas. intelligẽs iura ipa atq̃ leges Rei-
publice q̃ cõi ac priuate cuiuſlibet. Juſtitie vtiles ⁊ ꝓneceſſarias.
decreuit eas ordine infraſcripto colligere. Ad cui⁹ Regie celſitudis
honorẽ ſempiternãq̃ gloriã. inſup collecte ſunt approbate ꝓſeruã
dorum terminoz atz rei iudicate exequẽde ⁊ iudicioz cõſuetudines
ꝑut videbuntur poſt regeſtrum infraſcriptum annotate.

Regeſtrũ cõmunis totius priuilegiÿ ⁊ omnium ſb titulo eiuſdẽ priuilegiÿ In codice iſto ꝓtẽtoz

p Rima omnium deuotissima ⁊ tanq̄ vates Regni polonie
Cancio seu cāticum Bogarodzijcza manib⁹ ⁊ oraculo sc̄ti
Adalb̄ti scripta Cui⁹ d̄scriptio ē p̄mo dicta ad ꝯserēda cum hostib⁹
certamina dedicata primum in isto Regestri ordine locū vēdicat.

b Ogarodzijcza dzijervijcza Bogeem Slarvijona maria
¶ U thrvego ßijna gospodzijna mathlro ßrvolona maria
¶ Zijsczij nam spusczijnam Kyrieleyzon
¶ Thrvego ßijna krczijczielija zboßnijczaß
¶ Uslijsch glossij napellnij mislij czlorvijeczee slijsch modlijthua
ijenßecze proßijmij.
¶ Do dacz raczij ijegosch proßijmiij daij nasrvijecze zboßnij po-
bith po ßijervoczije Raijslri przebijth Kyrieleyzon.
¶ Narodzijl ssija naß dla ßijn bozij rvtho rvijerzi czlorvijecze zbo
znij ysch przeß trud bog srvoij lijud o dijal dijablu stroßa.
¶ Przijdal nam zdrorvija rvijecznego starostha slrorval plrijel
nego ßmijercz podijal rvspomijonal czlorvijelra pijrrvego
¶ Jēsche trud ij czijrpijal bezmijernije ijesczecz bijl mijeprzijspial
zarvijernije alijsch ßam bog smarthrvijch rvsthal
¶ Adamije thij boßij krmijeczv thij ßedzijsch rvboga rvieczv do
nijess nass srve dzijeczij gdzijesch krolvija angelij
¶ Tam Radosch. tam mijloscz. tham vidzenije thrvorcza angel-
slrije Beß kroncza thucz sija nam rvßijarvijlo diablne potapijenije
¶ Nij ßrzebrem nij ßlothem naß dijablv odkrupijl ßrva mocza za
stapijl czijebije dla czlorvijecze dal bog pzelrlocz ßobije bog racze
nodze obije krerv ßrviantha ßrva sbolru nasbarvijenije thobije.
¶ Uijerzzije rvtho czlorvijecze ijsch iesu cristh prarvij czijrpyal
zanaß ranij ßrva ßrviatha krerv przelijal zanaß krzesczijanij.
¶ O duschij o grzeschney ßam bog pijecza ijma dijablu ija odeij-
ma gdzesch tho ßam przebijrva thv ija Ksobije przij ijma.
¶ Jusch nā czaß godzijna grzechorv sija kraijaczij bogv chrvala
daczij zervschemij ssijlamij boga mijlorvaczij.
¶ Maria dzijervijcza proßij ßijna thrvego krola nijebijeskrego a
bij naß rvchorval odervschego ßlego
¶ Uschijthczij ßrvijaczij proschczije naß grzeschnije rvspomo-
schcze bijß mij srvamij bijlij ihesucrista chrvalilij.
¶ Thegosch nasch domijesczij ihesu christe mijlij bijßmij sthoba
bijlij czdzije ßa nam Raduija iusch nij ebijeskressijlij
¶ Amen amen amen Amē amē amē amē thalro bog daij bijßmij
poschlij rvßijthczij rvraij gdzijesch krolvija Angelij

Registrum Summarium

Instructio ad conseruationem terminorum ac ad processum executionis iudicatorum. Folio.j.

Itē Statuta scōi Kazimiri Magni iurr terrestris Visliciē pstituta Folio.vij.

Item Statuta Lodowici regis.als Loÿsch de libertatibus Regnicolarum.Fo.xl.

Item Statuta Vladislai Jagello Varrensia pdictis Kazimiri magni correspondentia.Fo.xlij.

Itē Statuta Vladislai predicti Jagello de libertatib⁹ q̄plurimis et egregÿs.tā spiritualium q̄ secularium ī Jedlna scriptā.Folio xlviij.Et durant vsq̄ ad folium.lij.inclusiue

Itē Statuta eiusdē magni Kazimiri ac Jaroslai Archiepi Gnezñ dicti Bogurta.aliorunq̄ incolar̄ Regni super decimatione.et alÿs libertatib⁹ Ecclīastica.Que tñ intitulātur Jaroslai Archiepi statuta.Folio.lij.

Itē Statuta eiusdē Kazimiri Magni.Itē pdicti Jaroslai archiepi et Bodzantbe Epi Cracouieñ ei⁹ nomine intitulata de decimis et tpe decimādi q̄ tñ titulātur Bodzantbe Epi nomine.Fo.lv.

Item Statutum anni gratie.Folio.lviij

Itē inserrio ofirmatiōis Frederici et Karoli Impator̄.p Bonifatium et Joannē summos pōtifices facte sup Ecclīasticas lib̄tates

Itē Statuta Vladislai Jagello Regis polōie.p q̄ ō eos q̄ (Fo.lix eundo ad bellū dāna ī bonis spiritualiuz penā decernit.ofirmās statutum olim Kazimiri magni de sup ofectum.fo.lxiij.t durat vsq̄ ad.fo.lxiiij.inclusiue

Item ad idem Kazimiri tertij contra eos qui damna in profectione bellica cōmittunt. Fo.lxiij

Item statutum Vladislai Jagello ō eos qui excommunicationum sentētias vltra vnum ānum sustinent.Cum ofirmatiōe ei⁹ p Kazimirum tertium Regē filium eiusdē Vladislai facta.Fo.lxvj.

Item Kazimirus sanxit in Oppathowiecz statuta cōtra raptores bonorum Ecclesie. Folio.lxviij.

Item declarationes certor̄ dubior̄ de interdictis et excōicatis pro raptu et inuasione bonor̄ et psonar̄ eccl̄ie Ad absoluēda dubia eorum q̄ aliqñ ō hmōi Ecclīastice defensionis ,pcessum mussitāt p sacrā dñi Alexandri Regis Maiestatē inter alia scitu cōi digna scripte.Folio.lxix.

Item Abbas et conuentus Lubineñ.promittit representare Regi electum abbatem.Folio.lxxiij

Registrum Summarium

Item Episcopus Poznanien promittit Abbatem non consecrare sine Maiestatis Regie presentatione. Folio. lxxv.

Statutum Uladislai Jagellonis ꝯ hereticos et fautores eorum in Uielun editum. Folio. lxxv.

Jte vniuersi prelati Spirituales et Seculares. Ceteriq; Cōsiliarij Barones et incole Regni cōfederati inscribunt se vicissim promittē. sub priuatiōe honoris sui cuilibz indigene Juri cōmuni ꝯrio ac heretico nullum patrocinium pstare. ꝫ eum dēstruē. Fo.

Item Statuta Kazimiri Magni sup Zuppas Saluaz (lxxvj. p Kazimirum Jagellonis confirmata. vbi etiā ascripti sunt vniuersi prelati et Barones regni ea approbañ. et ꝓmittē eis non aduersari. Fo. lxxvj

Jte Priuilegium Kazimiri tertij. alꝫ Jagellonis ꝯfirmās Statuta Zuppaz ꝯpēdiose. absq; insertiōe statutoz Kazimiri Magni.

Jtē Rex Uladislaus Jagellonis Rex polonie et electꝰ (Fo. lxxxiij Hungarie inscribit se bona ad procurationē gñalem Cracouien spectātia nō obligare. Fo. lxxxiij.

Jtē inscribit se Kazimirꝰ tertius Jagellonis terrā Sādomirien nō

Jtē Statuta Kazimiri tertij Jagellōis de pe (obligare. Fo. lxxxv cunia braccata. et penis eoz apud ꝗs falsa pecunia mūeta fuerit.

Jtē Statuta Kazimiri tertij Jagellōis i Noua ciuitate (Fo. lxxxvj. Corczin sanccita. Folio. lxxxvij

Jtē Statuta Kazimiri Jagellōis Pdiothrzouie sanccita. fo. lxxxix

Jtē Statuta Kazimiri tertij i Nouanieschoua et i Opolzij sanccita Et p Joannē albertum Regē eiꝰ filium ꝯfirmata sicq; ꝑuilegio statutoz eiusdē olim Alberti infrascriptoz inserta. Folio. xcj

Jtē Statuta Joānis albertj Regis Pdiothrzouie edita. Fo. xcvj.

Jtē Statuta ꝑlatoz Regni. Pdiothrzouie i absentia sacre. R. M. dñi Alexādri regis. tē i Lithuania feliciter agētis edita. Fo. cxj

Jtē Statuta eiusdē Maiestatis. R. dñi Alexandri regis Pdiothrzo

Jtē Statuta eiusꝑi dñi ac dñi nri Alexādri (uie ꝯstitūta. Fo. cxij. Regis in Radom sanccita. Fo. cxv

Jtē Cōsuetudines terre Cracouien coꝛpi iunt ascripte. Fo. cxx

Jtē. xij. folia. pgameni seu papiri singlis terri data ad ꝯsuetudines ꝑuatas sic scribēdas vt Maiestas Regia circa ipas terre Crac. consuetudines. et i titulo et i conclusione illoꝛum suum Regium scribit consilium.

Jtē Alexandri Regis admonitio ad cōsuetudines Juris vbiq; terrarum habendas scripta in fine consuetudinum

Itē p̄uilegiuz Uladislai Jaiello cuz magnoduce Uitorvdo ī Hrod
lo īcorpantiuz Magnumducatuz Lithuanie Regnopolonie cuz
ꝯcessiōe armoꝝ seu insigniuz nobilitatꝭ ip̄is Lithuanis de domi
Itē p̄uilegium p̄la (bꝰ ⁊ familijs regni p̄dicti Polonie. fo. Cxxv.
toꝝ Lithuanie ꝑ qđ se r̄gno inscribunt ꝓmitteñ. ꝙ neminē vnq̄
aliuz assumēt in dn̄m ⁊ Magnumducē nisi r̄gē polie. fo. Cxxviij
Itē p̄uilegium Uladislai Jaiellonis ꝯfirmās Sigismundo magno
duci fratri suo p̄uilegia. folio. C. xxix.
Itē eiusdē Magniducatꝰ Lithuanie tp̄e Johānisalberti Regis Po
lonie incorporatio in regnum Polonie. Folio. C. xxx.
Itē pax ⁊ ꝯcordia inter Uladislaum Jagello Regē Polonie ⁊ Cō
radum mgr̄m Prussie occasione granitieꝝ. Folio. C. xxxij.
Itē p̄uilegium pacꝭ ⁊ ꝯcordie inter Uladislaum iij Jagellōis Regē
Polonie ⁊ postea Hungarie ⁊ Pauluz đ Rusdorff mgr̄m Prussie
ꝑtibus ab altera in Brzeßczije Cuiauic. Folio. C. xxxiij.
Itē p̄uilegiuz mgr̄i Prussie ꝑ qđ ꝓmittit pacē ꝟuare cuz regno Po
Itē p̄uilegiuz pacꝭ ⁊ ꝯcordie ꝑpetue inter (lonie ꝑpetuā. Fo. cxlj.
Razimiꝝ. iij. ⁊ mgr̄m Prussie Lodouicuz vltimo Thorunie fcē
Itē loca ⁊ ordo ponēdoꝝ dignitarioꝝ regni polie ⁊ ma- (fo. c. xlij.
Itē puncta trāsumpta ex p̄uilegio ter- (gniducatꝰ lithua. fo. c. xlj.
restri terrꝭ prussie pꝰ eaꝝ r̄cupatōez ⁊ incorpatōez ꝑ Uladisl. Ja
gello dato qđ ꝑtiet ad cōez incolaꝝ prussie iustitiā. fo. clij. ⁊. clvj
Itē đ libero trāsitu oim̄ mercatoꝝ regni polie Lithuanie Samogi-
thie Mazouie ⁊ Russie ꝑ terras prussie ⁊ lithuanie etiā vltra ma
Itē inscp̄tio pacificate cuz r̄gno ecclie Uarmieñ. ꝯti- (re. fo. c. lviij
nens articulos obseruāde fidelitatis ⁊ subiectionis. Folio. c. lix.
Item forme diuersoꝝ iuramentorum. Folio. Clxj.
Item Statuta Judeorum ꝑ ducem Boleslaum maioris Polonie
antiquitꝰ sanctita studiose in posteriori ordine scripta. fo. Clxiiij.
Itē p̄uilegium iurissupremi Arcis Cracouieñ. Per Kazimiruz ma
gnum Regno donatum in thezauro regni depositum. ⁊ tandē ꝑ
Uladislaum Jagello: ⁊ ꝑ Uladislaum eius filium Reges polo
nie ꝯfirmatum. Cuiꝰ tribunal in arce Cracouieñ. Folio. C. lxvij.
Itē bulle Gregorij pape q̊sdā. xiiij. articlos iuri diuino ⁊ nāli ꝯrios
ibidē descp̄tos in maydenburgeñ. seu saxonico iure ꝯtētos corri
Itē iuris Meydemburgeñ. libri duo. Fo. Clxxvj. (geñ. fo. clxxj.
Item liber Juris feudalis. CC. xlvj.
Itē Raymundꝰ Parthnopeñ. alꝭ Neapolitanus iuris vtriusq̄ do
ctor emiñtissimꝰ ad libos suos scribit pulcerrime diffiniēs euētꝰ
q̄ ī statu vtroq̄ nōnunq̄ fiunt scđz numeꝝ đnuo inceptuz p̄deo

Repertorium in cõmune Priuilegium Regni Polonie p Johannem de Lasko eiusdez regni Cancellarium ordine alphabetico incipit.

De. A.

Alexander Rex describit terminoꝛũ cõseruandoꝛ totiꝰ ꝓcessꝰ iuditiarij istructiõz. fol. j.
Alexandri Regis exordium ad colligendas regni leges nouas atqz vetustas. Folio. vj.
Alexandri Regis statuta. Folio. xxij. capitulo. Nos item Alexander
Abrenuntians ꝓprio districtui vbi rñdere tenetur. Fo. c. xxiij. capitulo. Item si quis
Aliena recipiens et attractans accusatus iuramẽto actoꝛi ꝓuicit. fo. xxiij. c. Egidiꝰ ꝓposuit
Alueus nouꝰ seu antiquus fluuij alꝫ Rzeczisko quo modo limitet. Fo. viij. capi. Crebra
Absentia coheredis citati in parochia ꝓpe cuius absentiã ps citata rñdere nõ vult nõ obstante proceditur ad diffinitiuam. Foli. xiij capitulo. Cum aliquis pro.
Absentes dignitarij et officiales ꝓpter negotia reipu. a iuditijs surrogẽt vicesui iurispitos. Fol. xcij. §. oẽs officiales et foli. xc. capitulo Assidua. et Folio. xlv. ca. Determinis autem
Actio ỽ canis morsu. quomodo deciditur. Folio. xxiij. capitulo Egidius.
Actoꝛ contumax in primo termino perdit suã causaz. Folio. xv. c. Actoꝛ fatiat. Et fo. xxvij. ca. Decernimus etiam. §. Si ỽo actoꝛ.
Actoꝛ sequitur foꝛum rei. Fo. xxiij. c. Cuz actoꝛ.
Actoꝛ citans priuilegiatum nisi iurauerit q̃ ne sciebat fuisse ꝓuilegiatum soluat seragenam reo priuilegiato. fol. xxiij. capi Statuimus.
Actoꝛe absente Rex et Capitanei nõ dñt quenq̃ cõdemnare in causis criminalibus. folio xxvij. capitulo Statuimus q̃ in
Actoꝛi sup dãno illato medio iuramento incũbit ꝓbatio. fo. lxviij. §. Et admittere.
Actoꝛi quando incũbit potius ꝓbatio et quãdo citato. Folio. L. xxij. ca. Item duz actoꝛ.
Actoꝛ nõ ꝓsequens cãm ꝓdit eã infra annũ et ser septimanas. Fo. C. xxij. Titulo de actoꝛe.
Accusans iudicem pro sententia nõ ꝛebito tpe penã dabit ꝓ iudice statutã. fo. xx. c. Petrus
Accusatus vir bone fame crimine furti ꝓprio se expurgabit iuramẽto. fo. xxiij. c. vt viri fa.
Accusatus de spolio in via publica. xij. testibus se expurgat. Folio. xxx. capitulo Martinus.
Accusatus de inuentione alicuius rei ꝓprio euadit iuramento. Folio. xxx. ca. Itẽ Martinus
Accusato de furto qualis ꝓscriptio concedit Folio. xxj. capitulo Cum furto.
Agri alieni seminatoꝛ quã penã incurrit. Folio xxviij. capitulo Si quis
Amicus amicũ ludendo vulnerãs satisfatiat leso ꝓ vulnere. Folio. xxix. Item Bartholdus
Anni discretiõis in masculo. xv. In femella. xij. Folio. xlij. capitulo Orphanitati.
Arboꝛẽ fructiferam excidens. xij. soluat grꝛ. cuz pena Pijath nadieżczija illi i cuiꝰ possessiõe excident. fo. xxvij. capitulo Quidaz. Item Folio. xxiij. capitulo. Statuimus etiam
Arboꝛes in alterius silua incidens qua pẽa punitur. fo. xxxiij. c. Statuimꝰ. Itẽ fo. xlvj. c. pri
Archidiaconi visitando qualiter se (meua. habere debeant. fo. lvij. c. Prohibemus etiã
Arma ad iuditij locum inferenti tollet ꝑsidens iuditio vltra penã. xiij. marcaz. fo. c. vj. c. pꝰ ꝑmissa. Et fo. xij. c. plerũq̃z. et fo. lxxxvij. c. vt
Armigeri ad bellicam ꝓcedentes expeditiones in campis stationes faciant ꝛ damna nõ inferant. fo. xxv. et. xxvj. ca. expedit. et folio. lxij §. statuerat. et Folio. lxv.
Arrestate res quomodo repetantur. Folio. C. xxij. capitulo Item terminus

De. B.

Benefitia iurispatronatus Regij aut aliozuz regnicolaz impetrãtes ꝓscribunt et eoꝛ bona cõfiscãt. fo. C. j. §. et similiter Et fo. c. xviij capitulo fit nonnunq̃z.
Bellum et cõstitutiões nõ alibi q̃z in ꝓuẽtõne generali decernantur. fo. xcv. titulo de Bello
Bellicã expeditionẽ generalẽ cõuentiones pticulares in locis cõsuetis in statuto descriptis precedant. Folio. C. v. titulo de Locis.
Bona regalia non alibi q̃z in cõuentione gñali inscribantur. Fo. C. xiij. c. Quoniam de
Bona regalia ad ꝓcurationẽ Cracouien. spectantia nõ dñt p regez obligari. folio. lxxxiij capitulo Wladislaus.
Bona regalia in terra Sandomirien. ꝓsistẽ. nõ debent obligari. fo. lxxv. ca. Kazimirus.
Bona hereditaria nemini regnicole Rex cõfiscabit ꝓ excessibꝰ nisi priꝰ iure vincatur fo. xlviij. §. Itẽ vt gratia. §. nec se de. Itẽ foli. lij. §. nulli aũt bona. Itẽ folio. xcij. §. nulliq̃z
Bona ciuiũ seu villanoꝛũ absq̃z ple decedenti um quali sunt dispẽsanda. fo. xxj. ca. abusiua
Bona profugi malitiose ỽ regno confiscantur saluo vꝛoris ỽtalitio. fo. xxv. c. Statuimꝰ.
Boues pignerati ꝓ iudices q̃to tempe obser

tiari ꝛ cui applicari dēant.fo.xiiij.c.exp̄ientia
Boues alicui violenter recipiens quā penā de meretur.Fo.xxviij.ca.Cum alicui.
Braccatam pecuniam capere nolentium pene continētur.Folio.lxxxvij.

De E

Calumniator quālr se purget et qua pena puniatur.fo.xciiij.c.itē cū ois.ꝛ fo.cvj.§.cuz tñ
Cācellarij ꝛvicecācellarij offitia q̄ sūt (quispiā folio.cxiij.c.Cancellarij ꝛ.c.Statim.
Cācellariatus et vicecancellariatus sunt conferendi viris ydoneis de quibusuis terris.fol. xciij.ca.Item pollicemur.
Candelā extinguens ad solutionē vulneris inde illati cogitur fo.xxiiij.c.Querelam
Canē mordentem seruans quō iuramēto euadit.fo.xxiiij.capi.Egidius.
Capitanei ꝛ tenutarij excōmunicatos ad instātiā quarūq̄p̄sonaꝝ iuxta statutū nō punien̄ censuris sunt feriēdi Ecclesiasticis.fo.lxvij.§ Oꝛ si p̄efati.et.§.cꝫ si ipsi
Capitanei offitia sua negligētes exeq̄ āmittant illa:aut cētū marcas dent.fo.cxj.c.dignitarij.
Capitanei ꝛ eoꝝ vicesgereñ.nil exigāt ab intromissiōibꝰ bonoꝝ.fo.cix.ca.Itē qm̄:ꝛ.c.Capi
Capitanei quō salaria a litteris sunt ex- (tanei acturi.fo.cx.§.p̄o quibus.
Capitanei in ser septimāis celebrēt iudicia Fo. xcvij.c.hec āt.ꝛ fo.xciij c.Itē Statuimus
Capitanei quattuoꝝ dūtaxat articulos in locis p̄suetis iudicaturi sunt.fo.xlv.c.relatū ē.ꝛ fo. xciij.ti.q̄ttuoꝝ articulos.ꝛ fo.xcvij.c.Itez ad
Capitanei i suis iuditijs aliq̄n nulli (tollēdū tatē p̄mittūt.fo.xcvij.c.ꝛ nihilomiꝰ ꝛ fo.xcj
Capitanei q̄bus tpe ꝛ loco celebrēt sua (ꝛ.xlv. iudicia.fo.xciij.c.Itē Statuimꝰ.ꝛ fo.xcvij.
Capitaneꝰ loci quō exeq̄ in p̄mis debeat plucra ex brachio regali p̄ ministerialē.fo.iij
Capitaneoꝝ non exequentiū plucra que sit pena.vide fo.cxix.ca.propter.et fo.iij.
Capitaneꝰ nō tutās actorē in possessiōe succūbet.R.M.ꝛ actori invadio reo iposito.fo.v
Capitaneus quō p̄ tertia vice solus p̄sonalr armatus victū eijciat de possessiōe.ꝛ victorem intromittit.fo.iiij.ꝛ.iij.c.de reali instructiōe.
Capitaneus negligēs executiōez decreti dz p regē puniri.fo.xcj.c.statutū iiup.ꝛ fo.cxj.ti.Di
Capitanei ñ daū saluoscōduct kme (gnitarij thonibꝰ terrigenarum.Fo.cxvj.ca.Cōq̄reñ.
Capitanei seu thenutarij p̄ actōe sanguinis solū coꝝ rege sunt rñsuri.fo.xlj.§.dummodo
Captos in bello aut damna passos Rex indēnes reddere dz.fo.xl.§ Demū.Itē fo.l.§.In casu vo.ꝛ fo.xcij.Item promittimus
Capti hostes in bello p̄ nobiles Regi dñt dari p̄ seragena.fo.lj.a principio.
Castellani nō cōstituantur in capitaneos.folio xcij.ca.Item cum singula.
Castra tpe pacis p̄ regē vel capitaneū.sed tempore guerre p̄ hoies illius districtus debēt reparari.Folio.xlj.§.Item si.
Castra edificare denuo q̄bus impēsis ret̄ debeat.fo.xlj.§.Itē si aliquod
Castra et capitaneatus nō nisi natiōe polonis sed nō de stirpe ducali sunt p̄ferēdi.fol.xlj.c.p̄mittimꝰ.Itē fo.l.§.Item quia per
Castroꝝ tenutarij coz̄ capitaneis citati respōsuri.fo xlj.§.decerneñ
Causam quō aliq̄s nō ammittit p̄pē errorē citatiōis.Fo.cxj.ca.Item p̄o data.
Cerusiam et alios liquores: quibus p̄pinare liceat.Fo.ciiij.§.et abusum.
Citatio verbalis quando nō valeat.fo.cxj.cap Item p̄o granitiebus.
Citatio capitaneoꝝ ad querelā qualis ꝛ debz esse Fo.cxvj.ca.querebantur.
Citatio ad cōuentōnem generalē quē terminū continere debeat.fo.cvj.ti.de termino.
Citatio per edictū p̄ nō possessionatos. Fo.v.
Citationem super citationem aliam importās quā penā luit.fo.xxij.titulo de citatione.
Citatio semper debet fieri p̄ ministerialem.fol. xiij.capi.possibilitas.
Citatio p̄o crimine recenti in curia iudicis patrato pōt fieri p̄ quemcunq̄familiarem iudicis.fo.xiij.ca.Possibilitas.
Citatio non debet fieri absq̄ legittimo actore sub pena quinquagenali.fo.xiij.Preterea.
Citatio qualiter p̄ ministerialē sit exequēda.fo. xij.c.Qm̄ ex mō.ꝛ fo.xxx.ꝛ fol.xxxvij.c.decerni
Citatio p̄tra absentē p̄uictum ad sa- (mꝰ et ī tisfaciendum p̄ re iudicata quō fiat. Fol.ij.
Citatus nō cogitur rñdere nisi viso ministeriali.fo.cxj.ti.de ministeriali.Fo.cxvj.
Citatus p̄ delicto nō excuset se domino suo vl alio sed p̄ se respondeat.Fo.xiij.c.contingit. Et hoc est verum.Si principalis nominatꝰ citatum non intercedat p̄pter qō videtur esse contrarium huius. Sed est simile. Folio xxxviij.capitulo Hoc statuto
Citatis inopinate causa debite exponatur per iudicē vel actorem:et in scripto detur.Folio xij.capitulo.Preterea cum.
Citati p̄o hereditate nolentes in se questionē recipere habeanť p̄o cōuictis. Folio.xiij.c. Contingit.§.in hereditarijs.
Ciues a bello non liberentur. Folio.cxviij.cap.

cum mercatores.
Ciues ⁊ plebei bona quecunq; in iure terrestri nō possideāt.fo.cv.titulo de ciuibus
Ciues iustitiā villanis vulneratis aut occisis: iure polonico mīstraturi. Fo.cv.ti.vulnera
Ciuis debitū a terrigena repētēs (tor testibus probabit qb⁹ si caruerit terrigena euadet ꝑprio iuramēto.fo.xvj.c. finē litibus
Clericū interfitiēs spoliās vulnerās vel detinēs vltra penas canonū ⁊ legū infamis efficitur ⁊ oi honore priuat: Fo.lx.§.pronuntiauit
Clerici hereditaria bona possidētes ad belluz ituri aut ea resignaturi.Fo.x.c.cum iure. Itē Folio.lvij.ca.clerici.
Coadiutores citat⁹ nō recusans quā penā luit. Fo.cxxij.ti.coadiutoribus ⁊ cetera.
Colloquia celebrāda sunt nō obstāte absentia vnius aut duoꝝ.Fo.lxxviij.c. Itē colloquia
Colloquia si ꝑpter absentē dignitariū dilata fuerint. Ille absens teneť ad dāni solutionē actori.Fo.xc.c.assidua.§.Si quis autem.
Colūbatio rectorib⁹ ecclīaꝝ in Cracouieñ.diocesi ꝑ prochianos qualr̄ soluēda ē.fo.lvj.ca. insuper volumus.
Cōmissiōes ꝑ Regiā maiestatē qualr̄ sunt ꝑcedēde.Fo.cxvij.c.autoritatem.
Cōcordiā ineuntes litepēdēte nullā incurrunt penā.Fo.lij.§.Item Si qui terrigene.
Concitatio qualiter debeat scribi.Fo.cxxiij.titulo de concitatione.
Concitatus ad satisfaciendum quō se excuset ⁊ quō nō fo.cxxij.c. Item concitatus.
Condemnatio iniusta quō est arrestanda.Fo.c.xxiiij.ti.de condemnatione
Cōfirmatio pi Vladislaum. Regē Jagello omnium priuilegioꝝ ⁊ libertatū.Fo.xlix.§.vltio postremo.Et fo.l.§.j.omnia.
Confugieñ ad ecclias ⁊ cemiteria nulli licet extrahere.Fo.lx.§.et confugieñ.
Cōsanguinei occisor ē infamis ⁊ carens successione occisi.Fo.xxij.c.Et licet
Cōstitutōes nouas Rex facere non debz absq; ꝓuentiōe.fo.xcv.ti.de bello.
Cōstitutōes ꝓtra libertatē ecclesie sanccite sunt nulli (tatutarij et scriptores eaꝝ priuāť iurisditiōe sua er infames sunt.fo.lix.§. Et oia
Cōsuetudo iuditioꝝ vna (statuta ⁊.§.sequēti. dz obseruari in oibus terris regno polonie subiectis.fo.xlix.§.ꝑterea.Itē fol.lij.§. Item
Cōtributio ꝑ fabrica eccle Cra (pollicemur. couieñ.remissa.fo.lvij.c.q; etiam
Cōtrouersie ⁊ rūsiones quō in iuditijs debent fieri.Fo.xciiij ti.de ꝓtrouersijs
Cōtumar qualr̄ ꝑdēnatur.Fo.xj.c.Et vt facilꝰ

§.⁊ nihilominus.⁊ fo.cxxvij.c.decernimus.
Cōtumar actor āmittit cām fo.xv.ca.Actor
Cōtumar ꝑ tertia vice in cā hereditaria i tertio termino hereditatē ꝑdit.fo.xvj.c.lx i plibus
Cōtumar ꝑ tertia vice in cā debiti pecuniaruz ⁊ aliaꝝ rez ꝑdit res obligatas saluis ꝑditionib⁹ iustis.fo.xvj.c.lx.§.si aūt.⁊.§.ita tamē.
Cōuictus iure ⁊ sniat⁹ qbus modis ꝑpellitur ad satisfaciēdū per lucris folio.ij.
Corili actio que ⁊ qual' sit.fo.cxxiij.ti.de corilo.
Crimina scōm qualitatē excessus in bonis sūt puniēda.Fo.xxxix.c.Cum dicit
Crinile nuptaꝝ virginum quid et quale sit Fo. c.xxj.titulo de Crinili

De D

Dānum spūali iferēs q̄liter ꝓcuniēd⁹ iudicād⁹ ⁊ puniēd⁹ ē.fo.lxviij.§.q; qlibz ⁊ fo.lxix.§.de
Dānū si seru⁹ Golotha alicui intu (alijs vo lerit dñs suus ꝑ eo satiffacere tenetur. folio xxviij.ca.Si famulus.
Dāna ꝑ eos qui ad expeditiōez bellicā ꝑficiscūtur illata qualr̄ ꝑbenť.⁊ quō infereñ ea sunt puniendi.Fo.lxiij.per totum.et fo.lxv.
Debitor quō citari debz ⁊ quot hebdomade sibi ꝑ iudtijs ꝓcedūt ad soluēdū.fo.xxxvij.ca.
Decima noualiū epo Cracouieñ. (Cū graui quō soluenda est.fo.lvj.c.in noualibus.
Decima agroꝝ sterilium quō epo Cracouieñ. soluitur.fol'lvj.c. Verum quia.
Decima ꝑ scultetos in dioceſi Cracouieñ.epo: quō solui debeat.Fo.lv.c.Ceteꝝ mādamus
Decima de ortis quō soluiť.fo.liiij.c.vbicunq;
Decima canapi qualiter danda sit.fo. (aratro liiij.c.ꝑ decia canapi ⁊ fol'lvij.c.de decia vo
Decima ꝑ nobilem bona alterius (canapi. in obligatione tenentem soluitur more solito.fo.lvj.c.Item decernimus
Decima ō agris extirpatis totaliter soluenda ē Fo.lvj.ca.Demum statuimus.
Decimā emere cupiens dñs ville aī festū beati Jacobi fo:iset al's ⁊c̄.fo.liij.c.Itē quicunq; ⁊ fo.lvij.c.Quicunq; dominus
Decimator in octaua bti Jacobi deciare debet al's ⁊ cetera:fo.lv.c.Et ne laboꝝ
Dignitates offitia non extraneis sed indigenis intellectu ⁊ prudentia vigentibus conferenda.fo.xlj.capi. Item ꝑmittimus.Itē fo.l.§. Quasquidē dignitates.fo.xcij.c.Itē cū indigena ⁊ fo.cxj.c.vnanimi:⁊ fo.cxviij.c.inniteñ
Dignitarij ⁊ offitiales non erequeñ offitia sua priuantur cis fo.cxix.c.cum essent
Dignitarij ⁊ offitiales mor post dignitates sibi collatas studiose perdiscant que sint eoꝝ

Consuetudines terre Cracov. fol. 121
Constitutionis nouæ, non respiciant præcepta f 8.
Confol. liberatis principum fol 76.

officia:fo.cxj.c.Dignitarij.
Dilatio pro maiori quid sit et quomodo ꝓbetur.folio.l.capitulo.
Dilatio rerminoꝝ quo fieri debeat.fo.lxxxviij.et xciiij.a principio.
Dilatiões terminoꝝ in iuditijs terrestrib⁹ z regiis dūtaxat sunt ꝯttuor.fo.l.
Districtu de ꝓprio aliquē euocās ser marcaruꝝ: pena puniaꝝ.fo.xcvij.c.ad que iuditia.
Diues violētiā paupi inferēs q̄ pena ē mulctā dus.fo.xxviij.c.Item cum pauper.
Diuisio hereditatis inter ꝓsanguineos ꝑ amicos facta trib⁹ annis z tribus mēsibus perpetuaꝝ.fo.xxx.c.Cum omnis.
Dña aut virgo citās aut citata: quo actionem cause sue ꝓcuratori cōmittere debeat.folio.x
Donatio militib⁹ viriliter in bello cc.vt dñaꝝ. pugnātib⁹ ꝓ regē facta.etiaꝝ absq; litter⁹ firma habetur.fo.xxxviij.c.hoc statuto
Dos mortue mulieris:quo a marito sit repetēda.fo.cxix.c.dotium solutionem
Dos in despōsatiōe v̄ginū qualr assignāda:fo. xxix.c.Item Statuims.
Dotes nō inscripte sunt nulle.folio.cviij.c.Item

De E

Eccl'e res nō lz occupare nec oblatões minuere dñis tpalib⁹ fo.lx.§.et insuper.
Eccl'ie oēs in suis libertatib⁹ z immunitatibus ꝓseruari debent.fo.l.§.Primo quidem
Eccl'ie libertas ē conseruanda tuenda.cōfouenda.fo.lxvj.§.In mine domini
Ecclesiastica bona inuadēs triplū refundat fo.
Eccl'iastice psone nō st eractio clix.§.Q̄z si secūnde.fo.lix.§.et insuper
Ecclesia ꝑ patronū dotata ꝑ epm est ꝓfirmanda:fo.lvij.ca.vt diuinus.
Eccl'iastice psone denegās iustitiā Juder āmittit āpli⁹ iurisdictōz fo.lix.§.q̄ iudices tpales
Epi nō ꝓsecrēt abbates ꝓsensu regis nō hīto fo.
Epus z capln warmiēn. clxxv.ca.Andreas quo regi z regno polonie iurare ꝓsueuerūt.
Equ⁹ i accōmodatōe lesus si infra du cfo.clx. as septimanas nō qualuerit qd faciēdū est
Eractionē duoꝝ gr de la cfo.xxj.ca.Nicolaus neo ꝓ festo scti Martini polo. Regi tenent dare fo.xl.§.iiij.Sz hijs.Item fo.xlix.§.insup z folio.c.iiij.titulo de eractione.
Eractionē duoꝝ grossoꝝ Ciues z oppidani agros etiam colen non soluunt preter suburbanos.fo.lj.§.de ciuitatibus
Eractor duoꝝ grossoꝝ a qttantijs nihil exigeꝛ dz: z quo pignora exerceat.fo.lj.§.q̄ si infra. z sequenti.z fo.lxxxviij. titulo de notis non soluendis.et fo.xcv.
Eractionē duoꝝ grossoꝝ Sculteti molendinatores et ortulani agros nō colen non debēt
Excōicatio ꝓ deli csoluere.fo.lj.§.Sculteti⁹ cto pōt fieri absq; monitiōe.fol.lxxj.§.hoc idem: z fo.lxxij.§.Et dat hanc distinctionez.
Excōicationē ꝓ quocunq; excessu vltra vnum annū sustinētis bona vniuersa mobilia z i mobilia ꝓ loci capitaneos occupāt z ē.foli. lxvij.a p̄ncipio p totū vel talis turri mancipatur.fo.lxix.§.de alijs vero.
Excōicatus vno anno Banno imperiali subiacet.fo.lix.§.Statuerat.
Excōicatus laicus ab actione etiā ciuili iure repellitur.fo.lx.§.Q̄z excommunicati.
Excōicato p̄ñte cessat a dñijs:fo.liij.c.statuim⁹ z fo.lviij.c.Statuim⁹ isup.z.c.itē etiā volum⁹
Excōmunicatus testis quo debeat ad testimonium admitti.fo:xvij.c.per experientiam.
Executio finalis plurocoꝝ quo fieri debeat.fo.iij
Exequeñ lras ordinatiōib⁹ regni ꝓtrarias.banniūt z eoꝝ bōa ꝓfiscāt.fo.cj.z.c.ij.a p̄ncipio.
Expectatiue lre nō dñt p regē alicui sup dignitates ecc'lasticas z seculares dari.fo.l.§.sup
Expeditionē bellicā quo pōt fili⁹ ꝓ p̄re et cqb⁹ frater ꝓ fr̄e intercedere.fo.xcv.ti.ō filijs ꝓ p̄re
Extra fines regni expeditionē bellicā seruiētib⁹ sup vnā hastā q̄nq; marce dari dñt.fo.lj.§. Item q̄n.et fo.xcij.c.Item pollicemur. Item folio xxxiij.ca.Sed quia.et folio.xl.
Extrahēs gladiū i p̄tia regis archiepi⁹ vel milit z nō vulnerās q̄ pena puniaꝝ.fo.xxxix.c.insup
Euocatus ad alienum districtū remittatur ad proprium.fo.xcvij.c.ad que iuditia.

De F

Falsarius monete quo ē puniend⁹ fo.lxxvij.§. voleñ.et fo.xlviij.§.in primis.et fo.lj.§.Item promittimus et fo.xcj.§. Veruntamen si.
Falsarij citationum quomodo sunt puniendi. fo.lxxviij. ti.de falsarijs.
Familiaris a dño ꝓ aliquibus rebus inculpatus ser testib⁹ expurgaꝝ.fo.xx.c.Preterea
Famul⁹ aliquē ꝓ dño vulnerans nō inculpaꝝ. fo.xxviij.c.Item Statuimus.
Fenī currū violenter alicui recipiēs quā penaz demeretur.fo.xxviij.c.Item pro curru.
Feras ante alterius canes rapiēs ser mercis punitur.fo.xlvij.c.Nonnulli displicentie
Fideiussor nō dz dānū sustinē ꝓ p̄ncipali debitū termino nō soluēte.fo.xxviij.c.quia ex fa
Fideiussor apprehendat possessionē cilitate. debitoris ꝓ valore debiti et tradat creditori.fo.xxviij.c.quia ex facilitate.

Registrum.

Fideiussor principali debitū negante. qualiter euadit. fo. xxxviij. ca. Preterea statuimus.
Fideiussori allegāti solutionē p principalē debitorē factā incūbit probatio. fo. xxix. c. Nicol.
Filij nō petant portionē maternā mortua matre a pr̄e donec ad scd̄as ꝯuolauerit nuptias fo. xxvj. c. ex cōi. Item fo. xliij. c. In quadam.
Filij prime vxoris quō dotare debeant filias secunde vxoris et quō diuisionē inter se faciāt. folio. xliij. capitulo. Declarañ. Itē de eodez lz nō equalr hr̄. fo. xxxiiij. §. Et patruelibus
Filij kmethonū ad studia aut seruitia qualiter de villis mittendi. fo. xcix. c. item prouideñ
Filij kmethonū in bonis paternis māsuri fo. cxj. ti. de filijs kmethonum. et fo. xcix.
Filie qualiter dotent̄. fo. xxxiij. c. Statuimus.
Filijs defitientibus filie succedunt in hereditates. fo. xxix. c. Statuimus. Itē fo. xliij. c. vt viā Cōtrarium aūt huius habet̄ fo. xxxiij. §. ⁊ patruelibus. fratres enim patrueles possūt easdem hereditates iusta taxa obtinere ibidem
Floreni vngaricalis valorē. siquis vltra mediā sexagenā estimauerit. penā triginta flor̄. incurrit fo. ciij. ti. de floreni valore. et fo. cxviij. capitulo. Cum ex auri.
Flumina oīa ⁊ singula in regno oībus etiā mercatoribus debent esse libera. fo. xc. c. inter ceteras. ⁊ fo. cxvij. c. Itē approbañ.
Fluuius quō hereditates limitat. Folio. viij. capitulo Crebra ⁊c̄.
Fluuio Visla nauigationē circa Thorunij rex promittit sua autoritate efficere liberam. fo. xcviij. c. ⁊ qꝛ frustra. et c. Qꝛqꝫ.
Fluuioꝝ nauigationē obstaculis solutionibus aut alio mō ꝓhibentes pena. xiiij. marcarū puniātur. fo. xcviij. c. Cui⁹ nr̄e ꝯstitutionis.
Foꝝ in ciuitatibus et opidis cuilibet debet eē liberum. Folio. xcv. c. Item quoniam
Foralia ⁊ thelonea Nobiles spirituales ⁊ kmethones non soluent. fo. ciiij. ti. de libertate
Fratricida est infamis ⁊ carens successione occisi. fo. xxij. capitulo. Et licet.
Frumenta aliena in campis recipieñ de nocte q̄liter puniantur folio xxvij. c. Et licet
Frumēta aliena siue de nocte siue de die recipiens: q̄bus penis afficiat̄. fol. xxviij. capitulo Item pro vna
Frumenti venditio Bidgostie nobilibus debꝫ esse libera. Folio. c. xix. capitulo Terrigenis.
Furtum cōmisisse tribus vicibus conuictus ꝑpetuo infamis erit. Folio. xxxiiij. capitulo Statuendo. Et folio. lxxxix. capitulo Licet
Furti aut spolij crimine infamatus quō se terpurget qualibet vice velut ꝓ nobilitate. et quō q̄rta est puniēdus. fo. lxxxix. c. licet cūcta et fo. xvj. ca. Nobilitatis stirpes et folio. xxx. capitulo Martinus.
Furti aut spolij crimine inculpati. Et qualiter se contumaciter in termino absentatis bōa confiscantur. fo. xc. A principio
Furti crimine si quis accusatur quali p̄scriptione euadit. fo. xxxj. c. Cum furta
Furtum soluitur per vicinos furem insequi nolentes. folio. xx. c. Nagoth
Furtum apū siue mellis repetens ⁊ de visu nō ꝓbans cadit ab actione accusato bone fame existente se ꝑ iuramentū expurgante fol. xvij. capitulo Petrus Traxit.
Fur piscinaꝝ: feni frumenti. qua pena afficiatur fo. xxxviij. c. Preterea statuimus
Furtum infra vnum annū iure repeti dꝫ al's de ipso accusatus testibus se expurgabit. folio xvj. capitulo Si aliqui.

De G

Gladium vel cultellum in iuditio extrahens et aliquē vulnerās qua pena puniat̄. fol. xxxix. capitulo Statuimus. et fo. cvj. §. Et si quis et. §. Qꝛ si quis
Granities cum bonis hereditarijs debet rex facere quando petetur. folio. xlviij. §. Item nolumus. Et folio. lij. §. Item promittim⁹ et fo. xciij. ca. Preterea.
Granicies ad faciendas. quot dignitarij cum succancellario deputandi sunt fo. xciij. capi. Preterea pollicemur. Et quomō limitande sunt. fo. cvij. titulo d̄ granitierum limitatiōe et folio. xliiij. c. de limitibus autem.
Granities non sunt per succancellarium transponende absqꝫ consensu partiuꝫ sub pena xiiij. mercarū. fo. cviij. ca. Cum plerunqꝫ
Granities inter t̄ras Russie Lithuanie ex vna ⁊ terras ordinis teuthonici parte ex altera vide folio. cxxxij.
Gregorij pape bulle. xiiij. articulos iuris Saxonici seu Maydemburgeñ. condemnātes fo. clxxj. et. clxxij.
Guerras cum extraneis facieñ. absqꝫ consensu Regio. ⁊ dantes occasionem damni regno Si ad solutōnē dānoꝝ nō suffitiunt mulctādi sunt in corpore. fo. xcj. ca. nōnullorum

De H

Hereditat̄ venditor tenet̄ emptori ꝯuocatis vicinis g̃nities oñdē. fo. xliiij. c. ex ꝯsuetudie.
Heretici ⁊ fautores eoꝝ qualiter ꝑ capitaneos in vita ⁊ bonis ip̄oꝝ puniendi sunt. fo. lxxv ca. Vladislaus. Et fo. lxxvj.

Hereticorum proles ꝑpetuo infamis efficit̃ fo. lxxv. §. Nihilominus
Heretica de prauitate suspecti ac presertim de Bohemia venieñ examinentur. Folio. lxxv. §. vt Quicunq;
Hereticis et alijs malefactoribus patrocinañ etiã. verbo infames effitiuntur. fo. lxxvj. cap̃. Nos principes
Homicidij ꝓ delicto accusat⁹ actoris iuramẽto vincit̃. Reliqui cõplices sui testib⁹ expurgant̃. fo. xxj. ca. Item si plures
Homicidij causa ꝓ homine de arbore cadente vel submerso nemini mouenda est. folio xxij. capi. Item Quacunq;.
Homicidij patrator dum ignoratur non per Castellanum sed ꝑ ꝯsanguineos occisi inq̃ri dz. fo. xxij. c. Itẽ Quacunq;. §. dũ ignorat̃.
Homicidij de crimine accusati triũ annoꝝ ꝓscriptione euadunt. folio. xxxj. c. vt calũnijs.
Homicida quomodo redditur infamis. Fol. cxij. §. Si vero talis.
Homines profugi sunt restituendi sub pena trium marcarũ. fo. cviij. ti. de Kmethone. et fo. xcv. ti. de profugis. ⁊ fo. xxxvj. c. Preterea declarãdo. ⁊ fo. xcviij. c. Item de missione
Honore priuantur qui clericum vulnerant detinẽt vel occidunt. fo. lx. §. ꝓnũtiauit insup.
Honorẽ ammittit qui aliquẽ indigenã regni consanguineum vel extraneum hereticũ aut iuri cõmuni inobedientem defendit. aut aliqd̃ verbum pro eo loquitur fol. lxx. capitulo. Nos principes
Hosti cuilibet occurrere Poloni debent cũ oĩ moda eoꝝ ꝑtãte. fo. xliiij. §. Sed his.

De I

Imperialẽ ꝯstitutionẽ contemnentiũ bona p⁹ annum ab oĩbus impune occupant̃ penis alijs saluis. fo. xl. §. q̃q; si per
Impossessionatus qualiter citari debeat. folio cxxij. c. Si impossessionatus
Improperans alicui asserens eum filium meretricis et alijs verbis eum vituperãs quali pena puniendus est. fo. xxvij. ca. Cum omnis. Itẽ fo. xl. vj. ca. Si quis
Incendiarij ⁊ exustores iure polonico iudicandi ⁊ sententiandi. folio. xxiij. capi. ex lege. Itẽ fo. xlvij. c. Frequenter.
Incidentis in alterius silua arborẽ pena cõstituitur. fo. xlvj. c. Primeua
Incidenti gramina cum falce tunica est recipienda. fo. xxxviij. c. Preterea statuimus
Infames sunt qui de Regno ꝓfugi existeñ latrociniaq; cõmitteñ in gr̃am principis recipiuntur. Et nihilominus illis quibus dãna intulerunt respondere tenentur. folio xxvj. capitulo. Sepius.
Infames sunt qui hereticis vel alijs malefactoribus patrocinãt̃. fo. lxxvj. c. Nos ꝑncipes.
Infames sunt. qui latrones fures seu ꝓfugos hospitio recipiunt. fo. xxvj. capitulo Sepi⁹. §. Statuimus.
Infantes seu pueri iniuriam passi possunt agere ꝓ iniurijs ad etatẽ ꝓfectiorẽ venieñ folio xxiiij. c. Infantibus
Inhibitiones ecclesiastice ad iuditia secularia date sunt nulle nisi essent cause spirituales. Folio. cviij. c. Itẽ viã. ⁊ fo. cxvij. c. Quãuis.
Inscriptiones in libro Castreñ facte. sunt ad librum terrestrẽ infra vnũ annum transferende. fo. xcvij. c. In quoꝝ. et fo. cxx. titulo de inscriptione Castreñ.
Intercise citationum dum discordant actor ꝑdit causam. fo. cxxiij. ti. de intercisis
Interdictũ Cracouiã ligans Kazimiriã non ligat. fo. liiij. §. super interdicto. et fo. lviij. ca. Item super interdicto
Interdictũ triduanũ ꝓpter alicuius aduentuꝫ excõmunicati nõ est seruandũ. fol. liiij. c. Inter cetera ibidẽ interdictum aplicum qualiter est tenẽdũ: ⁊ fo. lviij. c. Inter cetera
Interrogationẽ Iudex quicunq; quo tempore debeat diffinire. fo. cxxj. c. Item cũ iudex
Intromissio a debitore citato qui se non inscripserat ẽ suscipenda. Folio. cxxiiij. Titulo de Intromissione.
Intromissio quõ nõ debeat alicui in tabernã ⁊ molendinũ dari. fo. cxxij. c. Itẽ In tabernã
Intromissio ꝓ secunda vice quomõ fiat si irritatur pro prima vice. folio. iij.
Intromissiõis vigore ꝑlucroꝝ recognitio per ministerialẽ. ⁊ nobiles dz recognosci ad acta Castreñ et ibidẽ suffitient̃ acticari. fo. iiij.
Iudei duos annos ꝓ vsura taceñ perdeñ. vsurã solũ principali summa gaudere debẽt. fo. xxvj. ca. Cum in vsuram.
Iudei quib⁹ iurib⁹ gaudere dñt ⁊ que sit eoruꝫ prescriptio. fo. xcv. ca. Cum infidelis.
Iudeoꝝ libertates diuino iuri ꝯtrarie reuocãt̃ folio. xlvj. capi. Si quis.
Iudeorum Statuta per Alexandrum Regez non confirmata solum pro scientia christianorum inserta. Folio. clxiiij. Et tribus folijs sequentibus.
Iudeus Christiano non det pecunias ad litteras obligationis preter pignus. Folio xxxvj. Capitulo. Porro cum. Et folio. xxvj. Capitulo. Cum in vsurarum. Et folio. xlv.

capitulo Peruersa. Et folio.xcv.titulo de iudeis.et.xcvj. A principio.
Judex nullꝰ dz eē capitaneꝰ illiꝰ terre cuiꝰ ē ꝛ iu
Judex bannire ꝛ pro (dex.fo.xlviij.§.itē cum scribē dz victū iuri iobediētē ꝛ fautores eiꝰ.
Judex terrestris si i terra cuiꝰ ē iudex nō resideat. alīs nouꝰ eligēt.fo.cv.ti.de Judice.
Judex si iudicijs nō interfuerit.xiij.mercaꝝ pēa puniēdꝰ ē.Silr subiudex ꝛ notariꝰ fol.xcvij.
Judex in pñtia Regia palati (.§.tñ adminꝰ. ni vel Capitanei vl alioꝝ baronū nō pōt re dargui ō iuditio.fo.xxxij.c.isup.itē.c.statuiꝰ.
Judex ō oblita sentētia ptibus interrogantibꝰ respondebit.fo.xxxij.c.adjcieñ.
Judici redarguto ꝓ sententia que pena debeāt. fo.xxxj.et.xxxij.c.Cū iu causaꝝ. Jtē eodē fo.c.
Judices cuiuslibet terre ad curiā (Statuimꝰ Regis vēturi Rege illā terrā subintrāte fo.
Judex terrestris cuiuslibet (r.c.qz er Multi Palatini sit vnus.fo.xj.c. Jtem vt Palatini.
Juditia ante prandia duntarat celebrēt.fo.xj.c.
Juditia in certis ꝛ cōsuetis locis ce (Prava lebrentur.fo.xij.c.Quia.
Juditia scōz statuta iudicētur.fo.xciiij.c. hmōi
Juditium inhonorantis pena que sit (autē fo.cxxij.ti.de ihonorato
Juditiū terrestre ꝓ q̄sta sūma hēat facultatē iudicādi.fo.lxxxviij.c. Jtem Decernimus
Juditia terrestria quater in anno tñ celebrent Folio.lxxxviij.c. Jtem volumus.
Juditia quot vitibꝰ in anno teneri.et q̄ illis interesse dēant.fo.xcvj.c.i pmis ꝛ fo.xlv.ꝛ.xciij.
Juditiū ꝓ pecore i dāno ab acto q̄liter fiat.fol. cxxiij.ti.de iuditio ꝛ duobꝰ caplis sequētibꝰ.
Juditium inuadēs aut clamore vel strepitu violans duplici pena punit ꝛ carceris ꝛ pecuniaria.fo.xiij.c.plenqz.fo.lxxxvij.c.vtviolētie
Juditijs seu colloquijs gñalibꝰ dignitarius et offitialis interesse nō potens substituere dz yoneū ꝓ lras fo.xc.c. Assidua colloqjoꝝ ꝛ fo xciij.ti.de terminis.§.oēsq̄ offitiales.ꝛ folio xlv.c.de terminis.ꝛ fo.xcvj.c. In primis.
Judices seculares iustitiā dāna passis ab euntibꝰ ad bellū denegañ ꝓ psonas ecclīasticas cēsura sunt cōpellēdi.fo.lxv.§.Q si vos
Judice ꝓ aliqua cā iculpato illa dūtarat suspēditur:alie oēs iudicāt.fo.lxxxvij.c.Jtē si quis
Jnuenta dāna inferentia abacta qualiter sūt tenenda.fo.xxiij.ca.ad euitandum.
Jumenta sub custodia tempore estatis pascēda sub certa pena.fo.xxv.ca.Statuimus
Jumenti indomiti occisor seu vulneratoꝛ quā soluere teneāt recōpēsaz.fo.xxxiiij.c.statuimꝰ.
Juramēto et duobꝰ testibus ꝓbāt vera infirmitas in tertio et quarto terminis.fo.j.
Juramentoꝝ variorum forme.Folio.clxj.ꝛ duobus sequentibus.
Juris patronatus Regij aut alioꝝ secularīū benefitia impetrantes qualiter puniantur in corpore et bonis.fo.cxviij.capi.Fit nonnūq̄.et fo.cj.§.Qualiter.
Jus vnum debet esse in omnibus terris regni Polonie.fo.xxxij.c.cum sub vno. Jtem folio xlix.§.Preterea ꝛ summario primo
Jussu supremum teuthonicum Rex Kazimirus magnus celebrans conuentionē generalem constituit in Castro Cracouieñ.Folio.clxix. §.Cum reuerendis.
Jnstitionarios Rex in aliqua terra nō constituet.Fo.lj.§.Jtem spondemus

De K

Kazimirus magnus Rex decernit appellationes de iure supremo teuthonico castri Cracouieñ.ad Regiaz maiestatem fiendas.Fo. clxx.§.nisi aliqui.
Kazimiri magni probemium Statutoꝝ capi. Non debet Folio.vij.
Kazimiri magni Acta incipiunt:fo.viij.capitu. Mos itaq̄ kazimirus.
Kazimiri magni Regis ꝛ Jaroslai Archiepiscopi Gneznen. Statuta de decimis. Jnterdict. et alijs casibus in ecclesia emergentibus.Fo
Kazimiri magni statuta Sup (clio.lxvij. parum.Folio.lxxvij.
Kmethonis occisor seu vulneratoꝛ qualit̄ punitur.folio.xxj.capitulo.Quāuis.
Kmethones quot possunt recedere de vna villa quolibet anno.Folio.xxiiij.et folio.ciij. titulo Kmethones.
Kmethones omnes possunt recedere simul de vna villa tribus de causis:fo.xxiiij.c. Cum exsepatione.§. Nisi in casibus
Kmetho a domino suo fugiēs seu recedens aliam penā soluit in iure Polonico.aliaz in iure theutonico.foli.xxxvj. capitulo Preterea declarando
Kmetho pro debito domini sui non pignoretur.folio.xxxix.capitulo Et iure.
Kmetho locatꝰ i libertate nō potest recedere nisi extirpato agro:fo.xvj.c.Quia libertas
Kmetho seu Scultetus hereditarius fugiēs de sua hereditate.quomodo per dominū quater in iuditio debet vocari.folio.xlvj.capitulo.Cum autem.
Kmethōis occisi caput quō soluat.fol.xj.c.licz antiqui.ꝛ fo.xij.c.Quāuis occidens.
Kmethonis missio dz esse libera.fo.xcviij.c. Jtē

Kmetho ꝓfugus i iudicio castren (de missiõe
coꝝ capitaneo repetat fo.lxxxviij.ti ō iuditio
kmethonis: videt añt ꝓtrariū hꝫ esse fo.xcviij
c. fugitiuis. sed non est ꝓtrariū et quo vtro
biqꝫ peremptorie iusticia demãdat ministra
ri. Jtem de eodem fo.cviij.ti. de kmethone
Kmethonem pro debito non conueniẽs in iu
re competenti: qua pena punitur. fo.xcix. cap
Jtẽ ꝑpt deordinationẽ ꝛ fo.C.§. Sub pẽa.

De L

Laici in causis ciuilibꝫ p clericos ad ius eccliã
sticū nō sũt euocãdi. fo.lvij. c. ꝑterea volumꝫ
Liber iuris Maydẽburgen. repositus ẽ p ma
gnum kazimiꝝ Regẽ in thesauro Cracouien.
Folio. clxix. §. voleñ.
Liber iuditiox seu actorū in quolibet districtu
vnꝫ hẽat. fo.xciij. ti. ō libro iudiciox: de q̃ etiã
nō nihil habeť. fo.xliiij. c. et quia Baro.
Liber actox terrestriū sub tribus clausuris ha
beatur. fo.xliiij. c. ꝛ qr. ꝛ fo.xciiij. ti. liber q̃liter
Libroꝝ terrestriū ꝛ castren. ꝑscriptio que fit. fo.
cix. c. Jtẽ dubia. ꝛ fo.xviij. ꝛ fo.xliiij. ꝛ fo.xcvij.
Libri Castrenses quō seruãdi sunt fo.cix. c. vez
qr. et ca. sequenti. Quoniam
Ligna in alteriꝫ silua excidens. soluat dño silue
penã pyathnadzesczya. fo.xxvij. c. Quidem
Liberãtur poloni ab oibꝫ datōibꝫ ꝛ seruitijs fo
xl. §. iō. ꝛ fo.xciij. c. Jtẽ pollicemur q.
Limitū ꝓbatio admittiť notabiliora signa oñ
denti. fo.xliij. capitulo de limitibus.
Littere inhibitorie ad iudiciū nō alijs nisi bel
lo aut negotijs reipu. ipediť dant fo.lxxxviij
c. Jtẽ decernimꝫ q. Statutū tñ eiusdem kazi
miri Myessovien. disponit simplr q inhibi
tiones date sint nulle fo.xciij. ti. de inhibitõe
p qō cassatur illud antiquū kazimiri magni
statutū ō priuilegiatis. fo.xxiij. c. statuimꝫ q
Littere p capitaneos ad querelã dande. fo.cxj.
Littere sup bona regalia ammiss (c. primo cũ
se innouentur. fo.cxiij. c. Qui litteras.
Lithuanie magnusducatꝫ qualr tẽpe regis Ja
gellonis ꝛ Vitowdi incorpatꝫ ẽ regno. vide
Lithuani cuius psuasionẽ ad fidẽ ka fo.cxv.
tholicã sunt conuersi eodem folio.
Lithuanis que libertates sunt cõcesse pꝫ susce
ptam fidem katholicam. fo.cxvj.
Lithuani p Polonos ad arma et insignia no
bilitatis veluti frẽs suscepti. fol. cxvij.
Lithuani se ꝛ successores suos regno polonie
medijs iuramẽtis incorpakt. fo.cxviij. ꝛ fo.cxx
Lithuanie magnoduci Rex Polonie pfirmat
priuilegia. fo.cxxi.
Lithuanie ꝛ Russie terraꝝ incole libere absq̃
theloneis mercari pñt in terris mgri ordis
Lithuanie Russie et Samogittie granities cũ
terra ordinis. folio. cxxij
Ludouici Regis priuilegiũ p qō li (fo.cxxij.
bertates multas concedit Polonis. fo.xl.
Ludouicꝫ Rex ꝓmittit nō minuere sed augere
ꝛ recuparе regnũ. fo.xl. §. ij. Qz quia
Ludi tñmō solatij gr̃a ꝓcedunť. fo.xxviij. c. filiꝫ
Lusor filiꝫ nō emãcipatꝫ plu (§. Sz dũtaxat.
dens aliq̃d quō puniatur. fo.xxviij.
Ludẽs cũ filio emãcipato iure nihil in eo acq̃
rit. fo.xxviij. c. Filius nondum.

De M

Magister ordinis qualiter se Regi Vladislao
Jagello inscribat seꝝ suos successores ad mꝫ
ta obligãs: vide fo.cxxij. ꝛ sequẽtibꝫ fo. plibꝫ
Marschalcus ꝛ alia offitia dñt dari viris ydo
neis ō q̃buscũq̃ terris. fo.xciij. c. itẽ pollicemꝫ
Marschalcoꝝ Regni ꝛ curie offitia que sũt. vi
Maternalia bona quō filij (de fo.cxij. c. offitia.
a pr̃e petere dẽant. fo.xxvj. c. et cõi. ꝛ fo.xliij. c.
Maritate ꝑscriptio est d ecẽ annoꝝ (Jn q̃dã
Folio. xx. ca. Cum realis.
Mẽbroꝝ mutilationẽ pꝫ anni decursum depo
nẽs metterti iucamẽtū pstabit ꝙ reū negãtẽ
Mellifitia hñs in aliẽo (factū. fo.xx. c. Petrus.
nemore tributa soluat dño nẽoris. fo.xlvj. c.
Memoriale alis pamija thne inq (mellifitia.
busuis causis quō solui debeãt. fo.xix. c. licet.
ꝛ Fo.xlv. c offitiales. Jtẽ. c. sequẽti prouisum
Mẽdicãtes absq̃ signo plebanoꝝ aut psulum
lris captiuẽť. fo.cij. c. Jtẽ cum videtur
Mẽsuras ꝛ ꝓtia rebꝫ vẽdibilibꝫ palatini impo
nãt. fo.xlvij. c. ad ꝓcludẽdũ. ꝛ fo.lxxxviij. c. itez
plerũq̃. ꝛ fo.xcv. c. Jtẽ volumꝫ: et folio. cxj. c.
dignitarij. et fo.cxviij. titulo de pretio.
Mercatores regni polonie eadẽ liber (ꝓtio.
tate in terris prussie gandere dñt a theloneo
qua ꝛ ciuitates maritime. Fo.cxxvij.
Mercatores Regno Polonie subiecti libere
mercari pñt p tras ordis ẽt trãsmaria fo.cviij
Mercatoꝝ nō antiquis stratis trãseuntiumtiũ
bona capiũť. et Regio thesauro ꝓficanť. fo.
Messis tpe laici ꝛ mulie (xcj. c. Jtẽ ꝓhibemꝫ
res ō regno nō ereãt. fo.cij. ti. de laic ꝛ fo.cxij
Miles militẽ occidens vel mutilans vel vulne
rans quã penã demereť. Fo.xxij. c. Jtem vio
lentoꝝ. Jdem habetur fo.xxix. c. Militi
Militū triplex differentia seu gradus. Fol. xxix.
capi. Militi: et ibidem continentur pene ca
pitis eorum et vulnerum
Militis occisor mutilator et vulneratoꝝ quali
ter punitur. Folio. xxij. ca. q̃uis.

Registrum.

Ministerialis p palatinū dz ꝑstitui aut p iudicium. fo. xxxij. ca. Item vbi cure

Ministerialis quō citacionem debeat exequi. Folio xij. capitulo. Quoniā ex modo

Ministeriales nō citent absq; ꝓcepto Judicis sub penis cauterisatiōis et alijs. Folio. xij et xiij. capitulo. Flebili querela

Ministerialis conspiciēs octisum grosso vno cōtentetur Folio. xxiij. capitulo Cōsuetudine

Ministerialis seu officialis formam iuranenti testibus mutans. cōuict⁹ ab officio ꝺponatur. fo. xxvij ca. Statuim⁹ q; scriptores. §. Item si officialis.

Ministerialis testimonium de altero districtu quō ꝓbādū sit. Fo. xxiij. ca. Si alicui necē est

Minuta nō sigillata nihil ꝓbatur. Folio. xxij. capitulo. Item simplici.

Monasterij Lubijneñ fr̄es debent apud dominum Regē super Abbate canonice electo cōsensum petere. fo. lxxiij. capitulo Jn noie.

Molendinator vnus plures habēs dominos vnicuiq; deiniuria sibi obiecta rīdere teneť. Folio. xxij. capitulo. Franciscus.

Moneta vna debet esse in oibus Regni Polonie terris. Folio. xxxij. capitulo. Cuz sub vno.

Monetam Ret nō dēz cudere absq; cōmuni Regnicular ꝓsensu z decreto. fo. xlviij. §. Jn ꝓmis pollicemur. Jtē fo. lj. §. Jtē ꝓmittim⁹

Mometā clā cudēs pena legis est puniendus Folio. et. §. prime supscriptis

Mulieris seu matris vagabunde caput filio illegitio p infectorē soluiť. fo. xxij. cā. laurēti⁹

De M

Mobilis in ciuitate residēs vl̄ cereuisiā ꝓpinās seu vagus in terra nihil habēs tenetur se expurgare. Folio. xlvj. capitulo Kmetho.

Mobiles veri cēsendi sunt qui expeditionē seruiunt z Judicijs terrestribus subsunt. Folio xlvj. capitulo. Kmetho

Mobilē vl̄ ꝓnobili segerentē Kmetho nō poterit increpare. Folio. xlvj. capitulo Kmetho

Mobilem possessionatum nō debet Rex dēmā dare capi. nisi prius Jure vincatur exceptis notorijs malefactorib⁹. folio. lj. capitulo Ceterum et fo. xlviij. §. Jtē vt gr̄a et. §. Jlle tñ.

Mobili extra metas Regni sup hastā quālibet q;q; marce per regē debēt dari. Fo. lj. §. Jtē q; quādo et. §. sequenti. Casu vero. et Folio xcij. ca. Jtē pollicētur. Jtē Fo. xl. Jtē fo. xxxij.

Mobilitati damna extra metas regni in bello passe rer debet resartire folio xl. §. demum z Folio. l. §. Jtem ꝓmittimus.

Mobilitatem suam qlibet ꝓbat ser testib⁹ Fo. xvj. capitulo. nobilitatis:

Mobilitas qualī fuerit obligata expeditionem bellicā seruire. fo. xxxiij. c. Sz qz in. Jtē fo. xl. z fo. l. §. Jtem promittimus. z. §. Metas

Mobili ignobilitatē obijciens z negans Jurabit se nō dixisse. fo. xlvj. c. Si quis.

Mobilitatis cā nō spūali sz seculari iure diffinitur. fo. lvj. caꝑ. Jtē decernimus. §. Preterea.

Mobilitas quedā puersa multa mala cōtra diuinā maiestatē ꝓmittit ꝑsertim eūdo ad bellū que inducunt desolationē regni. folio. lxv

Mobilis ter in regestris repertus vti male fame captiuandus est. folio. cxv. Quanquam.

Mobilem occidens quō punitur. fo. cvij. capi. Jtē de homicidio. et folio. xxij. ca. Quāuis.

Mobiles solū extroq; pēte quoz nobilitas ꝓbabilis ē iure regni cōi ad ecclias maiores i bñficia recipiant̄: fo. cj. capi. Statuim⁹ vt in.

Mobilitas a theloneis liberata et exempta: fo. c. titulo. De libertate.

Motarius seu scriptor terrestris sub priuatiōe offitij ordine ꝓnūtiet litigañ fo. xj. c. z vt faci

Motarius q̄tū ꝓ depositiōibus testiū dius vel ꝓ nota recipe debeat fo. xxvij. c. Statuimus q; scriptores. Jtē fo. xlv. ca. Terrestres Motarij. Et fo. xciiij. titu. Note notariorus.

Motarij terrestres qualiter substitutos habere possunt: folio. lij. §. Jtem Motarij. Jtē ibidem et qua causa dicto priuantur offitio

Motarij publici q̄tum exigere debeant a q̄busuis litteris fo. lviij. ca. Statuimus z pūtib⁹.

Motarius terrestris ad vacātē notariatū qualiter p regiā maiestatē instrui debeat. fo. xciij.

Motarij terrestres in absentia dc. Vacāte aūt iudicis z subiudicis sub pena ꝓ loco et die iudiciorū constituantur cum libro. fo. xcvij. §. Motarius. et fo. xcviij. capitulo. Eandem

De D

Occidēs nobilē viā sibi obsidētē quō se purget alīs q̄ pena puniať. fo. cvij. c. Dexqz. Jtē ō eo

Occisor nobilis dē sequētib⁹ duob⁹ capīs q̄ pena puniať. fo. cvij. c. Jtē de homicidio z

Offitiales iuditior terrestriū fo. xxij. c. Quis q̄liter eligēdi z iuraturi sūt. fo. cxviij. c. offitia

Oppssor virginū aut mulierū cles. z fo. xciiij. quali pena puniatur. fo. xxxiij. c. Quicunq;.

Ordo in iudicandis plurib⁹ personis qualis seruandus est: fo. xj. capitulo. Et vt.

De P

Pabula vēdere nemo cogiť. fo. xxxix. c. Cū itaq;

Palati nō cōstituāť in capitaneos. fo. xcij. c. Jtē

Palatini imponāt ꝑtia rebus Cum singula

Ordo Senatorum fol CXLi.

Folio.xlvij.capitulo ad precludendam. Et folio.lxxxviij.c. Item plerunqz.z fo.xcv. cap. Itē volumus. Et fo.cv.c. Itē quēadmoduz. z fo.cviij.titulo De pretio.

Palatinus habet ius puniendi eos qui suo re nituntur decreto. Folio.lxxxviij. Capitulo. Item Si ciuitatenses.

Palatini pretia rebus nō imponeñ. qua pena sunt puniendi. fo. Lv. §. tandem.

Pastor pro oue vel alio iumento pdito inculpatus proprio euadet iuramento. Foli.xxv. Capitulo Preterea

Pater pro crimine sui filij: nisi sit eius particeps. nō est puniendus. fo.xxxix.c. Cū diē scripta.

Pater ad secundas nuptias conuolans. Quid filijs primevoris teneatur assignare. fo.xlij cap.tulo In quadam. Et Folio.xxvj. Capi. Et communi vsu.

Patricida est infamis. Folio.xxij.capi.et licet

Pecora pignerata: vbi sint depellēda. foli.xxxij. capitulo. Item vbi curie.

Pecoribus alterius semina depascentis pena. fo.xxij.capi. Ut quilibet.

Pecorum et iumentorum furtiue ablatoruz pscriptio quc est. Vide folio.xxxviij.capitulo. Statuimus insuper.

Pecunias dans super bona Regalia perdit eas. folio.xciij. Item cum bona et possessiones: z psertim in terra Sādomirieñ. dz expelli. fo.lxxxvj.§. Sed et psonā.

Pecunie mutuate quo mō repetantur. fo.cxxij. titulo de mutuatis

Pecuniā braccatā capere nolētes qua pena puniuntur. Folio.lxxxvij. et Folio.xcj. Capitulo dem inuta pecunia

Pena nō locantium se sub suo vexillo in bello. fo.ix.c. Jus militare.

Pena sine cā ad locū iuditij accedētis. fo.xj.ca. Et vt facilius. §. Si quis.

Pena eoruū qui cum clamore ad iuditiū veniūt ptinetur. fol.xiij.c. plerunqz. et folio.lxxxvij.c. Vt violentie.

Pena ptumacis p prima scda z tertia vicibus fo.xiiij.c. Experientia.

Pena nō admittētiū apud se pigneratiōes. fol. xiiij.c. Experientia. §. vltimo

Pena ptumacis rei sunt duo boues. fo.xv.cap. Actor. §. Si autem reus

Pena pjathnadzesta cuiuslibz indebite aliquē pignerantis. fo.xv. ptinetur:c. Preterea.

Pena septuaginta regio fisco applicanda in qt tuor casibus decerni debet contra eos qui se iurta formā iuris nō poterit legittime expurgare. fo.xv.c. Vt itaqz

Pena tarillos ludentis z admonētis debitorez seu fideiussorem pro pecunia credita dñr pjathnadzjestba. Folio.xxv.c. ad pcludendū.

Pena et satisfactio procedentium ad bellum et et damna aliqua facientium continetur. Fo xxv. et. xxvj. Capitulo expedit. et Folio.lxij. §. Statuerat.

Pena pro occiso mutilato et vulnerato milite. Folio.xxij. capitulo Quāuis occidens. et fol. xxix. capitulo. Militi.

Pena vulnerantis Kmethonem. Folio.xxij.ca. Quamuis

Pena pro vulnerato seu pcussio milite nobili et Kmethone continet folio.xxvij. capitu. vt penarum. et c. seqnenti.

Pena recipientis alicuius rem violenter. folio xxviij.c. Item Si quis.

Pena Szjedonmadzesta constater. xiiij. mercis fo.lxiiij. §. Nos igitur.

Penas in subditis suis Rex nemini debet cōferre. fo.xlviij. §. Preterea. Itē folio.lij. §. Itē promittimus cp nulli

Perlucra p locicapitaneos quō exequātur vigore bachij regalis. fo.iij. z fo.cxix.

Pignera occasione penarum iudicialium fctā cpto tempore per iudices: aut alios officiales seruari debent. Folio nono. Capitulo. vt in Rapinis.

Pigneratiōes nō p cateruas: sed solū p ministerialē z duos familiares faciat iudex. folio. xv.ca. Preterea.

Pignera indebite pigneratis restituant termino ipis pigneratis ad ostendendā suā innocentiā assignato. fo.xv.ca. Preterea.

Pignerando locoruz capitanei p exactiōib regalibus quid recepturi sunt. fo.xciiij.ti. de pignerationibus.

Plebei ad maiores ecclesias non recipiantur. plures: cpz quot sunt fundati: alis quinqz i numero doctores. fo.c.et.cj.ti. de plebeis et ca. Dey. z fo.cxvj. capitlo ad ecclesias: z fo.cvij. Podwode in regno anullantur et relarantur. Folio.xl.§. Ideo. et folio.l.§. Absoluim insuper.

Pomerium seu plantationes extirpans penaz sex mercarum soluat. fo.xxvij.c. Statuimus.

Porcos alienos et Sues in Silua z glandib suis aliquotiens inueniens: quid facturus sit cum eis. fo.xxv.c. Statuimus etiam

Possessionati quō pecunia arrestetur. fo.cxxij. Capitulo. Item homini.

Possessori pro hereditate cittato iucumbit p batio et non actori. Folio.xliij. capitulo Ad precludendum.

Registrum

Potfarcza quomodo infamis efficitur. et quomodo sibi nares preciduntur. Folio. xciiij. c. Item cum omnis.

Pratum alterius falcastranti accusato ꝓinde incūbit ꝓbatio. Folio. xxix. c. Bartholdus.

Presbyter benefitiatus mortuus quid relinq̄t successoribꝰ ⁊ ecōuerso. fo. lviij. c. statutū dñi

Presbyteracida seu vulnerans seu detinens p̄sbyterum aut clericum ordinatum. qua pēa puniatur. Et vltra penas a sacris canonibꝰ institutas infamis efficit̄ Fo. liiij. c. Preterea vbi clericus. ⁊ fo. lvij. capitulo Preterea. vbi et fo. lx. §. pronuntiauit insuper

Prescriptio hereditatis trium annoꝝ quō valeat. Folio. xviij. c. Cuz p̄scriptio. Et fol. xxxj. capitulo Cum realis.

Prescriptio hereditatis obligate quomodo rata habet̄ post. xv. annos. cū tñ terminus eiꝰ sit. xxx. annoꝝ. fo. xviij. c. si v̄o aliquis. ⁊ folio xliiij. capitulo. Quāuis prescp̄tio.

Prescriptio mulieris maritate ꝓ hereditate ē x. annorum. Folio. xviij. capi. mulier maritata. et fo. xxxj. capitulo. ca. Cum realis.

Prescriptio vidue ꝓ hereditate est sex annorū fo. xviij. ca. vidua. et fo. xxxj. Cuz realis

Prescriptio tempore guerrarum locuz nō habet. Folio. xviij. c. Vidua

Prescriptio captiuoꝝ per hostes nulla est: fo. xix. In principio.

Prescriptio diuisionis hereditarie est tres anni et tres menses. Fo. xxx. ca. Cum omnis

Prescriptio homicidij est trium annorum Fo xxxj. capitulo vt calumnijs.

Prescriptio sepis in alieno fundo locati ē duorum annoꝝ. fo. xix. ca. Franciscus.

Prescriptio virginis aut orphane in repetēda dote post desponsationem. est tres anni et tres menses. Fo. xix. ca. Franciscus.

Prescriptio in vēditione hereditatum possessione ꝑ emptorez subsecuta est trium annorum. fo. xix. c. Franciscus vendidit.

Prescriptio mutuati frumēti est quattuor annoꝝ. fo. xix. ca. Franciscus Gregorio.

Prescriptio accusati de furto. aliquādo est vnicus annus. aliquando tres. fo. xxxj. capitulo. Cum furta.

Priuilegium pacis et concordie Prussie vltīo per medium legati apostolici facte priores cassans. Folio. C. xlij.

Priuilegiū iurissupremi Maydemburgeñ. cōtinetur. Folio. C. lxvij. et sequentibus quinqz folijs.

Priuilegia ecclesijs terrigenis ⁊ ciuitatibus cōcessa sunt inuiolabilr̄ tenenda. fo. lj. §.

Preterea ꝓmittimꝰ. ⁊ fo. xcij. ca. in primis.

Priuilegia quibus aliqñ derogatum ē in suo robore ꝑmanēt. fo. lij. §. Item attendeñ.

Priuilegijs abutentes ꝯcessa in eis gr̄a priuātur. fo. xxiij. c. Cum scd̄m patrum

Priuilegiuz in causa defensiōis exhibēs soluat sexagenā. fo. xxiiij. c. Statuimus.

Priuilegia cassantur per que se aliquis delinquendo excipit a iudicio. Folio. xiij. capitulo Contingit.

Processus seu lr̄e fori eccl̄iastici qualr̄ redimēde sunt. fo. lviij. c. Statuimus et pñtibus

Procuratorem tenetur dare iudicium ei q̄ rez suam debite ꝓponere nescit. fo. xciiij. ca. si q̄s et fo. x. capitu. Quia cuilibet.

Processus in re iudicata quomodo fiat. fo. j.

Pro citatione mala pena duntaxat et nō cōdēnatio decernitur. fo. c. xxiiij. c. Item dum.

Procuratorē seu ꝓlocutorē q̄libet habere potest in iudicio fo. x. c. Quia cuilibet.

Procuratorium insuffitiens ꝓducentis pena qualis sit. fo. c. xxj. c. Item aliquis.

Proles relicta post. mortē parentum quomodo gubernetur in bonis et debitis. fo. lxxxix. ca. In primis siquidem

Propinquitatis empte p̄scriptio ē tres anni: tres menses. fo. xxxiij. c. de cetero.

Prouentus tam ecclesiasticoꝝ benefitiorū q̄z dignitatum secularium non sunt minuendi fo. l. §. super quibus etiam

Pueri nondum quattuordecim annos nacti: non possunt bona sua alienare absqz cōsensu amicoꝝ. Fo. c. x. ti. de bonis.

Pueri minorennes nō tenentur cittati respondē. nisi in tribus casibus. fo. xxxiij. ca. cuz pat̄ Item fol. xliij. orphanitati. et fo. c. xx. capitu. Item cum aliquis.

Puerorum minorennium litis cōtestatio ad etatem perfectam differtur. Folio. xxxj. ca. Si impuberes. Item fo. xliij. c. orphanitati.

De. Q

Quercum excidens ad axem penam pijathna dzestha soluat Folio. xxvij. capitu. Quidam Item fo. xxxiiij. c. Statuimus etiam

De R

Raptor virginum ac mulierum infamis efficitur. Ipsa v̄o se rapi consentiēs dote carebit Fo. cvij. c. Item de raptoribus

Raptor decime siue sit vir siue mulier quomō ad satisfactionē compellatur. Fo. liiij. ca. pro raptu. ⁊ fo. lvij. c. Item circa premissa

Raptor inuasor et occupator bonoꝝ ecclesia

ttico⁹ excõmunicãdus. fo.lxvj.§.Nisi oia et.fo lxix.§.De alijs et.c.Statutum prouin. Item fo.lxxij.a principio.
Raptus est grauissimum peccatum. fo.lxxij.§. Secus in hoc
Rebellis i satisfactõe rei iudicate i qua cõuict⁹ ẽ quõ cõpellĩ ad satisfaciendũ.fo.ij
Rectores Ecclesiaꝝ a sacramentis nihil exigãt fo.lvij.§.Rectores q̃s.
Res iudicate duob⁹ modis iure obtinẽ.fo.j.
Reus cittatus et nõ cõparens in termino peremptorio condẽnatur.fo.viij.c.Cũ omnis
Reus accusatus ꝑ violẽtia iuramẽto se expurgabit si actor nõ ꝓbauerit.fo.xvj.c.Preterea
Rex non debet stationes apud nobiles et eorũ homines facere.fo.xli.§. Preterea.
Rex omnes et vniuersos incolas Regni polonie dz in suis pseruare libertatibus.folio.xlj §.Insuper.
Rex ingrediẽs aliquã terram iustitiam oĩbus petẽtibus ministrabit etiam cũ Capitaneo fo.xciij.c.Item pollicemur q̃ semper. Et fo. x.c.Quia ex
Rex quibus et qualiter debet conferre dignitates et officia terrestria ne sit periurus. et ne ledat rempublicam.fo.cxj.c.Vnanimi
Rex in suo regno est tutor et conseruator iurium et libertatũ Ecclesie.fo.lxvj.§.Mos igitur
Rustici non mittantur de regno.fo.cxij.ti.de rusticis et fo.ciij

De S

Sal libere vectores ducant ⁊ vendant in terris maioris polonie et Cuiauie.fo.ciiij.c.Item crebris
Sale extraneo nullus Regnicola terris Russie exceptis sb pena.xiiij.marcaꝝ aureat vti vel illud habere.fo.cij.§. Nec quisq̃
Sale peregrino vescẽ.quibus penis afficiãtur fo.cij.c.Item licet
Saluoscõductus Capitanei kmethonib⁹ terri genaꝝ non daturi.fo.cxvij.c.Conquerẽtib⁹
Saluusconduct⁹ ꝓpter iſecuritatẽ dandus ẽ p regẽ regnicolis.fo.c.ti.de Saluoconductu.
Saluus conductus potest accusato de crimine et ꝓfugo per Epm aut palatinum ad duos menses dari infra quod tps gratiam Regis querat accusatus.fo.xxxv.c. Statuimus q⁹
Sandomiriesi terram suscipiens i obligationẽ infamis est et destructor patrie.et dz expelli. fo.lxxxvj.§ Sed et personam
Scultetie emptio absq̃ dñi ville voluntate est irrita ⁊ inanis.fo.xx.c.Cum officium
Scrophas pellens ad glandes p viam pellere debet.fo.xxv.c.Statuimus
Scultetus inutilis seu rebellis cogitur vẽdere Scultetiã.et quomodo taxanda ẽ illa Scultetia.fo.xlvj.c.Inutilem
Sculteti vniuersi cum Rege ad bellum ituri.fo. ij.c.Quia onus
Secretarij maiores.ꝓrogatiaſ vñ.fo.cxiiic. ꝓpt
Seculares cause iudicio spirituali nõ iudicãde fo.cxvij.c.Quãuis et.c.sequenti spiritualis
Sententie iudiciorum inscribãtur libris actor fo.xciij.c.Item statuimus q⁹ ꝓ○ iudicijs
Sententia diffinitiua ꝓ○ hereditate inter fres diuisa etiam in absentia indiuisi cittati ꝓbata non debet retractari.fo.xix et.xx. caplo. Quamuis negotia
Sententia a qua non fit appellatio transit in rẽ iudicatam.fo.xx.c.Petrus agebat
Sententiam quã senior frater ãmiserit Junior recuperare non poterit.fo.xx.et.xxj.c.Falco.
Sentẽtiam per iudicem latam si q̃s impugnet velut iniquã tres marcas et tres pelles mardurinas iudici daturus est.fo.xxxj.et.xxxij.c. Cum in causarum Et.c.Statuimus
Sententiam quozuncunq̃ dignitariozum arguens.quas penas demeretur iuxta q̃litatẽ personarum.fo.xxviij.c.Cum aliquis
Sententiam Castrẽsem redarguens q̃d debeat fo.xxxij.c.Similiter
Sentẽtiam Subiudicis redarguẽs tres dabit fertones. ꝛc̃ fo.xxxj.c.Similiter.
Seruos illiberos fugien retinẽs restituat cum pena xv.fo.xlvij.c Jn lege
Serui nõ dietim nec septimanati.ſ annuatim conueniantur.fo.xcix.c.Item quoniam
Serui nolentes insequi maleficos sunt ifames cum illis qui id ꝓ○ culpa obijcerent.folio. cxvj.c.Cum hac tempestate
Serui a dominis tempore belli instante licẽtiã petituri quõ sit ifames. fo.cxvj.c.Quicunq̃
Seruitor domini alicuius violẽtiã faciẽs. quõ arrestetur et puniatur.fo. cvij.c. Cum vero aliquis. Et si idẽ seruitor aufugerit quid sit faciendum ibidem.c.sequenti
Sigillo ꝓprio careant filij viuente patre.fo.ix c.Quia filij
Siluarum et bozre incendarij vitam redimant capitis sui valore.fo.xlvij.c.Frequenter.
Sozoricida est infamis et carẽs successione occise.fo.xxij.c.Et licet
Spijssine abrogaꝝ et cassatur.fo.xcv.ti.Spijssine ⁊ fo.lj.c.Q̃ si infra.Et fo.lxxxviij.ti.De notis non soluendis
Spoliũ si alicui obijciaꝝ.xij. testib⁹ se accusat⁹ expurgabit.fo.xxx.c.Martinus
Stationes in bonis Ecclesie et nobilium Rex non faciet vel descensus.et si faciet. quõ necessaria ꝓparabit habetur.fo.xlj.§. Preterea et fo.lj.§. Item pollicemur
Stationes ad bellum euntes in campis faciẽt. fo.xxv.c.Expedit.et fo.lxiij.§.Statuerat
Statuta noua sunt per proclamationes publicanda.fo.cxv.c.Ne per ignorantiam
Statuta et ꝓstitutiones non sunt faciẽde absq̃ cõmuni consilio.fo.cxv.ti. De nõ faciendis.
Statuta in preiudicium libertatis Ecclie facta debent reuocari.fo.lx.§. Precipiens.
Stipendarij et Comitiuarum Magistri dãna cõmittẽtes quomodo puniendi.folio.cix.c Item consideraꝝ.et fo.
Subditus nõ est impugnãdus ꝓ○ debito sui dñi.fo.xxxix.c.Et iure
Subtrahens aliquã rem in curia regis vel militis auris ꝓuatione punitur.fo.xxxix.c.Insuper statuimus
Succamerarij⁹ quanti a limitatione graniciey recipere debeat.fo.xxxvj.c.Statuimus q⁹ Et fo.ciij.c. Item de salarijo

De T

Tam emtibilium per proceditꝝ ad bellum. fo.lxiij.§.Item statuerat ẽ fo.lxv.a ꝓncipio
Tartillos ludens pecuniã cre[illegible]põit.fo.xxv.c. Ad precludendũ. Idem h⁹ etur.fo.xxviij.c Filius nondum.§. Nihilominus
Tartilozum lusoris parentes non obligantur ad satisfactionẽ.fo.xxv.c.Mortuus.
Tenutarij bonozum Regaliũ qualiter ꝓ○ iniurijs sunt conueniendi. et qualiter pene in quibus succumbunt de eis sunt exigẽde.fo. xciij.et.xcv.ti.Si tenutarij. Item.fo.xl.et.xlj.
Terminus primus cittationis simplici infirmitate differtur.fo.j.et.v.et fo.xlj.
Terminus scõs cittatiõis vera infirmitate differtur ibidẽ.fo.j.et.v.et.xlij.
Terminus tertius vera differtur infirmitate iuramento et duobus testibus ꝓbata ibidẽ. fo.j.et.v.et fo.lxxxviij.a principio.
Terminus quartus qui est qui ad dilationem vltimus differtur maiori negocio. ꝓ○ quo cittatus in alio iudicio habet actionem. et nulli denegari debet tal'termi⁹.fo.i.et vj
Terminozum obseruatio seu di[illegible]io alia est in colloquio generali alia in te[illegible]ms particularibus.fo.xlij.c.Peruersa co[illegible]structio
Termini particulares semel ins[illegible]mẽsem i quolibet districtu habeãtur.fo.x[illegible].c.De termis Item.fo.lxxxvij.c.Item volumus
Termini duo in aliquibus ter[illegible] Regni simpli ci infirmitate differ[illegible]tur.fo[illegible].c.Peruerso
Terminus ꝓ hereditate vel ꝓ [illegible]gna pecunie summa debet assignari ad tre[illegible] septimanas Terminus vero ꝓ○ minoꝝ crastinũ ꝓrogetur.fo.xij.c.Preterea
Terminoz reclamatio non debe[illegible]ri.fo.lxxxvij. c.Item volumus.
Terminus inscript⁹ qualiter po[illegible]t et qualiter non differri.fo.cxij.c.Item si a[illegible]quis.
Terminozum dilationes inutile[illegible] cassati sunt excepta dilatiõe ꝛba infirmitat[illegible] ꝓ maiori. fo.lxxxviij.a ꝓncipio.⁊.fo.xciij.[illegible]Q̃ ibinõi
Terminus primus coꝝ Capita[illegible]o nunq̃ sit peremptorius.fo.cxvj.c.In [illegible]ori
Terminus ꝓ○ maiori quid sit [illegible]ꝓbatur. folio.cxiij
Termini generales fiant tribu[illegible]ibus i ãno quibus interiint omnes [illegible]ri et offi-
ciales.fo.xciij.ti.De terminis.et fo.lxxxvij.c. Item volumus
Terrigene notorie in male facto deprehensi capiantur non conuicti iure.et puniaꝝ. fo.lij. a principio
Testis excõmunicatus quõ admittitur.fo.xvij. c. ꝑ experientia
Testis consanguineus in causis contractuum et venditionũ bonoz admittitur.fo.xviij.c. Conradus
Thelouea absq̃ Regia concessione exigentiũ qualiter bona confiscanda sunt.fo.xcj.c.Itẽ de his.et fo.cxviij.c.Quoniam depactatio
Theloneo que cessantur.fo.xc.c. Itẽ ꝓhibem⁹
Thelonea nobiles spũales et Rmethones non soluant.fo.ciiij.ti. De libertatib⁹.et.fo.cxiiij c.Cum frumentis
Theloneatores ser nobilibus thelonea eligẽtes qualiter cittandi sunt.fo.c.§. Alioquin
Thezaurarij Regni et Vicethezaurarij Curie officia que sunt.fo.cviij.c. Antiquus
Titulus cittationũ in Capitaneũ maioris polonie sit Regius.fo.cxvj.c.Conformare.
Tutor qualiter sit redditurus ratione pueris. fo.xxxij.c.Multotiens.
Tutores viuens pater constituere ꝑt pueris et vxori quos priorimiores non pñt a tutela remouere.fo.xlij.c.Orphanitati
Tutores pueroz hereditatẽ ipsoz perdere non pñt.fo.xxxij.c.Cum pater
Tutores virginũ non debent tardare desponsationes eaꝝ.fo.xlij.et.xliij.c.Iustitie

De V

Vadium litteraleratiõe intromissionis vigore perlucrozũ sub.ti.Capitanei.debetur parti ⁊ nulli alteri.fo.iij.
Vadiu⁹ triplicatur.fo.iij
Vadium vltimum cedit Capitaneo.fo.v
Vagabundi et raptores bonis et honore priuantur.fo.xxij.c.Sunt nonnulli
Valor florẽi aurei q̃tus debet esse.fo.cxviij.c. Cum ex auri.et fo.ciij.ti.De florenis
Venantes lepores in bonis alienis venari nõ presumãt sub pena trium marcaꝝ.fo.xlvij.c Cum autem.
Verillũ vnusquisq̃ debet ꝓprium attẽdere in bello..et se sub illo locare.fo.viij
Victus iure si impedit victorẽ in possessiõe dz cittari ad iudiciũ Castren. ꝓ○ vadio. et omnino condemnari ibidem.fo.iij
Victus violãs ꝓ scõa vice datã intromissionẽ victori debet ad iudiciũ Castren. cittari ⁊ cõdemnari.fo.iij
Victus minus possessionatus. Itẽ possessionatus.sed iuri communi obedire nolens capiatur tenendus ad voluntatem victoris. Infamis censendus et puniendus in corpe ad votum R. Maiestatis.fo.iiij.per totum
Victus si non potest capi cum suis cõplicib⁹ ꝓscribitur.fo.v.⁊ fo.lxxvj.c.Mos ꝓncipes
Victus recedens a iudicio satisfactione nõ impensa victori capiatur et victori tractatur. Si fugerit liber erit excepto debito furti.fo.ix c.Quia victus
Victus ꝓ○ luto tartillor.nõ tenetur ad satisfactionem.fo.xxv.c.Ad precludendum
Victui nolentes furem sequi ad requisitionem cõpellĩ ad solutionẽ furti.fo.xx.c. Magoth
Vidue ꝓscriptio ẽ ser annoz.fo.xxxj.c.Cũ reales
Violator domestice libertatis quõ infamis effi citur.fo.cvj.§.Sed si violator
Violator quietis domestice.quõ puniẽdus sit. fo.cvj.c.Item cum frequentius
Violenter rẽ ab aliquo recipiẽs tenetur eã restituere cũ pẽa ser marcaꝝ.fo.xxviij.c. Itẽ si q̃s
Virgo aut mlr calũniãs aliquẽ ꝓ opp[illegible]ssione quõ puniatur.fo.xxxiij.c. Quicunq̃
Virgines in tutoria cõstitute nubiles pñt eis mantum obtinere sine tutoris volũtate.fo. xliij.et.xliij.c.Statutie
Virgines mortuo pẽ p fr atres despõsande.fo. xxix.c.Itẽ statuimus.§.etiam Statuimus.
Viri ꝓscriptio ẽ triũ annoz.fo.xxxj.c.Cũ reales
Vladarius p dñm ꝓ aliquib⁹ inculpat⁹ rebus ser testibus expurgatur.fo.xx.c. Preterea
Vsura p iudeos qualiter exigi debeat.fo.xxvj.c. Cum in vsurarum
Vulnera qualiter probanda et iudicanda sunt fo.xciij.ti. Vulnera. Et fo.xvij.c. Petrus.
Vulnerans aliquẽ in pñtia Regis vel domini Archiepi. vel Militis qua pena puniẽdus est.fo.xxxix.c.Insuper statuimus
Vulnerans aliquẽ in violentia circa inuasionẽ domus accusatus testibus euadet. fo.xvij.c. Petrus deposuit
Vulnerato de contẽtione et extra contentionẽ. quõ incũbit ꝓbatio.fo.xvij.c.Querelã pet⁹
Vulneranti et initio alterius incũbit ꝓbatio. q̃ deficiente vulneratus ꝓprio iuramẽto vulnera obtinebit.fo.xvij.c. Accepimus.
Vroz mortuo marito circa dotẽ et pacta nalia remanebit.fo.xxix.c.Statuimus. et ibidẽ de vidua alium virum ducente. Item.fo.xlij.c. Licet etiam antiquitus. Cuius partim contrariũ parti sibi habeꝝ.fo.xlij.c. Ad abolẽdũ.

De Z

Zupparum Statuta per omnes Consiliarios sancita que et qualia sunt Vide.fo.lxxvij.⁊ infra.per ser chartas integras.
Zupparum Statuta confirmantur Compendiose.folio.lxxxij.

Instructio ad conseruationem terminorū ac ad processum executionis iudicatorum.

Quamuis fere in vniuersis terris Regni Polonie diuersa obseruētur tpa celebrādorum terminorum seu iudiciorum terrestrium: put in quibusdā: q̄ter in anno: videlicz sup quelibz quatuor tpa: in aliquibus vo crebrius iudicia fiunt. Tamen qualitercunq; obseruetur differēter ꝓsuetudo ipa tpm: nihilominus Serenissimus dñs nr̄ Alexander Rex decreuit scribendā ꝓseruandorum terminorum: & totius ꝓcessus iudiciarij instructionē: p q̄m instructi eēnt iudices ad seruādum rectum & cōformem ordinē in terminis ꝓseruādis. & ꝓcessu iudiciario: & p̄sertiz circa executiones iudicatorum: sic vt infra sequitur.

¶ Primus terminus.

Differtur simplici infirmitate p citatum Et si in eodē primo termino: citatus nō cōpareret: extunc in primo termino condemnatur in pena cōtumacie: alʒ in pena non paritionis.

¶ Secundus terminus.

Differtur per citatum vera infirmitate Et in tercio termino cum duobus testibus: vera infirmitas iuramento ꝓbatur: sic vt nec iudex: neq; actor dubitaret reum tē infirmum fuisse Fit etiā istō. q̄ si scōo scōa citatione citatur: citatus tunc eādem dilationē: vere infirmitatis habet terminus ipe scōus.

¶ Tercius terminus.

Sepius āt ꝓtingit tercium terminum: alia vera infirmitate differri: sic q̄ diceretur in termino: sic iacet: ita iacet: et adhuc nō ꝓualuit. Nihilomin⁹ tñ in q̄rto termino cum duob⁹ testib⁹ iuramētum facē dz: sic q̄ tunc erat infirmus: & ex ipa infirmitate nō ꝓualescēs in ipa infirmitate tē infirm⁹ iacuit.

¶ Quartus terminus

Quartum terminum iudicia ꝓseruāt interdum ꝓ maiori (qui quo ad dilationē fit vltimus) qui terminus pro maiori pōt differri: an̄ verā infirmitatē: aut post qō q̄dē pro maiori ius cōe diffinit sic dum in alio iudicio terre cuiuscunq; regni polonie eodē die ꝓ negocio maiori terminum hz̄et citatus. Tñ q̄ncunq; terminus pro maiori recipitur: fit vltime dilatiōis Dilatio pro maiori.
Cui⁹ etiā nā & ꝓprietas isto mō declarabitur Citatus terminumq; ꝓ maiori reponēs: eodē die dz hz̄e corā alio iudice ter

minum. pro maiori summa, quã sit actio, occasione cuius fit dilatio maioris: et debet notari istud, in dilatione, p maiori: videlicz vbi ẽ actio: cum q̃ ex nomine: p quãta summa: coram quo iudice. veniente eĩ termino dilationis dz portare lr̃am ab illo iudicio vbi tunc se asserebat, p maiori actõnẽ habere sub sigillo illi⁹ iudicis: in qua lr̃a ꝓtineatur actio: cum quo: et p quãta summa. tunc causa maioris vertebatur. Quam testimonij litterã, sic pducet citatus in termino, p dilationẽ sibi dato: et non succumbet in dilatione inquietus, p maiori faciẽdo. Sz si lr̃am hmõi nõ portauerit, aut portatã in aliq̃ parte eorꝝ, q̃ debeãt ꝓtineri vt pfertur insufficiẽtẽ, pduxerit. tunc citatus, actionem suã Ammittit, et totaliter perdit.

¶ Ad idem.

Non constat vero in Judicijs Terrestribus, et Regijs, Regni Polonie plures vnquã fieri terminorꝝ dilationes, itaq; de terminorum obseruatione hactenus dictum.

Processus i re iudicata Que vulgari nostro in iudicijs et extra ea perlucra dicuntur

Tametsi cõstitutiones satis, superq; doceãt nos, qualr iure pcessuri sumus, dum actiones incumbunt nobis, Tñ quia nonnunq;, fiebant dubia in processu ipso etiã apud iuris doctos, practicã tamẽ eius non habẽtes, Quapropter Sacra Maiestas post descriptam terminorꝝ conseruationem, mandauit describi cõmunẽ in re iudicata, eiusq; executione, practicam infrascriptam.

¶ De re iudicata.

Rem iudicatam duobus modis scimus, Jure obtineri: aut enim fit, per sentẽtiam diffinitiuam: aut dum citatus, in termino peremptorio, in lucro condempnatur

¶ Ad idem.

Si per sententiã diffinitiuã: tunc fit etiã dupliciter: aut fit p̃ sens citatus, circa iudicium: aut fit absens, sed p̃ procuratorẽ cum procuratorio sententiã diffinitiuã, contra se, iure decernente, scit reportari. Si presens erat citatus contra quẽ sententia diffinitiua promulgatur Tunc: aut satisfacit, vt iuris

ē.rei iudicate:aut rebellis a iudicio.absq; paricione.recedit. Si satisfacturus:aut sentētie pariturus erit.faciet istud cō mode:aut per caucionē fideiussoriale:aut per certam inscriptionis obligationē:aut per bonorum obligationem.

¶ Ad idem.

Si autē rebelliter.a iure recedit.nulla satisfactione rei iudicate.aut paricione facta:extunc per actorē.ꝺēpnatur in pena trium marcarum.que dicitur Pyathmodzestha parti: et alia pena simili iudicio.Propter quā rebellionē rei iudicate. q; iure conuictus.non satisfecit.sed a iure rebellis recessit cō dempnatur vno et eodē actu.Regie Maiestati in pena quatuordecim marcar.q; ꝺr Szyedmodzestha.Et ministerialis datur de iudicio.ad pignorādum eundem conuictum in bonis suis:in perlucris et penis suprascriptis.

¶ Ad idem

Aduenīente tandem.proxime futurorū aliorū terminorū tpe: actor corā iudicio.ministerialē statuet.et recepta a ministeriali.recognitione:petit iterum dari ministerialem ad intromissionem.Cui petenti datur idez ministerialis.in perlucris ad intromissionem in bona conuicti.

¶ Ad idem

In alijs proxime futuris.terminorum iudicijs.tanquā in vltimo.et finali termino.si ministerialis corā iure recognoscet q̄a intromissio ad quā fuerat.per iudicium aditus.denegata fuit:tunc primum datur.ad brachium Regale:et de illo iudicio.vbi causa agebatur.remittitur actor:et cōuictus cum suis perlucris.p lras executoriales:ad loci Capitaneum.ad intromittendum eum.de brachio Regali

¶ Ad idem.

Si āt citatus nō ē pns.circa iudicium.sed suus procurator: cum pcuratorio.dum sentētia diffinitiua.cōtra ipm pmulgatur:tunc insup.fit vnus terminus essentialis.videlicet cō citatiōis Quē in aliquib⁹ Terris regni sic interptantur vulgari.vti latinum sonat.In alijs vero dicitur vulgari nostro Przyporvijeszonij.ad satisfaciēdum p re iudicata.seu plucratis.et iure acquisitis.ea ratione.q; fortasse nollet scire cō victus.in iudicio absens de re iudicata Ideo concitatio.ad b

Differentia processus in obseruatione terminorum et reiudicata.

est in terminos iudiciorum introducta, tãquã monicio, et auisatio (vt ille q̃ est conuictus, et cõtra quẽ absentẽ, sed p̃ procuratorem suum ꝓparentẽ, in sui absentia, sentẽtia diffinitiua prolata fuit) pareret rei iudicate, et p̃ cõuictis satisfaceret

¶ Ad idem

In q̃ concitationis termino, si cõparet, ꝺcerni ꝓsueuit, vt rei iudicate satisfaciat: satisfacere ãt ꝺz sic vt p̃us ẽ ꝺescriptum

¶ Ad idem

Et si rebellis recedit: extunc cõdemnetur vt prius, contra rebellem est ꝺescriptum. Et fit processus in Executione rei iudicate, vt supra scriptum ẽ, ad brachium vsq; Regium: ꝺe quo infra videbitur

Item pcessus fit aliomodo et in terminorum obseruatione et in reiudicata

IN Terris nonnullis Regni Polonie, in quibus termini iudiciorum terrestriuz, fiunt singulis quatuor septimanis, plures dilationes fiunt, processusq; lõgior fit iuris, Sic. qr duo termini, simplici infirmitate, p̃ dilationem cõceduntur, Sz expletis eis ꝺẽ duobus terminis, simplici infirmitate prorogatis, alij termini, put ꝺe vera infirmitate, et maiori, ceterisq;, vt supra scriptum ẽ, ꝺe terminorum cõseruatione, vsq; ad sentẽtie diffinitiue ,plationẽ, et prime pignorationis ꝺecretuz, obseruãtur, Attamẽ in eo fit itez ꝺifferens, pcessus q; in illis terris, in q̃bus singulis quatuor septimanis termini iudicãtur: ter datur ꝺe iudicio, ad pignorationem successiue, Silr ter ad intromissionẽ datur: et postea remittitur ad brachium regale ad loci Capitaneum ꝺe q̃ infra

Qualiter Capitanei Locorum procedant. brachiũ Regale extensuri, in de mãdatione executionis rei iudicate, seu perlucrorum. pia Maiestas Serenissimi domini Alexandri Regis, ordine infrascripto docebit

17 3

A primo processu Regalis brachij. Loci Capitaneus. sub cuius iurisditione. pars victa esset pro prima vice. cum parte victore rē iudicatā. seu plucra. in scripto sibi representati: aut cum suo procuratore. ministerialē. cum duobus nobilibus. ad bona ptis iure cōuicte. diriget. et presertim ad talia bona. sup: q̄bus plucra cēsentur esse iure obtenta. seu vt in stilo iuris nr̄i. dici ꝙsueuit pducta. et sup q̄bus ꝓcessus iudiciarius. videlicet pignoris: et intromissionis. cōtinuabatur. Qui quidē ministerialis. veniens ad bona hmōi Si in eisdē fuerit pn̄s dn̄s loci. videlicet iure ꝙuictus: aut suus officialis: vel ꝙ ladari⁹ illoꝝ bonoꝝ: et cora Rmethombus. iuxta ꝙtinētiam: et exigētiā plucroꝝ. victorē in ipsius plucris. de brachio Regali auctoritate Capitanei loci. cora nobilibus intromittet: dabitq; ei intromissionem realē: et obedientiā Rmethonum ꝙsignabit: inhibendo iure cōuicto. q; nō audeat victorē decetero: in possessione: et intromissione. istomodo sibi data: impetere: et inuadere. q̄uismodo. sub vadio. M. M. quod vadium fit litterale. sb̄ titulo loci Capitanei. summā fere similē plucroꝝ nō excedēs. In q̄bus intromissis bonis. victorē intromissum. iuxta ꝙsuetudinem relinquet: aut saltem eamipsam possessionem sibi tradet Que de brachio regali intromissio ꝓ ꝑma vice facta: et vadij interpositio. ex recognitione ministerial'. et Nobiliuꝝ in actis Castren̄. debet modo: et ordine iuris recognosci. Als reponi et acticari sufficiēter. vadium tandē illud. etiā si ꝓ scōa vice interpositum esset. vbi Capitaneo nullā facit fatigā. parti debetur: nō iudicio: neq; Regie Maiestati. ea ratione. qr pars ipa ministerialem: et nobiles in suffragium brachij Regalis impensis conducit priuatis.

¶ Si intromissio isto mō data: esset aut adē pta: aut impedita violenter.

Ostea q; victor intromittitur. de brachio Regali. si
p casu q̄cunq; violēto⁹ eius intromissio: seu possessio.
violatur vel irritatur. necessario victus ille. seu conuictus. ꝯ quē ꝓcessum erat. ad iudicium castrēse citādus erit ꝓ vadio. Et in vno ac primo termino: siue ꝙparuerit: siue nō. in vadio ꝙdēnetur oīb⁹ dilatōib⁹ et sb̄ter fugijs p̄termissis

De extēsiōe brachij regalis ꝑ Capitaneos.

Pro scda vice intromissio d̄ brachio regali.

Si possessio: seu intromissio. sic vt sup̄ scriptum ē: vadio nō obstāte: irritabitur: seu violabitur: tc̄ p̄missa ista citatiōe et ꝯdēnatiōe ꝓ vadio p̄dicto: d̄ q̄ sup̄: iterꝫ ministerial'. scda seu altera vice: cuꝫ nobilib⁹ ⁊ actore. aut suo ꝓcuratore: ꝑ capit'. dꝫ ad talia bona. mō p̄ori. ꝓ scda vice mitti. et omnia ꝓut. in p̄ma intromissiōe fuer̄t. scda vice faciet. hac ip̄a scda vice. de brachio regali: tā in ꝑlucris. q̄m in vadio. intromissiōꝫ dādo iuxta ꝯtinētiā vadij. ⁊ ꝑlucroꝝ: dataq̄ intromissōe. duplicabit vadiuꝫ vt. s. vadiuꝫ lr̄ale. maiorē dupl'r summā ꝯtinēs daret ⁊ r̄linq̄ret interpositu ꝫ inter intromissuꝫ victorē ⁊ victuꝫ

Si intromissio ꝓ scda vice data irritaretur.

In q̄ntum ip̄e iure cōuictus. adeo rebell': ꝓteruus: et violator iuris cōis regni esset Sic ꝙ intromissionē: ꝓ p̄ma scda vicibus d̄ brachio regali datā contēnēdo violare p̄sumeret. ex tunc ꝓut pri⁹. ꝓ vadio ad castꝝ citetur. Et sil'r p̄missis p̄mittendis vt sup̄ scriptum est absq̄ omni indulto: dilationuꝫ excusationumq̄. in p̄mo termino siue cōparuerit: siue nō in vadio: peremptorie: et iudicialiter condemnetur.

Pro tercia vice ꝑsonal' capit'. executō finalis

Demum post p̄mā. ⁊ scdam vices p̄dictas. si iterꝫ vict⁹ ageret rebelliter: se manu: seu brachio opponēdo regali: mouebitur capitaneus ꝑsonal'r de sede regali (cui in officio capitaneatus p̄sidet) armatus ⁊ ꝓuisus. sic vt temeritatē violatoris vinceret. ibit cum ministeriali: ⁊ cum victore. ad bōa huiusmōi cum ꝑlucris: sicq̄ victorē auctoritate brachij regal'. ⁊ sui officij accitis. vt p̄ntes eēnt. Hij scꝫ victor: aut factor: aut villic⁹: ꝓut sup̄ corā q̄b⁹ mō sup̄dicto. ministerial' p̄mis vicibus intromittebat. ꝓ tercia vice real'r intromittet victorē: in ꝑlucris. ⁊ in vadijs. ꝓ omnibus vicibus interpositis: eiecto abinde manu potēti victo. Preterea ne Capitane⁹ frustretur impēsis. ꝑ eum ad id factis. immediate dabit. ⁊ relinquet vadium lr̄ale inter ꝑtes triplicatuꝫ qd̄ quidē ibidem relinquet saltē Rmetonibus illud dando: ꝓ quo vadio si expediet. ꝓcessus fit: sic vt sup̄ ad cōdēnationē Executionē āt eā vltimā Capitaneus eque bn̄ ꝑ aliuꝫ: vt ꝑ se faciet. si cōmode pōt. sin aliter tunc ibit solusip̄e officij debito. satisfactur⁹ habebit tn̄ secum ministerialē. ⁊ nobiles Capitane⁹: siue per se

siue p alium. istā faceret executionē: p lucrorum in bonis in q̄bus perlucra sunt obtenta seu perducta faciendo. Cunq; daturus erit intromissionem huiusmodi: in perlucris: et in vadiis. si bona valorē. vadiorum et perlucroruz. ferre possunt. faciet intromissionem. dando vnum laneum possessionatum. d̄ quo vna marca annuatim proueniret. in quibus libz decē marcis. Si autem lanei nō sunt possessionati seu censuales: tunc intromissio detur in agros. in quibus duodecim chori siliginis. seminari cōsueuerunt: aut seminari verisimiliter possent agros videlicet intelligendo. ꝓ marca census annui. Etsi tā possessiones: quā agri ⁊ alia huiusmodi in quib⁹ bona sunt ⁊ in quibus executio plucrorum faciēda esset deficiunt seu si ea victus nō haberet. tunc ipso iure. conuictus. ꝓpterea q̄ iuris ꝓcessum ad hec vltima iuris puncta. temere sustinuit. capiatur in ꝑsona. sicq; eius captiuatio: relaxanda vel nō relaxanda. in voluntate victoris. vsq; ad satisfactionē: pro perlucris et pro vadijs faciendam.

Taxa lanior Herbort. 205.

Realis instructio ad possessionis assignationem circa executionem reiiudicate.

Dum hec fierent. in prima. scd̄a. et tercia vicibus: vt sunt abunde sup̄scripta. Eam quisq; loci Capitane⁹ seruabit instructionez. circa suā ipsam: aut sui vices gerentis: vel alterius nomine suo. de brachio regali missi executionem in loco hereditatis: seu ville: vl̄ bonoꝝ plucratorum: constitutus. ipse brachij regalis executor vocabit conuictum. si est pn̄s vocabit etiā Kmethones. p̄sertim illos. in quos ē intromissio dāda: q̄bus declarabit seu d̄clarari faciet perlucra: ⁊ vadia: al's notificabit ea. Sil'etiā lr̄as plucroruz seu executoriales. corā ministeriali. ⁊ nobilibus. eis ostēdet intimabit: ⁊ publicabit. Sic q̄z Capitaneus p se aut ali⁹ nomine capitanei. dicet: audi ea. attēde ministerial'. Ego capitaneus iuxta officium aut ali⁹ sic: Ego iuxta officium dn̄i. M. Capitanei de brachio regali Nobili. P. de G. in suis plucris ⁊ vadijs. trado intromissionē in istā villā B. vel ista bona P aut in istuz Kmetonē: seu laneuz vl' in istuz: aut istos agros

Instructio in possessiõe assignatiõis in executione reiiudicate.

dicitq; Capitaneus (si per se intromittit) et interpono vadiuz C. marcarum: per istas litteras: aut alius nomine capitanei. vadium siue Regium siue Capitanei tenẽs: dicit. Et istud vadium centum marcarum per Maiestatem regiam: vel per dominum capitaneum interpositum. in hijs litteris scriptum. tibi ministerialis do: & tu tandem iuxta officium tuum. istud vadium conuicto notifices. et sibi iuxta consuetudinem iuris illud des: vel in domo hic sua relinquas. quod tamen vadiuz sit triplicatum: vt supra scriptum est. Dices vero q ipse cõuictus se in bona ista. ad que victorem intromisi nec per se: nec per summissas personas intromittere debeat: neq; intromittat in eisq; victorem nullis molestationibus. seu turbationibus vel impedimentis. aggrediatur Vobis autem Rmetonibus vniuersis. istorum bonorum incolis. mando vt ipsum dominum P. de. G. pro vro domino habeatis. sibiq; obediatis tanq; vestro domino subditiq; eius sitis: vsq; ad totalem solutionem et satisfactionem omnium perlucrorum & vadiorum: et hec omnia coram te ministerialis. et coram vobis omnibus: qui estis presentes testificor. Ejciatq; conuictum de bonis. et pace facta victori. in bonis perlucratis: exeat de bonis Capitaneus.

Ad idem

Nihilominus si non obstante isto processu: et intromissione tot vicibus data. ac vadijs tot vicibus interpositis: si iuri & brachio regali victus. non pareret: aut se defendẽt et intromissionem. et pacificam possessionem. non admittendo: tunc Capitaneus seu vicesgerens eius. in hac parte non inferat vllam victo. aut Rmetonibus: vel seruitoribus eius. violentiam: nec sinat quenq; verberari: aut vulnerari: sed ipse victꝰ cum familia. et coadiutoribus suis tanq; iuris: pacisq; communis violator atq; destructor. capiantur. suntq; captiuandi infamisq;. et infames. reputentur et censeantur: etiam in corpore: iuxta Maiestatis regie votum per maiestatem Regiã puniendi. Et si capiuntur teneantur: vsq; quo satisfactio victori detur: pro perlucris & vadijs.

Ad idem.

Si idem iure conuictus & alij eius complices. nõ possent ca

Instructio ad obseruationem terminorum ex consuetudine.

5

pi detineriq̃: tunc conuictus de bonis illis citandus erit: ad que in perlucris. non est data intromissio. pro vadio vltimo et finali: quod vadium plenarie cedit ꝓ capitaneo: et ad vidẽdum: ⁊ decernendum illum ꝓscribi: ⁊ proscriptum. tanq̃ rebellem. ⁊ iuris regni transgressorem. et violatorem banniri Premissa v̄o bãnitiõe: ⁊ ip̃e: ⁊ familiares ꝯplicesq̃ sui capiãtur ꝑ Capitaneuz vel ꝑ alium. eius nomine Qobrẽ dabit maiestas regia lr̃as. cõtra tales patentes. vniuersis quibus expedit bannitionez publicando: et quibuslibet subditis mandãdo. vt tales bannitos capiant. ⁊ locorum capitaneis dent

Ad idem.

Si v̄o non est possessionatus alijs bonis: tunc ipsa citatio ꝑ edictum. cõtra ip̃m. ⁊ cõtra suos complices possit expendi.

Ad idem

Et si comparuerit in termino primo. qui sibi. et omnibus talibus debet esse peremptorius. et finalis. nullam habens dilationem. Extunc in vadio sententietur. Et si habuerit bona aliqua in eodẽ vadio recipiantur. ⁊ pro rebellione teneantur Captiuẽtur ãt si nõ ꝯparuerit seu nõ cõparuerint: tunc ip̃e: ⁊ sui cõplices: tãq̃ rebell' iurisq̃ Regni violator decernatur d̄ regno banniendus. proscribendus et capiendus. Et solusipse iudex proscribat sui decreti prolatione mediante: et ibidem statim proclametur: bannitus: et prescriptus capiendus Et non solumipse: sed etiam sui familiares: ac alij dantes ei: auxilium: consilium et fauorem. et presertim in domibus eum conseruantes tales omnes sunt: proscripti: captiuandi: ⁊ infames: ideoq̃ capiendi cõtra quos littere dabuntur vniuersales patentes antedicte. per territoria. et ad alios Capitaneos regni porrigende.

Bannitus, et alij.

In aliquibus terris fit sic ex consuetudine:

Primus terminus differtur simplici infirmitate. Secund⁹ vera infirmitate et Terci⁹ etiam infirmitate: in hec verba iacet sicut iacet. Et dum comparet ad respondendum in termino perẽptorio: tunc citatus debet iurare q̄ vere fuit infirm⁹

Instructio ad obseruationem

Ad idem.

Et si citato nō recipitur terminus infirmitate: et neq; p se: neq; p̄ procuratorē. cōparet in iudicio. tunc cōdēnatur in pena cō tumacie. ⁊ datur ministerial' in iure actori. ad auisandum reum: vt veniret ad alios terminos immediate celebrandos ⁊ diceret: quare sup terminum astare p̄misit: qui si nō dixerit: iterq; tunc p̄dēnatur p̄ actorem in toto p̄m citationē. Et iudicium decernit solutionē parti. sub penis iudicialibus: videlicz sub tribus marcis. actori in quatuor septimanis.

Ad idem

Item si nō fecerit solutionē in quatuor septimanis: tunc scribitur contra citatum. pena sex marcarum: vt supra dctm̄ est in communi terminorum conseruatione.

Ad idem.

Item similiter alia pena in quatuor septimanis: et in alijs q̄tuor septimanis similiter. ¶ Item si nō curat satisfacere: tē concitatur ad satisfactionem: perlucris et penis. Et si in termino non comparuerit: et nullam per actorē. in processu cause commissam. allegauerit nullitatem. tunc datur ministerialis de iure. ad intromittendum in bona: in perlucris: ⁊ penis ad actorem pertinentibus. Et iudicium mittit ad pignorandum. pro medietate penarum. ad iudicium pertinentium. Et si nō admittit intromissionem reus. tunc Burgrabius vadit et intromittit receptis secum: duobus nobilibus. Et ministeriali. Si vero reus. non admittit possessionem bonorum. ex intromissione. tunc Capitaneus sua in p̄sona: vadit: et dat intromissionem actori in bona: et imponit vadium: mandās reo. vt actorem. in possessione per eum assignata. non impedi at sub vadio. per eum imposito. Et totiens quotiēs actor petit intromissionem. totiens ostendit litteras ad iudicatorias. sibi per iudicem. ⁊ subiudicē datas. Et capitaneus intromissum. in possessione tueri tenetur. Si vero id non exequetur. tunc in eodem vadio. per eum in reo imposito. Et Maiestati Regie: et actori succumbet.

In alijs quibusdam terris: fit sic etiam: ex consuetudine priuata.

Per infirmitatẽ recipiuntur termini. ⁊ citat⁹ iurat solus sin̄ testibus q̄ fuit vere infirm⁹: ⁊ si termin⁹ nõ differtur sibi infirmitate: tunc actor cõdẽnat eum in ꝯtumacia. ꝓ primo. Et adcitatur lr̄ali adcitatiõe. ad citatiõꝫ originalẽ in adcitatiõe insertã: ⁊ in scd̄o termino. ex adcitatiõe: similiter ꝯdẽnatur reus. in pena cõtumacie Et adcitatur scd̄o adcitationeꝫ originalẽ. ⁊ ad adcitationẽ: ⁊ si nõ cõparet. tunc ꝯdẽnatur. ꝑ actorem in toto. ꝟm citationẽ. Et decernitur satisfactio. ꝓ rebus citatis. Et scribuntur pene. Et ꝓceditur ad finẽ. sic vt in ista immediate: seu ꝓxima consuetudine. est descriptum.

Ad idem.

Fit etiã terminus ꝓ maiori (qui nulli denegari debet) ⁊ ꝓ primo: ꝓ scd̄o: ⁊ tercio recipi pot: sed recipiens hmõi terminuꝫ ad alia iudicia iudicis. ⁊ subiudicis. illius iudicij. vbi dixit se ꝓ maiori hr̄e actionẽ. lr̄am ad iudicium portare debet cuꝫ descriptiõe sufficientis testimonij. de iudicio altero. in quo pro maiori habuit. ꝓut d̄ hoc in communi supradicta terminoꝝ conseruatione. est informatio abundius exarata Si em̄ in littera testimoniali. non sufficienter descriptum esset. id ꝓ quo in alio egit iudicio. tc̄ causam istã ꝑdet: ꝓut sup̄scriptum est.

Ad idem.

Et licet eadem maiestas Regia. aliquarum terrarum priuatas descripsit consuetudines. tamen sua maiestas per moduꝫ consilij. subditos hortatur vniuersos. vt eam teneant. ⁊ obseruent instructionem vbiq̄ terrarum quã instructionem assumptam. euoq̄ diuturniori continuatam approbabit lex. ac consuetudo. Et tm̄ maiestas eadem serenissima domini nostri regis. de terminorum conseruatione. ex iurisperitis. ⁊ vetustioribus regni priuilegijs asscripsit.

Alexander Rex Polonie congestoꝝ omnium regni cōstitutionū cōe scribit, priuilegiū

In nomie dñi. Amen. Ad rei memoriā sempiternā. Cum vniuersi principes: qui vl' monarchiarum: vel dominatuum quorumcunqꝫ gerunt gubernacula: admonēte eos suscepti cura regiminis: vt populo sibi diuinitus subiecto ꝓuideāt quatinus: ab iniurijs: et molestijs cōseruetur. Et nouitates euētuum: nouis moribus: nouis quoqꝫ institutis ac legibus moderētur. Quiquidem euentus in humano genere: totiēs fiunt quotiēs illudip̄m genus mortalitati subiectum etaculaꝝ natis immutari: in nouariqꝫ contigit natura ipsa: sic vt antecessores: sic quoqꝫ posteros: in ortum: atqꝫ occasum (veluti in rota) ꝓmouente sanctiones edere rationabiles: et suoꝝ mores fidelium. p̄cepto legali tp̄are: suaqꝫ ipsa precepta: leges: ⁊ instituta. lr̄aꝝ munimine ⁊ publici ꝯsensus auctoritate ꝑhēnare ꝯsueuer̄t.

Prohemiū Alexādri ad colligēdas leges regni nouas atqꝫ vetustas.

Proinde nos Alexander dei gr̄a Rex Polonie Magnꝰ dux Lithuanie Necnō terraꝝ Cracouie Sādomirie Siradie Lancicie Cuyauie Russie Prussie ac Culmeñ. ⁊ Elbingeñ. Pomeranieqꝫ dñs et heres ⁊c̄. Ad vniuersoꝝ p̄ñtium ⁊ futuroꝝ nob̄ Regnoqꝫ nr̄o ꝓ tp̄e sb̄iectoꝝ Ac q̊ꝝcunqꝫ ē: intereritqꝫ in futuꝝ noticiā deducimꝰ: q̄a dei ⁊ saluatori nr̄i gr̄a. Regni p̄r̄ni dominia ꝯscēdētes feliciter: tā et si ꝑpēdamꝰ in regno ⁊ dominijs nr̄is: ad dei honorē ⁊ ad felix diuturnum regni nostri imperium: singula iure optimo per diuos olim añcessores: ac Auum Patruuꝫ Genitorē ⁊ Germanum nostros Reges polonie sic ordinata eē: vt leges haberētur regni per eos cōdite vetustissime: quibus vniuersi regnicole ⁊ illudip̄m regnum: in euentibus: ⁊ in omni administratione: diuina ac tp̄ali: hactenꝰ rectum esset prospere. Tamen cum non omnibus patuit: quod oēs cōcernit. Per quandā etem̄: vt dicamus disuetudinē. ac inaduertentiam: ⁊ priuilegia: et libri statutoꝝ. vel in thesauris publicis. vel in paucoꝝ manibus dumtaxat: cōclusa Cōmuni v̄o populo occlusa: ymo incognita hactenus erant. ¶ Itaqꝫ in hac cōuētione Radomieñ. generali ad quā de vniuersis regni ⁊ dominioꝝ nr̄oꝝ terris: Prelati Barones: terrarumqꝫ ⁊ ciuitatum nuncij iussu nr̄o venerant petiti existentes publicitꝰ: vt

communne edamus toti Regno priuilegium. Statutoꝝ eiusdem Regni legalium. ¶ Predictorum olim diuorum Predecessorum. Ac Aui. Genitoris. Patrui. ꝛ olim Joannis Alberti Hermani nostrorum: cum additione aliorum Statutorum nostrorum. Illudq; per vniuersa Capitaneatuum. et Ecclesiarum maiorum loca daremus originaliter. quatinus non obscura. Sed vulgaris eius et eorum esset cognitio.

Nos De innata nobis benignitate et iusticia: nolentes ab olim Predecessorum nostroꝝ degenerare virtutibus. qui sicut laudabiles consuetudines. et iura. Predecessorum Primorum approbabant. et sua scribebāt noua. Sic nos illorum laudabili innitentes ꝯsuetudini presens cōmune Statutorum priuilegium. Cui inserimus antiqua. et addidimus noua nōnulla etiam externa. ad eruditionem fidelium subditorum nostroꝝ annexuimus de consilio: sciētia: et vnanimi voluntate. omnium et singulorum. Prelatorum. Spiritualium. et Secularium Consiliariorum. et Baronum ac Nunciorꝝ terraꝝ et Ciuitatum. q̄ vniuersus corpus Regni Etiam nomine absentium. per litteras nostras. et proclamationes publicas. ad presentem Conuentionem vocatoꝝ: venientium: et non venientium indubitanter representarunt

¶ Toti Regno dandum Illudq; in publicum Regni nostri Castri Craco. thesaurum vbi et Coronationis diademata. et alia Regni secreciora seruari consueuerunt. Tandēq; in loca Capitularia maiorum Regni nostri Ecclesiarum. ac Capitaneatuum terrestrium vbiq; terrarum inferēdum. In eisq; vt omnibus prosit. et cognitum sit. quod ad omnium salutē. necessitatemq; congestum esset. habendum. et omnium necessitatibus petentium cōmodandum decreuimus et decernimus

¶ Primum igitur erit Statutum Gloriosissimi olim Kazimiri Regis. qui a magnitudine gloriosoꝝ memorabilium gestoꝝ magni denominationē habuit. post quod. Reliq̄. et alioꝝ Regum Anteceſſoꝝ nostroꝝ et nostra videbuntur ordinarie inferēdum duximus sic vt. Sequitur

☞ Meminit Alexander Rex Statutorum auī. genitoris. fratris. et aliorū predecessorum.

☞ Alexander decernit dandum ad thesaurum regis et ad capitula Ecclesiarū petitum commune Statutorum priuilegium

☞ Accedit Alexāder. ad Statuta Kazimiri Magni.

Sūmariū

Magnus Kazimirus

Statuta Magni Kazimiri Secundi.

Probemium statutorum Kazimiri magni.

Non debet sane reprehensibile iudicari. Si scōm varietatē tempoꝝ Cōsuetudines. ⁊ Statuta humana. qñq; variātur. pīsertim cum ingens necessitas. vel euidēs vtilitas. id exposcit. Et qꝛ vel pcipue quēlibet hominē. virumq; integrum. ex instituto quodam deceat. Non mō armoꝝ fortitudine esse decoratum Sꝫ etiā moꝛibus. et legib⁹ armatum. Cum vnum alteriuꝫ. plerumq; auxilio egeat Cuꝫ itaq; hoc leguꝫ. ⁊ armoꝝ pgressuꝫ diuos impatoꝛes Reges: ceteroscq; clarissimos viros Studiosissimos extitisse legim⁹. Diuum inpīmis Julium. quē in maxima difficultate itineris. et in medijs belloꝝ estib⁹: scribentē libꝛos: et legentē. silq; dictitantē. et audiētē freq̄nter accepimus. Deinde augustum. diui Julij filium. tāto pīmis vestigijs studio inhesisse tradunt. vt q̄uissimis belloꝝ et imperij curis oppīssus. et cōiuratoꝝ obsessus insidijs. horas et mometa colligeret. ¶ Sꝫ vt reliqs obmittā. qd diui. et religiosissimi Impatoꝛ Justiniani. āplissima. et emēdatissima volumina Exactissima diligētia. vigilia. ⁊ cura. Exercitatio deniq; ⁊ opa enixissima rei bellice. hinc etiā multi q̄uissimi ⁊ pclarissimi Romanoꝝ ꝓsules Tribuni aut Cēsoꝛes. ferēdis legibus auctoꝛes fuere. Et a q̄bus leges denominate. vt Cōsulares. Tribunitie. Julie. Cornelie. Nā sb Octauiano Cesare suffecti. Cōsules papius ⁊ Pompeius leges tulere. q̄ a nominib⁹ eoꝝ appellātur. Papīja. ⁊ Pompeīja. Sub eodēꝫ quoq; Impatoꝛe. Falcidius Tribunus plebis legē fecit. Ex cuius nomine. lex erat falcidia. Aq̄lius q̄q; legē ꝓdidit q̄ hactenus aq̄lia nuncupatur. Sic Julia: sic Cornelia: sic Catonina Regula etiā legibus a Catone inserta. Quoꝝ nomē q̄q: adeo claꝝ: adeo celebꝛe ē. vt nō solum vrbē. sꝫ oꝛbē pene totum suis temporibus presentia. Postea vero memoria sua. Ac splendoꝛe illustrauit Ex eo nāq; accuratissima illa. Jnuictissimi Kazimiri Sintagmata. et ordinationes efficacissime Quibus Romanoꝝ procerum exemplo. res suas. subditoꝝq; honestis moꝛibus illustrare voluit. Legittimisq; Juris muneribus. et belli iuribus munire. quas limatas et pumicatas. cum hoc vel maxime Bibliope sibi persuasum

Kazimirus adducit ad sue mētis propositum. conditoꝛes Legum vetustissimarum.

hñt. et curant: accipere: legere: volutare: et ampłecti. Sepius atq; iterum non sufficiat queso

Precepta Magni Kazimiri Regis

Os itaq; Kazimirus secundus dei gratia Rex Po
n lonie necnon terrarum Crac. Sandomirie Siradie
Lancicie Cuyauie Pomeranie Russieq; domin⁹ et
heres ⁊c. Unacum prelatis. Baronibus. ceterisq; Nobilibus. et subditis nostris animaduertentes. et ꝓinde reuoluẽtes. ¶ Quia iuxta tẽpoꝝ antiquitatẽ. In terris et dominio ditiõi nostre subiectis. Cause plerumq; in Judicijs. nõ vniformiter. Sz scõm animoꝝ et sensuum diuersitatem. hominum etiã excrescẽte malicia. et improbitate. varie et diuersimode ventilãtur: deciduntur: et diffiniuntur Ex q̃ varietate Actiones siue cause. nõnunq; ꝓ. post multiplices vexatiões altercatiões. et cõtentiones. remanẽt indecise. et quodãmõ immortales. Quapropter ad laudẽ dei omnipotẽtis. beatissimeq; Marie ỽginis. totiusq; celestis curie. Et ad ꝓfectum cõmodum. et vtilitatẽ nostroꝝ subditoꝝ decreuimus. dictorum Judiciorum seu causarum (potissimum in hijs que frequenter accidunt) decidere. et euellere. varietatẽ. ¶ Volentes et Statuentes. Ad̃ deinceps ꝑpetuis tpibus. Hec eadẽ Statuta et ꝓstitutiones. habeantur. exerceãtur et obseruẽtur. Per omnes et singulos Judices. officiales. ac eoruz ministros. reliquosq; nostros subditos. et Terraꝝ nostrarum inhabitatores. Hec quisquã audeat quouismodo temerarie contrauenire. Sub graui nostre indignationis aculeo

☞ Causas Rex describit. preceptoruz scribendoꝝ suoruz

☞ Precepti Regis Kazimiri perpetuum ad inhabitatores Regni promulgatum.

De reo cittato. non comparente

Um oẽs constitutiones. et statuta legẽ imponant.
c reb⁹. et negotijs ꝑntibus. et futuris. et nõ ꝓteritis
Volumus. vt omnes nre ꝓstitutiones. Edite nunc in colloquio gñali. in visliczа. nõ respiciãt ꝓterita. sz tãtum mõ ꝑntia et futura. Ñ si q̃s ad Judicium citat aliquẽ. ꝓ hereditate. aut pecunia obligata. ⁊ ipm ad Judicium euocauit Et si tunc reus. in termino pemptorio nõ parebit. Actor lucrabitur nominatã pecuniã. aut hereditatem pecunia nihilominus reo restituta.

☞ Actori adiudicatur res obligata reo. pro reipsa citato non comparẽte. pecunia tamen reo restituatur.

Constitutiones nouas non respiciant preterita.

De fluuij aut Riuuli fluxu seu alueo nouo ⁊ antiquo al's Rzeczyszko hēditates limitāte

2

☞ Fluuio inter villas seu hereditates existente si granicies nō sunt de iure facte. fluuius limitabit idem fluuius naturaliter ī nouum alueum auersus idez facit. Sed si q̄spiam in suum rus eum conuertit sua iactura erit. vt vicinus loci dominus in rure istius. et rippam habeat: et ī rippa ac in fluuio limitem.

c Rebra altercatione inter nostros subditos. Super limitibus in hereditatibus ip̄oꝝ distinguēdis. graues suscitātur questōes: ex quibus augētur expēse ⁊ labori nimio interdum supponuntur discordātes. Et quia fluuij ⁊ fluuioꝝ Aluei vt plurimum. inter hereditates: possessiones: ⁊ villas. fluunt. ⁊ habētur. Unde si que ville: aut hereditates inuicē ꝯueniunt aliquo fluuio. vel Riuo mediāte. Si inter easdē hereditates non sunt limites de iure facti: tunc illa quelibz hereditas. suā teneat rippā. illius fluminis seu riui ad ip̄am hereditatē ꝓtensam. Et idē fluui⁹ seu riuus pro limite semper sit habendus Qui fluuius seu riuus: si etiam obmisso primeuo alueo per alia loca suum diuertit meatum: seu defluxuz sine ministerio hominis: ꝫ ꝓpria v̄tute naturali nihilominus eiusdē fluuij primeuus alueus: vbi ante decursus aque fuit verus limes hereditatum illaꝝ erit: in q̄ antiquo fluuio seu riuo: al's antiqui fluuij alueo. hōies vtrāq̄ villā: seu hereditatē illā inhabitātes licite suas faciēt piscaturas: prout faciebāt tunc cum aqua suum p̄meuum seu antiquum cursum in eodē antiquo alueo habuit. Sed si fluuius seu riuus hmōi ꝑ hominis industriā. auersus eēt ab antiquo cursu. et alueo: vt in alium nouum influeret alueum tunc ille nouus alue⁹ hereditates limitabit dabit quoq̄ sic. vt antiquus ille alueus. dare ꝯsueuit vnā rippam vni hereditati. alterā alteri. quā alluit Quo casu dum ꝑ hominis industriā. fit fluminis auersio. vna hereditatum ipsaꝝ: illa videlicet in qua remanet antiquus alueus. oēm. ⁊ integrā habeat ꝓprietatem in alueo. ⁊ rippis antiq̄ fluminis seu riui.

De eo quod quilibet in bello sub certo vexillo se locare teneatur.

3

☞ Quilibz in bello sub certo vexillo militans teneatur secus faciens per succamerariū suū: captiuatus regi detur. Equi v̄o sui eidē succamerario de-

i Us militare admonet. vt attēdam⁹ ⁊ sup id ꝯstituamus q̄ quidā ex nr̄is baronibus. nobilibus. ceterisq̄ subditis. cum in castris. cōtra hostes. positi fuerint. omni abiecto rubore. cum omni nobiliuz strenuitate cō

municātes. sub nullius vexillo: neq; alicuius dicione. nostri exercitus se locare presumunt aliquādo ad hunc presertim finem. vt machinaꝝ ⁊ ꝓpugnaculorum. ceterarumq; reꝝ bellicarum. aut ipi⁹ exercitus custodiā. vel vigiliam nocturnaꝫ euitarent ⁊ defensionem quā ceteri cōmilitones. ⁊ fratres ipsorum sub certis vexillis locati: scd̄m modum inter ip̄os ordinatum: facere ⁊ ꝟuare ꝯsueuerunt negligēnt Idcirco qm̄ turpis est pars que suo nō cōgruit vniuerso. Statuimus vt q̄libet miles aut simplex sub certo vexillo erecto. cum sua statōne conquiescat vt ingruente necessitate belli: ⁊ dimicationis cum hostibus. sciat capere locum certuꝫ magisq; animaduerteret. pro sui vexilli defensione. al's volumus. qd̄ si tales amplius in nostro exercitu huiusmodi fuerint inuenti per succamerarium terre. seu districtius in quo degunt: et militant capti: nobis presentabuntur. Equi vero eorum eidem succamerario. pro ipsa culpa. ⁊ delicto applicentur

De victis aut condemnatis in iudicio. Si illico nō satisfecerint et recesserint capiēdis

q Uia victus tenetur. victori satisfacere. de euictione et condemnatis. neq; d̄ iudicio prius recedat. nisi satisfaciat. de eo in quo est condemnatus. Quidam tamen r̄bellione. aut inobedientia ducti. nescitur quo animo. d̄ iudicio recedunt condemnati: pro debito nullaꝫ satisfactionē aduersarijs impendētes. Quapropter volumus qd̄ tales inobedientes: de malicia ipsorum. commodum non reportent. postq̄ conuicti fuerint in iudicio. ad manus suorum aduersariorum ligati tradentur Et si in captiuitate manentes effugerint. a potestate ipsorum. sint liberi et absoluti ipso facto. et omni debito qd̄ tenentur et obligantur. preter debitum furti: quod semper condemnati soluere tenebuntur.

4 Victi aut condēnati i iudicio. illico satisfaciāt. Si recedūt capiant̄. victoribus dandi. A quibus si fugiūt libertati dantur. nisi furtum esset iudicatū quod semper sit soluendum

De pigneribus ad iudices pertinentibus. nō distrahendis. sed per certa tp̄a seruādis.

v T in rapinis aut pigneribus nostroruꝫ subditorum aliquis. Modus habeatur: et obseruetur. Cōsueue

5 Judices aliqu ē pignorātes. ꝟuabūt integrū pign⁹. i estate p duas ebdomadas i hyeme p octo dies alioq̄n si distraxerit interim p̄ciū dabūt cum pena pijathna dzescza pignorato ꝓ aniali. Juramēto valorem probanti.

runt hactenus auari iudices. et eorum officiales: vt postq̄m pro penis. aut mulctis in iudicio condemnatis. aliquos pauperes. aut nobiles. cuiusuis status impignerant. et obligāt statim pignera. et spolia diuidunt nullam gratiam. et beniuolentiam pignerato facientes ad succidendum itaq; ⁊ beniuolentiam. cum pignerato facientes ad succidendaz itaq; et amputandam. hanc consuetudinem perniciosaz. Eamq; obseruare amplius nolentes ac prohibentes. Statuimus. vt si quis iudex pallatinus. Castellanus: aut ipsorum officiales vel maleficiorum iudex: qui Oprarvcza dicitur: aut alius q̄cunq; pro penis iudicialibus. per eos latis: aut alijs excessibus: aliquem nostrum terrigenam: diuitem: vel pauperem. Nobilem vel simplicem. impignerauerint. vel pignerare iusserint. pignera in equis: pecudibus: aut in alijs substantijs quibuscunq;. sic recepta non distrahendo. vel minuendo. Si fuerit in estiuo tempore duabus septimanis integris Si autem hyemali tempore: octo diebus illibata. per recipientem debeat obseruari: siue iuste pignerati fuerint: vel indebite. rapina in eos commissa. Et si extunc per illum. vel illos: quoꝝ: vel cuius sunt pignora. pro cōmissis penis: nō fuerit illis qui pignerauerunt. satisfactuz: vel suaz innocentiā: nō ostenderint. Tandem licitum sit illis. qui pignera detinent. illa distrahere: diuidere: ⁊ pro libera ipsorum voluntate. cōuertere. Q; si tales iudices: aut alij superius nominati: eorum auaricie non parcentes. infra predicta. debita tempora. inter se diuiserint: aut dissipauerint. vel etiam alienauerint. vnum animal de predictis: damna passo. iuxta valorem animalis deperditi. quod suo comprobabit iuramento: cum pena pijathnadzestha tenebuntur restituere: Hoc statutum salubre. propter nostrorum iudicum: ⁊ procuratorum rapinam enormem: quā sepius cōmittunt ad ipsos: ⁊ ad iudices eorum extendimus et promulgamus.

De filijs proprium sigillum. viuentibus patribus non habituris

6

☞ Filij viuētibus patribus. sigillū ꝓpriū. habere: et portare prohibiti.

q Uia filij cum patribus vna persona iurisfictione censentur. Ideoq; statuimus. Quod viuentibus patri-

bus filij dumtaxat sigillo paterno vtantur. et aliud portare. vel habere non presumant.

De Scultetis tam spiritualiuz quā secularium personarum ad bellum ituris.

Sculteti vniuersi ad belluz. cum rege transituri.

Quia onus p̄sertim q̄ omnes tangit inter plures. diuisum facilius deportatur. Quapropter statuimus q̄ indifferenter omnes Sculteti tam spiritualium. quā etiā secularium personarum iuxta ipsorum facultates ad quālibz expeditōnē nobiscuz trāsire teneātur

De clericis bona hereditaria habentibus ad bellum ituris.

Clericus bona hereditaria possidens ad bellū sit obligatus: al's bōis cedat aut infiscabuntur

Cum iure suo. nullus debeat defraudari. Et quia plerique clerici nostri regni bona patrimonialia tenentes et habentes de eisdē bonis sub vmbra clericali viuentes nobis et nostro regno seruicia debite facienda in expeditione subtrahere consueuerunt. Ideoq; statuimus q̄ idem clerici nostri Regni cuiuscunq; status existant predicta patrimonialia bona tenentes. vel nobiscuz ad q̄libet expeditionem transire teneantur. iuxta predictorum bonorum facultates. vel eadem bona proximis suis fratribus laicis resignare. et dimittere. et eisdem renunciare. Q̄ si prefati clerici neutrum illoruz. facere curauerint predicta bona decreuimus. et p̄ntium auctoritate decernimus. perpetuis temporibus nr̄o regno applicanda.

De dominabus et virginibus que citant aliquem aut citantur ab aliquo.

Domine aut virgines ad iudicia citate. i hospicijs commode ꝓcuratorē cōstituāt: et cause actionez Judice sup̄ id visorē et aduersarium dirigente: committent vel aduocato vel procuratori.

Et dominarum habitatio propter fragilitatez sexus a cetibus virorum omnimode sit distincta. et ne ad causas vocate. premant se in turmis: et conuentibus masculorum Sāxit nostra auctoritas de presenti. vt si que domina. siue virgo citās. aut citata venerit ad

terminum sibi prefixum iudex presidēs iudicio officialē suum cuz eiº aduersario ad hospicium illiº ¿dñe mittere teneatur coram quo actionem siue defensionez sue cause aduocato vel suo procuratori cui placet in toto delegabit.

De aduocatis procuratoribus. et proloquutoribus in iudicijs hīdis cui expedit.

10

Jure habendi sunt causaruz. aduocati. ꝓcuratores. aut ꝓloquutores. ꝓ eos quibus expedit.

Via cuilibet sua defensio et tuitio (cuz iuris sit naturalis) non est deneganda. Jdeoqꝫ statuimus qꝫ in iudicijs nostri regni. quilibet homo cuiuscunqꝫ sit status ⁊ conditionis. potest ⁊ debet. habere suuz aduocatum procuratorem seu proloquutorem.

De iudicibus cuiuslibet terre ad curiam Regis venturis.

11

Judex et subiudex rege i terrā aduenīē te teneantur i curia regē iudicaī ꝓ hēditate regi relatōnem facturi. per regez iudicanda vel baronibus committenda

Via ex multiplicitate iudicum: prout experientia nos edocuit. Jn causis super eodem facto. varie et diuersimode. plerumqꝫ sententie proferebātur Jdeo volentes. certum numerum statuere iudicum. et occurrere varietati predicte. Statuimus qꝫ vnus in Cracouiensi. ⁊ alter in Sandomirieñ. Terris. iudices nostri habeantur. Jta qꝫ dum nos contigerit. alicuius terraruz earundem. limites subintrare. volumus. qꝫ iudex. et subiudex. terre. infra cuiº limites morabimur in curia nr̄a. ō causis iudicare ⁊ cognoscere teneantur. declarantes potestatem eorundem iudicum. Qz deinceps in quibuslibet causis magnis. etiam hereditarijs. Terminos vltra tres septimanas. non possint nec valeant assignare. Sed cum questio fuerit hereditaria iudex vel subiudex eandem questionem teneatur nobis referre cuius cognitionem in nostra baronumqꝫ nostrorum presentia volumus. et decernimº pertractari. Et si aliquo impedimento. fuerimus prepediti: tunc sex. vel ad minus quatuor baronibus. per nos iudici. et subiudici adiungendis. ipse iudex cum subiudice. vna cum dictis baronibus ad eandem questionē seu cau-

sam hereditariam diffiniendi. et cognoscendi habeant plenam facultatem.

De iudicibus Pallatinorum.

12

Pallatini terrarum suos iudices Terrestres sunt habituri

Item vt Pallatini certo numero suorum iudicum sint contenti. Statuimus q̄ scd̄m tempora antiquiora Pallatinus Sandomirien̄. vno et pallatinus Cracouien̄. pariter vno suis iudicib⁹ contententur declarantes. q̄ pro capite quolibet Castellanorum iudices quilibet in sua Castellania. iudicandi. et cognoscendi habeant facultatem.

De iudicijs dumtaxat a mane ad horam Nonam tractandis.

13

Judicia dumtaxat ante prādia celebrāda sint.

Praua consuetudine noscitur esse obseruatum Q̄ sine temporum. et horarum differentia. et distinctōne. per iudices iudicia celebrabantur Et ita plerique. non aliter ad causas. veniebant. pertractādas: quā post prandium repleti. et inebriati. propter quod iudicium paruipendebatur et debilitabatur reuerentiaq̄ iudicis. minime obseruabatur. nec ad veritatē aliquis habebatur respectus. Itaq̄ decernimus ⁊ volumus. vt certis temporibus: siue horis: et cum debita animi discretione iudicia pertractentur. et obseruentur: ⁊ q̄ deinceps iudices. diebus terminorum. et ad presidendum consuetis a mane: vsq̄ ad horam nonam siue ad meridiem in quibuslibet causis debeant presidere: ⁊ causas pertractare Et si primo die terminorum ad horam meridiei: omnes litigantes in causis ⁊ litib⁹ ipsorum. non poterint expediri. volumus q̄ absq̄ alicuius: cause vulneratione aut abreuiatione diebus ꝓxime sequentibus presidendo: dumtaxat ad horam pre

dictam omnes et singuli litigantes. debito modo. ſm ordinem infraſcriptum expediantur.

Quis modus et ordo ſit. ſeruādus in perſonis vocandis ad iudicium.

14

☞ In iudicijs nō cateruatim audiendi citati: ſed p notarium pronunciati. audientiā habituri

Ut facilius: ⁊ ſine clamore vel ſtrepitu: cauſarum expeditio habeatur. Statuimus quod ad locum audientie: in quo iudices preſident: non ſcōm merita perſonarum: nec ſcōm maioritatem: vel minoritatem cauſarum: ſed ſcōm ordinem litigantium. tantummodo actor. vel reus vocati accedentes: per iudices audiantur et expediantur. Ordinem autem in vocando ipſos litigantes ad preſentiam ipſorum iudicum: taliter duximus deſcribendum. Qr ſcriptor cauſarum: ſub pena priuationis ſui officij: non aliter quaz ſcōm ordinem citationum: litigantes: per miniſterialē vocandos: pronunciabit ſeu nominabit. Ita q̄ qui prius ad cauſam prouocauerit: prius nominetur: et expediatur Et ſic deinceps: videlicet qui ſecundo loco: ſimiliter loco ſequenti. Et taliter: donec ad extremos procedatur. Qr ſi altera parcium vocata: ſe preſidētibus nō exhibuerit: ſiue quouis caſu fuerit impedita et tribus vicibus euocata. Tunc mox pars aduerſa: que fuerat pñs de audientia remoueatur. Et alij litigantes: ſecundo loco inſcripti nominentur: et ad audientiam euocentur. ¶ Et nihilominus pars que fuerat abſens. ⁊ tribus vicibus euocata. Si circa extremam horam meridiei. iudice quaſi ſurgere volenti. Iteruz et ſecundo tribus vicibus euocata: non curauerit parere. extunc cōdemnetur ¶ Si quis autem eo tempore. quo iudices preſideant: ad locum in quo preſident: preterquā ad petendam citationem: vel de ſpeciali ipſorum iudicum licentia: ⁊ mandato quauis preſumptione vl' temeritate: intrare preſumpſerit abſq; aliqua remiſſione pena que dicitur pijatbnadzijeſcza: p iudices puniatur.

☞ Cōdemnatō niſi in extrema diei hora: decernit faciēda: pclamatiōe ter ante meridiē: et ter p meridiem premiſſa

☞ Ad iudiciuz nemo acceſſurus: niſi ex cauſa iudicij vl' citatione ſub pena quinquaginta.

Quibus in locis: dñt iudicia celebrari.

15

Uia plerumq; hñtes iurisdictiōez a casu ⁊ ꝓ libito sue voluntatꝫ cōsueuerūt ad iudiciuz acceptare vl' eligere sibi loca q̄libet indeterminate Et iō vt q̄sq; suis terminis sit ꝯtentus. Statuimus ꝙ Cracouieñ. castellan⁹ in trib⁹ dñtaxat locꝫ: vczt in Cracouia in Andrzeijorv ⁊ in Uijelijczka sua dz ⁊ tenetur iudicia ꝑtractare: al's tanq̄ a non suo iudice: quicq̄d factum fuerit vel iudicatum: nullā habeat facultatē Idē de Castellano Sandomirieñ. ⁊ alijs fieri statuimus

In terra Cracouieñ. tribus in locis iudicia tenēda Cracouie. andrzeijow ⁊ in wieliczka

Quib⁹ mōis misteriales citare debeāt

16

Uoniā ex mō citatiōs nōnulla grauamina: et oppressiōes ꝑ nr̄os iudices seu officiales: nr̄is subditis euenire cōsueuerunt. Et ideo eisdem g̃uaminib⁹ ⁊ opp̄ssiōib⁹ volētes obuiare. Statuimus ꝙ ministeriales siue officiales: ꝑ nos seu quoslibz iudices deputādos fore ⁊ eē: in hunc modum formādaz vl' faciēdam citatōez: ꝙ ip̄e ministerial' cum suo solito baculo accedere dz ad dñm ville ꝓ quocunq; etiam excessu fuerit citand⁹: ⁊ omissis eiusdē ville villanis in pace ⁊ trāq̄llitate illis relictis ad domuz seu ad portā eiusdē dñi: suo baculo tangendo ⁊ clamādo eundē citet. Lr̄asq; citationis porrigat. Exponendo nihilominus in dcā citatiōe contenta: de cui⁹ videlicet iudicis mandato: et ad cuius instantiā ⁊ ꝓpter quā causam fecit eandē citationē. ¶ Si autem eiusdē ville villani ⁊ ipse dñs ville fuerint simul culpabiles: volumus ꝙ eodemmō tāgēdo portā cuiuslibet villani seu Rmethonis clamādo faciat: similimō vt premissum est citationē. Qui villani si nō fuerint culpabiles in delicto sui dñi: volumus ⁊ ꝓhibemus omnino ꝙ ꝑ eandem citatōnē quomodolibz nō grauentur nec fatigentur. ¶ Tamen plerumq; in ꝯtemptum ⁊ odium dñi ville: ⁊ ex rācore cōsueuerunt aliq̄ villanos indebite fatigare ⁊ molestare. Quare huic morbo mederi volentes. Statuim⁹ ꝙ q̄ncunq; ip̄os

Misteriales cū baculo: citatiōes ad domos citatorū deferant. clament citādo et citationē porrigant.

Si villani citantur in cuiuslibet domo. portam tangat ministerialis

Si villani maliciose citant̄: pena decernitur quindecim

villanos absq; iusta ⁊ legittima rōne citatos ⁊ vocatos eē ꝯstat. Qz ille extrahēs citationē: ⁊ q̄ hoc maliciose ꝓcurat puniatur pena q̄ dr̄ pijathnadzescha. Et eo dēmō volumus fieri citationem predictam vbi sine delicto dn̄i ville ipsius fuerint villani: cōmuniter vel diuisim culpabiles vel delinquentes: ita ꝙ ad portā tangēdo quēlibet ipsoꝝ citare teneatur. mō: ⁊ ordine supius expresso: cessante qualibet oppressione suprascripta

De hijs q̄ inopinate et ex īprouiso citāt̄ in curia regis vel ad iudiciū euocantur.

17

☞ Inopinate aut ī curia citatis. debite causa exponatur: ꝑ iudicez. seu actorē ⁊ in scriptodetur.

p Reterea cuz in delib̄atōe ꝯsistat mater v̄tutuz ip̄a discretio: cōtingit plerunq;: ꝙ aliq̄ nr̄i familiares vl' alij quomodolibet in curia nr̄a cōstituti: vel in iudicio arrestati inopinate ad nr̄am. vl' iudicis audiētiā euocātur. Et qōnes de q̄bus minime cogitauerunt eisdē mouētur Idō ꝑti vtriq; ꝓuidere cupientes: ⁊ vt dicto mō citati cum bona deliberatōe ⁊ discretione: sup ꝓpositis rn̄deant. Neue actores suis q̄stionib⁹ siue causis frustrētur. Statuim⁹ ꝙ cum aliq̄s in nr̄a curia vl' in iudicio inuētus: ⁊ ad nr̄am vel nr̄i iudicꝫ pn̄tiā: fuerit mō p̄misso euocat⁹ actor seu ip̄e iudex questionē siue causam debite citato exponere: ⁊ in scriptis tradere. teneatur: ⁊ ad rn̄dendum eidē q̄stiōi: vt al's pz

☞ Propositiōi ꝓ hereditate quadraginta marcarū Terminus triū septimanarū ꝓ minori vl' ꝓ iniuria ad crastinuz datur

¶ Si q̄stio fuerit hēditaria vl' ꝓ mag̃ pecunie summa. scz ꝓ q̄draginta marcis: termin⁹ videlz trium septimanaꝝ: ꝑ iudicē eidē assignetur: al's si ꝓ minori debito: vl' ꝓ iniuria verbali. incrastinum terminus ꝓrogetur.

De citationibus ministerialium sine iussu iudicis.

18

Misteriales sub pena priuationis officij et honorū nō citent. iudice irrequisito. al's cauterisationis penā formidēt

f Lebili querela sepius recepimus: ꝙ ministeriales ꝑ terrā girantes ⁊ cursitātes: paupes villanos vel religiosorum villas aut paupes: milites ceterosq; subditos nr̄os. fatigandi. vel vexandi. modos exq̄sitos adinuenerīt Ita ꝙ si alicuius ville pauperes milites: aut villani religiosoꝝ: eos pro bn̄placito ipsoꝝ officialium: quibuslibet expensis. nō ꝑtractāt nec ꝓcurāt. Idē ministeriales: ip̄os paupes: nobiles:

aut villanos sine culpa seu causa: ⁊ absq; iudicis prece pto citant occasiōe vexatiōis faciende: terminos eis ꝓ libito sue voluntatis. assignātes Sicq; idē ꝓ paupes mi lites seu villani volentes redimere hmōi vexationes: ⁊ molestationes. sepissime de certa pecunie summa cuꝫ eisdē cōponunt vñ nos hmōi malicie: ⁊ machinatioui obuiare volētes. Statuim⁹ ꝙ deinceps ministeriales sub pena priuatiōis sui ministeriat⁹ ⁊ p̄uatiōe omniuꝫ suoꝝ bonoꝝ absq; speciali iudicis mandato. aliquā ci- tationē. facere nō p̄sumāt. al's p̄missam penā. ⁊ in facie adustionē ⁊ notationē. nō immerito poterint formidar̄

De his qui cū strepitu: et impetu ad iudicium veniunt in amicorum causis.

19

Plerunq; fit ꝙ aliqui ꝓpter causas consangui neoꝝ vl' familiariuꝫ suoꝝ ad iudicia veniētes ꝑ strepitum et importunā ipsoꝝ acclamationē ⁊ infestationē sententiā seu victoriā causaꝝ reportare cō sueuerunt: vñ sup hoc ꝓuidere volentes. Statuimus ꝙ deinceps nemo cuiuscunq; status vel cōditionis exi stat: ꝓpter cām ꝯsanguinei: vel familiaris aut ꝯuitorꝫ ad iudicium venire tali mō nō seruata q̄dā reuerētia et discreta decētia p̄sumat Q; si q̄sq; ꝯ facē p̄sumpserit pe na q̄ dr̄ pijathnadzescha nr̄e camē applicāda puniatur

☞ Ad iudiciū cuꝫ clamore veniētes et ꝑ assistētiā vincētes penam quindecim debeant regie came re applicandam.

De hijs qui citati: se excusant per domi nos referendo se ad illos tanquā ꝓ alte rius crimine citarentur.

20

Contingit etiā ꝙ dum aliq̄ ꝓ quibusdā crimi- nibus ⁊ delictis ad nostrā audientiā euocātur nominant dominos et quoslibet ip̄orum supe riores allegantes. Q; auctoritate ⁊ mandato suorum dominorum et superiorum. huiusmodi crimina et deli cta commiserunt. Ueruntamen q̄uis aliquibus tēpo- ribus: contra rationem fuerit obseruatum: quia huius modi malefactores ꝑ eandē nominationē a pena libera bātur: q̄ nominatio ꝯtinet in se errorē intollerabilē Ex eo ꝙ directe contrariatur p̄cepto diuino: vñ nos atten

☞ Quilibꝫ citatus existens rn̄dere ꝑ se debeat. nō referendo se ad p̄ceptorē cui⁹ iussu fecerit.

dentes: q̄ peccata teneant: suos tantummodo actores
7 scōm canonicam equitatem nominatio in delictis nō
vendicat sibi locum: nec liberat delinquentem: ostēsio
actoris delicti. Statuimus: q̄ citati pro quibus libet
criminibus: 7 delictis in nostro iudicio: iudicentur: et
respondere teneantur. Et conuicti: debita pena puniā-
tur. Non obstante predicta qualibet nominatione. Eti
am si super hoc priuilegijs nostris vel nostrorum p̄de-
cessorum essent communiti Que q̄tum ad hoc. vt per
niciosa 7 erronea cassamus: irritamus: 7 reuocamus.

☞ Citati 7 in iudi-
cijs nominati si rñ-
dere noluerint. 7 iu-
risdictionē regis de
clinarent p̄ cōuictis
decernuntur

¶ In hereditarijs vo: et alijs quibus libet questioni-
bus citati 7 in nostro iudicio nominati: tales si nostraz
iurisditionem declinare voluerint: nolentes eas dē que
stiones in se recipere decernimus q̄ extunc predicti ci-
tati: cuiuscunq̄ status et conditionis existant habean-
tur pro conuictis.

21

Nullus debet citari: nisi per ministeria
lem: excepto vbi sit pro crimine recenti.

☞ Per ministerialez
semp fit citatio. in re
centi excessu fit etiaz
per familiarem.

Ossibilitas hoc dictat rōnis. q̄ iudices in ex-
p ercendis suis iudicijs hēant suos certos mini
steriales seu officiales. Quapropter statuim⁹
q̄ penitus null⁹ iudex p̄ aliquā aliā p̄sonā quā p̄ certuz
suum officialē seu ministerialē faciat 7 expediat suas ci
tatōes Milites āt supiores p̄ līas Excepto hoc si aliq̄
crimen in iudicio. vel in curia iudicij receter: 7 de nouo
cōmittatur: tunc p̄ huiusmodi crimine: per quemlibet
familiarem contra tales: liceat fieri citationes.

Citatio realis.

22

De illo qui extrahit et p̄curat cōtra ali-
quem citationem sine legittimo actore

☞ Nulla citatō sit
danda. vbi actor nō
esset. qui aliter p̄cu-
rat fieri. quindecim
penam debeat.

Reterea q̄cunq̄ p̄sidentes aut ip̄or officiales
p vel eor familiares aliq̄s maliciose laborib⁹ 7
expēsis grauare volētes. Cupiētesq̄ 7 elabo
rantes emungere 7 extorquere aliq̄d pecuniaz aut re-
rum ab innocētib⁹: p̄ vexatiōe redimēda: q̄z⁹ penit⁹
nihil hēant cause: seu q̄stiōis aduersus eos dē faciunt 7
p̄curant diuersas citatiōes: finguntq̄ 7 dictāt causas
Idcirco statuimus q̄ siq̄s citauerit vel procurauerit:

aliquē sine legittimo actore vulgariter przes porvod a tal'r citans vel ꝓcurans talem citationē penā pijathna dzeijscza: soluē citato teneatur: ꝓhibētes nihilomin⁹ Castellanis: et quibuslibet iudicibus: ⁊ subiudicibus Q̄ deinceps sine certo actore: ⁊ causa expressa: non debent decernere: nec dare aliquas citationes

De illis: qui sunt in remotis partibus qualiter sunt citandi.

23

☞ Parte aliq̄ citata existente ⁊ allegāte. q̄ ꝓpter absentiā coheredis in remotioribus agētis nō esset rñsurus. decernitur ille absens citandus in prochia

d Um aliquis pro hereditate citatur: et cōmparens in iudicio maliciose opponit. Q̄ Petrus vel Johannes in remotis partibus est constitutus. coheres eiusdem hereditatis: cum tamē forsan idem Petrus vel Johannes nihil iuris habeat ad eandem. Ideo ille citatus dicit se non teneri respondere: ꝓ eadem hereditate. Propterea q̄ Petrus et Johannes coheredes sui agerent in remotioribus. Quapropter statuimus q̄ taliter Petrus vel Johannes in iudicio nominatus de mandato iudicis: in aliquo eminenti loco: vel circa parrochiam: de qua parrochia: est hereditas: pro qua eadem questio mouetur: per ministerialē tribus vicibus publice proclamando: ad ꝓsequutionē seu defensionem cause ad certum locum. et terminum debebit citari. Quo non comparente ipsius contumacia: seu absentia non obstāte: ad decisionem seu diffinitionē cause: licite: per sententiā diffinitiuā procedatur.

De pignoratione quot boues sunt recipiendi pro contumacia.

24

☞ In pignoratōe ꝓ cōtumacia. a dominis duo boues a villanis ꝑ vnū recipiantur.

e Xpientia nos edocuit q̄ qñq̄ nō ꝯtumaces ꝓ ꝯtumacib⁹ vl' ipi ꝯtumaces: etiā moduz ⁊ illd

quod iustum et equum est excedendo. pro contumatia puniuntur. et grauantur: In eo videlicet. ꝙ dum in aliq̄ villa pignora recipiuntur: vbi sex boues fuerint recipiēdi. triginta. vel quadraginta recipiebantur. Et antequam ad locum debitum depellebantur. per moduz rapine in non modicam pauperum destructionem. diuidebantur. et consumebantur. Ideoqꝫ ad subueniendum: huic morbo pestifero. Statuimus ⁊ ordinamus Certam quandam mensuram ⁊ obseruantiam videlicz ꝙ pro prima contumatia punienda Ministerialis cum duobus famulis. iudicis ad villam accedens. sicut al's premissum est. Si dominus ville tantummodo fuerit culpabilis. in duobus bobus dumtaxat impingneretur. Si autem Kmethones aut villani extiterint culpabiles et citati contumaces. quilibet eoꝝ tantummodo in vno boue pigneretur ¶ Et idem decernimus: ꝓ secunda contumatia. esse faciendum. et obseruandum.

Pro scd̄a contumatia eadem fit que supra pignoratio

¶ Si autem tercio dominus cum villanis fuerint contumaces. decreuimus ꝙ contumax causaz. pro qua dinoscitur esse citatus. perdat. et cedat ab ea per sententiam indicantis. ¶ Declarantes nihilominus. ꝙ dicti boues pignoratici per ipsos iudices In estate duabus septimanis In hyeme v̄o diebus octo absqꝫ aliqua distractione obseruentur. volentes deniqꝫ: ⁊ decernētes ꝙ dicti boues pignorati. sine pena cuiuslibet cōtumacie tantummodo nobis et iudici nostro applicentur.

Tercio contumax causam perdit pro qua citatur.

Pena contumacie seu pignus in estate post duas septimanas ī hyeme p⁹ octo dies distrahēt

¶ Decernimus etiam et statuimus ꝙ si predicto ministeriali deputato ad eandem pignorationem cum familia ipsius iudicis villa pignoranda per dominum ville et villanos non permittatur pignorari. iuxta predictā seu premissam imitationem: vel si ipsa pignora habita per eosdem dominum aut villanos in villa vl' ante villam seu in via recipiantur violenter: dolum et rebellionem eorum puniendo volumus ꝙ penam pijathnadzesczija: que dr̄. xv. al's idē rebelles nobis et iudici soluē teneātur. Et nihilomin⁹ cuz alia pena sijedmaczijesczija eadē pignora denegata vl' violēter ablata inteḡliter obs̄uaē aut assignare teneātur. Qui si in dādis pi

13 Renitens pignorationē aut eam adimēs penā pijatnadzijesczija. soluat. ⁊ nihilomin⁹ et pignora sit daturus. al's debetur camere pena sijedmadzijeschija.

gnoribus predictis et in satisfaciendo de penis predictis. fuerint dolosi ⁊ rebelles: ita ꝙ forte iudex. propter potē-tiam eorundem ad puniendum et pignorandum eosdē pa-uesceret volum⁹ ⁊ decernim⁹ ꝙ pena Szijemdzeszanth dicta nostre camere applicanda puniantur.

De pignoratione et modo pignorationis.

Preterea quia per frequentem. et immoderatam pauperum pignorationem. plerique ipsi plurima damna. et oppressiones multiplices. paciuntur. videlicet in eo. ꝙ cateruatim. et in turmis. non per modum iusticiarie potestatis. ad aliquam villam pignorato res accedentes. damnabiliter et interdum. absq; iudicis mandato. et sine culpa domini ville vel villaꝝ. comittere plurimas presumunt rapinas. pretextu pignorationis. Quapropter super hoc prouidere volentes. Statuimus ꝙ deinceps iudex vel subiudex. ad impignorationem faciendam non plures quā duos familiares. cum ministeriali transmittat. Et ꝙ sine culpa. vel causa. aut non condemnatos: seu conuictos: aut in iudicio non confessos ipse iudex vel subiudex. non presumat. nec premittat pignorare. Q; si ip̄e iudex: vel aliqui alij: quauis auctoritate. vl' potius propria temeritate. vel presumptione. pignorare. vel potius rapinas. committere presumant. precipiendo decreuimus. ꝙ peccora vel quaslibet alias res. ratione impignorationis ablata. et recepta Judex domino ville. vel villanis ville eiusdem. asserentibus. se indebite. ⁊ cōtra iusticiam. esse pignoratos. remota et cessante qualibꝫ difficultate. eadem pignora integraliter ⁊ ex toto. premissa tamen: ⁊ recepta fideiussoria cautione. restituere teneantur. Termino eidem ville domino: aut villanis pignoratis. ad oñdēdum suā innocētiā ⁊ iusticiā assignato Et nihilomin⁹ vt audacia ⁊ temeritas pignorātium restringatur decernimus ꝙ dum premisso mō patefctā fuerit eoꝝ innocētia Judex ⁊ sb̄ iudex q̄ tenēt iurisdictiōꝫ ab om̄ib⁹ ⁊ singul' q̄ fuerint in dcā in pignoratiōe vl' potius rapina

☞ Ad pignorationes duo familiares ⁊ ministerialis tercius dūtaxat mittendi attñ non cōdēnatus nec cōfessus fit a pignoratiōe liberalis iudex ad fideiussoriaꝫ pignora reddat. ⁊ cognita innocentia restituat. pignoratores quoq; q̄libet eorū penā qui deciꝫ pignerato soluant.

qui vl' auxilium prestiterunt. Et a quolibet illorum in speciali recipiant penaz pijadnadzesczha domino ville pignorato damnumq; passo. persoluendum.

De pena Szijedmdzeszijath q̄ndo sit decernenda.

26

Decernenda ē pena septuaginta ꝓ incēdio ꝓ violatōe strate publice. ꝓ armis in iudicio extractis ꝓ non paritione iudicati: dū a iudicio recedit cōdēnatus.

Vt itaq; certa mensura. ⁊ regula de pena. que cōsueuit nostro fisco. siue nostre camere applicari. que Szijedmdzeszijath: dicitur habeatur. Statuimus q̄ tm̄ in quatuor casibus infrascriptis: et non in pluribus. nostre camere applicetur. Primus casus est ꝓ incendio: vt dum aliquis de incendio accusatus. iuxta formam iuris legittime se nō poterit expurgare. Secund⁹ casus. vbi aliquis de violentia. siue spolio publice strate. accusatus fuerit ⁊ defecerit in sui expurgatione. Tercius casus vbi aliquis iudicium nostrum paruipendens. corā iudicio cultellum vel gladiuz presumserit extrahere. Quartus casus cum aliquis iudicatus ⁊ condemnatus: iussusq; satisfacere vel sufficientem fideiussoriam cautionem facere contempserit. Et de iudicio per suam rebellionem discesserit. non prestita predicta cautione volum⁹ q̄ p̄dicta pena. in p̄missis quatuor casibus. nr̄e camere applicetur.

De contumatia actoris et rei.

27

Actore nō cōpente reus absoluitur.

Actor faciat. ⁊ procuret ad causam reum citari reo itaq; in termino comparente. actore totaliter se absentante decernimus ob contumatiam actoris que est maior quā rei ipsum reum causam obtinuisse.

Reo nō compente boum duorū pena ꝓ contumacia decernitur.

¶ Si autem reus parere in termino sibi assignato non curauerit actore per se vl' suum nuncium comparente decernimus. quod pro huiusmodi contumacia reus duoruz boum pena mulctetur.

De his qui pro hereditate. aut debitis citantur.

Jcet in pluribus casibus celeritas cōmendetur: tamen eadem celeritas, in iudicijs et causis expediendis rationabiliter quandoq; non est obseruanda, sed potius amplianda, et dilatanda. Ex eo q; iudicantem cuncta oportz rimari. Jdeoq; statuimus Qz si aliquis super capitali hereditaria questione, primo, secundo et tercio citatus non comparuerit, a iudicioq; se contumaciter, in termino sibi assignato absentauerit: tunc ob contumaciam eiusdem citati: actor in termino tercio, r pēptorio: p iudicem admittatur sentētia diffinitiua mediāte: in verā eiusdem hereditatis possessionē et ab omni iure eiusdem hereditatis, et ipsius qualibet venditione, per iudicis sententiam reus decernatur, et pronuncietur cecidisse. ¶ Si autem questio erit personalis: puta pro pecunia debitā, aut quibuscunq; rebus obligatis Et primo secundo et tercio termino citatus, contempserit, vel in termino, parere neglexerit sibi assignato, decernim⁹ quod tunc creditoz quarumlibet reruz obligataruz sibi post certum terminum per sententiam iudicis prefixum distrahendi et alienandi auctoritate iudicis, plenam habeat facultatem. ¶ Jta tamēq; si auctoritate p̄missa res obligate distracte r alienate minoris valoris inueniantur et existant tempore alienationis quā fuerit pecunia obligata seu credita. Et ipse creditoz pro summa pecunie per ipsum simpliciter: r sine aliqua cautiōe credita vadiuz receperit: sufficiat creditori vadium, qui nulli alteri quā sibipsi, q; simpliciter vadium receperit imputabit. Sed si conditionem creditoz apposuerit circa res obligatas maioris vel minoris q̄ntitatis Si pro minori pecunia res obligatas alienauerit, debitoz per iudicem decernatur, credite pecunie summam adimplere. Si vero p maiori summa pecunie res alienauerit obligatas, residuum quicquid fuerit: vltra summā creditā debitori creditoz restituē teneatur

☞ In causis p hereditatis ꝓprietate motis fit ad terciaz vicem citatō: sed in tercio termino contumax hereditatez ꝓdit r actori intromissio decernitur

De accusato pro violentia.

29

Reterea vt calumnijs via precludatur. Statuimus q; si aliquis bone fame, in iudicium, pro quibuslibz violentijs euocatur: actor teneatur quod asserit cōprobare: alʒ reus tantummodo, proprio iuramento se valeat expurgare.

☞ In causis pecuniarū debitorū r aliaz rerū citato ad terciū terminū nō cōparente, distrahendas res, iudex decernet.

☞ Pignora dum distrahuntur iudice decernente, creditor obseruet non excedere cōditōnes et summas in obligatione nominatas

☞ Pro violentia accusatus iuramento se purgabit si actor nō probauerit.

Cum aliquis de furto accusatur per aliquē de eodem distrīctu vel de vna parrochia.

30

Accusatō pro furto fieri dz infra annuz. inter psonas de vna prochia. aut distrīctu. āno decurso accusatus. p testes: se expurgabit.

s Si aliqui fuerint eiusdem parrochie. seu distrīctus t de furto quarumlibet rerum vnus alium ad iudicium voluerit euocare. Statuimus quod infra annum tantummodo. ad hoc faciendum liberam habeat facultatem. Si vero secussfacere voluerit. annoq; elapso. eandem mouerit questionem. tunc accusatus rationabiliter. per idoneos testes. teneatur et potest. se comprobare in facto esse innocentem.

De Ciuibus vel Mercatoribus aliquid in mutuum dantibus terrigenis.

31

Terrigena debitor exīstens ciui per testes vincitur ad debiti solutionem al's negātē terrigenā iuramentū ab impetitione absoluet.

f Inē litibus imponē cupiētes. Statuimus vt si q̄s ciuis aut creditor p̄ānos aut al's res. seu mercātias. alicui terrigene mutuo concesserit. preter litteraz obligationis in qua constare posset. de debito suo. Ciuis agens probabit per testes talem ꝯctum initum secum. Et probans iudicialiter obtinebit: al's reus negans debitum. per proprium iuramentum prestitum ab impetitiōe agētis absoluetur.

De Nobilitate inculpata.

32

Mobilitatez pbare volens ser testes p̄ducere debet duos de sua genelogia: et quatuor ab auis et matre.

1368.

n Nobilitatis stirpes ex progēitoribus eorum ducunt originem semper Quoz nati progressum de genelogia approbare eorum fideli testimonio cōsueuerunt Siquis itaq; dicat se nobilem aut illustrē. Et ceteris nobilibus. hoc negantibus asserat se parem ad probandum sue genelogie nobilitatem. debet inducere sex nobiles viros seniores duos de sua stirpe genitos. et hȳ duo iurati. dicunt q̄ sit eorum frater Et de domo. ac stirpe eorum paterna procreatus de scōa et tercia genelogia etiā per duos testes producendo.

De eo qui vulnerat aliquem vitam suam defendendo.

a Ccepimus qd̄ Petrus insequēdo Joannē grauiter in platea vulnerauit. Qr cum Joannes in iudicium deduxisset petr⁹ Licet ꝯfiteatur. se Joannē vulnerasse Tamen asserebat se hoc fecisse necessitate cōpulsum. ꝑ ipsum Joannē. q̄ ab initio et antea. ip̄m Petrum vulnerauerat. quod idē Petrus offerebat se ꝓbaturꝝ. Nos itaqꝫ in tali casu decernimus ipsius Joānis ꝓbationem esse admittendā sup̄ eo. ꝙ dum in platea Petrus ip̄m Joānē inseq̄retur vulnerauerit. Cuꝫ dict⁹ petr⁹ nō vitā d̄fendēdo ꝫ iniuriā sibi al's illatā vlciscēdo Joannē uoscitur vulnerasse.

☞ Qui ex initio alterius vulnerat vitam defendēdo hoc si poterit probabit Al's vulneratus ꝓprio iuramēto vulnera obtinebit

De illo qui accusat̄ de furto apū ⁊ Mellium

p Etrus traxit Joannē ad iudicium. asserens quod apes seu mellificia ip̄ius tp̄e nocturno. furtiue ad domum ꝓpriā deportasset. quod se offerebat probaturum Joannes v̄o. negabat se h̄ fecisse. Sed dicebat: ꝓprium suum mel. vt decuit in domum suā ꝓpriam portasse. Tandē petrus ꝑ iudicē. pluries interrogatus. Si ꝑ eos qui vidissent apes. seu mellificia sua. ꝑ Joannem recipi. et in suā domum deportari intentionē suā. posset ꝓbare Petrus respōdit. Quod tales testes de visu nullo modo posset habere. Nos itaqꝫ Statuēdo decreuim⁹. in tali casu iuramētum Joanni imponēdum. Si al's fuerit bone fame Et pro expurgatiōe asserēti. ꝙ ꝓp̄ium suum mel in domuꝫ d̄portabat.

☞ Accusatus ex. Mel aut Apes furatus fuerit. si bone fame est. et asserit proprium. Mel suum tulisse Juramēto se expurgat. actore visum furtum. non ꝓbante

Qui inuadit domū alterius manu violēta et vulneratur. et alios vulnerat in domo

p Etrus deposuit contra Joannē. qd̄ sibi quatuor inflixisset vulnera Joānes vero fatetur. hoc se fecisse. ex eo. quia manu armata. domum ipsius inuasisset. et in eadē inuasione. matrē. aut sororem. vel vxorem. seu filiā. sibi. vulnerasset. Quod vulnus. refert ꝑ ministerialē. cōspectum. vel visum fuisse. obtulitqꝫ se probaturum. Tamen ministerialis interrogatus ꝑ iudicē. negauit se p̄dictum vulnus vidisse vel cōspexisse Et quia post negationem ipsius ministerialis. idē Joannes. mox predictum

☞ Accusans aliquem pro vulnere. si accusatus fatetur se fecisse circa dom⁹ inuasionem in qua accusans nōnullos in domo vulnerat. Si Ministerial' nō fatebit̄ visa vulnera vulneratoꝝ i domo accusato testes ad ꝓbandū iure dant̄

vulnus. matri sue illatum. ꝑ alios idoneos testes. q̄ dictum vulnus viderunt. et cōspexerunt. se offerebat ꝓbatuꝝ. Nos in tali et simili casu. decernimus eundē Joannem. ad ꝓducendum testes. de calumnia fore admittendum

De vulneratis in discordia et de seipso vulnerato.

☞ In contētione si fit calumniatio ꝓ vulnere affirmato. ꝙ alius seipsuꝫ vulnerauerit. datur ꝓbatio. sed extra discoridiā vulnus allegatū iuramēto vulnerati probabitur.

36

Querelam Petrus deposuit de Joanne. Qꝛ ip̄m vulnerasset Joannes vero constanter asserebat qđ Petrus seipsum vulnerasset. quod offerebat se legittime ꝓbatuꝝ. Nos autē in tali casu duximus distinguendum. Qꝛ si in cōtentione et discordia Joānes asserit Petrum seip̄m vulnerasse tunc Joānis ꝓbationes sunt admittēde. Si autez extra omnē ꝯtentionē. et discordiā Petrus esset vulneratus tunc vt ē moris dicim⁹ petri iuramētuꝫ fore ⁊ eē admittēdum

An testibus in causis ꝓductis. obici possit excommunicatio.

☞ Testibus ꝑ Excōmunicationē obiectam īculpatis existentibus. dat̄ Jus alios testes producēduꝫ. si alios habere non possit. obtineatur primis absolutio ꝑ cautionē. aut promissionem si non esset cōcessa. censeant̄ absoluti eē testimoniuꝫ velud ydonei perhibituri

37

Per experientiā didicimus. ꝙ sentētia excōmunicationis. in ꝓducendis testibus. maliciose plerumqꝫ consueuit opponi. Ex qua oppositione pululabat. oppressio veritatis. vn̄ circa eandē exceptionē. sic duximus statuendum. Qꝛ cum aliquibus testibus ꝓducēdis. fuerit obiecta exceptio excōmunicationis. ꝓducēs testes eosdem. absqꝫ sue cause lesione. alios testes. si potest nominandi. et ꝓducēdi plenā et liberam habeat facultatē. Si v̄o nō poterit alios testes nominare. vel habere. p̄ter eos. q̄bus obijcitur sentētia excōmunicationis volumus qđ his. ad cuius instātiā fuerint excōmunicati. debito modo. scilicꝫ cum sufficiēti fideiussoria caucione. vel iuratoria depositione. cum reuerētia. aut satisfactione. req̄ratur. et petatur qđ eisdem testibus excōmunicatis ad ꝑhibēdum tantummodo testimonium. et subueniendum. veritati. ne veritas opprimatur. beneficium absolutionis impendat. Qꝛ si excōmunicator. premisso modo petitus. ꝓ testimonio perhibendo. bn̄ficium denegaret absolutionis hmōi. postulātes. veniā ⁊ absolutionē. quātum ad deum censeātur obtinere. Volumus et decernimus. ꝙ extunc absqꝫ vulneratione cause. testimonia eorundē testium. ꝑ iudicē recipiātur ⁊

habeant ipsorum testimonia firmitatem

De testibus consanguineis ⁊ in ꝓbatione contractuum et venditionum

c Onradus a dn̄ico domum vendicabat. Et ad suam intentionē ꝓbandā Conradus sex testes. iuxta iudicis mādatum ꝓduxit. Quoꝝ primus testis Jacob⁹ alter Petrus ipsius Conradi cōpater. et mediator. seu amicabilis cōpositor in eadē causa. quē ipse dominicus. cum testes in iudicio scd̄m consuetudinē nominarētur. neglexit impugnare. nec huiusmodi ꝯsanguineitatē. obijcere demuz circa testium iuramētum. opponēdo p̄dictus dn̄icus. testimonium dicti Petri. ꝓpter prefatā cōsanguineitatē. ꝯstanter asseruit nō valere. et sic dicebat se causam eandē obtentuꝝ. Nos cōsiderantes. Qꝛ amicabiles cōpositores. seu mediatores. consanguinei esse cōsueuerunt. Declaramus in tali casu testimonium predicti Petri pro Conrado valiturum.

☞ In probatione bonorum vēditoꝝ consanguinei. q̄ cōmuniter in cōtractibus mediant. licite testificabuntur

De Prescriptione hereditatis petende

c Um prescriptio. ꝓpter segniciem. et pigriciā dominorum sit instituta. Proinde statuimus. et decernimus. ꝙ si aliquis credit. vl̄ reputat se habere aliqd̄ ius. ad aliquā hereditatē. quā aliquis presentialiter possidet Si infra tres annos. et tres menses. tp̄e pacis. et cōcordie sustinet. et patitur pacifice ipsum possessorē. possidere eandem hereditatē. ita tamē qd̄ licet possit de facili. infra p̄dictuz tp̄s et spacium trium annoꝝ et mēsiuz. ad ip̄m possidentē venire vel corā iudice cōuenire eundē tn̄ immotā eandē reliquit questionem et passus est possidentē. extunc ab omni iure hereditatis. quomodolibet sibi cōpetente. censemus eundem post decursum trium annorum. et trium mensium cecidisse.

☞ Possessor triū annorum. et trium mensium. nl̄lo iure vincit̄. nisi cōstaret. ꝙ interi. nō potuit aliquis iure aggredi possessorē pacis tempore

De prescriptione obligate hereditatis. redimende vel non redimende

s I v̄o aliq̄s dedit bona q̄dā hereditaria. in obligationem. seu pignorationē. volumus et decernimus qd̄ idē sic obligās. aut eo deficiente eius consanguinei.

☞ Obligatā villā si vnq̄ redimere cupiat ānuatim ī parrochia aut ī iudicio notificet. Et obligationē et summā sic etiā ꝑ ānos triginta ius ꝓprietatis redimēde. nō ꝑdet. ſz ꝑ ꝯinuos q̄ndecim ānos silēdo silētiū habitur⁹ erit ꝑpetuuz pacis tp̄e.

aut proximiores in gradu. corā iudice nostro si saltē ipsius p̄sentiā habere poterit. vl̄ in parrochia illa. vbi impignorata illa hereditas. sitta ē. aut p̄sertim in colloquio generali. faciat fieri publice. semel adminus in anno vnam protestationem. et denunciationē. obligate illius hereditatis. nomēq̄. et summam pecunie. pro qua impignorata extat. exprimere faciat. q̄ ꝓtestatione sic facta. et denunciatione dictus obligās. aut ꝓximiores eius. in gradu vt p̄missum ē. infra triginta annos redimendi et liberandi predictā. hereditatē. plenā et liberam habeant facultatē. Q̄ si nō curauerint. vel neglexerint. ꝑ continuos quindecim ānos. dictā facere ꝓtestationē ab omni iure hereditatis. sic obligate senciant se cecidisse.

Quā habitura est prescriptionem. Mulier Maritata. ad actiones per eam mouēdas pro hereditate

Mulier Maritata. decem annorū prescriptione gaudeat ad recuperationem per eā bonoꝝ pacis tempore

41

m Ulier maritata. ad aliquā hereditatē. dicens et credens. ratione dotis. vel quolibet alio mō se ius hr̄e. et ad eam ꝑtinere. si infra decē annos non curauerit. vl̄ neglexerit ꝓ eadē hereditate questionē intentare. ita quod infra idē tempus decem annoꝝ. tp̄e pacis. et concordie. paciatur possessorē pacifice. ⁊ q̄ete possidē. extunc d̄cernim⁹ Q̄ eadem mlr̄ ab omni iure hereditatꝫ eiusdē se agnoscat cecidisse

Vidua quā habitura est. prescriptionem ad actiones per eam mouendas

Mulier vidua sex annos p̄scriptionis habebit. sub eisdem iusticiam ꝓ bonis petitura. alioquin nihil vnq̄ petitura. pacis tp̄e

42

v Idua eodē mō asserēs aliquā hereditatē. ratione dotis. vel quomodolibꝫ alio iure. ad se ꝑtinere. quā hereditatem alius possidet. si infra sex annos. tp̄e pacis et cōcordie sustinuerit. vel passa fuerit possessorem ipsam hereditatem quiete possidere. decernim⁹ q̄ vidua. senciat se ab omni iure illius hereditatis cecidisse ipsi vero possessori. rōne prescriptionis. in eadē hereditate. plenum ius sit acquisitum Volumus tñ et declaram⁹ Q̄ p̄misse p̄scriptiones. tp̄e pacis et ꝯcordie. vēdicent sibi locum. Tempore autē guerraꝝ. seu discordiaꝝ. nullaten⁹ sibi locum debeant vēdicare. Sꝫ tunc oportebit. se salubri remedio eiusdē prescriptionis prouidere

iuxta discordiam. guerrārumq; qualitatem. ¶ Sicut et captiuis. per tartaros. nullā volumus fieri prescriptionem

☞ Per Tartaros raptis. nulla vnq̄ prescriptio opponatur

Seps quam prescriptionem est habitura.

43

☞ Seps in alieno rure posita. p duos annos. non impugnata biennij silentio perpetuabitur

f Ranciscus deposuit querelā. ꝯ egidium Q in ipius hereditatē. et fundum posuit sepes. Et intra illos sepes. oēs fructus. q̄s fecit et facere poterat percepit Egidius autē rn̄dit q̄ idē frāciscus. in eadē villa. die ac nocte pn̄s ē et fuit cum ipso. Et p duos ānos tacuit Nec vnquā āmonuit ipsum Egidium vnico v̄bo. ꝓ sepibus p̄notatis ammouendis. Nos itaq; attēdētes. desidiā seu pigriciā. ipsius frācisci. declaramus in hoc casu ipsi francisco. duoꝝ annoruꝫ obstare prescriptionem

Virgo seu orphana quam prescriptionem post depsonsationem est habitura

44

☞ Virgo. aut orphana. post sui despōsationem. Jure donatur triū annoꝝ et triūm mensiū p̄scriptione. ad petendam de ꝯsanguineis seu tutoribus iusticiam.

f Rācisc⁹ neptim suā Luciā in infantili etate ꝯstitutā orphanā cum bonis Cētum marcas valētib⁹. tuēdā et seruādā in suā accepit curā. tp̄e v̄o ꝓcedēte. ip̄am dum aduc esset minorēnis de viginti dumtaxat marcis. dotatam marito tradidit. Deinde stādo cum Marito. post q̄tuor ānos. eadē lucia. ꝓ residuis bonis. hereditarijs restātib⁹. vltra predictas viginti marcas. frācisco suo auunculo. ⁊ tutori mouet q̄stionē Frāciscus āt rn̄dit. qd̄ lōgo tp̄e post ꝯtractuꝫ matrimonium. p q̄tuor ānos videlicet nunq̄ fuit monit⁹. ꝓ rebus vel pro bonis p̄dictis. Nos itaq; talibus volētes casibus ꝓuidē declaramus et statuimus q̄ p̄dicta Lucia. postq̄ cum marito fuerit siue steterit. p tres ānos. et tres mēses. infra eosdē ad causam nō ꝓuocādo. siue sit minor ānis. siue maior. De cetero nō poterit. nec debebit agere. ꝓ quibuscunq; bonis. vel rebus residuis. obstāte sibi termino trium annoꝝ et trium mensium. taciturnitate et prescriptione.

In vēditione bonoꝝ seu hereditatum que prescriptio possessoribus data est

45

☞ Emens villam et maiorē partē nō soluēs. firmat̄ triū annoꝝ. et triū mensium possessione. vt cogat̄ vēditor. etiā nolens. et neglectā nō spernere solutionem. et contractū. non reuocare

f Ranciscus vēdidit gregorio hereditatē. ꝓ centum marcis. ꝓ q̄ ip̄e gregorius. statim q̄draginta marcas exoluit. residuā pecuniā ꝓmittēs in certis terminis

p̄ annos solutuꝝ. Et sic idē gregorius p̄ q̄tuor ānos. pacifice et q̄ete. nō facta totali solutione tenuit et possedit. p̄dictā hereditatē. Demuꝫ ꝓpe finem quarti anni. idē Gregorius emptor reliquā pecuniā offert se datuꝝ. et solutuꝝ Frācisco vēditori Frācisco v̄o nititur et q̄rit qd̄ possit rescindere. et reuocare eandē venditionē Cum p̄ tm̄ tp̄s. sibi total' solutio nō fuit facta nec subsecuta. Quapropter nos statuim⁹. et declaramus ꝓpter q̄etā et pacificā possessionē habitā p̄ tres ānos et tres mēses. vendicionē p̄dictā. perpetuā h̄re firmitatē obstante tanti temporis taciturnitate et prescriptione

46. **De p̄scriptione. petēde restitutōis frumēti**

☞ In repetēdo frumento mutuato. q̄tuor anni p̄scriptionem donant et imponunt.

Franciscus Gregorio mutuauit. viginti mensuras tritici. quas pluries monitus nō restituit Gregori⁹ āt quesiuit ab ipso frācisco. qn̄ sibi p̄dictum triticum mutuasset. Rn̄dit q̄tuor ānos eē elapsos Nos ip̄i frācisco imposuim⁹ silētiuꝫ ꝓpter tāti tp̄is decursuꝫ et suā taciturnitatē

De mēorialis. siue Pamijethne. Solutōe

47.

☞ Memoriale in causis hereditarijs vel nō hereditarijs magnis q̄tuor grossis. In minoribus causis duob⁹ grossis statuūt̄ soluend̄

Licet ꝓ redimēda pauperꝝ vexatione dudum solutio dicta vulgariter czeßne aut pamijethne. q̄ cōsueuerat iudici p̄sidēti. seu aliquā cām diffiniēte. applicari fuerit sublata et extincta. Tamē eadē solutio exq̄sito colore. sb̄ alio nomine quod d̄r pamijethne dinoscitur esse innouata q̄ d̄r esse. ꝯ p̄dictā solutionē. et eā trāscēdere ꝯprobatur. Vn̄ circa hoc modum imponere volētes decernim⁹ Qꝛ in causis hereditarijs. vel nō hereditarijs. magnis iudex pretextu solutionis p̄dicte Pamijanthne vltra q̄tuor grossos. exigere ⁊ recipe nō presumat in minoribus v̄o causis. tm̄modo duos grossos exigēdi. facultatem habiturus

48.

☞ Fratribus diuisis exūtib⁹. si alt̄ eorum citatur et p̄dit cām. nō poterit alij sui diuisi sentētiam impugnare ꝯmode tn̄ agere p̄nt ꝓ sorte quēlibꝫ ꝯtingēte. ex diuisione.

De Sētētia sup̄ hereditatē. diuisoꝝ fratrū plata. Et de fratrib⁹ diuisis. sentētiā talē impugnātibus. Ac fratrē indiuisum citatum.

Quamuis negocia mortua et finita. tāq̄ꝫ et q̄si ꝯ naturā suscitare difficile est. ⁊ retractare Reperiuntur tn̄ nonnulli. q̄ coloribus exq̄siti mortua ⁊ finita negotia moliuntur.

et conātur refricare. in hoc videlicet. Q̄ licet aliq̄ fratres. seu sorores cum fratre sint in bonis paternis. abinuicē sepati. et diuisi. Tamē si ꝓtingat qō aliq̄s fratrum eorundē. in q̄stione hereditaria. recipiat ꝫ se sententiā diffinitiuā postmodum alter ipsoꝝ accedens ad ꝓsentiā iudicis. allegat se contēptum Et ad eandē questionē. tanquā illum cuius intererat nō vocatum postulās ex hoc debere eandē sententiā retractari. Et sic huiusmodi sentētia. per talē petitionē cōsueuit retractari. vñ nos volētes qō in huiusmodi litibus certus finis habeatur. Statuimus q̄ vbi fratres vel sorores fuerint abinuicē in bonis paternis diuisi et separati. Si contingat vnum ipsoꝝ. in hereditaria questione. cōtra se diffinitiuā sententiā reportare alteri ipsorum postmodum. sit penitus interdicta potestas. infirmandi seu redarguendi sententiā eādē. ℨ ꝑ parte hereditaria dumtaxat ipsum cōtingente: mouendi questionē plenam habeat facultatem. ¶ Si vero huiusmodi fratres. vl̄ sorores cum fratre. non fuerint in bonis paternis abinuicem. separati et diuisi. Si ad annos legittime etatis peruenerunt. et habentes plenam discretionē. Volum⁹ q̄ in hereditate. ꝑ qua questio agitatur. vel ventilari speratur per ministerialē vt in alia ꝓstitutione docetur Terminus citationis iuxta edictum publice apponatur citando. vt si quis sit qui habet vel habere possit. aliquod ius in dicta hereditate. vel ad hereditatem. aut sua quomodolibet interfit. die ꝓtunc assignata veniat et compareat. ius suum ostensurus Alꝫ si post talem citationem. eo cuius intererat. non cōparente. diffinitiua sententia super eandem hereditatem ꝓferatur. cuilibet postmodum venienti. et volenti eandem sententiam. agere et refricare seu innouare. vt in casu precedenti. sit interdicta ptās Sed ipsam sententiam decernimus habere ꝑpetuum robur.

ℨ De diuisis pariter modo decernitur. fit tā citatio ꝑ Ministeriales. vt i ꝑ statuto. cōtra cum qui habet interesse videlicet contra absentē fratres indiuisum. si non cōparet citatus ille diuisus Sentētia cōtra eos ꝓlata ꝑpetuo decernitur valitura

De Fure. Utrum debeat insequi per Vicinos villanos. aut non

49

Agoth deposuit querelam. contra suos vicinos Q̄ cum equus tempore nocturno fuisset sibi Subtractus. Idē Magoth. cum instantia requisiuit. et petijt suos vicinos villanos. vt ꝑ vestigia eundem furez sequi

ℨ Vicini requisiti. ad insequendum furem pro auxilio. si insequi noluerint. ad solutionem furti cōdempnātur.

velint sibiq; esse auxilio quo a fure. suum equum habere posset. villani vero furem insequi recusarunt. et ita Nagoth predictum furem cum equo ammisit. Nos itaq; in tali casu declaramus. villanos ad soluendum equum. predicto Nagoth condēnandos.

De membrorum Mutilatione:

50

Mutilato petenti iusticiam pro Mutilatione. si mutilator negat. ⁊ mutilatus post āni decursum petebat. decernitur iuramentū cū duobus mettertius prestandū qđ ab illo accusato mutilationē haberet.

Petrus conquestus est. de Joanne. ꝙ ip̄um quatuor digitis in manu mutilasset Quod Joānes se fecisse negauit. Et quia idem Petrus pro eadem mutilatione. post annum elapsum. satisfactionem habere petebat. Nos itaq; in tali casu eundem Petrum. mettertium. pronunciamus iuraturum. ꝙ predictam mutilationem digitorum quatuor habuit a Joanne

De illo. qui se asserit. iniuste condemnatū

51

Sententia trāsit in rem iudicatā. a qua non fit appellatio. et qui iudicez post ea accusauit de sententia iniusta penam dabit ꝑ iudice statutam

Petrus agebat cōtra Joannem iudicem. qđ in causa. quam coram ipso habuit iniustam: et iniquam sententiam. contra ipsum promulgasset. a qua tamen sententia. quando ipsam. iudex idem tulit. Petrus non ꝓuocauit. nec appellauit: vulgariter Nijenaganijl. Nos itaq; huiusmodi sententiam iudicis. que non fuit aliqua prouocatiōe suspensa. vulgariter Nijenaganijona. Declaramus. transiuisse in rem iudicatam. predictum Petrum ad penam debitā al's pro iudicibus expressam. condēnantes

De Fratre seniore Citante et causam perdente. Junioreq;. litem eandem innouare. ac sententiam contra fratrem latam. impugnare volente.

Seniore fratre cām ꝑdente. absenti Juniori iura nō patrocinabunt̄ vnq̄. ad innouandū cām et impugnandā sententiam.

52

Falco pro hereditate agebat. ꝯtra Henricum. Henricus autem opposita longi temporis. prescriptione ac ipsam prescriptionem. vt debuit ꝓbauit. Judex

autem ipsum Henricum.absoluit ab eadē petitione. Silentium falconi imponendo.post hec veniens Nicolaus.iunior frater falconis.refricat.et innouat eandem questionem Nos itaq; finem.litibus imponere cupiētes. declaramus eundem Nicolaum fratrem iuniorem. predicti falconis. non esse audiendum.et sententiam iudicis.transire in rem iudicatam.

De Fratribus vnum Molendinatorem habentibus.

53

13. Fratribus aliquot vnum Molēdinatorē hītibus. si vnus eor. contra Molendinatorem pro sua iniuria. aliquid decerni procurat. ratum erit.

f Ranciscus falco:et Henricus.tres fratres habentes vnum molendinatorem Henricus tertius frater super quibusdam ipsius molendinatoris excessibus Coram iudice deputato.dato.vel electo debito modo.ipsum molendinatorem iudicare precepit.demum frater alter falco. veniens conqueritur de henrico.q ipsius molendinatorem. iudicasset et condemnasset Nos itaq; attendentes.q licz cuilibet.de iure prosequi suā iniuriam.declaramus ipsum Henricum.iuste et debite iudicasse

De bonis derelictis.post mortem villanorum.vel Ciuium absq; prole decedentium

54

13. Ciuium et Rusticorum.absq; ple morientium.hītiū tī consanguineos. dantur derelicta bona consanguineis. et calix pro marca. cū media. prochie assignetur

a Busiua consuetudine.noscitur esse obseruatum De cum aliqui Rmethones seu Rustici. vel alij ciules homines absq; prole.de hac luce decedunt.ipsorum omnia bona. mobilia.et immobilia: nomine vulgariter. Puscziisna dñi eorundē psueuerunt occupare. vñ nos eandē cōsuetudinem. vt veri contrariam et absurdam reputantes. Statuimus q de bonis eorundem decedentium.si tātum reperiatur in eisdē bonis.Calix pro Marca cum media Ecclesie parrochiali dandus comparetur Reliqua vero bona. ad proximos consanguineos.vel affines.Cessante quolibet impedimento.deuoluantur. prout equitas et iusticia suadent.

De equo in accōmodatione leso

¶ Equus accommodatus.et lesus. duabus seruet qte septimanis p ledentem.per quas.si nō conualuerit Fiat cō positio amicabilis pro eo.cum accommodante.

55 Icolaus exposuit querelam.contra Mathiam Q2 licet sibi equum suum sanum.ad certam viam.tāq3 amico accomodasset Tamē Mathias eundē equuz sibi restituit claudicantem Mathias vero respondit bona fide eundem equum.tanq3 proprium equitasse et seruasse Nec sciret vnde sibi veniret talis lesura. Nos autem in tali casu declaram⁹ predictum equum.infra duas septimanas.quiete t absq3 labore.per eundē Mathiā obseruandum. Qui equus si infra predictum tempus.nō conualuerit.Extunc p eodem equo put poterit.amicabiliter secum cōponere teneatur.

De Kmethone.seu rustico alium occidente et solutione pene capitis

¶ pro Kmetone occiso soluantur trecem marce quatuor Castellanio.pro pena homicidij et ser consanguineis

56 Icet antiquitus.fuerit obseruatum. Q2 Kmetho. l Kmethonē occidendo.solutis tribus marcis grossorum.a pena homicidij liberabatur.Tamen quia huiusmodi pena.non sufficiebat.ad debitā delicti correctionem vnde nos statuimus: Q2 Kmetho occidens Kmethonem.p pena homicidij Castellanie.in qua homicidium fuerit cōmissum.vel ei in cuius iurisditione.delictum et homicidium hoc est perpetratum.quatuor marcas Consanguineis vero.siue amicis proximioribus interfecti sex marcas persoluat Qui si nō fuerit in soluendo.et captus fuerit pena capitali puniatur

Si plures de homicidio accusantur.Quis eorum pena homicidij puniendus.

¶ De homicidio accusat⁹.iuramēto actoris vincitur.reliqui cōplices.testibus expurgabūtur

57 Tem si plures puta duo vel tres aut quatuor.de homicidio accusentur.Licet antiquitus.per iuramentum accusatoris.omnes pena homicidij.puniebantur.Nos tamen huiusmodi iuramentum restringētes.Statuimus q3 vnus tantummodo.per iuramentum actoris.de homicidio condēnetur et puniatur Consortes vero eiusdem accusati.p pbos.et idoneos testes.de homicidio et vulneribus se teneantur expurgare.alis in expurgatione deficientes puniantur

De illis qui casu mortem incidunt

58

i Tem quacunq; morte casuali. vl' inopinata ꝯtigerit aliquē de hac migrare luce puta de arbore cadēdo vi delicz vl' in aq̄ mergēdo. aut q̄uis alio mō Statuim⁹ q̄ ꝑ tali homine sic decedēte. penit⁹ nulla questio moueatur. ¶ Itē dum ignoratur quis commisit homicidij immanitatē Decernimus Q̄ Cestellania. de hoc aliquā nō moueat q̄stionem. sed ꝯsanguinei. et proximiores culpabilē inq̄rētes. cām dum poterint prosequātur. iuxta iuris formam

☞ Pro homie casu vl' de arbore cadēdo vl' i aquis moriēte causa nō mouet homicidij

☞ Ignorato homicida. officiū ꝑ capite. neminē culpabit. s3 ꝯsanguinei. inquirent. et culpent.

De Milite qui occidit Militem

59

v T violētoꝝ audacia refrenetur. Statuim⁹ Q̄ duz miles parē sibi militē occiderit. ꝑ capite Sexaginta ꝑ mutilatiōe mēbri cuiuslibet triginta. et ꝑ simplici vulnere. quindecim marcas soluere teneatur

☞ Milite Militē occidēte caput sexaginta mēbri mutilatio triginta. Simplex vulnus. q̄ndecī marē solui debeat.

De illo qui occidit matrem alicui

60

l Laurētius ꝯqueritur de Martino. Q̄ sibi matrē interfecit Martin⁹ rn̄dit. q̄ laurētius nō fuit de legittimo p̄rimonio. siue thoro ꝓcreatus. et asserebat eum esse filium. vagabunde mulieris Nos in tali ⁊ sili casu. caput matris exoluendum. et obtinendum decernimus

☞ Filio etiā illegittimo. matris vagabunde caput est soluendū.

De Fratricidio: Patricidio. Sororicidio.

61

e T licet Lex tā noui. q̄ꝫ veteri testamēti Fratricidiuz et alia seua crimina. grauiter puniat et dānet. Tn̄ q̄dam. velud hostes ꝓprij sanguinis. et honoris Legis penā min⁹ formidātes fratricidium cōmittunt Sorores etiā vel ꝓximos occidunt. vt ex eoꝝ morte. bona hereditaria lucrētur. Uolum⁹ itaq; vt vn̄ bona hereditaria. et lucra hr̄e cupiunt. inde dānis afficiātur. aut puniātur in q̄ peccauerint Ideo oēs regnicole. et nobiles Regni nr̄i Fratres aut ipsos cōsanguineos interimētes in hereditaria succedē possessione n̄ valebunt nec vlluz ad eā accessuz optinebunt: q̄nimo sentēciamus ip̄os et ipsoꝝ filios ⁊ p̄uam⁹ omni legittima. talium hereditatuz portiōe in q̄bus bonis seu hereditatibus alij cō

☞ Iure sanceitum et seruari consueuit vt occidens consanguineum. licet Iure esset sibi successur⁹. si nō ipse occidisset illū tn̄ cum solusip̄e casu quocunq; occidit. successiōis iure priuatur.

sanguinei. licet remociores in linea obtinebunt successionem quos in aggrauatiōem culpe ipsoꝝ. ꝓpter immanitatē criminis. Omnes fratricidas et patricidas. infames ꝓnunciamus et inabiles ad aliquos honores. promouendos

De Milite occiso. Itē de eodē Mutilato: aut vulnerato Item de pena sup id ꝯstituta Item de Kmethone occiso. Item de Kmethonis Mutilationibus.

62

☞ Militis caput trigita marcis mutillatio i pede vl' naso q̄ndecim. In pollice octo marcis In digito alio tribus marcis cum pena pijethnadziesta soluenda.

Quamuis occidēs hominē. scd̄m legum sanctiones: foret capitali pena plectēdus. Nos tñ rigorē illum tēperātes Statuimus ꝙ occidēs militem triginta marcas: parētibus: pueris: vl' amicis Mutilās autē in pede manu: vel naso. quindecim marcas. In pollice v̄o mutilans octo marcas digituz v̄o quēlibz alium āputās tres marcas grossoꝝ. ipsi mutilato. vel in digito leso. vt supra d̄r. soluere teneatur. Pro q̄libz v̄o vulneratione. p̄dictoꝝ mēbroꝝ. vulnerato pena. q̄ d̄r pijathnodzestha ꝑsoluatur. ¶ Si v̄o quispiā Kmethonē occiderit. decē marcas soluē teneatur. Quarum sex vxori: seu pueris. si supstites fuerint. et residue quatuor marce. dño occisi exoluantur. Si v̄o occisus fuerit dñorum duoꝝ. tunc dicte q̄tuor marce inter dños sunt diuidēde vulnerās āt Kmethonē. eidē vulnerato vnā marcā domino autē ip̄ius si vulnerās et vulneratus vnius dñi fuerint. vnā marcā integrā ip̄e vulnerās ꝓ pena soluere teneatur. Si v̄o vulnerās et vulneratus. duoꝝ dominoꝝ fuerint inter ipsos marca huismodi penalis diuidatur

☞ Occidens Kmethonez punitur in decem marcis: quarum sex cedūt vxori vel pueris. et q̄tuor marce domino occisi. Et si fuerit Kmetho duoꝝ dominorum. illi diuidāt illas q̄tuor marcas inter se. mutilās v̄o Kmethonem i duabus puni t̄ marcis

63

De vagātib⁹ hincide. ⁊ rapinas ꝯmittētib⁹

☞ Vagabundi raptores. Bonis et honore priuantur.

Sunt nōnulli. q̄ ꝑ indiscretionē. victum lōgi tp̄is breui hora ꝯsummunt. Tādēq̄z assumunt sibi extra ꝓpria. occasionē vagādi. ⁊ tal'r vagātes. aliena rapē nō formidāt. vt igitur tl'es. a q̄libz occasiōe vagādi. ⁊ rapiēdi. saltē formidine pene r̄trahātur Statuim⁹ ꝙ taliter vagātes et rapinas cōmittentes. q̄buslibet bonis ip̄oꝝ. q̄ hñt ipso facto. sunt p̄uandi. Et si ꝯtigerit. hmōi fugittiuos. nr̄e gratie recōciliari. volum⁹ nihilomin⁹. qd̄ inter suos pares. vt infames habeātur

De ministerialium ad conspiciendos occisos vocatorum.abolita cōsuetudine.vestiū recipiendorum.et de eorum salario

Onsuetudine iniquissima ministerialium.extitit ob
c seruatum.Qz dum ad aliquē in via.vl'alias occisum vocabātur ipsum vestibus.in q̄bus fuerat occisus iure ipsoz.quod ipsi Krvarvne nominabāt.expoliabāt.vñ cum afflictis nō sit addēda afflictio.Eisdē ministerialibus.p hibemus.ꝙ de cetero q̄slibet occisos spoliare.seu exuere nō p̄sumāt.Sz tantummō vnico grosso ꝓtentētur.quē decernimus eis dādum ꝓ labore.per eum q̄ ad aliquē occisuz ꝓcurauerit eosdem vocari.donec eadez homicidij questio totaliter fuerit diffinita

☞ Ministerialis.ad videndū occisuz vocat⁹.vno grosso cōtentādus cruuie. vero occisorū.illis iure prohibentur

De his q̄ alioz semia eoz pecorib⁹ depascūt

65

T quilibet de proximi indemnitate vigilet.dānisq̄
v et iacturis diligenti⁹ curet.statuimus Qz si q̄s alterius semina iumētis.vel q̄buscunq̄ pecorib⁹ maioribus.depascat.qđ ille cui⁹ esse pecora repta fuerint ꝓ quolibet iumento.vel pecore.vnam quartam denariorum damnum passo soluere teneatur.

☞ A pecore quoslibet in dāno pars quarta denariorum decernitur pro depastis seminibus soluenda.

De illo qui agit contra aliquem iure Theuthonico et reconuentione pariter

66

Um actor foz rei.vndiq̄ seq̄ debeat.volumus ꝙ si
c q̄s.in iudicio iuris theuthonici ꝯ reuz suā dirigat actionē.vt ꝓponat ꝯ eundē Reus ibidē sup aliq̄ q̄stiōe silli.vl'ineq̄li recōuenire nō poterit.Sz suā litē aut causam coram iudice cōpetenti cum voluerit agitabit

☞ De iure Ciuili: seu Theuthonico. remissio decreta ad iudicem cōpetentē in reconuentione.

Jumenta damna inferētia qualiter sunt tenenda de damno abacta

67

Deuitandum autē quālibet altricationē.Decerni-
a mus.ꝙ ad proximiorē Castellaniam.seu curiā castellanie: siue fuerit Regalis: siue alterius cuiuscunq̄

☞ Jumenta in dāmis auersata.seu abacta.nō domi seruēt sz i curiā regis vicinioꝛē pellēda decernuntur

iudicis iumenta. damnuz passus. depellēdi habeat facultatē Ita tamē. ꝙ sub testimonio vicinoꝝ in propria domo iumentis. siue pecoribus. per noctē seruatis. in crastino autem. ad proximiorē curiā Castellanie p̄dicta iumēta depelli teneātur.

68

De incendiarijs. et exustoribus

☞ Incendarij domorum et horreaꝝ accusati de crimine incendij etiā ꝓ tutela ad ciuitates fugiētes extra forum ipsorum trahantur ⁊ iure Polonico sententientur et puniātur

Ex lege imperiali. clara luce nobis constat. Qꝛ incendiarij. et exustores. domoꝝ horrearuz: aut quorum vis bonoꝝ. voluntarij. morte crudeli. et turpissima puniantur Quibus etiā inuentis. Si ad ecclesiā effugiāt patrocinium ex hoc nullum debeant obtinere ꝓpter Criminis damnati seuiciē Cōsueuerunt enim hactenus hmōi malefactores. vt manus iudicum iusticiā exequi volētium effugiāt vt plurimum in Ciuitatibus vel villis Theuthonicalibꝰ ꝑmanere. vt actionē ꝯtra illos ꝓpositā elidant ꝑ iuris Theuthonici defensionē. Et sic sepius talium malefactoꝝ crimina remanent impunita. vnde de nostroꝝ Baronuz. et ꝓcerum cōsilio. Statuimꝰ. ꝙ accusati de crimine incēdij. siue exustionis etiā inuenti in Ciuitatibus. aut villis theuthonicalibus. extra forum ipsorum trahātur et in iure polonico. coram iudice competenti. tenebuntur respondere. ac sentētiari seu puniri pena digna iuxta commissi criminis demeritum

69

De illis qui habentes ius Theuthonicum vtuntur Polonico

☞ Habentes priuilegia iuris Theuthonici. si illis sunt abusi. non poterint iure ipso quo abuti cōsueuerunt se tueri

Cum scd̄m patrum sanctorum decreta. lex decernat. illos ammittere. priuilegij auctoritatē. qui concessa sibi. non vtuntur potestate. plures sunt nostri milites ius Theuthonicum habentes. in multis ipsoꝝ villis. ex nostra. aut nostroꝝ p̄decessoꝝ gratia eis facta. Et tamē iure Theuthonico ommisso ꝑm ius polonicuz. se regunt in q̄busdam Statuimꝰ. ꝙ si in aliqua villa abusi sunt iure theuthonico amplius contra agētes ꝑ ius theuthonicum. non poterint se defensare. Quapropter volumus ꝙ si crimen est commissum illo iure. quo villa eadē vsa fuerit. tenebitur iudicare simul et terminare.

70

De illo. qui citatur contra suum priuilegiū

Statuimus Q dum aliq̄s. cōtra suum priuilegium in qualicunq; causa citatur. et exibēdo suum p̄uilegium in iudicio. amittit Sexagenā quā iudex ab exibente ꝓ se tollit. Si actor iurare renuerit. quia nesciebat reuz quē Citauerat fuisse priuilegiatum. soluet reo Sexagenā. sic vti premittitur amissam. Sz idē actor si velit iurare se nesciuisse. reum fuisse p̄uilegiatuz et ꝓuisum isto tali p̄uilegio prestito hmōi iuramēto sexagenā illā ñ soluet reo quē citauerat.

☞ Priuilegiato. seu exempto. cōtra suum priuilegium. Citato ⁊ Sexagenā amittente. Actor si iurare noluerit qd̄ nesciebat fuisse priuilegiatuz Sexagenam soluet.

De villanis inuito dño alio se subiciētibus Itē in q̄bus casibus istud licebit illis

71

Cum ex separatione Subditoꝝ. bona dñoꝝ suoꝝ sepius ānihilātur. et desertātur nulla p̄sertim legittima causa. ad hoc ꝑsuadente Ob id visum fuit nobis ac nostris baronibus huic periculo nō segniter obuiantibus cum quib⁹ vna statuimus Q nō plures Kmetones. aut incole de vna villa. in sil' ad aliā villā possint recedere. nisi vnus aut duo preter domini illius ville. in qua degunt voluntatē. ¶ Nisi in casibus hic exceptis. vt si dñs ville opprimat filiā aut vxorē sui Kmethonis: aut si pro excessu. seu culpa heredis ibidē. villani bonis ipsoꝝ depredātur: vel in sentētia excōmunicationis. ꝑ annum durāt. sui domini ex delicto. In talib⁹ casibus nō tm̄ tres. aut q̄tuor. ville eiusdē incole abire pñt Sz et oēs ibidē habitātes recedant q̄ vnicuiq; placebit.

☞ Kmethonib⁹ concessum q̄ vnus de villa tantūmodo aut duo mitti debeant anno quolibet.

☞ Iure ꝯcessuz ē. Kmethonib⁹. q̄ se alibi de villa transferāt Si dñs vxorem aut filiam opp̄mat Si ꝓ culpa dñi predantur. Ac etiā per ānū si excōmunicāt ex delicto domini

De pueris annis discretionis carētibus iniuriam passis Si pro iniurijs sunt acturi in etatem perfectam venientes

72

Infantib⁹. presertim egenis. succurrere. et ꝓuidere volētes Statuimus. vt si aliquib⁹ patre mortuo. ꝑ quēpiā iniuria fuerit illata. veniētes ad ānos discretionis. possunt iuridice agere. cōtra iniuriātes. Et exceptio p̄scriptionis. eis opponi nō poterit nisi tunc. etate legittima in eis ꝯpleta. Et infra tp̄s debitum si agere neglexerint. ꝓ iniurijs olim eis illatis. tunc obstat eis exceptio prescriptionis ꝓpter negligentiam allegatam

☞ Mimoremnes iniuria affecti iure acturi erunt discretionem habentes pro iniuria prescriptiōe non obstante

De eo qui de Furto. aut alio crimine accusatur. qui tamen. alias bone fame extitit

Vir celebris et bone fame. nulla suspicione notat⁹ accusatus de crimine furti. vel latrocinij ꝓprio se iuramẽto purgabit.

73

v T viri famosi. et iuste viuẽtes. aliqua speciali prerogatiua. apud nos. inter ceteros nostros. fidedignos consolentur Statuimus de nostra Baronumq; nostrorum voluntate. Ut si quis miles. vel alius vir nobilis. cui aliqua questio. de eo prius in iudicio. mota nõ fuit de furti vel latrocinij crimine. acusetur. Phas sibi sit. ꝓpter bonam presumptionẽ. apud vicinos de ipso habitã. ꝓprij iuramenti prestatione. a tali accusatione. se expurgare.

De eo qui aliena recipit. sine dñi voluntate

Dũ inuito domino. clam. vl' apte res auferẽs postea restituit. et si q̃d supplendum repetitur Juramento actoris debet stari.

74

e Gidius proposuit cum querela. Qꝛ cum in via dormiuisset. falco superueniens. taliter dormienti gladium recepit. et perã in q̃ fuerunt. tres scotti grossorum. Et quãuis gladium. et perã sibi restituisset Tamẽ tres scottos nõ restituit. ipsos ꝓ se vsurpãdo. Falco v̓o reus. q̃uis de gladio. et pera cõfitetur. et se eadẽ restituisse fatetur. Tamen predictos tres scottos se habere negat. vnde nos attendentes. ꝙ nullus debet res alienas attractare. domino rerum inuito. predictum egidium actorem in tali casu. decernimus ad iuramentum fore admittendum.

De morsu canis. ex alicuius incitatione

Cane alicuius ledente aliquẽ in defectu probationis: lesi. stari debet iuramento: domino canis se expurgantis.

75

e Gidius cõquestus est Qꝛ canis Falconis. ex incitatione. seu impulsione. ipsius falconis. taliter ipsum lesit et momordit q̃d ex illo morsu. ostendebat. et asserebat se claudicare. Falco vero eandẽ incitationẽ. seu canis impulsionez. negabat. Et quia egidius actor hoc nõ poterat comprobare. Nos in tali casu declaramus quod falco per iuramentum proprium debet se expurgare

De extinctione cãdele. ⁊ vulneris incussiõe

Vulnerato in extinctione luminis dans occasionẽ extinctionis ad solutionem vulneris tenebitur.

76

q Uerelam egidius proposuit cõtra Falconẽ. q̃d duz in domo ipsius Egidij. facta fuisset in sero contentio quedam. ipse falco supueniẽs Candelã suffocauit. ⁊

extinxit: qua extincta Egidius nescit: nec scire potest. per quē in illa contentione: et discordia fuerit vulneratus: Licet falco extinctionē candele confitetur. tñ ipsum Egidium. vulnerasse negat Nos itaq; a predicto Egidio actore iuramēto recepto. q; in predicta candele extinctione nescit. p quē vulneratus sit Jdeo falconē predictum. q; extinctione cādele vulneri prestitit occasionē. in vulnere duximus condēnandum

De pastore ouium.

77

Reterea de villanor; pastore Egidius deposuit Q; p ouez ad gregē impulsam. et custodie pastoris commissam. de grege āmisit nec per pastorē sibi esse restitutam dicit. pastor vo asserebat se ouē pdictā. vna cum alijs ad villā reduxisse. Nos in tali casu decernimus. pastorē hoc videlicet q; ouē cum ceteris. ad villam impulit. iuramēto firmare debere

☞ Accusatore pastorem pueniēte p ouez pastore affirmante ei⁹ reductionem stari debet iuramento pastoris

De ludo Taxillorum

78

Tnoxius ludus taxillorum abiciatur. per quē vt sepius iusti patres. ꝓpter filior; excessum. de bonis eorum pelluntur Et absq; ipsor; demeritis. ad nimiā deducuntur paupertatē. Statuimus vt si filius quisq;. vtrisq; parētibus viuis et sanis Ludo āmiserit aliquam pecunie quantitatē. pdicti ludētis parētes nō tenebuntur ipsi victori pro ipsor; filijs vl' filio ad pecunie perluse satisfactionē Jdem dicimusq;. de Judeis. si mutuarēt pecuniā tali filio superstitibus dicti filij parentibus et sanis. Q; videlicz eius parētes non teneātur de mutuo. nec aliquo modo cōpelli debeāt. nec possunt sic etiam dicimus de omni cōtractu inito cum filiofamilias. q; non valet cum sit in paterna potestate constitutus (iuuetur q; senatus consulto macedoniano) propter quod nō habet alicuius rei dominium. vel aliquam possessionis traditionem.

☞ Parētes nulla damna: lucror; vsurarum: aut mutationū. seu ptractuū eroluēt. p filijs i paterna potestate cōstitutis

De lusoribus Taxillorum

Ludēs taxillos ad prestam si victꝰ fuerit. ad satisfactionem victori non tenetur. Nec ipm poterit admonē quod si fecerit pēa pijathnadzijestza. puniat.

79

AD precludendum lusoribus taxillorꝫ malicie subtilitatem. qui consueuerunt. cum inebriatis aut ad iracundiam prouocatis et deductis. nouā taxillorꝫ ludi formā adinueniētes. sup credito aut obligandis rebus. etiaꝫ et impignorandis quibusuis pecunijs: equis: bonis: et hereditatibus ludere. eosqꝫ sibi debitores taliter facere. spoliare bonis. et maliciose āmouere. Qui tandē sic ludis exuti. et ad inopiam deducti. vt plurimum ad vicia deteriora labuntur. ꝓpter q̄ vlcio iudicialis. iuxta ipsorꝫ demerita: a nobis cōsueuit in talibus exerceri. Quare ad hoc malum euitandum. Qꝛ p̄sertim nostri Nobiles rebus habundātes. strennuitate dediti. Pro defensione Regni fortius peruigilent. decernimus ꝙ deinceps nullus terrigena nr̄. cum alienigena cuiuscunqꝫ status. aut cōditionis existat. in Regno nostro ludat taxillos ad p̄stam. aut creditum. seu credētiā. Sꝫ tm̄modo ꝓ pecunia parata. Qꝛ si quispiam contra hoc statutum venerit temerarie. ipso iure nō valeat creditum. nec ad aliquā solutionē. seu satisfactionē. victus victori tenebitur. nec fideiussor datꝰ ab ipso vincēte. poterit ꝓ debito ꝯueniri. Si quis v̄o contra veniens statuto. proqꝫ pecunia sic credita acriter monuerit suum debitorē. cum v̄bis turpibus. vel eius fideiussorē. quocienscunqꝫ maledixerit. et improperauerit. ꝓ debito p̄libato. tociēs illi. ꝓ sua verecundia. penā Pyathnadzeystha soluet Et nostro iudicio nihilominus aliam similem penam. pro inobedientia assignabit.

De Terrigenis ad bellum transeuntibns. damna villanis inferentibus

Armigeri ad bellicā ꝓcedētes expeditionē. Stationes in cāpis faciēt solꝰ pabulis sint cōtenti. Nec edificia destruāt. Sꝫ in vicinis siluis ligna cedant secus faciētes dāna soluāt scd̄ꝫ iuramentū dn̄i loci et penam duplicem. Pyathnadzijescza. soluant

80

EXpedit Reipublice. vt subditi quiete viuant: et ꝙ nulli noceant: et in virtutibus conualescant Quidā pretereuntes ista. veluti legis trāsgressores Qꝛ cuꝫ per terras proprias pergunt. ad expeditionem bellicā. quasi hostes infinita damna pauperibus (etiaꝫ plura q̄ꝫ hostibus) inferre non verentur. per quod terre nostre maxime deuastātur. Volentes itaqꝫ huic periculo. de remedio oportuno prouidere. Statuimus Qꝛ quociēscunqꝫ ad bellicā expeditionē fit progressio. nullus in villis stationem faciat. sed in campo

nec rapinas: in equis: pecudib⁹: pecoribus: vl' in alijs rebus cōmittant. sed solummodo pabula recipiāt. moderate ꝓ suis equis nec stationes faciant. de lignis in siluis. Gaijs aut rubetis ꝓ edificijs valētibus vt ex hoc edificia villaꝝ integra. et illesa ꝑmaneāt. Et si quis velut temerarius. huius statuti violator fecerit contrarium. domino illius ville. aut cui damnum est illatum. dāna restituat iuxta suuz Sacramētum cuz restitutione ablatoꝝ sup ablati p̄stitum. cuz pena Pyathnadzyescza. ad hoc apposita. Et nihilominus alia similis pena. cedat nobis occasione violationis statuti. Per hoc tñ non negamus. quin pabulum moderatum equis. et victus ipsoruz sine quo transitus. al's haberi non possit. recipiatur.

De filijs. qui moriente matre. petūt a patre porcionē maternā. añq̄ scd̄am vxorē ducat

e X cōmuni vsu. in Regno nostro extitit obseruatum Q moriēte matre. pueri omnium bonoꝝ. a patre ipsorum tollunt medietatē. pro portione et hereditate materna. ꝓpter qd̄ sepe cōtingit filios in teneris annis existētes. rebusq̄ suis consulere non valentes. Sic receptam hereditatem. inutiliter cōsumere: expēdere: et dissipare. cōsueuerunt. patri denique de pietate et beneficijs ingratitudinē exibētibus: impellunt plerunq̄ etiā eundē vergere ad inopiam. sicq̄ vicissim senciunt incōmoda et iacturas Quare equuz visum extitit nob. ⁊ nr̄e milicie vt matre moriēte. filij nō petāt bonoꝝ. ⁊ hereditati materne deuolute portōnē ⁊ successionē a pr̄e. donec ad scd̄as nupcias ꝯuolabit. nisi tunc velut fame sue ꝓdigus bona ⁊ hereditates illas cōes indebite dissiparet

☞ Pueri mr̄e moriente Bona materna. ex patre non repetant. et in eo ingratitudinem patri nō demonstrent. añq̄ ad scd̄as nuptias. cōuolabit ip̄e pater

De profugis. et furta cōmittentibus

s Epius ꝯtingit. q̄ quidā de militari prosapia ꝓcedētes. veluti prodigi honoris et fame ipsoꝝ. furta siue latrocinia cōmittētes fiunt ꝓfugi nr̄i Regni ip̄oruz spōtanea voluntate. ⁊ sic occasionē q̄rentes. mala cōmittere nō formidāt. ꝓ q̄bus in irā nostre indignatiōis incidunt Tādem de cōmissis furtis. et ceteris actibus malis. penitētia du

☞ Si Nobiles patratis rapinis. ex dissolutione sua e Regno fugierint tādez interuentu amicoꝝ i gratiā regiā fuerit assumpti r̄missa pena. Tenebūt tñ r̄ñdere ꝯueniētib⁹ eos Et nihilomin⁹ infames declarant

cti.amicorum suorum interceſſione mediante noſtram cōſue-
uerunt implorare clemētiam.Et ſic noſtre gratie de nouo re-
ſtaurantur.Volumus q̄ licet noſtra ira ſit dimiſſa eis.ꝛ pe-
na.nihilominus pro furtis.ꝛ damnis viris bonis.ꝛ iuſtis il
latis.tenebuntur iudicialiter reſpondere.et ſatiſſacere.iuxta
diffinitionē per deputatum iudicē factam Et nihilominus ta
les infames reputamus neq̄ alijs nobilibus.qui nunquā.p
fugi extiterunt in fama.et ſublimitate honoris poſſe adeq̄ri.

☞ Furibus.pfu-
gis:et prodigis.ho
ſpicia prebentes et
portionem ac ſortē
cum eis habentes.
cēſentur infames.

¶ Statuimus etiam illum qui occulte inſidiando inhabita-
toribus Regni noſtri:fures ꝛ profugos: aut prodigos ſer-
uat.eis hoſpicium prebet:aut partitur cuz eis rapta.ꝛ male
conquiſita.tales infames eſſe impareſq̄ viris probis.ꝛ bo-
nis reputari.

De vſuris Judeoꝝ qualiter exigi debent

☞ Judei vſuras ex
igant ſeptimanati
a marca groſſuz v-
num.Si vero ad lit
teras obligatorias
pecunias tribuerint
et infra duos āños
nō expecierit ad vſu
ram nullā tenebitur
mutuās.

83

C Um in vſurarum voragine.ſit inſaciabilis apetitus
extorſionicq̄ pecuniarum.quidam terminum nō im-
ponentes Proinde ſtatuit noſtrorum Baronum.ꝛ
Nobilium auctoritas Q̄ Judei(fidei noſtre criſtiane veri mi
mici)criſtianis pecunias ipſoꝝ mutuātes.non plus de vſura
qualibz ſeptimana.exigere debēt.niſi tantum vnam quartā.
alſs vnum groſſum a marca.dñt et tenētur cum gratiaruz a-
ctione recipere.Etſi aliqui Judei.per nouas deceptiones.ad
litras obligatorias.pecunias eoꝝ mutuarēt.ꝛ p duos annos
ſuum debitorē ſuſtinerēt.pro vſura acreſcente:et p ſumma
principali.debitorē ad iudicium nō prouocātes.Extunc ipſo
facto.vſuram vltra duos annos acreſcentē.amittere debēt
in ſorteq̄ principali.et ſumma capitali ſola.ꝛ abſq̄ vllis vſu
ris.debent eſſe contēti.neq̄ per eandē litteram obligationis
obligantē poterint.ad maiorē ſummā cōpellere.neq̄ obli-
gatus tenetur ſtare.vel obſeruare ipſis.ſuam obligationem
vl promiſſum.vltra hoc ſe extendens

De his.qui in Siluis alienis dāna faciūt.

84

Uidam de ipſorum audacia multum preſumētes.in
q trantes ſiluam:vl Gaijum alicui⁹.pter omnim vo-

luntatem. quercus ꝛ ligna. excidunt meliora. nullam penam ex hoc sequi pretendentes. Ideo statuimus. vt si quis inciderit quercum in bonis alicuⁱ. domino inuito. ad axem valētem. vel de minoribus quercubus. vl' alijs lignis currum impleuerit. pena que dicitur Pijathnadzijeſcza. illi soluat in cuius dominio sunt incisa. Statuimus etiam. qꝫ pro qualibet arbore fructifera. seu pomifera excisa. duodeciz grossi dumtaxat passo damnum. cum pena Pyathnadzeyscza exoluantur

☞ Qui i alienis siluis quercū ari aptā exciderit: aut de lignis cōmunib⁹. currum impleuerit. inuito domino penā Pijathnadzijeſcza. dño silue succūbat. Etsi arborē fructiferam inciderit vltra dictā penā punitur i duodecim grossis.

De illis. qui nocte. alicuius Frumenta. in campo recipiunt.

85

e Licet Canonica sanctio. de popnlationes agrorum magno odio habeat. Tamen temerarios. a malo nō reuocat. nisi addatur torques collo ipsorum. ꝛ temporali disciplina impie puniantur. ꝓpter qꝫ Statuimus. vt si alicuius: militis: prelati: Ciuis: aut alterius hominis simplicis familiaris. Frumenta de nocte Rmethonum. vl' quorumcunqꝫ receperit licitum sit domino frumenti. aut suis seruis: vel amicis. ipsa defensare: equos rapientium: vel alias res ꝓ se libere tollere. Et si tunc quēpiam occiderint impunite volumus ipsum pertransire. dominum vero illum de cuius dominio tles extuerunt depopulatores i penas nob Pyathnadzyescza. decernimus incidisse. Et si vulnerauerint vel occiderint frumentorum defensorem. soluat vulnera leso. vel caput pueris. aut amicis cum penis prenotatis.

☞ Frumētor⁹ nocturni fures. deprehensi i crimine eqs et omnia que secuz vererint perdūt. Et in resistentia pro occisis nullā penā occisor incurrit

De improperationibus. seu turpiloquio alicui illato

86

c Um omnis scurilitas verborum ꝛ turpiloquiuz homines ad rixas prouocans. apud vtuosos homines non immerito debeat euitari. atqꝫ (nisi metu pene. qñqꝫ aliq. ꝓhibentur a talibus et refrenātur) nequeunt alⁱs ꝓ hiberi. vnde volumus. vt si quispiam linguam suam. non refrenans si Nobilis nobili improperauerit asserens eum esse filium meretricis. et statim non reuocat. aut negat qđ dixit.

☞ Si Nobilis nobilem infamis affecerit nec mox reuocans ꝛ non ꝓbans soluat vitupato penam seroginta marcas simili pena puniendus asseuerās alicuius matrē meretricē. et cogēdus est ad reuocationē.

neq; probat eum esse talem vt asserebat pro vituperio illius: quem sic vituperauit. ratione pene soluat Sexaginta marcas grossorum. veluti ipsum occidisset. Idem dicimus. si matrez ipsius meretricem nominauerit. nec probauerit qđ asseruit in simílem penam ipsum decernimus incidisse. et reuocando debet dicere. id quod sum locutus. mētitus sum sicut canis

87

De villani et Rmethonis vulneratione.

In vulneratiõe Rmethonis ad sanguinem. quicquid p vulneribus decretum fuerit. due partes leso. tertia vero iudici cedent.

VT penaruz distinctio. et legittima diuisio habeatur si Rmetho vulneratur cum sanguinis effusione: aut percutitur enormiter. de omnibus penis pro vulneribus. aut percussionibus sentẽciatis. duas partes leso. tertiam autẽ iudicio. vbi causa agitatur. dare demandamus.

88

De percussionibus: militum: nobilium et Rmethonum

Miles aut armiger vulnerat' p similem absq; sanguinis effusione hz penã pyathnadzye scza. Si aũt inferioz tunc marcaz dabit Rmethoni vero sex stottoz debẽ pena

IN percussionibus militum. et aliorum nostroz subditorum. istum in penis modum exigendis. volum' obseruari. Si miles militi aut Nobilis nobili. plagam vel ictum dederit absq; sanguinis effusione Nobili cui illata fuerit talis pcussio pena que dicitur pijathnadzeystha. per inferentem et ledentem debet assignari. Si autem illi inferatur. qui non habet ius militare. tunc marca grossoz. pro tali vulnere Rmethoni vero seszgrzyzvyen. als pena sex scotoz per inferentem debet solui.

89

Plantationes et inserciones pomerij destruentes et euellentes

In trãslatione domicilij pomeraria et tirpans penã sex marcarũ soluet.

TAtuimus et decernimus Qz si alique plantationes iã inserte et radicate euellentur. et extirpentur. etiam si fuerint proprie ipsius extirpantis qui debet medietatem illarum plantacionum dimittere in solo seu area pena sex marcarum teneatur.

De aliqua re violenter recepta

Tem si quis violenter mantellum suum. vel aliam rem propriam quamcunq; alicui auctoritate ꝓpria receperit iure repetendo. cum pena sex marcarum. eandem restituere teneatur

90 ☞ Recipiēs violēter rē ab aliquo tenebitur ad restitutionē. cum pena sex marcarum.

De cultura agri alieni

91 ☞ Seminator agri alieni. seminatis careat cum pena. Pijathnadzijeszą.

I quis excolens. vel seminans agros alicuius violenter. semine careat in eisdem agris seminato. cum pena Pyathnadzyestha

De receptione boum per violentiam

92 ☞ Recipiens boues violēter. a quolibet boue septimanatim scottū soluet Insup soluat penā Pyathnadzyeszą. et aliam iudici

Um alicui quatuor boues. fuerint recepti violēter. Et de huiusmodi violentia fecerit protestationē Volumus. Q̄ pro huiusmodi negligentia boum. ⁊ laborum pro qualibet septimana. quatuor scottos damnum ⁊ iniuriam passo cuz pena. pyathnadzyeszą. et iudicio aliam similem penam soluere. illator iniurie teneatur.

De feno violenter recepto

93 ☞ Currus feni violenter recept⁹ tribus scottis soluit. cum duplici pena Pijathnadzijeszą. iudici et pti altera

Tem pro curru feni violenter recepto. damnum inferens soluat huic cui abstulerit. tres scottos cum pena pyathnadzyeszą Et parimodo iudicio seu iudici predictam penam. in cuius iurisditione. hoc perpetratur idem perpetrans soluere teneatur.

De pena p frumentoz receptione soluēda

94 ☞ Cassulā cuiuslibet grani in die recipiens. iudicio sex marcaz penāz pti penā Pyathnadzyeszna. soluet. In nocte autez recipiens fur iudicatur

Tem pro vna cassula. cuiuscunq; grani. in die recepta penam iudicio. sex marcarum et damnum passo quindecim alś pyathnadeijszą recipiens soluere teneatur. Si autem tempore nocturno. id factum fuerit. tunc furtum esse decernimus et declaramus.

De Golotis seruis dāna alicui faciētibus.

95 ☞ Dominus pro dāno. p seruū Golotham illato. satisfacere teneatur.

Tem si famulus alicui⁹ dictus Golota. aut alś oblomecz. vicino dñi sui. aut alteri alij dānum intulerit. aut iniuriat⁹ fuit dñs ipi⁹. p ipo satisfacē tēatur.

De boie paupe diuitē p violētia citante.

96 ☞ Dives pauperi violentiā inferens. aut testibus expurgetur. aut pēs mulctetur

Tem cum paup diuitē p violentia citat. dines per testes. debet et potent se expurgare. alś iuxta violētie qualitatē. debita pena est mulctandus

De penis Castellanoz Judicū. Notarioz

97

Succamerariorum et Camerariorum eisdem per illos qui eorum sententias impertinenter redarguunt soluendis.

97

¶ Arguēs sententiaz quorumcunqz dignitariorū tenet ad penas iuxta q̄litatem personarum iudicancium

c Um aliqnis arguit al's naganij sententiā Castellani Cracouieñ. Tunc pelliceaz hermellinā al's Gronostayorvij Castellanis autē Sādomirieñ et lublineñ pelliceas mustellinas. al's popyelicze. Cuilibet etiaz palatino pelliceas mustellinas Judicibus autē Cracouieñ et Sādomirieñ pelliceas mardurinas. Subiudicibus autē vulpinas Succamerarijs ꝑ sex marcas. Camerarijs autē istoꝝ ⁊ alioꝝ omnium nostroꝝ dignitariorum per sex scottos Judicibus Castellanoꝝ per mediam marcam Cuilibet notario terrestri pelliceas vulpinas Alijs vero Castellanis ⁊ Judicib⁹ (Cracouieñ Sandomirieñ et Lublineñ exceptis) ꝑ sex scottos marcas absqꝫ omni contrradictione. Et antequā ad aliquā audiētiam admittatur. dare et satisfacere teneatur.

De filio nō emācipato Lusore. et quis modus in ludis seruandus sit

98

¶ Lusor filius per dens aliqd defalcatione sue sortis punit

f Ilius nōdum emācipatus. in paterna cōstitutus potestate. nec a fratribus diuisus vl' separatus Si globisando vel tasserisando. aut quēlibet alium ludum dānosum. ludēdo aut alia exercēdo aliqd ꝑdiderit. Talia omnia et singula per ipsum deperdita. Volumus et decernimus Qꝛ in ipsi⁹ partē seu sortē cōputētur. ¶ Nihilominus tamē decernētes Qꝛ siue in taxillis: aut scacis: vel in quibuscunqꝫ alijs ludis lucrosis ipsis ludētibus ad pecunias Equos aut al's res lucratas. seu in huiusmodi ludis acquisitas mutuos fideiussores interposuerit: monendi: requirendi: petēdi: seu vendicandi. non obstante qualibet fideiussoria cautione. seu obligatione. penitus nullum ius ex predictis ludis sit acquisitum. ¶ Sed dumtaxat quoslibet ludos habere concedimus et volumus gratia temporis deducendi. ⁊ causa solacij et exercicij habendi

¶ Ludēs cū filio nō emācipato ꝓ equis et alijs rebus nullū ius acquirit.

¶ Ludi tantūmodo conceduntur causa solacij.

De villano militi aut nobili plagā inferēte.

m Iliti ꝓ vna plaga vel plurib⁹ a Kmethone facta vl' factis pena quindecim al's pijathnadzeyscza ꝑcusso Et iudicio alia similis pena ꝑsolui teneatur. Si v̄o fuerit baculo cruētatum vuln⁹ illatum. sicut ꝓ gladiali vulnere declaramus satisfaciendum. Pro capite vero militi famoso. al's Schlachczye sexaginta marce Scartabello Triginta marce Militi āt creato de sculteto vl' de Kmethone. q̄ndecim marce ꝓ capite. Item Militi Schlachczye ꝓ vulnere decē marce Scartabello v̄o q̄nq; marce Sculteto vel Kmethoni factis militibus. tres marcas pro vulneribus Statuimus persoluēdas

¶ Kmeto ꝑcuciēs vna plaga militem debz penam pyathnadzyesczya et alteram iudicio ꝓ cruētato v̄o vulnere a baculo vti a gladio satisfactio debet impendi. ꝓ capite nobilis sexaginta marce et sic cōsequēter pro inferiori milite

De falcastratione alicuius prati

b Artoldus deposuit querelā. ꝯ Andreā Q̄ pratuz ipsius falcastrasset ⁊ gramina abscidit Andreas licz sit cōfessus p̄dictum pratum se falcastrasse. Tñ adiciendo ꝓposuit q̄ idē pratum ⁊ vladarius Bartoldi ꝓ certa pecunia sibi falcastrādum vēdidisset. Et ꝓ eodē prato pecuniā idē ⁊ vladarius recepisset. quē tñ mortuum asserebat. Nos autez considerantes confessionem predicti Andree. et mortē ipsius ⁊ vladarij. in tali casu decernimus eundem Andream probare predictam prati emptionem et solutionem taliter vt premittitur esse factam

¶ Accusato de falcastratione alicuius prati. et cōfitēti se illud falcastrasse propter emptiōez factā apud wladariū accusantis iā vita functum incumbit ꝓbatio accusato

De vulneratione alicuius in ludo.

i Tem Bartoldus deposuit. contra Andream Q̄ ipsum vulnerasset Andreas confessus est ipsum Bartoldum vulnerasse. dicens se inuitum. et nolentem fecisse. solacijq; causa. ꝓut amici plerunq; assolēt facē iocādo Nos igitur audita ipsius Andree ꝯfessione. attēdētes q̄ ludus nō dz se extēdere ad aliquā lesionē seu vulneris offensionem ip̄m Andreā in tali casu decernim⁹ bartoldo ad vulneris

¶ Amicus amicus iocādo seu ludendo vulnerans leso pro vulnere satisfaciet

satisfactionem condēnandum

De fideiussoria cautione

102

☞ Fideiussor allegans solutionē creditori p debitorē factam. pbabit allegationem

Nicolaus Mathie. mutuauit decem marcas pro quibus Mathias Laurentium dedit fideiussorem. Et post aliquot dies. idem Mathias debitor ipsi Nicolao creditori. in absentia Laurentij fideiussoris. eandem pecuniam exoluit. et vt debuit restituit: Tempore vero procedente. predictus Nicolaus creditor laurentium fideiussorem prefatum. traxit pro dicta pecunia ad iudicium. seu ad causam. Et qr idē fideiussor in iudicio ꝯstitut⁹. asserebat p̄dictā pecuniam. p Mathiā debitorē principalē fuisse psolutā Nos in tali casu decernimus probandam. factam fuisse solutionem.

De vxore et parafarnalibus. circa que debeat remanere. post mariti mortem.

103

☞ Vxor moriēte marito circa dotem et parafernalia remanebit qua mortua. ad filios bona deuoluuntur

☞ Vidua virum alium ducēte bona paterna ad filios deuoluuntur. vna cuz sorte materna eos concernente.

☞ Dos i pecunijs virgini corā amicis assignāda. bona vo hereditaria coram Rege resignāda

Statuimus q marito mortuo. vxor circa donationē et dotem. et q̄libet parafernalia. In pecunijs: Gemmis: lapidibus: et vestibus superextantibus. Et remanentibus. debeat remanere. Ipsa autem mortua ad liberos si ip̄os habuerit p̄dicta omnia bona deuoluātur ¶ Que mulier habendo pueros. si alium virum receperit vel recipe voluerit. decernimus q tantummodo ad eosdē pueros. omnia bona paternalia integraliter. cum alia parte ipsos in diuisione concernente quorumlibet bonorum maternalium. in q̄buscunq; rebus consistant. absq; aliqua contradictione deuoluantur. et cum alia residua suorum bonorum parte. maritum accipiat. iuxta suam voluntatem.

De Virginū despōsatiōe ⁊ earū donatione

104

☞ Filie mortuo p̄re p fratres maritē tradāt dote assignata. deficiētibus filijs bōa hereditaria ad filias deuoluuntur

☞ Fres patrueles bona obtinere volētes scd̄z tarā bonorū pecunias sororib⁹ p dote soluēt. alb in fra ānū bona eadē sorores possidebūt

Item Statuimus Qr cum aliqua dominicella maritatur: aut nuptui alicui traditur. dos seu donatio in pecunia parata sufficiat. que in presentia amicorum assignetur. bona vero hereditaria coram Regia maiestate debeant assignari ¶ Etiam Statuimus q si quis militum aut Nobilium. de hoc seculo migrauerit. habens filios. vl' filias tunc filie. per fratres maritis tradantur. Dote tamen eis more consueto assignata. Si autem filios non habuerit. sed filias. tunc filiabus omnes possessiones. cedant paterne. ¶ Et si fratres patrueles huiusmodi. hereditates obtinere. voluerint. Tunc milites scd̄m ipsorum conscientiam predictas

hereditates taxabunt Et a die taxationis huiusmodi dicti fratres patrueles. sororibus infra annum parata peccunia (scdz qd fuerint taxate hereditates) persoluere tenebuntur. Etsi in tempore vnius anni neglexerint soluere. tunc filie hereditates. perpetue possidebunt

De expurgatiōe furti i via publica cōmissi.

105

Martinus conqueritur de Nicolao Q die forensi. in via publica sibi de pera octo scothos violēter recepisset Nicolaus vero negabat iniusteq; se ab eo accusari asserebat. cum eandem pecuniam non āmisisset. nec sibi recepta fuisset. Uolēs se tm̄ sex testibus de hoc expurgare Nos in tali casu decernimus. cum duodecim testibus fidedignis. ⁊ non paucioribus fieri huiusmodi expurgationem

☞ Duodecim testibus expurgatur accusatus de spolio i via publica die forensi cōmisso

De inuentione alicuius rei. et expurgatiōe eiusdem inuentionis.

106

Item Martinus deposuit ꝯtra Nicolaum Q dum agros coluisset proprios. bursa eidem cecidisset. in qua fuissent tres scotti Nicolaus vero seminās bursam inuenit eandem cum eisdem tribus scottis. et eos monitus restituere non curauit Nicolaus autem negauit. se predictam bursam inuenisse vel pecuniam habuisse. Nos itaq; in tali casu indiximus eidem Nicolao. proprio se iuramento expurgare. q̄ non inuenit. nec habuit pecuniam eandem

☞ De inuentione alicuius rei accusatus. quā se negat inuenisse. ꝓprio iuramento expurgatur.

De īculpatione ꝛvladarij. ꝑ ipsius dominū.

107

Preterea cum dominus cōtra suum ꝛvladarium. aut contra alium familiarem. pro aliquibus rebus. vel iniurijs mouerit questionem. Tunc ipse ꝛvladarius aut familiaris domino suo non defferendo iuramētnm. teneatur se cum sex testibus expurgare.

☞ Vladari⁹ seu familiaris ꝑ dominū de aliquibus rebus īculpato sex testib⁹ se expurgat.

De Scultecie emptione et venditione

☞ Nullus potencior emat Sculteci as preter volūtatē domini loci.

108

Cum officium Scultetorum. semper existat seruile. et ad nutum dominorum suorum stare. et facere iure teneantur. indecens est vt maiores: aut potentiores persone in scultecias aliquas. preter dominorum voluntatē assumantur. Iccirco fuit visum nostris Baronibus. vt nullus Miles. aut alius quicunq; illustris emat aut acquirat sibi in aliqua villa sculteciam. p̄ter illius ville possessoris siue domini. siue patroni voluntatem. factam autē emptionem cōtra hoc statutum. decernimus irritam. et inanem

De diuisione facta. coram amicis. cum prescriptione triennali

☞ Diuisio p̄ amicos. inter fratres facta. licz ad presentiā Judicij non fuerit. deducta. tñ triū annorum. et triū mensium p̄scriptione p̄hennatur.

109

Cum omnis dissensionis et discordie. sit mater ip̄a cōmunio in qua etiam fratres. et quidam germani. existentes ad odia. et lites non modicas. sepius prouocantur. ad quas euitandas ne in periculum vite vtrinq; incidant. consueuerunt plerumq; homines viuere. et stare in domibus proprijs seperatim. de parte bonoꝝ. siue hereditatuz que ipsos concernit. habita diuisione abinuicem. interuentu ipsorum amicorum: et licet ad principem noticia ipsius diuisionis. non fuerit deducta. tamen quia sepe contingit. q̄ ex aliquorum vita actiua. et bona ꝓcuratione. negligentes. et in ratione dissoluti domos proprias. Et bona hereditaria. reformare. non curantes domos reformatas et hereditates. ad vtilitatem deductas. iure pro se ipsis obtinere nituntur. fratres aut amicos ipsorum. ad iudicia protrahentes. et sic quilibet paterfamilias timore isto et ab vsu perculsus. a reparatione bonorum se subtrahit ⁊ domorum erectione. Quare vt a tali torpore. et pigricia. tales retrahamus. et excitemus. vt q; bene laborantes. ⁊ procurantes aliqd̄ commodum inde reportent. Statuimus nostra auctoritate vt quicunq; fratres vel amici consanguinei. aut remoti. sexus vtriusq;. abinuicē separati fuerint. vel diuisi: et in hac separatione vl̄ diuisione steterint p̄ tres ānos. ⁊ p̄ tres mēses. ī taciturnitate: ad iudicium nō ꝓuocātes (nisi cā legittima assignetur vl̄ allegetur. ꝓpter quā p̄scriptio legittima impeditur) a repeticione seu vendi

cationē partis hereditatis.fratris sui.vel amici prescriptione obiecta:legittime excludentur

De Furto et latrocinio

110

Um furta et latrocinia.ꝓpter criminis immanitatē. et inflictionem.seu formidinē pene.ꝓ delicto commisso opponente per maleficos interdum plurimuz occultantur.Itaqꝫ noticia criminis in breui.non potest propalari ⁊ manifestari.Et sic furta qñqꝫ remanent impunita.et cum contra tales actio proponitur aut opponitur.tunc ꝑ exceptionem prescriptionis ānualis volunt.⁊ nituntur se tueri In detestationē itaqꝫ criminis.⁊ maleficiorum decernimus. vt si quis de furto.aut latrocinio.in iudicio accusetur.Si accusans cum accusante.sunt simul in vna villa vel in vna parrochia.audiētes simul diuina.tunc obiectio et exceptio ānualis prescriptionis procedat et habeat locum contra agentē de furto.Si autē actor.et reus sunt abinuicē distantes nec taliter vt premissum ē. vicinitate coniuncti.nō alia ꝑscriptio.vl' exceptio.agentē de furto repellit.nisi tantum triennalis.Et imputēt etiā sue pigritiei omnes desides ⁊ lenti.qui in sui dāni recuperatione minime curauerint vigilare

☞ Accusatus de furto ē Si ē i eadem villa aut parrochia cū accusatore. habet ānualē ꝑscriptionem cōtra agētem Alioquin triennalis ꝑscriptio conceditur distātibus abinuicem.

De ꝑueris legittima etate carentibus ad Iudicia sup hereditaria qstione euocatis.

111

Impuberes cuiuscunqꝫ pueri añ legittimaz etatē ad iudicia trahantur.sup hereditaria questione.aut alia quacunqꝫ controuersia.et ob defectum etatis. cum actore litem contestari seqꝫ tueri nequeunt.ꝓpter qd̄ et plerunqꝫ infantilis etas.⁊ puericia consueuit offendi.Quare statuimus.vt ex interlocutione iudicis eadem litis contestatio vsqꝫ ad etatem debitam.illorum puerorum prorogetur ⁊ dilatione pendente aliquot anni efluere cōsueuerunt deinde pueris legittimam attingentibus etatem.Si questio eadem ipsis innouatur. Idem pueri contra se agentibus. exceptionem prescriptionis.aut tante taciturnitatis illorum annorum.quibus iudicati non fuerunt obicere ⁊ opponere

☞ Minorēnes litem contestari non ꝑñt sed obtinēt iure dilationem ad respondendum i etate ꝑfecta.i qua tandem respondent

minime valebunt. Sed tantum vtantur istius temporis pre scriptione si qua fuit apud ipsos. vel eorum progenitores. anteq̄ fuissent primo ad iudicium tracti. super eadem causa. et euocati.

De viduis. et maritatis. et earꝝ p̄scriptione

☞ Prescriptio virorum triū annorū viduarꝝ sex. Maritata decem

112 Cum realis distinctio personarꝝ habeatur inter quas quedā p̄sone sunt libere. vt virorꝝ. alie āt vt mulierum q̄ min⁹ libē agē p̄nt in iudicio sup̄ reb⁹: ⁊ hereditatib⁹ ipsis debitis. et obligatis. Propter q̄ statuimus vt virꝫ tm̄ et masculis prescriptio triennalis currat. viduis v̄o sex ānorꝝ p̄scriptio. ꝓpter fragilitatē sexus apponatur. mulieri autem maritate. cum nō habeat suijpsius potestatē liberam ꝓpter maritum. decē annorum opponatur p̄scriptio

De illis. qui calūniose. de crimīe homicidij accusantur

☞ Prescriptio petendi capitis trium annorum

113 Vt calumnijs malorum hominum. via precludatur. Consueuerunt em̄ quidā homines litigiosi. Calumniose viros innocētes de crimine homicidij cōmissi. añ multos ānos querulose accusare. Cuius probatio vel expurgatio. ꝓpter facti vetustatē. haberi non pōt. vnde statuimus. vt si quis de crimine homicidij. vult accusare vel agere contra aliquē penā pro capite. sibi cupiēs vēdicare. ⁊ obtinē añq̄ tres āni elabētur. a die criminis cōmissi. hoc in iudiciuꝫ deducat. al's tribus annis elapsis. petēti ⁊ agēti pro pena capitis. obstabit p̄scriptio. ⁊ exceptio p̄scriptionis.

De sentētia iniq̄ p̄ iudicē lata ⁊ impugnata

☞ Judici ꝓ iiusta sentētia culpato. ꝑs culpās tres marcas et tres pelles Mardurinas datura erit sed iudex sit restituturus. si vincetur ꝓ iniusticia

114 Cum in causarꝝ ꝓcessib⁹. apud iustos iudices. nil habeat odiuꝫ vēdicare: vl' fauor vsurpare: timor p̄ualere: aut p̄mium iusticiā euertē. sed gestāt staterā in manib⁹. eq̄ libramine lāces appēdētes. vt i ꝯcipiēdis. et ferēdis sententijs solum deuꝫ pre oculis habētes. ne velut fame

sue ꝓdigi.et ꝑsecutores honoris contra eoꝝ consciētiā.ꝛ iusticiam per gratiā aut ꝑ sortes. quicq̄ faciāt partis in grauamen Propter qd statuimus. vt si aliquis deinceps iudex ordinarius vl' delegatus.timore dei postposito vtiq̄ sentētiauerit.contra aliquē cliētulum alteri parti ipsum ꝯdemnādo. sup hereditate aut alia re certa in iudicium deducta.Et ꝓpter hoc pars dānata ad superiorē appellet.Et qꝛ moris ē in iudicio polonicali: ꝙ iudex a quo ꝓuocatur.et cuius sentētia per partē impugnatur.nō prius teneatur suā defensare sentētiā. nisi prius ꝑ partē tres marce.aut pelles mardurine sibi assiguentur.vt parilitas in penis habeatur. Et si idē iudex vincatur partē cōdēnatā. eidē pelles. aut tres marcas receptas cuꝫ pena Pijathnadzijescza.suffusus rubore suo aduersario restituat.q̄ ad supiorē in falsa ꝓnunctiatione euocauit.

Quando Judex non potest redargui

Insuper statuimus.ꝙ in nostra presentia.vel coram nostro Capitaneo.vl' qñ generales termini tenētur palatinis vel Baronibus pñtibus.iudex iudicans. nō possit de malo iudicio redargui.cum non ipe sol⁹ sꝫ ceteri. et plures iudicant supradicta.

☞ Judex in pñtia Regia Palatini.vel Capitanei.vel i terminis generalibus nō potest redargui

De obliuione iudicate sententie

Diciētes ꝙ qñ sup iudicato dubitabatur et ad iudicem recipiatur al's ꝛ vstecꝫ ꝙ si ille in memoria teneat qualiter iudicauit statim dicere vel in crastiuum differre teneatur.

☞ Judex partibus interrogantibus de oblita sentētia mox rñdebit si memor fuerit.vel i crastinum differat

De pignoribus faciendis. et pecoribus depellendis Ministerialiūq̄ Constitutione.

Item vbi curie nostre sunt remote.terrigene nr̄i pñt pignora recepta.ad curiā Cāstellani.aut Palatini in terra illa cōmorātis propellere. ¶ Hoc etiā specialiter dclaram⁹ ꝙ officiales.vl' ministeriales al's Sluzebnijlrij null⁹ nisi palatini instituere.ꝛ eos iudicare.proq̄ afflictione

☞ Pecora in pignerib⁹ recepta sunt ad curiā palatini vl' Castellani pellenda

☞ Ministerialem palatinus aut iudicium creabit.

aut vulneribus. vel capite eorundē penas exigēdi. vl' leuādi. omnimodam habeant potestatem

De illo qui sententiam iudicis redarguit.

(117) 118

☞ Iudex de sententia redargut⁹. si collegas iudicātes habuerit probabit qꝛ iuste iudicauit vel r̄darguēs tres marcas soluēs aut pelles dans probet sex testibus iudici i dignitate similib⁹ iniuste iudicatum

Statuimus insup Qꝛ si litigator dixerit in nostra nostrorumqꝫ Baronuꝫ presentia. vl' absentia iudicātē in causa sua inique et ꝑperam ꝓcessisse. vel iudicasse iudex ꝑ suas collegas. qui secum p̄siderunt in iudicio eodem statim ꝓbare debebit. quia iuste ⁊ legittime iudicauit Sin āt arguēs de falso sententiā suā ꝓbare voluerit. ipsum iudicem vt premittitur inique sentētiam ꝓtulisse. id ꝓbare teneatur per sex testes similis dignitatis. cuius noscitur eē iudex. Isqꝫ redarguēs sentētiā iudicis. vt ē dictum nullatenus audiatur donec iudici tres marcas vl' pelles dederit mardurinas. quas idem iudex pro se: iudicialiter obtinebit.

De redargutione subiudicis

☞ Redarguens. sententiam Subiudicis nō est audiendus nisi tres fertones. aut tres pelles vulpinas Subiudici reponat. Et idem intelligi debꝫ de Castellanis. et de iudicibus eorū. valore penaꝝ seruato.

119 (118)

Similiter redarguens sentētiam subiudicis. nō debꝫ audiri nisi prius illi tres fertones. vel pelles vulpinas curauerit assignare. que eidē subiudici cedunt. si se iuste cōprobauerit iudicasse. Et id qd̄ de iudice premisimus et Castellano etiā censuimus senciēdum. Si vero iudicibus Castellanoꝝ obiciet aliq̄s falsitatē sentētie. audiri minime teneatur donec eis pelles agnelline fuerint presentate. quas ꝓ se obtinebunt. Si silr̄ suum iudicium ostēderint fore iustum

De Moneta in Regno currente.

120 (119)

In omnib⁹ regni Polonie terris sicut vn⁹ Rex ⁊ dominus. Ita vnū ius et vna Moneta debet esse

Cum sub vno principe. et capite eadem gens iura diuersa habere nō debeat. ne sit tanq̄ monstrum. diuersa hn̄s capita expedit reipublice. vt vno et eq̄li iure. tam Cracouien̄ q̄ etiā Maiorispolonie inhabitatores. Et cetere Regni nostri terre vtantur et iudicentur. Et ex quo vnus princeps ē. omnium ⁊ dominus Statuimus de cōsilio et assensu nostroꝝ Baronum. et ꝓcerum. Qꝛ vna moneta in toto Regno nostro debeat haberi. que debet esse perpetua et

bona in valore ⁊ pōdē: vt ꝑ hoc ceteris sit ḡtior ⁊ acceptior.

Milites et nobiles ad expeditionem bellicam sunt obligati et dn̄t seruire armati.

121 (120)

s Ed quia inarmata militia honor regis. ⁊ defensio totius regni dependet. Tenetur igitur quilibet miles scd̄z q̄ꝫtitatē ⁊ possessionē suoꝝ bonoꝝ ⁊ redituum ad rēpublicā. certis armatis hominib⁹ seruire. ⁊ ꝓdesse: dummodo bona ip̄oꝝ sunt libera: ⁊ d̄ iure militari instituta ⁊ absq̄ omni vexatione ꝯseruantur. Decernimus etiā q̄ barones et nobiles nr̄i terrarum Polonie nobis ⁊ nr̄is successoribus in regno nr̄o Polonie: q̄ꝫto melius ⁊ efficatius poterint teneātur militare ⁊ armis se instruere ⁊ seruire: Sꝫ extra r̄gni metas nobis seruire nō sunt obligati: nisi ip̄is satis cōpetēs satisfactio. per nos impendatur: vel per nos specialiter fuerint petiti. et rogati ad hoc.

☞ Nobiles tenentur facere iuxta quātitatē bonorū expeditionez bellicā ītra limites regni extra: regnū militantibus stipēdiū dandum

De p̄scriptiōe hereditatū contra ementem:

122 (121)

d E cetero statuimus Q̄ cum aliq̄s emens hereditatē: ⁊ ip̄am tenēs tribus annis ⁊ tribus mensib⁹ pacifice: ⁊ q̄ete Etsi ip̄am aliq̄s cōsanguine⁹ vel affinis post p̄dictos annos impediat. volēs ip̄m ab eadē emptione. ꝑ ꝓximitatē videlꝫ repellere. Statuimus q̄ ex quo idem ꝓximior tacuit tribus annis ⁊ tribus mensibus p̄notatis: vt a mō nō sit ei licitum p̄dictam acq̄rere: hoc modo hereditatē ¶ Hoc etiam volumus intelligi q̄ si aliq̄s debitor. diceret hec hereditas est mihi ꝓpinquior quā tu tenes: q̄ vēditor ipsius fuit mihi prius debitus. añq̄ ipsam cōparasti. Si talis cuiuscunq̄ ꝯditiōis fuerit christian⁹ vel iudeus: ⁊ tacuit tribus annis. ⁊ tribus mēsibus silentium sibi ꝑpetuum pro eadem hereditate imponatur.

☞ Tribus annis ⁊ tribus mensib⁹ ꝓ ꝓpinquitate silēs sileat ꝑpetuo. hoc id intelligitur in debitore post triennium repetente hereditatem ab emptore.

Præscriptio.

De tutoribus puerorum q̄ non possunt hereditatem ipsorum vendere.

123 (122)

c Um pater decesserit pueris relictis ip̄is ad annos legittimos nondum educatis. Tutor ip̄oꝝ nō pōt hereditatē ipsoꝝ vendere nec gades limitare nec ip̄am hereditatē aliquomō ꝑdere: q̄ si secus fieret: pueri ad annos

☞ Actor nihil perpetuū de hereditate puerorū dispōet: Nec ipsi minorennes citati rn̄dēt Iudex tn̄ eorū ānos cōputabit. In tribus tn̄ casibus minorēnes citantur.

discretionis ꝑueniētes hereditatē suā a possessore viceuersa hr̄e ⁊ lucrari possint: nec ip̄is aliqua p̄scriptio allegari possit ¶ Citati etiā rn̄dere nō tenētur: sz ꝑ iudicē anni etatꝭ eoꝝ cōputētur. Tn̄ in casib⁹ infrascriptꝭ iuridice req̄siti cōparere tenentur Primo si aliq̄s p̄ri ip̄oꝝ hēditatē aliquā suā obligasset: ⁊ ip̄am a pueris redimere vellet: tc̄ pueri pecuniā obligatā recipe tenētur ꝓ eadē hereditate q̄uis annos legitimos n̄ hr̄ent. Itē si q̄s ꝓ ꝑte ip̄oꝝ cautionē incideret fideiussoriā. et viuēte p̄re ad iudicium fuerit ꝓuocat⁹: tunc pueri rn̄dere vel soluere tenētur. fideiussorē liberādo nō expectādo annos etatis. Tercio si pater ꝓ aliq̄ hereditate citatus fuisset adhuc viuens: etiā pueri respōdere teneantur ꝓ eadem hereditate.

De tutoribus orphanorum.

☞ Tutor orphāis solū de censib⁹ ⁊ iumētis ratōnē faciet

Multotiens ꝯtingit ꝙ pueris in orphanitate ꝯstitutꝭ aliq̄ q̄si eisdē ꝯpatiētes ip̄os nomine tutorio in curā r̄cipiunt ⁊ tutelā Tādē ip̄is ad etatē legittimā venientibus a tutore solent exigere rōnē de bonis ⁊ rebus mobilibus ⁊ immobilib⁹ quibuscunq̄: vn̄ de ꝯsilio baronum nostroꝝ statuim⁹ ꝙ tutor ꝑactis tp̄ib⁹ de nullo rōnē facere tenetur nisi d̄ censibus ⁊ iumentis indomitis.

De filia viuente patre dotata.

☞ Filia ꝑ patrē dotata eo moriēte nō petat plus a fr̄ibus

Baronis filia mortuo patre indotata centū marcis ꝑ fratres dotet̄. aut bōis estimatis sors ei detur equa pecūiaria. pro dote. Q̄ etiā intelligit̄ ꝓcedere in filiabus inferiorū nobilium.

Statuimus etiā ꝙ postq̄ aliq̄s nr̄oꝝ nobilium filiā suā viuēs nuptui tradiderit ⁊ dotē sibi assig̃uerit cōpetentē: ipso tandē defuncto. eadē. plura a fratrib⁹ repetere nō poterit. ¶ Si v̄o p̄re mortuo filia vel filius t̄mā serint solute neq̄ ꝑ patrē dotate Si filia fuerit palatini ⁊ possessiōes fuerint multe: eidē. C. marce ꝓ dote. ꝑ fr̄es assignentur: vbi v̄o possessiōes pauce ⁊ filie mlte vl̄ vna hēditas fiat estimatio in valore: ⁊ ꝑs ꝯtingens cuilibz sorori ꝑ fr̄em noīe dotis: pecunia ꝑsoluatur. Et idē sentim⁹ de filiab⁹ inferioruz nobilium a palatino ꝙ cuz eas in vita tradiderint marit: dote eisdē: silr̄ assig̃ta ꝯpetēti q̄bus d̄ hac luce sublatis fratribus q̄stionē: ꝓ maiori hereditate mouē nō poterint: fr̄es v̄o vterini cuilibz sorori q̄draginta marcas soluē teneātur si possessiones sunt multe vt p̄fertur. Si v̄o pauce fiat extimatio: vt sup̄. Et ꝑs ꝯtingens cuilibet sorori in pecunia ꝑ fratres exol-

uatur: fratribus vo vterinis nō exiſtētibus: idē volumꝰ de patruelibus eē intelligēdum. ¶ Et patruelibus nō exiſtentibus: tunc quilibz de eisdē armis ⁊ ſignis ꝓſanguinitate ſaltē ꝓximioꝝ in bonis hereditariis ſeu patrimonialibus ſuccedere poterit ſoꝛoꝛibus dotatis: vt ſupius eſt deſcriptum. Et interim qꝫ ſoꝛoꝛes nō fuerint matrimonialr copulate, hereditates patrimoniales, quocunqz mō vocitētur p̄dicti fratres poſſidebunt: quouſqz eas nuptui tradēt ⁊ dotent mō p̄miſſo hoc ſpecialr declarando: ꝓut etiā ſupius premiſimus: qꝫ cuz p̄ in vita ſua aliquā nuptui tradiderit. Ex hoc debeat ꝓtentari. qđ ſibi p̄ aſſignauerat: dum adhuc viuēt in humanis: nec fratribus ꝓ dote aliquā poterit mouere q̄ſtionē Sed ꝓtentari debet de eo qđ parentes ipſius viuentes ⁊ ſui ꝓpotes exiſtentes ſunt largiti: adiicientes qꝫ fratribus ſeu mortuis ſeu exiſtētibus filie hereditatibus nō ſuccedant: ſed ꝓtentētur dote eis tradita: vt ſuperius continetur.

☞ Parentibꝰ vita functis frēs dotatis ſoꝛoꝛibus poſſidēt hereditates. Si cōſanguinei nō ſuperſtiterint. ex tūc đ eiſdez armis ſaltē ꝓſanguineitate ꝓximioꝛes eas dotabunt

De violationibus virginum et oppreſſionibus viduarum vel maritatarum.

q Vicunqz vo vgint ſeu vidue vl cōiugate in campo: ſilua: domo aut vbicunqz oppꝛimēdo violentiā fecerit: ⁊ virgo ſeu mulier euades violentiā oppreſſoris. Et ſi infra triduum ad villā vicinioꝛē venies ſeu in villa exiſtens ad villanos clamauerit: ploꝛando vl lacrimādo narrando ſibi violentiā eſſe illatā: ⁊ ſigna oppſſionis in ea apparuerint manifeſta: ⁊ ſubſeqnter iurauerit in gra nra amicoꝝ qz eius idem oppreſſoꝛ exiſtat Et hoc ſi de eius clamoꝛe dicti villani fuerint ꝓteſtati. ¶ Si vo vgo đ oppſſiōe aliquē accuſauerit calumnioſe ⁊ in ea ſigna nō apparuerint oppſſiōis Extunc ſi is quē accuſauit cum ſex ſue cōditionis hominibus ſe expurgabit. Extunc ipſa calumniatrix cuiuſcunqz ſtatꝰ et cōditionis exiſtat. pena debita caſtigetur.

☞ Virgines ⁊ mulieres oppꝛimentiū vita in gratia ꝓncipis erit. ſed mulier aut virgo iſtud calumniās puniatur.

De illo qui tribus vicibus de furto fuerit accuſatus.

6 Tatuēdo declaramus qꝫ ſi q̄s tribus vicibus de furto vel ſpolio in iudicio ꝙuictus extiterit etiā ſi rē furtiuā ſeu oblatā reſtituerit. is infamis remaneat ꝓ-

☞ Cōuictus tribꝰ vicibꝰ de furto. etiaz ſi reſtituerit infamiſ erit perpetuo

petuo: nec eidē ꝑte. pateāt dignitatum. nullaq; honaria i ue-
stibus: aut alijs rebus penitus cōsequatur. ¶ Qz si accu
sato de furto sed nō ꝓuicto adhibito certo numero testiuz fu
erit indicta purgatio. Et is si vnius testis testimonio defece-
rit: ꝓpter hoc infamis: nullo mō bēatur: sed passo damnum
satisfacere teneatur.

☞ Accusat⁹ de fur-
to se expurgādo si in
vno teste defecerit. i
famis nō habet sed
restituere teneatur.

De illo qui interficit iumētum alicuius indomitum.

(127) 128

Tatuimus insup: q; interficiēs iumentum indomi-
§ tum cuiuscunq; quatuoz marcas. poledruz vo inter
ficiens tres marcas. Et vbi iumētum ictu vl' plaga
culpa alicui⁹ lesum fuerit ad uzsum marcā cum dimidia. Et
ꝑ poledro secundi anni. quinq; marcas. hmōi ictuz vl' plagā
inferens. soluere teneatur: vbi vo tercij quarti vel quinti an
ni poledruz. vulgariter zrebcza occiderit: iuxta quod passus
damnum. super existimatione eiusdem poledri occisi iuramē
to suo firmauerit satisfacere teneatur.

☞ Pro vulneratis
seu interemptis iu-
mētis aut palledris
pene certe statuunt
in statuto pecunia-
rie.

De incidētibus Siluas vel Gaija vel Borras alienas.

(128) 129

Tatum⁹ etiā q; quicunq; hīs cum aliquo limites
§ vel terminos: transgrediendo ligna vel vtensibilia
in alicuius silua vel Gaijo inciderit: is cui⁹ silua fue
rit incidentē prius in securi. Scōo pallio vel tunica. Tercio
in bobus vel equis. seu in vno equo impignerare poterit. si-
ne pena. Sed si impignerauerit in duobus bobus vel equis
vnum ꝑ se obtinebit. t alium bouē vel equum sup fideiusso
riā cautionē dimittat Et signum in arboze vbi impignerauit
facere t incidere teneatur. ¶ Si vo quis in Gaijo alterius.
furtiue vnā vel duas quercus inciderit: ꝑ qualibet q̄rcu sex
scotos. Si vo tres inciderit: tres fertones. illi in cuius gaijo
fecit cum tribus marcis. ꝑ pena. Et iudicio al's tres marcas
soluere teneatur. Et si tm̄ ꝓpagines vel plantas minutas ex
ciderit quatuoz scotos ip̄m incidētem soluere optebit. Et idē
volumus esse tenendum ō quercubus siluarum seu in siluis
aquaticis: circa quaslibet aquas. ¶ De quercubus vo me
ricaꝝ: vulgariter dābozva duos scotos quilibet ip̄am inci

☞ In alterius sil-
ua arboꝛes incident-
tes ꝑ prima vice se
curim proscōa tunt
cā: ꝑ tercia iumētū
perdent.

☞ Excidens quer
cus furtiue alienas
fertonez ꝑ qualibz
soluat cū pena triū
marcarū. plātas mi
noꝛes excidēs q̄ttu
oꝛ scotos soluet

☞ A quercu vo me
ricarū duo scoti sol
uantur.

uens psoluat. Si autez ꝑpagines seu ramos inciderit solum modo pignora: ab eo recipiētur. ¶ Si quis autē arborē cuz apibus succiderit. passo damnuꝫ marcam ⁊ iudicio alteram Qui vo sine apibus. tamen ad apes aptatam. arborem succiderit passo damnum marcā mediā. et iudicio pariter mediam conuictus exoluat.

☞ Arborē cuz apibus succidens marcam. dānū passo alterā iudicio soluere ꝑ arborē vo sine apibus reparatā. tñ ad apes mediā marcam soluet.

De iumentis indomitis pascendis sub custodia.

(129)

Tatuimus qꝫ omnes habentes iumenta indomita. a vigilia sancti Adalberti vsqꝫ ad festum sancti Michaelis illa sub custodia pascere teneātur: alʒ qui secus fecerit extimatione damni conuictus iudicio: ⁊ damnuz passo cum pena vnius marce ad soluendum sit astrictus. Sz teneꝫ ipsa iumenta. damnum patiens ad suam domum propriam. pellere non presumat.

☞ Pena vnius marce puniat cū solutōne damni. cuius iumēta tpe estatis inferunt dāna in segetibus.

De porcis siue Scrophis eorum pascuis siluestribus.

(130)

Tatuimus etiaz qꝫ quicunqꝫ Scrophas ꝑprias ad glandes silue alterius depulerit hic cuius silua fuerit ꝑ ꝓma vice porcuz vnuz. scda vice si inuenerit duos porcos mactare poterit ⁊ valeat. ⁊ tercia vice si inuēerit oēs scrophas pellere poterit ad curiam nostrā: magis vicinā. easdem nobiscum. p medium diuisurus. Jta tñ qꝫ vbicunqꝫ predictos porcos infra suos limites mactauerit. signuz in arbore facere teneatur. Et si pars aduersa damnum ibidez illatuz esse negauerit: tunc impignerans. tenetur signum in arbore inscissum ⁊ factum exhibere. Et hoc ꝑprio suo iuramento firmare: videliet ibidem porcos esse inuentos.

☞ Inueniens porcos in glandinibus suis primavicevnū ꝑ scda duos mactabit: tcia vice eos ad curiā regie maiestatis viciniorē depellet p medium cum rege diuidēdos vbicunqꝫ autē mactati fuerint porcicidia signabitur arbor.

De illis qui porcos precio ad siluam conducunt.

(131)

Tatuimus qꝫ quando aliquis hñs siluā vel mericā a se distantē porcos suos: vel scrophas p bona alterius inter media ⁊ vicina voluerit ducere seu pellere ad eandē siluā. id facere nō poterit. p bona alteri⁹. nisi p viam que ducit ad siluam suam. Et idem dicimus esse. p omnia

☞ Porcos seu schrophas ad glādies pellēs nō p bona alicuius: sz per viam debet pellere.

obseruandum: de eo qui ꝓ suis scrophis vl' porcis: ꝓ precio ꝯduxerit. siluā glandibus habundantē vel fagis: ⁊ bona alterius sunt inter media inter siluā hmōi vel mericā. ¶ Is ergo ꝑ cuius bona. pecudes hmōi domini. merice. vel silue conductoris. pelli debebunt. Ex vtraq; parte vie ad triginta vlnas. glandes ꝓprias prius colligat seu depascat: vt sic predictus conductor merice vel silue. predictas scrophas. vl' porcos absq; suo dāno. seu offensa poterit pellere ad eandem.

¶ Dñs merice ī triginta vlnis a via remouebit glādines.

De treugis pacis seu saluo conductu dandis de regno fugientibus.

Statuimus ꝙ si aliquid corā nobis vel nostro capitaneo de aliquo crimine vl' maleficio fuerit accusat⁹ ⁊ ad ostendendum suam innocentiā ꝑ nos vel nostꝝ capitaneum nō fuerit admissus. ⁊ ob hoc ipsum fugere ꝯtingat. ⁊ ne hmōi fuga ad infamiā reputetur. Idē fugiens corā reuereñ. in xp̄o pr̄e ep̄o Cracouieñ. aut Palatino Cracouieñ. aut Sādomirieñ. ꝓtestabitur. ꝙ nos aut Capitane⁹ nr̄ ad expurgandum ip̄m admittere noluimus ⁊ tales prenotati: aut Palatinus noster: illius terre profugo. treugas duoruz mēsium dare poterit. ⁊ ipsum ꝓfugum seruare: infra qd̄ tēpus idem Palatinus apud nos. vel nostros successores. eidem ꝓfugo. querat gratiam ⁊ fauorem. vt ipsum ad iusticiā admittamus. Que si predictus Palatinus non poterit obtinere ꝙ eundem videlicet. ad expurgandum suā innocentiam. admittere nollemus. extunc palatinus. ad metas terre sue. illuz cōducere tenebitur. Qui a tempore conductus Palatini. infra annum. terre regno: ⁊ terrigenis nocumenta inferre non debebit. vxore sua. in bonis suis. pacifice infra annum p̄dictuz dimissa inquiete. quo anno euoluto. infra quem gratiam nostram. semper querere debeat. Et si ipsam inuenire non poterit. ⁊ prefatus profugus. aliqua nocumenta. regno. vel terrigenis intulerit: ꝓpter hoc infamis non debet reputari. nec ip̄m per terrigenas captum. ad mortem nobis aut nostro capitaneo dare tenebuntur: nec propter hoc indignationē. aut offensaz nostraz. incurrāt terrigene supradicti. ¶ Si v̄o maliciose: et absq; culpa contigerit aliquem profugere. et iuri parere noluerit. et profugendo nocumēta regno aut terrige-

¶ De aliquo crimine accusato ⁊ profugo Ep̄s aut Palatinus dabit saluū conductum ad duos menses vt gratiaz regis querat possit admitti ad iustificandum als palatin⁹ euz ad metas regni conducet extra regnum ꝑ annum mansitans ⁊ gratiam absq; infamia queritabit

¶ Bona maliciose de regno fugientis. ⁊ facientis dāna cōfiscant̄ dotalicio vxoris Saluo.

nis intulerit: bona ipsius immobilia preter dotalitium vxoris camere nostre perpetue applicētur. Mobilia v̄o inter nos et barones nostros per medium diuidantur. Et si captus fuerit per quempiam in gratia nostra consistat: nec propter captiuitatem eius. per amicos debet aliqua indignatio vel inimicitia occulta vel manifesta suboriri vxor v̄o sua in dotalicio suo remanebit: prout superius est notatum. vel ipsum vēdere liberam habeat facultatem

De Kmethone a domino suo fugiente.

Preterea declarādo statuimus. q̄ cuz a nob̄ siue a quocunq; alio dño nob̄ subdito Kmetho effugerit absq; culpa sui dñi. idē Kmetho fugiens nullum ius acquirat tamdiu. donec domino suo: de mansione ipsius non constabit. Secus si domino suo de mansiōe ipsius constiterit. ⁊ infra annum ipsum iure nō repecierit: extunc post annum si ipsum repetere voluerit. minime sibi hoc facere licebit: qui profugus si propter austeritatem. seu rancorem domini sui redire timens: etiam iure conuictus noluerit: extunc decernimus. q̄ idem fugiens domino suo tres marcas pro pena et censum annualem integre. quez al's soluebat soluere tenebitur: et per hoc a domino suo fugitiuus liberabitur antedictus: hoc tamen in iure terrestri non teuthonico intelligi volumus. ¶ Quando v̄o in iure teuthonico Kmetho residet. idem fugere seu recedere non potest nisi hereditate vendita vel loco sui Kmethonem eque diuitem collocet. aut agris ex toto extirpatis: hiemalibusq; et estiualibus seminatis, domino resignādo. recedere poterit ꝓ libito. ¶ Adijcientes Q̄ si Kmetho huiusmodi in noctis tempore recesserit fugitiue. res quascunq; in domo dimiserit fugiendo dominus ipsius pro se potestatem habeat retinendi. Et nihilominus dominus qui Kmethonem hunc fugitiuum. secum retinere presumpserit. priori domino. restituere tenetur. cuz omnibus rebus quascunq; attulit ad eundem. et cum pena que dicitur pijethnadzijestha. ¶ Culpe v̄o ꝓpter q̄s a domino suo fugere licitum sit Kmethoni sunt iste. Prima quando dominus propter suum excommunicatur delictum. et ob hoc

Kmetho ꝓfugus d̄ cuius mora cōstat. post annū nō restituitur tres tñ marcas ꝓ pena ⁊ cēsum retentū dño priori soluet

Kmetho agro nō vendito fugiens cū pena quindecim restituitur.

Kmethones libere recedent ꝓpter excōmunicationē oppssionē mulierū ⁊ pignorationez occasione domini.

Kmethones ecclesiastica priuātur sepultura. Item secunda quando dominus ville: in quocunq; loco. suam villanaz oppresserit violenter. Et cum primum de hoc cōstiterit Neduz parentes oppresse yerumetiā omnes villani. vbi hoc scelus commissum fuerit quacunq; hora. recedendi liberam habeant facultatem: nec oppressor huiusmodi. seu dominus ville ipsos detinere audeat. seu in aliquo molestare. Idem liceat ipsis Kmetonibus facere. cum ob culpam sui domini. pignora d̄ eis fuerint recepta. tunc absq; quolibz impedimēto possunt fugere ab eodē. ¶ Sed premissis culpis. non existentibus. Kmetho nequaq; recedat. a domino suo nisi domo bona relicta. ⁊ decenter septa: soluz in necessitate domini. iuxta consuetudinē hactenus obseruatā. ¶ Et si antea libertatem habebat tot annis domino suo seruiat (ab ipso minime recedendo) quot annorum libertate gaudebat: et hoc quando in iure polonico sedet Kmetho. ¶ Quando v̄o Kmetho iure teuthonico est locat⁹. Idem nequeat recedere vllo modo: nisi tot annis censum exoluat: quot annis habuit libertatem. Nec tunc hoc sibi liceat. nisi eque diuitem loco sui Kmethonem constituat. Et agris suis in toto excultis seu extirpatis. et seminatis hyemalib⁹ et estiualib⁹ tunc recedere p̄mittatur.

☞ Kmetho septe ⁊ domo reformata recedat

☞ Kmetho p̄ tribus annis libertatē totidem seruiet.

☞ Kmetho iuris teuthonici tot census soluat q̄t annis liber erat. et locet p̄ se aliuz aut agros seminet.

De Mutatione pecuniarum per iudeos.

135 (134)

Porro cum iudaice prauitatis intentio: super hoc versetur. vt cristianorum bona. ⁊ diuitias semper deprimant ⁊ euellant. Conuenit igitur non immerito statuere: vt nullus iudeus amplius alicui christiano in regno nostro amodo constituto suas pecunias super litteras obligationis. prestet. aut mutuet Sed tantuz ad pignus sufficiens. prestare valebit: s̄m consuetudinez antiquitus reseruatam.

☞ Judeis pecunias sup̄ lr̄as obligationis xp̄iano dare nō lz p̄ter pignus

De Salarijs officialium in iudicio existentium Notariorum ministerialium Succamerariorum ⁊c̄.

Statuimus q̄ scriptores iudicioruz de testibus producendis, si scribere, et signare eoꝝ dicta oportebit, recipiant tres grossos, vbi vero terminos perēptorios scribunt: de nota et signatura, in grosso medio contentur. ¶ Item volumus q̄ officiales d̄ vno producente testes habeant quattuor scottos, a pena v̄o que dicitur pijethna dzijestha, bouem. Et quando pro furto pignerat, bouem mediocrem. ¶ Sed de limitatione hereditatum, etiam si pro vna die duas, vel tres hereditates inter eosdē duos succamerarius limitauerit et consumauerit, recipiat mediam marcam. Sed a pluribus diebus, siue plures limitauerit hereditates siue vnā limitauerit tres marcas et duas secures, cum duobus fossorijs iure suo tollat ¶ Itez si officialis al's Uoznij, aliter formam iuramenti testibus dixerit, quā est mandatum, et de hoc conuictus, iudicio fuerit, perpetuo de officio deponatur.

☞ Notarij pro testium depositionibus tres grossos pro signaturis terminorum, medium grossum habeant.

☞ Officiales a producente testes quatuor scotos pro pena que dicitur quindecim bouem pro furto pignoris etiam bouem mediocrem tollant.

☞ Succamerarius pro vna die duas vel tres hereditates limitans mediam marcam. Si vero pluribus dieb⁹ vnaz vel plures limitauerit tres marcas, duas secures et duo fossoria tollat.

☞ Officialis formam iuramenti testibus mutans, et cōuictus perpetuo ab officio deponitur.

De causis criminalibus in absentia actoris Rex vel capitaneus cognoscere nō dz.

Statuimus qd̄ in causis criminalibus in absentia accusantis, seu actoris cuius interest, nos vel nostri successores, aut Capitanei nostri cognoscere non debemus; nec aliquem hominem condemnare

☞ Nemo absente accusatore, nisi confessus et conuictus de crimine in iudicio condemnandus.

nisi conuictum iudicio. et confessum.

De citationibus fiendis. per literas et ministeriales.

138 (137)

Capitaneus palatinꝰ iudex subiudex officialis ministerialem ad citandū dādi facultatē habent

Qui ius habēt ⁊ absentes nō nisi ꝑ literas citentur.

Curia pñte vel iudicio regali presidente. pōt quis sine litera citari.

Cuz q̄s citatur extra curiā regiā vel extra iudicium non in domo militis fiat sz vladarij siū sculteti cū ꝑfixiōe termini certi ⁊ expositione cause.

Citatus nō cōparēs pro quolibet termino p̄mo scz et secūdo octo scotos soluat In tercio cāz perdit cum pena.

Actor in primo termino nō ꝯparēs ab actiōe cadit cum pena septē marcaꝝ.

Decernimus etiam declarādo q̄ nos vel capitaneus noster: vel Pallatinꝰ. vel iudex. vl' subiudex. vel officialis: qui dicitur Uoznij. habeant facultatem dandi ministerialem ad citandum. ¶ Ita q̄ qui habent ius non citētur nisi per litteras nostras vl' nostri capitanei illiq̄z per literas dumtaxat citentur. ¶ Sed curia nostra presente: vel iudicio nostro generali existente: poterit officialis ad mandatum nostrum vel nostri Capitanei seu iudicis siue litera citare in hospicio aut in foro. ¶ Extra curiam nostram vl' iudicium nostrum: si quis citari debuerit non in domo militis: sed apud vladarium siue scultetum edictum citatorium proponatur actore presente vel eius nuncio: ei cōtra quem actio fuerit dirigenda. causa citationis: per quē citatur exposita: et assignato sibi certo termino comparendi. ¶ Et si citatus comparere non curauerit vel cōtempserit ꝑ quolibet termino videlicet primo et secundo octo scottos ꝑ pena soluere teneatur: et in tercio termino si nō comparuerit causam perdat ⁊ ab actione cadat cum pena. ¶ Si v̄o actor in primo termino: nec per se nec per alium suum nuncium paruerit ab actione sua cadat: cum pena septem marcarum.

De debito pecuniario.

139 (138)

Debitori inducie decemocto septimanarū ad soluēdū conceduntur.

Extra terrā agēti citato terminꝰ decēocto septianaꝝ cōcedit. al's iudex ad sētentiā ꝓcedat. citati ꝯtūatia nō obstāte.

Cum graui debito rixe plerūq̄z: vtpote sexaginta tricentarum: aut plurium marcaruz suscitentur. Tātum debitum breui tempore: prouideri ac inopinate: ⁊ subito. solui non potest. Ex gratia conferēdum Statuimus vt decem et octo septimanis. terminus inclusiuꝰ ad soluēduz statuatur ⁊ obs̄uetur ꝑ p̄mo termino sex septimane: pro scd̄o alie sex: pro tercio: vltime sex septimane ¶ Hunc etiā terminuz duz q̄s extra terrā sit: ⁊ citatur ꝑ termino ꝑemptorio eidē ad iudicium prefigendum declaramus

al's iudex ad diffinitiuam: procedat sententiaz huiusmodi cō tumatia citati non obstante.

De fideiussoria cautione.

140 (139)

Principali debituz negante fideiussor: si viginti erāt marce sol⁹. Si .xl. met scd̄s maiori q̄ntitate met tercius iurabit.

Preterea statuimus q̄ quilibet fideiussor illo negante. pro quo fideiussuz fuerit. si debitum fuerit viginti marcarum solus. Si v̄o fuerit quadraginta: met secundus. In maiori v̄o pecunie quantitate. met tercius. ipsum debitum pro quo fideiussuz fuerat: fideiussor et duo alij firmabunt proprijs iuramentis. ¶ Etiam decernimus q̄ nl̄lus fideiussor. pro illo. pro quo fideiussit in iudicio equum et bouem obliget: al's si obligauerit ad restauratōnem damnorum. principalis debitor procedet. Si presertim processerit. de eius voluntate.

¶ Fideiussor equuz vel bouē sui principalis obligare ꝓhibetur al's ad damni resartiōem ꝯpellit̄.

De obligationibus.

141 (140)

¶ Principali debitū nō solueñ. ꝑ termino. fideiussor nō dz damnū sustinere

Uia ex facilitate obligatiōis ad magna damna: plerumq̄ homines deueniunt iure tenendum est Q̄ si q̄s fideiussit pro aliquo suo amico. pro certa pecunie q̄ntitate. alicui ciui. vl' alteri cuicunq̄. cuiuscunq̄ stat⁹ vl' cōditionis existat. Illo tunc non soluente. in termino adueniēte. et statuto. fideiussor non debet propter hoc ad hospicium in obstagium subintrare. aut aliqua damna facere. nō soluētis in destructionem. ¶ Sed si est paruum debitum. detur ei pignus. ⁊ distrahatur. Si autem magnum possessio debitoris: pro valore debiti. per fideiussorem apprehēdatur. tradatq̄ illi: cui debitum dare tenetur.

¶ Debitū ꝑuum si fuēit pignus ad distrahendū. Si magnum possessio principalis per fideiussorē creditori concedatur.

De occupato in iudicio qui crimen mandato alterius se fecisse proponit.

142 (141)

¶ Euincens aliquē in aliquo crimine ꝑ eo respondebit. al's principalis respondere compellitur.

Uocienscunq̄ in iudicio. in causis criminalibus seu quibuscunq̄ alijs. magnis. ⁊ paruis. quispiam conuentus fuerit. qui dominum aut criminis auctorem nominauerit: aut sociuz: eiusq̄ mandato se fecisse affirmauerit. Et ille tc̄ principal' veniēs ad iudiciuz ip̄m lib̄abit asserēs ip̄m id fecisse suo mādato Statuim⁹ q̄ ille citat⁹ libere a iudicio discedere poterit. actioq̄ hmōi dirigi debebit ꝯ dñm. et

crīminis auctorem. qui ptinus et ex continenti. respōdere te netur. alīs primus ille. qui citatus est. respondere cōpellatur.

De donationibus

Donatio militib⁹ i bello facta. morte donatoris ⁊ donatarij cōfirmat etiam absq; litteris

143 (142)

h Oc statuto perpetuo declaramus obseruandum q̄ donationes fixe ⁊ firme debeant pmanere: etiam si p uilegium. super eisdem donationibus. concessum non fuerit: dummodo saltem morte donatoris vel eius cui donatio facta fuerit. cōfirmetur pīsertim his qui nobiscum seu nostris successoribus viriliter in bello pugnantes fuerint interfecti: donatio recipiat perpetuam firmitatem.

De prescriptione pecorum vel pecudum.

144

Passus dāmum furto in pecoribus infra annū. In eqs āt et iumentis infra biennium ad iudiciū euocet. alīs cuz testibus ad agendū admittitur.

s Tatuimus insuper q̄ passus damna p furtum: vel spolium in pecoribus vel pecudibus vel rebus minutis infra annum tm̄modo euocandi ad iudicium. quem voluerit habeat facultatem. Sed in iumentis ⁊ equis violenter vel furtiue ablatis. infra duos annos: post annos vo supradictos ad agēdum nō nisi cum testibus admittatur.

De furto piscinarum vel lacuum.

145

Fur in lacu. piscina. feno. frumēto. cāpo dānū cū pēa soluat

De pascenti aut incidēti gramina cuz falce tunica recipiēda.

p Reterea statuim⁹ q̄ si quis in alterius villa vl̄ possessione. in lacu. piscina. in aqua fluēti. in feno. in frumento aut in campis furtum fecerit. iudicio q̄ictus damnum passo satisfacere. ⁊ domino ville. in qua hmōi furtum cōmissum est: ipse fur penā soluere teneatur. ¶ Depascentes vo et incidētes gmina cuz falce in tunica vl̄ pallio impignorentur.

De famulis incontentiōe dominum iuuantibus.

146

Famulus aliquem pro dño vulnerans non inculpatur.

i Tem statuimus q̄ quotiēscunq; aliquos: cuiuscunq; conditionis vel status existant. contendere cōtingerit et famulus. dominum suum iuuādo. exempto gladio vel cultello: aliquē vulnerauerit. pro eo indignatiōez vulnerati. vel amicorum ipsius nullatenus incurrat.

De eo qui aliquem in iudicio vel corā iudicio vulnerauerit.

Statuimus etiā. q si aliquis in iudicio cultellum extraxerit. neq aliquem vulnerauerit vt talis ⁊ neq in gratia nostra consistat. ¶ Si vo gladium vl' cultellum extraxerit ⁊ vulnerauerit aliquem: pena que dicitur Sÿethmadzÿescha puniatur. Et illi quem dehonestauerit. penam pÿethmadzÿescha soluere teneatur.

In iudicio cultellū extrahēs i gratia erit regis. Vulnerās aliquē penaz Szijed madzÿesta luat: ⁊ leso .v. solvat

De eo qui coram Regia maiestate aliquez vulnerauerit vel gladiū extraxerit.

Vsup statuimus Si quispiā corā nobis gladium vl' cultelluz extraxerit. et aliquē vulnerauerit sine gratia puniatur. Si vo extraxerit ⁊ nō vulnerauerit in gra nra consistat. Et idez si corā capitaneo nostro hoc factuz fuerit decernimus obseruandum. ¶ Si vo corā dño archiepiscopo gladium vel cultellum extraxerit siue vulnerauerit. siue nō pena Sÿethmadzÿescha puniatur. eidē dño archiepiscopo applicanda. ¶ Si qs vo turpia corā eo ꝓtulerit: penam eidē dōmino archiepo pÿethmadzÿescha ꝓsoluat ¶ Si vero in curia nostra vel alicuius militis minutas quascunq res. quis subtraxerit auris piculo ⁊ priuationi sit subiectus. ¶ Vbi vo corā milite. quis gladium vel cultellum extraxerit neminem tñ vulnerādo. sit in gratia militis. Si autē vulnus intulerit decernim⁹: vt man⁹ sua ꝓforari poterit et dēat

Vulnerans aliquē in pñtia regis l' capitanei siñ gratia punit. In pñtia vo archiepi pena Szijed madzÿesta. eidē applicanda ꝓcellatur.

Subtrabēs in curia regis vel militis res. auris priuationi subijcitur

Vulnerās in p̄sentia militis man⁹ ꝓforatiōe puniatur

De violētijs fiēdis in pabulorū vēditione.

Vm itaq omnis violētia nō immerito varijs iuris sanctōib⁹ ꝓhibeatur ⁊ coherceatur maiestas igitur regia equum cēsuit subditoz ꝯmoda: in his p̄sertiz ꝓuidere. Statuim⁹ ideo vt trāseuntes: p viā ad dños ipsoz vl' in ꝓprijs etiā negotijs ꝓcurādis: siue sint principes milites aut alterius status: et cuiuscunq conditionis homines existant ꝓ se expensas: aut pabula equoz. in villis. tabernis aut locis solitarijs non recipiant: aut aliquā vim inferant vēdere nolentibus: aut a venditione se retrahentibus. Sed vnusquisq libere vtatur re sua ꝓ libito siue voluntatis.

Milli pabula ꝓ equis in via violenter recipiēda admittuntur.

De eo q̄ villanus non debet impignorari pro pena domini sui.

Subditus ꝓ debito dñi sui non est grauandus seu pignorandus.

Ex iure diuino debet obseruari q̄ iniquitas vni⁹ alteri nō debz obesse. Hoc statuto igitur ordinamus q̄ pro pena obligatiōe aut fideiussoria cautiōe militis aut superioris: alteriusq̄ cuiuscunq̄ Rmetho vel subditus nō debet impignorari vel quouismō astringi. Sed si miles. aut quiuis alius aliquo: ⁊ quocunq̄ debito aut obligatione vl' fideiussiōe sit astrict⁹ ⁊ obligat⁹: ille de suis ꝓprijs bonis. ⁊ rebus: prout equum est soluat et satisfaciat

De eo q̄ pater non tenetur ferre iniquitatem filij et econuerso.

Pater ꝓ excessu filij: et ecōtra (nisi sit ꝑticeps criminis) nō est puniendus

Cum dicit scriptura. q̄ filius nō portabit iniquitatē patris: nec ecōuerso. Ideo statuimus q̄ pater ꝓ nequā filio. ⁊ econuerso. minime coherceatur vl' puniatur. Et idē de fratribus germanis. vel quibuscunq̄ consanguineis declaramus. fore seruandum. nisi pater de culpa filij vel filius de culpa patris. aut frater de culpa fratris. participando in crimine. delatus vel accusatus. se nequierit expurgare: q̄ tunc ꝟm exigentiā culpe puniendum esse crimē decernimus. ¶ Sed cōmittens crimen ꝟm magnitudinē eiusdem ꝑcellatur: ⁊ puniatur in bonis nobilib⁹ seu in ꝑte hereditatis sibi cōtingente nobis et nostre curie applicanda.

Cōmittens crimen scd̄m quātitatem criminis in bonis suis ē puniēd⁹.

¶ Finis Constitutionum Magni Razimiri Uislicie confirmatarum et approbatarum.

¶ Priuilegium Ludouici regis; cōfirmās omnes litteras Jura ⁊ libertates; per anteCassouie. 1374
cessores eius indigenis Regni Polonie cō cessas; per quod nouas exemptiones suas regno dedit pulcras et perutiles; vt priuilegium continet.

In nomine domini. Amē. Cū gesta principum debeant inuiolabiliter: futurorum memorie enodari: ⁊ confirmationes: libertates: emunitates: priuilegia: instrumenta: ratificatiōes perpetuis: temporibus perdennari. Proinde Nos Ludouicus dei gratia Hungarie Polonie Dalmacie ⁊c. Rex ad vniuersorum: tā presentium q̄ futurorum noticiam: volum⁹ deuenire Q̄ ex puro animo ⁊ sinceris affectibus Regnum nostrum Polonie in bono statu ⁊ robore permanere anhelañ. licet alias nostris ꝓmissionibus Instrumentorū seu priuilegiorum Nobilibus ipsius regni polonie fuissem⁹ obligati ¶ Q̄ decedētib⁹ nobis ō hac luce masculinā prolem nostram tm̄ ⁊ nō femineā deberēt habere ⁊ sibi recipere nostrum in heredez: et successorem regni polonie: demum: baronum: Militum Nobilium: ⁊ aliorum omnium cōsensu ⁊ voluntate accedente: filias nostras. nō extante, ple masculina sibi in dominos: ⁊ heredes Regni predicti acceptarunt quas fieri nostros successores: et coronam regni polonie ipsas volunt: ⁊ voluerunt obtinere. Tamen in eo casu quo filium vel filias diuina nobis prouidente clementia: habuerimus vnum ex eisdem masculis illis deficientib⁹ vnā ex nr̄is filiabus nunc natis ⁊ extantib⁹ ac in futurū nascituris: quē vel quā: nos vl excellentissima dña regina: mater et p̄sors nostra charissima. ipsis assignabum⁹ ⁊ assignabunt illum vel illā habeāt ꝓ herede ⁊ successore nostro. ⁊ ipsi regnicole assumere teneātur ⁊ hr̄e ꝓut eisdē ꝓ barones: nobiles ꝓceres Ciuitatē. ⁊ singulos inhabitatores Regnum Polonie fit ⁊ facta est. ex nr̄a voluntate obligatio omagialis et ꝓmissio fit ⁊ facta est exnunc ꝓut extunc: ⁊ extunc ꝓut exnunc

Ludowici filij in regno polonie regnaturi. si nō essent filie hereditabunt.

recipient in principem heredē ⁊ legittimum successorē. Et de inde vel ab inde successores eorundē vl' earundē locum regiminis habeant obtinere in regno polonie prenotato. ¶ Sz qꝛ corona regni predicti ꝑ has successiōes possz aliquōmodo diuidi rumpi. vel quouis mō violari. ꝓmittimus bona fide: absqꝫ omni dolo cuiuslibet fraudis sub sacramento fidei nr̄e ipsam coronā regni Polonie semꝑ saluā ⁊ integrā ac illibatā ꝯseruare. Et nullas terras vel partes eaꝝ ab ipsa alienare vl' minuere: sz eā augere et recuꝑare velut in coronatiōe nr̄a sumus ⁊ fuimus obligati nr̄is munimentis. Et qꝛ predicti nr̄i nobiles affectum ad nos hn̄tes specialē: ꝙ etiam ꝓlē nostrā femineā veluti masculum eis in principem ⁊ dn̄m: vt dr̄ acceptarunt. ¶ Ideo ob merita fideliaqꝫ seruitia facta: ⁊ voluntates vniuersitatis ipsoꝝ que nobis ⁊ nostris pueris vtriusqꝫ sexus: facto fideli omagio prestiterūt ⁊ imposteꝝ loco ⁊ tēpore fidelia seruitia: sunt parati dante dn̄o exhibere eos speciali fauore ꝓsequendo Ciuitates Castra: possessiōes oppida ⁊ villas incolas villaꝝ totius regni Polonie inhabitantes: ipsoꝝ baronum ⁊ nobilium omnium absoluimus liberam⁹ ⁊ eximim⁹ ab omnibus ⁊ singulis collectis donatōibus siue tributis: tā generalibus q̄ꝫ specialib⁹: quocunqꝫ nomine cēseantur: ⁊ ab omnibus seruitijs: laboribus vexationib⁹: angarijs: preangarijs: in rebus ⁊ ꝑsonis cōmittendum: pure ⁊ simpliciter solutos ⁊ absolutos esse volumus ac exemptos. ¶ Sed his tantuz volumus esse cōtenti: ꝙ duo grossi vsualis monete: in dicto regno currētis: quoꝝ quadraginta octo marcā faciunt polonicalē: de quolibet manso vel sorte locatis vel possessis singulis annis nobis ⁊ nr̄is successoribus in festo beati martini confessoris in signum summi dominij: et recognitionē Corone Regni Polonie exoluantur. Eo expresso: ꝙ si insultus hostium in dictum regnum inualesceret: tē Nobiles ipsius regni ad repellendum eoꝝ seuiciam occurrāt cum omnimoda eorum potestate. ¶ Demum si nr̄o et nr̄oꝝ successoꝝ regiminis tꝑe ꝓ aliqua expeditiōe faciēda vltra fines ipsius Regni ꝓcedere nos expediat vel eosdē nobiscum cum inimicis quibuscunqꝫ: in eadem expeditione cōflictum seu bellum facere ⁊ inire ꝯtigerit: et aliqui ex ipsis in eodem ꝯflictu: si capti vl' detēti fuerint dānaqꝫ ꝑua vl' magna ꝑceperint in rebus ⁊ ꝑsonis ip̄is plenariā satisfactionē impēdem⁹.

☞ Ludowic⁹ rex ꝓmittit nō alienare tras regni polonie.

☞ Ludowicus liberat Polonos ab omnibus datijs laboribus seruitijs

☞ Ludowic⁹ duos grossos de laneo mēse regali reseruat ꝓ festo scti martini

Promittit rex trigenis in bello damna passis aut captis de indemnitate.

¶ Item si aliquod Castrum vetus, repatione indigeat, tunc tpe pacis Burgrabius seu possessor, et cōseruator illius Castri tenebitur reparare. Oriente autē guerra, et discordia Castra nostra, in confinib⁹ Regni nostri Polonie sitta, t existēcia, homines illoꝝ districtuum vbi ipsa Castra sitta existunt adiuuare ad reparationē, reformationemq; tenēātur. ¶ Itē si aliquod Castrum, pro defensione et vtilitate ipsius Regni, cum consilio, et consensu eorundē Baronum, cōstruere voluerimus, tunc ad eius constructionē, idem Regni proceres, tenentur adiuuare. Si vero sine scitu et consensu eorundē Nobilium et procerum, edificare voluerimus, tunc ad eius constructionē nostris sumptibus, et expēsis faciemus. ¶ Item promittimus. Qꝛ tales honores, et dignitates, vtpote palatinatus Castellanatus. Judicia t Succamerariatus officia, et his similia qui vel que, vsq; ad vitam conseruari consueuerunt. Alijs quibuspiam hominibus extraneis hospitib⁹, nō conferemus, nisi talibus qui sint Regnicole tertarum eiusdē Regni, in quibus huiusmodi dignitates, vel honores consistunt, quas etiā dignitates, et omnia officia ac singula volumus, in eorum Juribus prout fuerunt, tpe Serenissimorum principum dominorum Uladislai aui, et Kazimiri auunculi nr̄oꝝ regum Polonie cōseruare plenarie ¶ Promittimus q; nullum Baronem Militem seu Nobilem vel alium quemcunq; cuiuscunq; conditionis existat extraneum hospitē, seu alienigenam preterq; natione polonum, in Capitaneum preficere debemus nisi talē q̄ sub eadē Corona de gente polonica sit oriundus, dummō nō descendit de stirpe ducali. ¶ Ceteꝝ promittimus, Qꝛ nullum Castrum seu fortalicium Regni polonie alicui duci vel principi aut descēdenti de genere ducali, regendum et tenendum cōmittemus, p tempore vl'in euum ¶ Deinde spondemus Castra et Ciuitates, sepedicti Regni de quibus honores et Judiciales sedes procedunt hec videlicet Cracouia Byecz Sandecz Uislicia Uoynycz in terra Cracouien Sandomirien Zarvichosth Lublyn Szyeczyechorv Lukorv Radom, in terra Sandomirien ac Castrum Lancicien, in terra Lancicien i terra Siradien t pyothrkorv Item in terra Cuyauie Brzesczye Cruszvyczа Uladislauia, Itē in polonia maiori Poznania Myedzyrzecz Sbanschyn Calysch Kalyel Conyn, et pysdri nuncupata nulli alteri nisi

f

Lodowici decreto Nobiles consenciētes ad Castri reparationē tenentur adiuuare. alīs Rex suis impensis construet

De Lodowici decreto, dignitates et officia, nulli extraneo hospiti danda.

Lodowici decreto nullus nisi natione polonus in Capitaneū eligendus non tamē de stirpe ducali.

Lodowici decreto nulli duci castra regis cōmittantur.

Lodowic⁹ enumerat loca Capitaneatuum nō nisi terrigenis regni conferenda.

¶ Lodowicus Castra nō enumerata cū iā dict' pferēda p̄stituit qbus vellet

¶ Lodowici decreto. Castroꝝ tenutarij coꝝ Capitaneis et Judicibus trīsiuri

¶ Lodowicus sibi reseruat actionē sanguinis de Capitaneis seu tenutarijs

¶ Lodowicus pro se. et p̄ successoꝛib⁹ p̄mittēs stationes apud Nobiles nō faciet

¶ Lodowic⁹ p̄mittit omnes incolas Regni cuiuscunqꝫ cōditionis fuerit in libertatibus eoꝝ cōseruare

¶ Lodowicus Rex Cassat lr̄as de non eligēda femella i successorem

terrigenis. seu Capitaneis in eodem Regno consistētibus cōferemus. ¶ Alia autē Castra quecunqꝫ hospitibus. vl' alijs quibuscunqꝫ voluerimus. nos et nostri successoꝛes habebimus. ⁊ habebunt liberā conferēdi facultatem. ¶ Decerneñ q̄ ipsi Burgrabij. seu Rectoꝛes Castroꝝ. et homines ipsoꝝ. coꝝ Capitaneis Judicibus Subiudicibus Regni p̄dicti. qui p̄o tempoꝛe fuerint citati. cōpareant. et respondeant de se querulantibus p̄out ceteri Nobiles. et homines quicunqꝫ Regni p̄dicti. ¶ Dummodo causa vlcionis sanguinem nō requirat. cuius cognitionē. p nobis et nostris successoꝛibus reseruamus specialiter. ¶ Preterea. si p̄ Regnuꝫ illud. quocunqꝫ tpe. nos et successoꝛes nostros. p̄cedere cōtigerit. descensus sup̄ Barones Nobiles Milites. iporumqꝫ populum Rmethones. seu Juagiones. nō faciemus contra ipsoꝝ voluntatē. nec aliquid occasione dicti descēsus exigi faciemus ab eisdē. Qꝛ si alʒ p̄o faciēdo descensu. diuertere non possemus. extunc p̄ nostris sumptibus. et pecunia. nos p̄curari in victualibus et alijs necessarijs faciemus. ¶ Insuper omnes Barones Magnates Nobiles Ciuitatēs. Oppida Villas. possessiones coꝝdē populum. et Rmethones in eorum libertatibus. pollicemur et spondemus conseruare. nec eos contra illas intendimus aggrauare. vl' per quenpiā faciemus aggrauari. ¶ Omnes autē alʒ litteras. oꝛdinationes. pacta instrumenta et munimenta data et concessa per nos. ⁊ successoꝛes nostros parte ex vna ac p̄dictos Barones. ⁊ nobiles Regni p̄dicti. parte ex altera. que successionem filiaꝝ nostrarum ducem vel inducem in dicto Regno. fieri excludebant de consensu eoꝝdē Baronum Militum et Nobilium dicti Regni polonie. cassamus. vacuamus. annullamus. cassas. vanas. vacuas. ⁊ irritas nunciamus volentes ipsas carere omni roboꝛe firmitatis. p̃tibus solummodo perpetuis tpibus valituris. In quoꝝ omnium. euidens testimonium firmitatemqꝫ perpetuam p̄sentes concessimus lr̄as nostras pendēti ⁊ euidenti sigilli nostri simplicis munimine roboꝛatas. Datum et actum Caschouie decima septima mensis septembris. Annodomini. Millesimotricētesimoseptuagesimo quarto

Finis Priuilegij Loÿsch Regis

Uladisla⁹ jagello. Craco. ⁊ ꝛvarthe ꝯstituit Sūmariū

¶ Statuta Uladislai Jagello Regis Polonie. Supremi ducis Lithꝛvanie primum Cracouie. Anno. M.cccc.xx. collecta Tandem in Cōuentione generali totius Regni ī oppido ꝛvartha. ꝓ festo Simonis ⁊ Jude Anno dñi. M.cccc.xxiij. edita ⁊ ꝓmulgata

A° 1423.

De Antiqua cōsuetudine. in transpositione terminorum seruata

Peruersa consuetudo. in terminoꝝ trāspositione. colloquij generalis. ⁊ terminoꝝ particularium. a nostris subditis. hacten⁹ obseruata extitit. vñ diuersa iuramenta: ⁊ periuria oriebantur. ac infirmitates fictiue allegabātur. Uñ talibus obuiare volētes et iniquitati viam precludere. de vnanimi consensu prelatoꝝ et baronum ac nobilium nostroꝝ talem ordinē in predictoꝝ transpositione terminorum. volumus a nostris subditis fore obseruandum. vt predictis periurijs obuietur illiciteq; dilationes amputentur. ¶ Decernimus igitur ꝙ termini colloquij generalis taliter in iudicijs terrarum nostrarum imposterum transponi et obseruari debeant. videlicꝫ qđ primum terminum per simplicem infirmitatem prorogent. Scđm vo per veram infirmitatē absq; confessione ⁊ allegatione capellani transponant. pro qua infirmitate in tertio termino si supuenerit iuramentum corporaliter prestare teneatur. ꝙ tunc vera infirmitate fuerat innodatus. ¶ Si autē in eadē infirmitate casualiter ꝑduret. tunc tertio poterit. iteruꝫ facere prorogare eundē terminum. quia prout iacebat in ipsa infirmitate. hucusq; non conualuit Et nihilominus in colloquio. quarto generali parē studeat. aut procuratorē certuꝫ trāsmittere nō postponat alioquin causam ammittat. ¶ Item volumus de terminis obseruare particularibus. ꝙ primum et scđm terminos. per simplicem infirmitatem subditi nostri trāsponere valeant. Tertium vero terminum absq; allegatione capellani. per veram infirmitatē possunt ⁊ debent prorogare. ¶ Et in quarto finaliter corporale iuramētum prestare debebit ꝙ

☞ In colloquio generali. Prim⁹ terminus simplici. Secūdus vera infirmitate ꝓrogant̄ pro q̄ ī tertio termino iurabit transponens.

☞ Durante infirmitate poterit t̄cio terminus egroto ꝓrogari procurator tamen cōpareat al's causam āmittet.

☞ In terminis ꝑticularibus. Prim⁹ et scđus terminus. simplici infirmitate Terti⁹ vo vera prorogatur.

☞ In q̄rto termīo iuramentuꝫ indicit̄ prorogantī

non fictiue. tunc infirmabatur si superuenerit. Sin āt eum. q̄ terminum ꝓcurat prolongare contigerit in eadē infirmitate morari. et diutius perseuerare. Tunc quarto iterꝫ ꝓlongari. poterit prout superius de prolongationibus colloquij generalis. ē expressum hoc tamē de reo et citato intelligē volum⁹ ¶ Sed actor terminum colloquij generalis alr̄ transponere nequeat. nisi primum per veram infirmitatem. ⁊ in terminis particularibus. semel per simplicē infirmitatē

☞ Actor non nisi primū terminū v̄a infirmitate trāsponere pōt In termis aūt particularibus simplici infirmitate excusatur

De vxore. in sede viduali constituta

a Ꝑ abolendam dānosam consuetudinē. q̄ hactenus inter subditos nostros. solum ex cōmuni vsu seruabatur. ꝙ vxor marito mortuo. in sede viduali ꝯ quādam añcessoris nostri institutionē. que incipit Statuim⁹ ⁊ c̄ remanēs omnia bona possidebat. ꝓpter ꝙ nōnulla bona pueris vel proximioribus ꝑ in aduertentiā ⁊ malā ipsoꝝ ꝓcurationem anihilabātur et desolabātur. vñ talibus obuiare volentes. Statuimus de cetero. ꝙ vxor marito mortuo. tātum dotē et dotalicium habeat alia v̄o bona in q̄bus dotē ⁊ dotalicium nō habuerit. pueris vl̄ ꝓximioribus. tenebitur resig̃re.

☞ Vxor marito mortuo ā bonis dotis. et dotalicij tātuꝫ ꝑmanebit. Reliqua bona pueris et propinqs resignatura.

Ka[illegible] Mag[illegible] fo. xxix

In quibus Uidua succedere possit

l Icet etiā antiquitus. ꝑ antecessores nostros. in quodam capitulo statutum sit. Qꝛ marito mortuo. vxor donationē et dotē. et quelibet parafernalia videlicet in gēmis argento vestibus et pecunijs. habeat et teneat Tñ qꝛ nō modica dāna ꝑ hoc pueris euenire solebāt. Qua ꝓpter de cōsilio et consensu Prelatorum et Baronum nostroꝝ omnimode Statuimus Qꝛ vxor marito mortuo. solum circa parafernalia domestica remaneat Thesauro videlicꝫ pecunijs ⁊ argento. equis magnis cum omnibus armis (equireis exceptis) que omnia ad pueros deuoluātur ¶ Declarātes insuꝑ ꝙ talis mulier. circa omnia pecora. et queuis alia. que in dote sua et dotalicio fuerint. vnacum equis vectigalibus. q̄b⁹ tpe uiariti sui vehebatur remaneat. demptis vestibus. ⁊ eq̄s paruis. in valore trium marcarum mariti defuncti. que inequalē sortem seu portionē. domine cum pueris cedere debebunt. et diuidi cum effectu.

¶ Vxor post mortem viri circa parafernalia remaneat. pecunijs ⁊ argento equis magnis et armis. ad pueros ⁊ ꝓpinquos deuolutis

☞ Vestes mariti equi parui inter viduam et pueros diuidantur habitura vidua equos q̄bus viuente marito vsa fuit.

Per K[illegible] ruꝫ ma[illegible] supra [illegible] xxix

Craco.et ꝛvarte constituit. Fo.XLIII. Sūmariū

De orphanis qui iudicio vexantur

Orphanitati pueroꝝ nostroꝝ subditorum consulere graciose cupientes qui interdum per patres ipsis ad annos pubertatis minime educatis. casu mortis resinquntur Et sic multotiēs ꝑ nōnullos in iudicium euocātur et vexantur qui etate et discretione. carētes litē contestari nequeunt. neq; causas acticare. neq; defendere. Et quāq̄ antea Hoc ad certam etatē sit restrictum. vt videlicet masculus ad q̄ntumdecimumannum. femella vero ad duodecimuꝫ ꝯpelli nō possint neq; alicui infra h̄ teneantur rn̄dere ¶ Tum alijs diuersis grauaminibus multotiēs opprimuntur. quare statuimus Q̄ pater viuens possit et valeat pueris suis. ꝛ vxori si ipsa affectauerit. cōstituere certos tutores quos voluerit. de quibusq; maior sibi fides et ꝯfidētia apparuerit. qui tueri et curare eosdē poterint. vsq; ad annos supius allegatos nec eosdem tutores. post mortē constituētis ꝓximiores a tutela poterint remouere.

Supra i cōstitutiōe Kazimiri Magni. fo. xxij.

☞ Etas masculi anni quindecim Etas femelle anni duodecim

☞ Pater viuēs ꝑt pueris et vxori. tutores. cōstituere q̄s etiam proximiores a tutela nequeūt remouere

De pueris matre orbatis habētibus patrē et bona maternalia.

In quadam cōstitutione nostri p̄decessoris decretuꝫ extitit videlicꝫ in capitulo Ex cōmuni vsu. ꝛc̄ Q̄ moriente matre pueroꝝ patre cum alia contrahere volente. pueri a patre petere valeant. portionē maternā Et ideo cōsiderantes in eadē cōstitutione. q̄ ꝓpter ingratitudinē p̄ri factā per filios. ꝛ depressionē status sui quē a filijs nōnunq̄. in tante partis bonoꝝ receptione. ꝛ priuatione paciebatur. Et quia multotiēs filij ad inopiam vergētes. ad patrē ꝯuolabant et recurrebant. qui superiora aduertēs eisdē succurrere. nō curabat nec volebat. vnde inter vtrāq; partē rancor ꝛ displicentia oriebatur. Quibus incōmodis. obuiare cupientes exnunc statuimus Q̄ pater h̄ns filios. dum post mortem genitricis eoꝝ ad scd̄as nuptias cōuolauerit. nō tenebitur. nisi forte velit sponte. predictis filijs suis. portionē hereditariam assignare. dummodo dissipator bonorum non existat. sꝫ vsq; ad mortē suā. in bonis hereditarijs quibuscunq; dn̄ari. ꝛ manere valebit. ꝛ poterit assignata dumtaxat p̄dictis filijs suis

Supra i cōstitutiōe Kazimiri Magni. fo. xxvi

☞ Pater ad scd̄as nuptias conuolās in bonis suis remanet. filijs prime vxoris. portione quam post eam tulit assignata

portione quā post matrē ipsoꝝ ratione dotis. seu nuptiarum tulit ⁊ recepit

De eo qui filios habuerit. superduxeritq; scdam vxorem. ⁊ filias propagauerit

☞ Filij prime vxoris. mortuo patre. sorores ex scda vxore maritabt. assigta eis dote ꝯpetēti. bonis maternis. dumtaxat exceptis

☞ Pueris prime vxoris. diuisis a patre. et portionē suā tenētibus. Portio pueris scde vxoris integra debetur

Declarātes statuim⁹ Q si ꝯtingerit prem cum scda vxore filios nō hre. sz filias Et cum pma habuerit filios. extunc patre mortuo pueroꝝ pdictoꝝ. pars aliqua scde vxoris. filios nō ꝯtinget. sz filij siue fili⁹ pme vxoris supstites sorores suas. iuxta ꝯsuetudinē terre maritabunt assignata ipsis in pecunijs dote cōpetēti. bonis maternis dumtaxat exceptis si ipe pdicte sorores. habuerint q̄ ꝓ ipsis debēt remanere. ¶ Cum vo pueri. prime vxoris. portionē suā eqlē a pre eis sponte. ex diuisione ꝑpetua oblatā obtinuerint tunc portio scde vxori. filijs aut filiabus eiusdē cedē dz integralr

De filiabus carētibus fratrib⁹ germanis.

☞ Filiabus carentibus germanis patre mortuo. debetur successio hereditaria. nō obstante pacto de nō petēdo cū eaꝝ maritis facto

Et viā dubijs pcludam⁹ interduz ꝯtingit filias post obitum pris. carētes fratrib⁹ germanis in bonis hereditarijs remanere q̄s solēt patrui vel amici proximiores. nomine tutorio obseruare in hunc finē Q ipas q̄buscunq; ꝯditionibus. siue pactis de hereditatibus excludāt volentes ipsis pecuniā. cuz maritātur assignare. Eisdē igitur de nra clemētia ꝓuidē cupiētes. Statuimus deinceps Q si mariti eaꝝ. taliter pecunijs a pribus vel amicis aut tutorib⁹ receptis. ex pacto de nō receptione bonoꝝ ipsas concernētium astrinxerint qualitercunq;. siue ꝑ fideiussoriā cautionē vl alio quocunq; mō tale pactum interuenerit. aut aliquis fuerit astrictus: illud decernimus irritum fore. ⁊ inane vtq; pfate filie redeāt. ad eaꝝ hereditarias portiones. nō obstātibus pactis. aut cautionib⁹ q̄buscunq;. sz sponte pfate filie bona sua hereditaria si ipis placet. vendēdi vt antea habeāt facultatē et omnimodam potestatem

De tutoribus Virginum

☞ Virgines nubiles quas tutor negligit maritare pnt sibi de maritis cum cōsilio tameu amicorum seu patruoꝝ prouidere.

Astucie. et dolositati hominum peruersoꝝ q̄ omnia in peius ꝯuertere et interpretari nō formidāt. viā pcludere cupiētes. Sanctim⁹ ꝙ q̄cunq; nomine tutorio aliquā. vel aliq̄s. puellā. vel puellas iure affinitatis. cum bonis hereditarijs. ipas ex successione paterna ꝯtingētibus seu ꝯcernētibus. iā puberes. atq; nubiles ad desponsandum

seruant eas nolentes maritari. in hunc finem ꝙ bona ipsaruꝫ diutius valeant obtinere seu possidere. Decernimus ꝙ tales virgines. sic vt premittitur adulte. poterint et valeant de maritis sibipsis prouidere. sine eiusdē patrui seu tutoris voluntate et assensu. Tamen cum consensu. et consilio aliorum amicorum aut patruorum. aut auunculorum. nec in bonis ipsaꝝ priuari poterunt. vel fraudari. non obstante quadam constitutione nr̄i antecessoris. q̄ incipit Quicunq; vero virginē ꝛc̄ vt supra de violationibus virginum

fo. xxxiiij.

De prescriptione possessionum.

Quamuis prescriptio possessionis siue hereditatis in pecunijs obligate. seu impignerate. in quibusdam litteris nostris ad decemocto annos seruabatur. et currebat quibus transactis eadem possessio. per mutuatorez pecunie. solebat perpetuo obtineri. visum fuit nobis et nostre milicie. equum consonumq; rationi. Quia talis breuis p̄scriptio. non sine pacto fuit obseruata. vnde exnunc Statuimus in prefatis obligationibus. prescriptionem triginta annorum esse obseruandam quib⁹ infra quinquennium aut decennium vel cum sibi placuerit coram iudicio in actis suā obligationem poterit innouare.

In constitutiōe Kazimiri. Magni. incipien̄. Si vero aliquis Sil̄e fo. xviij.

Prescriptio triginta annoꝝ. in obligatione hereditatis concedit̄ si infra q̄nquēnium aut decēnium in actis Judicij innouetur

De amputādis calumnijs. et possessore ad probationem admittendo.

Ad precludendam viam calumnijs per nos ꝓuisum est. Qꝛ si quis vellet quempiam. pro hereditate impetere. dicendo possessorem eandem in obligatione. aut pigneratione. possidere et tenere. quā fortassis legittime et libere possidet. Qꝛ tunc possessor. actore repulso. ad probationem testium admittatur Et maxime vbi vtraq; pars. litteratoria et legittima testimonia super huiusmodi possessionē. nō habuerit In tali itaq; casu possessoris ꝓbatio admittatur.

Possessori alicuius hereditatis. ꝓ eiusmodi hereditate citato. incūbit ꝓbatio actore a ꝓbatione repulso.

De limitibus. et terminis fiendis

13 Notabiliora signa. limitū ostēdēs admittit̄ ad ꝓbandum. deficientibus aūt signis. ex vtraqꝫ parte. actori cum testibus. defertur probatio.

11 De limitibus autem nostroꝝ Nobilium. taliter duximus prouidendum. Qꝛ si contigerit. aliquem litigantem pro limitibus. docere vel ostendere Scopulosos dictos Copcze ad minus tres. aut alia signa notabilia in campis. vulgariter ꝛ vyasdy In siluis vero signa. ad instar Crucis facta. vt est moris Extunc Succamerarius noster. illum. qui meliora et notabiliora signa seu scopulos ostēderit discernens sub honore et ꝯscientia. debebit. et tenebitur. mittere ad ꝓbādum. Ubi autē vtraqꝫ pars. signis notabilibus inter hereditates caret. extunc actor. ad probationē limitum cum testibus. prout de Jure est admittatur.

De venditore hereditatis

12 Vendens hereditatem ꝑ Ministerialem debꝫ vicinos vocare ad oñdēdū illiꝰ hereditatē granicies emptori qui alꝫ possidens per tres annos et tres menses possidebit perpetuo

12 Ex consuetudine. et Jure ātiquo seruabatur. Qꝛ vendens hereditatem. emptorem per tres annos. ꝛ tres Menses. ab impetitione q̄cunqꝫ. adinterueniēdum et liberandum eundem sit astrictus. Sed quia multotiēs cōtingit. Qꝛ vicini illius vendite hereditatis. quorum limites etiam ipsam contingunt. infra prefatos tres annos. et tres menses. emptorem vexare postponunt. donec venditor. et intercessor. prescriptione emptionis euadat. qua elapsa primo emptorem. pro limitibus inquietare non formidant. licet vēditioni presentes extiterint Ea ꝓpter volumus et statuimus Qꝛ cum aliqua hereditas. emptori per venditorem ostēditur vicini illius hereditatis. per emptorem. cum ministeriali euocentur. ꝙ illi ostensioni intersint. Qui si venire noluerint. sic per ministerialem vocati. et infra tres annos. et tres menses possessori questionem pro limitibus non moueant. tunc possessor. ad probationē sue emptionis. cum testibus admittatur. prescriptioneqꝫ tanti tꝑis iuuabitur

Simile i constitutiōe Kazimiri. Magni. icipiet Cū prescriptio. ꝛc. f. xviij.

De clausura et reseruatione. actorum Judicialium. seu libri Terrestris

13 Liber actorum terrestriū sub tribꝰ clausuris habeatur scilicet Judicē Sub iudicis. et Notarij terrestris

13 Et quia Barones terrarum nostrarum. in Judicijs colloquiorum generalium. ꝑsonam nostram repre-
sentant coram quibus cause hereditarie. et alie maiores agitantur. et tractantur. Et sententie per eosdem late robur accipiunt firmitatis. acsi nostra in presentia agerentur

Coram quibus etiam resignationes bonorum magnorum peraguntur ⁊ alie cause ꝑ eosdem diffinite in speciali libro cōscribuntur. Unde cum maiori alicuius pondere. debeāt diligentius. et cautiꝰ obseruari. Volumus ꝙ liber p̄notatꝰ seu acta colloquij generalis. sub clausura trium clauium. ammodo conseruetur. Quarum vnam Judex. aliā Subiudex. Tertiā vero Notarius terrestris. habeant et conseruent. Nec liceat vni sine alijs. clausuram predictam apperire. Et quia ex actis predictis. seu in libro nonnulli litteras habere et extrahere. tempore debito cupiunt. Quapropter prouidendum est. Qꝛ Judex debeat per ministerialem publice. quando opus viderit. facere proclamare. ꝙ in tali districtu. loco et die tali. liber seu acta ad extrahendum litteras aperientur. vtq; eas habere volentibus. seu affectantibus pateant.

Acta aperienda ad extrahendas litteras.

De terminis particularibus celebrandis.

De terminis autē particularibus simplicibus. Quia vexationi. et turbationi nostrorum pauperum Militum sumus cōpacientes. Taliter duximus prouidendum Qꝛ p̄fati termini ꝑticulares. non pluries. nisi semel infra mensem. in q̄libꝫ districtu seu Jurisditōe. al's porvyath fieri debebunt. in q̄bus Camerarij Judicum ⁊ Subiudicum Alij duo Camerarij videlicet Palatini. et Succamerarij eligendi per eosdem ad illos adiungendi. sine quibus Judex. et Subiudex. et Camerarij eorum non habeant iudicandi facultatem. ¶ Predicti etiā Camerarij seu officiales iudicij. sic locandi. non debebunt alias causas. nisi proprias procurare. vl' ad ꝓcurādum se de iudicio leuare. ¶ Ac bonum et cōsultum videtur. ꝙ Judex vl' Subiudex. ꝑticularibꝰ terminis ꝑsonal'r cum possint presideant. sicut et in Maiori polonia ē ꝯsuetum

Termini particulares semel infra mensem in quolibꝫ districtu habeātur. in quibus Judex cū Subiudice et Camerarijs palatini p̄sideant. Nec vllius causas. procurent. assurgētes. ꝓprias tamē agere poterit

De memoriali al's Pamijanthne

Officiales. aut Camerarij seu Subiudices. terminorꝫ particularium. nō debebunt a causis minoribus. q̄s vsq; ad extimationē Triginta Marcarꝫ. ⁊ infra cōputamus ꝓ Memoriali al's Pamyanthne siue alio nomine Przyßyanßne plus q̄ꝫ duos grossos recipe a maioribꝰ autē causis que vltra Triginta Marcas se extendunt. quatuor grossos recipiendi habeant facultatem.

In terminis ꝑticularibus a summis infra Triginta marcas duo grossi a Maioribus quatuor recipiēdi ꝓ memoriali

De vna questione. al's Zaloba. plures personas contingente

In ꝓpositione vna. a pluribus personis vnū memoriale dandum.

Prouisum est insuper. Q̄ postq̄ vnamquāq; questionem coram iudicio expositam dictam Zaloba aliquis edixerit. Etiam si plures persone sint. pro parte quarum questio agitatur tātum vnum Memoriale exigatur.

De causis. quas soli Capitanei Judicare possunt.

Capitanei iudicant. violationē domorum. viarum. feminarum. Et incendium

Relatum est nobis. Q̄ Capitanei nostrarum terraꝝ. communiter causas quascunq;. que minime ad eos dinoscuntur pertinere. iudicant sentētiant. et discernunt. Uolentes igitur imponere modum Judicādi. decernimus q̄ Capitanei terrarum nostrarum non debeant al's causas preter infrascriptos articulos iudicare scilicet pro violentia feminarum. pro depredatione strate publice. pro incendio et immissione ignis. pro violētia domicilij. inuasione alicuius. aliaꝝ autē causaꝝ. minime iudicandi habeāt facultatē

De Notarijs Terrestrib⁹. et Salarijs eoꝝ

Notarij maiori polonie ꝓ vna inscriptione ad finem cause. vnū grossum vt in Craco. terra habituri

Terrestres Notarij. in omnibus terris Regni nostri videlicz Maiori Polonia Siradia Lācicia Cuyauia Dobrzyn. ⁊c̄ pro notis equaliter accipiāt sua Jura scd̄m q̄ Notarij Cracouien̄. et Sandomirien̄ terrarum recipiunt videlicet pro vna inscriptione vsq; ad finē cause vnum grossum. aut in principio medium. et in fine mediuz grossum

Simile stitutiō zimiri gni. icip Statui q̄ scrip fo. xxvi

De Judeis ⁊ eoꝝ pecunie accōmodatione

Judei nō daturi pecunias super lr̄as. ⁊ inscriptiōes. sub amissione pecunie.

Peruersa Judaica perfidia. cum semper sit. et ē Christianis contraria et inimica. et non solum in fide. nec in corpore. verumetiam in direptione bonorum ⁊ facultatum attractione q̄ studiosissime intendit. Quamuis in Constitutione eiusdem Capituli. q̄ incipit Porro. ⁊c̄ sit eis prohibitum. q̄ dare non debeant hominibus cuiuscunq; status. aut conditionis. existant pecunias sup litteras. et inscriptiones. Sed tantum super vadia et pignera. tamen hoc ipsi minime aduertētes. pecunias sup lr̄as. ⁊ inscriptiones. dare non cessant. etiam contra Jura. et Canonica. et Ciuilia que

Supra stitutiō zimiri gni. fo. x

Artissime h' ꝓhibēt. Ideo volētes nr̄is sb̄ditis terraꝝ nr̄aꝝ subuenire graciose. ꝓut ex Religione christiana tenemur. ⁊ debemus. Decetero ꝓhibemus. ne Judei sup lr̄as. ⁊ inscriptiones pecunias mutuēt. sꝫ solum sup pignera. vt superius in eodē Capl'o est expressum. ¶ Si q̄s igitur Judeoꝝ tl̄es literas decetero. aut inscriptiones exhibuerit. aut sup easdem pecunias dederit extunc tales lr̄e aut Inscriptiones. dn̄t esse nullius valoris. vel robori. nec recipiēs pecunias hmōi tenebitur ꝓcedere ad earundem solutionem

De vituperatione vnius Nobilis ꝑ alium.

Si q̄s Nobilis aut asserēs se de nobili genere ꝓcreatum dicat. ꝙ aliq̄s sibi impar. exn̄s in generatione. vituperosa v̄ba intulisset. ꝙ tunc ille reus. eidē eq̄lis nō existēs ⁊ negās se improperatiōez fecisse ꝓprio Juramēto ab increpatione. eius absoluatur.

☞ Nobilis ignobilitatem obiciens ⁊ negans iurabit se non dixisse

De vituperatiōe Nobili illata a Kmethone

Metho v̄o nō poterit alicui Nobili. vel ꝓ nobili se gerēte Nobilitatē eius increpare. nisi forte idē Kmetho audierit ꝑ alium Nobilē. Ipsum increpasse Et ipse se de hmōi improperio minime expurgauit. Hoc tn̄ volumus intelligi de illis Nobilib⁹. q̄ ad expeditionē seruiunt. et iudicijs terrestribus subsunt. nō āt de illis Nobilibus qui in Ciuitatib⁹ residētes. ceruisiā ꝓpināt. aut forte alij sunt vagi in terra nihil hn̄tes cum tales teneantur se expurgare

☞ Kmetho nō p̄t nocere vitupio nobilitati alicuius nisi dū sili increpatione audissꝫ aliquē eque nobilē eū vitupasse et nō expurgatū sed in ciuitate residētes expurgaturi sūt obiectum

De libertate alicui Kmethoni ꝑ dn̄m ꝯcessa

Uia libertas ad h' ꝑ sapiētes ē inuēta. vt silue. ⁊ Nemora. vbi modice sunt vtilitates. vel ꝓueniunt extirpentur. et ad āpliores vtilitates reducātur Un̄ si q̄s Kmetho in silua vbi villa locari debeat libertatē accipiat nō poterit de suo agro nisi illum extirpauerit. se mouere. q̄ extirpato facere poterit. ꝙ Jus terrestre: aut illius hereditatis exquirit ⁊ deposcit circa suam motionem.

☞ Kmeto in silua vbi villa locanda ē. libertatē accipiens recedere nō poterit nisi agro extirpato

De Sculteto vel Kmethone a dn̄o fugiēte.

Cum autē Scultetus vel Kmeto de agro seu hereditate sua. absq̄ culpa dn̄i fugerit talis ꝓfugus debet ꝑ dominum in Judicio maiori. et banuito ter et ex superhabundanti quarto: vt ad suā redeat hereditatē: euocari Qui si nō redierit taliter vocatus dn̄s ville cum ꝓtestatione

☞ Profugorum a bonis ad quartam vicē iudicialr vocatorum et nō redeuntium. bōa ꝑ dn̄m loci vsurpantur.

poterit suā hereditatē ꝑ alium locare. Contumacia illius non obstāte. ¶ Et si is ꝓfugus minas incusserit possessoribus agrorum qualescunqꝫ tenebitur dñs sub q̊ degerit requisitus Jus polonicale poscētibus. cum eo ministrare al's ille sb quo fuerit contradices. penā Pyathnadzyesczya incurret. totiēs quotiēs cōtra hāc ꝯstitutionē fecerit quoquomodo

Loci dñs ꝓ ꝓfugo Jus polonicale nō ministrans incurrit penam quindecim

De sculteto inutili. aut rebelli

Nutilem Scultetum dñs in hereditate hñs. aut rebellem: dñs pōt recipere Sculteciā suā ⁊ vendere. Qui si emptorē nō habuerit. nec habē poterit Tunc ille heres cum dicto Sculteto debebunt. et tenentur accedē ad iudicium terrestre. ⁊ recipē duas eligēdo ꝑsonas sagaces neutri partium suspectas. q̄ valorē Scultecie ad summā taxantes vnā eidē dño. seu heredi. soluē nunciabunt ⁊ sic dñs. soluta taxa illa pecuniali. ꝓ se sculteciā obtinebit

¶ Scultetus inutilis seu rebellis sculteciam vendat. al's dñs sculteciā soluet taxatam ꝑ ꝑsonas de iudicio terrestri datas

De apprehensione alicuiꝰ. ligna in alterius silua excidentis

Primeua cōstitutione in Capl'o Statuimꝰ ⁊c. noscitur eē obseruatum. Qꝛ cuꝫ aliq̄s Rmethonē. vl' quē piam ī sua Silua arestauerit. eundē ꝓ p̄ma impigneratione in securi tm̄. pignerabit. ꝓut s̄ in eodem Capitulo est descriptum. Et qꝛ diuerse sunt silue. inter q̄s aliq̄ reperiuntur in q̄bus sunt arbores magni valoris ⁊ precij vt ē taxus vulgariter Czyss. et alie: his igitur attētis qꝛ pignora dñt p̄cellē in valore. res ꝓ q̄bus impigneratur equuꝫ visuꝫ ē nobis. et nr̄is Baronibus Qꝛ si aliq̄s siluā intrās. tales arbores. vel his sil'es inciderit poterit ꝑ heredē. ⁊ dñm silue capi. ⁊ ad fide iussoriam cautionē petētibus assignari. Nō em̄ videtur ꝯsonum ⁊ sufficiēs. ꝓ tā notabili dāno silue pignus recipi vl' solum in pignere puniri Et sil'r de Gaijs. vbi pauce sunt Silue obseruetur.

¶ Arbores singulares. et magni valoris vti taxus incidēs deprehensus. debet ad caucionem dari. qꝛ non sufficit pignerari talem. Simile intelligit̄ si inuētus fuerit ī gaijs vbi pauce silue fuerint

Supr stituti zimir gni. fo

De Rmethonibus habentibus mellificia aut apū examina. in nemoribus alteriꝰ dñi.

Mellificia in nemoribus. seu Borreis alteriꝰ domini. Rmethones tenentes. aut iure hereditario possidētes. Et sb alio degētes de tributis. al's danij seu melle respondere tenentur. domino nemoris. in quo huiusmodi

Rmetho in alieno nemore habēs mellificia t̄buta soluet dño nemoris

mellificia habētur. ꝙ si in solutione tardi fuerint. Tunc dn̄s poterit pro tributo suo iudicare et impignerare. ꝛ domin⁹ sb̄ quo deget. nō debebit eum defensare sed cum eodē iusticiam petēti tenebitur ministrare. vt de cōmuni molēdinatore. etiā in libro priori ē prenotatum

Sup̄ in cōstitutione Kazimiri incipiēn. Franciscus falco. xxj.

De aruipirio ꝛ incendio siluarum

27

f Requēter solꝫ euenire Qꝛ nobiles seu plebei. borra Siluā aut Gayum dictum zapustha cuiuscunqꝫ ex industria intrātes aut casu Caumathe al's pozarem succendunt. Si de hoc per dominum ville fuerint inculpati. Tl'es nō alio iure. nisi iure polonico sic̄ incēdarij debēt iudicari. Et licꝫ honori ipsorum per hoc minime derogetur. nihilominus tn̄ cōuicti. si fuerit Kmetho. ꝛ nō habet vnde soluat. redimat saltē vitam. decē marcis sicut pro capite plebei. dare est cōsuetum

¶ Incendarij Borre. siluaꝝ et Gaijoꝝ q̄uis infames non efficiunt̄. tn̄ iure polonico cōuicti. vitā redimant

Supra i cōstitutōe Kazimiri Magni incipiēn. Et antiq̄ s. fo. xxj

De venationibus Leporum.

28

c Um āt lepores venātes solēt pauꝑibus hominibus nō modica inferre nocumēta bona eoꝝ. ꝛ fruges. cōculcando eapropter. statuēdo inhibemus Qꝛ a festo sancti Adalberti. vsqꝫ ad cōgregationē omnium frugnꝫ hyemalium ꝛ estiualium de cāpis in bonis alterius. absqꝫ voluntate eiusdē. venari nō presumant Al's passo dānum tres marcas. pro pena talis nouerit se incursurum

¶ In alterius hereditate venationem exercens tpe segetū tres marcas soluat

De cane. aut fera aliena. per aliquē recepta

29

n Onnulle displicētie. seu Controuersie inter nr̄os sb̄ditos. ꝛ Nobiles in venacionib⁹ oriuntur. eo ꝙ aliqui feras agitatas. aut canes alterius. recipe nō formidant nec verētur. Vn̄ statuim⁹. vt si q̄s imposteꝝ Ceruuꝫ aut aprum onagruꝫ alteri⁹ agitatuꝫ vl' captum vi aut oculte an̄ Canes alienos ceperit aut rapuerit et ꝓ se vsurpauerit. talis vsurpās ꝓ ferinis siue canib⁹ tres marcas. ꝓ pena. ꝛ al's tres marcas illi cuius fera fuit soluere sit astrictus

¶ Feram. aut canē alterius aliquis recipiens. ꝓ pena tres marcas et al's tres marcas ei cui⁹ fuerit soluere tenetur

De seruis. aut ācillis illiberis. euadētibus aut fugientibus

30

13 Seruos illiberos fugiētes retinēs et eos in curia Regis vicinioꝛi nō manifestās ei cuꝰ sunt cū pena quindecim reſtituat

1 Ꝑ lege Imperiali ꝓtinetur Qꝛ serui illiberi. aut ancille. non possint nec valeant. de manibus dñoꝛum suoꝝ liberari nisi p eosdē fuerint manumissi. et libertati donate. Ꝫz qꝛ multotiēs tales illiberi. manꝰ suoꝝ dñoꝝ subterfugiētes et euadēvolētes. apud alienos Terrigenas ꝛ vicinos latitāt. et obseruātur Et sic tm̄ō dños suos postponētes ꝛ euadētes ad ꝓpria ruerunt Ex qꝝ fuga. dñi nō modica damna percipiunt. ac si hereditatem perderent cum seruos illiberos dominus vbi vult locare potest acquirendo hereditatē nouam per ipsos erigendam. Unde si apud aliquē tales de cetero latitabunt. aut seruabuntur. Idē debet eosdē retinere. et in curia proximioꝛi domini Regis protestari. Qꝛ tales habent retentos et seruant Qđ si ille facere omnino erit et dominus seruoꝝ. per testes approbauerit contra ipsum illiberum domino cuius fuerit soluere tenebitur. cum pena. Pyanthnadzyeſcza.

De fraternitatibus Ciuitatum. et rebus p Palatinum. et Capitaneum Statuendis

13 Palatini et Capitanei locoꝝ cum ceteris dignitarijs. singulis annis mēsuras. et valorē rerum venalium imponant. Et mechanici cōtraueniētes constitutioni. penam. Septuaginta camere regie soluant

2 Ꝑ precludendam viā fraternitatibus. quas mechanici Ciuitatum obseruāt Statuimus Qꝛ Palatinus et Capitaneus cum alijs dignitarijs terre illius singulis annis. in certa die mensuras. tam frumentoꝛum. qꝫ pānoꝛum et aliarum rerum terrestrium que ad foꝛum per Rmetones adducuntur. Et que in Regno inueniuntur. precio indicere et corrigere debeant iuxta consuetudinem diutius obseruatam. vt circa easdē Mensuras et precia fraudes non cōmittantur Et si amplius contra hanc nostram constitutionē dicte Fraternitates in quibuscunqꝫ Ciuitatibꝰ inter Mechanicos inueniantur. seu reperiantur Tunc illi Mechanici. inter quos talis fraternitas fuerit reperta. pena Septuaginta marcaruꝫ. alꝭs Szyedmdyeſſanth. Camere nostre applicāda nouerint se incursuros.

Finiunt Statuta rvartensia Uladislai Jagellonis Regis. rc

Uladislai Jagello prope Tzirzvinszko confirmatio

Confirmatio Priuilegiorum et aliorum. Jurium cum additione aliquorum articulorum per Uladislaum Jagello Regē ipis Regnicolis in loco Campestri prope Tzirzvinszko. De anno domini. M.cccc.xxij. cōcessorum.

Anno 1422

In nore dom

In nomine domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. nō debēt res humane vsq; quaq; deficē in robore et viribus eueruari a quopiā quos solida principum firmauit auctoritas. p fectio plantauit lrārum et fides plena testimonij perfecit. Proinde Nos Uladislaus dei gra Rex Polonie Necnō terrarū Cracouieñ Sādomirie Siradie Lancicie Cuyauie pncepsq; supmus Litzvanie Pomeranie Russieq; dns et heres. tē Significamus tenore presentium qb⁹ expedit vniuersis tā pntib⁹ q; futuris pntium noticiā habituris quō ad fidē eximiā et obsequia semp fideli cōtinuata. studio attendeñ quibus Prelati Barones Proceres Nobiles ac vniuersa Regni nostri Milicia nunc suis nos dirigēdo cōsilijs nunc in bellis nunc in alijs casibus et cōtingētijs nostris infatigabili virtute nobis adherendo gratos se nobis reddiderunt et quottidie reddunt incessanter et aucta fidelitatis sue prestantia adhuc magis reddere poterint in futurum ppter que regalis munificētie nostre dona merentur a nobis recipere. ¶ Horum intuitu volētes ipsos gratiaq; nostraq; fauoribus preuenire. et eorum profectibus quos semper cuz pijs computamus intēdere. quatinus sic ad nostra seruicia valeant feruencioribus animis conuolare. Adinstantes petitiones ipsorum nobis cum humilitate oblatas et maxime ad pces interuentus et suasum Serenissimi fratris nostri Charissimi dñi Alexandri als zvytzvdi Magniducis Litzvanie speciales infrascripta iura libertates et exēptiones velut ipis accomoda et necessaria ppetuis tpib⁹ ipis pcedim⁹ duratura

☞ Cōmendat Regia Maiestas Regnicolas suos. recē sendo vtutes eoz q; multiplices

☞ Exprimit Regia Maiestas affectuz quem habet ad subditos suos

Sūmariū Uladislai Jagello prope Tzirzvinszko.

☞ Rex nō dz cudere monetā absqz cōmuni suoz regnicolarum ꝓsensu et decreto cudēs alīs monetam clam pena legis ē puniendus.

¶ Imprimis pollicemur quodāmodo et in antea nunqz absqz consilio suasu et consensu et ānuentia speciali prelatoz et Baronum Regni nostri monetā nunc currentē in regno nr̄o vel aliā extraneā aut de nouo inuētam cudere faciem⁹ aut cudi permittemus ⁊ cudētes iuxta ipsoz demerita penis legis afligemus vt per hoc dāna et importabilis subditoz nostroz penuria per cui⁹ abusum hec vbiqz in regno nostro habundarunt tempore nostri Reginimis feliciter auferatur.

☞ Meminit statutoz Kazimiri magni Villicie editoz

¶ Quēadmodum diue memorie dn̄s Kazimirus olim Rex Polonie antecessor noster hoc ipsis concesserat et in libro terrestri quē cuz prelatis et Baronibus suis quondam Villicie in Conuentione generali edidit et ꝓ memoria sempiterna de reliquit. ¶ Itē vt gratia vberioz cōsolētur a nobis etiā nos fide et seruicijs amplioribus prosequantur promittimus qd exnunc et decetero nunqz alicuius subditi regni nostri cuiuscunqz dignitatis eminētie status aut gradus fuerit bona hereditaria recipiem⁹ ꝓfiscabimus recipi vel confiscari faciem⁹

☞ Rex promittit nulli Regnicolarū recipere bona ꝓ quocunqz excessu nisi quis fuerit iure cōuictus

¶ Nec se de eis p nos vel officiales nostros vel alios quos cunqz homines intromittemus vel intromitti faciemus ꝓ quibuscunqz excessibus aut culpis nisi prius sup hoc p̄cedat iudicium nostroz quos ad hoc deputauerimus cum nostris Prelatis Baronibus matura cognitio et sentētia sequatur.

☞ De granicieb⁹ per regē faciēdis

¶ Item nolumus a modo nec debemus alicui petēti nostrā Maiestatē granicies limitum seu granicieꝝ huiusmodi cum bonis villis et hereditatibus nostris distinctionē denegare. vel differre dummō p vim et violētiam nō exigatur a nobis.

☞ Nullus Judex pōt effici capitane⁹ illius terre cui⁹ est iudex.

¶ Item cum ex hoc non modica subditis nostris cōtingant dispendia si Judices in terris in quibus presunt iudicijs in Capitaneos preficimus ꝓterea exnunc et in antea. Nolum⁹ aliquē Judicē illum terre illi in Capitaneum p̄ponere in quo iudicio presidet et Judicij obtinet potestatē.

☞ Penas in subditis suis Rex nemini debet cōferre

¶ Preterea vt inter Nobiles regni nostri et alios subditos iurgia cōtentiones discidia strages et homicidia submoueantur que possent verisimiliter suboriri dum penas nostras que nobis de Judicijs nostris prouenium⁹ familiaribus vel alijs subditis nr̄is ad eoz importunas peticiones ab illis concedimus exigēdas qui ad illas nobis condēnantur. Proinde presenti scripto policemur nunqz alicui hmōi penas in subditis nostris dare assignare et deputare. ex quacunqz causa vel ratione sed eas per

officiales nr̃os ꝓ nobis faciemus exigere: aut eas illis q̃ nobis ad eas sunt obnoxij pia mãsuetudine indulgere: vl̃ alis ꝺ exactis disponere iuxta nr̃am regiã voluntatẽ. Ceteꝝ cuꝝ oĩbus terris quas regni nostri ambit⁹ comprehendit velut vnicus princeps ꝛ dñs equaliter dominemur nõ ẽ equum vt varijs modis iudicandi populus nob̃ subiectus: ꝛ sub nr̃o exñs regimine in varios rit⁹ iudicioꝝ dilabatur. ¶ Preterea ppetuo edicto statuim⁹ vt oẽs ꝛ singuli homines regni nr̃i cuiꝰcunq; ꝺditiõis status dignitatis aut grad⁹ fuerint cãs in iudicijs nr̃is terrestribus ꝓponeñ. vel ꝓponere volẽtes singulariter singuli ꝛ gñaliꝝ vniuersi eodẽ iure mõis ꝟsuetudinib⁹ ꝛ rittibus nobilib⁹ ꝓ regnum nr̃m potiãtur nec audeãt. Judices sedib⁹ ꝛ tribunalib⁹ iudicioꝝ nr̃oꝝ ꝓsidẽtes alios modos rittus ꝛ ꝟsuetudines circa terminos ꝛ sentẽtias obseruare: nisi illos quos ꝓfati dñi Kazimiri ꝓdictus liber ꝛ ꝟsuetudines doceãt ꝛ informẽt ad quẽ semp recurrant Quicq̃d ãt ꝓ ipos aliter fuerit iudicatum ꝛ sententiatum irritum: remaneat et nullius roboris vel momenti. ¶ Insuper licꝫ collectores nr̃i ꝓ terras nr̃as Craco. ꝛ Sãdomirieñ. ꝓ exactiõib⁹ nostris vulgariter Kroleſthwo nuncupatis in signum subiectõis: ꝛ veri dñij nobis solui ibidẽ in moneta currenti ꝛ ꝟsuetis grossis pragen. a Kmetonibus receperint ꝛ nr̃o infiscauerint. Thezauro ne tñ hoc valeat imposteruꝫ dictis terris parare aliqꝺ detrimentum: vel iuribus eoꝝundẽ derogare decernim⁹: ꝛ edicto ppetuo statuimus: vt amodo in dicti terri Cracouieñ. ꝛ Sandomirieñ. nõ alia nisi currẽs ꝛ cõmunis in regno moneta: ꝓhmõi exactiõibus nostris exigatur. hoc ꝓuiso q; si aliqui subditi nostri in dictis terris a suis Kmethonibus ꝓ ipsoꝝ censibus grossos pragen. receperint vl̃ recipere voluerint: illi etiã Kmethones: ad soluen. nobis similes grossos pragenſ ꝓ exactõibus nostris per nr̃os collectores arceãtur. ¶ Postremo vt subditi ꝛ indigene regni nostri tã spirituales quã seculares absq; vlla ambiguitate viribus et ꝓuilegijs que nobis dudum a nr̃is predecessoribus diue memorie regibus polonie ꝛ a nobis sunt ꝟcessa securius vti possent ꝛ potiri: nec aliqua circa eoꝝ continentiã hesitatione suspendi: omnia ꝛ singula priuilegia iura libertates ꝛ cõcessiones nr̃as: ꝛ nostroꝝ predecessoꝝum predictoꝝum quas obtinent sub quacunq; forma verboꝝ in omnibus punctis conditionibus articulis sententijs et clausulis presentibus in-

☞ In omnib⁹ terris regno Polonie subiectis vnuꝫ ius. vna cõsuetudo iudicij debeat obseruari

☞ Exactio dicta Kroleſthwo. q̃ alis duorum grossoꝝ seu poradlne nũcupatur cõi monetaꝛ pragensibus grossis debet solui.

☞ Confirmat ola priuilegia et libertates vniuersis regnicolis.

nouamus ratificamus approbamus. ⁊ robur perpetuuz apponimus ⁊ addimus eisdem. In quorum omnium ⁊ singulorum premissoꝝ testimonium sigillum nr̄m p̄ntibus ē appensum. Actum in Colo Cāpestri stationum Exercituum nr̄oꝝ. vltra Uislam ꝓpe monasterium Cirrvinslro dioc. ploceñ. in Crastino sctē Marie Magdalene electe. Anno dñi. M. cccc. xxij. presentibus p̄fato Serenissimo fratre nr̄o dño Alexandro al's Uitorvdo Magnoduce Lituanie ⁊c̄. Carissimo consensum ⁊ ꝯsilium ad omnia p̄missa prestante ⁊ prebente. nec non Reuereñ. in xp̄o patribus ac magnificis ⁊ nobilibus viris dñis Nicolao archiep̄o Gneß. Jacobo episcopo ploceñ. Eccl̄iaꝝ Joanne de Tarnorv Craco. Sandiuogio de Ostrorog Poznanieñ. Nicolao de Michalorv Sandomirieñ. Nicolao d̄ opororv Lācicieñ Pallatinis Martino d̄ Kalijnorva Siradieñ. Doblrone d̄ Oleszniycza voijnijcieñ Martino de Rithrvanij Zarvijchostieñ. Castellanis Paulo de Bogumijlorvice Cracouieñ. Petro de Uidarva Siradieñ. Prādota Sarnorvßlri Lancicieñ. Judicibus ⁊ alijs pluribus Baronibus ⁊ militibus nostris fidelibus dilectis Datum ꝑ manus reuerendi in christo pr̄s dñi Alberti episcopi Cracouieñ regni Polonie Cancellarij supremi: ⁊ venerabilis Joannis decani Cracouieñ. vicecancellarij nobis sincere dilectoꝝ.

Ad mandatum ꝑsonale ip̄ius dñi nr̄i regis p̄nte ⁊ ꝓmouente illustrissimo p̄ncipe dño Alexandro: al's vitorvdo Magnoduce Litrvanie ꝑ me Albertum ep̄m ⁊ Cancellarium sup̄scriptum.

¶ Uladislai Jagello Statuta de libertatibus Regnicolarum tā spiritualium q̄ secularium in Jedlna concessum priuilegiū: tamen datum erat Cracouie Rege ex Jedlna illic veniente: ⁊ sic in thezauro ꝯtinet̄ scriptū

A° 1437

Uladislaus dei gratia Rex Polonie: necnō terrarum Cracouie Sandomirie Siradie: Lancitie: Cuyauie Lituanieq; p̄nceps: Pomeranie: Russieq; dn̄s ⁊ heres ⁊c̄. Significamus tenore p̄sentium quibus expedit vniuersis. Quomodo libramine vere ratiōis pensantes intemerate fidei ⁊ insup̄abil' v̄tutis ꝯstantiā: q̄bus incole regni nr̄i Polonie in bell' ⁊ certaminib⁹ q̄ cum ꝓsperꝫ auspice dn̄o nr̄oꝝ triumphoꝝ successib⁹ sepe sepiusq; ꝓ defensiōe nr̄a: ⁊ r̄gni eius dē hostium sustinēdo. insult⁹ suscepim⁹ placē nob̄ meruer̄t. ⁊ vot' nr̄is obsecundatōe fidli nō absq; varijs p̄icul' corp̄m ⁊ extenuatōe reꝝ deuota sb̄iectōe vbiq; ⁊ sp̄ p̄uer̄t. Hoꝝ intuitu ⁊ alioꝝ ꝯtēplatōe meritoꝝ q̄ excelsa dona nr̄e munificētie nō indigne ꝓmerētur. Uolētes etiā vt beniuolētia eoꝝ fidei affect⁹ q̄s cum tāta sinceritate ⁊ in filios nr̄os: p̄claros p̄ncipes vladislauz ⁊ Kazimiꝝ direxer̄t q̄ꝝ vnum quē aptiorē ad regimē regni cognouerint: quē nr̄is req̄sitiōib⁹ admoniti: sibi expleta vite nr̄e p̄iodo ꝓ r̄ge p̄ncipe dn̄o ⁊ herede regni h⁹ Polonie ⁊ terraꝝ Lituanie ⁊ Russie: q̄s p̄clar⁹ princeps dn̄s Sigismund⁹ Kerstuthi magn⁹ dux Lituanie: frater nr̄ carissim⁹: ꝓut in p̄n̄tiaꝝ possidet ⁊ dz ad tp̄a vite sue possidere: ⁊ p⁹ obitum eius ad nos: ⁊ filios nr̄os p̄dictos ac coronā v̄a ⁊ hēditaria successiōe deuolui. sic̄ patētib⁹ lr̄is ad h̄ ꝯfect' ē firmatuz deuote ⁊ humil'r susceper̄t: ⁊ corōa regni sceptrisq; regalib⁹ cuz solēnitate cerimoniaꝝ debita: ꝓmiser̄t tāq̄ veꝝ ⁊ legittimuz successorē: p⁹ q̄ etatē legittimā habuerit insignire: dignis ꝓ g̃ta vicissitudine regie celsitudinis muneribꝰ cōpēsentur. ¶ Oīa iura ⁊ ip̄oꝝ p̄uilegia q̄ dudum: circa coronationē nr̄am ⁊ alijs p⁹ moduz momētis ⁊ tp̄ib⁹ ip̄is: ꝯcessimus vl' q̄ eis alij r̄ges ⁊ p̄ncipes veri hēdes regni Polonie p̄decessores nr̄i ab ātiq̄s tp̄ib⁹ ꝯcesser̄t: patrocinio p̄n̄t' p̄uilegij nr̄i ratificam⁹: approbam⁹ renouam⁹ ⁊ ꝯfirmam⁹ sub in-

¶ Uladislaus cōfirmat p̄uilegia ⁊ iura ꝑ predecessores suis icolis. R. P. data interpretādo obscura.

fraſcriptoꝝ moderamine articloꝝ. q̃ꝝ regl̃atiõe: ſi q̃ obſcura
tẽor p̃dictoꝝ ꝓuilegioꝝ ꝯphẽdit ſẽſuꝫ r̃cipiẽt clarioꝛẽ: ⁊ ãbi
gua oĩm dubietate carebunt: p q̃ intellect⁹ ꝯfundi ⁊ naſci er
roꝛes ꝯſueuer̃t. ¶ Primo q̃dẽ q̃ vniuerſas edes ſacras ſeu
eccl̃as in oĩb⁹ eoꝝ virib⁹ eumnitatib⁹ ⁊ lib̃tatib⁹ ac meri ⁊
diſtinctõib⁹ antiq̃s q̃b⁹ tpib⁹ duoꝝ p̃deceſſoꝝ nr̃oꝝ polonie
r̃guꝫ ⁊ ducum fruebãtur volum⁹ oĩmodo ꝯſuare: dignita
tes ãt eccl̃iaſticas ⁊ ſecl̃ares r̃gni polonie: eq̃ mõ circa iura ⁊
ꝯſuetudines ac lib̃tates ipoꝝ: q̃ ⁊ q̃s tpib⁹ ſereniſſimoꝝ p̃n-
cipum dñoꝝ Kazimiri Ludouici ⁊ alioꝝ reguꝫ ac ducum hẽ
duꝫ regni polonie obtinebãt dimittim⁹ pſiſtere et pmanere.
¶ Quaſq̃dẽ digĩtates cuꝫ eas vacare ꝯtigerit nlli extraneo
terrigene niſi nobili bñmerito. ⁊ in fama laudabil̃r ꝯſuato il
li⁹ tre. in q̃ dignitas hmõi l̃ honoꝛ vacauẽit terre vicz Craci.
terrigenã craci. Sãdom̃. terigenã Sãdom̃. ⁊ i maiori poloñ.
terigenã polonie maioꝝ: ⁊ ſic ꝺ ſingul̃ terri regni polonie da-
l̃i in⁹. l̃ q̃modolibꝫ ꝯferem⁹ ¶ Sup q̃b⁹ etiã dignitatib⁹ ec
cl̃iaſtici ⁊ ſecl̃arib⁹ l̃ras expectatiuas: nlli pſone dabim⁹ in fu
turꝫ: et q̃ p̃dictas dignitates tã eccl̃iaſticas q̃ꝫ ſecl̃ares nõ de
bem⁹ minuẽ nec ẽt ſuffocare. et poſſeſſiões ceſ⁹: ã ſalaria. ad
eos ptinẽtia. abſq̃ iuri debito examine ñ auferre ¶ Jtẽ q̃ p
tenutarios caſtroꝝ ⁊ fortalicioꝝ aliene gẽt̃is ⁊ extranee natio
nis r̃gnuꝫ in ſe: ⁊ ĩ ſuis ptib⁹ crebr⁹ piclitari ꝯtingit. ꝓ eo
⁊ ex eo nlli ducum: ⁊ ꝺ ducali gñe deſcẽdẽti ſeu extraneo alie
nigene cuipiã aliq̃ caſtꝝ fortaliciuꝫ ã cĩtatẽ ad r̃gẽdũ p tpe
vl̃ in euum dabim⁹ aſſig̃bim⁹ ã q̃mõlibꝫ ꝯferem⁹: nec etiã a-
liquẽ taliuꝫ ĩ capitaneuꝫ aut tenutariuꝫ terre alicui⁹ ã terraꝝ
r̃gni nr̃i p̃dicti pficẽ volum⁹: nec etiã ſurrogare. ¶ Jtẽ pmit
tim⁹ inſup ⁊ ſpõdem⁹ q̃ duꝫ ad req̃ſitionẽ nr̃am nobiles nr̃i
regni extra metas eiuſdẽ regni nr̃i. ad repellẽdã hoſtiuꝫ ſeui
ciã trãſferre ꝯtigerit. ip̃is ſatiſfactionẽ ꝯdignã p captiuitate
ceteriſq̃ dãnis nõbilib⁹ faciem⁹. ¶ Metas vo ſeu g̃nicies ſe
pedicti regni mẽoꝛati nobiles. ab inſultu. ⁊ incurſu emuloꝝ
⁊ hoſtiuꝫ ꝓp̃ris ſumptib⁹ tueri dñt ⁊ omnimode teneãtur.
¶ In caſu vo q̃ aliq̃s emul⁹ regni nr̃i: q̃cunq̃ mõ r̃gnuꝫ nr̃z
intrauerit: ⁊ cuꝫ eodẽ ꝯflictuꝫ intra metas eiuſdẽ regni terri
genas nr̃os facẽ ꝯtigerit. eiſdẽ terrigenis p captiuitate dum
taxat Si vo extra metas. idip̃m fieri ꝯtigerit: tẽ ⁊ p dãnis ſi
q̃ qõ abſit incurrerint: ⁊ p captiuitate ſatiſfactiõem ꝯdignã
impẽdẽ. ¶ Et ſi q̃s ex nr̃is baronib⁹: nobilib⁹. ꝓcerib⁹. ſeu

☞ Eccle omẽs in ſuis libertatibus et emunitatib⁹ conſeruantur quibus tpe Kazimiri ſcõi ⁊ Ludowici regum vtebantur.

☞ Dignitates in aliqua terra vacañ. nõniſi nobilibus et terrigenis illius terre benemeritis ſunt conferende.

☞ Sup bñficiis ⁊ dignitatibus ſcl̃aribus vacaturis littere expectatiue nõ ſt dande nec ꝓuentus minuendi.

☞ Nulli alienigene ſeu extraneo Caſtra vel ciuitates ad regẽdũ cõmittantur.

☞ Nobilib⁹ extra metas regni ad propulſandos hoſtes: pficiſcentib⁹ mdẽnitatẽ rex ꝓmittit.

☞ Nobiles ab incurſu hoſtiũ ꝓp̃ris ſumptib⁹ metas regni tueri debent

☞ Captis in cõflictu inter metas regni. de captiuitate dũtaxat. extra metas vero tam de captiuitate q̃ de damnis: Rex ſatiſfaciat.

terrigenis aliquē. vl' aliq̄s captiuuz. vl' captiuos cuiuscunq̄ stat⁹ ꝯditōis. aut eminētie. captiuauerit. illi. vl' ill' ꝓmittim⁹ a q̄libz hmōi captiuo. dare ⁊ soluē. vnā sexagenā monete in regno nr̄o currētī. ⁊ recipe ꝓ nob captiuum depactādum Exceptī ciuib⁹. ⁊ plebeis. q̄s ille. vl' illi depactēt. q̄ eos duxerit. seu duxerint. captiuādos ꝓ libito sue voluntatī ¶ Itē ꝙ qn̄ p̄fatī nr̄is terrigenis. extra metas regni nr̄i. expeditōnal'r exire. seu se trāsferre mādabim⁹. seu mādaremus q̄nq̄ marcas. sup quālibz hastā. dare. soluē. ⁊ distribuē. ꝓmittim⁹ in ciuitate notabiliori. cuius libz district⁹. seu añq̄ metas regni nr̄i exiuerint p̄dicti. ¶ Casu v̄o. seu successu tp̄is se offerēte. duz īfra spaciuz duoꝝ ānoꝝ p⁹ distributōez pecuniaꝝ sicvt p̄mittitur factā ad expeditionē n̄ ꝓcesserim⁹ Extc̄ idē terrigene ab hmōi pecunijs. et ꝟuitijs rōne p̄dictaꝝ pecuniaꝝ faciendis. erunt soluti penit⁹. ⁊ exēpti ¶ Si autē infra decursum eoꝝdē duoꝝ annoꝝ. ad expeditonē cum eisdē terrigenis nr̄is trāsitum facerem⁹. ⁊ extra metas regni nr̄i. cuz expeditiōe ꝓcesserim⁹. Extc̄ p̄dicti terrigene. ab eisdē pecunijs: ⁊ ꝟuitijs p̄textu eaꝝdē. sil'r sint absoluti. ¶ Itē ꝓmittim⁹ ꝓ inclitis filijs nr̄is p̄dictī ꝙ postq̄ dāte dn̄o vn⁹ illoꝝ ī regē elect⁹. sceptra regni polonie āplectetur monetā. ex q̄cunq̄ gn̄e metalli. absq̄ ꝯsensu ⁊ ꝯsilio spāli. p̄latoꝝ: ⁊ baronuz. in r̄gno Polonie cudē: nō ꝑmittet: quēadmoduz nos: sin̄ ip̄oꝝ ꝯsensu: ⁊ ꝯsilio hmōi monetā cudē noluim⁹ nec cussim⁹ ¶ Absoluim⁹ insup ⁊ ꝑpetuo lib'am⁹ oēs. ⁊ singl'os oim̄ nr̄oꝝ terrigenaꝝ Kmethones: ab om̄ib⁹ solutōib⁹: ꝯtributōib⁹: ⁊ ex actiōib⁹: vecturis: laborib⁹ eq̄taturī: podꝛvodis: dictī angarijs g̃uaminib⁹: frumētoꝝ datiōib⁹: dictī Szep. vulgariter p̄terq̄ duos gr̄. monete vsual' polonical'. ⁊ in regno polonie. cōiter decurrētī Quosq̄dē duos gr̄. q̄libz Kmetho p̄dictoꝝ t̄rigenaꝝ d̄ q̄libz laneo possesso soluet etiā si illuz pl'es ꝑsone possideāt ¶ Scultetī eoꝝ ⁊ ꝟuitorib⁹: q̄s ab hmōi solutōe: duoꝝ gr̄. volum⁹ eē lib'os. ⁊ exēptos. necnō molēdinatorib⁹. tab'natoribus: ⁊ ortulanis nō hn̄tib⁹: nec colētib⁹ agros. h̄ ē māsos seu laneos integros: vl' medios. dumtaxat exceptī. atq̄ demptis: singul' ānis in futuꝝ: in festo sancti michael' archāgeli. vsq̄ ad diē sancti Nicolai soluē: sit astrict⁹. Si āt p̄dictorum molēdinatoꝝ. siue tab'natoꝝ. aut ortulanoꝝ: aliq̄s integruz laneum agroꝝ. coluerit: tunc ad solutiōez duoꝝ grossoruz. Si v̄o medium laneum ad soluēdum vnum gr̄. sil'r monete p̄-

☞ Nobilis nobilē in bello capiēs regi deportādū tradz sexagena recepta. ciuē vel plebeū per se depactaturus.

☞ Terrigēis extra metas ad bellū. r̄ge mandāte ꝓgrediētib⁹. q̄nq̄ marcī ꝓ q̄libz hasta ꝑ regē dētur.

☞ Terrigene receptis pecunijs si regē ad bellū ꝓgredi. nō cōtingat infra bienniū a ꝟuitijs ⁊ pecunijs liberi ⁊ exempti erunt.

☞ Rege ad expeditionē extra metas. īfra biēniū ꝓgrediente. terrigene a pecunijs absoluuntur.

¶ Sine consensu p̄latorū. ⁊ baronum. moneta nō est cudēda.

¶ Kmetōes vniuersi in regno ab oībus ex actiōib⁹ et solutōnibus frumētarijs et pecuniarijs. Et a laborib⁹ et poduodis absoluuntur ad solutionē duorū gr̄. obligantur.

¶ Sculteti ⁊ seruitores. necnō molendinatores. tabernatores. ortulani agros nō colētes a solutione. duoꝝ gr̄. excipiūtur.

¶ Solutō duorum grossoꝝ Ludowico regi hungarie ⁊ polonie ꝑ r̄gnicolas ē libere concessa.

¶ Villa ex actionez non soluēte ꝓ festo scti nicolai. ꝑ exactorem in vno boue ifra. xiiij dies sequē. in duobus bobus. sine spe restitutiōis pignoratur

¶ Exactor pretextu note al's napijsznije go. a Kmetonibus nihil exigat. ⁊ soluētes quitet.

¶ Ciuis in ciuitate residēs nō tenet ad poradlne. Si extra cītatē morā habuerit soluat.

☞ Justicionarius in nulla terra. R. P est instituēdus seu ꝑ regē surrogādus.

¶ Priuilegia reguz antiquorū. ecclesijs ⁊ ciuitatibus ꝯcessa in omnibus suis articulis ⁊ punctis inuiolabiliter sunt tenenda.

☞ Rege ꝑ regnuz eūte statiōes ei non dentur in bonis nobiliuz. sed pro pecunijs comparet

☞ Nullus terrigena possessionat⁹. ꝓ aliq̄ excessu. nisi iure ꝯuictus captiuād⁹ sit.

dicte nob̄ sint astricti. ¶ Ad q̄sq̄dē duos gr. monete p̄scp̄te: al's serenissimo p̄ncipi. dño Ludouico hungarie ⁊ polonie regi. soluere libē. se submiser̄t. ¶ Q̄ si infra p̄fixum terminuz nob̄ aliq̄ villa. pecuniā hmōi. soluē neglexerit. Extc̄ exactor nr̄ quē ꝓ tollēda. eadē exactōe. duxerim⁹ deputādum. In eadē villa. vnuz bouē. rōne nō solutōis. absq̄ spe restitutiōis hēbit recipiēdi. omnimodā facl'tatē. Si v̄o infra q̄tuordecim dies. p⁹ eiusdē bouis r̄ceptōez. eadē villa ⁊ q̄uis alia dictā pecuniā nō soluerit. Extunc exactor nr̄. duos boues ꝯsili mō. sine spe restitutiōis. recipiat. atq̄ tollat. ¶ Mēoratus etiā exactor pecuniaꝝ predictaꝝ. p̄textu note q̄d napijsznije dr̄. nihil exigat. atq̄ tollat. ⁊ nihilomin⁹ l̄ris suis: Kmetones q̄ttet d̄ solutī. ¶ De ciuitatib⁹ āt antiq̄s ⁊ nouis: tp̄e r̄gimīs nr̄i locatī Sic statuim⁹: q̄ ille ciuis: seu opidanus q̄ ciuitatē: cum vxore: filijs: ⁊ familia inhabitat. ⁊ agꝝ sol⁹: vl' ꝑ suum ortulanum: aut agricolā colit: nō tenetur ad p̄dictā poradlne pēsionē. Sz si añ opiduz vl' ciuitatē residēt soluat p̄fatā poradlne pēsionē: ac si in villa residēt: nō obstāte: q̄ ad ius. ⁊ iurisdictionē: eiusdē opidi seu ciuitatī ꝑtinē. vl' cum eis onera sufferre ꝑhibeatur ¶ Itē spōdem⁹ q̄ in nll'a terra toti⁹ r̄gni polonie iusticionariuz ꝯstituē volum⁹: vl' q̄modolibz surrogar̄ ¶ Preterea ꝓmittim⁹ singulos articl'os ⁊ clausulas ī p̄uilegijs: nll'o vicio falsitatī: dep̄uatī serenissimoꝝ p̄ncipum dñorum Kazimiri ⁊ Ludouici. ac oim̄ alioꝝ regum ducuz. ex v̄a successiōe heredum ātiq̄ꝝ regni polonie ecclesijs terrigenis. ⁊ ciuitatib⁹ ꝯcessis nr̄oꝝ p̄decessoꝝ ꝯtētas. p̄ſtim ꝯmodum ⁊ ꝓfectum nr̄m: regniq̄ polonie sepefati: ⁊ ip̄i⁹ incolaꝝ ꝯcernētes firmiter ⁊ inuiolabil'r. obſuare ꝑpetuis tp̄ib⁹ ⁊ tenere ¶ Itē pollicemur q̄ nll'as statiōes seu ꝓcuratōes. vl' descēsus ī ciuitatib⁹ vill'. ⁊ hēditatib⁹. curijs. ac p̄dijs. eccl'iaꝝ Nobiliuz ⁊ terrigenaꝝ nr̄oꝝ. faciem⁹ Si v̄o casual'r opportunitate ⁊ necessitate. nos cogeñ. statiōz ī bōis: ciuitatib⁹: castrī aut curijs. eccl'iaꝝ nobilium nos facē ꝯtigerit. Extunc. nil vi vl' potētia recipe faciem⁹: vl' q̄modolibz facē. recipi ꝑmittē⁹ imo q̄z nec̄aria. nr̄is pecunijs ꝓprijs volum⁹ cōpare ¶ Ceterum ꝓmittim⁹ ⁊ spōdem⁹ Q̄ nll'm terrigenā possessionatuz ꝓ aliq̄ excessu. seu culpa: capiem⁹ seu capi mādabim⁹: nec aliquā vindictā in ip̄o faciem⁹: nisi iudicio rōnabil'r: fuerit cōuictus: ⁊ ad man⁹ nr̄as vl' nr̄oꝝ capitaneoꝝ: ꝑ iudices eiusdez terre. in q̄ idē terrigena. residet p̄sentat⁹. ¶ Illo tñ homine:

qui in furto. vel in publico maleficio. vtpote incendio. homicidio volnntario. raptu v̄ginum ⁊ mlierꝝ. villarꝝ depopulationib⁹. ⁊ spoliijs deprhēdētur. Silr ill. q̄ de se nollēt. debitā facere cautiōez. vl dare: iuxta q̄ntitatē excessus. vl delicti dumtaxat excepti ¶ Alli āt bōa. seu possessiōes. recipiem⁹ nisi fuerit iudicialr. p iudices ꝯpetētes. vl barōes nr̄os nob ꝯdēnatus. ¶ Itē ꝓmittim⁹: q̄ omnib⁹ terrigēis. cum bōis ⁊ hēditatib⁹ nr̄is: g̃nicies postulātib⁹. ac petētib⁹. nō denegabimus. ¶ Itē pollicemur q̄ om̄s terras nr̄as. regni polonie: etiā terrā Russie includēdo (saluis tn̄ auene ꝯtributiōib⁹. d̄ q̄bus nob ad tpa vite nr̄e: sola Russia rn̄debit) ad vnum ius. ⁊ vnā legē cōem: omnib⁹ terris reducem⁹ Reducim⁹ q̄ aduna nus. ⁊ vnim⁹ tenore pn̄tium mediāte ¶ Itē attēdētes q̄ dicti regni nr̄i incole ⁊ inhabitatores in fauorez nr̄e maiestatis p̄uilegijs ip̄is. p nos ⁊ nr̄os p̄decessores ꝯcessis qn̄q̄ derogarunt eadē ip̄oꝝ p̄uilegia nr̄a. ⁊ p̄decessoꝝ nr̄oꝝ Reguz. ac ducum. ⁊ heredum legittimoꝝ. ⁊ veroꝝ regni polonie p̄dc̄i ad statum p̄orē reducim⁹: reintegram⁹. restauram⁹. ac pn̄ti scripti patrocinio. ꝯfirmam⁹: ratificam⁹: ⁊ declaram⁹ Ip̄aq̄ robur obtinē. ꝑpetue firmitati. ¶ Itē si q̄ terrigene. aut q̄uis alij incole regni polonie p̄dicti. pēdēte lite in iudicijs ꝓ q̄buscunq̄ caus ꝯcordare voluerint: a penis nr̄is. ac iudicum. et subiudicum: palatinoꝝ. ⁊ Castellanoꝝ: eosdē lib̄os facim⁹: ⁊ solutos. ¶ Itē ꝓmittim⁹ q̄ nlli penas sup nobilib⁹ ad q̄s nob iudicialr fuerint ꝯdēnati. exigēdas donabim⁹. s̄ eas per nos. aut nr̄os capitaneos. seu officiales: exigem⁹ ⁊ exactas iuxta bn̄placitum nr̄m ꝯuertem⁹. ¶ Itē oēs incole terraꝝ. Cuijauien̄. ⁊ dobrinen̄. de auena solita quā nob soluē ꝯsueuerunt. ad decē annos dumtaxat nob rn̄dere sint astricti. q̄b⁹ reuoluti ab hmōi auena: lib̄i sint ⁊ exēpti. ¶ Itē notarij terrestres ad offm̄ notariatus ꝓmoti sp soli iudicijs: ⁊ nō p alios vl subscribas: vl surrogādos resideāt vbi cōmode potuerīt al's liceret hr̄e eis substitutos. q̄s baronib⁹. iudicib⁹ terraꝝ in q̄b⁹ officium hmōi possidēt. substituendos pn̄tare teneantur. Et q̄ tales. sint bone fame. ⁊ a dicti baronib⁹ ⁊ iudicib⁹ ad officium hmōi approbati. ¶ Al's nob ꝯtinuo. h̄ ip̄oꝝ officium. alijs abilioribꝰ. ⁊ magis assiduis est cōferenduz. nulla autē leuis causa. nisi ardua absentiā notarioꝝ. poterit excusare. Haꝝ q̄bus sigillum nr̄e maiestatis appensum est testimo

☞ Fur latro. incendarius. homicida. raptor virginū. villarꝝ d̄populator: vbi q̄z detinētur. Silr q̄ de se debitā cautōez facere nollent. iuxta delicti quantitatem

☞ Bona non nisi cōuicti. ⁊ iudicialit̄ ꝯdēnati st̄ ꝯfiscāda.

¶ Granicies int̄ bona regia t̄rigene petēti dent̄ cōmissarij

☞ Oēs terre toti⁹ regni ad vnū ius cōmune reducuntur

☞ Priuilegia ab initio ꝯcessa. q̄bus derogatū ē. quoquō ad statū p̄orē reducuntur ⁊ cōfirmant̄ in suo robore ꝑmāsura.

☞ Lite pendēte cōcordiā tētātes a penis. quibusuis absoluuntur.

☞ Pene in q̄bus aliquis succubuerit nulli sūt donāde. s̄z p capitaneos vel officiales regl exigende.

¶ Ad decēniū icole t̄raꝝ Cuyauien̄. ⁊ dobrinen̄. ad soluēduz auenā sint astricti

☞ Notarij terrestres. p se in iudicijs resideant. al's ex causa rōnabili. substitutos ad arbitriū iudicum. ⁊ alioꝝ nobilium habere possunt

¶ Notari⁹ negligēs priuat̄ officio. ⁊ ali⁹ in locū substituitur

nio litterarum. Datum in Cracouia feria sexta infra octãs Epiphanie dñi. Anno eiusdẽ Millesimoquadringentesimotricesimotercio Presentibus reuerendis in xp̃o pr̃ibus. magnificis. ⁊ nobilibus. Alberto sctẽ Gnezñ. eccl̃ie archiep̃o. ⁊ primati. Sbigneo Cracouieñ. Johãne Uladislauieñ. Johãne Chelmneñ. ep̃is. Nicolao de Michalorv Castellano ⁊ Capitaneo Cracouieñ. Petro Schaffranÿecz. Sãdomirieñ. Martino de Calÿnoua Siradiensi. Johanne de Lichin Bresteñ. Jarãdo de Grabÿe Uladislauieñ. Palatinis Petro d̃ Bnÿno Gnezñ. Laurentio Zarãba Siradieñ. Alberto Malskri Lancziczieñ. Dobeslao de Oleschnÿcza voÿnÿczeñ. Cristino de Cozÿglorvÿ. Sandeczeñ. Domarato de Cobÿlanÿ. Bÿeceñ. Cristino Brescheñ. Johãne d̃ Krethkorv dobriñ. Uarschio d̃ Sãborzecz Zarvichosteñ. Paulo Slodczÿ malogostheñ. Stanislao Gãrath Polaneczeñ. Paskrone de Goslarvicze Conarieñ. Stanislao de Gosdna Brzesceñ. Castellanis. Johãne d̃ Oleschnÿcza regni nr̃i Polonie marschalco. Petro de Pÿeschkorva Skrala Cracouieñ. Petro Corczbog poznanieñ. Stanislao Bÿelarvskri Lancziczieñ. Stanislao Sczkorvskri Uladislauieñ. Andree de Lublÿn. Dobrineñ. regni nr̃i Polonie Thesaurarÿ. Succamerarÿs Paulo d̃ Bogumilorvicze Cracouieñ. Johãne de Sprorva Sandomirieñ. Abrahe d̃ Sbaschÿn Poznanieñ. Petro de Uidarva Siradieñ. Nicolao Slup Dobrineñ. Judicib⁹. stanislao de Charbnÿorvicze Sandomirieñ. Zegothe d̃ Moÿkorvicze Siradieñ. Alexio Dobrineñ. Nicolao de Cosczÿelÿecz Bidgosthieñ. vexilliferis. Petro Strÿnkorvskri pincerna Lancziczieñ. Sigismundo Boborvskri Cracouieñ. zauissio de Oleschnÿcza Sãdomirieñ. Subiudicib⁹ ⁊ alÿs militibus. in generali parlamento seu ꝯuentione constituti Datum per manus predicti reuerendi patris domini Johannis episcopi Uladislauieñ. Regni Polonie Cancellarÿ. ⁊ venerabilis Uladislai d̃ opporor v. decrecorum doctoris decani Cracouieñ. sedis apostolice prothonotarÿ: eiusdẽ regni vicecancellarÿ.

¶ Finit Statutum Uladislai in Jedlna sanccitum Cracouie v̄o datum

Arbitratio Jaroslai archiepi Gnezñ.

¶ Ad differentiam inter Razimirum magnum ⁊ incolas regni. ex vna. et Bodzanthā episcopū Cracouiensem partibus. ex altera super decimatione: super interdicto tenēdo raptu decimarū presbyteri cidijs. locatione decimarum: decimis ex ortis: decima canapi. interdicto triduano Jaroslaus archiepiscopus Gnezñ. qui Bōguria cognominatur arbitratus est. Et datum priuilegium. per Regem ⁊ archiepiscopū infrascriptum.

In nomine dñi Amen. Cū scriptura testante. omnis etas. ab adolescētia. sit promptior ad malum: ⁊ omnis creatura consistat sub vicio. naturaq; humana facilius labitur ad delicta: sic etiaz ꝙ vicia imitetur. Quāuis em̄ homino disponente sibi subditi debeant fore: pudici: modesti: iusti: ac pacifici. effrenata tamē cupiditas. nisi iusticie conatus subuerteret: tunc ꝓfecto: ꝓcordia: ⁊ pax inter homines deperiret. Summum autē bonum in hac vita ē iusticiā colere. ⁊ vnicuiq; qđ suum est tribuere Et ꝓpter hoc cōditur statutuz. seu ꝓstitutio: vt humana coerceatur audatia ⁊ inter improbos innocentia: securitate letetur. Iusticia.

¶ Ad idem rex scribit.

Azimirus dei gra Rex Polonie. Significam⁹ tenore presentiuz: quō cupietes: vt subditi nri: in regno nostro degentes presertim in regno Polonie: ⁊ terris cuiuscunq; status ⁊ ꝓditionis existant: honeste viuant: alter alteꝝ nō ledat. ⁊ ius vnicuiq; tribuatur Preterea de cōsilio venerabilis in xp̄o patris ⁊ dñi Jaroslai. sancte Gnezñ. ecclesie archiepiscopi. necnon prelatorum: palatinorum. baronum et vniuersorum nobilium nostrorum. de terra Polo-

Sūmariū

Jaroslaus Gneznensis

nie, ad perpetuam rei memoriam, statuta edidimus infrascripta: volentes, vt ipsa statuta in p̄dicta terra Polonie, ab omnibus obseruentur, sicut nostram indignationē: & penas cōtentas in illis volunt, & cupiunt euitare. Reḡrit em̄ plerumq; audacia puersoꝝ. vt non simus: sola delictorum ꝓhibitōne ꝓtenti Sed etiā penā delinquentibus imponamus:

Rex assidens arbitranti Archiepo Gnezñ. secum vna statuit sic: vt archiepiscopi scribuntur decreta infrascripta.

Ad idē archiepus scribit. suū arbitrariū processum.

¶ Archiepus aggreditur plationes sui arbitramenti.

Os itaq; Jaroslaus diuina prouidentia, sctē Gnez
n nensis ecclesie archiepiscopus, in Cracouiensi dioce
si, in officio visitationis ꝓstitutus vniuersis, ad ḡs presentes peruenerint, volumus fore notum. Q̄ per serenissimum principem, dominum Kazimirum, dei gratia Regem Polonie, & patronum nostrum ex vna, & dominum Bodzātham, partibus ex altera, fratrem nostrum charissimum episcopum Cracouiensem Quedā dubitatio, sup decimis, et aliis articulis inferius contentis, fuisset hinc inde suborta. Demum eedem partes, volentes ad calculum ꝯcordie, sine scrupulo conscientie peruenire: in nos voluntarie: ex certa scientia non p errorem, nec aliquo dolo, vel fraude, circumuēti, super infrascriptis articulis, pro se, omnibusq; successoribꝰ suis, ꝯcorditer ꝓsentientes, cōpromiserunt tanq̄ in arbitrium cōpromissariorum, arbitratorem: & laudatorem diffinitorez. seu amicabilē cōpositorem dantes & concedentes nobis liberam, et omnimodam potestatem, & facultatem. vt possimus de plano, & sine strepitu, & figura iudicij, sup dictis articulis ꝓnunciare, laudare, diffinire, arbitrari, & ordinare, etiā iuris ordine conseruato qualitercunq;, put nobis melius videbitur expedire. ¶ Nos itaq; dei nomine inuocato & ꝓsilio sapientum cōmunicato nobiscum, etiā habita deliberatōe sufficienti, pro bono pacis, & vtilitate ecclesie Cracouiēsis, ex vigore cōpromissi p̄dicti laudamus, atq; ordinamus, & diffinitiue arbitramur, inter dñm regē, et episcopum predictos.

☞ Archiepus decernit arbitrando.

De raptura decime predialis.

¶ Raptor decime monitione premissa excommunicetur ¶ Excōicatione per sex mēses. raptor tolerāte. incole ville illius. vna cū eo excō municentur. ¶ Uxor nobilis absente marito decimā rapiēs. cēsura ecclesiastica. ad satisfactionem est cōpellēda

Ro raptu decime predialis. alicuius Nobilis: vel p
p causa qualicunq; rationabili. talis raptor. vel male factor monitione premissa excōmunicetur ¶ Si vo in excommunicatione. p sex menses pstiterit: extunc incole in eadem villa degentes: qui tunc tenebātur decimare. excommunicentur. cum raptore decime eiusdē. ¶ Ubi autem vxor alicuius nobilis viro absente. decimaz rapuerit: p censurā ecclesiasticam huiusmodi ad satisfactionē condignam. cōtra ipsam procedatur. Si autem p sex mēses: in eadē excōmunicatione pstiterit. animo indurato: tunc Rmethones in eadē villa vbi decima fuit rapta cum eadem excommunicetur.

De presbytericidio et clericidio.

¶ Ecclesia vbi sacerdos. occisus: captꝰ. vel vulneratꝰ fuerit: interdicto suppōit. ¶ Interdictum nō tollitur donec malefactor ep̄o pñtetur. Alioqn iurabūt incole. q; eū cōprehendere nō potuerunt ¶ Sublato interdicto malefactor manebit pscriptus et excommunicatus.

Reterea vbi clericus ordinatus. vel presbyter esset
p occisus. captus vulneratus. vel detētus. illius loci ecclesia vel ecclesie si fuerint plures. a iure sint interdicte. ¶ Et ideo in eisdē diuinum officium nō debet celebrari: quousq; malefactor. omnino episcopo tradatur: qui si cōprehendi non poterit: tunc habitatores eiusdem loci. prestabunt iuramentum. q; malefactorem deprehendere nō potuerunt: nec occasionē effugiendi dederunt Extunc ordinariꝰ tollet interdictum. a iure statutum. ¶ Et nihilominus malefactor. sit pscriptus: ⁊ p quencunq; rapi poterit. omnino ordinario tradatur: ⁊ omnino excommunicetur.

De tempore decime forisande.

¶ Decimam emere cupiens añ festū sci Jacobi. forū faciat Alioqn dñs decime illā libere cui voluerit vendet.

Tē Quicunq; dñs ville. in ipsa villa sua. decimam
t emere voluerit. añ festum beati Jacobi. cuz dño decime forisare. procuret Alioqn dñs decime decimā vē dat libere: impedimēto cessante omnīi ville illius:

De decimis seminatorum in ortis.

¶ Ubi aratro arat. decima plenarie solui. dēptis caulibus rappis ⁊ sic de alijs ¶ Ligonisando plātās non tenet ad decimam.

Bicunq; aratro in orti aratuz: vl̄ in cāpis fuerit: de
v cima plenarie exoluatur exceptis rappis papauē caulibꝰ cepis: allio: ⁊ q̄ sunt his similia ¶ In orti si q̄s ligonisando plantauerit: decima ab eo nullatenus recipiatur

De decima Canapi.

☞ Arans integro aratro quattuor ligaturas canapi pati dabit medio aratro duas ligaturas

Pro decima Canapi. taliter statuimus ꝙ quicunq; Rmetho: arat cum integro aratro. q̊tcunq; boues habuerit seu eq̊s det q̄ttuor ligaturas canapi pati. iuxta ꝯsuetudinē terre antiquā. Quicunq; cum medio duas ligaturas dare teneatur. Qui autē non arat. a decima canapi: debet esse liber. et solutus.

De interdicto seruando

¶ Cracouia. interdicto supposita Kazimiriam excludit ⁊ econuerso

Vp interdicto seruando. taliter decreuimus Qꝛcuꝫ ex casu. qualicunq; euenerit in Ciuitate Cracouieñ. interdictum ecclesiasticum teneri. ⁊ obseruari Ciuitas Kazimiria: iuxta flumen Uisla. eidem interdicto non debet subiacere: et econnerso.

De cessatione a diuinis. ꝓpter excōicatum

☞ Excōmunicato pñte: cessatur a diuinis: sed recedēte diuina resumuntur.

Statuimus insuper ꝙ vbicunq; vel ad quācunq; excommunicatus a iure: vel Ecclesiam: seu Ciuitatem ingressus fuerit: tc̄ cessetur a diuinis. ip̄o tñ d̄ eccl̄ia aut cimiterio recedente: diuina licite reseruētur ⁊ resumētur

De interdicto triduano non tenendo.

¶ Propter aduētuꝫ excōicati eccl̄a triduano interdicto non est supponenda.

Inter cetera decernimus. ⁊ statuimus expresse: ꝙ interdictum triduanum: qd̄ al̄s seruatur: ꝑ omnes Ecclesias. ꝓpter aduentum alicuius excōmunicati. extunc ꝑ quempiaꝫ. ⁊ ex nunc. nullatenus debeat teneri. ⁊ obs̄uari: ne pluralitas plebis deuote: ꝓpter crimen vnius obstinati: salutaribus diuinis officijs priuetur: ⁊ sua orbetur deuotione. ¶ Ubi autē sententia sedis apostolice fuit: cui nos legem dictare nō possumus: volumus ꝙ forma mandati in rescripto posita. diligenter seruetur ⁊ exequatur Clausula d̄ interdicto superius triduano premisso non obstante.

¶ Intdictū a se. ap. ꝓmlgatū iuxta formā rescripti diligenter est seruandum

Finit arbitrarium decretum Jaroslaus Gnezneñ. Archiepiscopus.

c Um excitata erāt odia mlta. ⁊ differētie iter spūales ⁊ seclares psonas dños. dioc. Craco. tādē cōpactata erant. ꝯgesta inter eos in cōuētione p Regē Kazimirum magnum. et in sinodo p Bodzantham epm Cracouieñ. p vno tpe Craco. q̄rta mensis Junij. Anno Millesimotricentesimosexagesimonono habitis. quibus intererat Jaroslaus Gnezñ. archiepiscopus Boguria dictus: tunc ex cā illi⁹ differētie auctoritate Metropolitica ac pmaciali visitans dioc. Cracouieñ. Sunt autem compactata infrascripta. sup decimarium libtate. raptu tpe decimandi. forisandi. p dños locoꝝ eas emendi. ex aratro percipieñ. noualium locatiōe. eaꝝ pgressione ⁊c. Columbatiōibus. visitatione archidiaconoꝝ. sup expeditiōe ad bellum clericoꝝ secularium ad ius spirituale citandoꝝ: Fabrica ecclesie. decima canapi. super interdicto triduano: et simplici super cessatione a diuinis. salarijs tabellionum. Item de ecclesijs in bonis nobilium erigendis: vt infra sequitur.

i N nomine domi. Amen. Nouerint vniuersi p̄sentium noticiam habituri. q̄ nos Bodzsantha diuina ⁊ apostolice sedis p uidentia. Episcopus Cracouiensis Attendeñ. q̄ terre Lublinenses Sieczijechorveñ. et Lucouieñ. nostre diocesis. per insultum infidelium Thartarorum et Lithuanorum. peccatis exigentib⁹ sint plurimum desolate. ¶ Uolentes itaq̄: vt ad possidendum easdem populus christianus. feruentius imitetur. Ad petitionem instantem serenissimi principis. domini nostri domini Kazimiri dei gratia Regis Polonie illustris de voluntate. et consensu fratrum nostrorum Capituli Cracouiensis. ¶ Omnibus et singulis. qui in terris predictis se locauerint. aut hactenus sunt locati. in villis predictis. et possessionibus: in quibus ad mensam nostram episcopalem: decime ptinebant. a solutione decime triginta annorum spacio a data presentium plenam et omnimodam concedimus libertatem

☞ Terrarū lubliñ. ⁊ Lukouieñ. vastatarum meminit.

☞ Bodzātha eps ad petitiōes reg. deliberat constituere.

¶ Libertas decimarum terris vastatis donata

Conditiones libertatis.

¶ Ita tñ ꝙ si libertate durante dñs prefat⁹ rex aut ꝓcuratores sui vel nobilis q̄cunq; in borris suis sitt̄ in terris predictis. decimā a suis colonis receperit: vl' ꝓ suis vsib⁹ vsurpare voluerit: extc̄ lib̄tate. nō obstāte decima bonoꝝ eorundez ad mēsam nr̄am sine ꝯdictiōe aliq̄ reuertatur. ¶ In alijs āt bonis. in q̄b⁹ decima recepta nō fuerit. lib̄tas ꝑmaneat sicut ꝯcessa ꝑ hāc q̄āt lib̄tatē nr̄am monachis ⁊ clericis etiā secularibus q̄buscunq;. q̄ in terr̄ p̄dictis. rōne suoꝝ monasterioꝝ ac alioꝝ beneficioꝝ eccl̄iasticoꝝ. decimas possiderēt: aut possidēt. nullum volum⁹ preiudicium generari. Sed ipsoꝝ quilibet circa ius suum permaneat. sicut prius.

Excipiūtur decime aliorū non episcopales.

Decime sicut ex antiquo d̄ quibusuis locis dabantur sic dande erunt perpetuo. Et d̄ decimis Scultetorum ⁊c̄.

Ubicūq; in dioc̄ Cracouien̄ decime manipulares tollebant̄ adhuc ī posterum tollantur.

c Eteꝝ mādam⁹ annuente dño nr̄o dño rege predicto vt ybicunq; ꝑ totā nr̄am dioc̄. in ciuitatib⁹ castris opidis. vill'. predijs ⁊ possessiōib⁹. decime manipulatim: in cāpis hacten⁹ tollebātur: ibi adhuc eodē mō eedez decime imposteꝝ tolli dñt: ꝯdictiōe cuiuslibz nō obstante.

Sculteti de quolibet mā̄so quattuor scotos g'. prageñ. occasione decime. ꝓ festo sancti Martini dare tenebuntur

¶ Ueꝝ sculteti vel aduocati. ciuitatuz oppidoꝝ seu villaꝝ in q̄b⁹ decime manipulatim ꝑsoluuntur de quattuor mansis aduocatie seu scultecie sue q̄s coluerint ꝓprijs laborib⁹: ⁊ expēsis d̄ q̄libz mā̄soꝝ p̄dictoꝝ: in festo beati martini: d̄ mense nouēbris q̄tuor scotos grossorum prageñ. ꝓ decima nob̄ soluēt. ¶ Sz si plures mā̄sos colere voluerint: quā q̄ttuor aut dictos q̄ttuor vēdiderint. locauerint aut tradiderint ad colēdum de ipsis dñt decimā manipularez dare in cāpo: ꝓut alij incole quorum vicini sunt consueuerunt soluere.

Si sculteti pl'es mā̄sos coluerint decimā manipularem more vicinorū soluent.

De tempore decimandi.

Decimatore tēpestiue ad decimāduz nō venieñ. hoīes suas segetes cōducent relict' q̄nq; mā̄ipul' de qualibz quinq̄gena in campo.

e T ne labores hoīm̄ ꝓpter decimatorum desidiam retardētur. Decernimus vt q̄libz in octā beati iacobi ad recolligēduz suā decimā vl' ꝑ se vl' ꝑ nuncium idoneum sit ꝑatus al's depositis ⁊ relictis in cāpo quinq; manipulis de q̄libet q̄nquagena frumēta hoīm̄: libere ꝯducantur

De decimis noualium.

In noualib⁹ autē exortis: vltra Vislā ⁊ citra metas Russie. Hungarie. progressiue vsq̄ ad limites terre. in q̄b⁹ hucusq̄ nob̄ manipulatim decima non dabatur. lib̄tate expleta: de q̄libz māso ꝑuo siue magno locato siue locādo. ferto grossoꝝ prageñ. in festo sancti martini p̄dicto ānis singul̄ nob̄. ꝓ decima solui dn̄t p̄diali. ¶ Aduocati v̄o ⁊ sculteti noualium p̄dictoꝝ de q̄tuor māsis aduocatie vl̄ scultecie seu q̄s coluerint ꝓprijs laborib⁹ vt p̄fertur: d̄ q̄libz mansoꝝ p̄dictoꝝ: tres scotos gr̄ soluatur illi eccl̄ie ꝓ decima vbi audiunt diuina ac ꝑcipiunt eccl̄iastica sacr̄a. Sz si pl̄es q̄ q̄tuor coluer̄t. aut aliq̄s ip̄oꝝ aliqd̄ alijs: vēdiderint locauerint: seu tradiderint. ad colēdum de q̄libz ip̄oꝝ vnuz fertonē gr̄. sic̄ et rustici in festo p̄notato nob̄ ꝓ decima soluant. ¶ Et insup̄ ꝓ gr̄a: quā eis facim⁹ in solutōe decime: vt p̄fertur idē sculteti vel aduocati fertones nr̄os decimales: in festo beati Martini supius notato: sub iuramēto fidelitatis ip̄oꝝ rusticoꝝ exigere. nobisq̄ vel nr̄o ꝓcuratori infra quindecim dies añ festa immediate seq̄ntes p̄ntare fidel̄r ⁊ ī tegral̄r tenebuntur. ¶ Sz tñ vbi in p̄dictis noualibus nob̄ añ decima manipulatim soluebatur: adhuc futuris temporibus ꝑpetuo solui debēt: nec ip̄am ꝓpter hoc. remittimus ad fertones.

De decimis agrorum sterilium circa dlrvgijepolije: Czorsthijn versus Mijslijmijcze.

Eꝝ qꝛ in distinctiōib⁹ circa dlrvgijepolije czorsthē sb̄ ea limitatiōe: viczt inter viā q̄ currit ad mijslijmicze v̄sus thrvardoschino ⁊ inter Slonagora versus mōtē q̄ dr̄ obsdorv in dunaijecz. et vt intelleximꝰ q̄ sunt agri steriles ⁊ frigora grādia diuti⁹ terrā p̄munt Ita q̄ pauco tēpore anni inibi laboratur: volētes g̃tiosi⁹ cuz incol̄ districtuum p̄dictoꝝ ordinare. Statuimu⁹ q̄ incole p̄dicti q̄ iā ibi locati sunt vl̄ in posteꝝ locabuntur in festo sancti martini p̄dicti ꝓ decima p̄diali: de māso q̄libz tres scotos grossoꝝ pragr̄. annis singul̄ nob̄ ꝑsoluāt ¶ Quā pecuniā sculteti locoꝝ p̄dictoꝝ colligēt nobisq̄ vl̄ ꝓcuratori nr̄o p̄ntabunt ꝓut in cāu finali supi⁹ ē exp̄ssuz: hāc āt solā limitatiōez d̄ solutiōe fertonum ꝓ decima in loc̄ supi⁹ ita exp̄ssis total̄r cuz dn̄o Razimiro rege p̄dicto ordinario ꝑmanē. q̄ deinceps ad ciuitates villas oppida p̄dia possessiōes q̄scunq̄ toti⁹ nr̄e dioceꝭ. vbi manipulatiz decima soluitur ab antiq̄: nunq̄ vllo tp̄e extēdatur

☞ Ferto gr̄ pragñ. ꝓ festo scti martini ꝓ decima prediali. ep̄o dari debet.

☞ Sculteti de quolibz manso tres scotos ecclesie sue. pro decima soluturi Qꝛ si plures q̄ quattuor coluerūt vnū fertonem gr̄. dare sunt astricti.

☞ Sculteti fertōes a Kmetonibus colligant ⁊ ep̄o vel suo ꝓcuratori infra. xv. dies fidelit̄ reptent.

☞ Vbi decla manipularū de noualibus soluebat̄ semp soluēda erit in futurum.

☞ Agrorum sterilium cultores occasione d̄cime tres scotos gr̄. prageñ. pro festo Scti Martini episcopo soluturi.

☞ Quā pecuniam Sculteti ꝓ decimis colligunt. ⁊ ep̄o aut ꝓcuratori suo rep̄sentent.

De decimis per nobiles cultis arendatis. aut a kmetonibus habitis.

☞ Tenēs bona alterius in obligatōe decimā more solito soluat. si dñs agros kmethonū seminat. decimā de eis soluere tenetur.

Tem decreuimus: q vbicunq; aliquis nobilis alteri nobili. sibi equali. necessitate cogente hereditatez suam obligauerit ⁊ creditor agros coluerit in ea decimā frugum ꝺ agris suis soluat. illi eccl'ie cui is q̄ obligauit soluē ꝓsueuerat ab ātiq̄. sz si forte laboēs suos dict⁹ creditor voluerit ampliare. repellēdo kmethones. et excoleñ. agros eoz. ꝺ agris kmetonuz q̄s colit decimā in Bonijtz vā soluē tenetur etiā si nobil' kmethoni. vl' alteri. sil'r hēditatē obligauerit idē ignobil'. decimā illiberā. cui de iure debuerit ꝺ agris quos colit dare sit astrictus. ¶ Preterea ne ꝓpter causaz decimalē iudicē ecclesiasticum de nobilitate. nobilē iudicare cōtingat. Statuim⁹ q vbi quis clericus petens decimā illiberam ab aliquo qui se dicit nobilem ip̄mq; ꝓpter hoc ad iudicium eccl'ie reuocaret: volumus vt cā nobilitatis eius vl' nob. vel officiali nostro. p ip̄m ꝓposita clipeoq; suo. ⁊ parētela nominatis p nos vel officialē nr̄m. nullatenus iudicetur: sed remittatur ad iudicium seculare: vt ibi nobilitatis questione primitus expedita deceatur eccl'ia. quo iure talis decima ꝓferri debet circa solutionem decime predialis:

☞ Causa nobilitatis non nisi iudicio seculari diffinit' qua cognita eccl'esia. p decime solutione procedat.

De decimis per progressum habendis.

☞ De agris extirpatis totaliter decima soluenda est

Emum statuimus ⁊ ordinauim⁹ voluntate ⁊ ꝓsensu
d dñi nr̄i regis predicti ad hoc spāl'r accedēte. Qz vbicunq; ab ātiquis agris. pgressiue quispiā. siluas. rubeta. vl' mericas extirpauit. ille decimā p̄cipiat de noualibus amodo: ad quē antiquoz agroz decima primitus p̄tinebat. vez si a dextris vel sinistris ab antiquis agris aliq̄ incole fuerint collocati extirpauerintq; siluas. rubeta vl' nemora vl' mericas predicti incole: de agris ipsoz totaliter extirpatis nob ⁊ nostris successoribus decimam soluere tenentur.

De columbatione

☞ Oblatū sponte in colūbatiōe gratāter est suscipiendus.

Msup volumus q̄ columbatō illibere p rectores ec
i clesiaz a suis prochianis nō exigatur ꝺ cetero Sed qꝺ quisq; sponte petenti dare voluerit cum gratiaz actionibus tolli debet.

De visitatione per Archidiaconos.

p Robibemus etiā. Archidyaconis. p̄positis. et alijs p̄latis nr̄e dioc. iurisditionē habētibus. vt visitādo n̄ excedāt euectionuz numeꝝ a iure diuti⁹ institutuz nēq; in tpe visitationis. pecuniā exigāt a sbiectis. ¶ Rectores quoq; eccl̄iaꝝ ꝓ sacramētis Ecclesiasticis. q̄ gratis ministranda sunt nil exigāt. al's ipsos grauiter puniemus.

☞ Archidiaconus visitās numeꝝ euectionum a Jure statutum nō excedat. nec pecunias a subditis exigat.

☞ Curati ꝓ sacramētis pecunias nō exigāt al's puniēdi.

De expeditione ad bellum clericorū

c Lerici v̄o. cuiuscunq; gradus sttatus vl' cōditionis existāt. bona p̄rimonialia possidētes ad expeditionē cum dn̄o Rege trāseāt. de eisdē. iuxta eius omnimodam facultatem

☞ Clerici de bonis paternis ad expeditionem bellicam cū Rege ire tenentur iuxta suā facultatē

De erigēdis Ecclesijs. ad vota Nobilium.

e T vt diuinus cultus. nr̄is tpibus augeatur. Promittimus. q̄ vbicunq; nobiles. cōtinuā sustentationem. presbitero assignare curauerint. eidē ecclesiam in bonis suis. fundabimus indilate

☞ Ecclesia per patronum in ꝓuentibus ꝓuisa. ꝑ Episcopuz ē ꝯfirmāda.

De Secularibus non citandis ad iudicium Ecclesiasticum

p Reterea volum⁹. Q̄ laici deinceps. ꝓ debitis. et in alijs causis ciuilib⁹. ꝑ clericos. ad foꝝ ecclesiasticuz nō trahātur. nisi forte sit causa spiritualis. vel spirituali annexa. aut debitum fuerit decimale

☞ Laici in causis Ciuilib⁹ ad ius spirituale. per clericos nō sunt euocandi.

De fabrica Ecclesie Cracouien̄

q Uod etiā ꝓ fabrica Ecclesie nr̄e Cathedralis. medietas reddituum. p̄mum a clericis exigi fuerat ꝯsuetuz h̄ eis tenore p̄ntium. ex nunc sit indultuz et remissuz

☞ Contributio ꝓ fabrica ecclesie pri⁹ cōsueta remittitur.

De Raptu decime.

i Tem circa premissa. inter sepedictum dn̄m Regē et nos Statuimus ⁊ ordinamus Q̄ ꝓ raptu decime p̄dialis. alicuius Nobilis. vel ꝓ causa q̄licunq; rōnabili. talis raptor. vl' malefactor monitione p̄missa excōmuni-

☞ Hoc capl'm superius ē. Summatum ī cōstitutionibus dn̄i Archiep̄i. in cōstitutione incipien̄. Pro raptu decime. fo. liiij.

cetur ¶ In q̄ excōmunicatiōe infra sex mēses. si perstiterit ⁊ tunc incole in eadē villa degētes. cum decimare teneātur. excōmunicētur cum raptore decime eiusdē. ¶ Ubi āt vxor alcuius nobilis viro absente. decimā rapuerit ꝑ cēsurā ecclīasticam. vsq; ad satisfactionē ꝯdignā. ꝯ ipam ꝓcedatur Si v̄o infra sex mēses in eadē excōmunicatōe ꝑstiterit animo indurato tunc Rmetohnes in eadē villa. vbi decima sit rapta cuz eadē domina excōmunicentur

De Presbytericidio

Supius ē hoc capl̄m Sūmatum in constitutionib⁹ dñi archiep̄i in constitutione incipien̄. Preterea vbi. folio. liiij.

Preterea vbi Clericus ordinat⁹. vl' p̄sbiter esset occisus. vulneratus. captus. vel detētus fuerit. illi⁹ ecclesia. vl' eccl̄ie si sunt plures. iure sunt interdicte. Et ideo in eis diuinum officiuz. nō celebretur. q̄usq; malefactor dño ep̄o tradatur. ¶ Qui si dep̄hēdi. nō poterit. tunc habitatores illi⁹ loci p̄stabunt iuramētum. q̄ malefactorē detinere neq̄uerunt. nec occasionē affugēdi dederunt ¶ Demuz ordinarius tollet interdictum. a iure statutum. ¶ Cum tñ nihilominꝰ malefactor sit p̄script⁹ ⁊ ꝑ quēcunq; rāpi potuerit dño ordinario ip̄emet tradatur. ⁊ excōmunicetur

De decima ī loco ville Nobilibus vendēda

Hoc capl̄m antea ē summatū sup̄ ī cōstitutionib⁹ dñi. archiepiscopi in cōstitutione incipien̄ Itē quicunq; dñs. fo. liiij.

Item q̄cunq; dñs ville in ipsa villa suā decimā emē voluerit. octo dieb⁹ añ festuz Beati Jacobi. ⁊ octo dieb⁹ post ea. cum dño decime forisare ꝓcuret. alioquin dñs decime libere decimā vēdat. impedimēto a domino ville cessante

De decima aratri

Summatū est supra ī constitutionibus dñi archiep̄i in ꝯstitutione incipien̄. Vbicūq; aratro. supra. fo. liiij.

Item vbicunq; aratro in ortis. vel in cāpis aratum fuerit. decima plēarie exoluatur exceptis. rappis papauere. caulibus raphano. ⁊ allio. ⁊ alijs similibus ¶ Que in ortis suis. ligonisando aliq̄s plātat. decima ab eo de predictis nullomodo repetatur.

De decima Canapi

De aratris decimat̄ Canapum. Et summatur supra in cōstitutionibus domini archiep̄i in cōstitutione incipien̄ Pro decima Canapi. fo. liiij

De decima v̄o Canapi Statuim⁹ q̄ q̄cunq; Rmetho arat cum integro aratro. quotcunq; eq̄s siue boues habuerit det q̄tuor ligaturas Canapi. iuxta ꝯsuetudinē terre antiquā Qui āt cum medio aratro arat tunc duas ligaturas dare teneatur. q̄ āt nō arat a decima canapi dz eē lib̄ ⁊ solut⁹.

De interdicto seruando

Tem sup̄ interdicto seruādo. tal'r decreuim⁹ Q̄ cuz
i ex casu q̄licunq̄z euenerit. in Ciuitate Crac. interdictum Eccl'iasticum teneri ⁊ obseruari. ciuitas Kazimiria q̄ ē q̄si cōtigua vltra fluuium ⁊ vissla. eidē interdicto. nō debet subiacere. et econuerso

☞ Kazimiria a Crac. tp̄e iterdicti. discernit̄. Et sumatur latius supra in cōstitutionib⁹ dn̄i. archiep̄i ꝯstitutiōe incipien̄. Super interdicto. fo. liiij.

De cessatione a diuinis. ꝓpter excōicatum

Tatuimus insup̄. Q̄ vbicunq̄z vl' ad quēcunq̄z lo-
s cum excōmunicatus a iure. vl' ab homine venerit ad Eccl'iam: vl' ciuitatē ingressus fuerit. tunc cessetur a diuinis. ip̄o tn̄ de Eccl'ia. vl' ciuitate iā recedente. diuina licite resumantur.

☞ Exeunte excommunicato statim fit cōtinuatio diuinorum. Et summatuz est prius supra in Constitutionibus. dn̄i archiep̄i. constitutiōe icipien̄ Statuim⁹ insup̄. fo. liiij

De triduano interdicto

Nter cetera decreuimus. et statuim⁹ exp̄sse Q̄ inter
i dictum triduanum. qd̄ al's seruabatur. p̄ oēs eccl'ias ꝓpter aduētum alicui⁹ excōmunicati. Exnunc p̄ quē piā. nullaten⁹ teneri debz. nec obseruari. ne pl'itas plebis deuote. ꝓpter crimē vnius obstinati. salutaribus officijs diuinis. et sua deuotione orbetur.

☞ Interdictū triduanum sublatum Etiā summatum iā in constitutionib⁹. dn̄i archiepiscopi ī constitutione incipien̄ Inter cetera supra. fo. liiij

De excōmunicato in Parrochia

Tem etiā volum⁹ Q̄ ꝓpter excōmunicatum vnum
i q̄ venerit ad locuz quēcunq̄z. p̄ochiani n̄ debeāt carē diuinis: papali dumtaxat excōmunicationis sententia. ⁊ interdicti obstante.

☞ Pr̄opter vnum excōmunicatū parrochiani nō ligant̄

De Salario Tabellionum

Tatuimus. ⁊ p̄ntibus statuēdo ordinamus. ne q̄s
s Notarius publicus. aut p̄uatus. Curie nr̄e Ep̄alis. aut dioc̄ Crac. p̄dicte ꝓ libertate. sup̄ q̄cunq̄z re ꝯficienda. seu p̄uilegio sup̄ ea ꝯscribēda. vltra sex grossos p̄gen ses. exigēdo nō recipiat. ab indigēte. q̄cunq̄z colore q̄sito. ꝓ q̄buscunq̄z q̄ttationibus v̄o. vnum grossum pragen̄ Iterꝝ ꝓ sentētia ꝯtumacie. duos grossos. Et ꝓ agrauaminib⁹ subsequēdis. nullaten⁹ vltra sex grossos. dictoꝝ pragen̄. ab indigen̄. et predicta petētibus exigātur. sb̄ pena excōmunicatōis

☞ Tabellones ꝓ priuilegio libertat̄ vltra sex grossos p̄gen̄ ab indigēte nō exigāt. ꝓ citationibus vnū grossum. pragen̄. ꝓ cōtumacia duos grossos. ꝓ agrauationibus nō plus q̄z sex grossos pragen̄. sub pena excōmunicationis.

Sūmariū Luthko Episcopus Cracouieñ. constituit;

quã ipsos qui pñti statuto. et ordinationibus pmissis. cõtrarium fecerint. subiacere volumus ipso facto. Ut autẽ pdicta nostra constitutio. ordinatio. seu decretum tpibus ppetuis. inuiolabiliter perseueret. ipsam cõscribi iussimus. Nostriq; ac Capituli supradicti. Ecclesie nostre Cracouieñ. Sigillorum appẽsione muniri. Actum et datum Crac quartadecima die mensis Junij. Anno dñi. Millesimotricẽtesimosexagesimo nono. presentibus et ordinãtibus. Venerabili in christo pre. et dño. domino Jaroslao sancte Gneznen Ecclie archiepo. et honorabilib⁹ viris dominis Othone. ppposito Gneznen Joanne decano Floriano ppposito Nicolao custode Crac Bzveslao Uisliceñ. et Nicolao Scarbimirieñ ppositis Canonicis Ecclesie Cathedralis Crac pdicte. Necnõ wyllzone Sandomirieñ. Joanne voyniczieñ. Zawyscha Sandeczeñ Castellanis. Andrea Succamerario. et petro tribuno Crac. et alijs fidedignis

Finit Statuta. sua Bodzanta.

¶ Statutum Luthkonis Episcopi Crac. ad tempora anni gratie

Quid beneficiatus: successori relinquere debeat quocũq; tpe anni moriat in puẽtibus et beneficio

Statutum domini Joãnis Luthkonis Episcopi. Crac. est Qz quilibet. prelatus Canonicus. altarista. plebanus. vicari⁹. et ex qnocunq; titulo beneficiatus. curatus. et non curatus. in vniuersa dioc. Crac. si moritur in tribus primis mensibus anni. incipieñ a Circumcisione domini habent quartam partem omnium introituum. iuxta verum valorem. suorum beneficiorum Sed successori frumenta estiualia relinquat. ad seminandum predium. Si in tribus scdis mensibus. habet medietatẽ. Si in tertijs tribus mensibus. habet tertiã partem de frumentis hyemalibus. ad quãtitatem predij non seminati. successori relictis. Sed in residuis mensibus habet totum

Bonifatius papa cõfirmat Carolinam cõstitutionem pro Ecclesiastica libertate

Sũmariũ

¶ Confirmatio Frederici et Caroline constitutionis in fauorẽ Ecclesiastice libertatis, per Bonifatiũ Papam facta.

Bonifatius papa inherẽdo vestigijs Honorij tertij sui predecessoris confirmat

Bonifatius Episcopus, seruus seruorum dei, Bilectis filijs, beate Marie Erffordensi, Et sancti Martini hingelstadensi, Maguntinen dioc, ac beate Marie ad gradus Maguntinensis, Ecclesiarum decanis, Salutem, ꝛc. Justis et honestis suplicum votis libenter annuim⁹, illaq; prosequimur fauoribus oportunis. ¶ Budum siquidem felicis recordationis Honorius papa Tertius, predecessor noster attente considerans, Qꝛ clare memorie Fredericus impator Romanorum, semper augustus, ad laudem Romane Ecclesie, Et sacri decus imperij cupiens vt expurgatis quorundã erroribus, iniquis statutis penitus destitutis De cetero Ecclesia, ꝛ Ecclesiastice persone, plena vigeant quiete, et secura libertate gauderent, ¶ Ac pie, et iuste attendens, qꝙ quorundam peruersorum iniquitas, adeo abundaret, vt non dubitarent, contra ecclesiasticam disciplinam, et sacros Canones statuta sua confingere aduersus ecclesiasticas personas, et ecclesiasticam libertatem edita tali lege hmõi statuta, iniqua irritauerat, et preceperat irrita nunciari, ¶ Et omnia statuta et consuetudines, que Ciuitates, et loca, Potestates vel consules, aut quecunq; alie persone, Contra libertatem Ecclesie vl̃ personas ecclesiasticas hutusmodi tedere, aut obseruare tẽptarent, Contra Canonicas, vel imperiales sanctiones de ipsorum capitularibus, infra duos menses post ipsius legis publicationem penitus aboleri facerent Et si de cetero, talia attemptarẽt, illa ipso iure, decreuit esse nulla, Et eos sua iurisditione priuatos, ¶ Necnon locum, vbi talia deinceps, presumpta fuissent Banno mille marcarum auri Fisco impiali pceperat subiacere ¶ Potestates vero, Consules statutarij

Honorius papa tertius confirmat Fredericus imperator legẽ constituit

Debis q̃ cõtra Ecclesiasticã disciplinã ꝛ sacros Canones confingunt.

Ciuitates, loca, ptãtes, psules, ꝛ alie psone p̃ libertatem ecclie statuta facieñ nisi infra duos mẽses post legis imperialis publicationẽ penitus abolita fuerint, illa ipo iure eẽ nulla decernunt, ꝛ irrita et Statutarij talium, sua iurisditiõe priuantur

Loca vbi talia statuta tenẽt bãno mille marcaꝝ auri, fisco ipiali ẽbiaceãt.

☞ Cōsules Statutarij Scriptores statutoꝝ. et iudicātes scōza. ipo iure infames efficiūt

☞ Bona coꝝ qui imperialē pstitutionem ptemnūt post annū. ab omnibus impune occupant. penis alijs Saluis

☞ Ecclesie et ecclesiastice psone nō st exactionāte. nec collectis grauande

☞ Jnuadēs bona ecclesie. triplū refundat. ꝛ banno imperiali subiaceat

☞ Cōmunitas p annū i excōmunicatione. ꝓpter libertatem ecclie violatā p sistens. banno imperiali subiaceat

☞ Nullus i causa criminali. psonā Ecclestasticā. ad iudicium seculare trahere presumat. alⁱs actoꝝ ab agēdo cadit. ꝛ iuder auctoritate iudicandi. priuatur

☞ Juder tpalis. q clericis. iusticiā denegat. tertio reqsitⁱ⁹ suā iurisditionē ammittit.

☞ Nonorius tertius pdecessoꝝ Bonifatij de pscnsu cardinaliū Carolinam constitutionem approbat

et scriptores statutorum predictorum. Necnon consiliarij locorum ipsorum. qui scōm statuta. et cōsetudines memoratas iudicarent. Extunc essent ipso iure infames. quoꝝ sententias et actus legittimos statuerint aliqliter non tenere. ¶ Qꝛ si persannum prefatarum constitutionuꝫ. inuenti forent contemptores. bona eorum per totum suum imperium Manda uit impune. ab omnibus occupari. Saluis nihilominus alijs penis. Contra tales. in eisdem generalibus concilijs promul gatis. ¶ Et insuper voluit Jdem tunc imperatoꝝ. qꝫ nulla cōmunitas. vel persona publica. seu priuata Collectas. seu exactiones. angarias ꝛ vel p angarias. Ecclesijs vel alijs pijs locis. aut ecclesiasticis personis huiusmodi imponere. seu inuadere Ecclesiastica bona psument. ¶ Qꝛ si secus faceret. et requisita ab ecclesia. vel imperio huiusmodi. emendare contempneret triplum refunderet. Et nihilomin⁹ Banno imperiali subiaceret. quod sine satisfactione debita. nullatenus remitteretur. ¶ Statuerat insuper Qꝛ quecunqꝫ communitas. vel persona. per annum in Excōmunicatione ꝓpter libertatem ecclesie violatam. persisteret. ipso iure. similiter dicto Banno imperiali subiaceret a quo nullaten⁹ extraheretur nisi prius ab Ecclesia beneficio absolutionis obtento. ¶ Et insuper ordinauerat. vt nullus Ecclesiasticam personam in criminali. questione. vel ciuili. ad iudicium seculare. trahere presumat. Contra easdem canonicas sanctiones. Et constitutiones imperiales. qꝫ si secus faceret. actoꝝ a suo iure caderet. Et iudicatum non teneret. Et iudex foꝝet extunc iudicandi auctoritate priuatus. ¶ Qꝫ iudices temporales. qui Clericis ꝛ psonis Ecclesiasticis. iusticiam denegare presumerent tertio requisiti suam iurisditionem ammitterēt. prout in dicta imperiali cōstitutione. plenius continetur. ¶ Dictus inquā predecessoꝝ constitutionem ipsam. Etiam de consilio fratrum suoꝝ. Sancte Romane Ecclesie Cardinalium. qui tunc erāt. auctoritate appostolica approbans. ꝛ confirmās. ipsam mandauit inuiolabiliter obseruari. Necnon statutarios. ꝛ scriptores. ac violatores predictos excommunicatos ꝛ Eadem auctoritate nunciari. ¶ Et deinde ad audientiā dine memorie Karoli quarti. etiam Romani imperatoris semper augusti. deducto Qꝛ nō nulle seculares persone. in potestatibus. ꝛ officijs publicis

Cōstitutionem pro Ecclesiastica libertate. Sūmariū

constitute. videlicet duces. marchiones. comites Barones Et alij domini temporales. Necnon consules. Ciuitatum. villarum. et Oppidorum. et locorum Rectores. in diuersis prouincijs eiusdem imperij constituti. dei timore postposito. statuta singularia et iniquas ordinationes. motu ꝓprio. ⁊ de facto. contra ipsas personas Ecclesiasticas. et ecclesiarum libertates. ac eorum priuilegia condiderant illisq; de facto. et publice vtebantur. Contra canonicas. et legittimas sanctiones. ¶ Utpote. Q; nulla bona temporalia. in potestatem Ecclesiarum transferentur. ¶ Et ne clerici in sacris ordinibus constituti. ad agendum. et testificandum in ciuilibus. Et maxime in pijs causis aliquatenus admitterentur ¶ Q;q; excommunicati layci. et publice denunciati in Ciuili. Foro minime repellerentur. ¶ Et insuper predicti domini temporales. Consules. et Rectores. ꝑ secularem potestatem. res ⁊ bona Clericorum. occuparent. arrestarent. Et oblationes christifidelium minuerent. atq; restringerent. ¶ Exactiones. ⁊ tallias indebitas. de bonis et redditibus Ecclesiarum exigerent. et extorquerent Possessiones ecclesiarum. et personarum earundem deuastarent incendijs. et rapinis. ¶ Cōtractus inter Clericos. et laijcos factos legittime. ad libros ciuitatum. villarum. et locorum predictorum inscribere. Et sigillare recusarent. ¶ Bonataq; et legata ad fabricas et Ecclesiarum structuras. Contra prelatorum voluntatem. et aliorum quorum intererat. Contra iusticiam tenere. et vsurpare presumerent. in fraudem et odium clericorum. ¶ De bonis etiam. ⁊ rebus eorundem Clericorum. que non causa negotiationum. Sz ꝓprijs eorundem vsibus. per eorum terras ducebant. seu duci faciebant Theloneum exigere. et recipere non verebantur. ¶ Et confugientes ad Ecclesias. et earum Cimiteria inde extrahere. contra Canonicas. et imperiales sanctiones huiusmodi presumpserant. et presumebant. idem Karolus tanquā imperator Christianissimusq; princeps. Volens in premissis prouidere remedio salutari Etiam de principum. Ducum Comitum. Baronum. fideliumq; aliorum Sacri imperij cōsilio Et auctoritate imperiali. quecunq; statuta. et consuetudines predictas tanquam. per Canonicas. Et ciuiles sanctiones expresse reprobata. cassauit. irritauit. et annullauit. ac cassa. et

☞ Cōstitutio Carolina ꝯ violatores emunitatis seu libertatis Ecclīastice. ꝑ quā reuocat seu irritat oīa statuta. ꝯ ꝑsonas ecclīasticas. facta. cōtra Canonicas et legittias sanctiones

☞ Clerici ad agendum ⁊ testificandū in ciuilibus et pijs causis admittātur.

☞ Laycus excommunicatus in ciuili foro. ab agendo repellitur.

☞ Dñis tpalibus res ecclīe occupare ⁊ oblationes minuere. non licet.

☞ Idem habet in cōstitutione Frederici paulo supius in eādē ꝯstitutione

☞ Cōtract⁹ inter Clericos ⁊ laycos factos ad libros ciuiles inscribantur

¶ legata ad fabricā ecclīe ⁊ pijas causas nō sunt ꝑ aliquē retinenda. seu vsurpāda

☞ Clerici de rebus q̄s nō negociādi cāsz ꝓ eoꝝ vsu ꝑ t̄ras ducūt. theloneū soluere nō tenentur

☞ Confugieñ ad Ecclesias. vl' cimiteria. nulli licz extrahē

Mandat imperator vt Statuta in p̄iudiciū libertatis ecclīastice facta. omnino reuocarentur.

Laycꝰ. diffidās seu captiuās. spoliās vulnerās. vl' occidēs Clericū vel religiosum. ꝛc̄ p̄ter penas a sacris canonibus ꝛ legibus inflictas infamis efficit̄ ꝛ oī honore priuatur.

Hortat̄ Karolus p̄latos vt legē imperialem. p Ecclīas ꝛ Sinodos publicarent

Postulatio cleri Maguntineñ p cōfirmatiōe ꝯstitutionis Caroline

irrita nulliusq̄ esse roboris penitus voluit vel momenti. ¶ Precipiens sub indignatione imperialis Banni. Uniuersis et singulis Principibus. ac dominis temporalibus. Consulibus potestatibus. et alijs in officijs publicis constitutis quatinus. extunc ipsorum statuta. et ordinationes que in preiudicium Ecclesiastice libertatis edita fuerant omnino reuocarent. et de luce tollerent. quodq̄ scd̄m ea non iudicarēt amplius. nec sententias dictarent. aut eisdem in iudicio. vl' extra iudicium quomodolibet pro se Et contra ecclesiasticam libertatem. potirentur. ¶ Pronunciauit insuper. et eadem imperiali decreuit auctoritate Q̄ quicunq̄ laycus. cuiuscunq̄ status. vel conditionis existeret. ausu sacrilego. et proprie temeritatis. audacia sacerdotem vel clericum Secularem. vel religiosum diffidaret proscriberet. captiuaret. spoliaret. occideret. mutilaret. aut in carcē detineret. ac huiusmodi maleficia perpetrantes scienter acceptaret. vel fauorem illis prestaret preter penas a sacris Canonibus. et Legalibus sanctionibus eis inflictas. Eo ipso redderetur infamis. ac omni honore priuatus. Nec ad placita. vel consilia nobilium admitteretur quouismodo. ¶ Hortans insuper et requirēs in domino prelatos. in illis partibus Constitutos vt legem imperialem huiusmodi: per eorum Ecclesias. et Sinodos publicarent. Ne transgressores huiusmodi. per simulatam ignorantiam. suas valerent malicias excusare. ꝓut in edita tali lege. predicta plenius continetur. ¶ Cum autem sunt exibita nobis. nuper pro parte dilectorum filiorum Prepositi decani et Capituli. Ac clericorum ꝑpetuorum Beneficiorum in Ecclesia sancti Petri Figlarieñ Maguntinensis diocesis. Et p̄latorum tam secularium q̄ regularum. ac Cleri cōsistentium infra limites prepositure eiusdem ecclesie. petitio continebat adeo quorundam Laycorum. et dominorum temporalium in oppido Figlarieñ dicte diocesis. infra eosdē limites. ac etiā Figlarieñ. loci circumuicinis malicia inoleuerit. Q̄ huiusmodi imperiales sanctiones transgredi non verentur. et ecclesiasticas libertates violare p̄summunt. pro parte Prepositi decani Capituli. prelatorum. et Cleri predictoꝝ Nobis fuit humilitr supplicatum. vt eis ꝓuidere super p̄missis de opportuno remedio dignaremur. ¶ Nos igitur vestigijs prefati

Cõstitutionem pro Ecclesiastica libertate.

predecessoris nostri inherentes, huiusmodi suplicationibus inclinati, Discretioni vestre, per apposstolica scripta, Mandamus, quatinus vos vel duo, aut vnus vestrum, per vos vel alium seu alios, Constitutiones predictas in dicto oppido, et in alijs locis circumuicinis Auctoritate nostra faciatis inuiolabiliter obseruari Transgressores vero, ac violatores, & cõtemptores, ac sacrilegos predictos, Necnon contradictores quoslibet, et rebelles per Censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo, inuocato ad hoc si fuerit opus auxilio Brachij secularis, non obstante si aliquibus cõmuniter vel diuisim, A sede apposstolica sit indultum, qõ interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per litteras apposstolicas, non faciendo plenam et expressam ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, Datum, &c

Finit Bonifatius Caroli-nam et suam Bullas.

Sũmariũ

Papa mandat has cõstitutiones imperiales obseruari inuiolabiliter, sb pena excõmunicationis.

Sūmariū Confirmatio Caroline

☞ Joānes papa. Olomunceñ Lutomisleñ. et Miseneñ. epis scribit inherēdo vestigijs Honorij tertij. sui p̄decessoris. instante epo et prelatis Ecclesie wrat.

Oannes Episcopus Seruus seruorum dei. Venerabilibus fratribus Olomucensi et Luthomisleñ. ac Miseneñ. Episcopis salutem. et appostolicā benedictionem. Justis ⁊ honestis suplicum votis. libenter annuimus. illaq; fauoribus prosequimur opportunis. Dudum siquidē Honorius papa Tertius predecessor noster. attente considerans. ꝙ Clare memorie Fredericus scd̄us Romanorum imperator semper Augustus. Ad laudem Romane ecclesie. Et sacri dec⁹ imperij. Cupiens vt expurgatis quorundam erroribus. et iniquis statutis. penitus destitutis. De cetero ecclesie Et ecclesiastice persone. plena quiete vigerēt. Et secura libertate gauderent. ac pie et iuste attendens ꝙ quorundam. peruersorum iniquitates adeo abundauerant. vt non dubitarent. Contra Ecclesiasticam disciplinam. et sacros Canones Statuta confingere. aduersus Ecclesiasticas personas. et Ecclesiasticam libertatem edita tali lege. huiusmodi statuta iniqua irritauerat. et preceperat irrita nunciari. Ac omnia statuta. et consuetudines. que Ciuitates. et loca potestates vel Consules. aut quecunq; alie persone. Contra libertatem ecclesie. vel p̄sonas Ecclesiasticas edere vel seruare temptarent. Contra Canonicas. vel imperiales sanctiones. de ipsorum Capitularibus. infra duos Menses. post ipsius legis publicationem. penitus aboleri facerent. Et si de cetero similia attemptarent. ip̄o iure decreuerat esse nulla. Et eos sua iurisditione priuādos Necnon locum. vbi deinceps. talia presumpta fuissent banno Mille marcarum. auri. preceperat subiacere. Potestates v̄o. ꝯsules Statutarios. et scriptores statutoꝝ p̄dictoꝝ. nec nō Consiliarios locorum ipsoꝝ et qui scd̄m statuta. ⁊ ꝯsuetu

☞ Nec confirmatio concordet per omnia cū p̄cedenti. Ideo b nō summat

dines memorata iudicarent. Extunc essent ipso iure infames quorum sententias. et actus legittimos. statuerat aliquatenus non teneri. Quoq; si per annum prefate Constitutionis. inuenti fuissent contemptores. Bona eorum. p totum suum imperium mādauit impune ab omnibus occupari. Saluis nihilominus alijs penis. Contra tales. in Concilio generali ꝓmulgatis. Et insuper voluerat idem imperator. q̄ nulla communitas. vel persona publica. seu priuata Collectas. siue exactiones. angarias. vel per angarias ecclesijs. vl' alijs pijs locis. aut ecclesiasticis personis. imponerent. Aut inuadere Ecclesiastica bona. presumerent. Quod si secusfacerēt. triplum refunderent. Et nihilominus Banno imperiali subiacerent. q̄ absq; satisfactione debita. nullatenus remitteretur. Statuerat insuper. q̄ quecunq; communitas. Vel persona. per annum in excommunicatione. ꝓpter libertatem Ecclesie violatam ꝑsisteret. ipso iure imperiali Banno subiaceret. a q̄ nullatenus extraheretur. nisi prius ab ecclesia beneficio absolutionis obtento. Et insuper ordinauerat. Quod nullus ecclesiasticam personam. in criminali questione. vl' Ciuili trahere. ad iudicium seculare presumeret. Contra canonicas sanctiones. et constitutiones imperiales. Quod si secusfaceret. actor a iure suo caderet. iudicatum non teneret. etiam iudex foret. extunc iudicandi auctoritate priuatus. Quoq; iudices temporales. q̄ clericis. vel ecclesiasticis personis. iusticiam denegare presumerent Tertio requisiti. suam iurisditionem ammitterent Prout in dicta imperiali Cōstitutione. plenius ꝯtinetur. Dictus inquam predecessor. constitutionem ipsam. De consilio etiaꝫ fratrum suorum Sancte Romane ecclesie Cardinaliuꝫ appostolica auctoritate aprobans. et confirmans. ipsam mādauit inuiolabiliter obseruari. Necnon statutarios. scriptores. et violatores predictos. excommunicatos. auctoritate appostolica predicta publice nunciari Et deinde ad audientiam. diue memorie Karoli quarti. etiam Romani imperatoris semper Augusti. deducto Quod nnulli. seculares in potestatibus. et officijs publicis ꝯstituti. videlicet Duces comites Barones et alij domini tꝑales Necnon Consules ciuitatum. Oppidorum. villarum. ⁊ locorum Rectores in nonnullis ꝓuincijs constituti dei timore postposito. statuta singularia ⁊ iniquas

ordinationes. motu proprio de facto. Contra personas eccle siasticas Ecclesiarum libertates. t earum priuilegia condide rant eisq; de facto. et publice insistere presumpserant. Con tra Canonicas t legittimas sanctiones. Utpote q; nulla bo na temporalia in potestatem Ecclesiasticam transferentur. Neve Clerici in sacris constituti. ad agendum t testificādum in Ciuilibus. t maxime in pijs causis. aliquatenus admitte rētur Quq; excōmunicati laici. et publice denunciati in Ciuili foro minime repellerentur. Et insuper cum predicti domini temporales. Consules t Rectores. per secularem potestatē res t bona Clericorum occuparent. t arestarent. ac oblatio nes Christifidelium diminuerent. t restringerent Exactio nes t tallias indebitas de bonis. t redditibus ecclesiarum exi igerent. t extorquerent. Possessiones ecclesiaq;. t persona rum earundem deuastarent. incendijs. t rapinis Contractus inter Clericos t laicos factos legittime. ad libros ciuitatum villarum. t locorum predictorum. inscribē. t sigillare recusa rent. Omnata t legata. ad fabricas. t Ecclesiarum structuras Contra prelatorum voluntatem. Et aliorum quorumcunq; intererat. Contra iusticiam vsurpare presumerent. t in frau dem. t odium clericorum De bonis etiam. t rebus clericoq;. que non causa negotiationis. sed pro eorum vsibus p̄ijs per eorum terras. ducebant. seu duci faciebant theloneum exigere. t recipere non verebantur. Et p̄fugiētes ad ecclias. t eoq; Cimiteria inde extrabē. Cōtra sanctiones impiales pre sumebāt Idē Karolus impator tāquā Cristianissim⁹ p̄nceps Volēs in p̄missis p̄udere remedio salutari. Etiā de principuz Ducum Comitum. t Baronuz Fideliumq; alioq;: sacri imperij p̄silio. Et auctoritate impiali. q̄cunq; statuta. t p̄suetu dines Predicta. tāquā p Canonicas. t Ciuiles sanctiones ex presse reprobata. Cassouit irritauit. t annullauit. ac cassa. et irrita. nulliusq; esse robor penit⁹ voluit. vl' momēti Preci piens sb indignatione impialis Banni. Uniuersis. t singlis p̄ncipib⁹. t tpalib⁹ dñis. Cōsulib⁹ ptātibus. t alijs i officijs publici p̄stituti. q̄tin⁹. extunc ipsoq; statuta. t ordinationes q̄ sunt in p̄iudiciuz ecclie libertatis edite. omnino reuocarent. Et de luce tollerent. Quq; secundum ea non iudicarent am plius. Nec sententias dictarent. aut eisdem in iudicio. vel

Pro Ecclesiastica libertate confirmat

extra iudicium. quōlibet ꝓ se. ⁊ ꝯ Eccl̄iasticā libertatē. poti-
rentur Pronunctiauit insup. ⁊ eadē imperiali decreuit aucto
ritate Q̄ qu icunq; laicus cuiuscunq; status: vl̄ conditionis
existat Ausu sacrilego. ⁊ ꝓprie temeritatꝫ audacia sacerdotē.
vel Clericum secl̄arē: vl̄ religiosum diffidaret. ꝓscriberet. dif
famaret. captiuaret. spoliaret. occideret. mutilaret. aut in car
cere detineret Ac hmōi maleficia ꝑpetrātes. sciēter receptaret
vel fauorē eis p̄staret. p̄ter penas. a sacris Canonib⁹ ⁊ legali
bus sanctionibns eis inflictas. eo ip̄o redderetur infamis Et
omni honore p̄uat⁹. nec ad placita. vel cōsilia Nobilium ad-
mitteretur q̊uismō Hortās insup. et in dn̄o req̊rēs p̄latos in
illis ꝑtibus ꝯstitntos. vt legē imꝑialē hmōi ꝑ ipsoꝝ eccl̄ias.
et Sinodos publicarēt. ne trāsgressores hmōi. ꝑ simulatam
ignorātiā. suas valerēt malicias excusare. ꝓut in edita tali le-
ge p̄dicta. pleni⁹ ꝯtinetur Cum āt sicut exibita nob̄ nup ꝓ ꝑte
Venerabilis fratris nr̄i Episcopi ꝛ vratislauien̄ Et dilectoꝝ
filioꝝ Cleri Ciuitatꝫ. et dioc̄ Vratislauien̄ petitio ꝯtinebat a-
deo ꝑuersoꝝ. q̊rundā. laicoꝝ ī Ciuitate. ⁊ dioc̄ Vratislauien̄
⁊ alijs locꝫ circumuicinis habitātium malicia inoleuerit. ꝙ
hmōi imꝑiales Cōstitutiones. trāsgredi nō verētur ⁊ Eccl̄ia
sticas libertates violare p̄sumunt. ꝓ ꝑte eorundē Ep̄i ⁊ Cleri
nob̄ fuit humil̄r suplicatum. vt ꝓuidere eis sup p̄missis opor
tuno remedio dignaremur. Nos igitur vestigijs dicti p̄deces
soris nr̄i inherētes. hmōi suplicationib⁹ inclinati Fraternita
ti vr̄e. ꝑ appl̄ica scripta. Mādam⁹. q̄tinus vos duo. aut vnus
vr̄m. ꝑ vos vl̄ alium. seu alios Cōstitutiones p̄dictas in p̄fa-
tis ciuitate. ⁊ diocesi ꝛ vratislauien̄. et alijs locꝫ circumuicinis
auctoritate nr̄a. Faciatis inuiolabiliter obseruari. Necnō sta-
tutarios Scriptores. ⁊ violatores p̄dictos excōmunicatos.
publice nunciari ⁊ ab omnib⁹ alijs arctius euitari. Appl̄ica
auctoritate. faciatis: trāsgressores ac violatores. ⁊ ꝯtēptores
ac sacrilegos p̄dictos. Necnō ꝯdictores q̊slibet. ⁊ rebelles ꝑ
censurā eccl̄iasticā appellatione postposita ꝯpescēdo. inuoca
to ad h̄ etiā. si opus fuerit auxilio brachij. secl̄aris nō obstāte
si aliq̊bus cōmuniter. vl̄ diuisim a sede appl̄ica sit indultum.
ꝙ interdici. suspēdi. vl̄ excōmunicari nō possint. ꝑ lr̄as appl̄i
cas. nō facien̄ plenā. ⁊ exp̄ssam. ac de v̄bo ad v̄bum. de indul
to hmōi mētionē. Datum Rome apud sanctum Petruz. xiij
Kalendas Martij. pontificatus nostri Anno tertio.

¶ Uladislaus Jagello Rex polonie. confirmat Statutū Kazimiri Magni. et penam decernit. cōtra eos. q̄ ad bellū eundo. dāna inferunt in bonis Spiritualiū. et monasteriorum. et secularium

Quanquā felicis recordationis Kazimirus Rex polonie. Predecessor noster. cū nōnullis p̄ncipib⁹ terraꝝ Regno et maiestati sue contrariantibus. per multa tempora bella ⁊ expeditiones habuerit. fecerit. tenuerit. ⁊ exercuerit. nunq̄ tamen tempore felicis sui regiminis regni: per bellatores. tot ⁊ grauia damna. pericula sacrilegia. effractiones. Ecclesiarum. ⁊ deuastationes bonoꝝ Ecclesie. ⁊ Monasteriorum. ac alioꝝ bonoꝝ fuerunt. nec sunt tot. ⁊ tā grauia vti felici tpe nr̄i regiminis Regni (quod ꝯdolētes referim⁹) ꝑpetrata. ac cōmissa. ¶ Statuerat em̄ et ordinauerat. laudabilr p̄fat⁹ p̄decessor nr̄. cum prelatis. ⁊ dn̄is regni sui. Q̄ oēs. et singuli regnicole. ad expeditionē euntes. q̄cunq̄ nomine censerētur. nunq̄ in Ciuitatib⁹. oppidis. villis. allodijs ⁊ alijs bonis tam Ecclesiaꝝ. ⁊ monasterioꝝ. ⁊ secl'arium. q̄ edificia h̄nt. s̄ in cāpis. vel rubet⁊ stationē facē: nullasq̄ rapinas. bonorum quorumcunq̄ et violentias cuiq̄ inferre debuissent. ¶ Item. Statuerat cum prelatis et dominis predictis. leuiori comparatione expensarum ad expeditionem trāseuntium et vtilitate regni pensatis. Q̄ euntes ad expeditionem. pro expensis suis comparandis: bouem pro media marca. vaccam pro octo scottis. pro fertone porcum Mutonem pro duob⁹ grossis. duas aucas pro grosso vno Sex pullos pro grosso. Capetam tritici. pro duobus grossis Capetam siliginis. pro grosso. et Capeta auene pro grosso similiter emere debuissent Quod statutum per longam consuetudinem terrigenarum nostrorum. fuit et est tētum ⁊ laudabiliter obseruatum. Sz tempore felicis nostri regiminis regni. quorundam incolaꝝ. regni nr̄i detestanda ꝑuersitas. nesciens abstinere a vetitis.

Ad bellū eūtes nō ī ciuitatib⁹. opidis. villis. vel allodijs Spūalium vel secularium. faciāt stationem. s̄z in cāpis.

Eūtes ad bellū bouē media marca vaccā octo scottis. porcum fert⁊ Mutonem duob⁹ grossis. duas aucas vno grosso. Sex pullos vno grosso. Capetam tritici duobus grossis Siliginis vno grosso Capetā auene grosso comparabunt.

nec debito mō. gaudē ꝯcessis tā laudabile statutuz. ī abusuz
damnabilem. deducētes. nō tātum p̄missa. ꝫ multo plura. ⁊
maiora mala q̄ diuine maiestatis offensam Regniq; nr̄i deso
lationem. inducē videtur. ferociter ꝑpetrādo ꝯmisit. ꝓut ex
subditoꝝ nr̄oꝝ q̄relis. ⁊ q̄rulosis clamoribꝰ. ꝑcepimꝰ: et nos
ipsi. certa experiētia. ꝓbauimꝰ Ex q̄bus in regno nr̄o. multa
scādala. magna pericula et grauia incōmoda. necnon destru-
ctiones Eccl̄iaꝝ. ⁊ monasterioꝝ sunt secuta Et āpliora sequi
(nisi celeri remedio succurratur) verisile ē ī futuꝝ. ¶ Nos igi
tur p̄missis. ⁊ alijs malis occurrere. ⁊ in demnitatibꝰ Regni
nr̄i. ⁊ eccl̄iaꝝ monasterioꝝq;. ꝓuida circumspectione ꝓuidē
cupiētes Tā laudabile statutum. p̄dicti p̄decessoris nr̄i. de cō
silio pariter ⁊ assensu. p̄latoꝝ ⁊ dn̄oꝝ Regni nr̄i approbātes
illud auctoritate nr̄a Regia ꝯfirmamꝰ. nr̄is vob̄ dātes in mā
datis. q̄tinꝰ. tam laudabile statutum in Ciuitatibꝰ. ⁊ opidis
nr̄i Regni. ac ip̄ius ꝯfirmationē. ⁊ approbationē publicare.
et ꝓclamare faciatis: illudq; ab omnibꝰ regnicolis nr̄is. sub
obtētu gr̄e nr̄e obseruari p̄cipiati. Trāsgressores v̄o ip̄ius no
bis ⁊ illis q̄bus dāna intulerint penā Syedmnadzyescza. al̄s
xiiij marcas vel maiorē penā illiꝰ terre. ꝑ cuius Terrigenas p̄
dicto statuto ꝯtrauētum fuerit. vna cum illatis dānis. ⁊ iniu
rijs. soluere tenebuntur. ¶ Que dāna ⁊ iniurie ꝑ illiꝰ solius
iuramētum. cui illata sunt. q̄cunq; ille sit corā nob̄ ꝓbari dn̄t
Excepti pōtificibꝰ. q̄ cum sepius ex diuersis. in remoti ꝑtibꝰ
cās agē hn̄t. ꝓcuratores ipsoꝝ. discretos et ydoneos Spiri
tuales vel nobiles secl̄ares Nob̄ istud p̄stent ¶ Uobis nihi
lominus hmōi trāsgressores statuti p̄ntis. nr̄a approbatione
et ꝯfirmatiōe. iudicādi ꝯdēnādi. ad satisfactionē ꝯpellēdi. et
puniēdi. omnibꝰ dilatōibꝰ remoti. omnimodā damꝰ ⁊ ꝯmit
timus facultatē ¶ Mandātes vob̄. omninoq; hr̄e volētes
Q̄ p̄ntes nr̄as āpprobationis. ⁊ ꝯfirmationis. hmōi lr̄as.
in libro terrestri. de v̄bo ad v̄bum. ad ꝑpetuā memoriā scribi
⁊ inferri faciatis Nos igitur ꝛ vladislaus dei gratia Rex polo
nie. ⁊c̄ Hoc laudabile statutum supius notatum Serenissi-
mi p̄ncipis ⁊ dn̄i Kazimiri dei gr̄a Regis olim polonie. p̄de-
cessoris nr̄i. renouan̄. ꝯfirmamus ⁊ ad librum iuri terrestris
scribi. ⁊ notari iussimꝰ. ꝓut antea in statuti eiusdē dn̄i Regis
Kazimiri ꝯtinetur. ac in omnibꝰ prius enarratis. obseruari.
et teneri. fecimus. de cōsilio prelatoꝝ. ac dn̄oꝝ nostrorum.

☞ Vladislaus rex cōfirmat statutum Kazimiri. et mādat illud publicari Trāsgressores statuti pena. xiiij. marcaꝝ vna cum illatis dānis ꝑcellendos.

☞ Dāna iuramento solius. cui illata sunt. ꝓbari debent. pontificibus in remotis agētibꝰ exceptis. q̄ ꝑ ꝓcuratores ydoneos. tā spūales q̄ seculares nobiles istud prestabunt.

☞ Dat Rex auctoritatem Judicibus trāsgressores. iudicandi. cōdemnandi puniēdi. et ad satisfaciendū cōpellēdi.

☞ Ad ꝑpetuā rei memoriā. Rex mādat. hanc confirmationem. in librū terrestrē scribi ⁊ īferri de v̄bo ad verbum.

¶ Constitutio Razimiri Regis Tertij filij Uladislai Jagellonis. de ꝓfectione bellica ⁊ pro damnis in profectione illa cōmissis in cōuentione Piotrkouiensi generali Sabbato post festum sancti Andree appostoli. Anno domini Millesimoquadringentesimoquinquagesimoseptimo edita per quaz datur arbitrium. damna passis. excōmunicandi Judices pro iniustitia

Aº 1457

Ista cōstitutio Razimiri eadē ē i forma cum constitutione Uladislai sui ꝓgenitoris preter paragraphū illum Qz si vos autaliquis vestrum

Razimirus dei gratia Rex polonie. Magnusdux Lithrvanie Russie prussieqꝫ dn̄s. et heres. Uniuersis et singulis. Capitaneis Regni nr̄i tā generalib⁹. q̄ꝫ particularibus. quibuscunqꝫ terris. et districtibus presidentibus. Gratiam et beniuolentiam Regalē Magnifici Generosi. et Nobiles fideles nr̄i dilecti. Quāq̄ꝫ felicis recordationis Razimirus Rex polonie predecessor noster. cum pluribus hostibus Regni sui. per tp̄a multa. bella. expeditiones. habuerit fecerit tenuerit. ⁊ egerit. nunq̄ꝫ tn̄ tp̄e felicis sui regiminis Regni. ꝑ bellatores. tot et tam grauia damna pericula. sacrilegia. effractiones bonorum. ecclesie et monasterioꝝ. fuerunt ⁊ sunt cōmissa. quod et quam grauia tp̄e nostri felicis regiminis regni. ꝙ dolenter referimus fuerunt. et sunt cōmissa. et perpetrata. Statuerat em̄ et laudabiliter ordinauerat. prefatus p̄decessor noster. cum prelatis. et consiliarijs regni nostri. Qz omnes. et singuli regnicole. quocunqꝫ nomine censeātur. ad expeditionem euntes nunq̄ꝫ in Ciuitatibus. oppidis. villis. allodijs et alijs bonis tam Ecclesiarum. ⁊ monasteriorum. q̄ꝫ secularium que edificia habent. sed in campis. vel rubetis stationem facere Nullasqꝫ rapinas. bonorum quorumcunqꝫ cōmittere et violentias inferre cuicunqꝫ debuissent ¶ Item statuerat cum prelatis et consiliarijs predictis. ꝓ leuiori cōparatione expensaꝝ. ad expeditionē transeuntium. comoda. et vtilitate regni pensatis Qz euntes ad expeditionē. ꝓ expen

Supra stitutiō pien̄. E dit reipi ce. fo. xxv

sis suis cōparandis bouē ꝓ media marca. vaccā ꝓ octo scotꝛ porcum ꝓ fertone. mutonē ꝓ duob⁹ grossis: duas aucas ꝓ gꝛ. cassulā tritici ꝓ duobus gꝛ. Cassulā siliginis ꝓ gꝛ. ⁊ cassulā auene. ꝓ gꝛ emere debuissent. Qd statutum ꝑ lōgā ꝯsuetudinē terrigenaꝝ nr̄oꝝ. fuit ⁊ ē tentum ⁊ laudabil'r obs̄uatuꝫ Sed tp̄e nr̄i felicis regiminis quorundā regnicolaꝝ nr̄oꝝ detestanda ꝑuersitas. nesciēs abstinē a vetitis: neqꝫ debito mō gaudere ꝯcessis tā laudabile statutum. in abusum dānabilē deducēs: nō em̄ p̄missa. s̄ multoplura. ac maiora mala. q̄ maiestatis diuine offensam: ⁊ regni nr̄i desolationē inducē vidētur ferociter ꝑpetrādo ꝯmisit: ꝓut ex subditoꝝ nr̄oꝝ clamoribus q̄rulosis. ꝑcepimus. ⁊ nosipsi certa exp̄ientia ꝓbauim⁹. Ex q̄bus in regno nr̄o. multa scādala. mag̃ p̄icula. ⁊ g̃uia incōmoda. necnō destructōes eccl'iaꝝ ⁊ monasterioꝝ sunt secuta ⁊ ampliora seq̄ (nisi celeri remedio succurratur) verisil'r p̄sumitur in futuꝝ. Nos igitur p̄missis. ⁊ alijs malis occurrere. ⁊ indēnitatibus regni nr̄i. ac eccl'iaꝝ ⁊ monasterioꝝ vtilitatibus ꝓuida circumspectōe. ꝓuidere cupiētes. tā laudabile statutum p̄decessoꝝ nr̄oꝝ. pariter ⁊ assensu p̄latoꝝ. cōsiliarioꝝ regni nr̄i approbātes. illd̄ auctoritate nr̄a regia ꝯfirmauim⁹ Vob. ⁊ cuilibet vr̄m dātes in mādatꝛ: q̄tin⁹ tā laudabile statutum. ac ip̄ius approbationē. ⁊ ꝯfirmationē. in ciuitatibus ⁊ oppidis. regni n̄ri. publicari. ⁊ ꝓclamare faciatis. Illud q̄ꝫ ab omnib⁹ regnicol' nr̄is. sub obtētu gr̄e nr̄e obs̄uare p̄cipiatis. trāsgressores v̄o ip̄i⁹ nob. ⁊ illis q̄b⁹ dāna intulerint. pena Sijethmadzijescha. vl' maiorē penā terre illius. ꝑ cui⁹ terrigenas p̄dicto statuto ꝯtrauentuꝫ fuerit. vna cuꝫ illatꝛ damnis. ⁊ iniurijs soluere tenebuntur. q̄ dāna. ⁊ iniurie ꝑ illi⁹ solius iuramētum. cui illata fuerint. q̄cunqꝫ ille sit. corā nob ꝓbari dꝫ. Exceptis pōtificib⁹: q̄ cum sepi⁹ ex diuers̄ caus̄. in remotis ꝑtibus agere hn̄t. ꝑ ꝓcuratores eoꝝ discretos: ⁊ idoneos spirituales vl' nobiles secl'ares corā nob illud p̄stēt Vobis nihilominus. ⁊ vr̄m cuilibet. hmōi trāsgressores statuti p̄nti nr̄a approbatiōe. ⁊ ꝯfirmatiōe iudicādum. et ꝯdēnāduꝫ satisfacere cōpellēdum. puniendum. omnibus dilatiōib⁹ remotis omnimodā dam⁹ ⁊ cōmittim⁹ tenore p̄ntium facl'tatē ¶ Qꝛ si vos aut aliq̄s vr̄m. in exhibēda iusticia. iniurias aut dāna passis: postq̄ꝫ ꝑ eos req̄siti fueritꝛ: negligētes: ac remissi fueritꝛ: poterint ꝑsone eccl'iastice ꝯ vos: ⁊ quēlibꝫ vr̄m pro

☞ Iudices seculares. iusticiā facere negligen̄. dāna passis postq̄ꝫ fuerint requisiti. p̄nt ꝑ ꝑsonas ecclesiasticas cēsurari et compelli.

☞ In optiõe et arbitrio ē. passi damnum. an ad iudicez spiritualē vel seculare volu̇it p iustiscia recurrere

huiusmodi negligẽtia: vti iure spirituali ꝛ p iudices eccl'iasti cos: cẽsuris eccl'iasticis ꝓpellere: q̃bus vos subiicim⁹. ¶ Volumus tñ esse in optiõe. ꝛ arbitrio iniuriã. aut dãnum passi: qꝫ possit ꝛ valeat sup dãnis ꝛ iniuriis. sibi illatis. ad eccl'iastiꝯ vl' secularẽ iudicẽ p iusticia recurrere. ¶ Mandam⁹ vobis ꝛ cuilibz vñm omnino hẽre volẽtes: qꝫ pntes nr̃as hmõi approbatõis ꝛ ꝓfirmatiõis l̃ras in libro terrestri ỏ vbo ad vbum. ad ꝑpetuã rei mẽoriã scribi. ꝛ inseri faciatis: in testimonium futuroꝝ: secus nr̃e gr̃e. sub obtentu nõ facturi Actum ꝛ datum pi̇otrkowie. in q̃ẽtione gñali Sabbo post festuz sancti Andree apl'i. Anno dñi Millesimo q̃dringentesimo q̃nquagesimo septimo: nr̃o sub sigillo pñtibus sub appenso ꝛ cẽ pñtibus ibidẽ reuerendissimo reuerẽdisq̃ in xp̃o p'rib⁹ dñis Jobe in scẽ eccl'ie Gnesnen. archiep̃o. ꝛ p̃mati: thoma Cracꝯ Jobe Uladislauien. cãcellario Andrea posnanien. epis venerabilicq̃ Jobe Luthkonis ỏ Brzesci̇e. vtriusq̃ iuris doctore archidiacono Gnesnen. Uicecancellario r̃gni polonie. nec nõ magnificis. generoꝫ. strennuis. ꝛ nobilib⁹ Jobe de czi̇sſsoꝝ Castellano ꝛ capitaneo Cracouien. Stanislao ỏ Ostrorog Caliscien. Berslao de Ri̇thkowi̇anỏ Siradien. Petro de Oppokow Lãcicien. Nicolao ỏ Cosczi̇elecz. Uladislauien. palatinis. Andrea de sprowa Palatino ꝛ Capitaneo Leopoliẽsi. petro ỏ schamotbuli Posnanien. Petro de Hai Calisiẽsi. Mi̇ncza de Rogoꝝ Siradien. ꝛ regni Polonie Uicethesaurario Creslao ỏ Curowi̇ali Lubliñ. Johanne ỏ borek brezensi. Petro ỏ mosczi̇na Bobruneñ. Petro ỏ Stri̇kow. Uladislauien. Stanislao de Schi̇dlowi̇ecz Zarnouien. Castellanis Creslao voi̇schi̇k de Goi̇cza Cracouien. Sandiwogio ỏ Lązenicza Sandomirien. ꝛ capitaneo Lublinen. Floriano de Paczanoꝝ Cracꝯ. Cristino de Smolsko Junizwladislauien dapifer. Jobe Kraska de Lubni̇cza Calisien Jacobo de Bamno Cracouien. pincernis. Et ali̇sq̃ pluribꝰ fidedignis: circa p̃missa. Datum p manꝰ p̃fati Reuereñ. patris dñi Johãnis Epi Uladislauien. Cancellari̇. ꝛ venerabilis Johannis Luthkonis ỏ Brzezi̇e: vtriusq̃ iuris doctor archidiacono Gnesnen. R. P. vicecãcellari̇ sincere nob dilectis. Sub sigillo nr̃o p̃tib⁹ appenso. in fidem p̃missoꝝ: Ad relationem eiusdem reuereñ. p̃is. domini Johannis episcopi Uladislauien. Regni Polonie cancellari̇.

Kazimirus tercius confirmando statutum Uladislai Jagellonis contra sustinētes ex cōicationum sententias constituit.

Sūmariū

¶ Confirmatio priuilegij: Uladislai Jagellonis. contra eos. qui excōmunicatiōis sententias. vltra annum sustinent. per Kazimirum tercium eiusdem Jagellonis filium. Pijotrkouie. Feria quarta post festū sācti Georgij proxima. Anno domini. Millesimo quadringentesimo quinquagesimo octauo cū insertione eiusmodi priuilegij.

In noie domini. Amen. Nos Kazimirus dei gratia Rex Polonie. Magnus dux Lituanie ꝛc. Ad perpetuam rei memoriam significamus p̄ presentes ꝛc. Et si regni nostri subditis: clementie nostre ꝛ regalis ꝓuisionis. in augēdis cōmodis: ac iuribus. immunitatibus: ac libertatibus cō seruandis finum extendimus. Quātomagis ecclesijs (Unde laus: et honor: altissimo Jesu cristo: omnium creatori: salusq; ꝓuenit animaꝝ Necnō ꝑsonis et mēbris ecclīasticis) id facere et impendere cōuenit. ¶ Proinde felicis memorie: serenissimus princeps. dominus Uladislaus Rex Polonie ꝛc. ꝓgenitor nr̄ charissimus. et p̄decessor: miḡtati hominum occurrendo. ꝛ ecclesiastice libertati. eiusq; membris ꝛ personis ecclesiasticis ꝛ secularibus paci et indemnitati sui regiminis ꝑsultius ꝓuidendo: suas certas. ꝛ patentes lr̄as. statuti fec̄ ꝛ ꝑdidit hmōi sub tenore. ¶ In nomine dñi amen. Uladislaus dei gr̄a Rex Polonie: necnon terraꝝ Cracouie Sādomirie: Siradie: Cuyauie: Lancicie: Lithuanieq; ꝓnceps supm⁹ Pomeranie Russieq; dñs ꝛ heres Ad ꝑpetuā rei mēoriā etsi subditoꝝ nr̄oꝝ secularium ꝙmodis. de benignitate Regia. libenter intēdimus Juraq; et libertates iꝑoꝝ: ꝙtra detestandam malignoꝝ. prauitatē. Bitionis nr̄e p̄sidio. cōfouemus: multomagis tñ regis pacifici. dominatoris vniuersoꝝ exem

Kazimirus tercius ordiēdo pfirmationē meminit cōstitutōnum. sui patris Uladislai Jagellonis ꝑ libertate ecclīastica ꝛ personis ecclesiasticis editarum

Uladislaus Jagellonis. priuilegiū originale: de libtate ecclie ꝛ ꝑsonis ecclīastice incipit.

BIBLIOTH. UNIV. JAGELLONICAE

Sūmariū Uladislaus Jagello Cracouie ꝯtra ex cōi

plo. ꝑ quē reges regnāt: ⁊ p̄ncipes dñantur. Eccl̄iam suā sā-
ctā ⁊ ꝑsonas spirituales. ⁊ seculares: sibi subiectas in iurib⁹
⁊ lib̄tatib⁹ ac statutis. a sanctis p̄rib⁹ editis. ꝯseruare ⁊ tueri ꝯ
uenit. ⁊ ip̄as ab omni imp̄ssionum incursu p̄seruare. Noscat
igitur. tā p̄ñs etas: q̄ꝫ posteritas futuroꝝ. Qꝛ quāq̄ꝫ sacris
canonibus: salubriter sanccitum. ⁊ lege humana. vtiliter sit
ꝓuisum Qꝛ q̄cunqꝫ p̄nceps: seu capitane⁹. baro. aut nobilis
miles aut vasallus. Et general̄r queuis alia ꝑsona spiritual̄
aut secularis. cuiuscunqꝫ status: dignitatis: gradus ⁊ ꝯditio
nis existat. ¶ Decimas q̄s sibi deus in signum vniuersalis
dominij: ꝑ alimēto seruiētium reddi censuit. Necnō: domos.
tributa: castra: villas munitiōes: possessiōes: ⁊ queuis bōa
ac alias res: mobiles ⁊ immobiles: ad eccl̄ias et pija opa: ac
religiosa loca. ꝑsonasqꝫ eccl̄iasticas spectātes: ac etiā paupe
rum hominum. in ipsoꝝ bonis degētium. rapuerit. inuaserit
occupauerit aut illicite detinuerit exactionauerit: tallias: seu
collectas imposuerit. seu iniuste impignorauerit: aut occasio
ne pignoris. aliq̄d extorserit. vel quouis q̄sito colore grauа-
uerit. vel rapi. inuadi. occupari. detineri. impignorari. seu ex-
actionari. mādauerit. ordinauerit. seu ratuꝫ habuerit. aut ra
ptorē. inuasorē: occupatorē: ⁊ detētorē illicituꝫ. cuꝫ re rapta
inuasa occupata ⁊ detēta ꝯseruauerit: seu in defensionē: susce
perit aut ī bonis eiusdē. notoriuꝫ dānum vl̄ māifestā offensā
intulerit. ¶ Nisi ominia. ⁊ singula. rapta. inuasa. occupata.
seu pignerata restituerit. Necnō de iniurijs ⁊ dānis illatis.
ac manifesta offensa cōdignā emendam. ⁊ satisfactionē impē
derit: cum ipsoꝝ cōplicib⁹: penis ⁊ cēsuris eccl̄iasticis debēt
subiacere. ¶ Tñ qꝛ nōnullaꝝ ꝑsonaꝝ secularium. regni nr̄i
adeo irrepsit ⁊ inoleuit iniquitas. Qꝛ penas. ⁊ censuras in et
ꝯtra tales. tā a canone q̄ꝫ ab homine ꝓmulgatas in sensum
dati reprobum. vltra annum animo indurato in contēptum
clauium sancte matris ecclesie animarumqꝫ suaꝝ periculum
Statutorumqꝫ predictorum vilipendium. ⁊ scandalum cri-
stifidelium plurimoꝝ. sustinere non formidant. ꝓpter quoꝝ
culpam. diuine vltionis gladius sepius perimit innocentes.
vnde etiam pullulant hereses. variaqꝫ insurgunt. animaruꝫ
pericula. ¶ Nos igitur Uladislaus qui intensis desiderijs.
p̄decessoꝝ nr̄oꝝ exemplo. tanq̄ꝫ tutor. ⁊ conseruator iurium.
libertatum. et priuilegiorum in ecclesia. personaꝝqꝫ sibi sub

¶ Deus velut vniuersalis dñator decimas sibi dari iussit.

¶ Raptor inuasor ⁊ occupator detentorqꝫ bonoꝝ eccl̄iasticoꝝ: ⁊ quilibꝫ dās occasionē: talia exercendi penis. ⁊ censuris eccl̄iasticis debet subiacere.

¶ De his q̄ vltra vnum annū cēsuras sustinēt ecclasticas

¶ Meminit wladislaus ꝯstitutionū ꝑ suos p̄decessores ꝓ libertate ecclesiastica sanccitarum.

rectarum ꝓpagationem.libertatis ecclesiastice:ex debito affectamus:ad executionē debitā statutoꝝ hmōi procedere cupientes:cum frustra conderentur leges:nisi executioni debite dēmādarentur. ¶ Ex quo etiam quos timor dei et mucro spiritualis.a malo nō reuocat pena temporalis:debet cohercere presenti nostro regio decreto.de consilio ⁊ vnanimi prelatorum ⁊ baronum nostrorum voto.scientia ⁊ assensu:volumus decernim⁹ ⁊ firmissime ac irrefragabiliter ꝓpetuo obseruari pollicemur. Statuimusq; ⁊ ordinamus ꝓ pntes: vt dum aliqs indigena regni nostri.cuiuscunq; status ⁊ cōditionis existat.ꝓpter raptum decimaꝝ vel aliarum reꝝ ecclesiasticaꝝ occupationē:aut rōe excessuuz quorumcunq; siue etiā in ꝓtumaciam:de nō parendo iuri ⁊ mādatis sancte ecclesie. ¶ Sententia excōicationis iuste fuerit innodatus.ipsamq; vltra annum legalem ꝓtinaciter sustinuerit nec curauerit ad gremiuz sancte matris ecclesie redire.⁊ ꝓ excessu debitā emēdā exhibere.Extunc anno huiusmodi elapso oīa bona eiusdem excōmunicati mobilia ⁊ immobilia:q̄ tunc possederit debent recipi ꝓ locoꝝ capitaneos quibus subiacent ⁊ apprehēdi.tenenda ⁊ possidenda:tādiu ꝓ Capitaneos hmōi quousq; ꝓ eosdē excōmunicatos vl̄ capitaneos memoratos.de huiusmodi bonis.damna vel valor rei ipsis lesis vel iniuriam passis plenarie exoluantur. ¶ Quibus solutis bona prelibata. prefatis excōmunicatis nō nisi absolutis.decernimus vice uersa restituenda ꝓ capitaneos prenotatos. ¶ Mandamus igitur omnibus ⁊ singulis regni nostri Capitaneis ⁊ vicesgerentibus eorundem.quatinus ad compescendam.talium excommunicatorum pertinatiam duriciam ⁊ temeritatem.premissa nostra saluberrima decreta executioni debite debeāt demandari perpetue et in euum.totiens quotiens.ꝓ prelatos. aliasq; psonas tam ecclesiasticas q̄ seculares.super hoc fuerint requisiti ⁊ moniti. ¶ Qz si prefati capitanei.Tenutariiq; nostri aut loca tenentes eorundē pro tempore existētes in executiōe premissorum:tardi fuerint vel negligētes Extunc ipsos omnes ꝓ huiusmodi negligētia per loci ordinarios:iaculo anathematis indulgemus feriendos:harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio litterarum Actuz Cracouie Sabbatho ꝓximo ante festum Purificationis marie virginis.Anno domini.Millesimoquadringentesimotri

8 ¶Quos mucro spiritualis a malo non reuocat pena tpalis debet cohercere.

9 ☞ Cuiuslibet excō municati vltra annū legalē excōicatōs ꝓ quocunq; excessu sustinētis oīa bona mobilia vl̄ īmobilia dñit ꝓ loci capitaneum apprehēdi ⁊ tādiu teneri.quousq; de eis ꝓ excōicatum vel eūdē capitaneuz satisfactō psone lese impendatur.

10 ☞ Solutiōe facta iniuriā passis et absolutiōe obtēta.bona ꝓdicta.raptori ꝓ capitaneū restituāt

11 ☞ Mādatū regis ad capitaneos.

12 ☞ Capitanei remissi in executiōe ꝑmissoꝝ ecclīasticis censuris sunt feriendi

Sūmariū Uladislaus Jagello Cracouie. cōtra excō

cesimotercio presentibus Reuereñ in christo patribus dominis Sbigneo Cracouieñ. ⁊ Joāne Chelmeñ. epis. Necnō magnificis. ⁊ Nobilib⁹ Nicolao de Michalorv Castellano Cracouieñ. Petro de Pijeskorvaskala Palatino Crac. Joanne. Glorvacz de Oleschnycza Marsalco Regni polonie. ⁊ Joanne de Conijeczpolije. Ac alijs q̄plurib⁹ militibus nostris dilectis. Datum per manus venerabilis Stanislai de opporov. decretorumdoctoris. decani Cracouiensis Sedisapl̄ice protonotarij regni nostri predicti Uicecancellarij. nobis sincere dilecti ad Relationem Magnifici Joannis de Conijeczpolije. ¶ Nos itaq; vestigia ꝓgenitoris. et predecessoris nr̄i prelibati charissimi: toto mentis nostre conatu insequi ⁊ amplecti satagentes: lr̄as huiusmodi statutuz laudabile in se cōtinentes cum eorum toto tenore de ꝯsensu ⁊ voluntate prelatorum ⁊ baronum ac consiliarioꝝ regni nostri: approbam⁹. innouamus: ratificamus: ⁊ confirmamus tenore presentiuz mediante. Quo circa omnibus ⁊ singulis p̄ntibus ⁊ futuris regni nostri capitaneis tenutarijs ⁊ eoꝝ vicesgerentib⁹ Mādamus quatinus p̄dictas nr̄i progenitoris statuti lr̄as in omnibus clausulis. punctis. ⁊ conditionibus teneant: ⁊ ad vnguem ꝑpetuo: ⁊ inuiolabiliter obseruent. Aliosq; in suis capitaneatibus tenutis ⁊ districtibus ipsis quomodolibet subiectos suppositos cuiuscunq; p̄eminentie gradus: aut ꝯditōnis existant. arceant: ⁊ cōpellant iuxta vim et formam p̄dictarum ꝓgenitoris nostri litteraꝝ quotiens tā ꝑ p̄latos: quam al's ꝑsonas eccl'iasticas et seculares fuerint sup hoc requisiti. et postulati. ¶ Q̄ si ip̄i capitanei ⁊ tenutarij seu ipsoꝝ loca tenentes. ꝓ tp̄e existētes in premissoꝝ executione se remissos ⁊ negligentes: aut al's quomodocunq; difficiles reddiderint extunc ipsos ⁊ eoꝝ quēlibet ꝓpter hmōi incuriā ⁊ cōtēptum mādatoꝝ nr̄oꝝ excōicationum sentētijs ⁊ censuris eccl'iastici in eos ꝑ locoꝝ ordinarios: eorumq; vicarios ⁊ officiales generales fulminandos ⁊ ꝓmulgandos subdimus ⁊ subicim⁹ ac perpetuo subiacere decernimus ⁊ obligamus tādiu ꝓcedendum: quousq; ad ipsaꝝ executionem lr̄aꝝ curauerint ꝓcedere cum effectu. Harum quibus sigillum nr̄m est appensum testimonio lr̄aꝝ Actum in ꝯuētione generali pijothrkrouiensi. ꝓ festo sancti Adalberti celebrata feria quarta post festum sancti Georgij ꝓxima. xxvj. mensis Aprilis Anno dñi

Kazimir⁹ terci⁹ statut i paternū cōfirmans Mādat omibus capitaneis et eoꝝ vicesgerentibus hāc cōstitutionē tenere in omibus suis punctis. Aliosq; sb̄iectos. ad tenenduz compellendos fore

¶ Subijcit R. M. Capitaneos negligentes. sentētijs excōicationū per loci ordinarios contra eos fulminandis.

municatos cõstituit Razimirus confirmat

Millesimoq̃dringẽtesimoq̃nq̃gesimooctauo pñtib⁹ ibidẽ re uerẽdissimo reuerẽdisq̃ ĩ xp̃o pñb⁹ dñis Jobe sctẽ Gnesneñ. ecclie archiepo t p̃mate Thoma Cracl. Jobe Uladislauien. t regni Polonie cãcellario: ac Andrea posnanien. eccliarum epis: venerabiliq̃ Jobe Luthlzonis d̃ Brzezĩe vtriusq̃ iuris doctor archidiacono Gnesneñ. t vicecãcellario regni polonie. Necnõ magnificis generosis nobilib⁹ t strennuis Johãne de Czĩzorv Castellano. Jobe de Thanczĩn Palatino Cracl. Luca de Gorka Posnanien. Stanislao de Ostrorog Calischien. Berslao de Rỹthrvanĩ Sãdomirien. Petro de Oppororv lancicien. Nicolao de Cosczelecz Brestẽ. Palatinis. Andrea odrorvansch de Sprorva: Palatino t capitaneo Leopolien. Jobe de Pỹlcza. Mỹncza de Rogorv Siradien. t regni Polonie vicethezaurario. Petro de Thurorv. Sandomirien. Petro d̃ Strỹkorv Uladislauien. Stanislao Schỹdlorvĩecz. zarnorvien. castellanis Creslao voỹschỹlk d̃ voỹcza Cracl. Sãdiuogio de Lãczenicze Sãdomirien. Johãne Curothpathrva d̃ laczuchorv lublineñ. Succamerariis. Nicolao d̃ brzezĩe regni polonie Marsalco Jobe craslza de Lubnĩcza Calischien. Jobe de Sczelroczĩnĩ Bapifero. Sandomirien. Nicolao Lublineñ. Nicolao Pỹenỹaschecle de Ũỹthrvicze Cracl. capitaneo. Jobe de Melstbỹn. Johãne de Tharnorv. Jacobo de Bampno Pincerna. Nicolao d̃ Chrzanstborv tribuno Cracouien. ac venerabilibus. Jacobo de Sỹenno Gnesneñ. t Cracouien. Jacobo Loth d̃ dãpno decano Cracouien Johãne de Pnĩorv decretor doctore. Archidiacono Jobe Uoỹschỹlk de Uoỹcza Custode Cracl. Petro Spinelk de Banthlzorv Gnesneñ. t Cracouien. Canonico. Et alĩs q̃pluribus fidedignis circa p̃missa. Datum per manus prefator Reuereñ. patris. domini Johãnis Ep̃i: Uladislauien. t Cancellarĩi: ac venerabilis Johannis luthlzonis de Brzezĩe vtriusq̃ iuris doctoris archidiaconi Gnesneñ. t vicecancellarĩi Regni Polonie sincere nobis dilectorum Ad relationem prefati venerabil̃ Luthlzonis d̃ brzezĩe doctoris vtriusq̃ iuris archidiaconi Gnesneñ. Uicecãcellarĩi

Sūmariū

Kazimirus tercius in opatorviecz statuit

¶ Kazimirus tercius Uladislai Jagellonis filius in oppathorvijecz sanxit Statuta de raptoribus et inuasoribus bonorum ecclesie que edidit i Nouaciuitate sub data infrascripta.

Kazimirus dei gratia Rex Polonie. Magnusdux Lituanie. Russie Prussieqz dñs t heres tc. Uniuersis t singul' Capitaneis Signanter tñ Cracouieñ. Sādomirieñ. noueciuitatis Radomieñ. Lublineñ. t alijs vbilibet cōsistentibus presentibus requireñ. sincere t fidelib⁹ dilectis. Gratiam nostrā cum fauore Magnifici t generosi sincere: t fideles nostri dilecti. Nō sine graui animi molestia: ac diuine vltionis metu quotidianas spiritualium regni nostri querelas. lacrimis etiam permixtas audimus. Quomodo ipsi per terrigenas belligeros. qui ad expeditionem generalem proxime preteritam procedebant in bonis ecclesiasistis preter morem terrestrem: damnificati sunt. Volentes itaqz vltionem diuinam intercipere: nraqz animaduersione preuenire Cum omnibus consiliarijs nostris in oppatorvijecz exercitualiter congregatis talē modum inuenimus statuimusqz: per quem ipsi spirituales dampna sua per viam iuris repetent breuiorem. ¶ Qz quilibet p dampnis suis: possit coram capitaneo loci: cui damnificator ipse subiacet eum conuenire quē ipse capitaneus p dampnis illatis nō secus qz pro articulo castrensi. vno ex quattuor in iure descripto iudicare debebit. ¶ Et admittere probationē actori: sicut violētia domestica: aut si actor id egerit: quod arbitrio eius deferimus purgatione iuramenti more castri reus iudicetur. ¶ Si vo capitaneus in longa distantia fuerit: coram quo reus deberet trahi in causam: poterit actor spiritualis opportunitate capta: dum ipsi in partibus Cracouiēsis t non maiorispolonie essemus constituti: ad nostri presentiam reum citare: quem nulla districtus euocatione volumus excipi: sed more bellico actori iusticiam ministrare: que omnia descripta de spiritualibus bene possessionatis terrestri domi

1 ☞ Inferens alicui spūali dānū coram capit'. cui subest est cōueniēdus t nō secus quā p articulo castrēsi vno ex quattuor p eū iudicadus

2 ¶ Actori sup dāno illato incūbit pbatio: alis reus iurabit se esse immunem a damno illato

3 ☞ Capitaneo a loco lōge distante pt. Actor reū cora rege in terra Cracl. agēte cōuenire. sine districtus exceptione.

Capitaneo a loco

nio siue hereditario intelligere volumus. ¶ De alijs vo spiritualibus inferioris conditionis: qui propter eorum egestatem in iudicijs terrestribus: maxime sic remotis non sufficient impendere. Extunc poterint in iure eoruz ecclesiastico dānificatores suos conuenire: in quo quandocunqz iuste conuicti fuerint: ⁊ censuras vltra annum sustinuerint volumus ꝙ rigidissime. constitutio d̄ talibus edita. obseruetur. ⁊ ꝙ turri mancipentur. hanc volumus. a iudicibus spiritualibus. ⁊ actoribus seueritatez moderari: vt nec illi in petendo. siue existimando damna sua: nec isti in decernendo modum excedāt rationabilis equitatis. In cuius rei testimonium Sigillum nostrum presentibus est sub appensum. Datum in Nouaciuitate Corczijn: feria sexta proxima ante dominicam Oculi. Anno domini. Millesimoquadringentesimoseptuagesimoquarto. Ad mandatum domini regis.

¶ Spiritualib⁹ inferioribus. nō habētibus impensas in iure terrestri. conceditur facultas cōueniendi suos damnificatores in iure spirituali. qui si cōuicti cēsuras vltra annuz sustinuerint in turrī nijciaantur.

Finit kazimirus tercius statutū contra raptores bonoruz eccl̄ie.

Sūmariū Interdicta ⁊ excōicatiōes. ꝓ iniurijs eccl'ie

¶ Ut āt tollātur dubia de Interdictis et excōicatis: iuxta statutū ꝓuīcie Gnesneñ. pro raptu ⁊ īuasiōe bonoꝝ ⁊ ꝑsonaꝝ eccl'ie Nos Alexāder Rex ad informatiōz subditoꝝ nostroꝝ spiritualiū et seculariū. iura diuina nō callētiū decisiōz ꝺ corꝑe iuris ⁊ ꝺ libris eccl'ie doctoꝝ suꝑ statuto ꝓuīciali Gnesneñ. scriptā. ꝑ venerabilē Nicolaū Cottfijcz Archidiaconū Posnanieñ. et Canonicū Gnesneñ. iuris pontificij ac legū doctorē collectā congestis per nos priuilegijs Regni communibus asscripsimus sub ordine infrascripto

Tatutū ꝓuincie Gnesneñ. positum sb̄ ti. de rap. disponit ⁊ statuit. Qꝛ hij q̄ decimas. possessiōes tributa ac bona mobilia ad ecclesias personasq̄ eccl'iasticas: ac eorum subditos spectantia: rapiunt. inuadunt: occupant: exactionant: iniuste pignorant: extorquent: vel quouis sumpto colore grauāt: aut in bonis eisdem. notorium damnum seu manifestā offensam inferunt. post tres dies (nisi satisfecerint) Excommunicationis sententiam incurrunt ipso facto.

☞ Inuasor bonorum ecclesie est excōmunicandus

Circa qꝺ statutū. Noto primo. id qꝺ notat panormitan⁹ in rubri. de sagitt. Qꝛ hic rubꝝ est generali⁹ nigro. Rubrica em̄ loq̄tur solum de raptorib⁹. Text⁹ v̄o etiā ꝺ illis q̄ alioquin dānum: grauamen aut offensam faciunt: absq̄ eo ꝙ aliq̄d rapiant auferant ⁊ exportent

Pro clariori tñ statuti intelligētia: p̄mitto p̄muz: ꝙ h̄ v̄buz dānuz ꝓp̄e ꝑtinet ad res ⁊ ē q̄dā destructio seu deteriatio reꝝ ī bōis nr̄is ꝯsistētiuz: vt in. l. iij. ff. de dāp. infec. vbi iuriscōsult⁹ dānum vocat p̄rimonij diminutionē.

☞ Damnum proprie in rebus

¶ Uerbum v̄o offensa ꝓprie ꝑtinet ad ꝑsonā: et ē q̄dā iniuria facta ꝑsone seu in ꝑsonā: q̄ hominē ad iustā turbationē induc̄ vt dic̄ bar. in. l. cum filium. ff. ꝺ here. insti. Tñ large sumēdo

☞ Offensa ꝑtinet ad personā ꝓprie.

ius diuinum diffinit ⁊ excōmunicationes. Sūmariū

vocabula aliqñ offensam ꝑsone vocam⁹ dānum: vñ dt alex. in.l.iusurādum.ff.d iureiurā.ꝑ.l.si in duob⁹.ff.d reg.iur. ꝙ dānum fame ꝑfertur dāno pecuniario. Et eꝯ dānum rerꝫ vocam⁹ offensam ꝑsone. vñ dic tex.insti.d iureiu.ꝙ si cui⁹ bōa q̄si debitori cum tñ nihil debeat: possessa sint iniuriā admitti manifestum ē: ⁊ sic large dānum ⁊ offensa: vnum ꝓ alio possunt poni ¶ Hoc ꝑmisso q̄ro: qualr in h statuto capiātur hedcōnes dānum seu offensa vtꝫ stricte ⁊ ꝓpe an v̄o large: ita ꝙ vnuꝫ capiatur ꝓ alio ⁊ vnuꝫ intelligatur in alio. Et rñdeo ꝙ capiuntur stricte ⁊ ꝓprie: nō em̄ op⁹ ē: vnuꝫ sub alio intelligere: vbi singla ponuntur exp̄sse: qꝛ incerti nō ī incerti ē locus subauditōi: l.ꝯtinuam⁹.ff.d v̄.obli.fac regla in penis li. vi.exq̄ em̄ statutum est penale debꝫ fieri stricta interp̄tatio.

Scdo ꝑnoto ꝙ damnū seu offensa habēt se ad rapinā inuasionē occupatiōꝫ ⁊ executiōꝫ iniustā pigratiōꝫ extorsionē: sic gen⁹ ad spēs: ꝑdicātur em̄ d q̄libꝫ ipoꝝ ⁊ valꝫ ꝯseq̄utia rapina ē: g̃ dānuꝫ seu offēsa ē ⁊ nō eꝯ: ⁊ sic d singul Capio tñ h gen⁹ nō ita ꝓpe vt capitur a dyaletici: s̄ s̄m legistas ꝓ eo ꝙ ꝯtinet sub se plura: vt not.panor.in.c.pastoral. §.qm̄ de rescptis. ¶ Hoc ꝑmisso q̄ro: an istud statutuꝫ hēat locum in alijs casib⁹ sub istis v̄bis gñalib⁹.s.dānum seu offensa tacite cōp̄hēsis: vltra casus q̄ sunt spālr enumerati. scꝫ rapina ⁊c. Et rñdeo ꝙ sic ꝑ ea q̄ nōt panor.in.c.sedes d rescriptis. In scdo nō. ⁊ in q̄nta colump. vbi dr̄ ꝙ quotiens enumeratis speciebus subiungitur genus sub nomine adiectiuo licet illud genus restringitur: vt non comprehendat nisi species pares expressis Non tamen restringitur ad species exp̄ssas tantum: sed ymmo comprehendit omnes alias species tacite sub eodem genere comprehensas: que sunt pares exp̄ssis ¶ Cum autem hic enumeratis speciebus: scilicet rapina inuasione ⁊c. Subiunguntur dictiōes generales: scilicet damnum: seu offensa: quibus dictionib⁹ generalibus adiunguntur nomina adiectiua. Nā huic dictioni damnum adiungitur hoc adiectm̄ notum huic dcōni offensa adiungitur hoc adiectiuum manifesta. Dico ꝙ h statutum: hꝫ locum etiā in alijs casibus tacite sub eisdem verbis generalibus comprehensis ¶ Sꝫ q̄ro q̄ sunt isti casus: tacite sub eisdē v̄bis gñalib⁹ ꝯp̄hēsi: dico ꝙ sub v̄bo dānum inferr̄ ꝯp̄hēduntur illi. q̄ incendunt edificia q̄ sunt in bōis ecclie. ⁊ q̄ mutilāt aut necāt peco-

Large vnum ꝓ reliquo ponitur.

Hic tamen ꝓprie sunt accipiēda.

In penis stricta interp̄tatio faciēda

Damnū ⁊ offensa ad rapinā inuasionem ⁊c. sicut gen⁹ ad speciē se habent.

Genus comp̄hēdit species suas.

Statutum ꝓuiciale hꝫ locum in casibus sub verbis generalib⁹ cōp̄hēsis

Hoc notabile declarat precedens

ra ⁊ pecudes. Isti em̄ lz nihil rapiāt nihil extorquat ⁊c̄. Tñ
qꝛ dāt dānuz incidunt in penā hꝰ statuti. Sb̄ v̄bo v̄o offensā
inferr̄t. ꝯp̄hēduntur illi q̄ in bona eccl̄ie veniētes ꝑcutiunt ho
mines familiā aut sb̄ditos eccl̄ie. Isti em̄ q̄uis nihil rapiunt
⁊ nll̄m dānum faciunt: qꝛ tñ offendunt incidunt in penā huiꝰ
statuti. ¶ Et qꝛ dr̄ in tex. q̄uis sumpto colore g̃uēt: q̄ro quō
possint colorari g̃uamina: d̄ q̄bꝰ in tex. Rñdeo ⁊ pono exem-
pluz in rapina. ꝑ. c. clericos. d̄ immu. eccl̄. li. vj. siq̄s rapiēdo
ꝓtestatur se id nōie doni mutui. aut ꝯmodati accipe l̄ pono ex
emplum d̄ ill̄ q̄ veniunt ad bona eccl̄iaꝝ: ⁊ exigunt victualia
⁊ statōes sub colore hospitalitatī asserētes clericos ꝑtinē ad
hospitalitatē: vt s̄. d̄ immu. eccle. ī statuto q̄ incipit Itē cuz
ad aures Clerici em̄ nō tenētur ad hospitalitatē: nobiliuz: di
uitum aut stipendarioꝝ: gl̄. in. l. j. ⁊ l. omnia. C. de ep̄is ⁊ cl̄.
Sz solum ad illam que ꝯtinet offm̄ pietatī. xlij. di. §. j. c. ij. d̄
sup. neg. prel. ⁊ ꝑ dec. in. c. d̄ monachis d̄ p̄ben. ⁊ ꝑ bar. in. c.
j. de empt. ⁊ vēdi. ¶ Et qꝛ in tex. dcōnes adiectiue adiuncte
v̄bis generalibꝰ q̄lificāt ip̄a. Nā v̄bo dānum adijcitur quali
tas notorij. v̄bo offensa adijcitur q̄litas manifesti ¶ Quero
an iste q̄litates notorij ⁊ manifesti debeant referri ad casꝰ spe
cialiter enumeratos: ⁊ ita q̄lificēt easdē spēs sic q̄lificāt genꝰ
vl̄ an vnum v̄bum gñale: q̄litatē suā ꝯiceret alteri v̄bo gña
li ⁊ eꝯ. ⁊ rñdeo q̄ sic. Moueor ꝑ ea q̄ notat bar. in. l. doli. ff. d̄
ser. cor. vbi dr̄. q̄ q̄tiēs in aliq̄ statuto enumerātur pl̄a delic-
ta: si circa vltimuz adijcitur aliq̄ q̄litas. illa refertur etiā ad de
licta priꝰ enumerata ⁊c̄. fac̄ q̄ nōt panor. in. c. inq̄sitionē. de
appel. dicēs q̄ q̄litas in fi. dispōnis posita nō r̄stringetur tm̄
ad immediate p̄cedētia: s̄ ꝯcernit omnia in dispōne ꝯtēta. ma
xime vt dic̄ phil. in. c. ij. req̄ris. e. ti. ex q̄ nō ē dare dr̄iam. q̄re
magī ad vnuz: quā ad aliuz r̄feratur ꝑ leges ibidē allegatas.
Facit q̄ nōt idē bar. in. l. p̄tor. §. en idq̄z. ff. vi. bo. rap. in illa.
q. an dicta in p̄cedētibꝰ intelligātur repetita in sequeñ. ꝑ q̄ di
co q̄ ista qualitas notorij: addita v̄bo dānum. Et q̄litas ma-
nifesti addita verbo offensa referenda est ad singula tā spāl̄r
expressa: quam tacite in verbis generalibus comprehensa.
¶ Deinde q̄ro Quō h̄ dcō manifesta. posita in statuto dz ac
cipi. ⁊ añq̄z rñdeā. p̄mitto. q̄ h̄ dcō manifestum. in iure aliqñ
capitur impropē ꝓ notorio: vt in. c. manifesta. ij. q. j. ⁊ c. qm̄
d̄ filijs p̄sbi. ⁊ c. ex ꝑte. cum. c. seq̄n. d̄ v̄. sig. aliqñ v̄o capitur

☞ Quō dāna possunt colorari vl̄ grauamina.

☞ Quō clerici ad hospitalitatē teneātur.

☞ Notoriū ⁊ manifestuz ad quid referenda sunt.

¶ Manifestū aliqñ ꝓprie: aliqñ improprie accipitur

etiā in ꝯtutiōib̄ uincialiti. de im nitate e siaꝝ. ¶ cū ad a

ꝓprie. ꝓut ē q̄dā spēs de ꝑ se. differēs a notorio. ⁊ hn̄s se ī minus q̄m notorium. ⁊ est illud qd̄ ꝓcedit ex certo autore. ⁊ p̄t ꝓbari. xj. q. iij. eoꝝ. ⁊ notatur in. c. cum olim. d̄ v̄. sig. c. venerabilib⁹. v̄. senes autē de sen. exco. li. vj. ⁊ in. c. vr̄a. de coha. cle. ⁊ mu. ꝑ glo. ⁊ dec. ¶ Hoc p̄misso: rn̄deo ad quesituz. ꝙ dictio manifesto: h̄ dz accipi ꝓprie: ꝓ nō notorio. Moueor p̄mo: qꝛ v̄ba statuti sꝑ dn̄t poti⁹ ꝓprie: q̄m impropē exponi: et interp̄tari. Si tal' interp̄tatio nō ē ꝯria iuri cōi: ꝟm bar. in. l. p̄tor ait: vt. ff. de dāp. infect. ⁊ panor. c. cuz dilect⁹ d̄ ꝯsue. Sz certuz ē: ꝙ h̄ expositio ꝓp̄a h⁹ v̄bi mā̄ifesta nō ē ꝯria: ymmo ꝯsona iuri cōi. ¶ Nā ꝟm ius cōe: ille q̄ trāsgreditur legez in occulto: nōminūs incidit in penā legꝛ: q̄m ille q̄ trāsgreditur in publico. vn̄ dicit glo. nō in cle. de here. in v̄. eoip̄o ¶ Qꝛ ille q̄ ꝑcutit clericum in occulto nō min⁹ cadit in sentētiā canonis: q̄m ille q̄ ꝑcutit in publico. Et nō min⁹ dz declarari excōicatus dummo hmōi ꝑcussio occulta. i. nō notoria: possit ꝓbari. ¶ Scd̄o moueor ꝑ ea q̄ notat panor. in d. c. Cum olim: de v̄. sig. vbi dic̄ ꝙ sꝑ h̄ dictō manifesta: dz accipi ꝓprie: si materia subiecta h̄ patitur. Qꝛ āt materia subiecta h⁹ nr̄i statuti: h̄ patiatur. ymmo req̄rat ꝓpt̄ mētē statuētiuz. ¶ Probatur ꝑ argm̄: ab absurdo: seu incōueniēti: qd̄ est in iure validum. vt dic̄ glo. in. c. dudum: de p̄ben. li. vj. Si em̄ debēt accipi ꝓ notorio: ⁊ sic ꝑ ꝯn̄s h̄ statutum: debēt tm̄ in casu notorio intelligi: Sequeretur hoc incōueniēs ꝙ aliqn̄ ille: q̄ pauca raperet: eēt excōicat⁹ vigore h⁹ statuti. Ille v̄o q̄ mlta raperet aliqn̄ nō eēt excōicat⁹. ¶ Exēplum: ille q̄ dum dies est: veniret ad villā ⁊ vicinis cernentib⁹. rapet vnum equum: esset excōicatus. Ille v̄o q̄ veniret de nocte: ⁊ alijs vicinis dormiētibus: aggrederetur vnā domum (⁊ frustra repugnāte hospite) recipet mltos equos: oues boues ⁊c̄. nō eēt excōicat⁹: ꝓpterea: qꝛ fcm̄ nō eēt notorium. Silr̄ ille: q̄ solo pastore presente: et repugnante gregem: totius ville: qui ibat in pascuis abigeret. nō esset excōicatus: qꝛ non posset dici notorium: ꝙ vnus tātum vidit. Sed hoc esset inconueniens: ⁊ contra mentem statuētium: qui voluerunt ꝑ hoc statutum ꝓuidere ne bona eccl̄iaꝝ ⁊ pauꝑm hoim̄ in eis degētium siue occl̄te siue notorie rapētur ⁊ dānificarētur ymmo forte ex mēte statuentium possit argui ꝙ h̄ v̄ba notorium dānuz seu manifesta offensa. nō eēnt in h̄ statuto posita ad dr̄iam occulti dāni seu

¶ Verba statuti debent ꝓprie interpretari.

¶ Trāsgressor occl̄tus nō min⁹ incidit penam legis quam publicus.

¶ Percussor clerici in occulto incidit sētētiā sicut ī publico

¶ Manifestum debet accipi proprie.

¶ Argumentuz ab incōuenienti est ī iure validum.

Exemplo.

¶ De raptore notorio ⁊ nō notorio exemplum.

offense clādestine. Sz poti⁹ ad dr̄iam modici dāni ⁊ ꝑsone offense: vt sit sensus dānum notorium id ē notabile. Et offensa manifesta id ē nō ꝑuula. ¶ Quia modic⁹ excess⁹ nō eēt curādus. ſm glo. in. c. reuera. de ꝯse. di. ij. v̄. mortui Et lz pro hac expōne fac̄. tex. ī. c. ex ꝑte ade. d̄ r̄sti. vbi raptores ꝓpter notorietatē famosos vocat nōbiles: tn̄ qꝛ alibi nō repio h⁹ expositiōis fundamētum nō sequor eum: sz sequor p̄mā expositōez ⁊ capio h̄ v̄buz manifesta ꝓprie: ꝓ nō notorio ꝙ ꝓbari potest Et ꝯcludo ꝙ h̄ statutum hz locuz tā in raptu. dāno. offensa. notorijs. q̄z in nō notorijs ¶ Quāuis āt vigore h⁹ statuti tā notorius quā manifest⁹ id ē nō notori⁹: raptor incidit in excōicationē: tn̄ alr̄ ꝓcedetur ꝯ̄ notorium. ⁊ alr̄ ꝯ̄ nō notorium. vt j. subijciā. ¶ Oppono tādē ꝯ̄ istud statutum ⁊ arguo illud nō eē validum p̄mo ex eo ꝙ in ip̄o. nō p̄missa monitōe. fertur excōicatōis sentētia. ip̄o fctō. qd̄ ē ꝯ̄. c. sacro. d̄ sen. exco. c. Romana. §. sz nec in spē. e. ti. li. vj. ¶ Rn̄deo p̄mo ꝙ ex diuersꝭ nō infertur. l. popinian⁹. ff. d̄ mino. sz dcm̄. c. sacro: in alio casu loquitur. s. d̄ excōica. q̄ fertur ab homine. nō nisi ꝓ ꝯtumatia. vt dic̄ glo. xj. q. iij. c. ep̄i. A iure tn̄ seu statuto: fertur etiā ex delicto: vt in. c. si q̄s. xvij. q. iiij. Scd̄o respondeo ꝙ imo in hoc statuto: saltē tacite excōicatōez p̄cedit monitō Nā vt dic̄ Jo. an. in. c. ij. ne cle. vl̄mo. in nouella. sup gl̄. ij. qn̄cunq̄z in sinodo aliq̄d mādatur vl̄ ꝓhibetur sub pēa: illd̄ mādatum seu ꝓhibitio hr̄ loco monitōis: ita ꝙ ꝯ̄ faciēs: incurrit penā. absq̄z alia monitiōe. ꝙ dcm̄ Jo. an. allegat ⁊ seq̄tur rota. sub ti. d̄ dolo ⁊ cō. in nouis deci. incipien̄. Itē extra rotā. ¶ Hoc idē voluit panor. ī c. j. d̄ rap. ij. nō. dicēs ꝙ iō ꝑ sinodale statutuz excōicatio p̄t fieri ꝓ delicto absq̄z monitōe: qꝛ statutum tacite admonet. ¶ Circa hāc scd̄am solutionē possit dubitari. de rōne differentie: quare supra in statuto prouinciali sub titulo de immu. eccle. §. qui cum administrorum: quasi in eisdem terminis fertur excommunicationis sententia ipso facto: ⁊ tamen ibi cauetur: vt p̄mittatur monitio p̄usq̄z incidat in eādē In statuto v̄o isto: nihil cauetur. de hmōi monitōe p̄mitten̄. ¶ Respōdetur ꝙ licet ꝯditores legis. aut statuti possint ferre excōmunicationis sententiā ip̄o facto: monitione non premissa: nō tn̄ tenentur: imo possunt etiā p̄figere terminum ad satisfaciendum. ¶ Ita vt delinquēs. nō incidat eandē sentētiam: nisi tunc factus fuerit ꝯtumax. vt in. c. iij. de rap. ij. rn̄so

¶ Modic⁹ excessus nō est curandus.

¶ Aliter ꝓcedit cōtra raptorē notoriū aliter ꝯ̄ nō notoriū.

¶ Oppositio cōtra istud statutum.

¶ Solutio oppositionis duplex.

¶ Per sinodale statutum excōicatio p̄t fieri ꝓ delicto absq̄z monitione.

¶ Dubitatur de rōne differentie

¶ Rn̄sio ad dubiū.

¶ Delinquens non incidit sn̄iaz nisi cuz fact⁹ fuerit ꝯtumax

Quare tñ cōditores legis: aut statuti: hoc aliqñ faciunt aliquando non: nō semp pōt dari ratio. l. nō omnium. ff. ꝺ legi. Ex quo ad hoc statutum nostrum ⁊ illꝺ qꝺ est positū sub ti. de immu. eccle. credo possit dari hec ratio differētie Cum illud de immu. eccle. aliud habet fundamentū. quia em̄ in turba vel exercitu: nō facile pōt sciri priuata persona: que cōmittit raptum: vnde ne ꝓpter hoc: impune spoliarentur bona ecclesie illud statutum fecit ꝓuisionē: ⁊ voluit puniri illum: q̄ est principalis in exercitu: ⁊ qui habet potestatē ducēdi ⁊ locandi exercitum: vbi vult ⁊ ponunt nō ꝓprie ꝓ damno: ß ꝺm c. fi. de iniu. ideo q̄ dat occasionē damni faciendo stationes in bonis ecclesie: que vtiq; sine damno fieri nō potest. Unde q̄ facere stationem: nō est culpa que ipso suo genere esset pctm̄ voluit dictum statutum: no excedere terminos. c. reprehensibilis: de appel. sed voluit eum prius moneri antequā incideret In hmoi sentētiā ipso facto platā. ¶ Sec⁹ in ꝺ nō statuto quia em̄ raptus est pctm̄ ipō sui genere grauissimum ⁊ iure diuino ꝙ decalogum phibitum: ergo merito in ipso seueritus ꝓcedendum. ¶ Oppono secundo contra hoc statutum. ⁊ arguo illud esse insufficiens. ex eo q̄ in ipso nihil cauetur: vt saltem iudex premittat citationem contra raptorem: ante quā sententialiter ꝺclaret eum incidisse: in dictam excommunicationum sententiam. quod videtur esse ꝓtra. c. caueāt iij. q. ix. contra. l. j. §. item cum. ff. que sen. sine appel. ⁊ inſti. de pen. temere liti. §. omnium autem. ¶ Pro solutione sciendum est q̄ panor. in. c. quenit. primo ꝺe appel. ponit hāc questionem: an ille qui pro aliquo delicto: incidit in sententiā excommunicationis a canone: aut statuto latum: ipso facto debeat necessario citari: ad vidēdum ꝺclarari se incidisse in eādē. ¶ Et dat hāc distinctionē: q̄ aut delictuz nō ē notoriuz ⁊ dz necc̄ario citari: aut ē notorium: ⁊ tc̄ nō oportet eum citari. ¶ Quo ad ꝑmā partem scz qñ delictum nō est notorium dicit ibidem panor. q̄ tunc citanda est pars: ⁊ recipiēde sunt probationes. super facto ⁊ deinde ꝓstito de facto: ꝓcedēdum est ad declarationē: ꝙ ß allegat. c. cum scōm leges: de here. li. vj. ⁊ tres glo. in hac materia valde nō. videlicet in cle. pñti. ⁊ de censi. in v. ꝓstituerit. cle. j. de pen. in v. ꝓmode: ⁊ in. c. sacro. ꝺ sen. ex cō. in v. ꝓstituerit Et in hac ꝑma pte. hꝰ distinctiōis puto fundatā ꝺcisionē rote. sꝰ ti. ꝺ lit. ꝓtestatio. vij. in

☞ Rapt⁹ est pctm̄ suo gñe grauissimum

¶ Secūda oppositio contra statutum

☞ Solū ad ꝓdicta

☞ In notorio nō ē citatio ꝑmittēda.

☞ In nō notorio citanda est pars. et probatio recipiēda

ordine in nouis. deci. que dicit. q̄ priusq̄ dclaretur aliquis in cidisse in canonem. Si quis suadente: debz p̄us vocari. ⁊ debet cognitio summaria p̄mitti. Loquitur em̄ in casu nō notorio: prout ex iuribus. ⁊ glo. in ea allegatis potest cognosci.

Qn̄ delictū ē notorium fieri potest declaratio.

¶ Quo ad scdam ptem distinctiōis: scz quando delictuz est notorium dicit panor. vbi s̄. q̄ poterit fieri declaratio. Nō p̄missa aliqua citatiōe allegat. c. rep̄hēsibil'. de appel. vbi h̄ idē tenet hosti. allegat etiā. c. qm̄ de fi. p̄sbi. facit. ca. bone. titu. d elec. c. cum sit romana. de appel. c. euidentia. de accu. cum si: hoc tn̄ debz intelligi de notorio qd est notorium: ita vt ꝯstet delinquēti: nullā defensionē cōpetere. Nā dicit idē panor. in c. cum olim de re iudi. post glo. ⁊ in. c. vr̄a. de coha. cle. ꝓpe finē. Qz iura q̄ dicunt q̄ in notorijs nō est opus citatiōe debēt intelligi: de tali notorio in quo constat absenti nullā defensionem competere. Alioquin vbi esset dubium. an absenti competit aliqua defensio vel excusatio opus est p̄mittere citationem: vt pz glo. in. c. que lotharius. ij. q. j. allegās. §. quādo ea. cau. ⁊ questione.

Solo ad argm̄.

¶ Soluēdo ergo argumētuz: dico hoc statutum nō posse redargui: de insufficientia q̄ in eo nihil dicatur de premittenda vel nō premittenda citatiōe. Expressio enim eoruz que de iure tacite insunt nihil operatur. l. nō recte C. d fideius. In h̄ em̄ recipit tacite supplemētum a iure cōmuni. Scdm glo. in. l. scimus. §. in cōputatione v̄. sed hec. C. de iure deli. Sup qua glo. dicit Bal. q̄ si statutum loquitur indefinite de hereditatibus nō distinguēdo: si fecit inuentariuz vel nō: aut si hereditas sit solueñ. vel nō Tamē intelligetur ⁊ fiet distinctio scdm ius cōmune. Sic ergo ⁊ statutum nr̄m quāuis nihil dicat d citatione p̄mittēda vel nō. distinguetur tn̄ scdz ius cōe: ita vt aliter in notorio ⁊ alr̄ in nō notorio ꝓcedatur scdm p̄fatā distinctionē

Mouetur q̄stio

¶ Ultimo q̄ro q̄s iudex possit ā debeat adiri: super executionē hui⁹ statuti. Et qualiter hoc statutum debeat practicari Si ille qui raptum ꝯmisit nō moratur in diocesi in qua deliquit. Et dico q̄ tam iudex domicilij sub quo moratur: quā iudex delicti: vt in. l. j. ⁊ in auteñ. qua in ꝓuincia. C. vbi de tri. agri. opor.

Rōne delicti sortit̄ q̄s foꝝ. sicut ⁊ rōne domicilij.

¶ Nā rōne delicti q̄s sortitur foꝝ: sicut ⁊ rōne domicilij. iij. q. vj. c. j. ⁊ de for. cō. c. fi. Est g̃ in optiōe dānum passi. vtꝝ malit. adire iudicē sub quo delictum ē ꝯmissum: an v̄o iudicē: ad quē se delinq̄ns trāstulit.

In notorijs raptore nō citato. p̄t ad declarationē ꝓcedi p iudicem delicti

¶ Sz si g̃ accedit iudicē delicti: ⁊ delictum ē ita notoriuz

vt appareat delinquēti. nullā excusationē. seu defensionē cōpetere. vt s̄ dictum ē. Tunc raptore nō citato. poterit corā iudice delicti inducē testes. de tali notorietate. videlicz ꝙ in oppido. aut villa in qua raptus hmōi est comissus vicinia tota. scit vt in. c. cum delictis de pur. ca. vel illius vicinie ad minus decē homines scd̄m panor. in. c. vestra. de cohabi. cle. et mu. Et probatur hoc per testes fidedignos. ad minus duos scd̄m glo. in. c. deus. §. quando. ij. q. j. Deinde ꝓbata notorietate raptore similiter non citato poterit eum obtinere declarari incidisse. in Excommunicationum sententiam. a statuto ꝓlatā. ¶ Demum si voluerit vt raptor in loco. in quo agit domicilium habeatur pro excommunicato. summarie probabit (vt dicit textus statuti) corā iudice domicilij huiusmodi declarationem. Hec autem probatio summaria. poterit fieri per litteras declarationis emanatas a iudice qui declarauit. Nam ⁊ si per testes etiam probari posset sicut et alia sententia. Tutiꝰ tamen. et facilius probatur per litteras vt pulcre decidit rota de reiudi. in nouis deci. incipieñ. Item fuit dubitatum. et est. xix. eo. ti. ¶ Et sic probata huiusmodi declaratione. Iudex domicilij. faciet raptorem denunciari et vitari vt in statuto d̄r ¶ Si v̄o delictum. non est notorium tunc aut raptorē. priusq̄ se trāstulit. de loco delicti apprehendit citatio scd̄m. c. proposuisti de foro. com. Tunc postea contra absentem. poterit procedi. etiam ad excommunicationem. vt nōt. panor. in di. c fi. de foro com. ¶ Tamen ad vidēdum iurare testes. et ad alios actus. fiet citatio in audiētia. al's per edictum. Nam ex quo semel fuit apprehensus personaliter sufficit postea citare per edictum ꝓut colligitur. ex deci. rote. de sen. exco. ī no. incipieñ Item si pronunc ietur circa medium. Aut citatio nō preuenit raptorem in loco suo in quo deliquit. Et tunc est questio inter doctores an iudex delicti possit eum verberaliter. al's per litteras citare ī alia diocesi. Et quidam legiste sicut Tij. tenet ꝙ sic. quia executio citationis non est actus iurisditionalis et ideo potest fieri scd̄m eum vbicunq̄. Et ad cle. pastoralis de reiudi. que facit in cōtrarium Respondet q̄ ibi errauerunt Canoniste Sed bar. in. l. prima. ff. de requi. reis saluat illā cle. et dicit eam habere locum in territorijs. in quibus sunt iurisditiones distincte. quarum vna non pendet ex alia. vl' dato ꝙ pendeat nihilominus habet locum. si minor vult citari in ter

☞ Probatio Sūmaria potest fieri ꝑ lr̄as emanatas a iudice qui declarauit.

☞ Iudex domicilij potest raptorē. denunclare ꝓbata declaratione

☞ Cōtra raptorē citatū ⁊ ꝯtumacem ad excōmunicationem ē procedendū.

☞ Apprehensus semel personaliter. postea per edictum citatur

ritorio maioris.cui subest.quia tunc non potest ꝓpter maioris reuerentiam quem debet potius requirere vt ipse citet. Jo.an.in addi.specu.in ti.de com.iudi.ade.§.j.vsi. Sed quomodo.in glo. que incipit An ratiōe delicti.videtur sentire cōtra dictam cle.Q̄ videlicet vnus iudex.possit citare.in territorio alterius.vbi hoc per aliquod statutum particulare non esset ꝓhibitum.Alij canoniste in dicta cle.et in dic.c.fi.de fo. com.Et ibi panor.tenēt q̄ non potest citare.quo ad distringendum seu excommunicandum psonā.quos sequitur rota. in ti.de iudi.in nouis.dcci.incipiēn. Si queritur vtrum.vbi determinat et declarat. ¶ Q̄ etiā si crimē sit leue.in quo scz. non habet locum remissio Tamen iudex delicti non poterit citare delinquentem extra Territorium ꝯstitutum.sed scribet ad iudicem domicilij qui ad hanc requisitionem citabit eum. vt cōpareat coram iudice delicti.Et illa citatio artabit eum Jta q̄ postea valebit sententia ꝓla absentem lata.sic̄ s̄ dictuz ē. Jtaq̄ ꝓpter opiniones premissas videretur bene consultum esse.Q̄ ex statuto saltem prouinciali Episcopus qui habet iurisditionem delicti.possit etiam citare in dioceſi alterius.etiā comprouincialis ¶ Si vero damnum passus eliget adire potius iudicem sub quo delinquens habet domicilium citabit coram ipso delinquentem Et eo negante delictum.quia iudex domicilij non pōt cogere testes qui sunt in alia dioc.e. vt animarum de consti.li.vj.nisi hoc haberet cōsuetudo.l.iij.ff.de testi.Et item quia difficile foret.damnum passō testes ab eorum negotijs euocare.et sumptuosum in aliam dioceſim deducere.c.Cōstitutus de fideiuſ. ¶ Scribet ergo iudex domicilij.ad iudicem delicti.vt testes examinet et deposiciones eorum notet denunciabitq̄ delinquenti.vt vadat pro termino pro quo iurare debebunt.et deponere vt legitur et notatur. in dicto.c.cōstitutus.de fideiuſ. Et apud spe.in ti. de testi. § qualiter.v.scribet autem.Et ibi si erit delictum notorium sufficiet testes inducere super notorio.si vero non notorium oportet inducere super facto. ¶ Judex ergo delicti receptis attestationibus transmittet eas iudici domicilij. ¶ Et iudex domicilij receptis attestationibus ad sententiam declarationis procedet delinquēte citato vel nō citato.sicut supra dictum ē ¶ Nō obstat lex iudices t auten.apō eloquētissimū.C.de fi. instru.t glo.in.c.testes.iij.q.ix.in v.presentes vbi dicitur q̄

Et Judex delicti nō potest citare delinquentem extra territorium ꝯ scribet ad iudicem domicilij et illa citatio artabit eum

¶ Delinquēs pōt citari coram iudice domicilij

¶ Testes examinentur p iudicē delicti pōt delinquēte

¶ De attestationibus mittendis ad iudicē domicilij

¶ Desinia ferenda

¶ In causis criminalibus requiritur presentia testium

Interdicta ꝛ Excōmunicationes ferri

Sūmariū

in causis criminalib⁹ requiritur presentia testium nec potest iudex eorum absentiuz examinationem alteri cōmittere Hoc eñ intelligitur in causis criminaliter intentatis. in quibus agitur ad penam ordinariam presertim corporalem. in quā aliquando opus est testes torquere. l. edictum. ff. de questi. Et ideo opus est eorum presentia ¶ Sed in causis ciuilibus nō facile itur ad questiōes. vt ī. l. duo⁹. ff. eo. ti. ꝛ in. l. j. C. eo. ti. ¶ Cum autem per hoc statutum. agatur non ad penam ordinariam. Sed ad satisfactionem damni illati. Et si sit causa criminalis. quia tamen ciuiliter intentatur requiratur ius ciuile. c. tue de procu. et notat car. in cle. ij. §. demiꝝ de reiudi. ¶ Preterea bal. in dicta auteñ. apud eloquentissimum. dicit quosdam tortores tenere. q; etiam in causa criminali. possit fieri commissio receptionis testium ꝓpter necessitatem imminentē Et exemplificat si testes sunt forenses. ꝛ nolunt venire ¶ Alioquin si nec solus iudex possit testes cogere nec alteri cōmittere eorum examinatioem. adimeretur facultas puniendi nocentes. et sic publica vtilitas negligeretur in eo q; crimina. remanerent impunita ꝛ tra. l. ita vulnerat⁹. ff. ad. l. aquil. Et. c. vt fame. de sen. excommunicationis

☞ In ciuilib⁹ nō facile itur ad q̄stiones.

☞ In causis criminalibus ciuiliter intentatis requiritur ius ciuile

☞ Propter necessitatē imminentē in cā criminali pōt fieri testiū ꝓmissio receptionis

¶ Crimina nō dēt remanē impunita

Finit summariam decisionem doctor Nicolaus ad mandatum dñi. Regis Alexandri

¶ Conuentus Monasterij Lubieneñ. pollicetur electum. alīs futurum quemlibet abbatem Regi polonie representare. tanq̄ patrono. Totum et consensum ab eo peteñ.

In nomine domini Amen. Nos Albertus abbas pacięntia diuina Joannes prior Wenceslaus ꝓpositus in antiqua Hostbin. Martinus custos. et Joannes de Crobija ¶ Fratres Conuentus Monasterij in Lubin. Posnanieñ. dioc. nostro et totius dicti nostri Conuentus nominibus. significamus

☞ Abbas et conuentus fratrū Monasterij in Lubin. pollicet abbatē canonice electū representare regi ꝓ adipiscendo assensu regio

Sūmariū

Monasteriū Lubieneñ. repreſentabit electum abbatem Regi

tenore pñtium q̄bus expedit. Uniuerſis. tā pñtib⁹ q̄ futuris haꝝ noticiā habiturꝫ. Qꝛ quāq̄ de iure ⁊ ꝯſuetudine poſt ceſſum vel deceſſum abbatꝫ cuiuſſibet. p̄fati monaſterij nr̄i Lubineñ. ad nos nr̄mq̄ Cōuētum futuri abbatis. Canonica electio ſpectat ⁊ ꝑtinet. poſt v̄o canonicā ⁊ legittimā electionē. ꝑ nos nr̄mq̄ ꝯuētum. in fratrē ꝯuent⁹ nr̄i Canonice factā añ cōfirmationē ꝓuiſionē ve. ⁊ ꝯſecrationē. ꝓut ex debito tenemur eundē fratrē electum ꝑ ſe. vel ꝑ alium fratrē. cōuent⁹ noſtri. Sereniſſimo p̄ncipi et dño. dño Kazimiro dei gr̄a Regi Magnoduci Lithꝛvanie. Ruſſie Pruſſieq̄. dño ⁊ heredi. ⁊c̄ et eius ſucceſſorib⁹ debitum honorē exhibētes tāq̄ patrono et dño gratioſiſſimo repñtare Necnō hmōi electionē abbatiſ futuri intimare. et notificare ſpondem⁹ ⁊ pñtib⁹ pollicemur. ac etiā a ſua ſerenitate. et ſucceſſorib⁹ legittimis. humil̄r votum petē ⁊ cōſenſum gratioſum poſtulare ⁊ impetrare. ꝓut ad h̄ de iure. et ꝯſuetudine tenemur. in quē ſua ſerenitas benigna pietate p̄bebit Uotuꝫ g̃tioſum et ꝯſenſuꝫ. Ad cuiuſq̄dē electi nr̄i ꝓuiſionē ꝯfirmatōnē ve. ⁊ ꝯſecratōnē abſq̄ ꝯſenſu p̄fati ſereniſſimi dñi Regis. vel ſuoꝝ ſucceſſoꝝ nll̄omō ꝓcedemus. nec ꝓcedere volum⁹. donec prius deſup ꝯſenſus Regius. fuerit nob̄ benigniter dat⁹. ¶ In q̄ꝝ omniuꝫ. ⁊ ſingulorum fidē ⁊ teſtimonium p̄miſſoꝝ. pñtes lr̄as ꝑ nunciuꝫ publicum ſcribi ꝓcurauim⁹. ſigilliſq̄ abbaciatus. ⁊ ꝯuent⁹ nr̄i fecim⁹ cōmuniri. Actum et datum poznanie. die Mercurij. nona mēſis Julij. Anno dñi Milleſimoq̄dringētesimoſexageſimo. Inditione octaua. pontificatus ſanctiſſimi in chriſto pr̄is. dñi nr̄i Pij papæ ſcd̄i. Anno ſcd̄o. in caſtro in ſala ſup̄iori Caſtri p̄fati poznanieñ. hora veſperoꝝ pñtibus ibidē. Reuereñ. magnificiſ. ⁊ generoſis dñis Andrea dei gr̄a epiſcopo poznanieñ. Joanne de brzeſkije Utriuſq̄ iuris doctore. ſacri pallatij appl̄ici cauſaꝝ auditore. Archidiacono Gnezñ. et regni polonie vicecācellario Staniſlao de Oſtrorog poznanieñ. palatino. Joāne de Czarnkorv Gnezñ. Petro de Gaij. Caliſſieñ. Caſtellanis. Stiborio de ponijecz Succamerario Pozñ. et Capitaneo Maioriſpolonie generali. Sādirvogio de lazizanice Succamerario Sādomirieñ. Nicolao Tomiczki Uexilifero poznanieñ. et petro Dunijn de Prarvkonicze Marſallro. Curie ſereniſſimi dñi Kazimiri Regis polonie. ⁊ alijs q̄pluribus teſtibus circa premiſſa.

¶ Muniuntur lr̄e ſigillo abbatis ⁊ cōuentus totius.

Episcopus Poznanieñ absq; cõsensu Regis abbatem non consecrabit.

Episcopus Poznanieñ. promittit non procedere. ad cõsecrationẽ futuri abbatis Monasterij Lubieneñ. nisi cõsensus Regis polonie. ad itidem accesserit

a Andreas Episcopus Pozñ. significamus tenore p̃sentium. q̃bus expedit Uniuersis. Quõ volẽtes Regiam Maiestatẽ. ad futura tp̃a. ꝓut tenemur ex debito honorare. ꝓmittim⁹ p̃ntibus. ⁊ spõdem⁹. ꝙ exnunc et in antea ad nullius electi in futuꝝ abbatẽ Monasterij Lubieneñ. dij oc̃. nr̃e q̃ ꝑ fratres cõuentus illius Canonice electus fuerit ꝓuisionẽ. ꝯsecrationẽ. ac etiã ꝯfirmationẽ ꝓcedem⁹. nisi p̃us ꝑ Capl'm Cõuentus sui post electionẽ Canonicã de eo factã. serenissimo dño nr̃o gratiosissimo Kazimiro. aut suo sucessori dei gratia Regi polonie Magnoduci Lithꝛvanie Russie Prussieq;. dño ⁊ heredi p̃ntatus fuerit. et in ip̃m serenitas sua ꝯsenserit. Haꝝ q̃bus sigillum nr̃m. p̃ntibus ẽ subappẽsum testimonio lr̃aꝝ. Datum pozñ feria q̃nta post octãs Uisitatiõis gloriosissime virginis Marie ꝓxima. Anno dñi Millesimoq̃dringẽtesimosexagesimo. p̃ntib⁹ ibidẽ Reuerẽdissimo in christo pr̃e. dño Joanne. dei gr̃a Ep̃o Uladislauieñ. ⁊ Regni polonie Cãcellario Necnõ Magnifici ⁊ Generosis dñis Luca de Gorka poznanieñ. Stanislao de Ostrorog Calissieñ. palatinis Petro de Gaij Callissieñ. Joãne de Czarnkorv Gnezñ. Castellanis. et Petro de Ponijecz Succamerario Poznañ. ⁊ Capitaneo Maiorispolonie generali testibus circa premissa

Uladislaus Jagello cõtra hereticos ⁊ fautores eorum in vijelun constituit

Ladislaus dei gratia Rex polonie
xv Necnõ terraꝝ Cracouie Sãdomirie Siradie Lãcicie Cuijauie. p̃nceps sup̃mus Lithꝛvanie pomeranie Russieq; dñs ⁊ heres. ⁊c̃. Significamus

Sūmariū

Uladislaus Jagello cōtra hereticos et fautores eorum in vijelun constituit

tenore pñtium q̄bus expedit. vniuersis pñtib⁹ ⁊ futurꝫ. haꝝ noticiā habituris Qꝛ cum sub dissimulatione p̄terire non debemus ymmo arcemur diuine legis ꝑpetuis institutis: pestiferos hereticoꝝ errores. q̄s ī dei ꝯtemptum et ī christiane fidei detrimētuꝫ et eneruationē pollicieq̄ iacturā: iniq̄ ꝑuersorum corda ꝯflauerunt. Etiā q̄cunq̄ oportēt nos subire ꝑicula a finibus nr̄is ꝓpulsare: ⁊ ī gladio deijcere: vt q̄ cēsura ecclie nō terrētur: humana seueritate mulctētur. maturo ꝯsilio p̄latoꝝ p̄ncipuꝫ ⁊ Baronū nr̄oꝝ habito ⁊ ꝯsensu. ⁊ etꝫ de certa ip̄oꝝ et nr̄a sciētia pñtibus decernim⁹. ⁊ ꝓ firmo. ꝯstāti atq̄ irrefregabili edicto teneri p̄cipim⁹. ¶ Ut q̄cunq̄ in Regno nr̄o Polonie ⁊ terris nobis sbiectis. hereticus aut heresi infectus vel suspect⁹ de eadē. fautor eoꝝ vl̄ director reꝑtus fuerit: ꝑ nr̄os Capitaneos Cōsules Ciuitatum: ⁊ alios officiales ac q̄slibet sb̄ditos nr̄os siue ī officijs. siue extra viuētes velut Regie Maiestatꝫ offensor capiatur. ⁊ iuxta exigētiā excessus sui puniatur. Et q̄cunq̄ venerint de Bohemia ⁊ intrāt Regnum nr̄m ordinarioꝝ suoꝝ examini aut mgr̄oꝝ heretice prauitatis ad h̄ a sede applica deputatoꝝ vl̄ deputādoꝝ sb̄dētur cōprehēsi. ¶ Si q̄s āt incolaꝝ Regni nr̄i cuiuscunq̄ status dignitatis. g̃dus aut ꝯditionis fuerit. hinc et festum Ascensionis dñi ꝓximum redire de Bohemia neglexerit. noluerit. vl̄ ꝯtēserit ꝓ ꝯuicto heretico cēseatur et penis subiaceat. que heretici infligi ꝯsueuerunt. Nec āplius ad regnuꝫ nr̄m reuertatur moratur⁹. ¶ Et nihilomin⁹ omnia bona ip̄oꝝ mobilia ⁊ immobilia. ī q̄buscunq̄ reb⁹ ꝯsistētia publicētur thezauro nr̄o ꝯfiscāda. ꝓlesq̄ eoꝝ tā masculina: q̄ feminea omni careat successione ꝑpetuo et honore. Nec vnq̄ ad aliq̄s assumatur dignitates vl̄ honores. s̄ cum p̄ribus ⁊ ꝓgenitorib⁹ suis sꝑ maneat infamis. Nec de cetero gaudeat aliq̄ p̄uilegio nobilitatis vl̄ decore. ¶ Inhibem⁹ etiā sb̄ eisdē penis: omnib⁹ mercatorib⁹ et alijs hominib⁹ cuiuscunq̄ ꝯditionis fuerint. vt āmō ⁊ in posteꝝ nullas res venales. p̄sertim plumbuꝫ arma esculēta et poculēta ad Bohemiā ducere p̄sumāt vl̄ portare. ¶ Quocirca vob̄ omnibus ⁊ singl̄is Capitaneis. Burgrabijs ꝓcuratorib⁹ Mgr̄isciuium Cōsulib⁹. ⁊ alijs Regni nr̄i officialib⁹ ⁊ sb̄ditis q̄buslibꝫ ad q̄s pñtes ꝑuenerint Mādamus q̄tinus pñs edictum nr̄m custodire fideliter ⁊ firmiter

Hereticus ⁊ de heresi suspectus ac fautor hereticorum capiat̄ ac puniatur

Qui de Bohemia veniūt ꝑ inquisitores heretice prauitatis debent examinari

Omnia bona heretici thezauro regio confiscantur

Proles hereticorum ꝑpetuo infamis efficitur

Nō dñt mercatores ad Bohemiā ducere res venales

Confederatio procerꝝ Regni in cōtumaces ⁊ hereticos in noua Ciuitate ī Cōczin facta

Sūmariū

debeatꝫ ⁊ vbilibet in Ciuitatib⁹. villis ⁊ alijs q̄bus libet locis publicis et p̄uatis. et specialr̄ vbi tractabuntur iudicia. ⁊ vbicunq; ꝯtigerit aliquā multitudinē hominuꝫ ꝯfluere palā vocibus p̄conum faciatꝫ ꝓclamare vt nullus valeat p̄tēdere ignorantiā p̄missoꝝ. Haꝝ q̄bus sigillum nr̄m appēsum ē testimonio lr̄arum. Datum in vijelun die dn̄ica Judica me deus Anno dn̄i. Millesimoquadringentesimo vigesimoquarto

Cōfederatio p̄ncipū tā Spūaliū q̄ secl̄ariū Baronū. ꝓcerū. militū ⁊ Nobiliū. ⁊ ē Regni polonie ꝯ regnicolas īobediētes Juri ꝯtumaces. et hereticos eorumq; fautores.

Kaptur.
A° 1438.
A° 1572
Cons. fol 119
ad hoc Statutū totū refert.

n Os p̄ncipes Spūales. ⁊ seculares Barones Comites. proceres. Milites Nobiles Ciuitates. totaq; Cōmunitas regni polonie Singulatiter singl̄i. et vl̄iter vniuersi. eodē animo. eadem voluntate. sciētia ꝯsensu. ⁊ ratihabitiōe omnes vnanimiter. Significam⁹ tenore p̄ntium. q̄bus expedit vniuersis p̄ntibus ⁊ futurꝫ noticiā p̄ntium habituris. Quō ꝯsideratis nōnullis disordinationib⁹. q̄ in ip̄o Regno polonie sb̄oriri inceperāt. Visis lr̄is p̄decessoꝝ nr̄oꝝ. poznanie Pijothrkouie ⁊ in Gedlna factꝫ. circa easdē lr̄as. ⁊ eaꝝ articulos (sub q̄cunq; forā v̄boꝝ extāt ꝯfecti) remanē volum⁹. vsq; q̄q; ⁊ spōdem⁹ et p̄cipue circa hunc articl̄m. ¶ Qꝫ q̄cunq; exn̄s indigena regni polonie. hn̄s in ip̄o Regno polonie bona. Vellet aliq̄s inobediētias. ꝯ ius terrestre cōe. aut etiā guerras nob̄. ⁊ eidem Regno polonie dānosas alicui mouē sine licētia dn̄i nr̄i regis g̃tiosissimi. ⁊ ꝯsilij sui. ⁊ ī iure terrestri cōmuni nollet ꝯtētari ¶ Aut etiā hereticales errores facē. vl̄ ꝓmouē vellet ꝯ talē seu tl̄es cuiuscunq; stat⁹. g̃dus ꝯditiōis. ⁊ p̄eminētie fuerint siue spirituales. siue secl̄ares. ⁊ in eoꝝ destructionē ꝯsurgere volumus ⁊ ꝓmittimus. sb̄ fide ⁊ honore nr̄is. absq; dolo et fraude. nec ip̄is auxilio ꝯsilio vl̄ fauore p̄rocinari volum⁹ sub fide ⁊ honore nr̄is. etiā si sāguine affinitate. ⁊ q̄cunq; ꝓpinq̄tate. forēt nob̄. aut alicui nr̄m ꝯiuncti. nec ꝓ eis loq̄ volum⁹ aliqd̄ v̄buꝫ. s̄ eos ⁊ eoꝝ talē quēlibet punire volum⁹ ⁊ pro-

☞ De his q̄ nolūt in Jure terrestri cōtentari sed violēter procedere.

☞ De hereticis vl̄ eoꝝ fautoribus puniendis.

Protestatio q̄ ꝓpter inflictionem penaꝝ nolunt a iuribus ducatuū ⁊ terrestrium recedere et illa violare.

mittimus. ¶ Iura tñ nr̄a ducalia. ⁊ terrestria. in nullo per b̄ violādo. nec ab eisdē recedeñ. Haꝝ q̄bus sigilla nr̄a. cuꝫ subscriptione nominatim nominum nr̄oꝝ. in pēdulis Sigilloꝝ. sunt appensa testimonio lr̄aꝝ Scriptum ⁊ datuꝫ in Noua ciuitate Corczijn. feria sexta ip̄o die sc̄ti Marci appl̄i. ⁊ euāgeliste generali tunc parlamēto celebrato. Anno dn̄i Millesimo quadringentesimo Tricesimooctauo.

Cōfirmatio statutoꝝ de zuppis salinaꝝ ꝑ diuum olim scd̄m Kazimiꝝ magnū editoꝝ ꝑ serenissimū Kazimirum tertium facta

In noīe dn̄i. Amen. Ad ꝑpetuā rei memoriā. ne error obliuionis gestis sb̄ tp̄e v̄santibus pariat detrimētuꝫ. alta Regum. ⁊ p̄ncipuꝫ decreuerunt ꝯsilia. ea lr̄aꝝ apicib⁹ ⁊ testium annotatione ꝑhēnari. Proinde nos Kazimirus dei gr̄a Rex polonie. necnō terraꝝ Cracouie Sādomirie Siradie Lācicie Cuijauie Magn⁹ dux Lithvāie Pomerāie russie prussieq̄ dn̄s et heres. Significam⁹ tenore p̄ntiuꝫ q̄b⁹ expedit vniuersis. p̄ntib⁹ ⁊ futurꝫ haꝝ noticiā habiturꝫ. Q̄ etsi ex d̄bito r̄galmunificētie. ad omniuꝫ sb̄ditoꝝ cōmodum. ⁊ ꝓfectuꝫ. ocl̄o ꝯsiderationis intēdē habeam⁹. ꝓpēsior tñ solertia circumspectōis ad augmētum thezauroꝝ. ⁊ ꝓuētuuꝫ Regni nr̄i incumbit ex q̄bus regni. ⁊ sb̄ditoꝝ nr̄oꝝ cōmodis debite valeam⁹ ꝓuidē

Zuppe et bochneñ. ⁊ vijeluczeñ. sūt ꝑtes notabiles. thezauri regni polonie

¶ Cum igitur zuppe nr̄e Bochneñ. ⁊ vijelijczeñ. ꝑs nōbilis ꝓuētuum. ⁊ thezauri Regni existit q̄ hacten⁹ ꝓpter nimiā. ⁊ cōtinuā nōbilium. ⁊ diuersaꝝ ꝑsonaꝝ frequētationē. et salis elaborationē in nōbili sui ꝑte desolationē. ⁊ iacturā susceperēt ex q̄ neq̄ zuppar̄. neq̄ sui officiales regimini laborib⁹ intēdē valuerēt. hospitum cure ꝓcuratōi intēti. ⁊ nisi eis tēpestiue sb̄ueniatur verēdum ē ne ruinā. ⁊ iacturā totalē subeāt ⁊ paciātur.

Prouidet Rex ruinis et iacturis zupparum.

¶ Volētes igitur hm̄ōi ruine ⁊ iacture subuenire. vt circumspecti p̄ncipis ē. ex p̄teritꝫ hr̄e memoriā ⁊ intēte ꝯsiderationis ocl̄m ad futura. ⁊ tādē ad singl̄a salubri dispōne ꝓcedē duꝫ oīa ꝓspexerit sapiēter Imitādo igitur vestigia p̄decessorꝫ nr̄i. diue mēorie dn̄i Kazimiri Regis polonie. q̄ p̄fatum thezauꝝ zuppaꝝ in capite ⁊ in mēbris. ac omnib⁹ ꝓuētib⁹ ordine. dispōne. ⁊ terminis. ordinauit. statuit. ⁊ regulauit. atq̄ ꝑpetuis tp̄ibus. hm̄ōi ordinationē. ⁊ regl̄ationē. tenēdum ser-

Per Kazimirꝝ Tertiũ q̃ Zuppis constituit Sũmariũ

uãdum. custodiẽdum. sb̃ pẽis in eis ꝯtẽtis. statuit ⁊ diffiniuit Ne igitur nos. aut quẽpiã sb̃ditoꝝ nr̃oꝝ ab hmõi ordinatiõe ⁊ dispõe recedẽ. aut eidẽ ꝑ ignorãtiã ꝯuenire ꝯtingat ¶ Statuimus. ⁊ pñti edicto in robur maiori firmitati declaram⁹ ipi us dñi Kazimiri regi p̃fati statuta et ordinatiões q̃ in nr̃o hucusq; seruata sunt Thezauro. in omnib⁹ ⁊ ꝑ omnia. scd̃z regulationẽ. ordinationẽ. ⁊ dispõnem suã debẽ teneri. ⁊ obseruari ꝑpetuis tꝑibus duraturi. q̃ꝝ ⁊ nos tenorẽ ꝯstitutionum ⁊ articuloꝝ ex certa scientia. et maturo ꝯsilio. sup̃ h̃ cõmunicato. in omnib⁹ suis puncti. articl̃is ꝯditionib⁹ ⁊ clausulis ratificamus g̃tificam⁹. approbam⁹ ⁊ ꝯfirmam⁹. ¶ Hoc specialr̃ addito. ⁊ exp̃sso q̃ omnia salaria ⁊ cẽsus. tã ecc̃liastici. q̃ꝫ secl̃aribus ꝑsonis. ꝑ p̃decessores nr̃os imꝑpetuuꝫ. ad tp̃s vl̃ ad vitã inscripti ac ab ãtiquo. ꝑ zupparios ꝓ tꝑe solui soliti. ⁊ lr̃e iuste ⁊ legittime quolibꝫ emanate. in suo dñt ꝑsistere robore. ⁊ firmitate. ¶ Ne ãt successu tꝑis. q̃cunq; colore arte. vl̃ ingenio Statuta ⁊ ordinatiões p̃dictas ꝯtingat a q̃cunq; in dubium reuocari. ⁊ de haꝝ ꝯtinẽtia ⁊ tenore ꝯcipe hesitationẽ. ipsas pñtibus inserẽdas duxim⁹ et inserim⁹. q̃ꝝ tenor seq̃tur ⁊ ẽ tl̃is. In nomine dñi Amen. Nota q̃ sub ãno incarnationis dñi. Millesimotricẽtesimosexagesimooctauo. Istud pñs Regestꝝ ẽ ꝯscriptum. feria sexta post Cõductum pasce ĩ Castro Crac̃. ad ꝑpetuã rei mẽoriã. ob reuerẽtiã dei oĩ potẽti necnõ beate ṽgiuis Marie. ei⁹ genitrici gl̃iose. necnõ ob merita omnium sc̃oꝝ. atq; sanctaꝝ. et ad mãdatuꝫ Illustrissimi p̃ncipis. ac dñi dñi Kazimiri dei gr̃a Regis polonie Sãdomirie Cracouie Siradie Lãcicie Cuijauie Pomeranieq; heredis cõscriptuꝫ. ꝑ man⁹ nõrij dñi dijmetrij ꝓtunc vicethezaurarij ¶ Itẽ ob istã cãm. istd̃ regestꝝ ẽ ꝯpilatuꝫ. ꝓpter malã ꝯsuetudinẽ. ꝑpetuis tꝑibus euitãdã. ⁊ vt cõsuetudo zuppaꝝ dñi regi Kazimiri. ac sui toti⁹ ꝯsilij ꝑ suos legittimos successores ꝑpetuis tꝑib⁹ teneatur Nã idẽ dñs Rex Kazimir⁹ nihil fecit in regestro addẽ siue minuere. s̃ fecit Regestꝝ ꝯscribẽ. ⁊ oẽs cõsuetudines diligẽter ãtiq̃s. ꝑpetue nõre. ꝓut ãtiq̃ zupparij Prim⁹ porin⁹ gallic⁹ albert⁹ q̃ mẽsurã minuti salis minorauerunt petr⁹ vijnric⁹ Gotfrid⁹ gallic⁹. dñs Adã p̃sbiter Nicolaus zuppari⁹ tenuerunt. ¶ Et h̃ ꝓpterea fuit factum. q̃ꝛ ĩ emptiõe zuppar̃ Trucla hensel. buta lestro iude⁹. Barthlro mõetari⁹. arnold⁹ vellrijer ꝓpter remanẽtias sal̃ ĩ resignatiõe zuppar̃ ac aliaꝝ reꝝ ibidẽ scꝫ ĩ zuppt exñtiũ vicissiꝫ fortissime

☞ Kazimirus tertius vult vt statuta zupparum per Kazimirꝝ scd̃m edita et hucusq; tẽta. aduc in posterum teneãt perpetue ex matura deliberatione regis ⁊ consiliarioꝝ suoꝝ

☞ Speciale quid adiungit̃ vltra statutũ Kazimiri scd̃i in hoc statuto

☞ Propter tollendam hesitationem et dubiũ de p̃fato Statuto Kazimiri scd̃i. illud idẽ hic ꝑ Kazimirũ tertiũ inseritur in eũ vt seq̃t modum.

☞ Causa compilationis regestri zupparum

☞ Alia causa compilatiõis hmõi regestri

litigauerunt, qꝛ nesciuerunt in zuppis, modum formam, siue cōsuetudinē ⁊ ob hāc cām fuerunt vocati, ꝑtunc ātiq̄ zupparij, videlicz Petrꝰ vijnricus, dn̄s Adā p̄sbiter Gotfridꝰ Nicolaus zuppariꝰ, q̄ rexerunt zuppas, tp̄e dn̄i regis Razimiri vt modus regiminis zuppaꝝ, sb̄ iuramēto eoꝝ, ꝑpetuis tp̄ibus teneatur. ¶ Itē in ꝯpilatione huiꝰ Regestri, fuit vocatum ꝯsilium dn̄i Regis, videlicz Spirituale et tp̄ale, cui fuit data plenimoda ptās dn̄i Regis vt q̄liter pn̄s Regestruz cōscriberetur, ꝓpter verā bonā ātiquā ꝯsuetudinē ꝯseruādā, ac ꝓpter vtilitates thezauri dicti Regis, ac suoꝝ legittimorum successoꝝ, ac totius Regni ꝑpetuis tp̄ibus debeat cōseruari.

In cōpilatione hmōi regestri zupparum interfuit cōsilium Regis, et spirituale, et seculare.

Nomina dominorum Spiritualiū hoc cōpilantium Regestrum sunt hec

Enumerantur nomina eorum qui interfuerunt cōpilationi regestri Et primo dn̄oꝝ sp̄ualiū.

¶ Primus dn̄s Florianꝰ Ep̄s Cracouien̄. Itē dn̄s Willꝛ Cācellariꝰ Crac̄. Itē Zauischa Archidyaconꝰ Crac̄. Itē Jālꝛo frater Simlꝛonis vicecācellariꝰ. Itē Bodzatha ꝓcur̄ generalis. Itē dn̄s Michallꝛo Canonicus Crac̄. ꝓthonōrius dn̄i Regis. Itē Sijmlꝛo Nōrius dn̄i Regis. Itē Joānes Jelithlꝛouit, q̄ tenuit ꝓtc̄ monetā ad fideles manꝰ, cuz lessꝛone iudo

Nomina dominorum tp̄alium sunt hec.

Nomina dn̄orum secularium.

¶ Primus dn̄s Joānes de Melsthijn Castellanꝰ Crac̄. Itē dn̄s Neorza palatinꝰ Crac̄. Itē dn̄s ꝛvafrosslꝛi sb̄iudex Crac̄ Itē Msczijꝛvijꝛvs de q̄lina succamerariꝰ. Itē dn̄s Otto de pijlcza Itē Sꝛvijathoslaꝰ vicethezaurariꝰ Itē dijmetriꝰ thezau. Itē Malocha ātiquꝰ ꝓcur̄. Itē Sczepālꝛo Mgr̄ muroꝝ

Nomina antiquorum Zuppariorum. Magistrorum. Montium. Stigariorum. ⁊c̄

Enumerantur nomina antiquoꝝ officialiū zupparū.

¶ Primus Czijndel stigariꝰ de mōtibꝰ Cuthnis Itē Thijcz cracz de Thanczijn. Itē Bernardus stigarius de hungaria. Itē stigariꝰ Razimirien̄. Itē antiq̄ zupparij videlicz petrus vijnrici. Itē Gotfridꝰ gallicus. Itē dn̄s Adā p̄sbiter. Item Nicolaus zuppariꝰ. Itē antiq̄ zupparij rexerunt zuppas ad manꝰ fideles eis ꝯmissas, tp̄e dn̄i Regis Razimiri, ⁊ illic sub iuramēto, oēm ꝯsuetudinē ꝑ eos traditā, dn̄s Rex Razimirꝰ cum toto suo cōsilio, videlicet Spirituali ac tp̄ali, perpetuis tp̄ibus seruandum confirmauerunt.

¶ Itē ad Regestrum per dn̄m Regem, ac suum ꝯsilium fue

runt vocati moderni zupparij ꝯfirmādum Primo Trita Itē lessko iudeus. Item henselburg. Itē Barthko monetari⁹ Itē Arnoldus vellkijer.

¶ Itē ad Regestꝝ formādum fuerunt vocati vicezupparij. Magistri montium. stigarij ambaꝝ zuppaꝝ q̄ omnes ꝯsuetudines zupparum regēdas sciuerunt. Primus fuit Albert⁹ magister pontium frater hankonis de Mijenselmicz. Item Joannes paulini vicezupparius de vijelijczka Itē Rorezek Carpētarius mōtium. Itē Gijsko stigarius de vijelijczka. Itē Nicola⁹ stigarius de vijelijczka. Itē Czandicz de oppauia vicezupparius de vijelijczka. Itē penacus mgr̄ mōtium de Bochnija Itē dn̄s Joānes p̄bēdarius de zuppa bochneñ Item Czkv funf carpentarius montium de Bochnija Item Bulleijn magister montium de Bochnija. Item Joannes prokendorff stigarius de Bochnija. Item Kutha magister montium de Bochnija. Item Petrus verusch stigarius de Bochnija ¶ Itē primo et principalr. et maxime sup omnia dn̄s Rex Kazimirus. cum toto cōsilio prius nominatā ꝯsuetudinē Regestri ꝯfirmauerunt. ꝙ nullus dn̄oꝝ. siue sit magnus siue paruus siue Castellanus siue Capitaneus. p̄sumat zuppas visitare Causaz assignauerunt. qꝛ venerat dominus Neorza palatinus añ zuppā. et mādauit sibi dari p̄libationē. extunc dn̄s Rex resciēs irascebatur sibi. plusq̄ ad duos menses. ita ꝙ vix venia per dominos fuit impetrata Et sic domin⁹ Rex sub pena colli. ac bonoꝝ demādat. Qꝛ nullus dominoꝝ per amplius presummat zuppas attentare. Nam qñ nobiles ad zuppas veniunt. tunc zuppar̄ vtilitates dn̄i Regis nō pōt tā diligēter aspicere. ꝓpter impedimentum dn̄oꝝ zuppas visitātium. Ideo statutum ē. ꝙ nobiles nunq̄ debeāt zuppas visitare nisi sit prius de maxima gratia domini Regis.

¶ Item statutum ē. Qꝛ nullus zuppariorum. sub pena colli ac bonoꝝ suorum. aliquē equum nobilium siue dominorum. ad zuppas presumserit acceptare. et ipsum pabulare. exceptis equis regalibus. Rationem assignauerunt quia pecunie. domini Regis. in rōnibus zuppaꝝ q̄ proueniunt. minorarētur.

¶ Itē statutum ē Qꝛ qñ zuppe ꝑ dn̄m Regē dātur ad fideles man⁹. ꝙ null⁹ zuppar̄. q̄ tenet zuppas ad man⁹ fideles. p̄summat absq̄ licētia dn̄i Regis. aliquē dn̄oꝝ ad zuppas intromittere. et ei necessaria cum suis eq̄s ⁊ familia ministrare.

☞ Pro cōfirmatione Regestri fuerūt vocati moderni zupparij quoꝝ nomina exprimuntur

☞ Pro formatiōe Regestri fuerūt vocati officiales zupparum quorum nomina hic narrātur.

☞ Nullus dn̄oꝝ sub pena colli et priuatione bonoꝝ audeat sine speciali regis ꝯsensu zuppas visitare. Stationez habiturus in eisdē.

☞ Equi Nobiliū (p̄terq̄ Regis) in zuppis nō statuant̄ seu pabulentur

☞ Zupparius ad fideles man⁹ zuppas tenēs sine ꝯsensu regis. nemini necessaria mīstret ī expēsis

¶ Ab icisione bāci salis nō nisi tres gr. sectorib⁹ sunt dādi tragarijs ñ ꝯputat⁹

¶ Bācus donat⁹ ꝑ regē i zuppa bochneñ. ꝑ sex. i vijeliczñ vo ꝑ qnqꝫ gr. ē per zuppariū i rōne ponēdus. Nōrijs. tragarijs. ⁊ sectoribus inclusis

¶ De centenarijs donatis in zuppis.

¶ Mēsura salis minuti cuicūqꝫ donata. dūtaxat q̄ttuor gr. ē i rōne taxanda

¶ Sal i Thinis donatum nō ē in rōne cōputādum.

¶ De depositorio Crac̄

¶ De bochnēsibus mercatoribus.

¶ Ciuib⁹ bochneñ cōcedit̄ sal cōmune ꝓpter pistores. ⁊c̄. ad depositorium. Crac̄ ducendum

¶ Cētenarius salis ad hungariā q̄tuor gr. det̄ Floren⁹ āt nō nisi ꝑ septē scottos grossoꝝ recipiatur.

¶ Cētenari⁹ salis ꝑ iiij. gr. ad terrā Czipsensem. det̄ Floren⁹ ꝑ octo scottis gr.

¶ Item statutum est Qꝛ nullus zuppariorum. qui tenet zuppas ad manus fideles. non soluat bancum salis. ꝑ sectores incisum nisi per tres gr. Tragarijs vero non cōputatis

¶ Itē statutum ē. Qꝛ zuppari⁹ qui tenet zuppas ad fideles manus. bācum ꝑ dñm Regē donatuꝫ principibus nobilibus siue quibuscunqꝫ personis cōputatis. nō debet aliter domino regi ad rationē ponere in zuppa Vijelijczijeñ. nisi ꝑ q̄nqꝫ gr. In zuppa vo bochneñ. ꝑ sex gr. Tragarijs cum notarijs ⁊ sectoribus inclusis. ¶ Itē. Si dñs Rex aliquē nobilē donauerit cuꝫ sale cētenariato ac thinis. tunc zuppar̄ q̄ tenet zuppas ad manus fideles. omnes cētenarios debet cōscribere et eos rationistis in ratione enodare. ¶ Itē. Si dñs Rex aliquem principē vel nobilē. vel claustralē. cuꝫ minuto sale donauerit tunc zuppar̄ qui tenet zuppas ad fideles manus. nō dꝫ aliter mensurā cōputare. nisi per quattuor gr. in ratione. ¶ Item sal quod datur nobilibus. siue claustralibus ꝑ dñm Regem in Thinis. Zupparius qui tenet zuppas ad manus fideles. nō dꝫ dño Regi computare ad rationem. quia non est de iure

¶ Itē statutum est. Qꝛ nullus zupparius debꝫ solus sal vēdere in depositorio Cracoc̄. neqꝫ aliquis famulus zupparij. sꝫ zupparius debet sal vendere mercatorib⁹ salsatoribus. tam de Cracouia et mercatoribus id est ciuibus de Vijelijczka et illi ciues de Vijelijczka debent habere plenimodā potestatē sal vēdendi in depositorio Cracouieñ. ¶ Itē statutum ē. Qꝛ Bochneñ Mercatores salis. habeant plenimodā potestatē. sal mundum deducere. ad partes alienas. videlicet Mazouiā Russiā et Slesiā. necnon Lithrvaniā. necnō versus Lublijn.

¶ Item statuimus. Qꝛ Ciues Bochneñ. siue mercatores salis debent habere plenimodā potestatem sal cōmune ducere ad depositorium Cracouieñ. ꝓpter pistores panum. et etiam propter vectores. de alienis partibus venientes

¶ Itē statuimus ex mandato dñi Regis Razimiri. qꝫ sal ad hungariā. nō dꝫ aliomō dari. nisi q̄libet cētenarius ꝑ q̄ttuor grossis in flor̄ aureis. ⁊ floreni aliomō nō dñt recipi. nisi ꝑ septem scottos grossoꝝ Causa ē ista. qꝛ hungari ꝯcuttitur vn⁹ bācus salis. q̄ vꝫ duas marcas. postea qñ cōcussus fuerit vix soluet vnum flor̄ cum medio ad hungariā. ⁊ illd̄ ē dānuꝫ zupparum. ⁊ illud tāgit zuppā vijelijczeñ. ¶ Itē statuimus Qꝛ sal qd̄ datur de zuppa bochneñ ad Czijpsēsem terrā. q̄libꝫ cē-

tenarius dz dari. p q̄ttuor gr̄ in flor̄ aureis. Et q̄libet flor̄ dz recipi p octo scottos grossoꝝ ¶ Itē si ferꝝ adducetur de hungaria ad zuppas. p sale cētenariato tunc statutum ē. q̄ q̄libz cētenarius ferri p zupparium nō dz aliomō recipi. nisi p septē scottos. ¶ Itē Statuim⁹. Q̄ homines q̄ recipiunt ad hungar̄. in zuppa vijelijczeñ sal cētenariatum et si illd̄ sal. ad hungar̄ nō deduxerunt. s̄ in graniciebus illud sal vēdiderint. Extunc eq̄s cum sale vbi repti fuerint. pdere dn̄t omni occasione postergata ¶ Itē statuim⁹ Q̄ si homines ad terrā Czijpsensem. sal de zuppa bochneñ receperint. ⁊ si in Sandecz. vel in alijs graniciebus vēdiderint. eādem penā debeāt tollerare. ¶ Itē statuimus q̄n eq̄ dn̄i Regis mittūtur ad zuppā. tunc zuppar̄ assumpt̄ eq̄s. p q̄libz eq̄ dz dare vnum coretum auene dietim. et de feno et straminib⁹ oēm necessitatē et numeꝝ equoꝝ. fidel̄r ꝯscribere. ¶ Itē statuimus. Q̄ q̄n accipiunt eq̄s regales ad zuppā. tunc zuppar̄ tenetur ad q̄ttuor eq̄s seruare vnum subagazonē bn̄ valentē. et eidē omnia necessaria in victu et amictu ministrare. ⁊ illa fideliter cōscribē. ꝯscripta rationistis enodare. vt illi ꝯsiderēt. q̄ summa pecunie regalis deuenit. ¶ Itē statuim⁹. Q̄ paupes elemosinarij. q̄ sunt in numero sex. in zuppa vijelijczieñ. ⁊ totidē in zuppa bochneñ cum pane q̄ datur omni die paupibus. post missaꝝ solemnia nō dn̄t poni ad rōnem. Illud em̄ ē ꝯfirmatum. ꝓpter animas patris ac matris. dn̄i regis Kazimiri necnō alioꝝ suoꝝ ꝓgenitoꝝ. et eisdē paupib⁹. dz annuatim tribui. ꝯueniēs amict⁹.

Sequitur venditio Zupparum

¶ Itē statuim⁹. Q̄ si fuerint zuppe vēdite. p dn̄m Regē. ac suum ꝯsilium. tunc ille q̄ zuppas emerit dz sal. q̄tq̄t inuētum fuerit. diligēter cōscribē. et illud ꝯscriptum iuxta statuta consilij acceptare ¶ Itē statuim⁹ Quēlibz bācum nō al̄r a dn̄o Rege acceptarē in zuppa vijelijczeñ omnib⁹ ꝯputatis videlicet capisterijs cordis canapeijs suberinis nō al̄r nisi p q̄nq̄z gr̄. In bochnija v̄o nisi p sex gr̄. ¶ Itē statuim⁹. Sepi quotquot lapides inuēti fuerint. nō dn̄t alio mō ꝯputari. p parata pecunia. nisi scd̄m exigentiā fori. In minuto vero sale q̄libet lapis. per sex gr̄.

¶ Itē statuim⁹. Q̄ ratio laminaꝝ ferreaꝝ dz ꝯputari q̄libz

☞ Cētenari⁹ ferri. hūgarici. in zuppis nō nisi p septē scottos ē soluendus

☞ Vectores salis Vijelijczijeñ. ad hūgariā ducētes. ⁊ sal in metis vendeñ. ē quos cū sale pdant

☞ Sal p t̄ra Czijpseñ. emptum si in Szandecz. ⁊ c̄ vendit̄ sal ⁊ equi āmittāt̄

¶ Pro q̄libz equo Regio vn⁹ coretus auene dietim. cū feno ⁊ straminib⁹ sufficiētibus dari debz.

☞ Pro q̄ttuor eq̄s Regijs vn⁹ eq̄so valēs. p zupparium ē tenendus.

☞ Elemosinarij in zuppis. nō sunt ad rationē p zupparium ponendi

☞ Emēs zuppas sal inuētū ꝯscribat et iuxta statuta consilij acceptet.

¶ Bācus salis ī bochnija p sex gr̄. p. d. Regē acceptat̄. In vijelijczka. p quinq̄z gr̄. ōibus ꝯputatis scz Capisterijs cordis. canapeijs suberinis

¶ Lapis sepi nō dz al̄r ꝯputari. p pata pecunia q̄z ī foro. in minuto v̄o sale q̄libet lapis p sex gr̄.

¶ Cunei ferrei. i zuppis repti. nō nisi. p medium gr̄ cōputādi

¶ Zuppas emēs tm̄ reddat salis. sepi. ferri. r aliaz rez. quātū pcepit Alis tenet. d. Regi pecunia pata soluere omnia.

¶ Bancus salis de octo cētenarijs nō nisi p duas marcas Regnicolis detur.

¶ Bancus salis de octo cētenarijs nō nisi p duas seragenas extrāneis dz dari ¶ Ser mēsure sal minuti faciūt vnaz marcā iurta statuta

¶ Bācus salis alicui donat⁹. nō nisi p mediā marc. mēsura salis minuti p ḡtuor gr. Cētenari⁹ I Bÿelijczka p ser gr. In bochnia p octa gr. Thima ivtraqz suppa parifat dño regi i trōcz pputādi.

¶ In resignatione suppaz. bācus salis i bochnia nō nisi p ser gr. dño Regi est cōputandus

¶ Zupparius i resignatōe sui regimis nōnisi trecētos bancos ad foz Crac. deducere pōt. Alis sale. r oībus bonis. p regem priuandus

¶ Cunei ferrei q̄tq̄t in zuppis repti fuerint, nō dñt aliomō pputari, nisi q̄libet p medium grossum. ¶ Itē statuim⁹. qz corde suberine, aliomō nō dñt pputari, nisi q̄libet p octo scottos. ¶ Jti statu. Qz corde canapee, alio⁹ ñ dñt pputari, nisi q̄libz lapis, p sex grossos. ¶ Itē statuim⁹. Qz q̄libet zupparius q̄ emerit zuppas a dño Rege, tenetur tm̄ reddere de pceptis salis, in numero sepi, ac aliaz omnium rez, quātuz assumsit, et si post resignatiouē zuppaz sui regiminis, tm̄ sic̄ pcepit, non dimiserit, extunc omnia dz soluē dño regi, cum pāta pecunia put in sale bācato, ac minuto, ac aliaz rez extitit enodatum. ¶ Itē statuim⁹. qz q̄ emerit zuppas a dño Rege, nō dz forē ñobiles, ac dños put ꝓbus ē ꝓscriptuz. Causa ne mala ꝓsuetu do ex eo cōmittatur. ¶ Itē statuim⁹. qz q̄libz zupparius qui emerit zuppas a dño rege, nō dz alr dare bācum salis, de sex cētenarijs, nisi p alterā dimidiā marcā ¶ Itē statuimus. Qz Bancum salis de octo cētenarijs zuppari⁹ suis mercatorib⁹ salis, vtputa regnicolis, ñ dz aliomō dare nisi p duas marcas ¶ Itē statuim⁹. qz zupparius extraneis hominib⁹, videlicz de terris alienis, sup dicas vnum bācum salis de octo cētenarijs, nō dz in cariori foro dare, nisi p duas seragenas. ¶ Itē statuim⁹. qz q̄libz marca iurta statuta facit sex mēsuras minuti salis. r h̄ fecim⁹ statutum salubre fideliter ꝓtaxatum vt emptores salis, habeāt incremētum Rex vo plenimodam vtilitatē. ¶ Itē Statuim⁹ ex mandato antiq̄ dñi nr̄i Regis Kazimiri Qz si dñs Rex aliquē ꝓncipē, Nobilē, claustralem cum aliq̄ bāco salis ꝛnauerit, zupparius nō dz alr cōputare bācum, dño Regi, nisi p mediā marcā, mēsurā minuti salis p ḡttuor grossos Cētenarium in Bÿelijczka p sex gr. i bochnia p octo, vnā Thimā in vtraqz suppa p fertonē ¶ Itē statuimus. Qz q̄libet bācus salis, q̄ exciditur in Bochnija, aliomō nō dz pputari dño Regi, in resignatione zuppaz, nisi p sex gr omnib⁹ pputatis. ¶ Itē statuim⁹. Qz q̄libet zupparius, q̄ zuppas emit a dño Rege, in resignatione sui regiminis, non dz, nec tenetur, de sale bācato, plus deducē nisi tricētos bancos ad depositoriū cōmune, id ē foz Cracouien, si āt plus deduxerit vbicunqz reptum fuerit, sive in domib⁹, sive in cauernis sive in stabulis. Illud sal totum debet recipi, pro Camera domini Regis, et zupparius debet omnibus bonis priuari.

nisi excepto q̄ zupparius haberet de mādato dñi Regis
¶ Itē statuim⁹. Q̄ q̄libz zupparius. siue sit ille: q̄ ad fideles man⁹ tenet zuppas. siue sit emptor zuppaꝝ. nō dz dño Regi bancum ꝯputare. nisi p q̄nq̄z gr̄ in vijelijczka. i Bochnija vo p sex sepo. et omnibus alijs rebus largo modo computatis.
¶ Itē statuimus. Q̄ elemosinarij p dñm regē Kazimirum stabiliti p zuppariuz q̄ emerit zuppas. ñ sint in rōe ꝯputādi.
¶ Item statuim⁹ Q̄ zupparius q̄ emit zuppas. nō tenetur plures equos regales. ad zuppas recipere nisi quātum in cōuentione zupparum ē expressatum. et ad illos equos q̄ sunt in emptione exp̄ssi. ad q̄ttuor eq̄s vnum famulum realē ꝯseruare. et eidē famulo victum ⁊ amictum ordinare. et illa nō debent poni ad rationem regalē
¶ Itē Statuim⁹. si plures eq̄ regales ad zuppā adducti fuerint. quā exp̄ssatum ē in vēditione zuppaꝝ. Extunc p q̄libet eq̄. dz dari vn⁹ coret⁹ auene p dierium cuz feno ⁊ stramimb⁹ et illud ꝯputari sic̄ ī foro emptum fuerit. ¶ Et p q̄ttuor eq̄s vn⁹ famul⁹. ⁊ famlo expēsas tribuere et illas ꝯputare. septimanatim per sex gr̄ ⁊ illa dñt poni ad rationem.
¶ Itē Statuim⁹ ꝑpetuis tp̄ibus Q̄ q̄libet zuppari⁹ q̄ emerit zuppas. dz dño regi dare necessaria omnia. ⁊ dñe regine et toti familie. ⁊ pabulare eq̄s et alia necessaria dare. semel in āno. in vtraq̄z zuppa. Et zuppari⁹ tenetur donare dñm regē cum cētum flor̄ aureis. et dñam reginā cum quinquaginta. ⁊ illa non debent poni. ad rationem zupparum.
¶ Item Statuim⁹. Q̄ zuppe nō dñt remissius vēdi. nisi p decem ⁊ octo milib⁹ marcꝝ. medietas grossoꝝ. medietas q̄rtensium siue vsualis monete. sic̄ sunt vēdite ꝓprio ore. p dñm regē Kazimiriꝝ Trutloni. leskoni iudeo. hēselburg. Barthkoni monetario. ⁊ Arnoldo Uellkijer. q̄a in vna septimana fuerat q̄druplex mutatio. zuppariorꝝ q̄z vn⁹ aliuz in pecunia superauit

Sequuntur iura officialium

¶ Item Statuimus iura Officialium. primo vicezuppario datur media marca. qualibet septimana. Item Stigario in Bochnija. vnus ferto. Item Stigario in vijelijczka. septem gr̄. Item pensatori septem grossi in vijelijczka. et tertia pars pense. Itē pēsatori in Bochnija sex grossi et quarta

☞ Zupparius in vijelijczka bancum nō nisi p quinq̄z gr̄. In Bochnija vero p sex gr̄. d. Regi ꝯputabit sepo et alijs large cōputatis
☞ Elemosinarij p Regē stabiliti. non sunt ī rōne p zupparium emptorē cōputandi
☞ Emēs zuppas nō plures eq̄s q̄ in contractu expressuz ē. tenet recipe. ⁊ pro q̄ttuor eq̄s famulū realem tenere
☞ Eq̄s ꝑter ꝯetū dieriū dandñ p q̄libet vnus coretus auene. fenū ⁊ stramina iuxta foꝝ in rōne cōputanda
☞ Pro q̄tuor eq̄s famulus deputetur cui expēse p sex gr̄. septianatim sunt cōputandi
☞ Statio Regi et Regie. p zuppariū in vtraq̄z zuppa annuatim danda et regi. centum. Regine q̄nquaginta floreni donandi.
☞ Zuppe non remissius. q̄z p. xviij. milibus marcarū vendi debent
☞ Salaria cuilibz officiali septimanatim danda enumerantur.

pars lzarbariatus. Item in Vijeliczlza lzarbario septem gl. Item ꝑcuratori in Vyelyczlza septē grossi..et omnes paruecutes. Itē ꝑcuratori in Bochnya sex gl. Itē pincerne duos grossos. Itē viceꝓcuratori duos grossos. Item cuilibz sagitario quatuor gl. Item coco quatuor grossos. Itē sb̄coco duos grossos. Item illi qui lauat scutellas. duos gl. Item portulano duos grossos. Itē Camerario qui sal furatum tēptat q̄tuor grossos. Itē vicethezaurario qui cisticulā portat duos grossos. Item calefactori duos grossos. Item illi qui tegit mensas duos gl. Item illi q̄ siluas custodit quatuor gl.

¶ Item Statuimus. omnibus predictis officialibus annuatim dari. duplicia vestimenta. videlicz estiualia. et hyemalia et quolibet mense. vnicuiqz sotulares. ¶ Itē statuimus. Qr quittationes principum. nobilium. dominorz presbyterorz et cuiuscunqz cōditionis extiterint Zuppario nō debent presentari. exceptis quittationibus salis. qr tunc illas quittationes salis zupparius tenetur expedire

¶ Itē statuimus. Qr dimetrius vicethezaurarius. omnes q̄ttationes principum. nobilium dn̄orz. ac cuiuscunqz cōditionis extiterint. in pecunijs debet expedire. et pecuniā a zuppario recipere. et ab omnibus capitaneis procuratoribus totius regni polonie. et illam ad thesaurum deponere. et eam distribuere. put sibi dominus Rex cōmiserit et demandabit.

¶ Sequūtur iura dominorum in Zuppis. que non debent poni ad rationem

¶ Item Capitulum Crac. debet habere centum marcas.

¶ Item Capitulum Gneznen. debet habere cētum marcas

¶ Item Prebendario in Zuppa Bochnen. videlicet sancti Stanislai. quibuslibet quatuor tpibus dantur due marce. et nō plus et debet habere vnum famulz in mōtibus. z vnuz famulum ad altare ministrantē. Qui prebendarius. z famulus debent habere vestimētum a zupparío. vnum in anno. z nullum equum in zuppis seruare debet

¶ Item Plebano in Bochnya. datur omni septimana vna marca.

¶ Item plebano in Vyelyczlza. datur omni septimana. vn9 corzetus minuti salis.

Duplicia vestimenta scz estiualia. et hyemalia officialibus danda

Quittātie salis dūtarat p zupparium sunt expediēde.

Quittātie pecuniarie. p vicethezaurarium sunt expediēde

Centū marce p Capło Crecouien.

Cētū marce p Capło Gneznen.

¶ Prebēdari9 zuppe bochnen. quolibet quartali anni duas marcas habebit. z vnū vestimētū in anno. cū famulo

¶ Pleban9 Bochnensis septimanatim vnā marcā habebit

¶ Pleban9 in wijeliczlza. vnū corzetuz salis minuti habet

zuppis constituit.

¶ Itē plebano d̄ collo celarij. dantur quinq; marce. cum̄ octo vlnis panni breuis de thuna

¶ Itē plebano in Nijepolomicze dātur annuatim quattuor lapides sepi: ⁊ totidem cere.

¶ Itē vicarijs ecclesie capituli Cracouieñ. dātur annuatim sexagintasex mensure salis minuti.

¶ Itē hanlroni dicto Steberim de Vijeliczka ⁊ suis veris ⁊ legittimis heredibus ⁊ successoribus: iure hereditario suo ꝑ magisterio ibidē in Vijelij czka sup carbaria: dam⁹ triginta marcas singul' annis: temporibus ꝑpetuis duraturis: et ista non debent ad ratiouem poni

¶ Itē sal bancatum qd̄ datur monialibus Vratislauiam.

¶ Itē Sal ad Castra dñi Regis. siue baucatum siue minutum ista omnia non debent ad rationem poni.

¶ Itē in presentia totius ꝯsilij dñs Johānes castellan⁹ cracouieñ. cum fratre suo domino Raphaele herede d̄ Tarnorv monstrauerunt quasdā lr̄as magistratus montium in Bochnia: videlicet sup montē Cracouieñ. in quibus lr̄is cōtinebātur ꝙ deberent habere septimanatim vnam sexagenam grossorum: que lr̄e per dñm regem Kazimirum. ac totuz cōsiliuz omnimode fuerunt anullate. Et ideo p̄cepit dñs Rex ꝙ ꝑpetuis tp̄ibus nullus dominoꝝ. debet aliquem censum habere in zuppis: nisi illi qui sunt in registro conscripti. ⁊ finaliter ꝑ consilium confirmati. Nam illi qui secus fecerint: collo ⁊ bonis debeut omnimode priuari.

Sequuntur iura succamerarij.

¶ Item statuimus Q̄ succamerarius qñ zupparium intronisat ad zuppas: tunc zupparius ratione sui officij tenetur sibi dare vnum stamē Machliceñ. Si v̄o zuppari⁹ stamen nō habuerit: tunc loco staminis: debet sibi dare decem marcas.

¶ Item statuimus Q̄ succamerarius nō debet intrare zuppas: ne ipsas impediar: sed debet descendere ad hospicium ⁊ necessaria sibi per seniores sectores: videlicet vna mensura auene. octo pulli: sexagena panis: medium quartale carnium bouinaꝝ cum potu debeant ministrari: qua hoc statutum ē vt zuppa ꝑ eum non impediatur.

¶ Item statuimus Q̄ succamerarius nullum hominem in

Sūmariū

¶ Plebano de collo celarij q̄nq; marc. cū octo vlnis pāni. et vna thuna dant.

¶ Pleban⁹ i nijepolomijcze q̄tuor lapides cere et totidē sepi annnatim habet

¶ Vicarij eccl̄ie cracouieñ. cathedralis lxvi. mēsuras sal' minuti annuatim.

¶ Hankoni cū suis successoribus ꝑ magistro i vijeliczka sup carbaria. xxx. marce. perpetuo dantur annuatim.

¶ Sal bancatum ꝑ monialib⁹ Vrat.

¶ Sal bnacatū ⁊ minutū ꝑ castr. R. m. nō ponēdū i ratiōe.

☞ Nullus dñorū habitur⁹ cēsuz i zuppis preterq̄ in r̄gistro scripti. al's collo. ⁊ bōis priuādus

☞ Zupparius rōne ītrouisatiōis succamerario dz vnum stamē pāni machliceñ. al's decē marcas dare.

☞ Succamerarius nō ad zuppas sz hospiciū descēdat necessarijs hic descriptis ꝓuidendus.

☞ Succamerari⁹ nō iudicet hoīez in zuppis manentem

zuppa permanentem. presumpserit iudicare.

¶ Et nullum equum in zuppis stabilire nisi equuz sui famuli camerarij: de tribus marcis. si idem equus seruicijs zupparum defecerit. extunc zuppari⁹ loco illi⁹ eq̄ dz aliuz ordinare

¶ Item statuimus. Q̄ idem succamerarius ad festum sancti iohannis baptiste: debet eligere consules in Vijelijczka Et seniores sectores In Bochnija v̄o in festo Circumcisiōis domini. Et illos iuxta iura eorum iudicare.

¶ Item statuimus: q̄ nullus. siue sit magnus siue paruus presumat zuppas impedire ac eas intrare: nisi tantummodo dijmetrius vicethezaurarius. cum quattuor equis dum venerit pro peccunijs a zuppario assumendis. sub pena colli: et omnium bonorum.

¶ Equū i zuppa suc camerari⁹ nō stabiliat. p̄ter equū sui fali d̄ tribus marc̄ quo deficiente zuppari⁹ aliū loco ei⁹ ordinz

☞ Succamerarius p̄ festo scti io. bapt. p̄sules in vijeliczka ⁊ senioēs sectoēs. In Bochnija v̄o p̄ festo circūcisionis domini eligat.

☞ Nullus zuppas impediat: nec intret p̄ter vicethezaurarium. qui in quatuor eq̄s p̄ pecunijs veniens pōt intrare sb̄ pena bonoꝝ ⁊ colli

Sequuntur iura zupparij.

¶ Item statuimus. q̄ nullus zuppariorum de se querulanti: debet respondere: nisi coram domino rege. dum per ipsius ānulum fuerit euocatus.

¶ Item statuimus q̄ nullus viuentium debet iudicare familiam zuppe: nisi solus zupparius.

☞ Supparius nō nisi corā rege de annulo suo citatus respondeat.

☞ Familia zuppe. dumtaxat p̄ zupparium iudicanda.

Sequuntur iura sectorum.

¶ Item statuimus sic volentes. q̄ in vtraq̄ zuppa. videlicet Vijelicieñ. ⁊ Bochneñ tm̄modo debent laborare sexagīta sectores: qui nominantur in vulgari Stolniczi: famul̄ hospitalibus inclusis ⁊ non plus Causa est ista: q̄ si plures laborarent montes sale citius euacuarentur

¶ Itē statuimus q̄ idē sectores debent laborare cōtinue. a festo sancti Martini vsq̄ ad festum penthecostes. Si autem necessitas fuerit. tunc debent laborare a festo sancti Michaelis vsq̄ ad festum prenotatum. Et idem sectores debent obedire zuppario ⁊ stigario quotiens fuerit opportunum.

¶ Item statuimus Si aliquis sectorum rebellisando. sal suum destruxerit. extunc stigarius debet eum punire. sibi montes abnegando tamdiu: quousq̄ a zuppario. et stigario veniam impetrabit.

¶ Item statuimus q̄ om̄es tragarios rebelles. quotiēscunq̄ crimen ꝯmiserint: seu laborare noluerint. Extunc idem stigarius debet eos de laboribus destituere: et alius loco ipso-

☞ Sexaginta sectores al's stolnijczi in vtaq̄ zuppa laboribus deputantur

☞ Inicium laboꝝ a festo sci Marti ad festū penthecostes. Necitate iminente a festo tādē michaelis ad festū p̄nōtuz

☞ Sector sal d̄struens p̄ stigarium puniendus.

¶ Tragarius negligens vel rebellis p̄ stigariū puniendus

zuppis constituit.

rum ad labores ordinare.

Sequuntur iura magistrorum montium.

¶ Item statuimus Qz magister montium nō debet alīquē censum dāre de zuppis: neqz septimanalem neqz annualē nisi tm̄mō famulos: quos ab antiquo in mōtibus habuit: t eos ꝑ̄ꝛ̄ pecunijs salariare ꝑm cōsuetudinē mōtium pecunijs, quas t de bipenne acquisiuit. ¶ Et carpentario montium loco ipsius qui ꝑ̄ꝛ̄ manibus laborat in montibus: debz dari septimanatim vnus ferto, cum victu t amictu prout ceteris officialibus.

¶ Item statuimus Qz in quolibet monte dēt poni duo fornatores p̄ sale querendo, t illud qō p fornatore in omnib⁹ qt tuor angulis acquisitum fuerit, debet obseruari cuz optimis parietib⁹ salis. ¶ Et qñ sectores, ꝑ̄ꝛ̄ laboribus fecerint, tunc zupparius vna cum magistro montium debet eis fornaces cum parietibus largiri t nulla munera ab eisdez accepta re: qz illud est donum dei t nō magistri montium.

¶ Summariū

¶ Magr montium nullū censum de zuppis habiturus.

¶ Carpētario septimanatim .j. ferto. cū victu t amictu debetur.

¶ Duo fornatoēs in quolibet mōte p̄ sale q̄rēdo ponendi

¶ Sectoribus ꝑ̄ꝛ̄ is laborib⁹ deferētibus zupparius cuz magro montiuz debet eis fornaces cuz parietibus largiri

¶ Ad idem.

¶ Harum testimonio litterarum quibus sigillum nostrum est sub appensum.

¶ Ad idem.

¶ Nos vo Sbigneus miseratione diuina sancte Romane ecclesie tituli sancte Prisce. presbr cardinalis et episcop⁹ Cracouien. Uladislaus dei gratia sancte ecclesie Gnesnen. Archiepiscopus t primas. Johannes eadem gratia Uladislauien. Andreas simili gratia Posnanien. episcopi ecclesiarum. Johannes de Czyzorv. Castellanus t Capitaneus. Johānes de Tanczyn Palatin⁹ Cracouien. Lucas de Gorka Posnanien Johannes de Olesnicza Sandomirien. Albertus de Male Lancicien. Johānes d̄ Krethkorv Brzesten. Palatini. Johannes de Conyeczpolye Regni Polonie Cācellario Predborius d̄ ibidem Castellanus Sandomirien̄sis. Creslaus de Czvrozvyalzi. Lublinen. Laurentius Zaramba Siradien. Petrus Slzora de Gay Calissien. Stanislaus d̄ Ostrorog Gneznēsis. Nicolaus de Ossolyn Uoynicēsis. Nicolaus de Urzymorv Bresten. Petr⁹ d̄ Czvrorv Sādecen. Hyncza

¶ Consiliarij regni polonie approbāt statuta p kazimirum tercium cōfirmata Sigillorū appensione.

Kazimirus magnus Jagellonis Pÿtrkouie

d Rogorv Rosperieñ. ⁊ regni Polonie vicethezaurarius. Nicolaus de Vÿrbÿaslro Dobrinensis. Gregorius de Branicze Radomiensis. Johannes de Bnÿn Mÿedzÿrzecensis. Nicolaus de Visnÿcze Leopolieñ. Nicolaus de Zalrerzorv Visliceñ. Stephanus de oppororv Brzezinēsis. Petrus d Strÿlrorv Junirvladislauieñ. Johānes d Bobrlra Beczñ. Albertus de Mÿchorv Zarvichosteñ. Nicolaus de Prochnÿcze Premisliēsis: Johānes d Kvrhahnÿzet Haliciensis. Borlro de Ossiczno Nalrleñ. Castellani. Nicolaus d Brzezÿe Regni Polonie Marsalcus Johannes de Pÿlcza Barthossius Obulecz de Bora Cracouiensis. Nicolaus de Vissmuthorv Sandomiriensis. Thomas de Sobotha Lanciciensis iudices. Petrus Schaffranÿecz. Cracouiensis. Johannes de Czarnlrorv Posnaniensis. Nicolaus Porvala d Magnuschorv Sandomiriensis. Petrus de Brudzorv Calissiensis. Johannes Krvropathrva d Laczrvchorv Lublinensis. Michael de Lassothlri dobrinensis. Nicolaus Bola Junirvladislauiensis Succamerarÿ. Johannes Bÿezad d Morslro Cracouiensis. Nicolaus de ibidem Sandomirieñ. Nicolaus de Noÿlrorv Sandocensis Vexilliferi: Nicolaus subiudex Sandomiriensis. Ceteriq; prelati ⁊ Barones dignitarÿ Nobiles ⁊ proceres in hac Conuentione gñali Pÿotrlrouiensi congregati. Innitentes approbationi confirmationiq; prefati Serenissimi Domini nostri Regis statutorum supradictorum serenissimi Domini diue memorie Regis Kazimiri eadem statuta. velut hic habentur inserta. per omnia approbantes in omnibus punctis. articulis. et clausulis firmiter attendemus. custodiemus. ⁊ seruabimus. ⁊ nunq̄ illis verbo aut facto contraueniemus. Unde et sigilla nostra. presentibus iussimus appendi. in robur firmitatis: ⁊ testimonium omnium. ⁊ singulorum premissorum. Actum in cōuētione Pÿotrlrouie. Feria quinta infra octauas festi Penthecostes. Anno domini. Millesimoquadringentesimoquinq̄gesimoprimo. Presentibus dominis supradictis. Datum ꝑ manus Magnificorum Johannis de Conÿeczpolÿe Regni Polonie Cancellarÿ predicti Petri de Sczelroczÿn eiusdem regni vicecancellarÿ nobis sincere dilectorum.

¶ Finis confirmationis Statutorum super Zuppas

Alia confirmatio statutorum zupparum.

¶ Jsta cõfirmatio statutoꝝ Salis p̃cedẽs eadẽ est cũ seq̃nti: sed illa cum insertõne originalis diffusior: hec vero compendiosior.

In noie dñi. Amen Ad ppetuã rei memoriã. Ne error obliuionis gestis sub tempore versantibus pariat detrimẽtum: alta regum. et principum decreuerunt cõsilia ea litteraꝝ apicibus et testium annotatione perhennare. Proinde Nos Kazimirus dei gratia Rex Polonie: necnõ terraꝝ Cracouie Sandomirie. Siradie. Lancicie. Cuiauie. Magn⁹ dux Lithuanie Pomeranie. Russieq̃ dominus et heres Significam⁹ tenore p̃sentium q̃bus expedit vniuersis p̃ntib⁹ ⁊ futuris p̃ntiuꝝ noticiã habituri Et si ex debito regal munificẽtie ad oim̃ subditoꝝ: cõmodum ⁊ ꝓfectum. oculo cõsiderationis intendere habeam⁹: propensior tamen solertia circumspectionis. ad augmentum thezaurorum. et prouentuum regni nostri incumbit. ex quibus regni ⁊ subditoꝝ nostrorum comodis debite valeamus prouidere. Cum igitur zuppe nostre Bochneñ. ⁊ Wyelicien. pars notabilis. prouentuum. et thezauri regni nostri existit. que hactenus ꝓpter nimiam. et continuam notabilium et diuersarum personarum frequentationem. ⁊ salis elaborationem in notabili sui parte. desolationem. ⁊ iacturam susceperunt. Quoq̃ neq̃ zupparius. neq̃ sui officiales. regimini ⁊ laboribus intendere valuerunt. hospitum voluntati intenti Et nisi eis tempestiue subueniatur verendum est. ne in ruinã. et iacturã ponantur. Volẽtes igitur huiusmodi ruine. et iacture subuenire. vt circumspecti p̃n cipis est. ex preteritis habere memoriam ⁊ intente considerationis oculum ad futura. et tandem ad singula salubri dispositione procedere. dum omnia prospexerit sapienter imitãtes vestigia predecessoris nostri diue memorie domini Kazimiri Regis polonie. qui prefatum thezaurum zupparum in capite. ⁊ in membris. ac in omnibus prouẽtibus. ordine. dispositione. et terminis ordinauit et regulauit. atq̃ perpetuis tẽporibus huiusmodi ordinationem. tenendã. seruandam. ⁊ custodiendam statuit ⁊ diffinuit. Ne igitur nos. aut quenq̃ sb ditoꝝ nostroꝝ ab huiusmodi sui ordinatione. ⁊ dispositione

recedere. aut eidem per ignorantiam cōtrauenire contingat. Statuimus et presenti edicto. in robur maioris firmitatis declaramus. ipsius domini Kazimiri regis statuta. et ordinatōnes. que in nostro regali seruantur Thezauro in omnibus et per omnia ſm regulationem. et ordinationem suam debeant teneri perpetuis temporibus duraturis. Et quequidem statuta hic habentes pro insertis. in omnibus suis. punctis. articulis. conditionib⁹. et clausulis. ratificamus. approbamus et confirmam⁹ Qz testimonio litterarum. quibus sigillum nostrum est subappensum ¶ Nos vo Uladislaus dei gr̄a: sancte Gneznen. Archiepiscopus et primas Johannes eadē gratia Uladislauiensis. et Andreas simili gratia poznanien. episcopi. Necnō Johannes de Czthzorv castellanus et capitaneus Cracouiensis. Lucas de Gorka Poznaniensis. Johannes de Olesnicza Sandomirien sis. Albertus de Male lancicien sis. Johānes de Crethzorv Brzesten. Wriczko de Domorzanū podolie palatini. Johannes de Conyeczpolye Regni polonie Cancellarius. Predborius de ibidem Sandomirien sis. Johannes de pylcza. Stanislaus de Ostrorog gnezn en sis. Nicolaus de Borzymorv Brestensis. Petrus Slzora Callissien. Laurentius Zaramba Siradiēsis Creslaus de Curoszvyanzki. Lublinensis Nicolaus de Ossolyn Uoynt ciēsis. Petrus de curorv. Sandecensis. Nicolaus o Uyrbyslzo Bobrinensis. Gregorius de Branyczе Radomien. Johannes de Bnyn Myedzyrzeczen. Nicolaus de Uyssniczе Leopolien sis. Nicolaus de Zalzzorv. Uislicien sis. Stephanus de Oppororv. Brzezinēsis Petrus de Strylzorv. Junzvladislauien sis. Johannes de Bobrka Byeczen. Albertus de Michrv Zauichostensis. Nicolaus o Prochnyk przemislien sis: Johannes o Knyahnyczе Halicien. Borzko de. U. Halzlen. Castellani. Bartossius Obulecz de Gorka: Cracouien sis. Nicolaus de Uyssmuthorv. Sandomirienb. Thomas de Sobotha Lancicien sis Judices. Johannes de Czarnkorv Poznanien sis. Petrus o Oppororv Lancicien. Petrus de Brzvdzorv Calissien sis: Johannes Czvropathzva de Laczuchorv Lublinensis. Michael de Lassothku Bobrinensis Nicola⁹ Kola Junzvladislauiēsis Succamerarij Johānes Brzyzath de Molzrsko Cracouien sis. Nicolaus de ibidem Sandomirien sis. Nicolaus de Moykorv. Sira-

☞ Nomina omnium et singlorū regni Platorz dignitariorz et officialium supra. scripta Statuta zup parū approbantiū

dieñ. Uexilliferi. Nicolaus de Pankorv. Subiudex Sandomiriensis. Ceteriq; prelati Barones. Dignitarij. Nobiles ⁊ proceres. in hac Conuentione generali Pijothrkouieñ. congregati Innitentes approbationi confirmationi prefati serenissimi domini Regis Statutorum supradictorum serenissimi diue memorie dñi Regi Kazimiri Eadem statuta velut h habēntur inserta per omnia approbantes: in omnibus punctis articulis ⁊ clausulis firmiter. attendemus. custodiemus ⁊ seruabimus. ⁊ nunq̄ illis verbo aut facto contraueniemꝰ. Unde ⁊ sigilla nostra presentibus iussimꝰ subappendi. in robur firmitatis ⁊ testimonium. omnium ⁊ singulorum p̄missorum. Actum in conuentione Pijtrkouieñ. Feria quinta infra octauas Pēthecostes. Anno domini Millesimoquadringentesimoquinquasimoprimo. Presentibus dominis supradictis. Datum per manus magnificorum Johannis de Conijeczpolije Regni polonie Cancellarij. ⁊ Petri de Sczekroczijn eiusdē vicecancellarij. nobis sincere dilectorum.

¶ Uladislaus Rex Polonie. et electus hungarie promittit bona ad procurationem generalem Cracouieñ. spectātia nō obligare.

Uladislaus dei gratia Rex polonie Lithuanieq; princeps supremus dominus ⁊ heres Russie ⁊c̄. ac electus regni Hungarie ⁊c̄. Significamus tenore presentium. quibus expedit vniuersis Quomodo debita animaduersiōe huius regni nostri dicti Polonie beneficia in quo. et educati et Regij honorꝝ culmine insigniti sumus. in animo reuolueñ Uolentesq; ipsa beneficia. de ipso regno suscepta. omni cura ipsi Regno ⁊ corone Polonie. statum ⁊ stabilimentum ꝓcurañ refundere. quod maxime tunc videmur agere. cum ipsius regni bona et possiones in libero. et inobligato ordine. ⁊ statu. vt possumus preseruamus. Igitur ꝓmisimus. spopondimus. ac in verbo nostro Regio promittimus. spondemus. et presentis nostri patrocinio scripti. Nos obligamꝰ omnia bona. possessiones. Ciuitates. Castra. oppida. Uillas. Molēdi-

¶ De bonis regalibus ad Crac. ꝓcurationē spectantibꝰ nō obligandis.

na piſcinas, lacus, et alia bona: quibuſcunq; ſpecialibus vocitentur nominibus ſeu vocabulis, que ad preſens, et hactenus: ad procurationem Cracouien̄ generalē ſpectant, et pertinent, propter Regni noſtri ſepefati polonie neceſſitatem, et firmum ipſius ſtabilimentum in libera conſeruantia et inobligata: ſeruare ſtare tenere, et habere volumus. Ita q̄ nulli hominum cuiuſcunq; ſtatus, et conditionis, aut preeminentie fuerit dicta bona, vel eorum aliquod: ad procuratione Cracouien̄, generalem ad hactenus pertinent, ita vt prefertur inobligata: conſeruabimus, et libera pro huius reipublice, et Regni Polonie ſtatu, profectu conſeruañ ſtare p̄mittimus. Harum quibus ſigillum noſtrum eſt ſubappenſum teſtimonio litterarum. Datum Cracouie ſabbato proximo ante dominicam Judica. Anno domini. Milleſimoquadringenteſimoquadrageſimo.

Fo.LXXXV.

Lra obligatoria in q̄ dñs Rex polonie pmit
tit terrā Sandom̄, se nūq̄ cuipiā obligatuz

Sūmariū

Kazimirus Tercius bonis

Joannes d' Rijthwijanij palatin⁹ Crac. ⁊ derslaus castellan⁹ resignāt terram Sandomirieñ regi kazimiro tercio

Kazimirus dei gr̄a Rex polonie. Magnusdux lithuanie Russie Prussieq; dn̄s ⁊ heres ⁊c̄. Significamus tenore pn̄tium q̄bus expedit vniuers: tā pn̄tibus q̄ futuris Quō attendeñ fidei ꝯstañ. ⁊ eximie affectiōis in nos ⁊ rēpublicā regni nr̄i deuotionē ꝑ magnificum Johānē de Rijthvijanij Palatinum Crac. militē. ⁊ ꝯsiliariuz nr̄m syncē dilectuz: rara ⁊ singulari liberalitate monstratā. ꝑ quā Johes ipe palatin⁹. ⁊ voluntatē germani. sui olim Derslai Castellani Crac. ⁊ capitanei Sādomirieñ. impletur⁹ ⁊ beniuolētiā ꝓpriā. erga nr̄am ꝑsonā p̄mum: deinde erga rēpublicā regni nr̄i. ⁊ zelum singularē oñsurus Terraz Sandomirieñ. cuz castro. ciuitate. ceterisq; oppidis. ⁊ villis. theloneis. pōtalib⁹ ⁊ vniuers cēsib⁹. ꝓuētib⁹. ⁊ introitibus ad illā quoquō ꝑtineñ relaxādo. ⁊ dimitteñ simpl'r ⁊ nude notabiles pecuniaꝝ summas. q̄s a nob ⁊ germano nr̄o dn̄o vladislao hungarie ⁊ polonie r̄ge in dctā terra Sādom̄. castro ciuitate. oppidis ⁊ vill' vterq; eoꝝ hēbat obligatas ⁊ inscp̄tas lr̄as q̄z diuersas nr̄as. ⁊ p̄fati germani nr̄i dn̄i Uladislai regi in q̄b⁹ inscp̄tio ⁊ obligatio p̄fataꝝ summaꝝ cuz caus ⁊ respectib⁹ denotata ⁊ exp̄ssa ad liq̄duz ꝯtinebatur in ꝑtātē nostrā

De resignatione Castri ⁊ terre Sādomirieñ Regi facta ꝑ manus venerabilis dn̄i Stanislai d' Lwroszwijaki. R. Pol. Vicecancellarij.

¶ Per man⁹ venerabil' Stanislai de Curoszvijalri regni nr̄i vicecācellarij. r̄stituit d' terra q̄z p̄dicta Sādomirieñ castro ciuitate. oppidis ⁊ vill' effectualr. ⁊ ad integꝝ nihil sibi. ā successorib⁹ suis iuri ꝓprietati ⁊ dn̄ij. in eisdē relinqueñ. excesserit. spōtanea. vltronea. ⁊ mera sua voluntate. ꝑ regni sui augm̄to ⁊ ꝓfectu.

Promittit Rex terrā Sandomirieñ nō amplius se obligaturum.

¶ Ne itaq; casu aliq̄ sinistro qd' d's auferat l' euētu voluntatē suā optimā ī augm̄tuz r̄gni nr̄i ⁊ reipublice ordinatā ꝯtingat q̄quō infringi vl' deformari. tenore pn̄tiuz ī v̄bo nr̄o regio. ꝓmittim⁹. pollicemur. ⁊ nos fide bōa astringim⁹. inscribim⁹ ⁊ obligam⁹. q̄ p̄fatā terrā Sādomir̄. castꝝ. ciuitatē. oppida ⁊ villas in toto. vl' in ꝑte. ꝑ ip̄m Johem palatinuz nob resig̃tā ⁊ donatā nlli hoim̄ cuiuscunq; ꝯditōis stat⁹ vl' eminētie. in q̄cunq; nr̄a. ⁊ regni nr̄i nccitate. euētu. vl' successu cāu infeudabim⁹. inscribē⁹. vēdem⁹. donabim⁹. obligabim⁹ locabim⁹. ad tp̄s ⁊ ad vitā in ꝑpetuum: vl' al's q̄quō: nec aliq̄z summaz pecuniaꝝ. ꝑuam aut magnaz. etiaz ad extenuationē arendationē vel locationē. aut sub nomine extenuatiōis arende. vel locatōis ī eadē terra. ⁊ castro. ciuitate oppidis ⁊ vill'. ā aliquoꝝ p̄missoꝝ in ꝑte. vel in toto inscribem⁹ vel inscribi cōsentiem⁹. sciēter vel ignoranter. directe vl' indirecte. vel q̄uis

suis in terram sandomirieñ. ꝯstituit. Sūmariū

exquisita causa. occasione. vel colore. omēs tamen occasiōes colores. artes. causas. calliditates. fraudes. ingenia. quacunq; subtilitate excogitatas. scriptas vel interpositas. nulli hominum cuiuscunq; ꝯditōis. status sex⁹. vl' p̄eminentie existat qui ꝯtra presentem nr̄am ordinationem. in toto vl' in parte excesserit: aut illi ꝯtrauenerit. aut illā violauerit: nolumus in aliquo suffragari: aut in excusatiōem. ⁊ purgationem sui sceleris sueq; p̄uaricatiōis pene. ⁊ reatus trahi Si autem presēti nostre. promissiōi: pollicitatiōi: astrictiōi: inscriptiōi: vl' obligatiōi. cōtrauenerimus. ⁊ eā violauerimus. in toto. vl' in p̄te. ⁊ aliquā infeodationem. inscriptiōem. donationem. venditionē ⁊ obligationem. de dicta terra Sandomirieñ. eiusq; castro Ciuitate oppidis. ⁊ villis cēsibus Theloneis ⁊ q̄buscunq; eius redditibus fecerimus. Extunc talem infeodationē volumus. ⁊ decernimus esse cassam ⁊ irritā. nec vlluz vnq̄ posse ⁊ obtinere robur velut eam. que in damnum reipublice regni nostri procederet lesionem ⁊ offensam ¶ Sed ⁊ personā cuiuscunq; status. ⁊ cōditionis existeret. que inscriptionem. ⁊ infeodationē sup̄ dicta terra Sandom̄. Castro Ciuitate. oppidis ⁊ vill'. a nob' vel successoribus nr̄is suscipet lese maiestatis. leseq; reipublice: reā eē decernim⁹. Nostrq; ac regni nr̄i polonie. publicum hostē ⁊ fraudatorē declaramus. habebimusq; facultatem Nos ⁊ successores nostri. habebunt quoq; consiliarij regni nostri hominē. tā impium ⁊ ābitiosum a p̄fata terra Sādom̄. castro. ciuitate. oppidis. ⁊ vill'. ā p̄tē earq; q̄cunq; occupauerit. absq; omni iure et strepitu iudicij ammouēdi. ⁊ expellēdi. tāq̄ cōis boni hostē ⁊ p̄turbatorez. In cui⁹ rei testimoniuz sigillum nr̄m p̄ntib⁹ ē sb̄appēsuz. Actuz in ꝯuētiōe gn̄ali Pijotrkouieñ. fer̄. q̄nta añ dn̄icā Esto mihi. Anno dn̄i. M.cccc.lxxviij. P̄ntib⁹ reuerēdissimo ⁊ reuereñ. ī xp̄o p̄rib⁹ dn̄is Jacobo sctē Gnezñ. eccl'ie archiep̄o ⁊ p̄mate Sbigneo vladislauieñ. ⁊ ādrea varmieñ ep̄is Nec nō magnifici ⁊ generos. mathia d' Gnijn poznañ. Jacobo d' dambno Sandom̄. Nicolao d' Cuthno lancicieñ. palatin⁹. Johāne de ostrorog. poznañ. Bartholomeo d' Irvanorvicze Calissieñ. Petro dunijn de Prarvkouize. Siradieñ. Castellanis. Ceterisq; dignitarijs. officialib⁹. regni nr̄i ⁊ Curieñ q̄ pluribus datum per manus venerabilis Stanislai de Crvrozrvankri. Regni Polonie Vicecancellarij.

¶ De eo qui pecunias ad terrā Sandomirieñ. dederit. q̄ debet tāq̄ patrie destructor reputari.

¶ De pecunia braccata. et penis ex illis extorqueñ. qui falsam pecuniam haberent: et apud quos falsa pecunia fuerit inuenta: taz in regno polonie quā ducatibus Mazouie.

Razimirus dei gratia Rex polonie. Magnus dux Lituanie. heres Russie ꝛc. Significamus tenore p̄sentium. quib⁹ expedit vniuersis. Quomodo agentib⁹ nobis hic in Pijotrkorv ꝓ republica r̄gni nostri Conuentionem generalē inter ceteras huius conuentionis ordinationes. sup differentia. que inter prelatos. ꝛ barones terrarum totius regni. vnanimiter ordinatum est. et conclusuz innitendo ordinationibus. ꝛ conclusionibus aliarum conuētionum. etiā generalium. ꝛ ab eis non recedendo ¶ Q̄ pecunia minuta braccata. indifferenter per totum regnum nostꝝ polonie. ꝛ ducatus Mazouie. tam pro nostris q̄ꝫ etiaz prelatorum. principum. baronum. nobilium. ꝛ cuius libz stat⁹ hominum. ꝓuentibus vtpote theloneis. exactionibus. contributionibus. censibus. decimis. necnon penis memorialibus arris seu notis notarioꝝ resignationibus. Item mercibus ꝛ singulis rebus venalibus sine ꝯtradictione. tā ꝑ nos. seu nostros officiales. q̄ꝫ etiā p̄latos. p̄ncipes. barones. capitaneos nobiles. ꝛ quos libz regni polonie ꝛ ducatuuz Mazouie incolas ꝛ subditos. mō duduz statuto: viczt nouē denarios ꝓ q̄libet medio grosso lato ꝯputādo recipiatur ꝛ exigatur. ¶ Nisi forte aliq̄s. d̄ iure ꝓ cēsib⁹ ꝛ decimis fertonalib⁹ debeāt exigere latos grossos monete prageñ. q̄ꝝ q̄libz ꝓ eisdē latis gr pecuniā minutā braccatā. iuxta cursum cōem. inter mercatores currētē. dz recipe seu exigē. ꝛ tenetur ꝯ penis infrascp̄tꝛ ¶ Quicunq̄ r̄gni nr̄i. ā ducatuuz mazouie cuiuscunq̄ stat⁹ incola. ꝛ subdit⁹. ip̄am braccatam pecuniā minutā. recipe noluerit. aut cōtēpserit. Si p̄latus aut spiritual' ꝑsona fuerit. q̄ ꝓ decimis eādē pecuniā minutā. recipe noluerit. decimam ꝓ qua forisauit perdet. que ꝑ capitaneum. aut officiales nr̄os. pro bonis recipietur. ꝛ ꝓ nostra vtilitate conuertetur.

k

Decernit ꝛ in regno ꝛ in Mazouia. braccatā minutā pecuniā recipi.

Excipit vbi ex foro aut de iure lati gr. debent exigi.

De penis pecuniam braccatā recipere nolētium tā spiritualiuz q̄ꝫ seculariū.

Kazimir⁹ Jagellonis Pijetrkorvie ꝯstituit Sūmariū

¶ Si autē fuerit nobil⁹. ꝑ primo excessu decē marcas. ꝑ scdo silr decē: ⁊ ꝑ tercio al's decē. ꝑ quarto v̄o triginta marcas. ꝑ fisco nostro soluat. ꝑ quib⁹ capitaneus in bona sua. se intromittat. ⁊ teneat eadem ad persolutionē triginta marcarum. ¶ De penis nobilium.

¶ Si v̄o in ciuitate aliqua pecunia minuta braccata. ꝑ q̄bus cunq; reb⁹ venalibus. siue in hospicijs siue in foro. nō recipetur. extunc ip̄a ciuitas. ꝑ trib⁹ p̄mis excessibus. ꝑ quolibz excessu seorsum soluat decē marcas. ꝑ quarto v̄o excessu soluat triginta marcas ꝑ thezauro nr̄o Regio conuertendas. ¶ De penis ciuium

¶ Qd̄ si mercator ꝑ mercibus suis q̄buscunq; ⁊ cuiuscunq; gn̄is aut speciei. eandē pecuniā minutā braccatā. recipere noluerit. in valore p̄dicto: videlz ꝑ medio grosso lato nouez denarios computando. aut plures in minuta pecunia q̄ ī mediantibus. ꝑ mercibus suis exigere. voluerit pecunias. extē omnes ip̄e res ⁊ merces eidem recipiantur. et pro thezauro nostro conuertantur. De penis mercatorum.

¶ Item Kmetones. pro rebus suis. pecuniam minutam recipere recusantes. et nolentes: ꝑ quolibet excessu in fertone puniantur. irremissibiliter ab eisdem exigendo. De penis kmetonū

¶ Item tabernatores in villis q̄ ꝑ reb⁹ suis: videlicet victualibus. ⁊ pabulis recipere noluerint minutaz braccatā pecuniam: ꝑ quolibet excessu. quilibet in media marca puniatur. irremissibiliter ab eodem exigen̄. ¶ De penis tabernatorum.

¶ Volētes insup̄ reipublice prouidere. ne habeant malefactores. occasionem importādi falsam monetaz in regnuz nostrum. Statuimus ⁊ ordinamus de vnanimi predictoruz nostrorum consiliariorum voluntate. Q̄ apud quemcunq; cuiuscunq; status hominem in vna marca. duo grossi falsi fuerint reperti. ipse cuius marca fuerit. marcam perdet. apd̄ quē sex grossi false monete. in vna marca inuenti fuerint. talis iuxta priores conclusiones puniatur. ¶ De penis falsariorum.

nulla in Jerone

¶ Inter creditores v̄o. habentes inscriptiones super mediantes. taliter ē statutum Q̄ quilibet talium pecuniā sibi: ante hanc dispositionem inscriptam: iuxta continentiam litterarum suarum. libere exigat. in moneta in ip̄a inscp̄tiōe exp̄ssa. ¶ De moneta obligata ī lr̄is soluēda an̄ cōstitutionē.

¶ Deinceps v̄o. nō nisi minuta pecunia vl' simpl'r marce monete ⁊ numeri polonicalium. inter creditores inscribātur. ⁊ ī minuta pecunia. q̄uis debita exigātur ⁊ soluātur. dumtaxat nouem denarijs. ꝑ medio lato grosso computatis ¶ De minuta pecunia post cōstitutionem recipienda.

Sūmariū

Kazimiri tercij Jagellonis filij statuta in Nouaciuitate Corczyn in conuētiōe gn̄ali.

De negligentibus capitaneis per regiā M. puniēdis

¶ Statutum est insup. omni vnanimi voluntate: q̄ capitanei nr̄i quorumlibz locoꝝ facē exactā diligētiā tenētur vt p̄dicta minuta pecunia recipiatur. ⁊ puniāt mō p̄misso: om̄s ⁊ singl'os dispositōis p̄dicte ꝯtēptores. al's capitanei ip̄i nr̄i p̄dictā dispōnē introducē. ⁊ inobedientes cohercere. ⁊ punire negligētes. ꝑ nos tanq̄ꝫ rebelles. ⁊ mādatoꝝ regalium cōtēptores. puniātur: datum in pijtrlkorv. feria q̄nta ꝓxima post festum pēthecostn̄. Anno dn̄i. M. quadringētesimoq̄nquagesimoprimo Sigillo nostro presentibus sub appenso

¶ Ad idem.

Nos v̄o p̄lati barones maiorispolonie. Siradien̄. Lancicien̄. Cuijauie. ⁊ dobrinen̄. terraꝝ in euidētiā ꝯsensus ⁊ voluntati oim̄ p̄missoꝝ. Sigilla nr̄a. pn̄tibus etiā fecimus subappendi

De violentia in iudicio commissa.

Violans iudicium. iuxta penaz statutā punit̄. ⁊. xij. septimanis i carceribꝰ. recluditur.

Et violētie ⁊ inuasiōes in iudicijs secludantur et vie calumniatoribus amputentur decernimꝰ Si q̄s ausu temerario iudicium inuaserit ⁊ violentiā ꝯmiserit in cā sua quā corā iudice habz vl' habiturus erit: s̄m penā statutā punietur: ⁊ duodecim septimanis mācipetur. ⁊ carceribus recludetur

De iudice inculpato existente qualiter alie cause iudicabuntur nec ne.

Inculpās iudicez ꝓ aliq̄ cā. illa dū taxat suspensa. alie omnes iudicantur.

¶ Itē si q̄s ꝯ iudicē quicq̄ꝫ attēptauerit. eumq̄ꝫ inculpauēit al's ruschij. extunc solummō illa cā in qua iudici d̄rogauerat non debet iudicari. alie oēs cause coram eodem iudice vertentes: eo non obstante iudicētur

De iudicijs quater in anno celebrandis.

Judicia terrestria quater in anno tm̄. iuxta p̄orē ꝯcessiōez expēsis ꝑcendo celebrentur.

¶ Itē volumꝰ ⁊ decernimꝰ q̄ iudicia terrestria q̄ter in anno iuxta priorem concessionem et admissionem ad euitādum inanes expensas. et fatigas celebrentur

De reclamatione terminorum

Reclamatio terminoꝝ nō ē deīceps necessaria. s̄z t̄minuz partibus assignatis iudicabūtur.

¶ Item volumus. q̄ reclamatio terminoꝝ: nō debet esse deinceps. nec sit necessaria Sz termini ⁊ colloquia partibus assignatis iudicabuntur: qꝛ termini ⁊ colloquia erunt ꝑemptoria. pro partibus constitutis celebrandi.

De terminorum dilatione per infirmitatē.

¶ Item decernimus. Qꝛ omnes terminoruꝫ repositōes seu dilationes inutiles cassentur et minorentur. Nam repositio et dilatio terminorum. Si fieri debet. aliter nō fiat. nisi vera infirmitate allegata Et ille cuius nomine proposita extitit iurabit cum testibus mettercius cum testibus et littera iudicis more terrestri probabit. Qꝛ pro illo tempore ⁊ die habuit actionem vel terminum pro maiori.

¶ Terminoꝝ dilatō nō nisi vera infirmitate allegata ꝑmittitur iuramēto eiꝰ cuius noīe ꝓposita est cum duobus testibus accepto.

De iudicibus ꝑsonaliter iudicaturis ꝓ summis q̄ nō maiores sint quā trigīta marcaꝝ.

¶ Item decernimus Qꝛ iudices ⁊ subiudices proprijs in ꝑsonis ⁊ nō ꝑ camerarios iudicijs tenebuntur p̄sidere ꝓ summis centum marcarum triginta marcis extendentibus nullo pacto iudicabunt.

☞ Judex ⁊ subiudex nō ꝑ camerarios sꝫ per se iudicijs p̄sideant. summā triginta marcarū excedētem nullo pacto iudicaturi.

De colloquijs iudicādis non obstāte absentia aliquorum.

¶ Itē colloquia assignata vbilibꝫ ⁊ celebrabuntur ⁊ mors infirmitas aut absentia vniꝰ: aut duoꝝ dignitarioꝝ ad sedē colloq̄alē spectantium celebratōnē colloquij nō debebunt īpedire: defectu v̄o aliquo ex his imminēte hēbunt plenā facl̄tatē ⁊ ptātē: alij dignitarij colloquio p̄sidentes in loco absētium ⁊ deficientium: alios terrigenas: viros idoneos legales ⁊ possessionatos cuꝫ plena potestate surrogādi qui habebunt plenā ptātē iudicādi: tādiu quousq̄ d̄ defectibꝰ: ⁊ d̄ absentia dignitariorum prouisum fuerit.

☞ Colloquia celebranda morte infirmitate vel absentia. vnius aut duorum dignitarioꝝ nō obstāte iudicant̄ loco. quoꝝ alij surrogantur: dōec de alijs fuerit prouisum.

De inhibitionibus ad iudicia dari solitis.

¶ Itē decernimꝰ: ꝙ ammō ⁊ deinceps lr̄e ius ⁊ iusticiā ꝓhibētes in g̃uamen ⁊ p̄iudicium. iusticiā q̄rētibꝰ. nō dabuntur nec ꝯcedētur. nisi ill' q̄ bello fuerint: aut rebꝰ ⁊ negocijs Rei publice intendunt: tp̄e medio quo hmōi onera pretulerunt.

¶ Lr̄e ius ⁊ iusticiā impedientes. nō sūt dande p̄terq̄ꝫ illis q̄ in bello fuerit vl' rei publice negotijs intendunt.

De notis nō soluendis ab exactione regia.

¶ Itē volumꝰ ⁊ decernimus ne pecunia siue inscriptionales ab exactione nostra regia deinceps recipiantur ⁊ exigantur.

¶ Pecunia ⁊ inscritionales ab exactōe regia nullatenus exigantur.

De iudicio kmetonis fugitiui

¶ Pro kmetonibus fugitiuis vt vi receptis in iudicio castrēsi corā capit̄ ꝓcedat̄

¶ Item volumus ⁊ decernimus vt cause ꝑ Kmetonib⁹ fugitiuis: in iudicio castrensi. coram capitaneis experiantur sicut illorum qui recepti fuerint violenter.

De falsarijs citationum puniēdis.

¶ Falsarij citationū ꝑ dignitarios iudicijs p̄sidentes sunt puniendi.

¶ Item volumus ⁊ decernimus Q̄ calumniatores ⁊ false citatiōes ac inordinate. locum in iudicijs non habebunt. pro quibus iuxta qualitatem excessus dignitarij iudicio presidētes: habebunt facultatem eosdem calumniatores ⁊ falsas ac inordinatas citationes offerentes puniendi: corrigendi ⁊ mutilādi.

De precio per palatinos rebus imponēdo.

¶ Palatinus cuiuslibet terre hꝫ facultatem vēditionē moderandi. ne nobiles grauētur in emēdo.

Item plerunq̄ ciuitatenses et oppidani mercatores ⁊ artifices. nobiles et aduenas. per inordinatam venditionem cōsueuerunt g̃uare et opprimē. ideo statuimus q̄ Palatin⁹ cuiuslibet terre habeat facultatem huiusmodi immoderatam venditionē moderandi: ⁊ ad bonum ordinē ponendi ⁊ ꝯstituēdi

De puniendis decreto palatinorum renittentibus.

¶ Renitentes ordinationi. ꝑ palatinū ſm cōsuetudinē antiquā sunt puniēdi.

Item si Ciuitatēses. et oppidani aliquo decreto in statuto palatini. ꝯtrarios ⁊ inobedietes se exhibuerint. huiusmodi palatinus habebit facultatem renitentem suo statuto ⁊ ordinationi puniendi. mutilandi. iuxta antiquam ꝯsuetudinē.

¶ Finis constitutionum Noueciuitatis.

¶ In conuentione Pÿotrkouieñ. statuta hec per serenissimum principem dominum Razimirum tercium Regem Polonie edita Anno domini Millesimoquadringentesimoquadragesimoseptimo.

Kazimirus Jagello. Pijothrkouie ꝯstituit Sūmariū

Kazimirus Tertius. dei gratia Rex polonie Magnusdux Lithrvanie. et heres Russie. Ad perpetuā rei memoriam ad hoc nos omnipotēs deus auctor iusticie dispensator equitatis. et reipublice ꝓ sua voluntate directores regni fastigio licz immeritos voluit sublimare vt ipsam ꝓsequamur iusticiā. equitatem sectemur. et in regno ipso rempublicam dirigamus.

k

¶ Sollicitudine igitur nobis diuinitus cōcessa. attendētes Serenissimos dn̄os principes. dominos Kazimirum scd̄m. et Uladislaum scd̄m genitorē nostrum charissimum Reges polonie. diuos p̄decessores nostros. iura et cōstitutiones diuinam et humanā pariter iusticiā redolētes. q̄bus totum Regnum polonie in colloquioꝝ et iudicioꝝ ꝓcessu regulatur. ordinatur et regitur cōdidisse. nec tn̄ per illa sufficiēter. omnib⁹ q̄ in republica diriguntur ꝓuidisse. nouas cōstitutiones et iura edita in generali Pijothrkouien̄. ꝯuentione. ꝓ festo sancti Bartholomei appl̄i. Anno dn̄i Millesimoquadringētesimo quadragesimoseptimo celebrata. pn̄ti matura deliberatione prehabita. laudātibus. approbātibus. et cōsentiētibus prelatis. principibus Baronibus. et nobilibus regni nostri condidimus. edidimus et ꝓmulgauimus. ¶ Quas per vniuersum regnum nostrum polonie. et colloquijs. terminisq̄ generalib⁹ particularibus et q̄buscunq̄ iudicijs terstrrestrib⁹ de cetero volum⁹ et precipimus obseruari et practicari quaꝝ tenor sequitur et est talis

☞ Rex Kazimir⁹ more p̄decessorum sua decernit statuta facienda.

☞ Rex decernit sua presentia statuta ꝓ iure teneri

De prole relicta post mortē parentum.

i

Imprimis siquidem attendentes. Qꝛ plures filij primogeniti. vel seniores parentibus defunctis licenter et sine aliquo metu. vel respectu substantiam paternā. sumptu prodigo effundunt. et que in splendorē. et augmentum. domus eorum parentum virtutibus. obsequijs. vel meritis collecta fuere mutuo ī incōtinētia diminuunt taliterq̄ fratres. in puerili etate positi. bonis paternis. quoꝝ eis equa debetur portio fraudātur. ¶ Quocirca perpētuo statuimus et decernimus edicto. et inuiolabili prohibemus decreto. ne filius senior aut primogenitus possit

☞ Filiꝰ senior nō p̄t bona fratrū minoꝝ (p̄ter portionē eū ꝯcernētē) obligare. vēdere distrahere vel quouismō alienare

et valeat bona fratrum suoꝝ sub quocunqꝫ colore arte vl' ingenio vltra portionem eum tangẽtem indebitare. vẽdere obligare. alienare. dare. distrahere. ¶ Nisi forte debitoꝝ onus per parẽtes ꝓtractum. illud exigeret. et exposceret. Dꝫ nec ꝓ solutione huiusmodi debitoꝝ licebit sibi aliquid vendere. obligare: aut distrahere. Nisi ad id senioꝝ domus sue. accesserit cõsilium consensus et voluntas. et pecunia ex vẽditione prouenies summam debitorum nõ excedat. ¶ Vbi vero parua aut nulla parẽtuꝫ. extiterint debita. tenebitur frater senioꝝ deductis suis cõgruis oneribus. impẽsis et expẽsis. censum et prouẽtus. ex bonis prouenientibus fideliter ad soluẽdum huiusmodi parua debita cõuertere et omnia residua cõseruare inter ceteros fratres equaliter partiẽda. ¶ Si quid autẽ in contrarium. huic decreto nostro factum fuerit. totum id irritum decernimus. et inane. Sic em̃ equitatis libra seruabitur si auxilium largimur imparibus et metum legum pro paruulis insolentibus imponemus.

☞ Debita parẽtũ de bonis vẽditis cũ consilio amicorum sunt soluẽda.

☞ Debita parua de censuum et puentuum pecunijs. sũt ꝓsoluẽda Residua pecunia iter fratres equaliter diuidẽda reseruata

☞ Factũ ꝫ statutum. fit irritũ ⁊ inane

De hijs qui furti. aut spolij crimine infamantur. quomodo sepurgent.

l Licet cuncta iure detestemur scelera. et omne ꝙ iniquum ẽ: regius horreat auditus. ſz ea maxime que spoliatorum et furum aguntur. in republica dolo. arte vel violentia incommoda nostram contra se incitare rigidiorem hactenus quo multiplicata est eoꝝ nequicia censuram. Et ꝓpterea firmamus edicto vt quilibet cuiuſcunqꝫ conditionis existat. notatus inculpatus. infamatus. de furto vel spolio. teneatur suam innocẽtiam equali ordine vel grauitate et testium numero. acsi nobilitatem suam probaturus esset. clarificare. et purgare. et demonstrare. alꝫs volumus eum tanqꝫ furem puniendum ¶ Illi autẽ tantummodo volumus prodesse purgationis beneficium qui semel aut bis. et ad maximum ter de furti aut spolij. fuerit notatus vel culpatus scelere. Cum autem qui quarta vice culpat⁹ fuerit relinquimus legibus plectendum. ¶ Purgationẽ autem huiusmodi facturus. sine turba aut tumultu. cum purgatoribus dumtaxat veniat. Si qui vero vltra cõpurgatores suos venire presumpserint. omnes decernimus honore priuatos.

☞ Infamatus de furto nũero testiuꝫ tacsi nobilitatẽ probatur⁹ esset. se purgabit alioquin pro fure reputat⁹ punit̃

☞ Culpatus ẽrta vice de furto. legib⁹ relinquit̃ plectẽdus.

☞ Purgãdus nõ cũ turba ꝫ cũ ꝓpurgãtibus veniat alioquin. oẽs honore priuantur

Vt s̃ mag. Stat folio

De q Kazi. icipie bilita pes. f

Pijothrkouie constituit.

Sūmariū

¶ Omnium autē de furto vel spolio culpatorum. et contumaciter in primo scdo tertio. et quarto termino. cōparere nolentium. bona thezauro nostro infiscamus regio. mandātes omnibus Capitaneis. vt de illis se. nostro nomine intromittant. et illorum realem apprehendant possessionem.

Bona culpatoꝝ. ⁊ se primo scdo. tertio et q̄rto ꝯtumaciter absentātiū Thezauro Regio infiscant.

De libertate in fluuijs Regijs.

Inter ceteras reipublice curas. sollicitat mentem nostram vehemētius. vt singulas e regno nostro damnosas obseruantias et abusus euellamus. et que incrementum reipublice adijciunt plantem⁹ Sane etsi flumina nostra Regni nostri polonie. Uijsla Nepr Stijr Narerv Uartha Drvnaijecz. Uijssolra Bug. Brvlri rvijeprz Thijßmijenijcza. et San nida. prossna. et quecunq; alia in regno nostro consistentia. cum suis alueis regia nostra sunt. nec possit illa quisq̄ iure priuato vēdicare: plures tamē numero obstaculis. et sepibus clauserint mercatoribus per illa transitum. pluris estimantes capturā piscium q̄ bonum publicum et abundantiam rerum necessariaꝝ. Unde solemni deliberatione prehabita. decreuim⁹ flumina predicta. et eoꝝ alueos aliunde transeuntibus. infra et sursum. cum quibuscunq; nominibus rerum venalium esse debere libera. ¶ Et ꝓpterea omnes homines cuiuscunq; conditionis existant. ꝑ prefata flumina facientes ascēsum vel descensum. cum rebus eorum et mercibus cuiuscunq; speciei generis. vel manerieij existant. prohibemus occasione qualicunq; et signanter ruptionis obstaculorum ad solutionem Thelonei. vel damni cogi. Cum nō sepibus. sed retibus piscandum sit. ¶ Ubi tñ aliquē obstaculi delectat vtilitas. portas cum illō latas faciat. que transenntibus liberum prebeant nauigium. ¶ Si quis autem huius nostre constitutionis saluberrime. temerarius violator extiterit et aliqua a trāseuntibus. quocunq; colore vel arte. aut ingenio exigere presumpserit. iubemus ablata ad integrum restitui et transgressorem. sine quauis dilatione. in primo termino cōuētum. pena que dicitur polonico. Sijethmnadzijescha ꝑ Capitaneum loci volumus mulctari ¶ Jura autem hec premissa. ⁊ obstacula nostra regia. in quibuscunq; locis consistant. volumus reseruare in hanc constitutionem. a nostris obstaculis inchoari regalibus. vt nulla

¶ Fluuij euumerāt ī statuto q̄ liberi eē debēt ad nauigādū.

¶ Mercatores cuꝫ suis mercibus. per flumina descensum: vel ascēsum faciētes nō tenētur ad thelonei solutionē ꝓpter obstaclōꝝ rupturā.

¶ Obstacula faciēs ī flumine portas latas ī eis relinquat

☞ Exactor pecunie ī obstaculis ad restitutionē ītegrā. compellit. alꝫ pena xiiij. marcarū mulctatur.

¶ Obstacula regia huic constitutioni subduntur

sit grauis iussio, que constringit et principem

De Cassatione Theloneorum.

¶ Thelonea post mortē wladislai cōcessa, penitus sunt anullanda

Thelonea insuper omnia, post mortem domini Vladislai genitoris nostri sub quacunq; verboꝝ forma qualicunq; occasione in terris, aut aquis cōcessa, rāq; rempublicam grauiter ledētia, cassamus, anullamus, ⁊ illorum exactionem, districte de cetero phibemus

De hijs qui pertinēt ad colloquia. vt intersint hic mandatur

Ssidua colloquiorum, siue terminorum generalium celebratio, pacis cōmunis conseruatio et cuiusliber discidij infectiui exclusio est, ad cuius palatini Castellani Capitanei iudices, ceteriq; dignitarij et officiales Regni nostri, tenentur tanto diligentius intendere practicam, quanto ad id sunt, ex onere dignitatum et officiorum suorum strictius obligati. Quocirca presenti edicto, et auctoritate regia, omnibus Palatinis Castellanis Capitaneis Judicibus Subiudicibus, districte precipimus et mādamus vt colloquia, et terminos iuxta vires suas, ⁊ tēpora in omnibus terris et districtibus Regni nostri polonie sine aliqua interruptione celebrent, et illis personaliter (nisi forte aliquē grauis lāguor corporalis, aut in rebus publicis regni ardua legatio excusauerit) intersint, nec aliquem nisi in duobus casibus predictis, de absentia volumus excusari.

¶ In q̄bus nihilominus casibus precipimus omnibus egritudine grauatis, aut legatōe regni oneratis, vt locum suum possint, teneantur et debeant, per ydoneam personam aliam supplere, ⁊ illi vices suas, p̄ litteras cōmittere. Colloquium integrum esse censemus, proinde acsi principalis interesset.

¶ Si quis autē colloquio et terminis generalibus interesse aut in locum suum surrogare personam ydoneam neglexerit conuenire eum per illum vel illos, quibus ꝓpter absentiam suam administratio iusticie delata est coram nobis iubemus vt nostra sentētia et decreto, ad soluendum omnia damna, q̄ actores ex defectu colloquij, aut terminorum generalium cō-

☞ Palatini Castellani Capitanei. Judices. et reliqui officiales Colloqo generali interesse tenentur. nisi graui infirmitate. vt in Rei pub. legatione fuerint impediti

¶ Egritudine vel legatione oneratis admittit substituꝰ yoneus

¶ Absens a colloquio teneꝫ ad dāni solutionē. illi cui iusticia ob hoc ē derelicta et neglecta

Pijothrkouie constituit. Sūmariū

traxerint cōdemnetur

Mercatores non alijs.nisi antiquis transeant vijs

C Mercatores cū mercibus non per nouas. ꝫ veteres vias trāseant. Alioquin bona eorum fisco Regio. per capitaneum applicāt

Item prohibemus omnibus mercatoribus. ne cum
1 rebus. et mercimonijs suis audeāt per nouas vias. et loca trāsire. sed iuxta cōstitutionem diue memorie domini Kazimiri scōi nostri predecessoris. antiquas stratas obseruēt. alʒ omnes decreto huic cōtrauenieñ. permittimus et decernimus Capitaneo nostro capi. et bona eorum omnia et singula nostro infiscari thezauro

De hijs qui cum extraneis faciūt guerras. in dānum regni. sine Regio consensu.

C Dans occasionē dāni p guerrā tenetur ad damni resarcionem Regno cōmissi. Alʒ in corpe puniatur

Si nullorum improba temeritas et audacia. suas
11 passiones et iniurias vlcisci volentium. guerras execrabiles. sepenumero Regno nr̄o excitant. et dāna procurāt immensa. Propter q̄ prohibemus presenti edicto. ne aliquis cuiuscunq̄ status. aut cōditionis existat. quacunq̄ lacessitus offensa. aut iniuria vel dāno audeat sine nostro consensu belligerare. aut guerras personis extraneis. aut intraneis mouere. Si quis autē ꝺrium facere presumpserit. ad damnoꝝ omnium que nos. aut nostri subditi ꝓpterea contraherent. eum decernimus cōuictum cogi debere solutionem. Si autem plenaria solutio. aut partialis damnoꝝ. ꝓpter eius inchoationem guerre. Regno aut personis irrogatorum. nō sufficeret. mulctādum decernimus in corpore

De hijs qui Thelonea absq̄ concessione Regum exigunt

C Theloneū exigens sine iure bona iqbus exigebat amittit p Rege confiscanda et nihilominus Rex contra eū iudicialiter. procedet

Item de hijs. qui Thelonea per terram recipiunt de
1 posito est. Q̄ iura eorum coram Regia Maiestate requisiti producāt. super talibus theloneis si q̄ bñt et si quis talium Thelonea exigētium inuētus fuerit. ius aliqd̄ nō habere. sed propria temeritate ductus. exigebat talia.

Extunc per presentis conuentus decretum bona sua. vbi talia exigebat thelonea āmittere debet merito. pro Regia Maiestate cōfiscanda. Contra quos nihilominus. dñs Rex iudicium locabit. ⁊ presidētes illi. sententiā ferre debeāt. iuxta dispositionem articuli presentis.

De pecunia bracata q̄ vbiq̄ ī regno capiat̄.

De minuta pecunia bracata Statuimus. vt per vniuersum regnum capiatur cōmode. Q̄ ꝑ medio lato grosso nouem denarij minute. et bracate pecunie recipiantur. Ad latos autē grossos pragenses qui eos in suis obtinent censibus fiant additiones. scd̄m cursum cōmunem. inter mercatores currentē. ¶ Si āt aliquis prefatā pecuniā minutā recipere recusauerit. si nobilis fuerit. pignoretur per Capitaneum in pecoribus. quotiēs excesserit. Si vero Ciuis aut mercator ꝑ suis mercibus recipere renuerit: merces ammittere debet fisco nostro Regio ꝯfiscandas. Si Kmetho captiuetur et turri imponatur. ¶ Verumtamē si ī ipsa pecunia minuta duo grossi falsi apud quēpiā in vna marca reperti fuerint talis marcā ipso facto āmittat. Si vero in vna marca sex grossi d̄ falsa vt p̄fertur mōeta fuerint inuēti capite puniatur

¶ Pecunia minuta bracata in Regno recipiat̄. sic q̄ nouē halenses ꝑ mediāte de nr̄. lati āt gr̄. iuxta mercatorū cursum teneantur

¶ Nobilis pecuniam minutā nolēs recipere. ꝑ Capitaneum pignoret̄ Ciuis mercator merces āmittit ꝑ Rege cōfiscādas Kmetho v̄o turri recludatur

¶ Si duo gr̄. ī marca falsi repti fuerint Marca ip̄a āmittit̄ Si sex gr̄. in alicuius marca de falsa moneta reperiunt̄. ille capite puniatur.

¶ Contraueniētes Statutis ꝑ Capitaneum. loci Capitanei āt negligētes ꝑ regem puniuntur.

Statutū insuper est. vt Capitanei vbicūq̄ locorum exactā. et diligētem habeāt curā. vt p̄fata pecunia minuta recipiatur. Et contrariantes modo p̄misso puniātur. Negligētes Capitaneos dominus Rex puniet. tanq̄ ꝯtemptores laudi prefati et decreti.

Finis Statuti Pijothrkouiensis Kazimiri Tertij.

¶ Alberti regis priuilegiū oīm ꝑ eū ꝑpetuo sanctitoꝝ. Qui suo eidē priuilegio paterne olim Maiestatis p̄uilegiū Nijeschouiēsia et in Oppolri. Statuta cōtinēs inseruit sic vt infra videbitur.

In noīe dñi Amen. Ad ꝑpetuā rei memoriā Tron⁹ splēdor ⁊ potētia Regalis. ⁊ cuiuslibet p̄ncipātis maiestat̄ tunc dinoscitur inter fideles suos: nō soluz tutissime roborari: verum

Joānesalbertus Rex Polonie constituit.

etiā velut radijs naturalissimis ꝓminētib⁹ eis splendē dum pure fidei ⁊ beniuolētie sb̄ditoꝝ meminit dumq; acumē cunctarum lucubrationum ⁊ meditationum suaꝝ ꝓ eorundē fidelium suoꝝ. q̄ete. trāq̄llitate. eq̄tate. ⁊ iusticia defigit. q̄ fit p̄cipue dum ꝓ fide. ⁊ beniuolētia ī regiā excellētiā efferēdā sb̄limandāq; collata digna remunerationis brauia suisip̄is tribuet fidelib⁹ nō solum in libertatib⁹ iurib⁹ ⁊ ꝯstitutionibus largiēdis instituēdisq; nouis: verꝝetiā alijs ꝑ alios Reges ⁊ p̄ncipes pia ꝯsideratiōe institutī ꝯfouēdis ⁊ ꝯfirmādis: neq; ī h̄ errat sb̄limis regum. ⁊ p̄ncipuꝫ meditatio Etem̄ obseruātia fidei: sui trahēs originē ex augmēto gr̄am iurium ⁊ libertatum: rōnis ⁊ nature ip̄ius legib⁹ stabilior ꝑseuerat. cuꝫ fauor ⁊ benignitas p̄ncipis in suos ostensa sb̄iectos sic ꝯmodari. exhiberiq; ꝯspicitur. vti eoꝝ necessitas honestas ac euētuñ cōmunium vis creditur ꝓ tp̄e. ⁊ in futuꝝ exposcere Jp̄a tādē maiestas. q̄cq̄d vnq̄ ꝓpterea decreuerit. aut instituerit. id ne labētibus seclis obliuionis ꝯfundatur erroribꝰ ꝯsuenit lr̄aꝝ apicib⁹ ꝯmēdare euiterne ꝑinde ac viuaciter memorādum et duratuꝝ. ¶ Exinde Nos Joānesalbert⁹ deigr̄a Rex polonie. Necnō terraꝝ Cracouie Sādomirie Siradie Lancicie Cuijauie. Supp̄musdux Lithrvanie Russie Prussie ac Culmēsis Elbingēsis Pomeranieq; dn̄s ⁊ heres. ⁊c̄ Memorie ꝯmēdatiuis tenore p̄ntium notificātes vniuersis p̄ns ꝯtinet etas cōtinebitq; futura. Quō supiori tp̄e diuino munē ⁊ cōi atq; ꝯcordi p̄latoꝝ Baronuꝫ Cōsiliarioꝝ ⁊ oī m regnicolaꝝ Regni nr̄i polonie fauore ad regnāduꝫ in h̄ inclito regno nr̄o polonie tunc ꝑ mortē diui olim Kazimiri genitorī nr̄i vacāte assumti exn̄tes licꝫ ꝑ alias lr̄as nr̄as tunc vniuersis terris limitatibus ⁊ subditī regni nr̄i ꝯcessas vniuersa iura. p̄uilegia libertates. et p̄rogatiuas ꝑ serenissimos illustrissimosq; Reges. et p̄ncipes regni polonie eundēq; olim genitorē nr̄m eis cōcessas atq; ꝯcessa cōfirmauerim⁹ cum sacramēto iuramēti in felici Coronatione nr̄a ꝑ nos corꝑal̄r p̄stiti Ibi q̄ꝫ licet censeātur vniuersa p̄uilegia inclusa eē successiue regno concessa Tñ cum in p̄nti cōuētione ꝓduceretur in medium p̄uilegium original̄r ꝯtinēs ꝯstitutiones multas nob̄ ⁊ reipublice regni nr̄i ꝑutiles in Nijeschorva ꝑ olim genitorē nr̄m datum illud ad vota p̄latoꝝ. ⁊ vniuersoꝝ Regnicolaꝝ special̄r ꝯfirmaturi decreuimus p̄ntibus inserendum tenore infrascripto

Sūmariū

Kazimirus in Nijeschorva

Statutū Kazimiri ī Nijeschorva ⁊ oppolrij

N nomine domini Amen. Cum in Regum constitutionibus salus reipublice cōsistat pacisq; suauitas conseruetur. proinde Nos Kazimirus deigratia Rex polonie, Necnō terrarum Cracouie Sandomirie Siradie Lācicie Cuijauie Magnusdux Lithrvanie Russie Prussie ac Culmensis Elbingensis Kinigsberien̄. et Pomeranie dn̄s et heres. ⁊c̄. Attēdentes cōstitutiones p̄decessoꝝ nostroꝝ quasdā in obliuionē deductas al's reformatione et innouatione et al's additione egere: ad instantiā omnium nobilium regnicolaꝝ nr̄oꝝ corā nobis cōstitutoꝝ de consilio Baronum ⁊ Cōsiliarioruz nostroꝝ cōstitutiones terraꝝ prefati Regni nostri duximus p̄ntibus innouādas emēdandas et reformādas in melius ceterisq; aliquid adijciendum censuimus vt iudices terraꝝ Regni nostri ipsis innixi et ex ipsis eruditione sumpta in iudicando cōseruent stateram equitatis

Iudices

Confirmatio Iurium

Promittit Regnicolas in iuribus conseruare

Mprimis igitur pollicemur verbo nr̄o Regio oēs regni nostri incolas in iuribus quibusuis ipsis a predecessoribus nostris datis integraliter conseruare.

Simile i nibus fer uilegijs o Regū p̄d soꝝ habe

Promittit non recipē bona nec captiuare nisi cōuictū iure

¶ Nulliq; bona recipi mādabimus: aut captiuari faciemus nisi prius fuerit iure conuictus

Ad bellum euntibus ꝓmissio facta stipēdij

Extra fines Regni cūtibus q̄nq; marcas sup̄ hastā inscribit

Pro captiuitate ⁊ dānis in bello passis ꝓmittit satisfactionem

Tem pollicemur q̄ dum. et q̄n nos extra fines regni expeditionaliter ꝓficisci ꝯtigerit. omnib⁹ terrigenis nr̄is, nobiscum euntib⁹. exoluem⁹ iura terrestria videlicz sup̄ quālibz hastā q̄nq; marcas ꝓ dānis et ⁊ captiuitate ip̄is satisfaciemus iuxta q̄ ip̄is a nr̄is p̄decessorib⁹ ē ꝯcessum

Sil̄e s̄ in Kazi. ma incipien̄. q̄ ī arm fo. xxxiij. ⁊ uilegio A dowici. fo

In Capitaneos nō cōstituētur dignitarij.

Palatini ⁊ Castellani ī capitāeos non constituēdi p̄ter Crac̄.

Tem cum singula officia suis sint actibus deputata pollicemur q̄ ī nullis terris Regni nr̄i palatinuz aut Castellanum in Capitaneum p̄ficiem⁹. p̄ter capitaneuz Crac̄

Dignitates et officia quibus danda

Dignitates et officia indigenis et hereditaria bōa habentibus in terris danda

Tem cum indigene ꝓ suis meritis et v̄tutibus forēsibus sint merito p̄ferēdi. pollicemur ꝑ p̄ntes q̄ dignitates Castellanat⁹ ⁊ officia ī terrꝭ vniuersis regni nr̄i ꝑsonis bn̄meritꝭ. etate intellectu ⁊ prudētia. bn̄ vigētib⁹ ⁊ indi-

Sil̄e s̄ ī p̄ legio Ulad slai Jagell fo. l. Et ī p̄ legio Lod wici. fo. ll

Et in Oppolri constituit. Sūmariū

genis distribuem⁹ dabimusq; dignitatē illi ꝑsone q̄ illi⁹ terre indigena fuerit. ī q̄ dignitas ip̄a vacabit. habueritq; hereditaria ibidē bona vt viā murmuri. et displicētijs p̄cludamus.

Cācellarij vicecācellarij marscalci de quibus sint terris

Tem pollicemur ꝙ Cācellariatuz vicecācellariatuz marscalcatū ⁊ alia officia curie distribuem⁹ indistincte viri ydoneis siue fuerint de terri maiori spolonie siue crac̄.

☞ Cancellariatus vicecancellariatus Marsalcat⁹ et alia officia de quibusuis terris danda

De nō obligādis t̄ris ⁊ castris p̄ncipalibus

Tem cuz bona ⁊ possessiones mēse nr̄e regal'. neduz ꝑ ꝑsona nr̄a ꝫ ⁊ ꝑ tuitione ac ꝯseruatiōe regni totius sint a p̄ncipio ordinata. pollicemur ꝙ nō ponem⁹ in obligationē ꝑ pecunijs. castra ⁊ terras p̄ncipales. seu capitales. in q̄bus Capitaneatus ꝯsistunt. Et si q̄s a nob hmōi Terras aut castra sic ī obligationē receperit pecunias ꝑ euz datas eo ipso ammittat

☞ Ammittit pecunias dās sup terras et capitaneatus principales.

De nō expetēdis cōtributionib⁹ a subditis

Tem pollicemur. Q̄ ammō nō expetem⁹. aliq̄s solutiones. aut ꝯtributōes. fertonum. aut sex grossoꝝ a terrigēis. vl' eoꝝ hominib⁹. ꝫ in solutiōe duoꝝ grossoꝝ de q̄libz laneo debem⁹ eē ꝯtēti. iuxta veterē cōsuetudinē.

☞ Abrenūciat rex fertones sex grossos et de duob⁹ grossis contentus fit.

Granicies bonorū Regaliū qual'r faciende

Reterea pollicemur. Q̄ oī bus petētib⁹ a nob limitationē seu distinctionē limitum. inter bona mense nr̄e regal'. ⁊ bōa petētiuz ꝯsenciem⁹ ⁊ dabim⁹ duos dignitarios seu officiales ⁊ Succamerarium. q̄ nomine nr̄o ꝑtātem habebunt limites faciendi

☞ Duo dignitarij et tertius succamerarius ad granicies dandi.

De inhibitione iudiciorum

Tem pollicemur. Q̄ nō dabim⁹ lr̄as ꝓhibitorias iustitie. aut has ꝑ q̄s posset impediri aut differri iudicium. in p̄iudicium alicuius ꝑtis actori aut rei. Q̄ si aliqñ hmōi lr̄as de Cācellaria ur̄a. ꝑ importunā alicui⁹ instantiam. aut q̄uismō emanare ꝯtigerit sint eo ip̄o nulle iudicesq; ꝑ hmōi lr̄as. minime iudicare sint astricti.

☞ Inhibitiones ad iudicia dāde sint nulle.

De differētia Spiritualium et Seculariū.

Tem ꝓmittimus ꝙ q̄cito deo dāte de expeditōe in terras nr̄as nos reuerti ꝯtingat oēs differētias inter spirituales et secl'ares exortas in Conuētione generali sopiem⁹.

☞ Promittit cōponere differētias. inter sp̄uales. ⁊ seculares subditos.

Judicia Capitanei ꝑ tempore et loco tenēt

¶ Capitāei iudicia in sex Ebdomadis celebrāda. et vna septimana ante proclamanda

11 Tem statuim⁹. ꝙ Capitāei nr̄i iudicia sua nō iudicēt
i ī artiori tpe nisi in sex Ebdomadis. Qꝫ añ hac ip̄oꝝ
iudicia hmōi. añ vnā septimanā p̄conisentur ⁊ ꝓclamētur. lo
cusqꝫ hmōi iudicio talis mōi ꝓclamatione publice designetur

Sil̄e sup De term aūt fo. xl sup̄ cap Quia p qꝫ. fo. xij

Quattuor articulos Capitanei iudicaturi.

¶ Quattuor articulos videlicꝫ violētiā incendium domus violatōeꝫ ꝯtaminationem mulieꝝ Capitanei iudicaturi

12 Tem statuimus Qꝫ Capitanei nr̄i nō iudicēt indistin
i cte p̄terq̄ quattuor articulos. ꝓ cōcussione vie regie
vbi mercatorib⁹ violētia infertur ꝓ incēdio. ꝓ inua-
sione domus violēta manu. et oppressione feminarum.

Sil̄e su con. V slai Ja incipie latum ē fo. xlv.

De iusticia ꝑ Regē in ingressu terre facieñ.

¶ Rex terras igredieñ. iusticiā cū Capitaneo expediri faciet ī districtu q̄libꝫ

13 Tem pollicemur. Qꝫ sꝑ in aduētu nr̄o ī terras q̄scun
i qꝫ nr̄as in q̄libet districtu quē feliciter ingressi fueri-
mus omnib⁹ petētib⁹ iustitiā fieri cum Capitaneis
nr̄is. ipsam expedire faciemus

Simile fo. x. cap Quia e tiplicit

De terminis generalibus seu ꝑemptorijs.

¶ Termini generales seu peremptorij ter in anno futuri.

14 Tem statuimus. Qꝫ iudicia ꝑemptoria seu termini
i generales fiāt trib⁹ vicib⁹ in āno in terris singulis.
¶ Oēsqꝫ officiales q̄ iudicijs p̄sidē ꝯsueuerunt ꝑso
naliter eis intereē tenebuntur ⁊ sint astricti excepti palatino.
⁊ Capitaneo q̄ dum ꝯuētionib⁹ aut negotijs Regijs fuerint
impediti poterint. vice sua surrogare terrigēas possessinatos
⁊ prudētes seu iurisperitos. ¶ Ceteri v̄o p̄sidētes in iudicijs
vt iudex subiudex vexillifer sꝑ ꝑsonal̄r intereē debebunt. pre
terq̄ si aliq̄s eoꝝ infirm⁹ esset aut legatione Regia seu regni
fungēs alicubi mitteretur. nā tunc ꝓ vno semel poterit aliuꝫ
in iudicio ponē vice sua. al̄s sꝑ extra casus istos interesse per-
sonaliter sint astricti

Sil̄e sup Itē vol fo. lxxv

¶ Qui dignitarij debent interesse qual̄r ⁊ q̄ a se sb̄stituēt ad iudicia terminorū.

¶ Iudex Subiudex vexilliser terminis p̄sidebunt nisi essent infirmi aut legatiōe fungētes tunc pro vna vice surrogabunt tantum

Sil̄e sup cōstitut bus V slai Ja incipie termini fo. xlv.

De libro Judiciorum

¶ Liber iudiciorū sit vnus in quolibꝫ districtu terre

15 Tem statuimus. Qꝫ ꝓ iudicijs iuste expediēdis. ⁊ ne
i gotijs in iudicium deductis scribēdis fidel̄r. fiat vn⁹
lib̄ iudicioꝝ seu actoꝝ. in q̄libet districtu ¶ Et duꝫ
in aliq̄ cā in iudicium deducta. sup aliq̄ articl̄o audita ꝓpōne ⁊
rn̄sione fuerit in iudicio sentētiatum. ꝙ illa sentētia in librum
actoꝝ inscribatur. vt postea sup eodē articulo. vel ei sil̄i: sil̄is
sententia ꝓferatur.

Sil̄e sup cōstitu Vladis gello ic Et q̄a l nes. fo. x

¶ Sententie inscribantur libris iudiciorum. vt ī futurū pari mō casus tl̄es iudicentur.

Judicia scd̄m Statuta tenenda

Et in Oppolri constituit.

Sūmariū

h Uiusmodi āt iudicia iudicētur ex libro statutoꝝ Regis Kazimiri diue memorie. Et ex statuti ī Uartha cōfecti. ¶ Qꝫ in hmōi iudicijs nō recipiātur dilationes termini p̄terq̄ infirmitate de q̄ primum ꝑ iuramētuꝫ cōstare debebit. in scd̄o āt termino in terminis ꝯparē ⁊ rn̄dere debebit.

☞ Iudicia s̄m statuta Kazimiri ⁊ varthensia iudicentur.

☞ Terminoꝝ dilatio nōnisi ifirmitate cōcedēda. prima in scd̄a tn̄ ꝑ iuramētū probanda

Note Notariorum et lectura.

i Tem statuimus vt Notarij terrestres in iudicijs nō exigāt a notis p̄terq̄ in p̄mo termino medium grossum. ⁊ in vltimo tātundē: aut a notis totius cause recipiāt vnum grossum. ꝑ lectura v̄o quam fecerint in iudicijs nihil penitus exigere debebunt

☞ Notarius pro notis grossum recepturus. ꝑ lecturis. nihil penit⁹ exacturus.

Notarius qualiter instituendus cū vacat.

v Acante āt notariatu terraꝝ. in q̄libꝫ terra terrigene illius terre vbi notariatus vacat. in Cōuentione terrestri nominabunt q̄ttuor ꝑsonas ydoneas pro eodē officio. ꝓut de iudicibus et sb̄iudicib⁹ seruari solitum ē. Ex q̄bus q̄ttuor sic nominatis ꝑsonis vni illoꝝ ꝯferemus Notariatum ad placitum nostrum.

☞ Ad Notarium instituendū q̄ttuor eligēdi de quibus vnū quem vult ꝯstituet Maiestas Regia

Liber qualiter seruandus sit.

i Tem statuimus. vt libri terrestres actoꝝ iudicaliuꝫ seruētur iuxta statuta Uarthensia sb̄ trib⁹ clauibus quaꝝ vnā palatin⁹ habeat aliā Iudex et tertiā nōri⁹ ¶ Cōpleto iudicio remanere debebit in loco. vbi factum ē iudicium trib⁹ diebus ꝑ dādis copijs actoꝝ petētibus eas.

☞ Liber trib⁹ clauibus palatini. iudicis et Notarij claudendus.

☞ Peracto iudicio liber trib⁹ dieb⁹ in loco iudicij aperiendus.

De Controuersijs et Responsis.

i Tem statuimus. Qꝫ ī iudicijs terrestrib⁹ ⁊ Capitaneoꝝ ꝯtrouersie. al's ꝛ vspori pn̄t fieri an̄ rn̄sionē. al's przed odeprza ꝑ reum factā. ¶ Post rn̄sionē v̄o rei sup ꝓpōne actoris. iudex amputatis ꝯtrouersijs et altercationibus supfluis. vnicuiq̄ partium faciat iustitiā expeditam.

☞ Cōtrouersie an̄ rn̄sionem admisse

☞ Altricatio supflua in iudicijs prohibita.

Vulnera qualiter probanda et iudicanda.

i Tem statuim⁹. Qꝫ si q̄s cittabit seu euocabit aliquē ad iudicium ꝑ vulnerib⁹. ministerial' ad instātiā vulnerati vulnera ꝯspiciat debite q̄ sup ministerialis recognitionē vulneꝝ suoꝝ corā iudicio dꝫ edocē testib⁹ totalibus sup vulnera sua. ¶ Qui si docere nō poterit. extunc idē vulneratus luet iudicio regalem penā dictā septuaginta. al's Sijedmnadzijesczija. ⁊ parti aduerse penā dictā q̄nquaginta al's Pijathnadzijesczija.

¶ Vulnera ministerialis cōspiciat. Et insup ꝓbent̄ ꝑ totales testes

¶ Vulneratus luet penā vulnera nō ꝓbando pro quibus cittat

De calumnia obiecta. de calumniatore. et calumniato.

22

Calumniato se purganti. penā luet calumniator trium marcarū et totidem iudicio

Calumniato tribus vicibus purgatio ē cōcessa pro quarta cēseatur infamis ignobilis. et nares precisas habeat

Item cum omnis iuris Regula viam precludat Calumnijs statuendum cēsuimus. Q̄ si cuipiam obijci cōtigerit calumnia calumniatorq̄ ab antiquo nuncupetur. quia videlicet procurauit aut ꝓcurat causam calumniosam. luet calumniato se purganti penam trium marcarū et iudicio trium. ¶ Talis autem purgatio ipsis Calumniatoribus duntaxat tribus vicibus est indicēda. Si vero quarta vice quis inculpatus fuerit. de opere calumnie āplius. ad purgationem admitti nō debet. sed pro suo scelere nares sibi precidi debent. ad instar equi castrati. Et eo ipso sit honore priuatus. nec iure nobilium peramplius. aut eodem aliquatenus se tueri potest

Facit a cōstitu zimiri incipie oīs scu fo. xxvi

De eo qui procuratore caret aut ꝓponere nescit

23

Qui suā causā nescit exponere aut procuratore caret. iudex ex officio ei ꝓcuratorem daturus erit

Si quis vero in iudicio constitutus. rem debite suam proponere nesciuerit. aut in lingua impeditus fuerit. nec amicum pro eo loqui volētem poterit habere iudicium ibi sedens ex suo officio. sibi petenti procuratorem ydoneum deputare debebit

Facit cō. Ka magni Quia fo. x

De pignorationibus.

24

Pignorādo qd locorū Capitanei recepturi sunt

Item statuimus. Q̄ quotienscunq̄ per Capitaneos nostros. aut eorum vicesgerētes. impignorationes fieri cōtingat ex decreto iuris terrestris. aut pro exactionibus regalibus. vt nō exigāt ipi Capitanei plus q̄ illud q̄ pro pignore recipitur q̄ pro suis pignoratoribus. aut ministeriali consueuerunt. ipsi pignoratores facere q̄ omnino fieri prohibemus

Facit Supr tulo. pinis. Et cap periēt fo. xiiij icipie terea.

Si tenutarij bonorū regaliū cuipiā iniuriant

25

Tenutarij bonorum Regalium qualiter ꝓ iniurijs sint cōueniēdi iure.

Item statuim⁹. vt tenutarij bonorū mēse nr̄e Regie si vicinis aut alijs hoīb⁹ iniuriati fuerint teneantur stare iudicio terrestri. postq̄ fuerint ꝑ iniuriā passos euocati.

Sile gio L ci Reg xl. ¶ neñ. fo

Et in Oppolri constituit.

Sūmariū

¶ Etsi pellant pecora aut pecudes ad domos aut curias Regales occasione differētie granicierum aut ratione destructionis seminatorum tenebuntur dare ad cautionem fideiussoriā super decretum dominorum iuxta cōsuetudinē terre diutius obseruatam. ꝙ si secus fecerint luent penas sicut alij nobiles que pene poterint peti et exigi ab eis etiā in pecunijs si quas habuerit in bonis regalibus inscriptas.

¶ Tenutarij pecora de segetib⁹ aut g̃nicieb⁹ abacta sup cautionū liba mittant alioq̄n i penis more terrigenarum succumbent.

Spissne abrogatur.

26

Item statuimus. Qꝛ Burgrabij aut exactores Regales seu Capitanei nostri non exigant spissne de hominibus tam Nobilium q̄ Spiritualium. Qꝛ si secus fecerint nec possessionati fuerint in hospitijs eorum per Burgrabium loci. aut precōsulē arrestētur. donec acceptum restituāt. penā triñ marcaꝝ luāt ei a q̄ hmōi spissne exegerint

¶ Spissne ꝑ Capitaneū burgrabios exactores nō exigendum. al's cum pena triū marcarū illud reddāt

In foro publico non sint prohibitiones

27

Item quoniam in exemptionibus et venditionibus rerum est equalitas seruāda. ¶ Statuimus vt Ciuitates nostre et omnes alie nō faciant prohibitiones in foris pro vtilitate sua ⁊ incōmodo aliorum aliqua signa in foro prohibitionem designantia extēdendo Sed vnicuiq̄ venienti ad forum. liberum sit vendere et emere rē suam ad placitum suum. ¶ Qꝛ si ipsi Ciues ꝯtrarium fecerint habeat Capitaneus noster ipsos puniēdi ī pena triuꝫ marcaꝝ facultatē.

¶ Foꝝ ī ciuitatibus et oppidis cuilibet sit liberꝫ ī quo nulla signa ciues ꝑponē presumant.

¶ Capitaneus triū marcaꝝ penā habiturus de Ciuilibus signa ī foro ponentibus.

De profugis restituendis

28

Item statuimus. vt tenutarij bonorum nostrorum. Ciues Ciuitatum nostrarum. et terrigene ac etiā spirituales homines profugos illis a quibus fugierint requisiti restituant. et ad eorum restitutionem teneātur scd̄m iuris terrestris cōsuetudinem Qꝛ si requisiti nō fecerint nec ꝓfugos restituere curauerint extunc luant penam trium marcarum ꝓfugos petēti et iudicio trium. et nihilominus soluta pena huiusmodi profugos restituere sint astricti

☞ Homines ꝓfugi ꝑ tenutarios ⁊ ciues sub pena triū marcaꝝ restituēdi.

Vulneratoꝝ ⁊ occisoꝝ villanoꝝ ī ciuitatib⁹

☞ Ciues iusticiā villanis ī ciuitatib⁹ aut vulneratis aut occisis iure poloni co ministraturi.

29 Item statuimus Q Ciues ciuitatum nostrarum nobilium et Spiritualium pro vulnerib⁹ et homicidio ius polonicum hominibus villarum nostrarum spiritualium et Nobilium ministrare tenebuntur.

De filijs pro patre aut fratribus indiuisis ad bellum ituris

☞ Filius nō emācipatus ꝓ pr̄e ⁊ fratre cū sint idiuisi ad bellū p̄t expediri

30 Item statuimus. Q si quis ex terrigenis nostris habuerit filium adultum indiuisum. aut frater fratrem potētē ferre arma. poterit ip̄m (etiā absq; licētia Regia) ad expeditionem vice sua mittē. qui supplebit locum eius tanq̄ solus personaliter interesset. sic tamē q ip̄m eomodo expediat. sicut ipsemet iturus esset

Facit cō. Ka incip. ī arma xxxiij

De rebus venalibus ꝑ palatinos taxandis

¶ Palatini terrarū rebus venalib⁹ ī Ciuitatibus p̄cia constituēt sb pena magna Regia singlis annis.

31 Item volumus. vt quilibet palatinus in suo palatinatu habeat potestatem in singulis Ciuitatibus. artificibus quibuscunq; etiam pincernis. certam mensuram et modum vendendi res suoꝝ artificiorum cōstituere ne terrigene nostri et eorum homines. eorum vēditionibus aggrauentur. Q q; prefatus palatinus annis singulis tenebitur facere sub pena magna regali in terris singulis ꝯsueta contra nō faciētes per nos statueñ.

Sile s̄ Vladi cipieñ. cludēd fo. xlvij

De bello et constitutionibus decernendis.

¶ Bellū et cōstitutiones nō alibi q̄ ī Cōuentione generali decernātur

32 Item pollicemur. Q nullas nouas cōstitutiones faciemus neq; terrigenis ad belluz moueri mādabim⁹ absq; ꝯuētione cōmuni in singlis terris instituēda.

De Judeis et eorundem Juribus p̄scriptionibus et obligationibus.

¶ Judei triū ānorū prescriptione gaudeant in obligationibus et inscriptionibus.

33 Item cum infideles nō debeāt ampliori prerogatiua gaudere q̄ Christi dei cultores. nec serui debent esse melioris conditionis q̄ filij. Statuimus q Judei pociantur iuribus iuxta constitutiones Vartheñ. prout alij Nobiles terrarum nostrarum quātum ad prescriptiones vt videlicet vtantur prescriptione trium annorum in obligationibus et inscriptionibus ipsorum. ¶ Nec poterint dare aliquam summam pecunie super obligationem ali-

s̄. fo. xlv

☞ Judei nihil daturi sup obligatiōez bonoꝝ aut īscriptōnes lr̄aꝝ sb āmissione pecunie date

De q̄bus cō. Kazi magni. fo xviij.

Joānesalbertꝰ Rex Pijothrkouie decernit Sūmariū

quoꝝ bonoꝝ. aut super littera inscriptionum. Qꝛ si dederint contra huiusmodi prohibitionem statuti. eo ipso pecuniam perdant. obligatioq; ⁊ inscriptio huiusmodi. eo ipo sint nulle

¶ Litteras etiam quascunq; sup libertate ipsis iudeis in Regno nostro degentibus. per nos post diem Coronationis nostre concessas. et iuri diuino ac cōstitutionibus terrestribus contrarias penitus reuocamus. abolemus. easq; nolumus fieri alicuius roboris vel momenti. quā reuocationē et obligationem eorum in Regno nostro per ꝓclamationē publicā. omnibus innotescere faciemus. hec omnia rata. grataq; hr̄e promittimus. et inuiolabiliter obseruare. ac ab alijs obseruari faciemus. presentium nostrorum. quibus sigillum nostruz appensum est testimonio litterarum. Actum in Nijeschorva die sabbato proximo post festum sancte Elizabeth. Anno domini. Millesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto. Presentibus magnificis Joanne de Czißorv Castellano ⁊ capitaneo Joanne de Tanczijn palatino Cracouieñ. Joanne de Oleschnicza Sādomirieñ. Stanislao de ostrorog Calissiēsi palatinis. Hincza de rogorv Castellāo Sādomirieñ. r̄gni polonie vicethezaurario. Ceterisq; q̄plurimis ad premissa. Datum per manus Magnifici Joannis de Conijeczpole Cācellarij. et Thome de Strzampino Magistri in Theologia decretorum doctoris. vicecancellarij Regni nostri polonie. sincere nobis dilectorum

☞ Libertates iudeorum iuri diuino cōtrarie penitus reuocate

Kazimiri Statuta Nijeschouieñ ⁊ i opoki. Joannesalbertus Rex confirmat.

Quodquidē priuilegium in omnibus punctis conditionibus. passibus et articulis de certa scientia benignitate. et virtute nr̄a innata preclarorumq; Baronum. ac nunciorꝝ de singulis terris hic congressorum vniuersorum cōsilio et voluntate ꝯfirmādum duximus et ꝯfirmamꝰ ꝑpetuo tenēdum obseruandumq;. Et insuper q̄q̄ tā ipse olim genitor noster. q̄ ceteri ex ordine predecessores nostri consideratis moribꝰ et cōsuetudinibus adolescentum et hominum vniuersoꝝ presertim huic inclito Regno subiectoꝝ quadā effrenata sensualitate ductoꝝ. ⁊ ad malum declinantium per q̄ moꝝ et iusticie subuersio in populo

☞ Joānesalbertꝰ Rex cōfirmat statuta. Nijeschouieñ. et in Oppokij.

frequēter obrepit. tam eas in preinserto priuilegio descriptas q̄ multas al's in suffragium bonoꝝ moꝝ. et in ministerium equitatis cōmunis cōstitutiones fecerint. Tamen qꝛ iurium quātecunq; sanctiones. etiā ꝓpēsiori cōgeste cōsilio ad humane nature varietatē. machinationes inopinabiles. sepenumero nō sufficiunt. simul quoq; ad decisionē lucidā nodose ambiguitatis. plerunq; contingeñ. nō attingunt quādoquidem vt constat e sacroꝝ Canonum decretis. et vetustissimarum legum preceptis quoꝝ quarumq; additiones ⁊ declaratiōes fiunt noue. vix aliquid adeo certum. clarumq; cōstituitur. q̄n ex causis. passionibus ac casibus emergētibus nouis q̄s iura antea posita mederi non possunt in dubium reuocetur

Iccirco Nos Joannes albertus deigratia

Rex polonie. Cōmuni et diuturna consultatione p̄missa. cum prelatis Baronibus. nobilib⁹ Terrarumq; nuncijs. ac subditis vniuersis nostris spiritualibus et secularibus. in hac cōuentione generali Pijothrkouieñ. exñtibus corpus eiusdem Regni. cum plena facultate absentium representātibus. non nihil ꝯmendātes a statutis preinsertis. et alijs diutius sancci tis. nōnihil vero denuo. ꝑ casuum emergētium nouitate decernēs. statuta et cōstitutiones nostras infrascriptas decreuimus per nos edendas et cōstituendas. edimusq; et cōstituimus. perpetuis temporibus duraturas et obseruādas

Joānes albert⁹ Rex. decernit sua statuta addenda prius statutis.

Judicia quater in anno tenenda. ⁊ qui illis debeant interesse.

Imprimis quoniā crebriuscule ꝯtingit iudicia nō teneri terrestria ꝓpter absentias eoꝝ e quoꝝ auctoritatibus generalis depēdet āministratio iusticie Iccirco statuēdum putauim⁹ et statuimus vt in singulis terris Regni nostri iudicia terrestria quater in anno celebrentur quibus iudicioꝝ terminis intersint ⁊ eis p̄sideāt illi qui ad iudicia celebrāda rōne dignitatis aut officij ꝑtinent ¶ Si v̄o nō interessent neq; alium a se sb̄stituerēt. nihilominus Judex cum subiudice terminos et iudicia iudicabunt nō obstante absentia illius. et illoꝝ qui interesse debuit et debuerant. et similiter Camerarij sui Camerariorum eorundem.

Judicia terrestria seu termī quater in anno celebrabuntur

Judex cū subiudice et notario terminos iudicabunt aliorū nō obstante absentia

Sile sup cōstitut Kazimi tij. fo. lxx Et i con tutione dislai iag fo. xlv. cōstituti Kazimir xciiij.

Pijotrkorvie decernit.

Sūmariū

¶ Tamen ad minus iudicijs ⁊ terminis eisdem iudex cum subiudice ⁊ notario interesse teneantur: ꝑ quibus si aliquis eorundem trium officialium terrestrium nō venerit: aut omnes nō venirent: extunc puniendus puniendiq; erunt quattuordecim marcaꝝ pena fisco Regio irremissibiliter applicāda vera infirmitate et reipublice negocijs exceptis. si eis impediditi ad iudicia venire nō possent vel eisdem nō interessent

¶ Iudex subiudex ⁊ notari⁹ sub pena q̄t tuordecim marcarū sint in iudicijs.

De euocatis ad alienum districtum.

2

a D que iudicia seu terminos. si aliq̄s de ꝓprio districtu in alium se euocatum q̄reretur. extunc euocās decernatur puniendus sex marcaꝝ pena. ꝑ medium et iuditio ⁊ ꝑti euocate soluēda. Et insuꝑ euocatus cum adiudicatione pene ad ꝓprium remittatur districtum.

¶ Euocās aliū de suo in aliū districtū penā sex marcarum soluet ⁊ nihilomin⁹ euocatus remittat̄. ad suum districtū.

De notarij et camerariorum in absentia iudicis auctoritate.

3

t Erminos v̄o ac eoꝝ iudicia statuimus in terris ⁊ districtibus singul': sic vt cōsueuerunt teneri celebrari q̄ At vbi ꝑ aliqua vice celebrari non possent: pro q̄ celebranda erant: nihilominus ꝑ eisdē die ⁊ loco. ꝓut in quibus iudicia esse cōsueuer̄t. volum⁹ et decernim⁹: vt totiēs q̄ciens iudicia celebranda erāt ad min⁹ ¶ Notari⁹ terrestris ꝑsonaliter: sub eadem pena ꝑ eum si secussecerit soluēda q̄ ad iudicem ⁊ subiudicem absentes cōstituimus: vna cum camerarijs si ceteri officiales venire nō possent constituatur cuz libris iudicioꝝ corā q̄bus notario ⁊ camerarijs homines ad librum veniētes. inscriptiōes faciēt in libro aut describāt prout cuilibet inscribēdi vel describendi necessitas incumbet

¶ Termini iuxta cōsuetudinē celebrent̄

¶ Terminis adminus notarius cū camerarijs presidebit cū libris ꝓpter necessitatē communem.

De locis iudiciorum capitaneoruz et quattuor articulis iudicandis

4

i Tem ad tollendum nōnulloꝝ capitaneoꝝ abusus: dum videlicet relictis Capitaneatum locis cōsuetis in q̄bus iudicia exercere consueuerunt: nunq̄ tribunalia iudicioꝝ suoꝝ in locis: officio ipsoꝝ alienis cōstituunt decrenim⁹ ⁊ statuimus: vt ip̄i capitanei terrā ac districtuum

¶ Capitanei nō i ꝑuatis ꝫ cōsuetis publicꝫ locꝫ iudicabūt articulos quattuor vt in statuto Nijeschouieñ. sub pena nullitatis. vt infra.

nō in alijs iudicent loc. q̄z capitaneatuum ꝓuijs alias in q̄b⁹ iudicia esse cōsueuerunt. articulos tamen quattuor dumtaxat in priuilegio preinserto descriptos. supra fo.

De iudicijs capitaneorum quot vicibus celebrabuntur.

¶ Capitanei in sex septimanis iudicabunt iudicia et possessionatos iudices substituant p se sub priuatione officij.

b Ec ät iudicia celebrabunt in sex septimanis q̄b⁹ psonaliter intersint. ⁊ quotiēs nō interessent ꝓstituent iudicē nobilē possessionatum in eodē capitaneatu domicilium hñtē. causasq; ⁊ iudicia discernere sciētē qđ faciant sub ꝑuatiōe capitaneat⁹ Cui pene subijcientur q̄cūscunq; cā quacunq; ꝑuata impediti iudicijs nō interessent. excepto qđ ꝓpt̄ necēitates aut actōes reipublice vł nās intereē ñ valeret

De nullitate iudicij capitaneorum.

6

¶ Irritū sit si vltra quattuor articulos iudicare et p̄sentia statuta capitanei iudicarent.

¶ Nihilomin⁹ si q̄d vltra articulos quattuor aut in alijs temporibus ⁊ locis inconsuetis iudicarent: id irritum. ⁊ inane esse volumus ⁊ decernimus. De q̄bus fo. xlv. et rcj.

De inscriptionibus castreñ. ad terrestrem librum transferendis.

¶ Inscriptōes in librum castreñ. facte infra vnū annus ad terrestrē librus sunt trāsferēde sub pena nullitatis.

f Aq̄nos libros ⁊ iudicijs si q̄ inscribētur inscptiones aut ex cā aut necēitate hoīm ille ad librum terrestrem transferantur ante anni decursum vnius q̄ decursu nlli⁹ robur cēseātur esse in libro castreñ. sine trās latōe relicte

De liberis nauigationibus et fluminibus ex nomine liberis.

¶ flumina in regno que esse debeant nauigantibus libera

Tē approbātes ꝓstitutionē p̄nā sup nauigatōe fluuiorum sanctitā decreuimus: ei⁹ statutum p̄nti nro sup fluitatiōibus innouādum: sic videlz q̄ ⁊ si flumina regni nri. vicz Vistla Wijepr Stur. Warew Wartha. Dunaij ecz. Wislolza. bug. Wijepr. Tyśmijemcza San. Brwancza Brda Wijda Prosnija Noteć. ⁊ alia in regno nostro exñtia. cum alueis eorum nra fuerint non possit q̄ ꝑsonā illa iure ꝑuato vēdicare. tñ cum vt a nunciis terraꝝ accepim⁹ p nonnullos. De q̄ sup. fo. xc.

mlto pluri estimātes capturā pisciuz q̄z vsuz publicuz ⁊ abundātiā rerꝝ necessariarꝝ: sb̄ditos nr̄os quorꝝ bōa supra rippas fluuiorꝝ situantur p̄dictorꝝ adeo fuerint clausa obstaculꝰ multis ⁊ sepibꝰ: vt mercatores nauigātes illa fluitare nō possēt Iccirco ad tollēdum errorē ⁊ impedimēta circa fluitationes fluuiorꝝ p̄dictorꝝ lib̄as cōmitti solitum atq; solita supplicibꝰ subditorꝝ oim̄ petitis satisfaciētes: statuto p̄nti decreuimꝰ et decernimus fluitationes ⁊ nauigatōes in fluuijs p̄scriptis. ⁊ in ceteris alijs regni nr̄i: alueisq; eoruz sursum ⁊ infra: cuz rebus quibuscunq; venalibus cuiuscunq; generis speciei differentie ⁊ maneriei fuerint: quōcunq; nominati vl̄ nominandis nauigantibꝰ nauigaturisq;. ip̄a q̄z flumina ⁊ alueos debere eē libera atq; liberos oēs ⁊ singulos homines cuiuscunq; cōditiōis existētes bisdē fluminibꝰ ascēsum aut descēsum facientes cum rebus eorꝝ vniuersis p̄dicti. ¶ Prohibētes p̄senti decreto nr̄o occasiōe q̄uis. ⁊ p̄sertim ruptiōis obstaclorum. ad solutiōes aut theloneorꝝ. aut dāni cogēdos: p̄sertim cum nō sepibus. sz retibus piscādum sit. vt tenet vsus. Ubi autē quēpiā h̄ndi obstaculi delectat vtilitas. in et de illo laciora hostia solito cōstituat. v q̄ pateat tutius ⁊ liberiꝰ nauigium nauigare volētibus. ¶ Cuiꝰ nr̄e cōstitutitiōis. si quispiam temerariꝰ violator fuerit. aut de nauigātibꝰ solutōes aliquas colore. arte. aut ingenio quocunq; exigerit eas iubemꝰ ⁊ decernimꝰ integre restitui trāsgressorēq; q̄libz excusatōne ⁊ dilatiōe cessāte corā loci capitaneo ꝯuētum pena sijedmnadzijesczija. p eum ip̄m capitaneum puniri ¶ Quā cōstitutionē etiā in nr̄a obstacula volumus extendi. ⁊ ab illis p̄muz executionē eius inchoari: vt exinde validior. videatur eē iussio que constringat et principem.

De obstaculis al's Jazi in fluuijs nauigabilibus

Pena decernit̄ cōtra eos qui depactarent nauigantes in fluuijs.

De obstaculis ī fluuijs bonoruz regalium.

De fluuijs ad nauigandū apperiēdis presertim circa Thorūniā

Et quia frustra esset iura condere que non essent executiōi demādata. Iccirco ꝓmittimꝰ statutuz p̄ns nostrum exnc̄ ꝓmouē. ad effectuz celeriꝰ cōseq̄nduz. ⁊ efficere auctoritate nostra: vt fluuij purgentur: et illis regnicole nostri libere fluitabunt.

Nauigatio decernitur libera etiā circa thorun v̄sus Gdanum.

De thoruñ impedimēto in nauigatione

¶ Rex albert⁹ pollicetur purgare fluitationē ab impedimēto Thoruneñ.

10 Quodq3 thoruñ nō impediāt. neq3 arrestent. aut retineāt nauigātes. illisq3 violentias vllas facē nō p̄sumāt a q̄b⁹ eos tueri pollicemur. sic vt Gedanum q̄sq3 libē atq3 secure fluitet: ꝑ thorunēses minime ꝓhibit⁹ aut ꝓhibendus.

De kmethonū missione.

¶ Cōsuetudo vbiq3 teneat̄ ꝓut teneri ꝯsueuit ꝓmittendis kmethonibus vbiq3 locorum.

11 Tē d̄ missiōe Kmethonum ꝓ q̄ diuersi diuersimode ⁊ q̄sq3 ꝓ sue terre cōsuetudine optabat ꝑ nos diffiniri volum⁹ ⁊ decernim⁹ ꝯsuetudines supmittēdis eis obseruatas nō eē immutandas. sed obseruādas vbiq3.

De q̄ stituti zimiri folio.

De fugitiuis Kmethonibus

¶ Pro fugitis kmethonibus ad iudicia terrestria citandum erit.

12 Pro fugitiuis tñ tāetsi videatur satt supq3 diffinituz in statuto magni Kazimiri qd̄ teneri decernim⁹: tñ qꝛ nō videtur q̄cq̄ descriptum eē qualr in citādo ꝓcedēdum eēt. Iccirco statuim⁹ vt ꝓ Kmethonib⁹ fugiētibus a die date p̄ntium in futuꝝ cittentur q̄ cittandi sunt ad iudicia terraꝝ. ¶ In q̄b⁹ iudicijs terrestrib⁹ in p̄mo termino. tanq̄ peremptorio comparere ⁊ respondere cittati tenebuntur. Et si termini non celebrarentur. tunc cum terminus ipse pendēt partibus nihilominus: non obstante absentia iudicis subiudicis. ⁊ alioꝝ dignitariorum officialiumq3 iudicijs presidere solitorum. ¶ Notarius et camerarij q̄ interessent positioni libri. fugitiui iudicium iudicabunt sententiabuntq3.

supra

¶ Pro fugitis kmethonib⁹ prim⁹ termin⁹ sit ꝑemptori⁹

¶ Notarius cū camerarijs ꝓ fugitio. iudicabunt ⁊ sententiabunt.

Sile ... xcvij. ... nus v...

De auctoritate notarij et camerariorum absente iudice.

13

¶ Notarius et Camerarij causas pro exemptione bonoꝝ iudicabūt in absentia iudicis ⁊ subiudicis cum facultate iudicandi plena.

Eandem auctoritatem in absentia iudicis et subiudicis habituri in causis. citationumq3 terminis ꝓ bonorum exemptōibus prefixis. sic vt reempturus bona pecunias corā notario ⁊ camerarijs reponet quā nōri⁹ ipse cuz camerarijs. decernat recipiēdas. ⁊ exēptionē faciendam. quoꝝ decreto si fortasse reniteretur exemēd⁹. ⁊ de obligatōe cedē nollet: nihilomin⁹ ipsi cum libro iudicio presidentes. pecunijs iuxta tenorē obligatiōis recepti ad cācellariāq3 terre

rem reposit. decernant exemptionem factam. Ita quoq; exẽ pti possessionem assignandam. eamq; iuxta formam iuris assi gnabunt parti pecunias reponenti.

De filijs kmethonum.

Tem prouidentes licentiositati tam adolescentum plebeorum q̃ desertationi bonorum cum adolescen tibus de villis a proprijs parentibus exeuntibus vil le desertantur ꝓpter defectum laboratorum in agris locan dorum. ⁊ insuper aliqui sub colore artificiorum discendorum a patribus euntes. ad stipendia ⁊ societates malas se confe runt. sic quoq; furantur predantur: ⁊ in moribus deprauan tur. Statuimus q; tantummodo vnus filius ꝺ villa a patre recedere possit ad seruicia. et presertim ad studia. aut litterа rum. aut artificiorum. reliqui maneant. in hereditate cum pa tribus. Cum vero recessurus esset. licentiam et litteras testi moniales a dominis locorum accipiat. cuz quibus tanq̃ emã cipatus iret ad artificia vel seruicia. ¶ Jstꝺ quoq; statutuz decernimus ad bona mense nostre regalis ac spiritualiuu et secularium personarum nullis exceptis. sic q; capitanei tenu tarijq; bonorum nostrorum. licentiam ⁊ litteras testimonia les. dent recedenti. in alijs vero bonis domini locorum istud faciant. Etsi vnicus fuerit. ille in hereditate maneat. et labo ret in domo cum parentibus. vel in eadem hereditate quã pa rentes incolunt. aut domicilium. aut seruicium. aut victum acquirat. ¶ Qꝛ si aliquis adolescens villan⁹. preter istud de cretum. fugiens repertus fuerit. sive in ciuitatibus ⁊ oppidis sive alibi vbicunq;. ille domini loci illius a quo fugit. sine iu ris strepitu restituatur. sub pena quatuordecim marcarum. Et nihilominus illi qui eum retinuerint. pena totiens quoti ens secus fecerint soluta: ad restitutionem sint astricti.

14

☞ Filij kmethonũ ad studia aut fuitia q̃liter de vill' mittñ.

☞ Filijs kmetho num de villis ciuita tibus et oppidis lit tere testimoniales dande.

☞ Filij kmethonũ p̃ statutũ faciẽtes sine iuris strepitu red dẽdi ⁊ puniẽdi erũt pena. xiij. marcarũ.

De laicis dieti bozathim aut septimanatim non annuati: seruientibus in ciuitatibus

15

Tem quoniam ꝓpter laicos propria domicilia. non habentes: qui septimanatim seruire. et salaria septi-

☞ Serui aut laici ꝓhibent foueri qui non hẽnt aut serui uitia ad annũ cõduc ta. aut officia. vel q̃ venirẽt ad loca absq; lr̃arũ testimonio

manalia habere consueuerunt. fit defectus seruitorum in villis. ⁊ predijs bonorum. tam Maiestatis regie. spiritualium. ⁊ secularium personarum. quiq; in ciuitatibus ⁊ oppidis fouentur inconsiderate non aduertendo quibus officijs victuz querant. qui exinde certis temporibus predatum. certis vero temporibus seruituz exeunt. in villis messis tempore salaria exigentes grauia. Statuimus vt sub penis quattuordecim marcaꝝ. totiens quotiens secusfactum esset soluendis. Ciues et oppidani nostri. et quorumlibet subditorum nostrorum. cuiuscunq; status ⁊ conditionis existentium non foueant in Ciuitatibus. ⁊ oppidis homines tales. qui ad annum integrum: seruicium non haberent. aut officium aliquot non gerēnt. de quo victum colligerent. et similiter illos qui absq; litteris testimonialibus a dominis locorum recipiendis. illuc se conferant. ¶ Et licet officia quedaz sint inter illos que ipsi ciues pro eorum victu habere gerereq; consueuerunt. ꝑ labores ⁊ suffragia septimanaliuz seruitorum. pro illis septimanalibus seruitijs inquilini domoruz assumantur. ꝑ quos suppleatur defectus apud illos. qui non diutius q̄ pro certis diebus seruitores cōueniunt.

☞ Inquilini deputantur ad seruitia septimanalia

De Rmethonum debitis apud ciues contractis.

Item propter deordinationem Rmethonuz. duz videlicet tāq; nulla lege astricti. quidā eoꝝ in superbias efferuntur: preciosis vestiuntur. expensasq; sumptuosas. et alia faciunt. q̄ illoꝝ conditōni minime cōueniunt sicq; debita inter Ciues cōtrahunt. excedentia bona Rmethonalia. pro quiqus tandē debitis ciues cōsueuerunt Rmethones in ciuitatibus ⁊ oppidis arrestare detinere aut cittare iure illo ommisso. ad quod Rmetho pertinet. domicilij ratiōne Statuimus ad precludendam debitoꝝ Rmethonaliuz viaz vt ciues pro debitis quibuslibet quacunq; ratione contracti etiam in libro Ciuili inscriptis. vel non inscriptis Rmethones cittare arrestare. detinereq; non debeant. neq; possint in ciuitatibus et oppidis predictis. sz pro eisdē decernim⁹ Rmethonē. in iure hereditatis quā incolit conueniēduz. iuxta for

☞ Rmethones ꝓ debitis in ciuitatib⁹ cōtractis: nō in ciuitatibus arrestentur sed in loco domicilij in vilis iusticia pro illis petenda decernitur.

mam iuris. ¶ Et si dn̄s loci iusticiā ministrare differret. essetq; occasio ciui ꝯtra dominum pro iusticia ꝯquerēdi: tunc ciuis dominum loci conueniat ꝓ iusticia iure. ad qd̄ domin⁹ loci illius hereditatis ratione videbitur pertinere. ¶ Sub pena sex marcarum in ciue secussaciente exigēda. pro qua ciues ad loci capitaneos cittabuntur ꝑ medium. ⁊ parti ⁊ iudicio soluēda atq; iure terrestri repetenda. ⁊ nihilominus Ciuis ad damnorum solutionem ⁊ rerum cuz Kmethone receptorum restitutionē ville illius domino. vnde Kmetho fuerit. sit iure presentis cōstitutionis obligatus. quo in casu locorum capitanei habeāt facultatē iudicandi. nō obstante. q̄ ī p̄inserto p̄uilegio q̄ttuor duntaxat articl'os sunt cognituri

¶ Si dominus loci iusticiā de Kmethone ministrare nollet iure impetēdus sit.
¶ Pena sex marcarū in ciues secussacientes decernit̄. ꝑ capitaneos vti ꝓ quatuor articul' iudicādi.

fo.cxviij.
.xlv.

De libertate nobiliū in theloneis.

17

Ittem licet nobiles per alios p̄decessores nostros reges polonie ⁊ eorum priuilegia atq; statuta. liberati fuerint. vt thelonea vel de sale. vel de reb⁹ omnibus in domos aut de domibus eorum ductis non essent soluturi. sub penis certis contra theloneatores. statutis atq; in priuilegijs descriptis: quia tamē inoleuit preiudicialis cōsuetudo. vt theloneatores premissis nō attētis. thelonea de nobilibus exigere nō verentur. contra quos ꝓ penis nō diffinituz erat. q̄liter nobilis theloneis. grauatus. iniuriatusq; acturus esset. Iccirco extendētes libertates in hac parte nobilium. Statuimus vt tam d̄ sale q̄ rebus alijs cuiuscunq; generis fuerint: aut in domos nobilium ductis vbiq; in regno nostro thelonea minime exigantur. ¶ Alioquin theloneatores secusfacientes: tam pro pena in priuilegijs prioribus descripta. q̄ pro damnis nobili in hac parte illatis iure terrestri ad quod pertinent ratione possessionum. quas videbuntur obtinere. possidereq;. quotiens necessitas exposcet conueniantur. Ipsi v̄o si impossessionati fuerint personaliter cittabuntur. ⁊ citati in iure eodem terrestri comparere respondereq; tenebuntur. contra quos sic agendum. procedēdumq; erit vt fieri consueuit iudicium cum in possessionati. obtentis tandem perlucris illa capitanei locoruz exequātur iuxta iuris formam et antiquā consuetudinem libertatibus ⁊ exemptionibus theloneatorib⁹ dari cōsuetis minime eos aut excipientibus. aut tutantibus in premissis.

¶ Nobilitas a theloneis liberalissime exēpta ⁊ theloneatores secus facientes. ⁊ de bonis ⁊ ꝑsonaliter. decernūtur cittandi vt infra

¶ Theloneatoēs secussaciētes ⁊ possessionati ⁊ impossessionati qualiter citabūtur in statuto decernitur.

q̄a sup̄ fo. ⁊ quīto

De saluoconductu his qui de regno fugiunt dando.

☞ Extra regnuz si quispiã ꝓpter insecuritatẽ vite in regno habitam se transferret dãdus sit saluus cõductus. vt sub eo se expurgarent. aut iusticiam peterent

98

Item quoniã contingit sepius regnicolis casu contingeñ. alꝯ ꝓpter insecuritatẽ vite. extra regnuz necessario egredi. Iccirco ne dignitas regia per iniusticie culpã ꝓfanetur. volumus. statuim⁹: ⁊ decernimus vt regnicolis nobilibus. vel plebeis cuiuscunq; status ⁊ cõditionis existẽtibus. sexus vtriusq; in securitate ꝑsone. casu q̃cunq; eis contingente. ⁊ istud exigẽte. extra regnum se conferẽtib⁹ saluus cõductus. ⁊ affidatio ꝑ nos. ⁊ successores nostros dari debeat petẽtib⁹: vt sub libertate publica. vl se expurgarẽt: vl iusticiã peterẽt. eãq; ex se redderent accusati.

Facit p̃ pra in p̃ one Kaz magni ic Statuin rurv. ⁊ fo.

De plebeis ad maiores ecclesias non recipiendis. de non reseruandis beneficijs: et de pensionibus prohibitis.

Item q̃uis ꝑ duos olim reges polonie predecessores nostros. ex antiquo fuerit cõstitutum. et aliquanto tempore inuiolabiliter obseruatum. vt ꝓpter defensionem ecclesiaꝝ. ac bonoꝝ ecclesiasticoꝝ. in p̃cipalib⁹. videlicet Gnezneñ. Cracouieñ. Cladislauieñ. Poznanieñ. ⁊ ploceñ. ecclesijs. non susciperentur. aut non suscipiebantur. ad dignitates. psonatus ⁊ officia ac Canonicat⁹ ⁊ prebendas ignobiles plebeeq; persone que ad defensiões ecclesiarum in regno nostro per necessarias. presertim ꝓpter homines licentiosos. ⁊ crebras expeditiones bellicas. paꝝ aut nihil prodesse possunt ecclesijs. sed duntaxat recipiendi. erant barones generosi ⁊ nobiles. e quibus prompta ⁊ facilis ecclesiarum defensio esset. Tamen cum per dissimulationem quandam. in obseruando statuto. ⁊ priuilegio veteri habitam. q̃plures ignobiles ad ecclesias predictas. his tẽporibus sumerentur. Ita quoq; ecclesiarum bona. cernerẽtur omni defensione destituta. exindeq; magna in parte. vastata. ⁊ destructa esse. et in nonnullis locis. adeo annichilata. vt non extant domus in possessionibus ecclesie. habitatoribus commode. ignobilibus illa minime defendentibus.

¶ Simuletiam animaduertētes grauissima. neduz cleri verumetiam regni nostri ac reipublice incommoda. que ex reseruatione beneficiorum. viuente possessore nuper ad inuentam. ¶ Ac etiam expensionibus personis extra regnum nostrum Polonie genitis ⁊ habitantibus: vt quottidianis experimur effectibus euenire consueuerunt. per quas cultus diuinus minuitur. defensio ecclesiastice libertatis adimitur et abstrahitur. facultas personis ydoneis reipublice christiane. regnoq; nostro prodesse volentibus. Scandalaq; exinde a clero in plebem nobis subiectam oriuntur. Protanto nos indemnitati non minus reipublice. q̄ ecclesiaruz regni nostri in hac parte prouidere (vti tenemur) cupiētes ¶ Statuimus. vt in singulis capitulis ecclesiarum suprascriptaꝝ. ad dignitates. personatus. et officia. ac canonicatus et p̄bēdas. recipiantur persone tantummodo regni polonie indigene Nobiles ex vtraq; parente. quorum nobilitatem. sic constaret probabilem esse. vti in iure regni nostri cōmuni. Nobilitas irreprehensibilis probari consueuit.

☞ Reseruatio bñficioꝝ viuēte possessore. ⁊ eo inuito ꝓhibetur: vt infra

☞ Pensiones prohibētur sub vno cōtextu.

☞ Nobilis recipiendus sic ꝓbabiliter vt in iure regni ꝓbari consueuit.

s̄. fo. xvj.

¶ De numero plebeorum ad ecclesias recipiendorum.

20

Verum ne quid in ea re actum videretur esse in odiuz plebeorum quorum conditio perinde ac vt consueuit prerogatiuis gaudet specialibus in regno nostro. Iccirco tametsi nobilium nati videantur eque docti. ⁊ plerunq; doctiores plebeorum natis. nō fueritq; capituluz qd̄ doctos ac doctissimos prelatos ⁊ Canonicos Nobiles. haud contineret. non minus necessitati q̄m etiam honori et decori ecclesiarum sufficientes. consulereq; scientes atq; solitos. tamen vltra eosdem doctores natorum nobilium in capitulis existentium. ¶ Decernimus admittendos plebei generis doctores numero et ordine infrascriptis. videlicet. q̄ in ecclesijs predictis in quibus habentur doctores. aut lectores iuris ac theologie ex antiquo. siue etiam nouiter fundati. aut vbi habendi sunt ꝑ nouā fundationē fiendā ad eos datos. vnus in theologie. vnus in iure canonico. ⁊ vnus in medicine facultatibus promoti. ¶ In eisdem vero ecclesijs. vbi non habētur fundati doctores predicti. decernim⁹

¶ Ad fundatos doctores plebeos vn⁹ canonista vn⁹ theologus ⁊ vn⁹ phisic⁹ recipiendi.

¶ In ecclesijs fundatos doctores nō habentibus duo theologi duo canoniste: ⁊ vn⁹ phisicus recipiendi.

¶ Qualr doctoratu digni censeantur.

non plures q̄ duos in theologie. duos in iuriscanonici. et quintum in medicine facultatib⁹ promotos. ¶ Qui tamen non aliter suscipiātur per capitula q̄ quos loc̄iordinarij idoneos. ⁊ in facultatibus ipsis doctoratu dignos approbauerint. ac vt tales censuerint sub eodem numero recipiendos.

¶ Pena ꝯ impetrantes in vita. ⁊ ꝯ pēsiones hn̄tes ꝑuatiōis ⁊ ꝯfiscatōis bonorū ⁊ bānitiōis a regno

¶ Qꝫ nullus subditorum nostrorum aut al's vndecunqꝫ fuerit. cuiuscunqꝫ status. gradus. ordinis conditōnis. ⁊ preeminentie existat. ac quacunqꝫ prefulgeat dignitate. beneficium ecclesiasticum quodcunqꝫ regni nostri Polonie. vel ꝑ impetratam in vita possessoris reseruationez. nuperrime adinuentam. vel sub aliqua pensione annua. etiam si tale beneficium. sibi motu proprio. ⁊ ex certa scientia daretur aut prouideretur. acceptare seu sibi de eodem. sub ipsa pensione. vl' al's ex cessione iuris. aut resignatione cuiuscunqꝫ extranee ꝑsone. que fortasse possessionem beneficij ipsius non habeat. vt sub eo pallio pensiones ipse celarentur prouideri facere. vel procurare audeat aut presumat. Sinautem aliquis aut aliqui plebeorum in contrarium presentis. ⁊ antiqui priuilegij. ⁊ consuetudinis regni Polonie. Beneficia in ecclesijs ⁊ Capitulis predictis acceptare. aut se recipi procurare petereqꝫ presumpserint. Demum etiam si aliquis subditorum nostrorum. aut vndecunqꝫ fuerit. cuiuscunqꝫ status. gradus. ordinis. conditionis. et preeminentie existens. beneficiuz vl' beneficia ecclesiastica in regno nostro: vel per viam reseruationis predicte in vita. vel sub pensione vt horum meminimus acceptauerit.

¶ Qui bn̄ficia iurispatronat⁹ regij impetrāt eadē pena cōfiscatiōis ⁊ bannitōnis animaduertēdi decernuuntur

¶ Et similiter si quispiam beneficia iurispatronatus nostri Regij. aut subditorum nostrorum. in preiudicium. et derogatus iurispatronatus nostri. et subditoꝝ eorundem nostrorum ex causa quacunqꝫ impetrauerit. Statuimus. decernimus et mandamus. omni bonorum suoruz communium ⁊ priuatorum. mobilium ⁊ immobilium secularium. erario seu fisco vel mense nostre applicandorum priuatione. Ecclesiasticorum v̄o arresto. confiscatione. et extra Regnum nostrum bannitione immediate puniēdos

¶ Qui ꝯ pn̄tia statuta fauorē darent. aut lr̄as ꝯrias illis exequerent̄ p̄lati cleric. ⁊ tabelliones eadē ip̄a pena decernūtur puniendi

¶ Verum ne quispiā constitutionibus ⁊ ordinationibus pn̄tibus nr̄is ꝑ media aliaꝝ ꝑsonaꝝ cōtrauenire tētaret. Statuim⁹ ⁊ decernimus. simili mulcte subiacere ⁊ esse puniēdos. om̄s ⁊ singulos p̄latos spirituales ⁊ seculares. ac capitula. canonicos. plebanos. vicarios. bn̄ficiatos q̄scunqꝫ. ⁊ presbyteros oim̄ eccl'iaꝝ Necnō tabelliōes: ⁊ nōrios regni nr̄i polonie ⁊

als vndecunqꝫ existentes. qui litteras quascunqꝫ suprascri-
ptis ordinationibus nostris contrarias. personis extraneis.
siue indigenis. ⁊ alijs quibusuis. cuiuscunqꝫ status. gradus
conditionis. et preeminentie existant et quacunqꝫ prefulgeāt
dignitate ignobilium prouisiones. predictas quoqꝫ in vita
reseruationes. cum pensiōib⁹. prouisiones. ⁊ processus desu
per. fortasse obtentos. portarent. afferrent. ⁊ publicarēt. pa
lam aut priuatim. vel qui pensiones huiusmodi celando. illas
summarie pecunijs redimerent. et p̄dictas cessiones. seu resi-
gnatiōes susciperent. vel acceptarent. seu qui monitoria. cen
suras. priuationes ⁊ sequestra ob non solutionem pensionuꝫ
etiam motu proprio impositarum in se continentes. quarum
qꝫ auctoritate datis vel concessis. admitterent aut exequere
rentur. vel ea et eas. admitti. exequi. prosequi foueri. vel pro
moueri. procurare presumerent. vel auderēt. seu aliquis eoꝝ
p̄sumeret vel auderet Mandantes p̄sentium per tenorē. atqꝫ
decreti presentis publicitus ꝓmulgati vigore. cōstitutiones
ordinatiōes. ⁊ decreta p̄ntia ab omnib⁹ prelatis. capitulis. ⁊
vniuerso clero regni nostri Polonie incōcusse teneri obserua
ri: easqꝫ in ecclesijs publicari suprascriptis. tandem earum et
eorum vel originalia vel transumpta. in capitulis haberi. ne
de premissis q̄spiam ignorantiam allegaret in futurum.

De sale forensi et aduectitio statutum innouatum.

Tē licet genitor nr̄ statuerit certi tenore p̄uilegij su-
per sal forense scp̄ti. ꝙ terrī infertur. q̄bus nō eēt in
ferendum. qualiter videlꝫ arrestandum q̄literqꝫ ī ar
restatiōe agēdum esset Tñ cum modernis tp̄ib⁹ officiales ex
cedere viderentur. limites sui officij. ac ꝯstitutiōis ⁊ p̄uilegij
illi⁹. nōnihil comittētes temere ⁊ iniuriose etiā ꝯ tenorē pri-
uilegij. Iccirco statutuꝫ illud. tāqꝫ officiosuꝫ. ⁊ rōnabile his
nr̄is. de v̄bo ad v̄bum decernimus necessario inserenduꝫ. sic
videlicꝫ. ¶ Quia ꝯsiderātes thezauꝝ regni nr̄i cōem in zup
pis Cracouien̄. ꝯtinuo decrescē ⁊ minui. ꝓpter sal forñ. ⁊ ad-
uēticij ī regnuꝫ nr̄m. ⁊ p̄serti ī ꝑtes maiorī polonie licētiosaꝫ
introductōeꝫ. ꝙ incol illaꝝ ꝑtiuꝫ passim ⁊ libere. p̄ter veterē
ordinationē. ad vsum eorum cōmunem ꝓpinabatur in detri-
mētum reipublice ⁊ zupparum Uielicien̄. ⁊ Bochnensis de

Hic insertum ē de sale statutum. vt cōtinetur in statuto Kazimiri.

structionem. Igitur cum consilio communi consiliariorum. omnium nostrorum. ad infrascriptam deuenimus sententiā. et ordinationem. vt sal Uijelicien. et Bochneñ. Zupparuz. per omnes regni nostri incolas. cuiuscunq; status existant. edatur et propinetur. ¶ Nec quispiam extraneum sal in domo vel hereditate sua. audeat habere. comedere. vel conseruare sub pena quattuordecim marcarum. totiens quotiēs repertum fuerit irremissibiliter persoluenda. terras duntaxat. Russie (vbi sal proprium est) ab hac obligatione ⁊ statuto volumus esse exceptas. ¶ Que quidem pene per Capitaneos locorum. pignoratione mediante exigantur more consueto: vsq; ad intromissionem in ea bona. in quibus sal forense reptum esset. que intromissio teneri debet. vsq; ad integram satisfactionem penarum et damnorum ¶ Quod si apud quencunq; nobilem spiritualem vel secularem. cuiuscunq; status ⁊ conditionis fuerit. quotienscunq; prefatum sal prohibituz in domo vel in curia repertum fuerit. ille totiens irremissibiliter. dicta pena regali. quattuordecim marcarum puniatur. et ad solutionem eius. modo quo supra compellatur. ¶ Si vo apud Kmethonem inuentum fuerit. totiens quotiens id fecerit. idem Kmetho pari pena puniatur. Ubi vo mediante pignoratione penam soluere non curauerit. extunc heredis contradictiōe non obstāte (qui taliter subditos suos tenere debz. vt non sint penales) bona dicti Kmethonis per capitaneum. poterint et debent confiscari ad pene valorem extimanda. residuum vero quod superesset. in bonis relinquatur pro Kmethone. Ubi vero bona Kmethonis non sufficerent pro pena soluenda. Extunc idem Kmetho debet mancipari. ⁊ vinculis detineri. vsq; ad debitam pene exolutionem. ¶ Casu vo quo in ciuitatibus. vel oppidis. apud quascunq; personas. Sal tale compertum fuerit habitum comestum vel propinatum ⁊ conseruatum. Consules dictarum ciuitatum in simili quattuordecim marcarum pena puniātur. que ciuitates et oppida cum eorum incolis eum inter se ordinem seruent: vt extraneum sal in detrimentum reipublice Regni nostri apud eos nō habeatur. propinetur. vel cōseruetur clam vel aperte ¶ Quapropter nos Joannesalbertus Rex decernimus: Ut eo ipso ordine decreti paterni statutum. de sale obseruetur euiterne. Etsi illi qui ad recipiendum. alias

☞ Sal ad vecticiū sub pena quatuordecim marcaꝝ. ꝓhibitum terris russie exceptis.

☞ Pene salis qualiter exigēde per capitaneos.

☞ Pena quattuordecim marcaꝝ in eū apud quē sal reptuz esset.

☞ Pena ꝯ Kmetonem ꝓ sale apud eū reperto.

☞ In ciuitatib⁹ et oppidis. si sal reptū eēt. eādē dēant penā

☞ Arrestatores salis si excedēnt ꝯ statutū arrestādo ꝑ palatinos terre illi⁹ iudicabūt ⁊ detinebūtur vsq; ad pene solutionem.

arrestādum sal pro tempore deputantur. aliter in reperiēdo: arrestandoq; sale. ⁊ transgressores puniendo processerint. ex tunc decernimus secusfaciētes pena quattuordecim marcaꝝ puniendos: pro qua coram palatino terre lociq; illius cōparere. respondereq;. ⁊ iuxta decretum eius. illā palatino soluere debeant. more terrestris iuris exigendum: ⁊ si impossessionati forēt. habebit: ⁊ habeat palatinus ipse. facultatē eos captiuandi detinendiq; tanq̄ iuris. equitatisq; communis violatores. non mittendo eosdem donec aut penam illam soluerint: aut cautionem ꝓ se dederint ad soluendum.

De floreni valore.

22

Tem cum cerneremus varietates cōmitti multas ī valore auri florenoꝝ: cum quilibet ꝓut vnicuiq; libet illos pro priuato extimat iudicio. interduz minorem. interdum maiorez extimando. qd̄ fit nō absq; reipublice incōmodo. Itaq; ordinare cupiētes ne ī futuꝝ ꝓ ⁊ sup valor̄ ipso florenoꝝ. errores comittātur. Statuim⁹ ⁊ decernimus vt in regno nr̄o vbiq;: valor floreni cert⁹: videlz medie sexagene habeatur conseruetur q; euiterne. penam constitueñ triginta florenoꝝ hungaricalium. ab illis q̄ per alium valorem aut vendere. aut emere florenos viderentur. per locoꝝ capitaneos irremissibiliter sub priuatione capitaneatuum exigendam. nostro inferendam erario. ꝓ auro argentoq;. ad monetariam nostram comparandis.

¶ Floreni valor ad mediam sexagenam ꝯstitutus ⁊ pena cōminatur. xxx. floreñ. ꝑ capitaneos exigēdorum

23

De laicis messis tpe exire d̄ regno ꝓhibitis

q Uoniā q̄plures laici ⁊ mulieres de terris mazouie. ⁊ alijs terris Regni polonie Slesiā ⁊ prussiā messis tpe se trāsferre ꝯsueuer̄t. q̄ fit vt in terr̄ Polonie laboratores ⁊ seruitores hr̄i nō pñt faciliter. Itaq; statuim⁹: vt oēs tales de terris polonie ⁊ Mazouie extra regnum laboratum euntes ꝑ capitaneos tenutarios atq; nobiles. ⁊ locoꝝ dominos officialesq; impune retineantur. retentiq; laboribus regnicolarum applicentur.

¶ Qui messis tpe extra regnum exirēt captiuent̄ ꝑ capitaneum ⁊ laboribus applicentur regnicolarū impune.

24

Kmethones quot ānuatim d̄ villa mittēdi.

Tē innitendo cōstitutioni magni Kazimiri Regis. i predecessoris nostri statuim⁹. vt quemadmodum ex cōsuetudne fieri consueuit. sic etiā perpetuo obser-

Kmetho vn⁹ tm̄mō de vna villa in aliam transferri potest anno quolibet.

[illegible] a fo. xxiiij. [illegible] pieñ. Cuz [illegible] ꝑatiōe ⁊c.

uetur. q̄ nō pl'es: q̄ vn⁹ Rmetho annis singul'se de vna villa. in aliā trāsferre poterit iure atq; licite. vbi v̄o q̄spiā Rmethonem vnum p̄dictum mittere nollet. in pena succumbet cōsueta. que antiquitus in terris singulis in hac parte contra secussacientes decerni consueuit.

De laicis seu mendicis mendicatū eūtibus

25

1 Tē cum viderētur in h̄ inclito regno nr̄o mēdicātes laici ⁊ femine ī tāta mlt̄itudine eē vt dari nō possit regnum (iudicio eoꝝ: q̄ multas orbis ptes pagrarunt) freq̄ntiā ꝯtinēs mendicantium tantā. inter quos pl'es cōstat laicos ⁊ feminas bonaꝝ virium esse. posseq; cōpetenter manuum labore victum querere: dummō illos ⁊ illas lex super id stringeret nō voluntas p quā. seu vt verius loquamur desidiā q̄ndā vt p̄mum in eis barbe a mento depēdēnt ⁊ cani viderentur pili postpositis domicilijs in elemosinaꝝ suffragijs ac impetratōib⁹ residuum vite ponunt: scādala nōnunq̄ committētes: nōnunq̄ v̄o vbi p̄ce nō ī petrāt dol' obtinēt ¶ Quapp̄ter instar legum optimaꝝ municipaliuꝫ in plerisq; xp̄ianis dominijs sanctitaꝝ. Statuim⁹ vt in ciuitatib⁹ oppidis ⁊ vill' regni nr̄i nō pl'es mēdici hēantur q̄ q̄t cōitates ⁊ dn̄i locoruꝫ decernāt hn̄dos. q̄b⁹ in locis ciuitatib⁹ ⁊ oppidis cōsulat⁹ p tp̄e exn̄s. in vill' v̄o plebani sub quoꝝ p̄rochijs ville ꝯsistunt ⁊ locoꝝ dn̄i signa imponant sub illis ad designandum numerum eoruꝫ quos habendos duxerint mendicaturos. ¶ Qui v̄o absq; signis rep̄ientur decernimus ad seruitia capiendos. aut in man⁹ capitaneoꝝ nr̄oꝝ tradēdos: a q̄bus illos p laborib⁹ castroꝝ nr̄oꝝ Turcis ⁊ tartaris cōmetaneoꝝ: fossataꝝ q; successiue recepturi sumus. ¶ Poterint tn̄ ⁊ valeant dn̄i locoꝝ his quos emeritos. ac ad nulla iuris officia valētes cognouerint. suas ad p̄egrinādum illis testimoniales lr̄as ꝯcedere: sub quarum emunitate etiam signa non habentes: admitti debeant vbiq; elemosinas petituri.

☞ In ciuitatib⁹ et villis sb̄ certo nūero medici hn̄di sub signo plebanorum aut cōsulū mendicaturi.

¶ Absq; signis mēdicātes captiuētur ad labores castroꝝ

☞ Dn̄i locoꝝ mendicaturi lr̄as dabūt

26

De succamerariorum salarijs.

1 Tē d̄ salarijs camerarioꝝ terrestrium vnā atq; cōem terri om̄ib⁹ ꝯstitutōeꝫ faciēdā decreuim⁹ ⁊ statuim⁹. vt in omnib⁹ terri regni nr̄i succamerarij terraꝝ. vna cuꝫ camerarijs ip̄oꝝ nō pl⁹ q̄ trium marcaꝝ arrā seu notam pro graniciebus limitatis accipiant vbiq;

☞ Succamerarij ⁊ eorū camerarij tres marcas a graniciebꝰ recepturi.

De salis libera ductura venditione. Item de cistis salis abolitis.

27

Item crebris moti q̄relis suditoꝝ nostroꝝ sup̄ caristia salis in terris maiorispolonie ⁊ Cuijauie sepius contingeñ. tametsi certi vectores ad certa loca cum sale minuto ire illudq̄ in cistis opidoꝝ deponere cōsueuerunt Tñ abolentes cistaꝝ earundē depositoria statuimus: vt vectores salis vbiq̄ sine arestis ⁊ ꝓhibitionib⁹ sale ducto eāt illudq̄ vel in cistis deponendo vel nō deponendo: aut in curribus ipsis tenendo. vbi eis videbitur faciendum dieb⁹ ⁊ horis consuetis iusto precio iuciuitatibus oppidis atq̄ villis. vendant ementibus vbiq̄ adeo libere: vt in nullis locis ad ponenduz cogi possint. Saluis tamen foralium solutionibus penā certaz quattuordecim marcaꝝ cōstitueñ. ab illis q̄ aut vecturā. aut venditionē ip̄am ꝓhibere nitterētur. per nos nostrosq̄ capitaneos exigendam.

¶ In terris maiorꝭ polonie ⁊ Cuijauie vectores sal libere ducturi et venditurī nō cōpelleñ. ad deponēdum in cistas sub pena quattuordecim marcarum.

De exactione regali seu duoꝝ grossorum: qualiter soluenda sit.

28

Item statuimus vt moneta in regno communis currēs: viczt medioꝝ gr. in exactōib⁹ duoꝝ gr. q̄ a nonnull' regalia ac poraldne. a nōnull' v̄o podimne dici ꝯseuer̄t recipiatur vbiq̄: quaꝝ lz q̄ditas ip̄a nominis significet atq̄ indicet solutōis ꝯsuetudinē. Tñ cum intellexissem⁹ ī aliq̄b⁹ loci introduci q̄sdā p̄uatas ꝯsuetudines ī exactōibus hmōi q̄ fortasse in aliq̄b⁹ loci d̄ laneo p̄ fertonē in aliq̄b⁹ v̄o p̄sertim in halicieñ terra nō absq̄ p̄iudicio ⁊ g̃uamine sb̄ditoꝝ nr̄oꝝ de q̄libz agri p̄te tm̄ q̄ztum exactorib⁹ placuit recipiebātur ⁊ soluebātur. Idcirco tāetsi certi p̄decessoꝝ nr̄oꝝ priuilegijs ac eoꝝ ⁊ regni statuti ⁊ cōsuetudinib⁹ cōstitutuz approbatumq̄ fuēit: q̄ p̄ duos gr. dēant solui tñ nos spāl'r ꝓpt̄ succrescētes eos errores p̄imēdos. Statuim⁹ q̄ exactiones ip̄e duoꝝ gr. nō ꝯfuse l'd̄ domib⁹ vl'd̄ agri p̄tib⁹. sz de q̄libz agri laneo seu māso integro p̄ duos gr. moneta nr̄a regia in regno cōiter recipi solita: sicq̄ ⁊ non aliter solui debeant in euum in omnibus terris districtibus ⁊ locis terraꝝ nostraꝝ.

¶ Exactio sumaliuz seu poradlne nō al'r quā de integro agri laneo p̄ duos tātūmō gr. in moneta regia cōiter curreñ. et nō de domibus aut parte lanei vbiq̄ soluendo.

Sūmariū

Johannes Albertus Rex

De libertatibus per exactores tenendis

☞ Libertate a censibus p dños locorum p̄cessa durante exactores nihil pro exactionibus exigere ausuri.

29 Tem in exigendis ceteris exactiōibus antiq̄s, aut p
1 tpe laudatis, volumus ⁊ statuimus exactores: ad o rōnabiles atq; discretos eē: vt de hominibus cā q̄ cunq; p̄cedēte a censibus annuis liberatis: interim donec lib tas nō videbitur expirata esse, actiōes ipsas laudatas, laudā das q;, exigere nō p̄sumant neq; possint

¶ De libertate nobilibus et spiritualibus a theloneis ⁊ foralibus concessa. ¶ Item de indulto liquor q̄ quorūlibz i villis p̄pinādor q̄.

☞ Capitanei aut locor dñi nulla thelonea ac foralia exigent a nobilib⁹ ⁊ spiritualibus, ⁊ similit a kmetonib⁹: vt infra

40 Tem fit fortasse sepius q̄ capitanei locor q̄, aut quia
1 aduene aut q̄ nouicij vl' impossessionati existētes tā q̄ iurium ⁊ ꝯsuetudinū localiuz ignari nouas intro ducunt ꝯsuetudines, introitus statuētes ⁊ exigentes incon suetos: ⁊ in nōnullis capitaneatibus stringentes subditos nostros spirituales seculares q; ad recipiendas in domos ⁊ ta bernas, ceruisias oppidor q̄ nostror q̄ in capitaneatibus ꝯsistē tium, quo plurimum artari videtur libertas cōmunis. vnde necessario statuimus q; vbilibet locor q̄ noua ⁊ in cōsueta the lonea foralia q; p Capitaneos alios q; dignitarios ⁊ officiales nostros a subditis nostris cuiuscunq; status ⁊ cōditionis exi stentibus, p̄sertim vo a nobilibus ad fora nō ꝓpter mercatu ram: sed in priuatis actiōibus venientibus. ¶ Ac etiā kme thonibus pecora ⁊ pecudes res quoq; als priuatas cuius li bet generis domestica cura cōparatas: ducentibus: venden tibus q;, aut p vsu domestico ementibus exigi nō debeant: p ut p̃nti statuto exigenda, phibem⁹. ¶ Et abusum illum quo ad recipiendas in villas de ciuitatibus ⁊ oppidis nostris cer uisias, quar spirituales ⁊ seculares subditi nostri, specialr in brestensi Junizvladislauien. ⁊ Radzijeouien. terr ⁊ alijs quo q; terris ⁊ districtib⁹ cōpellātur, tollim⁹ ⁊ abolem⁹ ꝑpetuo decernentes, statuēteq; illos ⁊ alios vbiq; locor q̄ in Regno nostro constitutos subditos nostros villar dños eor q; sb ditos in hac libertate cōseruandos, vt liceat cuiq; ceruisias ⁊ liquores alios: vndecunq; recipere sumere in villq;, ⁊ locis alijs ditiōis eor q̄ brazare ⁊ brazari facere ac vndecunq; ma-

☞ Kmetones a pecoribus ⁊ rebus domesticis in foro nec thelonea nec foralia soluant ō cetero

☞ Indultū spiritualibus ⁊ secularibus regnicol' in villis ceruisias vndecūq; recipere, ꝑpinatū, easq; brazare ⁊ alios habere liquores ad vsū domesticū cōmunē

Pijothrkouie constituit

luerint aut voluerint summere habere propinare et vtifrui libere absq; omni nostri et Capitaneoꝝ nostroꝝ prohibitonis arresti ac pene formidine

De locis Conuētionum ante expeditionē bellicam premittendarum.

31

¶ Expeditiōes bellicas precedant Cōuētiones terrestres i locis infrascriptis.

Cracouie
In Proschowice.
Sandecz
Bijecz
Czchow
Sandomirie
Nouemijastho
Polonie
Vschowa
Srzoda
Siradie
Lancicie
Brzesczije
Ripijn
Gambijn
Rarva
Russie
Vrzandow
Rubijeschow
Bussko
Mosczisska
Camijenijecz
Sanok
Visnija trebowla.

Item quoniā cōuenimus simul cum vniuersis sb̄ditis nostris: vt quālibet expeditionem bellicam generalē Cōuentiones particulares in locis consuetis s̄m cōsuetudines ex antiquo seruatas p̄cederent. Itaq; statuimus Q nos successoresq; nr̄i q̄tiēscunq; expeditionē bellicā vellemus indicere seu vellent necessitate quacunq; exposcēte totiens Conuētiones particulares instituere debebimus et debebunt. ¶ Videlicet terrigenis Cracouieñ. terre i Proschorvicze Sādeceñ. et bijeceñ. i Czchorv Sādomirieñ in Nouemijasto Maiorispolonie ⁊ rvschoueñ. in Srzoda Siradieñ. et rvijeluneñ. Siradie Lancicie Cuijauieñ ⁊ Bresteñ. i Brzesczije Dobrineñ. i Ripijn Gostineñ. et Sochaczouieñ. in Ripijn Raneñ. in Rarva Lublineñ. et Lulrouieñ. in vrzandorv Chelm̄ in Rubijeschorv Belzeñ. in Busslro premislieñ. in mosczislra podolie in Camijenijecz. Sanoceñ. i Sanolr Leopolieñ. i rvisnija halicieñ. i Treborvla ad cōsulēdum necessitati tunc fortasse nobis et Reipublice Regni nostri imminenti

De iudice Terrestri in terra mansuro

32

¶ Iudices in suis terris residē teneāt̄ als anno post non residentiam decurso nouus eligatur

Item cum nōnulli sb̄diti nr̄i aut domicilia ꝓpria aut seruicioꝝ suoꝝ officia terris in alijs obtinētes Iudicatus terraꝝ in q̄bus nō resident occupare et officij ministeria negligere sepenumero viderētur Nos super h̄ cōsultationem habētes generalē cum p̄latis et Baronib⁹ vniuersis: decreuimus statuendum vt in singulis terris iudices terraꝝ residere et iusticiā petentibus ministrare per se et personaliter teneantur. Alioquin si interim iudicijs nō preessent nec in terra residerēt extunc Anno decurso iudex nouus p̄ nobilitatē terre illi⁹ eligatur iuxta ꝯsuetudinē ātiq̄tus institutā

De Palatinis p̄cia et mēsuras rebus vena

libus impositurís. Itē de Fraternitatibus

☞ Palatini terrarum reb⁹ terrestribus. seu in Regno natis ac laboratis precia et mensuras īponant ascitis sibi Capitāeis. et dignitarijs aliquibus

33

Item quēadmodum Rex Uladissaus p̄decessor noster in Conuētione Uarthensi recensendo artis Mechanice homines. venditione rerū nō ex equo vtētes legem desup̄ instituit singularē. Sic nos sciētes rationabilr̄ atq; cōsulto. factam ɔstitutionem illam decreuimus approbandū et ratificandam. approbamusq; et ratificamus. Statuētes q̄ palatini terrarū in singulis palatinatuum suorū terris ascitis sibi Capitaneis locorū et dignitarijs. quos ɔmode habere poterint. singulis annis et certis diebus. tam frumētorum q̄ pannorum. et aliarum rerum terrestrium. q̄ ad fora per Kmethones ducuntur. ⁊ que in Regno nostro inueniuntur. precia atq; mensuras indicere. instituere. moderari. et erigere debeant s̄m consuetudinem antiquā. ꝓuidendo ne circa easdē mensuras ⁊ pretia. fraudes ɔmittantur. ¶ Quoq; iuxta illud mechanicorum Kazimiri statutum fraternitates destruantur. ¶ Si tandē Palatinus ipse aut aliqui palatinorū nr̄orum illius antiqui atq; presentis statuti nostri executionē. facere postposuerint et in videndis instituendisq; eisdē precijs negligētes. aut incurabiles fuerint. seu aliquis eorum fuerit. Extunc talis negligens palatinus. pro pena sue huiusdē negligētie. equum ambulatorē nobis dare debeat et tenebitur totiens quotiens negligētiam in premissis cōmiserit. eadem pena per nos successoresq; nostros puniendus.

☞ Fraternitates destruende iuxta statuta Kazimiri

☞ Palatini precia rebus nō īponētes equū Regi ꝓ pena debituri pro omni vice negligētie.

Supr̄ xlvij. i Ad p̄dam in ɔst Kazimiri nijesc fo.

De q̄ctum fo. xcv

De Ciuibus et plebeis oppida. ⁊ bona alia in Iure terrestri. non possessuris

34

☞ Ciues et plebei nulla bōa terrestria possidebunt etsi resignarētur illis sit resignatio irrita et inanis.

Item statuimus. Q̄ Ciuibus ⁊ plebeis vndecunq; existentibus. oppida. villas. predia. et bona alia iuri terrestri supposita. emere. tenere. possidereq;. perpetuo vel obligatorio modo. liceat minime. ex eo q̄ in ꝓfectionibus bellicis et aciebus ordinatis. locum inter Nobiles cōpetentem nō haberēt. Quoq; illi bonis talibus habitis. occasiones querere cōsueuerunt a bellicis expeditionibus liberādi. et insuper cum ipsi domos et bona in iure Ciuili sitta Nobilibus nō admittāt resignari eadē vicissitudine. ⁊ illis bonorum in iure terrestri sittorum exemptio videtur esse non abre

ꝓhibenda. Quoq; iudices terrestres et Castreñ. inscriptiones hmōi. in fauorē et ꝑsonas Ciuium fiendas nō admittāt admittereq; nō presumant. etsi secussecerint. extunc quicq̄d inscriptum fuerit ꝯ ꝯstitutionē hmōi: id irritum nullꝫu et inane decernatur esse. statuto pñti mediāte. ¶ Et q̄ illi q̄ iā in effectu bona terrestria vsurparunt illa hinc ad decursum tp̄is. q̄ cōmode istud facere possent. vendē teneātur. sub penis q̄s ex ill' secussaciētibus. iuxta arbitrium nostrum. et palatini terre. in quo illa cōsistunt exacturi sumus irremisibiliter.

☞ Plebei bona in iure terrestri possideñ. vendē teneāt sub penis q̄s Maiestas Regia ex illis iuxta suū et palatini arbitriū exactura ē

De armis ad domū iudicij nō inferendis.

Post premissa instituta nr̄a cum reuoluissemus puncta statutoꝝ in Cōuentione proxime preterita. ī qua p̄mum post felicē Coronationē nr̄am. h̄ cum sb̄ditis nr̄is ꝯsultationes habuimus publicit⁹ ꝑ nos sanctitoꝝ. qm̄ tunc tp̄al'r facta ad pñtem dietā reseruata erāt interpretanda Iccirco de ꝯsensu ⁊ ꝯsultatione cōi āputati alijs q̄ videbātur aut onerosa multum. aut sup̄sticiosa. aut equitati nō q̄drātia de illis infrascriptas duntaxat cōstitutiones approbauim⁹ ⁊ approbamus ꝑpetuo duraturas In p̄mis cuꝫ iudicioꝝ tribunalia ad dicēdā ⁊ discernēdā iustitiā. dextere excelsi ꝓprijssime diuinitus fuerint reseruata. Nobis tandē mortalib⁹ q̄ vicesgerimus solicitudinum mundanaꝝ cōmodata. Nos cum in nomine iustitie veritatē: in v̄itate deum dictum implicite credamus. Statuim⁹ vt ob reuerētiā iustitie ⁊ tribunalis: Qd̄ ex parte dei iudicantib⁹ ꝯceditur nob̄. nullus in domuꝫ vbi iudicia terrestria celebrātur. cum armis q̄buscunq;. vel cōmunibus. vel excogitatis intrare audeat. secussaciēs pena q̄ttuor decim marcaꝝ ꝑ iudicium puniatur Cuius arma Capitaneus vel Burgrabius terrestris. si iudicio p̄sidet. aut officiales iudicio p̄sidētes ꝓ se tollēt ¶ Etsi q̄s ausu temerario in iudicio gladium vel cultrum vl' lanceā exerere. vibrareq; p̄sumeret. sexaginta marcas pecuniaꝝ ī terra currētium iudicio exoluat ¶ Q̄ si aliquē vulnerauerit collo priuetur. Tales q̄ꝫ violatores ꝑ loci Capitaneum vl' Burgrabium detineātur incarcerandi. vsq; ad satisfactionē et solutionē penaꝝ suprascriptaꝝ.

☞ Nemo ī domū vbi iudicia celebrāt cū armis intrare audeat sb̄ pena q̄ttuor decim marcaꝝ. Arma vo Capitaneus aut official' iudicio presidens tollet.

☞ Vibrās gladiū ī iudicio sexaginta marc̄ iudicio soluat Et tales ꝑ Capitaneum aut Burgrabium detineant̄ aut incarcerent̄ vsq; ad satisfactionem

☞ Vulnerās aliquē circa iudicium pena capitis puniat̄

De termino cittationum ad Conuentionem generalem prefigendo

In cittatiōe ad Cōuentionē generalem scripta terminꝰ sp sit sexti diei post ingressum Secussaciens succūbet ī pena trium marcarū

Item quoniā nōnunq̄ terminus cittationum ꝯfuse scribebatur. ad Cōuentionē generalē. aut certa diei specificatione nō limitatus. aut prolixiꝰ assignatus. vñ cōtingebat pauperes nōnullos nō expectato termino defectu expēsaꝝ. de Conuētione recedē. sicq; in iustitia negligi Hac igitur ratione moti statuimus. q̄ cittatio ex pte actoris sup reum. q̄ dz fore ad Cōuētionē generalē ꝯtineat sp terminum seu diē sextā. post ingressum nr̄m ad locum Cōuētionis. sb pena trium marcaꝝ. Et h̄ ꝓpterea. vt lapsa vna septimana post ingressum nr̄m in locum Cōuentiōis. ꝯdemnationes et iudicia exerceātur. ne expēsis ⁊ impēsis magnis homines grauarentur

De domus violatione et ī ea violēta vulneratione ac homicidio et complicibus eius.

Violator libertatis et quietis domestice vita priuandus sex testium et actoris iuramento conuictus

Item Cum frequētius violatores domoꝝ suas defensiones iudiciarias deponerēt in multitudine cautelaꝝ. p q̄s nōnunq̄ rei absoluebātur ab instantijs actoꝝ. Vñ statuimus. Q̄ si q̄s intrās domum alicuius manu violēta hospitē aut vxorē vel filiuz aut familiarē ip̄ius interfecerit. aut etiā enormiter vulnerauerit. talis si cittatꝰ fuerit ad iudicium Castreñ. nō aliter ꝯuinci debeat. nisi testibus decemocto nominatis e quibꝰ electis sex nobilibus bone fame. et possessionatꝫ illius districtus aut palatinatꝰ. vbi tl̄e crimē fuerit patratum. actor cum eisdē p̄stito iuramēto actionē obtinebit. et reus vti violator securitatꝫ domestice vita priuabitur. ¶ Cōplices v̄o antiquā retineāt ꝯstitutiōis iurisditionē animaduersionēq;. ¶ Cum tñ q̄spiā p̄sonā iustā ⁊ innocentē ꝓ tali aut alio crimine calumniose inculpauerit Exindeq; cuz inculpatꝰ deputaretur turri recludēdus in tali casu nos ⁊ successores nr̄i. p̄usq̄ ad deputādum in turrim festinauerimus. Scrutabimur ⁊ scrutabuntur scireq; debebimꝰ ⁊ debebunt verā positionē rei culpe et calumniatorꝫ. q̄ ī calumnia ꝯperto Nos vt talē ex debito auctoritatꝫ nr̄e infamē ꝓnunciabimus et insup ī facie cauterisari demādabimꝰ. ¶ Sz si violator ip̄e patrato crimine de Regno fugierit. Ipso facto infamis pronuncietur et habeatur. in collo si eius copia esset puniēdus.

Facit ī cōsti Kazi. icipiei trus suit. fo

Cōplices violationis domestice antiquo iure vincendi

Calumniator violationis domestice infamis et cauterisandus pronunciandus

Violator domestice libertatis extra Regnū fugiens infamis ē ⁊ occidēdus

De eo qui inculpatur q̄ familiaris suus domum violauerit

Pijothrkouie constituit.

Sūmariū

c Um vo aliqs hō cuiuscunq; status exñs inculpatus fuerit Q ipius familiari, violentiā domesticā fecerit vt s̄ descriptuz ē, hospitē, vxorē, filios, aut familiarē eius inuadēs manu violēta, ī domo eadē interfecerit ī eo casu illum violatorē, apd suum dñm, p Nobiles ⁊ ministerialē arrestari decernim⁹, cum q̄ tl̄iter inculpato, dñs suus ius ministrare tenebitur, etsi psonal̄r requisitus, ius ministrare denegauerit, extunc p eo rñdebit dñs s̄m iurisordinē.

☞ Seruitor cuius piam violās domū arrestandus apud dñm decernit̄ et dominus iustitiā ministraturus de eo vl̄ p eo rñdeat sol⁹ ipe

De seruitore violatore domus fugiente q̄d cum domino faciendum.

t Alis āt familiaris si aufugerit, p Nobilesq; arrestatus nō fuerit, dñs su⁹ p ipo cittatus, non al̄r se innoxium de crimine tali expurgabit, nisi iuramēto p euz cum duob⁹ testib⁹ sil̄ p̄stito q̄d videlicet nec suo scitu, nec cōsensu neq; mādato aut voluntate crimē id, ē ꝯmissum neq; dedit aufugiendi occasionē seruitori

☞ Dominus seruitoris post violationē ꝯmissam domus fugiētis cū testibus duob⁹ terti⁹ iuramēto se purgabit de nō p̄stita occisione

De homicidio ⁊ Capite Nobiliū soluēdis.

i Tem de homicidio Nobilum casuali q̄ a diuersis diuersimode refertur casual̄r ppetratum. Statuimus. Q homicide hmōi p capite soluāt Centum viginti marcas ⁊ p vnum ānum ⁊ sex septimanas ꝯuicti iure ī turrim deputētur. Nec turris correctionē vllomō euadāt. Etiā si cū amici occisi ꝯcordiā inierint. ¶ Si vo talis homicida timens turris correctionē de Regno fugierit. siue possessionat⁹ siue nō: infamis ipo facto ppetuo pnuncietur p ministeriales pclamationibus mediātibus publicādus

☞ Homicida nobilium cētū viginti marcas datur⁹ et p annū ac sex Ebdomadas ī turri sessurus etiā ꝯcordādo fugiens sit infamis

De homicidio ī sui defensione casu p̄sertim in via commisso

v Erunquia ꝯtingit sepenumero casualē homicidam minime esse reum homicidij q̄ vim vi repellēdo euenit Iccirco special̄r declaram⁹ statuētes ad eosipsos Nobiles et nobilium homicidas, vt cum q̄spiā aut viam aut trāsitum alteri⁹ obsidēs occideretur, per illum cui⁹ trāsitum aut voluit p̄pedire, aut euntē molestare. In tl̄i homicidio cittato homicide sex testes sufficiāt se expurgāti ⁊ ꝯuict⁹ ñ plus q̄ sexaginta marcas, cōmunes p Capite soluet sine turri

☞ Vie p̄peditorē aut insidiatorē interimens sex testibus se purgabit. Conuictus vo p Capite Marcas soluet sexaginta absq; turri

De homicidio in via publica facto

☞ In via pnblica interimens nobilē ⁊ solutionem et turrim sustinebit

42 Sed idē aut vie aut trāsitus publici p̄peditor aliuz sb̄ tutela cōis securitatis vie euntē temere interficiēs cētum et viginti marcas cōmuniter currētes exoluet punitionēq; turris sustinebit ordine p̄tacto.

In e su ali finit mag. cipiei itaq; fo.xv

De homicidio in defensione bonorū. aut subditorum cōmisso

☞ Qui bona aut suos defendens nobilem interimit. solutionem nihilominus ac turris pēas debeat.

43 Preterea tā etsi de casuali homicida in itinere se tuēti. sic vt s̄ diffinium⁹. Tñ insup statuim⁹ vt ali⁹ homicida casualis aut bona: aut suos defendēs. si ꝯmittet homicidium licz nō voluntarium Nihilomin⁹ vict⁹ iure pēa carceri nō ꝑpessa. cētum et viginti marcas cōes ꝓ occiso exoluere teneatur

Facit amm hoc i Kazi. incip. relam fo.xvi

De raptu virginum ac feminarum

☞ Raptor virginum aut mulierum honore priuandus ipa v̄o se rapi ꝯsentiens perdat dotem et bona.

44 Item de raptorib⁹ virginum et feminaꝝ ita volum⁹ esse obseruāduz. vt tl̄is raptor v̄ginis. si iure ꝯuict⁹ fuerit s̄m ātiquiora statuta honore. et femina rapi se cōsentiēs bonis omnib⁹ hereditarijs ⁊ q̄buscunq; alijs ipaz cōcernētibus reb⁹. doteq; ꝑpetua priuētur ꝑpetuis tp̄ibus

De q supra Kazi. incip. cunq; xxxiiij.

De granicierum limitatione inter bona regalia. et Terrigenarum. ⁊ numero commissariorum. ac modo iudicandi.

☞ Ad granicierū limitationem cum bonis Regalibus Cōmissarij q̄nq; decernuntur. granicies vel ex senū cōcordi testimonio. vl̄ ex voto plurium inter se limitaturi. cōditiōe tenutariorum non obstante

45 Item cum inter bona nr̄a inscripta. vl̄ nō inscripta. ⁊ sb̄ditoꝝ nr̄oꝝ. nr̄is ꝯuicinātium. nōnunq̄ iniurie et opp̄ssiones nōnunq̄ et cedes ꝯmitterētur. ⁊ fierēt difficultates plurime. ꝓ limitatione g̃nicieꝝ nr̄is. aut Capitaneis aut Tenutarijs. sb̄ vmbra Regij nominis nr̄i. bonoꝝq; nr̄oꝝ. sb̄ditosq; nr̄os vicinos. aut opprimētib⁹. aut limitationem g̃nicieꝝ difficultātib⁹. Iccirco ex innata nob̄ v̄tute. ⁊ benignitate Regia. ꝓpter oēm sb̄ditoꝝ nr̄oꝝ iustitiā. et pacē ex hac ꝑte hn̄dam ꝓmittim⁹. qꝛ q̄buslibet sb̄dit nr̄is. cuiuslibz stat⁹ et ꝯditionis exn̄tibus. g̃nicies ex ꝑte bonoꝝ nr̄oꝝ petentibus. Nos et successores nr̄i. s̄m statuta antiq̄ ad discernendum eq̄tatē. cōmissarios illi⁹ terre et district⁹. in q̄bus bōa limitanda ꝯsistunt. videlicet duos dignitarios. et duos officiales. cum suo Camerario deputabim⁹. ⁊ deputare debeāt Capitaneoq; seu Tenutario bonoꝝ nr̄oꝝ mādabim⁹. vt pariter cum cōmissarijs eisdē. ad limitāduz bona eadē exeat: descēdat et cōmissarios expēsis ꝓuideat. in hijs p̄sertim bonis q̄ habe

Facit supra uilegio dissai lo inci In no fo.xlvii

De qu supra Vladis gello i De lim autē fo.

mus libera, et sine obligatione. Quiq̄dē cōmissarij. postq̄ exiuerint: dñt ex vtraq; pte. senes aduocare a q̄bus recepto iuramēto iuxta eoꝝ recognitionē et testimoniuz. ad limitatōnē ꝓcedēt. Si v̄o ipsi senes discordes fuerint. Extunc cōmissarij iuxta suas ꝯsciētias ꝯcordādo discordias senum. scd̄m eoꝝ p̄uatum iudicium. limitationē ip̄az ꝓsequētur. ⁊ terminabunt vbi āt et ip̄i cōmissarij discordarēt. volumus q̄ ex ip̄oꝝ sentētia. q̄ plures in voce ꝯcordes fuerint. auctoritas atq; ptās dependeat diffinita terminādi. nr̄oꝝ officialium videlicet Capitanei. aut Tenutarij cōtradictione nō obstāte

De Rmethone fugitiuo repetendo tam de Regalibus q̄ non regalibus bonis.

Supra fo.

Item licet iā de iudicijs Rmethonum missis vel nō missis nōnihil diffiniuerim⁹. Tñ q̄ restat diffiniēdū de fugitiuis. Iccirco decernimus ⁊ statuimus. Q̄ si Rmetho cuiuspiā sb̄ditoꝝ nr̄oꝝ. Spiritualium ⁊ secl̄arium fuge medio. se trāstulerit in bona alteri⁹. siue etiā nr̄a Nos ꝑ eum aut ei⁹ nomine. cui⁹ Rmetho erat req̄siti exñtes. demādaturi sumus Capitaneo Burgrabio. aut Tenutario nr̄o. ad quēcunq; Rmetho ꝓfugit Rmethonē restitui iure mediāte Quodq̄dē ministrari volum⁹ polonicuz ꝟm statuta ātiq̄ora et sub penis in eis ad id descriptꝛ. eo q̄z mō ac scd̄m idē statutum sb̄ penisq; illis statuti antiq̄ q̄libet Regni indigena. cuiuscunq; status et ꝯditionis existat ꝓfugum Rmethonē restituere teneatur videlicz iure polonico locato. ⁊ scd̄z illud eum ip̄m Rmethonē repetēti iustitiā ministrādo sine dilatōe. Etsi ꝓ eodē ꝓfugo Rmethone cittari ꝯtingat quēpiā nobilē. aut alium sb̄ditum nr̄m cuiuscunq; p̄eminētie dignitatꝛ ꝯditiōisq; exñtem. cittat⁹ in p̄mo termino tāq̄ ꝑemptorio rñsurus ē Cui dilationis inducie aliter ꝯcedi nō debeāt nisi q̄s ei⁹ nomine vera infirmitate exposcēte eas ꝯcedi flagitare. ¶ Cui etiā legi atz iuri Capitanei nr̄i sb̄iacebunt: sic q̄ iure ꝯuicti vti terrigene penis in antiq̄s statutꝛ ꝯtētis ꝓ Rmethone ꝓfugo puniantur nō mittēdi a loco iudicij. nisi p̄us ꝓ penis cautionē p̄stiterint seu statuerint sufficiētē Si v̄o a iudicio recesserint penis nō fideiussis decernimus pena maiori nr̄a quattuordecim marcaꝝ punieñ. Ad cui⁹ solutionē nos illum ꝯpellemus impendendam sil̄cum Rmethonis restitutione real̄r facienda.

quo s̄ in Ka. mag. x. iiij. Et vj. Et i cōtiōe vla lai. fo. xlvj

☞ Rmetho fugiēs vbiq; iure polonico mediāte restituatur sine dilatione ꝓ quo cittati i primo termino vti peremptorio respondebūt nisi vera infirmitas excusaret cittatos

☞ Capitanei regij eodē statuto iudicādi ꝓ Rmethone restitueñ. sb̄ penis aut solutis aut fideiussis circa iudiciū al's maiorem penā debeāt.

De nō transponēdis graniciebus per Succamerarios

47

Succamerarij terraꝝ ḡnicies absq; consensu partiū nō trāspositurī sub pena q̄ttuordecim. marcarum

Item cum plerunq; Succamerarij. aut eoꝝ Camerarij. trāsponerēt limitationes granicieꝝ aut fauore q̄dam. aut ꝑtis vni⁹ necessitate accedēte. altera nolēte: exindeq; cum negligētia ꝑ dilationes fauorabiles in limitatione granicieꝝ ꝯmittētur. Nos huic errori ꝓuidētes. decreuimus et decernim⁹ ꝑpetno obseruañ. Q̄ a mō Succamerarij omnium terraꝝ totius Regni: terminos graniciales: ꝑ semetipsos ꝓ suo velle. ꝯ iurisordinē trāsponē nō debeāt. sb̄ penis q̄ttuordecim marcaꝝ. in eo q̄ aliter fecerit ꝑ nos exigendis. Excepto q̄ esset ꝯsensus partiuz. aut causa interueniret legittima.

De dotibus non inscriptis.

48

Dotes non inscripte nlle decernūtur esse

Item p̄cidere cupiētes ꝯsuetudinē nō quidē cōem. s̄ in certis terris seruatā. ꝓ dotib⁹ feminaꝝ nō inscriptis. q̄s dotes nōnulle ꝑsone. post feminas steriles iure expetebāt. ꝑ testium tātummodo ꝓbationē. nulla inscriptione alias reformatione in actis habita. Statuimus Q̄ a modo. dos q̄ nō fuerit corā nob̄. aut in libris seu actis inscripta. al's iuxta iurisordinē trāsponere nō debeāt. et ātiquā cōsuetudinē reformata. nullius dz esse valoris ⁊ momenti.

Sile modo in cō Razi incip Stat fo. xvij

De inhibitionibus Eccl'iasticis ad iudicia

49

Cassacio decernitur. inhibitionuz Ecclesiasticaꝝ. ad iudicia secularia. nisi cause mere spūales essent

Item viā discordiaꝝ. inter statum Spiritualē. ⁊ secularem. occasione inhibitionum. q̄s p̄lati spirituales. in iure secl'ari ip̄oꝝ l'ris. et interdicti facē ꝯsueuerunt. feruētius exortaꝝ exoriundaꝝq; p̄cludē volētes. Statuimus Q̄ deinceps p̄lati Spirituales. a tl'ibus inhibitionibus faciēdis penit⁹ cessent. p̄sertim ꝓ causis. ad ius Secl'are ꝑtinētibus. exceptis causis iuri spirituali subiectis. de q̄bus se nullaten⁹. iudicium terrestre debeat ingerere

Facit supra bodz Crac Peete lumus lvij

De Stipendarijs damna aut iniurias committentibus

Pijothrkouie constituit

Sūmariū

Sile supra i uilegio vla islai iagello .l. facit p oc i cō. kazi niri magni. .xxv

Item ꝯsiderātes dāna plurima. oppssiones. rapinas ⁊ violētias in bonis. ⁊ hominib⁹ spiritualium subditoꝝ nr̄oꝝ. ꝑ Stipēdarios cōmitti solita. atq; solitas. nulla satisfactione. aut mulcta ꝯpēsari. Statuim⁹ vt ī futurum stipēdarij vndecunq;. et q̄cunq; necessitate in Regno nr̄o ꝓ tpe exn̄tes. ꝓ singl'is dānis oppssionib⁹. et rapinis. violentijs. et iniurijs satisfactionē debeāt omnimodā. ꝑ Capitaneos aut locoꝝ. aut gētiuz. cn̄ ea q̄ decz seueritate ad impēden̄ eā ꝯpellēdi. Et insup Mgr̄i cōmittiuaꝝ de q̄bus tl'es repientur oppssores. tāq; criminum conseij. ac illoꝝ duces improuidi. ī turrim deijciātur. vsq; ad plenariā satisfactionē detinēdi

¶ Stipēdarij dāna aut iiurias ꝯmittētes. ꝑ Capitaneos ad satisfactionē cōpellēdi Cōmittiuarum v̄o magistri. in carcerandi decernūt

De Solutione ab intromissionibus bonorum abrogata.

Item qm̄ subditi nr̄is. vl' ex re iudicata. siue al's plucris. vti iudicial'r dici cōsueuit. siue ꝑ emptionē. aut resignationē. donationē. deuolutionē. aut alia rōne bonoꝝ intromissiones petentibus. officiales nostri videlicz locoꝝ Capitanei. Vicecapitanei et Burgrabij eorundem. cōsueuerant. a qualibet intromissione solutiones extorsisse insolitas. Cum videlicet pro parte Capitanei decem Marce. et ꝓ parte Burgrabij vna sexagena polonicalis. ꝑ eos qui intromittebantur iussis Capitāneoꝝ dari ꝯsueuerāt. Nos cerneñ. istud introductum esse sine iure. q̄nymmo cum grauamine sb̄ditorum nr̄oꝝ. decreuimus et statuimus. vt cum Capitanei nostri salarijs. et introitibus specialibus ac in certis locis de mensa nostra. ꝓuentibus regalibus fuerint prout sunt dotati vbiq;. quorum ratione. sicut ad exercenda debita eis annexa officia. sic ad omne iustitie ministerium eis incumbēs. et dandas eas intromissiones obligantur. ꝓpter qd̄ a modo in ꝑpetuum predicti Capitanei. et Burgrabij eorundem. in vniuersis Regni nostri terris pro tempore existentes. aut predicta. aut alia forsan exquisita vel exquirenda salaria vel munera ꝓ intromissionib⁹ a subditis nostris. exigere. extorquereq; nō debeant. a quorum solutione eosdē subditos nostros in hac parte. de speciali nostre benignitatis gratia. absoluimus euiterne: Tamen volumus vt circa easdem intromissiones debita ministerialium salaria soluantur iuxta solitum

Decā in cō. kazi. magni ter salaria ficialiū sa- rium hoc numeratur .xxxvij

De q̄ etiā s̄ .xxxvij

Capitanei ⁊ eorum Burrgabij ab intromissione bonorum. nec solutiones. neq; munera recipere ausuri ministeriales duntaxat salarijs gaudebē circa id consuetis

De ꝑscriptione librozꝫ terrestriū ⁊ Castreñ.

Libri iudicioꝝ prescriptionē habeant antiquitus ītroductam. Sz Castrēses tantummō ad vnū annū vt supra de iudicio Capitāei

Tem dubia declarātes sup librozꝫ terrestrium ⁊ Castreñ. ꝑscriptionib⁹. Statuimus Qz libri terrestres ꝑscriptiones habeāt sic vt statuta ātiq̄ora Kazimiri magni et alioꝝ successoꝝ ei⁹ ꝯtinēt. de Castri vo ꝑscriptione meminim⁹ satis sup̄ dictum circa tribunalia Capitaneoꝝ loca sic vt ibidē specialr colligitur q̄diu inscriptiones in eis ꝯtēte sunt valiture

Sup̄ fo. ⁊ fo. ⁊ fo.

De seruandis libris Capitaneorum

Libri Castren. siium iudicioꝝ ī pretorijs sub clauibus Palatini iudicꝫ terrestris et Capitāeorum seruandi

Erunquia in nōnullis Capitaneoꝝ nr̄oꝝ locꝫ. ⁊ ꝑsertim Capitaneatu maioꝝ ꝓlonie ꝓsueuerunt inferri libris Castreñ. inscriptōes indifferēter vniuerse q̄z libri ꝑ successoꝛes Capitaneoꝝ in ꝑuata loca deferri. q̄bus sb̄diti nr̄i inscriptiones ⁊ lr̄as. nōnisi cum difficultatib⁹. ⁊ nō nunq̄z grādi ꝑcio coguntur extrahē. nōnunq̄z vo ꝓpter nimiā dēpactationē nō obtinere. qđ fit ꝯ oēm iurr iustitie. ⁊ eq̄tatis cōis rōem. Quapropter statuim⁹ ꝑpetuo obseruādum. vt in omnib⁹ terris Regni nr̄i vacationib⁹ Capitaneatuum generalium et ꝑticularium ꝑcessum aut decessum ꝯtingētib⁹. libri Castreñ. eozundē cedētium et decedētium Capitaneoꝝ de locis Capitaneatuum vacātium q̄q̄z minime deferātur. Sed sub testimonio reponātur in ꝑtoriꝭ. in cistis ad h̄ specialr de putādis. q̄ clauibus Palatini ⁊ iudicꝫ terre illi⁹ ī q̄ Capitaneatus ꝯsistit. ⁊ capitanei ꝑ tpe exñtis claudi ⁊ apiri debeāt

Sīe ꝑ s in co dillati i inciꝑ. baron tlüij

De antiquis Capitanei libris

Antiquos Castreñ. libros. per errores forsan ī terras als deportatos vbicunq̄z esset Rex albertus ꝓmittit retrahere. ⁊ ī pretoriū reponē. ꝑsertim ad ꝑoznanieñ. Capitanei scriptum

Uonia āt ad hāc ipaz ꝯstitutionē mouebamur iactu ris et iniurijs subditꝫ nr̄is ob carētiā librozꝫ eozundē ānis supiorib⁹ ꝯtingētib⁹ Iccirco licz omnis ꝯstitutio cōiter ad futura r̄ferat̄. Tñ qz libri Capitāeoꝝ ꝑteritoꝝ cōtinēt. vt verisīle ē nō ꝑuatā successoꝝ Capitāeoꝝ illoꝝ ꝑteritoꝝ. h̄ cōem necessitatē. Iccirco ꝓmittim⁹ volum⁹ ⁊ debemus. oēs ⁊ singl̄os libros etī vetustiozes q̄scunq̄z vbicunq̄z apud q̄slibet subditos nr̄os Spirituales ⁊ secl̄ares. cuiuscunq̄z stat⁹ ⁊ ꝯditionis exñtes intellexerim⁹ ee auctoritate regia nr̄a rehabere mādareq̄z ⁊ efficere eosdē ꝑterioꝝ Capitaneoꝝ tā cedētium et decedentium. q̄z alioꝝ viuētium reponi ī cista vel cistis specialibus. q̄ cum eisdē libris in ꝑtoriꝭ Ciuitatuz obseruabuntur fideliter. sub tribus clauibus ꝑdictis videlr

De qb ꝑtinē tuto-fi tio

Pijothrkouie constituit

cet Palatini et iudicis terre illius. ac Capitanei ꝓ tpe exñtis. Que tādē ciste et libri. apperiātur in terminis iudicioꝝ terrestrium. et lr̄e ex eisdē sb̄ titulo et sigillo eiusdē ꝓ tpe exñtis capitanei: q̄bus libꝫ petētibꝰ extradātur. ¶ Pro q̄bꝰ p̄teritoꝝ Capitanei lr̄is. ipi ꝓ tpe exñtes. nō aliter salaria p̄sumāt exigē q̄ꝫ exigi ꝯsueuerunt ꝓ actibꝰ corā eis gestis atꝫ scriptis. ¶ Id āt et q̄cq̄d p̄ntibus et alijs hijs insertis ⁊ nō insertis Regni statutis sanctitum ē ad futuros volumꝰ euētus referri

Albertus Rex cōfirmationem suam scribit. et priuilegium dedit sup omnibus institutis Regni

Postremo v̄o vt p̄ntium institutoꝝ ꝯfirmatōisq̄ꝫ ⁊ successionis nr̄oꝝ series robur obtineat ꝑpetue firmitatis. nec vllo vnq̄ꝫ tpe. ꝑ nos ⁊ successores nr̄os in aliq̄ sui ꝑte quōlibet valeat in irritum irreuocari. tā p̄ntia instituta nr̄a ꝯfirmationē antiq̄ꝝ ꝯtinētia. q̄ꝫ alia antiq̄ora vniuersa. ꝑ diuos olim p̄decessores nr̄os Reges polonie successiue edita. p̄ntibus etiā nō inserta. in omnibus passibꝰ. capitulis. articl̄is. punctis. et clausulis approbamus nr̄a p̄ntia. decerneñ. ꝑpetuo valitura. Illa v̄o vniuersa antiq̄ora. cōfirmañ. roborañ. ⁊ ratificātes q̄tinus ꝑhēnis firmitatis vim obtineāt. ¶ Sup q̄bus tā nouis p̄ntibus nr̄is. q̄ꝫ antiquioribus ꝯfirmati nr̄as p̄uilegiales p̄ntes lr̄as pēdētis retrorsum a dorso Sigilli nr̄i munimine roboratas de certa sciētia nostra dedimꝰ et cōcessimꝰ ꝑ manꝰ Reuerēdi in cristo p̄ris dñi Creslai de Crvrozrvijanlri Ep̄i Uladislauieñ. ⁊ Cācellarij Regni nr̄i nob̄ sincere dilecti Pijothrkouie ī Cōuētione generali. Anno dñi. Milllesimoquadringētesimononagesimo sexto feria q̄rta ꝓxima post festum sancti Urbani ꝑ nos ⁊ vniuersos Prelatos Barones Regnicolas ⁊ terraꝝ nunctios: celebrata. Illustrissimo p̄ncipe Reuerēdissimisq̄ꝫ ⁊ Reuereñ in christo p̄ribus dñis Frederico Miseratione diuina Sacro sc̄te Romane Eccl̄ie Tituli sc̄te Lucie ī septēsolijs presbitero Cardinali Archiep̄o Gnezneñ. ⁊ p̄mate ac Ep̄o Crac̄. andrea Roza Archiep̄o Leopolieñ. Prefato Creslao Uladislauieñ. ⁊ Regni nr̄i Cācellario Uriele poznanieñ. Petro ploczeñ. et Nicolao Przemislieñ. Eccl̄iaꝝ Ep̄is. ac Magnifici Generosis Strēnuis spectabilibꝰ nobilibꝰ ⁊ venerabilibꝰ spithkone

Sūmariū

☞ Capitanei salaria a lr̄is p̄decessorum Capitanei exigāt ꝯsueta. nō onerātia cōem populū

☞ Statuta Alberti Regis scribūtur et referūt ad futura

☞ Albertus Rex decernit sua statuta et confirmationem sb̄ data Millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto

Joannisalberti Regis finit

de Jaroslarv Cracouieñ. Joãne Srvidrva poznanieñ. Sã-
dirvogio Czarnkorvski Calissieñ. Ambrosio Pãporvski.
Siradieñ. Mathia de Sluzorv Brzesteñ. Joanne de.
Pÿlcza Russie generali Nicolao de ostrorv Lublineñ. Ni-
colao de Tanczÿn Belzeñ. Palatinis Joãne de ostrorog po
znanieñ. Petro de Crvrozrvÿanki Sãdomirieñ. et Thezau
rario Regni nr̃i Raphaele de leßno Gnezneñ. et Marscalco
Curie nr̃e Andrea de Tanczÿn voÿniczieñ. Nicolao de strze
zorv visicieñ. Petro miskorvski Rosperieñ. Dobrogostio
de ostrorog Mÿedzÿrzeczeñ. Stanislao de Chodecz Leopo
lieñ. et Capitaneo Camieneczeñ. Nicolao Gardzÿna de Lud
brancz Lãdeñ. Stãislao Kmÿtha de rvÿssnicze Przemislieñ
Andrea de Lubÿen Bresteñ. andrea de Cuthno Gostineñ Jo
anne de oleskro Malogostieñ. Jacobo de drzeuicza Zarno-
rvieñ. Marcissio de rvroczimouicze polaneczeñ. Joãne Ja-
rand de Brrvdzorv Spiczimirieñ. Nicolao de Cosczÿelecz.
Crrvßrviczieñ. Nicolao de Crethkorv Ripineñ. Nicolao de
Crossnÿa ploczeñ. Niuognÿervo de Krisskro visneñ. Jamis
sio de Crvnradzecz Raczÿanßieñ. Castellãis Petro Kmÿtha
de rvÿssnicze Marscalco Regni nostri ac Scepusieñ. ⁊ San
deczeñ Capitaneo: Joanne de Tarnorv Crac̃. Petro spoth
Sandomirieñ vexilliferis. Joanne de Lassotki poznanieñ.
Caspar de lessno Calissieñ. Uincẽtio de Charthlupÿa Sira-
dieñ. Jauissio Roza de Borzÿschorvÿcze Chelmeñ. et Cu-
rie nr̃e Joanne Uoznÿczki Lancicieñ. Jacobo de laschervo.
ploczeñ. Succamerarÿs Joãne decretorumdoctore p̃posito
poznanieñ. Bernardo canonico Crac̃. de Ludbrãcz Mathia
de drzeuicza cantore Sandomirieñ. Secretarÿs Petro de
opalenicza poznanieñ. Joãne de Zakrzorv Cracouieñ Mar
tino de Scothnÿki Sãdomirieñ. Petro de Bachczÿcze Si
radieñ. iudicibus Petro de paczanorv Subdapifero Crac̃.
Mathia de Glouaczeuicze Zuppario Cracouieñ. et Capita
neo Jaroslao de lasskro Tribuno Siradieñ. Alexandro de
Tarnorv Joanne Zaramba de Calinorva Joanne de Cho-
decz Capitaneo haliczieñ. Jacobo et Cristofero de Schidlo-
rvÿecz drvnÿn de rvÿasd Jacobo de Bothurzÿn Militib⁹
⁊ Curieñ. nr̃is. Tunc p̃fatis Prelati Spñalibus ⁊ secl̃aribus
ac Baronib⁹ rõe dignitatum officiorũq̃. q̃ obtinẽt consilÿs
p̃ceptis atq̃ decreti Regni nr̃i (nob̃ illud feliciter regentibus)
p̃sidẽtib⁹ Reliq̃s v̄o sup̃scripti et alÿs fidedignis regnicolis

subditis nostris publicitus in Conuētione p̄senti ꝓ cōmuni reipublice bono equitateq; decerneñ. agentibus interessentibusq; premissis omnibus.

¶ Statuta heroum Regni Pijothrkouie edita maiestate Regia ī Lijthrvania exñte

¶ Alexander cōtinuat processum ī statutis nouis et antiquis.

Os Alexander Rex post felicem.

n Coronationem nostram. Republica Lithrvana tunc exposcēte cum ad Magnumducatum Lithrvanie cōtuleramus nos. hijs vero Regni terris nobis in ducatu ipso agētibus. dum Conuentionē indixeramus generalē. fuit per vniuersos Regni nostri prelatos spirituales et seculares. ac terraꝝ nunctios vniuersum corpus Regni. etiā absentium nomine. per litteras nostras. et per ꝓclamationes publicas vocatorum. venientium et nō venientium representātes. Celebrata cōuentio generalis. in loco regni nostri ad id consueto Pijothrkouie die dñica Reminiscē et ꝓrogationē habuit vsq; post dñicam Judica me deus. ꝛc. Anno dñi Millesimoquingentesimotertio. cui Illustrissimo et Reuerendissimo olim dño Frederico Cardinali ꝛc. germano nostro ad gubernandum Regnum in nostri absentia per nos olim. constituto in lecto vltime egritudinis decumbēte presidebant Reuerendissimus et Reuerendi in christo patres dñi ac Magnifici Andreas Roza Archiepiscopus Leopolieñ et Episcopus Premissieñ. de Borzijschenijcze ac Episcopi ecclesiaꝝ Cresiaus Uladislauieñ. et Regni nostri Cancellarius de Crvrozrvijanlri Joannes poznanieñ. de Ludbrancz Uincentius ploczeñ. de Przeramb Necnō Magnifici Spijthko de Jaroslarv Castellanus et Petrus Kmijtha de rvijssnicze. Palatinus Cracouienses cum reliquis ex ordine Reipublice prelatis vtriusq; status consiliarijs nostris per quos. et vniuersos alios consiliarios. ac Terraꝝ nunctios statuta edita sunt per nos ad vota eorum approbata infrascripta

Terrarum nuncij.

De dignitatibus et officijs per Maiestatem Regiam conferendis.

Dignitates ⁊ officia. Incolis terrarū possessionatis ꝯferātur alioquin nō pareat̄ iuestito et Rex ꝑ iuramētū faceret.

v Nanimi dominorum Spiritualium ⁊ secularium ac nunctiorum terrestrium in hac Conuentione. Pijothrkouien̄. cōgregatorum decreto cōmuni constitutum est antiquo statuto innitendo. Q̄ dignitates et officia terrestria per Maiestatem Regiā incolis tantum modo terrarum possessionatis et ydoneis cōferātur secus factum nō seruetur nec ille cui dignitas vel officium cōtra premissa collata fuerit. eadem dignitate seu officio vti permittatur. neq; ei vlla prestetur obedientia. Regia autē maiestas tanq̄ contra iuramentum prestitum secus faciēs rei ⁊ priuilegio cōmuni iniuriam intulisse censeatur.

De qu[...] in pri[...] Vlad[...] gello. [...] i cō. ka[...] i nijes[...] fo. xcij

De officio Palatinorum ad p̄cia rebus imponenda

Palatini precia rebus imponāt q̄ꝝ cōstitutiōes capitanei exequāt̄ sb̄ pena amissiōis officij ⁊c̄ aut cētū marcarum

d Ignitarij et officiales. sua noscant officia. si vero quibus incognita sunt a Regia Maiestate et dominis doceantur. Eadēq; tam domi q̄ in bello debite exerceantur. ne ꝑ quēpiam cōmodo suo fraudentur Regnicoleq; defectu ordinis. grauaminibus mechanicorum. et monopolijs mercatoꝝ. grauētur. Et quicq̄d palatini ex officio cōstituerint. presertim in Ciuitatibus. id Capitanei ex officio exequantur. sub pena āmissionis officij. Si autem obligatorius esset. centum marcas de inscriptis summis āmittat. totiens quotiens negligens conuictus esset

Sil[...] Vlad[...] cipie[...] cludē[...] fo. xlv[...] con. [...] alber[...] cv.

De filijs Kmethonum

Filij kmethonū vt in statuto Joannisalberti in bonis paternis mansuri

i Tem Q̄ Kmethonum filij siliter non poterint de hereditate in qua patres eoꝝ morantur sine scitu et consensu domini sui recedere nisi qui studendi gratia litterarum anno quocunq; ante duodecimum sue etatis annum vel anno quocunq; etatis causa artificiorum exire voluerint. qui etiam dominis suis requisitis id facere dn̄t. Et q̄ exiuerint dn̄is nesciētibus vel inuitis perdāt sortē patrimonij sui et deniq; restitui dn̄t.

Sil[...] Joā[...] incip[...] ꝓuid[...] xcix.

Prelatorum Pijothrkouie finit. Sūmariū

De Rusticis extra Regnū laboratum non mittendis

Item ne Rustici extra Regnum exire possent pro iuuandis aliarum prouinciarum laboribus per Capitaneos vbiq; prohibeantur. Et alijs quibuscunq; erit licitum eos impune retinere. et ad vsus suos etiā sine mercede ad vnuz mēsem redigē. ita tñ q̄ mēse exacto ad ppa reuertātur

☞ Rustici de Regno nō exeāt pro iuuandis aliorum laboribus

Finis Statutorū heroum Regni Pijothrkouie editorum

¶ Statuta Alexandri Regis Pijothtkouie sanctita

Alexander Rex continuat processum in statutis nouis per eum conditis. vt sequitur.

Nos item Alexāder Rex posteaq̄ de magnoducatu Lithrvanie redijmus feliciter. indicta Conuētione generali quā Pijothrkouie pro festo sancte Agnetis. Anno domini Millesimoquingentesimoquarto celebrauim⁹ et ꝯtinuauimus vsq; ad feriam quartā ante dominicā Letare anni eiusdē Millesimi quingentesimiquarti cōstitutiones certas decreuimus cum cōsilio et assensu cōmuni prelatorum. et cōsiliariorum infrascriptorum. ac nunciorum Terrestrium iuxta Regni ꝯsuetudinē vocatorum noīe absentium post vocationē lr̄alē nr̄am atq; edicta publica ad eādē Cōuētionē veniētiñ ī eaq; constitutorum et aliorum nō ꝯstitutorum corpus Regni repñtātium p̄sertim v̄o de vnanimi voluntate et laudo cōmuni Reuerēdissimi ⁊ reuerēdorum in christo patrum dñorum. ac Magnificorum Generosorum venerabilium et nobilium p̄sonaliter Cōuentioni interessentium Andree Roza Archiep̄i Gnezneñ. Joānis Cracouieñ. vincentij Uladislauieñ. Joanis poznanieñ. Erasmi ploczeñ. Mathie Chelmeñ. Eccl̄iarum ep̄orum Spitkonis de Jaroslaw Castellani Cracouieñ. Petri Kmijtha de vijssnijcze palatini

Alexander 1504

Cracouien. et Marschalci Regni nostri ac Scepusien. t san deczeñ. Capitanei Joannis de Tarnorv Sandomirien. Nicolai Hardzÿna de Ludbrancz Calissien. Ambrosÿ pāporv slzi Siradien. et Capitanei Maioris polonie generalis Petri Mÿschlzorvslzi de mirorv Lanczicz ien. Nicolai de Coscz ÿe lÿecz Bresteñ. Nicolai de Cretblzorv Juni Uladislauien Jo annis de Tarnorv Russie generalis Nicolai de Curozrvälzi Lublineñ. Pauli cola de Balÿenorv podolie et Stanislai Rmÿtha de Ÿÿssnÿcze Belzeñ. palatinoz ac wbrogostÿ de ostrorog poznanien. Joannis Jaranth de Brudzorv Calis sien. Joānis de przeramb Siradien. Janussÿ Latbaslzi Gne zneñ. Joannis de Slupcza Sandeczeñ. et Martini slzoth nÿczlzi de Boguria Zauichosthen Castellanoz Joannis de Lasslzo Gnezneñ. et Regni nostri Cancellarÿ Mathie de Brzezvicza prepositi Slzarmirien. Vicecācellarÿ eiusdē Re gni nr̄i Alberti Gorslzi Scolastici Uladislauien. Secretarÿ nostri. Et itē in presentia vniuersoz nunciozum de singulis terris missozum et consentientium Aliozumq; ꝯplurimoz subditorum nostroz in eadem Conuētione existētium t pub licitus cōsultantium quib⁹ cum omnibus ibidē pÿotrlzouie easipas vt prefertur costitutiones nostras scripsimus et con didimus infrascriptas

De officijs Regni et Curie et pre sertim Marschalcozum

¶ Marschalci Regni ac Curie quā. et in Cōsilijs. t in curia auctozitatem ac officiū habituri sūt et p̄uilegio videlicet administrāde curie percipiendoz forā- lium. et precij rebus venalibus iponēdi

OFficia Regni et curie et presertim. Marschalcoz bactenus tenta erant cum de cōsuetudine quadā Licet em̄ quodlibet eoz suum singulare sciat on⁹ ac debitum. Tamen quia vel ꝓpter concurreñ. in vno duos officiales. vl̄ qz descriptum n̄ fuerat. quid eoz qui libet attentare debuit. cōmittebantur errores. t negligentie in bis. que officialibus illis videnda. agēdaq; incumbunt. ac inter eosipsos dissensiones mutue. quapropter rationabiliter censendum est. Qz officium Marschalci Regni t marschalci Curie. siue vterq;. siue alter eozum esset in Curia. debz eē om nium cerimoniarum. et curieñ magister. quozum et vtriusq; istozum hoc erit officium. vt Curieñ. conscribant. soluant. regestra teneāt: t sciāt diligētes t negligētes. malos t bo

nos. ⁊ nō obseq̄ntes. nō sināt in curia foueri. sz ꝑmoneāt. vt tales a curie seruicio alienētur. semꝑ hospites ⁊ cōsiliarios regni excipiāt. ⁊ attendāt vt debitus cuiq̄ꝫ honor. ex ꝑte maiestatis regie. iuxta meritum ꝑsone impēdatur. vtq̄ꝫ scandala ⁊ excessus. aut moderētur. aut eliminēt. aut emēdēt. animaduersiōe iuxta meritum aut demeritum adhibita. Sicq̄ꝫ omnia. constituant. prouideāt. ⁊ dirigāt. tam in aula Curia domibus. cameris. ⁊ mēsis regijs q̄ꝫ alijs officijs. ⁊ officialibus ad equestrē ordinez maiestatis regie pertinētibus. ad qd̄ tribuitur ei facultas plena. instituēdi. destituēdi. ⁊ om̄ia cum meliori cōditiōe. ac cum ꝯsensu ⁊ auctoritate maiestatꝭ regie faciēdi. Et licet marschalcus regni eam habere auctoritatē cōsueuerit. vt eo pñte marschalcus curie. de nulla administratiōe incumbētis officij se intromittat. ¶ Tamē q̄a marschalcus regni sepiꝰ abesse ꝯsueuit a curia. vt igitur absente eo sciret marschalcus curie prosequi aut exequi Id qd̄ bono ordine ꝑ marschalcum regni rectum erat ī curia Cōstituimus q̄ ista officia aut inuicem debito officij indifferentia Sic videlicz quotiēs marschalcus regni esset in curia semꝑ ad omne officij exercitium ⁊ actionē vocare dz marschalcuz curie. eo sciēte om̄ia facturꝰ offitio marschalcatꝰ incumbētia ¶ Recedēs v̄o d̄ curia tradet regestra. ⁊ administratōz officij marschalco curie. in q̄ marschalco regni auctoritas summa sit ad om̄ia sup̄scp̄ta eo v̄o abñte in ꝑsona minorꝭ sit eadē nec minor auctoritas. q̄ꝫ eā regni marschalcus in curia ꝑsonaliter existēs habere cōsueuit. Cuiquidē marschalco magistratum curie dirigeñ. et in ea ꝑsonalr existēte Ratione administrationis ascribitur ꝑceptio foralium. ⁊ auctoritas imponendi p̄cij rerꝫ venalium ad necessitatē curie importatarum. ¶ Ea autē foralia ꝑcipiat moderatiꝰ q̄ꝫ facere ꝯsueuit ⁊ nō aliter. q̄ꝫ cōmuni iure ⁊ cōsuetudine. ī ciuitatibus ⁊ oppidis illis ad que ventum esset. ꝑcipi cōsueuerunt. ¶ De foro tamē campestri reseruatur hec falctas ad campiductorem generalem. vt cōmuni cōsilio precium rebus tribueretur. ⁊ tā domi q̄ꝫ foris domos agente rege quicquid vel marschalcꝰ. vel cāpiductor ad precia rerꝫ. aut cōem ordinationē ꝑuandaz cōstituet debebit cōstitutionē per publicationem intimare. ¶ Si v̄o marschalcus in precio rerum. ⁊ foralium excederet modum habeant facultatem cōsiliarij in curia presentes

¶ Abñte marschalco r̄gni administrabit marschalcꝰ curie

¶ Recedēs de Curia marschalcꝰ r̄gni tradat mīori officiū

¶ Foralia marschalcus hīturꝰ talia q̄lia in oppidis sunt solita dari.

¶ Foro cāpestri Cāpiductor imperabit

¶ In p̄cio rerꝫ ⁊ foralibus excedente marschalco ꝯsiliarij pñtes diffinitores constituti.

illud moderādi sibi quoq; precipiēdi. q̄b⁹ si marschalc⁹ parere noluerit. extunc tanq̄ inobediēs. ad cōem auctoritatē cōsilij generalis proxime futuram deferatur.

De cācellariatus ⁊ vicecācellariat⁹ officijs.

¶ Cancellarij ⁊ vicecancellarij auctoritas copulatur.

c Ancellarij autem. ⁊ vicecācellarij offitia amodo officij autoritate. executiōe. expeditiōe. ⁊ ꝯsuetudine sic ordinabuntur. q̄ censeantur inuicem copulata esse

☞ Expectātes sint archiepiscopatuū ⁊ dignitatum.

☞ Lr̄as cōtrarias ⁊ cōtra ius ac cōstitutiones non dent.

¶ Qui expectantes erūt primi: archiepiscopatuuz. ⁊ Episcopatuum. p̄laturaꝝ. ⁊ aliaꝝ dignitatum. ⁊ bn̄ficioꝝ ꝓxime ac p̄me vacaturoꝝ. ¶ Ipsiq; litteris lr̄as ꝯrias. alter ꝯtra alteꝝ. ac ꝯ ius regni cōe nō extradāt. vt lr̄as sup donationibus. et inscriptionibus bonoꝝ nemini dent. aliter q̄ ꝯstitutiones regni ꝯtinent. ¶ Littere autē iure ꝯrie intelligantur inhibitiones ad iudicia. q̄ emanant absq; necessitate reipublice. Itē cōmissiōes inter p̄sonas: nisi granicieꝝ diuisiōis vl̄ d̄ ꝯsensu p̄tium eēnt. Itē liberatiōes ab expeditiōe bellica.

¶ Littere q̄ iuri contrarie intelligende

De quibus supra fo. xij.

De officijs cācellarie. cuz episcopatibus ⁊ parimodo de officijs secl̄aribus copulatiue non tenēdis.

☞ Gnezn̄. Craco. Vladislauien̄. poznanien̄. warmien̄. ⁊ ploczen̄. eccl̄e cuz officijs sigilloꝝ incōpatibiles.

¶ Officia sigilloruz ⁊ alia in ꝯuētiōe generali sunt de cetero cōferenda.

i Tē Cācellarius ⁊ vicecācellari⁹. p⁹ pacificā assecutionē cuiuscunq; Gnezneñ. Cracouien̄. vladislauien̄. poznañ. varmien̄. aut ploczen̄. eccl̄iaꝝ ep̄atum: tenebitur offm̄ resignare. Et parimō de secularib⁹ istud officialib⁹ intelligatur. vt ⁊ ip̄i palatinatu. aut castellanatu assecuto. officio cedāt. ¶ Illudq; rex de cetero ꝯferre debeat cum consilio consiliariorum in conuentione generali.

De maiori secretario et p̄rogatiuis eius.

☞ Secretari⁹ vn⁹ sit maior. i expectatione beneficiorum cancellario ⁊ vicecācellario succedens

p Ropter mltiplicationē secretarioꝝ cuz q̄libz notariorum ac etiā cubiculariorum intrās regi camerā secretarij nomine se appellat. statutum ē cōi maiestati regie p̄latoꝝ. ⁊ baronum cōsensu. q̄ vn⁹ sit sp secretari⁹ sciens secretas expeditōes publicas. q̄ etiā ad ea intromittetur secreta. q̄ cācellario ⁊ vicecācellario regni pādētur. q̄ etiā sit expectās p̄m⁹ p̄laturaꝝ. dignitatum. bn̄ficioꝝq; immediate. cācellario r̄gni ⁊ vicecācellario. i talib⁹ ⁊ officijs successur⁹

De thezaurario regni ⁊ vicethezaurio curie

Antiquis regni ꝯstitutionib⁹ introductum ē rōnabiliter ⁊ necessario. vt thezaurarius regni ⁊ vicethezaurari⁹ curie. sp̄ eēnt ꝓut hac tēpestate vsq̄ ī p̄ns istd̄ fieri ꝯsuenit. verꝫ qꝛ nulla fuit vnq̄ ꝯstitutōe ordinatum. q̄d cuilibet incumbere debeat ex officio. itaq̄ statutum ē ꝙ thezaurari⁹ regni. quēadmodum coronas ⁊ thezauros regni. q̄ summa sunt oim̄ reꝝ maximaꝝ: ꝯseruat. sic fungi d̄beat ꝯsulari auctoritate. Ipse q̄z thezaurarius ex sua tanq̄ p̄uilegiata auctoritate expeditōes ꝯdictamina ⁊ rōnes faciet stipēdariorꝫ curiēsium ⁊ oim̄ q̄b⁹ rōne ꝑuitutis. aut reipublice. aut maiestatis r̄gie aliq̄d debebitur. ¶ Ipse etiā thezaurari⁹ regni sit vn⁹ magr̄ monetaꝝ ꝓ tēpe cudēdaꝝ. q̄ satis supq̄ est dotatus. censibus zuppaꝝ. Ipse hēat oēm monete curā. habeat q̄z ꝓbatores. sculptores suos. quos ipse salariet. ⁊ ipse salarietur q̄ttuor marcis septimanatim. ꝙ salarium ex medio floreni incussiōe accrescēti ꝑcipiat. ⁊ ex eodē medio floreno. reliq̄s monetarie officine oparijs. ⁊ vniuersa alia necessaria ad monetariā ꝑtinētia. soluet. cōpabit. Et q̄cq̄d ex eodez medio floreno resultauerit solutis salarijs ⁊ impensis. ꝓ cudendis monetis. id totum ad vtilitatē regie maiestatis ac reipublice tribuatur. ¶ In curia v̄o vicethezaurari⁹ tāq̄ thezauroꝝ curie secretarius. sit vir ꝓbus. modest⁹. ⁊ discretus q̄ ꝑ maiestatē regiā ꝓ tp̄e ꝯstituetur ⁊ tenebitur. a curia nunquā remouēdus. q̄ absente regni thezaurario oēs pecunias reddituum regalium. ⁊ al's vndecunq̄ ad maiestatē regiam datas. in thezauꝝ recipiat. ⁊ illas cum cōsilio officialium et cōsiliariorꝫ curie dispēsabit mādāte maiestate regia. Et omnia alia faciet cuz curiēsib⁹ ⁊ stipēdarijs q̄ thezaurario r̄gni incumbunt. ¶ Eo tñ thezaurario regni p̄nte vicethezaurarius curie. nihil eoꝝ attentabit. qd̄ ad thezaurarium regni ꝑtinet. Sz cum sciētia ⁊ ꝯsilio thezaurarij regni dispēsabit ⁊ faciet q̄cq̄d debet. ¶ Sit autē iurat⁹. ⁊ idone⁹. ad rōnes publicas terrestres q̄ꝫ p̄uatas regias: sicvt omnib⁹ rōnib⁹. absente regni thezaurario ac etiā p̄nte intereēt. ⁊ eaꝝ regestra ꝑuaret. dispensatores institueret vtiles. ⁊ inutiles destruēt faceretq̄ cum illis rōnes. vt maiestas regia. ⁊ q̄libet eum intelligat diligenter attendisse. ne pecunie maiestatis regie inaniter. infideliter. aut ꝓdige dispensentur.

¶ Thezaurarius regni ⁊ vicethezaurari⁹ curie q̄ officia qd̄ debitum habituri.

¶ Thezaurari⁹ magister monetarū sit.

¶ Vicethezaurari⁹ absente thezaurario surrogat̄ ad thezaurarij officia.

¶ Presente thezaurario regni vicethezaurari⁹ supsedebit ab executiōe officij. ☞ Vicethezaurarius sit iuratus.

De Theloneis in Terra et Aqua soluendis et non soluendis.

☞ Thelonea et nauigia soluētes iurabūt q̄ deferunt res nō lucrosas sed domesticas sicq̄ thelonea nō soluent.

C Um frumentis ⁊ struibus. vel alio mercature genere nauigantes. non minus soluere debeant thelonea vt ea soluunt terrestri itinere negociantes. ⁊ tam isti q̄ illi iuramenta prestabunt in locis theloneorum. q̄ res ⁊ merces non sunt empte lucri gratia. sed per eos ꝺ ꝓpris collecte. a quibus ꝓpris sit liber q̄libet spiritualis ⁊ secularis. siue terra siue aqua merces ꝓprias sui laboris. seu domesticas duceret. Cōstitutōnes em̄ theloneor. tā noue q̄ antique ad mercatores tm̄mō siue nobiles siue ignobiles. spirituales ⁊ seculares referuntur. hec autē iuramenta. factores curruū seu nauigioruū vl'struum ⁊ scapharū prestituri erunt. in absentia patronorum. seu dominorum suor.

De modo bonorum regalium inscribendorum.

Tonia ꝺ bonis mēse regalis status regius etiā speq cialem habere cōsueuit ꝓuisionē. ⁊ illis nō habitis necessario status maiestatis regie publicis auxilijs: deberet sustentari. tot vo onera in regno ꝺtingunt ferenda vt etiam publicis auxilijs impossibile esset satisfacere. ⁊ ꝓuidē ꝺ statu regio. ⁊ necessitatibus occurrētibus: vt igitur succedentes siue euinci valeant bona mense regie. Statutum est. et p maiestatē regiā approbatuū esse debeat. q̄ bōa regalia duū exementur. vl'si quopiā mō. deuoluentur ad regiā maiestatē ampli⁹ nō impignorabuntur neq̄ donabuntur p maiestatem regiā. nisi in generali ꝙuentione ꝓ reipublice necessitate. cōsiliarij ꝙsentirent. obliganda. donanda. vel inscribenda. propter qō regia maiestas nemini amplius ad summas ꝓroēs in bonis regalibus ascribet quicq̄ Et si inscriptionē fieri cōtingat. etiā in generali ꝙuentiōe dominis ꝙsiliarijs ꝙsentientibus. Nihilominus ꝑpetuo obseruandum decretum sit. q̄ nemini aliqua bona mense regalis maiestas Regia deberet inscribere absq̄ cōditione extenuationis. Qui vo contra p̄sens statutum pecuniam super bona regalia dederit. ille perdet et honorem et pecuniam quā habet inscriptam.

C Bona regalia nō alibi q̄ in Conuētōe gñali inscribēda sp vo cū extenuatione alioquī honoris et pecunie amissionis penam secussaciens perpessurus.

Fo.C.XV.
Pjotbrkowie constituit

Sūmariū

De litteris super bona regalia Ammissis innouandis.

8

q Vt lr̃as ad bona regalia ammissas diceret. ac de ammissis infra annum. a perditione lr̃arz cōputandum. euidēs ac legittimuz testimoniuz seu ꝓtestationē nō fecerit. quā ꝓtestationē cora capitaneo. z palatino sue terre faciat. ille anno post ammissas lr̃as decurso. nō obtinebit renouationē. neqz ꝓbationis viam habiturus erit perpetuo. Probationē vo ammissarz lr̃arz. faciet cora regia maiestate.

Lr̃as sup bona regalia āmittētes corā palatino. Et capitaneo de amissis ꝓtestabūt infra annū q decurso nisi ꝓtestabitur carebit innouatione.

¶ Finit statuta sua Alexander Rex. que Pjetrkouie anno z die supscriptis decreuerat. presentibus prelatis spiritualibus z secularibus in titulo eorundem statutorum suprascriptis.

¶ Continuat processum suum Alexander Rex in communi statutorū priuilegio Sic ergo inscribit hic sua: Radomien cōuentionis: decreta que sic incipiunt.

Radomiensem autez conuentionē

r Nos Alexander rex. Anno domini Millesimoquingentesimoquinto habuimus. z celebrauimus que eorpso. Anno ꝑ dominica Conductus Pasce per nos indicta. ꝓpter consiliarios Lithuanie ac Prussie terrarum expectatos in testimonio pñtiuz scriptos Alioscz magne importantie euentus. vscz ad diez sabbati post octauas sacratissimi Corporis christi continuata fuit. In eacz Reuerendissimis z reuerendis in christo patribus. ac Magnificis venerabilibus Generosis z Nobilibus prelatis z Baronibus consiliarijs nostris. ac terraruz nuncijs In fine priuilegij istius communis scriptis moderātib⁹ z ꝓsentientib⁹ nr̃as scripsim⁹ ꝓstitutiones infrascriptas

1505

p iij

De nō faciendis cōstitutiōibus sine ꝯsensu consiliariorum et nunciorꝝ terrestrium.

☞ Rex noui nihil cōstituturus in iure cōi absq; cōi cōsilio.

Quoniam iura cōia ⁊ ꝯstitutōes publice. nō vnuꝫ. ſ cōem populum afficiunt. Itaq; in hac Radomieñ ꝯuentiōe cum vniuersis regni nr̄i p̄latis. cōsiliariis. baronibus ⁊ nuncijs terraꝝ. equum ⁊ rōnabile censuimus. ac etiā statuimus: vt deinceps futuris tp̄ibus ꝑpetuis. nihil noui ꝯstitui debeat ꝑ nos. ⁊ successores nr̄os sine cōi cōsiliariorum ⁊ nunciorꝝ terrestrium consensu qd̄ fieret in preiudicium g̃uamēq; reipublice. ⁊ dānum atq; incōmodum cuius libet priuatum: ad innouationemq; iuris communis et puplice libertatis.

De constitutionibus nouis ꝑ proclamationes publicandis.

☞ Cōstitutiones noue neminē afficient donec primū publicate essent.

Ne ꝑ ignoratā cōstitutionem nouā. quispiā colludi videatur. dum q̄cq̄ fieret ꝯ ꝯstitutionē. q̄ ad cognitionē nō esset deducta cōem. Iccirco in ꝯstitutiōib⁹ nostris plane procedere cupientes decernimus Q̄ nullus obligatus erit ad nouam cōstitutionem seruandam. nisi ipsa primum per proclamationem in regno publicetur.

De suspectis in crimine. qui bone fame sunt censendi. ⁊ d̄ nō captiuandis bone fame nobilibus.

☞ Ter in regestris reptus. vti male fame captiuandus decernitur.

Quanq̄ ꝓpter deprauatā adolescentum nobiliuꝫ multitudinē. quoꝝ hac tēpestate adeo aucta fuerit licentia: vt etiaꝫ tanq̄ ꝓdigiose istud cōmissum esset. Q̄ non posset eorum coherceri temeritas. constitutionibus antiquis decernentib⁹. nullum captiuandum fore. nisi iure victus eēt Quapropter innitēdo veteri p̄decessoꝝ nostrorum instituto decernimus nullum nobileꝫ captiuandum. q̄ bone esset fame. nisi iure prius fuerit conuictus. non cēsebitur v̄o bone fame esse quilibet. ter in regestris maleficorum descriptus. Is ergo vt male fame. absq; iuris processu. presentis duntaxat statuti patrocinio capi. detinerique poterit.

De seruis maleficos insequuturis

c Um hac tēpestate familiares vbiq; se excusarent. q̄a dñis eoꝝ ad inseq̄ndos fures maleficos aut hostes n̄ euntib⁹. ip̄i q̄z eosdē maleficos inseq̄ nollēt. q̄ nō mediocre dabatur patrocinium. neq̄ hominib⁹. man⁹ euadentibus eoꝝ. ꝑ q̄s cōmode poterāt detineri. Quapropter statuim⁹ vt q̄cunq; ꝟuoꝝ siue famulātium iubētibus dñis. fures ⁊ malefactores quoscunq; inseq̄ et apprehendere noluerint recusauerintq;. ꝑpetuo sint infames. q̄ autē fures insequentibus et apprehendentibus infamiam obijcerent. eandem penam infamie incidant eo facto.

☞ Serui qui iubētibus domis maleficos nō insequerēt Infames futuri: et eodē decreto. illi qui inseq̄ntibus īfamie obicerent culpam.

De tempore seruorum. sub indicto tempore belli licenciandorum.

q Uicunq; ꝟuiētium siue famulātium. sub expeditiōe bellica. aut aliq̄ alia nc̄citate iusta ⁊ legittima. licētiā a ꝟuitio apd̄ dñm suum pecierit. ⁊ ab eo recesserit. ꝑpetuo etiā sint infames. hēbit āt q̄libz añ bellicā expeditioz ante nc̄citatē dñi sui. sex septimanaꝝ tp̄us Infra qd̄. ⁊ nō celerius a domino suo. licētiā a seruitio petet ⁊ postulabit.

☞ Serui sex septimanis āte bellū. licētiā a domis petituri et non aliter sub infamie pena.

De primo termino iudicij Capitaneorum.

i N maiori polonia ad vota illaꝝ terraꝝ incolaꝝ sb̄ditoꝝ nr̄oꝝ decernim⁹. ⁊ statuim⁹ vt coram quolibz capitaneo. nō sit termin⁹ ꝑemptorius. in p̄mo termino ne maiori auctoritati eē putetur capitane⁹ q̄z rex corā q̄ nō ē t̄min⁹ ꝑēptori⁹ ī p̄mo termino. nisi q̄s ad h̄ se spōte sumittat

☞ In iudicio capitanei cuiuslibet terminus p̄mus nūq̄z sit peremptorius.

De salario capitaneoꝝ ab intromissione

c Apitanei introligātes in bona d̄ brachio regali nō recipiant decē marcas. Silr̄ burgrabij sexagenam al's iuxta statututum Joh̄isalberti regi q̄ istd̄ ēt cauetur

c.x.⁊.c.iij

¶ Capitanei et burgrabij. ab intromissiōn salariū habituri iuxta statutū. Alberti regis.

De citatiōibus capitaneoꝝ ad querelam.

q Uerebātur subditi nr̄i maiori spolonie. p̄sertim de capitaneatu poznanieñ. citatōib⁹ capitanei se vehemēter g̃uari. Qobrē decernim⁹ q̄ capitane⁹ cittari non dz ad q̄relā nisi ꝑ expulsiōe dñe dotalitial'. ⁊ ꝑ r̄cēti crimine tēpus autē recētis criminis sit annus. ⁊ sex hebdomade.

☞ Capitane⁹ ad q̄relā pro expulsiōe dotalicij et ꝑ recēti crimie tm̄modo cittabit.

De titulo ad cittatiōes terrestres ī Capitaneatu Poznanieñ.

☞ In capitaneatu maioris polonie sint cittatiōes terrestris iudicij sub titulo regio vt in ceteris regni terris.

c Onformare cupientes terras capitaneatus maioris-polonie. terris aliorum capitaneatuum regni nostri Statuimus quod in maiori Polonia cittatiōes iudicij terrestris. deinceps non emanabunt. sub titulo capitanei. sz sb titulo nostro. et successorum nostrorum. et sigillo terrestri. super iudicijs autem capitaneatus sub titulo et sigillo Capitanei emanare et dari debebunt

De saluiscōductibus per. Capitaneos non dandis Kmetonibus terrigenarum.

☞ Capitanei locorum nulli kmethonibus terrigenarum. Saluoscōductus daturi

c Onquerentibus prelatis et proceribus maioris polonie. Qz cum quodam despectu et leuitate eorum hactenus capitanei Poznanien. Saluoscōductus Kmethonibus illorum et terrigenarum. dare consueuerant. Statuimus communi consensu. quod de cetero prelatorum Baronum Procerum et terrigenarum nostrorum. subditis Kmethonibus. ciuibus oppidanis. aut seruis. Capitanei locorum. saluosconductus dare nō debeant. sed ad ius commune in euētibus recurrendum decernimus Kmethonibus talibus Et q̄buslibz cōq̄rētibus. sic vt cuiqz iuris patrocinium debebitur

De hui saluis cō bus. etiā pra ī cōst mag. inc statuim xxv.

De numero plebeorum ad ecclesias Cathedrales suscipiendorum.

¶ Ad ecclīas cathedrales ex vtroqz parente. more nobiliū educati recipiendi

☞ Pēa exilij asscripta plebeis cōtra statutum ascendentibus

a D ecclesias Cathedrales in regno nostro. non suscipiantur in episcopos. prelatos et canonicos. nisi nobiles ex vtroqz parēte. et more nobilium educati. vtqz plebeorum certus sit numerus circa easdē ecclas. ¶ Et q̄ ex eis ad ep̄atus et p̄laturas euecti sunt. q̄ nō essent ex vtroqz parente pgeniti et educati more nobilium. ad altiora nō ascendant. sub pena ppetui exilij. et cōfiscationis bonorum parentum et cōsanguineorum eorum. qui niterentur venire. contra hmōi ordinationem. sub pretextu auctoritatis cuiuscunqz. Quapropter. presens. et infrascriptum Statutum super hoc publicitus editum. nostris presentibus. et alijs per nos approbatis predecessorum nostrorum statutis. ac priuilegijs ppetuis ascribimus. huiusmodi sub tenore

Sile hus Johānis folio. c. 7

In Radom constituit.

Sūmariū

¶ Statutū ecclesiarū. seu de plebeis ad vota Serenissime p̄ncipis domīe Elizabeth dei gr̄a Regine Polonie genitricis nostre sanccitum ꝯtinēs qui ⁊ qualiter ad Episcopatus ⁊ dignitates ecclesiarum recipiendi. ac qualiter Nobilitas talium ꝓbetur in futurum

Volētes tp̄e nr̄i felicꝫ regiminis obuiare tēpestiue p̄iculꝰ dissensionuꝫ ⁊ seditionum intestinaꝝ q̄ oī externo bello sunt g̃uiores quaꝝ dissensionum nōnllꝰa iudicia iā pullulāt. ex eo ꝙ dignitates ⁊ loca eccl̄iaꝝ nr̄i regni cathedralium inferiorꝫ statꝰ hōies. sepe ꝑ ābitionē q̄rere ꝯsueuer̄t. Cuꝫ p̄iculo manifesto earundē eccl̄iaꝝ ⁊ dignitatum. ⁊ cuꝫ p̄iudicio nr̄e nobilitatis q̄ ab antiq̄s tp̄ibꝰ. laboꝝ ⁊ v̄tutuꝫ suaꝝ offō. eisdē dignitatibꝰ eccl̄iasticꝫ. sp̄ p̄ficiebatur. Tum ꝙ eadē nobilitas suis ꝓprijs ceruicibꝰ. a casibꝰ bellicꝫ. regnuꝫ ip̄m defendere ꝯsueuit ⁊ astricta ē. tuꝫ etiā eidē eccl̄e. ꝓpter genꝰ ⁊ assistētiā suip̄iꝰ inuicē sb̄ pace ⁊ defēsiōe debita existebāt qd̄ esse neq̄q̄ possꝫ. si ꝑ eos regerētur. q̄ eadē assistentia. ⁊ ceterꝫ adminiculꝰ ꝓtegēdi ip̄as: carēt ¶ Proinde d̄ cōi oīm ꝯsiliarioꝝ nr̄oꝝ ꝯsilio ⁊ assensu. atꝫ eiusdē vniuerse nobilitatꝫ expostulatiōe. h̄ p̄nti statuto ⁊ decreto ꝑpetuis tp̄ibꝰ duraturo: sanximꝰ: ꝯstituimꝰ ⁊ irreuocabilr̄ decreuimꝰ. vt d̄ cetero ad cathedrales eccl̄as ī ep̄os: ⁊ in eisdē ecclesijs in p̄latos. In collegiatꝫ v̄o ecclesijs. ad p̄ncipales dignitates hoīes tm̄mō d̄ corpe eiusdē nobilitatꝫ possint ꝓmoueri. inhibētes strictissime sub pena ꝑpetui exilij ⁊ ꝯfiscatōis bonoꝝ oīm ¶ Cui pene tā eos q̄ p̄nti ꝯstitutōi. q̄q̄mō vl̄ aliq̄ colore aliq̄n audēnt ꝯuenire: ambiēdo vbiuis locoꝝ sup̄scp̄tas dignitates: vel etiā oblatas acceptādo: q̄ꝫ eoꝝ ꝑentes ꝓpinq̄s ac ꝓmotores aduitoresq̄ clādestinos. ac etiā māisestos. subiacē volumꝰ Ita vt cump̄mum huic decreto aliq̄s. q̄cunq̄ titulo insignitus nō exn̄s nobilꝰ inuētꝰ fuerit ꝯuenisse. ip̄o facto p̄dicte pene sit subiectꝰ cuꝫ eisdē ꝑentibꝰ ⁊ ꝓpinq̄s suis. ¶ In canonicatibꝰ v̄o earundē cathedralium eccl̄iaꝝ ꝑ alios q̄ꝫ nobiles obtinēdis s̄uari volumꝰ p̄uilegium ⁊ decretum alꝰ ꝑ p̄decessores nr̄os edituꝫ ¶ Adijciētes h̄ etiā. ne quisq̄ꝫ cuiuscunq̄ generis vel conditionis existat. audeat beneficium qd̄cunq̄ nostri iurispatronatꝰ quoquomodo impetrare vel oblatum a quouis suscipere. sine nostro consensu. sub incursu prefate

☞ Ratiōes scribūtur ꝑmouentes. ad decernendū id qd̄ de plebeis est sanccitū

☞ In ep̄os ac ī cathedralibꝰ in dignitarios: in collegiatꝫ in p̄mos pꝰ pontificalē hoīes tm̄mō de corpe regni assumēdi. sub pena exilij. et confiscatōis.

☞ Facien̄s ꝯ statutum. necnō eoꝝ promotores parētes ꝓpinqui adiutores publici ⁊ clandestini pena eadē puniēdi.

¶ Quo ad canonicatus acceptādos priuilegiū p̄decessoruꝫ approbatur.

☞ Impetrātes bn̄ficia iurispatronatꝰ Regij pene sup̄scripte subijciuntur.

¶ Nobilis ad benefitia abilis decernit. cui⁹ vterq; parēs nobilis ex familia nobili genitus iuxta morem pr̄ie ⁊c̄. inter nobiles viuens.

pene exilij. ⁊ ꝯfiscatiōis suoꝝ bonoꝝ. ⁊ parētum. ac ꝓpinq̄rum ei⁹. ¶ Et qm̄ q̄stio incidere ꝺ gn̄e nobilitatis. qꝺ diuerso mō a q̄busdā interp̄tari solet. declaram⁹. q̄tuz ad pn̄s statutum attinet: euz tm̄mo vocari nobile ⁊ capacē. dictaꝝ dignitatum ⁊ bn̄ficioꝝ. Cuius vterq; parens nobilis ⁊ ex familia nobili sit ꝓgenitus. Et ꝙ tā ip̄e q̄ parētes eius. habitarunt ⁊ habitāt in suis possessiōibus. Castris oppidis vel villis. iuxta morē patrie ⁊ cōsuetudinē nobilitatis. viuentes legibus. ⁊ iuribus regni nostri nobilium. ¶ In quo genere nobilitatis. eos q̄z nobiles appellandos censemus. q̄ licz matre populari. pr̄e tn̄ nobili sunt ꝓcreati. quoꝝ tn̄ parētes ⁊ ip̄imet viuant ⁊ vixerint ad instar alioruz Nobilium in regno vt supra. ⁊ nō exercuerint vl' exerceant eas artes ⁊ actōnes quas cōiter ciues ⁊ q̄ in ciuitatibus morātur exercere solent. per ꝯrium enim vsum nobilitas ipsa in popularē ⁊ plebeam conditionem transire solet

Sil̄e h⁹ ꝯstitu. k mag. inc bilitatis folio. xv

¶ Nobiles ⁊ abiles ad bn̄ficia censendi. etiā ex solo patre nobili ⁊ mr̄e plebea dū mō viuant ad instar nobilium absq; exercitio artificioꝝ nobilitatem infamantiū.

Pzilnski fol 267
Herbons. fol. 167.

De causis secularibus in iudicio spirituali non iudicandis.

¶ Cause seculares in foro ecclesie ꝓhibentur iudicande

q Uāuis in antiq̄orib⁹ statutis et priuilegijs cōstat vetituz esse. ne spirituales iudices arogarēt ip̄is causarum secularium iudicādi facultatē. tn̄ cum: clamore cōi impulsaremur. qꝛ nō obstātib⁹ cōstitutiōib⁹ antiq̄s seculares ꝑsone plerunq; euocantur ad spiritualia iudicia. ꝓ negocio secl'ari. Quapropter decernim⁹ ⁊ statuim⁹. ꝙ iudices spirituales secl'aria iudicia nō exerceāt neq; iudicēt in futuꝝ

De q̄b⁹ ꝯstit. Ji ti. fo. xc

De iniurijs sp̄ualiū iure t'restri diffiniēdis.

¶ Cause sp̄ualiū. scz limitū kmethonum fugientiū homicidiorum. vulneꝝ iure seculari diffiniantur.

s Pirituales ꝓ bonis siue iniurijs bonoꝝ iuri cōmuni subiectorum iure terrestri experiantur: Iniurie sunt Super limitibus Kmethonibus fugitiuis. cede. et vulneribus. al's iuxta statutum Johannisalberti Regis

Folio.

De commissionibus ꝑ maiestatez Regiam dandis et non dandis.

¶ Cōmissiōes super granicieb⁹ regaliū ⁊ diuisione bonoruz. aut de ꝯsensu tm̄modo concedantur.

a Uctoritatē iudiciariā vbiq; illibatā ꝯseruare cupientes. Statuim⁹ qꝛ nos successoresq; nr̄i. nll'as dare debebim⁹ ꝯmissiōes. nō dabuntq; successores nr̄i. nisi sup̄ limitibus nr̄oꝝ bonoꝝ. ⁊ diuisiōe bonoꝝ hereditarioꝝ inter fratres ⁊ ꝓximiores. aut que essent ꝺ consensu partium. al's date nullius sint roboris vel momenti.

Sil̄e in kazimi scho. f Jo. al.

In Radom constituit.

Sūmariū

De Theloneis priuata auctoritate non constituendis.

16

Quonīã ꝛepactatio ql̄ibet alieno seu ꝑuato iure commissa cōem lederet: vt verisīle ē: libertatē Iccirco, p
q tuendo iure cōmuni libertatis regnicolarum vniuersorum nostrorum cōmuni accedēte cōsensu. Statuim⁹ q̄ noua thelonea. nemo secularium ꝛ spiritualium in bonis suis cōstituet, neq̄ cōstituere audebit sine licētia et consensu donatiōeq̄ nr̄a. ꝛ cōsiliariorum regni i cōuentiōe gn̄ali. Si vo q̄spiam secussecerit talis iure quictus. p nos: successores q̄ nr̄os iuxta nr̄m ꝛ cōsiliariorum nr̄orum arbitrium. ꝑuatiōis bonorum illorum penā sustinebit In q̄bus voluntate sua ac ꝑuatis iure ꝛ auctoritate suis. tanq̄ nostris solutiōis. sibi cōstituit ꝛ subditis nostris libertate iuris communis gaudentibus.

☞ Nullus sibi thelonea audeat instituē. auctoritate sua. seu priuata.

De officialibus Judiciorum.

12

Fficiales iudiciorum eligātur in cōuentōibus terrestri
o bus. iuxta ꝯsuetudinē diu obseruatā. alīs iuxta cōstitutiōes. in Johānis alberti regis priuilegio scriptas
2a fo.cv. Electiq̄ ꝑstent nr̄i ꝑntis statuti vigore iuramentum nec habeant substitutos: excepta infirmitate sb̄ āmissiōe officiorum.

it.p hoc cō vla.iagel. fo et in ꝑtile. ſ.iagel.fo.l.

☞ Officiales iudiciorum eligantur iuxta vetus cōe priuilegium iuramētū tñ p̄stēt substitutos nō habituri.

De ciuibus a bello non liberandis.

18

Am mercatores negociatores ꝛ ciuitatum incole fortunatiores efficit cōiter ad opes p̄ industriā assequē-
c das. q̄bus aucti bonis ciuilibus bōa terrestria accumulātes: cōsueuerunt a bello absolutiōes obtinere. vt quē admodum p̄ industriā bona assequuntur. Sic etiā libertate maiori. q̄m nobilitas in eis: potiuntur. qō etsi ꝑuata sua rei domestice cura faciāt cōmendabilr. Tñ q̄ istud in republica abusiū ꝛ dissensionē. parēs eēt: q̄nq̄dē nobilitate sanguinis ꝑfusione rēpublicā ꝛ terrestrē tranq̄litatē tutante. fortunati ciues fortunas terrestres occuparēt. et nobilium victum vsurparēt. Et nobilium⁹ ab onerib⁹ publicis. p̄ industriam vt fit. se eximerēt. Nō indignum g̃ cum ꝑlatis. cōsiliarijs. baronib⁹. ꝛ terrarum nunciis cēsuim⁹. Q̄ ciues hñtes bona hereditaria terrestria ad expeditionē bellicā obligata nō sint exempti. ꝛ liberi ab eadē bellica expeditōe q̄ciēs fuerit instituta l̄req̄ maiestatis regie absolutorie ab hmōi expeditiōe date vel dāde. locum nō hēant. alīs in ꝑuilegio Alberti Regis fratris nr̄i supꝛascripsimus. latius esse constitutum.

☞ Libertas a bello ciuibus data. nō tenenda decernitur.

De precio rerum venalium per palatinos constituendo.

Palatini rebus p̄cia cōstituēt q̄ sub amissiōe eaꝝ alr nō vendantur.

q Uāuis de p̄cio ⁊ valore reꝝ venalium Satis sup̄q̄ ꝯstat scriptum esse. ⁊ in nr̄is supiorib⁹ ⁊ añcessoꝝ nostroꝝ priuilegijs. Tñ cum fortasse ꝑ negligētiā non fit executio decretoꝝ. Iccirco nos iteꝝ iteꝝq̄ decreuimus ⁊ statuimus ꝙ palatini in suis palatinatib⁹ p̄cia mercātiaꝝ ⁊ reꝝ venalium ꝯstituent. ꝑdiscētq̄ veris testimonijs ⁊ documētis p̄cia reꝝ qualia sint ī ꝑtibus externis. vñ adducuntur et iuxta hoc etiā ꝯstituēt iusta estimatiōe facta. ꝯtumaces ⁊ cōtēptores hmōi constitutionum per pallatinos factarum. ꝑuniantur pena ammissionis mercium.

sup̄. fo. c. xii

sup̄. ī ꝯsti. al. fo. c. v. Et ī ꝯstit. Jag. fo. xlvi

De impetrantibus bñficia iurispatronat⁹

Impetratores bñficioꝝ iurꝫ patronatus ī ꝑsonis ⁊ bonis suis et amicorū puniendi.

f It nōnunq̄ qꝛ cortisani ⁊ cursores romani bñficia ꝑ terrigenas de bonis eoꝝ ad ꝯsolationem amicoꝝ viuentium ⁊ mortuoꝝ fundata impetrāt Sicq̄ nō mediocribus iacturis pauꝑem nobilitatē ꝓ sui defensiōe iuris impendētē afficere ꝯsueuerunt. Quapropter decernim⁹. ꝙ impetrātes bñficia apud sedē aplicā iurispatronat⁹ nr̄i ⁊ dominoꝝ nobiliumq̄ secularium nr̄i regni. puniātur in ꝑsona ⁊ in bonis. Silr amici ⁊ cōsanguinei impetrantiuꝫ eorundē

Silr hui⁹ cōsti. Jo. c. c. i.

De dignitatibus et officijs hominibus possessionatis dādis

Dignitates ⁊ officia nō dabūt nisi in terra possessionatis

i Nniteñ statuto Nijeschouieñ. ⁊ alijs p̄decessoꝝ nr̄orum decretis rōnabilib⁹. p̄nti nr̄o sanctim⁹ p̄uilegio ⁊ ꝓmittimus ꝓ nobis ⁊ successiorib⁹ nr̄is Quia nos successoresq̄ nr̄i dignitates ⁊ officia terrestria. nō dabimus nisi possessionatis in regno terrisq̄ illis. in q̄b⁹ sunt hmōi dignitates ⁊ officia. sb̄ pena in statuto ꝑ p̄latos pijotrkouie suprascripto.

supra fo. sup̄ ī p̄uilegiis. Ja. fo.

supra fo.

De valore floreni

Valor floreni trigita duob⁹ grossis cōstitutus.

c Um ex auri ꝯgerie. opum fit incremētuꝫ. Qd̄q̄dē tātomin⁹ hr̄i ꝯsueuit. q̄to maiori vēdētur. vt igr̄ subditis nr̄is vtcunq̄ opitulemur. ad accessiōes opulētiores. q̄ ex auri fiunt copia. decernim⁹ ⁊ statuim⁹: ꝙ valor floreni vngarical. Trigintaduos gros nō excedat. alr emēs ⁊ vēdens puniatur. iuxta cōstitutionē Pijetrchouieñ. anni p̄teriti. als iuxta ꝯstitutionē Alberti regis fratris nostri

Fo. c. iij.

In Radom constituit

Sūmariū

De executione perlucrorum

Propter differentias inter capitaneos terrestres ⁊ ꝑticulares districtuum. ꝑ executione perlucroꝝ nonnunq̄ excitatas. cum eorum altero in alteꝝ executionem differente. ꝯsueuerant negligi subditi nr̄i in effectu habendo iusticie. iāpridem decrete. Iccirco statuimus ꝙ Capitanei districtuum. tenētur ⁊ debent exequi omnia ꝑlucra cōtra omnes sui districtus subditos sub pena centum marcaꝝ

¶ Capitanei districtuū q̄libꝫ suoꝝ per lucra executuri sb̄ pena centū marcarū.

De liba vēditiōe frum̄ti nobiliū bidgostie

Terrigenis Cuijauijtis ꝯquerentibus nobis. quia ꝑ oppidanos Bidgostien̄. nr̄os illibertarentur. Qui terrigene dum ex rure frumentum. ex mercatu antea facto cuipiam transferunt in oppidum. Mox alij oppidani. nō facto mercatu. illud recipiebant. In domosq̄ seu prōptuaria sua deponebāt. Pro quo tametsi solutiōes impēdebāt tamen quia istud facerent in preiudicium prius ementi. ⁊ in illibertationeꝫ nobilium. Iccirco statuimus ꝙ Bigostie sit nobilibus libera frumentoꝝ venditio ⁊ deductio: sine aliq̄ alioꝝ opidanoꝝ impedimento. quoꝝ cohertio capitaneo ꝑ tp̄e existenti sit cōmissa Sintq̄ desup̄ lr̄e regie. quotiēs op⁹ erit. penam regalem quattuordecim marcaꝝ ex persona contemnente exigendam continentes cominatam.

☞ Oppidani bidgostien̄. absq̄ mercatu sb̄ pena q̄ttuordecī marcaꝝ frum̄tū nō recepturi ī foro oppidi illius

De dignitarijs ⁊ officialib⁹ īpossessionatis

Cum essent nonnulli. ꝑ fauorem officia presertim Capitaneatuum. dignitatumq̄ aliarum in terris ab eorum domicilio remotioribus assecuti. obtinentes. q̄ propter suam absentiam occasiones pariunt scandaloruꝫ in eorum iurisdictionibus cōmittendorum. nemine cohercente prauā adolescētum. ⁊ alioꝝ hoim̄ licentiā. Qua ꝓpter statuim⁹. ꝙ in singul' regni nr̄i terris ⁊ districtibus. Capitanei officiales. dignitarij locorum sint possessionati. auisandi nostris litteris vt satisfaciant officijs suis. Qꝫ si trina vice auisati officijs suis intendere nō curauerint. priuentur officijs. ⁊ dignitatibus. Sintq̄ ipso facto priuati. ideo admonendi. vt possessionati sint. vt frequentius visitent loca. In quib⁹ dignitates habent et officia.

☞ Dignitarij et officiales impossessionati ad satisfaciēdū officijs stringuntur priuatiōis pena.

¶ De dote per Consanguineos mortue mulieris a marito repetenda.

26

Dotium solutiōez (mortua exñte muliere, cui viuenti inscripta erat) dubia impediebāt hacten⁹ duplici rōne. vna ꝙ viuente marito p̄mortue vxoris cōsanguineis solutōes dotis petentibus. aliqui possessionē adiudicādā putabāt in bonis viuenti mulieri reformatis. quoꝝ supuiuens maritus possessor esset. altera muliere post maritu⁊ antea sibi p̄mortuum moriente. ⁊ in possessiōe dotalitij vsq̄ ad vltima vite tp̄a existente: p⁹ eiusdē mulieris vidue mortis obitum cōsanguineis eiusdē mulieris vidue mortue solutōnem dotis petentibus nōnulli putarunt. vt cōsanguinei dicte mulieri vidue mortue dotis solutionē iure repeterēt: nōnulli decidebant consanguineos in possessiōe cōseruandos. Quapropter nos cum consiliarijs ⁊ terraꝝ nuncijs: dubia ip̄a absoluim⁹. decernentes ꝑpetuo tenēdu⁊. ¶ Qꝛ du⁊ mulier p̄mortua eēt habens dotis ⁊ dotalitij reformationē: dos a marito supuiuēte iure mediāte exigatur. quē maritum decernim⁹ sic potiri possessiōe in bonis ꝑ eum olim mlieri vxori sue viuēti reformati: vti viuēte ea potit⁹ erat ⁊ possidebat d̄ q̄b⁹ omnib⁹ sue olim vxori cōsanguineis dotē petētib⁹ iure respōdebit. ¶ S⁊ p̄mortuo existēte marito mulier ꝑ eu⁊ morte derelicta si possidebat vsq̄ ad vltima vite sue tp̄a bona sibi ꝑ oli viuētē maritu⁊ reforata: q̄ñcunq̄ ip̄a mulier p⁹ mortē mariti sui mortē obiret exñs possessor r̄formatōis sue sic debebitur possessio bonoꝝ reformatoꝝ ꝯsanguineis mortue illi⁹ mulieris vt eā mulier vidua possidebat. quā possessionem statuimus absq̄ iuris strepitu constito duntaxat de iure reformationis. ⁊ de possessione ꝑ mulierez ad tēp̄a vite habita dādu⁊ ꝑ loci capitaneos. his q̄b⁹ doti d̄betur redditō

¶ Si mulier habēs dotis et dotalicij suorū reformationem mortua fuerit prius q̄ marit⁹ solutio reformatiōis iure per ꝯsanguineos mulieris a marito repetēda. Eo in possessiōe bonoꝝ reformatoꝝ remanente.

¶ Mlliere p⁹ mortē mariti exñte i possessiōe reformatoꝝ bonoꝝ dat̄ possessio ipsa ꝑ loci capitaneos ꝯsanguineis eisdem mlieris moriēte eo.

¶ De h[illegible] dote fit me[illegible] supra in c[illegible] kazimiri [illegible] fo. xxix. ⁊ f[illegible] iij. Et in c[illegible] vladis. J[illegible] folio. xlij.

Am v̄o hic finē faciem⁹ nostris in

Radom institutis sup̄scp̄tis. Que oim̄ voto cōi p̄latoꝝ spiritualium ⁊ secularium ac ꝓceꝝ regni. ⁊ nunctioꝝ terraꝝ ꝯstituim⁹. Anno ⁊ die ⁊ loco sup̄scp̄tis p̄ñtib⁹ reuerēdissimis ⁊ reuerēdis in xp̄o p̄rib⁹ dominis ac magnificis venerabilib⁹ generos nobilib⁹ ⁊ famatis. Andrea Roza d̄ Borijschorvicze archiep̄o Gnezñ. ⁊ p̄mate regni nr̄i. Bernardino Vilczelz d̄ lijubijen electo eccle Leopolieñ. Joh̄e d̄ Conari Cracouieñ. Vincētio d̄ Przerāb

Finis cōstitutionum Radomiensium. Sūmariū

Uladislauieñ. seu Cuijauieñ. Johe de Ludbrancz Poznañ. Luca Uarmieñ. Mathia d Drzervicza p̄mislieñ. ⁊ vicecancellario regni Alberto Uilneñ. Martino mijdnijczeñ. ecclesiaꝝ ep̄is Spithkone de Jaroslarv Castellano Cracouieñ. Johe d tarnorv Sādom̄. palatino. Joāne d Zabrzezije al's palatino troczeñ. ⁊ marschalco magniducat⁹ lithrvanie Nicolao Gardzijna d Ludbrancz Callissieñ. Petro mijsskorvski de Mirorv Lācicieñ. palatinis. Stanislao Janorvijcz. Castellano Troczeñ. ⁊ capitāeo Samogithie duce Hlijnski. marschalco curie nr̄e Lithrvanie ⁊ capitaneo in Bielsko Stanislao Kijsszka gñali cāpiductore magniducat⁹ Lithuanie. stanislao hleborvicz palatino seu capitaneo polocñ. Nicolao d Cosczijelijecz brestñ. Nicolao d Krethkorv Junirvladislauieñ. Johe de Tarnorv russie. Nicolao d Curozrvālki Lublineñ. Prādotha d thrczana Narveñ. palatinis Johe Jarādo de brudzorv Calissieñ. Johe d przeramb Siradieñ. stanislao d Chodecz Leopolieñ. Janussio Lijathtalski Gnezñ. Jacobo de Szijelkluca voijnijczieñ. Johanne Slupeczki Sandeczeñ. Petro Schaffranijecz de Pijeskorvaskala visliczieñ. Johāne iordan d Zalklijczijn Bijeczñ. stanislao d mlodzijeijorvicze radom̄. martino skothnijczki d boguria zarvichosteñ. stanislao de pothulijcze Mijedzijrzeczeñ. petro d opalijenijcza lādeñ. Petro gorski nalkleñ. Nicolao d Radzijkorv. dobrzineñ. Stanislao d srzenskro. Uizneñ. andrea d opororv Cruschrviczieñ. petro d Nijemijglorv Narveñ. Paulo de Chodcza Polaneczeñ. Nicolao Mijssopad Czechorvieñ. Johe Schamorvski Conariensi Castellanis. Johanne de Laskro cācellario. Jacobo d schidlorvijecz Thezaurario regni nostri. Alberto Gorski Scolastico Uladislauiēsi. Nicolao de Barthnijki custode plocensi secretarijs nostris. Nicolao Fijrleij d Dambrorvijcza Uexillifero Cracouiensi. Et Capitaneo Lublineñ. Alberto Skora d gaij Dobriñ. Derslao Uijlczek d Lijubijen Leopolieñ. Stanislao d Kazanorv. lubliñ. Stanislao schaffranijecz de pijeschkorvaskala Curie nr̄e succamerarijs. Ceterisq; q̄plurimis consiliarijs vniuersarumq; terrarum nuncijs ⁊ regnicolis nr̄is testibus ad p̄missa fidedignis sincere et fidelibus dilectis.

¶ Finis Constitutionum Radomiensium

¶ Consuetudines terre Cracouien. corpori iuris assc̄ripte et approbate.

q Āduis nos Alexander Rex per scp̄serim⁹ supius|oēs passus ac p̄uilegia iusticie cōis p̄ oli p̄decessores nr̄os duces atq; tam dē reges polonie ad iusticiā cōmuniter ministrādā regnicol⁹ in isto inclito regno nr̄o ꝓcessa sub tpe q̄b⁹ cum: iudices terraꝝ iusticiā ⁊ negocia iudiciaria absoluere dirigereq; ꝓsueuer̄t. T̄ñ qr vltra hec q̄libz terraꝝ suas spāles hr̄e ꝓsueuit ꝓsuetudines. ¶ Iccirco terre Cracouien. eas q̄ in ip̄a approbate sunt p̄ntium cōi iuris terrestr⁹ regni nr̄i corp⁹ ascp̄sim⁹ easq; approbauim⁹ ⁊ ꝓ iure p petuo tenendas decreuim⁹ assc̄ribimusq; approbamus ⁊ decernimus p̄ntium p tenorē. Queq̄dē ꝓsuetudines inscripte sequuntur.

Cōfirmat rex cō suetudines terraruꝝ approbatas perpe tuo tenendas

De inscriptione Castrensi

i Tē dum aliquis inscribit alicui in iudicio castren. inscriptionē ⁊ p̄miserit inducere in librum terrestrem aut regalē ⁊ nō cōpleuerit ad tēpus ꝓut se inscripsit succumbens penā iudicio trium marcaꝝ. ⁊ totidē parti: istō facere teneatur. qđ in iudicio Castren. inscripsit.

Inscriptio fct̄a in libro Castren. debet in tpe induci in librū terrestrem.

Casus đ minorennibus pueris iudicādis.

i Tē cum aliq̄s bona hereditaria vēdet aut obligabit siue impignorabit alicui. ⁊ inscribet se ꝓ defensiōe. ⁊ in hoc ꝓuaretur vita. filij eiusdē defuncti. dñt tueri. residētē in bonis hereditarijs. etsi annos discretionis nō haberent non debet dari eis ad annos discretionis.

Tenent filij etiā minorennes patre mortuo tueri eū cui bona hereditaria sūt ꝓpignorata ꝓ p̄iem ⁊ alterius cm̄ icōmodo nemo sibi dz querere cōmodum

Sūte tu. Ka gui in pater

De bonis minorennibus pueris resignatis per pueros non inscribeñ.

i Item quemadmodum ex statuto cōmuni tutores tenentur resignare bona pueꝝ dum habebunt annos quindecim. Pueri vo bona sua accipiendo vt debent eis. Sic nichilominus iure sit ꝓuisum. ꝓut fieri consueuit. q; ipsi pueri bona vendere obligareq; non debeant.

Licz tutores debēt resignare bona pueris postq; nacti fuerint. xv. ānos. tñ pueri añ ānos. xviij nō p̄nt i la bona alienare absq; consensu amicorum

Cōfirmatio p̄stitu. Angel. orphanotrophii. xlij

sine consensu amicoꝝ consanguineoꝝ donec habebunt ānos viginti quattuor transactos

De inscriptione Uxoris

Item uxor Marito suo nihil inscribat sine cōsensu amicorum etsi inscribit illud nullius roboris sit

De Crimli nuptarum virginum

Item dum aliquis copulat sibi matrimonialiter virginem seu puellam et priuatur vita non reformañ. eidem uxori extunc talis uxor accipiet pro Crimli marcas triginta. aut possessionem vbi trium marcarum esset pro uentus. habebit tamdiu donec sibi persoluetur Crimle tenendam q̄ non tenetur equitare de bonis vbi eam maritus morte reliq̄t alꝫ odumarl vsq; quo dabuntur ei aut triginta marce pro Crimli aut trium marcaꝝ prouentum alꝫ cēsum sibi constituent mariti successores

☞ Si vir nō faciēs reformationē uxori quā i statu puellari existem accepit i cōiugem mortuus fuerit. Extūc eidē uxori aut trigita marce p Crimli debent dari aut possessio hñs de censu ānuatim tres marcas.

De ministeriali in primo termino ante responsionem dando

Item cum aliquis aliquem cittauerit pro aliqua re pars cittata dicet domine iudex volo videre ministerialem qui cittationes portauit et cum ministerialē videbo volo respondere q̄ iuris erit. Extunc nō tenebitur respondere donec videbit ministerialem q̄ cittationes portauit. Et si actor protunc non habebit ministerialē: potest sibi differre alꝫ accipere ad proximos terminos pro ministeriali statuendo

☞ Cittatus cōparens i iudicio cupiens videre ministerialem q̄ cittauit eū nō cogit̄ rñdere nisi viso ministeriali. actori protunc carēte ministeriali dat̄ dilatio.

De tempore ad interrogandum in iudicijs seruando et de interrogatione per partes non audiēda

Item cum Judex accipiet ad interrogandum aliquā dubietatē alꝫ rem vlteri⁹ protrahere nō potest nisi ad tertios terminos. Sed in tertijs terminis interrogationem dicere teneatur et iudex Castren. in sedecim Septi

☞ Judex terrestris i tertijs termis Castren. vo i sedecim septimanis. dz enūciare interrogationē. cui nulla partiū debet interesse

manis debet expedire interrogationē. ⁊ p eo pōt iudex mone
ri si nō expediuerit interrogationē tpe medio ad interrogādū
habito et preterito Cum autem fit interrogatio partes nec in
terrogationi interesse nec eam audire debeant

De Litteris per Capitaneos in tribus casibus ad querelam dandis.

Rimo Cum aliqs dñam uxorem hñtem expellit ex re
p formatione Scdo Cum frater fratri diuisionē ꝓsenti
re nō vult. Tertio cuz aliqs aliquē expellit ex pacifica tenuta

De Executione Rei iudicate.

Um aliqs sup aliq rē habuerit iudicatā als plurat⁹
c fuerit ius. ⁊ dabitur ad brachium Capitanei Extunc
ille q plurat⁹ ē duabus vicib⁹ hz ad pignorādum
duabus vicib⁹ ad intromissionē ⁊ p qlibet repcussione dz cō
dēnare p pignore. et pro intromissione. et post h Capitaneus
dz destinare cum eo auctoritate sua aliquem suo nomine. ⁊ in
tromittere victorem vadiumqz imponere tenebitur

De data Titulo et Litteris abecedariꝭ Citationes destruendis nec ne.

Tem p data Titulo p ꝓprio nomine nemo dz cām
i āmittere. Et si aliqs defectus esset ī citatiōe aut ī cō
citatione succumbens penā trium marcaꝝ soluet et
denuo dz citare. Si in verbo lr̄a deesset aut si lr̄a abecedariꝭ
male scriberetur isto nil āmittet aliqua partium

De malo Procuratorio

Tem aliqs manifestās se cum ꝓcuratione ī iudicio si
i malum ꝓcuratorium seu ꝓcurationē habuerit. Luit
penā in iure terrestri triuz marcaꝝ. ī iure vo Castren
sex Scottos. quā soluspse ꝓcurator soluet. nō ꝓncipalis su⁹
als nō ille a quo causam dicit.

De citatione verbali als Wadworni Rock.

i Tem p gnicieb⁹ p hereditate nemo pt citare citatiōe
verbali als Wadworniꝭm Rolriem.

De citādis verbalr ī iudicio als de tactis.

i Tem dum aliqs tactus recedet a iure dz ꝺdēnari in p
lucro. p q tact⁹ ē. ß si p pena tactus fuerit ⁊ recedet n
satisfaciēdo p pena. Extunc alia penā succumbet videlicz mar

A deliberatione judicij non recedatur

ß Obtinēs in alt⁹ q rē iudicatā. als p lucra bis ab intromissione repcussus: bis repercucientem in pignore pdēnat. Et tertio p Capitaneum itromittitur cū ipositiōe vadiꝭ.

ß Nemo ꝓpter errorem date. tituli dignitatis et ꝓpriꝭ nominis in citatione cōmissum debet ammittere causam.

ß Surrepticiū et insufficiēs mādatū ꝓcurationis ꝓducens luet penas q̄s p se soluet et nō ꝓncipalis suus.

ß Citatio verbalis nō fit p granicie bus neqz pro hereditate

cas tres iudicio, ⁊ parti, ꝑ qua statim dz ꝯdēnari in ꝑlucro.

De inhonorato iudicio

i Tem si q̄s iudiciū inhonorauerit, aut posuerit se ī mēsa vbi iudicāt, penā trium marcaꝝ succumbz, ꝑ q̄ dz satisfacē, sb̄ alia pena q̄ttuordecim marcaꝝ nō discedēdo a iudicio

ꝑ hoc in cō. magni Plerū fo. xiij

☞ Inhonorās iudicium punit̄ pena triū marcaꝝ q̄ꝫ reponat sb̄ pēa quattuordecim marcaꝝ.

De coadiutoribus cittatis et non recusatis

i Ttem si aliquē cittabunt cuz coadiutorib⁹, ⁊ ip̄e cittatus nō intercedit, al's nō recusabit coadiutores videlicet nō dicet Coadiutores nō intercedo mihi sil'es ⁊ indissil'es, et alia ꝑs interponet al's Zaloßij gij. ex eo qꝛ coadiutores nō recusauit, luet penā a q̄libet coadiutore, sibi sil'i tres marcas, ⁊ indissil'i sex scottos tā ī iure terrestri q̄ꝫ Castreñ

De actore ī termino volēte ꝓbare ꝯ cittatū

i Tem duz actor q̄rulatur sup̄ Cittatuz, post ꝓpōem al's post q̄relā, dicet si id negabit volo id ꝓbare ꝓut ius decernet nullum ius ommittēdo, ⁊ pars cittata simpl'r negauerit, Extc̄ ꝓpinq̄or ē actor ꝓbare. ¶ Sz si etiā dicet ꝑs cittata volo id euadē al's odbijcz nullum ius obmittendo ꝓut ius decernet tc̄ ꝑs cittata erit ꝓpinq̄or euadē exceptis articl'is ī Statuto scriptꝛ ꝑ q̄b⁹ actori ꝓbatio debebitur contra cittatum

☞ Actor ꝯ cittatū simpl'r negantē propōnem suā potior ē ad ꝓbādū iuridice.

☞ Cittatus volēs euadere ꝓpositionē actoris offerēs se ꝓbatuꝝ iuridice ꝯriū potior ē in ꝓbatiōe q̄ꝫ actor.

De actore condemnando.

i Tem ī terminis ꝯdēnādis Castreñ. vl' Terrestrib⁹ vsq̄ꝫ ī fine actores dn̄t ꝯdēnari, etsi cittat⁹ p̄us ꝯdēnaret actorem añq̄ꝫ ius admittet alios actores ꝯdemnari: actori condēnato nihil nocebit ꝯdēnatio.

ꝓ h̄ s̄ ī ꝯ i. magni p̄. Et vt li⁹ ¶ Et ilomin⁹. j.

☞ Actor ꝯdēnat⁹ ante tp̄s ꝯdēnatiōi statutū talis ꝯdēnatio nihil nocebit

De possessione in molendino et taberna non assignanda

i Tem in tabernā, et in molendinum, nullus dz intromissionē dare, excepto q̄ aliā possessionē nō haberet extc̄ p̄t dare intromissionē in tabernā ⁊ ī molēdinuz

☞ Null⁹ dz intromitti ī tabernam et molendinū

De dilatione termini, per infirmitatem, dū inscribitur non differendus

i Ttem Si aliq̄s alicui se inscribet quācunq̄ꝫ rē euincere seu ratificare, al's gijsczijcz, ⁊ inscribet se terminum nō differre, al's ñ reponē tl'is nō p̄t simplici infirmitate terminuz differre al's reponē. excepto vera infirmitate, pro qua debet iurare iuxta statutum qꝛ infirmabatur

acit ꝓ hoc i. ꝯ. Ra. ttij. i. Itē decernimus folio xxviij

☞ Inscriptus termin⁹ nō p̄t differri nisi v̄a et iuramēto ꝯfirmata īfirmitate

De minuta non sigillata nihil probante.

s fo. lxxxiijv.

¶ Minuta nō sigil lata, nihil ꝓbatur

1 Tem simplici minuta nihil ꝓbari ꝑt ꝫ tm̄modo lr̄is aut minuta sꝫ sigillo aut libris coꝝ iudicio.

De iniusta concitatione ad satisfaciendum

¶ Cōcittat⁹ p acto rem ad satisfaciēdū non pōt se excusare nisi in casibus ꝫ expressis

1 Tem ꝯcittatus ad satisfaciēdum. ñ ꝑt aliq̄d sibi in auxilium recipe ɔ actoꝝē. excepto q ꝯdēnatio min⁹ iusta eēt in plucro. vl si nomē aliud eēt scriptum in cittatiōe q̄z ī ꝯcittatione. Etsi ꝯcittatio ex ꝫ eēt mala. vezt ex ꝯditiōib⁹ supius de scriptis. tunc actoꝝ āmittit id ꝓ q̄ cittauit.

De impossessionatis Cittandis

¶ Persona vage generalr̄ rñdebit vnicuiq; in iudicio Castreñ.

1 J impossessionat⁹ seu odardus. alꝫ Golotba culpiā re⁹ esset in aliq̄ rñdebit cuilibz ī iudicio Castreñ. ꝓ re q̄libz

¶ Possessionatus apud quē ē arrestatus impossessionatus p ministerialē: si nō statuerit ipm impossessionatum respondebit pro re solus actori.

¶ Jtem. Si aliq̄s culpabilē in aliq̄ sua re impossessionatum hoīem arrestauerit apud possessionatum quā arrestationē facere dz cum ministeriali venēs. tē ille possessionat⁹ tenetur ī vna septimana illum impossessionatuz coꝝā Capitāeo statuē Qui impossessionat⁹ statut⁹ coꝝā Capitaneo fideiussoreſ ꝓ se dat⁹ seu sessur⁹ qz pebit iuri Et si idē possessionat⁹ illū ī possessionatum ñ statuet. tē solus ipe possessionat⁹ rñdebit actori ꝓ re ꝓ q̄ impossessionat⁹ ē culpatus. ¶ Jtē si hō impossessionatus ñ posset arrestari in aliq̄ loco tē ī q̄ parrochia aliq̄n erat possessionat⁹ in illa ɔ euz dñt pom cittatoeſ. ibiq; ministerial clamabit qz ɔ talē. A. b. impossessionatum cittatiōes ponuntur: q̄ tlium cittationuz ī procbūſ positio heredi bonoꝝ illoꝝ vbi ē prochia nihil nocē ꝛebeat

¶ Cittatio sup cittationē ꝓ vna re importata: soluta pēa triū marcaꝝ iudicio ꝛ pti silr vna earum cassatur.

De actoꝛe cittāte ꝛ nō ꝯtinuāte ꝓcessū iuriſ

¶ Actoꝛ nō prosequēs causam infra annū et sex septimanas. reo nihil facieñ. actoꝛ pdit cām nisi necessitate iminēte iudicia suspēsa fuissent ꝓ illa tpa.

1 Tem aliq̄s aliquē cittādo si ꝯdēnauerit vna vice. ꝛ vlterius nihil faceret vsq; ad ꝛecursum vni⁹ āni ꝛ sex Septimanaꝝ. ¶ Jtē si eet aliq̄s aliquē cittādo in termino nihil facēt ɔ ptē cittatā. Etsi eet ps cittata nihil facēt. sicq; si terminus lapsus eēt. alꝫ Przepełnije. si actoꝝ intra cursum eiusdē tpis vni⁹ āni et sex septimanaꝝ ad terminum lapsum nihil faceret. tē ꝺcurso ikto tpe āmittit actoꝝ id ꝓ q̄ cittabat. Excepto q̄ iudicia ex aliq̄ necessitate suspēsa fierēt tē cittationi actoris ꝓrogatio lōgi tpis nihil nocebit

Sicte supra in Kazi. n incip. Z faciat. f

¶ Cittatio sup cittationē ꝓ vna re importata: soluta pēa triū marcaꝝ iudicio ꝛ pti silr vna earum cassatur.

De cittatione super cittationem facta

¶ Tē Si q̄s importauerit cittationē sup cittationē ꝓ vna re. tē luēs penā trium marcaꝝ iudicio. ꝛ totidē pti cittationē vnā ꝛeꝛtruat. seu vna cittatio eiusdē sit nulla

De abrenunciatione ꝓpꝛij districtus

Terre Cracouien̄.

Sūmariū

i Tem Si q̄s renunciabit terre. ⁊ ꝓprio districtui dz rn̄dere ibi. vbi renuncian̄. se inscripsit. ⁊ cuz sup tl̄i res obtinebitur iudicata. al's plucrabitur. idē q̄ ius pduxit. eq̄tabit ad Capitāeum illum. sb̄ q̄ manet vict⁹. Capitane⁹ tādē ille. executōnē factur⁹ sit reijudicate al's illoꝝ plucroꝝ. in alio districtu iure obtētoꝝ

¶ Renunciās terre ꝓprioqz districtui cogit̄ rn̄dere i districtu vbi renūciatio ē inscripta tādē obtenta reiudicata Capitaneus sb̄ q̄ manet vict⁹ faciet executionē hmōi perlucrorum

De t̄mio facieten⁹ al's fationato

i Tem terminus facieten⁹ dat⁹ al's q̄ facionat⁹ dr in vna septiāna dari debeat. sic dum res aliq̄ arrestātur cuz ministeriali tc̄ si n̄ r̄stituit ille apd̄ quē fit arrestatio. ponit terminum ministerial' illi. apd̄ quem ē arrestatio facta ꝯparēdi corā Capitaneo in vna septimana

¶ Si res arrestate mor n̄ extradūt̄ termin⁹ p misterialē ei apud qnē facta ē arrestatio vni⁹ septiane p̄figit̄ facietenus

De nobilibus q̄ nūero cū misteriali hn̄dis.

i Tem duz actor aliq̄s testificatur aliq̄d corā ministeriali seu p eum. tc̄ actor ip̄e nobiles duos habitur⁹ ē cuz ministeriali. Sz cum ministerial' cum cittatione eq̄tat. tc̄ sufficit eum nobilē hr̄e vnum

ordat supra i i. mag. Prete fo. xv.

De Corilo

i Tem Si aliquis aliquē ꝓuocauerit in lite ꝓ Corilo al's Zalasslra ꝓ pditiōe ac ꝓ lucro siue tres marcas siue sex scottos ꝓpōet ad coriluz tc̄ ꝓuocat⁹ ad corilñ arbitriuz habebit eligēdi vt sumat Corilñ siue ꝓ trib⁹ marc̄ siue ꝓ sex scottis

¶ Actio Corili q̄ ⁊ qualis sit. que ve pena eius

De iudicio pro pecore in damno abacto

i Tē si aliq̄s alicui pec⁹ detinet. al's zaijmije de dāno. ⁊ noluerit illd̄ dare ad fideiussionē. cum fuerit monit⁹. ꝑ nobiles ⁊ ministerialē. ꝓ tl̄i nō datiōe dz cittari ad ius Castreñ. ⁊ luēs penā trium marcaꝝ dz dare pecora ad fideiussionē cuz d̄ducetur p̄us qꝛ illd̄ dare noluit ad fideiussionē. fit āt istd̄ id̄o vt pecora n̄ destruerētur ꝓpter lōgeuā detētionē. ⁊ itē ea rōe qꝛ iure terrestri n̄ cito adiri posset r̄stitutio pecorꝛ illi⁹ abacti. ꝓ pena āt illa iudicium Castrēse iudicabit. s̄ ꝓ dāno illato iudex castri ꝑtes ad ius terrestre remittit

¶ Pro pecore i dāno abacto detēto et ad cautionē fideiussoriam nō restituto admonit⁹ ad iudicium Castreñ. pro pena decernēda cittatur ꝓ dāno v̄o illato ꝑtes ad iudiciū terrestre remitti debent.

De pecore dato ad forestā regiā dū ꝑ nullū cui⁹ eēt fideiubet̄

i Tē si q̄s pec⁹ alienum in dāno abegerit. aut simplr̄ s̄uauerit teneatur illd̄ dare j̄ triduuz ad forestā regiā al's do obori. vbi si aderit dn̄s pecorꝛ dabitur sibi ad cautionē fideiussoriā. ⁊ ꝓ dāno r̄mittētur ꝑtes ad iudiciuz terre. ¶ Si āt dn̄s pecorꝛ n̄ eēt. tc̄ cuz pec⁹ daretur ad forestā r̄giā. tc̄ iste q̄ s̄uat abactñ pec⁹ fideiubebit. q̄ fideiussiōe facta dāduz erit ei viceuersa s̄uāduz in cautōe fideiussoria ad duas septiānas q̄b⁹ decursis iteꝝ pec⁹ p̄ntabit in foresta ⁊ iteꝝ burgrabius foreste

ordat i cō. nagui n̄ Vt is fo. Itē. c. berien s folio Itē. c. fo. xv

restituet ei pec⁹ in cautione fideiussoria ꝑ alias duas septiānas ¶ Fieri āt istd̄ p̄t ad alias tertias duas septimanas vczt ꝓ tertia vice fideiubēdo. ⁊ ꝓ q̄libz vice abactor seu ꝯseruator pecoris dabit Burgrabio fertonē iurī Regij. ¶ In vltimis duabus septimanis ꝯseruatori in cautiōe p̄fixis. Si dn̄s pecoris veniet. dāduz sibi erit pec⁹ in cautiōe fideiussoria. ꝓ dāno v̄o remittātur ꝑtes ad ius Terrestre. si n̄ vēiet dn̄s pecorī tc̄ ꝯseruator pecorī. pn̄tādo pec⁹ burg̃bio. in foresta. hēbit medietatem pecorī tāq̄z iure Lucratā ⁊ medietas d̄betur mēse Regie seu ad mēsam regiā ¶ Cum āt fit ip̄a pecoral' diuisio inter ꝑtē Regī. ⁊ ꝑtē ꝯseruatorī. ꝯseruator ⁊ ꝓ dāno. ⁊ ꝓ ill' trib⁹ fertonib⁹: ꝓ Jure r̄gio ī foresta datī medietate ꝯtēt⁹ sit pecorī seu pecudum

De nō dato pecore ad forestā Regiā

Quocunqz mō abacta pecora non dās infra triduum in forestam Regiā punitur pena triuz marcarum.

i Tem si aliq̄s alicui⁹ pecora habuerit q̄cunqz mō. ⁊ ea n̄ d̄derit ad forestā regalē. al's do obori ad diē tertiuz tc̄ si aput eum arrestabuntur ꝑ ministerialē. ⁊ ꝑ duos nobiles. cittatus in Castro rn̄debit. ⁊ restituet pecora cum pēa triuz marcaꝝ. ¶ Sz iudex Castri ꝓ dāno ꝑtes nō iudicabit s̄ remittet ad terre iudicium

Silē stitut pien̄. aliq̄s

De arrestādis pecunijs.

Possessionati pecunia nō arrestat̄ nisi possessio nō extendat se ad tm̄ pro quo cittat̄ tūc arrestatur.

i Tem homini possessionato n̄ dn̄t pecunie arrestari. excepto q̄ si minorē possessionē habēt q̄z illd̄ ꝓ q̄ cittatur tc̄ pecuniā fideiubebit ex arresto. qꝛ vczt ꝑebit iuri ⁊ iudicatis

Con supr i tal fo. c

De mutuatis pecunijs iure repetēdis.

Mutuās non hn̄s inscriptionem sup mutuo ꝯuincit̄ iuramēto mutuātis

i Tem si aliq̄s alicui pecuniā mutuauerit. ⁊ inscriptionē n̄ habuerit cittaueritqz mutuatarin̄ tc̄ mutuatari⁹ al's cittat⁹ iuram̄to p̄stito ab instātia petētis. ⁊ d̄biti petitōe absoluetur

Con s̄ ca tere nijs c. fi ipo

De testionio misterial' d̄ alia t̄ra ī aliā facien̄

Egēs testimōio ministerialis alteri⁹ districtus. ducat ministerialē ad iudicium Castrense cuius ē ministerialis ⁊ q̄c quid cognouerit remittatur sub sigillo ad aliū districtū et adhibebitur fides

s J alicui necesse fuerit ministerialē ꝓducē ex alia terra in aliā terrā. ⁊ nō poterit ministerialē educē. tc̄ illum dz ducē ad iudicium Castrēse illi⁹ district⁹ vbi ē ministerial'. ibiqz idē ministerial' dz facē recognitionē. ⁊ ille cui dz r̄cognitio eē. lr̄as accipiat a iudicio illo. vbi fit recognitio. ad aliud iudicium ad q̄ ducēd⁹ erat ministerial'. q̄ lr̄e sint sb̄ sigillo iudicij illi⁹. vl' Capitāei vbi recognouit. ⁊ tādē tl'ib⁹ lr̄is credēdum erit. vti ministerialis ꝑsonal'r stetisset ⁊ recognouisset.

De intercisis cittationū cōponendis.

Cittatus cupiēs vidē cittationē ītercisā ab actore ē sibi p̄standa etsi discordant intercise actor ꝑdit causam

i Tem dum aliquis fuerit cittatus ad quodcunqz Jus ⁊ pars vult videre si concordāt intercise. tunc cittationes

cōponēde erunt. etsi sunt ꝯformes eaꝝ intercise valet cittatio Nam si intercise sunt nō vniformes al's si nō ꝯcordāt tc̄ actor āmittit cām suā. ex eo qꝛ p̄sumitur falsificatio cōmissa

De ꝯcitatiōe n̄ scribēda ad rn̄dēdū iudicialr

i Tem in cōcitatione nō iudicialr rn̄surus. s̄ iudicialr satisfacturus scribi ꝯsueuit ⁊ scribendum ē

De petitione insimul ⁊ cōdēnatōis et pene

i Tē dum aliq̄s postulat ⁊ ꝯdēnationē al's odbijczya et penā ꝓ cittatione mala nō ꝯdēnatio neq̄ vtrunq̄ Sed pena duntaxat decernatur petenti.

De intromissione cui in inscriptione debitor abrenunciat danda cum pena.

i Tem cum aliq̄s cittatus fuerit ꝓ q̄cunq̄ re. ꝓ q̄ non inscripserat se. ip̄e āt cittat⁹ nolēs admittē se dānificari dat circa iudiciuz intromissionē tc̄ suscipiēda ē intromissio ꝑ cittantē. ¶ Sz si cittatur aliq̄s ꝓ re vel ꝓ debito inscripto. sic ꝙ inscriptionē fecerat qꝛ debuit soluere nō dādo intromissionē s̄ p̄ncipale seu originale debitum. solutur⁹ eēt ꝓut se inscripsit. Tl'is si cittatur in termino nō satisfaciēs. Si intromissionē actori dare vellet cui dāde intromissiōi cittat⁹ ī sua inscriptiōe abrenunciauit decernēdum ē Qꝛ cittatus nō aliter q̄ꝫ cum triplici pena trium marcaꝝ intromissionē dabit in re debita vsq̄ ad satisfactionē ⁊ ꝓ ip̄a re p̄ncipali ⁊ ꝓ penis faciendā quā intromissionē actor cum triplicata trium marcarum pena recipere teneatur.

De termino pro maiori dari solito

i Tem dum aliq̄s: differt terminuz ꝓ maiori. dicēs qꝛ ī iure alio ꝓ maiori haberet actionē. dāda erit dilatio ꝓpter maiorē actionē. Attn̄ termino aduenīēte ipse differēs terminum. ꝓbabit lr̄is testimonialib⁹ iudicialib⁹ qꝛ ꝓ maiori habuerit tunc actionē q̄bus si caruerit āmittet cāz pro q̄ cittatus terminum ꝓ maiori differebat.

De condemnatione iniusta

i Tem dum aliq̄s aliquē ꝯdēnauerit iniuste. ꝯdēnat⁹ arrestabit ꝯdēnationē in libro. Et si cittauerit pro iniusta ꝯdēnatione. tunc ille q̄ sic ꝯdēnauit dz luere penā trium marcaꝝ. ⁊ ꝯdēnationē describē de libro. Sz si ꝯdēnatus nō arrestauerit ꝯdēnationē. tc̄ ille q̄ ꝯdēnauit p̄t d̄scribē sine pēa

Herbort fol 207. Satisfacturus.

¶ Cōcittatio debet scribi cū clausula iudicialr satisfacturus

¶ Prosurrepticia cittatione decernit̄ solummō pena. ⁊ n̄ condēnatio ⁊ pena simul

¶ Actio ꝓ maiori in alio iudicio lr̄is iudicis illius iudicij ꝓbata ꝓrogat terminum al's cittatus āmittet causam

¶ Iniuste ꝯdēnat⁹ arrestās ꝯdēnationem ī libro ⁊ agens ꝯ cōdēnantē ꝯdemnans. luet penā triū marcaꝝ ⁊ describet̄ cōdēnatio de libro al's siue pena describetur

Alexandri Regis admonicio ad consuetudines Juris vbiq; terrarum habendas

Uncta suprascripta Nos Alexāder
p deigr̄a Rex. ex cōsuetudinibus tā Terrestris. q̄ Castrēsis iudicioꝝ terre Cracouieñ. collegim⁹ q̄ Juri corpis ascripta decernimus in terra Crac̄. ꝑ plebiscito priuato Terre eiusdem tenendo perpetua. Qd̄ decretum nostrum. etiam vniuersis alijs terris. presentium tenore innotescimus. consultiue hortañ. vt ꝑ iusticie cultu conseruationeq;. aut istas approbent. aut instar istaꝝ suas scribant in papiri lr̄is. quā in numero. xij. folioruz isto loco relinquimus. et cuilibet terrarum eadē folia damus. Sic tamē vt dum relique terre suas scripture essent consuetudines. p̄muz eas nobis. vel successoribus nostris offerent. ꝑ nos ī stilum congruentem redigendas. quas tandem in stilum redactas. Nos vel successores nostri ad libros Statutoꝝ presentium in terra ipsa de qua consuetudines nobis porrecte essent existētium in. xij. folijs predictis fideliter scribendas restituri sumus. successoresq; nostri restituent. per appositum Maiestatis Regie decretum. emēdatas. moderatas. et approbatas

Uladislai Jagello t vitorvdi in herodlo.

Sūmariū

¶ Incorporatio terrarum Magniducatus Lithvanie Regno polonie cum concessione armorū lithvanis de regno polonie cuz alijs certis libertatibus tūc nobilitati Lijtuanice: Ruthenis exceptis: concessis de anno domini. M.cccc.

1400.

In nomine dñi. Amen. Ad ppetuam rei memoriā debitores sumus spiritual' alimonie, salutaria illis pocula ministrare, quibus p̄sidentes tēporalium commodoz̄ p̄resta mus suffragia: vt quos ad corpis necessitatē sustentamus, salutis etiaz ipsis q̄tum nostra sufficit facultas, ministeria porrigamus, nedum tpalibus insistimus pfectibus vite cōmoda negligere videamur. Et vñ dona benedictiōis t brauium expectamus sempiternum, in de vite detrimenta sentiamus t p̄mijs destituti adoptatis nulla laboris nri cōmoda p̄sequamur. ¶ Expedit pquirere, t debita attendere rōne: vt dum hominib' impartimur, carnis bñficia, meditemur, qual'r ipsis celestia p̄rebeamus alimenta, et quos in hoc seculo transitorijs rez condimus copijs, illis viam eterne beatitudinis demonstremus, q̄tinus t hic nr̄e munificentie cognoscant p̄sidia, t tandē future glorie cōpēdia p exercitia directionis nostre apprehendāt in omnium saluatore. Proinde nos Uladislaus dei gr̄a Rex Polonie: necnon terraruz Cracouie, Sandomirie, Siradie, Lancicie, Cuijauie Lithuanie p̄nceps supimus, Pomeranie, Russieq; dñs et heres t̄c. Et alexander: als Vitorvdus Magnus dux Litvanie necnon terraz Russie dominus et heres t̄c. Significamus tenore p̄senium quibus expedit vniuersis p̄sentibus et futuris p̄sentium noticiam habituris Quomodo terras Lithuanie, et earum incolas, nostro subditos dominio in quos sepe liberalitatis nostre manum extendimus et profectui ipsorum intendētes, multa frequentia, statum t ꝯditionē eorum semp studuimus facere meliorē. ¶ Feruenti desiderio cupiētes in assumpte fidei deuotione, iugiter solidare et fundare. ¶ Ut ipos altissimus quo p̄stante lumen fidei p nostrā opaz

☞ Ker etiā dz meditari vt subditis suis viā eterne btitudinis demonstret.

☞ Cupit Lithwanos in fide catholica nouit assumpta solidare.

☞ Lithuani ad fid katholicā sunt opera dñi regis polonorum conuer si

r

recepunt ad laudem et honorem sui nominis. et eiusdem fidei catholice augmentum. gratie sue carismate confirmaret.

¶ Lithuani ad fidem catholicā sunt opa dñi regis polonoꝝ conuersi.

¶ Cōcedit rex Polonie lithuanis veluti nouis xp̄ianis p̄uilegia gratias ⁊ libertates katholicis dari solitas.

¶ Cum eos sepe munificentie nostre donis refecimus. summope affectamus spiritualibus gratijs refouere ⁊ ꝑ queq̄ legittima studia ⁊ labores id feruenti⁹ mācipare. ¶ Qui vt se in fidei ꝯstantia cōmodius exerceant: ⁊ crescant de virtute in virtutem. iugum seruitutis quo hactenus fuer̄t compediti. ⁊ cōstricti de ceruice ipsoꝝ deponentes ⁊ soluētes. ex innate nobis benignitatis clemētia. ipsis libertates. immunitates. gratias. exemptōes. ⁊ priuilegia dari. catholicis solita iuxta cōtinentiā articulorum subscriptoꝝ tenore presentium concedim⁹ ⁊ largimur. Et primo q̄uis eo tp̄e quo almo spiritu inspirante. fidei catholice recepta ⁊ cognita claritate. Coronaꝫ regni Polonie assumpsimus ꝓ xp̄iane religionis incremēto. ⁊ bono statu. ⁊ cōmodo terraꝝ nostraꝝ Lithuanie predictarum ipsas. ⁊ cum terris ac dominijs ipsis subiectis ⁊ cōnexis

¶ Magnus ducatus lithuanie cum alijs terris sibi ānexis regno polonie est incorporatus.

¶ Prefato regno nostro Polonie appropriauimus incorpauimus. cōiunximus. vniuimus. adiunximus. cōfederauim⁹. de cōsensu vnanimi nostro. ⁊ aliorum fratruꝫ nostroꝝ. ⁊ omnium baronum. Nobilium. Procerum ⁊ Boijarorum eiusdem terre Lithuanie voluntate. accedente ⁊ assensu: volētes tamē terras predictas Lithuanie ꝓpter hostiles insultus. et insidias cruciferoꝝ. et eis adhereñ. ac alioꝝ quorumcunq̄ inimicoꝝ. q̄ p̄fatas terras Lithuanie et regnum Polonie demoliri nituntur. et in ipsoꝝ destructionē machinantur in certitudine securitate et tutela melioribus reponere. et eis ꝑpetuuꝫ cōmodum ꝓcurare. easdē terras q̄s semꝑ cuꝫ pleno dominio ac iure mero et mixto. hacten⁹ habuim⁹. et habem⁹ vsq̄ mō a ꝓgenitorib⁹ nr̄is. et ordine geniture. tanq̄ dñi legittimi baronum nobilium Boijaroꝝ voluntate ratihabitōe et ꝯsensu adhibiti p̄dicto regno polonie iteꝝ incorpam⁹. inuisceramus appropriam⁹. ꝯiungim⁹. adiungim⁹. ꝯfederamus. et ꝑpetue annectim⁹. decernētes ip̄as cum omnib⁹ eaꝝ dominijs terris ducatib⁹ p̄ncipatib⁹ districtib⁹ ꝓprietatib⁹ omniq̄ iure mero et mixto corone regni polonie ꝑpetuis tēpib⁹ irreuocabil̄r ⁊ irrefragabil̄r sꝑ eē vnitas.

¶ Eccl̄ie lithuanie catholice in libertatib⁹ et emunitatib⁹ suis conseruantur

¶ Ceteꝝ oēs eccl̄ias terrarum Lithuanie p̄dictaꝝ. tā cathedrales. q̄ collegiatas. ꝑrochiales ⁊ ꝯuētuales. vicꝫt Uilneñ. ⁊ ceteras in eis erectas. erigēdas. fundatas ⁊ fundādas. in om̄ib⁹ ip̄aꝝ lib̄tatib⁹. immuni

tatib⁹. p̄uilegijs exēptiōib⁹ ⁊ ꝯsuetudinibus vniuersis ꝯser
uamus Haꝝ serie mediāte. iuxta cōsuetudinē regni polonie.
¶ Barones etiā nobiles Boijari terraꝝ nr̄aꝝ Lithrvanie p̄
dictaꝝ. donatiōib⁹. p̄uilegijs. ⁊ ꝯcessiōib⁹ ip̄is ꝑ nos datꝫ ī ꝑ
titis ⁊ collatꝫ duntaxat catholici ⁊ romañ eccl̄ie subiecti. ⁊ q̄-
bus clenodia sunt ꝯcessa. gaudeāt ꝑticipent. ⁊ fruantur. ꝓut
barones ⁊ nobiles regni polonie suis pociuntur ⁊ fruuntur
¶ Itē barones ⁊ nobiles p̄dicti bona ip̄oꝝ pr̄nalia pari iure
obtineāt. sicut barones regni polonie: sua noscuntur obtinē
⁊ donatiōes nr̄as sup q̄b⁹ lr̄as obtinēt a nob̄ efficaces ⁊ fulci
tas ꝑpetui roboris firmitate. sil̄r obtinebunt. ⁊ liberā habe-
bunt ip̄a vēdēdi cōmutādi alieñ. donādi. ⁊ in vsus suos ꝯuer
teñ facultatē: nr̄o tñ cōsensu ad hoc spāl̄r accedeñ. ¶ Sic tñ
q̄ ipsa alienādo ꝯmutādo vl̄ donādo. corā nob̄ vl̄ nr̄is officia
libus. iuxta ꝯsuetudinē regni polonie resignabunt. ¶ Item
post mortē patꝝ liberi nō dñt bonis hereditarijs priuari. sed
ea cum suis successorib⁹ possidere. ꝓut barones ⁊ nobiles re
gni polonie sua possident. ⁊ in vsus ꝯuertunt beneplacitos.
¶ Sil̄r vxorib⁹ suis dotalitia ī bōis ⁊ vill̄: q̄s ex successiōe pr̄
na vl̄ ꝯcessiōe nr̄a ꝑpetua habuerint vl̄ fuerint hīturi. poterit
assig̃re: ꝓut in regno polonie assignātur ¶ Filias āt sorores
ꝯsanguineas ⁊ affines suas. p̄fati. barones ⁊ nobiles terraꝝ
Lithuanie copulare poterint viris duntaxat catholicis. ⁊ tra
dere ꝯiugio iuxta bñplacituꝫ eoꝝ voluntatꝫ ⁊ iuxta ꝯsuetudi
nē regni polonie ab antiq̄ obseruatā. ¶ His āt lib̄tatuꝫ ꝯces
sionib⁹ nō obstātib⁹. barones ad ꝯstructionē ⁊ erectiōeꝫ ca-
stroꝝ vias expeditionales facē. ⁊ tributa dare iuxta antiquā
ꝯsuetudinē astringātur ¶ Hoc spāl̄r exp̄sso q̄ oēs barones
⁊ nobiles terraꝝ lithuanie fidelitatē. ⁊ debitā ac xp̄ianicā fi-
dei ꝯstātiā. nob̄ viczt Uladislao regi polonie ⁊ Alexādro al̄s
vitorvdo magnoduci lithuanie ⁊ successorib⁹ nr̄is tenē debe
bunt ⁊ ꝟuare ꝓut barōes ⁊ nobiles r̄gni polonie suis regib⁹
tenē soliti sunt ꝟuare. sup q̄ barones boijari ⁊ ꝓceres terraꝝ
lithuanie p̄dicti iuramētum nob̄ iā p̄stiter̄t. ꝓut clari⁹ in lr̄is
ipsoꝝ q̄s cum baronib⁹ regni polonie sibinuicē ꝯcesser̄t ꝯtine
tur. ¶ Parimō sub fidei sacr̄o ⁊ sub bonoꝝ suoꝝ ammissio-
ne null̄ p̄ncipib⁹ ā baronib⁹ vl̄ alijs cuiuscunq̄ ꝯditiōis hoī
bus. terris regni polonie aduersari volētib⁹. ꝯsilia fauoreꝫ ⁊
auxilia ministrabunt vel p̄stabunt. sꝫ eos tāq̄ hostes terre ⁊

☞ Barones et nobiles litwanie. Romane eccl̄ie subiecti ⁊ nobiles lithuanie eadē lib̄tate cū polonis a q̄b⁹ arma sum pserūt gaudebunt

☞ Nobiles litwanie katholici succedūt ī bona paterna eodē iure quo et poloni gaudentes.

☞ Resignatio bonoꝝ seu ꝯmutatō ⁊ c̄ cū cōsensu p̄ncipis ē facienda.

☞ Morte parētuꝫ secuta libi non p̄uēt̄ bois suis hēditarijs

☞ Dotalicia ī bonis suis p̄nt vxorib⁹ assignare.

¶ Filias et sorores viris dūtaxat katholicis litwani maritabunt.

¶ Litwanie ad tributa et alia cōsueta soluenda astrin gāt̄ lib̄tate nō obstante

¶ Litwani fidelitatē suis p̄ncipib⁹ sub iuramēto ꝟuaturi.

☞ Litwani aduersarijs regis polonie consilia ⁊ auxilia nō laturi.

¶ Lithwani ꝓ se et suis posteris iurāti

dn̄ioꝝ lithuanie. totis viribꝰ ꝑseq̄ntur. ⁊ ad nullum alium respectum hēbunt. nisi ad nos ⁊ ad nr̄os successores. ꝓut h̄ ip̄z barones ⁊ nobiles p̄dicti. ꝓ se ⁊ ꝓ suis posteris. ꝑ fidei sacr̄m cautionē p̄stiterūt ⁊ fecerūt. ¶ Itē dignitates sedes ⁊ officia ꝓut in regno polonie institute sunt. instituentur ⁊ locabuntur in Uilna scilz palatinus ⁊ castellanus Uilneñ. Et demum in Trolzi. ⁊ in alijs loci vbi nobis videbitur expedire. iuxta nr̄e bn̄placitum voluntatis ꝑpetuis tp̄ibꝰ duraturi. ¶ Et hmōi dignitarij nō eligātur nisi sint fidei catholice cultores. ⁊ subiecti sctē romāe eccl̄ie ⁊c̄. Nec etiā aliq̄ officia terre ꝑpetua. vt sunt dignitates castellanatꝰ ⁊c̄. nisi xp̄iane fidei cultoribus ꝯferātur. ⁊ ad ꝯsilia nostra admittātur. ⁊ eis intersint dum ꝓ bono publico tractatꝰ celebrātur Quia sepe dispitas cultꝰ diuersitatē inducit aīoꝝ ⁊ ꝯsilia patēt talibus diuulgata. q̄ traduntur secrete obs̄uāda. ¶ Itē oēs q̄bꝰ hmōi lib̄tas ⁊ p̄uilegia ꝯceduntur. nunq̄z nos Uladislaum regē polonie. ⁊ alexādrum Uitorvdum Magnumducē lithuanie. quoadusq̄z vixerimus. ⁊ nr̄os successores reges polonie. ⁊ duces lithuanie. a nob̄ ⁊ nr̄is successoribꝰ statuēdos ⁊ locādos deserāt vel recedāt ab eisdē. s̄ sub fide ⁊ honore. pariter ⁊ onere iuramenti fidel̄r ⁊ firmiter nob̄ ⁊ successoribus nr̄is adherebunt fauoribus ꝯsilijs ⁊ auxilijs ꝑpetuis tp̄ibus ⁊ in euum ¶ Hoc etiā addito q̄ p̄dicti barones ⁊ nobiles ⁊c̄ Lithuanie post mortē Alexandri. al̄s Uitorvdi magniducis moderni. nll̄m hēbunt aut eligēt ꝓ magno p̄ncipe ⁊ dn̄o lithuanie. nisi quē rex polonie. vl̄ ip̄ius successores cum cōsilio prelatoꝝ ⁊ baronum polonie ⁊ terraꝝ lithuanie duxerint eligēdos statuēdos et locādos ¶ Sic sil̄r p̄lati barones ⁊ nobiles regni polonie r̄ge polonie sine lib̄is ⁊ successoribꝰ legittimis decedēte regē ⁊ dn̄z nō dn̄t ip̄is eligere sine scitu ⁊ ꝯsilio nr̄o. viczt Alexādri magniduci Baronumq̄z ⁊ nobilium terraꝝ lithuanie p̄dictaruz iuxta tenorē. ⁊ ꝯtēta prioꝝ lr̄aꝝ. Preterea p̄dicti libertatibꝰ priuilegijs ⁊ gratijs tm̄mō illi barones ⁊ nobiles terre lithuanie dn̄t vti ⁊ gaudere. q̄bus arma ⁊ clenodia nobilium regni polonie sunt ꝯcessa. ⁊ cultores xp̄iane religionis romane eccl̄ie subiecti. et nō scismatici vl̄ alij infideles. ¶ Itē oēs litteras quascunq̄z regno polonie. ⁊ terris lithuanie añ octo vl̄ septē annos: ac post vl̄ circa coronationē nr̄am ꝯcessimꝰ ⁊ dedimus. tenore p̄n̄tium. ꝯfirmamus. ratificamꝰ. approbamꝰ.

☞ Dignitates prout in polonie r̄gno instituende.

☞ Ad dignitates nō nisi katholici eligendi ⁊ ad cōsilium admittendi

☞ Lithuani Regi polonie ⁊ duci lithuanie ꝑpetuo adhesuri.

Lithuani nulluz p̄ncipem nisi per regez polonie electū ꝓ domino suscepturi.

¶ Poloni rege sine liberis decedēte non dn̄t sibi regē sine ꝯsilio lithuanoꝝ eligeř

☞ Cultores fidei xp̄iane dūtaxat libertatibus ꝯcessis gaudebunt.

¶ Lr̄e circa coronationem cōcesse lithuanie ꝑ Uladislauz confirmantur.

et robur perpetuum imponimus eisdē. habeñ. ip̄as pñtibus ꝓ insertis. ¶ Hoc etiā addito spāl'r ⁊ exp̄sso q̄ p̄fati barōes ⁊ nobiles regni Polonie. ⁊ terraꝝ Lithuanie ꝯuentiones et parlamēta. qñ necesse fuerit in Lublyn vl'in Parczorv. ⁊ al's in locis aptis. de ꝯsensu ⁊ voluntate nr̄a celebrabunt: ꝓ commodo ⁊ vtilitate regni polonie. ⁊ terraꝝ Lithuanie p̄dictaꝝ meliori. ¶ Preterea nos Alexander al's Uitorvdus de ꝯsensu serenissimi principis domini vladislai regis polonie fratris nr̄i charissimi. eligimus ad arma ⁊ clenodia nobilium Regni polonie. terraꝝ nr̄aꝝ lithuanie nobiles infrascriptos: quos ipsi regni polonie nobiles sil'. cum omnib⁹ q̄ ex eoꝝ stirpe originē suā ducunt. ad fraternitatis ⁊ ꝯsanguineitatis cōsorcia recepert. Et primo nobiles Lelÿrva monÿrvÿd Palatinum Uilneñ. Itē Zadora palatinuz Jarvnum Troczeñ. Rarva. Minigal Castellanum vilneñ. Lÿssÿ Sunigal Castellanum Troceñ. Jastrembcÿ seu Lazālrÿ al's Bolesthÿ. nagora vocatos Nemir. Tramblri hosticonē Topori Butrÿm. Itē Labancz al's Slrrinscÿ golÿgunt Poraÿe. Nicolauz bÿlÿmÿn Dambno Corervam. Odrorvansz vÿschegerd. Uadrvÿcz Petꝝ mōdigerth. dria: Nicolauz Tarvtigerd Habdanÿecz Johānē Gastoldi. Pollroza Uolczlronem Crvlrva. Grifones Brvtorvdum Srzenÿarva Jadaldum Pobodze Kalonem. Grzymala. Johānē Rÿmorvÿdorvÿcz. Zaramba gÿneth Conczervÿcz Pÿrszchala Darvxa Novÿna. Nicolauz Boÿnar Dzaloscha Uolczlronem Kocuthouicz Copacz. Gedorvoch Rola dangÿel Sirocomla. Jacobum Mÿngel Cattus marinus Uoÿsznar rvillrolervÿcz. Porvala Georgium Sangarv. Itē pomÿan Salra Bolÿrva Naczlronem Sarza Tverbuth Bolanga Monstvÿld. Bogoria. Stanislaum vissigin. Janina voÿssÿm dāczÿcouicz. Bÿcharva Monstold Srvinlra. Andreā dervlrnethovÿcz. Rolda mÿnimund Sesnilrorvycz Svlÿma Bodÿvÿl. Itez Nalancz Coczanum. Lodza Mÿczvsch. Gelÿthove. Gerdud Corczalrorve Czuppam. Bÿala Moydilonem Crvszolovÿcz. Uanzÿclr coÿczanum Srvlrorvycz. Czolelr. Johānē Ervil Bodzamba. Stanislaum Bvthovthorvycz. Osmorog: al's Geralth. Surgutes de Kyeslynn ⁊c̄. ¶ Quibusq̄dē armis clenodiis ⁊ ꝓclamatiōib⁹ p̄dicti nobiles ꝓceres ⁊ boyari terraꝝ Lithuanie. exnunc ⁊ in antea ꝑpetuis tp̄ib⁹ vbilibet

☞ Cōuentiōes necessarias in Lublÿn ā parczow poloni cū lithuāis celebrēt

☞ Eligunt̄ ⁊ nominibus ꝓprÿs specificantur dñi Litwanie de q̄bus armis ⁊ domibus Nobiliū polonie insignia sū psere ⁊ clenodia.

☞ Nomina dñorum tā spiritualiuz q̄ secularium in cōsilio presidentium exprimuntur.

gaudeant potiātur. put ip̄is p̄fati nobiles regni polonie vtifrui ꝯsueuer̄t ⁊ potiri. ¶ Ut āt corroboratōis ⁊ cautele vberioris om̄ia p̄missa accipiāt firmitatē p̄ntes fecim⁹ sigilloruz nr̄oꝝ munimine corroborari. p̄ntib⁹ ⁊ ꝯsentien̄. ac ratumhaben̄. Reueren̄ in xp̄o p̄rib⁹ dn̄is Nicolao Gnezneñ archiep̄o. Alberto Cracꝫ. Joh̄e vladislauien̄. Petro Poznañ. Jacobo ploceñ. Nicolao vilñ. Joh̄e electo leopol̄ metropol̄. Mathia przemisleñ. Michaele krijouien̄. gregorio vlodim̄. Sbigneo cameneczñ. electo eccl̄aꝝ ep̄is: chelm̄. ⁊ ceretñ eccl̄ijs vacañ. Necnō magnificꝫ validis ⁊ strēnuis Cristino Crac̄. castellāo Joh̄e ꝺ tharnorv cracꝫ Nicolao ꝺ mychalorv Sādom̄. Sādivogio ꝺ ostrorog pozñ. Mathia ꝺ vanschosche calissien̄. Jacobo ꝺ Cōijeczpolije sijradien̄. Joh̄e liganza lācicien̄. mathia ꝺ labijschijn brzestñ. Janussio ꝺ cosczijelecz gneucorvien̄ palatinis. Michaele ꝺ bogumilouijcze Sādom̄. Joh̄e ꝺ sczelroczijn lubliñ. dobeslao ꝺ olesnijcza voijniceñ. Floriano ꝺ Rokrijthnijcza vislicien̄. Cristino ꝺ cosijeglovij Sādeceñ. martino ꝺ Kolikrovo Gnezñ. Clemēte ꝺ mocrslro radom̄. Domarath ꝺ Kobijlanij beczñ. Mosticio ꝺ staschov Poznañ. Janussio ꝺ thvliscorv calissien̄. Martino ꝺ calinov siradien̄ Petro ꝺ Ulosczova dobrzijñ. Alb̄to ꝺ cosczol brzestheñ. Joh̄e ꝺ Lankroschijn lācicien̄. Cristino cruschuicien̄. Joh̄e ꝺ Laczuchorv zanichosteñ. Martino ꝺ lubnijcza brzezineñ. Stanislao gamrath polaneceñ. Joh̄e ꝺ bogumilouicze czechovien̄ Mathia Coth nakleñ. Grottoue ꝺ Jancouicze malogosteñ Juano ꝺ obichorv Srzenien̄. Janussio furman mijedzijrzeczeñ Castellanis. Sbigneode brzezije regni polonie marsalco. Petro Schaffranijecz succamerario. Martino ꝺ Uroczimovo vexillifero Cracouien̄. Paulo ꝺ bogumilouicze cracꝫ. Nicolao ꝺ strelcze Sādom̄. Nicolao ꝺ Czarnkorv Poznañ. Jakra Calissien̄. Andrea ꝺ Ludbrancz Cuijauien̄. Petro ꝺ vijdava Siradien̄. Nicolao de Suchidol Lublineñ. Petro de Thvr Lācicien̄. Judicib⁹ Actuz in oppido Hrodlo circa flumen Bug in parlamento seu congregatione generali die Secunda mensis Octobris Sub anno domini Millesimoquadringentesimotredecimo. Datum ꝑ manus Reueren̄ in xp̄o patris domini ep̄i Cracouien̄. Sup̄mi Cancellarij Regni Polonie nobis sincere dilecti. Scriptum v̄o ꝑ manus Czollrōis Canonici Sandomirien̄. Secreti nostri Notarij.

¶ Prelatoꝝ Lithuanie priuilegium tempe Uladislai Jagello ad regnum de ducatu assumptorum se regno ad cōmunia auxilia inscribentiū. Item ꝙ nullum alium q̄ Uladislaum Regē ꝑ dño habituri sunt. post mortē Uitorvdi. Item ꝙ cōmuni consensu d̄ vtroq; dominio Rex sit eligendus

In noie dñi. Amen. Tunc enim multis erroꝝ ⁊ dubioꝝ incōmodis prudēter occurrimus. dum gesta etatis nr̄e lr̄aꝝ apicibus ⁊ sigilloꝝ appēsionibus ꝑhennam⁹ Proinde nos p̄lati Principes Barones nobiles. Terrigene terraꝝ Lithuanie ⁊ Russie. viczt. Jacobus diuina ꝓuidētia Uilneñ. eccl̄ie Ep̄us. Dux Juan⁹ Olgimunti cum filiis suis. viczt Andrea ⁊ semcone ⁊ ceteri Mungaylo Gedigoldo fratre ⁊ ceteri. Czupurna Marschalco Semcon Jamunti Fedorius leonis cuz Juschkrone fratre Germano: gaschorv cum filio Talnvsch. Gyneyd cuz filio Milus et ceteris. Rynunth cum filio Davxha. Strzygoil. Kariconis Gyntolth Astolr cum fratre germano Dorgy. Gastolth cum przehgindo fratre germano. Nemira cum fratrib⁹ suis germanis Schugaylo Olizae vessilonis Uoinad Ruschilouicz Kyeßgailo. et Rumbold volimuntonis cum suis ceteri fratribus germanis Goligin Roman Mileykronis cum fratre Uolczkrone. ⁊ ceteri voischyund cum filio radiuilo volochkro. Cauothmonis cum fratrib⁹ Butoldmuntigailo Hannusch Montigerdonis cum fratrib⁹ suis Douogin Uischigirdonis. draunti cum veschkrone filio. Uolczkro vel vtrvicz Uolczkro Conschorvtouicz. Dogirdi Uoijnis rvrdzych. cum fratrib⁹ Goligind. Ueydimin Heschis Selkrovicz cuz cognationibus ⁊ genelogiis suis. necnō tota vniuersitas omniuz ⁊ singuloꝝ nobilium ⁊ terrigenaꝝ p̄dictaꝝ Lithuanie ⁊ Russie terraꝝ quoꝝ q̄ꝫuis nomina singulatim h̄ nō sunt exp̄ssa. ip̄oꝝ tñ ꝯsensus ad subscripta adest. acsi ꝓ insertis haberetur. Proinde Significamus q̄bus expedit vniuer

☞ Noia oim ⁊ singuloꝝ p̄ncipum p̄latoꝝ baronñ ⁊ nobiliū ducat⁹ lithuanie se et successores suos r̄gno polonie ꝑpetuo incorporātium.

sis. Quō eo tpe q̄ p̄lati. p̄ncipes barones ⁊ nobiles ⁊ cōitas terrigenaꝝ regni polonie diuina coopante clemētia serenissimuz p̄ncipē dn̄z Uladislauz regē polonie. sup̄mum ducē Lituanie heredē Russie dn̄m nr̄m gratiosissimum de gētilitatis erroribꝰ educentes in regē ⁊ dn̄m ip̄oꝝ assumpsert. ¶ Nos q̄z ip̄ius vestigia seq̄ntes almi spiritꝰ gr̄a eruditos. ad ipsoꝝ ꝯsortium catholicum inuitātes d̄ tenebris error⁊ vetusti per assumptōez sacre fidei orthodoxe recepert. Cum q̄bꝰ in fide facti vnanimes ⁊ ꝯsortes ad p̄fectionē catholicoꝝ op̄m. merito ⁊ op̄tune debemꝰ p̄ ꝯcordiā p̄petue aspirare. ¶ Pro eo p̄dicto dn̄o Uladislao regi polonie ⁊c̄. Et ip̄ius corone regno ac regnicol' polōie firma fide ⁊ inuiolabili spōsiōe p̄misimꝰ ⁊ tenore p̄ntiuz p̄mittimꝰ. toto posse ⁊ viribꝰ ꝯ insultꝰ q̄rumlibz hoim̄ eis assistere. ⁊ eos nullo exq̄sito color⁊ fuco vnq̄z deserere. s̄ ip̄os sine dolo ⁊ fraude: scz regē ⁊ coronā: regnuz ⁊ regnicolas polonie ⁊ eoꝝ necessitatibꝰ p̄petue adiuuare. eoꝝq̄z p̄fectꝰ. vtilitates. ꝯmoda. ⁊ bonum coe p̄agere. salubri ⁊ fid̄li dispōne: velut nr̄m p̄prium. qd̄ ⁊ ipsi nob̄ parimō tenebuntur facere viceuersa. ¶ Demum qr̄ p̄dictꝰ dn̄s vladislaꝰ rex ⁊c̄. dn̄s nr̄ g̃tiosus. ex spāli ꝯfidētia: magnifico ⁊ p̄claro p̄ncipi. dn̄o Alexādro al's vitorvdo duci Lithuanie ⁊c̄. ip̄m in p̄tē sue sollicitudinis assumēs. sup̄muz p̄ncipatuz terraꝝ eaꝝdē Lithuanie. Ceteroꝝq̄z dn̄oꝝ suoꝝ ducatꝰ. dedit ⁊ cōtulit: et ip̄m in eis d̄ manu sua statuit. ad vite eiusdē dn̄i duci Uitorvdi terminum vltimum ⁊ extremum. ¶ Pro q̄ eundē dn̄z vladislaum regē ꝯstātiori fiducia p̄seq̄ volētes. ⁊ p̄ut iustum ē ip̄m reddē certiorē. firma spōsione ⁊ irreuocabili p̄misso. sibi tenore p̄ntiuz p̄mittimꝰ q̄ sup̄mꝰ p̄dictꝰ p̄ncipatꝰ terraꝝ lituanie ⁊ ceteroꝝ dominioꝝ ducatꝰ vna cum bonis ⁊ ceter⁊ p̄rimonialibus ad eundē dn̄m ducē Uitorvdum p̄tinētibꝰ ⁊ cuz omnibꝰ castris. fortalitijs. districtibus. territorijs. ⁊ eoꝝ incolis pꝰ decessum ip̄iꝰ. ad ip̄m dn̄m Uladislaum Regez ac ad coronā regni hniꝰ polonie. iuxta tenorē lr̄aꝝ. p̄ p̄dictum dn̄m ducē Uitorvdum. eidē dn̄o Uladislao regi. ⁊ corone eiꝰ datarum dn̄t plene ⁊ integre deuolui ⁊ redire. Et nos etiā cuz nostris posteris atq̄z successoribus post decessum dn̄i ducis Uitorvdi p̄mittere predicto dn̄o Uladislao regi corone ⁊ r̄gno polonie adherere subijci obseq̄ ⁊ seruire sine dolo ⁊ fraude toto posse ⁊ viribꝰ tenebimur. ⁊ p̄ter ip̄m ad coronā regni eius-

☞ Lithuani fatentur se per polonos eruditos ⁊ ad ꝯsortium catholicū receptos fuisse.

Lithuani p̄mittūt se polonis auxilia: i oībus necessitatibꝰ prebituros.

☞ Alexander al's vitowdus dux magnus Lithuanie p̄ Uladislaū Regem Polonie cōstituit

☞ Vitowdi al's alexandri morte secuta offerūt se Lithuani Uladislaū Regē polonie in ducez suū suscepturos ducatūq̄z Lithuanie regno polonie incorporandū

Uladislaus Jaiellonis pijetrkouie ꝯstituit Sūmariū

dem. nunq̄ nobis alios vel alium dn̄m vl' dn̄os assumemus ¶ Illo etiā non ommisso. q̄ si dominus Uladislaus Rex predictus (quod deꝰ auertat) sine prole decesserit. extunc sine scitu et cōsilio eiusdem domini ducis Uitorvdi et nostro pariter Principes. Prelati. Barones Nobiles et cōmunitas Terrigenarum terrarum Regni Polonie. predicti sibi Regez ⁊ dominum non debent eligere seu locare Cuz quibus firmaz mutuam et constantem seruantes assistentiam in dulcedine fidei ⁊ visceribus Jesu christi perpetuam et irreuocabilem tenebimus vnionem. ¶ In quorum omnium fidem et testimoniuz euidentiamq̄ pleniorez. pro perpetuo robore Sigilla nostra presentibus sunt subappensa. Actum et datum in Uilno ip̄o die Sancte Prisce virginis et martyris. Anno domini Millesimoquadringentesimoprimo.

¶ Rege Polonie sine ꝓle decedēte nō dn̄t Poloni regē sine Lithuanis eligē. nec econtra.

1407

¶ Uladislaus Tercius Rex Polonie Confirmat iura et priuilegia Sigismundo magnoduci Lithuanie sup̄ Ducatu Magno. per diuum olim Uladislauum suum genitorem eidem Sigismundo concessa

In nomine domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Uladislaus Tercius dei gratia Rex Polonie. Necnō terrarum Cracouie. Sandomirie. Siradie. Lancicie Cuijauie Lithuanie. Princeps suprem⁹ Pomeranie Russieq̄ dominus et heres ⁊c̄. Significamus tenore p̄sentiuz tam presentibus q̄ futuris noticiam p̄ntium habituris. Qd̄ exquo preclarus et Magnificus princeps dominus Sigismundus dei gratia Magnusdux Lithuanie Russie ⁊c̄. Patruus noster p̄carus. omnē sinceritatis constantiam. erga Regnum Polonie nostrum. et nostram regiam presentiam semper gessit incorrupte. cuius rei nos memores. ⁊ pergrati dignium censuimus sibi ꝓinde. cordis puro zelo occurrere. ⁊ omnium q̄ decz gratitudine: hanc fidem ⁊ cōstantiam integram compensare

Sūmariū

Uladislaus Jaiellonis finit

De ꝯsilio ⁊ ꝯsensu oīm regni consiliariorū Uladislaꝰ cōfirmat libertates et lr̄as magnoduci Lithuanie.

¶ Unde ex certa nr̄a sciētia. sufficiētissima deliberatiōe p̄habita animo beniuolo ⁊ voluntate nr̄a vltronea: nr̄oꝝ p̄latoꝝ ⁊ baronum salubribꝰ freti ꝯsiliis. sibi dn̄o sigismundo Magnoduci nr̄o patruo charissimo. iura lr̄as. ⁊ p̄uilegia q̄ a nob̄ ⁊ felicꝫ memorie genitore nr̄o. dn̄o vladisl̄. rege Polonie. sup̄ ducatu magno. ⁊ q̄buscunq̄ bonis. ⁊ lib̄tatibus. sub q̄buscunq̄ datꝫ ⁊ tenoribꝰ existunt. q̄ hic hr̄e volumꝰ ꝓ insertis in omnibꝰ eaꝝ punctꝫ. ꝯditiōibus. positionibꝰ p̄ticul̄. ⁊ clausul̄ vniuersis. ratificamꝰ. innouamꝰ. gratificamꝰ. approbamus. ⁊ p̄sentis scp̄ti patrocinio ꝯfirmamꝰ decerneñ. ea robur obtinere ꝑpetue firmitatꝫ. Promittimꝰ insup̄ in v̄bo nr̄o regio p̄sentibus ⁊ spōdemꝰ easdē ip̄iꝰ lr̄as: iura: ⁊ p̄uilegia. rite et iuste emanata. ꝑ omnia rata atq̄ grata hr̄e. et incōcussa iugiter et inuiolabil̄r obseruare. et de eis satisfacere. Haꝝ quibꝰ sigillum nr̄e maiestatꝫ ē appēsum testimonio lr̄aꝝ. Datum in oppido Pytrlꝛorv in parlamēto generali Feria tercia ꝓxima pꝰ festum sctē Lucie v̄ginis. Anno domini. M. cccc. xxxviij. Pñtibus ibidē Reuerēdissimo ⁊ reuerēdis in xp̄o patribꝰ dominis Uincētio sctē Gnezneñ. eccl̄ie archiep̄o ⁊ p̄mate. Sbigneo Cracouieñ. Uladislao Uladislauieñ. ep̄is. ⁊ Andrea de Bnijn Electo confirmato eccl̄ie Poznanieñ. Ac magnificis nobilibus ⁊ strēnuis viris Joh̄e d̄ Czijszorv Castellano cracouiensi. Dobeslao de Senno Sandomiriensi. Martino de Slarvlꝛorv Calisieñ. Alberto de Male Lancicieñ. Johanne de Lichni Brzestenſ. Jarando de Grabije Juniuladislauieñ ⁊ Petro Odrorvās d̄ Sproua Leopolieñ. Pallatinis dobrogostio de schamotuli Poznaniensi. Clemente Uantroplꝛa d̄ strzelcze Sandomiriensi. Laurentio Zaramba de calynoua. Siradiensi. Castellanis Johāne de Oleſnijcza. Marsallꝛo ⁊ Andrea de Lubijno thezaurario regni polonie. ⁊ alijs dignitariis Baronibus Militibus ⁊ nobilibꝰ testibꝰ circa premissa. Datum ꝑ manus magnifici ⁊ generosi virorum Johānis de Conyecz Polye cancellarij ⁊ Petri Uoda de sczelꝛoczyn Uicecācellarij regni Polonie nobis sincere dilectoꝝ.

1438

Ad relationem Magnifici Johannis de Conyeczpole R. P. Cancellarij.

Prelatorum Lithuanie.

Sūmariū

¶ Tempore Johānisalberti Regis polonie ⁊ Alexandri magniducis Lithuanie Barones ⁊ Consiliarij Magniducatus Lithuanie confirmant inscriptiones per antecessores eorum cum Regno Polonie factas.

In noīe dñi Amē. Ne gesta etatis nr̄e tp̄s ⁊ vetustas abolēt: inuētum ē vt ad mēoriā posteritatꝭ lr̄aꝝ apicibꝰ. ⁊ testiuz ānotatiōe deducātur. Proiñ nos p̄lati barones nobiles ⁊ vniuersitas terrigenaꝝ magniducatꝰ lithuanie. vicz. Albtꝰ vilñ Johes Luceorieñ. Martinꝰ medniczeñ. eccl̄iaꝝ dei gr̄a ep̄i. Nicolaꝰ Radzivilouicz Palatinꝰ vilneñ. ⁊ magniducatꝰ Cācellariꝰ. dux Alexāder Jurgevicz de Holschani Castellanus vilneñ. ⁊ capitāeꝰ Grodneñ. Johes Jurgevicz d̄ Zabrzeze Palatinꝰ troczeñ. ac sup̄mꝰ magniducatꝰ marsalcꝰ. Stanislaꝰ Janouijcz. Castellanꝰ Troczeñ. ⁊ capitaneꝰ terre Samogittaꝝ: Georgiꝰ paczovijcz poloczñ. Gregorius Oscij lrouicz curie marsalcꝰ. ⁊ ī merecz. Nicolaꝰ nicolai radziuilovicz pincerna ducal. ⁊ ī bijels lro. Jacobꝰ dovoij nouicz. drohieñ. Stanislaꝰ potraschlrovijcz Lideñ. Johes Lithaor nouogrodeñ. Stanislaꝰ michael Potkovijcz: Brzesteñ Albtꝰ Janovijcz vexillifer ⁊ Cavneñ. Nelrrasch Uolothcouicz in belzijcza. Petrꝰ Radijvijlovicz succamerariꝰ ⁊ in Eijxijschlri Nijemira Grzijmalijcz melnijczeñ. Nicolaꝰ Jundijlovijcz in dubijcza. Georgiꝰ mōtontovijcz. Alexāder motigordovicz capitanei Marscalci ⁊ tenutarij. Significamꝰ tenore p̄ntiuz q̄bꝰ expedit vniuers. Quō lz vniōes ⁊ federa inter h̄ dñia vicz regnuz pol̄e ⁊ magnumducatuz lithua. t̄rasq̄ eisdē sb̄iectas a tp̄ibꝰ lōge retroactꝭ sb̄ rege poloñ vladislao al̄s Jagello ⁊ sb̄ magnoduce lithuanie alexādro al̄s vitorvdo inita ⁊ ꝯstituta hucusq̄ inuiolate s̄uētur. Postq̄ v̄o serenissimi p̄ncipes dñi nr̄i gr̄osissimi sup̄ ip̄a dominia In regē polōie serenissimꝰ dñs Johesalbtꝰ. in magnuz v̄o ducē lithuanie serenissimus dñs alexād̄ dñi nr̄i gr̄omi diuina dispōne assumpti st. placuit p̄latꝭ baronibꝰ ⁊ nobilibꝰ regni polonie fratribꝰ nr̄is. sil̄r ip̄i nob̄ iaz defctō fecer̄t. ⁊ p̄ nr̄as nouas lr̄as ī scp̄tiōes añcessoꝝ nr̄oꝝ sup̄ hmōi federibꝰ ꝯfirmaremꝰ Quaꝝ q̄dē lr̄aꝝ v̄buz d̄ v̄bo tenor seq̄tur ⁊ ē tal̄. ¶ In nominie dñi amē. Ad p̄petuā rei memoriam Sator rerum omniuz Cuius oculus penetrat vniuersa. ⁊ sciētia nunq̄ extinguitur in rebꝰ humāis q̄s obliuionis caducꝭ momentis cōstat subiacere: vt memoria eaꝝ

¶ Prelati vniuersiq̄ cōsiliarij quorū noīa hic describuntur. ⁊ tota communitas magniducatus Lithanie inscribunt se regno polonie.

Radziwilowicz

Jurgiewicz

Jundylowicz

¶ Insertio antiq̄ p̄uilegij tp̄e vladislai iagello. ⁊ Vito vdi editi.

remaneat apices litterarum. alti consilij prouideñ ordinauit. quarum presidio rerꝝ ordinatiões pacta et tractatus cõseruã tur. Proinde nos moniuitus Palatinus Uilneñ. Jarvinis. Palatinus Trozeñ. Mijngal Uilneñ. Sungal Troczeñ. castellani Nijenijr Ostijlr Butrim Golignith. Nicolaus Bijlim̃. Coreijorva rvissigert. Petrus Montigerd. Nicolaus Tarvtigerd Johes Gastorvdi Uolczlro Culua Buschorvdus Jadath Ralo. Johannes Rimorvidorvijcz Gijnenth. Conczeuicz Doxa. Nicolaus Bijeijnar Uolslro Kochuthorvijcz. Jacob⁹ Mingel Uoijßnarvijrlrolorvijcz Gregorius Sangarv Salra naczlro rverbuth Monsthivijld. Stanislaus Uissigijn Uoijschin. Damenlrorvijcz Monstold. Andreas devlrnetorvijcz. Munimunth de Sesnilrovicz. Roduil Coczanus Miczuch. Gerdud Czuppa Uoijdzijlo. Cossilovijcz. Coczanus Sulrorvijcz. Johannes Eijvijld. Stanislaus Buthorvtovijcz. Surgutes de Reschijnlri. Significamus tenore presentium q̃bus expedit vniuersꝫ p̃ntibus et futurꝫ p̃sentiuꝫ noticiã habituꝝ. Qꝛ qꝛ serenissimoꝝ p̃ncipuꝫ dñoꝝ Uladisl. regꝫ polonie ꝛc̃. ꝛ Alexãdri al's vitorvdi. magniducꝫ Lithuanie dñoꝝ nr̃oꝝ g̃tiosissimoꝝ ꝯcessiõe ꝛ indulto. Arma q̃b⁹ vti insolituꝫ fuit nob̃ ꝯria ꝯsuetudine obsisteñ ad insigniẽduꝫ nõis nobilitatꝫ nr̃e titulum a baronib⁹ nobilibus ꝛ ꝓcerib⁹ suis ordine geniture ꝯxer̃t recipim⁹ ꝛ ad gr̃as lib̃tates ꝛ immunitates p̃uilegia exẽptiõis ꝛ multa alia bñficia ꝛ p̃rogatiuas q̃ nob̃ ꝑ dcõs dños gratiosos Uladislaum regẽ polonie. ꝛ Alexãdrum magnumducẽ lithuanie munifica sunt ꝯcessa largitiõe. ꝛ lr̃aꝝ patrocinio munita interuentu ip̃oꝝ: ꝛ studio ꝓmoti extitim⁹ ꝛ ꝓuecti ꝓmiser̃tq̃ suis patẽtibus lr̃is. adhuc q̃ poterint diligeñ bonuꝫ ꝯmodum ꝛ ꝓfcm̃ status nr̃i et honoris vbilibꝫ ꝓmouẽ. ꝛ nunq̃ in aduersitatibus nr̃is ꝛ nc̃citatib⁹ nos deserẽ: ꝫ sꝑ ꝯ oim̃ inimicoꝝ nr̃oꝝ insidias ꝛ insult⁹ auxilijs ꝯsilijs ꝛ fauorib⁹ suis ꝓseq̃ ꝛ iurare hoꝝ intuitu voleñ tot bñficioꝝ merita cõpẽsare ꝛ ipsis dig̃s vices ꝓ eis impẽdẽ ne disparitatꝫ in nob̃ aut ing̃titudis cõtagia ꝛ ineq̃litas lr̃aꝝ cernerẽtur vẽdicare. ꝫ vt sꝑ vnanimis idẽptitas inter nos r̃maneat ꝛ voluntas animorum. Sicut idez cultus et religio fidei obseruatur vniuersaliter vniuersi ꝛ singulariter singuli nostris nominibus ac vice omnium Nobilium Boijarorum Procerum ꝛ Incolaruꝫ terraꝝ Lithuanie

bona fide in verbo nostro constanti et fideli. omni dolo fraude. et colore amputatis et remotis promittimus. pollicemur vouemus spondemus et iuramenti nostri ministerio. strictiꝰ nos obligamus. Nunquā prefatos prelatos barones Nobiles et Proceres regni. ⁊ ipsum Regnum Polonie p̄dictuz in omnibus eorum necessitatibus et aduersitatibus deserere. sz semper ipsis contra omnium inimicoꝝ eorum insidias ⁊ insultus consilia auxilia et fauores fideliter ministrare. Et nulli lites bella aut guerras preter scitum et voluntatem et consensum consilium et requisitionem ipsorum et eorum successoꝝ. indicere facere vel mouere: prefatosq; dominos Uladislauz Regē Polonie. et Alexandrum. al's Uitorvdum Magnum ducem lithuanie. et eorum successores Reges Polonie ⁊ duces Magnos lithuanie nullis temporibus deserere quoquomodo. sed semper ip̄is. sine dolo et fraude fideliter adherere. omni cōsilio. auxilio et fauore. Preterea promittimus. prout supra. Qꝛ defuncto prefato domino Uitorvdo Magnoduce lithuanie nunq̄z eligemus assumemus et recipiemus in Magnumducem lithuanie vel dominum. nisi quē prefatus dominus Uladislaus Rex si vita potietur lōgiore vel eiꝰ successores ⁊ p̄lati Barones nobiles et proceres. Regni polonie duxerint eligēdum statuēdum vel locādum. Et viceuersa prelati Barones et Nobiles regni Polonie Rege p̄fato quod absit sine liberis et successoribus legittimis decedeñ sine scitu ⁊ consilio illustris. dn̄i Alexandri. al's Uitorvdi magniducis Lithuanie si superstes remanserit. ⁊ nostro eligere non debebunt. vt autē corroborationis ⁊ cautele vberioris omnia premissa accipiant firmitatem fecimus sigillorum nostroruz munimine roborarie Actum in oppido Hrodlo circa flumen Bug in Parlamento seu congregatione genarali die secunda mensis Octobris. Anno domini. Millesimoquadringentesimotredecimo. Proinde nos prelati Barones proceres et nobiles Magniducatus Litbuanie p̄fati preuidētes qꝛ vetustate tēporum multa in ambiguitate veniunt per quā ne q̄d incōmodi eueniat dignum censuimus prouidere volētes igitur ne articulus de electione serenissimoꝝ dominorum nostrorum tam regis polonie q̄z magniducis Lithuanie in preinsertis litteris breuitate. verborum contextus aliquid ambiguitatis imposteꝝ inducat. cupientesq; prefatos p̄latos barōes

¶ De ⁊ suos posteros domī Litwani obligant supra ⁊ infrascripta tenere sb iuramento.

1413

¶ Nō dñt dñi lithuani magnū duces sine scitu consilio et cōsensu dñoꝝ polonoꝝ. Ecōuerso dñi poloni dñm Reges polonie absq; scitu cōsilio ⁊ cōsensu lithuanoꝝ eligere.

⁊ ꝓceres regni polonie in ip̄o articl'o Electiōis. pares nob. vt dcm̄ ē efficere. ¶ Addiciētes declaram⁹ Q̄ defuncto magno duce Lithuanie sine scitu ⁊ consilio prelatoꝝ et Baronum ꝓcerum ⁊ nobilium regni polonie fratrum nr̄orum ad electionem magniducis noui nō ꝓcedemus. sed cum ipsis pariter si vocati tp̄e congruo venire voluerint Magnumducem et dominum eligemus pariformiter defuncto rege Polonie prefati prelati ⁊ barones regni polonie sine scitu et ꝯsilio prelatoꝝ ⁊ baronum Magniducatus Lithuanie ad electionē noui Regis nō procedant. sed pariter cum prelatis ⁊ baronibus Magniducatus Lithuanie si vocati tempore congruo voluerint regem et dñm eligent. quibus ita vt premittitur stantibus ⁊ in posteꝝ obseruandis de certa sciētia omnium alioꝝ p̄latoꝝ baronuꝫ ꝓceꝝ ⁊ nobilium magniducat⁹ lithuanie fr̄m nr̄oꝝ inscp̄tōnuꝫ p̄inb̄tā p̄decessoꝝ nr̄oꝝ suscipim⁹ ratificam⁹ suscipimusq; ⁊ ꝯfirmam⁹ ꝑ p̄ntes obligañ se nr̄is nominib⁹ ac vice oim̄ prelatoꝝ baronum procerum et nobilium Magniducatus Lithuanie bona fide in verbo nostro constanti ⁊ fideli omni dolo fraude ⁊ colore remotis ꝓmittimusq; pollicemur ac vouemus: et nostri iuramenti prestiti onere et ministerio. strictius nos obligamus ipsam preinsertam inscriptionē cuꝫ reformatione ⁊ declaratione articuli de electione serenissimorum dominoꝝ nostroꝝ vt p̄mittitur in omnibus suis articul' clausulis punctis ⁊ sententijs firmatum. tenere perpetuoq; et inuiolabiliter obseruare. Et si que alie singulares inscriptiones inter nos prelatos et barones Magniducatus Lithuanie. ac prelatos et Barones regni Polonie forent que cōmunem vtrinq; honestatem lederēt quas antecessores nostri nō tenuerint. tales nos quoq; non recepimus neq; tenebimus. vt autem omnia premissa perpetue firmitatis robur obtineant presentibus litteris sigilla nostra sub appendi iussimus. Datum Vilne in Conuentione generali. quarta et vicesima mensis Julij. In vigilia sancti Jacobi apostoli. Anno domini. Millesimoquadringentesimononagesimonono.

☞ Non sunt tenē de inscriptiōes q̄ cōmunem lederēt honestatem.

1499

¶ Pax et concordia inter Uladislaum Regem Polonie ⁊ Conradum de Jungingen Magistrum Prussie Racione granitierū.

In nomine sancte ⁊ indiuidue trinitatis. Amē. Frater Cōradus de Jungingen Magister generalis ordinis btē Marie hospitalis Jerosolimitañ. d̄ domo theutonica Uniuers̄ p̄ntib⁹ ⁊ futuris presentium noticiam habituris. Salutem et rei geste ad perpetuā memoriam cognoscere veritatē Cum auctor pacis ad vnitatē ⁊ pacē sp̄m suis rigorosis mādatis quottidie nos inuitet ¶ Dignum arbitramur: vt inueterate displicētie guerre ⁊ offense ꝯ serenissimum p̄ncipē ⁊ dn̄z dn̄m Uladislaum Regē polonie sup̄mum ducē Lithuanie et heredē Russie: suosq; ꝓgēitores q̄ ad terras Lithuanie ⁊ russie ꝑ nos nr̄m quoq; ordinē intuitu orthodoxe fidei diuci⁹ exagitate ī pacē ꝑpetuā r̄missionē ⁊ ꝯcordiā ꝯmittētur. ¶ Hinc est qd̄ nos de exp̄sso ꝯsensu Cōpreceptoꝝ nr̄oꝝ cum dicto serenissimo dn̄o Uladislao anno die ⁊ loco infrascp̄tis certum terminum placitoꝝ ꝯcorditer celebrauim⁹ sup pace inter nos ⁊ terras ordinis nr̄i ex vna. ⁊ sup̄dcm̄ dn̄m Regē ⁊ terras suas viczt Lithuaniā ⁊ russiā ꝑte ab altera faciēda ꝑpetuo ⁊ firmāda. varijs p̄missis tractatib⁹. tādē vt seq̄tur ꝯcordauim⁹ in hunc modum. ¶ In p̄mis ꝓmisim⁹ ⁊ p̄ntib⁹ bona fide ꝓmittim⁹. q̄ ex nunc ⁊ inantea tenebim⁹ pacē inuiolabilē ⁊ cōcordiā cum sup̄dicto magnifico dn̄o Uladislao rege Polonie suis catholicis heredib⁹ ⁊ successoribus ac p̄latis ⁊ ecclesijs omnibus quoq; terris suis ꝑ Lithuaniā et Russiam terraꝝq; incolis ꝑpetuis tēporibus obseruare. ¶ Nec vnq̄ volumus ⁊ debebimus aliquā ligā inire. aut facere ꝯ dcm̄ Uladislaum suos quoq; catholicos successores terraꝝ Lithuanie ⁊ Russie. cum dominijs aut alijs hominibus ⁊ rancore quolibet postposito. omnes ⁊ singulas iniurias nobis et nostris ꝑ se. vel ꝑ alios quomōlibet illatas remittimus penit⁹ ⁊ offensas. ¶ Insup limites ⁊ terminos inter nr̄os ⁊ dicti dn̄i regē terras. viczt. lithuanie ⁊ Russie distingui fecim⁹ ⁊ mōis distinguim⁹ infrascp̄tis. In p̄mis ī cipiēdo ī q̄dā insula Sarvyn dicta vulgariter sitta in fluuio dcō Memla h̄nte in se insulā.

¶ Magr̄ ordinis de ꝯsensu cōpreceptorū suoꝝ iniuit cōcordiā cū rege polonie ꝓdie ⁊ tp̄e h̄ exp̄ssis

☞ Magr̄ ordinis ꝓmittit s̄uare ꝑpetuam pacē cū rege polonie ⁊ suis successorib⁹ xp̄ifidelibus.

☞ Magr̄ ordīs nō dz cū aliquo inire ligam ꝯ regē polonie et suos successores catholicos in terris lithuāie ⁊ russie. Iniurie ⁊ rancores illati etiā dimittuntur.

☞ Limites ⁊ termini int̄ terras ordinis teuthōici ⁊ t̄ras russie ⁊ lithuanie distīguūt̄ mō hic ꝯtēto.

Ron[illegible]ider. Quequidem insula tota apud ordinem ꝑmanebit tꝑibus affuturꝛ ab hinc directe ꝓgrediendo ad fluuiuꝫ dictum Norvesse in decliuio seu ville ꝯtinue sub silua dicta. Heyligenvalth ab hinc dcm̄ fluuiuꝫ sequendo in medijs fluctibus vsqꝫ ad Vijsrvilten. ascendendo ab hinc linealr̄ et directe eundo ad quendā lapidē magnum dctm̄ Roda iacentez in fluuio dicto. a. ⁊ Roda vulgariter nuncupatum ab isto lapide. ascendendo sup̄ stagnum dctm̄ Sinarden ab hinc directe eundo vsqꝫ ad viam vulgariter nuncupatam. der Brengelisscherveg. ab hinc directe vsqꝫ in Nouenrithen. ab hinc linealiter ꝓcedendo v̄sus finez seu aciem merice dicte. vulgariter heyde ad locum vbi fons oritur. a dicto fontis ortu ꝓcedēdo per directum in solitudinē quandā cōmuniter Viltnisse dcāꝫ vbi fluuius eglosse ortum habet. ab hinc directe eundo ꝑ medium dicte solitudinis. vsqꝫ ad terminos et gades illoruꝫ de Ploschlrorv. ⁊ hij omnes termini sitti sunt versus Liuoniaꝫ Ascendendo v̄o v̄sus Prussiam termini subscp̄ti. ꝑ dcm̄ ordinem ꝑpetuo sine quolibet ꝯtradictionis obstaculo. habebuntur. Incipiēdo a supradicta insula Sarvijn in directuꝫ procedendo. vsqꝫ ad fluuium dictum Suppe. ab hinc procedendo ad locum ortus sui. ab hinc ꝓgrediendo vsqꝫ ad fluuium qui effluit a lacu dicto Mothensehe. ⁊ dicitur cōiter Methenslij ab hinc ꝑ descensum fluuij vsqꝫ in fluuium dictum Beber. deinde dictum fluuium sequendo vsqꝫ ad Miliare ꝓpe fluuium qui Nare dicitur. ⁊ ab hinc directe eundo vsqꝫ in dictum fluuium Nare. ¶ Ceteꝝ ꝓ nobis nostro ordine omnib⁹ nostris successoribus renunciamus omni impetitiōe ⁊ iure q̄ in predictis domini Regis Vladislai terris videlicꝫ Lithuanie ⁊ Russie sitis terminos supius expressos v̄sus dictas terras habuimus. vel habere videbamur: insuper terre ⁊ dominia de magno Nouohroden qualitercunqꝫ siue per nos: nostrum ordinem. Aut ꝑ supradictuꝫ serenissimum dn̄m Vladislaum. aut ꝑ suos ꝯiunctim ⁊ diuisim acquesite fuerint: vl̄ al's q̄litercunqꝫ ad nr̄m ordinē deuenerīt easdē ac eadē dict⁹ dn̄s rex obtinebit. nec vnq̄ꝫ bona fide quominus easdē detineat impediem⁹ ¶ Preterea volumus ꝙ hōies sepedicti dn̄i regꝛ ⁊ suoꝝ successoꝝ in terris Litrvanie ⁊ Russie ꝯstituti. in omnib⁹ terris ordinis mercari ⁊ negociari libere valeant. absqꝫ theloneis. alijsqꝫ exactionib⁹. quos etiā tenebimur sicuti nr̄os Saluis

☞ Renunciat magister et ordo alijs terminis ⁊ oīb⁹ bonis ad nouohrod pertinentibus.

☞ Homines de Russia et Lithwania libē mercari possunt absqꝫ theloneis in terris magistri ordinis.

tñ theloneis ab olim institutꝫ. ac q̄bus libꝫ edictis nr̄is editis et edendis. in terris ordinis q̄bus nr̄i artātur. ⁊ dicti dñi Regis suoꝝq; successoꝝ homines ꝑ Lithꝛvaniā ⁊ Russiā sunt artati. ¶ Itē Ordine nr̄o in expeditione cōmuni. cuꝫ p̄nominato dño Rege et suis successoribꝰ. ⁊ ip̄oꝝ hominibus ꝑ Lithꝛvaniam et Russiā exñte q̄tquot ip̄i captiuauerint suos habeant vt captiuos ¶ Excessus q̄ꝫ ꝑ dicti dñi regis: suoꝝq; successorum homines in p̄dictis terris q̄litercunq; ꝯmissos Capitaneus exercitꝰ eorundē: eosdē libere iudicabit. ¶ Excessus v̄o cōmunes ꝑ vtriusq; exercitꝰ homines ꝯmissos Capitanei vtriusq; exercitꝰ. sil' ⁊ ꝯmuniter iudicabunt ¶ Nullos insuꝑ armigeros. dños milites vasallos. vel alteriꝰ cuiuscunq; generis homines etiā si christifideles fuerint. in dānum seu p̄iudiciuꝫ dicti Magnifici dñi Uladislai. aut suoꝝ vnq̄ꝫ ꝑ terras nr̄as sciēter ire ꝑmittemꝰ. ꝫ impediemus et ꝓhibebimꝰ iuxta posse. ¶ Deniq; emēs ꝓscriptos seu bānitos de sup̄dictꝫ terris p̄fati dñi Regis nō recipiemꝰ ad terras nr̄as Maxime q̄ ī sui vindictā homicidia. vel incēdia eiusdē dñi Regis vl' suoꝝ successoꝝ. hominibꝰ ī p̄missis terrꝫ Lithꝛvanie cominātur ⁊ Russie. ¶ Preterea ꝑ terras dicti dñi Regis. suoꝝq; successorum catholicoꝝ videlicꝫ Lithꝛvanie ⁊ Russie ꝯ quoscunq; nunq̄ꝫ traducemꝰ exercitum aut traducē ꝑ quēcunq; faciemꝰ nisi exp̄sse fuerit de voluntate dicti dñi regis suoꝝq; sucessoꝝ q̄ obtēta dānum neq̄quā ip̄is. ac ip̄oꝝ hominibꝰ inferemus. ¶ Preterea ꝓmittimꝰ ꝙ nullos fratres ⁊ ꝯsanguineos ip̄iꝰ dñi Regis fugitiuos seu alios q̄scunq; erroneos per q̄s dñs Rex et regnum polonie ac terre Lithꝛvanie ⁊ Russie possent molestari durāte pace. debebimus ad terras nr̄as recipe vel fouere. ¶ Omnia v̄o singl'a p̄missa ī articl'is p̄missis ⁊ eoꝝ q̄libet ꝯtēta. bona fide ꝓmittimꝰ ꝓ nob: toto ordine nr̄o. firmiter ac inuiolabiliter obseruare. nec vnq̄ꝫ ꝯueniemus. aut contrauenieñ ꝓcurabimꝰ ꝑ q̄scunq;. arte rōe. ingenio de iure vel de facto. ꝯsilio vel auxilio. publice vl' oculte. ¶ In q̄ꝝ omnium euidēs testimoniuꝫ ⁊ fidē. de ⁊ suꝑ omnibꝰ p̄missis. p̄ntes lr̄as nr̄i Maiorꝫ sigilli munimine mādauimꝰ ꝯmuniri. Datuꝫ ī fluuio dicto Uisla ꝓpe Castruꝫ Raczanß dioc̄ Uladislauieñ feria q̄nta ꝓxima añ festum sc̄e Trinitatꝫ. Anno dñi. M.cccc iiij. Haꝝ reꝝ testes sunt Reuerēdi ī cristo p̄res ⁊ dñi. dñs Arnoldus Ep̄s Culmeñ. ⁊ dñs Joānes Ep̄s pomezanieñ. ac honorabiles et Religiosi viri fratres ordo ⁊ commendatores.

¶ Ordo q̄ñcūq; cū rege polonie ꝓ tpe exñti ī cōi expeditōe fuerit. q̄scunq; captiuauerit ꝓ suis habebit.

¶ Excessus ꝑ hoīes regis q̄lr̄cunq; ꝑpetratos Capitaneus exercitꝰ iudicabit.

¶ Excessus ꝑ hoīes hincīde cōit̄ ꝯmissi ꝑ Capitaneos vtriꝰq; exercitꝰ iudicādi.

¶ Armigeri. milites vasalli ⁊ al's q̄cūq; hō ī dānū regū. ñ ꝑmittētur trāsire per terras ordinis.

¶ Proscripti et de Regno polonie bāniti ꝑ mgr̄m ī suis terris nō tenebūtur

¶ Per t̄ras Russie ⁊ Lithwanie catholicorum mgr̄ ordis ñ traducet exercitū ꝯ quēcūq; absq; cōsensu regio.

¶ Sanguine iūcti regi fugiētes ad terras ordis ꝑ q̄s Regnum posset molestari nō dñt ab ordine suscipi ⁊ foueri

¶ Magister ordis ꝓ se ⁊ ꝓ toto ordie ꝓmittit oīa sup̄dicta seruare

¶ Muniuntur lr̄e maiori Sigillo magistri ordinis

1404

¶ Priuilegium pacis et concordie per Uladislaum Jagellonis. tunc polonie ⁊ postea hungarie Regem in Bresczije Cuijauie facte. cū Paulo de Rusdorff Magistro prussie que facta erat Anno domini. Millesimoq̄dringentesimotricesimo sexto presentibus Magnoduce Lithrvanie Sigismundo eiusq̄ filio Michaele. itē ducibus Stolpensi et Mazouie. et vniuersis de Regno. et de Magnoducatu Lithrvanie. prelatis Baronibus. et consiliarijs. in fine priuilegij sb̄scriptis quod sic sequitur

1436

In nomine domini Amē. Ad ꝑpetuā rei memoriā: Cōuenit actus hominum qui vetustate cadunt. et successu tp̄is in obliuionē vertuntur solidis scripturaꝝ et testium fundamētis ꝯmēdare In quoꝝ custodia nullis marcescunt tp̄ibus. ꝫ sp̄ iugis ꝑhēnatione memorie incōmutabiles seruātur. Proinde Nos Uladislaus deigr̄a Rex polonie. Necnō terraꝝ Cracouie. Sandomirie Siradie. Lancicie. Cuijauie Lithrvanie princeps supremus. Pomeranie. Russie. ⁊c̄. Significamus tenore presentium quibus expedit vniuersis presentibus et futuri notitiā presentium habituris Quō cum diuini dispensatione cōsilij. huius Regni recepim⁹ gubernacula. ad h̄ q̄q̄ tm̄ in terris obtinuimus principatum vt ꝓpensiori cura. et vigilātia nr̄a. semper studia extēdamus per que pacis desiderāda trāquillitas inter Christifideles: ex quorum discordia. nō solum terrarum ⁊ vrbium. ꝫ ꝓuinciaꝝ atq̄ Regnoꝝ resultant excidia. ꝓut in plerisq̄ lugenda atq̄ calamitosa exempla mortalibus exhibēt argumēta ꝓcurari queāt et ꝓcurata auctore pacis. de Trono sue ineffabilis maiestatis. atq̄ potētie cōcludi et medijs salutaribus stabiliri ac extolli felicibus incrementis. ¶ Et attendeñ. ꝙ nō nisi ī pace

pacis opifex deus perfecte coli valeat: ⁊ ea nihil in mundo exoptari possit preciosius aut desiderabilius ꝯcupisci. hunc est ꝙ nos nō absq; interna compassione. ⁊ graui cordis amaritudine recensentes quot et quāta mala ex guerris et dissensionibus ꝓcedant. quotq; ex ꝯtentionibus et bellis si ea mortales agāt odia hominum. nō siue etiā animaꝝ ⁊ eterne salutis dispendijs ac excidijs Ciuitatum prouinciaꝝq;. ⁊ terraꝝ ac ī illis degentium interitus subsequātur. diuinus deperit cultus. ⁊ sanguinis effusio oritur. Cunq; talium discordie atz bella nō solum se suosq;. sed etiam alios plurimos tractura sunt. veri silr in precipicium et ruinam. ¶ Propterea supremis affectibus exoptātes. vt nō crescant iurgia. ꝫ iuxta magistrā bonoꝝ omnium caritatē. que nihil sapit extraneum. nil asperꝝ. nil cōfusum. ymmo ꝓpria virtute nutrit ꝯcordiā. dissociatos iungit pacē et vnitatē ꝯsolidat. ad laudē et gloriā omnipotentis dei et beate Marie viginis gloriose. totiusq; Jerarchie celestis. propagationē fidei. cultum iustitie. et religionis christiane salutiferum incremētum a guerris deflēdis. excidijs displicentijs. odijs rancoribus. et offensis inter nos Uladislaum regē polonie. ⁊c̄. Sigismundum Magnum ducē Lithvanie. ⁊c̄ predictos. et inclitum Kazimirum germanum nostrum Semouitum: Kazimiꝝ: Uladislaum: Boleslauz: Mazouie ac Boguslaum Stolpeñ. et pomeranie duces Regum polonie Terrasq; nr̄as Magniducatꝰ Lithvanie Russie Mazouie Stolpeñ. et Uoijeuodam Moldauie et alia dominia nob̄ subiecta ex vna. et Magnificum et Religiosum dominum Paulum de Rusdorff ordinis beate Marie Theutonicoꝝ Jerosolimitani. et ordinē suum ac terras eiusdē ordinis Prussie Almanie Lirvonie ⁊ alias oēs ei subiectas parte ex altera. nouissime graui offensione et iactura exortas. nr̄e mētis ꝓpositum retrahere decreuimus. et ea que durantibus hmōi cōtrouersiarum ⁊ guerraꝝ turbinibus: circa bonnz reipublice sunt diruta et destructa. per pacis integritatē ad statum cupieñ reducere quietum et tranquillum. Cum eisdem magistro: fratribus et ordine ipsius terris Prussie Almanie et Lijrvonie. subditis. et sequacibus eorundē ꝑpetue pacis ⁊ inuiolabilis federis vnionem. elegimus. assumpsimus. suscepimus et iniuimus. eligimusq;. suscipimus. assumimus. ⁊ inimus tenore presentium mediāte omni tp̄e ꝑpetue duraturā quā sb̄ fide et

☞ Pax qua nil preciosius ē: ꝯmēdatur

☞ Caritatis Cōmendatio

honore ac iuramētis corpal'r p̄stitis. sine dolo et fraude ꝓmit-
timus vigore p̄ntium obꝑuare. Et vt ip̄a vnio cuz tāta d̄libe
ratiōe ⁊ maturitate ꝯcepta. ad firmuz ⁊ ꝯstātē ordinē iugiter
obꝑuāduz r̄ducatur: ip̄az ꝑ articl'os ī frascp̄tos oī no duxim⁹
r̄gulāduz ¶ Imp̄mis Q̄ inter Nos regē: Magnumducē. ⁊
duces p̄dictos regnuz polōie Magnñducatuz ⁊ tras Lithrva
nie Samogitaꝝ Russie Mazouie Stolpeñ. ⁊ Uoijuodam
Moldauie. et alioꝝ dominioꝝ ⁊ sb̄ditoꝝ nr̄oꝝ ab vna. Et p̄-
dictum Mgr̄m generalē ⁊ ordinē. terras et sb̄ditos ip̄ius. tā
in Prussia Almania. q̄ꝫ Lijrvonia ⁊ Noua marchia ꝑte ex al
tera. oēs dissensiones ꝯtrouersie ⁊ dāna inter ꝑtes hincinde
facta. dimissa ⁊ total'r sopita dñt esse: Nec illoꝝ d̄ cetero aliq̄
mētio. aut mēoria. ⁊ signāter ī q̄relis. aut ī detractionē ꝑtiuz
corā quibuscunqꝫ personis habeatur. aut fiat ꝫ nec vna par-
tium ad infamiā alteri⁹ ꝑtis suggeret. ꝯsentiet. auxilium da-
bit. ⁊ fauorē. publice vl' occulte. ⁊ quātuz ī ea ꝑte fuerit dila
tiones ⁊ d̄tractiōes hmōi fieri ñ admittet ꝫ potius ꝓhibebit
¶ Itē Q̄ omnia bona Eccl'iaꝝ Gnezneñ. Uladislauieñ. plo
czeñ. ⁊ poznanieñ. p̄latoꝝ. abbatum Monasterioꝝ Conuen-
tuum et aliaꝝ q̄ꝝcunqꝫ ꝑsonaꝝ Secl'arium et Religiosaꝝ q̄
sunt in terris ordinis p̄dicti situata dñt circa Jura omnia. tā
Eccl'iastica q̄ꝫ secl'aria. ⁊ oēs aliq̄s cōsuetudines q̄stus deci-
mas Castra. villa. p̄dia. curias. et alias vtilitates emolimēta
⁊ ꝓuēt⁹ q̄buscunqꝫ nominib⁹ nuncupētur ꝯseruari. Nec ali
q̄bus nouis ꝯsuetudinib⁹ ꝑuitijs et onerib⁹ aggr̄uari. Q̄qꝫ
eadē bona ñ alienētur. Nec ꝓ eoꝝ alienatiōe instetur ꝑ ꝑtes
sine ꝯsensu p̄latoꝝ spiritualium. Oēs āt cēsus decimas. ꝓuē
tus. ⁊ alias obuētiones q̄lescunqꝫ in terris ordinis consisteñ
q̄s et q̄s Mgr̄ et ordo Reuerēdissimis in christo p̄ribus dñis
Archiep̄o Gnezneñ. Uladislauieñ. et ploczeñ Ep̄is. Alijsqꝫ
p̄latis Secl'arib⁹ ⁊ Regl'arib⁹ Regni polonie. ꝑ Biennium
sb̄leuarunt plene ⁊ integre restituāt ⁊ restitui faciāt. medie-
tatē infra hinc et festum purificatiōis Marie. reliquā āt ad fe
stum Pasce ꝓxime affutuꝝ ī Ciuitate Thorijneñ. q̄ttatiōib⁹
de solutiōe a p̄fatis p̄latis recepti. Et q̄ bona ⁊ decime Reue
reñ. p̄ris dñi Uladislai Ep̄i Uladislauieñ. nouiter ⁊ quōlibz
arrestata relaxētur. ¶ Itē vt omnis suspicio ⁊ hostilis respe
ctus hincinde inter nos ⁊ ꝑtē mgr̄i gñalis. ⁊ ordinis sui ī toto
euellātur. Uolum⁹ q̄ lige ꝯfederatiōes ⁊ inscriptiōes q̄cun-

Dissensiones et cōtrouersie int̄ Regnum et Magistrū Prussie sopiende.

De damnis resarciendis ⁊ decimis prelatis polonie ꝑ Magistrū soluēdis

De nō ferēdis suppecijs ⁊ auxilijs cōtra Regnū Boleslao Swijdrigal

q̄ sunt vl' fuerunt inter mgr̄m generalē p̄ceptores p almaniā et Lijuoniā ⁊ ordinē ip̄oꝝ p̄latos Nobiles Ciues ⁊ subditos ip̄oꝝ. cum duce Boleslao. al's Srvidrigal. prelati. ducibus. Boijaris et sb̄diti terraꝝ Lithrvanie Samogitie ⁊ Russie facte. dn̄t esse casse. inanes. irrite. et in nihilum redacte. Ipsiq̄ mgr̄ et ordo p̄lati Nobiles Ciues et sb̄diti ip̄oꝝ. dn̄t p̄fatum ducē Srvidrigal deserē et dimittē ꝑpetuis tp̄ibus. et nunq̄ eidē aut alteri cuicunq̄ Magnoduci Lithrvanie ⁊ Russie auxilia et ꝯsilia ꝯ nos et successores nr̄os. ⁊ Regnuz nr̄m. ac etiā p̄claꝝ p̄ncipē dn̄m Sigismunduz magnumducē Lithrvanie modernum Magnumq̄ ducatum Lithrvanie p̄stabunt. nec aliq̄s ligas suggestiōes et ꝯfederationes. ī dānum nr̄m. aut Regni faciēt in ꝑpetuum cum eisdē. ymmo nec aliquē alium tenore et reputare dn̄t ꝓ Magnoduce Lithrvanie et Russie. nisi q̄ cum nr̄o ꝯsensu et Regio (quēadmodum p̄fat⁹ dux magnus Sigismundus modern⁹ ē elect⁹ iuxta dispōem dudum factā. inter Regnum polonie. ⁊ terras Lithrvanie) elect⁹ sit ⁊ posit⁹ in ducatuz. nec etiā ꝑmittēt ip̄m Srvidrigal de terris. seu ꝑ terras. et dominia ordinis: ip̄oꝝ dāna aut ī pedimēta regno corone nr̄is. ducatui Magno Lithrvanie et ducatib⁹ p̄dicti inferre nec ip̄m publice vl' oculte. ꝑ se vl' sb̄missas ꝑsonas iuuare aut sb̄leuare q̄uismō ¶ Itē vt hmōi pacē ꝑpetuā ⁊ cōcordiā sb̄ certiori attentiōis firmitate. et robore custodiamus et seruem⁹ ꝓmittim⁹ sine dolo et fraude sub fide et honore. ac onere p̄stiti Juramēti. Q̄ ad nulli⁹ viuenti hominis req̄sitionem inductionē suggestionē ꝑsuasionē vl' mādatuz. etī q̄cunq̄ dignitate p̄fulgeat. papali. imꝑiali. vel Regali. aut cuiuscunq̄ ꝯgregatiōis legittime ꝑsonaꝝ eccl'iasticaꝝ vl' secl'ariuz debebim⁹ vl' poterim⁹ ꝯuenire. ip̄is ī ꝑte vl' in toto exp̄sse manifeste vl' ocnlte ꝑ se vl' alium. seu alias q̄scunq̄ ꝑsonas sb̄missas Spirituales vel seculares. Neq̄ eas tal'r aut q̄cunq̄ mō violare. etī si modern⁹ imꝑator aut successores sui imꝑatores ꝑsonal'r cuz exercitu ꝯ mgr̄m ⁊ ordinē se mouēt nō debem⁹ ei nec successores nr̄i assistē ope ꝯsilio auxilio vl' fauore. ¶ Itē Q̄ medi⁹ fluuius drvancza sit limes inter Regnum nr̄m. et terras ordiois. Nec fiat in eodē fluuio aliq̄t molēdinum in limitib⁹ et Rippis ꝯmunib⁹. ¶ Et p̄cipue in loco Lubijcz dicto. in q̄ al's factuz fuerat. sic q̄ idē fluui⁹ suum ātiquuz meatum habeat Q̄q̄ residuum aggeri vna cuz pōte maneat sine omni clausura diurna et nocturna. ꝓstrata publica. nec nouñ

☞ De nō ferēdo auxilio ꝑ polonos. ꝯ Magistrum

☞ Drwancza medius fluui⁹ Limes inter Regnū et terras ordinis

☞ In loco lubijcz nō sit Molendinū.

molēdinū ibidē d̄inceps erigat̄. ¶ Quo ꝑ descēsuz ī trāte flu
men Uisla iterꝫ descēdēdo ꝑ ꝛ vislā inferi⁹ ipe medi⁹ fluui⁹ vi-
sla erit iterꝫ limes inter Regnum polonie. ꝛ terras mgr̄i ꝛ or
dinis Prussie. cum omnib⁹ suis insul' piscaturꝛ iurib⁹ ꝛ obuē
tionib⁹ vniuersis nll'is exclusis penit⁹ et exceptis. vsqꝫ q̄ ipa
medietas p̄dicti fluuij Uisla tāget locuz limituz. quē cōdam.
Serenissim⁹ p̄nceps dn̄s Kazimir⁹ diue mēorie Rex polonie
cum Mgr̄o prussie dicto Dußmar. inter terras Bijdgostien̄
et pomeranie certꝛ lr̄is. ꝛ signis nōbilib⁹ limitauit descp̄sit et
distinxit. ¶ Castro Jassijenijecz in terrꝛ ordinis remanente.
¶ Ita tn̄ ꝙ Castꝫ Nijeschorva cum territorio suo et villis
Murzijnorvo orlorvo Norvarvijesch et alijs villulis molen
dinis et vsib⁹ ad dc̄m Castꝫ. ꝛ territorium cuz omnib⁹ castri
Territorij ac villaꝫ p̄dictaꝫ Borris siluis et vtilitatib⁹ aq̄s
q̄z ꝛ eaꝫ decursib⁹ cn̄ pleno ꝛ totali dominio. ac cn̄ medietate
nauigij in flumine Uisla. ꝛ ei⁹ ꝓuētib⁹ ac insul'. ꝛ piscaturis
Jurib⁹ libtatib⁹ omnib⁹ et singl'is ad ipa spectātib⁹ ab ātiq̄
nll'o penit⁹ alicui p̄ter nos. et coronā Regni polōie iure ī eisdē
Castro et territorio. ac vill' reſuato. remaneat circa nos. ꝛ co
ronā Regni polonie ꝑpetue et in euum. ¶ Sic tn̄ ꝙ nll'i sb̄di
toꝫ saluo Cēsu d̄bito. ꝛ solui ꝯsueto ꝑ hāc cessionē in Jurib⁹
ipoꝫ in Insul' et Molēdinis p̄iudicium generetur Etsi nos in
iurib⁹ ipoꝫ ipos tollerare noluerim⁹: extc̄ licitn̄ sit nob̄ iuxta
ātiquā taxā. ꝓut ab ātiq̄ inter se vendē ꝯsueuerunt hmōi iura
cōpare et soluē. quēadmoduz Serenissim⁹ p̄nceps diue me-
morie dn̄s Uladislaus Genitor nr̄ carissim⁹ et corona polōie
pacifice ꝛ q̄ete tenuit. a tp̄e ꝯcordie circa locum Melno iacētē
in terrꝛ ordinis. inter castra Radzin. et Rogozno circa flumē
ossa. die sc̄i Stanislai Ep̄i ꝛ martirꝛ d̄ mēse septēbri facte vsqꝫ
ad r̄ceptionē ꝛ occupationē eorundē. ꝑ mgr̄m ꝛ ordinē d̄ āno
dn̄i. M. cccc. xxxj. attēptatā. ¶ Special'r addito et exp̄sso Q
omnib⁹ hominib⁹. et mercatorib⁹ cum q̄buscunqꝫ reb⁹ cuius
cunqꝫ generꝛ p̄tij vl' valorꝛ existāt ꝓficiscētib⁹. liberꝫ sit vēdē
hmōi res seu merces absqꝫ impedimēto ꝛ ꝯpulsa. et stare siue
manē cum eis. aut eas in ciuitate Nijeschorva locāda ꝯſuare
vl' trāsire cum eis q̄ placebit. siue ꝑ terrā: siue ꝑ fluuium visla
infra vl' s̄ vl' in Thorun. aut alia loca in terrꝛ ordinis ꝯstituta
¶ Itꝛ ī cipiē⁹ ab eo loco ī q̄ p̄dicti limites ꝑ dn̄z Kazimirꝫ r̄gē
polonie. et Mgr̄m prussie facti. et in eorundē lr̄is exp̄ssi termi
nātur et d̄sinunt in ꝓcedēdo. vlteri⁹ vsqꝫ ad introituz flumīs
Notesch siue Bijrzuennijlꝛ obseruabim⁹ istum moduz ꝛ or-

Mediū Visle Limes int̄ Regnū polonie. et terras ordinis vbi drwācza influit descendendo per Vislam

Castꝫ Jassijenijecz pro ordine.

Nijeschowa Castruz cum villis Murzinowa orlowo Nowauijesch pro Regno

De redimēdis Juribus ꝑ Regem iuxta taxā antiquā

De trāsitu mercatorum libero in terras ordinis.

dinem ¶ Qꝛ si ꝺ p̄dc̄tis limitibꝰ poterint bone fame tres homines ꝓ ꝑte nr̄a et corone. et tres ꝓ ꝑte mgr̄i et ordinis electi. visis vtriusq; ꝑtꝛ lr̄is Jurib⁹ et possessionib⁹. et alijs legittimis documētꝛ. ꝯcordare stabunt limites talr̄ ꝯcordati ¶ Ubi āt n̄ possent electi illi homines boni ꝯcordare. Extc̄ sortes ab vtraq; ꝑte mittātur Quācunq; āt ꝑtē sors ꝯtigerit sic emissa ¶ Pars reliq̄ quā sors ip̄a n̄ tetigit dꝫ sex ꝑsonas q̄s placebit ꝺ ꝑte p̄dc̄ta eligē. q̄ ꝑsone sic electe. postq̄ iuram̄to corꝑali limites inter ꝑtes p̄dc̄tas sic ꝺ limitib⁹ discrepātib⁹ firmauerint limites illi. sic iuram̄to firmati ꝓ signis et limitib⁹ inter Regnum polonie ⁊ Noue marchie ꝑpetue r̄manebunt Testes āt illi⁹ ꝑtꝛ cui sortes aduenerunt in ꝓcessu limitum p̄dc̄oꝝ castra Ciuitates ꝑtiuꝫ p̄dc̄taꝝ ex hac sortiuꝫ accessiōe n̄ attingēt nec mouebuut. aut ꝓ sua ꝑte aliq̄lr̄ vēdicabunt. ꝫ ꝑtes supius ex p̄sse Castra Ciuitates ab ātiq̄ tētas. absq; impedim̄to sortiuꝫ obtinebunt. ¶ Ita tn̄ ꝙ pōs in fluuio drarva circa ochczeth cum libo trāsitu ꝑpetuo manebit. h̄ addito ꝙ si in ꝑte Mgr̄i seu ordinis cesserit et in ei⁹ structura negligētia ꝯmissa fuerit licituꝫ sit nob̄ aut Capitāeis nr̄is hmōi pōtē nouum ꝯstruē et ātiquuꝫ refor̄are. q̄tiēs fuerit opportunuꝫ ¶ Et ne in posteꝝ ꝺ hmōi ꝑsonis et testib⁹ sup̄scriptꝛ aliq̄ difficultas oriatur. nos Reuereñ in cristo p̄rez dn̄m Frāciscum Ep̄m ꝛvarmieñ. ⁊ honorabiles ac Religiosum ꝛvolff ꝺ Saushenn Cōmēdatorē in Ostrorode ⁊ strēnuum Joānē ꝺ saijsen. ꝓ hmōi ꝯpositorib⁹ ⁊ honorabilē ac Religiosum Cōraduꝫ ꝺ Erbingharvsen. hermānum Reussop Thoruneñ. Henricum forrothdaneñ. p̄cōsules cum sup̄scp̄tis Ep̄o Cōmēdatore et Joanne ꝓ testib⁹ in casu q̄ sors Mgr̄m et ordinē tetigerit duxim⁹ nominādos et eligēdos. q̄ ad faciēduꝫ p̄missa cuꝫ nr̄is ꝑ Mgr̄m et ordinē nominatꝛ ⁊ electꝛ ꝯueniant nr̄i in Bijdgostiam ex ꝑte ordinis in Srvece in crastino natiuitatis Marie ꝓxime vēturo. aliunde hmōi limites sic vt p̄mittitur distinguēdos vlteri⁹ ꝓcessuri. ¶ Postq̄ āt vētuꝫ fuerit ꝑ limites p̄dc̄os sic vt p̄mittitur distinctos iuram̄to qn̄ limes ille fluuiuꝫ Notess ⁊ Bijrzꝛvēnilꝛ insiliet ip̄e fluui⁹ Bijrzꝛvennijlꝛ medi⁹ erit limes ꝑpetu⁹ inter Regnuꝫ polōie et terra Noue marchie et iteꝝ vbi bijrzꝛvennijlꝛ cuꝫ Notess ꝯfluit. medi⁹ fluui⁹ Nothess erit limes ita ꝙ ordo ⁊ sb̄diti ei⁹ ip̄m flumē ascēdēdo dimidiuꝫ miliare ⁊ descēdendo silr̄ medium miliare. ac v̄sus Regnuꝫ dimidiuꝫ miliare ꝓ pascuis pecoꝝ et pecuduꝫ q̄ꝝcunq;. ac ꝓ receptiōe argille calcis lapiduꝫ lignoꝝ tā ꝓ igne. q̄ ꝓ edificijs Castri ⁊ oppidi libeꝝ habeāt vsufructū. ⁊ silr̄ hoīes ⁊ sb̄diti Regni ⁊ corone

¶ De cōcordia sup limitibus tentāda.

¶ De sortib⁹ mittendis sup limitib⁹

¶ De sex ꝑsonis iuraturis sup limitib⁹ ꝓ ꝑte quā sors nō tangit.

¶ De pōte i fluuio drawa per Regem restaurando Magistro negligente

¶ De cōpositorib⁹ et testib⁹ casu quo sors. mgr̄m et ordinem tetigerit

¶ De limite in medio fluminis Bijrzwennijk et Notess ꝑpetuo in Regnū ⁊ terrā Noue marchie

dñio ⁊ ꝓprietate apd̄ Regnuz nr̄m remanētib⁹ ¶ Teloneuz āt aq̄ticum et terrestre cum pōte et ip̄i⁹ structura ꝟm antiquā cōsuetudinē absq; āpliori augmēto p̄dicti Thelonei apd̄ ordinē r̄manebunt ¶ Piscaturā etī p̄fat⁹ ordo sol⁹ liberā ī eodē flumine Bÿrzrvennÿlr seu Nothess. ascēdēdo ⁊ d̄scēdēdo vt p̄mittitur ꝑ mediū miliare a pōte q̄ ducit v̄sus poloniā obtinebit eo saluo ꝙ villa Trzebÿeschorv in suis limitib⁹ piscādi liberā hēat facultatē. ¶ Hoc adiecto. ꝙ in eodē dimidio miliari ascēdēdo et descēdēdo fluuium Bÿrzrvennÿlr. et etī v̄sus Regnuz silr̄ ꝑ medium miliare aliqd̄ fortalicium nō erigatur ¶ Itī postq̄ vētuz fuerit ad limites ꝑ aquā vbi fluui⁹ bÿrzrvennÿlr. siue Nothess talr̄ ꝓcedēdo inferi⁹. vt s̄ dc̄m ē. v̄sus Lanczberg sup differētiā ibidē ex opposito p̄dc̄ti oppidi ꝯsurgēte. ꝑs vtraq; vczt Nos et Mgr̄. ac ordo elegim⁹ nob̄ ꝓ iudice Reuereñ in cristo p̄rez dñm Cristoferꝫ Ep̄m Lubuczeñ. in quē ꝑtes ip̄e d̄ alto et basso ꝯpromittēt. et ad festuz sc̄e Trinitatis ꝓximum. ibidē circa Lāczberg adducēt. ⁊ ꝓductī corā eo iurib⁹ et ꝓbatiōib⁹ legittimis in termino seu terminis ꝯpetētib⁹ ab vtraq; ꝑte lauduz et ꝓnunciationē quā vsus ꝯsilio sapiētum. sup oī b⁹ differētÿs inter Regnñ et oppidū p̄dictū lāczberg tulerit. ābe ꝑtes hmōi sentētiā suscipē. laudare. emologare et ꝟuare sb̄ fidei puritate tenebuntur. ¶ Volum⁹ etiā ⁊ d̄cernim⁹ ꝑ p̄ntes. ꝙ Theloneum et d̄positum vulgarit̄ et ablata. Mgr̄ et ordo restituē teneatur. ¶ Et si aliq̄s sb̄ditoꝝ d̄ terrī. aut dñÿs nr̄is vellet ad terras ordinis rōe incolat⁹ se trāsferre licite poterit. ⁊ libē recedē. absq; q̄uis impedimento aut arresto ꝑsone. et bona sua vendē. aut d̄ eis disponē iuxta bñplacitum libē voluntatī. parimō volum⁹ d̄ bonis in terris Mgr̄i et ordinis ablatī seu occupatī obꝟuari. ¶ Itī. Oēs coadiutores ⁊ adherētes q̄ in fauorē nr̄i et Regni nr̄i polonie coadiutoꝝ ⁊ sb̄ditoꝝ nr̄oꝝ Mgr̄m ⁊ ordinē prussie diffidarunt ab omni impetitiōe Mgr̄i et ordinis p̄dicti sint liberi ⁊ soluti ¶ Itī oēs apostote ordinis p̄dicti in Regno nr̄o. ⁊ terrī Lithuanie Samagitaꝝ Mazouie Russie ⁊ Stolpeñ. ⁊ alÿs dñÿs Regni nr̄i et terraꝝ p̄dictaꝝ ꝯmorātes. ne diuti⁹ in suis peccatis tollerētur d̄ regno nr̄o et dñÿs nr̄is p̄dictī. ꝑ nos ⁊ officiales nr̄os exire ꝯpellātur. ⁊ deinceps hÿ et alÿ ī eisdē nllatenꝰ foueātur ¶ Itī ꝙ nllus mercator. seu ali⁹ hō. cuiuscunq; cōditiōis existat. aut bona ip̄i⁹ ꝓpter d̄lictum seu debitū alteri⁹ arrestetur. molestetur. vl̄ turbetur nec etī captiuetur. ¶ Itē si vectores et aurige bona seu merces Mercatoꝝ ꝓ p̄cio ducētes Thelonea seu loca datiaꝝ p̄terierint. ip̄i duntaxat ī rebus et eq̄s suis ꝓprÿs puniātur. ⁊ ꝙ ꝓpterea bona Mercatoꝝ nō

¶ De Theloneo et ponte ꝓ magistro et ordine

¶ De piscatura libera ꝑ medium miliare supra et infra.

¶ De nō erigendo aliquo fortalicio in Bÿrzwennÿk.

¶ De Episcopo Lubuczeñ ꝓ iudice ꝑ vtrāq; partem eligendo.

¶ De Theloneo ꝑ Mgr̄m ablato ⁊ ordinem. restituendo.

¶ De libero trāsitu Incolaꝝ hincinde faciendo ꝓ placito

¶ De Coadiutoribus Magistrū diffidantibus libē mittendis

¶ De Apostatis a Regno polōie pellendis

¶ De nō arrestādis Mercatoribus rōe culpe aliene

De pena vectoꝝ telonea nō soluentiū.

dñt occupari nec ꝺtineri. ¶ Itꝫ silua Babsco circa fredelāth ī districtu Nalzleñ. impignorata ordini ꝓ certa summa r̄dimi poterat. ꝑ ī pignorātē vl' ꝑ Regnum soluta summa ordini. ꝓ q̄ extat obligata et in lr̄is desuꝑ ꝯfectꝫ ꝯtinetur. ¶ Itē Datio siue exactio dicta funthomczol suꝑ q̄ p̄scis tꝑib⁹ ⁊ hactenus cōtrouersia inter Mgr̄m et ordinē. ac Mercatores terraꝝ regni polonie Ducat⁹ magni Lithꝛvanie et ducatuuꝫ p̄dictoꝝ v̄tebatur. ⁊ pēdebat ex certꝫ causis indecisa. talē ponim⁹ ordinem. Qꝛ mercatores Regni ducat⁹ magni ⁊ ducatuñ p̄dc̄toꝝ p̄ter alia q̄cunq̄ ḡuamina et solutiōes imposteꝝ imponēdas q̄buscunq̄ nominib⁹ nuncupētur rñdeāt ordini. ꝺ eadē duntaxat si aliqñ ꝯtigerit ip̄os cum bōis suis ī nauib⁹ ꝓprijs nauigare vltra mare. ¶ Ita tñ ꝙ si Ciuitates maritime lib̄tate et absolute via Jurꝫ fuerint ab eadē. ꝙ ciues Mercatores ⁊ indigene Regni et terraꝝ. polonie. lithꝛvanie. mazouie. russie a solutiōe hm̄ōi sint sil̄r liberi ⁊ excepti. ¶ Et illa oīa q̄ ab eis a tꝑe. q̄ pñs pax ꝑpetua ē firmata rōe hm̄ōi exactōis sunt r̄cepta integl̄r r̄stituātur ꝑ ordinē p̄dictum Mercatorib⁹ Regni ducat⁹ magni. ⁊ ducatuuꝫ p̄dictoꝝ viceuersa absq̄ recusatiōe ⁊ renitētia q̄licunq̄. interruptiōe. ꝯsuetudine. p̄scriptiōe. ⁊ diuturnitate ñ obstātib⁹. Si v̄o ꝑ ꝯcordiā extincta fuerit ad restitutionē r̄ceptoꝝ minī e teneātur Alie āt oēs ⁊ singl̄e exactōes q̄buscunq̄ vocitētur noīb⁹ a mercatorib⁹ terraꝝ r̄gno polonie ducatui magno lituanie. ⁊ ducatib⁹ p̄dictꝫ sb̄iectaꝝ vt p̄fertur indigēis ī terrꝫ mgr̄o ⁊ ordini sb̄iectꝫ ¶ Et specialr̄ exactio q̄dā dicta lobegal ⁊ fijrlzen nullaten⁹ dēcetero exigātur. ¶ Nec Nos rex dux magn⁹ Lituāie duces mazouie ⁊ stolpeñ ī ponem⁹ aliqd̄ nouuꝫ Teloneum ī ḡuamē ⁊ p̄iudiciuꝫ duntaxat sb̄ditoꝝ ordinis p̄dc̄ti Et si qd̄ nouuꝫ ē impositꝫ in terris nr̄is ⁊ ducatib⁹ p̄dictꝫ a tꝑe ꝯcordie c̄ca locuꝫ melno facte omnino ꝺponatur. ¶ Teloneis ⁊ ꝺpositꝫ ātiq̄s sꝑ saluis. ¶ Itē cum medietas Nauigij c̄ca Thorun s̄dicti cum medietate pecuniaꝝ ꝺ ip̄o ꝓueniētiuꝫ nob̄ vigore p̄us habite et p̄ntꝫ ꝯcordie. ī ꝑpetuuꝫ hēdibus ⁊ successorib⁹ nr̄is ꝺbeatur ¶ De collectore pecuniaꝝ ex ip̄o sic inter nos existit ꝯuētuꝫ. ordinatum ⁊ ꝯclusuꝫ. ꝙ is q̄ ꝑ nos ⁊ successores nr̄os ad ea fuerit ꝺputat⁹ ꝯueniat cuꝫ ꝯmēdatore Thoruneñ. ꝓ tꝑe exñti. vno āno ī opido Thorun. ⁊ alio in nijeschoua. ⁊ sic sꝑ vicib⁹ alternatꝫ collectorē hm̄ōi singl̄is ānis sil̄ ꝯstituāt ¶ Qui sb̄ p̄stito iuram̄to pecunias q̄s collegerit dieb⁹ dñicis ī man⁹ vtri⁹ q̄ p̄ntet eq̄li portione diuidēdas solutis p̄cijs famlꝰ ⁊ repatiōe Nauium ꝺ cōi. Et si alteri parti ille collector pecuniarum nō placuerit

☞ De silua babsco redimēda ꝑ Regnū vel impignorantē

☞ Exactio funthomczol ꝑ mercatores soluenda

☞ Si Ciuitates maritime a teloneo libere sint mercatores Regni polonie eadē lib̄tate potiāt̄.

☞ De restitutione ꝑceptoꝝ Mercatoribus faciēda vl' nō

☞ De exactione lobegal et fijrken non exigenda

☞ De Thelonei noui in Regno polonie nō institutiōe

☞ Telonea antiq̄ Salua ꝑmaneant

☞ De collectore ex vtraq̄ ꝑte eligendo ānuatim vicibus alternatis.

☞ De solutiōe famuloꝝ et nauiū reparatione cōmuni pecunia

anno elapso tam Capitaneus siue ad ea ꝺputatus. q̄ꝫ Cōmen
dator ꝯuenien̄. vt s̄ alium eligāt. q̄tiēs fuerit opportunum.
¶ Seruitia v̄o ꝑ famlos Nauigij p̄dc̄i q̄ Scharꝛverlꝛ appel
lātur fieri ꝯsueta ꝑtib⁹ p̄dictꝛ. silr alternatꝛ septiāis. ⁊ parib⁹
vicib⁹ impēdātur. et tc̄ ꝑs q̄libꝫ ī sua septiāna ip̄is ꝓuideat ꝺ
expēsis. mō et forā sic̄ hacten⁹ est eis ꝓuisum. ¶ Item si aliq̄
de terrꝛ Regni nr̄i ducat⁹ Magni ⁊ ducatuuꝫ p̄dictoꝝ sb̄ditꝛ
ordinis iniuriā intulerit. et sup̄ eo Capitane⁹ vl̄ ali⁹ official̄ nr̄
req̄sit⁹ iustitiā n̄ fecerit. Extc̄ ꝓ negligētia hmōi ab officio est
deponēd⁹. nisi ꝺ innocētia sua iuram̄to ꝓprio et corꝑali se pur
gauerit ¶ Silr ex alia ꝑte. si ꝯmēdator vl̄ official̄ ordinis p̄no
minati. in reddēda iustitia in p̄missis negligēs fuerit. parimō
ꝺstituatur. Et nihilomin⁹ successor. iustitiā teneatur facē ex-
peditā req̄rēti ¶ Si v̄o is q̄ ꝓ iustitia rōe ꝺlicti. vl̄ al's: req̄rit
simplex fuerit Terrigena. et iustitiā facē r̄cusaret aut neglige
ret. Extc̄ dāna iustitiā req̄rēti. ꝑ capitāeum seu cōmēdatorē ꝺ
bonis terrigene p̄dicti ꝯpēsentur et soluātur nisi sil̄i se purga
uerit Juram̄to. ¶ Itꝛ si ꝑ aliquē sb̄dituꝫ indigenā vl̄ aduenā
alicui⁹ nr̄m. casu et euētu Inscriptiōi seu paci hmōi. ꝑpetue
fuerit ī aliq̄ ꝺrogatuꝫ et ꝯuētum. vtpote. rapine. spolia. incē
dia. vastatiōes. p̄de. vl̄ homicidia. aut aliq̄ maleficioꝝ gn̄a in
dn̄ijs. et terrꝛ nr̄is alterutris patrata fuerint et cōmissa. ꝓpte-
rea pax p̄dc̄a. cassari. irritari n̄ ꝺbebit. s̄ in suo robore. ⁊ firmi
tate ꝑmanebit Nec ꝓpter h̄ ꝑs cui⁹ sb̄dit⁹ maleficiuꝫ hmōi cō
miserit cēsebitur fore deierās seu ꝑiurās. ¶ Predicti āt ꝺlin
quētes. et malefactores ꝓ ip̄oꝝ excessib⁹. ꝑ Capitāeos seu of
ficiales vtriusq̄ nr̄m iudicialr puniātur. et ad satisfactionem
plenā et ꝺbitā arcebuntur et ꝯpellētur. ¶ Itꝛ vt Capitāei pa
latini. comēdatores. officiales. seu iudices ꝑtꝛ vtriusq̄ ad ad-
ministrationē iustitie forti⁹ inducātur Et ne aliq̄ g̃uis displi-
cētia inter Nos Regē. ducē magnuꝫ. ⁊ duces p̄dc̄tos ex vna
Mgr̄m ordinē et terras sb̄iectas sibi p̄nominatꝛ et sb̄ditos co
rundē ꝑte ex altera imposteꝝ valeāt exoriri singl̄is ānis Nos
rex p̄fat⁹ duos ex Cōmēdatorib⁹. viros boni testimonij ⁊ cō
sciētie in festo pēthecostes. Et silr Mgr̄ et ordo duos palati-
nos. aut alios parꝛ ꝯditiōis. in p̄fato festo ꝺ terrꝛ nr̄is p̄dictis
eligāt. ⁊ sibi quātotius poterint hmōi electiōes ꝑsonaꝝ scri-
ptis insinuent. ¶ Qui in festo sancti Michaelis cōuenientes
vno āno in Nijeschorva. alio in Thorun. et tactꝛ sacrosanctis
Euāgelijs. fauore timore et odio exclusis. de iusticia facienda
puniēt Judices. ac officiales ī administratiōe iustitie r̄missos
et negligētes. et iura municipalia loci ꝺlicti ꝑtib⁹ lesis faciēt

¶ De Seruicijs alternatim impendēdis. et expensis prouidendis

¶ Capitane⁹ super Justicia exequenda negligēs officio priuandus. Al's iuramento purgādus

¶ Cōmendator negligēs ab officio deponit̄ Substitutus institiam facturus.

¶ Requisitus de iustitia ad dāni solutionē cōpellendus.

¶ Propter excessuꝫ vnius par ꝑpetua nō ē infirmanda.

¶ Delinquēs ꝑ Capitaneos ad satisfaciendū cōpellēdus.

¶ Duo cōmēdatores et duo palatini eligēdi ꝓ iudicibus et officijs remissis puniendis.

¶ Vno anno in Thorun alio in Nijeschowa cōuenturi.

nihilominꝰ iustitiā ꝯgruētē. vl' ꝑtes ꝟm eq̄tatē. ⁊ bonā iusti-
tiam ꝯponēt. ⁊ omnia faciāt q̄ ꝓ ꝯseruatōe hmōi iurate pacꝭ
ꝑpetue viderint expedire. ¶ Parimō inter samagitiā ⁊ prus
siam vno āno ī veluna. et alio in Regnijth inter Lithuaniā ⁊
Lijuoniā vno āno ī huspole. et alio ī dijmborg al's ī nouijna
ī ter Nouā marchiā. ⁊ maiorē poloniā vno āno ī Sijralrorvo
al's Czirlr. alio in dreßno inter terrā dobrineñ. ⁊ Prussiā vno
anno in Ripijn et alio in Brodnijcza. Inter terras Mazouie
ducꝭ Uladislai et prussiā. vno āno ī dzoldorv ⁊ alio ī mlarva
inter vißnam et prussiā. vno āno in vißna et alio Janusburg
inter terras ducꝭ bollronis ⁊ prussiā. vno āno ī Czijechanorv
et alio in Nidborg. ꝑ omnia volumꝰ ⁊ d̄cernimꝰ obßuari. īter
ducatuz Stolpeñ et prussiā vno āno in Stolp. et alio āno in
Rijtharv. inter Nouā marchiā ⁊ terrā Stolpeñ. vno āno in
Recz ⁊ alio in Sathijn nisi ꝑtes de alijs locꝭ fuerint ꝯcordes
¶ Itꝭ Ne circa limites displicētie seu ꝯtrouersie suscitari va
leāt. Volumꝰ limites. d̄ q̄ennio in q̄ennium vbi opꝰ fuerit in
nouare. ¶ Itꝭ lib̄ sit trāsitꝰ ⁊ via. omnibꝰ mercatoribꝰ. ac in
colis terraꝝ. et dn̄ioꝝ ordinis cum suis Mercācijs frumētis
cuiuscunqꝫ g̃ni. ⁊ rebꝰ q̄buscunqꝫ et cuiuscunqꝫ ꝯditiōis. vel
Maneriei existāt. sine impedimēto. vl' angaria. ꝑ terras ⁊ ma
ria. aq̄s et flumina q̄cunqꝫ ascēdēdo. in et ad Regnum polōie
terras Lithrvanie Samagitaꝝ. Mazouie et Russie. et descē
dēdo ꝑ ip̄m Regnuz atz terras p̄dictas. ac per ip̄a flumina seu
aq̄s vsqꝫ ad Maria. ⁊ trāsmare in nauibꝰ ꝑuis siue magnis va
cuis siue oneratꝭ imꝑpetuuz. quōcunqꝫ et q̄tiēscunqꝫ volue-
rint. absqꝫ aliq̄ arresto vl' impedimēto cuiuscunqꝫ. ⁊ specialr
oppidanoꝝ in Thorun. Quasq̄dē merces. frumēta et res. vt
p̄scriptuz ē. si p̄fati mercatores seu Incole ordinis ducentes.
vendē aut stare. in aliq̄ locoꝝ seu Ciuitatum ad portum siue
Rippā p̄dictā aq̄ꝝ siue marꝭ situatoꝝ. seu situataꝝ voluerint
ē ⁊ dz esse in ip̄oꝝ arbitrio et voluntate. Si v̄o vendē nolue-
rint p̄nt absqꝫ omni impedimēto ire seu ascēdē vl' d̄scēdē q̄ eis
placuerit. cum rebꝰ p̄dictꝭ vt supius ē exp̄ssum. Theloneis ⁊
ātiq̄s depositꝭ ꝓut s̄ saluis. ¶ Itꝭ Omnia dāna. iniurie. dis-
plicētie. impēse. et expēse p̄latoꝝ eoꝝqꝫ Ecclesijs ⁊ capl'is. ac
Abbatibꝰ. p̄oribꝰ Cōuētibꝰ Monasterijs. ꝑsonis eccl'iasticꝭ
secl'aribꝰ. et alijs q̄buscunqꝫ ꝑ nos. sb̄ditos coadiutores ⁊ ad
herētes nr̄os. in terrꝭ Prussie et extra. illata quōlibz ⁊ facta ī
omnibus guerris p̄teritis. et econtra ꝑ sepedictum mgr̄m et
ordinem ac exercitus ipsoꝝ prelatis in dominijs Regni nostri

☞ De Limitibus de q̄nquennio ī q̄n quēniū inuouāds.
☞ De libero transitu Mercatorum ꝑ terras et flumina

☞ De damnis et iniurijs hincinde sopiendis et extinguēdis

cōstituti sint sopita. auctoritate pñtiuz penit⁹ ⁊ extincta ita q̄ ꝑtextu eorundē ꝑ ꝑlatos ipos. aut eoꝝ aliquē suis aut eccl̄iaꝝ Capl̄oꝝ Cōuētuuz siue monasterioꝝ suoꝝ noīb⁹ mgr̄o ⁊ ordini ꝑdicto. vl̄ alijs sup̄dicti. q̄stio. cā. actio. vl̄ ī petitio d̄ iure vl̄ d̄ facto nll̄o vnq̄ tpe moueatur. ¶ Itē Mgr̄ ⁊ ordo ꝑdc̄i tenebuntur nob̄ rōe ꝯcordie pñti. dare ⁊ soluē Nouē milia florenoꝝ cuz q̄ngētis hungaricalib⁹. iusti ⁊ boni pōderis. aut eoꝝ valorē ī mōeta prutenicali bōa noua. medietatē in dñica Letare. et aliā medietatē. in festo sc̄i Martini Ep̄i in Thorun ꝓxime affuturi. ꝓ ratha cuiuslibz solutiōis lr̄as q̄ttātias tenebuntur assig̃re ¶ Itē circa Judices. iudicia. mercācias emēdas. vl̄ vēdēdas. ⁊ circa victualia ꝯpanda. ⁊ Thelonea ātiq̄ soluēda rōnabil̄ ꝯsuetudo tpe bone mēorie Uijtorvdi magni duci Lithrvanie tēta. ī Lithrvania. Samagitia. ⁊ Russie. incōcusse ꝑuetur. ⁊ quātuz fieri poterit. iuxta rituz Catholicoꝝ in meli⁹ reformetur ¶ Itē ne circa hāc ꝯcordiā ꝑpetuā aliq̄d imposteꝝ relinq̄tur. q̄d possit mētes ⁊ sb̄ditos ꝑtium ꝑdictaꝝ tā spirituales. q̄z secl̄ares ad lites ⁊ odia q̄cunq̄z ꝓuocare infuturꝝ. Cām eccl̄ie Uladislauieñ. ⁊ ip̄i⁹ Ep̄i. sup̄ demollitione dom⁹ Ep̄alis añ oppidum Gdansk in ꝑteriti guerris ꝑ oppidanos Gdaneñ. attēptata. q̄ in curia Romana. ⁊ cōstantieñ. ac Basilieñ. ꝯcilijs ꝑ ānos plurimos pēdebat indecisa. duximus de ꝯsensu ꝑtium. et Uenerabil̄ capl̄i Uladislauieñ. ꝑ medium ꝯcordie sopiēdā. Ita vczt. Q̄ mgr̄ ⁊ ordo ꝓ Oppidāis Gdanēsib⁹ Reuereñ. in cristo pr̄i dño Uladislao moderno eccl̄ie Uladislauieñ. ep̄o Mille ducētos florēos hungaricales boni ⁊ iusti pōderi. ꝓ media ꝑte hmōi summe in festo Carnispriuij. ⁊ vno stamine Bruslieñ. boni opis in oppido Thorun et ꝓ alia media in festo sc̄ti Michaelis ibidē ꝓxime affuturo. rōe d̄mollitiōis dom⁹ ꝑdicte soluēt. ⁊ expediēt cum effectu. ⁊ absq̄z excusatiōe aliq̄li. dñs v̄o Ep̄s ꝑdict⁹ ⁊ Capl̄m ei⁹ eosdē oppidāos Gdaneñ. ⁊ ordinē ab impetitiōe sua. dz dimittē absolutas. ⁊ cām hmōi extinguē. nunq̄z ip̄is de cetero ꝑ se ⁊ successores suos intētādum. quā ordinationē ꝑfati dñs Ep̄s et oppidāi publice et solēniter emologarñt. Solutiōe facta dñs Ep̄s ꝑfat⁹ cum Capl̄o suo. sup̄ q̄libz solutiōe q̄ttabit sufficiētibus lr̄is Mgr̄m ordinē ⁊ oppidanos añdictos. ¶ Itē mgr̄ gñalis ⁊ ordo oēz exactā ⁊ extremā diligētiā faciēt Q̄ mgr̄ almanie. j. vnuz ānum mai⁹ suuz Sigilluz huic ꝯcordie ꝑpetue appēdz q̄ si facē nollz ꝑ cñ aliq̄ dño spñali vl̄ tpali rōe bonoꝝ ab eodē dño obtētoꝝ regi Regno polōie ⁊ ducatib⁹ ꝑmissis

De soluēdis. ix milibus et q̄ngētis florenis ꝑ Mgr̄m

De ꝯsuetudine veteri ꝑ omnia obseruanda.

De sopiēda cōtrouersia sup̄ demollicione dom⁹ Ep̄alis ante Gdansk

De sigilli maioris Magistri almanie appensione pro Cōcordia firmāda.

ac eoꝝ sb̄ditis bella moueret. ¶ Extc̄ Mgr̄ gn̄alis. et mgr̄ seu preceptor Lyrvonie. et fratres ordinis per Prussiam et Lyrvoniā absq; dolo ⁊ fraude sb̄ fide et honore p̄stiti iuram̄ti eidē Mgr̄o Almanie. Necnō ill' dn̄is sb̄ q̄b⁹ ꝯsistunt. ac alijs q̄buscunq; hominib⁹ ꝑ se vl' alias publice vel occulte directe vl' indirecte. cum gētib⁹ armoꝝ pecunijs armis. aut alijs auxilijs q̄buscunq;. ꝯsilio vl' fauore. n̄ dn̄t neq; pn̄t sb̄uenire ali q̄ excogitato ingenio vl' colore. ꝙ si ꝯrium fecerint. ⁊ id legittimis documētis ꝓbatuz fuerit. ꝙ tc̄ subditi eoꝝ. ab omnib⁹ omagijs Juramētis ⁊ subiectionib⁹ liberi ⁊ soluti esse dn̄t in h̄ casu. donec ad obseruationē pact ꝑpetue reuertētur. ¶ Itē Nos Uladislaꝰ Rex p̄dict⁹ oppidum anrsrvald al's Choschczno. qd̄ exercit⁹ p̄ris nr̄i bone mēorie dn̄i Uladislai acq̄siuit. ⁊ cui⁹ possessionē hucusq; habuim⁹. pacificā mgr̄o et ordini infra hinc ⁊ dn̄icā Letare ꝓxime vēturā. cum Curijs villis. ⁊ alijs omnib⁹ coherētijs ad p̄dictum oppidum spectātib⁹. restituere tenebimur et debem⁹ Nobiles insup̄ de Nouarvedel ⁊ Fellremburg. cum oppidis Castris ⁊ omnib⁹ bonis suis in Noua marchia ꝯsistētib⁹. q̄ p̄ri nr̄o p̄dicto fidelitatē ⁊ omagium exercitu nr̄o in Noua marchia exn̄te p̄stiterāt ad mgr̄m ⁊ ordinē absoluti p̄mo a nr̄is omagijs ⁊ iuramētꝭ. rōe bonoꝝ p̄dictoꝝ dumtaxat nob̄ factꝭ. infra hinc ⁊ p̄dictum terminum dn̄ice Letare r̄uertātur. Qualr̄cunq; āt ip̄i Nobiles ⁊ oppidum arnsrvald ad possessionē Mgr̄i et ordinis accesserit. siue de manib⁹ nr̄is aut nr̄oꝝ. siue etiā alijs mōis q̄buscunq; ꝙ ꝑ h̄. huic articl'o satisfacē cēseamur. Prouiso tn̄ ꝙ Mgr̄ ⁊ ordo eosdē fauorabil'r ⁊ benigne recipiāt. ⁊ de vita ac bonis assecurent. quēadmodum de hmōi assecuratiōe. ꝑ Mgr̄m ⁊ ordinē in festo purificationis Marie ꝓximo. dz eisdē ꝓuideri. ⁊ in castro Ranczansch hmōi lr̄a assecuratiōis p̄ntari. ¶ Itē castꝝ Mijeschorva. cum districtu ⁊ medietate nauigij vt supius ē exp̄ssum. Mgr̄ ⁊ ordo infra hinc et dn̄icā Letare proximā. ad man⁹ Reuereñ. ī cristo p̄ris dn̄i Uladislai Ep̄i Uladislauieñ. nomine nr̄o. dn̄t tradere. restituere et assignaee cum effectu. ¶ Itē vt h̄ ꝯcordia cum tāta maturitate ꝯcepta. habundantiori cautela valeat ab vtraq; ꝑte fortius ⁊ attētius custodiri ꝓmittimus bona fide attēte ⁊ fidel'r ī v̄bo nr̄o Regio absq; dolo et fraude corꝑali p̄stito Jura mēto hmōi ꝯcordiā ī omnibus suis articl'is. atq; punctꝭ obseruare. ¶ Et vt ꝓpēsiori vi

De nō ferendis suppecijs ꝑ mgr̄m et ordinē. Al's subditi a iuramentis p̄stitis absoluantur.

De Oppidi Aruswald Magistro restitutōe

De Castri nijeschowa cū districtu restitutione

Forma iuramēti super Concordia facta prestandi

gilātia ip̄ius Capitula attēdātur. Decernim⁹ formā iuram̄ti sb̄ v̄bis et tenore infrascripti. Ego. n. Juro q̄ hāc concordiā obseruabo Nec ꝯueniā ei facto auxilio ꝯsilio vl̄ fauore sic me de⁹ adiuuet et hec sancta Et q̄ omnes Reges successores nr̄i et heredes. infra annum Coronationis sue. seu suscepti regiminis. Sil̄r dux magnus Lithrvanie modern⁹. ad requisitionem alterius partis ꝑ nuncios speciale mādatum habeñ. hmōi pacē ꝑpetuā Juramētis firmare ⁊ stabilire teneantur. Q̄q̄ de decēnio ī deceēnium. ꝑ p̄latos. duces. palatinos. cōmēdatores. terrigenas. atz ciues. tā nr̄aꝝ q̄ ordinis partium et p̄us nō Juratos dz nouis iuramētis solidari ¶ Itē vt ꝑs ꝯ partē metu animaduersiōis p̄ñtis. ad bella et p̄lia nō ꝯsurgat. Statuim⁹ decerneñ. Q̄ nr̄i p̄lati. milites. ciues ⁊ tota cōmunitas debeāt et teneātur Terraꝝ mgr̄i ⁊ ordinis. p̄lati. nobilibus. militibus. ciuib⁹. et toti ꝯmunitati dare certas nr̄as lr̄as. ⁊ pares siue reuersales ab ip̄is sb̄ eadē forma recipe. q̄s tā nos q̄ p̄fatus Mgr̄ et ordo. vtrisq̄ sb̄ditis nr̄is. dare promittimus et debem⁹. ¶ Ipsiq̄ subditi nr̄i. sb̄ditos mgr̄i ⁊ ordinis. ⁊ ecōuerso subditi ordiuis: subditi Regni nr̄i dare ⁊ p̄ñtare tenebuntur in dñica Letare ꝓxime vētura sb̄ hijs vl̄ sil̄ibus v̄bis. Q̄ si nos vel successores nr̄i. stāte hmōi pace ꝑpetua Mgr̄o ⁊ terri ordinis vellem⁹ aut conaremur hmōi guerras. aut bella mouere. nō dñt nob̄ sb̄diti nr̄i ꝯsentire nec in h̄ obedire aut parē. q̄nymmo erunt ab omnib⁹ nr̄is omagijs iuramētis ⁊ subiectionib⁹ liberi et soluti. donec ī h̄ casu. Nos ⁊ successores nostri ad obseruātiam pacis ꝑpetue reuertemur.

De litteris per Nobiles et Ciues hincinde dandis

Forma lr̄arum Reuersaliū hincinde dandarum

¶ Itē Omnes violationes Treugaꝝ. ac pacī federꝝ. stipulationum. ꝯctuum. si q̄ inter ꝑtes p̄dictas ī guerris p̄teritis. accidissent. vigore presentis cōcordie anullamus et cassamus.

Omnes violationes Treugaꝝ. ⁊c̄ inter partes prius facte cassantur

¶ In cui⁹ rei testimonium Sigillum nr̄m q̄ ad p̄ñs vtimur cum infrascriptorum Illustrium ac preclarorum dominoꝝ fratrum nostrorum Carissimoꝝ ducum. Baronumq̄. militum. procerum ⁊ Ciuitatum Sigillis p̄ñtibus sunt appensa vczt Sigismundi magniduci Lithrvanie p̄dicti Semorvithi Kazimiri Uladislai Boleslai Mazouie Boguslai Stolpeñ. Michael̄ p̄fati dñi Sigismñdi magniduci Lithrvāie nati ducum. necnō Reuerēdissimoꝝ ac Reuerēdoꝝ ī christo patrum dñoꝝ Alberti sancte Gnezneñ Ecclesie primatis. ⁊ Joānis Leopolieñ Archiepiscopoꝝ. Sbigne. Crac̄ Stanislai pozna-

nieñ. Uladislai Uladislauieñ. Stanislai ploczeñ. Mathie
Uilneñ. Joannis Chelmeñ. Pauli Cameneczeñ. ⁊ Andree
Uladimirieñ. Episcopoꝝ Andree Uladimirorvijcz Chebdo
goldorvycz Jorgij Syemyonorvycz Russie ducum. ⁊ Ma
gnificoꝝ Nicolai de Michalorv Crac̄ Castellani Sādiuogij
de Ostrorog poznanieñ. petri de pyeskorvaskala Crac̄. Jo
annis de Czyzorv sandomirieñ. Martini de Calmorva Sira
dieñ. Joannis de Lychyn Bresteñ. Jarandi de Brudzervo
Juniuladislauieñ. Ostyk Castellani Uilneñ. Bolgerth vil
neñ. Lulusch Troceñ. Joannis Manzyk de Dambrorva
Leopolieñ. petri Odrorvansch podolie. stanislao Grod de
Srzenskro ploceñ. Joānis Glorvacz de Lauzenycze Czyr-
neñ. pauli de Radzimorv Belzeñ. palatinorum Martini de
slanskro poznanieñ. Bobeslai de Syenno sandomirieñ. pe-
tri de Zirnykri Calichieñ. Laurentij Zaramba siradieñ. Pe-
tri de Bnyno Gnezneñ. Alberti Malskri Lācicieñ. Floriani
de Corythnycza Uislicieñ. Domarath de cobilanij Lubli-
neñ. Nicolai de Uorzunorvo Brzesteñ. Cristini de Cozye-
glorvij sandeczeñ. Joannis de Tanczyn Uoynyczeñ. przed
borij de Conyecz polye Rospyerieñ. Nicolai d̄ Uirzbiczskro
Dobrineñ. Joannis de Balycze Radomieñ. Barthossij de
Gostin Nakleñ. Martini de Uyrzyskra Juniuladislauienſ.
Clemētis de Strzelcze Byeczenſ. Uincētij de Schamotuli
Myedzyrzeceñ. Dobrogostij de Colno Cameneñ Przedpel
conis de Copydlorvo Lādeñ. Dzyk przybislai Zarnouieñ
rvarsy de Ostrorv Zauichostenſ. Pauli de Byskrupycze
Malogosteñ. Alberti de pakroscz Srzemeñ. Mathie Brze
zineñ. Joannis de Calynorva Sandeceñ Petri de Chelm po
lanecenſ. Nicolai de Lubstorv Cruskvicienſ. Stanislai de
Scarscbervo Byechouieñ. Jacobi Przekrora Czechouieñ.
Przybyslai Corvaleñ. Nicolai Kyelbasscha Bydgostieñ.
Jacussij de strzygij Rypyneñ. paskronis de Goslarvycze co
narienſ. Joānis de Ulonorvo Rogosneñ. Hriczkronis Kyer
deyorvycz Leopolieñ. Nicolai de Uyssnicze premislieñ. Pe-
tri de Smolicze sanoczeñ. Michaelis de Buczacz Halicieñ
Joānis d̄ Oleschnycza marsalci Andree d̄ Lubino Thezau
rarij r̄gni polōie Andree d̄ Czechorvice ploczeñ. rvigādi de
ostrolōga cyrneñ. dobrogostij d̄ Norvydrvor. rvarschouieñ
Pauli de leschno Sochaczouieñ. Ade de rythlo Gostineñ.
marcussij d̄ popijeñ. raueñ. Nicolai maldrzijk d̄ stharogroth

Belzeñ. Castellanoꝝ Petri de Pijeskrorvaskrala Crac̄ Petri Cordibog poznanieñ. Andree de Zelechorv Sandomirieñ. Dobrogostij d̄ schamotuli Calischieñ. Clemētis Scheliga de Janouijcze Siradieñ. Stanislai Bijelauskij Lancicieñ. Andree dunijn Bresteñ. Stanislai Juniuladisslauieñ. volczkonis Rokathorvijcz Leopolieñ. Sandkoms de Sennorv premislieñ. Czuriloms de Stoijancze haliczieñ Janussij kerkeijorvijcz Cameneczeñ. Nicolai Grzijmalca Sanoceñ. stauislai Canijmir Chelmeñ. Petri de Campa ploceñ. Andree d̄ Radzijeijorvijcze Sochaczouieñ. Nicolai de brzozorv Gostineñ. Joannis Thabasch de Zaluskri Raueñ. Succamerarioꝝ Marcissij de rvroczimorvicze Cracouieñ. Theodorici de Modzijchod poznanieñ. Stanislai Slankra de Lapsorvo Sandomirieñ. Nicolai de Pleschervo Calischieñ. Zegothe de Monkorvo Siradieñ. Petri de Opororvo Lācicieñ. vaskonis de Sluzervo Bresteñ. Nicolai de Cosczelijecz Juniuladislauieñ. Derslai de rvijscholkije Lublineñ. Georgij de Lassodkij Dobrineñ. Joannis de Vijnnijcza Leopolieñ. Jacobi de Zakorvijcze Halicieñ. Andree rvijsga Ploczeñ. Joannis de Reglervijcze Czijrneñ. Joannis Rogala de rvangrzijnorvo rvijschegrodeñ. Derslai d̄ Podosie sakroczineñ Vexilliferoꝝ Pauli de Bogumijlouicze Crac̄. Abrahe de Szbanschijn poznanieñ. Joannis de Sprorva sādomirieñ. Troyanij de Lekna Calischieñ. Petri de Vydarva Siradieñ Ade de Thur Lancicieñ. Andree de Ludbrācz Bresteñ. Mathie Figa de Oßnycza Juniuladislauieñ. Allexij de Plonnykij Dobrineñ. Joannis Kyelczorvycz Lublineñ. Stanislai de Darvydorvo Leopolieñ. Petri de Grochorvyecz premislieñ. Joannis cola Halicieñ. stanislai de strzegorvo ploczeñ Alberti de Chebdzino Czirneñ. Zylanij de rvynnycza rvyschogrodeñ. Zemak de smogorzervo Czyechonouieñ. sassyni de sczarvyno Gostineñ. Jacobi de Glorvno Raueñ. sassyni de Virzisk a Belzeñ. Judicuz Joānis Farurei Cracouieñ Byenyakonis de Bandlervo poznanieñ. Joannis porvale sandomirieñ. sigismundi d̄ Margonyno Calischieñ. stephani de Opororv Lancicieñ. Cristini de Cosczol Bresteñ. Joānis Boybuskri Juniuladislauieñ. Demetrij de Chodororv. Leopolieñ. Mßicrouskri premislieñ. Dapiferoꝝ. Jamissij d̄ Cobylanij Cracouieñ. samborij de Malochorvo poznanieñ petri de Krzyzanouicze. sandomirieñ. Thomkonis de mirza

Siradieñ. Voijenslri Brzesteñ. Kaczkrovslri Juniuladislauieñ. Nicolai de Felsteñ Leopolieñ. venatoꝝ. Jacobi Clicze pincerne Siradieñ. Skrora Poznañ. Bogossij d Cruschorv Calischieñ. Andree de Brzezije Bresteñ. Johis d Zijmuavoda Leopolieñ subiudicum Nicolai de Brzeße Cracꝛ. Raphael d Goluthovo Poznanieñ. Jacobi de Baranorv Sãdomirieñ. Stanislai d Ostrorog Calischieñ. Nicolai coluczslri Juniuladislauieñ. Clemẽtis d Banczycze Lancicieñ. Nicolai d Scharlei Bresteñ Sub dapiferoꝝ Jacobi Lublineñ Kijelcz Siradieñ. Johis de Lassothlri Dobrineñ. Jacobi d Malijcze Leopolñ. Tribunoꝝ Stanislai Liganszicz Spithkronis de Melstin. Petri de Curorv. Nicolai de Crolijkrouo. Przedpelczi Mosczijcz de Cosmijn. Mijlaij de Mijloslarv. Janussij de Thuliskrovo. Nicolai d Grandi. Petri d zauadi Msczvij de Barczerv. Jacussij d Vronijavij. Johis d zijchlino. Nicolai de Slessijno. Vincẽtij de Pnijeua Thomkronis de Sobotha. Thlulr de Strijkrorv. Raphael de Tharnorv Johis de Pilcza. Scarpkronis de Gora. Nicolai d michorv Nobiliuz ⁊ ꝓceꝝ Cracꝛ. Poznañ. Calischieñ. Leopol. plocñz Varschouieñ. Stolpeñ. ⁊ Stargardeñ. Ciuitatum. Postq̃ autẽ deo faueñ annos discretõis attigerim⁹. ꝓmittim⁹ ⁊ spõdemus Juramẽtum p̃stare ⁊ appendere seu appẽdi facere pñtibus Sigillum nostre maiestatꝛ. Actuz in Brzescze Vladislauieñ. Diocesis Sabbatho in Vigilia Circumcisionis dñi. Anno eiusdẽ. Millesimoq̃dringẽtesimotricesimosexto. Datuz ꝑ man⁹ magnifici ⁊ venerabil Johãnis d Conijeczpolije Cancellarij ⁊ Vincẽtij Roth Custodis Gnezñ Cantoꝝ Cracouieñ. Regni Polonie Vicecancellarij sincere nob dilectoꝝ

Magister Prussie ꝓmittit pacem seruare cum Regno Polonie perpetuam.

¶ Nos frater Paul⁹ de Rußdorff ordinis btẽ Marie dom⁹ Teuthonicoꝝ Jerosolimitañ. magr̃ generalis Significam⁹ tenore pñtiuz quib⁹ expedit vniuersis. Qꝛ nunq̃ nos nec successores nr̃i Serenissimo p̃ncipi ⁊ domino dño Vladislao Regi. aut regno suo polonie guerras mouebimus. aut bella sed pacẽ ꝑpetuã ⁊ ꝯcordiã inter p̃dictum dñm regẽ Regnuz ⁊ adherentes suos ab vna. Nos ordinẽ ⁊ adherentes nr̃os ab al-

tera ꝑtibus. De anno dñi. M.cccc.xxxvj. In vigilia Circumcisionis dñi in Ciuitate Brzÿss lr ꝯceptā ⁊ firmatā. custodiemus et ꝟuabim⁹ incōcusse in omnib⁹ suis articul⁹ atq; punctꝫ Promitteñ ꝙ si nos vl⁹ successores nr̄i. stāte hmōi pace perpetua. supradicto dño regi. aut regno Polonie. vellem⁹ aut cōnaremur hmōi guerras. aut bella mouere. nō dñt nob⁹ subditi nr̄i ꝯsentire. nec in hoc obedire aut parere. q̄nymmo ert ab omnib⁹ nr̄is omagÿs. iuramētis. ⁊ subiectōib⁹. liberi ⁊ soluti donec in h̄ casu. Nos ⁊ successores nr̄i. ad obꝟuationē pacis ꝑpetue reuertemur q̄s ī hmōi casu absoluim⁹. ab om̄ib⁹ omagÿs ꝓmissiōib⁹ ⁊ iuramētꝫ nob⁹ factis: vt p̄fertur ip̄o facto. ꝑ p̄ntes. In cui⁹ rei testimonium ⁊ fidē firmiorē Sigilli nr̄i appensione p̄ntes fecim⁹ cōmuniri. Datum in Castro nr̄o Marienburg ip̄a die dñica. qua in eccl̄ia dei Letare Jerusalē decātatur. Anno natiuitatis dñi. M.cccc.xxxvj.

☞ Erunt liberi sb̄diti ordis ab omnibus omagÿs iuramētis ⁊ subiettiōis si magr̄ pacē perpetuā nō seruauerit.

1436

¶ Sequūtur loca ponendoꝝ dignitarioꝝ oīm terraꝝ regni Polonie ⁊ ordo eorundē.

☞ Castellanus Cracouieñ
Poznanieñ.
Cracouieñ.
Sandomirieñ.
Siradieñ.
Lancicieñ.
Bresteñ.
Vladislauieñ. Palatini.
Castellan⁹ vilñ
Troceñ.
Leopolieñ.
Podolie
Ploceñ.
Czirneñ.
Belzeñ

☞ Poznanieñ.
Sandomirieñ
Calischieñ.
Lublineñ.
Siradieñ.
Gnezneñ.
Lancicieñ.
Sandeceñ Castellani
Bresteñ.
Voÿnicieñ.
Vladislauieñ.
Dobrineñ.
Bÿeczeñ.
Landeñ.

☞ Zauichosteñ.
Srzeueñ.
Rosperieñ.
Malogosteñ.
Nackleñ.
Sandezeñ.
Polaneczeñ.
Cameneñ.
Czechouieñ. Castellani
Cruswicieñ.
Cowaleñ.
Bÿdgostieñ.
Rogozneñ.
Rÿpineñ.
Conarieñ.
Cazimirieñ.
Ploczeñ.
Varschouieñ.

☞ Marsalcus.
Vicethezaurarius.
Succamerarÿ.
Vexilliferi
Judices. Regni polonie
Dapiferi
Pincerne.
Venatores
Subiudices
Subdapiferi.

Subpincerne
Gladiferi
Thezaurarÿ
Tribuni
Subagazones Ciuitates
☞ Cracouieñ.
Poznanieñ.
Sandomirieñ.
Calischieñ.
Leopolieñ.

Terraꝝ Prussie pacis perpetue vltimo facte Sūmariū.

In noīe dñi amen. Ad perpetuaꝫ rei memoriā. Cum inter humane voluntatꝭ desideria q̄ in aliquē citra deum. finem. atq; reꝝ oīum opificē diriguntur nulla res optabilior nl̄la gratior quēadmoduꝫ quotidiāis exp̄imur effectibus nulla deniq; humano generi eque salutaris necessaria. iocundior ⁊ vtilior. q̄ꝫ pax habeatur in ortu redemptōis dñi nr̄i ih̄u xp̄i hominib⁹ bone voluntatꝭ denunciata ꝑ angelos. ⁊ in recessu ad patrem cetui ap̄lico ⁊ vniuersis ap̄loꝝ sequacib⁹ geminata. donatōe relicta ⁊ repromissa Proinde nos fr̄ Ludouic⁹ d̄ Erlichausen. Mgr̄ hospital̄ dom⁹ scē Marie theutonicoꝝ ierosolimitañ in Prussia. Significamus tenore p̄ntium q̄b⁹ expedit vniuersis tā p̄ntib⁹ q̄ꝫ futurꝭ p̄ntium noticiā habiturꝭ. Quō attēdentes q̄les sint v̄e pacꝭ fruct⁹ ⁊ q̄ꝫta belli p̄icl̄a. q̄lisq; vastitas discordiā subseq̄tur ad laudē omnipotētꝭ dei ⁊ intemerate v̄ginis marie gl̄iose totiusq; celestis ierarchie ꝓpagatōeꝫ fidei cultum iusticie ⁊ religionis xp̄iane salutiferꝝ incremētum. ordīs q̄ꝫ nr̄i dec⁹ ⁊ stabilimētuꝫ ⁊ guerraꝝ ⁊ litiuꝫ d̄flēdis discriminib⁹ ⁊ dissensionuꝫ ⁊ odioꝝ amfractib⁹ displicētijs ⁊ singul̄ offensis q̄ inter serenissimuꝫ p̄ncipē dñm Razimiꝝ dei gr̄a polonie regē Magnumducem Lithuanie Russie prussieq; dñm ⁊ heredē Illustres p̄ncipes dños Razimiꝝ Boleslaum Cōradum ⁊ Janussiuꝫ mazouie ⁊ hēricum Stolpeñ. duces. ⁊ reuerēduꝫ p̄rem dñm Pauluꝫ ep̄m eccl̄iam. ⁊ capl̄m Varmieñ. Stephanum Voijevodam. Moldauie Regnuꝫ polonie terras ⁊ alia dominia eidē dño regi ⁊ regno sb̄iecta ex vna: ⁊ nos frēm Ludouicuꝫ mgr̄m gñalē. p̄ceptores. cōmēdatores. ⁊ ordinē. ac terras eiusdē ordinis in terris prussie ꝑte ab altera ꝯsisteñ fuerāt exorte añios nr̄os ad semitas pacꝭ ⁊ ꝯcordie ꝯuertim⁹. fluct⁹ q̄ꝫ bellice tēpestatis. hacten⁹ inter nos vigētes sedādos ⁊ abolēdos duximus et ea q̄ durātib⁹ hmōi guerrꝭ ⁊ ꝯtrouersiaꝝ turbinib⁹ diruta fuere. deforata ⁊ distracta. ꝑ pacꝭ integritatē. ad statuꝫ cupientes deducē q̄etuꝫ ⁊ trāq̄lluꝫ ꝑ mediatiōeꝫ opaꝫ ⁊ interuentum reuerēdissimi in xp̄o p̄ris dñi Rudolffi ep̄i Lauātini sedis ap̄lice legati a scīssimo dño nr̄o paulo pap̄. ij. ad ī tercipiēduꝫ bellum hmōi spāl̄r destinati. cuꝫ eodē dño Razimiro dño rege regno polonie ducib⁹ p̄ncipib⁹ dñijs terrisq; coadiutoribus coherētib⁹. subditꝭ ⁊ seq̄tib⁹ eoꝝ. ꝑpetue pacꝭ ⁊ inuiolabil̄ federꝭ ꝯclusiōeꝫ ⁊ ꝯsumatōeꝫ Elegim⁹. assumpsim⁹. iniuimus. suscepim⁹. eligim⁹ q̄ꝫ. assumim⁹ et inim⁹. tenore p̄ntiuꝫ

¶ Enumerant̄ bōa que ex pace et mala que ex bello euenire solent.

mediañ. omni tpe ⁊ ꝑpetuo duraturā. quā sub fide et honore ⁊ iuramēt corpal'r p̄stit sine dolo ⁊ fraude. ꝓmittimus vigore p̄ntiuz obſuare. ⁊ vt ip̄a pax et ꝯcordia cuz om̄i maturitate ⁊ delib'atiōe ꝯcepta ad firmuz ⁊ ꝯstātē ordinē iugiter ſuādum deducatur. ip̄am ꝑ articl'os infrascp̄tos duxim⁹ regulandam

De ꝯtrouersijs ⁊ dānis ⁊c. sopitis non innouādis. nec ad mēoriā reuocandis.

¶ Imp̄mis. q̄ inter p̄fatum serenissimuz dn̄m Kazimiꝝ regē duces p̄dcōs: r̄gnuz pol'ie eiusq̄ terras ep̄m Uarmieñ. cap'lm ⁊ suā eccl'iam. russie. prussie. mazouie. Stolpeñ. ⁊ alioꝝ dn̄ioꝝ suoꝝ ab vna. ⁊ nos p̄dctm̄ mgr̄m gn̄alē. ꝯmēdatores ⁊ ordinē terras. et subditos nr̄os in terr' prussie ꝑte ab altera Oēs ꝯtrouersie. dissēsiōes: hostilitates: inimicitie: diffidatōnes: infamie: ⁊ dāna inter ꝑtes hincinde facta dimissa ⁊ total'r sopita debent eē. Nec eoꝝ decetero aliq̄ mētio aut mēoria ⁊ signāter in q̄rel'. aut in detractōez ꝑtium corā q̄buscunq̄ ꝑsōis hēatur. aut fiat in q̄cunq̄ iudicio eccl'iastico. vel seculari vl' extra: ſ nec vna ꝑtiuz ad infamiā alteri⁹ suggēt auxiliuz dabit vel fauorē ꝑ se aut submissaz ꝑsonā q̄uis q̄sito colore publice vel occulte: et q̄tuz in vtraq̄ ꝑte fuerit. delatiōes ⁊ detractiones hmōi fieri nō admitte. sed poti⁹ ꝓhibebit. ¶ Itē ad abolēdas oēs displicētias: odia: siml'tates. et q̄slibz hostilitates q̄ inter p̄fatuz serenissimuz dn̄m Kazimiꝝ r̄gē suosq̄ p̄decessores reges et regnum polonie ab vna: et nos p̄decessoresq̄ nr̄os mgr̄os gn̄ales prussie: et ordinē nr̄m ꝑtib⁹ ab altera. occasiōe terraꝝ pomeranie Culmeñ. et mijchalouieñ. freq̄ntius annis supiorib⁹ vsq̄ ad belloꝝ g̃uia discrimina ꝯsurgebāt. ⁊ vt pax ip̄a firma. stabil'. atz ꝑpetua nō ex ore tm̄mō ſ ex corde pure. nō ficte. sincere nō simulate. inter p̄fatum serenissimum dn̄z Kazimiꝝ regē et regnum polonie duces. ep̄m eccl'iam et cap'lm Uarmieñ. adhereñs. et coadiutoēs. nosq̄ mgr̄m ꝯmēdatores et ordinē p̄dictos ꝓueniāt terra Culmeñ. cuz suis castris ciuitatib⁹ opidis ⁊ fortalitijs. vicz Thorun veteri ⁊ noua Bijrzglarv al's bijrgelarv Starngrad al's haldēſ Chelm al's Culmen. dumijsslarv al's vōczelarv. Lijpno al's leipe Couale al's Schonenzch Rogosno al's roghuſen Coprzijrvno al's Engelſberg. Radzijn al's Reden Grudzancz al's Graudencz Golub al's golarv. paporv. brodnijcza al's stroſberg Olādberg al's Luterberg brathijan al's Nouoforo Laſlrijn al's Lijesſijen. cuz omnib⁹ suis ꝑtinētijs. ⁊ villis eoꝝ q̄ ꝑtinebāt ad iudicium ⁊ bāderium Culmeñ. ⁊ cuz tota terra michalouieñ. nihil excipiēdo. ¶ Itē tota terra pomeranie iuxta antiq̄s terminos suos cuz vniuerſ castri ciuitatib⁹ opidis ⁊ mu

¶ Nomina castrorū ⁊ ciuitatū ⁊c. ad regnū polonie ꝑtinētiū ꝑ totū exp̄mūtur.

Terra pomeranie ad regnū ꝑtinēs

nitiōib⁹ in ea ꝯsistētib⁹. viczt Gdansk. puczk. Lārvenborg
al's lavmberg. heyle al's hella. Lobe al's Roßrczijn. Grebin
al's g̃bino. dirssarv al's tsczorv meve. al's gnijerv. Stargard
novēberg al's nove Svijecze al's svijecz. mosthek al's osijek
Jasszijenijcz al's Jessyenijecz Krijssarv Klijssorv. Slocharv
al's olechorv Conijcz al's choijnijcze. Fredelādt. Hamerstijn
Bijervtharv. al's Buthorv. Tuchol al's thucholija. Scho
borvijcz Schonck al's Skazervo. Baldenburg. ⁊ cum nari
ga fluuijs aq̄s mari ⁊ piscaturi. q̄ sunt in cauda mari al's hab
villis: portib⁹: insul': ⁊ ꝑtinētijs vniuers. ac dn̄io vl'i directo
⁊ vtili: mero ⁊ mixto ad p̄fatum serenissimuz dn̄m regē Kazi
mirz ⁊ regnum polonie ꝑtinebāt ⁊ spectabāt ꝑtinē ⁊ spectare
debebunt: donatōib⁹: renunciatiōib⁹: cessiōib⁹: appropriati-
onib⁹. ꝑ reges p̄ncipes. barones. nobiles. ciuitates. ⁊ subdi-
tos regni polonie. ex q̄cunq̄ cā vl' occasiōe. de terri p̄dictis iu
re ꝓprietate: ⁊ dn̄io ac titulo earz: q̊mōlibz ⁊ q̊ciēscunq̄. etiā
iuram̄to corꝑali interueniēte. in fauorē nr̄m. ⁊ ordinis facti ⁊
apl'ica imꝑiali. vl' q̄cunq̄ alia firmitate roborati: nō obstanti
b⁹ q̄buscunq̄ quas ꝑ p̄ntē vnionē ⁊ fed⁹ anullam⁹. cassam⁹
abolem⁹ tollim⁹. extinguim⁹ ⁊ mortificam⁹. ill'q̄ ꝑpetuo de
rogatuz eē volum⁹ et derogam⁹. Quibusq̄dē terri pomera-
nie Culmeñ et Mijchalouieñ. Nos mgr̄ Ludouic⁹ ꝯmēdato
res et ordo dom⁹ theutunicoꝝ p̄dicti et illaꝝ iuri ꝓp̄etati titu
lo et dominio q̊mōlibz et ex quacunq̄ cā nob̄ et ordini nr̄o cō
petēti r̄nunciatōe ⁊ cessiōe ꝑpetua Irreuōcabili ⁊ spōtanea d̄
certa et exp̄ssa sciētia. ꝓ nob̄ successorib⁹ et ordini nr̄o cedim⁹
et renunciam⁹. ¶ Nos q̊z et ordinē nr̄m terri p̄fatis pomera
nie Culmeñ. et mijchalouieñ. in ꝑpetuum abdicam⁹. ⁊ oēs in
scp̄tiōes donatōes. renunciatōes. cessiōes. resig̃tōes. ꝯfirma
tiōes p̄uilegia. Instr̄a. vēditōes: emptiōes: lauda: arbitria:
sententias: ꝓnunciatōes. munim̄ta et decreta. In fauorē nr̄z
⁊ ordinis suꝑ terri p̄dicti. ꝑ summos pōtifices Imꝑatores re
ges p̄ncipes duces. marchiones. comites. ⁊ q̄scunq̄ ꝑsonas
eccl'iasticas vl' mundanas: cuiuscunq̄ ꝯditōis. dignitati. pre
eminētie vl' tenori existāt. ꝯfectas. decretas. ⁊ ꝯcessas. Cassa
mus abolim⁹ extinguim⁹ ⁊ mortificam⁹. ⁊ ill' ꝓ nob̄ successo
rib⁹ q̄ nr̄is ⁊ ordine nr̄o nō ꝑ errorē: coacte ā improuide. sz li-
bere ⁊ spōtanee. ac d̄ certa sciētia ꝑpetue: cedim⁹ ⁊ renunciā⁹
et ius oē qd̄ nob̄ Mgr̄o ⁊ ordini. in p̄fatis terri q̊mōlibz ꝯpe-
tebat: in dn̄m Kazimirz regē: ⁊ regnum successoresq̄ ei⁹ Re
ges polonie ꝑpetuo trāsferim⁹ ꝑ p̄ntes ⁊ militares: nobiles.

¶ De terris pomeranie culmeñ. ⁊ Michalouieñ. ad r̄gnū polonie ꝑtinentib⁹ renūciatis ꝑ mgr̄m

vasallos. ciues. terrigenas: ⁊ q̊scunq; sb̄ditos. eccl̄iasticos ⁊ secl̄ares terraꝝ ciuitatuz districtuuz ⁊ locoꝝ p̄dictoꝝ. ab oī nr̄a fidelitate: omagio: sb̄iectōe: iuram̄to: ⁊ q̄libz spōsiōe. dimittim⁹ ⁊ absoluim⁹ ⁊ p̄ntiuz tenoꝛ relaxam⁹. ¶ Exceptoq; piscatores ī hab a fin̄ aq̄ ⁊ piscaturaꝝ ep̄i ⁊ capl̄i Uarmien̄ ⁊ ex opposito ī mari salso. Itē ꝑtē Nergie a dicta aq̄. ⁊ piscaturis eccl̄ie Uarmien̄. ꝑ trāsuersuz nergie. vsq; ad dcm̄ mare salsum. ⁊ a dicto trāsuerso ꝑ descēsum nergie. vsq; in ꝓfundum cuz vill' Srvijczije. mijr vēdorff ac curia mitilhoff cuz iurisdiciōe ⁊ vtilitate. h̄ip̄m ꝓfunduz. cuz piscatura sturionuz ⁊ theloneo antiq̊. Nos mgr̄ ⁊ ordo hēbim⁹ ⁊ possidebim⁹. Quāq̄ dē portōez nergie cuz p̄dicti vill': ⁊ curia p̄fat⁹ serenissim⁹ dn̄s rex nob̄ mgr̄o ⁊ ordini d̄ spāli sua gr̄a ꝑpetuo ꝯtulit ⁊ assig̃uit ¶ Reseruata tn̄ maiestati sue totali venatōe sup dcā portione nergie. ꝓut ⁊ sup tota nergia illā sibi reseruauit: h̄ ēt adiecto q; nos mgr̄ ⁊ ordo. nll'm castꝝ ā munitiōez sup dctā portione nergie nob̄ donate edificaē aut edificari facē. neq; nouum theloneuz. aut g̃uamē īponē valeam⁹ aut debeam⁹ ¶ Itē ex bonis certi respectib⁹. nos mouētib⁹ ⁊ ꝓ p̄nti pacī stabilimēto. castꝝ ⁊ ciuitas marienburg cuz duab⁹ insul' mag̃ viczt. ⁊ altera ꝑua q̄ dr̄ das. Fijssannijsse. herverder. ⁊ cuz integritate lacus drussen. ⁊ cuz suis oīb⁹ piscaturi piscatiōib⁹ ⁊ vill'. ⁊ cuz districtu scharffarv. ⁊ om̄ib⁹ alijs attinētijs ⁊ vill' suis. eo tn̄ excepto q; ville haldenhorff ⁊ alepin. q̄ ꝑtinēt ad holād ⁊ kulheborij. ⁊ horndorff. q̄ vltima sola militātiuz est: ⁊ ꝑtinet ad preuschēcl'. hēant facl'tatē. ī lacu drussen. pisces ꝓ suo bn̄placito piscādi iuxta morē ātiqun̄ ¶ Itē castꝝ ⁊ oppiduz sthum cuz om̄ib⁹ ātiq̄s suis iurib⁹ coherētijs ⁊ ꝑtinētijs vniuersis. ¶ Itē ciuitas Elbing vtraq; vet⁹ ⁊ noua cuz districtu villaruz limitib⁹. ⁊ iure ⁊ cuz oppido tholkmijth ⁊ ei⁹ districtu. ⁊ suo officio siluaꝝ ⁊ nemoꝝ. al's ꝛval dāpth. ⁊ cuz sex vill' tenute ⁊ castri holāth. viczt pijlomen. mijss lothijno Berthkroni Kamersdorff. Uijellkijelijcz. ⁊ przeussemeret. ⁊ cuz q̄nq; vill' q̄ ad oppidum ⁊ districtuz Molhnrvzen ꝑtinebāt. vicz mag̃ staban. ꝑua staban. Schonemor. pomerendorff. ⁊ Uolffder. Itē opiduz ⁊ district⁹ crischburg. al's drzgon. cuz suis libtatib⁹. militarib⁹. nobilib⁹. vasall'. vill'. lacub⁹. molēdino ⁊ castro. Ita tn̄ q; demoliatur castꝝ: ⁊ cum ꝑtinētijs eiusdē vniuers̄. incipiēdo ab vno latē oppidi p̄dicti Crischburg. ⁊ descēdēdo a flumine Szroge: vsq; ad lacuz drussen Curia tn̄ doleszczeth cuz ip̄i⁹ molēdino apd̄ nos. ⁊ ordinē nr̄m remanēte. ab

¶ De spectātib⁹ ad mgr̄m ⁊ ordinē piscaturis. scz theloneis antiquis. ⁊ sic de alijs enumeratis.

¶ De reseruatiōe ꝓ R. Ma. venatōnis sup tota Nergia

¶ De castro ⁊ ciuitate Mariemburg. cum duabus insul'. ad regnuz Polonie pertinentibus.

¶ Castrum et oppidum. Sthum.

¶ Elbing vtraq; cū districtu villaꝝ limitibus ⁊ iure ad Re. Polo. spectare dn̄t.

alio v̄o latere dicti oppidi ascendendo. ⁊ trāseundo vsq̄ ad finales granicies dicti oppidi Crisburg. ⁊ ville haldenstadt. mutuo se contingētes. eadē villa a sinistri. ⁊ inditōe nr̄a. ⁊ ordinis r̄manēte. abinde v̄o directi⁹ eundo ad eccl̄ie pomezanien̄ fines ꝓximiores. vbi oīa ⁊ singl̄a sb̄ dicti finib⁹ ad ꝑtē castri mariēburg ꝯsistētib⁹ villa moÿsterberg. iterꝝ ī ꝑte nr̄a ⁊ ordinis remanēte. cum curÿs allodÿs. ⁊ q̄buscunq̄ alÿs ꝑtinētÿs. ad dcm̄ castꝝ mariēburg spectabunt ⁊ ꝑtinebunt Cetera v̄o alia oīa ⁊ singl̄a ad cameratn̄: ⁊ gn̄al̄r ad districtum Crysburg. vsq̄ ī pn̄s ꝑtinētia. pari modo cuꝫ oppidis. ⁊ allodÿs militarib⁹. terrigenis vill̄ piscaturi aq̄s. nēorib⁹. ⁊ alÿs singul̄ ꝑtinētÿs. spectabunt ad castꝝ nr̄m. ⁊ ordinis. pressemarl̄ ꝑpetuo. ⁊ ī euum. ꝓ p̄dicto serenissimo dn̄o rege ⁊ regib⁹. ⁊ regno pol̄ie remanebunt. Ita q̄ castra ciuitates oppida district⁹ q̄ p̄dicti. exnc̄ ⁊ de cetero. vigore pn̄ti vniōis ⁊ federi ad ius ꝓp̄etatē sortē ⁊ titl̄m. regni pol̄ie ꝑtinebunt ⁊ spectabunt ꝑtinē ⁊ spectare dn̄t ꝑpetuo. ⁊ in euuꝫ ¶ Nos q̄ꝫ mgr̄ ludouic⁹ ꝯmēdatores. ⁊ ꝯuēt⁹ p̄dicti: pro nob̄ ⁊ nr̄is successorib⁹. castri: ciuitatib⁹: oppidis: insul̄: lacub⁹ piscaturi piscatorib⁹: cameratib⁹. ⁊ officÿs p̄dicti. ⁊ illoꝝ districtib⁹ ⁊ vill̄ ꝑpetua. ⁊ irreuocabili renuntiatōe. d̄ certa ⁊ exp̄ssa sciētia. Iuri q̄ꝫ. sorti. ꝓp̄etati. titl̄o ⁊ dn̄io q̄cunq̄ ⁊ ex q̄licunq̄ cā. nob̄ mgr̄o ꝯmēdatorib⁹. officialib⁹ ⁊ ordini nr̄is. in ill̄ ꝯpetētib⁹ ꝑ nr̄as pn̄tes paten̄ lr̄as cedim⁹ ⁊ renunciam⁹. ⁊ oē ius. qd̄ nob̄ mgr̄o ⁊ ordī. ac ꝯmēdatorib⁹ nr̄is in castri nr̄is. ciuitatib⁹. oppidis. insul̄. lacubus. piscaturi ⁊ vill̄ p̄dicti ꝯpetÿt ⁊ ꝯpetē potuit. ī p̄fatuꝫ serenissim̄ dn̄ꝫ Kazim̄ regē. successores suos ⁊ regm̄ pol̄ie trāsferim⁹ ⁊ applicam⁹ Milites q̄ꝫ. nobiles. vasallos. terrigenas. ciues. ⁊ q̄slibꝫ sb̄ditos eccl̄iasticos: seculares: p̄fatoꝝ districtuuꝫ. terraꝝ. ciuitatuꝫ. ⁊ locoruꝫ ab oī fidelitate. iuram̄to. omagio subiectōe. ⁊ q̄libꝫ spōsiōe pn̄tium tenore absoluim⁹. dimittim⁹ ⁊ relaxam⁹. ¶ Cetera v̄o castra ciuitates district⁹ fortalicia villas ⁊ dn̄ia ī terri prussie. tā in terris q̄ꝫ ī aq̄s existētia vicꝫ Kÿenÿczsberg castꝝ cū t̄b⁹ ciuitatib⁹ Itē castra ⁊ oppida lochsteth. Uarczen̄. Gÿrmarv. pobethen. rÿdauth. Scholren. raÿmen cremÿthen Ualdarv. topÿarv. thabelrarvlren narbelrthen. Insterburg. allenburg Uonsdorff. gerdarven. ibugirburg nordēburg. lÿabÿarv: larvlrÿslren: thÿlsalrh: ragÿethe Koschÿsten: vinthburg: memel: brandēburg: crorvczeburg: Fredelāth: barthen: laczerv: balge: herlibail: sÿnthen: lādisberg: prervschenlarv: barthensteyn: stresten: zrnisburg: ilreÿn: rostēburg: lilre: iohāsburg: holād: Kÿboslrath: molhÿrzen: morung: bassenhēyno: ortolsiburg: ostorrode: hoensteyn: nÿeÿndenburg: scholgarv: iehenburg: dengsislarv: prensemarl̄: libemole: et salefath: ⁊ q̄cunq̄ alia castra ciuitates. oppida. district⁹. territoria. ⁊ villas

Magr̄ et ordo r̄nūciant oīb⁹ iuribus ꝓprietatib⁹ ⁊ dominÿs in castris et ciuitatibus. enūeratis sibi ꝯpetētibus

¶ Castra ciuitates district⁹ ⁊c. ꝓ magistro et ordine spectantia.

cū eoꝝ ſbditꝛ militib⁹ terrigēis ⁊ vaſall' aḉs. nēorib⁹ lacub⁹ ⁊ alīſ ptinētīſ ⁊ iurib⁹ vniuerſ. q̄b⁹ cunq; cēſetur nōib⁹ Nos mgr̄ ꝯmē datoꝛs ⁊ ordo ꝑpetuo ⁊ ī euū q̄ete ⁊ pacifice abſq; oī p̄fati ſer̄miſſimi dn̄i r̄gis ⁊ ſucceſſoꝝ ſuoꝝ r̄guꝫ ⁊ r̄gni polie impedim̄to pturbatōe ⁊ moleſtatōe poſſiōbim⁹ ⁊ illoꝝ plenuꝫ hēbim⁹ vſuꝫ ⁊ dn̄uꝫ. ꝺq̄b⁹ q̄ dē caſtr̄ cīitatib⁹ oppidꝭ ⁊r̄ diſtrictib⁹ vill' militib⁹ terrigēis ⁊ vaſall' ⁊ illoꝝ q̄ꝫ iur̄. ⁊ titlo ꝑpetate ⁊ ſorte dn̄io. ſi qꝺ p̄fato dn̄o r̄gi ⁊ regno polie q̄mōlibꝫ. ⁊ ex q̄cūq; cā ꝯpetīt vl' ꝯpetē potuit p̄fat⁹ dn̄s Kazim̄. rex excerta ⁊ exp̄ſſa ſcīētia. p ſe ⁊ ſucceſſorib⁹ ſuis r̄gib⁹ ⁊ regno polie ſpōte ⁊ ꝺlib̄ato aio. nob mgr̄o ſucceſſorib⁹ q̄ nr̄īſ mgr̄iſ ꝯmēdatorib⁹ ꝙuētui ⁊ ordī nr̄is. ī terr̄ pꝛuſſie ceſſit ⁊ r̄nuciauit ac oē ius. ſi qꝺ ſue maieſtati ⁊ ſucceſſorib⁹ ſuis r̄gib⁹ ⁊ r̄gno pol'. exēptōe q̄b⁹ cunq; cauſ alīſ i p̄fati caſtr̄. ciuitatib⁹ oppidꝭ ⁊r̄ diſtrictib⁹ vill' militib⁹ ⁊ vaſall' q̄mōlibꝫ ꝯpetīt. ī nos mgr̄m ſucceſſoēs nr̄os ꝯmēdatoꝛes ꝙuētuꝫ ⁊ ordinē p renuntiatōez ⁊ ceſſionē ꝑpetuā ⁊ ir r̄uocabilē trāſtulit. ⁊ illꝺ nob ſpōte libē ⁊ꝺ certa ſcīētia applicauit ⁊ oēs milites vaſallos nobiles terrigēas ciues ⁊ q̄ſlibꝫ ſbditos ec cl'iaſticos ⁊ ſecl'ar̄s terraꝝ ⁊ locoꝝ p̄dictoꝝ ab oī fidēlitate. iuram̄to ſbiectōe ⁊ q̄libꝫ ſpōſiōe abſolutoſ. dimiſit ⁊ r̄laxauit Ep̄at⁹ m̄ſup ⁊ eccl'ia ſabien̄ cū ſuis caſtr̄ cīitatib⁹ ⁊ oppidꝭ: viez pꝭſchhauſen: tyrēberg: lobodarv: porvōden: ingēburg: zolarv ⁊ nurvēbuſch cū oīb⁹ vaſall' vill' ⁊ ptīn̄tīſ ſuis vniuerſ ſb ditōe nr̄a ⁊ ordīs nr̄i ꝑpetuo ꝯſiſtet ⁊ ꝑmanebit. ¶ Itē ordinam⁹ ⁊ ſtatuim⁹. ꝙ ſup oīb⁹ pi ſcatur̄ reuthel appellatī vul'r ſb p̄ntia capitānei marienburg ⁊ fctōr nr̄i a nob ꝺſtinādi. ī caſtro marienburg ānis ſingul'. ī mag̃ feria q̄nta ꝺz fieri arēdatioꝛ: ⁊ lr̄e ſup oīnib⁹ reuthel' ſb dn̄i r̄gi ⁊ nr̄o ſignetis arēdatorib⁹ dēant dari ⁊ medietas pecuniaꝝ ex hmōi arēda. pueniē tium nob dēat cedē. alta vo medietas dn̄o r̄gi. puenire iure ep̄oꝝ Varmien. ⁊ Sābien. ⁊ capl'oꝝ eoꝝdē. ceteraꝝq; aliaꝝ ꝑſonaꝝ ⁊ locoꝝ. libtatē. ex ātiq̄ reuthelorꝝ hn̄tium. p oīa ſaluo. q̄b⁹ l̄ras ſup Reuthel' p̄fati. ⁊ q̄ſtitate illoꝝ abſq; oī pecunia libē volum⁹ ꝯcedi Itē ne pax ip̄a fedus ⁊ vnio tāta maturitate firmata et ꝯcluſa poſſit inpoſterꝝ humana malignitate infringi. ⁊ aliq̄b⁹ fallatīſ dolo ⁊ ingenīſ violari. p̄fat⁹ q̄z ſer̄miſſim⁹ dn̄s Kazim̄. rex ⁊ ſucceſſores ſui. reges ⁊ r̄gnū polie. p̄lati p̄ncipes barōes: ⁊ ſbditi r̄gni eiuſdē ꝺ nob mgr̄o ꝯmēdatorib⁹ ⁊ ordine pꝛuſſie p̄lati militib⁹ ⁊ ſbditi nr̄is Nos vo mgr̄ ſucceſſoreſq; nr̄i ꝯmēdatoēs ⁊ ordo p̄lati milites ⁊ ſubditi nr̄i pꝛuſſie ꝺ dicto ſereniſſ⁹ dn̄o r̄ge Kazi. r̄gib⁹ ⁊ r̄gno po. p̄ncipib⁹ barōib⁹ ſbditi eiuſdē plenā ꝯfidētiā ⁊ ſecuritatē oī hoſtili r̄ſpectu ī p̄n̄s ⁊ in poſterꝝ ꝺpoſito tēam⁹. ¶ Pꝛefat⁹ ſer̄miſſim⁹ Kazi. rex. noſ frēz lodwicū mgr̄m ꝯmēdatoꝛs ⁊ ordinē p̄fatos ī pꝛuſſia oēsq; nr̄os ſucceſſoēs ī ſuū ⁊ r̄gni polie p̄ncipē ꝯſiliariū ꝑpetuū. ꝯmēdatoꝛes vo p̄ncipaliores q̄s nos mgr̄ ⁊ ſucceſſoēs nr̄i. p tpe duxerim⁹ ꝺputan dos. ī ꝯſiliarios ſuos ⁊ r̄gni polie ⁊ ī ſuā ⁊ r̄gni polie. ꝓtectōez ſbiectōez ⁊ ꝺfēſiōz ꝑpetuo duraturā aſſumpſit pollicēs nob ī ẏbo ſuo

De arēdis ſup piſcaturis alīs Rewthel ſub ſigillo R. po. ⁊ mgr̄i faciēdis

¶ De magr̄i et cōmēdatoꝝ in cōſiliarios R. Pol. aſſumpti onis

Fo.C.XLV.

Pacis perpetue.

Sūmariū

ſ̄gio ⁊ ſb̄ fid̄ p̄ſtiti iuramēti p ſe ⁊ ſucceſſoꝛib⁹ ſuis ſ̄gib⁹ ⁊ ſ̄gno pol̄. q̄ nos p̄fatus mg̾r̄m ꝯmēdatoēs ⁊ ordinē p̄latos milites vaſallos ⁊ ſb̄ditos nr̄os i pꝛuſſia: nr̄oſq̄ ſucceſſoꝛes affectōe regia tractabit honoꝛabit ⁊ diliget. Noſq̄ mg̾r̄ ꝯmēdatōes ⁊ ordinē ſucceſſoꝛeſq̄ p̄latos nobiles ciues ſ̄bditos ⁊ terras nr̄as velut p̄ncipis ꝯſiliaꝛiȝ ⁊ vnitoꝛ ſuoꝛ i nr̄is iurib⁹ ⁊ libꝛatib⁹ p̄uilegiȝ munimīt ⁊ limitib⁹ q̄ p̄nti vnīoi ⁊ fed̄ri ā ei⁹ artic̄l ⁊ ꝯditiōib⁹ i ꝯtinet̄r ꝯſeꝛuabit ab vniuerſ⁹ q̄ȝ hoſtib⁹ nr̄is vexatoꝛib⁹ ⁊ impugnatoꝛib⁹ i terꝛ q̄s poſſidē⁹ pꝛuſſie tuebit̄r ⁊ ōfēdet. ¶ Tenebimur q̄ȝ nos lodouic⁹ mg̾r̄ p̄fat⁹ ⁊ q̄libȝ ſucceſſoꝛ nr̄ i offm magiſteriȝ aſſumpt⁹ ⁊ aſſumēd⁹ p⁹ ſex mēſes a die aſſumptōis i magiſteriuȝ. p̄fato ſereniſſimo Kazi. regi ⁊ ſuis ſucceſſoꝛib⁹ ſ̄gib⁹ pol̄ie p̄ſonal̄r repn̄tari. ⁊ illic p nob ꝯmdatoꝛib⁹ ⁊ terꝛ q̄s hēm⁹ i pꝛuſſia. ſibi ⁊ ſucceſſoꝛib⁹ ſuis ſ̄gib⁹ ⁊ ſ̄gno pol̄ie p̄ſtare ōbite fidēlitat̄ ⁊ ō obſeruāda p̄nti pace ⁊ nūq̄ petēda abſolutōe ſeu ſ̄laxatōe iuramēti. nec ꝯceſſa vti ā ꝯcedēda ¶ Iuramēti ac i p̄fati dn̄i Kaziⁿ. ſ̄gi ſuoꝛq̄ ſucceſſoꝛ ſ̄guȝ pol̄ie. ſiniſtra pte p̄ma riuȝ hꝫ locuȝ ⁊ ſeſſioȝ Cui q̄dē dn̄o kazim̄. ſ̄gi ſucceſſoꝛib⁹ ſuis ſ̄gi b⁹ ſ̄gno pol̄ie nos nr̄oſq̄ ſucceſſoēs ꝯmdatoꝛs p̄latos milites vaſallos ⁊ ſ̄bditos terras q̄ oēs nr̄as a nob nē poſſeſſas ⁊ i poſteꝛ poſſidēdas ꝯq̄ſitas ⁊ ꝯq̄rēdas eti i terꝛ pagān̄oꝛ extra terras pꝛuſſie dcto dn̄o kazi. ſ̄gi ⁊ ſ̄gno pol̄ie ꝑpetuo ꝯnectim⁹ iungim⁹ vnim⁹ et inuſceram⁹ ea ꝯditōe et ſ̄ſpectū vt nos p̄fati lodouic⁹ mg̾r̄ nr̄i ſucceſſoēs ꝯmēdatoꝛs et q̄ēt⁹ p̄lati barōes milites terrigene ⁊ p̄ſōe ſingl̄e tā eccl̄iaſtice q̄ ſecl̄aꝛs. et oēs terre nr̄e atȝ hoies i ill̄ ō gētes i pꝛuſſia ſum⁹ āpl̄i⁹ et ō cetero cuȝ p̄fato ſereniſſimo dn̄o ſ̄ge kazi. ſucceſſoꝛib⁹ q̄ ſuis ſ̄gib⁹ et ſ̄gno pol̄ie vnuȝ et idiuiduuȝ coꝛp⁹ vna gēs vn⁹ ꝑpl̄s. i amicitia fed̄ē ⁊ vnīoē nl̄l̄m aliuȝ p̄t̄ ſummū pōtificē q̄ȝ p̄fatuȝ dn̄ȝ kazim̄ ſ̄gē et ſucceſſoꝛis ſuos ſ̄ges pol̄ie. p nr̄o capite et ſupioꝛe ſ̄cognituȝ. ita vt teneamur et ſum⁹ obligati. nos ſucceſſoꝛeſq̄ nr̄i p̄fatuȝ dn̄ȝ kazim̄ ſ̄gē et ſucceſſoꝛis ſuos ſ̄ges et ſ̄gnuȝ pol̄ie ſiue i p ſp̄is ſiue i aduerſ⁹ nunq̄ ꝺeſerē. ß ſibi et ſucceſſoꝛib⁹ ſuis ſ̄gib⁹ et regno pol̄ie. ꝯ oēs hoſtes ⁊ aduerſarios ſuos ſ̄gni ſui pol̄ie moꝛe aliꝛuȝ p̄ncipuȝ p̄latoꝝ baronuȝ ſ̄gni pol̄ie aſſiſtē eoſq̄ i guerꝛ ⁊ i aduerſitatib⁹ nr̄is potētiȝ adiuuaꝛ ꝯſiliȝ auxiliȝ ⁊ ſuffragiȝ oppotunis ¶ Nec ſine ſuo ⁊ ſucceſſoꝝ ſuoꝝ ſ̄gnuȝ pol̄ie. ap̄i q̄ȝ ſine nr̄o et ꝯſiliaꝛioꝝ ꝯmēdatoꝝ p̄latoꝝ et militu nr̄oꝝ pꝛuſſie ſp̄ali. ⁊ exp̄ſſo ꝯſilio voluntate et ꝯſēſu. cuȝ q̄buſcunq̄ p̄ſōis. q̄cunq̄ p̄fulgeāt dignitate Celebꝛabim⁹ ſtatuē⁹ ā firmabim⁹ ⁊ aliq̄ fed̄ra inſcriptōes vl̄ ꝯct⁹ publice vl̄ occl̄te. p ſe. vl̄ ſubmiſſas p̄ſonas: ß nec nos mg̾r̄ ꝯmēdatoꝛes nr̄iq̄ ſucceſſoēs. bella aliq̄ ꝯ catholicos ſiue p̄fati dn̄i kazimiri ſ̄gi. et ſucceſſoꝝ ſuoꝝ regni pol̄ie ſp̄ali mouebim⁹ ꝯſenſu.

¶ De mg̾ri p⁹ ſex mēſes repꝛeſentatōe ⁊ iuramento fidelitatis patrando.

¶ De loco magiſtri in cōſilio regis polo. pꝛioꝛi. a ſiniſtris

¶ Mag̾r nl̄l⁹ p̄ctus ſeu fedꝛa ſine regi polonie ꝯſenſu facere debet.

Forma aūt iuramenti ſub qua nos Lodouicus mg̾r̄ ⁊ ſucceſſoꝛes nr̄i mg̾ri ſereniſſimo dn̄o Kazimiro regi ⁊ ſucceſſoꝛib⁹ ſuis. regib⁹. ⁊ regno polōie iurare tenebimur tal̄er it ¶ Ego

Ludouic⁹ mgr̄ gn̄al. ordinis sctē marie teuthonicoꝝ p̄nceps ⁊ ꝯsili
ari⁹ regni pol'ie. Juro. ꝙ ab hac hora. ⁊ deinceps. fidel'ero serenissi
mo p̄ncipi dn̄o Kazimiro Regi. ⁊ successoribus suis regib⁹. et reg̃
pol'ie: ⁊ ꝓfectuz illoꝝ fidel'r ꝓcurabo. ⁊ negotijs r̄gi. ⁊ regni fidel'r
ꝯsulā. et secreta. q̄ mihi q̄litercūq̄ cōicata fuerint in eoꝝ detrim̄tuz
nll'i pādā. pacē insup p̄ntē. in om̄ib⁹ suis ꝯditiōib⁹ ⁊ articul' obs̄ua-
bo et custodiā. sic me d̄s adiuuet ⁊ hec sctā crux. ¶ Itē vt p p̄ntis
pact vnionē ⁊ federi. singl'a odioꝝ ⁊ iuramētoꝝ nubila possint fun
dit⁹ euelli. cuz p̄fato serenissimo dn̄o Kazimiro r̄ge. ⁊ r̄gno suo po
lonie. ꝓ bono pact deuenim⁹. et illd̄ inter nos ꝯcordauim⁹. ꝙ ep̄at⁹
culmen̄. ad eccl'iam Gnezn̄. redeat. ac amō et deinceps. p̄fate polo
nie et gnezneñ. eccl'e. et vt tāq̄ p̄ncipali. sit in om̄ib⁹ obediēs et sb̄
iecta d̄ rl'ari i secl'arē. fauore. et auctoritate summi pōtifici: ad qd̄ tā
nos Ludouic⁹ mgr̄. et ꝯmendatoēs nr̄i exp̄ssuz p̄buim⁹ et p̄bem⁹ cō
sensuz trāsferēdi. q̄ etiā cuz sua diocesi. tā om̄ib⁹ castri ciuitatib⁹ op
pidis et munitōib⁹. vicz Chelnza al's culmenzch. Lubarva al's Lu
barv. Curzathnijk al's Curnijk Varmbrzeschno al's Fredelre. Et
om̄ib⁹ districtib⁹. nobilib⁹. vasall'. vill'. ⁊ ꝑtinētijs vniuers̄ sb̄ p̄fati
dn̄i Kazimiri regi et regni sui pol'ie ꝯsistet ꝑpetua ditōe patrocinio
et defensa. ¶ Itē ꝯcordauim⁹. ꝙ Varmien̄. eccl'ia. et eius pontifex
ꝓ tpe cuz suo venerabili capl'o Varmien̄. exnc̄ ⁊ decetero. cuz omni
b⁹ suis castri. ciuitatib⁹. oppidis. et munitōib⁹ vicz helsberg. brōs
berg. Vormedilth. Serburg. Vartemberg. Reschel. Bijsschofi
steyn. allesteyn. gulrteslrath. melyzalr. Vartenberg. frārvēburg
et Bijsshoyssburg. cuz omnib⁹ districtibus. nobilib⁹ et vasall' vil
lis. ꝑtinētijs et attin̄tijs suis. i p̄fati dn̄i Kazimiri regi et successoꝝ
suoꝝ r̄guz. et regni pol'ie: ditiōe sb̄iectōe et ꝓtectōe ꝯsistent. ¶ Et
nos ludouicus mgr̄ nr̄iq̄ successores. ꝯmēdatores. ⁊ ordo ei⁹ ditōi
subiectōi ⁊ ꝓtectiōi. exp̄sse renunciam⁹. ⁊ omne ius: qd̄ nob̄ in p̄di
cta eccl'a ep̄atu ⁊ capl'o. q̄mōlibz hacten⁹ ꝯpetebat. In p̄fatuz sere
nissimuz regē dn̄m Kazimiꝝ successores suos. hēdes. Reges ⁊ re
gnuz polonie: plenarie trāsfundim⁹. ⁊ trāsferim⁹ p p̄ntes. ¶ Itez
ꝯcordatuz ⁊ ordinatuz ē d̄ spāli nr̄a Ludouici mgr̄i ꝯmēdatoꝝ ⁊ cō
uētus nr̄i ꝯ ꝓbatōe ⁊ ꝯsensu. Qꝛ venerabil' dn̄s vincēcius Kyelba
scha. ꝯsiliari⁹ ⁊ sectari⁹ p̄fati serenissimi dn̄i regi Kazimiri ad eccl'az
p̄fatā culmen̄. ꝑ ip̄z dn̄z Kazimiꝝ r̄gē nōiat⁹. ⁊ ad eādē sua interces
siōe dan̄ dn̄o ꝓmouend⁹. eccl'iaz ⁊ sedē pomezanien̄ ep̄at⁹. q̄uis ha
cten⁹ in capite ⁊ mēbri rl'arē. in ꝯmēdā ad vite sue duntaxat tempa
per dispōnem ⁊ ordinatōez hēat apl'icā. ⁊ illā cum suis castri. ciui-
tatibus fortalitijs. videlicz. Maijbuth al's Ressenberg. quedzyn
al's Marieverder Bysslrupicze. al's Byssorvsrverder Kijssnelcz.
al's Frenstath. Smenber al's Sardzen. ⁊ Rossemberg. Ceterisq̄

¶ Ep̄atus culmen̄. eccl'e gnezneñ. subijciēd⁹

¶ Ep̄at⁹ warmien̄ ad regnū pertineat

¶ Renūtiatio iuris ⁊ ꝓprietatis ꝑ mgr̄m in ep̄atu warmiensi.

¶ Ep̄atus culmen̄ in tituluz ⁊ pomezanien̄ in cōmendā ꝑ vincentiū kijelbascha tenēd⁹

ei⁹ districtib⁹ ⁊ ꝑtinētijs obtineat. Ip̄amq; in spiritualib⁹ et tp̄alib⁹ administret. eccl̄ia p̄dcā ꝑ omezanieñ. remanēte nihilomin⁹ in suis mēbr⁊ interim rl̄ari. p̄fato āt vincētio Kijelbascha. morte absumpto ad p̄fatā eccl̄iaꝫ pomezanieñ rl̄ar⁊ ꝑsōa nr̄i ordinis in pōtificē eligetur ⁊ substituetur. sanctissimi dn̄i nr̄i pape gr̄a ⁊ fauore accedeñ. gaudebitq; dn̄i regi ꝓtectōe ꝯsistēs in nr̄a ⁊ ordinis nr̄i tā religiōe q̄ ditōe. ¶ Itē qm̄ p⁹ sedatos fluctus bellice tēpestat⁊. nll̄i magi nos p̄muꝫ ꝯuēit q̄ eccl̄ijs ⁊ eaꝝ ministris ꝯpati ⁊ ꝯmisereri. q̄tin⁹ sup̄m⁹ sedatō vberiorē firmitatē paci ꝯdite infundat. Quocirca ordinamus ⁊ ꝺcernim⁹ ⁊ statuim⁹ q̄tin⁹ oī a castra fortalicia ciuitates oppida. castella. munitōes eccl̄aꝝ loca ⁊ ville. ⁊ sig̃nter frā⁊ venburg. ⁊ vormedith. Uartēberg. melzal⁊. lobar⁊. roſemberg. mariem⁊ verder ⁊ schonēberg. q̊mōlibꝫ a nob⁊ nr̄is ac p̄fato Serenissimo Kazimiro Regi ⁊ suis possessa occupata ⁊ in castellata quocunq; nōie vocitētur suis pōtificib⁹. capl̄is p̄lat⁊ abbatib⁹ mōsterijs. ⁊ sig̃nter Uarmieñ. culmeñ pomezanieñ ⁊ Sambieñ ep̄is ⁊ eoꝝ eccl̄ijs tā cathedralib⁹ q̄ ꝯuētualib⁹ collegiat⁊ ⁊ eaꝝ capl̄is ꝯuētib⁹ hospitalib⁹ absq; aliq̄ ꝯ̄dcōe diminutōe. depactatōe. solutōe. vel arresto cuꝫ oī sua suppellectili bōbardis ornam̄t⁊ ꝑtinētijs vniuers̄ infra hinc. ad festuꝫ natiuitat⁊ scti iob̄is baptiste ꝓxime vētuꝝ reddātur vice uersa Oēs insup̄ pōtifices abbates capl̄a p̄latos p̄positos canonicos curatos ⁊ nō curatos ⁊ alios bn̄fificiatos. q̄ nō sunt ꝺ ordine nr̄o. ī eoꝝ loca: iura: lib̄tates ⁊ possessiōes q̄ ⁊ q̄s an̄ motā guerrā possidebāt. Restituim⁹ ⁊ tenor̄ p̄ntium reintegr̄m⁹. except⁊ castris ⁊ ciuitatib⁹ p̄dict⁊ in p̄dcō festo b. iob̄is baptiste r̄stituēdis Q⁊ si dicti p̄lati serenissimo dn̄o regi. ā ciuitatib⁹ vl̄ oppidis ingr̄ti vel suspecti sint: ꝑmittātur. q̄ ꝑmutent ā vicarios idoneos instituāt aut pēsionē honestā auctoritate supioris reſuādā dimisso atꝫ r̄nunciato titl̄o suscipiāt ¶ Itē oēs captiuos ī p̄nti guerra ꝑ nos mgr̄m ꝯm̄datoēs Capitaneos gētes nr̄as. coadiutoēs ⁊ adherētes captos siue sint depactati siue ñ ab oī captiuitate ⁊ spōsioñ vigor̄ p̄nt⁊ feder⁊ absoluim⁹ ⁊ tenor̄ p̄ntiuꝫ r̄laxam⁹. q̄ absolutō ⁊ lib̄tas ꝑ ser̄nissim̄ Kazimiꝝ dn̄ꝫ r̄gē duces mazouie. ⁊ stolpeñ. ep̄m Uarmieñ. capitāeos ⁊ officiales ⁊ oīꝫ eorundē coadiutoꝝ ⁊ adherētiuꝫ q̊cunq; nōie vocitētur nll̄o excepto dꝫ p̄stari ⁊ impēdi nec depactati ā taxati dn̄t obligari ad aliquā solutōeꝫ ꝓmissā: q̄ nō duꝫ ē soluta. ēt si depactati dedissēt: ꝓ se desolutiōe. aliq̄ cautionē. ¶ Itē. ordinam⁹ decernim⁹ ⁊ statuim⁹. q̄ oēs merca

De restitutōne castrorū ciuitatū opidorū ⁊c̄. Ecclesijs ⁊ pontificibus

De captiuis hīc ide libere mittēdis.

De mercatorib⁹ et eoꝝ libero trāsitu ꝑ errā et aquas.

tores tā r̄gni pol'ie p̄ncipalioꝝ dn̄ioꝝ ⁊ terraꝝ eoꝝdē. ⁊ ep̄a-
t⁹ Uarmien̄. suiq; capl'i. q̄; terraꝝ prussie. ī ditōe nr̄a ⁊ ordinis
ꝯsisten̄. sint vbiq; in terr⁊ ⁊ ī aq̄s tuti ⁊ securi: ⁊ nll'e eis de ce
tero molestie inferātur. nec cogātur. nisi solit⁊ ⁊ veterib⁹ ꝑua
t⁊ itinerib⁹ ⁊ loc⁊ ābulare. ā ad aliq̄; ciuitatē. castꝝ ⁊ locuꝫ sb̄
p̄textu cuiuscunq; ꝯstitutōis vl' edicti. cuꝫ r̄b⁹ ⁊ mercib⁹ suis
cuiuscunq; maneriei existāt decetero applicari. p̄terq̄; ī Kinß
berg iuxta ꝯmēdatiōꝫ desup factā. sup q̄ spāles a nob l'r̄e ema
nauer̄t. ¶ Itē. qm̄ p mercatoꝝ industriā ⁊ reꝝ venaliuꝫ ī por
tatiōeꝫ. respublica nōbile accipe ꝯsueuit incremētuꝫ statuen̄.
decernim⁹ ⁊ spōdem⁹ q̄ nll'a thelonea deposita gabellas fora
lia. siue q̄scunq; al's cēsuatōes loc⁊ ⁊ p̄sonis in terr⁊ prussie. et
dn̄ijs eis sb̄iect⁊ ⁊ ꝯsistētib⁹. imponē⁹ de nouo. ā impōi p̄mit
tem⁹. tā in terr⁊ q̄; in aq̄s. ß tm̄mō vtemur impositi. q̄ idē sere
nissim⁹ Kazim̄. dn̄s rex successoresq; sui. reges. duces. ⁊ ep̄i
p̄fati in suis terr⁊ obꝑuabunt. ¶ Itē vt caritat⁊ ⁊ vniōis āpli
or certitudo inter serenissim̄ dn̄ꝫ Kazim̄. r̄gē. regnuꝫ suuꝫ po-
lonie sb̄ditos ⁊ adhereñ. ab vna. ⁊ nos mgr̄m. ꝯmēdatores ⁊
ordinē ī prussia ab altera p̄tib⁹ iugit̄ ⁊ in ꝯcusse p̄petue p̄seue
ret Statuim⁹ ⁊ ordinauim⁹. q̄ deinceps ⁊ āmō ad ordinē nr̄ꝫ
scē marie theutonicoꝝ in terr⁊ prussie p̄sone idonee ⁊ ordis ca
paces. ēt ex sb̄dit⁊ q̄buscunq; r̄gni pol'ie ⁊ p̄ncipaliuꝫ ⁊ dn̄oꝝ
ei⁹ assumātur. Ita tn̄ q̄ nos mgr̄ ⁊ ꝯmēdatores vltra mediā
p̄tē d̄ ill' assumē nō teneamur. ad easdē q̄ꝫ p̄sonas. in distribu
endis ꝯmēdarijs. ⁊ officijs ordinis iuxta medietatē dictā bo
nuꝫ r̄spctm̄ h̄r̄e tenebimur. Mgr̄ v̄o eligetur vir mag⁊ vtil' ⁊
idone⁹ ꝑm ordinis rl'am ⁊ instituta. Qui cuꝫ p̄nceps ⁊ ꝯsilia
ri⁹ serenissimi dn̄i reg⁊ ⁊ regni sit. nō debebit sin̄ demerito: sci
tuq; serenissimi dn̄i r̄g⁊ p ꝯmēdatores ⁊ ꝯuētuꝫ d̄ mgr̄atu am
moueri. ¶ Itē. vt hmōi pacē p̄petuā vnionē ⁊ ꝯcordiā sb̄ cer
tiori attētiōe firmitate ⁊ robore custodiam⁹. p̄mittim⁹ sin̄ do
lo ⁊ fraude ac onē p̄stiti iuram̄ti. q̄ ad nll'i⁹ hōis viuēt⁊ aucto
ritatē ⁊ p̄tātē. ēt q̄cunq; dignitate p̄fulgeat. papali. imp̄iali.
regali l' ducali. aut cuiuscunq; ꝯgregatōis legittime p̄sonaꝝ
eccl'iasticaꝝ aut secl'ariuꝫ ad īpetrāduꝫ p̄nt⁊ pac⁊ vniōis feder⁊
et ꝯ̄ct⁹ in toto vel p̄te exp̄sse māifeste vel occulte p se aliuꝫ vl'
alias q̄scunq; p̄sonas sb̄missas spirituales vel secl'ares disso
lutionē reemptōeꝫ cassatōeꝫ et irritatōeꝫ recurrem⁹. aut r̄cur
suꝫ h̄r̄e poterim⁹. aut nos induci. p̄suaderi req̄ri. vel nob̄ mā-
dari ad violatōeꝫ p̄ntis pacis ⁊ feder⁊ p aliq̄m p̄tātez papaleꝫ
sinodalē. imp̄ialē. r̄galē. ducalē p̄mittem⁹ neq; impetrabim⁹.

¶ De nouis theloneis hincinde non instituendis.

¶ De Polonis ad ordinē assumendis citra medietatem.

¶ De iuramento p̄stito super fidelitate non rumpendo

absolutōez et relaxatōez iuramēti p̄stiti. neq; vtemur impetrata. ā etiā motu ꝓpo ꝯcessa. nec ꝯcedenda. q; si ꝯriuz fecerim⁹ cēsebimur fidefragi et ꝑiuri. ¶ Itē q; subditi serenissimi dn̄i Kazimiri r̄gis et regni polie. ac terraꝝ p̄dictaꝝ vn̄cunq; ⁊ cuiuscunq;. g̃dus. stat⁹. et ꝯditōis fuerint. q̄ cā negotiatōis vel alia ad terras q̄scunq; nr̄as prussie et ordinis venerint ꝑ sb̄ditos nr̄os. et extraneos cuiuscunq; stat⁹ g̃dusue fuerint impediri ꝯueniri vel arrestari nō dn̄t. ¶ Sz in regno polōie et ducatib⁹ atz terris eiusd̄. si q̄d actōis habuerīt actores. iuxta terraꝝ iura municipalia illos ꝯueniāt. ⁊ q̄rele hmōi sopiātur. delinq̄ns tn̄ in loco delicti dep̄hēsus. ⁊ ꝯhēs. d̄ ꝯctu recēti. in loco ꝯct⁹ poterit ꝯueniri. s̄ si d̄ loco vbi ꝯxit recesserit. publice vel occulte corā iudice suo ꝯueniatur. ¶ Itē ordinauim⁹ Q; vbicunq; q̄s repiat rusticos vl̄ colonos suos. q̄ ꝓpt̄ guerras aut al's ab eo recesser̄t possit eos repetē. q̄ ⁊ sibi dimitti et restitui dn̄t. cum eos req̄sierit ¶ Itē. q; nll's mercator seu ali⁹ hō cui⁹cunq; ꝯditōis existat. ā bōa ipi⁹ ꝓpter delictuz seu d̄bituz alteri⁹ arrestetur. molestetur. turbetur. nec ēt captiuetur ¶ Itē. si victores ā aurige. bona seu merces mercatoꝝ ꝓ p̄cio ducētes. thelonea seu datiaꝝ loca p̄terierint. ipi duntaxat ī eoꝝ reb⁹ ⁊ eq̄s suis ꝓprijs puniātur. ⁊ q; ꝓpterea bōa mercatoria n̄ dn̄t occupari nec detineri. ¶ Itē si ꝑ aliquē sb̄dituz ā indigenā alicui⁹ nr̄m inscp̄tiōi seu paci ꝑpetue p̄nti fuerit in aliq̄ derogatuz ⁊ ꝯuētuz: vtpote si rapine: spolia: incēdia: vastatōes p̄de vl̄ homicidia vl̄ aliq̄ maleficioꝝ gn̄a in terris ⁊ dominijs nr̄is alterutꝝ ꝑpetrata fuerint ⁊ ꝯmissa ꝓpterea. p̄dcā pax vnio cassari ⁊ irritari nō debebit. s̄ ī suo robore ⁊ firmitate ꝑmanebit. Nec ꝓpter h̄ ꝑs cuius subdit⁹. hmōi maleficiuz ꝯmiserit cēsebitur for̄ deierās. ⁊ ꝑuirās. p̄dicti āt delinq̄ntes ⁊ malefactores ꝓ ip̄oꝝ excessib⁹. ꝑ capitaneos siue officiales vtriusq; nr̄m iudicial'r puniētur. ⁊ ad satissactōez plenā ⁊ d̄bitā arcebuntur ⁊ ꝯpellētur. ¶ Itē ꝓmittim⁹ tenore p̄ntiuz ⁊ spōdem⁹ ī v̄bo nr̄o. ⁊ sb̄onē p̄stiti iuramēti ꝑ nos pollicemur q; ad occupanduz. terras. castra. ciuitates. opida. villas. ⁊ q̄cunq; loca dn̄i regi. ducuz. ⁊ ep̄i p̄dictoꝝ. ⁊ oim̄ subditorum suoꝝ. sub eoꝝ ditiōe ꝯsistentium tā eccl'iasticoꝝ q̄ secularium ¶ Quinymmo si aliq̄ casu ꝑ quēcunq; hostē aut insidiatorē regi ducuz. ep̄i. ⁊ capl'i p̄dictoꝝ. castꝝ aliqd̄. Ciuitas vl̄ fortaliciuz. fuerint. dolo fraude vl̄ violētia intercepta. vl̄ occupata aut aliq̄ loca in castellata. q; de⁹ auferat. nll'aten⁹ debebim⁹. aut poterim⁹ castꝝ. fortaliciuz. Ciuitatē. ā loca sic intercepta

¶ De mercatoribus aduenis corā ꝓprio iudice cōueniendis

¶ Delinq̄ns ī loco delicti pōt cōueniri Sil'r in ꝯctu recenti

¶ De rustic' ⁊ colonis fugitis tp̄e guerre restituendis.

¶ Nullus rōne delicti alteri⁹ est arrestādus seu turbādus.

¶ Vectores ꝓ p̄cio ad thelonei solutionē obligantur et puniuntur.

¶ De pace ꝓpt̄ culpā vni⁹ nō violāda.

¶ Castra quōcūq; intercepta sunt vice uersa. R. P. ꝑ Magistrum restituēda.

occupata. vl' incastellata. etiā si spōte vel vltronee. illi⁹ vl' illo
rum. nob' offeratur deditio. q̄mōlibz. ⁊ sub q̄cunq̄z colore su
scipe. s̄ tenebimur ⁊ astringemur ad cōq̄sitionē ⁊ recuperatō
nem. cuiuslibz castri Ciuitatꝫ et fortalicij in terris Culmeñ po
meranie et prussie. intercepti ⁊ occupati. expugnati ⁊ incastel
lati ꝑ nos et nr̄as potētias. vnacuz potentijs. serenissimi dñi
Kazimiri regꝫ dñoꝝ ducuz ⁊ Ep̄oꝝ ⁊ terraꝝ suaꝝ ⁊ sb̄ditoꝝ
p̄dctoꝝ ꝯsurgē. ⁊ d' manib⁹ hostilib⁹ eripe ac in ptātē ⁊ ditio
nē serenissimi dñi regis Kazimiri. p̄latoꝝ. p̄ncipum. ⁊ subdi-
toꝝ p̄dictoꝝ. restituē viceuersa tenebimur. ¶ Itez Nos Lu
douic⁹ magr̄. ꝯmēdatores ⁊ ordo p̄dicti. Castra ⁊ Ciuitates.
Sthvm. Noruumfoꝝ. Chelm al's Culmen antiquum castꝝ
al's heldennvs Brodnijcza. al's Strosberg Crijssburg. al's
dregon. q̄ hacten⁹ fuer̄t in nr̄a possessiōe. ⁊ ditiōe. cuz vniuer
sis suis districtib⁹ ⁊ ꝑtinētijs salua dispōne. q̄ ad Crisstburg
supius exp̄ssa. p̄fato serenissimo dño Kazimiro Regi ⁊ regno
polonie. ā eoꝝ factorib⁹ ⁊ officialib⁹ dimittē ⁊ r̄sig̃re cuz vill'
opidꝫ coherentijs ꝑtinētijs eoꝝ vniuers̄. nihil excipiēdo. ⁊ di
ctoꝝ castroꝝ atz ciuitatuz p̄fato serenissimo dño r̄gi Kazim̄.
⁊ regno pol'ie. ā eoꝝ factorib⁹ ⁊ officialib⁹ infra hinc ⁊ festum
Natiuitatꝫ sācti Job̄is baptiste ꝓxime vētuꝝ. effectualez. li-
beralez. ⁊ expeditā tradē possessiom̄. siue āt de manib⁹ nr̄is. ⁊
nr̄oꝝ ⁊ ex nr̄a cessiōe. siue etiā alijs q̄buscunq̄z mōis. p̄fata ca
stra. ⁊ ciuitates. in man⁹. ⁊ ptātē dñi Kazimiri regis. ⁊ regni
polonie deuenerint q̄ ꝑ h̄ huic articl'o. Nos mgr̄ cōmendato
res. ꝯuent⁹ ⁊ ordo cēsebimur satisfacē. ¶ Prouiso ⁊ etiā añ
om̄ia saluo. vt serenissim⁹ dñs Kazimir⁹ rex polonie p̄dict⁹ ci
ues ⁊ subditos ciuitatuz p̄dictaꝝ benigne suscipiat. ⁊ oēm of
fensaz ex corde ill'. nunq̄z v̄bo vl' facto. ip̄az reminiscendo. di-
mittet ⁊ de bōis acvita illos ꝑ spāles suas regias lr̄ās. in ma
nib⁹ nr̄is tradendas assecurabit. Jura eoꝝ lib̄tates. ⁊ immu
nitates antiq̄ ⁊ antiq̄s. duntaxat ꝯfirmādo. q̄ idez et nos Lu
douic⁹ mgr̄ ꝯmendatores. et ordo d' ciuib⁹ et subditis ciuita-
tuz holāth. Baffenheym. medēburg et molijcze facē tenebi-
mur. q̄ꝝ etiā ciuitatum holāth. Bassenheym Myedenburg
Molhyrzen ⁊ cameratuuz. Bordeuon. p̄fatus serenissimus
dñs Kazimirus rex. et regnuz polonie: tenebitur nob' mgr̄o
Cōmendatoribus ⁊ ordini nr̄o infra hinc. et p̄dcm̄ festuz natī
tatis sctī Job̄is baptiste. liberā realem et expeditā dimittere
possessiōez. exceptis sex villis districtus holanth. et q̄nq̄z vill'
opidi et districtus Molhuzeñ. que superius sunt nominate.

De castris ⁊ ciuitatibus Sthum Nouūfoꝝ Culmeñ ⁊ sic d' alijs resig̃toñ

De offensa ciuibus remittēda ⁊ iuribus antiquis per R. confirmandis

¶ Volum⁹ āt ꝙ oēs venditōes donatōes. alienatōes libtationes ⁊ inscriptiōes: inde. ⁊ sup oppidis vill'. castris q̄ nos. Ludouic⁹ magr̄. cōmēdatores. ⁊ ordo. dicto dño serenissimo Kazimiro regi. ꝓut sup̄ assigr̄e tenemur hmōi guerris durātibus. quouismō facte. sint casse. irrite ⁊ nulle. q̄s. ⁊ sic ex nr̄a certa scientia cassamus irritam⁹ ⁊ anullam⁹. ¶ Itē ordinauimus. ꝙ oēs ꝓfugi spoliati ⁊ exules militares. vicz nobiles ⁊ terrigene. tā de regno polonie ducatib⁹. dominijs ⁊ terr. p̄fati serenissimi p̄ncipis Kazimiri Regis et Regni sui. et Episcopatus Varmieñ. q̄z de terris Prussie. ⁊ ordinis predicti: quibuscunqz possint redire ad propria. ⁊ d̄ bonis suis dimissis disponere ꝓ bñplacito sue voluntati. ad q̄ꝝ q̄etā ⁊ plenā possessionē tenebimur illos. ⁊ ꝓximiores illoꝝ admittē ⁊ defendē admisim⁹. Non obstañ ꝙ hmōi bona eoꝝ ꝑ nos. alijs q̄buscunqz ꝑsonis sint ad vitā. ā ad tp̄s vl' imꝑpetuuz obligata. donata vl' inscp̄ta. Quasq̄dez obligatōes donatōes. vēditōes ⁊ inscp̄tiōes cassam⁹ ⁊ irritā⁹ reuocā⁹ ⁊ anullam⁹. nll'iusqz robor. eē volum⁹ ꝑ p̄ntes ¶ Tenebimur q̄z nos ludouic⁹ mgr̄ ꝯmendatores ⁊ successores nr̄i illos hr̄e in gr̄a ⁊ fauore. nec vnq̄z v̄bo aut fctō eoꝝ reminisci hostilitati. nec de ill' vnq̄z aliquā sumē vltionē ꝑ nos vl' sb̄missā ꝑsonā publice vl' occl'te directe et indirecte. aut q̄uis q̄sito colore. q̄b⁹ etiā plenā dam⁹ licentiā. d̄ terr. ⁊ dñijs nr̄is ad terras r̄gni p̄ncipatuuz ⁊ dñiorum p̄dictoꝝ rōne incolat⁹ se trāsferre. ⁊ bōa sua mobilia. et immobilia vendē ⁊ ꝯmutare: et d̄ eis libē disponē ꝓ suo arbitrio bñplacito ⁊ voluntate Ciues etiā vtriusqz ꝑti q̄ d̄ ciuitatib⁹ vl' oppidis expulsi vl' bāniti fuerāt. ā al's ab eis recesserāt publice vel occulte dñt ad illos ⁊ ad illa ire admitti. bona q̄z eoꝝ. q̄ añ inchoationē hui⁹ diete vendita vl' donata alijs non sunt. dñt eis restitui. Et si ad domos vl' bōa vendita ā donata redditum hr̄e velint dato p̄cio. ꝑ emptorē exposito: aut qd̄ ꝓ donatis. ꝑ ꝯsulatum loci taxabitur. restitui dñt eisdem. saluo etiā eo. Q̄ possessiōes in edificijs vl' alijs onerib⁹ occasiōe dictoꝝ dñioꝝ vl' bonoꝝ exposuer̄t. qd̄ sil'r iuxta dictamen cōsulat⁹ loci restituē dñt añq̄z hmōi dom⁹ ip̄is vl' bōa restituātur ¶ Itez vt p̄ntī paci federi ⁊ vnionis ꝯclusio abundātiori cautela custodiatur. ꝑ nos mgr̄m Cōmendatores et ordinez. oēs ep̄os. cōmendatores. vicecōmendatores. aduocatos. milites nobiles et cetos mgr̄at⁹ ⁊ officia ī terr. nr̄is prussie obtineñ.

De vēditōibus ⁊ alienatōib⁹ castrorum ⁊ ciuitatum ⁊c anullandis

De restitutiōe bonoꝝ ꝓfugis ⁊ spoliatis prussiam redeuntibus

De indignatione remittenda ⁊ licētia trāsferēdi incolarū

De iuramēto ꝑ magistrū ordinem ceterosq; subditos vniuersos ꝑstādo.

¶ Itē magistri ꝯsulum. Cōsules ciuitatuz nr̄aꝝ Kunsberg Knerparv Lēbenijcht. holanth. Noyderburg Passenhein. ac oēs ⁊ singuli frēs ordinis militares Prussie. iurabunt pacem ꝑsentē ꝑuare inuiolabiliter. et incōcusse. nec cōtrauenire quacunq; occasiōe: nec dispēsationē vel relaxationē iuramenti petere. Renunciando omnibus exceptiōibus taz iuris quā facti. maxime ꝙ causa metus. ꝑditionis omnium bonoꝝ. aut absq; ꝯsensu sedisapl̄ice. cui ordo immediate subest. seu. ꝙ nō vocatis magistris almanie ⁊ Liuonie. ⁊ absq; eoꝝ scitu. voluntate et ꝯsensu: ⁊ ꝯ statuta ⁊ ꝯsuetudines ordinis. presens ꝯcordia ⁊ vnio celebrata ⁊ acceptata sit: ⁊ alijs nō obstātibꝰ quibuscunq;. ¶ Itē vt hmōi pacē ꝑpetuā ⁊ cōcordiā sub certiori tenore. attentiori firmitate ⁊ robore. In omnibꝰ suis capitulis ꝯditiōibus articulis. atq; punctis custodiamus ⁊ seruemus. Et vt pax ipsa. fedus. ⁊ vnio. ab omni suspitiōis gn̄e sit circumscripta. ꝑ illius subsistentia. ⁊ robore adijcimꝰ. Q serenissimus dn̄s Kazimirus Rex Polonie. Et nos Ludouicus magr̄. Cōmēdatores. Cōuentus. ⁊ Ordo. ꝑ nr̄os hincinde factores ⁊ ꝓcuratores quos insolidum. ⁊ irreuocabil̄r. ꝑsentium tenore ꝯstituimus. Venerādum viczt pr̄em dn̄m Jodocum ep̄m Ozilien̄. ordinis ꝓcuratorē generalē. ⁊ magnificum. venerabiles. egregios nobiles ⁊ circumspectos viros Johannem d̄ Ostrorog militē vtriusq; iuris doctorē Castellanum Mijedzijrzecen̄. Magr̄m Sandivogiuz Theologie ꝓfessorem ꝑpositum monasterij Clodauien̄. ordinis Canonicorum regularium. Anthonium de Furliuio decretoꝝ doctorē Camere apl̄ice clericuz. Andreā de sctā Cruce. Anthoniuz de Cafarellis sacri palatij apl̄ice aduocatos. Bartholomeuz Kijelbascha Canonicum Gnezn̄. Magr̄m Henricum Gurdeman. decanum ecclesie sancti Andree Colomien̄. ꝓcuratorem causaꝝ. Magr̄m Fabianum Hanco decretoꝝ doctorem Canonicum maiorē. ⁊ Scolasticum sctē Cruci Vratislauien̄ eccl̄iaꝝ corā summo pōtifice. dn̄o nr̄o sāctissimo papa ꝯfitebimur ꝓfitebimur recog̃scemꝰ ⁊ q̄libz nr̄m ꝓfitebitur ⁊ recog̃scet ꝑfatā vnionē. fedus. pacē. ⁊ ꝯcordiā Nos spōtanee. libē sincera voluntate. sine dolo ⁊ fraude celebrasse. ordinasse. ꝯfecisse. ⁊ ꝯsummasse. Et omnes articulos. capitula modos. et ordinē: quibus pax ip̄a. ⁊ ꝯcordia ꝯfecta. ꝯsumata ⁊ regulata est. ad ꝑfati reuerēdissimi domini pr̄is Rudolfi Ep̄i Lauen

¶ Nomina ꝓcuratoꝝ hicinde inuicez constitutorum

tini. aplici legati exhortationē. persuasionē. et mediationē. et de nostra mēte. scitu. voluntate. cōsensu. et bñplacito vltroneis processisse. ¶ Instabimusq; petemus. laborabimus. instare. petē. ⁊ laborare ꝯbem⁹ et tenebimur sine dolo ⁊ fraude quatinus Summus pōtifex. dñs nr̄ pñtem vnionē. fed⁹ pacē et ꝯcordiā. ꝑ interpositionē sui special' decreti. de certa sue sanctitatis sciētia emanādi. Et ꝑ lr̄as aplicas siue Bullas. in omnibus ip̄ius articl'is. capl'is. mōis. ordinationib⁹. atq; punctis acceptet. ratificet. gratificet. Et ad ꝑpetuā rei memoriā cōfirmet. penā q̄q; ⁊ cēsurā. ad quā nos summittimus adijciet. ⁊ apponet. In pñtis pact vniōis. ⁊ federi violatorē ⁊ trāsgressorē ꝯriatorē. cum suppletiōe defectuum. si q̄ stī ī pñti federe ordinatione. ⁊ inscriptiōe ꝯmissi Et cum derogatiōe Statutoꝝ ⁊ cōsuetudinum ordiuis. etiā Juramēto firmatoꝝ. aut autoritate aplica. vl' legatoꝝ ei⁹. vl' q̄cunq; alia ꝯfirmatoꝝ. q̄b⁹ fortasse caueretur. qd̄ in magnis ⁊ arduis reb⁹ ordinis. vocatio ⁊ ꝯsensus. mgr̄oꝝ Almanie. ⁊ Lijuonie debeat interuenire. ac etiā cum cassatione. allegatiōis met⁹. q̄ ꝑ nos Mgr̄m Cōmēdatores Cōuētum ⁊ ordinē p̄tēdi possit. cum ad pacē pñtē cōficiēdā. aduocationē Reuerēdissimi dñi Rudolphi Ep̄i Lauentiui Legati aplici. spōte venerim⁹. Et in singl'os tractatus cōditiones. ⁊ ꝯclusiones pacis. tāq̄ nobis ꝓficuos. ⁊ vtiles nr̄m vltroneñ p̄buerim⁹ ꝯsensum. ¶ Quāq̄dē ꝯcordiā vnionem. et federis ꝑpetui ꝯclusionē. Nos frater Lodouicus de Erlichhaulen Mgr̄ gñalis. cum Cōmēdatoribus Conuentu et ordine nr̄is. ꝑ nobis successoribusq; nr̄is et cōuentu. adiutoribus. adherētib⁹. ⁊ subditis nr̄is de certa scientia. In omnibus ei⁹ articl'is Cōditionib⁹. atq; punctis. approbam⁹. acceptamus. ⁊ pñtiuz tenore. ꝑ sb̄sistētia ꝑpetua. emologam⁹ Saluis alijs. que contra pñtis pacis. ⁊ vnionis ordinationē eius articl'os ꝯditiones. capitula nō sunt nr̄is. et nr̄i ordinis. Juribus. libertatib⁹. et priuilegijs. q̄ p̄fatus Serenissimus dñs Kazimirus ꝑ se. et successorib⁹ suis polonie Regib⁹ approbat ⁊ cōfirmat. In cuius rei testimonium p̄fati Reuerendissimi dñi pr̄is. dñi Rudolffi Ep̄i Lauētini. sedis aplice legati ac nr̄m Mgr̄i generalis Sigilla. cum ꝓprie man⁹ eiusdē dñi Rudolffi Ep̄i et Legati. ⁊ Notarioꝝ publicoꝝ subscriptione sunt appēsa. Et nos frater Henric⁹ de Plarven. hospitalari⁹ sup̄mus et Capitane⁹ ī Praijschenmarkt et Morng. Vilhel

☞ De Aplica confirmatione sup Cōcordia facta. petēda

☞ Magister confirmat pacē ꝑpetuā

mus de Pingen Cōmēdator ī Osterrode Ulric⁹ d̄ Kinsberg
in Ilarv Uitus d̄ Gijch in Brandēburg Joannes de Narbe
Ziffridus Ulach d̄ Schrvarczburg in Balga Georgius de
Ranrvng in Reijn. Ulricus de Ottēberg in Liclre Capitāei
Stephan⁹ de Strothberg. vicecōmendator in Renczberg.
Ulricus de Zolēdorff. et Uilhelm⁹ Geijer in Lochsteth et
Scholren Castroꝝ ꝓuisores Joānes de Klauczeijn Joānes
Stertuncz Balthasar Nijlrijerzijcz Joānes d̄ Lalro Nicola⁹
Sperlinlr. Casper materne Pusslre d̄ Huer Bartholomeus
Rarvoßlre Georgi⁹ de Bole Mathe⁹ de dornijlr Nicola⁹ d̄
Grebijn Nicolaus Kijsslrijol Gunther⁹ d̄ Hoczendorff Je
ronim⁹ de Hogendorff Joānes Thollre Nicola⁹ Rascharv
Joānes de Bijrvon Mathe⁹ de Lethen Joānes Przebēdor
slrij Michael de Hermāhaijn Osrvaldus de Sparrvijn Lo
douicus de Epingen Marc⁹ de Fedararv Thomas d̄ Berth
lzijn Georgi⁹ portegal Rugelhardus Roppe Martinus de
Polrarben Sigismundus de Frerven Jacobus Guanth.
Arthrvicus Domenharv Joānes Thimonis Ambrosi⁹ de
Borebamth Philippus rvaijssel Joānes Bandijn Gunthe
rus de Lanrv Nicola⁹ de Nothenthosen Mathias Rolrothe
Joānes Zeleger Michael Hundijrthmarg Matheus Kol-
haße Petrus de Thijrenberg Thomas lenharth Nicolaus
Laijsrervange. Nos etiā Ciues Ciuitatum et oppidoꝝ vide-
licet antiq̄ Knijeparv et Lambenicht Conijczssberg Barten
sten Uelarv Rastenburg Heijligenbgil Fredelanth d̄ Schi
pemffil. ⁊ Nicola⁹ deigr̄a Ep̄s. et Capl̄m nr̄m Eccl̄ie Zābieñ
Promittim⁹ et spōdem⁹ Q̄ venerabilis et Magnific⁹ frater
Lodouic⁹ d̄ Erlichhausen. Mgr̄ et sui successores ordinis nr̄i
Mgr̄i gn̄ales singl̄i pn̄tē ꝯcordiā. et ꝑpetue fedus. pacē atq̄
Cōuentiōis cum Serenissimo p̄ncipe dn̄o Kazimiro rege po
lonie Regno ac sibi inuisceratꝫ. p̄latꝫ. p̄ncipibus. ⁊ sb̄ditꝫ vni
uersis mutuā. ꝯclusam. ⁊ firmā. custodiā attēdēt. implebunt
⁊ obseruabunt. Nos q̄z oēs ⁊ singl̄i p̄dicti. Ip̄az custodiem⁹
attēdem⁹. obs̄uabim⁹. et ī plebim⁹ ī omnib⁹ suis ꝯditiōibus
articl̄is atq̄ punctꝫ. ⁊ ī euidētiā p̄missoꝝ. lr̄am pn̄tē. sigilloꝝ
nr̄oꝝ ac Bulla. Cōuent⁹ ⁊ ordinis. d̄ speciali Mgr̄i gn̄alis.
atz fratꝝ omnium ⁊ cōuētus ꝯsensu. appēsione ordinauimus
roborari. Actum et datn̄ ī Thorun. Anno dn̄i. M. cccc. lxvj.
Inditione. xiiij. die v̄o dn̄ica decimanona mensis Octobris.

1466.

hora tertiaꝝ de mane, vel quasi pontificatus Sanctissimi in christo patris dñi et dñi nostri Pauli diuina prouidentia Pape scdi. Anno ipsius tertio. Presentibus venerabilibus viris Egregijs Strēnuis Nobilibus et Spiritualibus dño Paulo d Glorvina decano Cracouien. Petro de Pnjerwij p posito Uladislauien. et Canonico Gnezneñ. Jacobo de schadek decretoꝝ doctore ꝑpposito premislien. et Joāne dlugosch Custode vislicien. Canonicis Cracouiēsibus. Henrico de opporow vtriusqꝫ Juris doctore Archidiacono Gnezneñ. Mathia Raczijansch vijnkler decretorum doctoribus Paulo de Panczlorvijcze Joāne hoffeman. et Mathia Licentiatis in decret Joāne Stanlronis Medicine doctore Canonico Uratislauien Bernardo de Czmenberg. et Schonēberg i Culmē haldenß de Straßberg. Joāne Slraslrij i Frandensburg. et Melzalr Georgio de Sflijrwijen in Ilarw et rvonsdorw Capitaneis. Joanne Schijling Joanne Thimonis Philippo rveijssel. Nobilibus de Schambia Joanne Folmar Michaele Tronijmer Nicolao Cosschelijn. Luca Reijchensen. Cō sule ciuitatis Uratislauien. et Nicolao hermanni beneficiato in Eccl̄ia parrochiali Uratislauien. et ꝯpluribus alijs fidedignis testib⁹ ad p̄missa vocatis specialr et rogatis. ¶ Et ego Rudolffus dei gr̄a Eps Lauentinus Sacrosancte sedis aplice et Sanctissimi dñi nr̄i dñi Pauli. diuina puidētia pape scdi. ad Germaniā legatus missus prefatus. Quia p̄missa omnia tractaui cōcordaui. et dum p partes acceptarentur. emologarentur. et iurarētur interfui. Ideoqꝫ p meliori euidētia ac testimonio h me manu ꝓpria subscripsi. hmōi rcordiā et fedus approbando. atꝫ ratā et gratā habendo. Lauantinus Episcopus mauu ꝓpria. ¶ Et ego Joannes Erwich de attēdarij. clericus Colonien. dioc. aplica et impiali autoritatib⁹ Notari⁹ prefatiqꝫ Reuerēdissimi in christo p̄ris. et dñi dñi Rudolffi. Epi Lauātineñ. et legati aplici. ac corā eo scriba. Quia p̄inseris Cōcordie. et ꝑpetue pacis. et articlorꝫ et capl'orꝫ. in eadē cōcordia exp̄ssorꝫ publicationi. et insinuatiōi ptium hincinde cōcordie acceptatiōi. et emologatiōi. exceptioni. renunciatiōi p̄missioni. et iuramēti p̄stationi. omnibusqꝫ alijs et singlis premissiōi dum sic vt p̄mittitur. p p̄fatum dñm Reuerēdissimū dñm Rudolffum. Ep̄m Lauentinum et legatum aplicum. ac corā eo. et p Serenissimum ꝓncipē dñm. et dñm Kazimirum

☞ Subscriptio Rudolphi legi sap-postolice Legati manu propria

☞ Subscriptio Notarij publici ad Concordiam promissam.

Regē polonie ꝛc. et suos ex vna ac Magnificum dñm Lodo uicum de Erlichausen. Mgr̄m generalē ordinis btē Marie Theutonicorum. et etiam suos ab altera ꝑtibus agerētur et fierent. vnacum prenominatis testib⁹ presens interfui. Eaq; omnia et singula. ꝓut in pretactis Concordia. et articulis con tinetur fieri. vidi. et audiui. Ideoq; p̄insertas lr̄as concordie. et perpetue pacis. cum earum articulis et capitulis. manu al- terius. me aliunde legittime occupato fideliter scriptas. atq; cōfectas. subscripsi. publicaui. et in hāc publicā formā redegi signo et nomine. meis solitꝫ et cōsuetis vnacum dicti Reuerē dissimi dñi Legati Magistri generalis ꝛ Cōmendatoꝝ predi ctorum Sigilloꝝ appensionibus. ac cum Notarijs infrascri- ptis signaui in fidē et testimonium omnium et singulorum p̄ missoꝝ Rogatus et req̄situs ¶ Et ego Stauislaus Franlze de Ralzorvijce. clericus dioc̄. Vlad. publicus Imperiali au- ctoritate Notarius. vt supra ¶ Et ego Paulus Joannis de Gesorve Clericus dioc̄. Gnezneñ. publicus Imperiali au- ctoritate Notarius. ꝛc̄ vt supra.

Alteri⁹ notarij pub. Subscriptio

Tertij notarij pub. Subscriptio

Oratio ad diuum Paulum Summū pontificem nomine Maiestatis. R. ꝓ ratificāda pace perpetua ꝛ prestita obe dientia ꝛc̄. habita

b Eatissime pater. ꝛ dñe gratiosissime fidelium omniñ pastor et Rector. facturus apud tuā Maiestatem. et hunc Reuerendissimoꝝ patrum dñoꝝ Cardinalium Insignem cetum nomine Serenissimi p̄ncipis dñi Kazimiri dei gr̄a Regis polonie. Magniduc Lithvanie Russie prussie dñi et heredis verba et iussiones tue sanctitati expositur⁹ cir- cumspiciens nō cōmoueri. nō deniq; fluctuare animo meo nō possum magnope mecuz reputās. q̄ maximuz q̄ āplissimum munus mihi mandatum sit. q̄q; h̄ tempus. h̄ dies. hic locus verum q̄ alium. qui ego esse putarē dicendi peritum desidēt cui et amplior vbertas sermonis. et feratior ꝯtigit libertas in genij. mihi etem̄ hac ī eminentissima frequētia h̄ in āplissimo collegio apud tuā sanctitatē nunq̄ alias visam. apud vicariñ christi peroranti. mens atq; anim⁹ ꝯtrahit stuporē Quis em̄ est tā facunde atq; viuacis memorie. quis tāta ingenij. aut di

Obedientie et cōfirmande Pacis ꝑpetue. Sūmariū

cendi polleat facultate. q̄ in h̄ pulcherrimo cōsessu et huiꝰ frequētie corona dignitatē ⁊ excellētiā tuā metuēdo ñ fiat hebetior: ñ fiat obtusior. Te tñ sciēs clemētissimum. sagacissimuꝫ et eruditissimum. ⁊ veꝝ nr̄e religiōis parētem. ī singl̄os fauori. ꝓpēsiori beniuolētie. et ꝓpicium. ausus mihi maximos sumo. q̄ me ñ tm̄ firmāt. vt fidēti ⁊ q̄eto animo dicam. ꝫ ꝓuocant. ⁊ impellunt. vehemēterq̄ cogunt vt magna. et hijlari mēte aggrediar. apd̄ diuinas aures tuas. benignissime acceptum. qd̄ q̄cq̄d dixero ꝯfidēs. et eominus possum ingenio. et magis mihi. et ignorātie mee parsumq̄ ñ ignoro a tua sanctitate. p̄sertim cum ñ meo. ꝫ p̄fati Serenissimi dñi p̄ncipis Kazimiri Regis. auctoritate et nomine mihi incumbat dicēdum quē tua sanctitas. etiā dum illā minor haberet statꝰ Et d̄inde ī hac tua. ad summñ sacerdotiuꝫ diuina: q̄ꝫ humana euectiōe. Sacra felicꝫ recordatiōis dñi Eugenij pape q̄rti. p̄decessoris ⁊ auunculi tui. imitata vestigia peculiari animo. fouit. extulit. et dilexit. ac suos et Regni profectus sui. et ꝯmoda singulari studio. ⁊ cura promouit ⁊ ꝓcurauit. ip̄eq̄ Illustrissimus p̄nceps dñs Kazimirus Rex polonie. p̄fatꝰ. q̄ꝫ primum te ad culmē dignitatꝫ apl̄ice. fauore diuino. ⁊ patꝝ ꝯscriptoꝝ vniformi. et mirifico ꝯsensu. diuinis trahētibus meritꝫ cognouit sb̄limatuꝫ. vniuerse p̄mum reipublice christiane. maximis hactenꝰ imp̄ssionibꝰ barbaroꝝ vexate. deinde suis ⁊ Regni sui et dñoꝝ suoꝝ rebꝰ. optime sperare cepit. postq̄ꝫ te sciebat. natura: ingenio: atꝫ v̄tute: ⁊ optimaꝝ. tā studio. q̄ꝫ innocētia excelluisse. ꝓ fidei q̄ꝫ et religiōis nr̄e incremēto ⁊ ppl̄i christiani lib̄tate vēdicāda: magno sp̄. magnoq̄ꝫ zelo flagrasse. Quapꝑ pter Illustrissimus ip̄e Rex. tātis bonis ⁊ sup̄ne tibi collatis et a natura ī genuis. in vniuersum catholicum orbē. in suum q̄ꝫ Regnum. p̄ncipatꝰ. ⁊ dominia redundātibꝰ. ⁊ redundaturis. singularissimo zelo. velut deuotissimꝰ filius affectꝰ et ꝑornatoꝝ suoꝝ ex bonis et necessarijs respectibꝰ hactenꝰ missorum. sanctitati tue publicā obediētiā. v̄bis ñ p̄stitit Rebus tñ ip̄is. et op̄ibus. te coluit et recognouit Te vicarium vnicñ et indubitatum. summi dei tenuit in terrꝫ reputauit ⁊ tradidit iustissimis tuis. tā exhortatiōibus. q̄ꝫ mādatis obediēter paruit. Req̄situs siquidē tue sanctitatꝫ lr̄is. et deinde Reuerēdissimi ī christo p̄ris dñi Rudolffi Ep̄i Lauētini. tue sanctitatis. ad Germaniā legati. et Oratorꝫ ꝑmonibꝰ. et lr̄is q̄tinꝰ bellñ

☞ Auctoritate et noīe dñi Kazimiri Regis polonie d̄t se Orator presentez orationē agere.

☞ Excusatur Regia Maiestas q̄ tātisper v̄bis obediētiam nō prestiterit quā sp̄ re ip̄a et op̄ibus ꝓfitetur

atrox ⁊ diuturnum. cum Mgr̄o et ordine Cruciferoꝝ ordinis
sc̄te Marie theutonicoꝝ. hospital' Iherosolimitani hactenus
cōtinuatū dirimeret. ⁊ se a belloꝝ stridore temparet. q̄uis ar
mis ⁊ potētia. fauore insup successū ⁊ fortune. se sciret mlto
supiorē. ⁊ pene iā victorē. Monitꝫ tñ tue sc̄titatꝫ. ⁊ impijs po
tius. q̄ sue felicitati ⁊ successib⁹ defferēdum. ⁊ auscultādum
duxit. ⁊ ad dietā sup plātāda pace. ꝑ die p̄ma Septēbris apd̄
Thorun. ꝑ dictuꝫ dñm Rudolffum legatum indictā ꝑsonal'r
aduenit. sicq̄ aduenīēs. ꝯditiōes eq̄s ꝑtrahi ꝯsensit. Iu cuius
q̄dem pacꝫ ordinatiōis Ne ⁊ tractatu dñs Rudolffus Ep̄s la
uentin⁹. caste sincere integre. inter ꝑtem vtrāq̄ duob⁹ prope
mensib⁹. vasall⁹. fructib⁹. fructum ē āplissimuꝫ sue missiōis
cōsecut⁹. Tantā de se v̄tutē exhibēs. tantā industriā. quantā
in terrꝫ omnib⁹. q̄ rē hāc fuere aggressi. neq̄ vidē potuimus
neq̄ sentire talē insup in pace ꝯponēda. talē ī dirimēdis diffi-
cultatib⁹. talē in dissoluēdis nodosis disceptatiōib⁹. talē ī ad
monēdo. talē in ꝑsuadendo gessit. vt ꝑti vtriq̄ g̃tissima foret
ei⁹ fides. modestia. ⁊ integritas. cui⁹ modestia ⁊ integritas fac̄
id. vl' ꝑ maximo documēto. tua sc̄titas accipiat q̄dem singula
dona. q̄bus a serenissimo dño nr̄o Rege honorat⁹ erat recipe
cōstātissime recusauit. Et q̄uis ab insignib⁹ ⁊ g̃uib⁹ virꝫ. ad
idē a Rege ad illum d̄stinatꝫ. vt ex donis ip̄is. aliq̄ saltē g̃ta ac
cipere in animuꝫ induceret Iteꝝ atq̄ iteꝝ. ne q̄cq̄ vexaretur
asp̄natus. Tñ omnia expetitiōis frequētē instātiā repulit. et
petētium dignitatē. Itaq̄ pr̄ beatissime. nomine p̄dicti Illu-
strissimi Regꝫ nr̄i. p̄latoꝝ p̄ncipum. ⁊ omnium sb̄ditoꝝ suoꝝ
q̄s ābitus Regis polonici ꝯtinet Maximas tue sc̄titati quē-
admodum iustum. ⁊ ꝯdignū ē. g̃ras agim⁹. maiores habem⁹
q̄uis illas satꝫ. ⁊ ornate agē nll'aten⁹ possumus. agit. ⁊ vene
rabil' Magnificusq̄ vir dñs Lodouic⁹ d̄ Erlichhausen Mgr̄
g̃nalis ordinis p̄dicti. cum serenissimo Rege. dño nr̄o ⁊ regno
ꝑpetuo federat⁹ ⁊ vnit⁹. agunt ⁊ p̄ceptores subditiq̄ sui. tuo
fauore. tuo bñficio in dudū exulātē pacē reducti. s̄ neq̄ soluꝫ
Illustrissim⁹ ip̄e Rex polonie. suiq̄ optimates. sb̄diti ⁊ ꝓce-
res. p̄dictusq̄ Mgr̄ g̃nalis ⁊ ordo. veꝝ vniuerse vicine natio
nes ⁊ ppl'i tue sc̄titati. g̃ras immortales ferre gestiunt. nec ē ex
tot linguis ⁊ ppl'is. q̄ ñ ꝓbet. q̄ ñ laudet. q̄ mirꝫ laudib⁹. ñ ef-
ferat. q̄ te btō euo. et gl'ia immarcescibili. ꝑfrui ñ optet. q̄ po-
pulum catholicum maxima leticia affecisse. ⁊ in singl'os pacē

Cōmendatur dñs Rudolffus episcopus Lauētinus Orator et legat⁹ sedis apl'ice ex multis virtutibus

Sūmariū

diffudisse ñ dicāt, nō sentiāt que illā ḡneralē studioꝝ, illā bel lorum perniciē sustulit extinxit, ⁊ pacē cunctis ꝺesiderabilem equis ꝯditionibus perfecit. quā perficere sine te, nemo alius potuit. Cum autē virum eum pōtificē et legatum, qui iocun-ꝺissimam pacis amenitatem, tua auctoritate et nomine ꝯfecit Hic ꝺisiunctissimos populos, odijs prope maioꝝb⁹ certamē q̄z viribus ad pulcherrimā et vniformē idemptitatē reduxit, quoꝝ solidum glutinum Mgr̄i et ordinis oratoꝝ Nos cōcomitantium, nostrisq̄z precationib⁹ fauentium, coram testatur conspectus, eum in q̄z hominē, vt vt verius dicam⁹, Terrestrem pacis angelum, summa fide, summa probitate ꝯtinētie innocētia puritate, nobilissimis quoq̄z moribus ꝑtis vtriusq̄z benuolentiam et existimationē consecutum, tua sanctitas ca rum habeat et sublimem: quemadmodum dignus ⁊ meritus est precamur, ꝺecoret, etcōtinuet: pacemq̄z ꝯfectam, pro solidioꝝ illius subsistentia, sua auctoritate, suiq̄z apostolici interpositione ꝺecreti, et approbet, et in singulis suis cōditionibus et articulis: id em̄ pars vtraq̄z ꝺeposcit, precatur et ꝺesiderat suis lr̄is: cōfirmet ¶ Rex autem clarissim⁹ noster, ꝺudum q̄z tibi et Sedi aplice, ꝺeditissimus prestitam tibi al's obedientiā iterum atq̄z iteꝝ prestat, et inuouat. Teq̄z vnicum summum pontificē, vniuersalisq̄z Ecclesie vicarium indubitatum Jesu christi, per nos humiles Oratores suos ꝓfitetur et recognoscit. Rogās humiliter, et ꝺeprecans sanctitatē tuam vt ad ꝺefensionem Catholicoꝝ exterminium barbaroꝝ, atq̄z interacceptitu ꝺiuinē religionis quo cepit zelo, ⁊ studio intēdat, ipm Regē Regnum suum et Illustrissimā coniugem suā, natos prelatos, principes, ⁊ subditos, singulariter quoq̄z, ꝑfatum ꝺn̄m Lodouicum Magistrum et ordinē suum, principatus ⁊ ꝺominia ipsoꝝ habere velis singulariter recōmissos, qui se tue sc̄titati, omniaq̄z sua benuolos, ⁊ ꝺeuotissimos exhibēt, tue q̄z fidei et obedientie se sb̄mittunt grato et prono animo facturos. Singla q̄cunq̄z spectare videruntī tue sanctitatis et Sacrosancte vniuerse ecclesie honorē, statum bn̄placitum ⁊ augmentationem. Ad laudem individue Trinitatis tueq̄z beatissime sanctitatis. dixi

☞ Disserit ꝺe pace int̄ Regē polonie ⁊ Mgr̄m Prussie p Legatum confecta

☞ Obediētia prestita Regi ſpolonie Paulo scō

¶ Tametsi Priuilegium Brestensis pacis ex Reuersalibus lr̄is in Thezauro existentibus pñti cōmuni priuilegio ascriptū fuerit cōtinens cōditiones dicte pacis eas que infrascripte sunt Tamē qꝛ scribuntur puncta et cōditiones in vno que nō continentur in altero. Iccirco Nos Alexander Rex articulos eiusdem pacis Bresteñ. ex priuilegio Ducatuum Mazouie sumptos in omnem euētum ac cōmunem subditoꝝ nostroꝝ instructionē decreuimus suprascriptis asscribendos sic vt sequitur.

Firma Cōcordia et perpetua

i Mprimis ꝑ p̄dictos dn̄os Regem. ⁊ duces polonie terras Lijthuanie Samagitāꝝ Russie Mazouie. et Stolpeñ. ⁊ al's dn̄ioꝝ ip̄oꝝ et sb̄ditos ab vna. ⁊ p̄dictum Mgr̄m gn̄alē et ordinē. terras ⁊ sb̄ditos ip̄i⁹. tā ī prussia Alemāia. q̄ꝫ Lijuonia. ⁊ Noua marchia ꝑte ex altera. oēs dissensiōes. ꝯtrouersie ⁊ dāna. inter ꝑtes hincinde fc̄ta dimissa ⁊ total'r sopita dn̄t esse. Ne illoꝝ de cetero. aliq̄ mētio aut memoria. ⁊ signāter ī q̄relis. aut in detractiōe ꝑtium. aliq̄ corā q̄buscunqꝫ ꝑsonis habeatur aut fiat. s̄ nec vna ꝑtium ad instātiam alteri⁹ suggeret. ꝯsentiet. auxilium dabit. ⁊ fauorē publice vl' oculte. ⁊ quātum in ea ꝑte fuerit delatiōes. ⁊ d̄tractiōes hmōi fieri ñ admittāt s̄ poti⁹ ꝓhibebit. ¶ Itꝫ Qꝛ omnia bōa Eccl'iaꝝ Gnezneñ. Uladislauieñ Ploceñ. Posnanieñ. p̄latoꝝ abbatum Monasterioꝝ Cōuentuum ⁊ aliaꝝ q̄ꝝcunqꝫ ꝑsonaꝝ. secl'arium. ⁊ Religiosaꝝ q̄ stꝫ ī terrꝫ ordinis situata. dn̄t circa iura oīa. tā eccl'iastica. q̄ꝫ secl'aria. et oēs antiq̄s ꝯsuetudines. q̄stus decimas Castra. villas. p̄dia. curias. ⁊ alias vtilitates. emolimēta ⁊ ꝓuent⁹. q̄buscunqꝫ nominib⁹ nuncupētur cōseruare. nec aliq̄b⁹ nouis ꝯsuetudinib⁹. s̄uicijs ⁊ oneribus aggrauari. Qꝛqꝫ eadē bona ñ alienētur. nec ꝓ eoꝝ alienatiōe instetur ꝑ ꝑtes. sine ꝯsensu p̄latoꝝ speciali Oēs āt cēsus decimas ꝓuētus. ⁊ alias obuētiōes q̄lescunqꝫ in terrꝫ ordinis ꝯsistētes q̄s ⁊ q̄s Mgr̄ ⁊ ordo p̄dictꝫ Reuerēdissimis pr̄ib⁹ dn̄is

Bona vniuersa quaꝝ vis Eccl'iarū in terris ordinis existentia dn̄t eē salua.

Archiepo Gnezneñ. Ulad. ⁊ Ploczeñ Epis alijsq; plat secu
larib⁹ ⁊ Regl'arib⁹ Regni polonie. p bienin sbleuatos. plene
⁊ integre restituāt. ⁊ restitui faciāt medietatē infra hinc. Et fe
stum purificatiōis Marie. Reliquā āt ptē ad festuz pasche p
xime nc̄ vētuꝝ. ī ciuitate Thoruneñ. ¶ Itē d Limitib⁹ ducū
Mazouie Remanē dñt c̄ca lr̄as q̄s hñt. Et silr q̄ ī lr̄is nr̄is. et
ordinis. sup eisdē limitib⁹ ꝯtinētur. et vbi in lr̄is. limites dscri
pti ñ fuerint ad eosdē firmādos. p̄fati duces suos Cōsiliarios
destinare dñt. silr ⁊ ordo. Que v̄o ptium euidētiori testimōio
vl' alijs legittimis pbatiōib⁹ suos limites pbauerit suas fore
g̃nicies remaneat circa ip̄as. Et in casu q̄ vtraq; ptiuz g̃nicies
et limites legittimis pbatiōib⁹ pbare ñ posset. stabit ī optiōe
Mgr̄i. an velit iurare p eisdē g̃nicieb⁹. vl' dñm ducē admittē
ad iuram̄tum p eisdē Cum duce āt Boleslao. Limites al's vt
p̄us facti p q̄bus ñ ē discrepātia renouētur. ¶ Itē terre Sa-
magitaꝝ ⁊ Sudoꝝ ꝓpter bonum pacē dñt apd nos ⁊ Regnū
polonie. ac ducatuz Lithuanie. sb limitib⁹ sup̄scriptē remanē
ppetue et in euum. ¶ Itē a fine Limituz ducum Mazouie in
cipiēdo a flumine Lijlr et vado dicto Ramijonijbrod. q̄ iacz ī
supiori pte eiusdē fluminis Lijlr. alti⁹ q̄z isti lacus Braijrvo
Thoczijlorv ⁊ ab illo directe eundo p solitudinē vsq; ad locū
q̄ dr Rohoth. ita q̄ medietas eiusdē lac⁹ remaneat in terrē dñi
ducē Lithuanie. Et reliq̄ medietas. in terris ordinis et ab illo
lacu directo tramite p desertum vsq; ad quandā arcā dictam
Mernuslr. et a Mernuslr eundo directe vsq; ad locm q̄ vōtur
Drvischicz. Ita tñ q̄ idē lac⁹ remaneat tot⁹ in pte ordinis Et
ab eo lacu. q̄ directi⁹ iri p̄t ad ortum seu summitatē fluminis.
dicti Lepnijcza eundē fluuium descēdendo vsq; ad ꝯsumatio-
nem ei⁹. vbi intrat in fluuiuz. Schirorvintha ⁊ vlteri⁹ descen
dēdo eundē fluuium Schirorvintha vsq; ad ꝯsumationē ei⁹
vbi intrat in fluuium Scheschupa procedēdo p solitudinem
vsq; ad rippam fluminis Memel. et ex opposito fluminis
dicti Srvijantha. vbi idem fluuius Srvijantha intrat flu-
uium Memel p̄dictum Et h̄ quo ad terrā Sudorum tandem
fluuium sursum ascendendo. per duo miliaria. et ab illo loco
illum fluuium descendendo transeundum est per solitudinē
quo directius iri potest vsq; ad fluuium Jura Relinquen-
do fluuuium Memel in sinistro latere vbiq; per duo milia-
ria. Et dictum fluuium Jura ascēdendo vnum Miliare ab eo

☞ De Limitibus Mazouie

☞ De terris Samagitarum. ⁊c̄

☞ Limites Samagitie et Prussie describuntur.

loco Jura fluui⁹ deserēdus ē. ⁊ trāseatur ꝑ solitudinē. relinquēdo fluuios Memel. ⁊ Russna lacum. q̄ d̄r hap. ⁊ castrum Memel in Samagitto Clupedo appellatuz. vndiq; a sinistro latere. ꝑ tria miliaria. ⁊ sic trāseundum ē vsq; ad litt⁹ Maris salsi. Et he sti ḡnicies terre Samagitaꝝ ⁊ Prussie. ¶ Inter Lijuoniā v̄o Samagitam ⁊ Russiā. Limites sunt incipiēdi a flumine dicto helge. vbi dict⁹ fluui⁹ intrat mare. Eundē fluuium ascēdēdo sursuz ad ātiq̄s limites. inter Samagittiā Lituaniā Russiā. ab vna et Lijuoniā ab altera ꝑtib⁹ tētos. ⁊ obseruatos Non tñ ad illos limites. q̄ sig̃ti sunt eo tp̄e. qñ ordo terram Samagittaꝝ tenuerat. ꝫ ad illos q̄ ātiq̄tus inter terras p̄dictas sunt ꝯuati. ¶ Iti datia siue exactio Funthorvczol. sup q̄ p̄scis tp̄ib⁹. ⁊ hacten⁹ ꝯtrouersia. inter Mgr̄m ⁊ ordinē ac Mercatores terraꝝ Regni polōie v̄tebatur. ⁊ sp̄ pēdebat ex certis causis indecisa talē ponim⁹ ordinē Q̄ mercatores regni p̄ter alia q̄cunq; ḡuaminr ⁊ solutiōes imposteꝝ ī ponēdas q̄buscunq; nominib⁹ cēseātur: rñdeāt ordini d̄ eadē duntaxat si qñ illos ꝯtigerit cum bonis suis. ī nauib⁹ ꝓprijs nauigare vltra mare. Ita tñ ꝙ si Ciuitates Maritine. lib̄tate. ⁊ solute via Juri fuerint ab eadē. qd̄ Ciues mercatores. ⁊ indigene regni. ⁊ terraꝝ polonie Lithuanie Mazouie ⁊ Russie a solutiōe hmōi sint liberi. ⁊ exēpti. Et illa omnia ab eis. a tp̄e q̄ pñs pax ꝑpetua ē firmata. rōe hmōi exactiōis sunt recepta. integral̄r restituētur ꝑ ordinē p̄dicti mercatorib⁹ Regni viceuersa. absq; recusatiōe ⁊ renitētia. q̄licunq; interruptiōe ꝯsuetudine p̄scriptione. ⁊ diuturnitate tp̄is ñ obstāte. Si v̄o ꝑ cōcordiā extincta fuerit. ad restitutionē r̄ceptoꝝ minime teneātur. alie āt oēs ⁊ singl̄e exactiōes. q̄buscunq; nominib⁹ vocitētur. a mercatoribus ⁊ terraꝝ Regno polonie sb̄iectaꝝ. vt p̄fertur indigenis. ī terri Mgr̄o ⁊ ordini sb̄iecti ¶ Et special̄r exactio q̄dā dicta Lobegalth. ⁊ Firhen. nullatenus decetero imponātur ¶ Item Liber sit trāsitus ⁊ via. omnib⁹ Mercatorib⁹ ⁊ Incolis Regni polonie. ⁊ terraꝝ Lithuanie Samagitaꝝ Mazouie Russie. ⁊ Stolpeñ. cum suis Mercācijs. frumēti cuiuscunq; ḡni ⁊ reb⁹ q̄buscunq;. ⁊ cuiuscunq; ꝯditiōis vl̄ maneriei existāt. sine impedim̄to vl̄ angaria. ꝑ terras ⁊ Maria aq̄s ⁊ flumina quecunq; ascendendo. In et ad Regnum polonie. terras Lithuanie Samagitarum Mazouie et Russie. et descendendo ꝑ Terras dñioꝝ ordinis. et ꝑ ip̄a flumina seu aq̄s.

☞ De limitib⁹ int̄ Liuoniā Samagitiam et Russiam.

☞ De Exactione Funthowczol per Mercatores soluēda vel non soluēda.

☞ De Exactione Lobegalth. ⁊ firhen nullaten⁹ īponēda

☞ De libero transitu Mercatoꝝ per flumina ⁊ Mare supra et infra.

vsq; ad Maria. et trāsmare in nauib⁹ vacuis siue oneratis ma
gnis siue ꝑuis. absq; aliq̄ arresto et impedimēto Ciuitatū seu
oppidoꝝ. et specialr̄ circa Thorun q̄cunq; et q̄tiēscunq; vo-
luerint Quasq̄dem merces. frumēta ⁊ res vt p̄scriptum ē. si p̄
fati Mercatores siue Incole Regni nr̄i polonie. et terraꝝ sup̄-
scriptaꝝ ducētes. vendē aut stare ī aliq̄ locoꝝ seu Ciuitatum
ad portum seu rippā p̄dictaꝝ aquaꝝ siue Mari situatoꝝ siue
situataꝝ. voluerint ē et dz esse in ip̄oꝝ arbitrio et voluntate.
Si v̄o vendē noluerint. p̄nt absq; omni impedim̄to ire seu as-
cēdere. vl̄ descendē q̄ eis placuerit. cum reb⁹ p̄dicti vt supius
ē exp̄ssum ¶ Itē Si aliqñ ꝯtigerit. q̄ sb̄diti nr̄i. tā Sp̄ñales
q̄ Secl̄ares. cuiuscunq; ꝯditiōis existāt. stat⁹ vl̄ ordinis. vo-
lendo pacī ꝑpetue p̄ñtis cōcordie federib⁹ ꝯ̄ire. vel alijs caus̄
legittimis. occasiōe p̄dicta emergētib⁹. fortasse indignationē
nr̄aꝫ incurrerēt. et formidine pene. ac met⁹ q̄ cadit incōstātem
recurreret ad Mgr̄m et ordinē. exposita cā metus tenebitur
Mgr̄ et ordo talē. et tl̄iter ad dominia ordinis fugiētē suscipē
et fouē ip̄mq; fugientē ad iustitiā exponē cāmq; sui recessus.
corā nr̄a Maiestate. ꝑ suas lr̄as. vel nuncios allegare. Ita q̄
nos post intimationē Mgr̄i et ordinis. Tenebimur ī termino
cōpetēti circa limites de ꝑte nr̄a duos Barones. aut milites
de nr̄is ponē. et Mgr̄ de suis totidē. Qui taliter ex vtraq; ꝑte
electi. cognita sui recessus cā debebunt de ipso bonā facē iusti
tiam: et iuxta merita cause. corā eis introducte. tali ꝑsone fu-
giēti. de pace et securitate ꝑ d̄clarationē suā. apd̄ nr̄am Regiā
Maiestatē. cum bonis ꝯditiōibus. assecuratiōi sue ꝓuidere.
Ita q̄ nos ꝓpter h̄ ꝯ̄ ꝑsonā p̄dictā fugientē ad aliquā vltionē
parēdo declaratiōi illoꝝ Iudicum electoꝝ ñ ꝯsurgam⁹. Sed
eum pristinis fauoribus. sic̄ et ceteros subditos cōplectemur.
¶ Itē Subditi nr̄i et Magniducī. ⁊ terraꝝ nr̄aꝝ p̄dictaꝝ vñ
cunq; et cuiuscunq; g̃dus. stat⁹. vl̄ ꝯditiōis fuerint q̄ cā nego
tiationis vel alia. ad terras nr̄as Prussie Lijthrvanie vl̄ alias
venerint. ꝑ nos et sb̄ditos nr̄os. ac extraneos cuiuscunq; gra
dus. stat⁹. aut ꝯditiōis fuerint minime impeti ꝯueniri dñt vel
arrestari. s̄ ī polonia Lijthrvania Mazouia Russia. seu terra
Stolpeñ. si q̄d actiōis habuerint iuxta terraꝝ Iura municipa
lia hmōi ꝯ̄ctionis sopiātur. d̄linquēs tñ in loco delicti de p̄hē-
sus. et ꝯ̄hēs d̄ ꝯ̄ctiōe recēti. ī loco ꝯ̄ct⁹ poterit ꝯueniri. s̄ si de
loco vbi ꝯ̄xit r̄cesserit publice l̄ oculte corā iudice suo ꝯuēiatur

☞ De fugitiuis suscipiendis ꝑ mgr̄m et iustitie exponendis. causa fuge per lr̄as. R. maiestati allegata

☞ Iste articulus premissus ē in Concordia Vlad̄ Jagelonis

☞ Actor sequitur forum rei.

De malefactoribus ad Regnū cōfugiētibus capiēdis et puniendis

¶ Itē si Fures Incēdiarios. vl' alios malefactores q̄scunq; de dn̄ijs Regni nr̄i q̄buscunq; ad Regnum nr̄m. ducat⁹ ⁊ terras nr̄as p̄dictas fugē ɔtigerit. extē terrigene ⁊ q̄ꝝ interest de Terris ⁊ dn̄ijs regni nr̄i. Licēter eosdē sine omni impedim̄to inseq̄ libē. vbicunq; poterint. q̄bus etiā Capitanei Tenutarij Terrigene Judices. officiales et sb̄diti. dn̄ioꝝ nr̄oꝝ p̄fatoꝝ q̄cunq; sup̄ h̄ fuerint req̄siti. dn̄t p̄stare. auxilia. cōsilia. ⁊ fauores. vt malefici hmōi capiātur. captiq; iuxta Jura municipalia Regni nr̄i legittime puniātur. Et si capi n̄ poterint. ī regno et Terrī nr̄is sepedictī. p̄ nos et sb̄ditos nr̄os. vt al's nll'aten⁹ sustineātur seu foueātur. Teneaturq; vtraq; pars illis. sine fraude ⁊ dolo. in suis dn̄ijs. incolatum ꝓhibere. aut in metis terraꝝ. q̄s hmōi tāgit negotiuz. exhibē de eis iustitie ɔplemētum. De malefactorib⁹ āt. d̄ terrī ordinis prussie ⁊ Lithuaine ad regnum nr̄m cōfugiētib⁹ sil'is equitas habeatur.

De diffidātibus p̄ neutrā p̄tē in suis dominijs fouendis

¶ Item Neutra p̄tium dz aliquē. vl' aliq̄s etiā sb̄ditos alteri⁹ p̄tis in suis dn̄ijs fouē. ac tollerare q̄ alterā p̄tē ei⁹ sb̄ditos. aut sb̄ditum diffidare velit. aut velint. ac diffidāt. dāna irrogāt. seu ī fidelitatē ɔmiserint. vl' alias g̃ues inferrēt molestias. ymmo ⁊ inimicī p̄tis aduerse adherere possint eos p̄ terras suas p̄mittē ī p̄iudicium ⁊ offensam alteri⁹ sine dolo et fraude quo quomō

De diffidātibus Magistro ⁊ ordini non impetendis

¶ Itī Oēs coadiutores ⁊ adherētes. q̄ ī fauorē nr̄i ⁊ Regni nr̄i polonie Coadiutoꝝ ⁊ sb̄ditoꝝ nr̄oꝝ Mgr̄o ⁊ ordini prussie diffidarunt. et ab omni impetitiōe Mgr̄i et ordinis p̄dicti. sint liberi et soluti.

De Apostatis nō fouēdis habitū ē superius

¶ Itī Oēs Apostote ordinis p̄dicti ī Regno nr̄o. ⁊ terrī Lithrvanie Samagitaꝝ Mazouie Russie ⁊ Stolpeñ. ⁊ alijs dn̄ijs regni nr̄i. et terraꝝ p̄dictaꝝ ɔmorātes Ne diuti⁹ ī suis peccatī tollerarētur. de Regno nr̄o. et dn̄ijs nr̄is p̄dictī. p̄ nos et officiales nr̄os exire ɔpellātur. ⁊ d̄inceps hij ⁊ alij ī eisdē nll'aten⁹ foueātur

De mercatoribus cā delicti alieni non arrestandis Vt s̄

¶ Itī q̄ nll'us mercator seu ali⁹ hō. cuiuscunq; ɔditiōis existat. aut bona ip̄i⁹ ꝓpter delictum. seu d̄bitum alteri⁹ arrestetur vl' turbetur. nec etī captiuetur.

De Vectorib⁹ Vt s̄

¶ Itē. si Vectores. ⁊ aurige. bona seu merces Mercatoꝝ ꝓ p̄cio ducētes Thelonea seu loca datiarum preterierint Ipsi duntaxat in rebus. et equis proprijs puniantur. Et q̄d ꝓpterea bona mercatorum non debent occupari. nec detineri.

De limitib⁹ int̄ ducem Stolpeñ. et Magistrū faciēdis

¶ Itē Illustris princeps dn̄s Boguslaus dux Stolpeñ. ab vna Mgr̄q; et ordo p̄dicti ab altera p̄tibus. ad distinguēdum ⁊ reformandum. limites inter ducatum Stolpeñ p̄dictum. et

terrā ordinis in pomerāia. nuncios ex vtraq; pte mittāt ī festo Ascēsionis dñi ꝓxime nc̄ vēturo. vbi dum ꝯuenerint ps dñi ducis eliget duas. aut tres personas. de pte dñi Mgr̄i ⁊ ordinis. Et ecōuerso dñs Mgr̄ et ordo duas aut tres ꝑsonas. silr̄ de pte duci. Que ꝑsone sic electe p̄stito corpali iuram̄to. visis partium Jurib⁹. lr̄is aut legittimis documētis differentias hmōi si ꝯmode poterint terminabunt. Si v̄o nō possent. extc̄ eligēt vnum. vnanimi ꝯsensu ꝓ iudice. q̄ hñdo deum et iustitiam p̄ oculis questionē p̄dictā inter ptes. iudicialr̄ quāto breuius poterit terminabunt Cuius decisiōi ptes beniuole obedient et parebunt. ¶ Itē vt hmōi pacē ꝑpetuā et ꝯcordiā sb̄ certiori attētionis firmitate et robore custodiam⁹ et seruem⁹ Promittimus sine dolo et fraude. sb̄ fide et honore. qd̄ ad nullius viuētis hominis req̄sitionē. inductionē. suggestionē. ꝑsuasionē. vel mādatuz etiā q̄cunq; dignitate p̄fulgeat papali Impiali vl̄ Regali. aut cuiuscunq; ꝯgregatiōis legittime ꝑsonaꝝ eccl̄iasticaꝝ. vel Secl̄arium debebim⁹ vl̄ poterim⁹ ꝯuenire ip̄is in toto. vl̄ in pte. exp̄sse manifeste. vl̄ oculte. per se seu alium vl̄ alias q̄scunq; ꝑsonas sb̄missas. Spirituales vel secl̄ares. neq; eas talr̄. aut q̄cunq; mō alio violare. Etiā si imperator ꝑsonalr̄ cum exercitu se ꝯ nos Regnum nr̄m. aut magnumducatum Lithꝛvanie moueret Nō debebim⁹ ei. nec successores nr̄i assistere. ope. ꝯsilio. auxilio. vel fauore ¶ Itē vt omnia p̄missa certiori cautela munita iugiter ꝑmaneāt. Et vt ps ꝯ ptē. metu animaduersionis p̄ntis ꝯcordie. ad bella ⁊ p̄lia nō ꝯsurgat Statuim⁹ decernētes Q; nr̄i p̄lati Milites Nobiles Ciues. et tota ꝯmunitas. debeat et teneatur terraꝝ Regni polonie p̄latis Baronib⁹ Militib⁹ Nobilib⁹ Ciuibus ⁊ toti cōmunitati. ¶ Dare certas nr̄as lr̄as et pares siue reuersales ab ip̄is sb̄ eadē forā recipē. q̄s tā nos q̄ p̄fat⁹ ordo vtrisq; sb̄ditis nr̄is dare ꝓmittim⁹ ⁊ debemus. Ip̄iq; subditi nr̄i easdē subditi dñi Mgr̄i ⁊ ordinis. ⁊ ecōuerso sb̄diti ordinis sb̄ditis Regni nr̄i dare ⁊ p̄ntare tenebuntur in termino. sub his vl̄ silib⁹ v̄bis. Q; si nos vel successores nr̄i stāte hmōi pace ꝑpetua Mgr̄o aut terrī ordinis. vellem⁹ aut conaremur hmōi guerras. aut bella mouē nō dñt nob̄ sb̄diti nr̄i ꝯsentire nec ī h̄ obedire aut parere. Immo erunt ab omnib⁹ nr̄is homagijs Juramentis et subiectionibus liberi et soluti. donec in h̄ casu nos ad obseruationē huiusmodi pacis perpetue reuertemur.

☞ Iste articulus Concordat cum superiori

☞ Littere reuersales hincinde dande

De Cōuentiōe Consiliariorū sup dānis hincinde exortis ⁊ decisiōe eoꝝ

¶ Item Si alique noue dissensiones. displicētie. damna siue discordie. inter nos Lithuanie. Samagitaꝝ. Mazouie terras Russie et Stolpeñ. ex vna. ac Mgr̄m et ordinē p̄dictum. tam ꝑ Russiā. q̄ꝫ Lijuoniā emerserint vel aliq̄ ꝑtium p̄nti ꝯcordie suadente dijabolo ꝯuenire q̄uismō p̄sumserint. Extunc pars lesa alteri tenebitur et debebit Nuncijs. aut scriptis hmōi iniurias et displicētias. seu aliqd̄ p̄missoꝝ ꝟcare. Et tandē ābe ꝑtes efficere et ꝓcurare sine dolo et fraude. qd̄ cōsiliarij ip̄aꝝ partium ad certos. locum et diē ꝯueniāt. cōpetētes. qui hmōi displicētias. et iniurias. ꝟm deum et iustitiā. omni fauore et odio pospositis. tractent. cognoscant. terminent. et decidant.

Cassantur oēs violationes pacis ⁊ federis facte

¶ Item oēs violationes Treugaꝝ pacis. federꝫ. stipulationum et ꝯctuum. si q̄ inter partes p̄dictas. in guerris p̄dictꝫ accidissent vigore p̄ntis cōcordie. cassamus et anullamus.

Finiunt articuli ex Priuilegio Ducatum Mazouie de pace Brestensi sumpti

¶ Sigilla pendentia ad Litteram pacis perpetue

Sigillum domini Regis
Itē Magniducꝫ Lithuanie

Si. ducū Mazouie

Semoniti
Kazimiri
Uladislai
Bolesłai

Sigilla

Itꝫ q̄ttuor ducum Lituanie
Itꝫ Boguslai ducꝫ Stolpeñ

Sigilla. archiep̄oꝝ

Gnezneñ
Leopolieñ.

Sigilla ep̄orum

Cracouieñ
Uladislauieñ
Ploczeñ
Poznanieñ.
Uilneñ.

Sigillum

Itꝫ Castellani Cracouieñ.

Sigilla palatinorū

Cracouieñ
Posnanieñ
Sandomirieñ
Calissieñ.
Siradieñ
Lancicieñ
Bresteñ
Uladislauieñ
Uilneñ.
Troczeñ
Ploczeñ.
Uarschouieñ.
Leopolieñ.
Cameniczeñ
Belzeñ

Sigilla pacis perpetue Bresteñ.

Si. Castellanorũ.

Posnanieñ
Sandomirieñ
Caliſſieñ.
Gneznieñ
Siradieñ
Lancicieñ
Bresteñ
Uladiſlauieñ
Miedzyrzeceñ
Uilneñ.
Troczeñ
Ploczeñ.
Bobrineñ.
Czyrneñ
Uarſchouieñ.
Leopolieñ.
Camencezeñ Ruſſie
Cameneczeñ polonie
Lublineñ
Uoynyczeñ.
Byeczeñ.
Radomieñ
Landeñ
Roſperieñ.
Brzezineñ
Conarieñ
Rupynеñ
Boſtineñ
Razweñ
Sochaczouieñ
Czechonouieñ
Lorzaleñ
Cruſſzwicieñ 33

Sigilla Officialiũ

Marſcalci Regni z Officialium Regni polonie

8

Si. ſuccamerariorũ

Cracouieñ Bresteñ
Poznanieñ. Uladiſlauieñ
Sandomirieñ Ploczeñ.
Caliſſieñ. Czyrneñ.
Gneznieñ Uarſchouieñ
Siradieñ Leopolieñ.
Lancicieñ. Cameneczeñ 14

Sigilla Uenatorũ.

Bresteñ. Uladiſlauieñ
Czyrneñ. Uarſchouieñ 4

Sigilla gladiferorũ

Cracouieñ Poznanieñ
Siradieñ Lancicieñ.
Bresteñ 5

Si. ſubdapiferorũ.

Cracouieñ Bresteñ
Poznanieñ. Uladiſlauieñ.
Sandomirieñ Ploczeñ.
Caliſſieñ. Czyrneñ.
Gneznieñ Uarſchouieñ
Siradieñ Leopolieñ
Lancicieñ Bobrineñ 14

Si. ſubpincernarũ

Cracouieñ.
Poſnanieñ
Lancicieñ
Bresteñ 4

Sigilla Officialium Curie.

Marſcalci.
Succamerariy
Thezaurariy.
Magri coquine
Pincerne
Inciſoris
Dapiferi. 7

123.

Cū Uladisla⁹ Jagello: tādēq; Kazimir⁹ su⁹ filius terras Prussie per Cruciferos de cor pore Regni occupatas vterq; eorū recuperarat et eas reuniuit suo corpori Regni a q̄ per ordinē dismembrate erant. restituendo eas ad corpus Regni: sue incorporationis Litteras dedit: habenturq; in terris Prussie pro priuilegijs terre de quib⁹ Infrascripta puncta. sunt rrāsumpta que licet sint in priuilegio incorporationis terrarum qō habeē in Thezauro regni. Tamen quia nonnulla sunt hic que in priuilegio incorpationis nō videntur cōtineri. Iccirco presentia puncta scienda sunt propter iustitiam Incolarum Prussie ad quod cōiter se referre ꝓsueuerūt.

De Nobilibus et Ciuib⁹ Prussie in Jure eorum conseruandis

P Romittētes insup. p nobis et heredibus Successoribus nr̄is Q; p̄fatos Barones Nobiles et Ciues t singulos incolas Terraꝝ nr̄aꝝ p̄dictaꝝ Prussie. i iuribus. libertatib⁹. l̄ris. munimētis eoꝝ. q̄ a p̄cipibus. Spiritualibus. t Secularib⁹ Regib⁹. t dn̄is Terraꝝ p̄dictaruꝫ obtineñ. Cōseruabim⁹. fouebim⁹. ꝺfendem⁹. nec vnq; ea violabimus. aut p̄uaricabimur. aut violari aut p̄uaricari quomodolibet p̄mittemus. ¶ Si ät alicui Ciuitati. vl̄ p̄riuate p̄sone Priuilegium āmissum fuerit. aliud de ꝓsilio Cōsiliaꝝ Terrarum illaꝝ gratiose dabim⁹ et largiemur. dum mō i hereditatis et bonoꝝ quoꝝ a nobis petetur Litteralis innouatio petens fuerit i pacifica. ꝓtinua. t p̄scriptionē habeñ: possessiōe

De Priuilegijs āmissis et alijs nouis dandis

¶ Ut ät nr̄e libertatis. eq̄tatis t iustitie dexterā. in bijs sb̄iectionis eoꝝ. et nr̄e acceptionis felicib⁹. dāte dn̄o p̄micijs sentiant. In vniuersos. t quēlibz eoꝝ effusam t ꝯmutatiōe p̄ncipum ꝓmutatā. etiā t sublatā deprehēdēt oppressionē. datiā q̄ vulgari Fundczal dr. ¶ Itē Omnia Theloneа in aq̄s et Terra. noua et antiq̄ obseruātia. in terris duntaxat Prussie quōlibet instituta. ¶ Itē in terra Pomeranie exactionē siue

De abrogatiōe Exactiōis fundczal vulgariter dicta abroganda

De Theloneis abrogatis.

datiam q̄ port⁹ al's Marszard veteri institutōe ducum polonie vocabatur regia munificētia. tollimus. abrogam⁹. deponimus. ac solutionē illaꝝ tp̄ibus ꝑpetuis resoluimus. dimittimus ⁊ relaxamus in vllo vnq̄ tempe ꝑ nos. aut successores nr̄os Reges polonie. ex quacunq̄ causa aut occasiōe instituendā. aut imponendam. ¶ Itē lz magr̄ et ordo occupatione terraꝝ p̄dictarum omnia bona ⁊ merces. quarumcunq̄ manerieꝝ diuina ꝑmissione naufragium in mari passoꝝ. velut ꝓpria ex naufragio quasi iuris sui facta occupabant. Nos tn̄ q̄ Rex catholicus sumus. ⁊ sortē hmōi. et naturali et diuino iure sedisq̄ aplice d̄creto dānatā velut crudelē ⁊ iniustā execrātes pollicemur. q̄ res et bona cuiuscunq̄ ponderis. aut valoris existāt eaꝝ ꝑsonaꝝ q̄ maris naufragio periclitabuntur. Nunq̄ ꝑ nos aut officiales nostros velut nr̄as aut iuris nr̄i petemus aut requiremus. s̄ illas absq̄ aliquali diminutione ꝑ eos quoꝝ añ naufragium fuer̄t. aut eoꝝ ꝓpinq̄ores: demōstratione euidenti ꝓpinquitatē ꝓbantibus colligendas. et in vsus ꝯuertendas bn̄placitos decernim⁹. ꝯtrarie ꝯsuetudini. aut iuri. vel potius corruptel' ꝓ nob̄ et successoribus nr̄is renunciando. nisi forte. nullus bonoꝝ hmōi extaret. iustus heres. et successor. qm̄ in casu illo. bona ex naufragio habita nr̄e ptāti volumus subiacē. ¶ Itē oēs militares. nobiles. ciues et incolas terraꝝ p̄dictaꝝ in ius ꝯditionē. ⁊ ꝓp̄etatē r̄gni polonie trāslatos et inuisceratos. hac etiā ꝓseq̄mur p̄rogatiua. Q̄ dignitates et officia. hacten⁹ illic cōsistentia. ⁊ imposteꝝ ꝯstituēda. Itē tenutas. ciuitatum et locoꝝ in terris p̄dict. nl'li extraneo aut forēsi: s̄ ꝓprio indigene iuxta obs̄uātiaz aliaꝝ terraꝝ regni nr̄i ꝯferemus. ¶ Itē oēs causas notabiles: dictas terras ꝯcernētes cum ꝯsiliarioꝝ ꝯsilio terraꝝ p̄dictaruz tractabimus terminabim⁹ et diffiniemus. ¶ Itē terras p̄dictas sub nr̄o regimine. ⁊ regni polonie corpe ꝯsistētes in suis antiq̄s gadibus. limitib⁹. terminisq̄ conseruabimus. tuebimur. et defendem⁹. nec terminos ⁊ gades terraꝝ ipsaꝝ in aliquo diminui vl' ꝑiclitari. velut regni nr̄i ꝑtes indiuiduas vlla tenus patiemur. ¶ Itē cuz terre ip̄e ⁊ homines ipsas incolētes: varijs hacten⁹ legibus. siue iuribus. videlz Maijdburgeñ. ⁊ Culmeñ. polonicali hēditario ⁊ prutenico in decidēdis q̄busuis. ⁊ eoꝝ q̄stiōib⁹ ⁊ administratōe iusticie vtebātur: q̄ etiā ill' sub nr̄o p̄ncipatu ⁊ regimine. volum⁹ firmum eē et ꝑ-

☞ De dacia q̄ portus al'as Marszard dr̄ abrogata.

☞ De spolijs maris ad Regē ⁊ quādo ad ꝓpinquiores venire debeant.

¶ De dignitatibus ⁊ officijs incol' prussie conferendis.

☞ De causis notabilibus cum consiliarijs prussie tractādis.

☞ De lr̄is prussie per reges in sua integritate cōseruādis

☞ De licētia habita vt de iure suo q̄sq̄z in aliud qd̄ vellet se transferat.

henne. ea licentia attributa. vt liceat cuicunq; d̄ vno iure ī ali
ud sine tñ alioꝝ p̄iudicio q̄ voluerit trāsmigrare ¶ Itē. Cuz
monete iustā fidelē ligā. pōdusq; hñtes: cussio terraꝝ q̄libet
vehemēter ⁊ nobilitatē fecundet: volum⁹ vt in q̄tuor loci ter
raꝝ p̄dictaꝝ. vicz. Thorun. Elbing. Gdāsk ⁊ Konigsberg
duntaxat guerra durāte. fidel. ⁊ iusta. imaginē nr̄az ⁊ subscri
ptionē tituli nr̄i ꝯtinens cudatur moneta p̄fatoꝝ militarium
ciuium terraꝝ p̄dictaꝝ ī pēsis. pace āt suffragāte ⁊ habita: tm̄
in Thorun ⁊ Gdansk: sine p̄iudicio p̄uilegij Thoruneñ ciui
tatis nr̄is regijs cudātur impeñ. Prouisio tñ. q̄ moneta ipsa
in pōdere. ⁊ g̃no ⁊ liga debita. nullaten⁹ minuatur. ¶ Itē q̄z
nos ꝓ benegerēdis reb⁹ dñioꝝ in varia sepe loca: a terris p̄-
dictis distātia. necesse est facere descēsum. ne igitur ꝑ nostraz
absentiā terre ip̄e aliqd̄ ꝯtrahere possent ꝑiculum vl̄ ꝑiclitati
onē: nobiles viros ꝓ illius tuitiōe ⁊ gubnatiōe d̄ eoꝝ legali
tate: fide: ⁊ merito ꝯfisi: ad nr̄e duntaxat bñplacituz volunta
tis. ac cum cōsilio p̄latoꝝ Cōsiliarioꝝ Ciuitatum maiorum p̄
dicte terre deputabim⁹. ad quos in nostri absentia sup̄ quoli
bet defectu ex euētu habeatur recursus ꝓuidētia: ꝓuisiōe: au
ctoritate ⁊ decreto eoꝝ supplēdus ⁊ emēdād⁹. ¶ Itē merca
tores terraꝝ p̄dictaꝝ Prussie in regnum ducatus: ⁊ dñia nr̄a
veniētes. hāc p̄rogatiuam. ⁊ libertatem decetero volum⁹ cō
seruari. vt quotiens illos in quecunq; loca: ciuitates ⁊ oppi-
da Regni dominioꝝ nostroꝝ venire cum mercibus eoꝝ: cu-
iuscunq; speciei vel maneriei existant. contingat. licitum erit
eis hmōi merces in loca. testudines. et cameras aut tecta. q̄-
rum illis libera prestari debet arendatio. deponere. et ꝓ suo
arbitrio exponere in venalitatē. stratasq; omnes versus hun
gariam. Russiam. Morauiā Slesiam. Austriam Saxoniam
Ualachiā liberas habeāt: depositis tamen Theloneis ⁊ stra
tis: antiquitus Ciuitatum Regni ⁊ dominioꝝ semper saluis
Haꝝ quibus Sigillum nostrum est appensum testimonio li
terarum. Actum Cracouie. Feria quarta Cinerum. Anno do
mini. Millesimoquadringentesimoquinquagesimoquarto.
Presentibus ibidem Reuerendissimus in christo patribus ⁊
magnificis dominis Sbigneo dei gratia tituli sancte Prisce.
p̄sbytero Cardinali ⁊ Cracouieñ. Johāne Uladislauieñ. An-
drea Poznanieñ. eadem gratia. Episcopis. Johanne de Czij
zorv. Cracouieñ. Luca de Gorka ⁊c.

¶ De monetis in q̄tuor locis cudēdis tp̄e guerre. sed pacis tempore ꝑ Regem

¶ De gubernatore hñdo ī t̄ris prussie.

¶ Libertas mercandi in regno prutēis cōceditur ⁊ trāsitus mercatū ad externa loca.

1454

Liberi trāsitus r̄gnicolaꝝ ꝑ terras ordinis Sūmariū.

¶ Liber trāsitus omnibus mercatoribus ⁊ Incolis Regni Polonie et terraꝝ Lithuanie Samogithie Mazouie et Russie cuz oībus mercantijs per terras Maria et transmare in perpetuum per terras Cruciferoꝝ. tam prussie q̄ Liuonie.

f Rater paulus d̄ Ruszdorff ordinis beate Marie domus Theutonicoꝝ Jerosolim̄. magr̄ generalis. Significamus tenore p̄ntium. vniuersis. Quō inter cetera nr̄e sinceritatis ⁊ benignitatis studia. que ad subditos et subiectos dominioꝝ ordinis nr̄i quadā humanitate libenter gerim⁹ dieb⁹ noctibusq; meditantes in animo fatigamur. vt ipsis trāq̄litatis remedia pacis dulcedinē et requiē ꝓcurem⁹ opulētā. Igitur ꝯuenientibus nobis vnacum prelatis et p̄ceptorib⁹ ceterisq; ordinis nostri fratribus. ac Srenuis militib⁹ et ꝓuidis ciuibus fidelibus nr̄is dilectis infrascriptis. feria sexta in crastino ascensionis xp̄i. et diebus seq̄ntibus in Rippa fluminis Uisla in hereditate Nijeschova Uladislauien̄. dioc̄. ex opposito oppidi nr̄i Thorun. ex vna et serenissimo p̄ncipe Magnificoq; dn̄o Uladislao Rege polonie ⁊c̄. facte et inite ꝯtentos ip̄is articulos p̄fate ꝯcordie in nullo penitus ꝯuenientes. sed ipsos magis ac magis approbātes et cōfirmantes ꝑ capitl'a distinctōes: et clausulas infrascriptas declarauimus et elucidauimus. ac tenore presentium elucidamus. ¶ Imprimis siquidē Q̄ via libera est. et debet esse omnib⁹ mercatoribus ⁊ incolis regni polonie et terraꝝ Lithuanie: Mazouie: Russie et Samogitaꝝ transeuntibus cum eoꝝ Mercantijs et reb⁹ q̄buscunq; ꝑ Prussiā et Lithuoniā et alias terras ordini subiectas. antiq̄s tn̄ Theloneis et depositis siue modis deponēdi Merces: cōsuetudinibus et obseruantijs alijs semꝑ saluis ꝓut in articulo octauo lr̄e vnionis et cōcordie ꝑpetue que sic incipit. Itē oēs mercatores etc̄. est expressum. ¶ Item liber sit trāsitus et via omnibus mercatoribus et Incolis Regni Polonie et terraꝝ Lijthuanie Samogitaꝝ Mazouie et Russie cum suis mercātijs frumentis. cuiuscunq; grani et rebus

¶ Elucidat mgr̄ generalis infrascripta

☞ Via debet esse libera oībus mercatoribus polonie Lithuanie Mazouie. Russie ⁊ Samogitarum ꝑ terras ordini subieceas.

¶ Nō solū ꝑ terras sed etiā ꝑ maria. ⁊ q̄cunq; flumina liber trāsitus mercatoribus regno polonie subiectis debet esse.

quibuscunq; et in cuiuscunq; ꝯditionis vel maneriei existāt sine impedimēto vel angaria: ꝑ terras et maria: aquas: ꝛ flumina quecunq; ascendendo in et ad Regnum Polonie Terras Lijthuanie Samagitaꝝ Mazouie et Russie. et descēdēdo ꝑ terras dominioꝝ ordinis nostri ac per ipsa flumina seu aquas vsq; ad maria et transmare in manibus magnis siue ꝑuis in perpetuum quocunq; seu quotienscunq; voluerit. ꝙsquidē merces frumenta ꝛ res. vt scriptum est Si prefati mercatores seu Incole Regni polonie ꝛ terraꝝ suprascriptaruꝫ ducentes vendere. aut stare in aliquo locoꝝ seu Ciuitatuꝫ ad portum seu rippam ꝓdictaꝝ aquarum siue maris situataruꝫ vel situatoꝝ voluerint: est et debz esse in ipoꝝ arbitrio et voluntate. ¶ Si vo vendere noluerint. possunt absq; omni impedimento ire seu ascendere vel descendere. quo eis placuerit cum rebus predictis: vt superius est expressum ¶ Itē de datia. pfundtzol. vulgariter dicta consiliarij dominum regis ꝓdicti ꝓposuerunt. Quomodo predicta datia sit noua et deposita fuerat. neq; eo tempore extitit. quando pax et concordia est facta et firmata: neq; predicta datia imposita fuit ad lōga tempora. sed tantum ad pacificandum mare. eo tempore quo regina Dacie Margaretha cum Alberto Rege Suetie tenuit guerram. exaduerso consiliarij ordinis nostri dixerunt. ꝙ ꝺ Theloneum pfuntzol fuit ante istam pacem ꝛ concordiam ꝑpetuā. nec vnq; fuit deposit̄um. nec articulus in littera ꝯcordie positus continetur. ꝙ aliqua Thelonea deberent deponi. Sed demonstrat. ꝙ nulla noua thelonea sunt instituenda ꝓpter quā discrepantiam et dubium. sic est cōclusum. ¶ Qꝛ decetero predicta datia Pfundtzol. et eius solutio suspendatur. et sit suspensa. nec ad ipsius solutionez Mercatores duntaxat ꝛ Incole Regni polonie. et terrarum predictarum teneantur. tādiu quousq; cognoscatur et discutiatur. an scōm dispositionem ꝛ tenorem articuli octaui a capite. de quo supra ē facta mentio debeat deponi quo ad mercatores ꝛ Incolas regni Polonie ꝛ terrarum predictarum. ¶ Item ꝙ oīs mercatores ꝛ Incole regni Polonie et terrarum Lithuanie Samogitarum. Mazouie ꝛ Russie a solutione cuiusdā pecunie. vulgariter Lobegeld nuncupate que a frumēto in Gdanczk recipiebatur ꝑpetuo sint liberi et exempti. nec ad eius solutionem de cetero teneantur.

¶ Pñt cū frumētis aliīsq; reb⁹ absq; oi impedimēto Incole regni ꝛ mazouie ꝛ lithuanie ire quorsūm eis placuerit.

☞ De datia dicta pfundtzol ꝑsequitur

☞ Mercatores et Incole regni poloñ mazouie lithuanie ꝛ samogitie nō tenētur ad solutionem pfundtzol.

☞ Mercatores et incole Regni polie. Lithuanie mazouie Samogitie et russie a solutiōe lobegeldt q̄ a frumēto i Gdāsk recipiebaꝫ ꝑpetuo debent esse liberi.

Liberi trāsitus r̄gnicolaꝝ ꝑ terras ordinis

Sūmariū

¶ Item omnes Mercatores et Incole terraꝝ ⁊ dominioꝝ ordinis nostri. in terris Regni Polonie duntaxat dobrineñ Cuijauieñ. Lācicieñ. Siradieñ. et in polonia in Ciuitate Gnezneñ. tm̄ libere possunt pannos vēdere et per vlnas incidere in foris annalibus Ciuitatum seu oppidoꝝ p̄dictoꝝ Possunt etiā emere et ducere frumēta pecudes ⁊ pecora ac quascunqꝫ alias res in foris septimanalibus quibuscunqꝫ. ¶ Item Qꝛ Theloneum et depositum vulgariter Niderloge circa Landisberg et castrum in noua Marchia. que dicuntur de nouo imposita. suspendantur. nec a Mercatoribus et Incolis Regni polonie exigantur. seu recipiantur. sed dētur ad fideiussoriam cautionē. tamdiu quousqꝫ dominus Rex et nos Mgr̄ ad limitandum granities inter poloniam ⁊ nouam Marchiā nostros nuncios transmittemus et ibidem nos Magister et ordo predicti recepta primitus informatiōe et impositioue nouitatis Thelonei et depositi predictorum per dictos nostros nuncios. id quod nouum et in consuetum fuerit. deponemus et tollemns. ¶ Item de vectura salis de Prussia per terrā dobrineñ. suspensum est. vsqꝫ ad responsionem domini Regis polonie ⁊c̄. ¶ In quorum omniun testimoninꝫ et euidētiam pleniorem Sigillum nostrum presentibus est appensū Presentibꝰ ⁊ tractātibꝰ Reuerēdis in christo patribus et dominis dominis Johanne Culmeñ. Gerhardo Pomeranieñ. Ecclesiaruꝫ Episcopis Uenerabilibus et Generosis ordinis nostri fratribꝰ Luduigo de Lādſe Marsalco supremo Henrico Holt sup̄mo hospitalario in Elbingo Nicolao Jorlijcꝫ sup̄mo Trapiario ī Crisburg Martino Remerater ī Thorun Jodoco Hoenlrirchen in Tuchola commendatoribꝰ Egregijsqꝫ et Religiosis ordinis nr̄i professis Actum et datnm in Rippa fluminis Uisla in hereditate Nijeschorva Ulad. dioc̄. ex opposito oppidi nostri Thorun feria quarta infra octauas Ascensionis christi Anno domini Millesimoquadringentesimo vicesimo quarto.

☞ Mercatores et Incole ordinis cruciferoꝝ in certis Ciuitatibꝰ Regni polonie p̄nt libē vendere pannos ⁊ alijs rebus negotiari

☞ De deposito al's Niderlog seu ſklat fit mētio vbi deponitur et vbi datur

1424

¶ Epiſcopus Warmieñ. Nicolaus. cum capitulo facit obediētiam Razimiro polonie Regi. ſucceſſoreſq; ſuos ad eam faciendam Regibus polonie pro tpe exiſtētibus aſtringit ⁊ obligatos facit Juramentoꝝ modum et formā p eoſipſos ſucceſſores ſuos Epos prelatoſq; et Canonicos. ac quācunq; perſonam Eccleſiaſticam beneficiatā Eccleſie et dioc̄. Warmieñ circa receptionē beneficij cuiuſlibet faciēdoꝝ dat et inſcribit ꝓtentaq; oia i iſcriptiōe pacis ꝑpetue facere ꝓmittit.

In nomine domini Amen. Ad perpetuā rei memoriā. Nos Nicolaus dei et aplice ſedis gratia Epiſcopus Warmieñ. Significamus tenoꝛe pñtium q̄bus expedit vniuerſis pñtibus et futuris haꝛ noticiā habituris. Quō deſtructioni bonoꝝ ſubditoꝝumq; Ecclie nr̄e Warmieñ q̄ p armoꝝ gētes facta ē: fitq; vſq; eo: cōdolentes: ac ipſos ſubditos nr̄os. paci reddē optate cupieñ. Recēſentes Epiſcopatum nr̄m et Eccleſiā vigoꝛe ꝑpetue pacis medio Reuerēdiſſimi in christo. pr̄is dñi Rudolffi dei gratia nunc Wratiſlauieñ. tunc vo Lauātini Epi Sacroſancte ſedis aplice Legati. inter Sereniſſimuꝝ principē et dñm dñm Razimirum dei gr̄a polonie Regē Illuſtriſſimū Magnumducē Lithuanie Ruſſie Pruſſieq; dñz ⁊ heredē. ⁊ dñm nr̄m gratioſiſſimum ex vna. necnō Magnificum et venerabilē dñm Magiſtrum generalē. ordinis beate Marie v̄ginis domus Theutonicoꝝ Jheroſolimitan̄ in Pruſſia partibus ex altera Inite: ordinate. facte. diſpoſite et celebꝛate litteriſq; ac Sigillis atz Juramētis coꝛpalibus hincinde p ptē vtranq; munite et obfirmate: de coꝛpoꝛe incliti Regni polōie exiſtē. cui hucuſq; reſtitim⁹ ꝓpoſitum nr̄m reuocāteſ. ¶ Pr̄e fatum ſereniſſimū dñm Regē polonie ac ſue ſerenitatī ſucceſſoꝛes Reges polonie futuros ꝑ nob ⁊ ſucceſſoꝛib⁹ nr̄is cum venerabili Capło Ecclie nr̄e p̄dicte vigoꝛe mādati in certas p-

☞ Epꝰ et Capl̄m ecclie Warmieñ Reg. m polie. p tempe exiſtē recognoſcunt veꝝ eſſe dñm ſuum

sonas h̄ plēarie ꝑ ip̄m Capl'm dati et ꝯcessi. qd̄ in manib⁹ p̄me
morati serenissimi dn̄i Regis. et sue serenitatꝭ Cōsiliarioꝝ reli
quim⁹. recognouim⁹. recognoscimusq̄ p̄ntib⁹ esse dn̄m ⁊ ꝓ
tectorē Eccl'ie nr̄e. cum castrꝭ Ciuitatib⁹ ac vasallis nr̄is gra-
tiaq̄ a sua serenitate ꝯq̄sita Innitēdo p̄fate pacꝭ ꝑpetue dis-
positioni ⁊ ordinatiōi. et ab ip̄a ī nll'o descēdēdo Nos Eccl'iaꝫ
Capl'm Subditosq̄ nr̄os. tā Spūales. q̄ Secl'ares ad corp⁹
et vnionē p̄mentionati incliti polonie Regni. reuocam⁹ et re-
ducim⁹. sb̄ articl'is infrascriptis. ¶ Ad q̄ꝝ obs̄uationē firmi
orem. Nos Eccl'iaꝫ Capl'm et sb̄ditos nr̄os ac etꝭ successores
obligam⁹ eosdē articl'os ꝑpetuo s̄uaturos Quorunquidem
articl'oꝝ tenor de v̄bo ad v̄bum seq̄tur ⁊ ē tl'is. ¶ Imprimis
Q̄ q̄libꝫ Ep̄s Varmien̄. successor nr̄ futur⁹. seu alij oēs ꝓ tp̄e
exn̄tes inꝑpetuū infra tres mēses. a die receptiōis lr̄aꝝ apl'i-
carum ꝓuisionis Eccl'ie Varmien̄ tenebitur seu tenebuntur
ꝑsonal'r venire ad p̄ntiā. R. Maiestatꝭ ⁊ suoꝝ successoꝝ dum
mō in terrꝭ Prussie eēnt ꝯstituti. aut in illoꝝ absentia ī Castꝝ
Mariemburg. et ibidē in manibus Ep̄i ⁊ nō alteri⁹. quē ad h̄
sua celsitudo desig̃uerit in Eccl'ia Maiori ad altare summum
sb̄ p̄ntia Palatini Mariēburgen̄. ⁊ Capitauei. ac etꝭ Mg̃roꝝ
Ciuium d̄ Thorun Elbing et Gdano p̄ntiuꝫ ⁊ ī futuꝝ exn̄tiū
teneātur Juramētum facē qd̄ et nos Nicolaus fecim⁹ sb̄ ea q̄
seq̄tur forā. et in Castꝝ p̄fatum descēdē sub tp̄e descripto aui
sati. Casu v̄o q̄ vn⁹ vel plures descriptoꝝ interesse impedire-
tur. Nihilomiu⁹ in manib⁹ dicti Ep̄i corā p̄ntib⁹ q̄ ꝯuenirent
Ep̄s seu Ep̄i in futuꝝ exn̄tes Varmien̄. iurare tenebuntur ī h̄
v̄ba. ¶ Ego. N. Ep̄s Varmien̄. ꝓmitto et Juro. ꝙ exnūc et
inantea fidelis ero Serenissimo dn̄o meo Kazimiro polonie
eiusq̄ successorib⁹ regib⁹ et Regno polonie tāq̄ dn̄o et ꝓte-
ctori Ecclesie mee ac etiā Capl'i sue serenitati et Regno assistā
Necnō ei⁹ successorib⁹. vti sue serenitatꝭ Cōsiliari⁹. ꝯ quēlibꝫ
inimicuꝫ. Cum q̄ nll'os tractat⁹ federa aut inducias faciā sine
sue Maiestatꝭ ꝯsensu. Inscriptionēq̄ pacꝭ ꝑpetue in omnib⁹
Capl'is et punctis. ac etꝭ inscriptionē ꝑ meum an̄cessorē dn̄m
Nicolaum Ep̄m Varmien̄ cuꝫ ꝯsensu Capl'i factā inuiolabil'r
tenebo Cōsilium mihi creditum ad sue serenitatꝭ dāpnum nō
reuelabo Oēmq̄ machinationē quā p̄cticari subodorauero.
In p̄iudicium et cōmodum Regie Maiestatis successoꝝ aut
regni terrarumq̄ et Ciuitatum Prussie de corpore incliti Re-

¶ Obligat se ⁊ suc-
cessores suos Ep̄s
Varmien̄ vniuer-
sosq̄ sb̄ditos snos
tāq̄ vnitos Regno
polonie ad tenēdos
articl'os ifrascriptos
☞ Quilibet Ep̄s
Varmien̄ ꝓ tempe
exn̄s a die receptio-
nis sue ad Eccl'iam
infra tres mēses te-
nebit̄ iurare Regi
polonie ꝓ tp̄e exn̄ti
in manibus vl' Re-
gie Maiestatis vel
alicuius Episcopi
a Rege ad id depu-
tati in Mariēburg.

☞ Forma iuramēti
qua Ep̄s Varmien̄
ꝓ tp̄e exn̄s debet iu
rare regi et Regno
polonie

gni polonie exn̄tium. ꝑ q̄bus fidel'r. cōsulā. p̄custodiā tempestiue et auisabo. Sic me deꝰ adiuuet et h̄ sancta dei Euāgelia

¶ Casu āt. q̄ aliq̄s Ep̄s Uarmieñ ꝑ tp̄e exn̄s. Juramētum fidelitatis iuxta formā et tp̄s p̄scriptū p̄stare nō curaret. Extē vasallis et sb̄ditis p̄dicte Eccl'ie Uarmieñ. licebit cuꝫ honore et impune ab obediētia dicti Ep̄i vi iuram̄ti firmata resilire. ⁊ R. M. vsque q̄ iurauerit. adherē. ¶ Itē Q̄ hinc et ī ꝑpetuuꝫ vasalli et Subditi Eccl'ie Uarmieñ cuiuscunq̄ statꝰ ⁊ ꝯditionis existāt. de terr̄ et Ciuitatibus. tā nr̄i Ep̄ales. q̄ Capl'ares de decēnio in decēnium. Juramētum fidelitat̄ Regie. M. successoribusq̄ et Regno pol'ie. ac et̄ de obseruāda pace ꝑpetua atꝫ articl'is in p̄nti inscriptiōe ꝯtētis renouare tenebuntur. in manibꝰ Cōsiliarioꝝ R. M. ad h̄ deputādoꝝ tp̄ibus ꝑpetuis et euiternis Cuiusquidē decēnij initium incipiet et transibit. a die p̄sticiōis iuramēti. ꝑ p̄fatos vasallos et ceteros subditos Eccl'ie p̄scripte in ꝓximo fiēdi. ¶ Preterea sb̄mittimꝰ et presentibꝰ obligamus Nos et successores nr̄os. cum Capl'o Ecclesie nr̄e Uarmieñ q̄d ī futur̄ electiōibꝰ ꝑ tp̄e exn̄tibus siue postulatiōibꝰ Ep̄oꝝ dicte Eccl'ie Uarmieñ Capl'ares eiusdē. R. Maiestati et suis successoribꝰ ꝑsonā g̃tā eligē tenebuntur

¶ Itē Q̄ q̄libet p̄latus ⁊ Canonicus dicte Eccl'ie Uarmieñ infra vnū mēsem a die receptiōis sue. siue repn̄tatiōis ī Eccl'ia al's dummō possessionē fuerit ꝯsecutꝰ Jurare sil'r tenebūtur fidelitatē sue serenitati et obseruātiā ꝑpetue pac̄ iuxta tenorē inferiꝰ descriptum in manibꝰ Ep̄i et Capl'i Uarmieñ. q̄ ꝑ suas patētes l'r̄as. de cuiuslibꝫ Canonici seu p̄lati. iuram̄to sup̄mo dignitario Regie. M. ī Prussia plenā fidē facē tenebuntur. Cuiusquidē iuram̄ti tenor seq̄tur in h̄ v̄ba. ¶ Ego. N. p̄latꝰ vl' Canonicꝰ Eccl'ie Uarmieñ. iuro ⁊ ꝓmitto. q̄ exnunc et inantea fidel'ero Serenissimo dño meo dño Kazimiro polonie Regi Illustrissimo. eiusq̄ successoribꝰ regibꝰ et regno. tāq̄ dño et ꝓtectori Eccl'ie Uarmieñ. Inscriptionēq̄ pac̄ ꝑpetue ac Capl'oꝝ ꝑ dñm Nicolaum Ep̄m Uarmieñ d̄ ꝯsensu Capl'i descriptoꝝ inuiolabiliter tenebo. Sic me deꝰ adiuuet. ⁊c̄

¶ Itē q̄ tā dñs Ep̄s q̄ Capl'm ꝑ tp̄e exn̄tes aduocatum q̄tiens p̄ficere aut immutare dñs Ep̄s velit. siue Capl'm. aut administrator Sede vacāte nō alium deputēt nisi ꝑ ꝑte sb̄ditoꝝ R. M. eoꝝ etiā q̄ sub ditiōe Eccl'ie Uarmieñ ꝯsistunt. q̄ sic deputatꝰ. iurare sil'r tenebitur Regie M. mō supius exp̄sso duꝫ tl'is h̄ip̄m p̄us n̄ iurasset. Itē casu q̄ Mgr̄ gn̄al' nll'o facto iura

☞ Licet subditis mēse Ep̄alis Uarmieñ. ab obediētia dicti Ep̄i resilire et Regi polonie adherere si idē Ep̄us ip̄i dño Regi nō iurauerit

☞ Dēs et̄ vasalli ⁊ sb̄diti Eccl'ie Uarmieñ. iurare debēt R. Maiestati ꝑpetuis tp̄ibus īfra q̄d libet decēniū.

☞ Absq̄ cōsensu Regio Capitulum Uarmieñ nō debet eligere Episcopum

☞ Quilibet p̄latus ⁊ Canonicꝰ Eccl'ie. Uarmieñ īfra vnū mēsem dꝫ iurare domino Regi ī manibus Cōsiliarij superioris ī Prussia.

☞ Forma iuram̄ti Prelatoꝝ ⁊ Canonicorū Uarmieñ.

☞ Aduocatus Ecclesie Uarmieñ tenetur iurare Regi.

Pacificate cum Regno Eccl'ie Varmieñ. Sūmariū

ret siue cū regia sēnitate hic dissidēt: ⁊ ad arma ꝯ eñ ⁊ ordinē iā exnunc vl' i futurī tpib⁹ veniretur. aut cum alijs q̄buscūq; hostib⁹. ¶ Extunc nos Nicola⁹ Ep̄s tenebimur et nr̄i successores tenebuntur. eē auxilio et ꝯsilio sue sēnitati totiēs q̄tiēs op⁹ erit. sic Cōsiliari⁹ sue serenitatī cum Castro Ciuitatib⁹ et vasallis. tā nr̄is Ep̄alib⁹ q̄ Capl'i: Ita videlicz q̄ sine omni ꝯ dictiōe Castra et Ciuitates Eccl'ie p̄dicte: gētib⁹ Regijs pateant ⁊ apperiātur: et singl'is nos sb̄mittem⁹ p̄iculis nr̄iq; successores se submittēt cum sua serenitate: ¶ Nec tractatus federa vl' ligas. aut vllas inducias cum hostib⁹ faciem⁹. ac nr̄i successores faciēt. absq; scitu ⁊ ꝯsensu R. M. ⁊ successoꝝ ei⁹ ¶ Itī q̄tiēs bñficia cū cura vl' sine cura in dioc̄ nr̄a Varmieñ vacare cōtigerit. Extunc circa institutionē bñficiati nos Nicolaus Ep̄s et nr̄i successores. aut nr̄. et ip̄oꝝ successoꝝ nr̄oꝝ vicari⁹ Tenebimur seu tenebuntur siue tenebitur. recipe iuramētum a q̄libz eoꝝ de obseruāda pace ꝑpetua et tenēda fidelitate R. M. et regno polōie. Postremo et final'r p̄ntib⁹ adicimus. ¶ Nosq; et successores nr̄os obligam⁹. qd̄ subditis tā nr̄is Ep̄alib⁹ q̄ Capl'arib⁹: omnib⁹ ⁊ singl'is liceat ī caus̄ militarib⁹ feodalib⁹ Ciuilib⁹ et criminalib⁹ siue q̄buscunq; alijs Secl'arib⁹ ad Regiā. M. ꝓuocare. in cā g̃uaminis et defectu iustitie q̄rulari ⁊ appellare: ad suosq; successores Reges polonie tp̄ib⁹ ꝑpetuis. Obs̄uato tñ p̄us ordine ꝓuocatiōis ī caus̄ Ciuitatēsin ad ius Culmeñ. Lubiceñ Maijdēburgeñ ⁊ ceterī q̄bus gaudēt. ī q̄b⁹ eis ñ p̄iudicabitur. ¶ Hoc tñ special'r exp̄sso. qd̄ q̄tiēs aliquē ad R. M. ꝓuocare ꝯtigerit Extunc corā nob̄ Ep̄o. et successorib⁹ nr̄is cautionē faciet. q̄tin⁹ casu q̄ appellationē ñ fuerit ꝓsecut⁹. j. tp̄s p nos Nicolaum Ep̄m ⁊ nostros successores. iuxta cause et circumferētiaꝝ q̄litatē limitādum. aut ī cā succubuerit penā āmissiōis cause. ⁊ solutiōis expēsaꝝ p̄ti aduerse incurrat. Que oīa et singl'a s̄ scp̄ta nos Nicola⁹ Ep̄s Varmieñ p̄fat⁹. cum Capl'o vasall' ⁊ omnib⁹ sb̄ditis nr̄ī firmit' illese ⁊ incōcusse tenē exeq̄ ⁊ inuiolabil'r ꝑpetuo obs̄uare. ꝓmittim⁹ ac nos successoresq; nr̄os. ⁊ Capl'm nr̄m p̄dictuz. cuz vasall' et sb̄ditī Eccl'ie nr̄e gñal'r vniuers̄ tenore p̄sentium obligam⁹. In q̄ꝝ oīm fidē. ⁊ euidēs testimonium p̄missoꝝ: p̄ntes lr̄as. Nr̄o atz Capl'i nr̄i Sigill' Jussim⁹ ⁊ fecimus ꝯmuniri. Datum ī Cōuentiōe Pijothrkrouieñ gñali die Jouis q̄ntadecima mēsis Julij. al's ip̄o festo diuisiōis apl'oꝝ Anno dñi. Millesimoquadringentesimoseptuagesimonono

☞ Ep̄s Varmieñ dz esse auxilio ⁊ ꝯsilio dño Regi ñ mō ꝯ Mgr̄m ⁊ ordinē ꝫ etiā ꝯ quēlibet hostem.

☞ Ep̄s Varmieñ ñ dz aliq̄s facē ligas absq; scīa ⁊ cōsensu Regie Maiestatis

☞ Oīs bñficiatus ī dioc̄. Varmieñ tenetur iurare Regi polonie s̄uare fidelitatē ī manib⁹ Episcopi sui.

☞ Tam Ep̄alis q̄ Capitularis mense Varmieñ sb̄diti in causis oībus Secularibus dñt appellare ad. Regiā. M.

☞ Subditus Ecclesie Varmieñ. appellans ad Regē et nō ꝓsequēs appellationē āmittit cām et soluere debet expensas aduerse p̄ti.

1479

Sūmariū

Regis iuramentum quod etiam Nos Alexander prestitimus.

Forme iuramētorum Priuilegiatorum Regni polonie.

Jo. A. deigratia Rex polonie magn⁹ dux Lithuanie Russie Prussie. tē dñs et heres. Juro spondeo. ⁊ ꝓmitto ad hec sēcta dei Euangelia. Q̄ omnia iura: libtates: ꝓuilegia: lras: immunitates Regni mei polōie Eccliasticas et Seclares Eccljs Regno q̄z polonie. eiusdēq̄z platis: ꝓncipib⁹: baronib⁹: nobilib⁹: ciuibus: incolis: et quibuslibet psonis. cuiuscunq̄z stat⁹. ac ꝯditiōis exñtib⁹ ꝑ diuos ꝓdecessores meos: ꝓncipes: reges: et q̄scunq̄z dños ac heredes Regni polonie. ꝑsertim vo ꝑ diuos Kazimirz antiquum Loÿsch. Uladislauz auñ. Uladislaum patruum Kazimirz patrem. et Joannē Albertum germanum. meos Reges polōie iustas et legittimas ꝺonatas. manutenebo. ꝟuabo. custodiā. et attendā. In omnib⁹ ꝯditiōib⁹. atz puncti. et omnia illicite ab eodē Regno alienata. aut distracta ꝑ posse meo. Ad ꝓprietatē eiusdē Regni mei aggregabo: terminos etiā Regni mei polōie nō minuā: ꝟ ꝑ posse meo ꝺefendā et dilatabo. Sic me ꝺeus adiuuet. et hec sancta ꝺei Euangelia

e

Juramentum consiliariorum Regni.

Jo. J. Juro Onia sereniſſimo ꝓncipi ⁊ dño dño. A Regi polonie fidelis ero: ꝑ eiusq̄z Maiestate et Republica Regni sui. fideliter consulā. Secreta q̄ mihi per suā Maiestatem. et Consiliarios eius dicentur. contingētia vel Maiestatem Regiā. vel Rempublicam. aut vtrunq̄z nemini in iacturam Regiam et reipublice pandam Et ꝑ posse meo vtilitates Regie sue Maiestatis Regni et reipublice augmentabo. Quicq̄d vo sciuero: intellexero: aut sensero: sue Maiestati regie Regno et reipublice nocibile ⁊ dampnosum ꝓcustodiam: et ne fiat: me opponam et illud auertam. Sic me ꝺeus adiuuet. et hoc sacrum Euangelium. aut hec sancta Crux

e

Juramentū Magistri generalis i Prussia et Commendatorum eius.

e Go. L. Magister generalis ordinis sancte Marie v̄ginis Theutonicoꝝ p̄nceps. et Cōsiliari⁹ Regni polonie. Juro q̄ ab hac hora et deinceps fidelis ero serenissimo principi dño. R. Regi. et successorib⁹ suis Regib⁹ et Regno polonie. et ꝓfectum illoꝝ fideliter ꝓcurabo. et negotijs Regis. et Regni fideliter cōsulā. et secreta q̄ mihi qualitercunq̄ cōmunicata fuerint. in eoꝝ detrimētuꝫ nulli pādā. pacē insup̄ ꝑpetuā in omnibus suis ꝯditionibus et articulis obseruabo et custodiā. Sic me de⁹ adiuuet. et h̄ sancta Crux.

Juramentum Palatini Moldauie qđq̄ olim Stephan⁹ Voÿrvoda Razimiro regi et Regno polonie i loco Cāpestri circa Colomiam feria quinta ī crastino exaltatiōis sēte Crucꝫ. Anno dñi. M.cccc.lxxxv. p̄stitit

g Raciosissime Rex Ego omagium p̄sto. et iuro ac etiā ꝓmitto fideliter sine dolo et fraude vr̄e serenitati successoribusq̄ serenitatis vr̄e Regib⁹ ⁊ sacre Corone Regni polonie. Cum oībus terrꝫ Baronib⁹ ⁊ hoīb⁹ meis fidelitatē. esseq̄ fidel'. ⁊ obediēs serenitati vr̄e. successorib⁹ et Corone polonie Regni. Sic me deus adiuuet et sc̄ta Crux

Juramentum qđ Valachi p̄stare consueuerunt regi et Regno polonie.

n Os Barones Vasalli. et tota terra Moldauie. p̄stam⁹ omagium. nr̄o et toti⁹ cōmunitatꝫ terre Moldauie nomine Serenissimo p̄ncipi dño Razimiro ⁊ successorib⁹ r̄gib⁹ polōie. et Corone Regni. P. ꝓmittimusq̄ ⁊ iuram⁹ oēꝫ fidelitatē. sb̄iectionē. ⁊ obediētiā ī ꝑpetuuꝫ. serenitati sue Regno et Regibus polonie. Ita nos deus adiuuet. et sancta Crux

Juramentum ducis Zathorieñ.

e Go. J. dux Zathorieñ. Juro qꝛ fidel' ⁊ obediēs ero. cū omnib⁹ sb̄ditꝫ ducat⁹ mei. et cuꝫ ducatu meo sēnissimo p̄ncipi. dño A. ⁊ c̄ Regi po. ⁊ c̄ g̃ciosissimo. ⁊ ip̄i⁹ successorib⁹ r̄gib⁹ ⁊ Regno. ac Corone polōie. ꝓ bono statu. M. Regie ⁊ reipublice⁹ r̄gni: po. ⁊ ꝓ vtilitate. M. Regie. ⁊ r̄gni ꝯsulā. ⁊ q̄ sentio M. Regie. successorib⁹. ⁊ Regno pol'ie nocitura p̄custodiam et ꝓ posse meo auertā. ac omnia fideliter ad partem

Summariū

Juramentorum variorum forme

Maiestatis Regie et Regni polonie agā. fideliter et obediēter mādatis Maiestatis Regie et successorū suorū parebo: et ea implebo. Lras meas iuxta cōtractum. p olim Serenissimū dñm Joānē Albertum inter me et Regnum factum. sb meo et subditorū meorū Sigillis dabo. Ad. R. ad thezaurū Regni subditosqz vniuersos meos: ad iurandum iuxta ꝯctus inducā et iurari aliaqz. que ex condictamine debeo facē faciā. Sic me deus adiuuet et hec sancta crux

Juramētus Terrigenarū ducat⁹ Zathorieñ

Go. D. iuro. qz fidel'ero Serenissimo pncipi et dño
e dño Alexādro dei grā. tē Gracioſissimo et Regno ac
Corone polōie. et post mortē ducī Janussij Zathorieñ. dñi mei gratioſi. neminē alium. qz ipm dñm Alexādrum Regē. et successores polonie. p dño suscipiā. et me sibi subiciā ac. pposse meo. pcurabo omne bonum. et auertā omne malū qđ sciuero imminere. R. Ad. et suo Regno polōie. Omniaqz faciā fideliter. obediēter et diligenter. q ad subditum bonum et fidelē ptinent. Sic me de⁹ adiuuet. et hec sancta crux

Forma iuramēti p Consiliarios terrarum Prussie scōm ius et necessitatem terre

Juro. Qz nunqz sciēter ero ī Cōsilio. auxilio aut facto
i in tuā lesionē. iniuriā. aut ꝓtumeliā. aut honorē quē habes vel habiturus sis. et si ꝯ aliqđ audiuero pro posse meo. vt nō fiat impedimētum pstabo. aut tibi quātociti⁹ potero nunciabo. Secreta mihi manifestata. sine tua licentia nemini pandā. vel per qđ pādatur faciā. Silr tibi et reipublice consulā. put videbitur magis expedire. et nunqz ex persona mea aliqđ faciā scienter. qđ pertinet ad tuā. vel Reipublice cō tumeliam vel iacturam.

Forma iuramenti inscripti quo Cōsiliarij terrarū Prussie in medio consilij iurant

Go. A. Juro. Serenissimo domino domino Regi
e polonie. tē t successoribus suis. fideliter Consulere pro honore et statu suo Regali. ac prouentibus sue Maiestatis. ac p Cōmuni bono terrarū Prussie. et Regni polonie. Cōsilium suum secrete tenere. et eum ī omnib⁹ pcustodire. Sic me deus adiuuet. et hec sancta Crux

Juramentorum variorum forme

Sūmariū

Cōsules ciuitatum earūdē ⁊ terraꝝ ac nobilium communitas in solio maiestatis iurabunt forma infrascripta.

Ego N. iuro qꝛ serenissimo principi ⁊ domino dño A. Regi polonie ⁊c. ⁊ suis legittimis successoribꝰ r̄gibꝰ p̄moq; coronati fidel' ero sueq; Serenitati honorē statum regium ⁊ ꝯmodu reipublice corone et Terraꝝ Prussie. ꝓ posse meo ꝓcurabo. suā Serenitatē de omnibꝰ dānis q̄ sciuero auisabo. ⁊ ea māifestabo fidel'r. Sic me d̄s adiuuet ⁊c.

Capitanei et Tenutarij castroꝝ sic iurant.

Ego B. iuro qꝛ fidelis ero in Castro Tenutte mee. illd̄q; seruabo fideliter Serenissimo principi ⁊ domino domino ⁊c. Regi Polonie. ⁊ suis legittimis successoribus Regibꝰ Polonie. trāq̄litatē. ⁊ securitatē viaꝝ. ⁊ iusticiam tuebor. ⁊ generali seu supremo terrarum Prussie officiali obediens ero. Sic me deus adiuuet ⁊ hec sancta Crux.

Juramentum Burgrabij Gedaneñ.

Ego N. iuro qꝛ fideliter ius regum tuebor. et q̄cq̄d ad ius ⁊ ꝑsonā maiestati Regie ꝑtinet attēdā. ⁊ attētabo agā ⁊ ꝓcurabo. eque bñ pauperi sicut diuiti. Justicia ministretur. Sic me deus adiuuet et hec sancta Crux.

Juramentum ministerialium quando tonduntur per palatinum.

Ego B exnunc ⁊ inantea fidelis ero Serenissimo dño meo Regi ⁊c. negocia iudicioꝝ mihi ꝯmissa ⁊ credita et cittationes fideliter faciam sup̄ quibuscunq; negotijs. postq̄ in testimonio requisitus fuero. fideliter recognoscam. non amore. odio. precio vel fauore. sed ꝓ deo ⁊ iusticia nec ero ꝯsentiens cuiq̄ malicie. que posset quoquomō opprimere veritatē. obediens etiā ero iudicio regali. omnia michi commissa ꝑ dominos palatinos. ⁊ alios officiales iudicij terrestris fideliter recognoscā. nec ꝓmouebo falsam causam. et omnia mihi ꝯmissa fideliter. absq; dolo ⁊ fraude promouebo Ita me deus adiuuet et omnes sancti.

Judeorum iuramentum contra xp̄ianos.

Quod iudeus debet ꝯuerti ꝯ solē seorsum. ⁊ stare nudi pes sup vnā sedē. indutus palio aut clamide. ⁊ pileuz um iudaicuz dz in capite hr̄e. ⁊ si lapsus fuerit ter. tot idē amittit fertones. Si quarto: manet reus in causa. tunc dicat is. q̄ sibi iuramentum narrare debet seu predicere. Helya iudee Ego te moneo. ꝑ has tres lr̄as. ⁊ ꝑ hāc legē q̄ꝫ dn̄s dedit Moysi in tabl'a lapidea. in monte Sinay. ꝙ liber iste aut rodale hoc. verꝫ et iustum sit: sup qd̄ tu iudee iurare d̄bes. huic v̄o xp̄iano. ꝓ tali culpa siue causa ꝓ qua duxit te ad iuditiuz

Et predicetur ei iuramentū sic. Qꝛ tu in hac causa non es reus ꝓ qua hic xp̄ianus te inculpat. ita te deus adiuuet ille. et idē. Qui celum ⁊ terram fecit. aerem et rorē. montes cum vallibus. flores. ⁊ gramina. ⁊ si tu reus sis. ꝙ te Lepra. et venenum inuadat. q̄ p̄cibus helyzei Naaman Sirum dimisit. et Jezij inuasit. et si tu reus sis. ꝙ te ignis celestis cōburat. ⁊ morbus inuadat caducus. et fluxus sanguinis. et si tu reꝰ fueris ꝙ tu pereas in anima tua. et in tuo corpe. ⁊ in tuis rebus: ⁊ vt tibi accidat sicut vxori loth accidit. que mutata fuit in statuā Salis. quando Sodoma ⁊ Gomorra perijt. fiat ⁊ tibi. Et si tu reus es. vt nunq̄ꝫ ad sinum abrahe venires. vbi christiani iudei et gentiles. ante creatorem omnium reꝝ resurgent. et si tu reus es. ꝙ te lex moysi deleat in monte Synai: quā dominus dedit Moysi. quaz solus deus digitto suo scripsit in tabula lapidea. ⁊ si tu reus es. ꝙ te ꝯfundat omnis scriptura. que scripta est in quinqꝫ libris moysi. Et si tuum iuramētum nō ē iustum. nec mundum atqꝫ verꝫ. ꝙ te Adonay deleat. et sue diuinitatꝭ potētia. et te suscipiāt dyaboli. et d̄ducant te in eternā dānationē. in secula seculorum. Amen.

¶ Priuilegium libertatis et iuris Judeoꝝ

per Boleslaum Ducem Maioris Polonie ꝓthauum Kazimiri magni polonie regꝭ in Calisch. in Crastino assumptiōis v̄ginis Marie. Anno dn̄i. M. cc. lxiiij. edituz. Tandē Cracꝭ. in die btōꝝ Dyonisij ⁊ socioꝝ eius. Anno dn̄i. M. ccc. xliij. per dictum Magnum Kazimiꝝ Regem Polonie et eiusdez Boleslai ꝓnepotē cōfirmatum. Qd̄ nos Alexander Rex nō confirmando confirmatiōe speciali. Sed ad cautelam. defensionis contra Judeos priuilegijs Regni in istum codicem. congestis ascribi mandauimus: sic vt eius sequitur tenor.

1264
1343

Boleslai Ducis pro iudeis

Sūmariū.

In noīe dñi amē Ne decreta regia cum fluxu tpis. a mēoria deciderēt hoim̄. digne prudētū rō stabiliuit ea apicib⁹ futuroꝝ notitie voluit iugiter ꝯmēdare Quapropter nos Kazi. dei gr̄a Rex polonie. necnō terraꝝ Cracouie Sādomirie. Siradie. Lācicie. Cuijauie. Pomeranie q̄ dñs ⁊ heres. Notitie vniuersoꝝ: tā pñtium q̄ futuroꝝ pñtibus declaram⁹. Qd̄ cum nr̄am: nr̄orumq̄ baronum pñtiaꝫ accedeñ viri idonei: nr̄iq̄ fideles iudei terraꝝ nr̄aꝝ nob̄ p̄uilegium duct Boleslai. diue memorie quondā ducis polonie ꝓthaui nr̄i charissimi. sup iuribus suis oñdissent. supplicarunt humiliter vt ip̄m p̄uilegium. nr̄o regio insignio innouare. et cōfirmare dignaremur. Priuilegij āt eiusdē de v̄bo ad v̄buꝫ tenor tal' extat. In nomine dñi. Amen. Humani gñis actiōes nisi vigeant voce testium. aut testimonio lr̄aꝝ: celeriter transeunt: ⁊ ꝓrsus a memoria relabuntur. Igitur nos Boleslaus dei gr̄a dux Maioris polonie notum facimus tā pñtib⁹ q̄ futuris. ad quoꝝ notitiā deuenerit pñs scriptum. Q̄ iudeis nr̄is ꝑ totum districtum nostri dominij cōstitutis eoꝝ statuta ⁊ p̄uilegia q̄ a nob̄ obtinuerunt. de v̄bo ad v̄bum sunt in sequenti serie cōtinetur. taliter duximus declaranda.

☞ Tm̄mō ī districtu maioris polōie censenduꝫ est istud priuilegiū obseruādū vti declarat hoc in ꝓhemio dux boleslaus

Christianus nō dꝫ admitti ad testimoniū ꝯ iudeū nisi poterit ꝓbare ꝑ iudeū ⁊ xp̄ianum

¶ Primum q̄dem statuimus: vt ꝓ pecunia. aut ꝓ q̄cunq̄ remobili vl' immobili. aut in causa criminali que tāgit ꝑsonam aut res iudei. nullus christianus contra iudeum nisi cum cristiano et iudeo in testimonium admittatur.

Si xp̄ianus ꝓ pignorib⁹ cittat iudeū. et ille nō ꝯfitet̄. iudeus ꝑ iuramentū euadat

¶ Itē si xp̄ian⁹ iudeuꝫ impedit. asserēs q̄ ei pignora sua obligauerit. ⁊ iudeus diffitetur. Et xp̄ian⁹ iudei simplicib⁹ verbis fidē noluerit adhibere. iude⁹ iurando super equiualente sibi oblato suam intentionē probabit et transeat absolutus

Si ꝓ minori pecunia asserit xp̄ian⁹ q̄ iudeo pignus obligauit iude⁹ ꝑ iuramētū ꝓbabit

¶ Si xp̄ian⁹ obligauerit iudeo pign⁹: asserēs q̄ iudeo ꝓ minori pecunia obligauerit. q̄ iude⁹ ꝯfiteatur iurabit iude⁹ sup pignor̄ sibi oblato. ⁊ q̄ iuram̄to ꝓbauēit xp̄ian⁹ ei soluē ñ r̄cuset.

Si iudeus dicat xpiano se aliquid mutuasse Christianus se iuramento expurgabit.

¶ Item si iudeus christiano testibus nō assumptis dicat se pignus mutuasse. ⁊ ille negauerit sup hoc xpianus solius sui iuramento se expurget.

Judeus p pignore omnia pōt recipere exceptis vestibus sacris et madefactis sanguīe.

¶ Judeus recipere poterit nomine pignoꝛ. omnia q̄ sibi fuerint obligata quocunq; nomine vocētur: nulla ō his requisitione facta. exceptis vestibus sanguinolentis ⁊ madefactis ⁊ sacris vestibus quas nullatenus acceptabit.

Itē Judeus contra christianum iurabit q̄ nesciebat pignus furatum aut violenter ablatum duꝛ obligabatur ei. sic ergo se purgat

¶ Itē Si christianus impediret iudeum. quia pignus qō iudeus habet. ei furtim vel p violentiā sit ablatum. Judeus iuret sup illo pignoꝛe. q̄ cum recepit furtim ablatum vl' raptū ignoꝛauerit hoc in suo iuramento implicito quanto sit pign' hmōi obligatum ꝓbabit. ⁊ sic expurgatiōe facta xpian' sortē ⁊ vsuram ei psoluet. que medio tempoꝛe accreuerunt.

Si Christianus aliquid apud iudeū ipignorauit: et iudeus suum cum illo ammisit iurabit iudeus et absoluetur a petitis.

¶ Si autem Judeus p casum incendij. aut p furtum. aut per vim res suas cum ablatis sibi pigneribus ammiserit. et hoc constiterit. Et christianus qui hoc obligauerit: nihilominus eum impedit. iudeus iuramento se ꝓꝛio absoluet.

Ciuitas nihil habet agere cū iudeis. nisi pn ceps vl' palatinus. pro reatu vero persone solus princeps iudicabit.

Pro Judeis

Sūmariū

¶ Item Si iudei inter se de facto discordiām mouerint. aut guerrā. iudex Ciuitatis nostre nullā iurisditionē sibi vēdicet in eosdem. Sed nos tātummodo. aut noster Palatinus. vel ei⁹ iudex iudicium exercebit Si autē reatus vergit in ꝑsonā: nobis tantummodo hic casus reseruabitur iudicandus.

Item ꝓ vulnere Judei pena debetur principi et Palatino iuxta arbitrium et solutio pro curatione leso

¶ Item si Christianus iudeo vuln⁹ qualitercunq; inflixerit reus nobis et nostro Palatino penā soluat. scd̄m q̄ nostram gratiā poterit inuenire: nostre Camere deferēdā. ⁊ vulnerato satisfaciat pro curatione vulneꝝ et expensis. vt Jura terre nostre. requirunt et exigunt.

Pro capite Judei pena debetur principi videlicet confiscatio bonorum

¶ Item si Christianus iudeum occiderit. digno iudicio puniatur. ⁊ omnia rei mobilia et immobilia in nr̄aꝫ trāseāt ꝑtātē

Pro plaga vel percussioue iudei nō sanguinolēta pena debet̄ palatino ⁊ leso satisfactio

¶ Item si Christianus iudeum ceciderit. ita tn̄ vt sanguinē nō effundat. ꝑ Palatinum requiretur ꝑm terre nostre ꝯsuetudinem ab eodē. et ꝑcusso seu leso satisfaciat. quemadmodum in terra nostra est consuetum. Si vero pecuniā habere nō poterit. idem pro cōmisso. sicut iustum fuerit: punietur

De Theloneo a Judeis exigendo

¶ Ubicunq; iudeus dominium nostrum transierit. nullus ei aliquod impedimentum prestabit nec molestiam inferat aut g̃uamē. Sed si aliquas merces aut aliquas res duxerit muta debeat ex eis prouenire per omnia mutarum loca et sic quoq; ipse Judeus nō nisi debitā soluat mutā quā solueret vnus Ciuium Ciuitatis illius in qua Judeus eo tꝑe cōmoratur

☞ Judei liberum trāsitū ꝑ Regnum habituri: theloneis solutis q̄ antiquitatis termino muta dicuntur

De ductione Judeorum mortuorum

Judeis sinus ducentibus nihil Thelonei exigatur als exactor vt predo punietur

¶ Si iudei iuxta su ā consuetudinē aliquem ex mortuis suis aut de Ciuitate in Ciuitatē, aut de prouincia in prouintiā, aut de vna terra in aliam deduxerint, nihil ab eis per mutarios nostros, volumus extorqueri. Si autem mutuarius aliquid extorserit, vt predo volumus puniatur

De dissipatione Cemiterij

Christianus violans iudeorum Cemiteriū grauiter puniat et bona sua confiscantur

¶ Jtē Si Christianus Cemiterium eor̄ q̄cunq; mō dissipauerit, aut inuaserit, volum⁹ vt scōm Terre nr̄e ꝓsuetudinem et iura grauiter puniatur, et omnia sua nostre Camere proueniāt quocunq; nomine nuncupentur

Pro violentia scole Judeorum

Jactans super Scolam iudeorum duo talenta piperis Palatino soluet

¶ Si aliquis temerarie iactauerit, sup scolas Judeor̄ nostro Palatino duo Talenta piperis, volumus vt soluat

Jtem de pena iudicis contra iudeum

¶ Pena iudiciaria iudeor̄ talēta piperis

¶ Jtem si Judeus iudici suo in pena pecuniaria que ꝛvandel dr. reus inuentus fuerit penam talenti piperis que ab ātiquo est imposita soluat eidem

De contumacia Judei qua pena puniatur

Judeus ꝓ ptumacia ꝓ qualibet citatione penas soluat.

¶ Si Judeus per edictum sui iudicis vocatur ad iudicium t primo et scōdo nō venerit pro vtraq; vice penam que cōsueta est ab antiquo persoluat: Si ad tertium edictum non venerit penā que sequitur, soluat iudici memorato.

Si iudeus iudeum vulnerauerit penā iuxta terre consuetudinem iudici soluet

¶ Jtem si Judeus iudeum vulnerauerit penā iudici suo ꝑm terre nostre cōsuetudinē soluere nō recusēt.

Qualiter iudei iurare debent

Jurabit iudeus ꝓ magnis summis vt sunt quinq̄ginta marce argēti super Rodale velad ꝑncipem vocetur, pre minori ad hostiū scole.

¶ Statuimus Qr nullus Judeus iuret super rodale ipsor̄ nisi sit pro magnis causis que se extendunt vsq; ad q̄nq̄ginta marcas argenti. vel sit ad nostram presentiam euocatus. pro minoribus vero causis iurare debet ante scolas ad hostium dicte scole

De occulta iudei interfectione

Pro occulta iudei interfectione si q̄spiā suspect⁹ esset.

¶ Si Judeus clam fuerit interfectus vt ꝓ testimonium cōtestari nō possit is qui eum interemit. Si post inquisitionem

suspectum habere ceperint iudei. Nos iudeis contra suspectum Judei occisorem patrocinium iustitie adhibebim⁹ iure mediante rei.

De violentia manuali in iudeum Jus terre penā et iudicium docet

¶ Item si Christiani alicui iudeo manum iniecerint violentā scōm q̄ ius terre nostre exegerit punientur

21 ☞ Percussor iudei iure cōi aggrediendus

De potestate iudicis

¶ Item Judex iudeorum nullam causam ortā inter iudeos ī iudicium ꝺducat, nisi fuerit p querimoniā inuitatus. ¶ Itē Judei circa scolas vel vbi elegerint ꝺbent iudicari.

22 ☞ Judei iudicabuntur ex querela z circa Scolam.

De accrescentia vsurarum

¶ Item Si a iudeo Christianus pignus suum absoluerit. q̄ vsuras nō psoluerit easdem si infra mensem non ꝺderit illis vsuris accrescant vsure

23 ☞ Mense ꝺcurso vsure debentur

De hospitatione iudei

¶ Item Nullum volumus in ꝺmo iudei hospitari.

24 ☞ Judei neminē hospitabunt

De litteris z possessione bonorū immobiliū

¶ Si iudeus sup possessiones aut litteras bonorū immobilium pecuniam mutuauerit. id q̄z ille cuius res est ꝓbauerit. Nos iudeo et pecunias et lr̄as pignus ab iudicari statuimus

25 ☞ Mutuatio sup possessiones et lr̄as prohibita iudeis.

De iudeorum pueris

¶ Item Si aliquis vel aliqua puer̄ iudeis abduxerit: volumus condemnetur: vt fur

26 ☞ Puerum iudeis abducēs. vti fur cēseatur

De potestate iudicis

¶ Item Si iudeus receperit a Christiano pignus et per spacium anni tenuerit, si pignoris valor mutuatā pecuniā nō excesserit Judeus iudici suo pignus ꝺmonstrabit. Si vero pignus bonum nō fuerit Palatino nostro vl̄ suo iudici ostēdet vel postea vendendi habebit libertatē. Si idem pignus ante q̄z annus transierit suo iudici ꝺmonstrabit. siquidem pignus apud iudeum, diem et annum remanserit nulli super hoc postea respondebit

27 ☞ Pignus p āni decursum nō redemptum iudici oñsuz vendatur p iudeum

Judei non iudicentur die feriata

¶ Volumus vt nullus Judeum super Solutione pignerꝝ. in suo feriato die audeat coartare.

De ablatis pigneribus iudeis per aliquē.

Christianus ꝑ vim pignꝰ auferēs vti violator Camē ꝑncipis ē puniēdus

¶ Item Quicunq; Christianus per vim abstulerit pignus suum a iudeo. aut violentiam in domo sua exercuerit. vt dissipator nostre Camere grauiter puniatur

Item in Scolis indicentur eorꝝ excessus.

Judeus in loco iudicij cōsueto iudicandus nisi ad presentiam principis aut Palatini vocatus

¶ Item contra Judeum nō nisi in Scolis. vel vbi iudicātur omnes iudei in iudicio ꝓcedatur: exceptis nobis ⁊ nostro Palatino qui eos possumus ad nostram presentiam euocare.

De impetitione iudei per Christianū pro puero interempto.

Judeus ꝓ occisione pueri Christiani accusatus tribꝰ Christianis ⁊ tribꝰ iudeis testibꝰ victꝰ sit decetero pro vsu Christiani sanguinis nō culpandus.

¶ Juxta Constitutiones pape. In nomine nostri patris sancti districtius prohibemus. ne decetero iudei singuli ī nostro dominio cōstituti debeant culpari qđ humano vtantur sanguine cum iuxta preceptum legis. ab omni prorsus sanguine se iudei contineant vniuersi. Sed si aliquis Judeꝰ de occisōe alicuius pueri Christiani per Christianum fuerit inculpatus tribꝰ Christianis et totidem iudeis cōuinci debet et postq̄ cōuictus fuerit tunc ipse iudeus tātummodo pena que sequitur puniatur crimine ꝓ commisso. Si vero ip̄m testes supradicti et sua innocētia expurgabit. penam Christianus quā iudeus pati debuerat pro calumnia nō immerito sustinebit.

Equalis pecunia siue debitū semper iudeo responderi debet cum vsura siue in auro siue in argento.

¶ Item Statuimus vt quicquid iudeus mutuauit siue aurꝝ fuerit denarij. siue argentum idem sibi solui vel reddi dz cum vsura debita que accreuit.

De equis obligatis.

¶ Volumus vt Judei equos qualescunq; generaliter oēs

Pro Judeis

Sūmariū

manifeste atq; in luce diuturna pro pignore recipiant. Si ãt aliquis equus apud iudeum furatus per Christianum aliquẽ inueniretur Judeus se iuramento proprio expurgabit, dicẽs quia eundẽ equum manifeste et in die pro tali quã dedit pecuniam impignoratum habuit et credebat nõ furatum.

☞ Jndei luce diurna equos oppignoratos recipiant accusati q furatos reciperent iuramẽtis se purgãt

De falsa Moneta querendum

¶ Jtem inhibemus vt Monetarij in nostro dominio constituti Judeos cum falsis denarijs vel rebus alijs soli absq; nostro nuncio vel nostri Palatini seu absq; Ciuibus honestis quoquomodo detinere vel capere nõ presumant.

☞ Judei p falsitate Monete nõnisi cũ nuncio pncipis aut Palatini capiendi.

De clamore Judei in nocte pro violentia.

¶ Statuimus. Q si Judeus aliquis cõpulsus nimia necessitate noctis tempore clamauerit et si vicini christiani pstare nõ curauerint auxilium opportunuz nec venerint ad clamorẽ quilibet vicinus suus Christianus triginta solidos teneatur

☞ Vicinus Christianus iudeo nocte violentiã acclamãti si non accurrit triginta solidos soluet

De cõparatione et emptione victualium.

¶ Statuimus etiam vt Judei vendant omnia libere et emãt panẽ tangant similiter vt Christiani: prohibentes vero penã nostro Palatino pro eo soluere tenebuntur Et vt omnia que premissa sunt perpetue robur obtineant firmitatis presens instrumentum cum testium annotatione ipsis pro cautela dedimus cum Sigilli nostri munimine roboratum: huj' vo rei testes sũt Comes Arbeldus Palatinus Calissien Comes sil' Castellanus Gneznen Comes Janizalis Comes Mathias Castellanus Ledenen Comes Czbosl aus pincerna Calissien. Comes Berslaus venator Ledenen. Et alijs ꝯpluribus Baronib' terre nostre. Actum in ciuitate Calisch in crastino die Assumptionis beate Marie virginis. Anno dñi Millesimo ducentesimo sexagesimo quarto Octauo Kalẽdas septẽbris

☞ Judei vt Christiani victualium emendorum libertate gaudebunt sub pena Palatini.

¶ Nos igitur iure ipsorum diligenter cõsiderato et inspecto Statuto predecessorum nostrorum cõfirmare eo magis quã monere aliqualiter decernen benemeritis ipsorum desideri's fauorabiliter inclinati. Et nunc predicta omnia innouamus. roboram', et ratificamus in titulum perpetue firmitatis. In

☞ Kazimirus rex pfirmat pnilegium Boleslai ñ ad totũ Regnũ pro iudeis

horum autem euidentiā p̄sentes sunt nostro Sigillo insignite. Actum Cracouie die beatorum Martirum Dionisij ⁊ sociorum eius. Anno domini Millesimotricentesimotricesimoquarto. presentibus his Nobilibus nostris Spicimiro Castellano Crac̄. Nisczinio Sandomirien̄. Nicolao Palatino Cracouien̄. Andrea venatore Crzijrvosande Succamerario Crac̄. et alijs mltis fidedignis. Datum per manus Sbignei prepositi et Cancellarij nostri Cracouien̄.

Priuilegium iuris Theuthonici prouincialis supremi castri Crac̄. per Kazimirum Magnum constitutum. Qd̄ Uladislaus Jagello. et Uladislaus Jagellonis Reges cōfirmarūt Cui⁹ tribunal in Castro Cracouien̄. ad qd̄ in causis tam magnis q̄ paruis Juris ciuilis prouocatur et appellatur

Confirmatio p̄ma Uladislai tertij hūgarie ⁊ polonie Regis.

1 In nomine domini Amen Nos Uladislaus dei gratia Rex polonie Hungarie Dalmatie Croacie Rascie. Serme Necnon terrarum Cracouie Sandomirie Siradie Lancicie Cuijauie Lijthrvanieq; princeps supremus Pomeranieq; Russieq; dominus et heres. ⁊c̄ Ad perpetuā rei memoriam. Significamus tenore presentium quibus expedit. vniuersis presentibus et futuris presentium noticiam habituris. Quomodo pro parte famosorum aduocati. et iuratorum iuris nostri supremi Theuthonici prouincialis. Castri Cracouien̄. ¶ Oblata petitio continebat in effectu. q̄tinus ex innata nr̄e benignitatis clementia. diue memorie Serenissimi principis domini Uladislai Regis polonie nostri immemediati predecessoris et genitoris Charissimi. litteram parga

meneam Ratificationis priuilegij Illustris principis. et dñi Kazimiri Regis polonie. ⁊c̄ de et super institutioneu Jurissupremi Theuthonicalis prouincialis in Castro nostro Crac̄. vice et loco iuris Maijdemburgeñ editi et cōcessi factam et donatam Sigillo sancti genitoris nostri mediocri. in cordula sericea impendeñ Sigillata sanam. saluam. ⁊ integram non viciatam non cancellatam. nec in aliqua sui parte suspectam. sed omni prorsus vicio. et suspectione carentem. et pro parte eorundem aduocati et iuratorum. coram nobis presentatam. Confirmare: approbare: ratificare et innouare dignaremur. Cuiusquidem littere vna cum contentis in eadē tenor de v̄bo ad verbum sequitur et est talis

In nomine domini Amen. Ad perpetuā rei memoriā. Non ꝯuenit vt insperatis sortis casibus profectus rerum subijcere. et pia vota cum cadente fortuna deputare. quorum viuax esse debz assercio. ⁊ constitutio perpetuo subsistere robore firmitatis. Proinde nos Uladislaus dei gratia Rex polonie. necnon terrarum Cracouie Sandomirie Siradie Cuijauie Lancicie Lijthrvanieq; princeps supremus. Pomeranieq; dominus et heres. ⁊c̄ Significamus tenore p̄sentium quibus expedit vniuersis. presentibus et futuris. p̄sentium noticiā habituris. Quomodo licet dudum diue memorie dominus Kazimirus Rex polonie predecessor noster. Regali prouisione. et cōmuni vtilitate suadente ī Regno polonie Jus Theuthonicum sup̄mum instituisset. et ordinasset vt omnibus oppressis et grauamen. coram iudicibus secularibus iudicij eiusdem Theutonicalis patientibus. totum ad illud appellandi. et enocandi patuisset refugium. Ne subditi Regni nostri. ob defectum iurissupremi ad terras alienas. ꝑ loca incognita. non sine grauibus periculis. damnis et expēsis. pro iustitia recurrere arcerentur. Quemadmodum ante huiusmodi constitutionis decretum. et hec talismodi constitutio. tempore felicis nostri Regiminis. sb̄ rati habitione nostra. et hactenus tenta fuisset. custodita. et seruata. in et sub forma. per certa capitalia tradita. et litteris autenticis sub appendentibus Sigillis Maiestatis eiusdem Regis Kazimiri confirmata. ¶ Tandem huiusmodi littere apud Judices et conseruatores prefati iuris. nescitur qua sorte. et vtiq; infau-

☞ Alia Vlad̄ Jagello Confirmatio priuilegij sup̄ iure theutonico ꝑ Kazimirū magnū dato.

☞ Priuilegiū qđ Magnus Kazimirus sup ius Maijdemburgeñ pro tribunali Crac̄ cōcesserat sb Maiestatis Sigilli perierat. sed illud de originalib⁹ copijs inouat Vladislaus Jagello

sta perierunt Dignum itaq; arbitrātes. hāc concessionem. ⁊ constitutionem ex toto vt antea viribus debere subsistere. p̄fatas lr̄as et priuilegia: quarum tenor de copijs sumptus originalibus in certis codicib⁹ dictoꝝ iudicum remāsit integer conseruatus Renouamus. innouamus. ac robur ipsis in vigore perpetuo adijcimus. Volentes vt in omnibus suis capitulis. sententijs. punctis. cōditionibus. ⁊ articulis. iugem semper et irrefregabilem obtineāt firmitatē. prouidētes specialiter vt quotienscunq; Ciuitates in hac priuilegij copia descripte et contente. vel eorum aliqua in hmōi supremi iuris iudicio causam vel causas proprias vel suorum coincolarum et ꝯciuiuz. corā iudicio p̄fati. iuri ꝑ appellationē introductas habuerint. ill' āmoti et exclusis. alie ciuitates ꝓ eis ad iudiciūcñ alijs remanentibus surrogentur. Tenor āt p̄dictaꝝ lr̄arum ⁊ forma siue copia sumpta ex originali. vt p̄fertur seq̄tur ⁊ ē tl̄is.

☞ Priuilegium Juris Theutonici Supremi per Magnum Kazimirum datum

In nomine domini Amē. Quia hūana cōditio dominantis sibi iugo libenter caruisset. et homines libtatem minime abdicassent: si nō impunita vicia graui ꝑnicie scelerum reduudassent. Ideo diuina sentētia dati sunt Reges populo. et domini subiectis. vt necessario iustitie et iudicio ac imperio Regum subessent vniuersi. vt cuilibet eq̄ libramine Statera lance appensa. ipsi Reges iustitiam ministrēt. Et ꝓinde Nos Kazimirus deigratia Rex polonie. Necnon terraꝝ Cracouie Sandomirie Siradie Lancicie Cuijauie Pomeranieq; dn̄s et heres Russie. ad extollēda iustoꝝ p̄conia: et trāsgressorum insolentias reprimēdas Animaduertētes nr̄o Regno ꝯ decorem et honorē illibata eiusdē Regni nostri preter scientiā nostre Regie Maiestatis versasse corruptelas. Qꝛ cū Aduocati Sculteti Scabini Jurati iudicioꝝ bānitoꝝ iuris Theuthonici. aut litigantibus in iudicijs eoꝝ bānitis ꝯtemdentibus. sentētias interlocutorias et diffinitiuas. In causis quāpluribus ꝓmulgāt. ¶ Dicti contēdentes ad ꝑtes remotas Rineñ. in Maijdemburg Ciuitatem. cui nullo iure subsunt. et vltra fines Regni nr̄i appellationes et ꝓuocatiōes interponuntur. nr̄e Maiestatis ꝓprio Solio et tribunali necnō ꝓprij p̄ncipis et dn̄i iure et iurisditione ommissis. et ꝯtemptis et in detrimētum Regni nr̄i dānum et Regnicolaꝝ nr̄oꝝ grauamen. ¶ Aduocati v̄o Sculteti. et alij Scabini Jurati p̄dicti nr̄i Regnia ꝯtēdētib⁹ eisdē ꝓ emēdis sentētijs. ⁊ Sculteti

☞ Olim d' Regno in iure Theutonico appellabat̄ i Renū ad Maijdemburg.

in Maijdemburg ꝑ nouē fertones latoꝝ grossoꝝ pragēsium et nōnullas summas pecuniaꝝ ꝓ expēsis exigāt. et extra Regnum nr̄m in Maijdēburg ꝓ p̄dictis sentētis emēdis transmittunt. ꝑ q̄ honori: decori: Jurisditioni Solio: tribunali illibatis nr̄is p̄dictis detrahatur. et turpidini reseruatur Et qd̄ deteriꝰ ē dicti Aduocati Sculteti Scabini iurati iurisditionē Theutonicalium cuz more litigātes iustitie reddere deberēt cōplemētum: difficiles se ī h̄ reddētes: ad Ciuitatuz nōnll'aꝝ dicti Regni nr̄i Cōsules Aduocatos Scabinos Juratos.

☞ Per nouem fertones latorū grossorum ab artilegio ī Maijdēburg olim dabatur vltra expēsas.

¶ Quibꝰ nulla a nob̄ sup̄ iure sup̄mo ⁊ dādis sentētijs iuris Maijdēburgeñ a nr̄a Regali Maiestate. nll'a prorsus fuit. vl' ē eis special' ad talia loca ip̄oꝝ. extra eoꝝ loca cōstituta. vltra terīos iurisditiōis eoꝝ attributa ptās: ad vēdēdū ius: sup̄mū nr̄o Solio ⁊ tribunali d̄ iure duntaxat ānexuz ⁊ sētētias aliq̄s dādum extra fines eoꝝ iurisditiōis ad alias Ciuitates villas et loca nulla eis a nr̄a Regia Maiestate autoritas ē ꝯcessa: sz ex quadā temeritate contendeñ corā eis ī causis. tā magnis q̄z paruis pecunias ponē compulerunt nō paucas. ꝓ q̄bus sentētijs a dictis Ciuitatuz Regni nr̄i Cōsulibꝰ Aduocati Scabinis Juratis nll'a prorsus ad h̄ autoritate fruētibꝰ sentētias extraxerunt. et ius emerunt qd̄ viribꝰ caruit et nō sb̄sistebat. Insontesq̄z ꝯtēdentes d̄ludebāt sumptibꝰ. laboribꝰ. impēsis et expēsis fatigādo minus iuste. ꝯ q̄ ī Regno nr̄o clamor ascēdit ⁊ insinuatio māifeestauit. ꝙ Maiestas nr̄a fama deferēte et clamore incitante sine periculo ꝑtrāsire et sine scādalo tollerare ꝑ nr̄am Serenitatē oculis conuiuētibus ꝑtrāsire non potuerunt. ¶ Cum Reuerēdis in christo p̄ribus Jarasiao Archiep̄o Gnezneñ. Bodzāta Cracouieñ Sbilutho Ulad̄. Joāne Poznaniēsi. Nicolao Ploczeñ Joāne Lubuceñ Ep̄is Necnō abbatibꝰ. p̄positis. decanis Archidiaconis Ceterisq̄z p̄latis. ⁊ Canonicis. tā Cathedraliuz q̄z collegiataꝝ. ⁊ aliaꝝ Eccl'iaꝝ capl'is. et bn̄ficiatis. tā Secl'aribꝰ q̄z Regl'aribus exemptis. ⁊ nō exempti. necnō Magnifici Castellāis Palatinis Camerarijs Succamerarijs Judicibꝰ Subiudicibꝰ Baronibus Militibꝰ et Nobilibꝰ Cōsulibꝰ Aduocati Scabinis Juratis Ciuitatum Scultetis et officialibꝰ villaꝝ ⁊ locoꝝ singuloꝝ vniuersis. sinoduz Cōuentionē ⁊ cōciliñ celebranimꝰ De q̄ꝝ omnium et singuloꝝ cōsilio appellatiōes prouocationes in dictis iudicijs faciendas a litigantibus predictis.

☞ Non ē cōcessa autoritas a Regia Maiestate appellādi extra fines Regni polonie

☞ Rex Kazimirꝰ Magnus celebrās sinodū ⁊ Cōuentionem cū Archiep̄is Ep̄is quoꝝ nomia hic descripta sunt. Itē cū abbatibus omnibusq̄z alijs tā Sp̄ualibus q̄z Secularibus prelatis Cōsiliarijs. dignitarijs. et officialibus Ciuibus ⁊ villanis Regni sui statuit vt nll'us Regnicola sb̄ āmissiōe oīm bonorū suoꝝ alibi appellet q̄z vbi ꝯstitutū ē videlicet Crac̄

ꝓ pecuniijs p̄dictis: emēdas exigēdas admittēdū: sentētiasq; et ius ī Maijdēburg: emendum et ad Ciuitatē aliquaꝝ dicti Regni Judicib⁹ Aduocatis Scabinis Juratis ius aliquod absq; nostra speciali autoritate per quospiam Judices Aduocatos Scabinos Juratos litigantes emendum et recipiendum Sententias aut ius aliquod. ⁊ receptis aliqualiter standum. aut ea pro iure habendum sub pena ammissionis omnium bonorum suorum autoritate nostra Maiestatis Regie inhibemus. ¶ Uolentesq; predictis nostris Regnicolis dā pna grauamina. fatigas et sumpus remouere. profectum q̄z ⁊ vtilitatē eis: nostro quoq; Regio et Regie Maiestatis honorem et decorem ampliare: libros iuris Maijdemburgeñ. ordinauimus et in thezauro nostro Cracouieñ deposuim⁹: in eodemq; Castro nostro Cracouieñ constituimus iussupremum Theuthonicale prouinciale. vice et loco iuris Maijdēburgeñ. de libris eisdem promulgari debere sentētias. ⁊ iura per Aduocatum nostrum. et septem Scultetos seu Aduocatos. Et iurati dicti iuris prouincialis peritos iuris predicti.

☞ Liber iur⁹ maijdemburgeñ cū lr̄is eiusdē iur⁹ reposit⁹ ē ī thezauro Regio Cracouieñ.

¶ Quos nostre Maiestatis procurator generalis qui pro tempore fuerit. dicti Castri terre nostre Cracouieñ. vna cum Aduocato nostro. et locis infrascriptis. inter aduocatos et Scultetos seu alios iurispitos potiores. duxerit. recipiēdos nominandos. eligendos. et ad loca tempora vite eorum ꝓ Judicio nostro supremo prouinciali Castri Cracouieñ banniēdo more consueto. ¶ Temporibus competentibus et locis videlicz de Bochnija et Vijelijczka de Robczijcze et Lipnijcza de Mijslimijcze de Jlkusch de Volbram Ciuitatib⁹. ¶ Aduocatis de Lijpnijk de Sulozorva de Jrzmanouicze de Przeczijnija de Sandrvman de Balijn de Czubrorvijcze Scultetis Maiestatis nnstre Regie de Bodzanorv de Jgolomija de Lapßijcze de Scarvijna de Rijbna de Lijskri Tiniczeñ. de Brzeskro de Gonorv Breseñ abbatis de Lubocza d̄ Pobijednij d̄ Tubijcze Srverzmeñ prepositi monasteriorum Aduocatis et Scultetis Necnon alijs locis. ¶ Scabinis et alijs honestis et circumspectis personis in dicto iure Maijdemburgeñ peritis et qui sede Scabinali fuerint digni qd̄ sint septem in numero semper presidentes perpetui. et qd̄ septenarius numerus non excedatur. ad quodquidem iudicium nostrum Supremum Prouinciale Theuthonicale Castri.

☞ Procurator generalis Crac̄ vna cū Aduocato eliget iurisperitos de locis infrascriptis ad ius predictū tribunalis Craaouieñ.

☞ De q̄bus locis dñt eligi Judices iuris supremi
Bochnija.
Vijelijczka.
Robczijcze
Lipnijcza ciuitates
Mijslijmicze
Jlkusch
Volbram

☞ Septē Scabini ꝑpetui presidentes in iudicio.

nostri Cracouiensis. et Aduocatum nostrum. necnon aduocatos Scultetos. et alios septem presidentes eidem nostro iudicio. Loco predictarum prouocationum. et appellationum ī Maijdēburg prorumpi consueuerunt. licitum erit eis ab omnibus iudicibus aduocatis Scultetis Scabinis iuratis tam Ciuitatum q̄ villarum quibuscunq; contendentib⁹ et litigātibus appellare et prouocare et coram eisdem prosequi finire ⁊ decidere suam appellationem seu super eisdē. ⁊ al's per simplices propositiones siue appellatiōes Ius et Sentētias postulare. de libris nostris p̄dictis iuris Maijdēburgeñ quib⁹ Sentētijs et iuri per eosdem promulgatis auctoritate nostra Regie Maiestatis decernimus: vel vt legi standum vel tāq̄ legem obseruandum. ¶ Nisi aliqui contendentium predictorum duxerint super suis questionibus et causis ius melius ⁊ sententias meliores in oppositum ipsorum promulgatorum iuris et sententiarum proponendum Eisdem ab ipsis ad tribunal et solium nostre Maiestatis licebit appellare. et infra tempus dicti iuris Maijdemburgeñ librorum nostrorum.

¶ De iure supremo Castreñ. licet appellare ad tribunal. R Maiestatis

¶ A nobis super eorum prouocatione obtinere certos commissarios quos volumus et decernimus fore Consules Ciuitatum. vnde ipsi appellantes nominauerint alteri parti nō suspectos: de qualibet Ciuitate per duos consules videlicet de Cracouia et Sandecz de Bochnija et Vijelijczka de Kazimiria et Illrusch: qui ex nostra speciali commissione decident appellationē et finem negotij appellationes cause imponent. Et ne p̄fati Aduocatus noster. et alij aduocati Sculteti Scabini septem predicti perpetui presideñ circa iudicium nostruz et iura predicta danda et laborando dies suos in vanum exponant. et litigantes predicti: laborib⁹: fatigis: et expēsis more pristino grauentur. ¶ Constituimus obseruandum inantea pro qualibet sententia danda duntaxat per septem Scottos videlicet pro fisco nostro medietatem. aliam predictis presidētibus septem Scabinis. Inter ipsos pro labore ipsorum diuidēdos preter Notarij salarium. memorialia. et priuilegiorum litteras eorum dandas. de quibus iuxta eorum moderationem disponere debebunt: ratione onerum leuādas ¶ De penis autem dicti iudicij nostri. pro nobis aduocatus noster q̄ttuor penas. et quintā ꝓ Scabinis p̄dictis exigē debebit Et vt p̄fati Aduocat⁹ nr̄ ⁊ septē Scabini. dicti iudicij nr̄i sup̄mi

¶ Cōmissarij eligēdi de Ciuitatibus ꝑ duos in numero

¶ Septem Scotti ꝓ sententia dādi ꝓ fisco mediū ⁊ pro p̄sideñ medium.

¶ De penis iudicij

eofortius et cum exacta diligētia iudicio supremo predicto et sentētijs promulgandis diligentius insistant et continuent.

Prerogatiua aduocato et Scabinis p Regē concessa ab exactiōib⁹. ꝛc.

¶ Ipsos aduocatum et Scabinos Maiestas nostra extollē volēs prerogatiua fauoris et gratie specialis ipsos eximim⁹ et liberamus ab omnibus exactionibus. tributis. cōtributionibus. et alijs collectis. laboribus. seruicijs expeditionibus. ad q̄scunq; ꝑtes. ꝑ nos et ꝑ nostros successores fiēdis et obedientijs quibuscunq;. tam nostris q̄ ipsorum dominioꝝ. nec nō a iudicijs. et iurisditionibus ipsoꝝ dominorum Castellanorum Palatinorum Judicum Subiudicum Camerarioꝝ. ceterorumq; officialium terrestrium. necnō aduocatoꝝ Consulum Scabinorum. ꝛ quarumcunq; potestatum quib⁹ nlla rōe obediāt neq; cittati in magnis vl paruis causis corā ipis cōparē et rñdere tenebuntur.

De aduocato ꝛ Scabinis Sigillo Regio cittādis ad presentiā eiusdē. R Maiestatis.

¶ Sz duntaxat cum ad p̄sentiam nostram. et ꝑ speciale Sigillum nostrum Cittati fuerint tunc coram nobis aut coram speciali Cōmissario nostro ad h deputando respondere tenebuntur iure suo Maijdēburgeñ. et quilibet eorum respondebit.

Nomina testiū tunc presentium

¶ Ut autem premissa omnia robur obtineant perpetue firmitatis. presens Priuilegium de consilio et cōsensu predictorum omnium assessoꝝ nostroꝝ scribi. et Sigilli nostri Maiestatis regalis maioris appēsiōe fecim⁹ cōmuniri. Actum et Datum Cracouie. Anno domini

1356

Millesimotricentesimoquinquagesimosexto In crastino sc̄ti Francisci. Presentibus prefatis Archiepiscopo. et Episcopis Necnon Magnificis viris dominis Jura Castellano Imramo Palatino Andrea iudice Cracouieñ ꝛ vijlczkrone Sandomirieñ Raphaele Uisliciеñ. Petro Sandeceñ Castellanis et alijs q̄pluribus testibus fidedignis. ¶ Petitionib⁹ itaq; prefatorum iudicum et conseruatorum. prefati Juristheutonici supremi benigniter aclinati et subditorum nostroꝝ commodis et profectibus commoniti huiusmodi litteras cōstitutionem: gratiam. et cōcessionem. grata et rata habētes. atq; firma auctoritate nostra regali robur ipsis apponimus. ꝛ Sigilli nostri maioris cōmunitione firmamus. Haꝝ tenore mediante. Actum feria quinta post conductum pasce. Anno domini.

1421

Millesimoquadringentesimo vicesimoprimo. Presentibus Reuerendissimis in christo patribus dominis Nicolao dicte Gnezneñ Ecclesie Archiep̄o et p̄mate Alberto Crac̄. Andrea Posnanieñ Jacobo Ploczeñ Joanne Chelmeñ Ec-

clesiarum Episcopis. necnō Magnificis validisq; viris Cristino de Ostrorv Castellano Crac. Sandiuogio de ostrorog Pozn. Joāne de Tarnorv Crac. Nicolao de Michalorv Sādomirien Mathia de Vanßoßije Calissien Nicolao de Oppororv Lancicien Jacobo de Conijeczpole Siradien Mathia de Labijßijn Bresten Joanne de Cosczijelecz Gnerveonien Palatinos Michaele de Cißorv Sandomirien Mistino poznanien Martino de Clenorv Cristino de Coßijeglorvij Sandecen Floriano de Corijthnijcza Vislicien Joanne de Scelroczijn lublinen Castellanis Sbigneo de Brzezije Regni polonie Marscalco Petro Schafranijecz Succamerario Crac. Andrea Czijolek de Zelecho Dapifero Sādomirien ⁊ alijs q̄ pluribus fidedignis nostris fidelibus dilectis. Datum p manꝰ Reuereñ ī Christo p̄ris dñi Alberti Ep̄i Cracouien supremi Cancellarij. et Joannis decani Cracouien et vice Cancellarij Regni polonie Sincere nobis dilectoꝝ ¶ Nos vero Vladislaus dei gratia Rex prefatus de consilio c̄siliarioꝝ nostrorum ad latus nostrum tunc assisten. petition. taliter coraz nostra Maiestate oblatis tanq̄ iustis rationabilibus et rationi consonis aclinati huiusmodi litterā ratification. innouatione Priuilegij prescripti cum cōtentis in eodem cōfirmamus. ratificamus. approbamus. et innouamus. decernētes ip̄am in omnibꝰ suis punctis. clausulis. cōditionibus. et articulis robur obtinere perpetue firmitatis per presentes. Harꝝ quibꝰ est appensum Sigillum nostrum testimonio lr̄arum. Actum in Insula Czijepel oppido Conijn al's Racze die dominico post festum sancti Stanislai tempore Maij proximo Anno domini Millesimoquadringentesimoq̄dragesimoq̄rto presentibus ibidē Venerabili Magnificis Strennuis et Generosis Laurentio de Ederrvar Regni Hungarie Nicolao d̄ Laijßolki Luca de Gorka Poznanien Hinkrone de Pomorzani terre podolie Palatinis Nicolao de Zakrzorv Marscalco Crestao de Voijschek de rvoijcza dapifero Curie nr̄e. Petro de Schamotuli Paulo de Sijenno Nicolao de Czestarv et Hinkrone de Balijcze familiarib⁹ nostris ⁊ alijs fidedignis testibus circa premissa. Datum per manus Magnificorum Joānis de Conijeczpole Cancellarij et Petri de Scelroczijn vicecancellarij Regni polonie Sincere nobis dilectorum.

☞ Vladislaus rex confirmat p̄uilegiū suprascriptū.

1441

¶ Summus pontifex Gregori⁹ reprobat certos articulos iuris Saxonici et Maÿdenburgens tanq̄ iuri diuino contrarios

Regorius Ep̄s seruus seruoꝝ dei ve-
g nerabilibus fratrib⁹ Arhiep̄o Rigensi eiusq̄ Suffra
ganeis Salutē ⁊ Apl̄icā bn̄dictionē ¶ Ad reuerētiā
dei extirpationē erroꝝ ⁊ exaltationē Catholice fidei atq̄ iu-
stitie. et animaꝝ salutē. ¶ Quedā execrabilia scripta leges
seu Speculum Saxonum appellata mlta examinatiōe ⁊ ma
turitate ī hac ꝑte p̄habita. autoritate Apl̄ica reprobam⁹ ⁊ dā-
pnamus. ⁊ decernim⁹ irrita ⁊ inania. ⁊ carē omni robore fir-
mitatis. ꝓ ut ꝯtinetur ī nr̄is lr̄is. inde ꝯfectis Quaꝝ tenor ē tl̄is

☞ Executio iusti-
tie ac iuris diuini ex
altat Catholicam
fidem

☞ In quadā ꝑte
seu certis articulis
summus pontifex
dānat leges Saxo-
num.

Regorius Episcopus seruus seruorū
g dei. Ad ꝑpetuā rei mēoriā Saluator humani generis
dn̄s nr̄ Jhesus Christus. cui⁹ licet indigne vices geri
mus. ¶ Cernēs ip̄m gen⁹ humanuz. quod ad delicias ꝑadisi
creauerat. ex lapsu prothoplausti diabolica fraude deceptum
ꝑ peccatum inobediētie corruisse. ¶ Et qꝛ futuroꝝ p̄scius p̄-
uidebat inter statutum purissimum triticum hostē inuidum
seminatuꝝ Zizania. et inter facta. ꝓphana. inter sincera. fer-
mētum. et inter recta. iniq̄ hostilib⁹ callidisq̄. machinatiōib⁹
⁊ astutijs posituꝝ. cultores agri sui. videlicz beati Petri p̄n-
cipis apl̄oꝝ. ¶ Cui et successorib⁹ suis. ꝑ eundē tradidit ple-
nissimā ꝑtātē. alioꝝ apl̄oꝝ ⁊ discipuloꝝ successores scz Eccl̄ia
rum p̄sules q̄ sup natum euellerent lolium ne inficeret semen
bonum. Ideoq̄ ad nr̄m p̄ncipal̄r: alioꝝq̄ p̄latoꝝ Eccl̄ie sc̄te
dei spectat officium. vt animaꝝ saluti solerti solicitudine intē
dētes Et agrum hmōi ꝓut expedit sepi⁹ expurgātes ¶ Ea q̄
nouerim⁹ humane saluti contraria studio pastoralis solicitu-
dinis euellamus. Sane fidedigna. et admodum molesta. plu
riesq̄ inculcata r̄latio plurimoꝝ. ad nr̄m ꝑduxit auditum. Qꝛ
ī Saxonia. ⁊ nōnll̄is alijs ꝑtib⁹ q̄dā d̄testabilia scripta. leges
seu speculū Saxonū vulgarit̄ nnncupata ¶ Et inferi⁹ anno
tata. aput nōnull̄os nobiles atz plebeos repiñtur. q̄ iudices ⁊

¶ Per peccatum
inobediētie corruit
genus humanum.

¶ Diabolus hostis
inuidus inter puris
simum triticum Zi
zania. inter sc̄ta. pro
phana. inter sincera
fermētū. inter recta
iniqua seminat.

¶ Presules et pre-
sertim successores
sancti Petri debēt
euellere lolium et se
minata diaboli

¶ Humane saluti
p̄ria pastor euellere
⁊ irritū reddē debet.

¶ Inferi⁹ notātur
articl̄i iur̄ teutonici
canonib⁹. legib⁹ ac
scriptur̄ sacris p̄rij.

incole ꝑtium eorundē. ommissis Canonib⁹. alijsq; scripturis Sacris ꝯtēptis. q̄ nature legibus ac Ciuilibus. ⁊ bonis moribus ꝓculpulsis. et longis retroactis tp̄ibus obseruarunt ⁊ obseruāt etiā de pñti. ¶ Ex quorum quidem obseruātia deus offenditur. proximus grauatur: vera iustitia ⁊ equitas dissipatur. Canones ⁊ leges cōtempnuntur. Etem̄ iudicium enormiter subuertitur. veritas impugnatur. ꝯ bonos mores ⁊ legē nature agitur. dehonestatur honestas: libertasq; Eccl̄iastica cōculcatur. ⁊ quod ē deteri⁹. apl̄ica denegatur potestas et veritati Catholice fidei derogatur. Nos igitur de his tāto dolētes amarius. quāto exinde: illa seruātium anime lōgioribus tp̄ibus. strictiorib⁹ laqueis. fuerunt alligati. Et ꝓpterea paternis desiderātes affectibns tot et tātis malis periculis obuiare. ¶ Ne nob̄ p̄dicta dissimulātibus. sanguis per ip̄a peccātium de nr̄is manib⁹ a dño requiratur. ip̄a scripta seu leges q̄ nos mature vidimus et ꝑ nōnullos ex fratribus nr̄is sancte Romane Eccl̄ie Cardinales et alios in Sacra pagina mgr̄os ac vtriusq; iurisdoctores diligēter examinari fecim⁹. ¶ Habita sup̄ eis deliberatiōe matura. tāq̄ falsa. temeraria. iniqua et iniusta. et in q̄busdā heretica et scismatica. ⁊ contra bonos mores existētia. ꝑiculosaq; animab⁹. de ip̄oꝝ fratrum nr̄oruꝫ cōsilio. autoritate Apostolica tenore p̄ntium reprobam⁹. dānamus. et decernim⁹. irrita ⁊ inania. et carē omni robore firmitatis. necnō ꝓcessus. ⁊ sentētias si q̄s forsan ip̄aꝝ reprobatarum. scriptaꝝ legum p̄textu fieri ꝯtingit. in posteꝝ penitus nō valē. ¶ Vniuersis christi fidelibus ꝑ Apl̄ica scripta Mādamus q̄tinus ipsis scriptis ⁊ legib⁹ reprobatis. de cetero ñ vtātur Sꝫ dñi terraꝝ tā Eccl̄iastici. q̄ Secl̄ares suos vti sb̄ditos nō ꝑmittāt. Alioq̄n ꝯrium p̄sumētes. cuiuscunq; p̄eminētie. dignitatis. status. vl̄ cōditiōis existāt. etiā si pōtificali. vl̄ impiali. aut regali: vel alia qualibet p̄fulgeāt dignitate. ex cōmunicatiōis sentētiā incurrē. volum⁹ ipso facto. ¶ Et vt reprobatio. dānatio et mādatum nr̄m hmōi. tā salubrē effectum irrefregabiliter ꝯseq̄tur. vniuersos et singl̄os. ac dños temporales. tam Ecclesiasticos. q̄ etiam Seculares per presentes requirim⁹ ⁊ rogamus. vt per eorum constitutiones. et Statuta perpetua ordinent et mādent. sub grauiorib⁹ tp̄alibus penis. Q̄ nullus subditoꝝ suoꝝ deinceps vtatur hijs reprobatis scriptis. seu legib⁹ memoratis Ipsasq; in ꝯrium

☞ Deus obseruātiam cōstitutionū seu consuetudinum diuino iuri ꝯriaruꝫ offendit̄. proximus grauatur et tot⁹ ꝑit ꝑuertiturq; ordo bonus

☞ De manu pastorum requirit̄ sanguis peccantis.

☞ Bene recēsitos et mature digestos articl̄os iur̄ Saxonici. al̄s theutonici papa autoritate apostolica. reprobat dānat. et irritos decernit.

¶ Mādat apl̄icus vniuersis christifidelibus vt decetero dictis legib⁹ reprobatis nō vtant̄ sub anathematis vinculo

☞ Adhortatur apostolicus p̄nceps Spūales ⁊ secl̄ares vt ꝑ sua Statuta ꝑpetua mandent sb̄ penis corꝑalibus qd̄ nlluus vtatur reprobatis legibus Saxonici. al̄s Teuthonici Juris

faciētes taliter exequātur ꝙ eoꝝ scriptoꝝ seu legum: detestā da iniquitas de terris eoꝝ totaliter extirpetur. ¶ Nulli ḡ ho minum omnino. liceat hāc paginā nostre damnationis. Pro hibitionsi. constitutiōis. mandati. voluntatis ⁊ req̄sitionis. infringere. vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autē h̄ at temtare p̄sumserit. indignationē dei omnipotētis et beatoꝝ Petri ⁊ pauli Aplorum eius. se nouerit incursurum. Datum Auinion. vj. idus Aprilis pontificatus nostri. Anno tertio

☞ Indignationē dei omnipotentis i curret si quis p̄nti aplice pagine seu cō stitutioni cōtrauenerit.

Ad idem

Regorius Episcopus seruus seruorū

S dei Charissimo in christo filio Karolo. Romanoꝝ Im peratori. ⁊ semper Augusto Salutē ⁊ aplicā benedictionē: Fili Charissime iā longum tempus ē ⁊ preteritum. qd̄ de erroribus. et d̄ execrabilitate quorundā scriptorum detesta bilium que leges seu Speculum saxonuz appellātur. Quib⁹ nōnulli de partibus tuaꝝ imperij et Regni terraꝝ vti seu po tius abuti dicebātur. ¶ Per fidedignas et intelligētes p̄sonas fuim⁹ informati. et petitum fuit a nob̄ ad quos spectat de talibus ꝓuidere vt super eis ad salutē animaꝝ. pronisionem adhibere dignaremur. Nos scripta ipsa mature vidimus. ⁊ p̄ nōnullos tā fratres nostros sancte Romane Eccl̄ie Cardinales. q̄ꝫ p̄ alios in sacra Theologia solēnes magistros. ac vtriusq̄ Juris doctores examinari fecimus diligēter. ⁊ illa ex eis que falsa. temeraria. ⁊ scismatica. ꝯ bonos mores existētia. et periculosa nimium animabus fore reperimus. Autoritate aplica reprobamns. cōdemnamus. ⁊ decernimus irrita et inania. ⁊ carere omni robore firmitatis. ꝓut ex nostris lr̄is inde confectis quaꝝ tenorem presentibus inclusum Quasq̄ venerabilibus fratrib⁹ nostris Maguntineñ. Colonieñ. Sremeñ Madeburgeñ. Pragensi et Rigeñ. Archiepisopis: eorumq̄ Suffraganeis dirigimus. videre poteritis plenius contineri Quare deuotam excellentiam tuā. q̄ sancta: iusta: ⁊ honesta veneratur ⁊ colit. ac cōtraria detestatur Requirimus ⁊ Rogamus attētius. quatinus in publicatione dictarum litteraꝝ ⁊ vt pareatur cōtentis in eis. digneris ꝓ Reuerētia dei. ⁊ apostolice sedis et nostra. dictaq̄ animaꝝ ꝓ salute. ⁊ reformatiōe morum tue Imperialis et Regalis potestatis fauorē efficaciter impartiri. Datum Auinioñ Idus Octobris pōtificatus nostri Anno tertio.

☞ Ad aplicū spectat de omnibus iuribus prouidere.

Contra ius Maydemburgeñ. Summariũ

Quattuordecim articuli erronei Juris saxonici seu Theutonici. et Maydemburgeñ. per sedem Apostolicam cõdemnati. tanq̃ Juri naturali et diuino contrarij quos etiam Nos Alexãder Rex apostolico decreto innitẽtes reprobamus condemnamus. nulliusq; roboris et momenti decernimus perpetuo ac per quoslibet Judices et subditos nostros vbilibet ĩ dominijs nostris consistẽtes districtius sub penis nostris eosdẽ teneri inhibemus

Rimus articulus continet. ¶ Qd̃ quicquid homo fecerit extra iudicium quãtumcunq; h̃ sit notorium se liberare poterit ꝑ suum iuramentum. nec cõtra talẽ valet aliquod testimonium. ¶ Scd̃s articulus Papa non potest. nec aliquis alius dominum Imperatorem excõmunicare. postq̃ consecratus est ⁊ vnctus. nisi solum in tribus casibus. Si dubius sit in fide. Si repudiat vxorem suam legittimam. Si destruat Ecclesiã. ¶ Tertius articul⁹ Q̃ excõmunicatio neminem debilitat in iure terre seu feudi. nisi sequatur Regularis proscriptio. ¶ Quartus articulus Q̃ papa nõ potest aliquo modo Jus condere. vel statuere. per quod valeat ius nr̃m. hoc ẽ statutum terre vel feudi Saxonicum deteriorari. ¶ Quint⁹ articulus. Q̃ nulla sententia tam iusta dari potest in Saxonẽ. corã Rege vel iudicio Regali. quin si velit Saxo. talem sententiã reprehendit testans in manum suam dextram. et maiorem cõmunitatem metseptimus pugnare volens contra septem alios pro dicta sñia. tunc vbi maior pars triumphauerit talis sententiam obtinebit. ¶ Sextus articulus. Q̃ si quis fuerit interfectus spolio vel furto pro quo consanguineus interfecti se prebeat ad duellum. talis per duellum repellit omne testimonium. nec talis mortuus sine duello poterit vinci seu cõuinci. ¶ Septimus articulus. Q̃ si duo dictãt in iudicio simul contrarias sentẽtias. tunc q̃cunq; talium habuerit maiorem sequelam: talis sententiam obtinebit. ¶ Octauus articulus. Q̃ quicunq; fuerit appellatus ad duellum scd̃m istius libri

Error cõtra ordinationẽ Ecclesie.

Cōtra rōnem ē et ꝑ naturā per ferꝝ ignitū se ex purgare. Natā em̄ ignis ē agē in paciēs bñ ꝑ dispositū ergo reprobatur. Matrimoniū em̄ tāte v̄tutis ē vt etiā prolē illegittimā ante vinculum sacramēti natā post cōplementū sui legittimat.

formam. talis non potest denegare duellum. nisi appellans eum sit minus bene natus q̄ꝫ appellatus. ¶ Nonus articulus Qꝛ q̄cunqꝫ ꝑdit ius suum. ratione furti vel spolij. talis accusatus scd̄o de furto vel spolio. non potest se liberare iuramento suo. sed dilationē habꝫ ad ferrum ignitum. aut aquam bulientem. vel ad duellum. huius quidē articuli pars vltima q̄ ad ferrum ignitum et cetera electionē. cōcedit est erronea. ¶ Decimus articulus. Qꝛ q̄cunqꝫ cognouerit aliquam feminam. si postea ducat eam in matrimoniuꝫ nunq̄ꝫ ex ea poterit prolem legittimam generare. ¶ Undecimus articul⁹. Quicunqꝫ cognouerit publice vxorem alicuius viuente marito. si post mortem mariti illius. talis eam ducat in vxorem nunq̄ꝫ ex ea ꝓlem legittimam generabit. ¶ Duodecimus articulus. Qꝛ heres nō tenetur de furto vel spolio perpetrato. per illum cui succedit in hereditate respondere. quod erroneum est saltem in foro conscientie.

¶ Tredecimus articulus. Qꝛ quicunqꝫ succinctus cum gladio clipeum tenens. non potest de ligno vel lapide pollicis vlnā quātum ad altitudinem habentem supra dextrarium scādere. talis nō potest cedere. dimittere. vel infeudare. vel etiam mobilia bona alicui dare sic ꝙ iste custoditus sit qui talia post mortem dantis expectat. Iste articulus est erroneus. inquantum elemosinas. testamenta. et alia pietatis opera ꝓhibet. ¶ Quartusdecimus articul⁹ est. Qꝛ nll̄us sine licentia suorum heredum. sine Iudicio bannito. quod Saxonie dicitur. geheget ding. potest dare proprietatem suam. vel suos homines. Et si talia daret alicui. heredes acquirent ista per iudicium. acsi dans illa mortuus esset. Isti duo articuli sunt erronei inq̄ꝫtum Elemosinas et alia pietatis opera prohibent

¶ Hec in quadā extrauagante beati Gregorij pape noni ponuntur et reprobata sunt pro eo qd̄ non continent cōditiones suppositas: ad legem requisitas. sed magis militant contra pietatem et salutem animarum.

Continuatio decreti Regij in Priuilegio communi.

d E vniuersis regni nostri Priuilegijs et si nos Alexāder Rex. duntaxat suprascripta ad pñs cōmune inseruerimus. habuimus tñ et habemus numerosiora in publico Regni thesauro ad cōmunē tam reipublice q̄ subditorum nostroꝝ statum feliciter dirigendum et instituendum ac tutelā pertinentia. Ueꝝ quia presentia plus alijs perpendimus maioris efficacie esse Iccirco per hec finem damus eiusmodi processui laboriq̄ nostro. Et nihilominus sicut inter priuilegia certas Summoꝝ pontificum Bullas tam errores et nonnullas constitutionum legalium exorbitantias. tanq̄ contra pietatem et salutē animaꝝ militātes q̄ fragilitatis humane excessus corrigentes per prefatum Joānem de Laslro Regni nostri Cancellarium scribi. Sic etiā Constitutiones Juris Ciuilis Saxonici Maydemburgensis quarum ipse Cancellarius ante prohemium priuilegij cōmunis meminit. q̄ uigilātissime de eoꝝ Theutonici stili originalibus libris per eumip̄m Cācellarium castigatas emendatas et nouis Rubricis distincte titulatas inseri iussim⁹ easipsas siquidē Juris Ciuilis constitutiones. nusq̄ correctas et ī suis sententijs integras. ymmo in toto earum tenore viciatas et a suis originalibus longe vagantes inuenimus. Postremo v̄o Summā doctissimi Raymundi parthenopej. que omnia vidim⁹ ꝑ nōnullos prudentes subditos nostros. pro singulari eruditione et suoꝝ subditorum gubernaculo ꝯducibilia esse. Et qꝛ eoꝝ practica cōiter fit in certis Regni nostri locis Jus Maydemburgeñ ac Theutonicū hñtibus Ideo nos ea a priuato illorum vsu sumentes ad cōmunem vniuersorum subditorum nostrorum cognitionē eruditionēq̄ per hec scripta legauimus et tradidimus. Primum vero posuim⁹ Librum qui a nonnullis titulatur Otthonis Cezaris Ruffi. deinde alios ꝓuincialis et feudalis Jurium libros. qui diuoꝝ Karoli ⁊ Cōstantini Imperatorum constitutionibus ascribuntur sic vt legentibus patebunt singulariter inserti et inserta.

Alexander Rex approbate diui olim Magni Kazimiri Regis sui predecessoris ordinationi inmitens: Joāni de Laszo regni sui polonie Cācellario ius Magdemburgeñ cōmuni Priuilegiorū volumini inserēdū ac ascribendū cōmittit et mandat

Libri duo Juris Ciuilis Maydemburgensis et prouincialis Saxonici cũ tertio libro Juris feudalis. Quib⁹ Regestrũ añponit̃ infrascriptũ.

Tabula titulorꝫ in libros Juris Maijdemburgensis ordine Alphabetico ꝑ Joannẽ de Laslro Regni polonie Cancellariũ. incipit sic videlicꝫ qꝛ vnusquisqꝫ Titul⁹ sb̃ ea lr̃a Abecedarij sittuatur. a qua inchoatur ommissa ista p̃positione De. Pro titulo ãt his im libris censetur quicquid Caractere et littera grossiore pressum est.

De A

Accusat⁹ de cõflictu quõ euadẽ dꝫ. fo. C.lxxviij
De aliq̃ ꝓ vino ⁊ alio potu inculpato. fo. clxxx.
De abtestificatione manus pro falsitate et vulnere. folio. C.lxxxiij.
De accusatione viri ꝓ vulnere aut alio crimine manifesto ad iudicium cũ clamore deducti quõ ꝓcedendũ sit cõtra eum. fo. C.lxxxiij
De accusatiõe violatoris pacis cum duello. fo.
De armis bellicis ad quẽ deuoluũtur (clxxxvj. ꝑ successionẽ. Item de tutore puerorꝫ. folio clxxxvij. Et s̃ fo. clxxxiiij
De actiõe debitorꝫ i iudicio burgrabij. fo. cxc
De arrestatõe qnorũuis bonorꝫ ⁊ equorꝫ. fo. cxc
De antequerelis. fo. cxc
De autoritate Impatoris et iudicio ei⁹ ⁊ ex q̃bus causis dꝫ puniri. Et q̃ oim secularium iudicium ab eo ptãs eque. ac sacerdotum ab apostolico dependeat. fo. cxciiij
De annis puberũ et vetulorꝫ et quõ eis Jus admittit tutores. fo. ccvij.
De adolescẽte qñ p̃t eẽ tutor sue vxoris. fo. ccviij
De appellatione ex iure Ciuili ad Regiã Maiestatem proseqnenda. fo. ccxv.
De actore q̃ iurat reũ euincere a scd̃a actiõe si ꝑ aliũ actorẽ eadẽ ꝓ re impeteretur fo. ccxvij.
De actib⁹ et officijs virorꝫ. fo. ccxxv
De aratura. Itẽ de hereditate. Item de reb⁹ cõcessis. fo. ccxxix
De actis mortui iudicis per successorẽ eius ꝓbandis fo. ccxxix.
De annona aliena messa. fo. ccxxx
De argento non datiuo fo. ccxlj
De aliquo in adulterio deprehẽso. fo. ccxlij.
De aliq̃ vulnerato ab acuto istrumẽto. fo. ccxlij

De B

De bonis q̃ extraneis a viro aliqñ assignantur prius vero mulieri ⁊ pueris iudicialiter fuerint attributa. fo. clxxxiij
De bonis penis et Judicio obnoxij cuiusuis monasterij. folio. C.lxxxiij
De bõis ꝓscripti aut ad mortẽ sniati. fo. clxxxviij
De bonis mortui ad successores deuoluẽdis. fo
De bonis i deposito alicui cõmissis. (clxxxviij. folio. clxxxix
De bonis ad suppellectilem dominarum mortuo marito pertinentibus. fo. cxcj.
De bonis alicui⁹ societatis per vnũ cõmercatorem consumptis seu perlusis. fo. ccj
De bonis paternis que inter pueros ⁊ amitas eorum diuidi debent fo. ccij
De bonis per mortem alicuius relictis et in feudo deseruiris. fo. ccxxiij
De banno Regio quis illud ꝓferat. fo. ccxxxv.
De bonis hereditarijs. ccxxxix.
De baculatione. fo. ccxlj.
De bonis ꝑ dñm hospiti locat̃ i feudũ. fo. ccxlj

De C

De cassatiõe iscriptiõis iudicialr̃ facte. fo. clxxxix
De contentione et inculpatione diurnali vl̃ nocturnali ꝓ homicidio vel vulnetib⁹. fo. cxcj
De Ciue q̃ exactionẽ nõ s̃m iuramẽtũ soluit. fo.
De captis in facinore manifesto q̃ pena (cxcij sunt puniendi. fo. cxciij
De cane ⁊ q̃uis alio aĩali dãnũ faciẽte. fo. cxciij
De citratiõe pallatie quõ fieri debeat. fo. cxcvij
De cõposita pecunia seu alijs bonis sup lucrũ a fratribus seu ab alijs hominibus. Et de bonis vxoris. fo. ccj
De caus̃ ꝓ quib⁹ pena iudici adiudicar̃. fo. ccix
De cessatione iudicij inferioris iudicis in presentia superioris. fo. ccx.
De colloquijs actoris et rei fo. ccxxij
De capto in facto manifesto quõ debeat Judici p̃ñtari. fo. ccxij
De causis proscriptionis fo. ccxij
De crimine lese Maiestatis. fo. ccxiij

Captiuo quando ad fideiussoriã cautionem dimitti debeat ⁊ quando non. fo. ccxiiij
Creditore temp⁹ debiti solutioni assignatũ non attentante. fo. ccxv.
Casibus exceptis q̃ diebus feriatis iudicari non debent. fo. ccxv
Cautione in causa mortis et mutilationis membrorum prestanda ac pena vulnerũ folio. ccxvij
Cane vel equo aut alio animali qd̃ hominẽ aut aliud animal leserit aut occiderit. et alijs ex hoc contingentibus. fo. ccxij
Censibus et redditibus puero solui debitis folio. ccxxiiij
Castris in banniendis et proscribẽdis his qui illa inhabitant occasione malefitioꝝ folio. ccxxvj
Clericis non deferentibus tonsuram. Et
De iudeis arma deferentibus. fo. ccxxvij
Communi iudicio Regi et de causa duelli. folio. ccxxix
Capto in crimine furti. fo. ccxxx.
Causis propter quarum vnam Impator possit ab Apostolico excõmunicari. fo. ccxxxiiij.
Collatione et confirmatione cuiuslibꝫ feudi per Regem romanoꝝ seu Imperatorem fo. ccxxxiiij
Creatione Scabiuorum ex ministerialibus Imperij. fo. ccxxxvij
Conuentu legittimi placiti fo. ccxxxix
Contentione duorum. fo. ccxlj
Conducente domum que postea exuritur. folio. ccxlj
Compositione iuramenti. fo. ccxlj
Compositione cuiuslibet cause. fo. ccxliiij.

De D

Dotalicio feminarum et prouisione earũ post mortem mariti. fo. C. lxxviij.
Dono iudicialiter facto. fo. c. lxxix
Debito necessario iure acq̃sito. et debitore fo. clxxix
Dato dono viro vel mulieri coram iudicio bannito. fo clxxx
Duob⁹ equaliter mutuo vulneratis quoꝝ vnus coram iudice alter coram Sca-
De binis querelam deponit quis eorum. debeat esse actor. fo. clxxxj
Duobus conquerentibus pro vulneribus quid eorum aliquis demeretur. fo. clxxxj
Duobus quorum vnus gladio alter cultello mutuo se vulnerant. fo. clxxx
Duobus mutuo vulneratis quis eorum contra alterum acquirit duellum. folio. clxxxj
Damnis cauendis in venditioone equi. fo. clxxxij
Documento qualiter querimonia sit formanda pro violentia in via. fo. clxxxiiij
Debito in ludo taxillorum contracto. folio. clxxxix
Debitorum probatione. fo. cxc
Diuisione filiorum duorum fratrum qui in vxores duxerint duas sorores. et tertij habentis extraneam vxorem. fo. cxcix.
Differentia agnatione et cognatione. folio. cxcix
Debitis mortui per successorem ex hereditate defuncti soluendis. fo. cc
Donatione et venditiõe bonorum ꝓprioꝝ et feudalium morte venditoris seu emptoris ante resignationem interueniente folio. cc
Dono seniori filio a patre dato et de Mundiburdio puerorum mortua matre et econtra mortuo patre. fo. ccj.
Diuisione bonorum inter filios ⁊ filias qui prius portionem suam acceperant post
De mortem parentum facienda. Etiam si interuenerit abrenunciatio extra iudicium folio. ccj.
Differentia successione in bona scd̃m naturam feudalis, et terrestris iuriũ fo. ccij
Dotalicio feminarum absq̃ consensu proximorum faciendo et demansione et diuisione relicte cum heredibus sui mariti post mortem eius dum modo maritus fuerit ortus de militari stirpe. fo. cciij.
Dotalicio q̃ fit inter communes homines folio. cciij
Diuortio iuste et legittime inter virũ ⁊ mulierem facto. fo. cciiij.
Dotalicio mulieris qd̃ post arma bellica recipit. fo. ccv.
Datione ꝓprij cum assensu heredũ absq̃ iudicis licentia. fo. ccvj.
Donatione bonorum mobilium absq̃ cõsensu heredum quomodo fieri possit. fo. CC. ix
Duobus simul vnum aduocatũ petentib⁹ et simul querulantibus. fo. ccxj.
Duello pro cicatrice vulneris. fo. ccxij
Diebus feriatis obseruandis. fo. ccxv
Debitore solutionem debiti pro tempore

assignato negligente.fo.ccrv
Diuisione patris cum filio. fo.ccrvij
Diuisione hereditatis fratrum et sororum diuisorum et indiuisorum.fo.ccrvij
Damno per negligentiam facto et de leso inter sagittandum.fo.ccrvj.
Duobus pro vnis bonis contendentibus Folio.ccrvj
Jtē de dādis decimis ꝛ vnde vel de quibus rebus sunt dande.fo.ccrvij
De Debitore iudicialr victo q̄ odard⁹ ē. ccrvj
Diuisione mulier cū pueris suis. fo.ccrl
Damnificatione alicuius.fo.ccrlj
Duobus vnā domū hñtibus.fo.ccrlij
Duobus edificijs in vno pariete.fo.ccrlij
Domo cadente.fo.ccrlij
Denario sancti spūs.fo.ccrliij
Duobus vnū feudū repetētib⁹ ꝛ de collatōe feudi per electionem.fo.ccrlv
Dño q̄ nō tenetur respuere homagiū ꝛ de testibus inter dñm et vasallum suū ꝑ ducendis.fo.ccrlix

De E

Electione iuramento officio et autoritate Scabinorum et Consulum. fo.clxvj
Eo qui alterius hereditate aliquid edificauerit.fo.ccclj
Eo q̄s imperatorē iudicare debeat.fo.c.xcv
Eo quem plus dare oportet pro reprobatione sententie.fo.ccxcvj
Eo qui alterum in possessionem mittit añ resignationem.fo.ccj
Eo qui habet bona pueri religionem suscipientis cui ea debeat resignare.fo.ccv
Eo qui proprium dat et illud tandē i feudū denuo recipit.foccvj.
Eractione census quem dicit rusticus persoluisse.fo.ccc
Electione iudicis secularis fo.ccc
Eo quis possit esse prolocutor.fo.cccj
Euasione debiti absq; iuramento in cōtumaciam actoris.fo.cccv
De Eo qui succubuit coram Regia M. i reprobata sententia q̄d soluere debeat.fo.cccvj
Eo qui se impugnantem occidit.fo.cccvij.
Eo qui repetens arma. suppellectilem. aut bōa alia mobilia facit cautionē.fo.cc.xvij
Exemptione filij per patrē a pena.fo.cc.xvij
Exemptiōe serui p dñz suū a morte. cccviij
Edificijs hominis censualis.et de eius heredibus ac vxore.fo.cccviij
Edificijs in feudo contra domini voluntatē disponendis.fo.cccviij
Eo quando reus actori defert probationē fo.cccviij
Eo q̄ iudex tenetur inseq; spoliatorē.fo.cccix
Edificijs censualis hominis. fo.cccxij
Eo qui alteri cedere debeat er duobus congredientibus in via vel in ponte. Et de prioritate molendi.fo.cccxiij
Euasione occisoris pacis violatoris in crimine.fo.cccv.
Edificijs destruendis et non destruendis fo.cccxvj
Excessibus iudeorum et excessorib⁹ contra eos puniendis.fo.cccxvij
Electione Regis Romanorum et de autoritate eius et quis habeat facultatem iudicandi eum.fo.cccxviij
Eo quis penam et quis emendam accipiat fo.cccxviij
Electione preconis cōmunis et suo iure et autoritate.fo.cccxviij
Electoribus Romani imperij qui debēt esse.fo.cccxviij
Eo qui patrem suum occidit.fo.cccxxvij
Eo qui terram communem vicinorū arat aut fodit aut sepit.fo.cccxxviij
Eo qui res alienas de balneo vl̄ de alio loco suis rebus similes deportauerit suas ibi relinquens.fo.cccxxviij
De Eo q̄ vult vēdē sua bōa hereditaria cccxxix
Eo qui corā iudice redarguerit sententiā Cōsulum.fo.cccl
Edificatione domus.fo.ccclij
Eo qui alteri in proprietatem donatur.fo. ccclij
Equo apreciato.fo.ccclij
Eo qui pacem fori violauerit et fregerit.fo. ccclij
Eo qui seipsum interficit.fo.ccclij
Eo qui habet feudum in possessione. Folio ccclvj
Eo qui negligit terminum et responsionē. fo.cclviij
Eo q̄ dominus vasallum ad alios termios euocare non poterit.fo.cclxj
Eo qui a superiori domino postulat in feudationem.fo.cclxij

De F

Famulo mercedem suam repetente a domino.fo.clxx
Fure diei et noctis.fo.clxxij
Filia dotata et exhereditata alicuⁱ⁹ mortui viri non habentis heredes ꝛ de filio dicte filie quomodo hereditat.fo.clxxiij

Fideiussione sceleratorum.fo.clxxxvij
Filio quem pater potest ꝓpꝛio iuramẽto iudicio eximere. fo.ccj
Fundatione Maydemburg et Wallis. Et qꝫ ad ipsas ciuitates in dubijs sentẽtijs et certis pꝛouincijs recurritur.fo.ccv
Filia innupta que non diuidit cum sꝛore nupta suppellectilia.fo.ccix
Fideiussoria ꝑ iudicẽ ab actoꝛe et reo qꝫ iuri pareant exigenda.fo.ccxiij
Filio pꝛo excessu defuncti patris nõ respondente.fo.ccxvij
Facto manifesto et de rebus apud aliquem inuentis et iure arrestatis.fo.ccxx.
Furto et spolio vago.fo.ccxx
Filio concubine.fo.ccxxix
Facultatibus viri qui moꝛitur sine hꝛede ad Regiam Maiestatem deuoluendis Folio.ccxl
Fure qui compꝛehenditur.fo.ccxlj
Furto lignoꝛum.fo.ccxlij
Falso modio.fo.ccxlij
Falsa mensura vini pincerne.fo. ccxlij
Falsa cereuisie mensura.fo.ccxlij
Fideiussione pꝛo immobilibus.fo.ccxliiij
Feudo futuro.et si spernat infeudatus.fo
De cclxlvj
Feudo vasallo collato.fo.ccxlvij
Filio nato cuius voꝛ possit audiri. Folio ccxlviij.
Filio qui est imparis condionis sui patris. fo.ccxlviij
Fructu feudi et de possessione et resignatiõe fo.ccl
Feudo qꝫ domin⁹ vasallo negauerit.fo.cclij
Feudo super fidem collato et de ꝓmisso domini.fo.ccliiij
Feudo de futuꝛo et de possessione.fo.cclv
Feudo et iudicio Castrens.ꝛ de vexilli feudo Folio.cclx.

De B

Gladio euaginato iudici deputato.fo.ccxj
Gꝛege et animalibus pascendis ac de pastoꝛe generali.fo.ccxxij
Gladio concesso.fo.ccxliij

De H

Hereditate fratre et sꝛoꝛe carente.fo.clxxix
Habente bona censualia in bonis Spiritualibus.fo.clxxxj
His qui religioni quam ante hac susceperant abrenunciantes possunt obtinere. Jus suum et qui non.fo.clxxxvij
Honestate iudicij. Jtem de pꝛocuꝛatoꝛe et pꝛincipali. clxxxviij
Hereditate lege caduca ad Regiam Maiestatem deuoluenda.fo.clxxxviij
His qui citati non comparent coꝛã pallatia quid demerentur.fo.ccvij
Hereditate puerorum casualium ꝛ defectũ naturalem habẽtium seu contractoꝛum Folio.ccix
His qui ꝓpinquioꝛes sunt ad successionẽ Et de his qui ex fauoꝛe succedunt ꝛm ius Saxonicum. Et quõ Sueui nõ succedũt. Folio.ccij
Heredis introitu in domum vidue. Et de sepultura mariti ꝑ relictã facienda. ccxiij
His qui arma bellica ꝛ tutoꝛiã minoꝛẽtũ recipiunt.fo.ccxiij
Hominibus honoꝛe pꝛiuatis quomodo honoꝛi possunt restitui.fo.ccvij
Honoꝛe pꝛiuatis quãdo tutoꝛem habere non possunt et quando possunt et quoꝛ
De modo pugilem pꝛo se habere possunt. Folio.ccviij
His qui sentẽtias inuenire possunt ꝛ quõ eedem sentẽtie repꝛobari possunt et quo modo non.fo.ccxv
His qꝫ sꝛias repꝛobare nõ pñt.fo.ccxvj
Here de feudali et ꝓuinciali qui eoꝛũ tollit edificia in feudo.fo.ccxvij
His qui arant et seminant agros alienos. Jtẽ de pecoꝛibus dãna in segetibus facientibus.fo.ccxxij.
His pueris quoꝛũ pater et mater iudicio separantur.fo.ccxxix
Habente ius coꝛã Rege quo iure quis respondere deb eat.fo.ccxxx
Homine vitã suam demerente.fo.ccxxxij
Hic finiũt iura Maydẽburgensia seu ꝓuincialia saxonie Jncipiunt qdã articli iuris de Lubek ciuitate. Et pꝛimo de libertate viri in bonis suis habenda.fo.ccxxxix
Hereditate per moꝛtẽ alicuius coniugum liberis relicta. ccxxxix
Hereditate accipienda ccxxxix
Hereditate mulieris absqꝫ liberoꝛum consensu non danda ccxl
Homicidio et duello ccxlj
Hoc qꝫ hõ ꝓfiteꝛ coꝛã iudicio.fo. ccxlj
His qꝫ nocte currũt i ciuitate illicite. ccxliij
His qui carent iure feudali. ccxlv

De I

Judicio bannito magno ter in anno celebrando. Folio.clxxvij
Judicio Castellani seu burgrabij ꝛ sculteti.
Judicio vulneratoꝝ.clamore (fo.clxxvij.
vulnera sua ꝓtestantiū.et penis vulnerantium.fo.clxxvij
Judicio quali hospiti ꝛ domestico sit ministrādum.ꝛ quō iudicari ꝑt sine restib⁹.fo
Judicio violētie ꝛ stupri. (clxxviij.
Folio.clxxviij.et infra.fo.cxciij.
Judicio rei obligate. clxxviij
Jnfiscatione possessionum. clxxix
Jmpetitione.et arrestatione equi clxxxij
Judicio appbēsi i manifesto scelē ꝑserti vo stupri ꝛ alīa violētiā ꝓmittētis clxxxiij.
Jure ꝓuatis plurīs ꝛ isamib⁹.fo.clxxxvij
Juramentis absqꝫ pena et de impedimēto iurantis.fo.cxxxviij
Jnuita ꝗrela ad quā nemo ꝑt coartari. fo.
Judicio iudicis ꝛ loco iudicādi (clxxxviij.
ac solutōe recōpense ꝛ emēde.fo.cxc.
Juramēto iudicialī ad ꝑstādū ꝓmisso.cxciij
Jmpedimēto corā iudicio nō fiēdo.fo.cxciij
Jniusto iudicio aduocati et de pena ei⁹ quō qꝫ proinde iudicari debeat.fo.cxciij
Judicio et ꝓbatōe stupri ꝛ violētiarum. fo cxciij.et ꝑ fo.clxxviij
Juramēto iudeoꝝ ꝓ Christianos. fo.cxciij
Jurisditione et ure ꝓ Cesarē ciuitatibus et mercatoribus dato. fo.cxcv
Jnquisitione ortilegij et sententie Ciuium Maydemburgensium.fo.cxcvj
Jncipit ius Saxonum ꝓuinciale in christi noīe. Et ꝓmo de duob⁹ gladijs quos de⁹ De misit i terrā ad ꝓtegendā christianitatē. Et qō tꝑalis gladi⁹ dat⁹ ē spūali i sbsidiū
Judicio tꝑali.fo. cxcviij fo.cxcviij
Jure inato q̄ vnusq̄sqꝫ iudicari dz. fo.ccj
Jure relicte quō dotaliciū ꝛ quō possessionē obtinere debeat.fo.eciij
Jmpedimēto ꝓ iudicē facto i donatōe ꝓpriij
Jnfideli ꝛ ꝓfugo et regali aut impiali (cccvj seruitio.fo.ccvij
Jnfamatione alicuius pro vulneratione et non probatione.fo.ccviij
Jllibertate donandi.fo.ccix
Judice villano et arbitrio ad iudicandū subito ꝛ eodē die factū manifestū electo ccx
Judicio cuiusuis ḡrele i omni loco celebrādo
Judicio ꝓ bannū Regiū ꝛ de pena ei⁹ q̄ (cccx se ꝑ tū iudicio itromittit absqꝫ autoritate ḟgia
Jndicijs testimonij.fo.ccxij fo.ccxj
Jndicijs cittatione contra dignū sede Sca-
binorum.fo.ccxij
Jntromissiōe bonoꝝ actori dāda. fo.ccxiij
Jnducijs alicui fm cōditionē nature siue ad duellū cōcedendis.fo.ccxiij
Jnducijs soluēdoꝝ ꝑbiti pene ꝛ emēde.ccxiiij
Judicio et iuramēto dieb⁹ feriatis exercēdis
Juramēto ꝓ euasione debiti ꝓ reū ꝑ- (ccxv stando.fo.ccxv
Jnuētione et reprobatiōe sniē absqꝫ banno Regio.fo.ccxv fo.ccxvj
Jnterrogatiōe sniē ab eo q̄ eā nescit iuenire.
Jnuētione sentētie indirecte fm alicui⁹ apparens itelligē qō putat eē vez.fo.ccxvj
Jncisiōe ānone equī pabulādi gra.fo.ccxxv
Jncluſis pecoribus.fo.ccxxx
Jnfirmitate facti ꝓcaptiuū intra captiuitatē
Judicio qō fit sb bāno Regio: et de.fo.ccxxxj sentētijs qb⁹ mōis dñt iueniri.fo.ccxxxv.
Judicio absqꝫ ꝓfidia et de casib⁹ inter dñm De ꝛ vasallū. Jtē inter agnatos ꝛ amicos cōtingentibus.fo.ccxxxvj
Judice iustitiā denegāte ꝛ de reo ꝑ quē licite ꝑt ꝙqueri vbiuis Et ꝑ ꝓbatōib⁹.ccxxxviij
Jmpotētia mulieris impignerādi vēdēdi et dandi bona sua.fo.ccxl
Jure ꝓuato ciuiū de Lubek ipe expeditiōis bellice.fo.ccxl
Jmpingēte alicui furtū vl rapinā. fo.ccxlj
Jniusta sententia.fo.ccxliij
Jnclinata domo.fo.ccxliij
Jumēto vl pecore quod ledit hoīez.fo.ccxliij
Juramētis ꝓ vnūquēqꝫ Cōsulē p⁹ electionē ꝑstandis.fo.ccxliij.
Juramentis antiquoꝝ Consulū.fo.ccxlv
Juramentum Scabinoꝝ fo.ccxlv.
Juramēto artificū ꝛ toti⁹ cōitatis.fo.ccxlv
Juramento seruoꝝ Ciuitatis.fo.ccxlv
Jncipit līb i q̄ ꝓtinent iura feudalia. ccxlv.
Jniusta possessione et possessore.fo.ccxlvij.
Jnuestitura filioꝝ ꝛ vasalloꝝ.als de cognati inuestitura.et de morte hñtis filiū.fo.cclj
Jmpotētia iudicādi illegaliū et de seqla.cclx
Judicio i Castrensi feudo et de iusto feudo. Folio.cclxj

De L

Legalibus iudicijs Sculteti ter in anno fiendis.fo.clxxvij
Legationib⁹ seu donis i lecto egritudinis.
De Folio.clxxix
Linea cōsanguineitatis vbi iniciatur ꝛ vbi terminatur.fo.cxcix.
Linea consanguineitatis fo.cxcix

Legatis rebus.obligatis.concessis.ꝛ ad ob
seruandum depositis.fo.cciij
Legibus domorum curiarum et arearum
sibi contiguarum.fo.ccxxij
Laudo villarum per maiorem partem in-
uento.fo.ccxxiij
Locis ad venandum aptis et de modo ve-
De nandi.fo.ccxxiij
Liberis et illiberis seruis et obnoxijs ac p-
bationibus desuper necessarijs. Folio.
CC.xxx
Legittima prole et de diuortio celebrato
Item de donationibus ac successionibus
inter virum et mulierem.fo.ccxxxvj
Lecto egritudinis.fo.ccl

De M

Muliere que et qualia bona a viro suo po-
terit habere etiam contra voluntatem he
redum viri.fo.clxxxiij
Mulier manifesto facto vtpote homicidio
fo.ccj
Muliere immunda q̄ per fornicationē nō
ammittit hereditatem.fo.cc.
Muliere fratrem duntaxat sacerdotem ha-
bente. Et de bonis mortui sacerdotis.
Folio.cc
Mortuo cui bona proprie vel feudaliter cō
cedi debuerant.fo.ccj
Mercede seruitorib⁹ ꝛ mercenarijs et bonis
defuncti per heredes soluenda.fo.cciiij
Muliere dupliciter succedente in bona. Si-
militer de viro ex militari stirpe prodeūti
De fo.ccv
Marito qui bona vxoris sue receperit i tu-
telam.fo.ccvj.
Muliere conquerente super suum Mundi
burdium.alʒ tutotem.fo.ccvij
Modo pigneran di negligētes soluē penas
aut satisfactionem.foccix.
Modis quib us se aliquis non poterit vel
poterit excusare a procuratione.fo.ccx.
More duelli et pertinentijs eius.fo.clxxv.
Et folio.clxxxvj.
Mortuo aut vulnerato ad iudiciū deducto
Folio.CC.xiij
Modo pignōrationī in causa debiti. Folio
ccxiij
Modo quo se aliquis potest a proscriptiōe
eximere.fo.ccxj.
Modo eximendi se a proscriptione.et itē si
de culpa proscriptionis.fo.ccxiiij
Modo reprobandi sententiam.fo.ccxvj
Modo inueniendi et reprobandi sentētias.
Folio.ccxvj
Modis quibus aliquis possessione bonoꝝ
priuatur.fo.ccxviij
Modo soluendi debita.fo.ccxxj
Monetis et theloneis.fo.ccxxiiij
Ministerialibus.quomodo heredāt et quo
modo hereditatem accipiunt. Ac de am-
mittente ius suū et de sequestratione rerū
pro quibus fit et de occisoribus domino
rum vasallorum et agnatorū. fo.ccxxvij.
Muliere existente in ciuitate et ducente vir
extra ciuitatem.fo.ccxl
Matrimonio.fo.ccxl
Mundiburdio. alʒ tutore.fo.ccxl
Mund.burdio aduene vel alieni.fo.ccxl
Monetis et monetarijs et denarijs. Folio
De ccxlj
Muliere que cum furto comprehenditur.
Folio.ccxlj
Molendini modio.fo.ccxlij
Mundiburdio.fo.ccxlij
Mala tractatione.fo.ccxlij
Mala tractatione alicuius ciuis.fo.ccxliij
Mala tractatione.fo.ccxliiij
Modo eligendi Consules quales esse dēt.
Folio.cciiij
Mulieribus feuda habētibus et de pueris
qui viuente patre suum obtinēt feudum
Et de diuersis causis circa feudum con-
tingentibus.fo.ccliij

De N

Non euocatione ciuium de Jure Ciuili ad
quodcunq; Jus alienum.fo.cxcij
Nemo hanc in vxorem ducere debet quam
defloruit.ccvij.
Non faciendis foueis ac lignis non excidē-
dis per censualem.fo.ccx.
Negligentia indicij banniti per comitem ꝛ
De actorem.fo.ccxij
Non compulsoria bene possessionati ad fi
deiussoriam cautionem.fo.ccxiij.
Neglecta reuocatione sententie.fo.ccxiiij.
Nuncijs cum appellante ad Regem mittē
dis quales esse debent et quomodo pro-
uidendi.fo.ccxv
Non sententiando reo nisi iure cōuincatur
Folio.ccxvij
Non auferenda alicui possessione nisi Jure
victus fuerit. Fo.CC.xviij
Non responsione in foro alieno.fo.ccxix.
Non motione relicte pregnantis de bonis

viri defuncti. fo.ccxxx
Noua plantatione ville et de vacatione hereditatis.fo.ccxxxvij.
Noua consuetudine absq; cōmuni ꝓuincialium assensu non per iudicem imponenda.fo.ccxxxix
Nuncijs cum reprobata sentētia mittēdis Et de ipsorum prouisione.focclix

De O

Occisore cautionato aliquem in eadem fideiussoria occidente.fo.C.lxxxij.
Obiectione illibertatis et probatione libertatis.fo.clxxxix
Origine Juris municipalis et Saxonie fo.
Ortilegijs ciuitatis Mallis i Maydemburg querendis.fo.cxcv (cxciiij
Ordine iudicij et processu eiꝰ.foccxj.
Opizone procuratore.fo.ccxj
Officio prolocutoris et quō nemo mutus cogitur procurare causam.fo.ccxj.
Officio iudicis.fo.ccxij
Occupatione rerum.fo.ccxlij.
Occisione Ciuis.fo.ccxlij
Occupatione alterius aree.fo.ccxliij
Occupatione rerum.fo.ccxliij
Obseruatione ferie sexte.fo.ccxlv
Officio et fidelitate per fendalē suo domino seruandis.fo.ccxlvj
Obsequio Imperij.fo.ccxlvj
Ostensione feudi et qui possit aduocare.fo.ccxlvij

De P

Prologus i ius Maydēburgēse.fo.clxxvj.
Penesticis et eorum excessibus puniendis fo.C.lxxvij.
Paruis aut iniustis mensuris.fo.clxxvij
Pernoctato vulnere.fo.clxxviij.
Pueris hereditātibus et ex hereditatis.fo.
Probatione concordie iudicialiter facte.fo.clxxix (clxxix
Prima querela duoꝝ ꝯtendentiū.fo.clxxx
Possessore bonorum hereditariorum ad iudicium delato.fo.clxxxij
Preuigno nouerce succedente in bona p̄ris demortui.fo.clxxxiij
Pueris mortui fideiussoris fo.C.lxxxviij
Puero duodecim annorum q̄ possit sibi tutorem eligere et pro se in iudicio respondere.fo.C.lxxxix
Publicatione et infiscatione bonorum occasione debiti.fo.cxc.
Proscriptione alicuius occasione non cōparitione in iudicio pro homicidio. Et de extensione fideiussioñ.fo.cxcj
Petitione prolocutoris.fo.cxcj
Probatione incolatus.fo.cxcij
Pueris non dum annos discretioñ habentibus et tutore carentibus.fo.cxcij
Pena sculteti nolentis alicui iustitiam ministrate nec querelas audire volentis.fo.
Pena occasione concordie post querelam inite.fo.cxciij (cxcij
Pallatia per quem modum ab Imperatore Otthone in Schartania fuerit cōstituta fo.cxcvj
Pretio dando in iudicio Pallatie pro sn̄ia diffinitiua.fo.cxcvj
Pallatia quō conuenire debet.fo.cxcvj.
Prologus in scd̄m librum Juris Maydēburgeñ.seu Saxonici prouincialis.folio cxcvij
Pueris natura viciatis et defectū paciētibꝰ folio.cxcix
Promissis et accomodatis.fo.cc.
Pueris filiorum et filiaꝝ hereditatē ꝓ p̄re ⁊ matre recipientibus.focciij.
Proscriptione bonorum mobilium et immobilium.fo.ccv
Posthumo heredante.fo.ccvj
Puero ante vel post debitū tempus in matrimonio nato.fo.ccvij.
Priuatis iure suo.fo.ccvij
Proscriptis quō ꝓprium et feudū amittāt
Proprio ministerialium et legitimatione puerorum.fo.ccvij (fo.ccvij.
Probatione quattuor progenitoꝝ per illū qui vult inire duellum.fo.ccix
Pena vnius delicti fo.ccx.
Pignoratione hominis censualis.fo.ccx
Pena eiꝰ q̄ tp̄e debito cēsum soluē neglexerit et quō exigendus sit census.fo.ccx
Probatione solutioñ census.foccx.
Procuratore p iudicē p̄mo petēti dādo.fo.
Petēte sibi iustitiā ministrari qualis esse debet.fo.ccxj (ccxj
Pena nō ꝓseq̄ntis cām suā.fo.ccxj
Pena fideiussoris qui non potest statuere principale.fo.ccxij
Proscriptis.fo.ccxij
Proscripto in ꝓscriptione ad Judicium deducto.fo.ccxij.

Proscriptione alicuius per iudicē electum seu infeudatum.fo.ccxiij
Pena contumacis.fo.ccxiiij
Probatōe legal' impediñti p fideiussorē.fo.
Pena iudici et satisfactione reo per. ccxiiij actorem soluenda.fo.ccxiiij
Proscripti dep̄hēsione ⁊ ei⁹ iudicio.fo.ccxv
Penis cuiusuis maleficij quibus malefactores singl̄i puniāt ⁊ de iudicio Sculteti
Pena violatoris.fo.ccxvij (ccxvj
Pena p̄coni ꝓ negligētia ifligēda. fo.ccxvij
Probatione pro bonis nō facienda donec iure diffinitū fuerit.fo.ccxviij
Puniēdis his apud quos falsa moneta inuenitur.foiccxix
Penis horum qui in alioꝝ aquis piscātur pratra falcāt et ligna incidunt vel limites mouent,fo.ccxix
Pena illius qui seruū alteri⁹ ꝑcutit vl' rapit aut spoliat.fo.ccxx
Pena iudicē ꝯcernente quō ip̄am extrahat ⁊ de bonis q̄ duo sil' sibi vēdicāt et de hereditate.fo.ccxxj.
Pena per illum soluenda qui animal dānū tacite inferēs alicui seruauerit.fo.ccxxiiij.
Puero annis discretionis carente aliquod maleficium cōmittente,fo.ccxxv
Pace veteri et antiq̄ quā. R. M. ꝯfirmauit ꝑ quā nobis Catholicis salutis exordia et fidei monimēta cōferuntur sine q̄ pace
De nullus in hoc ergastulo et in altera vita potest assequi pacem quam naturaliter omnes affectamus.fo.ccxxv
Pregnātib⁹ ⁊ fatuis nō puniēdis.fo.ccxxvij
Pace p̄ncipū et castroꝝ ⁊ de violatoribus pacis ⁊ de armis bell.cis repetēdis.folio
Processu Juris ciuilis p̄cipue vbi (ccxxvij duo actores ꝓ vna re ꝯtendūt.fo.ccxxviij
Proscriptiōe ⁊ de ꝓscriptis ⁊ de testimonio
Proscriptis et de his qui eos fo.ccxxviij hospicio reciplunt.fo.ccxxix
Pena iudicē concernente.fo.ccxxx
Proprietate diuersitate cōditiōe et ꝑuitute hoim ⁊ vñ ipla p̄mo euenerīt.fo.ccxxxj
Pena tpali quā Rex Cōstātinus dedit btō Siluestro.fo.ccxxxiiij
Penis p̄ncipū q̄ post intimationē ad curiā Impatoris venire neglexerīt.fo.ccxxxiiij.
Pena ducali.fo.ccxxxiiij.
Possessionibus tutandis. Et de eo q̄ patrē suum occidit.fo.ccxxxvij
Pēa euocāt' aliquē ex foro ꝓp̄o.fo.ccxxxviij
Promissione facta corā Cōsulib⁹.fo.ccxlij.
Pace dei. fo.ccxliij
Procuratōe ⁊ mltiplici iure feudali. cclvj.
Pena ac emenda vasallorum et principum erga Regem.fo.cclix

De Q

Quando sacerdos cum sorore debꝫ diuidere suppellectilia.Folio.C.lxxix
Que et q̄lia ad hereditatē ꝑtinēt.fo.clxxx.
Querela nō alio ideomate deponēda. clxxx
Querela ex voluntate Judicis et consensu partium per medium arbitrorum concordata āpli⁹ iudicialr nō repetēda.folio
Querelis duorum se mutuo vulne- (clxxxj rantium quorum vnus moritur alter superstes manet.fo.clxxxij
Querela sup furē captū ī recēti crimīe. et ꝓ spolio contra raptorem.fo.clxxxv
Querelis in factis manifestis et probatiōe earum.fo.cxc
Querimonia ꝓ debito post mortuā manū
Querimonia mulieris super suum (fo.cxc. tutorem ꝑ iudicium tutanda.fo.ccviij.
Querela puellarum et mulierum iudicialr
De fienda per tutores et de iuramento per se ipsas prestando.fo.ccviij.
Querimonia contra odardum et Golothā facta.fo.ccxj
Querela contra absentem et de cittatione ꝯ violatorem pacis fienda.fo.ccxij
Quattuor legalib⁹ impedimētis.fo.ccxiiij
Querelis dieb⁹ feriatis indicādis.fo.ccxv
Querelis et nō ꝓcurationib⁹ mulierū ⁊ q̄re nulla eaꝝ poterit esse ꝓlocutrix. fo.ccxxv.
Quid homo possit Ecclesijs legare vel resignare.fo.ccxl
Qui violat statuta Ciuitatis.fo.ccxl
Qui pontē suū nō emēdauerit.fo.ccxliiij
Qui verandū se ꝓducere ꝓmisit.fo.ccxliiij
Qui alium proscribi fecerit.fo.ccxliiij
Quō nō ꝑuiat vasall⁹ dño suo.fo.ccxlvj.
Qui testis esse poterit ⁊ de inuestitura feudi vasalli.fo.ccl
Quomodo vasall⁹ penas euadat erga dominum. fo.ccliiij.

De R

Re possessa per annum et diem iudicialiter Folio.C.lxxix
Repetitione penarum per iudicem. Folio.
Repetendo et probādo debito (C.lxxviij.
De post mortuam manum. fo.cxciij
Reprobatione sententiarum per Sueuos Et q̄ ius Sueuicum a Saxonico non differt.Fo.CC.iij.

Relicta que et qualia arma bellica dare tenetur propinquioribus mariti sui. Folio
Reo excipiente se ab instanria actoris. fo. ccxiij CC.iiij.
Reo per non diligentiam in causa succumbente. fo. cc.xiiij.
Reprobatione sentētie p Saxonē. fo. cc.xvj
Recompensa singulorum membrorū mutilatorum. fo. ccxvij
Recompensa membrorum fo. ccxviij
Rebus in flumine per aliquem repertis. fo
Redditibus quando aliquis eorum sit deseruitus tam in decimis q̄z negotio tutorie seu feudi et de homine censuali. fo. CC.xxiij (ccxx
Rebus impigneratis et de vni⁹ in alterius possessionem transeuntibus. fo ccxxiiij.
De
Rebus per venditorem et dantem iterum repetendis. fo. ccxxvij.
Rebus per seruum alicuius perlusis impigneratis aut quouis modo alienatis. fo.
Repulsa alicuius a testimonio. Folio. ccxxx. (ccxxvij
Recompensa et emēda vniuersali cuiuslibz status ordinis et conditions. fo. ccxxxij
Recompensatiōe omnium animalium domesticorum. fo. ccxxxij
Reprobata sententia vbi debeat terminari et quando. fo. cclix

De S

Scabino i iudicio improperato et male tractato. Fo. C.lxxix
Salutatione seu concittatione ad duellum Folio. C.lxxxv.
Suppellectili que ad mulieres pertineat Folio. clxxxvij.
Sententia et interlocutione. fo. clxxxviij
Seruo bona domini sui pludente seu alienante. fo. clxxxix
Salario deseruito per dominum seruo suo eodem die soluendo fo. clxxxix
De
Satisdatione facienda. fo. cxc
Successione dupliciū puerorum alicuius viri. Folio. cxcj
Scabini vituperatione et dilatione sentētie Folio. cxcj.
Spoliatore conciuium. fo. cxciij
Sinodo spirituali ter in anno celebranda. et de his qui eidē dn̄t interesse. fo. cxcviij.
Septem etatibus mundi. et septem scutis bellicis. fo. cxcviij
Successione filiorum legittimoꝝ in bonis aui sui fo. cxcix
Sacerdote ⁊ clerico duplicem in successione diuisionem percipiente scilicet Suppellectilem cum sorore. et hēreditatem cum fratre. fo. cc
Sueuo arma bellica vltra septimā consanguineitatis lineam recipiente. fo cciij
Salutato ad duellum a vulnerato. fo. ccviij.
Successione legittimorum et illegittimoꝝ ac etiā probatione ingenuitatis. fo. ccix
Sententia q̄ prius diffiniri deberet. fo. ccxij
Solutione debiti eodem
Spretione satisfactionis: fo. ccxiiij
Spacio tpis infra qd̄ Sentētia iusta a rege debet reportari fo. ccxvj
Solutione thelonei tā aque q̄z pōtis p diuersos. et q̄ debent esse liberi et de ꝯductu. Folio. ccxix
Successione post sententiatum fo. ccxx
Successiōe post eū qui sibi cōsciuit mortē. Folio. ccxx
Subtrahēte annonā et de viatore depascēte annonam. fo. ccxxj
De
Seruis et dominis fo. ccxxj
Successione in morticinia absq̄z relicta herede. fo. ccxxxvij
Seruo qnem dn̄s suus faciat liberū q̄le ius obtineat factus liber fo. ccxxxvij.
Si in campo occisus aut lesus inueniaur. folio. ccxxxviij.
Successione relicte absq̄z prole in bona mariti: fo. ccxxxix
Si quis egredit̄ de terra ⁊ relinquat possessiones. foccxl
Statutis ciuitatis. fo. ccxl.
Si quis alium furē appellauerit et male arguerit. fo. ccxlj
Si q̄d hō corā iudice fatetur fo. ccxlij
Si Rex pergat Romam qui secum procedere debeant. fo. ccxlvj
Si vasallus negauerit bona que tenet a domino. fo. ccxlviij
Subita infendatione et de sequela. fo. cclv

De T

Tribus exceptionibus quib⁹ pater eximit filiū criminaliter inculpatum Fo. clxix
Testimonio pro hereditate vel debito persoluto per septem veltres viros faciendo.
De
Tutore pueroꝝ q̄s eē debeat et de rōe p eundē tutoeē reddēda. fo. clxxxiiij. Et infra fo. lxxxvij. (fo. clxxxiij
Tribus ducibus Imperij Romani electoribus quomodo cittari debeant ad Pallatiam. Folio. cxcvij

Regestrum

De testimonio ꝓprietatum aliarũq; rerum. Item de testimonio preconis et diffinitiõe proprij. Folio. CC.
De tripeici Saxonum iure. ⁊ quomodo iustam Saxo possit reprobare sentẽtiã. Fo. CCiiij.
De tutoris officio et successione post mortem pueri Folio. CC. v
De thezauro suffosso et alijs mineralib⁹ i terra repertis. folio. ccvij.
De tutore mulierib⁹ dando ꝑ iudicẽ. fo. cc. viij.
De tempore quo alquis debet ꝓ se fideiussores ponere. folio. cc. xj
De taciturnitate in iudicio seruãda. fo. cc. xij.
De testimonio contra iudicẽ fiendo. fo. cc. xviij.
De testimonio per septem testes probando. folio. cc. xviij
De tempore renouãde monete. fo. cc. xix
De tempore censuail per dominum fuudi ab agro ãmouendo intimando ⁊ econuerso. fo. cc. xxiiij
De tempore non portãdorum armorum ⁊ punitione contrauenientium. fo. cc. xxvj.
De tribus articulis in Conuentu iudicandis. Folio. CC. xxxix
De testimonio producendo. fo. ccxlij.
De tali qui legittimaz vxorem dux erit ⁊ alterã legittimam al's habuerit. fo. cc. xliij
De testificatione. fo. cc. xliij
De tutore dato. fo. ccxliij.
De terminis annorum et de iterata receptione feudi. fo. cc. l.
Tria sunt que poterit dominus probare ꝯtra vasallum. fo. cc. liij
De triplici et speciali infeudatione. fo. cc. lx.
De termino et cessatione feudi. fo. cc. lxij.

De V

De vulnerato multis vulneribus. et de euasiõe coadiutorum. fo. C. lxxviij
De volente visitare limina sanctorum seu nundinas et impedito. fo. C. lxxix
De violatione concordie. et non impletione satisfactionis. fo. C. lxxx.
De vulnerante aliquem in facto recenti cũ clamore capto et ad indiciũ deducto. fo. C. lxxxj
De vulneris monomachalis et non monomachalis iudicio. fo. C. lxxxj
De vulnerati querela quomodo per prolocutorem fieri debeat. fo. C. lxxxv
De vulneribus flaueis et fuscis baculo et fustibus illatis. fo. C. lxxxviij
De viro occiso pro quo pneris superstitibus actio prohibetur. fo. C. lxxxviij
De vite prouisionibus mulieribus ꝑ neminẽ infringendis etiam diuortio interueniẽte. folio. cciiij
De viris et pueris religionẽ intrantib⁹. fo. ccv
De viro et vxore. qui non debent habere bona diuisa. Et q̃ vxor absq; consensu viri nihil potest alienare. fo. ccvj.
De viro sue vxori in natura inequali quomodo ipse sit tutor eius et iuris eiusdẽ. Et q̃ vxor absq; consensu mariti nihil potest vendere aut dare. fo. ccviij
De vtili et inutili propositione iudicialiter per se vel suum procuratorem ꝓponẽda. folio ccxj.
De vno aduocato quem plures per iudicem sibi dari petunt. fo. ccxiij
De vincendo violatore etiam in absentia Iudicis et proscribendo. fo. ccxiij.
De violatore pacis tpe feriato. fo. ccxv
De vasallo cui edificia in feudo cedũt. fo. ccxviij
De viro vel muliere plures cõiuges suceessiue habente. fo. ccxviij
De vendicatione bonorum nõ per agnationẽ sed promissionem. fo. ccxx
De villis que locate sunt iuxta aq̃s. fo. ccxxiij
De violatore pacis ad iudicium cittato. folio ccxxv.
De varijs fideiussoribus et penis eorum inde emergentibus. fo. ccxxviij
De vendicatione alicuius rei iniusta. fo. ccxxxij.
De villa forensi. et de Castris nociuis reformãdis et non edificãdis absq; licentia iudicis prouincialis. fo. CC. xxxv
De viro cui mortua est vxor absq; prole. folio. CC. xxxix
De viro cui moritur mulier relicta prole Folio CC. xxxix.
De venditione. fo. CC. xliiij
De violentia. fo. ccxliiij.
De vno feudo collato multis fratribus. fo. clj
De vasallo qui plures habet dominos cui primum suum prestare tenetur obsequium. Folio. ccliij
De vasalli debito et de spolio vasalli ꝑ dominũ facto. Folio. CC. lxij

Finis Regestri in duos libros Iuri Maijdẽburgeñ pariter ⁊ prouincialis Saxonici. ac tertij libri Iuris Feudalis

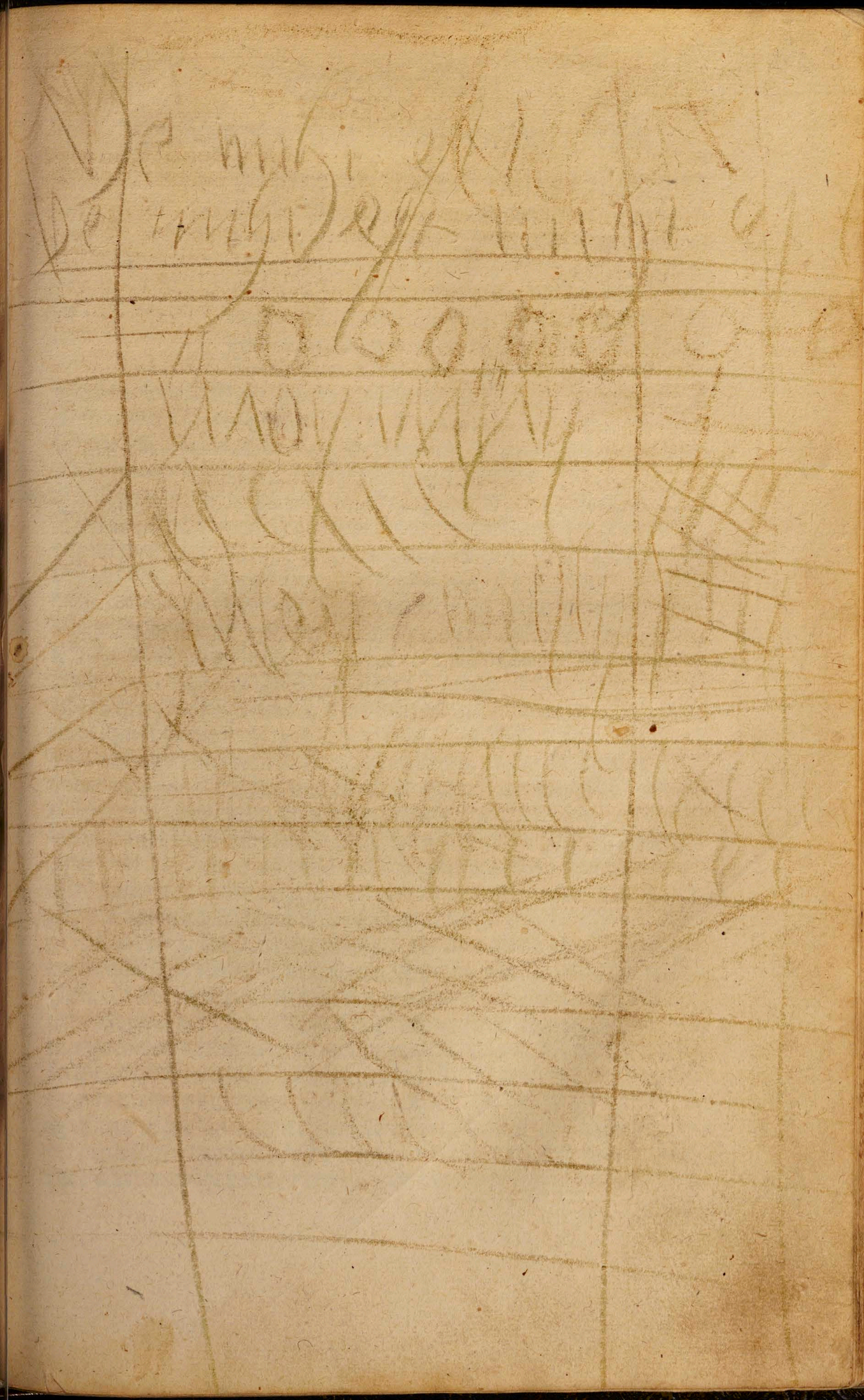

Prologus in ius Maijdemburgense.

In nomine pr̄is et filij et spūssancti Amen. Hoc opus locatum est supra firmum fundamentum. de quo dt Apostolus. Fundamētuz nemo aliud ponere potest: preter id: quod positū est: quod ē Christus. vbi em̄ Christus fundamentum nō est: ibi nullius boni opis potest superesse edificium. Ad inuocationē g̃ summe et indiuidue Trinitatis: exemplum laudabile me cōpellit: et ratio violenta. Quia quod a maioribus factum esse dinoscitur: id a minoribus q̃z obseruari debeat. Mos quippe retinēdus est fidelissime vetustatis. Licz em̄ non exemplis: sed legibus ē iudicādum Verumtamē: exemplum aliq̃s pōt sequi: maxime vbi recte factuz aliquod intuetur ad ꝓbandum. Sed ꝙ in quolibet principio a gl̄ia Trinitatis debeat auxilium peti: sola ratio sufficere pōt. Cuiuslibz em̄ rei potentissima pars est principium Et ex ijs-que inordinate inchoata sunt. nō potest aliquid ordinate agi. Per se patet: qual'r bn̄ ⁊ laudabil'r: oīa geruntur: si p̄ncipium fuerit decēs ⁊ amabile deo Nam vix bono peraguntur exitu: que malo inchoata sunt initio. Quibus omnibus luceclari⁹ apparet: qui finis laudabilis: a bono dependet p̄ncipio: et tanq̃z suo maiori subiacet. In quo quidē principio cautius est agendum. Cum em̄ inceptio omnium ē g̃uissima: ne is. qui se putat stare: in foribus delinquat Ad causam causarum vt ꝓ auxilio recurrat: necesse est Ipsa nanq̃z bn̄dicta Trinitas est: ī cuius nomine et cōsilio: omnis actus ꝓgreditur Sic em̄ ad omnipotentis dei presidium debemus oculos erigere: vt non in armis scientie vel eloquētie iaculis confidamus: s̄ omnem spem: ⁊ omne ꝓpositum erigamus ad ꝓuidentiā Trinitatis Ipsa em̄ laborātib⁹ aurē apperit et inclinat: ꝓpter qd̄ nos sermo ꝓpheticus exhortatur Apprehendite disciplinā et sapientiam: ne qn̄ irascatur dn̄s: et ne pereatis de via iusta. Felix exhortatio: dulce cōsilium. Qui em̄ apprehendit Christum (vt verꝫ fatear) apprehendit summum bonum Ipse em̄ est: sapiētia: iustitia: veritas: fortitudo: sanctitas. Et qui ignorat sapiētiā ⁊ scripturas Christum ignorare (scripture testimonio) ꝑhibetur Christus etem̄ dei virtus est et sapiētia. Ignorātia āt scripturaꝝ: ignorantia ē Christi: iuxta Apl'm apprehēdite siquidē sapientiā que insipientiā ꝓcul pellit. Egressus em̄ vnius: alterius operatur ingressum. cum renunciatur improbitas: nascitur virtus et cum eijcitur suꝑbia: adest humilitas. Et iteꝝ qui sapientiā nō apprehēdit: improperabitur ei a dn̄o. Et ideo sacerdotio nō fungetur

Non exemplis, sed legibus est iudicandum.

Bono peragantur exitu.

Apprehendite disciplinā.

Egressus vnius alterius operatur ingressum.

et in tenebris ignorātie latitans: mentis oculis excecatus: iustitiā inuenire nō poterit: sine qua etsi ceterarum virtutum. ī ipo fulgeāt radij: ꝓ nihilo tñ reputātur. Ipsa em̄ iustitia est: que inter ceteras virtutes perfectissima dicitur: que iura omnibus distribuit. et ea ꝺ causa iustitia appellatur. Illius omnes obediñt iudicio. Hec ē em̄ illa virtus laudabilis: que diffinitione nobili difinitur. Justitia est constans et perpetua voluntas. ius suum cuilibet distribuēs: que concupiscētie conatus. sua virtute cōprimit: ac desideria refrenat. Cum igitur subiectum libri presentis nullum sit aliud ponere: p̄ter Jus et Justitiā. Felix liber: cui tā nobile famulatur sb̄iectum Felix ille vir. inter cuius verba liber iste: sicut mirrhe fasciculus poterit cōmorari. Merito ergo: qui opus tantum aggreditur. vt librum signatum septē Sigillis apperiat Summe Trinitatis auxiliñ expetet et imploret. Ego siquidem illud scriptum attendens. Q nemo altiorem locum in scholis quibusuis teneat: nisi cui laboris assiduitas: ⁊ studioꝝ ꝓlixitas suffragatur Quāuis inter ceteros lectores minimum me reputās. ⁊ ignorantie mee tenebras nō ignorās excusare me deberē. Et cum ꝓpheta dicēte. a. a. a: dñe deus. Ecce nescio loqui: quia puer ego sum. quoniam altus ē puteus sciētie: sapiētie et non ē cum quo hauriā quēadmodum mulier chananea locuta ē: cum de dei omnipotentis filio qui aquā viuā distribuit et largitur. Tamen confisus de misericordia eius: opus pñs aggrediar: spem gerens firmissimā. quod de fonte gratiaꝝ suaꝝ ad siccitatē meam riuulum deriuando: de pane sue ꝯsolationis: ne in via deficiā. buccellam mihi porriget. Sed ne ꝓlixitas: que frequenter parit fastidium sermonē protrahat in immensum breuibus iā orationē meā absoluā. Non in armis sciētie: vl' eloquētie iaculis cōfisus: ꝫ oēm spem omne ꝓpositum referēs. ad omnipotentis dei legis cōsilium que lex est omnium naturaliter salus. fundo principium sup lapidē angularem. qui est Christus Jhesus. alpha et o. p̄ncipium et finis.

De electione: iuramento: officio: ⁊ autoritate Scabinorum et Consulum

Cesar Otto Ruffus fundauit tēplum in Maijdemburg. ⁊ dedit Ciuibus municipale Jus ꝫm eoꝝ arbitrium: et ꝫm consilium senioꝝ. Extunc arbitrati sunt. ꝙ eligerēt Scabinos et Cōsules. Scabinos ad diuturnum tempus: et Consules ad vnum annum. qui tunc iurauerunt et uunc iurant ānis singulis dum eliguntur Jus ac ꝓfectum: et honorē Ciuitatis custodire: et

agere quanto cauti⁹ et melius sciāt aut possunt: cum ꝯsilio ⁊ iuuamine senioꝝ: et h̄ nō dimittēdo rōe amoris: molestie: ire vl' muneꝝ sicut eos iuuet de⁹ et sancti ei⁹ Cōsules exponunt suuꝫ ꝯuētum ꝑm suum placitum ac voluntatē: cum senioꝝ ꝯsensu Cōsules etiā hn̄t ptātem iudicādi sup̄ quālibet vacuā mēsurā: et pondera iniusta ac choretos iniustos. et cuiuslibet cibi et pot⁹ mercimonia. Et q̄cunq̄ h̄ violauerit demeretur tres Sclauonicas marcas q̄ faciunt. xxxvj solidos. Quādo Cōsules suum ꝯuentū exponunt: extunc. q̄cq̄d ibi statutum fuerit: aut ꝯpromissum: in isto: qd̄ iuri diuino nō ꝯdicit. firmum et inuiolabil'r dꝫ obꝑuari. Et q̄cunq̄ violauerit. h̄ Cōsules hn̄t agere et iudicare. Et q̄cunq̄ ad cōuētum venire neglexerit: cū signum datur p̄ cāpanā. demeretur sex denarios. Sin āt conuētus sibi ꝓnunciatus fuerit. demeretur quinq̄ solidos.

De Penesticis. et eorum excessibus puniendis

Qui penestici vocantur. si in aliq̄ demerētur. Uel si ī aliq̄ deliquerint ꝯ statuta ciuitatis. aut Cōsulū decreta violauerint si in h̄ ꝯuicti fuerint. demerētur cutē cum crinibus. aut tres solidos. et h̄ arbitrio Cōsulum ꝯmittitur: qd̄ hoꝝ recipe voluerint ¶ Qñ v̄o penesticus Cōsulum. aut Ciuitatis statutum infregerit ī cōi foro. ita q̄ cutē cum crine demeretur. et cuꝫ pecunia h̄ redimet h̄ manet sine iure. et nō pōt a mō aliquod foꝝ comestibilium absq̄ ciuitatis: aut Cōsulum ꝯsensu exercere. ¶ Et si alij homines: q̄ comercium seu fraternitatē hn̄t in foro comestibilium ꝯ hmōi decreta Consulum seu Ciuitatis excesserint: sp̄ hos oportꝫ emēdā dare ꝑm Jus et edictum ciuitatis. et nō pn̄t vlteri⁹ aliq̄ comestibilia vendē nec cōmunitatē hr̄e seu acquirere absq̄ ꝯsensu Cōsulū et ciuitatis:

De paruis aut iniustis mensuris

Si metrete. aut alie mēsure parue. seu iniuste fuerint ⁊ īiuste pēse. h̄ Cōsules bñ agere pn̄t. ꝑm honorē Ciuitatis. aut cum xxxvj. solidis emēdare. Jus em̄ Cōsulum ē. ciuitati sic ꝓuidere. q̄ singule emptiōes: et ī iure mechanici. ⁊ paup̄ pplus valeāt sufficere ac sustinere. q̄ ipsi nō efficiātur p̄iuri

De iudicio bānito magno ter ī āno celebrando.

Ille sup̄mus Judex. qui in Maÿdēburg iudicio p̄sidet. h̄ est Castellanus. qui. sedet tria iudicia prouincialia iudicare in anno. vnum iudicium ī die sc̄te Agathe. scd̄m ī die sanctoꝝ Joānis et Pauli. tertium: ī octā beati Martini Si v̄o ceciderit aut euenerit. aliq̄t hoꝝ iudicioꝝ ad diē celebrē: aut feriatuꝫ. extc̄ āmisit

Rota iuramenti scabinoꝝ

Consulū ptās iudicandi. De q̄ s̄ fo. xlvj.

Pena 36 solidi

Inobediens cū venire neglexerit pena demer

Penestici dicuntur Penenditores

Pena eorū si modū excesserint.

Spe. Sax. Jure Municipio Art 44. et 19.

De q̄ s̄ fo. xlvij c. vlti. ⁊ fo. xcv. Itē fo. cv.

De q̄ s̄ fo. xcvj De iudicijs q̄ter ī anno celebrandis.

suum iudicium. Et si Scultet⁹: aut sol⁹ Castellan⁹ ad iudicium nō
venerit: q̄ Scultet⁹ Castellano p̄mā sentētiā dz inuenire. Et si scul
tetus nō veneritad Castellanū. extc̄. x. talēta demeretur. nisi legale
impedimētuz ip̄m impediuerit: qd̄ ꝓbare poterit. vt ius dictauerit
¶ Quicq̄d ī criminali cā factum seu ꝯmissum fuerit. q̄tuordecī die
bus añ suum Judicium. h̄ Castellan⁹ dz iudicare et nemo alius

De iudicio Castellani seu Burg̃bij et Sculteti

Tuprum et obsidia irruētiā domicilioꝝ iudicat Castellanus
seu Burgrabi⁹: et nll'us alter Sz si Castellan⁹ p̄ns eē ñ po
terit. extc̄ Ciues eligunt vnum iudicē loto Castellani. ꝓ ex-
cessu manifesto Pena ad sex ebdomadas solui dz Emēda post penā
ad. xxiiij. dies. Recōpēsa dz solui ad xij. ebdomadas. ¶ Castellani
pena et recōpēsa: que acq̄sita fuerit ī iudicio bānito. dz solui ꝑ. vj.
ebdomadas. Pena Castellani: stꝛ tria talēta. pena Sculteti octo so
lidi. ¶ Qñ Castellan⁹ surgit et iudicabit. tc̄ iudiciuz suū expirauit
ꝛ statim iudiciuz Sculteti dispōit. a ꝓximo die ad duas septiānas

De q̄s fo. xlv

De legalib⁹ iudicijs Sculteti ter ī anno fiendis

Cultet⁹ etiā hz tria iudicia legalia ī āno: vnñ in die crastino
Epiphāie dñi: scd̄m tertia feria post ꝯductum pasce. tertiuz
feria tertia post festum. S. Trinitatꝛ. post h̄ dispōit sua iudi
cia ꝯtinue ad duas ebdomadas. Si dies iudicial' euenerit ad diē ce-
lebrē. bñ p̄t vltra vnā diē. aut duos post diē celebrē iudiciuz dispo
nere. ¶ Judicium Sculteti. nemo p̄t iudicare: nisi Scultet⁹ solus
nec p̄co: nec su⁹ famul⁹. ¶ Quod si Scultet⁹ in domo nō fuerit: et
criminale nephas exortum fuerit. ciues statuāt vnum iudicē ꝓ cri-
mine manifesto Scultet⁹ etiā dz h̄re legalitatē seu bannum a dño
terre. et cum eo dz eē infeodat⁹. et veꝝ suum feodum eē dz. Insuꝑ
lib̄ esse dz: ꝛ legittime natus de terra

De iudicio vulneratoꝝ. clamore vulnera sua ꝓ-testantium. Et penis vulnerantium

Jhō vulnerat⁹ fuerit. et si clamorē ꝓclamauerit. et si cepit
hunc: q̄ ip̄m vulnerauerit et eum vsq̄ ad iudicium d̄duxerit
et si tc̄ ip̄m cum ijs q̄ clamorē suum audiuerint ꝓtestari po-
terit metseptim⁹. ꝓpior ē eum vincē: q̄ ille possit eum euadē. ꝓ vul
nere manum. ꝓ homicidio colluz. ¶ Si vuln⁹ ꝓfunditatē vnguis
et lōgitudinē mēbri habuerit. et si acq̄rit hō duelluz ꝓ vno vulnē.
et si victor fugerit. victo dabit ꝓ vulnere mañ. ꝓ homicidio collñ
¶ Sz si q̄s ꝑ fideiussoriā: obligat aliquē ꝓ adiutorio ex ꝑte homi-

Pro vulnere manū pro homicidio collu.
Estimo vulneꝝ
Evictio

cidij statuere. et eundē nō repñtat. Extunc fideiussor tenetur actori seu querulanti dare plenā recōpensam: hoc ē. xiiij. talenta. et iudici emendā. viij. solidoꝝ. istoꝝ nummoꝝ: qui in eodē iudicio et districtu sunt curreñ. cōmuniter et dantur

Accusatus de conflictu quō euadere debet

Si cōtingit criminale nephas. aut conflictus nocte vl' in die et si ꝓbus hō ꝓ eo accusetur ꝓpius ē euadere metseptimus. q̄ ille poterit sup eum ꝓtestari. quia in isto loco conflictus per neminem visus est.

De iudicio qualiter hospiti et domestico sit ministrandū. Et quō iudicari potest sine testibus.

Nec Castellano. nec Sculteto Scabinus nec Ciuis tenetur aliquā sententiā: extra veros dies iudiciales diffinire: nisi factum manifestum: aut vulnera mortalia: aut homicidia: aut furta seu alia criminalia fuerint. ¶ Castellanꝰ ⁊ Scultetꝰ bñ pñt omni die iudicare ꝓ debito: pro quo absq; testimonio agitur. Nisi ciuis agat ꝯ hospitē. vl' hospes supra ciuē ꝓ debito. cum testimonio de q̄ alter alteri fassus ē. h̄ bñ p̄t iudicari sine mora. Et si vni adiudicatur debituz hz soluē sequēti die qd̄ tenetur ¶ Sz hospitē oportet iuramēto ꝓbare. q̄ sit alienigena. et ita remōte domicilium habeat: q̄ vna die ad iudicium venire nō possit. Ille d̄r esse hospes q̄ vltra. xij. miliaria extra iudiciuū suū domiciliuz hz. Et si aliq̄s alienigena datur ꝑ manū ī moduz pignori. iudex tenetur eū dare ad obseruādum. tādiu: q̄usq; se d̄bito expurget iuridice aut illd̄ ꝑsoluat.

De pernoctato vulnere

Quod si vir vulneratꝰ fuerit: et eodē die iudiciuz nō q̄siuerit ⁊ sua q̄rimōia secū ꝑnoctauerit. et q̄ inculpatur tunc ꝯparuit. euadet eum metseptimꝰ. Sz si tribꝰ iudicijs nō ꝯparet: q̄rto iudicio ꝓscribitur. Ita tñ si iuste eum cittauerit: et sup ip̄m conquestus fuerit.

De iudicio violentie et stupri

Stuprum et obsidium et irruentiā domicilioꝝ Burgrabius iudicat: et nemo alter. Si aliq̄s irruit sup alteriꝰ domiciliuz tpe nocturno aut diurno temeraria violētia: nulla p̄cedēte q̄rimonia. et si in manuali facto deprehēsus fuerit. cum clamore. et si clamorē cum auditoribꝰ metseptimꝰ suoꝝ vicinoꝝ h̄ oñdēdo ꝓbare poterit. ꝟm iuris exigentiā. malefactor collum demeretur. Si āt manifestum factum nō fuerit. extunc ꝓpior ē euadē metseptimus

Supra folio. xlv. et fo. xciij De articlis ꝑ Capitaneos iudicandis

ꝫ aliquo testimonio vinci possit. **De vulnerato multis vulneribus. et de euasione coadiutorum.**

Supra fo. xrj c Itē si pluries

q Vicunqꝫ vulneratꝰ fuerit. si clamore ꝓclamauerit. et ad iudicium puenerit. de q̄cunqꝫ q̄rulatur qui pñs fuerit. etsi habuerit hoſt: q̄ clamorē ſuum audierint: ⁊ q̄t vulnera habuerit. tot hoies p̄t inculpare. Si āt hij homines ꝯparuerint. duellum in ipſis acq̄rere p̄t Si āt plures iudicialiter infeſtauerint: ꝫ vulnera habuerit. alij oēs euadēt ſuo iure. quilibet metſeptimus: vel q̄uis ſua ſola manu ꝓ adiutorio rōe homicidij. vel vulnerꝫ duellarꝫ: vel mettertius ad hoc ſi pro eo cum teſtibus fuerit impulſatus

De iudicio rei obligate.

o Bligat aliq̄s mercimonia: aut alia bona mobilia. ꝓ debito exp̄te iudicij. et ille ꝓnunciat tribus iudicijs. vt ē Juris: et q̄rto iudicio ſup eo dominium receperit ac appropriatuꝫ ſibi fuerit. et cognoſcētie dñi dederit cora iudice et Scabinis. Et ſi iſte impoſtexꝫ ad repetēdum ſua bona puenerit. poſſidens. propior eſt ſuum pign⁹ ſeruare. cū Scabinis ac iudice. ꝫ ille q̄ caret poſſeſſiōe ¶ Nullus etiā hoſpes ab alio aduena: et ecōtra: indiget pign⁹ recipere ꝓ debito recognito. Si āt ipm receperit. extunc ipm acq̄rere ⁊ pſeq̄ put alter vir iuridice oportebit. niſi aliter fuiſſet inter eos ordinatum verbotenus in contractu. **De dotalitio feminaꝫ et prouiſione earum poſt mortem mariti**

Cū manbus suis dederit ingoī iā in poſſeſſiōe dūj temanē dñe

Dcq̄ ſō. xrir. et fo. xlij

Si vir oues habuerit,

f Jalīq̄s ducit vxorē. et ſi vir de hac luce ꝺceſſerit. vxor nihil hꝫ in ſuis bonis niſi derit ſibi ꝓ dotalitio. aut vite ꝓuiſionē ꝓ eius vita in iudicio bānito ¶ Nulla mulier p̄t vite prouiſionem: nec dotalitium hereditarie obſeruare. et cum de hac luce deceſſerit: ad heredes reuertitur ſui mariti ¶ Quādo āt maritꝰ nihil dederit mulieri in ſuis bonis. In poſſeſſiōe bonoꝫ ſui mariti dꝫ pmanere. ⁊ pueri ſibi neceſſaria miniſtrabunt. quouſq̄ in viduālitate ⁊ ſine marito pmanere voluerit ¶ Si vir oues habuerit has mulier recipiet ad ſuppellectilē. et ſi pueri vellēt dotalitium mulieri infringere: ſuare p̄t teſtimonio virorꝫ ac mulierꝫ metſeptima: q̄ tē pñtes fuerint. ¶ Sꝫ ſeruitium p̄cium et rōnabile debitum debeāt ſolui de bonis mortui viri pre dotalitio. et ꝺ ſi mulier fuerit dotata pecuniis in paratis. Si āt dotata fuerit in hereditate ꝓpria. tunc ſuuꝫ dotalitium pre aliis debitis iure valeat obtinere. Etiā quiuis vir hns māſionē infra ius municipale. ille ſue cōtorali dare p̄t ꝓ dotalitio ſuā ꝓpriā hereditatē. quā in poſſe habeat alienādi: et etiam in alijs

Reservitium p̄cium ſolvere debēt tenet.

Dotalicia lōa dꝫ p̄ciby debēt

Juris Magdemburgensis

bonis suis mobilibus inquātum voluerit

De pueris hereditantibus et exhereditatis

I vir pueros habuerit: aut mulier. q̄cunq; ex ijs exhereditati fuerint. Si moritur vir. hij pueri: q̄ in hereditate patris sunt: recipiunt bona: et nō hij q̄ exhereditati sunt. Sz hereditatē vendere nō p̄nt: absq; cohereduz ꝺsensu. Hij pueri q̄ ī ptāte p̄ris mortis tpe fuerint. si ex ijs vn⁹ moritur: istius partem diuidāt inter se equaliter: tam exhereditati: q̄z etiam domestici.

De infiscatione possessionum.

Uādo alicui sua possessio publicata seu ifiscata fuerit: iuste ac iudicialr q̄tiēs exit vel intrat: totiēs penā iudici dēmētur Ita si publicatio super ipsum rite ac iuste sit acq̄sita.

De re possessa per annum et diem iudicialiter

Uicq̄d vir ꝺderit. sb iudicio bānito: r si possessor b̄ possedebit pacifice et q̄ete absq; arrestatiōe et ꝺdictiōe aliq̄: āno et die. b̄ ꝓpius et melⁱ obtinere p̄t cum iudice et Scabinis. q̄z aliq̄s ab ipso possit exbrugare seu alienare

De re possessa per annū et diem iudicialiter.

Uod si Judex et Scabini mortui fuerint. qꝺ tñ bñ cum alijs fidedignis ad minⁱ duob⁹ Scabinis: r q̄ttuor vir ꝓbitate ꝓbatis testimonio ꝓbet: et sic bona donata sibi obtinebit

De legationib⁹ seu donis in lecto egritudinis.

Emo masculus: nec vlla mulier p̄nt in loco egritudinis de bonis suis alicui vltra tres solidos dare. absq; heredum cōsensu seu voluntate: nec mulier sine consensu mariti

De hereditate fratre r sorore carēte

Uod si hereditas in fratrib⁹ et sororib⁹ defectum habuerit: extunc oēs hij q̄ se in linea eq̄li cōsanguineitatis oñdere poterint ī hereditate succedunt equaliter. siue sint masculi siue femine. ex paterna et materna consanguineitate

Dñ sacerdos cū sorore dz diuidere suppellectilia

Ui āt in possessione māserit. et si bñ sacerdos fuerit. tñ suppellectilia recipit et b̄ si nulla puella ibi fuerit. Si āt puella fuerit et etiā sacerdos. suppellectilia tc̄ inter se diuidunt eq̄li foza

De dono iudicialiter facto

Uicq̄d masculⁱ dat ī iudicio bānito corā iudice r Scabinis ibi

recipiēs dat vnū solidū ꝓ doni r̄cognitōe: quē r̄cipiunt scabini ꝓ se

De debito necessario iure acquisito. et debitore

q Uicunq; aliquē corā iudicio ꝓ debito impulsauerit. Si debitum coacto iure ꝯsecut⁹ fuerit. oportz eadē die soluere. ⁊ iudex ī eo suā penā acq̄siuit ¶ Si āt q̄rimōia fc̄ta fuerit sup aliquē ꝓ d̄bito de q̄ fatetur: soluē tenetur infra duas ebdomadas. Et si tpe statuto debitor nō soluerit. extc̄ iudex in eo suā penā acquisiuit. Nihilominꝰ soluē mādat ad octo dies. Deinde ad tres dies: tādē die seq̄nti q̄tiēs tc̄ mādatū debitor adimplere neglexerit: totiens penā suā ī eo iudex acq̄siuit. ¶ Si āt Judici ⁊ creditori d̄bitū soluē ꝯtēserit. extc̄ fiscatur sua possessio. ꝑ h̄ q̄z ꝯpellitur. ꝙ d̄bituz creditori et pena iudici ꝑsoluatur. ¶ Si ēt possessiōe caruerit. extc̄ banno ꝯpellitur. p̄t q̄z bñ ꝯp̄hēdi vbicunq; visus fuerit ꝓ d̄bito ⁊ pena. et q̄cunq; ip̄m vltra h̄ tenuerit pena iudici demeretur.

De volēte visitare limina sanctoꝝ seu nūdinas ⁊ impedito

s Ꝑ aliq̄s ad limina sc̄toꝝ: aut ad nūdinas extra ꝓuinciā: aut extra limites et termios ire voluerit. et si ip̄m aliq̄s ꝓ d̄bito voluerit impedire. h̄ fieri nō dz: oportz tñ ius suum corā iudice suo recipere: et si vni testimonium adiudicatum fuerit. hoc est inducere testes. Tunc inducias trinas per duas ebdomadas obtinebit: aut ad Judicium proximum quodcunq; hoꝝ duoꝝ elegerit

De Scabino ī iuditio īpropato ⁊ male tractato

De q̄ s̄ fo. xxxij

q Uicunq; Scabinum in scamno seu sede Judiciali improperauerit: aut turpibus verbis obruerit Scabinus lucratur suam emendā triginta solidos. et Judex suā penā videlicet octo solidos acquirit. Obruitur autem Scabinus. postq̄z sua sententia diffinita sit. et cōsensus alioꝝ Scabinoꝝ preterierit extunc omnes emendas acquirunt. et iudex penas. et quot emēde fuerint totidem et pene iudici acquiruntur

De probatione cōcordie iudicialiter facte.

q Uando concordia: aut diuturni fremitus inter discordañ. coram iudicio ordinati fuerint: homo ꝓtestari potest. cum Judice et Scabinis. qd̄ si Scabini mortui fuerint. tunc protestatur cum hominib⁹ fidedignis: qui eiusmodi iudicio affuerint. ¶ Quicquid Scabini protestantur et confirmant: hoc et Judex cum ipsis debet protestari simul et confirmare. Sed vbicunq; cō-

cordia facta et ordinata fuerit. extra iudicium. hoc facilius potest ꝓ testari seu probare vir cum sex testibus solus septimus: qui interfuerunt et viderunt concordiā esse factam.

De violatione concordie. ⁊ non impletione satisfactionis.

v Bi autē concordia ⁊ fremitus diuturnus coram iudicio cōfirmati fuerint. et si ipsam violat aduersa pars. et vincetur vt ius dictauerit cū Judice et Scabinis. ꝓ vulnere manuꝫ: pro homicidio collum. ¶ Si autem contigerit. ꝙ alter eam infregerit. hunc emendare cum recōpensa oportet. pro vulnere nouem talenta. pro homicidio decem et octo talenta. nisi se possit excusare. ꝟm iuris edictum

De tribus exceptionibus quibus pr̄ eximit filium criminaliter inculpatū

e T vir quiuis filium suum ter potest eximere: quem habet ī potestate corā iudicio. pro quolibet crimine capitali. tacto sacramēto metseptimus ꝟm ius municipale. ¶ Si autem pater cum filio simul in eodem crimine coram iudicio inculpati fuerint: extunc pater filium eximere non potest. nisi prius ab eodem crimine se expurgabit

De famulo mercedem suam repetēte a domino

f Amulus potest mercedem suam. quā promeruit: quinqꝫ solidis probare: tacto sacramento mettertius ita tamen: si dominus voluerit consentire. Si autem dn̄s velit ꝓbare tacto sacramento mettertius: ꝙ sibi soluit. tunc propior est euadere: ꝙ̄ famulus obtinere. ¶ Si autem famulus suam mercedē sup̄ suum dominum obtinuerit coram iudicio: ꝓ eo dominus nullam penā iudici demeretur. Sꝫ famulo eandē mercedem: eadem die soluere tenetur indilate.

De aliquo pro vino. ⁊ alio potu inculpato

s I alter alterꝝ ꝓ vino vl' alio potu inculpare voluerit: euadet vt ꝓ alio d̄bito: ī q̊ nullū dominiū on̄dē poterit aut ꝓtestari

De dato dono viro vl' mlʳeri corā iudicio bānito

d Onum quod viro: vel femine coram iudicio bānito datum fuerit: in eo mlʳ cum sua ꝑte siue dono. ꝓ suo arbitrio facere p̄t absqꝫ omni cōtradictione. q̄cquid ei placet Idē p̄t facere

vir cum parte sui doni quicquid deliberauit. velut et mulier.
¶ Si moritur femina absq; herede. ita q̄ nullum heredē a marito suo ꝑcepit. ip̄a hēdat sua successoria seu sua ꝓspera fortuna acq̄sita sup̄ suuz ꝓximum nālem successorē: siue sit masculꝰ siue femina: q̄ sibi sit parī ꝯditiōis. Idē faciet vir illi: q̄ sibi paris fuerit ꝯditiōnis
¶ Insup̄ oē auꝝ et argētum nō formatum: et oīs siligo: et carnes cum cereuisia: et vino: et panis: q̄ vl' qd̄ aut q̄ntum post tricesimuz ꝑmāsit: vl' ꝑmāserunt. totum cedit heredibꝰ viri: et nō mulerī. exceptis pulmētarijs. de q̄bꝰ mlr̄ recipit mediā ꝑtē: ⁊ heredes viri reliquā mediā tollūt ꝑtē

Que: ⁊ q̄lia ad hereditatē ꝑtinēt

i Sta sunt q̄ ad hereditatē spectāt. oīe auꝝ et argētum non forātum: oī a vasa argētea: et tela: q̄ nō incisa: aut formata fuerit aut muliebria vestimēta. et Sartagines: q̄ a loco nō mouētur: et dolia et vasa distillatoria. et oīa caldaria. excepto caldari magno: ī q̄ liquefit cera. qd̄ spectat ad suppellectilē. ¶ Oīe ꝓprium. qd̄ locādo possessum ē: et omnia arma: et oēs gladij: ⁊ etī oēs olle eree et morsee. et cinguli bracales: et auuli viri. hec p̄dicta spectāt ad hēditatē Itē mēse et lauatoria. oēs ciste cū planis coopimētis: et sedilia spectāt ad hereditatē. Itē pelues cupree: ⁊ ciste farine. et ciste ānonaꝝ. porci: q̄ ī curijs siue in domibꝰ nutriuntur etiā spectāt ad hereditatē. Itē oēs porci impinguati spectāt ad pulmētaria vbi pulmētaria dantur. et oīs expēsa domestica: q̄ in ꝑtāte viri ē tp̄e mortī. et oēs vacue cuppe. puluinaria r̄cipit mariti vxor ⁊ ñ sua cognata ꝓxima

De p̄ma q̄rela duoꝝ ꝯtēdētiū

v Vlnerat vnꝰ alteꝝ vitā suā defendēdo sup̄ viā publicā. q̄ ille ip̄m ꝑcutit aut vulnerat. et si clamore ꝓclamauerit: ⁊ inuasor ꝯparet violēter seu ꝓterue. et ꝯq̄ritur iudici. et ille nō p̄t: nec audet pre imbecillitate sui corpis tc̄ ꝯparere. Sz imposteꝝ eodē die ꝯpareat. et ꝯq̄ratur iudici et scabinis Ostēdatq; sua vulnera et ꝓtestatur. ꝑ hos: q̄ suum clamorē audier̄t. q̄ initium ꝯtentionis sui aduersarij fuerit: et nō suum: et q̄ ipse se defenderit. d̄fendēdo vitā suā Ip̄e acq̄rit q̄rimoniā p̄mā. ꝫ si ꝑnoctabit. h̄ fieri ñ p̄t

De q̄ s̄ fo. xvij.

De querela non alio idiomate deponenda

q Vod si duo se vnlnerāt mutuo. ī iure municipali q̄ ābo ꝓcesserunt ex stirpe Slauonica. et tñ Slaui nō sunt: ꝯpareatq; vnꝰ ⁊ cōq̄ratur ī Slauonico idiomate. alteꝝ nō oportet sibi r̄ndē si placet. nisi conqueratur in eo idiomate quod sibi innatum est per ius municipale

Juris Maydemburgensis

De ꝗrela et volũtate Judicis et cõsensu partiũ per mediũ arbitrorꝫ cõcordata ãpliꝰ iudicialiter non repetenda.

q Quod si duorꝫ virorꝫ ꝗrimonie delate fuerint ĩ iudicio bãnito coꝛã iudice de voluntate quoqꝫ iudicis et cõsensu et partiuꝫ arbitrio vtrarunqꝫ efficiatur. qꝫ inter ipsas ꝯcordia extra iudicium debeat terminari. nec vltra causa ipa iudicialiter ẽ pagenda Seqꝫ arbitri ad hoc electi de causa intromittãt cõcordãdi absqꝫ iudicio et ꝗrimonia amplius iudicialiter nõ repetẽda cum consensu iudicis. Et si alter ex eis suã querimoniã impostꝫ vellet renouare. hanc causam coꝛã iudicio. extunc suus aduersarius sibi rñdere nõ tenebitur coꝛã iudicio si ꝓtestari poterit. cum Judice et Scabinis: qꝫ causa absqꝫ iudicio debeat terminari.

De duobꝰ eqliter mutuo vulneratis quorꝫ vnꝰ coꝛam Judice: alter coꝛam Scabinis ꝗrelam deponit qs eorꝫ debeat esse actoꝛ

q Quod si se duo vulnerauerint equaliter: ex qbus vnꝰ vadat ad Judicẽ in domum suã: et ꝗrimoniã faciat. alter veniet ad quattuoꝛ Bancos seu Scabinos. et conqueratur cum clamoꝛe Scabinis: et iudicio astãtibus et vulnera ostẽdat: et mittet ꝓ iudice. et ꝯqueratur Ipse ꝓmã querimoniã obtinebit. si testes habuerit a Scabinis: aut astãtibus iudicio. Qꝛ inter ꝗttuoꝛ bãcos querimoniam fecerit

De duobꝰ conquerentibꝰ ꝓo vulneribꝰ. quid eorꝫ aliquis demeretur

e Si duo se mutuo vulnerauerint equaliter. et querulantur equaliter. qcunqꝫ ex eis in alterꝫ duellum acqsierit. tunc eiꝰ aduersarius manum demeretur. Ita tñ: qꝫ si vulnꝰ monomachale fuerit. sic qꝫ alter ex eis anteqꝫ duellum acqsituꝫ fuerit moritur. aduersarius collum demeretur

De vulnerante aliquem in facto recẽti cũ clamoꝛe capto: et ad iudiciũ deducto

ſ Si aliquis detinet hunc qui ipsum vulnerauit in facto recẽti et ipm cum clamoꝛe ad iudicium deduxit. qꝫ sic ꝗruletur cum ꝓlocutoꝛe dñe iudex. ego cũ ꝗrela ꝓpono sup istũ viꝫ: qꝫ ipe

venit intra municipalia: vel in strata Regia: et in me pacē violauit et me spoliauit in meo corpore: ⁊ in meis bonis: meq; vulnerauit: dum pacē in me ꝓfregit. Tunc vidi ego ipm ꝓpria in psona et ꝓclamaui in eum cum clamore: et ipsum captiuum huc ad iudicium deduxi. et volo ipsum vincere per eos: qui clamorē meum audierunt Et cum meo testimonio vo: vt ius mihi diffinierit. et in sentētia requiro: quō hoc ꝓbare ꝛebeā et valeā. Jta vt ꝓficiā in iure meo. Et tunc satisdationē aduersarⁱ rectā petat ꝓ hac querimonia: ⁊ dicat se ꝛe facto innocentē. ¶ Jlle ār: qui ipm captiuum in facto manifesto ꝛetinuerit facilⁱ eum vincere ꝑt cum testimonio q̄q ipe captiuus cum testimonio eum euadere possit. Si vt iuris ē ꝓbauerit testimonio. Jlle soluet collum. si ē homicidium: vel manum: si ē vulnⁱ monomachale ex quo ad iudicium ipm cum manifesto facto ꝛeduxerit ¶ Pro teste ꝑt q̄uis vir alteri astare: qui i suo iure nō possit argui Excepto patre: fratre: famulo: et filio: necnō mercenario. Etiā vllo precio cōuenti in aliq̄bus causis nō valēt ꝛestari: q; eiⁱci iure pñt.

De duobus: quorum vnus gladio: alter cultello mutuo se vulnerant

q Quod si se duo mutuo vulnerauerunt. vnus cultello: ⁊ alter gladio. Et si vulnera vtriusq; fuerint monomachalia. Jlle cum gladio soluet manum. Jlle cum cultello soluet collum Quia cultellus furtiuā infert mortē: et hoc si ambo in recēti actiōe cum clamore ad iudicium fuerint ꝛeducti.

De vulneris monomachalis et non monomachalis iudicio

e Tiam si alter alterū vulnerat. ⁊ cā sua ꝓnoctauerit: sibi ꝛebz indici ad iudicium proximum. Q; si vir vulneratus fuerit: vulnus vero nō fuerit monomachale Sicq; cōparuerit ⁊ cō questus fuerit. sibi indici ꝛebet ad iudicium primum. Si āt vulnⁱ monomachale fuerit. tunc in continenti sibi Judex iudicium facere debet: pro facto manifesto

De duobus mutuo vulneratis: quis eorū cōtra alterum acquirit duellum.

ſ Si duo se vulnerauerint: et ambo coram iudicio cōparent et querimonias proponunt: qui primam querimoniam p̄cellentem protestari poterit apud suum aduersarium duellum aq̄rit. si ipm iusto mō salutauerit. sicq; vulnⁱ monomachale fuerit

¶ Si autē ad diē duellum dilatum fuerit. et si alter pugilē ꝯuenerit super alterꝝ. et si ꝓtestari poterit: quia pugil sit mercenarius. extunc iure sibi a duello cedere possit.

De occisore cautionato: aliquem in eadē fideiussoria occidente.

Si vulnerat vnꝰ alterum. Cautionēq; fideiussoriā vsq; ad iudicium fecerit. Judex quoq; ipsis pacē indixerit Si autem ipm postea occiderit. et fideiussores posuerit eadē pro causa Sic ipse ꝓpior ē euadere metseptimꝰ de homicidio: q̄ ꝯ ipm aliq̄s ꝓtestari et ꝓbare possit. ¶ Si āt corā iudicio cōparuerit: et si in iudicio bannito manu pax ꝓmissa fuerit corā Judice: et Scabinis. ꝓ primo vulnere. Ipsum vero postea occiderit. hoc meliꝰ p̄t sup eum ꝓtestari: q̄ ipse euadere possit.

De querelis duoꝝ se mutuo vulnerantiū quoꝝ vnus moritur: alter superstes manet

Si se duo vulnerauerunt pariter. et ambo corā iudicio cōpareant: et querulose: ꝓponāt querimonie autem vsq; ad iudicium dilate fuerint. ¶ Tandē is qui primo querulatus fuerit moriatur ab ijs vulneribus: mortuus ad iudicium portetur. et alter vulneratus etiā ꝯparuerit et vnus de mortui agnatis loq̄tur sup vulneratum. cum testimonio sine duello: quia ipse suum affinē occiderit: et ꝓ eo petat iudicium. extunc si ipse reus petat satisdationem de iure. vt ostendat innocētiā cum suo testimonio euadēdo homicidium. Si hoc vt iuris est ꝓtestatus fuerit ꝓpior ē euadere: q̄ ille sup eum ꝓtestari possit homicidiū metseptimꝰ: alꝰ q̄ ꝓtestari ⁊ vinci possit. Si āt aliquis agnatus ipsius mortui duellare salutauerit. ipm tunc ꝓ collo suo rn̄dere oportz. Si autē euadere voluerit cum testibus. Extunc testimonium sic debet ꝓcedere. q̄ initium cōtentionis illius mortui fuisset: et nō suum. Et si suos testes in cōtinenti hr̄e nō poterit: inducias et terminum trium q̄ndenaꝝ acq̄ret. Ex ijs sibi eligat vnā quindenā quācunq; voluerit. in q̄ faciliꝰ pōt euadē homicidiuz metseptimꝰ: q̄ ille cū testimōio ipm vincē possit

De damnis cauendis in venditione equi

Si mas equum vēdit: ꝓmittere debet in eo equo: q̄ stabilis non fuerit. Ita: q̄ a loco tempore se offerente discedere voluerit. Item q̄ apparens videre non sit cecus. Item q̄ nō sit arrestatus

Non obseruat?

De impetitione et arrestatione equi.

S I vo aliqs arrestat equum: asserēs: q aliqs sibi eum sbtraxerit. aut sbtract⁹ fuerit: vl spoliat⁹. ad h se trahē dz vt iurē. videlicet ad suū vēditorē quē noīare dz. ⁊ iurare tenetur tacto sacramēto: q ad verz se trahat vēditorē Et qcunqz noīauerit ibi eum seq oportet. Nō āt ipm inseq dz vltra mare aqlonis. Et tc ibi qn se reuocat ad vēditorē fideiussoriā cautionē faciat. vt satisfaciat iudici p pena. Et p expēsis: qs aduersari⁹ su⁹ expēdit. diēqz nominare dz. qn ibidē puenire pt. Si āt dixerit. q ī foro cōi et libero: equum ipm emerit. extc suā pecuniā. quā p eodē dederat: integralr āmittit. ⁊ hoc si non habuerit hospitē qui mercipotum bndixit.

De fure dieij et noctis

S I fur clara dieij luce deprehensus fuerit: q bone fame sit: et furtum nō plus qz tres solidos valeat. cutē cuz crine demeretur. Sed si furtum vltra tres solidos valeat: reus ē patibulo. de hijs denarijs tres solidi medium fertonē dnt pōderare. Si āt fur tpe noctis deprehēsus fuerit cū sex denarijs: reus ē patibulo siue suspendio.

Tres solidi sex grossos valent.

De possessore bonorum hereditariorum ad iudicium delato

C Onqueritur vir sup alterz p bonis: q va sua hereditas sit. et q ille teneat cum iniuria ⁊ sua va sit successio a pre suo: vl ab alio suo agnato: aut a suo pdecessore Et si ille ꝯparet sup quē qrela pposita fuerit. et dt se hre bonoz illoz defensorē. eo q bona possederit pacifice ⁊ qete āno ⁊ die: ꝯdictiōe qlibz nō obstāte et ē iuste ac rite meum pdium cēsuasse Ipm oportz suum defensorē noīare. Si āt sibi defect⁹ fuerit ī defensore. actor ꝯseruat suā legalē pprietatē ī eisdē bonis. qr quis hō ꝯseruat suā innatā hēditatē facilius: qz alter emptā pprietatē aut obligatā: aut pdium cēsuale: cuz impossibile ē aliquē de naturali portione defraudari

De hnte bona cēsualia in bonis Spiritualibus

S I hō habuerit cēsualia et bona a quodam Monasterio aut alio domino. et si dominus aut abbas sibi nō fatetur: aut cōuentus. hic vir pt h metseptim⁹ ptestari suoz pheredum quoz quilibet iurabit singulariter: q iustum ⁊ successorium suum sit predium censuale. Et si dns: aut abbas. hoz septem testimonio stare noluerit: aut fateri noluerit Extunc quiuis ipsoz met septim⁹

suorum coheredum bona sua obtinebit

De testimonio ꝓ hereditate vel debito ꝑsoluto per septem vel tres viros faciendo.

Si debet vir ꝓducete testimonium super ꝓprium alteri⁹ met septimus: aut metterti⁹ hoc facere debet cum possessiōatis hominib⁹: qui in suo iure argui nō pñt Et qui iudicio astare solent et qui domicilia hñt in iudicio supradicto ¶ Si āt vir debz ꝑ soluta debita ꝓtestari sup ꝓprietatem alteri⁹. etiam dñt esse possessionati homines domicilia hñtes. Si hoc in iudicio non viderunt: nec in iudicio fuerit confirmatum. In nullis em̄ causis precio ꝯuēti seu empti valeāt contestari: qꝛ eijci iure pñt. ¶ Silr. si aliq̄s debet ꝑsoluta debita ꝓbare ꝓtestādo pure ꝓ debito hoc facere debet cuz talibus hominibus: qui in suo iure non possint argui

De priuigno nouerce succedente in bona patris de mortui

Si vir ducit viduā q̄ vnum filium: aut plures pueros habet et ipse nulla bona habuerit nec ipsa. Et si vir vnum etiam filium habuerit cum prima vxore sua. fortuna tandē arridēte per suos labores bona habuerint. et ꝓprietatē siue hereditatē emerint: aut sup bona mobilia: siue mercimonia posuerint. Imposteꝝ autē vir moritur et vxor. Extunc filius viri ꝓpior est hereditatē recipere. q̄z pueri femine: aut pueri sororis sue: vl' nepotes seu neptes ex filia sua. Ita tñ si filius patris sit paris conditionis patri. ꝓxima cognata vxoris recipit suppellectilia de iure.

De bonis: que extraneis a viro aliquando assignantur. pri⁹ vero mulieri et poeris iudicialiter fuerint attributa

Si vir aliq̄s dederit pueris suis aliqua bona sua: et sue vxori in iudicio bānito circa vitā suā ⁊ bonā rōnem. ⁊ si sibi pueri paris cōditionis fuerint. et si desup firma pax firmata fuerit Imposteꝝ āt alteri in eisdē bonis aliquid dederit aut heres fuerit. aut non. Ille cui prima donatio sit data. bñ cōtradicere pōt de iure. Ita tñ si testimonium iudicis desup habuerit et Scabinoꝝ. quādo sibi primum donum donatum sit. absq̄z cōtradictione illius: q̄ ad h̄ successor fuerit. infra annum et diē. Extunc contradicere nō potest. Si illi desuper testes habuerint

De muliere qne et qualia bona a viro suo poterit habere: etiã contra voluntatẽ heredũ viri.

Si vir vxori sue sua edificia dederit: que super bona cẽsualia edificata sunt coram dño ꝓprietatis: et corã suis vicinis tpe sue vite: et inducit eam in possessionẽ. Et si discedit ab hac luce sine prole: siqꝫ heres suus super bona sua eadẽ voluerit loqui post mortẽ viri: nihil in eis poterit obtinẽ: si mlr ꝓtestata fuerit: ꝙ sibi datum fuerit. ¶ Si autẽ fundus: seu apparatꝰ: et edificia viri ꝓprium fuerit: extunc heres mulieri infringere potest: nisi donatio in iudicio bannito fuerit confirmata. Quia nullus suum proprium dare potest: nisi in iudicio bannito: vel coram Judice et Scabinis nisi suus heres contradicat ¶ Si autẽ hereditaria: censualia bona fuerint: extunc sue vxori dare nõ potest absqꝫ heredum consensu: vel absqꝫ dñi ꝓprietatis consensu in cuius bonis sunt ¶ Si vo vir mercimonia: aut alia bona mobilia habuerit: que ex illis bonis: q̃ ex paterna successione ad eum deuoluta sunt: emerit: hec sue vxori dare nõ potest nisi in iudicio bannito coram Judice et Scabinis ¶ Si autem vir habuerit bona mobilia: aut mercimonia: que sibi ꝓprijs laboribꝰ aut ꝓspera fortuna accreuerunt cum sua vxore: illa potest dare in valitudine vite sue cuicunqꝫ placet: cuiuslibꝫ sine cõtradictione de Jure

De bonis: penis: et Judicio obnoxij cuiusuis Monasterij.

Vbi alicuius Monasterij obnoxius suã penã demeretur h̃ ẽ. xxx. solidi. Obnoxiꝰ bene potest sua bona resignare: ⁊ iterꝫ suscipere et dare cui placet. Contradictiõe qualibet non obstante: que ꝓprijs laboribus acquisiuit. ¶ Vbi autem obnoxius suo dño suum cẽsum ꝓtraxerit: ꝑ eo tria talẽta demeretur. Itẽ: q̃cquid obnoxius criminalis cause cõmiserit: pro eo nullius querat iudicium nisi dñi sui aduocati. ¶ Quãdo obnoxius moritur: extunc dño suo aduocato oportet dare denarios obnoxietatis et meliorem equum quẽ habet. Hoc idem oportet facere sacerdotẽ suo Archipresbitero dum moritur: tunc sibi oportet dare meliorem equum.

De filia dotata et ex hereditata alicuiꝰ mortui viri non habentis heredes. et de filio dicte filie qnomodo hereditat.

Iuris Maÿdemburgensis

s I moritur vir absq; herede: et nepotē ex filia habuerit. q̄ est exhēditata circa suā vitā Idē nepos maiori iure recipit bōa sui aui mortui: q̄ iudicium. et hoc si sibi est paris ꝯditionis Sed iudicium recipit. arma bellica si etiā filius duxerit vxorē tpe vite sui patris. et premoriatur patri indiuisus a sua hereditate. Extunc ip̄ius filij hereditatē sui aui recipiunt. equaliter cum suis patruis: et nō filij filiaꝝ. Si autē filiuz a se diuiserit. ꝓtunc filij filioꝝ in bonis sui aui equalem recipiunt portionē. Sz in hereditatibus auie recipiendis filie filiorum et filiaꝝ iuridice sunt equales

De abtestificatione manꝰ ꝓ falsitate ⁊ vulnere.

s I vnus alteri manum suā abtestari voluerit pro falso. hoc oportet ꝙ faciat metterti⁹ cum talib⁹ hoībus: q̄ ī suo iure argui nō p̄nt. ¶ Si āt h̄ voluerit facere ꝓ vulnere in facto manifesto. oportet ꝙ faciat. metseptimus ꝑ iustitiā pacis. Ita tn̄ si manifestum factum cum malefactore ad iudicium deductum fuerit

De tutore puerorum. quis esse debeat. ⁊ de ratione per eundē tutorē reddēda.

c Um moritur vir qui pueros habuerit. qui ad annos discretionis nōdum ꝑuenerunt. proximus agnatus debet ipsoꝝ esse tutor: quousq; ad annos pubertatis et discretionis peruenerint Et rationē de anno ad annum de bonis pupillorum facere debet vel tenetur. De q̄ s̄ fo. xxxiij

De iudicio apprehēsi in manifesto scelere p̄sertim v̄o stuprū ⁊ aliā violētiā ꝯmittētis

o Mnes q̄rimonie et testimonia: q̄ cum criminosis violētijs ac cum clamore ad iudicium in facto manifesto dep̄hensa et deducta fuerint. virum metseptimum oportet ea protestari circa ius pacis. Exceptis vulneribus q̄ monomachalia nō fuerint. ¶ Manifestum āt factum ibi esse d̄r. vbi vir captiuatur cum furto aut spolio manifesto ⁊ deprehēsus ducitur ad iudiciū cuz clamore Insup etiā manifestum factum ibi esse d̄r. vbi viro cultellus. sicca. gladius. aut alia arma in sua manu deprehēsa fuerint: cum quibus pacē infregit. aut si in fuga facti deprehēsus fuerit: et captiuus ad iudicium cum clamore ductus fuerit. hunc actor metseptimus vincere debet circa ius pacis. Et si factum manifestum cum viro ad iudicium deductum fuerit. sic ē stupꝝ. obsidium. irruētia domicilij: homicidiū. furtum. spoliū. tc̄ hō ꝓbare dz ꝓtestādo metseptimus Sup̄ fo. xxxiiij.

¶ Si vo vir de istis q̃ritur, vtpote de stupro. Extunc sua querimonia sic debet procedere. Dñe iudex ego cõqueror deo & vobis q̃ h̃ hõ venit intra municipalia et in me pacẽ violauit: et me stuprauit: et spoliauit in corpe rebus et honore mulebri: de q̃ sufficiens habeo testimonium, p eos q̃ meum clamorẽ audierunt. Et oñdere volo factum: vt de iure teneor aut debeo. Et req̃ro in sentẽtia diffinitiua: quõ ipm vincẽ debeã. vt mihi ꝓficiat i iure meo. Extunc ille petat satisdationẽ: si vult: quã sibi facere oportet, et dicat se de fcto esse innocentẽ. Tunc tutor mulieri inter roget i diffinitiua sentẽtia Si mulier violentiã melius poterit ꝓtestari: cum bis: q̃ clamorem suum audierunt: q̃ ille possit euadere cum ad iudicium sit deduct⁹ Tandẽ diffinitur iure: q̃ possit ipm possibil⁹ vincere cum ijs qui clamorẽ suum audierẽt: q̃ ille euadere possit. Et si h̃ ꝓtestabitur: vt iuris ẽ: aduersari⁹ collũ demerebitur. Idẽ vo iudicium: sup irruẽtiam domus iudicatur

De documento qualiter q̃rimonia sit formanda pro violentia in via

b Ic stat Cõradus, et q̃ritur sup Henricum deo: & vob dño nro Regi: aut duci: aut vob dñe Judex, ac toti vniuersitati Ciuitatis: diuitib⁹ ac paupibus q̃ ipe inter municipale vẽit ad locum talẽ: vbi Cõradus pace et q̃ete pfrui debuerat: et sibi obsidium fecit: in strata Regia: et Regia i pace: et i eo municipali pacẽ infregit: ac ipm vulnerauit ac destruxit: et spoliauit in corpore & in rebus suis. In eoq̃ talẽ strepitum pfecit: quẽ bñ ꝓbare pt. Et cuz ipse in eo pacẽ violauit strepitumq̃ in eo cõmisit, tunc ꝓpria in persona vidit ipm: et in pson ꝓpria ipm clamore ꝓclamauit Si hoc fatetur: stet: si ãt negabit: ipe eum vincere intẽdit: p bos q̃ suum clamorẽ audierẽt, ac testimonio. Et sic ipm captũ in manifesto facto deduxit ad iudicium. Sic in sentẽtia requirit: quomodo ipm vincere debeat: vt sibi proficuum sit in suo iure

De accusatiõe viri pro vulnere: aut alio crimine manifesto: ad iudiciũ cũ clamore deducti: quomodo procedendum sit contra eum.

f I vulneratus vir cum clamore: ad iudicium deduct⁹ fuerit i facto manifesto: et si ita imbecillis: aut debilis fuerit: q̃ p tutorẽ ipm q̃rulari oportz: et ꝓlocutorẽ p sentẽtiã petat Extunc tali mõ sua ꝓcedat q̃rimonia. Dñe iudex si me huic vulnerato dedistis ꝓ aduocato, extẽ in sentẽtia req̃ro. si ꝓpter iustitiã insidias

propter aliquem pati debeam: quam iure tueri debeam: aut susti-
nere: cum suam causam ꝓpter iuris exigẽtiã teneo. Cui diffinitur:
ꝙ non: deniq; sibi petat correctionẽ. Cum obtinuerit correctionẽ:
tunc petat colloquium ꝑ consilio. Cum v̄o habuerit colloquium:
tunc req̃rat: q̃liter inchoare debeat ꝑ sentẽtiã diffinitiuã vt sibi ꝓ-
ficiat in suo iure. Tandẽ diffinitur sibi cum clamore. tunc interro-
get sententialr: si req̃ri debeat de ore ad os a q̃ suã habeat lesionẽ:
tunc sibi diffinitur ꝙ debeat. Extc̃ emittuntur duo Scabini ⁊ cum
ip̃is preco: aut duo viri: q̃ iudicio astare ꝯsueuerunt: q̃ ab ipso solo
audiãt a q̃ recepit vel habuerit dãna: aut q̃s in eo pacꝫ federa ꝯfre-
git. extunc req̃ritur sentẽtialiter: et req̃ri debeat circa iuramẽtuꝫ p̃-
stitum: aut ius Ciuitatꝫ: ꝙ ab eo audierunt: tunc vn⁹ iterrogatur
ad dicẽdum: q̃d ab eo audier̃t audita rñsiua. Posthac in sentẽtia re
q̃ratur. si sibi ꝓfecerit. tunc sibi diffinitur ꝙ sic Etiã scd̃us et terti⁹
interrogetur. Extunc sibi diffintur ꝙ sibi ꝓfecerit Postea q̃relã in-
cipiat Dñe iudex placeat attẽte audire. Tunc h̄. n. ꝯq̃ritur sup̄ vnũ
N. et sup̄. J. ꝙ ip̃i venerunt intra municipale. et in eo pacẽ infrege-
runt: et ip̃m vulnerauerunt: aut suum affinẽ ꝓximñ trucidauer̃t: si
homicidium fuerit: et ip̃m spoliauerunt corpe et reb⁹. et ꝑ eo iudi-
cium petit. Extunc illi ter vocãtur. qñ vocati ꝑ clamorẽ ter fuerint
tunc ꝯq̃ritur vlteri⁹: et nominet malefactores vt p̃us q̃rulatuꝫ fuit
Idẽ faciet tertia vice. extunc inducie dãtur ꝑ noctẽ si tc̃ nõ ꝯparent
inscribãtur. Si ãt ꝯparẽt: duellum in eis acq̃ri potest.

De querela super furẽm captum in recenti crimine. et pro spolio contra raptorem.

Quando vir furẽ: aut spoliatorẽ ꝓtestari voluerit: q̃ cuꝫ ma
nifesto facto ad iudicium cum clamore deduct⁹ fuerit: q̃ con
queritur sic. Dñe iudex. ego conq̃ror deo et vob̄ sup̄ meum
furẽ: quẽ cum apparẽti furto captiuaui: ⁊ ligatum ad iudiciũ vsq;
ꝑduxi: ꝙ ip̃e venit intra meos q̃ttuor ãgulos: et sb̄traxit mihi mea
bona. sup̄ q̃ bonum habeo testimonium ab ijs q̃ clamorẽ meuꝫ au
diuerunt. et ip̃m vincere volo iure meo: ac meo testimonio: vt hic
mihi ius dictauerit. et req̃ro sentẽtialiter sciscitãdo: quõ ip̃m vincẽ
debeã iure: vt mihi ꝓficiat in iure meo. Et sic diffinitur: ꝙ metse-
ptimus: si furtñ pñs fuerit. Idẽ iudiciũ fiat ꝑ spolio ⁊ sup̄ raptorẽ

De vulnerati querela quomodo per ꝓlocutorem fieri debeat

Si vir alteri⁹ vbum loq̃ debet: ad qđ sentẽtijs Scabinoꝝ
v vel iureꝫpellitur in facto manifesto: dicat sic Dñe iudex me
decistis illi hoĩ ꝓlocutorem. Extunc req̃ro ĩ sentẽtia. Si ab
aliquo inimicicias: aut timorẽ habere debeã: q̃ verbum suum pro
iuris loquar exigẽtia: quãtum melι⁹ possum: aut valeo. Quando
sibi hoc diffinitum fuerit: tunc sibi diffiniat correctionẽ: q̃ si ipsum
in aliquo neglexerit: q̃ se corrigere poterit mecum: aut p me: aut p
alterꝫ aduocatum. Cum sibi ħ diffinitum fuerit. petat colloquium
si vult: et req̃rat ĩ sentẽtia: qñ q̃rela inchoari debeat: vt sibi ꝓficiat
in suo iure. Cum hoc sibi diffinitum fuerit: tẽ in sentẽtia interroget
si lesus interrogari debeat: q̃s in eo pacẽ infregit. Et si ita fuerit de
bilis: q̃ suum malefactorẽ nominare nõ possit. Cum igitur ħ diffi
nitum fuerit: et ipm iudex: aut duo scabini: aut duo viri. q̃ iudicio
astate solẽt videri unt. req̃rat in sentẽtia: si ipsi causa iustitie dicẽ de-
beant circa iuramẽtum ipoꝝ: et ius Ciuitatis: q̃ notoꝝium ipis de
ħ facto sit. Cum hoc sibi diffinitur ab vno: ad scđm: et tertium. Ex-
tunc req̃rat ĩ sentẽtia: si iã ꝓfecerit: cum sibi ħ diffinitum fuerit: et
pacꝫ violatoꝫ p clamorẽ cittatus fuerit: vt iuris ẽ. tẽ dicat sic Dñe
iudex. placeat audire verbum suum. Tunc cõq̃ritur vob sup hunc
N. q̃ ipm in strata liba infestauit: ac intra municipalia in eo pacem
infregit: ac ipm vulnerauit et violẽtiã in eo pegit: quã ꝓbãdo ostẽ
dere pt: q̃ ipm dꝛepedat⁹ ẽ coꝛpoꝛe et reb⁹: et tm recepit sibi: q̃ nõ
minus valeat: nisi bñ duelluꝫ mereatur. et sup eo a vob iustñ petit
iudicium. Extunc pacꝫ violatoꝫ ꝓclamatur ꝑmo: et scđo: ꝛ tertio p
nomẽ suum. N. et iteꝫ suã q̃rimoniã renouet in hunc moduꝫ. Dñe
iudex vob conq̃ritur sup vnum. N. q̃ ipe venit intra municipale in
strata Regia ĩ eo dei pacẽ infringẽdo: et ipm reb⁹: et coꝛpe sanitatis
depdatus est ac ipm vulnerauit: et in eo strepitum fecit: quẽ appa-
renter pt dꝛemonstrare: et ꝓ eo petit iudicium et sic tertia vice faciat
Tunc oñdet vuln⁹: et interroget in sentẽtia diffinitiua: si suuꝫ pacꝫ
violatoꝛẽ in aliquo loco inveneꝛit: si ipsum licite arrestare possit ex-
parte iudicij. Cum igitur hoc diffinitum fuerit. tẽ petat pacem que
sibi indici debet

De salutatione seu concittatione ad duellum.

Si monomachaꝫ suũ equalẽ salutare: seu alloq̃ voluerit:
q hunc iudicem petere opoꝛtebit: vt se intromittere possit de
vno pacꝫ sue violatoꝛe: quẽ videat in pñti. Cum hoc sibi per
sentẽtiã diffinitum fuerit. tunc etiã ĩ sentẽtia req̃rat: p quẽ modum
se de ipso intromittere debeat: vt sibi in suo iure ꝓficere possit,

tunc sibi de iure diffinitur curialiter. ꝑ orã vestimẽti: et cũ se de ipo intromittet. ꝓnunciet sibi cãz ꝓ q̃ se de ipo intromisit. qd̃ statim p̃t facere si vult: aut ꝓ eo hr̃e colloquium. tẽ ipm inculpare oportebit ꝙ pacem in eo infregit aut in strata Regia. q̃litercunqꝫ infregerit. eodẽ mõ q̃ruletur sup eum. Tunc ipm iterꝫ inculpet. ꝙ ipm depredatus ẽ: et eã vim in ipso fecerit. qd̃ bñ ꝓbare poterit ibidẽ: vulnꝰ aut vulnerꝫ cicatricẽ demõstret: si vulnꝰ sanatum fuerit. Tunc vltimus ꝯq̃ratur: ꝙ ipm spoliauit bonis: et de ipis sibi tãta recepit: ꝙ bñ duellum meretur. hec tria criminalia facta omnia sil' ꝯq̃rãtur De q̃cunqꝫ horꝫ trium: si de vno obliuiscatur aut tacuerit: extunc suum duellum ãmisit. Et loq̃tur vlteriꝰ. tunc ipm vidi solum: hoc ẽ ĩ ꝑsona ꝓpria: et ipm clamore proclamaui. Si fateri voluerit ego sum ꝯtẽtus: ⁊ si nõ fatebitur: ipm omni iure vincere volo. vt mihi vulgus iudicauerit: aut Scabini: si sub banno Regio fuerit: extẽ ille petat satisdationẽ: quã sibi facere debet. ¶ Tamẽ vir p̃t suam querimoniã meliorare añ satisdationẽ si voluerit: facta satisdatiõe ille suã exhibeat innocentiã. hoc est iuramentum: quod ipm iurare oportet: ⁊ iuramẽtum monomachale si ipm iurare incitauerit si ibi fuerit. hoc est. si ille iuramentum perficere poterit. pre imbecillitate sui corporis. Quiuis vir potest se a duello excusare. illi viro: q̃ sibi paris ꝯditionis nõ fuerit. Illi etiam: q̃ nobiliorꝫ nature fuerit Ille p̃esse nõ potest: q̃ deteriorꝫ nature fuerit: si ipm alloq̃tur. A duello etꝫ cedere potest: q̃ post meridiem allocutus fuerit: nisi añ meridiẽ fuisset inchoatum. Judex etiam debet habere clipeum et gladium illi: super quẽ allocutum fuerit. A duello etꝫ homo potest excipere suos affines: si vterqꝫ suus affinis et ĩ consanguineitatis linea coniuncti fuerint: ꝙ simul pugnare non poterint. Judex etiam. duos nuncios dare debet: cuilibet horum: qui pugnare debent. Qui videant: vt habeant attinentiam. ꝟm verã consuetudinem. Coriñ: et linea indumenta induere possunt et debent inq̃tum placet. Capite et pedibus: in anteriori parte denudati: et in manibus cirotecas habeant. vnum gladium nudum in manu: et alio actincti: aut duobꝰ hoc arbitrio eorum admittitur. et vnum clipeum rotundum ĩ sinistra manu. quod nõ aliud: q̃ꝫ ligneum: et corio superductuꝫ. preter vmbonem: seu manuum tectorium. quod põt esse ferreum vnã tunicam absqꝫ manicis super preparamenta Etiã iudex: vel preco cõmunis: dꝫ indicere sb̃ pena colli: ꝙ nemo eos ĩpediat circa duelluꝫ Cuilibet ipsorum iudex vnum virum dare debet: q̃ phalangã ferat qui ipsos in nihilo impedire debent: nisi vnus ceciderit ꝙ phalãgã

interponat: aut si vulnerat⁹ fuerit: aut si phalangã ꝛsiderat. hoc idem facere nisi voluntas iudicis fuerit non potest. Postꝙ circulo pax indicta fuerit: ambo debent circulum affectare: quẽ ipis Judex licentiare debet de iure. finalia fermenta de vaginis gladiorum ꝛponere ꝛbent: nisi a iudice licentiã habuerint: ambo ornati ꝛbent ire ante iudicem: et ambo iurare ꝛbẽt. vnus scilicz actor: ꝙ causa sit vera pro qua super ipsum querelam fecit: et respondẽs: ꝙ sit innocens: sic ipsos ꝛus adiuuet et suum duellum Sol etiam ipis diuidi ꝛbet per medium quãdo ꝑmo cõuenunt. Si vincetur ille sup quem cõqueritur: tunc iudicetur sentẽtia capitali. Si autẽ vicerit. dimittetur cum pena et emenda. Actor primo circulum intrabit: alter si diu tardauerit Judex debet ipsum per preconem vocare. in illa domo vbi se preparauerit: et duos Scabinos seu Juratos cuz ipso mittere ꝛbet: sic citari ꝛbet: primo scõo et tertio: et si ad tertiam citationem non venerit: tunc querulator surgat: ⁊ se ad duellum exibeat. et statim percutiet duos ictus: et tertium figat cõtra ventum: cum eo ipse suum aduersarium ꝛuicit tali causa: siue querela: pro qua ipsum fuerat allocutus Et iudex sibi iudicare ꝛbz. sic̃ per duellum aduersarius suus fuisset ꝙuictus ¶ Sic mortuus ꝺz cõuinci: si in furto: aut in rapina: aut in simili crimine occisus fuerit Si autem mortuus cum septem testibus ꝓtestari poterit. Extunc ad duellum se non potest exhibere cõtra ipsum Si autem ipm alter agnat⁹ mortui: q̃scunꝙ fuerit loco ipsius: ad duellũ se exhibuerit. hic extinguet omne testimonium: q̃a tunc ipsum absꝙ duello vincere non potest vt superius est expressum. Sic vincitur etiã et ille: q̃ ad duellum captiuatus: aut salutatus fuerit aut promittit: aut fi ꝛiussorie cautionem fecit: ꝙ ꝛbuit comparere: et non comparuit ad iustitiam responsiuam.

Articulus condemnatus. De q̃ s fo. clxxiij. arti. vſ.

De accusatione violatoris pacis cũ duello

¶ Vicunꝙ occisum: seu vulneratum virum captiuum ad iudicium deduxerit: et ipsum pacti violatorẽ accusauerit. per duellum: vel absꝙ duello: si nõ ꝓbauerit ꝑm iurꝫ exigẽtiã ipse desuper ipsum idem iudicium iudicari debeat. ꝙ super illum ꝓcedere debuerat ac si iudicio conuictus fuerit: et hꝰ ꝙ iustitiã pacis. ¶ Si vulneratus hunc alloquitur: q̃ ipsum vulnerauit per duellum: et si pre debilitate corporis duellum perficere non possit: et si tutorem non habuerit: qui pro eo pugnare velit: inducie sibi iudicari et ordinari debent: quousꝙ suum duellum perficere possit.

Juris Maydemburgensis

De iure priuatis periuris et infamibus

Ui vitam: aut manuz pecunia redemerit: quod demeruerit
q hic iure suo ꝑuetur seu infamis efficitur. Et si tempore vite vnius plura bona fuerint: ꝙz quod suo iuramento exactionaliter: als soluendo exactionem comprobasset, et si fatetur eadem bona esse sua: tunc periurus existit perdidit ꝙz ius suū ciuile ⁊ caret iure: propter quod infamis dicitur. Et q̄dcunqz periurus debeat ꝓtestari: hoc coram iudicio oportet fieri. Jta qꝫ sibi causa nominatur propter quam sit periurus. Et si fateatur: vel bona sub ipso valeāt promptari: als cognosci vel inueniri pro quibus patenter iurauit: extunc periurus est et ꝓiectus carensqz iure: et pdēs suū Jus ciuile

De fideiussione sceleratorum

Ui etiam fideiusserit vnum virum: ꝓ scelere ad statuēdum
q ipsum coram iudicio: et ipsum statuere non poterit, recompensam ipsum soluere oportet. et sibi in suo iure non oberit illi: qui fuerat fideiussor. et nemo ꝓscribi debet, nisi culpa ad collū siue ad manum sibi procedit

De suppellectili: que ad mulieres pertineāt

Jmulier suppellectilia ad que spectant oues: vascula et ca-
ſ pisteria: et omnia cibaria domestica: de quibus vir indiget ad vn⁹ anni reuolutionē que ī sua possessione inueniuntur: quorum cibariorum medietas ad mulierem pertinet. ¶ Cum viro vxor sua moritur, proxima sua cognata recipit suppellectilia: que debet pro viro suum stratum decorare. vt stetit cum vxor sua vixit cum lecto: cussinis lintiaminibus: culcitra ⁊ tectura Sedem etiam suam cum puluinari: quod singulis diebus desup iacuit. suā mēsaz cū mēsali et manutergio. Hec eadē cognata nlla ꝛcipit pulmētaria

De armis bellicis ad quem deuoluuntur per successionē. Jtē de tutore puerorum

Ulier ꝓ armis bellicis dare debet gladium mariti: ⁊ suum
m equū vl dextrarium meliorē sellatuz. et meliora arma: q̄ habuerit pro corpore vnius viri cum decessit in sua potestate: deinde dare debet puluinar bellicale: hoc est, lectum et duos cussinos: et duo lintiamina: et vnum mensale: et duas pelues: ⁊ vnum manutergium. Hec sunt vniuersalia arma bellica. Sed tamen aliq

hoīnes diuersa apponunt: que ad ea non pertinent. Sed quicq̄d ex his nominatis mulier non habuerit, ad hoc: q̄ vel: compelli nō potest: si iuramento probauerit pro qualibet re per se

¶ Vbi vo ostendere patenter poterit: ibi nec vir nec mulier p iura mētum euadere pñt. vbi duo: aut tres ad vna bellica arma nati fuerint, senior pro se recipit gladium, et cetera diuident inter se equalr. Ita: q̄ senior diuidet: et iunior eliget. vbi etiam duo: vel plures vnam simul habuerint hereditatem: ibi vn⁹ alium ad diuisionem iure valeat coartare. ¶ Vbi vero pupilli annos pubertatis: nondum attigerunt: eorum senior agnatus recipit arma bellica solus: et in eis est tutor puerorum: quousq̄ ad annos discretionis peruenerint, extunc ipsis reddere tenetur, ⁊ insuper ipsorum omnia bona nisi eis rationem fecerit quo ea ad eorum vsus seu profectum conuerterit, aut per spolium: aut per apparens infortunium et absq̄ sua voluntate amm̄serit. Ipse etiam est vidue tutor: quousq̄ maritum duxerit qui sibi paris cōditionis fuerit. post arma bellica mulier vite prouisionem recipere potest. Et alia omnia: q̄ ad suppellectilia ptinēt, sic̄ sunt oēs oues: āseres: auce: anete et ciste cum eleuatis tectur: omnia strata puluinaria: cussini: linthiamina: mēsalia pelues: manutergia: lucibula: cādelabra: semē lini: et linum: ⁊ omnia muliebria vestimenta: anuli: brachialia: et crinalia: psalteria: et omnes libri in quibus mulieres legere cōsueuerunt: que ad dei cultum pertinent: sedilia ac scrinia: capecia: et vela dor: salia vel tectoria balneamina: ⁊ omnia pepla, ⁊ alia omnia ornamēta capitt muliebria. Hec em̄ sunt que ad suppellectilia femine pertinent. Insuper adhuc diuersa sunt clenodia: que ad suppellectilia pertinent, singulariter non nominata: sicut sunt seticula. pectines forpices, specula. Sed tela non incisa: argentum ⁊ aurum non textum nō pertinet ad mulieres. Sed quicquid extra prenominata in rebus inuētum fuerit: pertinet ad heredes. Si aliquid ex ijs obligatum fuerit circa vitam viri: qui mortuus est, redimet si vult: ad quem de iure pertinent ¶ Sacerdos diuidit cum fratre: si non fuerit monachus

De his: qui religioni quā antehac susceperant abrenūciātes. possunt obtinere ius suum: et qui non

I puer infra annos pubertatis religionem intrauerit: bene
ſ potest añ annos si vult exire ac obseruare ius feodale et terrestre. ¶ Si autē vir: qui dum ānos pubertatis impleuit

Juris Maydemburgensis

intrauerit religionem. hic se a iure terrestri: ac feodali alienauit: & sua feodalia vacant: qz scutum bellicum resignauit Quod ꝫ possit protestari per hos cum quibus simulem vitam visus ẽ suscepisse.

De sententia et interlocutione

Ex qua sententia vir prius queritur, hec prius debz diffiniri.
d Actor et reus possunt colloquia habere pro qualibet causa tribus vicibus: quousqz preco ipsos reuocabit

De honestate iudicij Ite ꝺ plocutore & ꝑncipali

In omni loco iuris est vt iudex iudicet cum sententia Scabi
i norum Aperte vir nõ loquatur coram iudicio, postqz prolo cutorem habuerit: nisi si iudex eum requisierit si in verbo cõ sentiat sui prolocutoris: seu procuratoris, tunc bene dicere potest sic vel non sic: aut de super petere colloquium

De pueris mortui fideiussoris

If vir pro pecunia: aut pro debito fideiussor fuerit, et idẽ vir
f moritur, sui pueri non tenentur pro eo soluere. Si autẽ vir fideiussor fuerit pro pecunia, fideiussorem pecuniam solum soluere oportet, aut probare: qꝺ pecunia sit integraliter persoluta.

De vulneribus flaueis & fuscis baculo et fustibus illatis

If vir fustibus aut baculis ꝓcussus fuerit supra dorsum suũ
f aut supra ventrem et verbera fuerint: flauea: aut fusca et inflata. et si de super iudicem pro teste habuerit et homines iudicio dignos qui hoc viderunt: et audierunt. ipse est duellũ ꝓior super eum acquirere: qꝺ ille ipsum euadere possit suo iure

¶ Si autẽ: super caput: aut brachia ꝓcussus fuerit: qꝺ aliter oñdi non possit. illi homines melius euadere possunt: qꝺ ipse super eos ꝓtestari seu probare possit suo iure Si autem fatẽtur. quuis ãmittit emendam: et iudex acquirit suam penam. Si vero vbera mortalia fuerint. respondere tenentur cum duello: qui pro eodẽ iudicialiter fuerint impulsati Si autem mortalia non fuerint. respondebit vn⁹ cum duello: et alij respondebunt absqz duello: quia ipsi euadunt suo iuramento

De hereditate lege caduca ad regiã Maiestatem deuoluenda

If hereditas: absqz successoribus relinq̃tur. ita qꝺ nullus se trahat ad eãdẽ infra ãnum & diẽ. hꝺ ꝓtinet ad Regiã. M.

De viro occiso. pro quo pueris superstitibus actio prohibetur

s Si vir occisus fuerit: q̄ pueros tres vl' plures habuerit: ⁊ vir vnus pro eo iudicialiter impulsat⁹ fuerit. et euaserit vt ius dictauerit: sibiq; super eandem querimoniā vera satisdatio facta fuerit: non debet imposterum ab ijs pueris pro eodem homicidio infestari

De iuramentis absq; pena. et de impedimento iurantis

s Si vir alteri iurare debet coram iudicio digne et sine pena. potest bene supraponere et deponere absq; licentia iudicis. per hoc nihil ammittit. ¶ Si etiā iuramenta promissa venerint super diem ligatum ⁊ feriatum. hec iudex protrahere potest super alium diem iudicialem: qui venerit extra dies ligatos. ¶ Etiāsi vir balbutiēs vl' alter: seu testis aliquis fuerit impedit⁹. Ita q̄ imperfecte suum dixerit iuramētum. Ille seipsum emēdare valeat: quotiens impeditur. ⁊ manebit de huiusmodi melioratione sine damno

De repetitione penarum per iudicem

q Quando iudex extorquet suam penam vlterius: nec aliquam aliam. super hāc penam potest extorquere: et si vir bona iudicialiter alloquitur vt iuris est: aut hereditatem. ꝓ eo non indiget iudici quicq̄ dare: cum ipse iustitiā tenetur iuuare. etsi hō suam querelam. tenere promiserit. Hoc autem interim per bonum pacis medio tempore concordatum fuerit: pro eo non plus āmittit q̄ iudex acquirat suam penam.

De inuita querela ad quā nemo potest coartari

s Si vir vulneratus aut trucidatus fuerit et cōqueri noluerit Iudex ipsum. nec ad aliquam querimoniam. compellere p̄t vltra suam voluntatem.

De bonis proscripti. aut ad mortem sentētiati.

s Si vir proscriptus aut ad sententiam mortis: iudicatus: seu condemnatus fuerit: nullus sua bona habet recipere: q̄ sui heredes veri

De bonis mortui ad successores deuoluendis.

Juris Maÿdemburgensis

S I vir moritur qui habet pueros. et bona habuerit. nulli donata: pueri sui sibi succedunt. si equales. sibi fuerint. in natura. Si autem ex hic pueris vnus decesserit. mater sibi: in pte sua succedit: et mater cum his bonis. nihil facere potest. absq; suorum heredum. consensu aut voluntate. Si vero omnes pueri. patre mortuo moriuntur. Extunc bona sua heredant. super suam matrem. et postea. si mater decesserit ab hac luce. tunc eadem om̄ia bona heredant super mulieris proximiores heredes: siue sint masculi. siue femine. ex paterna et materna consanguineitate. Etiā mulier non potest talem hereditatē vendere nec donare Sz cum rebus mobilibus potest facere quicquid vult. Sed cum hereditate q̄cq̄ facere non potest absq; consensu heredum

De puero duodecim annorum ꝙ possit sibi tutorem eligere et pro se in iudicio respondere.

q Uando puer est duodecim annorum: tunc potest eligere. ꝑ sua voluntate quem voluerit pro tutore. Et qui suus fuerit tutor. hic matri. rationem facere habet et adolescenti. q̄d cū bonis. factum fuerit. Cum etiā puer fuerit duodecī ānoꝝ is mundiburdius. al's sui potēs ē fact⁹. et p̄t ī eo. iudicium ꝑpetrari. et etiā bona sua a se siue tutore alienare. Sed innatam hereditatem. et proprium debet dare cum consensu heredum. Etiā iste puer de iure ad responsionem valeat coartari seu compelli

De obiectione illibertatis et ꝓbatiōe libertatis

S I vir aliquem alloquitur ꝙ suus sit illiber. si potest suā libertatem protestari et probare: propior est euadere: q̄ ille ipsum vincere possit. Libertatem suā vir probare potest. cū tribus cognatis. ⁊ trib⁹ agnatis. sic metseptimus esse debet. siue sint viri siue femine. ¶ Etiam hoc scire quilibet legens debet. ꝙ quando scribitur agnatus significat proximos ex pare patris et ex parte gladij. Sed vbi scribitur cognatus ex parte matris et fusi cōsanguineos significat

De q̄s fo. xvj. c Nobilitatis

De seruo bona domini sui ꝑludentis seu alienantis.

S I seruus bona dñi perluserit taxillis. aut obligat aut vēdit dominus bene potest arrestare denuo iure: vt se ad ea bona

trahat. vt iuris sit. Si autem propria bona perluserit. aut q̃cunq̃ modo a se alienauerit sua voluntate: dominus super ea bene alloq̃ potest. qz seruo. soluere nõ tenetur. et sic dño pro bonis serui nõ ẽ licitum respondere. Si autẽ seruo. suus equus vel alia bona. furtiue aut spoliando. recepta fuerint absq̃ serui culpa. in dñi seruicio hoc oportet dñm soluere. seruo. et pro eo oportet. dñm respondere si super eum queruletur.

De bonis in deposito alicui commissis

q Uicunq̃ alteri bona sua dederit. ad seruandum aut in depo sito posuerit. si sibi subtracta fuerit aut spoliatus eis fuerit aut cõbusta vel si mortuum fuerit: si equus: vel pecora fuerint. nõ debet aliquod dãnum p eis sustinere. si presumit iurare. q̃ absq̃ sua culpa ammissum fuerit. sed quod viro concessum: aut obligatum fuerit. hoc indestructum reddere tenetur. aut scõm suum valorẽ soluere. Si autem moritur equus vel pecus. infra obligationem absq̃ illius culpa cui obligatum fuerat. si hoc probauerit: et si iuramentum super eo prestare presumpserit. q̃ sine sua culpa. decesserit. non soluit. sed suam recompensam ammittit. in qua sibi fuerat obligatum.

De debito in ludo taxillorum contracto

ſ Jaliq̃s conqueritur. sup aliquẽ p debito aut pecunia ludo aut taxillis acquisita et detasserata: pro eo sibi non habet respondere. ¶ Si aliq̃s etiam conqueritur super alium p cibarijs preparatis. hic propior est obtinere iuramento q̃ ille ipsum euadere possit suo iuramento

De cassatione inscriptionis iudicialiter facte.

q Ui se extraxerit a descriptione. etsi solutus. iudicatus fuerit Judex tamen in eo obtinet suam penam. Et si sibi iudex fateri voluerit. Ipse eum potest deponere per vnum q̃ eodem interfuit iudicio qz nec captiuus apparuit nec ꝓclamatus. Si autẽ iudex ipsum imposterum obiurare voluerit. ipsum in nullo vlteri⁹ obiurare potest. q̃ ad suã penam. si super eo testes habuerit. q̃ se extra descriptionem obiurauit

De salario deseruito p dominum seruo suo eodem die soluendo.

ſ Jseruus deseruitũ precium. sup suum dñm obiurgauerit. coram iudicio pro eo dñs vllam. iudici demeretur penam. t

dñs seruo. hoc tenetur eodem die soluere

De debitorum probatione.

Si vir conqueritur. sup alterum ꝓ suo debito. cum testibus
s corā iudicio. hoc bñ pōt obtinere. cum iuris fidedignis: qui
in suo iure reprobari nō pñt. Ita tñ si ille dixerit se innocētē
Si āt reus. h̄ debitum dixerit se ꝑsoluisse. Extunc impedit sibi suū
testimonium. hoc bñ ꝓbare pōt. cum viris fidedignis mettertius.
tacto sacramēto

De satisdatione facienda.

Si super. virum conquestum fuerit. et satisdationē pecierit.
s alter sibi eā denegare nō potest: quin eam sibi faciat: si ipm
ꝑ sentētiam ad h̄ ꝯpulerit. Si āt satisdationē. fecerit sibi ad
suum: ius nō nocet: nec iste plus lucratur. cum satisdatione. q̄ eam
petit. nisi ꝙ null⁹ alter amicoꝝ suoꝝ. ipm a mō ꝓ hac causa valeat
impedire. ¶ Satisdatione facta. nullus suā q̄relā meliorare pōt.

De q̄relis in factis manifestis et ꝓbatione eaꝝ

Omnis querela. quē ad iudicium pro capitali crimine ī facto
o manifesto deducta fuerit: debet conqueri. cum clamore. ꝓ-
pter factum manifestum. quod ostēdi dz. ¶ Manifestum
factum: ibi ē: vbi vir cum furto. aut preda captiuus. ad iudiciuz de
ductus fuerit. cum clamore. ¶ Etiā factum manifestum ē. ibi: vbi
apud vnum. gladius. aut cultellus: aut sicca: aut alia defendicula ī
manu sua. deprehēsa fuerint. cum q̄b⁹. pacē violauit. aut si ī fuga
facti. captus fuerit. Et captiuus ad iudicium. duct⁹ fuerit cum cla-
more: hunc actor metseptimus vincere debet circa ius pacis. Si
manifestum factum cum reo ad iudicium deductum fuerit.

De actione debitorum in iudicio Burgrabij.

In iudicio Burgrabij Maijdemburgeñ. pōt vir ꝓ debito
i bene querulari: actorem autem oportet ab vno iudicio bur
grabij ad ad aliud iudicium. suam sequi querelam. Ita ꝙ sp
suo aduersario denunciet. ¶ Si autem super viꝝ querimonia cum
testimonio facta fuerit. in eodem iudicio pro debito. et si dicit ꝙ ꝑ-
soluerit. h̄ poti⁹ ꝓbabit per hoīes fidedignos: q̄ꝫ ille ipsum vincē
possit. quod facere potest. incōtinenti si vult. aut ꝑ sex eddomadas.
in iudicio sculteti Si autem vir iuramētum vnica manu p̄stare dz.
Hoc in eodem iudicio facere oportet.

De iudicio iudicis et loco iudicandi ac solutione recompense et emende

i Udex debet iudicium exereere. et de eo temptare q̃ttidie. in v̄o loco iudiciali: excepto q̄ vir absq; testib⁹. noluerit q̄rulari h̄ vbilibet p̄t iudicare. sine mora. Judex etiā iudiciuz coordinare debet. q ñ iudicare debet. et nō actor. nec reus

¶ Recōpensa et emēda. et pena iudicis. solui dz. ad diem vt fuerit diffinita. cum talib⁹ denarijs. ꝓut tunc in eodē iudicio. sunt trāseuntes. et daturi. recōpensam et emendā actori. Judici vero penam

De publicatione ⁊ infiscatione bonorū occasione debiti

s Ꝑ vero aliq̄ bona fuerint publicata seu fiscata: siue predicta bona possidet ille: q̄ h̄ deduxerit infiscationē cum fiscatione tribus diebus. et trib⁹ noctib⁹. Insup ibidē dz. comedere. et bibere simul. et dormire. cum fiscatione Deinde dz corā iudicio ꝓnunciare dieb⁹ tribus. trib⁹ vicibus. sp ad duas ebdomadas. ⁊ ad quartum iudicium iudex sibi pacem desuper debet formare. et sibi apropriare per sententiā Scabinoꝝ. et tunc bñ p̄t vendere. eadem bona. cum scitu hominum ꝓborum. Si autem aliq̄d vltra suuz debitum superfuerit. hoc. illi. debet reddere. cuius fuit hereditas Sz si defecerit. extunc agat vlterius repetēdo. id quod deficit

De arrestatione quorum vis bonoꝝ ⁊ equorū.

s Ꝑ vir alloquitur aliqua bona. vt pannos. aut quic ꝫ suaꝝ rerum fuerit. Qd̄ sibi subtractum aut raptum fuerit. ad h̄ se vnica manu trahere debet. et iurare tacto sacramento. q̄ tunc suum fuit. et nunc suum sit. cum. sibi. subtractum seu raptum fuerat. ¶ Si āt equus fuerit. quē vir alloquitur q̄ sibi sb̄tractus aut eo spoliat⁹ sit. et ad hoc. se trahere debet. cuz dextro suo. pede. calcare debet equum supra suuz pedē anteriorē sinistrum ⁊ sinistra manu equum per dextram aurē capere. et petere debet reliquias ⁊ ꝓlocutorē. ⁊ iurabit. supra caput equi. tacto sacramēto. qd̄ tc̄ suus fuerit et nunc suus sit. cum sibi sb̄tractus. aut eo depredatus fuerit extunc ille se trahere debet. ad suum tutorem seu vēditorē ⁊ iurare debet. tacto sacramento. q̄ equum trahat. ad verum tutorem. ad quem. ille. ipsum iure sequi debet. non autem. vltra mare aq̄lonis. Si autem dixerit q̄ equum emerit. in foro libero. et venditorē h̄re non possit. Extunc equñ suum. āmittet. et argētum suum. quod ꝓ eo dedit et non perdet pro eo aliquam penam

De querimonia pro debito post mortuā manū

Iuris Maijdemburgensis

S I vir conqueritur sup̄ viꝝ ꝓ pecunia post mortuā manum et ipsum de hoc vt iuris est voluerit informare. h̄ facere p̄t vnica manu tacto sacramēto Et h̄. si. ille. sibi. noluerit ꝯsentire Si āt ille dixerit. sup̄ quē q̄rimonia fuerit ꝓlata. se de d̄bito eē ignorantē: aut ꝙ ille persoluerit. ex parte cuius fuerit inculpatus. hoc oportet iurare metseptimus. tacto sacramēto. Si āt dixerit ꝙ solus. illi. debitum hoc persoluisset. hoc iurare debet. mettertius. tacto sacramento. cum hominibus fidedignis

De antequerelis

S I vir cum scitu ꝯ alium. ad iustitiā se exhibuerit. et alter noluerit. et spreuerit. et vulneret alium nō querulando absq̄ iure et ille vulneratus veniet ad defensionē. ⁊ vulneret illū mutuo. et h̄ q̄ primo vulnerauerit. suum aduersarium prius ad iudicium veniet. et cōqueratur. Tandē alter in quo pax. sit violata. etiam postea veniet circa lucē diei et dicat. ꝙ initium illius fuerit ⁊ nō suum. Si hoc vt iuris est metseptim⁹ protestabitur. cum ꝓbis hominibus qui viderunt. et audierunt. vel qui presentes fuerunt ipse acquirit primam querelam

De filio quē pr̄ p̄t ꝓp̄o iuram̄to iudicio eximere

V Ir p̄t filium suum vnica manu eximere q̄ ē in pane suo non vxoratus. facto sacramēto. sic ꝙ filius suus. reus nō sit Si āt pater et filius ambo pro vno facto fuerint impulsati. Extunc patrem oportet. se primo de facto veridice expurgare.

De mulieris manifesto facto vtpote homicidio

S I femina fuerit deprehēsa in facto manifesto. ꝓ homicidio aut vulneribus duellaribus seu duello dignis. hāc vir propior ē vincere metseptimus cum hominibus fidedignis q̄ innocēs fieri possit. Extunc iudicium ip̄am pati oportet. Si āt vir q̄rulatur ꝓ homicidio aut vulnerib⁹ sup̄ feminā qd̄ eodē die factuꝫ sit aut visum. et si femina cautionē fideiussoriā fecerit supra ius de q̄ femina ꝓpior ē euadere metseptima cum hominibus fidedignis: q̄ aliq̄s eā vincere possit. Si autē mulier inculpatur de q̄rimonijs ꝑnoctatis. hoc ꝓpior ē euadere femina vnica: manu tacto sacram̄to q̄ eā aliq̄s vincere possit aut aliq̄d cōtrarij imposteꝝ pati

De successione duplitiū pueroꝝ alicuius viri

S I vir duplices pueros habuerit. et p̄mos ātea eradicauerit exponēdo et si postea aliq̄d dederit alijs pueri ī suis bonis. ⁊ moriatur idē vir: hoc secundi pueri añ tollunt Extunc q̄cq̄d

superfluum fuerit, hoc equaliter inter se diuidunt, cuz oēs equales sibi fuerint in natura.

De Scabini vituperatiōe z dilatione sententie

ſ Jvir Scabinum in scāno indecēter in iudicio bannito increpauerit. Si h̄ ꝓbauerit per suos cōsodales, q̄ audierūt, illum oportet emendā dare Scabino et iudici penā. ¶ Scabini si nō fuerint in vna sentētia vnanimes: vl' eā ignorañ. Extunc eandē ad scām et tertium iudicium valebunt differre, et tunc eam inferre dñt, vel eā mittere ferre illuc q̄ cōpetit: si nequeant inuenire et non diutius prolongare

De q̄s fo. cxxj. c. Jtē cū iudex

De proscriptione alicuius occasione non cōparationis in iudicio pro homicidio. Et de extensione fideiussionis

ſ Jsuper virum querimonia facta fuerit ꝓ homicidio, aut ꝓ vulneribus et ipē se accōmodauerit circa suā hereditatē ad cōparendum, et si nō cōparuerit: et profugus factus fuerit. Tunc debet vocari cum clamore vt iuris est. Et si nō cōpareat i iudicio eodem die, tunc debet ꝓscribi, et recōpensa i sua hereditate iudicatur, et iudici sua pena. Et etiā nullus altius cogi potest cautionem facere fideiussoriā: q̄z se sua extendit recōpensa, nisi sit pro debito quod maius sit

De contentione et inculpatione diurnali vel nocturnali ꝓ homicidio vl' vulneribus

ſ Jcasu cōtētio oritur clara die si, ꝓbus vir, ꝓ eo accusaretur q̄ ibi visus nō fuerat: de quo, ꝓior est euadere metseptim⁹ cum hominib⁹ fidedignis: q̄ p̄ntes fuerunt: q̄z i eo duellū acquirere possit. Si autē sup virum idoneum circa noctis tempestatem querimonia facta fuerit, ꝓ homicidio aut vulnerib⁹ duello dignis que tpe noctis facta sunt, de quo, ꝓior euadet metseptimus cum hominibus bonitate, ꝓbatis circa q̄s tunc fuit cum h̄ factum ꝓpetratum fuerit, ita q̄ sit de facto innocens

De petitione prolocutoris

De q̄s fo. xj.

q Uem vir, ꝓ advocato seu, ꝓlocutore rogauerit, hunc cām z verbum suuz loq̄ oportet iure: nisi se excusauerit cum pena

De bonis ad suppellectilem dominaz mortuo marito pertinentibus

Juris Haydemburgensis.

T si quando moritur vir: tunc vxori oues dari ⁊ pñtari de-
e bent ad suppellectilia vbicunq; erint. anete: colcidre: vela tecture curuum. olle picte etiam ad suppellectilē pertinent.

De probatione incolatus.

n Emo pōt nec ꝑ homicidio aut vulneribus seu pro aliquo de bito suo iuramento probare incolatum

De ciue q̄ exactionē nō scōm iuramentū soluit.

Onsules si iuramentum vnius viri recipient: q̄ iuste ꝑm ci
c uitatī statuta ⁊ cōsuetudinē exactionem dedisset: tandē vo post mortem illius iurantis plura bona sub ipius possessio ne fuerint inuenta: q̄z peractionata fuissent. Illa bona cōsules non habent recipe: sed ipsius defuncti heredes: nisi aliquis hereduz eadem denegata bona corā iudicio vel sedenti consilio recipe abrenun ciasset: et tunc ipa bona cōsulib⁹ ꝓ vtilitate ciuitatis ꝓmanēnt quē-admodum arbitratur et laudum ciuitatis disponit.

De iuramēto iudicialiter ad pstādum premisso

Si vir iuramentum promiserit corā iudicio ꝑ enormib⁹ ver
v bis: aut depilatiōe: vel verberibus vel sanguinis effusione de quo solutus dimitti nō pōt: nisi voluntas iudicis fuerit aut ꝓsensus Actoꝛ etiā si reum ꝑ iuramentis premissis causa dei vl̄ petitionis hominum proboꝝ mittere absolutum voluerit. Extunc iudici etiā competit ad hoc dare suā voluntatē Etsi suum ꝓsensum noluerit adhibere. Tunc actoꝛem iuramenta recipere oportebit vl̄ iudici demeretur in pena octo solidoꝝ ⁊ nō plꝰ ꝑ cauꝭ singul̄ spāl̄r

De pueris nondum annos discretionis habentibus. et tutoꝛe carentibus.

Uando pupilli suum veruz tutoꝛem hr̄e non poterint: tunc
q nullus ipos ad aliquā iudicialē responsiuā deducere potest nisi prius ad annos discretiōis seu pubertatis peruenerint.

De eo q̄ in alterius hereditate aliq̄d edificauerit

J vir sup alteꝝ cōqueritur. q̄ sibi aliquid edificauerit de su
s is bonis aut hereditate. hoc ille possibilius obtinet: qui habet in possessione vnica manu: nisi ipm cum testimonio allocutus fuerit. Extunc possessoꝛ cum testibus seruat si voluerit.

De non euocatione ciuium de iure ciuili ad quodcunq; ius alienū.

q Uousq; ⁊ q̃dīu ciues Maydenburgēses verā actionē aut respōsiuā tenuerint ⁊ se corā suo dño Epo ā Burgrabio: ā sculteto ad iusticiā exhibuerit circa ius ciuitatī Tunc nemo eos extra ciuitatem in alio iure conuenire et occupare seu contra eos agere potest in iudicio alieno.

De impedimento corā iudicio non fiendo.

n Ullus alterꝝ impedire dz corā iudicio postq̃ iudicium bannitum fuerit cum iniuria talib⁹ impedimētis q̄ ip̄m impedidire possint ī sua querela sicut clamore: aut turpiloquijs: ā ceteris insolētijs Si hoc ꝯtra iusticiā fecerit. ⁊ si patiēs ip̄m ꝓtestari poterit cum iudice ⁊ duobus scabinis: extunc suā acq̄rit emēdaz et iudex acquirit suā penā. Si contigerit in iudicio Castellani: tunc tria talenta demeretur. Et in iudicio sculteti octo solidos Nam vbi actor suam emendam acquirit: ibi iudex suā penam acquirit.

De pena sculteti nolentis alicui iusticiam ministrare nec querelas audire volentis.

n Unc attēdatis sup eo si Scultetus aliquē impedierit in sua querela ⁊ sibi iusticiā nō fecerit. ⁊ hoc sibi iniuste r̄cusat. Si ꝓ eo corā castellano: aut Aduocato impulsatus fuerit cum testibus Extunc ip̄m cum testibus euadere oportet. ¶ Cum qualicunq; testimonio sup iudicem querulatum fuerit tali ip̄m iudicē testimonio euadere oportebit: siue sint scabini: ā alij astātes iuditio. Si autē hoc corā iudicio bānito actum fuerit. tunc melius vinci potest testibus iure: q̃ ipse cum testibus euadere possit. Si autē vircedere voluerit testimonio ⁊ ip̄m inculpare ꝓ suo scitu. de hoc vnica manu euadere possit. ¶ Qñ querimonia corā aduocato sup aliquē facta fuerit. ꝓ hac cā respondere tenetur sine mora. Ita q̄ ibi sit iudicium bannitum: qꝛ ip̄um optet ibi esse p̄ntem: nisi legal. impedimentum ip̄m occupauerit. qd̄ impedimētum statim ꝓbare optet. Si hoc nō oñderit. ⁊ nō nominauerit. ⁊ hoc ꝑ iusticiā facere denegauerit. se excusare de sua iniuria quā exercuit. ⁊ se ad iusticiā exhibere. Extunc cōdēnatur Aduocato in decē talentis ijdē Scultetus ⁊ illi suum debitum de quo negauit facere iusticiā. Et medio. q̊ ille nō soluit sol⁹: ā se iure excusauerit iudicio ꝓximo: tunc ampli⁹ iudex esse nō pōt nisi se ex hac culpa exemerit s̄m h̊ vt est p̄missum. ¶ Si autē ꝓ facto criminali ꝓ quo iudicium facere recusauit sicut ꝓ homicidio aut vulnerib⁹: aut furto aut spolio: aut ecclesie violētia: aut incendio: ā ꝓ his similib⁹ q̄ crimina capitalia tangunt Idē

iudicium sup eundem ire debet qđ sup illum ire debuerat pro eo nec recompensa nec aliquid fieri potest si in his vincitur vt iuris est. ¶ Si autē vnus vir p debito in captiuitatē publicam pñtatus fuerit ad tenendum iure: si ipm ammiserit: aut si euaserit absq; sua culpa. aut negligentia p crimine qđ trāsit ad collum pro eo soluet integrā recompensam. ⁊ hoc ipm iuramento pbare optet tacto sacro si sibi pcere noluerit q ipm absq; omni sua culpa ammiserit. ¶ Integra autē recompensa facit decem ⁊ octo talenta: media recompensa facit nouem talenta.

De iniusto iudicio Aduocati ⁊ de pēa eius quo modoq; proinde iudicari debeat.

1 Hic attendatur de aduocato si nō iuste iudicauerit cum sibi querulatur: ⁊ hoc p̄pter amorē aut munera: aut ob aliquaz causam dimittit: vel si solus noxā fecerit iniustā quā de iure facere nō debuit postq; ad iudicem electus sit ius p̄fortare aut iniurias suffocare seu debilitare. Si querela sup ipm in suo iudicio fctā fuerit. tunc scultetus iudex esse debet sup aduocatum seu sup Burgrabium: et per hoc cogitur cum sententijs. q añ ipm optet respōdere. vt ī posterq; patebit: petatq; aduocatus seu Burgrabium surgere p sententiam: q sup ipm habeat querulari. ⁊ sententialr petat vt aliuz ponat iudicē loco sui. qđ ipm facere optet. ⁊ tunc locet sculletum: q̄ sibi dz iudicare similimō Scultetus iudicet Aduocatum seu Burgrabium. Iccirco aduocatus bānitum iudiciuz absq; scultero facere nō pōt: qr corā eo adius se dz exhibere: si sup ipm aliq̄s querulatur. Si hoc contra iusticiam anno ⁊ die r̄cusauerit. Extunc domino terre iudiciuz vacat: qđ ab eo habuit ⁊ Regi bannum si p secutus fuerit cum veris sententijs.

De iudicio ⁊ probatione stupri ⁊ violentiarum.

1 Si dias stupra: ⁊ domoz irruentiā burgrauius iudicat: et nullus alter nec etiā scultetus Si domoz irruentia p̄habitur pōt oñdi cum vulneribus ⁊ edificio vūlnerato. Si sup hoc iudicē ⁊ hōies q̄ clamorē audierī in testimonium hr̄e poterit. Extunc ille sibi propior cum duello debet respondere: q̄ suo possit euadere iuramento.

De captis in facinore manifesto: qua pena sunt puniendi.

3 Si quis alteri fecerit domoz irruentiā die ac nocte. ⁊ si ipe il

lum detinuerit in facto manifesto: et ipm captiuum cuz clamore ad iuditium perduxerit. si sup hoc clamatores hre poterit metseptimꝰ suoꝝ vicinoꝝ et si factuz oñdi potest: vt iuris sit Illi ad collum trā sit. Si autem factum manifestum ostēdi nō pōt. Extunc iste propi metseptimus: qꝫ per eum vinci possit.

De pena occasione cōcordie post querelā inite.

T si vir suam querelam tenere promiserit: tandem vo tempe pore medio cōcordia facta fuerit extunc pro eo non plus amor est euadere mittit nisi iudici dat suam penam.

De repetendo ⁊ pbādo debito pꝰ mortuā manū

Jvir querulatur sup altez: q̄ p suo patre teneatur. Jpe debs bet sup eo vt iuris ē informari. Si autez voluerit iurare: q̄ pr̄ suus hoc debitum psoluisset: hoc ipm facē oportet metseptimus post mortuā manum. Si autē dixerit: q̄ hoc debitum solꝰ psoluerit: hoc mettercius iurabit heres. Si vo debitum sui patris recognoscit hoc soluē debet inꝫtum recepta hereditas se extendit ⁊ si soluere noluerit vel heres hoc ꝓsentire recusat. tunc sibi hereditas sua: vel ꝑtium pōt iudicio possideri ꝑ isto debito ⁊ acquiri aliter ille non potest constringi ad vendendā hereditatē ⁊ ꝑtē suum

De cane et quouis alio animali dānū faciente

Jaliquis habuerit equum vel canem: aut aliud pecus qđcumꝫ sit quod loquela caret. Si quoꝫ hoc dampnum ⁊ noxam fecerit: ipse vo cuius est eiusmodi animal dicit suuz nō esse damno ꝑpetrato. istud sibi in suo iure non nocebit.

De spoliatore conciuium.

Jaliquis spoliauerit ciues suos: q̄ ꝑtium aut feodum aut hereditatē intra municipale habeat ⁊ si hoc faciat non pōhabita añ dñm terre: vel ante suum iudicez querela: illi sua edificia abiudicari debent sup suam curiaz ⁊ secari: ⁊ illa edificia eruut cōmunia. et omnibus hominibus publicantur. Si autē edificia iudicialiter fuerint abiudicata Jta q̄ ibi puella aut femina fuerit stup̄ta intra illud edificium: etiā dz resecari ⁊ abinde nullas deduci.

De iuramento Judeorum cōtra christianos

Dc est illud iudicium ⁊ illud iuramentum cum quo: aut p quod iudeus iurare siue euadere debet christianum qđ scriptum est in iure Imperatorum Jpse debet verti contra solē seorsum. ⁊ stare nudipes super vnā sedem: clamide indutus. et pile

De quo sup̄ folio. clxiij

um iudeicum habere debz super caput. z si lapsus ter fuerit. totidē vnum fertonem āmittit. Et si quarto cadet. extunc manet re⁹ in causa Tunc dicit ille qui sibi predicit iuramentum Ego te moneo. N. iudee per hastres litteras: z per hāc legez: quā domin⁹ dedit moysi in tabula lapidea in mōte Synai q̄ iste liber: aut hoc rodale vez sit et iustum super quem tu. N. tali nomine pro tali causa siue culpa pro qua te huc ad responsionē Jure deduxit: z tunc debet sic iurare. et sic sibi predicetur. q̄ tu in hac causa reus non sis qua te hic Cristianus inculpat. q̄ te deus adiuuet Idem deus qui fecit celuz et terram. aerem et rorem montes. valles. frondes. gramina et flores. Et si reus sis. q̄ te terra absorbeat que Dathan et Abyron absorbuit. et si reus sis. q̄ te venenum. gutta. paralisis et lepra inuadat que precibus Elisei Naaman Syrum dimisit et Jesy inuasit. Et si reus sis. q̄ te ignis comburet celestis. et caducus morbus te inuadat et sanguinis fluxus. et q̄ tibi accidat vt vxori Loth que transmutata fuit in statuam salis dum Sodoma periit z Gomorra Et si reus sis. q̄ tu peas in tua anima. et in tuo corpore et in tuis rebus. et si tu reus sis q̄ ad sinum Abrahe non peruenias. et etiam ad resurrectiom̄ nunquam peruenies. vbi Cristiani Judei et Gentiles ante creatorem ommium rerum resurgent Et si tu reus sis q̄ te lex deleat quam deus dedit moysi in monte Synai quam deus scripsit digito suo supra tabulam lapideam. Et etiam te confundat ommis scriptura que scripta est in quinq̄ libris Moysi. et si tuum iuramentum non iustum nec mundum fuerit q̄ te deleat adonai et sue deitatis potentia nunc ommes dicite Amen.

De origine iuris municipalis et Saxonie.

Nunc placeat audire et intelligere. quomodo presens scriptum informat ex relatiōe veridica. Primo de Imperio. quo modo terre. Saxonie Jus suum ab initio fuerit constitutum et confirmatum in suo Jure sicut ab antiquo tempore Babilonia tenebat Ibi stetit Imperium et regnabat potenter per ommia regna Quia Nemrot gentilis Rex primo Babiloniam edificauit in eaq̄ innumerabiles ac altas munitōes posuit. vñ hucusq̄ i pñs Jus municipale nominatur Et ibi erāt manētes idē Rex Nemroth ac duces multi et ceteri viri famosi Qui vero nunc mercatores nominātur et ommes vno vtebantur Jure quod municipale Jus appellatur vt bene in libro presenti patebit vnde nomen sortiebatur absq̄ qualibet transmutatione. ¶ Nunc dicetur q̄diu stetit imperium potentialiter absq̄ permutatione vsq̄ ad Gretiam a tempore

Darij secundi aut vltimi, quem Rex Alexander maximis et seditiosis deuicit bellis. Tunc transmutatum fuit imperium a Babilonia, et stetit in Constantinopoli vsq; ad illud tempus quo se Roma de imperio intromisit & potenter obtinuit vsq; ad presens tempus ex parte beati Petri, qui caput est totius christianitatis Cum imperium Romã versum nõ fuisset ibi stetit vt pz in premissis Tunc christiani absq; iure fuerunt. Iccirco quilibet p sua in terris faciebat voluntate aut quid facere poterat & perficere et hoc absq; querela permansit & per iudicium multum: quia nullum ius fuit: vbi quis iustitiam cõsequi posset: qõ vsq; ad illud tẽpus pseuerabat, quo se Roma de imperio intromisit, et ipsi subuenerunt: et iusticiam consecuti fuerunt: & ibi exhibuerunt manus vnde pacem manu obtinuim9 vsq; ad presens. Tunc Romani cõuenerunt: & decreuerunt deliberando, quomodo sibi regna subiugare possent, et omnes vnanimi consensu et pari concilio concordauerunt, q; edificarẽt castra in terris, vnde sibi terras possent subiugare Et cuz hoc fecissent, tunc arbitrati sunt quomodo castra confortarent, vt ipsis essent in iuuamẽ et illos acceperunt, qui nomen militare habuerunt: et eos supra castra locauerunt, cuz tali iure vt hucusq; castrẽse ius tenet in castrẽsi feodo. Tunc quoq; deliberauerunt qualia iura terris statuerent: & statuerunt tale ius, in terris quale adhuc terra Saxonie protestatur per Constantinum & Karolum imperatores.

De origine iuris castrensis.

De autoritate imperatoris et iuditio ei9 et ex q; bus causis debet puniri: et q; omnium seculariũ iudicum ab eo potestas eque ac sacerdotum ab apostolico dependeat.

Tunc audire et intelligere potestis de principibus & Baronibus & hijs omnibus, qui digne nomen militare sortiuntur.

Quomodo ipsi cum Romanis sunt arbitrati, q; scire vellẽt quo iure Imperium deberet permanere, & statuerunt Regi ius cuz consilio, q; ipse sedem regiam Rome regere deberet ex parte beati Petri cum gladio seculari, vnde adhuc Romanus aduocat9 appellatur: Iccirco vitam suam nõ potest demereri nec in suo honore debilitari, nisi tribus de causis que patebunt in sequentibus. Quaz prima est illa Si sedem Romanam destruere vellz Scõa est Si cõtra fidem Katholicam vellet facere, Tertia est Si sine causa legali vellet suam dimittere legittimam vxorem. Quorum trium de vna

si quod absit fuerit ꝙuictus.extunc debet iudicari nã decolari debeat cum aureo dolabro Ideo ꝙ secularẽ gladium habeat iudicãdi super hos omnes qui noxam ⁊ iniusticiam fecerunt.aut qui caput demerẽtur Et insup omnibus commisit qui iudicis nomine censentur ꝓtegere viduas pupillos ⁊ domos dei:⁊ omnes iniurias humiliare ⁊ iusticiam confortare. Insuper iudicium cõmisit omnibus iudicibus tpalibus siue secularibus cum eo iudicare sup omnes hos:q̃ in malefitijs dep̃hensi fuerint in facto manifesto ad iudicium capti. seu deducti fuerint ⁊ cõuicti vt ius dictauerit.ibi omnes iudices soli iudicare debent.vel preco loco ipsorum.Eodem modo vt iudices habent temporalem gladium a Rege.Eodem mõ Sacerdotes habent spiritualem gladium ab apostolico.

De eo quis Imperatorem iudicare debeat.

Nunc intendo vobis reuelare quis Regem aut cesarem iudi
n care debeat.Si ex his tribus p̃missis in vno fuerit conuict⁹ Hoc facere debet sacri imperij Rhenensis Palatinus:q̃ imperatori ac imperio ex arbitrio ⁊ laudo positus fuerit:tali modo vt Palatinus impatorem debet iudicare Eodem modo iudicet Burg uius Marchionẽ ꝓ suo excessu ⁊ Scultetus Burgrauium.

De iurisditione et iure per Cesarem ciuitatibus et mercatoribus dato.

Nunc mercatores dicebant ad imperatorem.ꝙ libenter scire
t vellent in quo iure permanere possent.Et iudicauit ipis Imperator cum ꝯsilio Romanoꝝ ad aqs nauipotẽtes ꝙ edificarent sibi ciuitates firmas cum muris ⁊ turribus. Tunc populus dicebat ad Impatorẽ.ꝙ libẽter scire vellent:quo iure stare debẽt extunc Impator dedit ipis tale ius:q̃le q̃ttidie in sua curia solebat hẽre:⁊ hoc ꝯfirmauit eis cuz ꝯsilio Romanoꝝ ⁊ cuz veridici signis ⁊ suã manum exhibuit.quã ap̃hẽdit q̃dã mercator.⁊ dextrã cyrothecã sibi de manu deposuit.Sup quo pax beati Petri ipis ꝯfirmata fuit.qđ hucusqz ꝓmanet in exem̃.vbi noue ciuitates edificantur ã fora ꝙ ibi crux põitur sup foꝝ Jn eo ꝓbatur ⁊ appet ꝙ cuz volũtate regi ẽ fctm̃.Sic exq̃ municipale ius ab antiq̃ vsqz huc ꝓmãsit. ⁊ ab imperio ꝯfirmatum nomen obtinuit vsqz ad diem p̃sentem

Hoc Jus Ciuile ẽ Jmpiale: Jus.

De fundatione Haydenburg et Hallisch.Et ꝙ ad ipsas ciuitates indubijs sententijs ex certis ꝓuintijs recurritur.

Nc attendatis de ciuitate Maydemburgensi Cum enim p
n mo Maydemburg locata ⁊ fundata fuit impator Ottōis
Magni consilio, ⁊ cum terre arbitrio ⁊ fuit stabilita in suo
iure, sicut nunc tenet in suo iure municipali ꝺm consuetudinem anti
quoꝝ. Et Hallis ciuitas ex ea est fundata Idcirco vtraq; vno vti
tur iure. Eapropter oēs de Polonia: ⁊ de Bohemia: qui sub iure
theutonico sunt locati, ⁊ de marchia: de Misnēsi, puncia: ⁊ ꝺ mar
chia Lauzicien. Hȳ omnes ius suum Hallis recipere debent: ⁊ de
ciuitatibus que in hȳs districtibus locate sunt. Et si sententiam ig
norauerint: aut defectum in ea habuerint: hanc oportet querere in
Maydemburg. Idcirco quia maydemburg oēe municipale ius p
tegit: quod iure terrestri fieri non potest. Qui cum sententia repro
bata ꝺ Marchia ad Comitatum trahi potest, quia Marchia ꝺm su
um arbitrium: aut ꝑpriam gratiam iudicat, quod comes non facit
sed iudicat sub banno Regio: hoc idē fit in omnibus ciuitatibꝰ vbi
bannum est regium qꝺ vir demeretur tria talenta iudici feodato sb
banno regio. Si autem iudicatur sub banno regio, Tunc Sculte-
to demerentur octo solidi de iudicio cum sententijs Scabinorum.
Idem fit Burgrauio Scabini vndecim esse debent ⁊ Sculteꝰ du
odecimus, quia Burgrauio primam sententiam diffinire debet q̄a
Burgrauius nullum bannitum iudicium absq; Sculteto pōt hre
Nec Sculetus absq; hȳs vndecim Scabinis in vo loco iudiciali.

De Ortilegȳs Ciuitatis Hallis in Maydēburg querendis

Nc attendatis de Hallis vbi ius suum querere debent: si
n ipsum ignorant, aut si ipis sententia fuerit reprobata, banc
in Maydenburg querere debent, ⁊ Maydemburgenses ip
sis dare debent ante quattuor scamna: ⁊ Scabinis ipsorum ius da
ri debet. Quia imposterum ipos oportet esse testes si necesse fuerit
q; sentētia rite ac rationabiliter sit data absq; qualibet contradictō
ne. Et ibi nunciȳ presentes esse debent vbi sententia diffinitur ex v-
traq; parte vbi sententia fuit reprobata: qui audierunt ⁊ viderunt
q; vtriq; iusticia fiat. Et iudex ipsis in expensis debet procurare exe
undo et redeundo Si sententia sub banno regio fuerit reprobata:

tunc debet reportari infra decem et octo hebdomadas. Si autē sb comitibus: vel sub comitis banno reprobata fuerit: tunc reportari debet infra duas hebdomadas. quia Sculletus habet bānum a comite: et Sculleciam a domino terre. Idem vero habet Burgraui bannum a Rege et iuditium a domino.

De inquisitione oztilegij et sententie Ciuium Maydemburgensium.

Nunc attendendum est si in Maydemburg reprobaretur sentē
n tia: quo aut vbi eam quererē: aut inuenire deberent. Ipsi se debent trahere in Schartauiam vltra Elbe: et ibi recipiunt quattuor seniores viros: quos poterint inuenire ibi. Et hoc iccirco quia diutius stetit: q̄z Maydemburg. z Cesar otto a tempore diuturno ex eo constituit ducatum: et omnes vno et eodē iure sunt constricti. Tunc se trahunt cum eisdē quattuor seniozibus: quos de Schartauia afferebant. z redeunt Maydemburg ante pallatium ad curiam: que imperatozis Ruffi Ottonis fuerat: qui pallatium ipsis formauerat in fine summi templi: vt in premissis patet: z in sequentibus patebit. Quia continue pro vna sententia reprobata ad imperium se trahere non potuerunt.

De Pallatia per quem modum ab Imperatore Ottone in Schartania fuerit constituta.

Nunc attendatis de Pallatia: per quem modum ipse palla
n tiam fecerit. vocauit eosdem quattuor seniores de Schartauia: et quattuor Canonicos: qui habuerunt prelaturas in summo. Primus prepositus: Secundus decanus. Tertius Episcopi Vicarius Quartus Cancellarius. Insuper recepit quattuor Barones: et innatos ministeriales Ecclesie maioris feodalis et Maydemburgensis. Primus fuit Marschalcus. Secundus Ba-

piſer. Tercius pincerna. Quartus Camerarius. Inſup recepit vndecim Scabinos de ciuitate & Scultetum duodecimum. Item recepit tres duces laycos qui primi ſunt in electione imperiali. & q̄rtus quē accepit ſupremus fuit Aduocat⁹ eccleſie maioris in Maydemburg. hoc eſt Burgrauius. Tunc imperator accepit eoſdem viginti & octo viros prenotatos: & ſuper ſedes ipſos locauit pallatie. & dedit eis poteſtatem ex parte ſui quecunq; ſententia in maydemburg diffiniri non poſſ; aut reprobaretur. hec ibi deberet recipi. & quicquid ibi daretur hoc rite ac rationabiliter pro iure municipali teneri debet.

De precio dando in Judicio pallatie pro ſententia diffinitiua.

In cum ſententia ante pallatiā data fuērit: tunc debet dari ſi
e ſignum his viginti octo viris. cuilibet vnum ſolidum aureum: & quilibet ſolidus debet valere duodecim ſolidos. tal' pecunie: aut talium denariorū. cum quibus ibidē tal' cōſuetudo fuerit foriſare. Tunc hīs quattuor: dātur. iiij. marce auree. & q̄lis merca aurea duodecim marcas argenteas debet valere. hoc datur hīs viginti octo viris. hoc illi dare tenentur quibus ſententia ad ꝓfectu; vel vtilitatē fuerit inuenta vel diffinita. Sed iſte: q̄ in ſententia diffinitiua defecerit ſoluere debet expenſas. Si autem ille in ſententia defecerit: qui eam reprobauerat Extunc ſoluere tenetur. pluſq; ille cui ſententia data fuerit ad profectum.

De eo quem plus dare oportet ꝓ reprobatione ſententie.

Unc attendatur quem pl⁹ dare oꝑtet. Ipe dare tenetur illi
n Scabino emendā ſuā. cui⁹ ſentētiā reprobauit quā inuenit ſi iuſte fuerit diffinita. & iudici ſuā penā. Si autē añ ꝓ ſeu ſuꝫ alioꝝ ſcabinoꝝ fuerit reprobata ſñia: tē cuilibꝫ ſcabino datur emēda. & iudici totiens ſua pena. Si autez ipa in hallis fuerit reprobata. & in Maydenburg inuenitur. et pariter ibidē reprobabitur: extē ambe dabuntur emēde & pene in Maydenburg ex Hallis Hoc fec̄ Ruffus Rex Otto taliter ꝓ eo: q̄ municipale ius ſiſteret: ſic̄ ab antiquo tpe hucuſq; ſtetit. & ibidē fecit ducatum tranſalbiam.

De pallatia quomodo conuenire debet

Unc dicē vob̄ volo de pallatia quō q̄n illa debeat cōuenire.
u & diffinire volo pro rebus iſtis vt in p̄cedētibus ē p̄dictum

De citatione pallatie quomodo fieri debeat.

s Cultetus de Maydemburg debz recipere litteraz ciuitatis cum Sigillo ipsius pendente. hanc litteraz debet mittere supremo Aduocato maioris ecclesie. Hoc est Burgrauio in Maydenburg ad quem suam ꝓpriam litterā sigillatam debet recipere. Ea ꝓpter qd̄ ip̄e ē aduocat⁹. ⁊ adhuc dz recipe litteraz Episcopi cum suo sigillo. et etiam adhuc debet recipere litteram Regis: ⁊ suum sigillum appendens si ipsuz habere possit in theutonico. has quinqz litteras debet recipere Burgrauius de Maydenburg. et eas primo mittere debet duci Saxonie cuz ijs qui se cum sententia traxerunt: et cum scitu hoꝝ. xxviij. viroruz: q̄ prius sunt nominati post hoc mittere debet Margrauio de Brandenburg. Tercio ipse mittere debet Palatino Renensi. hij tres primi duces layci sunt in electione Imperiali cum nouus Rex eligitur theutonica de terra.

De hijs qui citati non comparent coraz pallatia quid demerentur.

b Ic intelligere ⁊ audire potestis quomodo hij omnes domini debent cittari qui in premissis sunt nominati. Ipsi ad pallatiam ire debent ⁊ Scultetus Burgrauium cittare debet. primo. scd̄o. tercio. semꝑ ad sex hebdomadas. Et si in tercia nō comparuerit cittatiōe. extunc tres laici duces mittunt. Tunc regi de q̄libet citattiōe. tres marcas aureas demeretur. Quaꝝ quelibz marca aurea. xij. Marcas argenteas debet valere. Et si post has vltra sex septimanas non comparuerit se coram Rege excusare vbi ipse fuerit. Extunc omnia sententialiter eccl'e maiori vacabunt: q̄ ab eo hēbat: ⁊ r̄gi bānum vacabat: ⁊ p⁹ h̄ ꝓscribunt euz ī r̄gi illegalitatē

De tribus ducibus Imperij Romani electoribus quomō cittari debeāt ad pallaciā

e Odem modo sicut Sculret⁹ cittat Burgrauium. Sic burgrauius cittare debet hos tres principes sub banno Regio Et si in tercia cittatione non comparuerint: vt est predictum. extunc quiuis eoꝝ de qualibet cittatione decē ⁊ octo mercas aureas Regi demeretur. quaꝝ quelibet merca aurea. xij. mercas argenteas debet valere. Et si nō eadē vice comparuerint iusticiam iuuare ⁊ ius recipere. Attamen illi sua sententia diffinire debet. et ip̄e suuz ius dare debet ante pallatiam.

Finis primi Libri.

Prologus in scdz librū Iuris Maydēburgensis seu saxonici prouincial'.

Secus viā edifico ꝑ hoc a multis argumē-
tum ꝯfeci vias vtiles ꝑ quas diuersi trāsirēt. Nā oēs ad
prudētiā ꝑducē nō valeo. Sz iuris arti ꝓfessiōiqz boni et
eq̄ cunctos litteratorie sciētie amatores ꝯuenit insudare: expedit et
vigilare opamqz dare: vt om̄s iurispiti ꝓbi et ingenio vigētes sui
memoriā in euum relinquant. delectabilē amicoꝝ copiā acquirant.
Rē suā publicā priuatāqz suauius disponāt. hec em̄ est illa sciētia.
que lites sedat. amicitias ꝯsolidat. diuitias ꝯgregat eternales Ma
res feminis mr̄monialiter copulat. ⁊ inimicos cōfederat. sibi inhe-
rentes discretos efficit ⁊ sapientes. Ampli⁹ huius licita peritie ne
gotia contrahuntur: illicita euitantur: crimina vindicantur. paren
tes diliguntur. magistratus honorificantur. boni mores informā-
tur. mali eradicantur. contumaces obediunt. ⁊ elati desinunt super
bire. ⁊ hoc post huius scientie constituta causarum merita assertio
ne panduntur virtutum bn̄merentibus dona tribuuntur: militib⁹
stipēdia dātur: illicita ab illicitis secernuntur: discoli disciplinātur
⁊ mali boni. meliores optimi. ⁊ docti doctiores redduntur. Nam in
hac iuris scientia excellēter vtilia tractantur: ymmo in fulgidis co
loribus: velut purpureis floribus nobis traduntur. ⁊ ad sui lectō
nem nos quasi viuaꝝ vocum sonis inuitātes trahunt. ⁊ attentio-
res efficiunt. Quo circa hij omnes qui desiderant vera ac iusta affe
ctiōe delectabil'r Cōstātini ac Karoli impatoꝝ iusticiā sectari. ac ml'
oꝝ doctoꝝ egregioꝝ doctrinas imitari Hij caueāt euidēter. ne huic
opi aliq̄d om̄ino detrahāt. ā aliq̄d augmētādo apponāt: ⁊ nemo in
iuditijs ā caus̄ distinguēdis sb̄ Maydēburgēsi Iure suo vtatur sē
su. sz isti⁹ opis regatur auctoritate. Cum hec doctrina iuris et ei⁹ p̄
cepta nō ab hōinib⁹. sz adeo statuta sunt. ⁊ doctoꝝ ac latoꝝ leguz
Inter d̄m diligētes ⁊ iusticie amatoēs extāt ꝓmulgata. q̄ affirmāt
iuri eē p̄cepta honeste viuē. alteꝝ nō ledere. ⁊ suum cuiqz tribuere
Cum em̄ op⁹ pn̄s sit cōpēdiose ꝯpilatum. Et si in iudicijs aliq̄s casu
vel aliq̄ cā emerserit. de q̄. aut de quolibz pn̄s nō tractauerit. cuz iu
ris sciētia in totuz hoc in libro cōp̄hēdi nō pōt. qd̄ viso negtio cause
et ea discussa. scd̄m deum. ⁊ suā conscientiā. ac naturalis industrie
intellectum determinent. sic vt deo summo iudici in die iudicij red-
dere valuerint rationē Cum sit intētiōis ommiuz iuris ꝯditoꝝ quē
admoduz lites decidi debeāt errorē expellere. ꝯtumatiā fugare ob
edientiam totis virib⁹ ꝯseruare. de iustitia ⁊ iure scribē. ⁊ scribēdo
ad id operam dare. vt mali boni fiant: ⁊ boni meliores. ⁊ hoc metu

Prologus in scdm libruz Juris Maydemburgeñ. seu Saxonici ꝓnincilis.

penaꝝ atq; exortatione p̄mioꝝ. Et cum sciētia ⁊ eiꝰ dilectio. omnē supeminet possessionē. cuz ipe creator omnium reꝝ sit iustus: ꝓphetie voce testante. Justꝰ es domine. ⁊ rectum iudicium tuum. Et iō omnes homines: instruuntur imitatores sui esse Cuz enim dicat ꝓsaicus: ⁊ egrius versus. hec gaza. celiq; ꝓdigia largos vult possessores: ⁊ dedignatur auaros. Clausa aperit publicataq; reddit. Nisi enim publica fiat labitur: sed multas vires acquirit practicando omnino deus iudex iustus: q̄ est inicium ⁊ origo finisq; omnium rerum: q̄ a principio celum ⁊ terrā creauit ⁊ plasmauit sup terrā hominē de limo terre ⁊ reposuit eum in paradisum: qui trāsgressus ē preceptum dei omnibus nobis in opprobrium: cum acceperit tempus iusticias iudicabit nr̄as. Iccirco cum vt grex sine pastore errauimꝰ. vsq; ad illud tp̄us q̄ nos sua redemit gl̄iosissima passiōe: ⁊ ex quo redēpti ⁊ ad dn̄m conuersi sumꝰ. ⁊ ipse nos deus reuocauit de morte ad vitam eternam. Ita tamen si preceptis obediemꝰ eiꝰ legē custodiemus: que nobis pro iure ꝓphete ⁊ doctores cōstituerunt: Sicut Saxonia in suo iure tenet ⁊ uos tenere mandauit. inuiolabiliterq; custodire precepit.

Prologus.

h Ic inter lectores humiles et discretos interpres presentꝫ libri iuris Saxonici: qui eum de theutonico ydiomate in latinum transtulit supplicat exaffectu: ꝙ quēcunq; in hoc opusculo legere contigerit: et siquid non exculte elaborateq; scriptum inuenerit: vt hoc vitio non det. nec egreferat. quoniam hoc opus. sic est translatuz: quemadmodum in theutonico originaliter ē scriptum. sub distinctionibus: articulis. ⁊ veris capitulis. non augmentando nec minuendo: sed de verbo aduerbum planis verbis ⁊ non obscuris in latinum redactum est atq; correctum.

¶ Incipit ius Saxonū ꝓuinciale i xp̄i noīe. Et ꝑmo de duob⁹ gladijs: q̄s deus misit in terrā ad ꝓtegēdā xp̄ianitatē. Et ꝙ temporalis gladius: datus est spirituali in subsidium.

d Uos gladios dn̄s misit in terrā ad fidē ꝓtegēdā catholicā euāgelio testāte dicēte ipso saluatore. Quis nō hz gladiuz: vēdat tunicā: ⁊ emat sibi gladiuz. Apl'is āt rn̄dētib⁹ Ecce duo gladij h̄. d̄ q̄b⁹ vn⁹. s. spiritual' apl'ico ⁊ romanoꝝ Imꝑatori tꝑal' sunt ꝯmissi Insuꝑ apl'ico ē statutum tꝑe destinato suꝑ equuz album eq̄tare. ⁊ imꝑator sibi strepā tenebit: ꝓ eo: ne sella moueatur: qd̄ ē in signum: vt q̄cq̄d apl'ico resistere vellet: cui iure spirituali resistere nō possit: h̄ imꝑator vincet iure tꝑali apl'ico obediētiā exhibē Insuꝑ potestas spiritual' tenetur tꝑale ius ꝓmouere: si req̄rit necessitas

De synodo spūaliter in anno celebrāda: ⁊ d̄ his q̄ eidē dn̄t interesse

o Mnis xp̄ian⁹ ter in anno synodo interesse dz: cum ad annos pub'tatī ꝑuenerit: in diocesi in q̄ manet. Ita tn̄: vt ꝯsuetudo docuerit. libertas em̄ triplex est Etiā sede scabinoꝝ digni. synodo ep̄oꝝ tenētur interesse.

De iudicio tēporali

s Imilimō tꝑali iuditio tenētur intereē Scabini. Iudiciuz comit: fit ad decēocto hebdomadas sb̄ bāno r̄gio Si āt iuditiū ad duas hebdomadas dispositus fuēit: ꝓ iniurijs A iuditio bānito h̄ q̄rere tenētur: ꝓ eo ꝙ iniuria iudicetur. ꝑ h̄ lib'tauer̄t suū ꝓp̄um apd̄ dn̄m: aut apd̄ iudicē ꝙ omnino sit liberꝝ: q̄ etiā iuditiuz sculteti q̄rē tenētur ad sex hebdomadas d̄ suo ꝓp̄o ¶ Ex his bn̄ p̄co eligi pōt: si p̄co moritur terrestrī. ¶ Hij q̄ in terra ꝓp̄uz nō hn̄t hij tenētur q̄rere iudiciuz rusticale ad sex hebdomadas. Iccirco ī q̄libz iuditio ꝓuinciali q̄uis mgr̄ rustical' req̄rē dz ꝓ accusatiōe: p̄cipue ꝓ vulnerib⁹ sāguinolētis. q̄ vn⁹ fec̄ alteri. ⁊ q̄ euaginatos gladios: ā cultellos suꝑ dānum alterius extraxerint: ⁊ hij q̄ ad iuditiuz nō venerint: q̄ iure iuditio interesse tenentur ⁊ oē: qd̄ iudicari dz ad vitā ā ad manum aut ad cutem: aut ad crinem: ita tn̄ si ad iudicium cum q̄rela deductum non fuerit alid̄ interrogare non indigebit:

De septē etatibus mundi: ⁊ septē scutis bellicis.

Rigines olim p̄sagando vaticinauit. de sex etatibus mundi Etas q̄uis mille aunoꝝ. excepto: ꝙ in septima deberet trās mutari Nā sacra testatur pagina ꝙ in adā prima inchoauit

etas A Noe scda. Ab Arahā tercia A moyse quarta: A Dauid q̄nta. A natiuitate xp̄i sexta. In septima nunc sum⁹ absq; numero certo ¶ Silimodo scuta bellica disposita sunt De q̄bus Romanoruz Rex hz p̄mum: Ep̄i Abbates ⁊ abbatisse scdm. p̄ncipes seculares tercium: ⁊ barones q̄rtuz Sede scabinoꝝ digni: ⁊ vasalli baronū liberoꝝ q̄ntum. eoꝝ vasalli sextum. Et sicut xp̄ianitas in septima etate securitatē nescit q̄ꝫdiu star̄ d̄beat: sic ignoratur ī septimo scuto bellico. vtꝝ feodale: vel scuti bellici ius hr̄e debeat Principes seculares sextum statum in septimuz deduxer̄t. tandē vasalli ep̄oꝝ: qd̄ prius nō erat. Et sicut scutuz bellicum in septimo finitur: sic trahitur linea consanguineitatis vsq; ad septimum.

De linea ꝯsāguineitatis vbi iniciat̄ ⁊ vbi t̄minat̄

n Unc attēdatis: quō ⁊ vbi linea ꝯsāguineitatꝭ incipit. ⁊ vbi finiatur seu terminatur In capite desig̃tur marit⁹ ⁊ vxor: q̄ legittime ⁊ legaliter ꝑm statuta sctē mr̄is ecclie ꝯiuncti siue copulati fuerint In iunctura colli. hij pueri: q̄ sine biptitate p̄ris et matris nati sunt. Si autē bipartitas affuerit: extunc in vna iunctura stare non possunt sed ad aliam descendunt iuncturam.

De diuisiōe filiorū duoꝝ fratꝝ q̄ in vxores duxerint duas sorores. ⁊ tertij hn̄tis extraneā vxorē.

e Et si qd̄ frēs germani duas etiā vterinas sorores duxerint ⁊ terci⁹ fr̄ alienā duxerit vxorē. eoꝝ tn̄ pueri sunt eq̄les vnus ad alteri⁹ successiōez si part̄ fuerint ꝯditōis in sua nā. ex non biptitoꝝ fratꝝ pueri in eis stāt mēbris. vbi scapule iunguntur brachijs: silr̄ ⁊ soroꝝ pueri. ¶ Hec ē p̄ma ꝯsanguineitas q̄ in liuea agnatiōis seu cognatiōis ꝯputatur. fratꝝ pueri ⁊ soroꝝ in cubitꝭ cōsistunt. Scd̄i in iunctura. vbi man⁹ brachio adunatur. Tertij ī p̄mo mēbro medij digiti. Quarti in mēbro scd̄o. Quinti in mēbro tertō Sexti in fine digiti. Septi in fine vnguis ⁊ nō in mēbro. Et iō ibid̄ ꝯsanguineitatꝭ terminatur linea. ⁊ ꝯsāguinei ad vnguē nominātur Qui āt inter caput ⁊ vnguē: agnatōz oñdē poterint ꝯsāguineitate eq̄li: hij eq̄lr̄ ī hēditate succedunt. ⁊ q̄ se ꝓpiorē ad agnatiōz ⁊ ꝯsanguineitatē oñdēdo ꝓbare poterit. h̄ ꝓpior erit ad ꝑcipiēdā portōez nālē. ¶ Cōsāguineitas em̄ finitur ī g̃du septimo ad recipiēdā hēditatē: q̄ꝫuis aplic⁹ ī q̄nta linea ꝑmiserit coplari mr̄imonialr̄. h̄ tn̄ iuri saxonum ꝓuinciali ⁊ feodali in nllo poterit derogare. Dn̄s siq̄dem papa nullas licite facere dz ꝯstitutiōes ꝑ q̄s iura Saxonum ꝓuincialia ⁊ feodalia a sanctis p̄rib⁹ sancita ⁊ approbata violari possint

Vn⁹ articul⁹ d̄ ꝯdēnatis ab ecclesia quart⁹ in ordine. d̄ q̄ sup̄ fol. clxxiiij.

Liber secundus

Liber Secundus

De linea cousanguineitatis.

l Ineā igitur ꝯsanguineitatis. voluit idē auctor in principio huiꝰ opis scdm Saxones ponere: ꝑ quā ad diuisiones mortuariorum in hereditatibus: et rebus mobilibus. et etiā in rebus satisfactionibꝰ ꝓ occisis parētibꝰ. facilis patebit accessus

De differentia agnationis et cognationis.

n Ota vnum generale ꝑ totum librum. et in omnibus libris nostris: vel legum. vbicunq; ponitur agnatio descēdit a cōsanguineitate paterna ex parte gladij. sed vbicunq; ponitur cognatio descendit a cōsanguineitate materna. et ex parte fusi.

De quo supra libro primo folio. 189. paragpho etiaz hoc.

De hereditate puerorꝫ casualiū: ⁊ defectū naturalem habentium: seu contractorum.

i N feudo ⁊ etiā in hereditate filiꝰ fatuꝰ. vanus. ꝯtractꝰ ⁊ naturalē defectuz hñs ⁊ patiēs. tales oēs nō succedunt: q̄uis sint heredes Sz eorꝫ agnati ꝓximi in ipꝰorꝫ bona succedunt. illos vero in sua cura tenere debent et ipsos procurare.

De pueris natura viciatis ⁊ defectū patientibꝰ.

s I autē puer mutꝰ: aut surdus natus fuerit: aut absq; mānibus vl̄ etiā absq; pedibus: aut cecus nascitur: pōt succedē iure cōi seu ꝓuinciali: ⁊ nō feodali. Sed ille dr̄ mutus: qui omnino nō loq̄tur: aut surdus q̄ omnino nō audit. ¶ Sz nō q̄ tardꝰ loq̄tur: aut q̄ tarde audit. Si autē feodum añ infirmitatē suscepe rit. hoc ꝓpter imbecillitatē nō āmittit. ¶ Leprosus nec in hereditate: nec in feodo succedit. Si autē ante leprā in hereditate successit: ex natura aut feodo fuerit inuestitus. hic per impotentiam debilitatis non ammittit.

De successiōe filiorꝫ legitimorꝫ in bonis aui sui.

s I filius viuēte patre vxorē duxerit: q̄ sibi paris cōditionis fuerit in natura. ⁊ ex ea filios: aut filias genuerit. ⁊ deiñ añq̄ a patre sepatus fuerit moriatur: extunc de eius hereditate sui filij portionē in bonis aui ꝑcipiunt equaliter loco p̄ris sui: vt p̄missum est Si plures q̄ vnus fuerint: ad vnā tñ hereditatis vocātur ꝑtem. Ita tñ si vnus habuerit plures filios. Sed hoc nepotibus seu neptibꝰ ꝯtingere nō pōt ex filia natis: ꝙ equalē portōnē in bonis aui: vel auie percipere possint.

De filia innupta q̄ nō diuidit cū sorore nupta suppellectilia

Juris Maijdemburgensis

f Ilia que tpe mortis matris sue exhereditata nō fuerit. sed ī domo inuenta. nō diuidit suppellectilia matris cum sorore eradicata Quicquid āt hereditatis post mortem parentum ipsam contigerit. hanc cum sorore diuidere oportebit

De muliere īmunda: q̄ p fornicationem non ammittit hereditatē

m Ulier per immundiciā sui corporis. vtpote: fornicaria. honorem sue vite ac honorē muliebrē pōt denigrare. Sz p h̄ius suum nō ammittit: nec hereditatis successionem.

Wolinskiu talia prawo iest.

De sacerdote et clerico: duplicem in successione diuisionem percipiente scilicz. suppellectilē cum sorore: ⁊ hereditatem cum fratre

s Acerdos tollit equalem portionē cum sorore ī suppellectilibus matris. etiam tollit equalem portionē cum fratribus in ꝓprio et in hereditate: sed non in feodo. ¶ Nec aliq̄s pōt pro clerico et sacerdote reputari: et computari nisi doctus sit et consecratus ad gradum sacerdotij ⁊ cum forpice signatus ad sacerdocium anteq̄z suppellex. per mortem deuoluatur super ipsum

De muliere fratrem dūtax at sacerdotem habente et de bonis mortui sacerdotis.

v Bi āt femina alterum fratrem q̄z clericum sacerdotē nō habuerit. ibi ip̄a equalē recipit portionē. tā ī hereditate q̄z suppellectili. ¶ De bonis vero sacerdotis: post mortē suam: nulla recipitur suppellex per cognationem. qꝛ totum hereditarium cōputatur: q̄cquid sub eo post mortē repertum fuerit. ¶ Non maritata soror: non diuidit suppellectilē cum sacerdote: q̄ Ecclesiā aut prebendam habuerit.

De debitis mortui. per successorem ex hereditate defuncti soluendis

c Um q̄buscunq̄z bonis vir moritur. totum ꝓ hereditate cōputatur. q̄cunq̄z ergo ī eo succedit. ille de iure debita mortui heredis soluere tenetur eousq̄z: quantumcunq̄z debitum se extendit in bonis mobilibus et hereditate et nō vltra. ¶ Furtum v̄o aut spolium ⁊ taxillis plusum soluere nō tenetur nec aliquod debitum. nisi illud quod añ suuz decessum suscepit. aut ꝓ eo fideiussor fuerit. Illud debitū fideiussor soluet si informatus fuerit vt ē iuris

cūm septuaginta duobus viris: q̄ oēs sede Scabinoꝝ digni sint et legittimo thoro nati. ¶ Quicquid āt vir scit. de eo nō debet informari cum testibus. Si āt vir testimonio credere noluerit: ⁊ sup. ipsum iure feodali: aut puinciali pro suo scito q̄rulari voluerit: de quo fateri debet. et soluere. vel negare. et pro eo iurare ¶ Insuper etiam heredi soluere debitores tenentur quod mortuo tenebantur. ¶ Debitum quod vir et quiuis debitor tenebatur. nō indiget informari. sed fateri debz aut negare quātum tenetur

De promissis et accōmodatis

Uicunq̄ aliquid accōmodat aut promittit b̄ soluere debet.
q et q̄cquid loquitur aut facit. hoc firmiter seruare debet.
¶ Si autem in posterum negare voluerit extunc iuramēto ipsum euadet. ¶ Quicquid autem coram iudicio concessum fuerit vel accomodatum. seu quicquid coram iudicio confirmatum fuerit hoc actor propior est protestari cum duobus viris. et eē dz tertius

De testimonio proprietatū. aliarūq̄ rer. Item de testimonio preconis ⁊ diffinitione proprij

Proprietates ⁊ ꝓprium appellatur possessio seu fundus qui
p a nullo recipitur in feodum vl hereditate. ꝫ per successionē devoluitur ad heredes absq̄ quolibet tributo successoris.
¶ Ubi q̄ ꝓprium datur aut quis obligat. aut viro ad ius suuz voluerit ꝓtestari. aut ad vitam: vel mutilationem: q̄ vir corā iudicio abrenunciauit aut sibi abiudicatum fuit. hoc oportet iudex metseptimus cum illis viris: qui sibi sententias adinueniunt: protestari et cōprobare. ¶ Testimonium preconis tm̄ facit: quātuz ceteroꝝ duorum si necesse fuerit. vbi cum septem testibus contingit protestari. et sua emenda parimodo ē duplex et sua recōpensa ꝫm conditionem naturalem. ab eo tempore quo preco est electus. ¶ Reconciliatio autem. et vindicte abrenunciatio coram iudicio facte. cuz iudice et duob⁹ viris protestātur per mettertium. ¶ Si autē absq̄ iudicio factum fuerit. oportet q̄ metseptimus. is cui talia facta fuerint protestetur. q̄ sibi in recōciliationē et cōcordiā fecerit rancorē.

De donatione et venditione bonorum propriorum et feodalium morte vēditoris seu emptoris aū resignationem interueniente

Juris Maÿdemburgensis

q Ui autem vni proprium coram iudicio dare et resignare ꝓmisit. et ille suum argentum: vel alia bona desuper dederit. et ille emptor: anteq̃ donatio confirmata fuerit moriatur: donatio sua successori legittimo debz adimpleri: prout illi mortuo debuerat. Ita tamen ꝙ in solidum aut integre persoluat. hoc idem fieri debet pro quibussibet rebus mobilibus. ¶ Qui etiam alteri bona feodalia vendiderit. eaq; sibi coram domino resignare promiserit. cum h̄: id est ꝯsensum domini acquisierit. ⁊ emptor: aut totuz aut partem soluerit. etsi ante resignationem moritur priusq̃ inuestitus sit. ita tamē si feodum fuerit. venditor tenetur mittere suo heredi feodale. siue sibi sit paris conditionis siue non. ¶ Et si heres feodalis non fuerit venditor mittere tenetur suo vero heredi q̃cunq; fuerit sicut emptor mittere debuisset Ita ꝙ integraliter ꝑsoluat aut sibi reddere tenetur. quicquid desuper recepit

De mortuo cui bona proprie. vel feudaliter concedi debuerant

b Oc idē facere tenetur domin⁹: si vir apud eum feodum p̄ce: aut obsequioso seruicio obtinuit: ꝙ sibi feodum concedere aut liberum facē debeat. Et si vir an̄ inuestiturā de hac luce decesserit. ⁊ ille q̃ bona dimittere debet: ꝓmittit ꝙ illi inuestiturā acquirat: et si hoc impleuerit: ⁊ intimauerit illi cum testimonio ꝙ veniat. et inuestituram recipiat: et si nō venerit: et postea dominus moriatur: vel postea cōcedere noluerit: aut spreuerit. et si acq̃rere nō poterit. tunc ipse venditor: solutus ē ab acquisitione: sed non dimissione si ille emptor posthac inuestiturā acquirere poterit.

De dono seniori filio a patre dato ⁊ de mūdiburdio puerorum mortua matre et econtra mortuo patre.

Mūdiburdius idē ē ꝙ tutor

s I pater dederit filio equos: vl' dextrarios: aut arma: eo tpe quo indiget: et eis vti p̄t. Et si postea pater moritur. non dz primum donum cum fratribus diuidere: nec dño patris sui reddere: nec patris heredibus. Et si patri paris nō fuerit ꝯditionis q̃uis a patre sit indiuisus cum suis bonis. et si pr̄ suos pueros ī tutela tenuerit post mortem matris. qñ ab eo sepantur. extunc ipsis reddere tenetur omnia bona materna. nisi ꝑ infortunium: et absq; sua culpa āmiserit. ¶ Idē mater tenetur facē puer⁊ sui pr̄is. si ip̄oꝝ pater moritur. ⁊ quiuis vir: qui tutor fuerit puerorum

De composita pecunia: seu alijs bonis super lucrum a fratribus: seu ab alijs hominibus. Et de bonis vxoris

¶ Si autem fratres, aut ceteri homines bona sua ꝓposuerunt
q vel habent si augmentantur cum laboribus: aut seruicio, vtilitas est eorum cōmunis omnium: ⁊ similiter dampnum si decrescant. Sed quicquid masculus cum sua receperit vxore hoc cum suis fratribus diuidere non tenetur.

De bonis alicuius societatis ꝑ vnum cōmercatorem consumptis. seu plusis.

¶ Si autem vir sua bona perluserit cum taxillis: aut cum meretricibus iacturam fecerit ī bonis: aut prodigalitate, histrionibus aut alijs vagis personis dederit, seu superfluis expēsis: ad quod sui fratres: vel alij: qui bona cum eo habent cōmunia nō permiserunt, dampnum quod ꝑ hoc sibi euenerit: suum est solius ⁊ nō suoꝝ fratrum: vel eius ꝓsortum: q̄ cum eo bona hñt cōmunia

De diuisione bonorum inter filios et filias: qui prius portionem suā acceperāt post mortem parentum facienda. Et iā si iteruenerit abrenūciatio extra iudiciū

¶ Si pater et mater a se separauerint vnum ex filijs vel vnā ex
f filiabus siue separatas habuerint expensas siue non, si post mortem patris aut matris partem hereditatis hꝝ voluerit frater a fratre: aut maritata soror ab innupta sorore: prius oportet importare pstito sacramento omnia bona: cum quib⁹ prius fuerat sequestratus, si sint bona mobilia, et non suppellectilē. ¶ Si alia bona fuerint: que patenter ostendi pñt: ab eis per iuramentum prestitum soluti esse nō possunt. Si autē hereditaria portiōe abrenunciauerint: ea carere debēt: nisi iuramēto reprobauerint. Sz si coram iudicio renunciauerint: extunc tacto sacramento euadere non pñt ꝫ facilius ꝑ testi monium iudicij vinci possunt. Magister rusticulis seu villiculis bene testis esse potest super rusticum infra suum iudicium, loco iudicis in tali causa.

De eo qui alterum in possessionem mittit ante resignationem

Iuris ciuilis Maijdemburgensis

q Ui alterꝝ ĩpossessionẽ bonoꝝ suoꝝ mittit: anteq̃ sibi ea resignat. pro eo tenetur omnibus impregnantib⁹ respondere et eum tueri. eo vsq; sibi non resignauerit: quãdocunq; sua defensiõe indigebit. Si autem vnus vel ambo a possessione eijciantur. tunc venditor pecuniam quam desup receperat reddẽ sibi tenetur. Et si ille moritur qui bona resignare debuerat: filius suus non tenetur eadem bona resignare: nisi solus promiserit: aut fideiussoriam ea in re cautionem fecerit.

De differentia successionis in bona ſm naturam feudalis et terrestris iurium

q Uamuis sit ius feodale: ꝙ dominus nõ plures de feodo patris q̃ vnum inuestiet: non tamen ius est terrestre: ꝙ sol⁹ obtineat. quin satis faciat fratribus circa ea q̃ ipsis possint cedere in diuisione equa portione. nec etiam Ius est terrestre. ꝙ si pater filium a se seperauerit cum suo feodo et hoc sibi statim renunciauerit. ꝙ hoc pre alijs obtineat post mortem patris. et in alio feodo equalem fratribus percipiat portionem: q̃uis eo sibi iure feodali resistere non possint. Nec tamen ius est terrestre et si iure terrestri contra ipsum querularentur ad equam diuisionem ipsum iure compellerent.

De legatis rebus: obligatis: concessis et ad obseruandum depositis.

q Ui alteri res mobiles concesserit conditionaliter: vl⁹ sine cõditione: vel obligat: vel apud eum in deposito posuerit: et si ille postea negare voluerit aut suus heres post mortem suam. Actor propior est bona sua mettertius obtinere q̃ ille solus pro eo iurare. ¶ Si autem ille qui in possessione res habuerit sup eo suum probare poterit testimonium: aut hereditaria bona protestari: vel si testes desuper: aut defensorem habere poterit Iure ipse si actori omne testimonium infregerit. nisi defectum in defensore paciatur. ¶ Si inculpatur vir pro eo quod non habz: de eodẽ suo euadit iuramento. Quicquid vero super eo ostendi poterit pro eo absq; iuramẽto ip̃m rñdere oportebit.

De iure innato: quo vnusquisq; iudicari debet.

n Ullus aliud ius acquirere potest: q̃ illd̃ quod sibi innatum est. Si autem ipse ius suũ spreuerit naturale coram iudicio:

et sibi aliud ius vsurpare voluerit: quod probare nō poterit. vtrum q̄ perdit et ammittit. Excepto illibero manumisso: qui seruat liberum ius terrestre.

De bonis paternis: que inter pueros: ⁊ amitas eorū diuidi debent.

¶ q̄ fratres et sorores habent interse bona eorum paterna ī diuisa: siue sint mobilia: siue immobilia: et sorores traduntur maritis tempore patris: post decessum ipsius fratres p̄maneant ī eisdem bonis paternis longo tempore: aut paruo. ⁊ duxerint vxores Etsi tunc idem fratres in eisdem bonis moriuntur: ⁊ relinquunt post se pueros etatem non habentes: qui nullum hñt tutorem: neq̄ electum: neq̄ innatum. nihilomin⁹ predicte sorores possunt se cum omni facultate de portionibus earum paternis bonorum p̄missorum intromittere: et diuidē cum eisdē pueris suoꝝ fratrum. cum scitu dominorum consulum aut iudicū banniti. et ipse sorores non tenentur carere bonis huiusmodi paternis: vsq̄ ad dictorum puerorꝝ etatem: aut predicte sorores merito possunt omnia bona predicta paterna vna cum pueris eisdem seruare indiuisa sb̄ recta fideiussoria cautione vsq̄ ad eorundem puerorum perfectam rationem.

De his qui ꝓpinquiores sunt ad successionem. et de his: qui ex fauore succedunt scōm ius Baronicū. Et quomō Sueui non succedunt

¶ puer est liber ac legittimus: hic seruat ius sui patris. Si autem pater et mater fuerint obnoxij: ipsoꝝ pueri tale ius seruant quale ipsis innatum fuit. ¶ Si vir moritur absq̄ pueris pater suus sibi in sua succedit hereditate. si p̄ caret. mater sibi succedit maiori iure: q̄ frater patris ⁊ matris. sororis ⁊ fratris in eam hereditatem succedunt filij et non filie. Sed quando fratres ⁊ sorores ad successionem hereditatis deficient. extunc omnes. qui se in linea consanguineitatis propinquiores aut pares ostēdere poterint: pariforma succedūt: siue sint masculi siue femine. et hos Barones heredes nominant ex fauore: seu fauorabiles heredes. Attñ nepotes ex filio: seu neptes ex filia succedunt in hereditatē p̄e p̄re: et p̄e matre: p̄e fratre et sorore. iccirco quia non ascendit successio ad altiores cognationis seu agnationis gradus. cum descendens

gradus ostendi possit paris conditionis ac legittimus. et qui alteri equalis non fuerit in natura. hic sibi succedere in hereditate non p̄t Sueuus ex cognatiōe muliebri nullam recipit successionem: quia generationes feminarum sub iure Sueuico: oēs ex hereditate sunt ꝓpter delicta earum predecessorum

De pueris filiorum et filiarum hereditatem ꝓ patre et matre recipientibus

a Ctamen pueri filiorum et filiarum hereditatem accipiunt ꝓ patre et matre et pro fratribus ⁊ sororibus: quia affini hereditas non recedit interim ꝙ sinus affuerit par ꝯditionis

De triplici Saxonum iure. ⁊ quomodo iustam Saxo possit reprobare sententiam

s Axones triplex ius obtinuerunt cōtra Karoli voluntatē: scilicz ius Sueuicum: ob odium mulierum. Scd̄m: quicq̄d homo fecerit nō corā iudicio: q̄uis probabile sit publicum ⁊ notorium: tamen se ipsum eximit sacramēto: ⁊ non poterit conuinci. Tertium ē. Q̄ si sentētia quantumcunq̄ iusta inuenta: ⁊ diffinita fuerit. coram Imperio in Saxonia Saxo poterit hoc reprobare si voluerit: et trahit se ad dextrā suam manum: ⁊ ad multitudinem maiorem. ⁊ deferetur sibi. Et si probauerit met septimus repugnando sententiam contra alios septem victores: sentētiam cōfirmabunt plures. Insuper obtinuerunt omnia sua iura antiqua: q̄ legi ⁊ fidei non derogant christiane

Articuli ab Ecclesia et a Maiestate Regis polonie condēnati De q̄bus Sup̄ fo. clxxiiij. paragrapho et articulo p̄mo. Itē ibidem articulo quinto.

De Sueuo: arma bellica vltra septimā consanguineitatis lineam recipiente

s Ueuus bn̄ ⁊ licite recipit arma bellica et succedit in hereditatem vltra septimam lineā consanguineitatis eo vsq̄ q̄ a longe probare poterit: ꝙ sibi defunctus ex parte gladij agnatus fuerit: aut protestari poterit ꝙ vn⁹ ex suis p̄decessoribus arma bellica sui predecessoris coram iudicio repecierit. et iudicialr̄ sustulerit: ac susceperit.

De reprobatione sententiarū per sueuos. Et ꝙ ius sueuicum a Saxonico non differt.

s Ueui etiam inter se sententias reprobare p̄nt in natura Sueuica et se trahunt ad Sueuū seniorē: quē nominare oportet ac ad maiorē multitudinē ad iudicium ordinarium. ⁊ ad su-

premum iudicij locum. ¶ Sueuicum ius non differt a iure Saxonico: nisi in successione hereditaria: ⁊ sentētiaꝝ reprobatione

De dotalicio feminarum absq; consensu proximorum faciendo. et de mansione et diuisione relicte cū heredib⁹ sui mariti: post mortē ei⁹ dūmō maritus fuerit ortus de militari stirpe.

Nunc vidēdum ē q̄d q̄uis ort⁹ de stirpe militari: sue possit licite dare vxori ꝓ dotalicio de mane: qn̄ cum ipsa ꝓcedat ad mēsam absq; compromisso: ⁊ consensu hereduꝫ. nā dare ei pōt obnoxium: seu obnoxiā: h̄ ē seruum vl' ancillā: q̄ annos pubertatis nondum attigerit. ⁊ sepes ac edificia: ⁊ animalia campestria. idest: q̄bus non laboratur. ⁊ vbi loc⁹ femine cum edificio nō ē: qn̄ eius marit⁹ decesserit infra sex hebdomadas post tricesimum debꝫ ponere ⁊ deducere edificia. si fundus in quo edisicia illa sunt non ē su⁹: ita tn̄ q̄ fundum terre nō vulneret nec ledat. Si āt p̄buerit heredi cuius ē locus edificia redimere scd̄m existimationē vicinorum et ille noluerit extunc licite excidere ⁊ effodere domicilium p̄t q̄ deducto oportebit ipsum fundum sicut ante fuerat cōplanare

¶ Si āt mulier cum pueris breui vl' lōgo tp̄e ꝑmanserit: aut cum heredib⁹ sui mariti indiuisa cum suis bonis. ⁊ tunc qn̄ se ab eis separauerit: omne suuꝫ ius ī bonis tollit: quod recipe illo tp̄e debuit cum ei⁹ maritus ab hac luce decessit. ¶ Si āt vidua post obitum sui mariti cum puer ꝑmāserit ī bonis pueroꝝ a q̄bus nō fuit sepata ⁊ fili⁹ vxorē duxerit viuēte matre. Si quoq; fili⁹ tandē decesserit. sua vxor maiori iure dotalicium recepit sui mariti. videlicet pulmētaria ⁊ suppellectilia ī bonis sui mariti q̄ꝫ sua mater si tn̄ mariti sui ⁊ ꝓpriā suā irreprobatā possessionē ī eisdē bonis poterit ꝓtestari ⁊ ꝓbare. ¶ Si āt filius in possessiōe mr̄is decesserit. extunc mater sua ꝓpior ē bona sua testimonio obtinē q̄ꝫ nurus: al's: sui filij relicta

De iure relicte. quomodo dotaliciū: et quomodo possessionē obtinere debeat

Dotalicium femina obtinet ꝓprio sacramēto. possessionē āt cum testimonio. ¶ Sic etiā cognata seu ꝓximior obseruat suppellectilē post mortē dicte femine si an̄ maritum obierit. cōuenientius q̄ꝫ mr̄ sui mariti. Nā mater ē aduena ⁊ hospes ī possessione filij. Et fili⁹ etiā ē hospes ⁊ aduena ī possessione matris

De dotalicio quod fit inter cōmunes homines

Iuris ciuilis Maijdemburgensis

o Mnes hij qui de militari progenie non sunt. suis vxoribus nihil dare possunt ꝑ dotalicio: nisi equum meliorē vl' pecus si habuerint Feminis bñ potest dari ꝓprium ꝑ sua vita: heredum cum cōsensu ⁊ cōpromisso q̄ꝫuis ipi impubes fuerint. corā iudicio in quo ꝓprium situm fuerit. In quacunqꝫ ciuitate bannum Regium fuerit: dotaliciuꝫ femina sacramento obtinere pōt abqꝫ testimonio Mulierib⁹ tñ multus debetur fauor in dotib⁹ suis vxor nāqꝫ ꝓpter maleficium viri dotem suā āmittere non debet

Propter maleficiuꝫ viri vxor dotē suā nō ammittit

De vite prouisionibus mulieribus per neminē infringendis. etiam diuorcio interueniente.

v Ite prouisionē dñabus vl' feminis nemo iure infringē siue destruere potest. neqꝫ verus heres: nec quisq̄ꝫ: qui in hereditatem mortuo marito succedit nisi demeretur culpa ꝓpria ita ꝙ arbores fructuosas exciderēt aut hoīes illos de bonis expellerent ad quos bona naturaliter pertinent: vel quacunqꝫ conditiōe ipse dñe vl' femine suā vite prouisionē a sua possessione dimittunt. nisi hec vero faciant in iudicio: qñ pro eo femina fuerit inculpata. ꝑ hoc āmittere p̄t suā prouisionē vite

De diuorcio iuste et legittime inter virum et mulierem facto

s I autē inter virum ⁊ suam vxorē diuorcium fuerit celebratum iure spirituali: ipsa obtinet sue vite prouisionē. quam sibi prius dederat vir in suis bonis: aut suo ꝓprio.

De heredis introitu in domum vidue Et de sepultura mariti ꝑ relictā faciēda.

b Eres licite ad viduam intrare potest in domum defuncti añ tricesimum diem. ⁊ in rerum possessionē. ideo vt custodiat ne aliquid ex his que ad eum iure pertinēt āmittatur. de suo etiam consilio vidua sepulturā et tricesimum facere debet. Ipse āt heres nihil omnino añ tricesimum ꝑcipere dꝫ ī bonis supradictis

De mercede seruitoribus ⁊ mercenarijs ex bonis defuncti per heredes soluenda

i Mprimis v̄o d̄ cōi hēditate siue bōis defuncti pre oīb⁹ mercenarijs de ip̄oꝝ mercede deseruita satisfiat. sic ip̄is ad illud

ipſs q̄ dñs eoꝝ mortuus fuerat iure cedit: ⁊ ipos heres vſq; ad dieꝫ tricesimum tenetur ꝓcurare: vt ſibi interim locū ſeruiēdi inueniāt.
¶ Si autem ipſos ad tempus ꝓeordinatum et condictum ſeruare voluerit: extunc ad illud ſeruient ⁊ plenam mercedem a mortuo p̄taxatam tollēt. Si autem quid vltra eꝫ meruerint ſuſtulerint hoc reddere non tenentur. Et ſi ipſis de eorum mercede vnius anni: vel dimidij anni negatur, hoc bene iuramento poſſunt obtinere. Qui autem ſeruit ſuper gratiam, hic de gratia monere debet heredem.
¶ Si moritur ſeruus et mercenari⁹ anteq̄ ꝓcium meruerit ſibi promiſſum extunc dominus ſuis heredibus non plus ſoluere tenetur mercedis eꝫ meruerit ad illud tempus quo morte fuerat occupatus. Oportet dominam pulmentaria diuidere cum herede ⁊ oīa comeſtibilia que in curijs defuncti poſt tricesimum permanebunt vbicunq; fuerint: vl̄ in ſua habuerit poteſtate.

De relicta q̄ ⁊ qualia arma bellica dare tenetur propinquioribus mariti ſui.

f Femina arma bellica dare tenetur, hoc ē gladium ſui mariti ⁊ meliorem destrarium vel equum ſellatum: ⁊ arma melioꝛa que habuit ſuus maritus ꝓ corpoꝛe vni⁹ viri cum mortu⁹ fuerit in ſua poteſtate. Vnde dare debet vnum puluinar bellicale hoc eſt lectum cum cuſſino et vnum lintheamen et vnum menſale: duas pelues et vnum manutergium. hoc heredi datur ꝓ generalib⁹ armis bellicis de iure: q̄uis alij multa apponunt que tamen ad ea minime pertinent. ¶ Quecunq; domina ex ijs rebus non habuerit dare non tenetur: ſi hoc probauerit iuramēto nō habere. ꝓ qualibet rerum illarum ſingulariter. Quicquid ād ſb̄ ſua poteſtate rerum aliarum oſtendi poterit. ꝓ eo nec femina nec vir euadere poteſt iuramento. ¶ Vbi duo vel tres ad ſimpla alꝫs: ex vnis et eiſdem parentibus nati ſunt ⁊ ſimile ius habēt ad arma bellica, ſenioꝛ gladium ꝓ ſe recipit, reliqua inter ſe diuidunt equaliter. aut equali modo, ita q̄ ſenioꝛ diuidat ⁊ iunioꝛ eligat.

De his qui arma bellica et tutoriā minoꝛēnium recipiunt

v Si filij ad annos pubertatis nondum puenerint, ſenioꝛ agnatus eoꝝ recipit arma bellica ſolus et eſt eoꝝ tutoꝛ in eiſdem armis, quouſq; peruenerint ad annos diſcretiōis extunc ipſis ea reddere tenetur. Inſuper omnia bona eoꝝ naturalia dare illis debet: niſi ipſos vera ratione facta euaſerit, q̄ vide-

licet ea ad eorum conuerterit profectum: vel ea per furtum aut latronum incursum: aut spolium: aut infortunium. absq; sua culpa amm̃serit.

De tutoris officio ⁊ successiõe post mortẽ pueri

Quando puer iure feodali ad annos attigerit pubertatis, tñ suus tutor veram tutelam in suis bonis gerere debz ꝓ suis negotijs peragendis et domino loco pueri iuxta exigẽtiam iuris seruire interim: q̃diu seipsum pre puericia siue sensualitate et impotentia sui corporis se agnoscere et reminisci non potest.

¶ Heres etiam pueri ille dicitur qui puero si de hac luce decesserit succedere in suis bonis posset. huic tutor eiusdem pueri rationem facere tenetur annis singulis et informare ne inutiliter sine ꝓfecto pueri sua bona consumat: q̃usq; ad plenum intellectum puenerit

¶ Quia pluries contingit q; vn⁹ tutor: alter vo heres est puerorꝝ.

¶ Vbi autem vn⁹ et tutor et heres est. nec rationẽ de bonis pueri nec cautionem fideiussoriam compellitur facere. Ipse est etiã tutor vidue quousq; maritum duxerit q̃ sibi paris fuerit conditionis.

De dotalicio mulieris. quod post arma bellica recipit

Post arma bellica mulier recipit suum̃ dotalicium ad quod ꝑtinent omnes equi campestres: iumenta: pecora: capre: et porci: q̃ ante pastorẽ pelluntur et robora. Sz impinguati porci pertinent ad pulmentaria: et omnia cibaria in qualibet curia sui mariti. Insuper omnia recipit: que ad suppellectilia pertinent. hec sunt: omnes oues ⁊ auce: ciste cum tecturis eleuatis: omnia fi leta: pulmentaria: cussini: linthiamina: pelues: et cãdelabra: semẽ lini: et muliebria vestimenta: ãnuli: et fibuli brachiales: et crinalia ⁊ psalteria: ⁊ alij libri: ad cultum dei pertinentes: in quib⁹ domine legere consueuerunt. sedilia: capecia: cortine et vela: et dorsalia et pepla omnia. Hec sunt: que ad suppellectilia feminarum pertinẽt. adhuc multimoda sunt que ad ea pertinent: q̃uis ea non nomino: sicut sunt seticule et forpices: et specula: et omnis pannus ⁊ tela incisa ad muliebria vestimenta. tamen non textum aurum vel argentum dominabus non pertinet. Quicquid autem vltra ea: que hic nominata sunt repertum fuerit. hoc totum ad hereditatẽ pertinet.

¶ Et qualiacunq; ex ijs obligata tempore morientis fuerint. hec redimat ille ad quem iure hereditario pertinebunt.

De viris et pueris religionem intrantibus.

Acerdos diuidit cum sorore: sed non monachus. Si autem
ſ puer monachatur intra annos iuuentutis, bñ intra annos religionem exire potest: et ius cõseruat terrestre ac feodale.

¶ Si autem vir qui ad annos iam peruenerit pubertatis intrauerit religionem absoluit se a iure: tam terrestri q̃ feodali, et suum feodum iam ex sui parte vacat: quia tã Scutum bellicum resignauit ita tamen q̃ hoc possit protestari cum monachis: cum quibus similem suscepit vitam: vel cum septem viris suis collegis: qui ipm monachum aspexerunt: nisi infra terminum vnius anni ordinẽ exierit: qui annus dicitur probationis vt Cisterciensis est regularis consuetudo. ¶ Si autem ordinem suscepit absq; sue copulate vxoris voluntate. & ipsum vxor repecierit Jure synodali ius suum terrestre seu prouinciale potest conseruare. Sed non feodum a quo dependebat: quia vir quiuis scutum bellicum resignare clam nõ potest absq; sue vxoris legittime voluntate

De eo qui habet bona pueri religionẽ suscipientis cui ea debeat resignare

Jpuer moritur aut intrauerit religionẽ inter annos iuuen-
ſ tutis: quicunq; eius mobilia bona sub se habuerit, psentet ea illi: qui puero post suum ab hac luce decessum succedere iure debuisset: nisi ipsa bona pro voluntate pueri sint exposita vel absumpta. De muliere duplr succedẽte in bona. Similiter de viro ex militari stirpe prodeunti

Ceuis mulier duplr hereditat. Suppellectilia sup proximã
q cognatam et hereditatem super proximum agnatum vel agnatam. ¶ Etiam quiuis vir de militari stirpe ortus hereditat dupliciter: super proximum consanguineũ in natura: q̃cunq; fuerit, et arma bellica super proximum agnatum. ¶ Quicunq; de progenie militari nõ fuerit, et tamẽ ad scutum bellicum spectat ille si retro se dimiserit hereditatẽ ad recipiendum cum decesserit & non arma bellica cuius ea habeat

De prescriptione bonorum mobiliũ & imobiliũ

q Uicqd vo taliũ absq; veri successorib⁹ post mortẽ alicui⁹ residuũ fuerit, vt sit arma bellica: vl hẽditas aut suppellectilia. Boia iudici dñt pñtari: q̃ pconi p⁹ tricesimũ. B iudex iminute duare

debz anno vno z die vno z tãdẽ tẽptare dz si se aliqs ad ea trahet: vt iuris est infra tempus predictum. Si autẽ nullꝰ se traxerit ad ea Judex illa in suum vsum vertere potest. nisi heres fuerit captiuatꝰ aut in obsequio Jmperiali: vel perrexerit ad limina sanctorum. seu i cultu diuino extra Regni terminos fuerit. sic q̃ iure bona sua corã iudicio arrestare non poterit Extunc ipsum iudicem temptare oportebit: quousq̃ redierit: cum hereditate: siue rebus supradictis: q̃a se in suis rebus negligere non potest. hec de rebus et bonis mobilibus dicta sunt. ¶ In ꝓpria autem domo: vel mansis ꝑt se Saxo negligere in triginta annis et vno anno: et vno die. et nõ prius Dz Jmperium z Sueuus nunq̃ se ꝑñt negligere in suis successionibꝰ quousq̃ poterint ꝓtestari. Quiuis etiã aduena suscipit hereditatẽ in terra Saxonie ꝑm terre consuetudinem: et non ꝑm ius naturale siue sit Bauarus: aut Sueuus aut Franco

De viro et vxore: qui non debẽt habere bona diuisa et: q̃ vxor absq̃ consensu viri nihil potest alienare

Maritus et vxor nulla diuisa habent bona in sua vita. Si aũt
m femina decesserit viuẽte marito: tunc nullus proximus succedet ei in rebus mobilibus duntaxat in suppellectili aut ꝓpio si aliquod habuerit. Mulier etiã sua bona nulli dare potest: nec alienare absq̃ voluntate sui mariti. Nec ipse ꝑ iure pati debeat

De marito qui bona vxoris sue recepit i tutelã.

Quando vir vxorem legittime duxerit. extunc in suam sortẽ
q siue possessionẽ omnia ipsius bona recipit: loco vere tutele ꝓterea nec aliqua mulier suo marito aliquod donum dare potest in suo ꝓprio: nec in suis mobilibus rebus ipoteticis. i q̃bus sui veri heredes post suum obitum sibi succedere debeãt: quia maritus in bonis sue vxoris aliam partem nullomodo: nec aliquatenꝰ acq̃rere vẽdicareq̃ potest q̃ id quod in primo contractu cum ipsa suscepit loco tutele scilicet tam mulieri q̃ rerum tutelã. ¶ Nulla etiam femina ꝓprie vel hereditarie: vite prouisionẽ potest obtinere nec suus heres post mortem suam: dummodo probari et conuinci possit: q̃ tantum huiusmodi res sibi pro sue vite ꝓuisione date fuerint. Si autem hanc prouisionem ꝓprium dixerit In probatione vero succumbet. sic q̃ iusto iudicio fuerit conuicta. Extunc tam ꝓprium q̃ vite prouisionem ammittit.

Liber Secundus

De posthumo heredante

n Unc videndum est de femina gestiēte puerum sui mariti: q̄ si se grauidā sentiēs ī sepultura siue tricesimo sui viri publicauerit se impregnatā. Si puer viuus nascitur, et b̄ femina patenter poterit protestari et probare quattuor viris probitate p̄batis: ⁊ duabus feminis que ipsam vice obstitricum in partu adiuuerunt quibus cōstat puerum viuere iste puer patris hereditatem iure obtinet. Et si puer demum decesserit: mater ei⁹ succedit: si sibi equalis fuerit in natura et omnes in feodo patris dirimit et infringit sponsiōes: quia vixit post mortem patris, et tunc omnia feoda patris vacant domino a quo tenebantur, et si puer ostensus fuerit, tantus et talis et adeo magnus q̄ corporalis esse: et viuere potuit Sicq̄ manifeste ad Ecclesiam p̄ baptismum regenerādi gratia: portatus fuerit, tunc omnis q̄cunq̄ audierit: vel viderit ipsum vixisse hic secure vite sue protestationem facere potest

De datione ꝓprij cū assensu heredum absq̄ iudicis licentia

a Bsq̄ licentia iudicis vir potest secure suum proprium ī hereditatē dare: cum consensu tamē heredum Ita q̄ medium censum retineat: et vnam aream seu fundum in quo vnum currum girare et vertere possit: de quo iudici iustitiā dz exhibere

De eo: qui proprium dat, et illud tandem in feodum denuo recipit.

q Icunq̄ suum ꝓprium alteri dederit ac resignauerit: et denuo ī feodum ab eo susceperit, sua donatio domino nō ꝑdest nisi ipse bona in sua libera obtineat potestate anno et die, de inde secure illi feodum reconcedere potest: quia nec ipse nec aliquis suorum heredum illud vnq̄ ꝓprium in posterum ī eo repetre possit et in ꝓprietatem vendicare

De impedimēto per iudicem facto in donatione proprij

Nic notatur quō resignationes bonorū in Jure ciuili constitētiū coram Rege p̄t fieri

f Judex aliquem virum contra iustitiā impediuerit: q̄ suuz ꝓprium dare non possit, extunc quando Rex in Saxoniā venerit, Idem coram eo bene dare, dictum proprium potest: sic coram iudice dedisset, ⁊ hoc si ꝓtestari ⁊ probare possit: q̄ iudex iniuste ac indebite eum impedierit

Iuris Maijdemburgensis

De thezauro suffosso ⁊ alijs mineralib⁹ i t̃ra r̃ptis

o Mnis thezaurus in terra suffossus profundius q̃ aratrum ire ac arare solet. Regie iure cedet potestati. Minerã etiã argenti nemini effodere supra fundum: siue terrã alteri⁹ licet. nisi cõsensus eius fuerit: cuius terra vel fundus sit: vbi minera inuenta est. Si autem desuper licentiam obtinuerit extunc super eo aduocacia omni iure sua erit.

De puero añ vl' post d̃bitũ tp̃s i mr̃imonio nato.

q Uando mulier primo ducit maritum: si peperit puerum: debitum añ tempus et si puer viuus manserit. reprobari põt i suo iure. eo q̃ minus tempestiue natus est. ¶ Si etiã mlr̃ post obitum sui mariti puer̃ peperit: tardius q̃ pariẽdi tp̃s req̃rit. hic etiã puer potest in suo iure reprobari eo q̃ tarde natus ẽ.

Contra Canones

Nemo hãc i vxorẽ ducere debet quã deflorauit.

q Uicunq; alteri⁹ vxorem stuprauerit manifeste: aut feminã vl' virginẽ violauerit: et si postmodum ipsam legittime duxerit. pueros tamen legittimos cum ipsa nunq̃ acquirit

Articulus ab Ecclia ⁊ Regia Maiestate cõdemnatus. De quo sup̃ folio. clxxiiij pag̃pho et arti. xj

De priuatis iure suo

p Ugiles et eorum pueri: ioculatores: et omnes illegittime nati: et qui pro spolio: aut furto satisfaciunt: vel res ip̃as restituerint: et de eis coram iudicio cõuicti fuerint: vl' q̃ necẽ: crinem: aut cutẽ iure demeruerint: ⁊ se cuz pecunia redemerint: hij omnes suo iure sunt priuati.

De ꝓscriptis: quõ proprium ⁊ feodũ ãmittant.

q Ui etiam in proscriptione et illegalitate Imperij anno ⁊ die fuerint seu permãserint: a modo iure p̃uati iudicãtur ⁊ ip̃is ꝓprium feodum abiudicatur. feodum dominis vacabit: ꝓprium v̄o Regie cedet maiestati. Et si heredes extra Regiã Maiestatem infra annum et diem nõ extraxerint: simul illud ãmittent sic̃ añcessor nisi legale impedimentum ipsos impedierit: q̃ ꝯparere nõ possint. et hoc legale impedimentum: vt iuris est. debet protestari ostendere. et probare.

De ꝓprio ministerialiũ: ⁊ legittimatiõe puero⁊

p Roprium autem ministerialium in Maiestatem Regiam cedere non potest nec in potestatem suorum dominorum si aliq̃d i suo iure demeruer̃t ⁊ p̃uaricauer̃t legittimos pueros vir illegittimus cui ius per sententiam est ablatum procreare et

acquirere non potest: donec hastiludium fecerit añ cateruã Imperatoris vbi cum alio Rege ꝯflictuꝫ habuerit: vl' vbi ꝯ alium regẽ ꝓgreditur pugnaturus. Extunc suum ius: quod ãmiserat recupabit et nõ sua bona: que sibi sunt abiudicata

De hominibus honore priuatis quomodo honori possunt restitui

Artiulus cõdẽnatus. De q̃ s̃ fo. clxxiiij arti. ix

i Lli qui suum ius per spolium: aut furtum ãmiserunt. si deinceps ꝓ spolio aut furto inculpantur et ad iudiciũ trahẽtur: nõ pñt se per iuramenta sua expurgare. Tres tñ hñt electiones: aut candens. seu ardẽs portare ferrum: aut in buliens caldar manum vsqꝫ ad cubitum porrigere: vel pugilli se defendendo repugnare proprio corpore

De infideli ⁊ profugo ex regali aut Imperiali seruicio.

q Ui infidelis hoc est de fidefracta conuictus fuerit: aut profugus ex Imperiali aut regali obsequio et fuerit ꝓtestatus Illi omnis honor interdicitur: et feodum abiudicatur: sed vitam non demeretur

De mlere ꝯq̃rẽte sup suũ mũdiburdiũ al's tutorẽ

s I puella aut vidua iure terrestri et cõmuni cõqueratur sup suum tutorẽ ꝙ ip̃am priuat suo ꝓprio aut feodo: seu vite ꝓuisione et si pro eo cittatus fuerit tribus iudicijs et in tertio termino nõ cõparuerit: omnẽ tutelã in bonis mulieris ãmisit. extẽ iudex sit tutor ip̃ius dñe: et eam in possessionẽ bonoꝝ suoꝝ ex ꝑte iudicij restituat de q̃bus priuata fuerat.

De annis puberum et vetulorum: et quomodo eis ius admittit tutores.

a Nte suos dies hoc ẽ ante tempus pubertatis ⁊ post dies h̃ ẽ vetulus siue decrepitus: vir bñ potest eligere tutorẽ si necessitas fuerit. et carere potest si voluerit. Qui autem suum tutorẽ in cõtinenti habere nõ poterit Ille statuat ipsum ĩ proximo termino sibi designato a suo iudice ꝓ sua q̃rela. ¶ Ultra viginti et vnum annum vir ad annos pubertatis peruenit. ¶ Sexagesimo ãno trãsacto iã tũc vir vltra suos ꝑuenit dies: et tẽ decrepit⁹ d'r sic ꝙ tunc eligere põt tutorẽ si vult: et ꝑ hoc suã emendã non minuit. Nec etiã recõpẽsam et nec suuꝫ ius terrestre cui⁹ viri etas ignoratur

Juris ciuilis Maydemburgensis

¶ Si habuerit crines in barba ⁊ inter inguia ⁊ ſ̄b aſcellis. p̄ b̄ probatur ad virilē etatē peruenisse

De adolescēte q̄n p̄ōt eē tutor ſue vroris.

q Uando adolescēs ad annos pubertatis peruenerit: extunc ſue vroris tutor esse potest. Et insuper cuiuscunq; voluerit si sibi placz: ⁊ tunc etiā est ap̄s ad duellum. Respondereq; poterit pro monomachalia. Et sicut tunc quando suos dies nactus fuerit seipsum tueri oportet. eodē modo suā cōiugē tueri oportet

De tutore mulieribus dando p̄ iudicē

i A violenta q̄rela vbi ad duellum non trāsit: bn̄ iudex feminis tutores dare potest in omni facto manifesto: vbi p̄tunc suum vez tutorē celeriter habere non possunt. Sz si querimonia duello digna fuerit: extunc q̄uis cognatus ei⁹ sibi paris cōditionis tutor esse potest

De querimonia mulieris super ſuum tutorē p̄ iudicium tutanda

ſ Jetiā puella aut vidua super suum tutorē q̄ sibi sua bona recipit querulatur in Jure cōmuni ad hanc q̄rimoniā ipam iudicium tueri debet. alz iudex ipe debet sibi conquerēti statuere tutorē. Sz vbi sibi maritus bona et ꝓprium dederit ad ipius salutē seu vite prouisionē. tunc idē ipe marit⁹ dz eē vroris tutor.

De viro ſue vrori i natura inequali: quomodo ipſe ſit tutor eius. ⁊ Juris eiuſdem. Et q̄ vror abſq; conſensu mariti nihil poteſt vēdere aut dare

De Vno hanc expone in nchra in Equali spec. dap lib. 1 fo. xlv eiq; lib. fol 91.

q Uamuis em̄ maritus sue vrori i natura fuerit inequalis ipe tn̄ ei⁹ ē tutor ⁊ ipsa sibi coeq̄tur et in ius suum de ꝓprio iure transit et descendit cum primum suū stratum ascendit. post viri āt mortē ipa a suo iure ē absoluta. Sz suum ius ꝓseruat quod sibi est innatum. Jccirco tutor suus est ei⁹ p̄rorum⁹ agnat⁹ ⁊ nō sui mariti. ¶ Nulla etiā mulier absq; consensu sui mariti. nec aliqua sua bona dare potest nec ꝓprium vendere: nec vite prouisionē resignare ꝓpterea quod ipse cuz ea i possessione manet. ¶ Sz vgines et innupte femine suum p̄roprium sine licētia et ꝓsensu tutoris vēdere licite p̄nt nisi ipsaz successor fuerit et coheres.

De q̄rela puellaz ⁊ mulierū iudicialr fiēda p̄ tutores ⁊ de iuramēto ꝓseipsas p̄stando

Virgines et femine tutores in qualibet q̄rimonia ⁊ causa ha
v bere dñt: q; protestari seu testibus conuinci sup eo non pñt
in iudicio: q̄cquid dixerint aut fecerint. Quicq̄d mulieribus
ad iuramētum q̄uenerit, hoc sole iurabunt et non ea⁊ tutor Tam ē
ver⁹ earum tutor pro eis satisdationē ⁊ cautionē faciet ⁊ suscipiet:
ratāq; h̄ndo implere tenetur. ¶ Qui etiam ex parte iudicij tutor
fuerit, tenetur pro ipis satisdationē ꝓmittere ⁊ suscipere ⁊ ī poste⁊
ꝓterea nullum damnum et penuriā debet pati, nisi vt dicat et veri
tatem fateatur si a iudicio fuerit requisit⁹: queq̄dē tutela sua vltra
non durat nisi q̄diu iudicium durauerit. Et licet iudicem ī omni iu-
dicio eis bene dare tutorem

De honore priuatis quando tutorē h̄re non pñt ⁊ qñ possunt: ⁊ quō pugilē pro se h̄re possunt

Omnes illegittime nati: vl'q̄ se suo iure ꝓuauerint hij tuto-
o res in suis querimonijs h̄re nō pñt ꝓterq; in suo duello vbi
poterit esse tutor eo⁊ agnatus paris conditionis si voluerit
¶ Claudi homines etiā absq; tutore conqueri vl'rndere tenentur:
nisi querimonia ad duellum se extendit tunc eo⁊ tutor sit agnatus
si voluerit. ¶ Sed si vir claudus vel aliquo mēbro ꝓuatus mono
machaliter salutatus fuerit et suum verum tutorē h̄re non poterit
et si ipse ausus fuerit ad hoc suum ius facere acq̄rit tutorē quēcun-
q; pōt: q̄ causa sui hoc facere voluerit: aut quēcunq; ad hoc suis de
narijs poterit conducere ⁊ cōuenire licet etiā su⁹ ver⁹ tutor ostēdi
possit. ¶ Si āt aduersarius se velit per pugilem defendere poterit
etiam ipm duello alloq̄ et impetere quāuis ipm in initio litis mono
machaliter ⁊ cum duello non fuerat allocut⁹ ⁊ sibi non obest ī suo
iure. Sic etiam occisus defendi pōt si ipm aliq̄s infamare et obloq̄
voluerit. ¶ Cum pugili se sic homo de cōmissis defendere potest q̄
cum duello non p̄t. hoiem bone fame ī suo iure deturpare

De salutato ad duellum a vulnerato

Si vir vulneratus per duellum et monomachaliter hunc al
s loquitur q̄ ipm vulnerauit, et si aduersa valitudine labor̄ās
tunc duellum perficere non pōt tutorēq; nō habeat: q̄ pro
eo hoc facere seu aggredi velit. Inducie sibi leso dari pñt ⁊ debent
q̄usq; sol⁹ ipse suum duellum perficere possit

De infamatione alicuius pro vulneratione ⁊ non probatione

Iuris ciuilis Maijdemburgensis

Et q̃ alium vulnerat aut occidit: ip̃mq; ad iudicium vsq; ad
e duxerit et eum pacis violatorẽ probare voluerit. et si hoc ꝓ
testari vt iuris est nõ poterit. extunc solus in eadẽ dãnatiõe
victus et reus ẽ. scilicet qꝛ super lesum seu occisum vulnera nõ po-
tuit protestari. Quãuis etiã sit hõ ioculator: aut illegittime natus
qꝛ tñ nõ ẽ raptor. nec vt furum et predonum socius est cõuict⁹ ideo
illoꝝ exemplo super eum pugil dari non põt

De successione legittimorum ⁊ illegittimorum ac etiam probatione ingenuitatis

Multi iure p̃uati reperiuntur: tñ legittimi sunt: qꝛ iure carẽs
m vir legittimã vxorẽ ducere potest. et ex ea pueros ꝓcreare
q̃ sibi eq̃les sunt in natura: et q̃ sibi bñ in hereditate sua suc-
cedere p̃nt. et matri silr cum sibi paris sint ꝯditionis nisi bipartitas
sit in illibertate: h̃ ẽ ꝙ ab eis per seruitutẽ discedant. ¶ Vir legit-
timus et femina legittima: nõ succedunt illegittimo nec suam reci-
piunt hereditatem. Nam in antiq̃ iure vulgariter dr̃: ꝙ nllus puer
spurius sit sue matris: quod tñ nõ ẽ veꝝ. ¶ Nam mlr q̃drifariam
ꝓlẽ p̃t parẽ scꝫ filios vl pueros legittimos: nobiles seu ingenuos:
obnoxios seu seruos: spurios seu illegittimos: si ipsa fuerit obno-
xia libera dimitti põt. Si etiã ẽ spuria legittimum p̃t ducẽ maritus
sed legittimos pueros p̃nt nllo mõ generare. Si ãt sit spuria ⁊ cõ-
cubina. poterit legittimari: et iterim nõ poterit legittimos pueros
parere. Quicunq; viroꝝ ex suis q̃ttuor ꝓgenitorib⁹: h̃ ẽ ex duob⁹
auis ⁊ ex duab⁹ auijs: ex p̃re ⁊ m̃re ꝓcesserit irreprobat⁹ ĩ suo iure
hunc nemo in sua natura reprobare põt: nisi sol⁹ ex culpa suuꝫ ius
deturpauerit violauerit vel ammiserit.

De q̃s. fo. xvj. c. Nobilitatis

De probatiõe quattuor progenitorum ꝑ illum qui vult inire duellum.

Quicunq; vir sede dign⁹ sit Scabinoꝝ: vnum suum eq̃lem
q monomachalr alloq̃tur. h̃ suos q̃ttuor ꝓgenitores ad ostẽ-
dendum indigebit: ⁊ eum illos scire necesse ẽ. ⁊ ad nominã-
dam etiã dñam suã despõsatã exhibẽ alioq̃n reus ille duello iure ce
dere ⁊ euadere p̃t. ¶ Qui se de alio monomachaliter intromittit:
ip̃m ꝓuocando ad duellum. ⁊ tandẽ reus seip̃m iure eripit: oportet
actorẽ dimittere reum cum emenda ⁊ satisfactione condigna

Arti. execratus ꝑ sedẽ Aplicã. De q̃ supra fo. clxxiiij. articlo. xiiij

De illibertate donandi

a Bsq; heredum consensu et absq; iudicio legali nemo suum

ꝓpriuꝫ nec ſuos boies dare ꝑt. attñ Barones ſeu dñi cābiunt eoꝝ miniſteriales abſq; iudicio. ſi tñ recōpēſatio oñdi poſſit ⁊ ꝓteſtari ¶ Si q̄s ät b̄ mō ꝯ ius dederit ſine beredum cōſenſu ad b̄ heres ſe intromittat ꝑ ſentētiā tanq̄ ſi ille mortu⁹ eſſet q̄ ꝯ ius dederat: qđ de iure conferre nequiuit.

De donatione bonoꝝ mobilium abſq; conſenſu beredum quō fieri poſſit.

Articulus cōdēnatus ⁊ caſſatus. De q̄ ī fo. cl.xiiij. articulo

Omnes res yppotecas ſiue mobiles vir q̄ ē dñs earundem
o reꝝ abſq; beredum cōſenſu dare pōt dum gladio cinctus ⁊ clipeo tect⁹ equum ſeu dextrarium de lapide vl̄ trunco ad altitudinē cubiti vn⁹ ſine iuuamine alter⁹ aſcēdere ꝑt: q̄ tamē ſibi equ⁹ ⁊ ſtrepa teneatur firmiter: ⁊ q̄ñ facere nō ꝑt: tunc dare nō ꝑt nec reſignare nec in feodum conferre ſic vt ab illo alienetur: q̄ poſt mortē illi⁹ talia expectat in eadēq; bona ſuccedere ꝑt: vir etiā in decrepitu cōſtitut⁹ pōt de iure reſtituere

De reſtitutione rei male poſſeſſe.

Uicūq; alicui ꝯ iuſtitiā abſtulit ⁊ ꝑt in verā poſſeſſionē mit-
q tere. ¶ Sup b̄ aliud donum repetere nō ꝑt. nec ille poterit nominare rē reſtitutā et ab ipſo donatā. b̄ ſoluin tale ius in eadē retinet: q̄le in ea habuit pri⁹ añq; ſibi fuiſſet ablata

De donatione alicui⁹ rei tpe infirmitatis facta

Uicunq; aduerſa valitudine laborās māſos ſuos vel aliq̄d
q aliud dederit vl̄ impigneraverit tali tpe q̄ b̄ facere nō licz cōiugem ⁊ familiā ꝑ eo nemo inculpare debz: q̄ donationi eiuſmodi eis nō licuit ꝯdicere. ſiue iuſta fuerit: ſiue iniuſta ¶ Si alicui datur aliq̄d ꝯ iuſtitiā. b̄ extorqueatur iure per ſentētiam ab illo cui datum fuerit. ¶ Femina ät nō rñdet ꝑ aliq̄bus bonis viri excepto pro eo quod apud eam poſt mortē ſuam repertum fuerit

De cauſis pro quibus pena iudici adiudicatur.

Uicunq; non accurrit dum clamor inſonuerit: vl̄ q̄ ſuā que
q rimoniā ꝓſecut⁹ nō fuerit b̄m exigentiā iur⁹: aut vnum vix ad duellum ꝓuocat: q̄ ipm̄ iure euadit: aut iudicio pronunciato nō ꝓparuit: nec horā debitā ſe oñdit: vl̄ iudicium omnino neglexerit: aut ī iudicio aliq̄d ꝯ ius dixerit: vl̄ ꝯ iuſtitiā fecerit: ⁊ etiā debitum ꝑ ſentētiā acq̄ſitum ī iudicionō ſoluerit: ꝑ q̄libet p̄dictaꝝ cauſaꝝ reus iudici ꝯdēnatur ī pena et ꝑ omni culpa ꝑ quā vir lucretur emendā. Judex acq̄rit ſuā penā. Sepe etī iudici aſſignātur pene ꝓtumaciꝫs ⁊ erroꝝ⁹ vbi reo ⁊ actori nll̄a ſatiſfactio ꝓmulgatur

Juris ciuilis Maijdemburgensis

¶ Si aliq̃s sup hereditatē aut bona cum q̃rela loq̃tur ea sibi vendicans ⁊ iure euincē nitens. Et si iure silētiuz desup sibi imponetur dum sic q̄ re⁹ ab ei⁹ impetu fuerit absolut⁹ tal' actor absq̄ pena ⁊ emenda dz pmanere q̄ ipsa bona sibi indebite non attraxit.

De modo pignerādi negligētes soluere penas aut satisfactionem

q Uicunq̄ penā vl' emendā seu satisfactionē statuti dieb⁹ al's in termino soluere neglexerit. preco cōis iudici ipsum statim impignerare dz ⁊ ipa vadia statim obligare vl' vēdere.

¶ Pro pecunia āt ⁊ debito non licz ipi preconi quēq̄ impignerare nisi vera sententia fuerit acq̃situm.

De pena vni⁹ delicti.

n Ullus p cā ⁊ p solo delicto duplici pena punietur: nec duas penas soluē tenetur nisi infringat pacē ⁊ sentētiā excōmunicationis incurrat in vno facto ⁊ delicto. h̄ damnatur pena spirituali: ⁊ etiā pena secl'ari: ⁊ illi quē lesit ꝯdēnatur ī emēda ⁊ satisfactione cōpetenti

De pigneratiōe hoīs cēsualis.

h Omo cēsualis h̄ ē vsufructuari⁹ ex pte dñi ꝓprietati vltra cēsum ānualē impignerari nō dz.

De pena ei⁹ qui tpe debito cēsum soluere neglexerit: ⁊ quomodo exigēdus est census.

q Ui censum suum tpe debito seu statuto soluere neglexerit dupl'r seq̄nti die mane soluere tenetur: ⁊ sic omni die q̄dīu cēsum retinet dum mō dñs cēsum suum iustis sentētijs q̄ttidie proseq̄tur et ipm poscat in sua domo: q̄ censualis seu rusticus extra suam domum censum soluere non tenetur

De exactione census quē dicit rusticus psoluisse

c Ensum dñs: aut su⁹ nunci⁹ seu ꝓcurator: q̄ agros ⁊ territorium dispōit vicinior ē sacram̄to obtinē q̄ inq̄lin⁹ ⁊ rustic⁹ possit denegare ⁊ decimā sil'r in eodē territorio.

De probatione solutionis census

s I āt dt q̄ censum psoluit. h̄ oportz ipm p mettertium tacto sacram̄to ꝓtestari ⁊ ꝓbare q̄ audiuer̄t vl' vider̄t q̄ ipe cēsuz integral'r psoluerit. Si dñs aut nunci⁹ ei⁹ solutionē ñ recognoscit. Dñs bñ p̄t sup sua bona impignerare ꝓ suo cēsu absq̄ iudicis licētia.

De non faciēdis foueis. ac lignis nō excidendis per censualem

n Ulli cēsuali licz fodē foueas lapidum aut foueas argille vl' fossata absqz licētia sui dñi cui⁹ extat cēsualis: nec incidere ligna: nec extirpare radices ī bonis cēsualib⁹: nisi sint ei⁹ hereditaria censualia.

De electione iudicis secularis.

o Mne iudicium secl'are initium traxit ex arbitrio ⁊ electiōe. ic circo nll'us viroꝝ iudex eē p̄t nisi fuerit elect⁹ ad iudicium vel infeodat⁹

De iudice villano ex arbitrio ad iudicādum subito ⁊ eodē die factum manifestū electo

s I factum manifestum ꝯtigerit sic̄ furtum aut spoliū cum q̊ vir fuerit dep̄hensus sup eo bñ eligi p̄t comes rustical' ꝓ iudicio admin⁹ de trib⁹ villis: vadunt hij cū electo comite ad iudicium si feodatum iudicē hr̄e nō poterint. h̄ iudicium iure ꝑtinet ad villicale iudicium ad q̊s nec aliquod feoduz neqz seq̄la feodi pertinet etem̄ terrestriuz ⁊ ꝯpatriotaꝝ hoīm lib̄a ē electio. ꝙ comites rusticales ꝓ q̊libz maleficio ⁊ casib⁹ subito d̄cidēdis: vl' ad statutū tp̄s rusticaliū iudicioꝝ iudicē ex arbitrio eligāt. ¶ Si āt dñs tl'e iudiciū cōferat ī feodū. oportz ius feodale et iudici ⁊ suis vasall' ac heredibus seu puerī obseruare. nisi h̄ infringat iusta dictoꝝ electio. ¶ Fur predo aut raptor capti si eodē die aut nocte ꝯuicti ñ fuerint extunc rustical' comes nullā sup eos hz iurisditionē. Sz dz deferri ad iudicē infeodatum et eos dz feodat⁹ Judex iudicare. h̄ dictum ē de his comitib⁹ rusticalib⁹ ⁊ iudicib⁹ electis q̊ eliguntur ad iudicādum excidium facti manifesti eodē die. ¶ Si v̄o ad lōga tp̄a eligātur tunc dñs ꝓuincie ip̄m tenebitur infeodare corā illo corā q̊ fit ꝓscriptio et exilium. Ipse etiā poterit biduanos vel triduanos pacis violatores punire

De cessatione iudicij inferioris Judicis in prouincia superiorum

q Uando Comes seu dñs ꝓuincial' ad iudicium electi seu rusticalis Comitis ꝑuenerit: tunc suum iudicium cessat. sic ⁊ iudicium Comitī: qñ Rex ad suum ꝑuenerit Comitatuz vl' ad iudicium Marchionis vbi sint p̄ntes ābo et sic cuiuslibz iudicī minoris expirat iudicium ī p̄ntia maiorī nisi ip̄m alicui⁹ q̄rela moueat rñdere

De iudicio cui⁹vis q̄rele ī oī loco celebrādo

o Mnem q̄relā ⁊ pacē fractā Judex q̊libz ī districtu sui iudicij iudicare p̄t vbicunqz sit: excepto si sit q̄rela d̄ ꝓprio: vl' si sup viꝝ sede Scabinoꝝ dignum liberum noxa q̄rulatur. Ista iudex nō alibi nisi in v̄o loco celebri iudicioꝝ ꝓuincialium ⁊ Regio

Juris ciuilis Haijdemburgensis

ſub banno debet iudicare

De iudicio p bannū Regiū. ⁊ de pena eiꝰ q̄ ſe de tali iudicio intromittit abſq; autoritate Regia.

p Er bānum Regium nemo iudicare pōt: niſi bānum a Rege ſuſcepit. Qui bānum ſemel ſuſceperit nō indiget ſcḋo ſuſcipere. Si rex ꝺceſſerit in diſtrictu vniꝰ aduocacie: extunc in eadē aduocacia plura banna Regia eē nō dñt niſi ſimpluz ⁊ vnum ¶ Qui v̄o p bānum Regium iudicat, et a Rege bānum ñ ſuſcepit is ſuā linguā ꝺemeretur

De ordine iudicij ⁊ p̄ceſſu eiꝰ

n Illum Burgrauium al's Comitē ſb bāno Regio iudicātē licet iudiciuz legale ⁊ ordinarium abſq; ſuo Sculteto coꝝ q̄ ſedebit ad omne ius ⁊ ad iuſtitiā ſe tenetur exhibē. ⁊ ibidē ipm Scultetum ꝺe p̄ma ſentētia interrogare ꝺz: vtrum fuerit tp̄s iudicādi an nō: ꝺeinde ſi poſſit an ꝺebeat mores iudiciales indicē et cōtumacias inſolētias ⁊ inobediētias p̄ſcribere. Cum h̄ ſibi diffinitum fuerit: extē q̄ruletur: q̄uis quod neceſſe ſibi fuerit p os aduocati ⁊ ꝓlocutoris ea de cauſa ne ſe negligat.

De vtili ⁊ inutili p̄poſitione iudicialiter per ſe vel ſuum p̄curatorem p̄roponenda

a Hſq; aduocato al's ꝓlocutore vir pōt querulari ⁊ rñdere ſi pēſare ⁊ ſuſtinē voluerit. ꝺānñ quod ſibi inde poterit ī iure euenire ſi ſe in v̄bis q̄rulādo aut rñdendo neglexerit: vel in vtilia ꝓtulerit q: cum ꝓ ſe loq̄tur talia reuocare nō p̄t v̄ba: nec ſe releuare. quod tñ circa aduocatum ſine ꝓlocutore facē bñ p̄t: q̄ꝺiu v̄bis ſui aduocati non conſentit: nec ea approbat

De p̄curatore per iudicē p̄mo petenti ꝺādo

i Ōdex aduocatum ꝺare ꝺz ꝓ q̄ p̄mo fuerat rogatꝰ. nec aliquē alium niſi ipm iure euadat.

De modis quibus ſe aliq̄s nō poterit vl' poterit excuſare a p̄curatiōe

a Buocare ſe nemo p̄t eximē: al's nemo ſe p ius p̄t ꝺfendē: q̄n ſit aduocatꝰ ī territorio ī q̄ ipſi⁹ ꝺomicilium conſiſtit: aut vbi alia bōa habuerit aut vbi iuſtitiā cōſeq̄ voluerit. excepto ꝺ ſuos affines ⁊ cognatos: vl' ꝺ ꝺñm ſuuz vl' ꝺ hoiez ſuum. ſi ipa q̄rimonia ad vitā rei ſeu mēbra aut ius nititur aufferre.

De duobꝰ ſil' vnū aduōtū petētibꝰ. ⁊ ſil' q̄rulātibꝰ

ſ I duo ſil' vnuz peciſſent aduōtum. h̄ ē in arbitrio ⁊ voluntate

iudicꝫ cui ip̄m dare voluetit. Si etiā duo sil' et semel cōq̄rantur et h̄ arbitrio cōmittitur iudicꝫ quē audire p̄us voluerit. nisi vn⁹ ex illis p̄mā q̄rimoniā possit ꝓtestari. al's nisi forte pars altera cāz ꝓbet de iure ꝓcedere.

Opizo. N3.

De opizone procuratore.

o Pizo dr̄ ille q̄ sillabas repetit añq̄z possit exp̄mere vnā dictionē. talis si in vna q̄rela errauerit bñ corrigē seip̄m p̄t sine dāno. Si etiā v̄ba neglexerit hunc cui⁹ ꝓlocutor fuerit. ille bñ poterit ꝑ alium aduocatum ip̄i⁹ supplere defectum

De eo quis possit esse prolocutor

q Uiuis vir ꝓlocutor esse potest ī terra Saxonie in ꝓuinciali seu terrestri iure p̄ter Clericum: quē in suo iure ⁊ honore nō p̄t laic⁹ reprobare. Sz cautionē fideiussoriā ip̄m facē oportebit si hereditatē nō habuerit ꝓ pena iudicis et pro emenda si ip̄az demeretur de qua solutus esse non poterit

De petēte sibi iustitiā ministrari qualis esse dz.

v Bi q̄s iustitiā petit sibi administrari. ibi dz eādē alijs exhibē ⁊ ad eā tenetur iuuare

De tp̄e quo aliq̄s debet ꝓ se fideiussores ponere

n Ullum oportz nec q̄rulātē aut rñdētē fideiussoriā ponē cautionē añq̄z q̄rimonial' fuerit ꝯtestata. al's añq̄z cā ad terminū deducatur

De q̄rimōia ꝯ odardū ⁊ Golothā facta

q Ui fideiussorē h̄re nō poterit nec etꝫ hereditatē hz. huic p̄co aut iudicꝫ ptās sb̄ custodia ꝑuare tenetur. si ꝓ iniurijs q̄ruletur vl' si sup̄ ip̄m ꝓlata fuerit q̄rimonia

De officio prolocutoris. et quomō nemo mut⁹ cogitur procurare causam

q Uemcunq̄z vir ꝓ prolocutore accepit. hunc suum v̄bum dicere oportet ꝓ ip̄o in omni causa q̄ sup̄ eum q̄rulatur vl' quā ip̄e habuerit q̄rulari ꝯ alios: q̄z diu idē ꝓlocutor sibi iure ablatus nō fuerit aut vn⁹ ab alio nō recessit. ¶ Null⁹ ad ꝓsequendā aliquā ꝯpelli dz q̄relā seu cām quā nōdum recepit. Quiuis dānum suū q̄z diu voluerit p̄t dissimulare ⁊ obticē. Si āt clamore ꝓclamat ad vicinos. h̄ip̄m ꝓsequi oportebit iure: qꝛ clamor ē initium q̄rele.

De gladio euaginato iudici deputato.

q Ui suum gladium sup̄ dānum alteri⁹ euaginauerit gladius Judicis eē dz

De pena nō ꝓsequētis causam suā.

Juris ciuilis Maijdemburgensis

c Lamorē in sanguinis effusione q̄ n̄ ꝓseq̄tur vt tenetur tres solidos demeretur. Si āt suā cāz iure ꝓsecut⁹ fuerit absq; duello: ⁊ si ip̄m su⁹ aduersari⁹ euaserit iuram̄to. actor ꝑmanet sine dāno: nisi monomachal'r ip̄m fuerit allocut⁹. et si nomē violatorꝫ pacꝫ ignorauerit super quem conqueritur ip̄m non nominādo. al's tacito ip̄ius nomine cōq̄ratur.

De inducijs testimonij.

t Estimonium vir ꝓducere ad sex dz hebdomadas quod promiserit aut incotinēti si vult Si āt ꝓprium ꝓtestari ⁊ ꝓbare debuerit h̄ statim vl' ꝓximo iudicio fieri dz.

De officio iudicis

i Udex sp̄ interrogare tenetur cliētulum si ī v̄bo ꝯsentiat sui ꝓlocutorꝫ ⁊ sentētias inter v̄ba duoꝝ viroꝝ interrogare. ⁊ si s̄m ꝓpriā voluntatē ⁊ nō s̄m iustitiā al's nō ad dicta duoꝝ inq̄sierit. h̄ nō ꝓdest vni nec obest alteri

De sententia que prius diffiniri deberet

d E q̄cunq; sentētia p̄us req̄ritur. hec prius diffiniri debet.

De colloquijs actoris ⁊ rei

a Ctor ⁊ reus seu rn̄dens ī q̄libz cā vterq; colloq̄um h̄re pn̄t: seu interloq̄ trib⁹ vicib⁹: q̄usq; eos reuocet p̄co ad iudiciuz

¶ In omni loco ē Judicium vbi iudex ꝑ sn̄ias scabinoꝝ indicat

De taciturnitate in iudicio seruanda

v Oce sonorosa non loquatur vir coram iudicio postquā habuerit aduocatum preterq̄ si ip̄m Judex requisierit si ī v̄bo consentiat sui aduocati bn̄ p̄t respondere: ꝙ cōsentiat ī v̄ba ipsius aut non: vel petere licentiā: ꝙ possit desup h̄re colloquium.

De more duelli ⁊ ꝑtinētijs eius. Vide s̄li. j. fo. clxxxv. c. Qui monomachaliter. ⁊ fo. seq̄nti. al's clxxxvj.

De pena fideiussoris. qui non potest statuere principalem

De q̄ s̄li. p̄mo fo. clxxxvij.

q Ui etiā fideiusserit viꝝ vnum pro noxa ip̄m corā iudicio statuere et eum statuere nō poterit. suā soluere tenetur recompensam et in suo iure non debilitatur fideiussor.

De solutione debiti.

o Mne debitum soluere oportet illi cui soluere tenetur an̄ taxatam diem. ita tamen ꝙ soluatur in loco solutioni indicto et receptori securo Solutor āt duos testes habeat: q̄ h̄ viderunt ⁊ audierꝫ ꝙ h̄ d̄bituz ꝑsoluit: aut ad soluēdn̄ se exhibuit cū ar

gento vl' denarijs ꝯsuete monete iu h̄ loco. ⁊ ille debitum ꝯ iustitiā recipe recusauit.

De capto in facto manifesto: quō debeat iudicio presentari

q Ui captiuatur ī facto manifesto quō detēt⁹ fuerit eodē mō corā iudicio dz pñtari et metseptim⁹ ip̄m actor vincē dz tetestimonio

De proscriptis.

i Dem etiā fit de ꝓscripto si vn⁹ excessus ꝓtestat⁹ ꝓ q̄ descriptus fuerit. attñ nulli ꝑ ꝓscriptionē aut illegalitatē sua vita dz abiudicari vbi nominatim non fuit proscriptus

De querela contra absentem. et de cittatione contra violatorem pacis fienda

q Uando ꝯ aliquē q̄rimonia ꝓposita fuerit q̄ pñs nō ē corā iudicio. indici sibi seu tutari dz ad iudicium ꝓximum. Si autē sup aliquē facta fuerit q̄rimonia ꝓ violētia ⁊ pace fracta ter cittabitur. datis semp inducijs duaꝝ hebdomadaꝝ

De inducijs cittatiōis ꝯ dignū sede Scabinoꝝ

s I āt q̄rulatur sup libeꝝ sede Scabinoꝝ dignum ꝓ iniuria: violētia: et pacefracta siue noxa. is ter cittabitur et semp sb̄ inducijs sex hebdomadaꝝ ⁊ sb̄ bāno Regio ad iustum ⁊ legale iudicium

De causis proscriptionis.

q Uicunq; ad terminum tertium nō ꝯparet. ille ꝓscribitur ꝓ alia nulla q̄rimonia hō dz ꝓscribi nisi ꝓ ea q̄ ad vitā transit vel ad manum. ¶ Qui v̄o alium fustib⁹ cedit seu v̄berat. ita q̄ v̄bera seu loca lesa inflātur ⁊ tumescāt: vl' q̄ aliū facit sanguinolentum absq; carnalib⁹ vulnerib⁹ si h̄ conq̄ritur iudici et p̄coni: aut mgr̄o rusticali. al's Sculteto ville: aut villanis: ⁊ h̄ ostēderit facto recenti: et si reus ad signatum terminum nō ꝯparuerit sui excusandi gr̄a. al's b̄m iurī exigētiā ad excusandam satisfactionem seu emēdā. tal' ꝓscribi dz ꝓ vulnē sanguinolēto absq; vulnere carnali

De duello pro cicatrice vulneris

c Um cicatrice vulnerī ⁊ cuz v̄bis monomachalib⁹ seu duellicis vir alteꝝ ad duellum seu ad monomachiā capē ⁊ ꝓuocare p̄t absq; carnalib⁹ vulnerib⁹. ¶ Absq; carnis incisiōe p̄t vn⁹ alium occidē: ⁊ ī mēbris debilitare: ꝑcuciēdo: v̄berādo: trudendo: iacēdo et alijs multī mōis. vbi manum vl' vitā suā demētur aut ꝓscriptionē incurrit.

De proscripto in ꝓscritione ad iudiciū deducto.

Iuris ciuilis Maijdemburgensis

p Ro q̃cunq; culpa vir ꝓscribitur et si infra ꝓscriptionẽ ꝺtẽtꝰ fuerit ⁊ ad iudiciũ ꝺductꝰ seu iudici pñtatꝰ: vite reꝰ efficitur si super eum culpa seu noxa et proscriptio fuerint cõprobate. Si ãt velit se a ꝓscriptione eximere: si sic ꝙ nõ captꝰ Iudici se repñtet seu cõpareret corã iudicio. Extunc ad suum ius ꝑueniet: ac si nunq̃ ꝓscriptus fuiss3

De vno aduocato: quẽ plures ꝑ Iudicem sibi dari petunt

s I duo vel tres sil' aduocatum petãt. h̃ ẽ ĩ Iudicꝫ voluntate cui p̃mo dare velit. Si etꝫ duo simul ꝯquerãtur. h̃ stat etiã in Iudicis voluntate quẽ p̃mo velit audire.

De mortuo aut vulnerato ad iudiciũ deducto.

q Ui etiã viꝝ mortuum aut vulneratum captum ad iudiciuꝫ deducit. ⁊ ip̃m vt pacꝫ violatorẽ proloq̃ voluerit ꝑ duellũ: aut absq; duello. et si hoc non fecerit et lapsus fuerit super ip̃m. Extunc tal' pacis fracte sententia punietur

De intromissione bonorum actori danda

s I ãt vir sup̃ bona cõquestus fuerit tribꝰ iudicijs: ꝙ ad ip̃m iure pertineant. reus vltra in eis non debet morari: s3 actor duci et mitti deb3 in possessionẽ: de qua nemo ipsum potest eijcere nisi per iustam q̃relã. eiectus ãt a possessione pot̃ inuestiture infra anni reuolutionẽ ꝯdicere et eam recipere sacramento. S3 ip̃m statim bona illa defendere oportet et in proximis tribꝰ iudicijs omnibus q̃rulantibus de se respondere

De modo pignerationis in causa debiti

s I q̃s pro debito querulatur super hunc q̃ iudicio intereẽ nõ tenetur nec pñs adest iudici. sibi debet ex parte iudicij p̃cipi vt soluat ad duas hebdomadas. vel cõpareat responsurus debitum iure euadendo: ꝙ si non fecerit. pro eo debet impignerari et vadium super fideiussoria dimittitur et datur in manꝰ fideiussoꝝ tribus vicibꝰ et semper ad duas hebdomadas si petatur.

¶ Si vero nõ desideratur: tñ vadium seruari et teneri debet ad sex hebdomadas non venditum. Et si debitor non excusat infra h̃ tp̃s debitum postea excusare non potest. nisi ip̃m legale impedierit impedimentum extunc pignꝰ pro suo debito exponatur vel vẽdatur: Si exponi non possit et si q̃d superfuerit: excreuerit q; hoc debitori reddatur. ¶ Si ãt defecerit iteꝝ debitor impigneretur: totiens q̃usq; debitum ipse suum ex integro consequatur.

Liber Secundus

De vincendo violatore etiã in absentia iudicis et proscribendo.

q Uicunq; pro noxa seu violẽtia iudicialiter seu coram iudice impulsatus fuerit cum clamore anteq̃ ꝑnoctauerit: si actor noxam protestari poterit metseptimus, reus proscribitur ĩ momento. ¶ Si autem iudex a suo iure defuerit seu extra territorium fuerit, extunc actor q̃ruletur coram precone ĩ loco iudicꝫ et q̃relam poterit protestari ꝑma die qñ iudex ad suum redierit iudiciuꝫ vl'in territorio apparebit. Ille ꝓscribitur ꝓindeac ꝓ violentia seu acsi maleficium ipso die fuisset cõmissum

De ꝓscriptõe alicui⁹ ꝑ iudicẽ electũ seu ĩfeodatũ

s I aliquem electus oppidalis aut infeodatus a Comite proscripserit et hoc Comiti intimauerit, Comes tenetur dictam proscriptionẽ sua sententia confirmare. Et sic post Comitẽ Imperator

De crimine lese Maiestatis

v Bi per iusiurandum se ꝑncipes aut Barones confederant vt Regem non excipiant lesa d'r Regis Maiestas.

De negligẽtia iudicij bãniti ꝑ Comitẽ ⁊ actorẽ

s I Comes suum neglexerit iudicium bannitum seu legale h̃ solum ammittit. Actor autem si neglexerit aliquod horum iudiciorum pro violentia pacꝫ seu noxa signatis: oportet q̃relam vt prius denuo incipere

De reo excipiẽte se ab instantia actoris

s I super iniusta possessione proprij seu hereditatis q̃s conq̃ritur de pñte. Si re⁹ se dixerit ñ ꝓpter h̃ vocatũ ad iudicium, tunc proximum sibi iudicium assignetur ĩ q̃ final'r rñdebit

De inducijs alicui scd̃m conditionẽ nature sue ad duellum concedẽdis.

s I aliq̃s ad duellum alium incitat ⁊ prouocat: q̃ se sup eo nõ preparauerit nec sibi sup hoc iudicial'r ẽ assignat⁹ terminus terminum dꝫ hr̃e scd̃m formã sue nature et scd̃m generꝫ sui qualitatẽ si pecierit ꝙ sup eo se possit adaptare. Cum duellum iam cõpromissum fuerit ⁊ nõ ꝑus dign⁹ ⁊ idone⁹ ad Scabinuꝫ sex hebdomadas ⁊ ministeriales ad duas hebdomadas et alij liberi hoĩes ¶ Pro omnib⁹ alijs causis ꝓ q̃bus vir inculpatur añ Iudicẽ: incontinẽti dꝫ rñdere: hoc ẽ negare vel fateri

De mõ quo se aliq̃s ꝑt a ꝓscriptione eximere. ⁊c̃

Iuris ciuilis Maijdemburgensis

q Ui se ex ꝓscriptiõe eixmẽ voluerit al's ꝓscriptionẽ euadere: huic dz iudex pacẽ indicere vt secur⁹ in iudicio ꝯparẽ possit et hoc si ex ꝑte sui desideratur. Cuz tñ tacto sacramẽto se ipẽ extraxerit. extunc iudex ⁊ vicinia ipm digito ⁊ lingua bone fame restituẽt sicĩ ꝓscriptiõe deduct⁹ fuerat. al's sicut ipm antea ꝯdẽnauerant. Si h̃ ꝑ iniuriã sibi denegatur ꝙ eum q̃s indebite conetur impedire. prestito tñ sacramẽto infamis ampli⁹ nõ notatur. Sz lib̃ et nõ ꝓscript⁹ habeatur. ⁊ iudex dz ei pacẽ indicẽ si petatur Postea q̃z ãt pax ei fuerit indicta ponat fideiussores ꝙ ĩ trib⁹ iudicijs ꝓximis cõparebit: omnib⁹ de se q̃rulantib⁹ rñsur⁹. Si ãt nll'us hisdẽ trib⁹ iudicijs ꝯ eum apparuerit q̃rulator. tc̃ deinceps absoluetur et liber dimittatur

De modo eximẽdi se a proscriptione ⁊ iterum de culpa proscriptionis

s Ꝑ ãt se vir a ꝓscriptione exemerit. vbi aduersari⁹ pñs fuerit et si cõparere ꝓmittit: aut cautionẽ fideiussoriam fecerit: ꝙ iuri pareat et tandẽ nõ cõparuit. Iudex fideiussoriã acq̃rit ⁊ nõ actor si ipm denuo in ꝓscriptionẽ deduxerit vt de iure debuit

De non compulsoria bene possessionati ad fideiussoriam cautionem

q Ui tñ hz ꝓprij vt suã valeat recõpẽsam: vl' quod etiã valorẽ ꝑcellit recõpẽse in districtu iudicij nõ dz fideiussoriã facere cautionem si super ipm noxa fuerit querulata. al's ĩ omnib⁹ causis pacis fracte.

De inducijs soluẽdorum debiti: pene: ⁊ emẽde

a B duas debitum hebdomadas solui dz quod corã iudicio fuerit acq̃situm. ¶ Pena ad sex hebdomadas. ¶ Emenda post penã ad. xiiij. dies. ¶ Si ãt vir emendã añ penã acquisierit exolui dz emenda ad sex hebdomadas: et pena post h̃ ad. xiiij. dies ¶ Ad domum illi⁹ debitum dz solui vbi vl' cui tenetur añ sol occasum si ibidẽ domicilium habuerit: aut ĩ proxima domo iudicis si ibi domum non habuerit.

De spretione satisfactionis

q Ui emendã seu satisfactionẽ coram iudicio respuit eiq̃ abrenunciauerit. ille decetero carebit eadẽ. ¶ Omne ꝑsolutuz debitum: debitor persoluisse: metterti⁹ protestari dz his q̃ viderunt et audierunt ꝙ integral'r fuit ꝑsolutum.

De pena contumacis

q Si citat⁹ iudicio nō comparet, hic incidit penā: nisi se iure legittime excusauerit.

De neglecta reuocatione sentētie

q Quicunq; vir quācunq; sentētiā diffinire cora iudicio bānito audierit aut q̄d dare viderit, si incontinēti non reclamauerit, postea tacere oportet et pro rato sustinere.

De quattuor legalibus impedimētis

q Quattuor sunt cause q̄ impedimēta vocātur legalia q̄bus absens a iudicio excusatur scz captiuitas: infirmitas: huicium dei extra terminos Regni: als pegrinatio: ⁊ seruiciū regale Quecunq; harū causarū legalium hoiez impedit, ꝙ in iudicio non cōparet sic̄ iuris est, si ptestabitur cum vno suo nuncio q̄cunq; sit: remanet indēnis ⁊ terminum acq̄rit vsq; legali impedimento fuerit liber et solutus

De pbatione legalis impedimēti p fideiussorē.

q Si āt cautionē fideiussoriā fecerit cōparēdi et legale impedimentum habuerit. Illud impedimētum, pbat fideiussor sacramento et non ali⁹ nunci⁹ suus

De pēa iudici: ⁊ satisfactiōe reo p actore soluēda

q Si p nora seu pace fracta sup absentē q̄rimoniā fecerit: et si postea ꝓparuerit: actor vo nō q̄rulat⁹ fuerit ipe iudici penā soluet ⁊ illi ꝯ quē mouebat q̄retā satisfactionē. ⁊ nihilominus ab actiōe cadet. ¶ Si āt suā q̄rimoniā fuerit ꝓsecutus: q̄uis ipm reus iure euadat. Actor tn̄ nihil p eo patietur detrimenti: nisi ipm monomachaliter fuerit allocutus.

De reo q̄ non diligentiam in causa succūbente.

q Si ett rn̄dere incipit ⁊ n̄ finita cā sibi termin⁹ fuerit, progat⁹ p sentētiā, si nō ꝓparuerit extunc in actione ē conuict⁹

De fideiussoria per iudicē ab actore ⁊ reo ꝙ iuri pareant exigēda.

i Ideo ab actore fideiussores dz exigē, silr et ab eo sup quē q̄rulatur als a reo ꝙ iuri pareāt. ipi ett sup iudiciū de suo iure dñt hre n̄spectum, p q̄rimonia q̄ p sentētiā fuerit dilata vsq; ad scm̄ terminum

De captiuo q̄n ad fideiussoriam cautionem dimitti debeat. ⁊ quando non

Juris ciuilis Maydemburgensis

S Jvn⁹ fuerit captiu⁹ dimitti debet sup fideiussoria cautiõe.
¶ Nisi in facto manifesto fuerit deprehẽsus.

De proscripti deprehẽsione ꝛ eius iudicio.

Roscriptus bñ licite potest deprehẽdi diebus feriatis.ꝫ nõ
p licet iudicari nisi fuerit factum recens ꝛ manifestum.
¶ Null⁹ debet cautionẽ fideiussoriam facere vltra p̃cium sue recõpense.nisi sit pro debito de q̃ fassus ẽ iure: alꝫs quod corã iudice recognouit super seipm acq̃situm

De iudicio ꝛ iuramẽto dieb⁹ feriatis exercẽdis.

I dieb⁹ feriatis non dz iudicari nec iurari nisi pro pace.et etiã sup hunc q̃ in manifesto facto fuerit deprehensus

De violatore pacis tpe feriato

Vicunq; pacẽ in dieb⁹ feriatis violauerit.illum dies feriati
q non protegunt et sic nec Ecclesia nec cemiterium:et sic ĩ malefacto quod in ipsis fuerit perpetratum

De querelis diebus feriatis iudicandis.

Vicũq; q̃rulatur dieb⁹ feriatt. Judex incõtinẽti iudicare p̃t
q super istum q̃ pns astat.et iubere põt vt fateatur aut neget et satisfaciat tempore debito.

De diebus feriatis obseruandis

S Ed nõ debet feriatis dieb⁹ iudicare: quodcunq; ꝛ q̃dcunq; iuramẽto accõmodatum fuerit extra dies feriatos p̃stari dz

De iuramẽto p̃ euasione d̃biti p̃ reum p̃stando

Vi ãt pro debitis iurare promiserit: q̃ tempore debito non
q exoluat pro quo promissum fuerat iuramentum ĩ debito cõdemnatur nisi ipm legale impedimẽtum occupauerit: quod possit ostendi. Et si iuramentum corã iudicio ꝓmissum fuerit penã iudici demeretur: et actor emendam seu satisfactionẽ dare oportet cui fuerat promissum iuramentum

De euasione debiti absq; iuramento in contumaciam actoris

J autem reus paratus fuerit prestare iuramẽtum tempore
S debito quod ꝓmiserat et actor noluerit recipere: vl̃ absens erit. Tunc sibi iurare non debebit sic q; absoluetur reus a iuramẽto.et a debito: pro q̃ iuramentum fuerat promissuz, si super eo habuerit testimonium.

De creditore: tēpus debiti solutioni assignatū non attentante

q Ui argētum vel denarios debet dare. ⁊ ille qui recipere dz nō expectat nec attētat tpe statuto: aut sup eo testimonium nō recepit p h̄ pecuniā nō āmittit. s̄ diē receptiōis āmisit.

De debitore solutionem debiti pro tempore assignato negligente

s I autē debitor ꝓ aliquo loco et tempore statuere se ꝓmisit. et non statuit ab eadē promissione ē liber: sed de debito nō: pro quo se statuere debuit

De casib⁹ excepti: q̄ dieb⁹ feriatis iudicari n̄ dn̄t

i Nfra dies feriatos nō licet iudicare nec sentētiam inuenire. nec quisq̄ vasallus sup suum dn̄m: nec dn̄s ꝯtra vasallum nec agnat⁹ contra suum consanguineum debz diffinire: qd̄ ipsis ad vitā aut mutilationē. vl' ad ip̄oꝝ honorē trāsit

De his qui sententias inuenire possunt. ⁊ quō eedem sentētie reprobari possunt ⁊ quō nō.

s Cabinatu digni super quēlibet sentētias licite pn̄t inuenire ⁊ diffinire. Super ipsos āt null⁹ debz inuenire vl' ferre sententiam q̄ sup ipsoꝝ vitā aut honorē seu hereditatē trāseat nisi ipsis sit equalis ī natura. Nec etiā aliq̄s eoꝝ sentētiā debet nec pōt reprobare nisi etiā ipsis in natura sit equalis.

De iuētiōe ⁊ reprobatiōe sn̄ie absq̄ bāno Regio

e Xtra bannum Regium q̄uis sup alium sentētiā inuenire p̄t ⁊ etiā sentētiā inuētam reprobare q̄ ī suo iure sit pfectus: et in tali causa: q̄ absq̄ banno Regio valeat licite iudicari.

De appellatiōe ex Iure ciuili ad Regiam Maiestatem prosequenda.

s I per aliquē sentētia reprobatur deferri debet ad superiorē iudicē et vltimo ad ip̄m regē. Et ad hoc iudex nuncios suos debet mittere: q̄ audiant: q̄s eoꝝ coram Rege victor in sua fuerit sententia.

De nuncijs cum appellante ad Regē mittēdis quales esse dn̄t ⁊ quomodo ꝓuidēdi.

Iuris ciuilis Maydemburgensis.

b I nuncij digni scabinatu eē debēt: si hoc in comitatu proui dendi cōtingat. Si autē hoc ꝯtingit in Marchia: extunc eē possunt nunctij q̄cunq; in suo iure sunt ꝑfecti: quos iudex in expensis tenetur ꝓcurare panem ⁊ ceruisiam eis tribuendo abundanter ⁊ tria fercula ad prandium ⁊ ad cenā: q̄ sunt licita in hac die ⁊ ciphum vini. duo fercula seruis dari debent: quinq; māipuli cuilibet equo dantur infra noctem ⁊ diem. ⁊ anteriores pedes dn̄t eis sufferrari. Sex famuli debent esse ⁊ octo equi.

De spacio temporis infra quod sententia iusta a Rege debet reportari.

e Et cum primum Regem inuenerint in Saxonia. tunc ad ipsius atrium venire debēt: ⁊ post hac ad sex hebdomadas sententiā tenētur reportare iustam.

De eo qui succubuit coram Regia maiestate in reprobata sententia quid soluere debeat.

s I autē is q̄ r̄probat sentētiā lapsus fuerit ⁊ succubuerit: extunc ꝓinde iudici penam demeretur: et illi emēdā seu satisfactionē cui⁹ sentētiā reprobauit: et etiā expensas iudici: quas cum nunctijs in eoꝝ ꝓcuratiōe expendit. Nulla reprobata sentētia de comitatu trahi seu deduci debet ad marchiā: q̄uis comes habeat comitatum a marchiōe. hoc tn̄ fit ꝓpterea. qꝛ in marchia bannuꝫ regium non est: sed comitatus. hoc autē ius discordat: estq; dissimile. Eapropter ad imperium trahi debꝫ: oportetq; coram Rege causas huiuscemodi disceptare.

De interrogatiōe sn̄ie ab eo: q̄ eā nescit inuenire

s I q̄s ꝓ sentētia req̄sit⁹ fuerit: q̄ eā nesciat diffinire ⁊ si h̄ velit sacr̄o ꝓbare: extunc alteꝝ pōt interrogare: deind̄ terciuꝫ post hoc quartuꝫ: ⁊ sic singulos: vltim⁹ acq̄rit indutias vsq; ad terminum assignatum illi: ꝯtra quē sentētia debet inueniri.

De reprobatione sententie per Saxonem.

s I Saxo etiā redarguerit vel reprobauerit sentētiā inuētaꝫ deferens ea manui sue dextre ⁊ multitudini maiori: ip̄e ꝓ eo pugnabit metseptimus sibi paribus cōtra alios septeꝫ: vbi maior pars vicerit: alias victores sententiam obtinebunt: victus autem in duello penam iudici soluat ⁊ illi emendam seu satisfactionem: qui contra eum pugnauit: pro sententia vero reprobata nusq̄ pugnatur nisi coram imperatore.

Articulus condēnatus. De q̄ sup̄ fol. clxxiiij.

De inuentione sententie indirecte scdm alicuius apparēs intelligere. quod putat esse verum.

s Ꝑ q̄s interrogatur ꝑ sentētia: ⁊ ipe ꝟm suum intellectuz q̄nto rectius intelligit diffinit. q̄uis sit indirecta. ꝑ eo tñ nihil mali vl' dāni patiatur: al's q̄ ꝟm suā bonā cōsciētiā inuenit: lz iniustā: ⁊ alter inueniat aliā in quā plures ꝯsentiāt illa stabit: et absq; pena remanēt inuētores: qꝛ neuter alteri⁹ sentētiā r̄probauit

De modo reprobandi sententiam.

q Ui sentētiā reprobat debet sic loq̄. Sētētia q̄ est iuuēta iniusta est. illā reprobo ⁊ eā traho: seu deferro ad locum ad quē de iure debeo. ⁊ sup eo req̄ro sentētiā: quo vel ad quē locuz eā iure trahere debeo: Si Sueuus sentētiā Saxonis reprobet aut ecōuerso. sup hoc corā rege disceptare tenētur. vt prescriptum est.

De modo inueniendi ⁊ reprobandi sententias.

s Entētia dz inueniri sedēdo q̄uis sup suā sedē. ⁊ stando r̄probari sb̄ bāno regio. Qui āt ad bānum nat⁹ nō fuerit. b̄ sedē poscat ꝑ sentētiaz vt inueniat iustiorē. tc̄ inuētor p̄me sentētie reprobate cedat illi scde: ⁊ q̄cunq; sentētiā inuenerit offerat illā iure obtinē: ⁊ deferat illic vt dcm̄ ē. ⁊ petat nuncios ad sñiam r̄probatā. ¶ Ille nō dz assessuz interrogare nec ip̄az poterit reuocare q̄ eā inuēit absq; ꝯsensu illi⁹ ꝑti cui sētētia diffinita poterit suffragari

De his qui sententias reprobare nō possunt.

p Ro violentia captus: ⁊ ante iudicem deductus nō pōt sententiā reprobare. nec pugnatur⁹ duello postq̄ intrauit circulum

De penis cuiusuis malefitij: quibus malefactores singuli puniant̄: ⁊ de iuditio Sculteti.

h E sunt pene q̄ pacis violatorib⁹ infliguntur. fures ⁊ latrōes dñt suspēdi. ¶ Si ꝯtingat furtuz sb̄ trib⁹ solidis ī villa: furē si capt⁹ fuerit: pōt mgr̄ rustical' al's Scultet⁹ eodē die iudicādo punire in crinib⁹ ⁊ cute: vl' redēptiōe trium solidoꝝ: tc̄ r̄manet re⁹ absq; honore ⁊ absq; iure. Istud ē mai⁹ iuditium qd̄ ꝑtinet ad Scultetuz: ⁊ hoc idē facē nō poterit mane seq̄nti. Pro denarijs plurimis ⁊ reb⁹ mobilib⁹ lz eidē Sculteto vlteri⁹ iudicare. ¶ Ead̄ pena debetur hñti iniustā mēsurā ⁊ pēsam seu pōdus iniustum: et in q̄libz mercimoniali falsa mēsura. ¶ Oēs latrōes seditiose alios occidētes ⁊ aratra spoliantes. aut molendina ⁊ eccl'ias aut cemitiria dep̄dantes: ⁊ traditores incendarios. ⁊ q̄ legatiōes in suas per-

De penis hñtiuz iniustas mēsuras.

De his q̄ d̄merēt̄ penā rote

uertunt vtilitates plecti debent in rota. ¶ Qui alium interfic̄, aut aliquē ledit ad mortē, spoliat, aut captiuat, aut incēdit: nō tñ seditō se: ꝛ virginē oppꝛimit, aut mulierē seu pacē infringit, ꝛ q̄ in adulterio fuerit ꝺphēsus, punitur capitali sentētia: alʒ capite plecti ꝺbz ¶ Quicunq; furtuz aut spolium fouet aut custodit, Si sup eo qui citur pari pena vti ꝛ ille malefactoꝛ puniatur. ¶ Cristianꝰ q̄ in soꝛtilegio aut veneficio ꝺphēsus fuerit ꝛ quietꝰ ī craticula cōburatur ¶ Judex q̄ pacꝫ violatoꝛē pena ꝺbita nō ꝺdemnat, alʒ euz ꝓnoxa nō iudicauēit, eadē pena puniatur: quā ꝺbuit malefactoꝛi inflixisse ¶ Nemo tenetur ad iuditium iudicis illiꝰ accedere, nec in iure ei assistere, postq; iusticiam petenti ministrare ꝺnegauit.

De ꝺbita nō solue ꝺbenti

De pena cristiani in venefitō ꝛ soꝛtilegio deprehensi

De iudice malefactoꝛi pcēte

De iudice iusticiā alicui petēti ipēdēꝛ nolēte

De eo qui se impugnantem occidit

Necessitate vite ꝺpulsus, siq̄s ꝺfendēdo se: interficit se impugnātē ꝛ metu mortꝫ nō audet iuxta mortuuz remanē: nec ipsum añ iudicē ponē puniendus, si venerit absq; mortuo āte iudicē ꝛ fcm̄ fateatur, ꝓpusq; ꝺ ipo aliq̄s ꝺq̄ratur ꝛ se offerat ad iustitiā: nēo pt ipm in pena capitali ꝺdēnare p sñiam: tñ iudici ꝺdēnabitur ꝛ summa pena ꝺnarioꝝ ī q̄ q̄s iudici ꝺdēnatur: ꝛ agnatꝫ in recōpensatione. Qui q̄dem agnati ꝺnt citari p̄mo ꝛ scꝺo ꝛ tertio iuditio vt recōpēsatiōem accipiāt ꝓ agnato occiso Qui si ad tertiā citationem nō venerint, reus supsedeat: ꝺnec eiusmodi recōpēsationem ab eo ꝙuicerint p querelā. ꝛ iudex ꝺz ei indicere pacē si petatur ¶ Si autē mortuus añ iudicē ab agnatis ꝺferatur: ꝛ ꝙtra ipm reum ꝓponatur querela: optet eum ꝓ collo ꝓꝛio respondere aut cōtra occisum: sic vt supꝛa scriptum est pugnare.

De actoꝛe qui iurat reū euincere a scꝺa actōne si per alium actoꝛem eadē pro re impeteretur.

Qui coram iudice cām inchoat: ꝓ q̄ opteat ipm ꝛ digito prestare cautionem. hoc est q; nunq̄ aliq̄s ꝺ cetero reum impetat in dicta causa. ꝛ postq; idipz fcm̄ fuerit, forsan alter reuz impetat sup eadē cā: ꝛ hunc ꝑmꝰ actoꝛ nō valeat ab eiusmodi scꝺa impetione ꝛ actiōe excipe actoꝛemq; scꝺz a causa p sñiam ammouē optet eum causam dimittere cuz recōpēsatione sui dimidij: aut carē manu ꝺxtra, qua p̄stiterat cautelam ꝛ iudici soluē penam iudicialē q; emenda satisdationis est manus ꝺxtra, cum qua satisdationem ipsam ꝓmisit vel media recompensa.

De eo qui repetens arma: suppellectilez: aut bona alia mobilia facit cautionem.

s Ihō p̄stat cautelā: al's ꝓmisit satisdationē q̄ arma bellica requirat: aut hereditatē vel suppellectilē repetat: aut aliquaz rē mobilē. Si cautio eius ꝑ iusticiam infringitur Judici soluat penā: ⁊ cum satisfactione seu emēda cessabit a cautione.

De cautione in causa mortis et mutilatiōis mēbrorum prestanda ac pena vulnerum.

t Autionē p̄bet actor in causa mortis: al's satisdatōnē q̄uis facere tenetur ꝓ homicidio: aut mēbri mutilatiōe vl' vsus ei⁹ ablatione ⁊ in cā vulneri ⁊ ꝓ dño cui⁹ ē ꝟu⁹ ⁊ ꝓ agnati Qui debilitat alium in mēbris aut vulnerat: si ꝯuincatur manu carebit.

De pena violatoris.

De satisfactiōe et emenda.

q Uancunq̄ violentiā actor ꝯtra reum ꝑ duelluz probauerit penā capitalē demeretur. ¶ Quiuis ꝟm ortus dignitatem recipiet emendam seu satisfactionē nisi eam demeruerit.

De pena preconi pro negligentia infligenda

q Uando p̄co cōis iudici penā demeretur in eo: q̄ ipsuz super suo neglexerit iuditio. extunc Maldratā regiā. hoc ē. xxxij. plagicuz viridi fuste q̄rc⁹ lōgitudis duoꝝ cubitoꝝ demētur

De recōpensa singuloꝝ mēbroꝝ mutilatorum.

s Ji in ore ocul': naso: lingua vl' māib⁹: aurib⁹: genitalib⁹ aut pedibus q̄s mutilat⁹: ā etiā vsu p̄uat⁹ fuerit: ⁊ si debeat satisfactio fieri ꝓ q̄libz istoꝝ dimidiam recōpēsam dz recipere ¶ Quilibz digit⁹: ā dens spālē obtinet satisfactionē ꝟm q̄ cedit ipsis portio in recōpēsa p̄dicta al's pars decima dummō nō moriatur. ¶ Quotcunq̄ sustineat vulnera: ⁊ mēbroꝝ debilitatē in vno impetu vl'nerat⁹. soluz recipiet emēdā: ⁊ r̄cōpēse medietatē. ¶ Quotiens q̄s in mēbro debilitato ab alio vulnerādo debilitatur. totiens sibi soluat recōpēsam. ¶ Qui absq̄ vulnere carnis ꝑcutitur: ā mēdax verb ꝯtumelioꝟ arguitur ipi dz satisfieri ꝟm ort⁹ ⁊ nāe dig̃tatē ¶ Si in mēbro soluto: al's qd̄ sibi ī iuditio ꝑsolutuz: q̄s fuerit vulneratus: debilitatus: truncat⁹: sola emēda al's satisfactōe sit ꝯtēt⁹

De filio pro excessu defuncti patris nō rn̄dente.

f Jlius non rn̄det ꝓ p̄re defuncto: q̄cunq̄ fecerit violentiam.

De exemptione filij per patrem a pena.

p Ater sel' pōt eximere filium a se nō diuisum: cum sup violentia seu scelere impetatur: ꝟ optebit eum iurare: q̄ fili⁹ innocēs sit ī hac cā. ¶ Si āt sup p̄rez ⁊ filiuz ꝓ eadē cā fcā fuēit

q̃rela: pr̃ filiuz excip̃e nõ p̃t: nisi p̃us seip̃m expurget ab hac causa:

De nõ sententiando reo nisi Iure conuincatur.

n On dz sententia inueniri qua pena debeat reus puniri. nisi prius super crimine conuincatur.

De ꝓbatiõe ꝓ bonis nõ facienda. donec iure diffinitum fuerit

n On dz ꝑ sentẽtiã oñdi. q̃liter hẽditatẽ aut bõa q̃s sua ꝓbare dz: nisi p̃us fuerit testimoniuz ⁊ ꝓbatõ ꝑ sẽtẽtiã adiudicata.

De diuisione Patris cum Filio.

p Ater potest filium coram iuditio sequestrare ac separe cum qualibz re quã filius acceptare voluerit. qualiscunqz sit.

De exemptione serui per dominũ suum a morte

d Omin⁹ põt ꝟuum ⁊ obnoxium a morte eripe qñ fuerit ꝯdẽ natus si iurare p̃sumat: ꝙ ille ꝟuus su⁹ sit innat⁹: al's naturaliter obnoxi⁹: et ꝙ ꝟuus innocẽs sit a cã: tunc r̃manet seruus absqz dãno iure et absqz honore.

De diuisiõe hereditatis fratꝝ ⁊ soroꝝ diuisorum et indiuisorum.

f Rẽs ⁊ sorores hẽditatẽ recipiunt fr̃m ⁊ soroꝝ indiuisoꝝ añ frẽs ⁊ sorores q̃ a pentib⁹ sunt diuisi ⁊ seq̃strati indiuisoruz pueri fratrum sunt eque vicini cum diuisis fratribus in hereditate recipienda.

De recompensa membrorum.

p Lenã recõpẽsam ⁊ emẽdã seu satisfactionẽ dz recipe q̃libet. licet careat aliquo mẽbro: vel vsu mẽbri illius: qd̃ corã iudicio nõ oñdit. nec tutorẽ ꝓpter hoc sibi acquisiuit: nec solutionem ꝓ membro leso recepit.

De edifitijs hominis censualis: ⁊ d̃ eius heredibus ac vxore.

h Omo censual' q̃cunqz sit sua relinq̃t edifitia suis heredibus nisi forte ex stirpe militari sit: q̃ ip̃a edifitia sue vxori in dotalitium ꝯtulerit. ¶ Dñs feodi põt ip̃a in vsus suos ꝯuertere ⁊ cum censu nisi vasallus vxorem habuerit cui ꝓ dotalitio dederit. ¶ Sil'r si vite ꝓuisionẽ in ꝓprio vel in feodo femina habuerit. ⁊ ibi dẽ edifitia ip̃a nõ poterit suis agnatis ⁊ ꝓximis eadẽ delegare: ꝫ p⁹ mortẽ ip̃ius cedunt feodo seu illi cui bona vacant.

De edifitijs in feodo ꝯ dñi volũtatẽ disponẽdis

l Icet vnicuiqz sua edifitia in suo feodo corrigere siue peiorare ꝯ dñi voluntatẽ. Idẽ lz mulieri in edifitijs sue ꝓuisionis

De herede feodali et prouinciali qui eorum tollit edifitia in feodo.

s I pr̄ hēat hēdē ī feodo q̄ nō sit heres in iure ꝓuinciali seu terrestri. illi potiori iure dn̄tur edifitia ī feodo collocata q̄z hēdi ī iure ꝓuinciali

De vasallo cui edifitia in feodo cedūt

s I dn̄s feodum ꝯferat vasallo nil excipiēdo: omnia edifitia vasallo cedunt ex quo ip̄a in ꝯferēdo dn̄s non excepit.

De testimonio cōtra iudicem fiendo.

Uicq̄d ꝯ iudicē q̄s dz ꝓbare iudicis testimonium nō req̄rat

q ¶ Ubi inculpatio altius nō ascendat. q̄z ad penā simplicem h̄ p̄t cuz duob⁹ sn̄iam solit⁊ inuenire metterti⁹ ꝓtestari. Si autē alti⁹ ascēdat: tunc scultetum ā p̄conē ꝓ testimonio h̄re optet. ¶ Qui suā intētionē ꝓbat ꝑ Scultetum ⁊ p̄conē ⁊ Scabinos Iudex tenetur ꝓbare cum ill' ꝑm qd̄ ab eis audierit v̄itatē. lz cā sibi prius fuerit ignota. Si testari noluerit Iudex. ille nihilominus sufficienter suam probauit intentionem.

De testimonio per septem testes probando

Ui cum septem testibus debet quid protestari ⁊ probare. ibi vigintiunus ꝓ testimonio debent interrogari.

De eo qn̄ reus actori defert probationem.

Bligat⁹ ad ꝓbandum si testimonium deferat soli actori op

o tet p̄stito sacr̄o testimonium ꝑhibere veritatis. ¶ Ille autē si ꝓprio testimonio fuerit ꝯuictus penā soluat iudici: ⁊ emēdam indebite fatigato. sicut ille debēt si in causa cecidisset: q̄z cōtra iustitiam ⁊ suam ꝯscientiā ip̄m cōpulit ad probādum

De viro vl' mlīere pl'es ꝯiuges successiue habēte

Ui carere vxore nō vult: ā nō pōt: ducat vnā legittime: licz

q ei tres vel quattuor: aut pl'es sint mortue. Sil'r ⁊ mulier p̄t nubē: ita q̄ cuz vltimo eq̄ sic̄ ⁊ cuz p̄mo pueros legittimos ꝓcreare pōt: ⁊ ip̄os hēdes relinq̄re in iur̄ ⁊ hēditate

De nō auferenda alicui possessione: nisi iure victus fuerit.

n Emo dz ex ꝑte iudici a possessiōe sua eijci. lz intrauerit ī iuste nisi iusta q̄rela auferatur: vbi sol⁹ pn̄s fuerit vl' si citetur ad iustum iuditiuz. ⁊ si nō ꝯpeat. tunc iusto iuditio possessiōe carebit.

De modis q̄b⁹ aliq̄s possessiōe bonoꝝ priuatur.

q Uilibet iusto mō res ꝓprias alienare pōt scz vendere: obliga

re impugnare vl' resignare: aut si censum vl' ꝑuitiuꝫ dño debitum soluē neglexerit infra annum: aut si sibi abiudicātur iure ꝓuinciali seu terrestri aut feodali: vl' q̄cunq; modo possidē desinat et carere incipit nō coact⁹ tunc talib⁹ modis caret possessor possessiōe de iure ¶ Et ob hoc nō licꝫ aliquē a possessione eijcere nisi ꝑ testes p⁹ ad rectum iudicium fuerit cittat⁹ et ꝑ sentētiam a possessione eiectus.

De eo quando iudex tenet̄ insequi spoliatorem.

s I aduersus aliquē quis ꝯqueratur sup̄ possessiōe spolij vbi spolium manifestuꝫ ostēditur Et si Judex ad hoc cuꝫ clamore fuerit req̄sit⁹. Judex tenetur statim inseq̄. et actori plenā iustitiā exhibē primum de spoliatore et d̄ eius complicib⁹ ⁊ protin⁹ oportet actori restituē spoliata. nisi reus ꝑ iustitiam restitui prohiberet Hoc est: si ille super quem querulatum est Jure nō contradicit. et vbi Judex actori satisfacere noluerit: aut nō potest satisfaciat ei: cum Rex primum Saxoniam intrabit si querela sit testibus ꝓbata. al's Rex sibi iudicare debet: cum primo Saxonia venerit. Ita tamen q̄ querela ab eo Jure protestatur.

De tempore renouande monete.

m Oneta denariorum debet renouari: quando nouus domin⁹ dominium susceperit in curam.

De puniēdis his apud q̄s falsa moneta inuenit̄

s I solum denarium falsum exponit monetarius forisandi et emendi causa reus est manu truncari. ¶ Qui ius suum demeruit seu ammisit in furto vel in spoliō: si tres denarij falsi inueniantur apud eum: reus ē capitis. nisi ostendere poterit a quo denarios recepit seu possit ponere venditorem. ¶ Qui in Jure suo perfectus est. si apud eum vnus solidus denarioꝝ falsoꝝ inuentus fuerit. denarios ꝑdidit et nō plus. ¶ Si vero plures habuerit. manu truncatur: si nō habuerit illum a quo recepit eosdē. ¶ Si monetarius proprios denarios falsificat: ⁊ non tenet monetam: more debito nemini potest falsitatem opponē vnde ei satisfacē teneatur. ¶ Denarios debet monetarius ꝟuare librabiles: et eque graues et eque albos. ¶ Nulli licet monetā: vel forum eleuare: vel exaltare sine licentia principis. in cuius dominio locus consistat. et ille p̄nceps seu Rex cirotecam mittere debet in signum consensus sui et libertatis. ¶ Denarios etiam nō licet alicui alijs denarijs similes facere: nisi scripti sculptura dissimili designētur. ¶ Quando denarij ꝓhibētur seu interdicuntur: postea licet duabus septimanis cum hisdem denarijs debita persoluere: et pignera redimere sine culpa.

¶ Si quis emat denarijs interdictis: licet monetario ipsos infringere: ⁊ fractos restituere: ⁊ non retinere.

De solutiõe thelonei tam aque: q̃ pontis: per diuersos: et qui debẽt esse liberi: et de conductu.

q Ui põtis vl' aq̃ theloneum nõ ꝑsoluit quadruplo punietur. Theloneum autẽ forẽse nõ solutum. xxx. solidoꝝ penã infligit. ¶ Quattuor pedites solum vnum soluunt denarium. ¶ Eques dimidium denariuz soluẽ tenetur. ¶ Curr⁹ onerat⁹ vn⁹ in eundo ⁊ redeundo. q̃ttuor nummos soluat. h̃ datur ad nauigiuz aquaꝝ. ¶ Sed in theloneo põtali medietas p̃dictoꝝ. ¶ Clerici: ⁊ milites: ⁊ eoꝝ familiares a theloneis sunt excepti ⁊ liberi. ¶ Qui libet etiam eq̃s vl' pedes aut in curru vel vehiculo liber est a theloneo: si naui nõ indiget nec ponte: nec de iure dz soluẽ p̃cium de ꝯductu cui placet corpus ⁊ res cõmittere fortune. ¶ Qui alijs p̃bz cõductum: ip̃os p̃caueat a dãno: qđ si nõ fecerit oꝑtebit eum omnia ꝑdita resartire. ¶ Curr⁹ vacuus dimidium soluit theloneum onerati. ¶ Dimidius etiã curr⁹ sic̃ biga etiã dimidium. ¶ Qui vias vetitas in agris ierit alienis: denarium soluet a q̃libz rota: ⁊ eq̃tãs dimidium: dãnum etiã soluat si terra fuerit seminata ¶ Per h̃ etiam al's si segetes desup̃ fuerint: lz viatores inuadere ⁊ impignerari: q̃ si pign⁹ ⁊ vadium iniuste defendunt ⁊ ꝓhibẽt cuz clamore poterint detineri: et tunc oportebit reum pro clamore tres solidos persoluere et pro vadio satisdare.

De clericis militibus ⁊ coruz familia

De loco aquoso: vbi de iure ñ debz solui theloneum.

De faciente nouã viam in alienis agris.

De penis horum qui in alioꝝ aquis piscant̃: prata falcant: ⁊ ligna incidunt. vel limites mouent.

q Ui ligna vel herbas inciderit alienas: aut ĩ aqua pisces ceperit aliena. excepto mari ⁊ fluuijs magnis. In tribus solidis satisfaciat ꝓ emenda. Nihilominus damnum ꝟm formã iuris ꝑsoluẽ tenetur. ¶ In stagnis autẽ qui piscatur: ⁊ arbores plãtatas inciderit. aut insertas: aut etiã fructiferas: vel fructum decarpserit in arboribus plantatis: aut lapides effoderit: qui ꝓ limitib⁹ positi sunt. xxx. solidos exoluat. ¶ Si in facto fuerit deprehensus licet ip̃m impignerari. ac inuadiare: ⁊ etiam detinere sin̄ licentia iudicis ⁊ ꝯsensu. ¶ Qui đ nocte prata: herbas falcatas. aut ligna secta subtraxerit. reste punietur. Sed qui de die crinibus ⁊ cute. ¶ Aqua fluminis ⁊ fluens impetu libera est: ⁊ esse debet ad remi-

gandum ⁊ piscandum. Tamen oportet littus appreciare: quousq; vno passu extra nauē de littore passare possit: al's lz piscatori vti solida in spatio q̄tum poterit naui exiēs annexa rippa passare.

De rebus in flumine per aliquem repertis.

s I autem per aquam defluit substantia aliena seu bona: reddi tenentur illi cuius fuerant si iure debito repetat ea. deniq; ostendat esse sua: ⁊ expensas circa ipsas factas iuxta estimationem proborum hominum persoluat. ¶ Inuentor autē: si ille nō apparuerit cuius bona fuerint debet ipsas propalare ⁊ indicere publicando: et per sex hebdomadas seruare. Siquis autem ip̄as quesierit: illas fateri debet: si negauerit ꝓ furto habetur. Sed ipso negante si inuente fuerint. idem penam soluat et emendam: quia ipsas furtiue celauit. Furtum autē tale non est ꝙ sibi in vita noceat. aut in membrum vel in honore: quia nec per furtuz: neq; ꝑ spoliuz res ipsas a possessione veri domini excepit.

De vendicatone bonorum: non per agnationem: sed promissionem.

q Ui sibi vendicat hereditatem non per agnationem: sed per promissionem hoc pro iniuria et iniustitia reputatur. nisi fuerit coram iudice confirmata promissio.

De successione post sententiatum.

b Eres (per sententiam interfecti. al's sententialiter ad mortem iudicati) in hereditate succedit.

De successiōe post eum qui sibi ɔsciuit mortem.

s I mortem sibi quis ingerat heres eius in bonis succedit

De furto et spolio vago.

f Urtum aut spolium sub quocunq; inuētum fuerit: debet a iudice per annum ⁊ diem seruari: si nemo interim sua repetat. et nec hoc testimonio probauerit. Iudex ipsa in vsus suos ɔuertat ¶ In possessiōe delinquit vbi res alteri⁹ quocunq; modo inuentas possidet. Que vero domino non recedunt: etiam si possessor fuerit morte puniendus.

De pēa illi⁹ q̄ ſuū alteri⁹ ꝑcutit vl̄ capit ā ſpoliat.

f Amulum alienum ſi q̄s ꝑcuſſerit leſerit captiuauēit aut ſpoliauerit nō aliterq̄ ꝓ domini cl̄pa idē ꝑcuſſor iuſte ſatiſfatiat vtriq̄. niſi iuret ꝙ ad damnuz domini vl̄ ad dedecus hoc nō fecerit. ſic euadet vnam emendam. dedecus dico ſi nō ſui cauſa: ſed cauſa domini verberetur. damnum dico ꝓpterea qd̄ ſi ita grauiter leſus fuerit ꝙ occaſione v̄berum. dn̄s careat obſequio ſeruientis. tunc oportet leſorē. dn̄o ſupplere defectum. ſicut deberet ſeruiens ſi ſine cauſa ſeruiens domini exiuiſſet. ¶ Qui captiuat ſuum: ille reſpondere tenetur. omnibus ſuis dominis. ⁊ omnibus agnatis et vxori ſue. ſi ſup̄ fuerit ꝯuentus. interim ꝙ eum tenet in vinculis.

De facto manifeſto et de rebus apud aliquem inuentis et Jure arreſtatis.

r Es dicitur manifeſta ſeu factuz manifeſtuz vbi quis cōprehenditur in facto vel in fuga poſt factum. aut qui ſeruat furtum aut ſpoliuz in ſua poſſeſſione. ¶ Quicunq̄ furtuz aut ſpolium ſuuz ſequēti die. ſub aliquo inuenerit. et ille. res ipſas apte emerit. et non oculte ſuauerit. et ſi hoc teſtari poteſt. illi non poteſt hoc ꝓ manifeſto ſcelere reputari. niſi prius ius ſuum perdiderit ammiſeritq̄ ex culpa. ¶ Sed hoc cum licentia iudcis poteſt res. et ip̄a bona arreſtare ⁊ cape iure ¶ Si autē res illas reus voluerit ꝓhibere. anteq̄ ad iudiciuz reducātur. actor dicat ei ꝙ ad iudicium reuertatur. ⁊ ſi noluerit clamorem excitet ſuper eum ⁊ ip̄um capiat tanq̄ furem quaſi factum ſit manifeſtum quia reum pena ſe fecit ꝑ fugam. Si vero ille reus ſponte veniat ad iudiciuz volens ſe Jure intromittē de ſuis bonis poteſt ſibi res ſuas attrahē. ſi panni fuerint. ⁊ dixerit. eos ī domo ſua feciſſe. Si equ⁹ vl̄ alia al̄ia fuerint: q̄ dicat in ſuo ſtabulo nutriuiſſe poſſeſſor iure maiori: ſacramēto proprio ⁊ duoꝝ vicinoꝝ al̄s metterci⁹ res hmōi obtinebit q̄ actor ille q̄ arreſtauit ¶ Si āt arreſtat⁹ dixerit imp̄mis. ꝙ in foro publico ⁊ cōi res ſup̄ eum inuētas emerit ſed ignorat a quo tunc innocēs erit a furto. ſi locum oſtendat: et ſe expurget proprio ſacramento. pretium autem perdidit ꝓ quo talia cōparauit: ⁊ ille ſua repetit que ſibi fuerint furtim ſublata: ſi ſua eſſe probauerit proprio ſacramēto: et duorum in Jure ſuo perfectorum. qui hoc iurent ꝙ iſta ſibi per furtum aut ꝑ ſpolium ablata fuerint. Si dicat ꝙ hec ſibi ſunt data ponat datorē qui donum recognoſcat. et ſit liber. ſi dicat ꝙ emerit ponat venditorē qui forum publice fateatur. et locum fori: et iuret ꝙ ad ſuum venditorez recte ꝓcedat. Igitur ſequetur ip̄m q̄cunq̄ ierit

infra duas hebdomadas sed non vltra flumina nauibus apta. Si vēditor fateatur optet vēditorē loco ipsius ꝓpositum respōdere. Si insufficienter sit rñsum: ita q̄ deficiat in respōsiua venditorum. tunc a causa decidet cum pena ⁊ emenda. ¶ Si forte furtuz vl' spolium in hīs sibi apponatur p ius se defendat. ¶ Si actor ille arrestans ꝓdiderit: etiā cum pena ⁊ emenda a causa cessabit. ¶ Potest reus, cum re furtiua ad multos accedere venditores: sic q̄ vnus se trahat ad alium: donec ad illuz veniatur. q̄ se dicit animal in suo stabulo educasse, si eq̄ vl' alia aīalia fuerint. Si sint stamina, ad ipa applicet se actor cum testibus duob⁹, al's mettertius. Si defitiat in ꝓbatiōe, ille sb̄ q̄ fuerint inuēte res ⁊ arrestate fiat ipas in sua ptāte donec ab ipo iure p iusticiā fuēint acq̄site ⁊ euincte ¶ Req̄sit⁹ inuētor si inuentā rē negauerit furtiua censetur. ¶ Quicquid aliq̄s inuenerit aut furibus abstulerit: aut spoliatoribus: hoc dz suis vicinis oīdere ⁊ in ecclesia publicare. Si venerit eaz verus dñs infra sex hebdomadas ⁊ suo sacro: ⁊ testium duoz, al's mettertius suas res esse ꝓbauerit, et expēsas soluerit, ei quieas fiat si sint animalia qd̄ suum ē recipiet. ¶ Si actor maneat sub alia iurisditiōe, ereptor tertiā ptē retinebit. ¶ Si autē infra sex hebdomadas veꝛ dñm se nullus ostenderit predictarum rerum ereptor seu ablator reseruata sibi parte tercia duas iudici presentabit.

De dāno p negligētiā facto ⁊ ō leso int' sagittādū

Si dānum fecerit vicinis ⁊ alīs hominib⁹ p negligētiā scz
q p ignē aut puteum improuide circumseptum: dānum solue tenetur: aut sagittando á ꝓiciēdo hominē á armentuz duz advolucrem intēdat si moriatur lesus, reus in mēbris aut vita non punitur, sed oportet ꝓ eo soluere recompense estimationem.

De sbtrahēte ānonā ⁊ ō viatore: ōpascēte ānonā

Si nocte annonā sbtrahit re⁹ē suspēdio Si in die, pena capi
q tali. ¶ Si pascit viator equum in campo, ⁊ de annona aliena recipiat, ⁊ extra cāpum nō deducat, dānum soluat fm an

De seruis et dominis. (none valorē.

Emo tenetur ꝓ huiēte seu famlo vlteri⁹ rñdē, q̄z ipi⁹ pciū se
n extēdit, nisi ꝓ eo fuerit fideiussor. ¶ Si dñs huuz añ terminum repulerit absq̄ causa, plenum sibi precium psoluat.

¶ Si seruiens motu ꝓprio a dño recesserit, soluat ei q̄tum sibi dominus ꝓmisit in precio: ⁊ qd̄ ō precio recepit restituet ei in duplo. si duxerit huiēs vxorē: vl' tutela ad ipm deuenerit cognatoz q̄ sunt infra annos discretionis, tali licz dñi seruitium exire ⁊ pciū obtinet

qd̄ ꝑm cursum tp̄is deseruiuit. si plus recepit: h̄ restituet sine pena

De cane vl' equo aut alio aīali qd̄ hoīem aut alid̄ aīal leserit aut occiderit ⁊ alijs ex hoc ꝯtingētib⁹

c Uius canis vl' equ⁹ aut vrsus vl' bos. seu animal alid̄ hōiem occiderit ā vsum mēbri abstulerit: seu pec⁹ alid̄ vulnerauēit dn̄s tenetur dānum recōpēse soluē vl' valorē. Ita tn̄ si dein ceps. hoc in suā recipit curā ⁊ possessionē. postq̄ dānum fecisse ꝑce pit. Sz si statim eiecerit ip̄m ⁊ nō in domo vel in curia ꝯuauerit: ⁊ n̄ pascat neq̄ potat. innocēs est a dāno. Tunc ille se de eo ꝓ suo dam no intromittat si vult. ¶ Nullum al' brutum pōt ex suo facto penā pecuniariā erga iudicem demereri. Equus autē ⁊ pec⁹ si dānum fe cerint in custodia ꝯuiētis. ā familie. ille rn̄dere tenetur sb̄ cui⁹ custo dia hoc euenit. ¶ Si autē fugerit custos: eq̄ vero seu alia animalia ⁊ currus detēta ⁊ arrestata fuerint in manifesto: ⁊ h̄ possit ꝓbari. extē ille cui⁹ sunt pecora damnum integre restaurabit: ⁊ hoc si non poterit ꝑ ius se eximē vsq̄ ad valorē equoꝝ animalium ⁊ curr⁹. vl' his omnib⁹ carebit. ⁊ lesus hec omnia retinebit ꝓ dāno. ¶ Si cu iusq̄ porci vel anseres annonam destruunt alienā q̄ nō pn̄t includi. seu impignerari si canib⁹ expellantur ⁊ morsibus vulnerantur: aut etiam occidantur canum dn̄s ⁊ annone remanet absq̄ culpa.

De pena iudicē cōcernente quō ipsam extra hat. ⁊ de bonis que duo sil' sibi vēdicāt ⁊ d̄ hereditate

v Bi iudex suā penā extrahē nō pōt in ꝓprio alicui⁹. p̄co debz crucē ponere sup̄ portā. ꝑ illā em̄ dcm̄ ꝓpriuz ad op⁹ iudicis insignitur. Si dn̄s illi⁹ ꝓprij. ip̄m de manu iudicis nō eximet: infra annum ⁊ diez oē ius qd̄ habuit in ipso abiudicatur ipsi domi no. Si postea infra annum ⁊ diē veniet heres illi⁹ in iuditio. ⁊ se ad suā applicet hereditatē ꝑ sacr̄m vt iustum ē ⁊ debituz soluat iudici qd̄ iudex suo sacr̄o. ⁊ duoꝝ ꝓbare pōt. al's metterti⁹ ī iuditio heres ꝓprium sic req̄rit. Nec vlteri⁹ debituz ꝓbare poterit iudex in hoc ca su q̄ penam triplicem aut solam recompensam.

De duobus pro vnis bonis contēdentibus.

q Ui aduersus alium conqueritur: q̄ sibi auferat bona que si bi vterq̄ vendicat in feodum a diuersis dn̄s vterq̄ tenetur illum quem sibi dn̄m inuocat in iudicio statuere: ⁊ q̄ vicerit possessor manebit ⁊ cui⁹ dn̄s nō apparuerit. ille cadet in cā. si nō ip sum legale impedim̄tuz excuset. qd̄ possit on̄dere ¶ Principes tn̄

Quō p̄ncipes in cā bonoruz tueantur suos vasallos.

ab eictiõe tutare possunt vasallum suum quẽ dñt p lr̃am patẽtẽ si gillatã missam sibi p ministerialẽ innatum q̃ bona ip̃a loco ipsoꝝ in iudicio tueãtur, hec lr̃a debꝫ oñdi, reo in testimonium q̃rele, si postmodum indigebit. ¶ Actor ꝛ reꝰ si se ab vno ꝛ eodẽ dño tenẽ feodum fateãtur, coꝛã illo tenetur vterq̃ pariter ꝓparere ad sex hebdomadas. Judex vo tenetur duos nunctios trãsmittẽ, vt audiant q̃s boꝝ obtineat aut q̃s pdat. Qui pdit soluit iudici penaꝫ, ꝛ aduersario emendã. ¶ Si dicat vnꝰ eadẽ sibi bona foꝛe feodum, ꝛ alter in ꝓpriuꝫ sibi ea vsurpat, si eoꝝ ꝓbatiões sunt eq̃pollentes, fauoꝛabilioꝛ est ps ꝓprietarij ad obtinendum cuꝫ duoꝝ testimonio scabinorum q̃z alterꝰ p feodo. ¶ Proꝑetas hereditaria potiꝰ ius obtinet q̃z emptitia vl̃ donata. Qui bona possidet q̃ete p annum ꝛ diẽ absq̃z aliq̃ iuꝛis ꝯdictiõe, verꝰ efficitur possessoꝛ. Qui ãt ꝑm ius sup bonis aduersus aliquẽ ꝓq̃ritur q̃diu, post hec eadẽ possidꝫ violẽter: nunq̃z in eis verꝰ possessoꝛ efficitur: dum nota q̃rela poterit p testes oñdi. Qui scõm successionẽ bona possidet aut p successionẽ q̃ nulli abstulit: emolimentum inde receptum, ostẽdere nõ optet, si ab eo dcã bona iudicio euincantur q̃diu ꝑ ipsis iura ꝺebita nõ negauit. Qui mr̃i: aut nepti in suo feodo: aut vite, pusiõe ꝓprietatẽ ꝓtradicit alꝫ sibi vsurpare ꝓpriũm voluerit: optet ipm p sex liberos idoneos: ã scabinos hẽditariã possessionẽ ꝓbare: vl̃ in cã succumbet: si ĩ ꝑ testatiõe ꝺefectuꝫ patietur. ¶ Aduersus quẽ ĩ facie ꝓqueritur aduersarius in iuditio: si cepit fugã ꝓuictus est in causa. Sed si, p violentia sit inculpatus: statim ꝺebet proscribi.

¶ De his qui arant et seminant agros alienos. Item de pecoꝛibus dãna in segetibꝰ facientibꝰ.

q Si arat agros alienos insciꝰ: vl̃ q̃s alter sibi ꝓmisit: si repꝛehẽsus fuerit in arãdo laboꝛẽ suum ammisit ꝛ pdidit: si agros req̃sierit ꝯdictoꝛ. ¶ Ille ãt q̃ sibi ꝓtulit agꝝ recõpẽsare ꝺeꝫ laboꝛẽ: q̃ seminat eosdẽ sb̃ interdicto: semina pdidit ꝛ laboꝛẽ. Quicq̃d seminauerit añ q̃relã: semina r̃tinet. ꝛ cẽsuꝫ soluet terrã obtiñti ¶ Qui seminatos agros alterꝰ ꝺenuo arat: dãnum sibi soluet ꝑm ius ꝛ emẽdã. Qui in herbas alienas ꝛ annonã aĩ alia pellit ꝛ pascit dãnuꝫ soluet ꝑm ius ꝛ emẽdã ĩ tribꝰ solidis. ¶ Si ãt pñs nõ fuẽrit ille cui pecoꝛa dãna inferꝛ. ꝛ si ipignerata fuerunt ꝛ dãnuꝫ ꝓtinꝰ oñ datur dñs pecoꝝ ipm soluet ꝑm estimatiõeꝫ vicinoꝝ, et si plẽs sint dñi, cuilibꝫ dabit sex ꝺenarios, ꝛ emendã dãno soluto. ¶ Si talia sint pecoꝛa, q̃ includi nõ pñt, sic eq̃ in domiti thauri vsi vl̃ anseres

ꝛ verres: ad hoc duo viri vicini vocātur q̄b⁹ dānum oñdatur ꝛ pe
cora. euestigio sequātur ī domuz dñi sui ꝛ dānuz intimetur dño pe
coꝝ. tc̄ oꝑtebit ꝓ pecorib⁹ soluē. tanq̄ eēnt impignerata ꝛ inclusa
¶ In territorium alienum q̄ sua pellit animalia in pascua cōia. si in
uadiētur seu impignēntur sex nummos ꝑsoluet. ¶ Qui terrā tran
sierit nō aratā eundo. eq̄tādo seu curꝝ ducēdo sine dāno remanet ni
si p̄tum fuerit insig̃tum. ¶ Quicq̄d pastor in sua custodia ꝑdiderit
soluē ꝯpelletur. ¶ Si alicui⁹ in cāpo remaneat annona soli⁹: vici-
noꝝ introducta: ñ depasta fuerit: ā ꝯculcata dānum sibi nēo soluet

De pastore pe
cus perdente
De ānona vni⁹
depasta.

De dādis decis: ꝛ vñ: vl' d̄ q̄bus reb⁹ sunt dande.

i Dē fiet de decima: si eā accipe ꝛ inducē noluerit decimator:
ꝛ eā q̄ dare tenetur ī cāpo stare ꝑmittit: hocq̄ vicinis oñde
rit: ꝙ eā ī cāpo dimisit ¶ Al' qd̄ fetuz seu catuluz ꝑturit vbi
d̄ vespe ad hospitiuz r̄currit: ibi dz suo tpe deciaē ¶ Annona d̄cima
tur in cāpis: aīalia in vill' in q̄libz domo in q̄ nascuntur. ¶ Cuncta
animalia decimātur p̄ter gallinas. Curia spāl' ꝛ dom⁹ in horto: ꝛ do
mus singulariter inhī tata nōie decime: soluit vnā gallinaz in festo
beati Martī Ubi decima soluitur in cāpo: decimuz capete dabitur
eq̄ bonum altero: vl' decim⁹ manipul⁹. ¶ Introducē volēs suā an
nonam: hoc intimet decimatori. si in ip̄a villa fuerit ā ī agro. ꝙ si de
cimator nō curat: decimet ip̄e sic̄ suum diligat saluare ꝛ sb̄ire sacr̄m
ꝛ duob⁹ vicinis oñdat ꝛ in cāpis ip̄am decimā stare ꝑmittat. sic ēit
indēnis si distracta fuerit ā destructa. In mlt̄ ēt loc̄ soluuntur ca-
petia in numero nōie decime. ꝛ d̄ q̄libz curia quā intrant oues: vn⁹
agn⁹ datur ꝓ grege ouiuz. Si soluatur decima. vt dcm̄ ē capetib⁹
p̄taxat̄. ibi dz ligamē manipuli inter duos nodos vni⁹ cubiti lōgi
tudinē obtinē in annona hyemali. Qui scd̄m ꝯsuetudinē decimam
soluit: bñ soluit. De apib⁹ autē ꝛ cunct̄ animalib⁹ decimaz accipit
decimator d̄ anno in annū: si voluerit expectare donec sibi de iure cō
tingat de domo soluente. ꝙ si noluerit expectare decimā accipiet in
ꝯpēsatiōe. ¶ De pullo eq̄ aut muli nummum: d̄ vitulo: asello: edo
agno: porcello: obolum: ꝛ hoc si sint q̄nq̄ vl' pautiores. Si āt sint
sex vl' plures: decimator accipit vnum sextuz al' absolute: duob⁹ de
narijs r̄dimēdo: septimuz trib⁹ obol'. octauuz vno denario: nonuz
obolo al's medio denario. Dñs animaliuz duo capita eligit int̄ sex.
Tria ī ter nouē: p⁹ ea d̄ciator vnuz: sil'r d̄cimātur pulli āseꝝ ꝑ q̄rtas

De legib⁹ domoꝝ: curiaꝝ: ꝛ areaꝝ sibi ꝯtiguarū

n On lz cuiq̄ extēdē tectuz suuz sup areā alienā ¶ Sepire etiā
tenetur q̄sq̄ suā ꝑtē sue curie: que sibi ꝯtingit: q̄d si nō fecerit

⁊ ꝑ hoc dānum vicinus incurrat. ip̄m soluere compelletur. ¶ Nullum etiam licet ramos arboꝝ trāspēdē ad curiā alteri⁹ in dānuz sui vicini. ¶ Si āt lapides ā arbores metales seu limitales sibi ponē voluerit ad t̄minos distinguēdos vicinū sibi tergū ad h̄ fctm̄ vocet ¶ Qui curiā suā sepit v̄gis finē ip̄aꝝ grossiorē interi⁹ implicet. et nō extra. ¶ Furn⁹ seu fornax: Cloaca ⁊ ara porcoꝝ trib⁹ pedib⁹ distent a sepe. ¶ Caminum ⁊ furnuz tal̄r ꝓtegat ⁊ circumliniat q̄uis p̄familias ꝙ vicinis nō noceāt scintille vsq̄ ad terram. ¶ Cloaca erga curiā vicini v̄sa seu locata: dz eē clausa ¶ Cum se implicat humul⁹ sepi: q̄ radices hz infra sepē: q̄tuz aliq̄s vicinoꝝ sibi attrahere pōt ꝑ sepē: suum ē: ⁊ qd̄ extra remanet: est vicini.

De edifitijs censualis hominis

q Uicq̄d hō cēsual' edificat in terra aliena: pōt deducē cuz recēdit: ⁊ heres ei⁹ p⁹ mortē ip̄⁹: sepib⁹ exceptis: añriore vicz ⁊ posteriore. Domum āt ⁊ alias res: redimat dn̄s ad estimationē vicinoꝝ. Q̄ si noluerit: ille ducat vnuz cum reliquo.

De grege ⁊ aīalib⁹ pascēdis: ac d̄ pastore gn̄ali.

d Omi nō ꝟuētur añialia apta pasci ꝑ pastorē: p̄ter porcellos sugentes: ⁊ hij custodiri dn̄t ac ꝯseruari ne dānum faciant. ¶ Spālē nēo dz h̄re pastorē: vt ꝑ hoc p̄cium pastori minuat gn̄al': nisi tres hēat curias: ā pl'es: aut feoduz in eadē villa: tali lz oues pascere singillatim ¶ Ubi p̄cium pastori ꝯstituitur a curijs: ⁊ nō a grege: illud nō lz denegare: ne villa maneat absq̄ pastore. ¶ Qd̄ pastor expellit a villa: dz impellē: ⁊ qd̄ ꝑdidit: exoluē tenetur. ¶ Si lup⁹ aliq̄d accepit: ā spoliator: pastor tenetur inseq̄ cum clamore: ita ꝙ hoc possit ꝓbare. Hoc nisi fecerit: remanet in dāno. ¶ Si al' vulneratum: aut lesum siue morsum fuerit in mēbro: aut ꝯculcatum: pastor inculpat⁹: dz statiz pecus ⁊ al' illud qd̄ fec̄ damnum: nōie demōstrare: ⁊ si necesse fuerit: sacr̄o ꝓbare. Tc̄ cui⁹ ē al' dz lesuz tādiu ꝓcurare: donec curatum pasci valeat a pastor̄. Si v̄o moriatur: ille dānuz reddet ꝟm estimationē a vicinis taxatā. ¶ Si imponatur pastori: ꝙ in villā al' vespe nō induxit: qd̄ mane eduxit: si ꝯ hoc iurare p̄sumat: liber erit. ¶ Cui⁹ al' domum nō redit: ⁊ q̄situm nō appet: si sb̄ testimonio duoꝝ vicinoꝝ statim sup hoc pastorē inculpet: pastor nō poterit euadere sacr̄o: sz exoluet al': ꝟm valorē. ¶ Si dixerit pastor: ꝙ añ eum nō fuerit minatum: actor potius debet testimoninm duorum: qui animal viderunt minari: damnuz euincere: q̄z pastor possit euadere.

De p̄cio pastoris.

De lupo ⁊ spoliator̄ aliquod pec⁹ rapiente.

De animali cōculcato.

De ꝓbatiōe ꝑditi animalis.

De laudo villarum per maiorem partem inuento.

q Uicquid Scultetus ad vtilitatem ville disposuerit cum arbitrio et consensu plurium vicinorum. hec minor pars non poterit immutari

De villis que locate sunt iuxta aquas.

q Uecunque ville iuxta aquam situate fuerint. et obstacula habent. que per diluuio custodiunt extunc quelibet villa debet suam partem stagni integram firmare et conseruare: ne forte per negligentiam vicinia submergatur. ¶ Si vero inundatio venerit et aggerem stagni rumpi contingat omnes qui ad reparationem clamore fuerint aduocati. si non venerint ad claudendum. perdiderunt quicquid hereditati possideant. infra stagnum. ¶ Quicquid aqua abluit aut euellit de terra. hec perdidit cuius erat. ¶ Item si vis fluminis nouum faciet meatum et alueum per agros alicuius sibi hec non perdidit possessor ¶ Si fluuius insulam fecerit in arena rippe viciniori pertinebit. Si autem insula eque distat a rippis. communis erit vtrique littori. Idem fit de alueo et palude si siccetur: licet multis dominis pertineat hereditas vna. ita quod vnus ab alio teneat. quicquid aliquis in illa deliquid satisfaciet possessori et non alteri.

De quo sup folio. viij.

De bonis per mortem alicuius relictis et in feodo deseruitis.

b Eredem feodalem si non habeat quis in morte heres ipsius in iure prouinciali recipiet. quicquid deseruiuit in feodo.

De redditibus quando aliquis eorum sit deseruitus tam in decimis quam negotio tutorie seu feodi: et de homine censuali.

s I vis scire quando quid fuerit deseruitum. Scias quia in festo. b. Bartholomei. omnis census quem aliquis pro alio soluere tenetur in pensione est deseruitus. In festo sancte Ualpurgi. alias sanctorum Philippi et Jacobi decima agnorum est deseruita. In assumptione beate virginis marie decima anserum seu aucarum. In festo sancti Johannis Baptiste omnis decima carnium vbi decima denarijs redimitur annuatim. vbi autem non redimitur. ibi quando pecus nascitur. est deseruita. In festo beate Margarethe cuiuslibet annone decima. vel quando cumulatur annona tunc etiam est decima deseruita. In festo beati Urbani decima vinearum et pomeriorum arantis semina cum harpica de campo recedit. Ortus cum fossus et seminatus fuerit ac rastratus. ¶ Pensio seu census molendinorum et theloneorum et monetarum et etiam vinearum soluendus est cum terminus aduenerit huiusmodi solutionibus assignatus.

Juris ciuilis Magdemburgensis

De censibus et redditibus puero solui debitis.

Si attingat puer annos discretionis aĩ diẽ cẽsus: censum recipiet. Si aũt post censum illius anni ad annos puenerit tunc censu eiusdem anni carebit. ¶ Hoc ideo dico qr si dominus vel aliqs ex parte sui hortos pueri aũt vineas aut pomeria coluerit aut tradiderit ad colendum vsqz ad festum beati vrbani et puer ad annos nõ puenerit: seu peruenerit sed post terminum dñs recipiet fructum. ¶ Si etiã dñs agros pueri seminauerit infra annos dñs fata recipiet sed non stipulas nec sarramẽta qbus alligantur vites qr fixa sunt in terra et vitibus alligata. Nec ligna pueri licet incidẽ nec prata falcare. Post qz puenit ad ãnos. Si puer annos attigerit aĩ terminum solutionum: dñs laborẽ pdidit. qr puer nil sibi restituet. nec dñs puero nec eius heredi. Post qz tale emolumentum ad ipm iure dñi fuerit deuolutum

De tpe: cẽsuali per dominum fundi ab agro ammouendo: intimando: et conuerso

Si censualẽ dñs fundi ab agro voluerit ammouere q ad fundum nõ ẽ natus. hoc ei in purificatiõe beate vginis Marie tenebitur intimare Idẽ faciet dño cẽsualis si in fundo noluerit residere: seu agros dimittere voluerit. Si moriatur censualis. heres eius succedet: tã in fundo qz in censu. in morte dñi censualis censum ei⁹ psoluet legittimo successori: et alio non indiget inuestitore: nisi in suo aratro.

De eo qui alteri cedere debeat ex duob⁹ ogrediẽtibus in via: vl' i ponte. Et de prioritate molẽdi.

Trata Regia tante debet esse latitudinis: q curr⁹ alteri cedere valeat: et min⁹ oneratus grauiori expedite: vacuus cedet onerato: eques cedat curru: pedester ãt equiti: si venerint in locum strictum artumqz: vel ad pontẽ. et agitetur eques: vl' pedes: currus stare dz: tãdiu donec pertransierint. Currus primo pontẽ ascendẽs pus trãseat: siue sit vacu⁹: siue plenus. ¶ Prim⁹ etiã veniẽs ad molẽdinum: dz pmo molere: excepto dño molẽdini

De eo qui pmo molere debet.

De rebus impigneratis: de vnius in alterius possessionem trãseuntibus'

Si cõcedit: aut impignerat equos: aut vestes: seu q̃cunqz mobilia quocunqz modo: et sponte. talia desinit possidere.

¶ Si vero ille nouus possessor omnia vēdat: aut impignerat: aut deludat aut sibi per furtum subtrahētur: aut ꝑ spolium aufferātur primus q̄ concessit eas: aut impignerauit: a nullo poterit ipas euincere: nisi ab illo tm̄: cui ipas spōte ꝯcessit: aut voluntarie impignerauit

De locis ad venādū aptis: et de mō venādi

Quando deus hominē ad ymaginē ⁊ similitudinē suā formauit seu creauit. tunc pisces ⁊ volucres: feras: ⁊ omnia animalia sibi subiecit. Et ideo testimonium habemus a deo: ꝙ nemo de iure in vita: aut mēbris debet pro huiusmodi mutilari.

¶ Tria tn̄ sunt loca in Saxonia: in q̄bus sub bāno Regio feris securitas ē concessa ⁊ indicta: vrsis. lupis: ⁊ vulpibus exceptis. Et hec loca vocātur merice. siue silue bāno regio interdicte: seu gaija bannata. primus locus Coijna. scd̄us Brzijna: quem alij vocant inbrat. tertia merica virginum ē vocata. ¶ Qui feras in istis occidit: soluet bānum Regium: h̄ ē sexaginta solidos. ¶ Qui dictas siluas transire voluerit: vt viator: arcus ⁊ balistas minime tēsas. et faretras deferat obseruatas succinctos ⁊ sagaces in cordulis colligatosq; canes alios: alios ducat inuicē copulatos. ¶ Si autem venatur fera extra loca predicta: et canes feram extra inuentam in loca prohibita exagitāt pellēdo: dictus venator licite ferā inseq̄ p̄t absq; clamore et absq; tube clangore: ne canes hortentur: seu excittentur. capta tn̄ fera canes suos absq; culpa poterit conuocare.

De ꝓhipitiōe cōculcādi segetes.

¶ Nemini licet segetes venando ꝯculcare: postq̄ se erexerint: ⁊ ī nodulos se preparāt ad culmum.

De pena per illum soluenda: qui animal dānū tacite inferens alicui seruauerit

Qui canem seruat tacite mordentē: seu lupum domitum: aut ceruum: aut vrsum: aut simeam: soluē tenetur q̄cquid dāni fecerit si probetur ¶ Si post factum eiecerit hmōi animal a sua procuratione: volens euadere per hoc dānum: nihil sibi ꝓdest: si dānum sustinens cum duobus testib⁹ al's mettertius iurauerit ipm̄ vsq; ad horā: illud animal seruasse q̄ dānum illatum fuerit.

¶ Si autem canem: vrsum: vel aliud animal: se ledere volens q̄s occiderit hoc modo non cōpellitur ad emendā: seu satisfactionem si iurare presumat ꝙ ad hoc ipsum cōpulerit. feritas interfecti aīalis. al's ꝙ hoc fecerit se defendēdo. ¶ Qui feras indomitas fouere voluerit extra siluam banni: ille locum ipsis sepiat cōpetentē ⁊ ꝟuare eas debet sub sua custodia.

Juris ciuilis Daijdemburgensis

De querelis: et non procurationibus mulierū: et quare nulla earum poterit esse prolocutrix

n Ulla mulier potest esse prolocutrix: neq; absq; mundiburdio alīs tutore querulari, hoc perdidit eis Calefurnia: q̄ corā Imperatore dissonum fecit in ira: alīs inverecunde egit pre furore, eo q̄ sua voluntas non potuit ꝓcedere in prolocutione.

De actibus et officijs virorum

v Licq; potest quilibet vir aduocare: proloqui: testari: cōqri et etiam respondere: preterq; in iudicio: in quo ipse autoritate Regia fact⁹ fuerit illegalis. In spirituali etiam iudicio talia facere non poterit: si sit excōmunicatione ligatus. ¶ Mulier z virgo violēter oppresse: cum clamore corā iudice cōquerantur: ꝓpter vim quā ostendunt in crimine manifesto. ¶ Capti ī furto vl̄ in spolio: coram iudice debent sisti cum clamore. ¶ Qui etiam violatorem in crimine interfectum ante iudicē deferat. Actor cum clamore conqueratur. ¶ Aliq̄bus rebus spoliat⁹: si sciat quo res deferantur: cum clamore debet incitare iudicem: si vult vt Judex sequatur ꝓpter factum manifestum. ¶ Ubi āt crimen non fuerit manifestum: actor debet conqueri absq; clamore: si absq; damno voluerit permanere.

De querelis mulierꝫ oppressarꝫ.

De querelis ꝑ captos vel interfectos in furto vel spolio.

De puero annis discretionis carente: aliquod maleficium cōmittente.

p Uer infra annos discretionis non potest taliter delinquere q̄ in vita puniatur. Si interficiat: aut debilitet: tutor pueri de bonis ipsius satisfaciat cum emēda: et hoc si sup̄ crimine conuincatur. ¶ Quodcunq; etiam damnum fecerit: hoc dz tutor soluere: ꝑm valorem de bonis eius vt dictum ē. ¶ Si puerum q̄s occidat: plenam eius tutori emendam persoluet. ¶ Qui puerꝫ arguit: depilat: aut virgis cedit pro culpa: sine dāno manet: si iuret: q̄ sola causa correctionis ipm taliter castigauit

De occiso puero.

De castigante puerum.

De pace veteri z antiqua quā Regia Maiestas confirmauit: per quā nobis Catholicis salutis exordia: et fidei monimenta conferuntur. sine q̄ pace: nullus in hoc ergastulo: et in altera vita: ꝑt assequi pacem: quā naturaliter oēs affectamus

Unc attendatis pacem veterem. hec ē ēm pax antiqua: quā
n Regia: et Imperialis maiestas in Saxonia cōfirmauit: cū
consensu nobilium procerum: et vasallorum. ¶ Omni die
omni nocte: et omni tempore: pacem debet habere clerus: et q̄libz
religiosus: virgines: et mulieres: et iudei: in rebus et vita.
¶ Ecclesie: Cemiteria: et quelibet villa: infra suos limites: et sua
septa. ¶ Aratra et molendina: et strata Regia in cāpo: et in aqua:
pacē stabilem debent hīe: dies celebres: et tempus feriatum om-
nibus hominibus: in dies pacificos sunt statuti: ⁊ ad hoc: in q̄libz
hebdomada q̄ttuor dies: quinta feria: sexta. Sabbatum: et dies
dominicus. ¶ Quinta feria crisma et oleum consecrantur: quibus
ad fidē Catholicam: in baptismo oēs cōsignamur et confirmamur
¶ Ipso die dñs cenauit cuz discipulis suis: vbi nobis corpꝰ suuz
in cibum tradidit: ⁊ sanguinem in potum: legem nouā ꝺ inchoans
sacramento: vbi nostra salus sumsit initium Ipse etiā ascendēs ad
celos: captiuitatem nostram secum duxit captiuā feria quinta: viā
nobis apperiens diu clausam Feria sexta creauit ds hominem: ⁊
ipsa die eum redemit per mortem Sabbato requieuit dominus ab
omni opere suo quod patrauit: et post passionem in sepulchro
Sabbato etiā ordinātur sacerdotes et clerici: vt nos instruant viā
vite: et fidem Catholicam regāt. ¶ Dominica dies prima fuit. et
in ipsa resurrexit dominus: et ipsa erit vltima: q̄n in resurrectiōe vl
tima resurgemus: et ad eternā requiem cum corpore et anima: qui
apud ds bene operando gratiā meruimus perueniemus.
¶ His de causis isti quattuor dies omnibus cōmuniter pacificari
statuuntur: preter q̄z manifestis: als preter hos q̄ī facto manifesto
fuerint deprehensi: et preter hos: quos Rex fecit illegales: ⁊ illos
qui proscripti sunt in iudicio.

De violatore pacis: ad iudicium citato

p Ro pace fracta citt[at]ꝰ ad iudicium: plures secum nō ducat:
q̄z. xxx. et hij arma nulla secum deferāt: preter gladios.

De incisione annone equum pabulandi gratia.

Quus viatoris si deficiat in via: licet ei annonam incidere:
e sic remote q̄tum potest vnum pedē habere in via stando in
circuitu: aut pascat equum. Sed non licet abinde quicq̄z as-
portare.

De euasione occisoris pacis violatoris in crimine.

Juris ciuilis Magdeburgensis

Si occiderit: vel violauerit pacē violatorē: nulli satisfaciat
q sed absq; damno permanere debz; si manu septima iuret: q̄
cum leserit in crimine vl̄ fuga: qñ pacē violauit. ¶ Nemo
expelli debz a suis bonis: que possidet: nisi possessio fuerit ab eo iure
acquisita. ¶ Pacis violator debz puniri sicut scriptum est.

De tempore non portandorum armorum: & punitione contrauenientium.

Infra pacem iuratam: arma nemo portet: nisi ad obsequiū
i Regis: vl̄ tornea mēta: exceptis gladijs. ¶ Quicunq; āt cō
trauenīēdo huic cōstitutioni: ipsa portauerint: sic̄ illegales
debent puniri: als capite dñt plecti. ¶ Gladium ferre non licet: in
castris Ciuitatibus: et villis omnibus his q̄ in ipsis domicilia hñt
vel mansionem. ¶ Arma ferre licet his: qui clamorem sequuntur
pro pace fracta. quē de iure sequi tenentur oēs: q̄ annos discretiōs
attingunt. Ita q; gladios ferre possunt: nisi impedimēto legali de-
tineantur. exceptis clericis et mulieribus: et Ecclīaz custodib⁹ atz
pastoribus. ¶ Si clamorē ante Castrum aliquod insequuntur. ubi
dñt tribus dieb⁹: et tribus noctibus i expensis proprijs pmanere:
infra suum territorium: dum ille precedu pedester vel eques: q̄ cla
morem excitauit. Si autem pre debilitate vulnerum precedere: vl̄
subsequi non possit lesus. vindicta sequetur: q̄diu pacis violatorē
poterint intueri. ¶ Si fugiat in alterius iurisdictionē: & in campo
eum capere pñt: absq; accursu illius territorij incolarum captiuus
ille reducetur. ¶ Si fugiens castrum aut oppidum intrauerit: aut
villam in alio territorio. clamor innouetur. ad quem dñt Scultetꝰ
et proceres et conciues alij conuocari: q̄ tunc temporis pñt haberi
et exigi debet vt malefactor ad iudicium statuatur: et debz euocari: &
debet eis tradi in crimine manifesto: si hoc valeāt manu septima cō
probare: q; ipsum more debito sunt secuti a suo territorio in illud.
Tunc fideiussores ponere tenentur pro recōpensa rei si ipm reū nō
puniāt lege iusta. Tunc reū pmo ducēt: et pm qđ ius ē ordēnabunt.

Quādiu & quē debz insequi pacis violator

De castris imbanniendis: et pscribendis his: qui illa inhabitant: occasione maleficiorum

In quocunq; castro seruatur pacis violator contra iustitiā
1 quādo Judex cuz clamore ad hoc fuerit euocat⁹: et reus exi
gatur ad iustitiā. Ita q; hoc audiri possit in castro. Si non
traditur reus ad iudicium: castrum de iustitia imbāniatur: et oēs q̄ i

ipo sunt: protinus proscribuntur. ¶ Si vero mittunt sex nuncios iudicis ⁊ q̄rulatorem in castrum: ꝙ querant pacis violatorem: et spolium in ipso castro: tunc iusto modo euadent penā superi⁹ deno tatam: al's ꝓscribi non dn̄t. ¶ Si vero apponatur: ꝙ spolium ab eo est: ⁊ in ip̄m fuerit delatum. vel si inculpatur castrum pro preda ꝙ de ipso sit facta: vl' ad illud ducta aut exinde pulsa. hoc dn̄s castri aut eius vn⁹ burgensis seu Castellan⁹ sacramēto poterit excusare et castrum expurgare. ¶ Sed si cui Castrensi in iudicio spolium imponatur Fueritq; de eo inculpat⁹ ip̄e castruz expurgare nō poterit nisi prius solus fuerit expurgatus. ¶ Si voluerit aliq̄s Castrum conuincere per duellum illud inculpando. oportebit dn̄m castri: vl' vnum de suis Castrensib⁹: aut de Burgēsibus duellum defendē: cōtra suum parē: aut proscribitur ⁊ super eo vt iuri: est iudicatur. ¶ Cum de castro alicui imponitur ꝙ de illo castro damnum fecerit et ꝙ spoliauerit: vel q̄sierit aliquomō ad capiēdum. Oportet dn̄m castri reum in iudicio statuere ꝙ satisfaciat: vel pro castro respondeat. Quod si nō fecerit: oportebit per hoc ip̄m dn̄m respondere. ¶ Item si conqueratur q̄s: ꝙ de Castro sit spoliat⁹: sed ignoret ꝑ quem. oportet dn̄m castri a die q̄rele: q̄ contra ipsum proposita est. post sex hebdomadas rn̄dere: ita ꝙ castꝝ suo sacramēto expurget aut ꝑm ius damnum persoluet absq; pena: si a ꝯsilio ⁊ auxilio ip̄i⁹ facti sit immunis. ¶ Exeuntes aliquod castrum: ⁊ dānuz faciētes si ad castrum non redierunt infra diem ⁊ noctem: ⁊ spolium ante castrum: vel in castrum nō duxerint ad seruandum: castꝝ sit inculpabile in hoc facto. Si āt raptores ad castrum redeunt: ⁊ ibidē inductum fuerit spolium vel ante castrum seruatum: castꝝ reum iusto iudicio condemnatur

Nemo iculpatus alium iculpare vel expurgare potest

De exeūtibus castrum ad comitēda spolia.

De edificijs destruendis: et non destruendis.

Pro nulla causa seu violentia debent edificia ī villis ad terrā prosterni: nisi ī ipsis fuerint v̄gines: aut mulieres violēter oppresse ⁊ stuprate: aut post factum violēter inducte: tl'es em̄ domus per ius dn̄t infringi: si non fuerit q̄ ipsas iure excuset: si super hoc fuerit iudicatum. Si āt aliq̄s postea veniēs domos legittime excusauerit damnum sibi non soluitur. hac de causa: q̄a añq̄ iudicium ꝑactum fuisset non excusauit. ¶ Omnis vir: q̄ dicte violentie conuicitur affuisse ꝑ sentētiā decollatur ¶ Omnes clamorē sequētes cum actore: si pacis violatorē seu reum deprehēderint: q̄ conuict⁹ non sit: sine damno permanent: si eundē reum et pacis violatorem coram iudice representent.

Juris ciuilis Maydemburgensis

De clericis non deferentibus tonsuram: et Judeis arma deferentibus.

c Lericis et iudeis arma deferentibus: et si non debitam habeant tonsurā: fiat talis emenda et satisfactio: si eis violētia inferatur: sicut laicis exhibetur: qz inermes incedē tenētur q̄ pace Regis assidua muniuntur.

De pregnantibus: et fatuis non puniendis.

p Regnantem: seu grauidam mulierem: iudicium z sentētia grauius non punit: q̄ in crimibus z in cute. Fatuos etiam z mente captos seu freneticos: lex non punit. Sed si dānum fecerint: ipsoz tutores ꝑm ius persoluant.

De rebus per venditorem et dantem: iterum repetendis

f Jres mobiles quis vendiderit: aut gratis dederit: ipsas q̄ postmodum repetat factum negando: possessor suo sacramento: z duorum testium: q̄ factum viderunt: res ipas per sententiā obtinebit. Sed tali testimonio non potest q̄s alium euincere ad tutorem: als pro venditore non potest acq̄rere. si res p̄dicte sb̄ alio fuerint detente seu arrestate: qz ille suo sacramento euadit ¶ Qui si rem vendidisse cognoscit debet emptori de emptione cauere: z eum tueri: qz vel fur est: vel socius furis q̄ forum als venditionem recognoscit: z rem venditā nō vult tutari: nisi forte coz̄ testibus hoc exceperit in contractu. Res concessa: seu ad seruādum coram testibus tradita: furata non poterit reputari vel spoliata. Citari autem debz tribus vicibus: per interuallum semper duaz hebdomadarum. q̄ res concessit: aut tradidit ad seruandum: vt appareat res suas in iudicio defensur⁹ si placet: qz si non fecerit: actor ponetur in possessione. ¶ Qui res habet: tenetur in custodia ad omnes terminos commissorē: seu cōcessorē de curia sua seu domo. adhibitis testibus euocare si remanere velit indemnis. ¶ Ille etiā q̄ ī mutuum ab aliquo recepit. potest coram actore rem mutuatam seu concessam restituere concessori. ¶ Qui conseruat res alienas ad hoc sibi traditas: et si in furto aut spolio: vl̄ igne pereant: aut si sint animalia: et moriantur: nullam inde iacturam incurret si sacramento confirmet: qz res predicte perierunt absq̄ sua culpa.

De q̄s. folio. cxxxix. c. Quicū q̄ alteri.

¶ Rem sibi concessam. debet q̄sq; restituere non destructam: aut soluere ꝑm sui valorē. ¶ Equꝰ vl' aliud animal si ī pignore moriatur: absq; culpa ipīꝰ q̄ tenet: si hoc ostenderit sacramento: q̄ absq; sua culpa acciderit: soluere nō cogetur: sed tm̄ sua pecunia carebit prestita super pignꝰ: nisi pactio alia ius transformet

De rebus per seruum alicuiꝰ perlusis: impigneratis: aut quouis modo alienatis

De q̄ s̄l p̄mo li. fo. clxxxix. c. Si seruus.

Si perludat: vendat: vel impigneret seruiens: aut mercenarius alicuiꝰ domini sui res: ipsas arrestare ⁊ repetere potest dominꝰ ꝑm ius. Si āt res ꝓprias perludat: vel impignerat: aut vendat: seu aliter voluntate propria alienet: dn̄s eius in hmōi nullam actionem habet: nec sibi restituere tenetur: licz sua damna sibi promiserat resartire: nec possessor eorum tenetur super his dn̄o respondere. ¶ Si furto vel spolio equus seruientis sine negligētia ipsius in domini seruicio deperdatur: dominus tenebitur ipī soluere ꝑm valorem. Et domino remanebit actio in equo iam dicto si fuerit inventus.

De excessibus iudeorum: et excessoribꝰ contra eos puniendis

Iudeus non potest Christianum ab euictione tueri: nisi loco ipsius velit ī iudicio respondere. ¶ Si Iudeus occidat: vl' violentiā faciat manifestā: in qua fuerit deprehensus: eadē pena puniatur qua Christianus. ¶ Si et Iudeum interfecerit: vel leserit Christianus: vel manus iniecerit violentas Iure cōmuni dz puniri: propter pacem Regiam quam fregit. hanc Iozephus pacē a Uespesiano obtinuit: quādo filiū suuz Tytum a paralisi curauit ¶ Si calices: libros: aut preparamenta sacerdotalia: vel altaris Iudeus emerit. vel in pignore receperit. in q̄bus tutorem ab euictione non habeat: more furis puniatur. q̄cquid autem rerum aliarum Iudeus emerit vel in pignore receperit: non oculte: sed clara luce ī domo non serata precium nō āmittit: si hoc valeat sacramēto et duorum testium cōprobare: licet fuerint furtiue. Si āt defecerit ī probatione precium perdidit: et non magis.

De pace principū ⁊ Castrorū: ⁊ de violatoribus pacis: et de armis bellicis repetendis.

Iuris ciuilis Maijdemburgensis

d Icitur q̃ principes: et Castra nullam pacē habere debeant que in ipsis valeat infringi: propter presidia: et assiduas munitiones castrorum: et propter satellites seu homines defensibiles: quos secum p̃ncipes assidue tenentur habere: qd̃ tamē non conuenit: nec est ita: qr q̃ principi: aut castro pacem aut fidē tenere promittit ⁊ non seruat: mortis sentētia cōdēnatur.

De varijs fideiussorum casibus ⁊ penis eorum inde emergentibus

q Ui fideiussorem se constituit: aliquem sistere in iudicio: et h̃ non valeat adimplere. oportebit ipsum satisfacere ſm q̃relā actoris: aduersus reum editam. ¶ Si vero in vitam rei extendatur querela fideiussor recompensam persoluat actori: ⁊ nō iudici. Iudici nāq̃ sola in eo casu pena debetur. ¶ Tali modo debet satisfieri pro pace fracta: ad quā q̃s pro alio coram iudice se constrinxit. Qui autem pacem fregit: quam pro se promisit capitali sentētia punietur. ¶ Si fideiussor aliquem corā iudicio statuendum promiserit: etsi ille fideiussus reus in termino absq̃ fideiussore iuri cōparuerit ⁊ protestatus fuerit: ipse fideiussor absens liberatur. ¶ Qui captiuum in manu recipit: al's fideiubz denuo restituēdum probatio restitutionis sicut promissum ē incumbit fideiussori: et nō reo vel captiuo. ¶ Qui pacisfractorem deducit a iudicio violenter si captus fuerit eadem pena punietur qua et ille. Si āt euaserit: cōtinuo proscribitur: si violentia fuerit clamore infamata: et sicut ius exigit testibus probata. ¶ Si in pretaxata querela pacis fracte dz q̃s alium in iudicio presentare: et reus infra terminū moriatur. fideiussor tenetur in iudicio ponere mortuum: et sic erit liber. ¶ Si āt super debito fuerit querela: mortu⁹ non debet in iudicio presentari sed fideiussor mortē eius probet mettertius: sic erit liber. heres v̄o mortui pro debito rñdebit. ¶ Si moriatur equ⁹ vel aliud animal quod fideiussor sistere debet in iudicio: cutē ponat et sit liber. ¶ Obligatus ad iurandum super manus fideiussoris: si infra terminum moriatur: heres ipsius: aut fideiussor sacramentum implebit ī termino p̃fixo. alioq̃n fideiussor in causa dānatur tanq̃ cōuict⁹

De ꝓcessu iuris Ciuilis: p̃cipue vbi duo actores pro vna re contendunt

s I duo de se inuicē ꝯquerātur: al's si actorē conuenientē re⁹ ibidē mox recōueniat: p̃m⁹ al's actor nō rñdebit scd̃o al's reo donec cā ip̃i⁹ in iudicio terminetur Cōuētio em̄ et recōuētio nō pari

passu in iure ciuili et seculari procedunt. ¶ Si multi de vno solo conquerantur super pace fracta. Respondere ceteris non tenetur: donec a primo per iudicium sit solutus. Si autē causa in terminum alium differatur: non ē ei necesse fideiussores ponere: nisi quātum sua recōpensa estimatur: cuius multe sint q̄rele. ¶ Si q̄rela pacis facte in iudicio fiat de absente: & ille citetur Actor si reū inuenerit infra terminum: ipm poterit detinere: donec ponat fideiussorem: qp in termino cōpareat: q̄ iudex actori pacem indicit: et non reo: q̄ absens ad iudicium citatur. ¶ Verba aduocati seu prolocutorī: nocere non p̄nt clientulo: si ipsis verbis non cōsentit. ¶ Qui sup violentia impetitur in iudicio: statim exigat cautionē: seu satisdationē. quoniam actor potest corrigere suam q̄relam ante cautionē: alīs satisdationem et non post. ¶ Si post tricesimum: duo eandē rem acquirere nituntur in iudicio possessor neutri rndebit. donec amicabiliter cōponant: aut vnus in iudicio alium ammoueat a causa.

De causa p̄ q̄ vnus a duob⁹ conuenitur

¶ Qui arma bellica: seu suppellectilem: aut hereditatem iniuste tenet post tricesimum iuste repetenti actori, si conqueratur in iudicio reus soluet penam iudici: & emēdā actori. ¶ Si predium aliquod impetatur seu arrestatur vel alia bona a duob⁹: et iudex exigat sibi tradi causa rei seruande. Jure tradetur illi. donec actores separētur per ius: & q̄ tradidit iudici predium seu bona liber erit ¶ Rēqrens arma bellica post decessum ex agnatione a primis parētib⁹: alīs ex parte gladij debet esse natus. ¶ Qui autē suppellectilia petit: ex cognatione natus esse dz. ¶ Judex aut q̄sq̄ alius: non potest querulantem ab actione repellere: excepto reo de quo conqueritur iure priuatus. ¶ Illegalibus Jmperij seu Regie sententie: aut proscriptis in iudicio: nemo respondere cōpelletur. Oportet āt ipsos omnibus de se q̄rulantibus in iudicio rndere in q̄ sunt proscripti.

De proscriptione: & de proscriptis et de testimonio.

Proscriptus se pōt eximere in omni loco infra iudiciuz quod ipm proscripsit. ¶ Quemadmodum in omni loco licet querelam excitare. Sic etiā licet proscripto vt dictum est se eximere: sed oportet ipm ponere cautionem: qp iuri pareat: qp si nō habeat fideiussores. Judex eum in custodia seruabit: donec respōdeat ad obiecta. ¶ Si pscript⁹ dixerit: in iudicio se pscptionē obtio mō euasisse: oportz p iudicē: aut Scultetū: ā pconē loco iudici additis duobus testibus hoc probare. ¶ Si autē non probauerit: extunc

non oportet actorem proscriptionem amplius sup eum protestari seu probare. Qui sub banno Regio fuerit proscriptus necesse est ei hr̄e iudicē ⁊ duos scabinos testes: q̄ ꝓscriptionē euaserit iusto mō ¶ Qui sunt liberi aut ministeriales Imperij: pn̄t corā Imperio ⁊ Rege testes esse: et sentētias inuenire: q̄ꝛ ꝑ sacramētum Regi fidelitatem debitā sposponderunt. ¶ Non licet tali ministeriali sententiam diffinire et edicere: aut testē fieri ꝯ liberum et Scabinatu idoneum: si causa ī vitā ei⁹: aut honorē dirigi videatur aut hereditatē.

De aratura. Itē de hereditate. Itē d̄ reb⁹ ꝯcessis

q Ui terram alienā inscius arat: remanet absq̄ culpa. Si v̄o arauerit: quā sibi vsurpat: ⁊ ab ipso ꝑ iudicium euincatur: oportet ip̄m satisfacere. ¶ Inuadiare licꝫ absq̄ licētia Iudicis ꝯ ius arātis terrā alienam. ¶ Nemo potest vitā aut mēbra ꝑ iudicium demereri: arādo hereditatē sibi indebite vsurpatam: nisi fuerit sibi ꝑ sentētiā abiudicata: et pax sup eandē publice sit edicta. ¶ Si duo vnum predium impetāt: et arrestent eodē mō: ⁊ testes producāt eque bene ꝓbañ: et neuter alium preueniat ī agēdo. predium inter ip̄os equal̄r diuiditur. Istas tn̄ attestatiōes dn̄t vicini eiusdē ville: aut etiam vicinarum villaꝝ dijudicare. Qui āt pocior erit ī probatione: ⁊ plures aut pociores habebit testes: p̄dium obtinebit. ¶ Si ignorat vicinia in cuius possessione sit: aque iudicio: seu per sententiā aquaticā decernatur: aut actor aut reus iuret: q̄ recte ostēdat: q̄ꝫtum sibi de iure ꝑtinet: et nō plus: ad hoc dꝫ iudex nuncios assignare: ⁊ sup q̄ iurabunt ambo: q̄ ābobus equal̄r diuidatur. ¶ Equos aut vestes si q̄s acceperit mutuo: ad terminum p̄taxatum nisi restituat: in eodē et querelā de ipso faciat q̄ concessit: statim tenetur restituere: et si deteriorauit: satisfaciendo corrigē tenetur. In furtum aut spolium nō pn̄t conuerti: q̄ꝛ nō sunt sb̄tracte sed concesse. ¶ Concessor q̄dem p̄t rem suā recipe de iure post terminuꝫ: vbi ip̄aꝫ viderit: q̄ꝛ detēta ē ꝑ iniuriā vltra terminū p̄taxatū

De ꝓscriptis: ⁊ de his q̄ eos hospicio recipiunt.

q Ui ꝓscriptum hospitio recipit et pascit scienter: penā soluet iudici q̄ si se cernit ignoranter fecisse: sacramēto ꝓprio se excuset. ¶ In alio iudicio non potest conuinci proscript⁹: q̄ꝫ ī illo quod eum proscripsit. Sed q̄ ī summo iudicio fuerit ꝓscriptus habetur in omnib⁹ iudicijs proscriptus q̄ obediunt Imperio: s̄ nō ecōuerso: nisi rationabil̄r ostendatur: vel sententialiter fuerit iudicatus. inferior eñ iudex nō potest iudicare proscriptionē: quā fecit

supior: nisi sibi ita notoria sit: q testis esse velit loco summi iudicis

De actis mortui iudicis: p successorē eius pbādis.

Si moriatur iudex: successor ipius testis dz eē: omnium que
s in defuncti pncia iudicio sunt peracta: qtum Scabinorum
testimonio fuerit instructus licet ipse pns nō fuerit in facto

De non responsione in foro alieno

In foro vel iudicio rndere nō oportet illum: qui nec domicil-
i lium: nec bona possidet sb eodem nisi noxā cōmittat: aut se
indebitet debito. ¶ Non oportz quēqz i iudicio rndere sup
hoc: q extra territorium est cōmissum.

De cōmuni iudicio Regis: et de causa duelli.

Ex ē cōmunis Juder cuilibet et vbiqz. ¶ Liber t idoneus
r scabinatu: nō ppellitur rndere in causa duelli: alis monoma
chaliter coram iudice extraneo: aut iudicio. Oportet āt ipm i
iudicio rndere: in cui⁹ territorio iacet vxor: t etiā in illo in q obtinet
sedē Scabini. Qui caret sede scabini: qrat iudicium iudicis supioris
ybi manet hanc sedem heredat pater filio semori: et si filio caruerit
ipam heredat proximo semori.

De bis pueris: quoz p̄ t mater iudicio sepant.

Si qs duxerit vxorē inscienter: quā de iure nō valeat retinē.
s et pueros procreat ex eadē. si postea fuerint p Ecclīam sepati:
sb pueris nō derogat in suo iure: q añ diuorcium nati fuert:
nec etiā illi: quē mater tpe diuorcij gestat in vētre. ¶ Qui alium
dicit illegitimum: aut ortu: aut officio: hoc dz ipe cum sex testib⁹
in suo iure pfectis: alis metseptim⁹ pbare ¶ Si dicatur: q qs ius
suum pdiderit in iudicio: p furtum aut spolium: sb oportet ipm Ju-
dicem cum sex testibus pbare. ¶ Liber t idone⁹ seu dignus scabi
natu: nō cōpellitur vxorē suā ondere: nec etiā qttuor suos i iudicio
pgenitores nominare: nisi velit cum pare suo duellum inire.
¶ Air p̄t ad desponsatā sibi p sacramētum se addicere licz ipam in
sua nō habeat potestate. ¶ Qui absqz aduocato in iudicio rndet:
aduocato carebit: dum qs se sentētia vel iure rndere defendat: in-
terum nō rndet. ¶ Juder dz esse equus omnib⁹: nec debz sententiā
invenire nec inuentā reprobare. Quod vn⁹ tenetur alteri: vel acci-
pit: debet debitor heredibus suis soluere si decedat. Si debitor mo
riatur. heredes ipi debitori nō rndent: nisi sb sua ptāte habeāt bōa
pro qbus ipoz pdecessor fuerat inculpat⁹. ¶ Qui captiuat alium
absqz spolio: aut vulnerat: aut affligit: absqz vulnere mortali: et

absq; priuatione vsus membri. heredibus lesi non cogitur rñdere: si post anni spacium moriatur: nisi ante decessum: contra reum cām inchoauerit in iudicio. ¶ Omnis aduena se dicens liberꝝ: ꝑ libero debet haberi: nisi testibus conuincatur

De aduena qui ꝑ tlī dz haberi ꝑ quali se gerit

De liberis: et illiberis seruis et obnoxijs: ac probationibus desuper necessarijs

s Ꝑ se liberum q̄s dicat: et alter ip̄m dicat seruum: eo ꝙ se illi dederit in seruitutem. liber potest euadere sacramento: nisi ꝙ ipsi opponatur: ꝙ actum fuerit ī iudicio. Si vero dixerit ipsum sibi innatum fore seruum. licet actori cum duob⁹ suis seruis tactis sacramentis hoc probare. Si dñs euincere velit eum ī ſuum oportet eum cum sex cognatis ipsius: aut alijs veridicis sacramēto conuincere. Reus āt si suam libertatem cum sex testibus: tribus vi delicet agnatis ex parte patris: et tribus sibi cognatis al's ex parte matris liberꝝ se iurādo valeat affirmare: attestationes omnium annihilabit ⁊ extinguet: ⁊ libertatē suam per iudicium obtinebit. ¶ Qui seruum habet in possessione: potior est ipsum in iure obtinere: q̄ ille qui caret possessione eius. ¶ Si in seruum se q̄s dare voluerit in iudicio. licet suo heredi contradicendo ip̄m ī libertatem per iustitiā obtinere: et ip̄m in suā hereditatē reducere. Si vero dominus ip̄m obtineat vsq; ad mortē tā hereditatē ipsius: q̄ pueros accipiet si patrem sequātur al's si eum cōtingunt quos genuit post donationem. ¶ Qui se vnius dñi denegat: et alteri⁹ confitetur. et corā iudicio impetatur. si dñs cui se recognoscit corā iudice ip̄m legittime non defendat. Actor ip̄m obtinet cum duobus ipsius agnatis sacramēto. quos si nō habuerit: ip̄m nihilominus obtinebit iurās cum duobus seruis naturalib⁹. quē si conuicerit: ipsum corā iudicio dādo sibi colaphum: si vult: suo seruicio mancipabit.

De pena iudicem concernente

i Udex habet penā: si recipere eā velit: in quocunq; actor recōpensam aut emendam euincit in iudicio

De hñte ius corā Rege q̄ iure q̄s rñdere debeat.

q Uisquis hz ius suum corā Rege: dz corā ip̄o ſm ius ꝓpriuz rñdere ⁊ nō ſm ius actoris. oportebit etiā ibidē rñdere sup omni causa: q̄ sibi ab aduersario opponatur: excepta causa duellari: in q̄ se poterit defendē ꝑ ius ne rñdeat p̄terq̄ in territorio de q̄ fuerat oriundus. ¶ Si vero sup ꝓprio impetatur rñdere non oportz extra territoriū Rex etī iudicare tenetur sup ꝓpo: nō ſm ius

actoris: aut rei. Sed ſm Jus prouincie: in qua ſiſtit res petita.
¶ A iudice proſcriptus: et in Regis illegalitatē inductus ipam ſi
velit euadere: oportet ipm Regis curiam ſeq̄ per ſex hebdomadas
Extunc Rex ſibi pacem indicet et preſtito ſacramento: q̄ iuri pari-
turus erit coram iudice a quo proſcriptus fuerat ⁊ exhibebit ſe iuri
infra duas hebdomadas ab hora poſt reditum ſuum omnibus de
ſe querulantibus reſponſurus. ¶ Litteras regali ſigillo munitas
deferat ad iudicem: in q̄bus facti ſui proceſſus iudici oſtendatur: et
q̄ ab illegalitate ſit ſolutus. ¶ Qui āt illegalitatē inciderit abſq̄
proſcriptione. parimodo curiā ſequatur Regis ꝑ ſex hebdomadas
et per hoc liber erit. ¶ Si āt ſe ab illegalitate extrahens iuri. nō cō
paret. nec de ſe iuſtitiā exhibet ſi vincetur: illegalitate puniatur: ꝑ-
inde ac per annum: et diē fuerit ſeu permanſerit illegalis

De capto in crimine furti

Capto in crimine manifeſto furti: vl' ſpolij: non licz querere
c venditorem: ſi etiam impetatur more duelli. ¶ Si in termi
num alium cauſa differatur cum q̄s aliuz impetit ad duellū
vtriq̄ debet pax indici: q̄ ſi fracta fuerit: dz ante omnia ſine duello
per iuſtitiam emendari. ¶ Si etiam captus in crimine recēti fuerit
violator pacis: ſm ius debitum punietur. ¶ Cedens alium abſq̄
vulnere manifeſto: aut depilans: ſi captus in crimine ante iudicem
ſtatuatur: nec vitam demeretur: nec mēbra: ſed penam ſoluat Ju-
dici: et emendam actori.

De repulſa alicuius a teſtimonio.

o Fferens ſe teſtem ad iurandum in iudicio: priuſq̄ a iudice re
quiratur: iuſte repellitur ne ſit teſtis

De incluſis pecoribus.

n On peccat includens pecora et animalia vicini ſui cum ſuis
ꝑ noctē ſi mane emiſerit: nullū tñ inde recipiet emolimētum

De annona aliena meſſa

On peccat etiam: q̄ maturam annonam alterius metit: cre-
n dens terram eſſe ſuam: aut ſui domini cui ſeruit: dummodo
meſſam nō abducat: ymmo etiam debz recipere precium la
boris. ¶ Poſſeſſor tenetur de iure ſtatim reſpōdere pro re: quā ꝑ
annum ⁊ diem non habuit in vera poſſeſſione

De non motione relicte pregnantis de bonis viri defuncti

Iuris ciuilis Maÿdemburgensis

r Elicta pregnans post mortē viri sui a bonis viri non debet eijci ante partum. pulmētaria et dotem non heredat mulier tempore viri nisi recipiat eadē post mortem ei⁹. ¶ Relicta etiam non heredat heredi suo edificia in vite ꝓuisione: nisi viua de loco prouisionis in locum proprium ipsa locauerit aut feodalem. ¶ Si tempore viri moriatur vxor: neptis seu cognata ipi⁹ vicinior que recipit suppellectilem: relinquere debet lectum domesticis: ornatum sicut erat tempore vxoris: et mensam ornare mensali: et bācum al's Scānum puluinari: et sedē cussino.

De debitore iudicialiter victo: qui odardus est.

q Ui debitum euincit in iudicio in eo: q̄ nec soluere: nec fideiussoriam cautionē ponere potest. ¶ Iudex tenetur actori tradere per manus debitorē quem actor tenere debet ī victu et labore: sicut suam familiam. potest etiam eundē debitorē in ꝯpede custodire: ꝙ tn̄ ip̄m alia pena non affligat. Si euz dimittit: aut ille effugiat: per hoc non ē a debito liberat⁹: dum sibi nō ꝑsoluit: nec h̄ probare poterit. sed est semper vadium actoris ꝓ eiusmodi debito. ¶ Inculpat⁹ corā Iudice: si postq̄ iudex eidē inculpato demādat rn̄dere: ille āt cōtēnat: nec ius velit on̄dere: tunc condempnatur in pena. Si precipiet: scd̄o: tertio: et ille nō rn̄det: tunc in causa est cōvictus. ¶ Si autē in culpa in vitā: aut mēbra ipi⁹ dirigatur: actor tenetur cum sex testib⁹ al's metseptimus cāz iuramēto probare

De modo soluendi debita.

q Ui parietes prebet pro nummoꝝ debito: vel argēti: ꝑ hoc non ē liber: nisi sic pactio fuerit inter ip̄os. licet argētum soluere per nuncium: sed non licet nuncio soluere: nisi sit corā iudicio assignat⁹ ab eo cui debetur. ¶ Debitor tenetur soluē tales denarios et tale argentum: quale promisit. si non sit distinctum tl'e soluat argētum ⁊ denarios: q̄le soluitur: vbi iudicium celebratur.

De infirmitate facti ꝑ captiuū intra captiuitatē

f Actum captiui de iure non est stabile seu firmum: nec promissum valet quod promiserit infra captiuitatem. Sz si sup fidē suā liber mittatur eques vl' pedes ad terminum de iure statutum: redire debet vt fidē suā liberet. pro precio āt: aut gratis liber implere tenetur: q̄cquid promiserit: aut iurauerit. ¶ Quod ꝓmittit: aut iurat aliq̄s: ꝓ vite aut mēbri ꝯseruatiōe: al's vitā suā ꝓlōgare vl' sanitatē si nō valeat adimplē ī iure suo sibi nō p̄iudicat. ¶ Infideliter captus: si super fidē mittatur a capiēte: vel iurare cō

pellatur: vt aliq̄d sub fide ꝓmittat. hoc implere non tenetur si probare possit ꝙ ip̄m ad hoc infideliter: et fraudulenter coartauerit ¶ Qui pro debito impetitur in iudicio: si q̄rat ab actore: vnde sibi teneatur: de iure dicere et informare tenetur vtrum ex ꝓmisso: aut ꝑ hereditate quā recepit

De proprietate: diuersitate: conditione et seruitute hominum: ⁊ vnde ipsa primo euenerunt

c Reauit deus hominē ad ymaginē et silitudinē suam: et sua passione ipsum redemit vnum vt alium: sic sibi pauꝑ in genelogia sicut diues. Non miremini ergo: ꝙ liber iste paruꝫ loq̄tur de Jure ministerialiuꝫ seu seruoꝝ: tot em̄ ea ī re diuersitates et consuetudines sunt. ꝙ nullus poterit enarrare. sub quolibet em̄ Episcopo Abbate et abbatissa: q̄ hn̄t miisterialia iura sunt diuersa singularia: q̄ distinguere et diffinire nescio nec sufficio. Quādo em̄ Jus primo positum ē non fuerunt ministeriales aliq̄: sed tunc oēs erant liberi: cum nostri predecessores ad has terras peruenerunt. Nec intelligere in eo sensu valeo: iuxta veritatem: ꝙ aliq̄s alterius esse debet: et non ꝓprij iuris. Quidā āt in veritate errātes asserunt ꝙ seruit⁹ et illibertas incepit a Caijm: q̄ fratrē suum Abel iustum occidit: sed hoc est falsum: qꝛ tota generatio Caijm deleta est in diluuio sic ꝙ ex ea nullus māsit. Alij autem dicunt ꝙ illibertas post diluuium incepit a Cham filio Noe. sed hoc etiam est falsum. Noe em̄ duobus filijs bn̄dicēs. tertio nō indidit seruitutē seu libertatē Unde Cham cum generatione sua Africam possedit et inhabitauit Seth remansit in Asija. Jaffet vero predecessor noster incoluit Europam: sic nullus eorum subditus erat alteri Alij dicunt seruitutē ab Jsmahele venisse: et incepisse: quod tn̄ non videtur esse verum. Sacra em̄ scriptura dicit eum filium ancille et nō plus. Alij dicunt ab Esau illibertatem inceptā fuisse. sed et isti errant solaq̄ opiniōe veritatē confundunt. Jacob siquidem benedictus est a patre. ⁊ dominus super fratres constitutus. Sed Esau idē pater nō maledixit nec seruum constituit. ¶ Nos autem habemus in Jure nostro: ꝙ nemo potest seip̄m in seruum dare: quin hoc impediat heres suus. Quomodo hoc potuit Noe. vel Jsaac alium in seruitutē redigere. ex quo seipsum non pōt q̄s in seruum dare. In rei veritate itaq̄ cōcluditur qd̄ seruitus traxit initium. ex coactione. et de captiuitate. et indebita violentia. que ab antiquo in iniustam consuetudinem ē deducta. et nunc pro iure reputatur

Juris ciuilis Haidemburgensis

De vendicatione alicuius rei iniusta.

Portet dimittere cum emēda q̄quid aliquis sibi iniuste vē-
o dicat, si ab eo per ius fuerit ereptum seu acquisitum: quod
āt cum consensu heredum sibi attrahit: aut cessum recipit
aut mutuum si in termino non restituat: aut persoluat ad tps pro-
missum hoc persoluet aut restituet absq; damno: nisi coram iudice
fuerit pretaxatum et promissum

De recompensa ⁊ emenda vniuersali cuiuslibet status: ordinis et conditionis

Ec ē recōpensatio vniuersalis cuiuslibet hominis ⁊ emēda.
b ¶ Principes Duces Comites ⁊ liberi dñoꝝ ⁊ etiā Scabi
natu idonei seu digni: pares seu equales sunt in predictis: h̄
est in emēda et recōpensa. Principes tñ ⁊ liberi omni i solutione
auri preceteris honorātur: illis debent .xij. denarij aurei p̄sentari:
quorum q̄libet tres denarios ponderat in statera. ⁊ hic aureus pro
x. argenteis cōputatur: et sic .xij. p. xxx. solidis exoluuntur ī emēda
¶ Idoneis ad Scabinos soluuntur ī emenda .xxx. solidi nummoꝝ
libralium: quorum .xx. solidi ponderant marcā argenti in pondere
Karoli. Eorumq; recōpensatio sunt .xviij. libre p̄dictoꝝ denarioꝝ.
¶ Quelibet maritata habet dimidiā emendam ⁊ recōpensationē
sui mariti. ¶ Virgo ⁊ innupta mulier silr̄ habet dimidiam emēdā
ꝑm ortus sui meritum. ¶ Vir fit tutor vxoris exquo cum ea legit-
time contraxit, vxor etiā est domestica viri: exq̄ lectum ei⁹ intrauit,
et post mortē viri libera est a iure mariti. ¶ Soluentib⁹ cereuisiā
edentib⁹: et Sculteti parētibus dantur .xv. solidi in emēda ⁊ .x. ta-
lenta in recōpensationem. ¶ Inter illos licet eligere p̄conē: qui
minus habeat q̄ tres mansos: hunc debēt eligē Judex ⁊ Scabini
et alij homines liberi q̄ incole vocantur. ¶ Qui more hospituꝫ ve
niunt ⁊ recedunt: ⁊ in territorio non hñt proprium: illis etiā dātur
xv. solidi in emēda: ⁊ in recōpensatione .x. talēta. xxviij. solidi ⁊ sex
denarij. ¶ Et quarta est emēda agricolaꝝ vel rusticoꝝ nouē libre
denarioꝝ, recōpensatio eorundem: lanee cirotece: et furca fimi sunt
emēda. diurni laboratoris seu hortulani recōpēsatio est: aceru⁹ tri
tici .xij. hñs statuas: quaꝝ quelibet distet ab alia ad manum tēsam
als in modum fili quod alij vocant thesam Et habeat queq; statua
xij. clauos sursum: et q̄is clauus ab alio in modum longitudinis
vni⁹ viri state: vsq; ad humeros per quos possit aceru⁹ eleuari.
In quocunq; clauo pendeāt .xij. burse: ⁊ quelibet bursa ꝓtineat in

Scabini

Maritata Virgo ⁊ mlier innupta.

De electione ꝑ conis.

Filioꝝ clericoꝝ ⁊ alioꝝ spurioꝝ

se.xij.solidos. ¶ Filijs Clericoꝝ: alijsq; spurijs seu illegittime nati soluitur in emēda currus feni: quē trahere pñt duo boues vni⁹ āni

Joculatorū et seruorum.

¶ Joculatorib⁹: et his q̄ se dederunt ī ꝟuos datur ī emēda vmbra hominis. ¶ Pugilib⁹ et eoꝝ pueris: datur in emenda resplendor

Jure ꝑuatorū

clipei duellaris ad solē positi. ¶ Bine scope et forceps dantur his q̄ ius suum per furtum aut spoliuz ꝑdiderunt. ¶ Illegaliuz hoīm

Cur ī vtiles illegaliū posite sūt emende.

emende paruā cōferunt vtilitatē: et tñ posite sunt: ꝙ iudex penam cōsequatur post emendā. ¶ Licet illegales recōpēsatiōe careāt: q̄

De punitione vulnerātiū: aut spoliātium illegales.

tñ vnum ex ip̄is vulnerat aut spoliat: aut occidit: aut mulierem illegittimā seu ganeā opprimit violēter: et is eis pacē infringit. puniri debet ꝟm ius pro pace statutum. ¶ In meretricibus ⁊ in cōcubina sua p̄t q̄s fieri violent⁹: et vitā iudicio demereri si concubuerit violenter. ¶ Pro solo vulnere nō dñt plures q̄ꝫ solus impeti: q̄ttuor

Quot iculpari dñt ꝓ vno vulnere

tñ pñt super auxilio et consilio inculpari. ¶ Qui rem alienā accipit violenter: vel absq; scitu ipsius si paꝝ sit aut multum. hoc debet restituere cum emenda: aut iurare ꝙ reddere nō possit. tunc soluē dz ꝟm estimationē actoris: aut minuere valorem. ¶ Aues cantantes

De Canib⁹ et auib⁹ eodē mō soluendis.

aut vnguib⁹ stringētes: aut canes leporarij: aut sagaces: aut molosi pene sibi siles soluuntur. dummō iuretur hoc eque valere

de occisore animalis

¶ Qui occidit animal alienum sponte vel inuitus. ita ꝙ oporteat ip̄m comedere. cōpellitur ad reddēdum ꝟm positā recōpensationē. ¶ Qꝛ si mēbruz fregerit: aut vsum ei⁹ abstulerit medietatē soluat recōpensationis absq; emēda si iurauerit ꝙ sponte nō fecerit: ⁊ ille animal retinet ita lesum Anīal v̄o esui idoneū q̄ occiderit: aut pedis vsum abstulerit: spōte et absq; necessitate: plenā ei⁹ recōpēsationē

Si excecat̄ aīal.

ꝑsoluet cum emēda. ¶ Si abstulerit vsum oculi: medietatē soluat precij supradicti. ¶ Si v̄o mortuum: aut mutilatū manet sine ip̄i⁹

Si morit̄ aut mutilatur.

voluntate: si presumat hoc iurare: soluat absq; emēda vt dictum ē ¶ Qui canē alienum occidit: aut mutilat: eo ꝙ ip̄m mordere velit aut animal ei⁹ mordeat ī platea: vel ī cāpo: remanet absq; dāno: si iuret: ꝙ alio mō cōpescere nō valebat. ¶ Canis cāpos frequētās dz ī fune teneri ad h̄ ꝙ neminē ledat. Si v̄o dānum fecerit: exoluat q̄ canē eduxit vl̄ dñs ei⁹: si ductor non sit soluendo.

De homine vitam suam demerente

q Uando Theutonicus vitā suā demeretur: aut mēbra ex delicto: nō oportet eum ad hoc penā soluere aut emendā

De recōpensatione omniū anīaliū domesticoꝝ

Ecōpensatio auium talis ē: pullus soluitur medio denario.

r gallina recōpensatur obolo. aneta vl̄ auca denario: auca vl̄

Juris ciuilis Maydemburgensis

gallina tpe nutritionis tribus denarijs: porcell⁹ ⁊ hedus dum sugunt: et catulus agn⁹ in q̄ttuor. vitulus in sex. pull⁹ eq̄nus in .xij. etiā dñ sugunt. canis custodiēs curiā etiā ī .xij. canis custos ouium in tribus solidis. ⁊ dꝛtur gladi⁹ et porc⁹ vni⁹ āni. Silr animal siue pec⁹ domesticum q̄ttuor solidis. ⁊ bos arās: sus feta: aut porcellos nutriens q̄nq; solidis. Jumētum et alij eq̄ cāpestres ad plenum laborem apti. xij. solidis. alij equi qui infra annos: soluuntur ꝓm meritum etatis. equus in quo q̄s dño seruit. xx. solidis. equis militum et dextrarijs ambulatorib⁹ nō ē recōpensatio pꝛetaxata: nec etiam porcis impinguatis. ꝓpter h̄ ista ⁊ omnes res mobiles dñt reddi: aut estimatione valoris recōpensari: nisi re⁹ valorē suo minuat sacramento.

De electione Regis Romanor. et de autoritate ei⁹. ⁊ q̄s habeat facultatē iudicādi eū.

t Teutonici dñt de iure Regē eligere: q̄ q̄n fuerit cōsecratus ab Epīs ad hoc designatis. et in sede Regia intronisatus: regiam obtinet dignitatē ⁊ nomen. Cum āt fuerit a dño Apostolico denuo cōsecrat⁹. imperialē suscipit potestatem ⁊ nomē Rex eligitur super ꝓpriū ⁊ feodum: ⁊ sup cuiuslibz vitā. Impator nō pt semp vbiq; omnes iniurias iudicare: nec in omnibus terris esse pt: ideo confert principib⁹ comicias: et comitibus scultecias. Feodum in quartā manum nō procedit nec descēdit q̄ iudicare possit ī collum ⁊ manum excepta scultecia in comicia: qꝛ null⁹ iudex absq; Scultet o pōt legali iudicio psidere. ¶ Quia si q̄s de iudice cōqueratur: corā sculteto rndere tenetur Scultet⁹ eñ ē iudex culpe iudicis. Ita ē et Comes Palatin⁹ iudex culpe Imperatoris: ⁊ ppetu⁹ Castellanus culpe Marchionis. ¶ Saxonia Bauaria Duringia Francoma Sueuia. Regna fuerunt distincta: postea sunt eoꝝ nomina in ducat⁹ mutata: exquo a Romanis fuerunt Theuthonici deuicti ⁊ sb̄iugati. attamē obtinebāt pncipes hominum ⁊ feodale vexillum sub nomine ducali. ¶ Impator vero postea eis abstulit feodum principale et vexillum feodale.

Juder corā quo respondeat.

Quō regna mutata sunt in ducatus

De eo quis penam: et quis emendam accipiat

o Omnis iudex accipit penā et nō emēdā: qꝛ idē nō pt esse iudex ⁊ actor. ¶ Nulli soluitur emēda: nisi tm̄ actori. Jdeo dꝛ q̄ pncipes sint absq; emēda q̄ h̄ non ē verꝝ. ¶ Non licet iudicium diuidere: nec integrum cōferre: vel partē ei⁹. ita q̄ ille cui collatum est habeat successorē: q̄ oporteat indigenas sustinere nisi sit specialis comicia: que vexillo pertineat feodali. hāc nō licet habere

De iudicij natura.

De vexillo feodali

¶ Similiter non dꝛcet Regi vexillum feodale diutius tenere: qn illud cōferat infra diē ⁊ annum. ¶ Feodum in iudicio nō licz alicui habere nisi sit liber ⁊ idoneus scabinatu: et nisi Regi fidē: alʒ oma gium faciat ꝑm ius liberoꝝ. per hāc fidē etiam iuret qñ ducitur in testem. ¶ Quando eligitur Rex oportet ipm iurare fidē imperio: ⁊ qꝫ ius exaltet. et iniuriam dꝛimat proposse. et etiā Imperium in iure suo protegat ꝑm qꝫ scit: ⁊ prevalet A modo nunqꝫ dz iura-

De feodo quis illud licite hꝛe possit

mentum prestare. nisi dñs papa sibi imponat qꝫ in fide hesitet Chri stiana. dꝛinde tenetur ipse esse testis per fidē imperij causaꝝ omniū q̄ sibi in iudicio dꝛferuntur seu ad ipm trahuntur: ⁊ vbi sacramēto pax cōfirmatur ad hoc dꝛbet ipse prestare suum promissum. ¶ In mēbris dꝛbilem aut leprosum aut pape sentētia excōmunicatuz nō licet in Regē eligere. ¶ Rex dꝛbz liber esse: ⁊ ortu legittimꝰ: ita qꝫ

Juramentum Regis

Quis: ⁊ qlis debeat in Regem eligi

Jus suum integre seruauerit Rex etiā electꝰ dꝛbet hꝛe ius Franco nicum vndecunqꝫ sit oriundus: qꝛ sicut Franco nō poterit vitā demereri: nisi fuerit in recēti scelere deprehēsus aut ius Franconicum amm̄miserit ex casu. ita nemo potest vitā Regis impetere nisi p̄us p sententiā fuerit imperio priuatus. ¶ Soli regi pertinet p̄ncipes ob culpam vita priuare: aut mēbris truncare. ¶ Solus legal' p̄co cōmunis punit idoneos scabinatu cum vitā dꝛmerētur aut per sententiam condemnantur.

Quale ius Regis fuerit

Solꝰ Rex puniat p̄ncipes. De punitiōe dignoꝝ scabinatu.

De electione preconis cōmunis. et suo iure et autoꝛitate.

p

Reco cōmunis cum a iudice et Scabinis fuerit electꝰ Regi tenetur fidē facere ꝑm ius liberoꝝ. et ꝑ manum iudicis locari dꝛbet super sedē ⁊ cussinum ī opposito iudicis. ⁊ iudex reliquias aut crucem in eius sinu seu gremio collocabit. pacem sibi indicens per ius districtum. extunc habet preco autoꝛitatem invadiandi: dꝛtinendi: obtestandi quēlibet: ⁊ bona ipsius: ad q̄ fuerit p sentētiam assignatus seu dꝛstinatus. ¶ Si vero fecerit iniuriam: vitam ⁊ res dꝛmereri potest vt alter. ¶ Gladiuz nō portabit neqꝫ alia arma: sed si in exequenda iustitia ei indebite resistatur: clamoꝛe dꝛbet confinium aduocare: ⁊ ius prosequꝫ ꝑm suum posse: qꝫ si nō poterit: iudici ꝙqueratur. ¶ Et ei de iure pertinet hō dꝛcimꝰ mortī cō dꝛmnatus: ⁊ hunc potest dimittere si redimatur ab ipso. ¶ Et vbi vir moꝛiatur aut mulier absqꝫ herede annona crescēs ī terra vacāte sibi pertinet ⁊ vestes quottidiane defuncti. ¶ Vbi datur alicui p̄ priuum et ipse sup hoc pacē indicit. ibi dz tres solidos recipere.

Qꝛ arma p̄co non portet

Juris ciuilis Magdemburgensis

Habet etiã posse vnum hominẽ. excepto Sculteto: in qualibet villa absoluere a iudicio: si nõ ꝑ ipm fuerit querela

De causis propter quarum vnam Imperator possit ab apostolico excommunicari

d Dominus apostolicꝰ aut alter q̃cunq; nõ ꝓt Imperatorẽ excõmunicare. postq; sit cõsecratꝰ: nisi tm̃ tribꝰ de causis. Si in fide errat seu hesitat Christiana vt incredulus: aut legitimam vxorem dimiserit: aut Ecclias destruxerit cõsecratas vl̃ destruxerit. ¶ De electoribꝰ Romani imperij: q̃ dñt esse

i Electione Imperatoris. pmꝰ dz esse Archiepꝰ Magunti-nẽsis. Scõus Epꝰ Treuerẽsis. Tertiꝰ Coloniensis Inter laycos seu ꝓncipes seculares. primꝰ ẽ Palatinꝰ Renẽsis dapifer Imperatoris. scõus dux Saxonie Marscalcus eiusdẽ. tertius ẽ Camerariꝰ Marchio Brãdẽburgẽsis. Pincerna imperatoris ẽ Rex Bohemie: ꝫ nõ hz ius in electione: q; nõ ẽ Theutonicꝰ. post istos succedit electio omnium principum Imperij: tã clericoꝝ q̃z laycoꝝ Primi electores nõ dñt vim ꝑpriã eligere voluntatẽ: ꝫ quẽ nominauerit assensus ꝑncipum generalis

De collatione et confirmatione cuiuslibz feodi. per regẽ Romanorum: seu Imperatorem.

p Principes nõ dñt habere alium dñm laycum preter regẽ Romanorꝝ: q; nõ est aliquod vexilli feodum. de q̃ possit ꝓnceps fieri: nisi cõstitutꝰ a Rege. quicq̃d alter ab eo recipit in feodum sez. inde nõ ẽ in feodo ꝓmus q; alter idẽ recipit. añ eum et non poterit idem dici ꝓnceps Imperij. ¶ Cum electus fuerit Epꝰ: aut Abbas: aut Abbatissa q̃ Scuto fruuntur bellico: tales primo tenentur a Rege feodum recipe. et postea ab Ecclesia curã spiritualẽ q; postq̃z receperint feodum: ius feodale cõferre poterint et nõ añ. ¶ Si Episcopus aut abbas aut abbatissa regales infra sex hebdomadas vacationis nõ eligantur. electio deuoluitur ad Imperatorẽ et ꝓferre poterit idoneo ꝑ sua voluntate. ¶ Imperator inuestit et cõfert cum sceptro oẽs ꝑncipatꝰ spirituales: et cum vexillis omnia feoda vexilla. ¶ Nec licet ei dignitatẽ feodo vexilli vacantem per annum et diem non collatum tenere

De monetis et theloneis

m Monete ⁊ theolonea vacãt Imperatori in omnibꝰ Ciuitatibus infra imperiũ: q̃diu in ipis morat̃. ¶ Et quãcunq; terrã

De captiuis p Regiū aduentum liberādis.

intrauerit iudicium illius sibi vacat: ⁊ licet et iudicare omnes cās q̄ coram iudicio non fuerant incepte aut finite ¶ Et cum intrauerit terrā omnes captiui sibi vacant sistiq̄ dñt coram eo: ⁊ per ius cō vinci seu liberari quāto citius poterunt adduci: postq̄ Imperator detinenti: aut in domo illius aut curia denunciauerit vbi detinentur aut antea detinebātur: qđ si contēserint detētores: et citatio p nun cium Regium probari possit: statim condēnētur illegales q̄ eos ce perint ⁊ domus: ⁊ omnes qui ipos detinēt contra ius. ¶ Comes

De iudicio Cōmitis et edicto eius

q̄libet debet indicere iudicium ad xviij septimanas extra temp⁹ fe riatum in loco legalium iudicior vbi assint Scultetus et Scabini ⁊ preco generalis. ¶ Scultetus esse nō potest qui non ē liber: nec

Qualis sit scultetus

indigena territorij in quo fit iudicium. ¶ Preco cōmunis dr hīe p

Preco quantū possessiōat⁹ sit

prium adminus dimidium māsum. ¶ Iudicio parē dñt omnes ad

De tpe ad iudicandum apto.

hoc astricti ab ortu solis: vsq̄ ad meridiem si iudex pns fuerit.

De pena temporali: quam Rex Constātinus dedit beato Siluestro

Constantinus Imperator dedit beato Siluestro: et p eum
c Ecclesie penam talem adiungē ipam spiritualī. lx. solidos
ad puniendum ⁊ constringēdum oēs qui deo ⁊ Ecclesie sa-
tisfacere contēnunt: ⁊ i foro Ecclīastico penas incidunt criminales
vt ius alter alteri succurrat vicissim ad coartandum: vt dictum est
rebelles ⁊ in Ecclesia cōtumaces. ¶ Excōmunicatio animā primit

Excōmunicationis vis.

⁊ nō corpus: et nō auffert ius cōmune vel etiā feodale: si nō illega
litas a Rege edita subsequatur. ¶ Proscriptio hominē morti con

Proscriptōis ius

demnat: si in ea fuerit deprehensus. Jus autem sibi non auffert nisi in ea diu contumaciter perseueret

De penis principum: qui post intimationē ad curiam Imperatoris venire neglexerint

Si Rex per sentētiam indicat iudicium suum: aut curiā: ⁊ pn
f cipibus per lras suas intimet sigillatas. xl. diebus ante ter-
minum: ad hoc tenentur oēs generaliter cōuenire: vbicunq̄
fuerint infra Theutoniam: ad quod si non venerint pena debita pu-
niantur. ¶ Principes vexillo feodali cētuz libras. ¶ Omnes alij
decem libras exoluunt: excepta pace fracta.

De pena ducali

Duci soluit in pena q̄libet nobilis decē talenta cuj⁹ est patria
d infra ducatum. Multi infra ducatum ius obtinēt speciale:
sicut Holozeten: ⁊ Stozmen: ⁊ etiā Wedelem: de quozum

Juris ciuilis Baijoemburgensis

iure vel pena: vt dico Comiti soluuntur .lx. solidi ⁊ etī aduocato: q̄ sub banno Cesaris iudicat si ab ipso bānum recipit.

De banno Regio: quis illud conferat:

b Annum eīn Regium nemo p̄t cōferre: excepto rege Nec ipe Rex negare dz bānum cōferre iudici cui iudiciuz ē collatum Si Comes partē comicie alteri cōferat: aut iudex partem iudicij: in h̄ agit ꝓperā: ⁊ ē contra ius. ¶ Si taliter infeodat⁹ quēcz̄ noluerit inbānire impune sibi nō parcetur. ¶ Bannum confertur absq̄ dño. ¶ Palatin⁹ ⁊ etiā Lantgraui⁹ iudicāt sb̄ bāno Regio sicut Comes. ¶ Eis etiā sicut illi soluuntur .lx. solidi. ¶ Cuilibet Marchioni .xxx. tīn et ipe iudicat p gratiā ꝓpriā ¶ Sculteto soluunt octo solidos potātes tabernarij. ¶ Aduocato feodali non sb̄ banno Regio iudicāti soluuntur ad plus tres solidi i supīs penis ¶ Oppidali Comiti, h̄ ē iudici electo ad casus subitos: sex denarij vel solidus p̄m puncie statutū. ¶ Sculteto in villa seu magistro rusticoꝝ sex denarij: ⁊ interdum tres solidi ab incute et in crine redimēdis: ⁊ h̄j vicinis ptinēt ad potāduz ¶ Marchio iudicat post xl. dies ibi p̄t q̄libet ꝺ alium sentētias inuenire: qui i suo iure nō poterit reprobare. ¶ In illo iudicio tamē: nemo rndet suo impari ad duellum. Qui par fuerit hominum ortui: nō derogatur ei in iure prouinciali, sed scutum bellicum humiliauit

Judicium Palatini et Lantgrauij.

Aduocato

De villa forensi: et de Castris nociuis reformandis et non edificādis absq̄ licētia iudicis puricialis

v Illam forēsem infra vnum miliare ab alia nō licet edificare. nec licet Castrū firmare: aut villā munire planctu: aut muro nec mōtem aut insulā: aut etiā turrim in villa cāpestri absq̄ licētia iudicis puincialis edificare. ¶ Absq̄ licētia āt ei⁹ fodē licet in altum seu pfundum quātum fossor cum fossorio terrā poterit eij cere absq̄ adiutorio asseris ⁊ scabelli. Trib⁹ planctis ⁊ etiā muro edificare licz infra terrā ⁊ altum supra, ita q̄ i inferiori pte hostium sit: in altitudinē ad genu supra terrā. ¶ Curiā etiā licz̄ claudē sepe aut sudib⁹: aut etī muro in altitudine tli q̄ sedēs in extrario manu possit attingere sumitatē: tle vero septum absq̄ ꝓpugnaculis est habēdum. ¶ Castr̄ āt quod p violētia aut iniuria ē destructuz re edificare nō licz absq̄ licētia eiusdē. ¶ Si violēter castr̄ destrua-

tur aut dñs eiꝰ ipm spōte relinquat aut destruat egestate cōpulsus absq; licētia repatur. ¶ Si per iniuriā Castrum aliquod acqratur. et verus dñs sup hoc in iudicio moueat questionem in illa querela aduersus illuz per quē destrui valeat audietur. ¶ Judex securi dz ter percutere castrum aut edificium: quod per sentētiā frangi debz Indigene autem et terrigene ligonibꝰ et maleis: atq; alijs ad hoc necessarijs statim illud ad terrā prosternent ⁊ non debent cōburi. Nec lapis aut lignum inde deduci: nec aliquid quod intus habetur nisi per spolium fuerit inductum ¶ Qz si aliquis de iure sibi vendicat: hoc deducat. ¶ Agger et fossa dñt continuo cōplanari. ¶ Omnes infra territorium manentes ad hoc sunt astricti in expēsis proprijs. si ad hoc clamore debito fuerint cōuocati.

De iudicio quod fit sub banno Regio. Et de sententijs: quibus modis debent inueniri

Vbi per bānum Regium iudicatur. ibi non debet Judex aut Scabini cappis vti allatis: aut pileis: aut almucijs: nec etiā mitris: aut cirotecis clamides habeāt super humeros ⁊ iudicent inermes: ieiuni: et sedeñ etiā debent sententias inuenire: ꝯ quemlibet Theuthonicum: aut Sclauum suo iudicio subditum liberum aut seruum: et hoc nemini licet nisi ipsis. ¶ Si sententiam reprobet. par ipsoꝝ: bancum id est scānum petat vt inueniāt iustiorem tunc surgat inuentor et in loco ipsius resideat aliā inuenturus: ⁊ quod sibi videbitur inueniat. hinc fiant que de sentētijs sunt scripta. ¶ Ubi sine banno Regio iudicatur inuenit q̄s sententias sicut scriptum est: ⁊ dictuz est: excepto Saxone contra Sclauum ¶ Si Saxo vl' Sclauus deprehensus fuerit in crimine recenti pacis fracte: et cum clamore corā iudicio adductus Saxo testatur cōtra Sclauum: ⁊ Sclauꝰ contra Saxonem. ⁊ oportz alterum alterius sententiā sustinere exquo sic fuerit captus. ¶ Qui impetitur ab actore corā iudicio potest se defendē ne respondeat nisi conqueratur actor lingua ī qua natꝰ est reus. Si nesciat Theuthonicum: ⁊ hoc sacramēto confirmet et in lingua sua cōqueratur de reo: oportebit ipm ad opposita respondere: vl' loco sui prolocutor seu aduocatus quē pecierit taliter quod Judex ⁊ actor intelligant q̄d loquātur. ¶ Si al q̄s conquestus fuerit in Theutonico ⁊ eespōderit seu sententiam inuenerit in iudicio ⁊ hoc possit probari: oportebit ipsum ī Theutonico respondere: excepto corā Cesare: quia ibi obtinet ius suuum vnusquisq; in quo natus est.

De q̄ s li. p̄mo fo. clxxx. c. vltio

Corā ipatore obtinet vnusq̄sq; ius suū in q̄ natus est.

Juris ciuilis Maijdemburgensis

De legittima ꝓle: ⁊ d̄ diuorcio celebrato Itē de donatiōib⁹ ac successionib⁹ inter viꝝ et mulierem.

Legittima proles et libera obtinet clipeuꝫ p̄ris ⁊ hereditatē ⁊ matris si sit paris ipsis cōditionis: aut melioris. Si mlr̄ orta de idoneo scabinatu nubit tabernario aut indigene seu terrigene simplici: ⁊ cum ipso pueros ꝓcreat ipsi paris conditionis nō sunt matri in emenda ⁊ recōpensatione: qꝛ ius p̄ris obtinēt ⁊ nō matris: et ideo nō succedunt in hereditate m̄ris vel alicui⁹ cognati ex parte m̄ris. Istud etiā ius obtinent ministeriales vsqꝫ ad vicmānum quondā Ep̄m Maijdēburgensem ꝙ filius obtinuit ius sui patris: et filia sue m̄ris. ⁊ post ipsos pertinebāt si ministeriales fuer̄t. tunc non erat mutatio inter eos necessaria. ¶ A principio āt Juris fuit ꝙ liber partus nunq̄ꝫ prolē similē procrearet A tp̄e vero dicti Vicmāni inualuit hoc ius: ꝙ tā filius q̄ꝫ filia ꝯditioni ꝑtinēt Theuthonice m̄ris ⁊ perconsequēs illi cui m̄r. ¶ Si p̄r sit Theutonicus siue Sclau⁹: d̄r ꝙ omnes Sclaue sint libere: qꝛ ꝓles ipsaꝝ p̄rem Sclauuꝫ sequuntur. ꝫ nō est ita: quia soluunt tributum suo dn̄o q̄ciens nubunt. ¶ Quotiens etiā a viro ꝫm consuetudinē suā separantur: dn̄o soluunt tres solidos: ⁊ in aliq̄bus locis plus. ¶ Si diuorcium ꝫm statuta Eccl̄ie fiat inter viꝝ ⁊ vxorē: ip̄a retinet vite ꝓuisionem in ꝓprio ⁊ nō in feodo et edificium in eodē proprio. Illud tn̄ nō licet destruē: aut alias locare seu abinde ducere. Aliter nullū remanet ei edificium: nec aliq̄d de dotalicio. Sed suppellectilia obtinet ⁊ pulmētaria etiā debent ei omnia reddi que ad suum maritum secum attulit: aut quātum sibi de bonis viri ꝓmissum fuerat ī ꝯtractu matrimonij. ¶ In ꝓprio fit vite ꝓuisio mulieri: quod sibi tp̄e vite sue nemo poterit immutare seu infringere et nō in feodo: quia multis mōis posset sibi infringi si feodum. sic ei tp̄e viri ordināt. ei⁹ erit veꝝ feodum post mortē ipsi⁹. Neqꝫ vir neqꝫ mlr̄ p̄nt feoduꝫ obtinere diutius q̄ꝫ ad vitā. licet vir ip̄m cōferat in heredē et non mlr̄: al's viri heredant ꝫ nō femine ¶ Si post mortē viri remaneat vidua cum pueris indiuisa longo vl' paruo tp̄e: cum voluerit postea separi ip̄a dotē suā recipiet: ⁊ suppellectilē: ⁊ pulmētaria: ī omnib⁹ bonis q̄ supfuerunt: sic̄ debuerat recipe ī morte viri. ¶ Si denuo nupserit et viꝝ ad pueros induxerit ī bona cōia ⁊ indiuisa: ⁊ postea femina decesserit: vir obtinet plenū ius vxorī ī omnib⁹ mobilibus exceptī edificijs ⁊ suppellc̄tili. ¶ Qui vxorē duxerit viduā: ꝫ hn̄tē feoduꝫ aut ꝓpriū: aut vite ꝓuisionē: aut terrā cēsualē: q̄cq̄d ī feodo

De prole.

De Slauis mulieribus.

Relicta ī diuisa

illo aratur: aut elaboratur: si moriatur vxor p̄ius q̄ vir seminet: licz viro seminare annonā: et metē: ⁊ tenetur censum aut pensionē soluere vero successori. Si vero iā seminata terra ⁊ exculta apicis decedat: sata pertinent marito: nec quicq̄ alicui exoluet de iure. cum olim vxor sua soluere nō debebat. ¶ Si censum habuit recipe mulier annuatim: et obierit post verū terminum census: impēsio viro pertinet quasi stipēdium deseruitum: sicut heredum esset: si virum nō duxisset. ¶ Si terram seminatam exponat q̄s ad annos certos pro censu: aut pēsione certa: ⁊ moriatur infra ānos: terra seminata restituatur heredibus: qꝛ defunct⁹ nō potuit aratori tutari terram diutius q̄ sibi vitā. heredes āt debent. illi censum ⁊ pensionē persoluere: cui pertinet de annonis: sicut soluebat ille q̄ terrā exposuit qꝛ aratam terrā eius nō coluit: sed alius.

De indicio absq̄ perfidia: et de casibus inter dominum et vasallum. Itē inter agnatos et amicos contingentibus.

Ex et quilibet Judex iudicio punire potest quēlibz suum hominem: ⁊ agnatum in collo ⁊ manu: ⁊ hereditate: et contra fidē suam nō delinquit. ¶ Similiter etiā vasall⁹ suo Regi et suo Judici: ꝓpter iniuriā resistere potest ⁊ iuuare defendere: licz sint sibi domini ⁊ agnati: ⁊ fidei sue nō derogat in hoc facto. ¶ Item vasallus insequi potest dn̄m: ⁊ domin⁹ vasallum ⁊ agnatum in causa pacis fracte: et crimine recēti: et iuuare tenetur ipsum ex parte iudicij detinere: exquo cum clamore ad hoc fuerit euocat⁹: et nō delinquit cōtra fidem. ¶ Silr castrum vel domum alterius q̄libet denominatus debet inuadere ex parte iudicij ⁊ iuuare ad terrā prosternere: si nō legittime se iure poterit excusare: et erit quilibet absq̄ culpa: vt dictum est. ¶ Licet cuilibet defendere ciuitatem: aut Burgum: ⁊ Castrum: ⁊ terram: ⁊ vitam domini sui agnati et cognati ⁊ vasalli: et etiā amici contra dn̄m: agnatum: cognatum: ⁊ vasallum: si violēter impetantur: ⁊ contra eos licet pugnare: et nō delinquit vt predictum est: exquo res ipsorum nō rapiat. ¶ Si vulnerat dominus vasallum: aut ecōuerso: aut occidit necessitate cōpulsus: nō delinquit in fide: si dicta necessitas cōtra lesum fuerit per ius cōprobata. ¶ Comitem ī via et hospitē vtrunq̄: ⁊ eum q̄ ad gratiam eius refugit: dz q̄sq̄ defendere proposse ꝯ quēlibz violentiam inferentē: ⁊ nō agit ꝯ fidē. ¶ Si priusq̄ vasallus de suo

domino conqueratur: aut dñs de vasallo moueat questionē: ipm hostiliter impetat: aut vasallus dñm: vterq; delinqt in fide. ¶ Si nō ad dānum eius exierit: ⁊ dānum ab eo solo acciderit. ab his qui sibi concomitantur: vel ipse adiuuerit ad ea inscienter: ipse tenetur dānum psoluere ꝟm ius: ⁊ nō delinqt in fide. ¶ Qui in Comitatu fuerit multoꝝ: ⁊ non est capitalis: ipsiq; ab alijs inuadātur: et dānum dño suo fiat: aut vasallo: aut cognato: aut cuicunq; absq; eiꝰ cōsilio: ⁊ facto prestito super hoc iuramēto: ipe sine culpa remanet et absq; scandalo

De noua plātatōe ville: ⁊ d vacatiōe hereditatis

Qui rustici ī radicibus desertoꝝ villam edificant excolendo: licet dño ville. ius censuale in eadē villa eisdē ꝯferre: q̄uis non sint innati. sed non licet aliquid hmōi eis donare: nec eis eligere. per quod ius prouincialis iudicis minuatur. ¶ Nemo extraneus tenetur respondere in villa aliena ꝟm ius speciale illiꝰ ville Sed ꝟm ius cōmune: ⁊ terrestre: nisi conqueratur sup hereditate aut bonis alijs: aut debito. ¶ Ubi q̄s conqueritur ibi potest recōueniri: nisi in causa duelli

Quo iure est respondendū in aliena villa

De successione ī morticinia absq; relicta herede

Si in decessu tabernarij seu cauponis vacet ꝓprium absq; herede ad tres māsos: vel infra: hoc pertinet ad Scultetum. ¶ A q̄cunq; vacent. xxx. māsi: vl' infra: illi cedunt comiti. ¶ Si super. xxx. Regi vacant.

De seruo: quem dominus suus faciat liberum: quale ius obtineat factus liber

Si Rex aut alter dñs ministerialē: aut seruum manumittit: al's faciat liberꝝ: ille ius obtinet ꝓuincialium liberorum

De creatione Scabinorum ex ministerialibus Imperij.

Si deficiunt: seu desierint in comitatu Scabini: ita vt nō sint Rex bñ potest ministeriales Imperij manumittere: et liberos facere: ⁊ eos creare in Scabinos ne ius deficiat: al's vt hominibus iustitia exhiberi non negaretur: et vt bānum Regium seruetur ibidē. Ipse autē Rex. tenetur tm̄ de bonis Imperij eisdē conferre: q̄ inde possint esse Scabini: quilibet eoꝝ adminus tres mansos habeat. et licet ei h̄ accipere de comicia: vbi Comiti vacat: q̄ ꝓprium Scabinoꝝ q̄ decesserunt ad Comitē redijt dum vacaret

De ministerialibus: quō heredāt: et quō hereditatem accipiūt. ac de āmittēte ius suū: ⁊ de sequestratione rerū: pro quibus fit. et de occisoribus dominorum: vasallorum: et agnatorum.

m Inisteriales heredāt: et hereditatē ꝓpriumq; accipiunt: sic alij liberi: ꝑm ius terrestre ⁊ ꝓuinciale: excepto q̄ extra dominium seu potestatē dn̄oꝝ suoꝝ nec heredant: nec hereditatem successorie accipiunt. ¶ Qui ius suum in vno loco perdidit corā iudicio: vbiq; ꝑdidit: dummō possit ꝓbari ꝑ iudicē ⁊ scabinos. Nemo āt tenetur hāc ꝓbationē ad aliud iudiciuz ꝓducere seu ferre nisi ille iudex corā cui⁹ iudicio ius fuerit āmissum. Et dz iudex duos nuncios ad p̄mum iudicē: corā q̄ ius ē ammissum transmittere q̄ audiant: si in iudicio sup iure cōuincatur: al's si ei ius suum sit interdictum: et hoc dn̄t nuncij coram suo iudice protestari.

De ꝑdente ius suum

De possessionibus tutandis. Et de eo qui patrem suum occidit

q Ui predia ⁊ bona dat alteri: ⁊ ip̄m facit ꝑ iudicē mitti ī possessionē: et ip̄e nō erat vnq̄ possessor illoꝝ bonoꝝ. licet v̄o possessori talē inductionē ꝓhibere: ⁊ inductum a possessiōe eijcere dummō ius suum defendat in iudicio proxime assignato. ¶ Null⁹ a possessiōe dz eijci: nisi ꝑ q̄relā cuz fuerit cittat⁹ Quoniā si aliq̄s ꝑ sentētiā ī possessionē ponatur: eijci nō poterit de iure: nisi fuerit ex ꝑte iudicis ꝑ veras sentētias ꝯuictus. ¶ Quicq̄d datur viro aut mulieri. h̄ possideāt trib⁹ diebus. illud āt quod ꝑ q̄relam euincunt al's iure acq̄runt: aut in hereditatē ꝑ successionē adipiscuntur. In h̄ nō ē necesse possessorie intrare. ¶ Venditor dz ꝑ ānum ⁊ diē tutari p̄dium quod cōfert in feodum aut resignat. ¶ Qui proprium: aut res mobiles vendit vel donat: ip̄as tutari tenetur dum viuit. Res āt ꝓ q̄ agitur cōtrouersia dz tradi ī man⁹ vēditori q̄ diu ꝓ ea rn̄dē tenetur ad defendēdn̄ vl' ꝑdēduz: cū ille cui res date sunt vel vēdite nō aliud alloq̄ possit: nisi solum donationē aut emptionē ¶ Qui violēter auffert alteri p̄diū an̄ mortē ip̄i⁹: oē ius successionis ꝑdidit qd̄ h̄re debuit in dicto p̄dio post decessum spoliati. ¶ Si interficit vasall⁹ dn̄m suum: vitā ꝑdidit ⁊ honorē ⁊ p̄dium: ⁊ q̄cq̄d ab eo habuit: al's feodum: quo ab eo inuestit⁹ fuerat. ¶ Idē est de dn̄o si occidat vasallum: ⁊ dn̄s suprem⁹ nō poterit vlteri⁹ pueros occisi remittere ad ip̄m dn̄m: vt sibi seruicio astringantur. ¶ Qui

De ammissiōe successionis
Occisor dn̄i

patrē occidit: aut fratrem ꝓpꝛium: aut cognatum: aut alium cuius ꝓpꝛium: aut feodum expectat post mortē: omnē expectationē perdidit: nisi hoc fecerit in necessitate vite ꝓpulsione ⁊ hāc necessitatem cōtra mortuum ꝓbauerit in iure. vel qꝫ insciēter fecerit ⁊ nō sponte

¶ Vbi plures qꝫ vn⁹ ꝓmittunt recōpensationē: debituꝛ: seu aliā solutionē: oēs sunt astricti p iustitiā ad soluēdum: dum nō ē solutū ꝗlibet qꝫtum ad se ꝓtinet: ⁊ nō ꝗlibet integraliꝛ. et qꝫdiu poterit cōstringi ex ꝓte iudicij: et ei⁹ cui fuerat ꝓmissum. Si multi ꝓmittunt vni soluere debitum ⁊ plures recipiunt illud ꝓmissum: qñ soli solui debet actoꝛi ad bñplacitum ei⁹: omnibus ē satisfactum ⁊ solutum. Compromissoꝛes in solidū.

¶ Qui ponit fideiussoꝛes ꝓmittēs qꝫ ipse soluat: aut illi: si poterit ꝓbare se soluisse. fideiussoꝛes sunt a debito liberati. Qui ꝓ alio fideiubet ꝓmittēs soluere pecuniā certā: hoc opoꝛtebit ipm ꝓbare testibus si persoluit: vel alter loco sui. Patricida. Fratricida

De eo qui terram cōmunem vicinoꝛum: arat: aut fodit: aut sepit

q ¶ Si terrā seu viā cōmunē vicinoꝛ arat: aut fodit: aut sepit. si coꝛam Sculteto seu magistro rusticoꝛ ꝗ sup hoc fuerit cōuictus: tres solidos ꝓsoluat. Si coꝛā sculteto rndē recuset ⁊ in causa. trahatur ad iudicē superioꝛē. Judici soluat penam et vicinis emendā in. xxx. solidos. et reddet rē cōmunē: alꝫs ꝛtratam remittit. Eodēmō satisfaciat vicinia vicinie in. xxx. solidis ⁊ dānum exoluit si coꝛā circumsedētibus de eis fiat querela sicut decet. Si ipi ibi respuant rndere: et ꝗrela venerit ad iudicē maioꝛē vt dictuꝫ ē. oportꝫ Sculletum ipoꝛ ꝓ omnib⁹ in sola pena iudici incurrere: ⁊ actoꝛib⁹ in. xxx. solidis satisfacere damno soluto.

De pena euocantis aliquem ex foꝛo ꝓpꝛio.

q ¶ Vicunqꝫ laycus alium laycum trahit ad iudiciuꝫ spirituale in tali causa temporali quā iudex secularis iure posſit iudicare et si in dānum reus incurrat: et coꝛā iudice ꝙ queratur in iure ꝓuinciali: actoꝛ iudici penā ꝓsoluet: et reo emendā. et insup ipsum eripiat ab omni dāno. ¶ Idē soluet ꝓpatriota si parē suuꝫ traxerit ad iudicium: ad ciuitatē: aut villā: aut locuꝫ alium: ex quo sibi coꝛā iudice non fuit iustitia denegata. secus ēm est. cum iustitia coꝛā suo iudice fuerit denegata.

De iudice iustitiā denegāte: ⁊ de reo cōtra quē licite pōt cōqueri vbiuis. Et de pꝛobationibus.

i Udex ãt ius denegat qñ iudicare non vult: et qñ numerum seu tp̃s veri et iusti iudicij nõ tenet Jus etiã denegat re⁹ qñ de ipso fit q̃rela postq̃ fuerit ꝓscript⁹. aut nõ soluit: aut nõ restituit debituz quod soluere aut restituere tenetur. ⁊ nõ p̃t ex ꝑte iudicij ꝑ vadium et pign⁹ ad id cõstringi: tunc licet de eo conqueri vbicunq̃ actor poterit iustitiã invenire. ¶ Cum q̃s per iustitiã debeat ꝓbari. oportet iudicẽ ꝑ gratiã Regis: et Scabinos ꝑ suum sacramẽtum rei euẽtum seu veritatẽ fateri et asserere. ¶ Quando ꝓscriptus in recẽti scelere deprehensus fuerit. statuitur in iudicio: et actor petat positionẽ sup̄ eum. reus vero denegat proscriptionẽ. ꝓscriptio añ dz probari per iudicẽ et Scabinos et debitus in iudicio interesse nec oportet ip̃m actorẽ iurare ꝓscriptionẽ: si ꝑ iudicẽ vt dictum est possit probari. ¶ Cum ãt ꝓscriptus posit⁹ fuerit. oportz actorẽ primum sup̄ ip̃m iurare. q̃ reus sit in causa ꝓscriptionis. ita ip̃m deus adiuuat et oẽs sancti. deinde iurabunt testes: q̃ suum iuramẽtum sit mundum atq̃ iustum. Taliter etĩ dz actor ⁊ ei⁹ testes iurare sup̄ nõ ꝓscriptum. Si in crimine recẽti pacis fracte fuerit captus ⁊ duct⁹ in iudicium ⁊ positus. ¶ Quodcunq̃ ãt testib⁹ producturus ẽ q̃s corã iudicio: vel ꝯ ip̃m si sit pro predio aut possessiõe h̃ dñt testes imp̃mis sacramẽto testari. ⁊ actor ip̃e h̃ eẽ verꝫ postea iurabit.

De proscripto deprehenso.

De eo q̃ res alienas de balneo. vel de alio loco suis reb⁹ sil'es d̃portauerit suas ibi r̃linquẽs

q Ui gladiuz alteri⁹ aut vestes aut pelues: aut rasoria: aut similia d̃ stuba balneali portat: aut saccũ vacuuz: aut plenuz de molendino ducit: aut sellã: aut filtrum: aut frenum: aut calcaria: aut alias res alteri⁹ ꝓ suis accipit suis sil'es: aut lectum de plumis: aut cussinum: aut lintheamẽ: et ad h̃ plura adduntur: al's vbi plura sil'iacuerunt: aut alia bona q̃cunq̃ sint ꝓ suis accipit: sua ibidẽ relinquẽs. si hec retinet nõ oculta: tali opinione q̃ sint sua Et si p̃sumat h̃ iurare. hec p̃nt apud istum sisti: et ipse sup̄ his cõueniri. Furtum ãt ⁊ spolium si sup̄ his imponantur ip̃e se expurget ꝓprio sacramẽto si testari poterit q̃ ista retinuerit manifeste tunc non poterit super his impeti sicut in crimine recenti

Si in campo occisus aut lesus inueniatur.

s J in cãpo inueniatur occisus et ignoratur occisor: q̃ ipsum mortuum sepelit in cãpo aut ĩ villa cum assensu vicinoꝝ nõ delinquit. Si agnatus vl' cognat⁹ aut amicus fuerit alicui

Juris ciuilis Magdemburgensis

occisus. non licet cognato mortuum sepelire q̃uis sibi constet de occisore: nisi pr⁹ q̃rela p̃nte mortuo coꝛã iudicio fuerit inchoata. tẽ em̃ tenebitur p̃nte mortuo causam finire. nec ipsum poterit sepelire absq; iudicis licẽtia. vel cõsensu: nisi causa per iudiciuꝫ terminetur

¶ Si cadat q̃s in cãpis vel vulneretur: aut ita grauiter v̊beretur: q; ad villã nõ valeat peruenire. q̃ ipm̃ suo intulerit hospicio. Et Iesus postea in ei⁹ domicilio moꝛiatur. domesticus remanet absq; damno heredes etiã mortui tenẽtur hospiti expẽsas exoluere. si res q̃ circa mortuum in morte supfuerint ad solutionẽ nõ sufficiãt expẽsarum.

¶ Si viatoꝛes suscipiat q̃s in hospitium: ⁊ vn⁹ aliũ occidat absq; culpa hospitis i ei⁹ domicilio vel extra. vel quãcunq; violẽtiã exercuerit soci⁹ in socium. hospes absq; dãno remanet et vicini. si malefactoꝛẽ nõ valeãt detinere: ⁊ hoc cõfirmauerint sacramẽto si fuerint accusati. Talia ãt dñt in iudicio denunciari

De noua consuetudine absq; communi prouincialium assensu non per iudicem imponenda

1 Vdex nõ põt cum tutoꝛe vel absq; ipo aliquẽ impetere vel alloq̃. pter actoꝛẽ ad duellum. nec alti⁹ q̃ ad rei excusationẽ si ipam reus exhibẽ p̃sumat. et q̃libet reus sm̃ ius suũ. Nec etiã licet iudici aliquod preceptum: aut hospitium: aut exactionem aut seruicium: aut consuetudinẽ nouã in cõfinio statuere: aut incol' imponere absq; prouincialium cõmuni assensu

¶ Hic finiunt iura Magdemburgensia seu prouincialia Saxonie. Incipiunt quidam articuli Juris de Lubek ciuitate Et primo de libertate viri in bonis suis habenda.

v Jr hꝫ libeꝛ arbitrium impignerãdi: vẽdẽdi: dãdi: cuicunq; vult. p̃rietatẽ reꝛ cõq̃sitaꝛ

De q̃uẽtu legittimi placiti

t Ribus vicib⁹ in ãno erit Cõuẽtus legittimi placiti. Oĩs q̃ possessoꝛ ẽ populi caumatis aderit si fuerit infra muros Ciuitatis.

De trib⁹ articlis i Cõuẽtu iudicãdis

i Jn legittimo ãt Cõuentu iudicabitur tm̃ de trib⁹ articlis sc̃z de hereditatib⁹. De cespitalitatuꝫ p̃rietatib⁹: ⁊ de Reipublice necessitatibus.

De bonis hereditarijs.

b Ereditaria bona. idest. Boꝛffschafft eijgen nemo põt impignerare vendere dare: p̃ter heredum voluntatem

De eo qui vult vẽdere sua bona hereditaria

Uicunq; habet bona hereditaria: et ꝓpositum habet ven-
q dendi. ꝑmum dz ea offerre ꝓximis heredibus. adhibit sibi
duobus vel pluribus bonis et probatis hominibus si illi
velint emere: emant sicut alieni offerunt: si non: vendat ꝑm iustitiã
Ciuitatis.

De bonis hereditarijs

Ereditaria bona licet homini litigioso facere ter in anno ĩ le
q gittimo placito tertia vice vel proficiet vel ꝺficiet. si sepi⁹
litigiosa facit. vl sepi⁹ ꝗmoniã faciet. xxxx. solidos ꝓponet

De hereditate per mortem alicuius cõiugum liberis relicta

J vir vel mulier habent liberos: et altereoꝝ premoriatur:
ſ substãtia diuidetur inter supstitẽ: ⁊ liberos. Et si ꝗs liberoꝝ
moritur: hereditabit alteri liberorum scz vt ꝓportionaliter
diuidant: siue sint iuuenes siue senes. Et si singuli ꝺcesserint. here-
ditas spectat ad proximos heredes

De successione relicte absq; prole ĩ bona mariti.

J mulieri moritur vir suus ⁊ liberos pariter nõ habuerunt
ſ ipsa excipiat vniuersas facultates: cum ꝗbus ad cõsortium
viri ꝺclinauit. Diuidet autem cum proximis heredib⁹ viri
quicq̃d facultatum superfuerit

De viro cui mortua est vxor absq; prole.

J viro moritur mulier: et liberos pariter nõ habuerint: vir
ſ refundet heredibus proximis mulieris dimidiam partẽ sub
stantie: quã acceperat cum muliere.

De hereditate accipienda

y Si pater et mater viuentes sunt propinquiores hereditati
sunt quã semifrater vel semisoror

De filio concubine

Uicunq; de concubina natus ẽ hereditatem nullã percipiet
q herzvete et rade singulariter nullaten⁹ ei exhibẽtur. Sed si
quis proximus heres est: et hereditatem accipit et percipiet
simul herzvete et rade.

De viro cui moritur mulier relicta prole.

J viro mulier sua moritur. et viro incumbit ptiri cũ pueris
ſ suis. ipse preanticipabit. arma sua formatas. vestes suas. re

Juris ciuilis Maijdemburgensis

liqua parcietur cum liberis

De hereditate mulieris absq; liberorũ consensu non danda.

v Ir nõ potest impignerare. vendere vel dare vxoris sue immobilia. cum quibus ipsa sibi adhesit preter ei⁹ voluntatẽ et liberoꝝ: si liberos habuerint. ¶ Cum mascul⁹ ⁊ femina cõtraxerint matrimonium: ⁊ tam iste q̃ illa prius legittimã ꝓlem habuerunt: nec iste: nec illa bona sua dare poterit sine liberoruz cõuenientia.

De muliere existente in ciuitate. ⁊ ducente virum extra ciuitatem

q Uecunq; matrona seu vidua existẽs in ciuitate militi vl' alicui viro qui velit miles fieri nupserit: non pl⁹ q̃ formatas vestes suas de omni substãtia retinebit. Reliquã vero totã substantiã heredes possidebunt. ¶ Et si aliqua v̄go vel domicella sine consensu vel cõsilio cognatorum: vel amicoꝝ suoꝝ cum aliq̃ viro contraxerit. nihil penitus de bonis vniuersis obtinebit.

Heyton fol 83

De v̄gie absq; voluntate proximoꝝ nubẽte.

De matrimonio

q Uecunq; matrona fort manẽs extra ciuitatẽ nupserit alicui viro intra ciuitatẽ. ⁊ ipse p̄moritur. et eo mortuo. ip̄a forsan extra ciuitatẽ mãsura declinare voluerit. nõ plus de facultatibus q̃ introduxit: cum ad consortium viri declinauit educere dz hereditas ãt ⁊ facultates alie iustis heredibus remanebunt.

¶ Si ãt Ciuis aliq̃s huic decreto ausu temerario cõtraire presumpserit: amplius ⁊ magis vxori sue dando. centum marcas argenti ciuitati cõponet.

De facultatibus viri qui moritur sine herede ad Regiam Maiestatem deuoluendis.

s I vir decedit sine herede facultates ei⁹ reponantur anno et die in ea qua decessit domo apud hospitẽ: in cui⁹ domo vl' habitaculo decessit dummõ hospes tantã habeat substãtiam ⁊ hereditatẽ: q̃ possit pro facultatib⁹ ⁊ reliquijs mortui fideiubẽ.

¶ Si medio tempore nemo cõpareat: q̃ eas iuste asserat esse suas. Regie cedent potestati

Si q̃s egredit̃ de terra. ⁊ relinquat possessiões.

c Um aliq̃s egreditur de terra: ⁊ relinquit post se possessiões suas quod notum est eas expeditas esse: nemo potest eas de

iure in pign⁹ accipe, sicut sibi expediat. Si vir ille reuertitur: et eius possessio vēdita ē: ⁊ existēs in ciuitate āno et die: possessionē ipsam nō facit litigiosam: si hoc emptor ꝓbare potuerit emptor obtinebit

De impotētia mulieris impignerādi: vēdendi et dandi bona sua

n Ulla mlr p̄t bona sua impignerare: vendē vel dare sine ꝓcuratore, nec aliq̄ mlr pōt carius fideiubē, q̄z ꝓ duob⁹ nummis et dimidio sine mundiburdio. Quicq̄d āt cum mundiburdio ꝓmittit tenetur soluē: si de h̄ ꝯuinci poterit. Quicq̄d āt vir ꝓmitttit sine muliere corā Cōsulibus: ipse sine cōtradictione tenetur soluere.

De diuisione mulieris cum pueris suis.

c Um vir et mlr. hz pueros: et ad matrimonium transtulerit illos si vir migrauerit: mulier subsistet cum facultatib⁹ viri q̄s nemo pōt impignerare, vēdere, vl' dare, sine heredum cōsensu: qn̄ necessitatibus vite sue impēdat. ¶ Si vult nubere vel claustrum introire parciatur cum pueris suis ꝑm q̄ iuris est

De mundiburdio: al's tutore.

q Uicunq̄z pater viuēs pueris suis mundiburdiuz instituerit illum mundiburdium nemo refutare: vl' ei ꝯdicere valebit.

De mundiburdio aduene vel alieni.

n Ullus hospes: vl' alien⁹ de aliena terra p̄t eē mundiburdi⁹ puerorꝝ alicui⁹ Ciuis vel Burgēsis. Sz q̄cunq̄z dz eē mundiburdius: de latere gladij debet processisse

Quid homo possit Ecclesijs legare vl' resignare

c Um quispiā obit et cōfert pecuniā suā Ecclesijs aut amicis suis. h̄ ipm qd ꝯfert erogabitur de hereditate sua, quod sup est diuidetur ꝑm legē Ciuitatis. Nemini siquidē licet immobilia cōferre Ecclesijs: q̄n ea p̄us vendat pro argento: ⁊ illd ꝯferat Ecclesijs.

De iure priuato Ciuium de Lubek tpe expeditionis bellice

n Ullus Ciuis de Lubek tenetur de iure ire ad expeditionem bellicā ꝑ ad munitionē suā stabit: et ciuitatē defensabit

Qui violat statuta cinitatis

q Ui infregerit quod ciuitas decreuerit. Cōsules iudicabunt. de eo quod inde ꝓueniat Judex tertiā partē recipiet: ciuitas duas

De statutis ciuitatis

Juris ciuilis Maijdemburgensis

s Ji q̄s in q̄nq̄ marcis offenderit et ī plaustrata vini. Cōsules iudicabunt: et liberꝝ arbitrium hn̄t de omnib⁹ his q̄ decreta sunt accipienda quātum volunt. de eo āt qd̄ accipiunt tertia pars iudici: ⁊ due partes cedāt ciuitati. vinum vero ad ciuitatē p̄ncipaliter spectat

De baculatione

q Ui alium debaculauerit: vel ad baculādum aliquē baculos apportauerit: si h̄ bonis hominib⁹ cōstiterit: et probari poterit. pena cōpositionis decē marcaꝝ: et plaustrata vini erit Judex tertiā partē. ciuitas āt p̄ncipal̄r vinum ⁊ duas ꝑtes accipiet

De contentione duorum

s Ji inter duos in vicco: vel in potu rixa vel disceptatio oritur et fustes et baculos cōprehēderint ad alternā et mutuā lesionem nō h̄ vorsacz reputabitur. vorsacz em̄ ꝓbari nō p̄t. nisi baculi vel arma vbi visa fuerint apportētur

De eo q̄ corā iudice redarguerit sentētiā cōsulū.

s Ji quispiā corā iudice sentētiā redarguerit: quā Cōsules emiserunt. si p̄ualere nō poterit iudici q̄ttuor solidos. ⁊ cuilibet Cōsulum dimidiā librā cōponet. Et si extra ciuitatē appellauerit. et in causa p̄ualere nō poterit oēs expēsas q̄ ratiōe illius facte sunt soluet et iudici quattuor solidos et cuilibet cōsulum sexaginta solidos cōponet. Si vero se correxerit. et iter arripere noluerit. poterit tunc vt p̄dictum ē in gr̄a cōponere. ꝫ ab expēsis liber erit. Sed quicq̄d Cōsules de cōpositiōe illa acceptauerint. tertiā partē iudici ciuitati duas assignēt Jdip̄m āt quod percipiēt ad vsus ciuitati cōuertent. Q̄ si Consulib⁹ q̄ in sua sentētia ꝓsperati. nulla de iure incumbet cōpositio. aut emēdatio eo ꝙ sentētiā tulerint saluo suo iureiurando.

De monetis ⁊ monetarijs ⁊ denarijs.

c Um famuli Monetarij nummos preparāt nummi. non p̄nt culpari: si nimis leues nummi: vl̄ nimis graues sint. q̄n sint cuprei. Sz post q̄ꝫ monetario sunt exhibiti. culpari possunt vbicunq̄ꝫ sub eo fuerint reperti. vel sub campsorib⁹. Decretum est ꝙ triginta octo solidi faciēt et obtinebunt in pondere vnā marcam examinatā. Et si monetari⁹ necessarios habuerit ad supplementum dabuntur ei sex denarij ꝑ quos si marca plena ē manum obtinebit. Consulum vero interest totiēs examinare monetam. vel nummos q̄tiens volunt.

De argento non datiuo

s Ꝫ q̄sq̄ argētum nō datiuum ꝓduxerit. ⁊ monetari⁹ illud eē falsum ꝓnunciauerit. et ille videlicet ꝓducēs ī venalitatib⁹ suis. illud se accepisse asseruerit et hoc sola manu ꝓbauerit. ipē potius q̄ monetarius proficiet dum mō signum quod vulgo. mal d̄r in manu sua reptum nō fuerit Si āt in eo repertum fuerit manuali sentētie subiacebit

De conducente domūque postea exuritur

s Ꝫ q̄s domum alteri⁹ conduxerit ⁊ intrauerit. ⁊ postea dom⁹ exuritur. cōductor pacti tenetur ad dimidium ānum. Si v̄o nō intrauerit non tenetur.

De impingente alicui furtum vel rapinam

s Ꝫ q̄spiā furti vel rapine notā alteri impinxerit. et sb̄ eo nihil deprehenderit notat⁹ de infamia sola manu ī reliquijs se expurgabit. Et expurgat⁹ si vult in actorē redarguē. eo ꝙ fl̄e notat⁹ sit ab eo. primus actor. lx. solidos cōponet quoꝝ tertia pars iudici. tertia ciuitati. ⁊ tertia pars cedet actori

Si quis aliū furē appellauerit ⁊ male arguerit.

s Ꝫ q̄s alium furē apppellādo vl̄ latronē: falsarium vl̄ ꝑiurꝝ vel mortificatorē increpauerit. aut etiā ad cāpum eum extra ciuitatē in crimine ei⁹ cittauetit. et ꝙ ita sit b̄ ꝓbare neq̄erit. lx. solidos ꝯponet. q̄ꝝ tertiā partē iudici. tertiā ciuitati. ⁊ tertiā ꝑtē dabit actori.

De fure qui cōprehenditur

s Ꝫ q̄s ꝑ furtum deꝑhēsus fuerit ⁊ furti taxatio vnuꝫ fertonē excesserit. pena suspēdij. fur obnoxi⁹ erit. Si autem furti estimatio minor fuerit. sicut vulgi dici solet. fur tōdebitur. Si talis fuerit ꝙ ꝑ facultates se exemerit. tertia pars iudici. tertia ciuitati. et tertia pars cedet actori.

De muliere que cum furto cōprehenditur

m Ulier q̄ cum furto suspēdium meruerit viua tumulabitur

De cōpositione iuramenti.

s Ꝫ q̄sq̄ de altero q̄rimoniā mouerit. de q̄cunq̄ causa. ⁊ alter negauerit. ⁊ sup̄ h̄ corā iudice iuramētum p̄stare voluerit. si se corrigēs reddere. q̄ iurare maluetit. quattuor solidos cōponet. si iudex dissimulare noluerit

De damnificatione alicuius

s Ꝫ q̄s alteri. ꝙ ip̄m dānificauerit sic culpam imposuerit. necesse ē ip̄m taxationē dāni exp̄mere. b̄ pulsat⁹ pulsanti q̄rele

p̄ emendationē satisfaciet aut sola manu se excipiet iuramento

De furto lignorum

Si furtum lignis ad cremādum sectis alicui impingitur. et
v duo illi inter quos tales cause v̄santur ambo ad radicē vel
truncum arboris. de qua secta fuerāt ligna appellādo se tra
xerint. q̄cunq; eoꝝ p̄ualuerit ligna d̄ducet ⁊ deficiēs. lx. so. ꝯponet

Si quid homo coram iudice fatetur

Uicq̄d hō corā iudice recognoscit. de h̄ meli⁹ ꝯuinci p̄t q̄ꝫ se
q expurgare possit

De aliq̄ i adulterio dep̄hēso.

Si vir cuꝫ legittima alicui⁹ deprehēditur ius ē. vt ip̄e ab ea
v sursum ⁊ deorsum trahatur

De falso modio

I q̄s habeat falsum modium. ⁊ dep̄hēsus fuerit. lx. solidos
s cōponet ciuitati. ⁊ fundus modij extrudetur. ⁊ modi⁹ ī foro
suspendetur. Silr̄ de vlna. ⁊ de pondere. Null⁹ āt modius.
nec aliq̄s funicul⁹ vel vlna culpari p̄t. q̄n deprehēdatur in mensura
Si q̄s v̄o duo habꝫ de istis maius cum q̄ recipit. ⁊ min⁹ cum q̄ ero-
gat v̄m furē iudicabitur.

De molendini modio

a Pud molēdinum septē mēsure ⁊ dimidia. q̄ vulgo d̄r macze
faciēt vnum modium

De falsa mensura vini pincerne.

Ui cum falsa mensura vini deprehēsus fuerit. lx. solidos cō-
q ponet. Si āt iustā mēsurā habuerit ⁊ vinitoreā nō plene p̄-
parauerit. medium talentum cōponet

De falsa cereuisie mēsura

Ui falsam hꝫ Cereuisie mēsurā talētum ꝯponet. Qui falsos
q stateres hꝫ. lx. solidos cōponet. si cōprehēditur in eo. Si q̄s
cum falso pōdere ꝯprehēditur. lx. solidos cōponet

De testimonio producendo

I vir ꝓduxerit testē suum ad reliq̄as corā iudice. ꝓ pecunia
s acq̄rēda. ⁊ testis refutat⁹ fuerit. qꝛ hō notat⁹ ē. Poterit. et
licet ei alios q̄s etiā pri⁹ nominauerat ꝓducere. Et si ꝓduxe-
rit inculpatos hoīes ad reliq̄as. diu septa domicilij ī ciuitate hn̄tes
Ita q̄ man⁹ sup reliq̄as ponāt ⁊ illi reprobati fuerint. cōuict⁹ ē et
lx. so. ꝯponet. ⁊ q̄uis testium tm̄.

De occupatione rerū

I q̄spiā facultates alteri⁹ occupare debuerit ⁊ p̄conis copia
s pellere non poterit. si duos viros sibi adhibeat. occupatio

stabit. vsq; dum preconē adducere poterit. et q̄sq; rē aliquā occupare potuerit ad domum. vl' ad curiā. vbi res hn̄tur ⁊ occupabit. et occupatio stabit.

De ꝓmissione facta corā Cōsulib⁹

v Bi ꝓmissio aliq̄ corā cōsulibus. vl' corā illis q̄ ad parrochiā deputati sunt. facta fuerit eadē ꝓmissio. rata stabit et illi Cōsules. corā q̄bus ꝓmissio facta fuit. et alij Cōsules supra domum ascēderint asserētes illā verā. ⁊ taliter esse factā. tam ꝑ illos q̄ tunc tp̄is audierunt hoc. q̄ illos q̄ prius audierunt promissio rata manebit nulla percipiente innocentia.

De aliquo vulnerato ab acuto instrumento

c Um aliquē ab aliquo vulnerari cōtigerit instrumēto acutā aciē habēte. vulnerat⁹ adhibito sibi duoꝝ bonoꝝ virorum testimonio. septa sui domicilij in ciuitate habētium. q̄ ob clamorē sue lesionis aduenerint agēdo in illum p̄ualebit. q̄ ille euadat

De homicidio et duello

n Emo pōt alium ꝓpter homicidium infra ciuitatis marchiam siue. vichbilde ꝑpetratum cittare. vel ad duellum ꝓducere. nisi in eodē loco vbi factum fuit homicidium. et clamor lesi audit⁹ ē. Notat⁹ ⁊ pulsatus sup̄ homicidio a duob⁹ viris probis. septa sui domicilij in ciuitate habētibus. ibidē visus fuerit ⁊ nominatus. Et quot hz vulnera. tot p̄nt homines ad duelluz trahi dum mō p̄nt cōuinci. sicut dictum est

De occisione Ciuis

s I forsan Burgēsium. aliq̄s extra terminos ciuitatis fuerit occisus. ⁊ corp⁹ occisi fuerit infra septa ciuitatī deportatum ⁊ ali⁹ Burgēsis de peremptu illi⁹ notat⁹ fuerit ⁊ pulsatus ⁊ si notatus hoc ꝓbare voluerit. q̄ tunc tp̄is q̄n cōmittebatur homicidium intra ciuitatē subsisterit. magis gaudebit sua inculpatis hominib⁹ defensiōe. q̄ actor in eum vel aduersari⁹ impetitione. habebit āt ad expurgādum viros vndecim ꝓbatos. seip̄o duodecimo existente.

De hoc quod hō cōfitetur corā iudicio

q Uicq̄d hō ꝯfitetur in gehegente dagende. De hoc melius cōuinci p̄t. q̄ se expurgare.

De mundiburdio

c Um defunct⁹ presto ē ī mundiburdio. defuncti nulla penit⁹ incumbit cōpositio. Post q̄ illi ī quē defuncti mundiburdi⁹ actionē habuerit adiudicata est absolutio

De mala tractatione

s I preco Burgēsium obseq̄o indebite tractatus fuerit duplo

maior cōpositio ipm indebite tractanti incumbit q̄ alij

De tali qui legittimā vxorē duxerit et alterā legittimam al's habuerit

s I virorꝫ q̄spiā legittimā vxorē duxerit: et alterā legittimā al's habuerit ⁊ ipam reliq̄rit. si de h̄ cōuict⁹ fuerit posteriori abrenunciabit ⁊ ipa sui ipsi⁹ sub̄az. cum q̄ ad cōsorcium vir declinauit excipiet. Et p̄terea dimidiā sub̄e partē viri pcipiet. Vir āt ob neq̄ciā facti sui. decē marcas atgēti iudici et ciuitati cōponet.

De mala tractatione alicuius Ciuis.

s I Ciuium aliq̄s extra ciuitatē indebite tractat⁹ fuerit. et reuersus de cōciue suo. ꝙ cā isti⁹ factuz sit. q̄rimoniā mouerit ille aut ꝯpōni sb̄iacebit. aut ꝙ cā ipsi⁹ factum nō sit. iuramētum p̄stabit.

De iniusta sententia

s I hō inuenit iniustā sentētiā añ iudicium. ꝓpter h̄ dz ꝯponē Si āt iurare voluerit. ꝙ tunc tp̄is melius nescierit a iudice euadet ⁊ ille sup̄ quē sentētiā inuenit. sine dāno erit. id est nō dānificabitur inde

De occupatione alterius aree

s I q̄spiā alij p̄suadēs. vl' p̄ edificia tellurē suā occupauerit. ⁊ sup̄ h̄ corā iudicio pulsat⁹ fuerit. si nō expedit ei spacium telluris occupatum. lx. so. ꝯponet

De īclinata domo

s I dom⁹ inclinata sup̄ aliquē fuerit. vel fastigia stillauerint. si sup̄ h̄ pulsat⁹ fuerit q̄ttuor solidos cōponet.

De duobus vnam domum habentibus

s I duo hoīes vni⁹ dom⁹ sunt possessores. ⁊ forte ꝯmorari noluerint. vl' neq̄uerint. nō ē necesse. vt vl' domum vēdant vel edissipēt. s̄ alter ī domo maneat āno. vel duob⁹. s̄m ꝙ elegerint ⁊ alter tādiu

De duobus edificijs ī vno pariete.

s I ita ē ꝙ duob⁹ sunt edificia duo. in vno pariete cōtigue cōstructa: ⁊ alter illoꝝ domum suā destruēdi ꝓpositum hz vel reedificādi. paries cui vtrunqꝫ edificiū incumbit integer manebit. ⁊ q̄ pri⁹ edificat. edificia sua q̄nto ꝓpinqui⁹ poterit ponet. Si v̄o postmodū alter edificare voluerit. q̄nto ꝓpinqui⁹ poterit ponet sic̄ prior. Paries āt ātiqu⁹. tc̄ destruetur. ⁊ equal'r diuidētur ligna ⁊ loc⁹ ī q̄ p̄iter edificia habebāt. manebit expedit⁹. ⁊ nō occupatus.

De edificatione domus

s I q̄s sua edificia vult destruere. ⁊ iteꝝ reedificare mēsurā et

zonā ad distinguēdos terminos suos a cōsulib⁹ accipiet. ⁊ si h̄ non fecerit. ⁊ sup h̄ culpat⁹ fuerit. tres marcas ciuitati cōponet.

De domo cadente

q Uicunq; ī sua ꝓprietate edificauerit. ⁊ p euētum malum. vl̄ p casum nullo ꝓcurāte alicui de eodē edificio. lesio ɔtigerit. ille cui⁹ edificia sunt leso nihil penit⁹ proinde respondebit.

De iumento vel pecore quod ledit hominem.

s I q̄s domum alteri⁹ q̄cunq; de cā intrauerit. ⁊ ibi a iumēto. vel pecore q̄cunq; mō lesus fuerit: dn̄s domus nihil leso de iure rn̄dē tenetur. Si v̄o iumētum alicui⁹ quācunq; plateā ascenderit. ⁊ alicui lesionem extra domum impinxerit. si dominus iumentum illud refutauerit ⁊ retruserit de lesione illa penitus nihil respondebit.

De his qui nocte currunt in ciuitate illicite

s I q̄s nocte p vicos ciuitatis indebite incesserit. ⁊ ab aliq̄ detent⁹ fuerit. ⁊ pecuniā indebite detētori exhibuerit et iudici pn̄tatus nō fuerit. ⁊ h̄ ꝓbari poterit culpe qd̄ vorsacz d̄r detentor reus erit. ⁊ decē marcas argēti. ⁊ canatam vini cōponet

De occupatione rerum

s I q̄spiā facultates alicui⁹ ꝓpter d̄biti obligationē occupare itēderit. nō min⁹ q̄ꝫ p̄m⁹. scd̄s vl̄ terti⁹ obligatōe gaudebit

De testificatione

q Ui rē aliquā ꝓbare vl̄ testificari debuerit. septa sui domicilij intra munitionē ciuitatis

De pace dei

p Ax āt q̄ vulgo gotesfride d̄r. liuor ⁊ effusio cruoris quēlibz idoneum probati non prohibentur

De eo qui alteri in proprietatem donatur

s I q̄s alteri in ꝓprietatē donatur. ꝓpter debiti obligationem donatus quēadmodum vn⁹ de familia procurabitur. Et si p fugā effugē molit⁹ fuerit. aut vinculis mācipetur. Lex ciuitatis nō impediet. s̄ dimissus ⁊ aliq̄ mō dep̄hēsus cum facultatib⁹ incesserit. ⁊ super h̄ corā iudice pulsat⁹ fuerit cum eisdē facultatib⁹ sine contraditione domini sui se liberabit

De tutore dato

d Ecedens aliq̄s proximis vel liberis suis tutore vel procuratore legittimo nō ordinato vel relicto procurationem nemo

sine Consulum cōuenientia quoꝝ interest assumere valebit

De venditione

q Ui cuiq̄ q̄cunq̄ mercantiā vendēdi p̄tēderit ꝑ ꝓcurationē certificationis satisfaciet. vel in eius bn̄placito permanebit. Si autē conductiuus seruus res hominis vēdiderit. et dn̄s venditionē rei. non approbauerit. seruus iuramentum prestabit. ꝙ emptorē certificare non valuerit. ⁊ sic seruus euadet

De denario sancti spiritus

s I q̄s denarium sancti spiritus sup̄ contractu vel marcantia quacunq̄ excellēte vel mediocri erogauerit. idem ē ac si mercipotum exhibuerit.

Qui pontem suum non emendauerit

s I q̄s pontē diruptum vl' dilapsum domui siue terminum in emendatum reliquerit. ⁊ inde iumētum vel animal cōciuis. dānum vel lesionē perceperit. vel tibiā fregerit illud iumentum. vel animal conciui suo ꝑsoluet. Sed nō alienigene vel hospiti

De equo apreciato

s I q̄s equum alterius ꝯduxerit. ⁊ equus quacunq̄ de causa Peioratus fuerit conducēs non emendabit. vel satisfaciet. quin equus forsan furtim sublatus fuerit. vel fracturā tibie in ponte incurrerit

De compositione cuiuslibet cause

n Ulla causa deplanari poterit. q̄n iudicio ciuitate. ⁊ actori eq̄ pollenter cōplaceat.

De gladio concesso.

q Ui alij gladium prestiterit. ⁊ gladius restitutus non fuerit gladius maioris vel minoris taxationis non erit nisi ad sex solidos.

De violentia

s I quis rerum facultatum vel suarum abalienationē vel dānationem sustinuerit iudici maxime conquerēdo bonisq̄ hominibus. vbi violentiam passus est. intimabit. veniēs autē depredatus in eadem. qua. moratur ciuitatem corā iudice sup̄ casu suo clamorem publice suscitabit. et si reus infra triduum. non comparuerit. reus proscribetur Et vbicunq̄ locoꝝ. reum postmodum cōprehenderit. si suam proscriptionem. cum sex nō culpatis hominibus probare potuerit. reus capitali sententie subiacebit.

De fideiussione pro immobilibus.

s Ꝑ q̃s ꝓ immobilib⁹ se ꝓ fideiussore obligauerit. tã diu fideiussioni inherebit. donec ãno ⁊ die res immobiles sine lite ꝑmaneant. finito anno ⁊ die emptor sola manu obtinebit.

Qui verandum se ꝓducere promisit

s Ꝑ q̃s verãdum se ꝓductuꝝ ꝓmiserit. oportz vt nomẽ ei⁹ exprimat. Si moratur verãd⁹ intra terre terminos. producet eum infra q̃ttuordecim dies Si extra terre terminos ꝓducet eum infra sex hebdomadas.

Qui aliũ ꝓscribi fecerit.

c Onq̃ritur q̃s ꝺ alio. ꝙ ip̃e eum ꝓscribi fecerit. dz aduocato nomẽ ei⁹ ⁊ locum vbi ꝓscript⁹ ẽ exprimẽ ⁊ nõ alios ad rẽ nõ ꝑtinentes.

De mala tractatione

q Uicunqꝫ aliũ de Cõsilio facto vel v̇bo male tractauerit leso lx. solidos. ciuitati ⁊ iudicio tres marcas argenti. ⁊ cuilibet cõsulum decem solidos cõponet

De eo qui pacẽ fori violauerit et fregerit

q Uicunqꝫ aliquẽ ĩ foro leserit. cõponet ꝟm quod deliq̃t. insuꝑ cõsulib⁹. tres marcas argenti cõponet. Quic q̃d ãt cõsules inde ꝑceperint. due ꝑtes ciuitati. ⁊ tertiã iudici exhibebunt.

De eo qui seipsum interficit.

s Ꝑ q̃s suijpsius homicida fuerit. quod de⁹ aufferat. vel ꝑ sententiã decollat⁹. aut suspẽsus fuerit. heredes ipsius omnem suã hereditatẽ integraliter possidebunt

De modo eligendi Consules quales esse debẽt.

o Mnes illi q̃ in Consulatum dñt ⁊ cõsueti sunt eligi: dñt esse nati de thoro legittimo. Ita etiã ꝙ nõ essent ĩ ipsoꝝ honore infames ⁊ deprauati: sapiẽtes: nõ bibuli: nõ bilingues. sed secreta celãtes ⁊ cõstãtes: a luxuria ⁊ ab omni immundicia se precauere sciẽtes: ab vsura ⁊ ab omni emtione ⁊ vẽditiõe iniusta exꝑtes ⁊ immunes. vt etiã nõ sint litigiosi: ꝟ cõcordes: q̃a cõcordia parueres crescunt discordia v̇o magne dilabuntur. Iccirco etiã pñt viri boni ex mgr̃is artificum in Cõsulatum eligi duntaxat duo ex alio et alio artificio Ideo em̃ duo nõ dñt esse ex vno artificio: ne illi duo de eodẽ artificio: suum artificiñ firmãtes ⁊ augmẽtantes alia artificia anihilando minorarent.

De iuramentis per vnumquẽqꝫ Consulẽ post electionem prestandis

Iuris ciuilis Maÿdemburgensis

c Um ãt Consulum electio facta fuerit: dñt in ꝑtorio vl' in Ecclesia ab eis iuramẽta recipi cittatis ad h̃ diuitib⁹ ⁊ pauꝑib⁹ sb̃ hac forma. Nos Consules iuram⁹ nr̃o Serenissimo dño Regi fidelitatẽ: ⁊ ciuitatis iura: honestatem: ⁊ vtilitatẽ: ac totius Regni: custodire. Et ꝓuidere volum⁹ iuxta posse nr̃m cum exquisitissimo cõsilio: et reipublice cõmodum ita ꝑq̃rere augere ⁊ mltiplicare volum⁹ tãq̃ nr̃m ꝓprium: ⁊ nõ debem⁹ dissensiones ĩ ciuitate admittere. Ita pauꝑibus sicut diuitibus eq̃ omnibus iustitiã ministrare debem⁹. Nec volum⁹ cessare a ꝑdictis cã amoris: vl' fauoris nec alicui⁹ nocumẽti: nec alteri⁹ rei. Sic nos de⁹ adiuuet ⁊ oẽs sc̃ti

Forma iuramẽti Consulum.

De iuramentis antiquorum Consulum

i Ne odẽ loco Consules antiq̃ ⁊ q̃cunq̃ ad ip̃os ꝑtinet nouis Consulib⁹ iuramẽtum dñt ꝑstare: ꝙ dñt eis in omnib⁹ obedire. ⁊ iuuare oẽz iustitiã: ⁊ ad vtilitatẽ ciuitatꝭ die ac nocte Sic nos deus adiuuet ⁊ sancti eius.

Iuramentum Scabinorum

n Os iuram⁹ deo qꝛ in iudicio ad quod locati sum⁹ Iudici ciuitatis ⁊ hominib⁹ rectum ortilegiuz inuenire volum⁹. iuxta summã intelligẽtiã nr̃am. ⁊ sedẽ scabinat⁹ ꝑm ius Maÿdẽburgeñ. Laudum. ⁊ Statuta ciuitatis ꝓuidere ⁊ tenere. volumus q̃nto iusti⁹ ⁊ recti⁹ possumus: ⁊ habuerim⁹ seq̃lam. ⁊ h̃ ob nullam cãm sec⁹ facere volum⁹. Ita nos deus adiuuet ⁊ omnes sancti

De iuramento artificum ⁊ totius cõmunitatis

d Emum nouis Consulib⁹ artifices toti⁹ ciuitatis: ⁊ cõmunitas: ⁊ q̃libet eoꝝ seorsum: iuramẽtum prestare dz eiusmõi. Nos iuram⁹ obedire vob̃ die ac nocte: qñ nos monueritꝭ. ⁊ volum⁹ vos iuuare ꝯ oẽs q̃ se vob̃ opposuerit: ĩ vtilitatẽ ⁊ augmẽtum ciuitatꝭ. Sic nos. ⁊c̃

De iuramẽto ꝑuoꝝ ciuitatis

p Ostea Cõsules dñt instituere seruos ciuitatꝭ. et q̃libet eoꝝ dz iurare. Ego iuro fidelis eẽ ⁊ obediẽs ĩ omnib⁹ negotijs vbicũq̃ ciuitati: vl' Cõsulib⁹ necesse fuerit: tãdiu q̃ possum nec cessare: cã alicui⁹ amorꝭ: odij vel amicicie: vl' donoꝝ. Et dum cognoscã ꝯsilium secretum: publicare nõ debebo. Sic me deus. ⁊c̃

De obseruatione ferie sexte

c Onsules nulla sexta feria: neq̃ aliquo die festo dñt insimul cõuenire: nisi magna necessitas superuenerit: ꝙ h̃ altero die sine dãno ciuitatꝭ disponi nõ posset. Extc̃ licite ꝯuenire ꝑñt.

¶ Incipit Liber ĩ quo cõtinẽtur iura Feudalia.

Uoniam in precedẽtib⁹ duobus libris huius voluminis Ciuile ⁊ Prouinciale ius cõpetenter trãslatum est in latinum. Oportet ĩ hac ꝑte ꝑm ius feudale cõueniẽter ꝓsequi trãsferẽdo, vt iuris vtriusq; ꝓuincialis scz ⁊ feudalis cognita v̓itate ꝑ iudicium rc̃tm iniquoꝝ astutia reueletur v̓asq; sentẽtias ꝑuertentium Scabinoꝝ iniq̃tas detegatur. Ac etiã iustos ⁊ pauꝑes deprimentium suꝑboꝝ audacia cõpescatur. ¶ Uolẽs igitur iurĩ feudalis agnoscẽ v̓itatẽ. cõsideret diligẽter. q̃ scutum bellicum exordium sumit a Rege. ⁊ ĩ septimo terminatur. laÿci tñ scutum sextum. in septimum adduxerẽt exq̃ Ep̃oꝝ facti sunt vasalli quod añ non fuit

De his qui carent iure feudali

Clerici. femine. rustici. ⁊ oẽs iure ꝑuati ⁊ illegittĩe nati. ⁊ qui de stirpe nõ exeunt militari a p̃re aut ab auorhÿ oẽs ius non obtinẽt feudale. Si q̃s dñoꝝ alicui ex istis feudum conferat ab illo ius obtinet quod recipit. Sz dictum feudum ĩ pueros nõ heredat. ⁊ carẽt seq̃la in alio dño qui succedit. Possunt ãt reÿci a testimonio in iure feudali. ⁊ ne sentẽtias inueniãt in eodẽ. ¶ Omnes ãt hoꝝ q̃ clipeo bellico nõ vtuntur dñs a q̃ sunt infeudati eoꝝ testimonium ⁊ sententias obtinebit. nec vti poterit eoꝝ testimonio aut sentẽtia ꝯ quẽlibz. ¶ Si mlr intrauerit possessionẽ de iure. aut de dñi voluntate post mortẽ illi⁹. q̃ ei feudñ ordinauerat ad vite ꝓuisionẽ ĩ eodẽ residebit ad vite terminum ⁊ hz seq̃lam in quẽllbz dñm ĩ quẽ dictum dominiũ deuoluatur. ꝫ post mortẽ ipi⁹ nõ p̃t ipam suis pueris heredare.

De duobus vnũ feudũ repetẽtibus ⁊ de collatione feudi per electionem.

Si duo vnum feudum ꝑiter repetãt petẽtes. vt licẽt eis suuz ius ꝓbare ꝑ testes ⁊ vn⁹ ipoꝝ scuto bellico nõ vtatur alter v̓o in iure feudali sit ꝑfect⁹ testimonium ꝑfecti p̃cedet ⁊ alterius suppmetur. ¶ Qui nat⁹ nõ ẽ ad scutum bellicum. negare nõ p̃t q̃n bona ꝯferat scuto bellico nõ vtẽti nec p̃t aliquẽ suum dñm reꝓbare. q̃n feudum seq̃tur ad ipm. lz dñs scuto bellico careat sic ipe. ¶ Si ꝑfect⁹ ĩ scuto bellico a clerico vl̓ a mlĩere vl̓ etĩ ab illo q̃ scuto caret eodẽ mõ fuerit ĩfeudat⁹ ipe feudũ iã dictñ seq̃ ñ poterit ad dñz alium. excepto si cleric⁹ ꝑ electionẽ vel ali⁹ feudum receperit ab Imperatore. ⁊ ꝑconsequens scutum bellicum taliter electi feudum po-

tuerit cōferre. ⁊ infeudat⁹ feudum seq̄tur ad aliū dñm. ¶ Feudum āt Castrense: ⁊ Ecclesias ⁊ Capellas. ⁊ omnia feuda de q̄bus dñs. Imperatori nullo seruicio ē astrict⁹: pōt cōferre. ⁊ cleric⁹ ⁊ mulier licet scuto careāt bellico. ⁊ h̄ feuduz poterit inuestit⁹ seq̄ ī aliū dñm

De officio et fideliate ꝑ feudalē suo dño ſuādis

q Uilibet infeodat⁹ tenetur dño suo fidē seruare ⁊ facere. ⁊ sacramētum p̄stare. ꝙ ita fidelis sit dño suo. sicut tenetur vasallus esse: donec hoc nō fecerit nullius poterit esse testis in iure feudali Tenetur etiā dñm suum: v̄bis ⁊ factis: vbicunq̄z iuxta ip̄m fuerit honorare ⁊ assurgere ei: ac etiā ip̄m ꝑmittere p̄cedē tāq̄z digniorem

De obseqnio Imperij

d E obseq̄o Imperij ꝙ ꝑ sex hebdomadas añ ꝓcessum sb̄ testimonio duoꝝ feudalium fuerit imperatum. Hoc tenetur feudarius adimplē infra terminos almanie Romano Imperio subiugatos. Omnes āt v̄sus orientē a fluuio Sala ab Imperio infeudati seruire tenētur in terram Sclauā. ⁊ in poloniā. ⁊ ī bohemiā ¶ Sex hebdomadis tenetur feudari⁹ seruire dño suo. in ꝓprijs expensis: añ quas sex septimanas ⁊ totidē post habebit pacē Imperij et q̄etem que dr̄ posita. ita ꝙ null⁹ dñoꝝ suoꝝ ip̄m euocare valeat ad iudicium feudale. nec quisq̄z aliquod iudicium Cesari imperare

Sala germanie fluui⁹ Saxones diuidēs a Thoringis. vt Dominicus de Aretio. in libro de flumib⁹ narrat

Si Rex pergat Romā qui secū ꝓcedere debeāt.

e Lectus Rex a Theutonicis. cum Romani ꝓficiscitur cōsecrari: sex p̄ncipes ꝓcedere tenētur astricti: hij scz q̄ p̄mi sunt in electione ip̄i⁹ Maguntinensis Treuerensis Coloniensis Archiepiscopi Palatin⁹ Renensis dux Saxonie Marchio Brandēburgensis. Ad h̄ ꝙ iusta Regis electio ꝑ ip̄os dño appostolico declaretur. Tenetur etiā q̄libet de bonis Imperij infeudatus cum dño suo. Ad cōsecrationē ꝓcedere memoratā. vel viā redimat cum decimo talēto quod de feudo cōtrahit annuatim. Ista expeditio indici dz per sex hebdomadas. ⁊ annum ⁊ tres dies añ ꝓcessum ⁊ terminatur Theutonicis cesare cōsecrato. ¶ Uasall⁹ etiā tenetur seruire dño suo. in h̄ ꝙ sibi sententias inueniat in iure feudali. añ meridiem ⁊ extra dies festos. et tp̄s feriatuz. Quicq̄d āt ꝯpēsum fuerit ⁊ inceptum ī sentētia añ meridiē. hoc licz post meridiē terminare. et in tempore feriato. s̄ non in die solenni.

Quomodo nō seruiat vasallus domino suo

q Ui concesserit equum domino suo. aut res alias. vel etiam ī seruicio domini res perdiderit. q̄lescunq̄z ⁊ domin⁹ res non

soluerit memoratas vasallus nō tenebitur dño de iure aliquod seruicium exhibere. q̄ ad ius feodale. donec soluta fuerint vniuersa. ¶ Si negauerit iustitiā dñs vasallo. corā suis hominib⁹ cū ab ipo fuerit cōuentus vasall⁹ nō tenebitur dño in obseq̄o feodali: donec iustitiā cōsequatur. ¶ Dominus p̄t duob⁹ solum feodum cōferre vni possessionē. ⁊ alteri expectationē. q̄ dr̄ conuentio. Si moriatur absq̄ herede feodali possessor. ¶ In expectatione nō ē successor si etiā sponte resignet possessionē. et expectatio anullatur. nisi iterꝫ accipiat resignatum. ⁊ in possessione decedat

De eo qui habet feudum in possessione

f Eudum hñs in possessione. cum hominib⁹ dñi sui p̄t testari q̄bus cōstat: q̄ verꝫ sit feudum ip̄ius. Infeudat⁹ de futuro idest post mortē possessoris: dz suā infeudationem etiā cum hominib⁹ dñi sui cōprobare: q̄ p̄ntes aderant ⁊ viderunt ⁊ audierūt ip̄m taliter infeudari. ⁊ hoc q̄a caret possessione

De feudo futuro. et si spernat infeudatus

p Ater heredat in filiuz tāq̄ possessionē: et ideo non ē necesse filio q̄ sibi bona p̄ris denuo assignētur. ¶ Qui caret filio heredat in dñm possessionē feudi. nisi forte dñs alteri contulerit feudum de futuro. et sic infeudat⁹ ip̄m obtineat infra spacium vni⁹ anni. ¶ Si de futuro cōferat dñs feudum vni vbicunq̄ vacauerit. si parꝫ fuerit aut multum. ⁊ postea cōferat alteri feudum nominatim in certo loco etiā de futuro. p̄m⁹ infeudat⁹ nō p̄t postremo p ius aufferre feudum nominatum. ¶ Si moriatur possessor. quia feudum dño nō vacauit. nisi forte cōuentio facta fuerit. q̄a strepitu fugitiuo in lecto languētis possessoris. licz infeudato de futuro suā ꝓbare infeudationē de futuro ꝑm ius talis infeudationis corā dño ꝯ illum qui sibi ius vēdicat in feudo predicto. ¶ Licet dñs vtriq̄ fateatur dictum feudum contulisse. Per confessionē dñi: homo obtinet feudum absq̄ testib⁹ contra dñm ⁊ non ꝯ parem vicinum ¶ Si q̄s dñs feudum cōferat homini. per hoc ab homine nō elōgatur possessio Si postea dñs negauerit se feudum cōtulisse. sed tñ obtinet ius possessorium. ¶ Si duo vnum feudum repetāt. cuius carēt possessiōe. vterq̄ tenetur tp̄s sue infeudatiōis oñdē. ⁊ q̄ prior fuerit tp̄e potior erit iure ⁊ tp̄e ꝓbato feuduz obtinebit. ¶ Quādo dñs ꝯfert feudum vbi p̄mo vacauerit post mortē possessoris. nullā aliā faciēs exceptionē. sic infeudat⁹ obtinebit feuduz p̄mo vacans. vtꝫ sit vacās vl' collatñ. ¶ Oportz vasallū testib⁹ obtinē feudū a

domino collatum. et nō assignatum post collationē qꝛ caret possessione de feodo qđ p̄mo vacauerit se intromittat de futuro īfeodatꝰ licet plus fuerit aut minꝰ. donec sibi suum feodum īpleatur. ¶ Si spernat infeodatꝰ. de futuro feodum quod primo dño vacauerit. et sibi nō attrahat infra ānum ⁊ diē. liber erit dñs ab illo: nisi forte sacramēto ꝓbauerit hāc vacationē penitꝰ ignorasse ¶ Qđ in sola cā feodali nō p̄nt testimonium ꝑhibere. añq̄ ipsi ī feodo fuerint stabiliti ⁊ diuisi ¶ Si duo solo feodo iuestiti aliq̄d de ip̄o ꝯtulerit alteri neuter absq̄ alio poterit vasallum in feodo cōdēnare. nec ip̄m feodum ī p̄iudiciū socij dño r̄signare. dū ip̄m teneāt indiuisim. ¶ Licꝫ āt dño vasallis suis ꝑ sentētiā p̄cipere. vt infra sex hebdomadas. taliter de feodo discuciāt. vt ip̄e scire valeat a quo seruiciuꝫ repetē dꝫ quod sibi de feodo tenetur. ꝙ si nō fecerint ī penā incidēt erga dñm et abiudicabitur eis feodū: ꝫ dñs cām iure feodali ꝯ hmōi ꝓseq̄tur

De ostensione feodi et qui possit aduocare

Qui ē hō dñi p̄t aduocare. et sentētias inuenire. ī iure feodali licꝫ feoduꝫ a dño nō habeat. ¶ Reprobare āt sententiā feodator p̄t nisi ponat fideiussores ab ip̄o dño feodatos. ꝙ cām iure debito ꝓsequātur. aut sentētiā. sicut iūs exigit mittat ꝓcedere irreprobatā. ¶ Qui trinas sn̄ias reprobauit. et data fuerit ꝯ eum sentētia. ꝙ ipsas non talr̄ reprobauerit. ꝙ sua sibi reprobatio prodesse possit in iure. a modo nullā poterit reprobare. nisi prius satisfaciat sup̄ indebite reprobati. ¶ Quidā dicunt ꝙ nō lꝫ quēquā infeodare de futuro absq̄ petitione possessoris. ꝙ nō est ita. Quia sic feodatꝰ ꝓbare tenetur infeodationē. et nō petionē. ¶ Si in talēto vel duobꝰ fuerit. q̄s a dño infeodatus. nisi primo vacauerit ip̄e ius nō obtinet feodale in collato. ꝫ ille pocior erit in iure q̄ fuerit infeodatꝰ. et sibi feodum specialr̄ infeodatuꝫ. ¶ Quādo dñs oñdē facit vasallo feodum. quod sibi cōtulit. vasallus cōtinuo fit possessor in bonis. q̄ dñi fuerāt añ collationē. ¶ Quādo dñs ꝓrogat ostēsionē feodi iā collati. vasallus sibi vēdicet tale feodum vbicunq̄ dño vacauerit absq̄ oñsione. ¶ Si ī villa dñs vasallo feodum oñderit. cū vacauerit. nō licet vasallo feodum. alꝫ attrahere absq̄ oñsione. ꝙ si attractum tenuerit ꝑ annum et diē absq̄ dñi recta cōtradictione. a modo nō poterit dñs. ipsi iā dictum feodum immutare. Feodum quod nō habet vasallus in possessione. nec sibi a domino est ostensum hoc nō potest sequi ad alium dominum. nec suo filio heredare. violenter feodo spoliatus. si causam iure debito prosequatur. ipse

hoc feodum heredat in filiuz. licz careat possessione. ⁊ ipm seqtur ī alium dñm si suā q̄relā valeat testibus cōprobare

De feodo vasallo collato.

v Illam integrā: si dñs ꝯferat vasallo: siue vineā aut decimā aut iudicium: vl' tale quid. vel quicq̄d sibi vacat in vno loco vasallus illud feodum sequitur in alium dñm. et heredat in filium. si etiā a dño nō fuerit ostēsum. In molēdinis: et monetis: et theloneis: ⁊ in vineis: et in decimis: et in talibus reb⁹: si quis fuerit feodatus: ipe feodum seqtur. et heredat. licet dñs habeat locum feodi in suo dominio ad locādum dñs āt tenebitur vasallis. quod deficit ī feodo adimplere: q̄z diu loca feodoꝝ sibi retinet ad locādum. Si in redditib⁹ hmōi dñs conferat plus q̄z sibi ꝓueniat annuatim: primi feodati recipient suum plenum: ⁊ vltimi quod sibi deficit a dño postulēt sibi al's assignari. nisi habeat vasall⁹ a dño dimidiuz māsum admin⁹ in feodo vl' q̄nq̄z solidos assignatos null⁹ poterit eē testis ī iudicio feodali Testimonium excōmunicati et ꝓscripti. seu etꝫ illegalis. pōt q̄libet reprobare in iudicio feodali infra territorium in q̄ ipi taliter fuerint condēnati Aduocare etiā nō pñt Et si de aliq̄ conquerantur ipis nō tenebitur rñdere. si ꝓbare poterit ipos hmōi sentētias incurrisse. Tamē oportebit ipos oib⁹ q̄rulātib⁹ rñdere. Si negauerit dñs vasallo. bona q̄ ipse in possessione tenuerit ꝑ annum et sex hebdomadas. postq̄z ipsa recipit absq̄z recta dñi cōtradictiōe Si vasallus iustā possessionē ꝓbare poterit ꝑ septē testes. ipse possessionem feodi cōfirmabit ꝓprio sacramēto et retinebit bōa absq̄z testibus. nisi possessio per iustā querelā sibi possit infringi. Licz triginta homines. ⁊ vnum sup testimonio interrogare vbi cum septē testib⁹ aliq̄d ē ꝓbādum. Nemo tñ potest. in vicinia feoduz absq̄z testibus obtinere. licet ipm habeat in possessiōe. Si ꝑmittat dñs vasallum in possessione q̄ete manere ꝑ ānum et diē. sicut de iure debz. dum ab eo expetit infeodari. aut ipsum extrahere cum tl̄i possessiōe nō poterit ipse cum bonis predictis a dño elōgari. si seipm negligat infra tp̄s p̄taxatum. si etiā ad alium dñm cū feodo diuertat. nisi ille dñs h̄ obtineat iure sb̄scripto. Nemo p̄t feodum obtinere in bonis de q̄bus oportet ipm soluē cēsum. aut ānualē pensionē. Si q̄s sibi feodum ascribat ī talib⁹ ⁊ dñs offerat ad ꝓbāduz ꝑ testes se cēsum annualē de iure in dictꝫ bonis. de q̄b⁹ oportz ipm soluē. vasallo nō ꝓdest possessio. q̄n oporteat ipm feodum suum a dño ꝑ testes euincere. Hoc poci⁹ ꝯceditur vasallo: q̄z dño liceat in feodo ei⁹ censum annualem testibus vsurpare

De iniusta possessione et possessore

o RTum aut iugerum terre aut hominē potest vasallus per sacramētum ꝺ̄ dn̄m obtinere, inter cetera bona sua, ⁊ si seq̄tur bona in alium ꝺominum non ipsa habeat in possessione ¶ Solum feudum potest esse multoꝝ dn̄oꝝ: ita q̄ vn⁹ ab alio habeat: tamen vni⁹ erit possessio qui vtilitatē ipsius recipit ⁊ pēsionē aut censum in ipso. Si sit vir aut mulier ver⁹ ē possessor, ⁊ illi oportebit rn̄dere, si q̄s in bonis p̄dictis ꝺelinquat. ¶ Iusta possessio nō vocatur, quā q̄s obtinet violenter, si violētia per iustā querelam a leso fuerit ꝺeclarata, ⁊ poterit probari. Si dicat vasallus ab alio se feudum tenere, q̄z a vero dn̄o a quo ip̄m recepit: ⁊ dn̄s illud possit suum ostendere suoꝝ testimonio vasalloꝝ, vasall⁹ perdit om̄e ius quod habet in illo: ⁊ ip̄m feudum ad dn̄m reuertitur a q̄ tenebatur ⁊ ideo non ꝺebet vasallus coꝝā summo dn̄o illū a q̄ feudum teneat nominare, q̄diu se ꝺefendē poterit, in iure feudali. Non em̄ tenetur p̄ inferioris dn̄i bonis, que possidet summo dn̄o rn̄dere, licet ip̄ius al's sit vasallus Summus āt dn̄s, si poterit probare q̄ inferior sibi feudum resignauit: aut etiam p̄ iustam sentētiā ip̄m ꝺeiēt possidere ¶ Possessor tenebitur, pro ipso in omnib⁹ summo ꝺomino rn̄dere, et feudum sequi ad ipsum

Si vasallus negauerit bona que tenet a dn̄o

n EGans vasallus bona, q̄ tenet a dn̄o, ⁊ coꝝā ei⁹ hominibus cōtradicens: omne ius perdidit quod habuit in illis. ¶ Si āt alteri cōtulerit, ⁊ summus ea sibi vendicet, possessor monebit ꝺominum suum per sentētiā, q̄ bona sua liberet, a summo ꝺomino ⁊ ip̄m per ius ammoueat a sua infestatiōe, ⁊ hoc tenebitur ꝺominus, infra sex hebdomadas expedire. ¶ Si hoc ꝺomin⁹ ꝺ̄ ius facere contēpserit, possessor seq̄tur feudum ad summū dn̄m nec aliq̄d ꝓpter hoc ammittet, si dn̄s suus quod p̄diderit, iterum recuperet a summo. ¶ Si negauerit ꝺomin⁹, coꝝā summo seu sup̄mo feudum vasalli, ⁊ nō nominat q̄n sibi vēdicat, ⁊ ꝺe iure nominare ꝺebuerit, ¶ Possessor feudum sequatur ad summum infra terminuꝫ feudali⁹ assignatum. ¶ Dominus p̄ loquacitatē, ⁊ taciturnitatē potest se negligere in iure suo, ⁊ non vasallum suum. ¶ Si vasallus pro feudo se exhibeat, vt tenetur qui sequitur feudum ad ꝺominum supremum, ⁊ infeudationē, aut ost'nsionē postulat ab ipso tenebitur feudum domino nominare, ⁊ etiā illum a quo primit⁹ h̄ possidebat anteq̄z inuestiatur, aut feudum ostendatur. ¶ Si noluerit, h̄ dn̄s

sibi ostendere. ip̄e ostensionē testibus obtinebit. cōtra dn̄m p̄ suoꝝ iudicium vasalloꝝ. ꝙ taliter feudum secut⁹ ē ad ip̄m. ꝙ de iure debeat ostendi sibi quod poscit. Qꝛ si ꝯ dominum probauerit. non indigebit probatione cōtra alium cui ip̄m dn̄s assignabit. ¶ Non ē necesse alicui feudo. iteꝝ īuestiri. quod semel recepit a domino. si resignet. aut vendet. ⁊ iteꝝ recuperet possessione careat p̄ ānum ⁊ sex hebdomadas. ¶ Cuiuscunqꝫ dn̄s. feudum confert. ī presentia possessoris. si nō ꝯdixerit. aut reclamet a modo nullum ius. in predicto feudo poterit obtinere. ex quo vidēs ⁊ audiēs talē collationem. silentio confirmauit. ¶ Si cittauerit dn̄s vasallum ad ius feudale: infra terminum illum. non tenebitur vasallo dn̄s respondere super quacunqꝫ causa si de ipso corā aliquo cōqueratur. nisi pri⁹ causa domini terminetur. ¶ Si per sentētiam: causa dn̄i super iure feudali fuerit prorogata: et iterum per decessum ad vasallum deuoluatur certum feudum: aut de futuro. quod p̄ ius non expetit obtinere. dominus tenebitur ip̄m. scd̄m iustitiā infeudare: causa priore pendēte alioquin posset dn̄s dilationes friuolas inuenire. p̄ quas cōtigeret vasallum negligi. in termino sibi a iure concesso. Si ī verbis aduocati diētulus. non consentit: ⁊ domin⁹ hoc imputet aduocato: ipse penam p̄soluet: nisi sacramētum p̄stauerit. ꝙ nihil aliud ē locutus. nisi quod sibi diētulus instillauit. Solo sacramēto pōt euadere inculpatus. de quacunqꝫ causa. ⁊ re: q̄ probari non poterit: coram iudicio accidisse.

De filio nato cui⁹ vox possit audiri.

c Um vixerit fili⁹ tamdiu ꝙ vox ipsius audiri possit ī q̄ttuor parietes domus. ipse heredat bona patris. Filius q̄ moritur añ patrē. non ē heres feudalis. qꝛ feudn̄ non heredat. ⁊ ideo non infringit alicui feudum. de futuro. in bonis p̄ris. ¶ Qui spōte resignat feudum. aut ei fuerit abiudicatum cum ipso carebit. si concessum sibi fuerat feudum de futuro.

De filio qui est imparis cōditionis sui patris

f Ilius īparis cōditionis. si vixerit post mortē p̄ris. ⁊ vasalli renuāt ab ipso suis feudis inuestiri. ipse a nullo elongat feudum de futuro in bonis patris collatum. ¶ Si contradicat dominus vasallo ⁊ non vasall⁹ domino. in iure feudali. nec certum feudum. nec etiam de futuro perdit ex hoc vasall⁹. sed illud obtinet absqꝫ seruicio. dum viuit: ꝫ post mortem domini. non potest sequi in alium. ¶ Bona pontificalia. ⁊ feudo vexilla debet Rex integra conferre. ⁊ non diuisa. ¶ Qui feudum recipit a principe feudo. vexillum habēte. non tenetur idem postea recipere a quocunqꝫ feudo

vexillo carẽte.licet princeps fuerit naturalis. ¶ Filius paris cõditionis obtinet scutum bellicum patris post mortẽ.interim q̃ p homagium non ꝛegenerat ¶ Si filius loco patris homagium facere contẽnat.per hoc scutum bellicum nõ exaltat. ¶ Nihil exaltat scutum hominis:nisi feudũ vexillum si sibi fuerit collatum. ¶ Nemo heredat feudum.nisi pater ī filium:si post mortẽ patris infra ãnum ⁊ diẽ veniat filius ad dñm.et offerat homagium manib⁹ cõiunctis appꝛopians ad ipm. vt si steterit dñs. ipm valeat attingere.Si sedeat genua flectat coꝛã ipo. ¶ Quidã dicunt q̃ mouẽ debeat manus erga dñm.q̃ nõ est ita.Quis cum accesserit ad dñm stantẽ vel genua flectat coꝛam sedẽte totum coꝛp⁹ mouetur ⁊ man⁹.Taliter debet loq̃ hõ.cum exposcit iunctis manib⁹.suo feudo inuestiri.dñe ego exposco a vobis bona recipere.⁊ ipsis a vobis inuestiri. etiam p ius ad vos adduxi.⁊ offero ꝓpter hoc meum homagium semel secundo.tertio:⁊ constituo testes vestros homines. Si renuat dñs ꝛ iustitiã ei⁹ homagium recipere:ille bona per ius obtinebit:p quibus pꝛebuit homagium.et resideat in eis absq̃ seruicio. nec ipsum opoꝛtet a dño itez̃ petere inuestiri:dum testes vixerint pꝛime petitionis.⁊ ipsa bona heredat in filium:et poterit inde alios infeudare q̃ per ius sua bona obtinuit:in q̃bus sibi a domino ius fuerat dene gatum:nec opoꝛtet ipm homagium suum denuo exhibẽ: nisi foꝛte testes ab ipso positi moꝛiãtur. ¶ Cui feudum fuerit violẽter ablatum.ipm opoꝛtet querelã suã singulis annis renouare.q̃ caret possessione. ¶ Si restituat dñs homī feudũ.ille statim recipiat.aut se ipm negligẽt: q̃ dñs infringet ei ãni terminũ.cum oblationefeudi. licz sit vasall⁹ inuestit⁹ p ãnum et diẽ per h̃ q̃ poterita dño inuestiri

De dño q̃ non tenetur respuere homagiũ et de testibus inter dñm et vasallum suũ pꝛoducẽdis.

Dominus non tenetur alicui⁹ homagium respuere: nisi eoꝛ
d tm̃.q̃ scuto bellico non vtuntur.aut illegalium siue etiam in eodẽ iudicio ꝓscriptoꝛ.vel si dñs traxerit ad iudicium coꝛã iudice,puncali:sup spolio aut violẽtia.⁊ termin⁹ fuerit p sentẽtiã ꝓgatus.infra illum terminum.non opoꝛtet dñm homagium recipere offerẽtis. ¶ Quẽ recipit dñs in vasallum. illi negare nõ poterit.feudum cõferre.q̃ iuste deduxit in omni tpe.⁊ in omni loco ad ipm tenetur dñs feudum ꝓferre.iusto mõ petẽti:excepto cemiterio et ecclesia. ¶ Quando q̃rit dñs in sentẽtijs ab hominib⁹ suis:vt̃ offerẽs homagium suum taliter hoc obtulerit.vt ipsum de iure re-

cipere teneatur. ⁊ ipsi inuenire sentētiā ꝯd cunt absq; dñi culpa. ⁊ h̄
pñt per iustitiā obtinere: dñs fit inculpabilis erga vasallum. et per
hanc oblationē vasallus aliud nihil acq̄rit. nisi ꝙ dñs ipi opponat
ꝙ annum et diē neglexerit. securus poterit in ꝯrium sacramentum
prestare. ¶ Inuestit⁹ feudo vasallus a dño quod ad ipm de iure de
ducit. tenetur statim ipm nominare dño. ⁊ si quid remanet quod ig
norat. illud debet. infra duas hebdomadas intimare. in loco quem
sibi dñs corā suis hominib⁹ assignabit. ⁊ quod ibi nō nominauerit
h̄ ꝑdidit in instanti. ¶ Quicq̄d āt nominauerit: si dñs nō ꝯfiteatur
hoc ꝑtinere: oportebit ipm hic statim testibus approbare si p̄t. ꝙ si
nō possit. habebit inducias ꝑ duas hebdomadas. ⁊ tenetur statim
testes corā dño nominare: ⁊ dñs tenebitur. septē dieb⁹ ad terminū
euocare. quod petit vasall⁹. ⁊ nō quod vult dñs. ¶ Si q̄s de his
septē pñs fuerit. hunc nō oportet dñm in termino postea statuere:
si statim ab eo querat testimonium veritatis ¶ Qui in termino nō
apparet de his quos dñs tenetur adducere per hunc: quātum ad ꝑ
fectionē ꝓbauit vasallus suā intentionē. ꝯ dñm: ꝫ ꝯ parē vicinum
nō p̄t quis. tali testimonio rem petitā obtinere: sed si excusatione le
gittima p̄peditus aliq̄s de septē in termino nō assistat. ⁊ hoc de iure
monstretur: absentia ipius. dño non cedit in dānum Si testem no-
minatum vocauerit dñs ad terminuz. iure feudali. ⁊ ille nō venerit
tunc ipm denuo cittabit peremptorie. ꝫm ius et vltimo abiudicabit
illi feudum. quod ab eo tenebat. ⁊ sic remanebit dñs absq; culpa. et
absq; dāno: si nō cōpareat quē vlteri⁹ ꝑ ius feudale nō poterit coar
tare. ⁊ tunc licebit vasallo. loco cōtumacis. testē alium surrogare.
agens ꝯ dñm suum. ī iure feudali: si testē nominauerit. quē domin⁹
dicat. nullum feudum obtinere: ⁊ hoc sacramēto ꝓbauerit. illñ nō
oportebit dñm in termino ponere: si iurauerit dñs in presentia illi⁹.
⁊ ille a dño se hr̄e feudum nō ꝓbaret. totum vacabit dño quicquid
ab eo in feudo possidebat. ¶ Si testem ducat dominus ꝯ vasallum
⁊ ille nō credat: ꝙ testis sit infeudatus a dño. ꝙ contra ipm de iure
possit testari. hoc oportebit testē sacramento ꝓbare. ⁊ feudum no-
minare de quo valeat esse testis. ¶ In termino assignato. eligat va
sallus septē testes a q̄bus de iure suo req̄ratur. Inter omnes quos
dñs ad testimonium duxerit. ⁊ ille. si ꝑ duos tātum inter oēs suam
ꝓbauerit intentionē. vasallus obtinet quod petebat. ꝙ si nō fecerit
cecidit a causa. perdit etiā si ad terminum in iure feudali non venerit
assignatū. Si etiā dñs ad terminum nō venerit assignatum vasall⁹
rem petitā absq; testib⁹ obtinebit. Impedimēto tñ legali poterit
vterq; legittime excusari. captiuitate. infirmitate. obsequio Regis

et terre necessitate. Si ab aliquo impugnetur, & ipe p clamorē ad defensionē ipi⁹ fuerit euocat⁹. ¶ Legalis necessitas, si retardet q̄ ad terminum feudalē nō veniat vasall⁹, tenetur mittere nuncium, q̄ legittimum exponat impedimētum: et sacramēto confirmet. Si non credat dñs hunc vez esse nuncium illi⁹: vtrum lib̄ sit: aut seruus p̄ b̄ nō poterit ei⁹ legatio reprobari. & hoc ē arbitrio dñi, vtz statim recipiat sacramētum vasalli, aut nō, tunc tenetur venire ad terminū impedimēto legali cessante. ¶ Si captiuitate detētus ad terminuz venire nō valeat feudalem nec nuncium mittere tenetur, ad terminū primum, q̄ sibi posit⁹ fuerit p sentētiā post q̄z euaserit captiuitatem tenetur venire ad illum tanq̄z ad primum q̄ p impedimētum fuerat p̄uatus. ¶ Sicut p̄scriptum ē sic dz vasall⁹ seq̄ feudum ad dñm alterem homagium offerēdo, si dñs a quo tenuit feudum moriatur vel etiā sua resignet: vel a feudo suo p sentētiā sit electus. Supplicabit etiā dño q̄ ei feudum p̄ferat, taliter & ostēdat, q̄ cum tāto honore in ipso valeat residere, cum quāto resedit ipse tpe primi dñi, qz nō ē iustum q̄ aliq̄s humilietur in feudo. ¶ Quem dñs ad aliud onz p̄rio nō assignet, infra ānum & diē: post q̄z ille assignari petiuit a mō non poterit dñs hunc alteri assignare, & ipe tenebitur eum feudo inuestire. ¶ Cum moriatur dñs, filium relinquēs heredē vasallus infra ānos discretionis domicelli nō dz a supiori dño petē inuestiri ¶ Si puer seipm negligat ī termino: vasall⁹ postea terminum obtinet ad sequēdum bona sua ad quēlibet infra annum & sex hebdomadas. ¶ Termin⁹ vasalli incipit statim q̄n dñs fuerit feudo inuestitus: qō ille recipere debz ab eodē, dñs em feudum nō p̄t alteri cōferre p̄iusq̄z sibi fuerit collatum, nisi forte dñs eius inuste contradixerit ipsum infeudare ¶ Extra terrā si dñs fuerit: siue capt⁹: q̄ ab eo domicellus petere non valeat inuestiri: poterit infeudare de feudo nō recepto: & alios inuestire, & qō sibi ptinet in suos vsus, p̄rios cōuertere: quasi foret inuestitus: dummō ad annos puenerit discretionis. ¶ Si āt conferat anteq̄z percipiat: ratam et firmā tenere debet suam collationē.

De delegali impedimento & missione nuncij.

De oblatione homagij.

De assignatiōe feudi

De vasallo qui debet sequi sua bona

De terminis ānoz et de iterata receptiōe feudi.

VAsallus qui semel feuduz recepit a domino suo: si moriatur dominus eius: aut feudum resignet: quod ab eo tenebat q̄s quis inferior: qui ab ipso feudum recipere tenetur, potest se ipsum negligere super anni spacio & diei. Licet dominus scdō nō receperit feudum, cum se in termino simili non neglexerit quia a dño in bonis nō poterit elongari, cum infeudatione quā fecerit, ad quā

De etate pfecta puerorum ⁊ tutore.

ipse per sententiam ē cōpulsus. ¶ Puerorum terminus in annis cō stat esse tredecim ānorum ⁊ sex hebdomadarum ab eorum ortu: tñ indigent accipere tutorē dum fuerint infra annos discretionis: qui terminantur in vicesimo primo et hoc si quis ipsos voluerit ī feudo coartare. ¶ Tutor āt puerorꝝ erit. de vasallis domini: qui eos protegat in iure feudali erga dñm. ⁊ quemlibet alium illi promittere tenentur digito ⁊ lingua. ratihabitionē in lucro ⁊ damno ¶ Anni vero puerorum non numerantur a conceptione: sed a tempore quo natus fuerit homo in mundum. ¶ Quocunqꝫ modo puer feudnm repetat infra suos annos: quod sibi penitus nemo recognoscit: hoc debet dominus discutere loco pueri cum ipsius vasallis: aut etiam tutore: vtrum feudum quod tunc vacat puero pertineat vel ipi domino. ¶ Dominus etiam est tutor pueri in bonis: que de ipso tenet infra annos pueriles: dum nulli contulit hoc emolimētum ⁊ debet inde redditus accipere: donec puer ad annos pueniat suprascriptos infra quos puer se negligere non valebit: si a domino non pecierit inuestiri. ¶ Si credere noluerit domin⁹: ꝙ puer annos exierit pueriles: hoc probabit puer sacramento: aut eius tutor: aut etiā de domini vasallis vnus. postea nō licebit domino extrahere aliquid de his que noscuntur ad puerum pertinere.

De repetitione feudi puerorꝝ

De probatiōe etatis puerorū

Qui testis esse poterit et de inuestitura feudi vasalli.

q Ui adhuc annos pueriles non exierit: testis esse non poterit alicui⁹ in iure feudali. ¶ Quātumcunqꝫ fuerit iuuenis fili⁹ post mortē patris: si tutor eius ipm duxerit ante dominum: ab eo ꝑm iustitiā postulans inuestiri. domin⁹ tenebitur hoc implere ipsum protinus infeudando: si fideiussores ponentur dño. si plures sint fratres ꝙ super infeudatione dicta nullus dñm infestabit. ¶ Quando puer infra annos a dño fuerit infeudatus ānus statim incipit vasallorꝝ ad recipiendum de puero bona sua. ⁊ astricti tenentur alciori domino seruire: si eis a puero vel ab eius tutore ꝑm ius fuerit imperatum dummodo dominus vsum feudi nulli contulerit. in his bonis

De fructu feudi et de possessione ⁊ resignatione

n Ullum feudum poterit excipi. quin vsum fructus dominus conferat: vl' sibi retineat infra annos pueriles. nec ē sequela in tali collatione. Dominus tamē potest vsum fructus conferre extra. ⁊ sic inuestitus non heredat in filium. et taliter feudum

expirat in morte pueri: aut cum annos exierit pueriles: dum puer de gratia vl' de iure vsum fructus in suis bonis non recipit: interim non ē astrictus dominꝰ nominare bona que sibi contulit in feudum. ¶ Nemo potest iustam possessionem acq̄rere p infeudationē: aut impignerationē: aut etiam resignationem in bonis: que post mortē patris ad puerum deueniunt ī iure prouinciali aut etiam feudali: p quam iustam et primam possessionem puero valeat infringere. nec etiam ille in quē heredat talis possessio infra annos pueriles suprascriptos. ¶ Si quis resignet feudum puero ad hoc vt ipm alij conferat: ꝛ puer hoc fecerit: ꝛ ratum habuerit cum puenerit ad annos tunc em primo verum feudum nuncupatur. Si vero puer idem factum voluerit postea retractare: ab illo feudum requirens qui hoc ipm resignauerat: vt alteri conferatur. extunc nec infeudatio talis p iustitiam retractetur. Resignatio em non pueri dictat eo q̄ ille eam ad hoc fecerat vt dictum est

De inuestitura filiorū et vasallorum. al's de cognati inuestitura et de morte habentis filium.

¶ Si cognatus heres noluerit inuestire vasallos. cum ānos exierint pueriles. ipsi tenentur denuo hoc feudum a puero impetrare ne contingat ipsos feudalem terminum preterire.

¶ Si filium hns moriatur homo infra annos quibus debuit inuestiri: per hoc feudum nō elongatur a filio: licet pater hoc nō recepit ī feudo. quoniā se ī termino nō neglexit. ¶ Si moriatur domicellꝰ infra terminum. quo vasalli debuerant inuestiri ab eo: ipi sua bona sequētur. vbi proxime perceperint dominum heredari nec inde dnt aliquam sustinere iacturā. ¶ Dominus etiam nō potest vasallum in resignando feudum bipartiri. nisi bona que tenet ab ipso habeat dominus a pluribus q̄ ab vno. ¶ Si contra iustitiā resignauerit: minor pars feudi sequetur maiorē. Si resignauerit dominꝰ minorē partē feudi quod ab eo tenetur ab vno: vasallꝰ nō tenetur illud iterato recipere. nisi tm a domino superiore. ¶ Vasalli tenētur tātum ab vno filiorꝫ domini feudum recipere: licet omnibus sit collatum. ¶ Maior ātē dominus tenetur solum ondere a quo feudum recipiāt si fratres ipsi in diuisione feudi non concordant. ¶ Dominꝰ etiam non tenetur plures inuestire fratres. nisi tm vnicum inter omnes. ¶ Quando pater moritur infra pueriles annos filiorum: in eorum stat optione quē voluerint a domino inuestiri. Si pretereat annus ꝛ dies in optione. domini erit: cui voluerit feudum cōferre a quo pe

cierunt iure debito infeudari. ¶ Si cōferat domin⁹ vni puerorum feudum pro sua voluntate: ⁊ nō ꝑm iustitiam: hoc alijs non preiudicat ad feudum recipiēdum. ¶ Si quis de fratrib⁹ annum neglexerit erga dn̄m: liber est dominus ab inuestitura eiusdem: nisi ꝓprio se eximat iuramēto. ¶ Unus fratrum si peruenerit ad ānos: ⁊ alij sint infra: ⁊ ille petat a domino inuestiri: oportet eum promittere ꝙ fratres a modo dominum non impetent. super feudo sic collato. Qꝛ si ratum non habuerint fratres iam adulti: ⁊ a domino postulent inuestiri: dn̄s terminum ponat vtrisq̄. Si senior iuniores nō ammoneat ab actione: ꝑ sentētiam spoliabitur a parte quantū fratrib⁹ hereditauerat añ factum

De lecto egritudinis.

In languore lecto attrusus si a dn̄o: vel a pueris: vel ab aliquo ad hoc habente feudum alienare voluerit. ⁊ hoc alteri conferat: si hoc iterum receperit: nulli preiudicat: qꝛ factum ē hoc dum langueret. ¶ Nemo potest feudo priuare cecum aut mēbro carentē aut etiam aliqua infirmitate detētum ¶ Si vir ꝓcuret vxori vite ꝓuisionē cum filioꝝ ꝯsensu adultoꝝ: illā nō poterit: nec dn̄s: aut filij infringere: dum poterit testibus hoc ꝓbare. Si pueri cōsenserunt infra annos hoc poterint postea immutare. ꝑ nō dn̄s.

De vno feudo collato multis fratribus

Multis fratribus poterit dn̄s solum feudum conferre. si compositis manib⁹ hoc receperunt oēs sil'. Si vero voluerint separari inter se pn̄t feudum partiri absq̄ domini voluntate. Cum āt fuerint separati nullus eorum ius aliquod habꝫ ī bonis alterius fratris: nisi sibi fuerit feuduꝫ de futuro scd̄o collatum. ¶ Si autem vnus fratrum moriatur puer ipsius in parte demortui p̄ris succedit inter patruos: ⁊ ius obtinet loco patris. ¶ In simili feudati: dum non sunt diuisi: nullus eorum poterit partē aliquā feudi cuiq̄ conferre: nec etiam resignare in preiudicium aliorum. Qui āt partem non receperit specialē: partē conferre nō poterit: aut etiā resignare. ¶ Quicquid āt ꝯtulerit: aut dimiserit: hoc ꝑ se infringere nō valebit. sed illi tm̄ qui feudo sibi sunt participes ⁊ consortes.

De infeudatiōe plurium

¶ Si plures vno feudo inuestiti ⁊ non seiuncti fuerint ⁊ dominus moriatur vn⁹ poterit seq̄ feudum ad alium dominum. ⁊ nō plures. ¶ Quod de sua voluntate dominus vasallo contulerit. si ip̄m non valeat in collocato tutari recōpensare tenetur eidē in equipollenti. dummodo vasallus se nō negligat infra annum: q̄n intromittat se de collatis ¶ Si quis eum eiecerit: querela debita prosequatur:

quod si nō fecerit: dñs a recōpensatione per sententiam liberatur. ¶ Cum per ius feudale fuerit dñs cōpulsus ad aliquē infeudādum si per ius sibi fuerit ablatum: q̄ in feudo dicto tutari non possit vasallum: hoc non oportebit dñm resarcire. ¶ Si dixerit dominus q̄ ipsum velit tutari: et mandauerit sibi feudum vendicare: hoc sibi resarciet: si tutari nō possit. nisi forte vasallus se neglexerit: ita q̄ feudum ab eo alienetur absq; sua ꝺictiōe iusta infra terminū feudalē.

De mulieribus feuda habentibus et de pueris: qui viuente patre suum obtinent feudum. Et de diuersis causis circa feuda contingentibus

Ulier infeudata ⁊ virgo: nō coguntur ad expeditionē impe
m paratoris. Tenētur tñ in iuuamine suis dominis scd̄m ius positum nō emitti. Libere sunt etiā a caullationib⁹ ad ius feudale per sentētiā prouocate. ¶ Si viuente patre ipsi⁹ feudum pueris a domino cōferatur. in cuius possessione pater postea moriatur. pueri tenētur ad dñm accedere: postulātes: q̄ eis feudum recognoscat quo eos patris tpe inuestiuit ⁊ hoc facere tenentur infra terminum supradictum. Q̄ si dñs minime recognoscat pueri se offerant ad feudum testib⁹ obtinendum. hoc testimonium poterit dominus dirimere: eo q̄ non sint in possessione nisi probare valeant infeudationem de futuro. ¶ Bonum est pueris sequēdo dominum homagium non prebere: q̄ possessione carentes feudum euincere nō valebunt si non hoc dñs recognoscat ¶ Ubi pater: ⁊ filij possessionē in feudo cōmunē habuerunt ⁊ equalem: pueri patris feudum obtinent post decessum. si infeudationē probare valeant. Extra dñm infra spacium memoratum. ¶ Si resignet feudum quisq̄ dño ad hoc vt alium inuestiat eodē: si id fatum nō cōferat: ⁊ sibi retinere laboret: iustitiam nō sectatur nō em̄ alio mō sibi fuerat resignatum: nisi vt alteri conferatur ¶ Si p̄ filio feudum resignet coram dño: nō obtinet in ꝺ feudum quod d̄ heredat. licet fuerit patris: q̄ p̄ in filium feudum post morte nō heredauit: q̄ feudum hereditariū dño resignat ⁊ id iterum ab eo recipit: ⁊ hoc a mō hereditarium sibi nō est. Quicunq; sibi dixerit aliud ius in feudo pertinere aut plus q̄ habeat si non probauerit ius quod sibi indebite vēdicauit: totum perdet qđ in eo prius habuit ¶ Qui rectam possessionem obtinet in feudo: potior erit in iure ad obtinendum. q̄ qui caret possessione. ¶ Qui resignat feudum domino alcior. et iterum ab ipso recipit in feudum vel aliud quod ab inferiore tenebat. et si quiet⁹ resideat in eodē per

De resignatiōe feudi.

De recta feudi possessione

annum.et si etiã latet hoc dñm inferiorem non sibi preiudicat q̃ nõ contradixit:si iuramẽto probauerit infra suum terminum. q̃ talem resignationẽ vasalli penitus ignorauit. Si querelam moueat:cum vasallum primo ꝓceperit hoc fecisse.quicunq̃ ipsoꝝ prime infeudationis possessione probare poterit per sex testes secum: erga dñm: & vasallis ipsius domini:ipe feudum obtinebit. Si probare potuerit vasallus:q̃ minor dñs per sentẽtiam feudalẽ fuerit abiudicatus a feudo memorato:testimonium domini adnullatur.ꝛ licet vasall⁹ ipm feudum habeat in possessione per hoc ipsum a suo domino non elongatur. ¶ Testis super possessione feudi esse nõ poterit: q̃ non ẽ a domino infeudatus. ¶ Super possessione testari potest omnis qui ius suum obtinet illibatum. ¶ Nullus a possessione debꝫ eiici nisi iudicio euincatur. ¶ Priuatus feudo p̃ sentẽtiã: vl̃ q̃ sponte resignat:carere debꝫ possessione.vasall⁹ tñ pot infra annum domino negare resignationẽ:ꝛ iuramento probare. ¶ Si feudum resignatum dñs alteri contulerit in presentia resignantis:ꝛ ipse non reclamauerit ad idẽ postea recurrere iuramẽto p̃stito nõ valebit. ¶ Si infideliter cõpellat dñs vasallum ad feudum resignandum:hoc nõ preiudicat resignanti:si supra ipsa violẽtia infra terminum de quo dño conqueratur.ꝛ iure conuincat. ¶ In verbis.ꝛ velle nõ ẽ violentia:si nõ actio subsequatur. ¶ Si quis alteri feudum resignet cora dño:cum resignatur:statim subintrat possessionẽ. ¶ Vicin⁹ vicinum in pluribus p̃ testes potest conuincere: q̃ dñs vasallum ¶ Si probatione pari duo vnum feudum repetãt in iure:ꝛ offerat se quilibet ad possessionẽ per testes probandum:ꝛ illud neuter ab alio tenet.assignari debet eis terminus in villa.in qua iacet idẽ feudum:ꝛ a vicinis super possessione veritas inquiratur.ꝛ qui plures habebit testes:ꝛ potiores possessionẽ feudi obtinebit.hoc testimonium debet ipse dñs audire:aut duos nuncios veraces ibi dirigere qui sibi pro gratia domini referant:quid quilibet sibi obtinuerit q̃ petiuit. Si p̃ discordiam vicinorum:aut ꝓpter hominum ipoꝝ.sup possessione iam dicta.nõ possit veritas inquiri:p̃ sacramẽtum compellentur actores:ad hoc quod sibi de iure pertinet ostẽdendum: et quod sibi cõmuniter ostenderint pertinere:inter ipsos equaliter diuidatur:aut per aque iudicium separentur. ¶ Judicium dñi. seru i aqua vel ferri non licꝫ in causa aliqua experiri.nisi i qua modis alijs nõ poterit veritas indagari. ¶ Si dñs ꝛ vasall⁹ dicãt se idẽ possidẽ feudũ:ꝛ b̃ vter q̃ se offerat ad ꝓbãdum testimoniũ vasalli p̃cedit:ꝛ dirimit dñi.q̃ licꝫ feudũ repetat.b̃ nõ facit ipm a domino alienum.

De testimonio feudi.

¶ Si culpet dominus vasallum: q terminum neglexerit: feudum repetēdo: ꝛ homagium nō exhibendo: seu etiā feudum extrahēdo: ille iuramento suā innocentiam expurgabit, nisi forte dñs p̄obare valeat: q post anni terminum: cor̄ā hominibus suis abiudicata sit omnis impetitio in feudo supr̄a dicto. Juramēto sex testium: ꝛ suo dz dominus eumcere feudum a vasallo ¶ Si dicat dñs q cor̄am suis hominib⁹ iuste abiudicauerit impetitionē vasallo: ꝛ ille dixerit: q infra terminum suum infeudari repetiuit: aut etiā feudum extraxit: ꝛ hoc testib⁹ velit ꝓbare. si h̄ faciat testimonium domini adnullabit. ¶ Si ad q̄relā alteri⁹: dñs abiudicet bona vasalli: debet actor̄ē mittere in possessionē rei iudicate. Illi tñ remanet actio extrahendi bona sua infra terminum quē dñs ei assignauerit. domin⁹ āt tenetur cor̄ā suis hominibus terminum assignare p̄ sentētiam: quē debz actori per duas hebdomadas intimare. in quo si re⁹ appareat ꝛ nō actor: liber p̄ sentētiā iudicatur. nisi forte exceptione legittima que ostēdatur in iure actor fuerit impedit⁹: q̄ ꝓbata: actor remanet absq; dāno. ¶ Infra terminum feudum extrahēdi: si moriatur abiudicatus: extractionē heredat in filium: ꝛ ille sequitur feudum ad alium dñm. ¶ Si dñs suus moritur. aut resignat. aut vēdit aut indebite h̄dicat heres conferre nō potent si q̄d vacat. nisi p̄ius suum feudum extraxerit erga dñm. ¶ Si ad alium dñm feudz deuoluatur: non oportet illum feudz extrahere. h̄ tm̄ sequatur feudum h̄m ius feudale Ideo oportet filium bona sua erga dominum extrahere si pater moriatur. ¶ Quotiens feudum ad alium dñm deuolutur terminus feudum repetendi totiēs renouatur. ¶ Infra terminum quem dominus vasallo posuit ad respondēdum. potest idē feudum conferre: ꝛ in filium heredare. Filius nō rñdet domino loco patris: nisi forte bona possideat: sup̄ quibus pater erat conuētus: aut si pena in bonis ipsius domino fuerit iudicata: illam oportet ip̄m soluere: aut iure patris iusto iudicio excusare. ¶ Si requirat vasall⁹ a dño feudum: quod nō possidet: ꝛ dominus cor̄am hominib⁹ suis terminum assignet eidē. vasallus non poterit idē alteri conferre infra terminum. ¶ Si in p̄sentia vasalli sibi feudum abiudicetur: ꝛ nō reclamat. hic non poterit a modo feudum extrahere sacramēto.

Tria sunt que poterit dñs ꝓbare cōtra vasallū.

TRia sunt tantum que dominus p̄obare poterit contra vasallum: quod loquitur: quod facit: quod p̄omittit ī iudicio feudali. Si etiam Regis obsequium fuerit vasallo per sentētiam imperatum domin⁹ hoc poterit cōtra vasallum ꝓbare. p̄ suos

homines. ⁊ pares illius qui hoc audierunt ¶ Si etiam dominus cittet vasallum. ad iudicium feudale. ipse. ipsum ore ad os per sententiam. istas tres causas debet dominus potius erga vasallum ꝓbare ꝑ testes duos illi pares: qui hoc audierunt: ⁊ viderunt: q̃ vasallus hoc negare valeat sacramento

De vasallo q̃ plures habet dominos cui primũ suum prestare tenetur obsequium.

SI duos aut tres dños habeat vasall⁹. ⁊ hij oẽs seruicium Regis ei ꝑ sentẽtiã demãdent: cum eo tenetur ꝑsonalr ꝓficisci. cui⁹ mãdatum primo recepit. ⁊ alijs succurret in solutione decime marce. vel talẽti quod ab ip̃is ĩ feudo recepit ãnuatim ¶ Nulli licet domino seruicium Regis nunciare. nisi sibi primo fuerit per sentẽtiam nunciatum Sequẽs feudum. nõ ad filium domini sui. ꝫ ad alium dominum. si dñs ille sibi feudum minime recognoscat. hoc testimonio vasalloꝝ primi dñi obtinebit. et ille ꝑ primi domini gratiã. super veritate requirat. et nõ debꝫ ipsos ꝓfundius adiuuare. si credere noluerit. ꝙ primo dño fidẽ fecerint. hoc p̃stito iuramento affirmabunt inter hoc testẽ dñs nullum ad terminum adducet. nisi etiã sit vasallus. Si testes sibi deficiant. ⁊ ipse tamen ad scutum feudale sit natus: ita ꝙ ius feudi facere valeat. ipse vtetur paribus dñi vicinis. et vasallis quibuscunqꝫ ⁊ q̊tcunqꝫ indiguerit. q̃ ꝑ homagium sunt astricti dño: ad quẽ pertinet petitum feudum a vasallo. ¶ Si resignet dñs domino alciori feudum vasalli: ipso q̊qꝫ hoc penitus ignorãte: et hoc fuerit alteri collatum. ipse feudum sequetur ad illum infra terminum feudalẽ. ¶ Termin⁹ ãt incipit: cum dominus corã suis parib⁹: sibi intimat feudum resignasse: aut ille homo sibi intimet: cui ẽ collatum: aut per nuncium dñi fuerit in possessionẽ missus.

De feudo quod dominus vasallo negauerit.

VAsallus non debet ab alciori dño petere inuestiri feudo: qd̃ tenet ab inferiore. nisi prius ab ipso audierit. ꝙ feudum resignauit vel in ipso se neglexerit. ꝙ si sibi dominus fateri noluerit moneat ipsum corã vasallis suis per sententiam: ꝙ bona sua expediat erga dominuꝫ infra rectum terminum: hoc ẽ: infra sex hebdomadas: ⁊ scd̃m iustitiam tueatur. Si hoc facere iterum noluerit ⁊ ille hoc testari valeat per vasallos: bona sua sequatur ad dñm alciorem. ⁊ h̊ sibi nocere non poterit: si etiã dñs su⁹ feudum reciperet quod dimisit. ¶ Si auferat a vasallo domin⁹ feudum: aut facere

deneget ius feudale: siue possessione priuet: cum ipsum teneatur de iure tutari. hoc vasallus alciori domino conqueratur: corā vasallis eiusdem: ⁊ ille per sentētiam precipiat inferiori: aut nuncijs ipsius: coram duobus testibus: ꝙ iustitiā faciat vasallo: et verus sit eius tutor Q̄ si facere noluerit: dn̄s alcior feudum sibi conferet: ⁊ in ip̄o tutabitur: si hoc probauerit dominus. ꝑm iustitiā feudalē. ¶ Duo vel tres a dn̄o infeudati de futuro h̄ ē: vbi domino primo vacauerit hoc expectēt: donec vacet. ¶ Non preiudicat vasallo in suo iure. si domin⁹ terrā exierit infra terminum: in quo petere debuit inuestiri. Tunc vasalli terminus inchoabit: cum domin⁹ ad ꝓpria reuertetur Si vero viderit ip̄m vasallus: in curia superioꝝ: vel in domo ꝓpria. aut etiā in iudicio: infra terminuz: et ab eo nō supplicet inuestiri: ip̄e se negligit: atz bona Si terrā exierit vasall⁹ infra terminuz: ipse ꝑ h̄ nō poterit ꝓrogare. ¶ Sicut vasall⁹ terminum ꝓrogat: cum a dn̄o supplicat inuestiri: ⁊ dominus hoc facere indebite cōtradicit: sic dominus terminum abreuiat: si feudum prebeat non petēti ¶ Si se abscondat dn̄s. aut in castro claudat: ꝙ ad eum vasall⁹ accedē nō possit: vt ab eo supplicet inuestiri: hoc nō nocebit vasallo: si ꝓbare valeat in iure: ꝙ dominum quesierit in curia: aut domo: ad quā dominus introitum: et exitum frequētabat: ⁊ ibi prebuit homagium aut etiā extraxit bona ꝑm ius

Quomodo vasallus penas euadat erga dn̄m.

In trāsmarinis. si moritur pater: aut al's cum de morte ip̄ius cōstiterit filijs: inchoat termin⁹ eoꝝ ad feudum repetēdum ¶ Si etiā dn̄s moriatur vasallis inscijs: eoꝝ terminus inchoabit: cum de vero constiterit eisdē decessu ipsius. ¶ Vasall⁹ p̄t ꝓprio iuramento: omnes penas erga dominum euadere: que cōtra ip̄m: non in eius presentia per sententiā fuerint ꝓuulgata: infra terminum anni sui. nisi dn̄s per testimonium ipsas obtineat: sicut scriptum est. Si requirat feudum a dn̄o vasallus: quod ille sibi non fatetur: qd̄ nec ille possidet: oportebit ipsum fideiussores ponere sup pena domini: et etiam vasalloꝝ: anteq̄z sibi terminum constituat in iudicio feudali: si aliud feudum a domino nō habeat: q̄z quod ex possessorio requirit. In quo āt ē possessor possessio fideiubet. erga dominum: si eam erga dn̄m valeat optinere testib⁹. ¶ Bona vasalli. si conferat alteri dominus: digito: vel lingua sibi promittat eadem tutari: propter hoc primus: prima feudali possessione non carebit de iure: nisi domin⁹ probare valeat: ꝙ sibi possessionem suam per ius feudale abiudicauerit: et infregerit. ¶ Dominus non potest

feudum cuiq̃ conferre: ⁊ eius possessionē: cui⁹ non ē ipse possessor.
¶ Quando dñs scutum suum humiliat per homagium: omnium hominum suoꝝ perdidit feudum ⁊ vasalloꝝ: si sibi nō sit ꝓprium ⁊ ipsi vasalli feudum recipiēt a dño alciore: aut ipsis oñdet ad parem primi dñi. Idē faciet vasallus: si dñs feudum humiliet: ⁊ ip̄m ab inferiore recipiat: q̃ sit primus. Scutum tñ vasalli nō deprimitur: si pari suo faciat homagium: et ab eo feudum recipiat: ad pacem pro occisis parentibus sibi reformandum: dummodo homagium non transeat ad heredes

De feudo sup̄ fidē collato: ⁊ de promisso domini

Super fidē suā: si feudum alicui conferatur: ita ꝙ dño ipsum liceat redimē in termino certo. hoc potest domin⁹ redimere. si placet aut non. ¶ Si moriatur ille dictum feudum vacat domino: nec tenetur dñs heredibus illi⁹ solutionē cōferre ꝓ feudo sic collato. Si fidē infringere voluerit taliter infeudat⁹: negans ꝙ ip̄m feudum ab eo possit absolui: hoc oportet iuramēto ꝓprio affirmare. nisi ꝯuinci valeat ꝑ testes: ꝙ hoc sit ꝓmissum ī iudicio feudali ¶ Omnē inculpationē super pena: q̄ ꝯtingit in iudicio feudali pōt dñs probare aduersus vasallum: duobus sibi testibus cōiunctis: suis etiā vasallis. Si talis sit causa que feudum possit āmittere vasallus: hāc oportet dñm sibi ⁊ sex adiunctis suis vasallis iuramēto probare. ¶ Vasallus p̄t alteri conferri feudum. quod sibi ī fide sua collatum ē: pōt etiam in filios heredare: nec oportet ipsos hoc restituere redemptori: nisi hoc promiserit resignare. ¶ Vasallus nō tenetur dñi promissum implere: nec fili⁹ patris. sup̄ feudo resignādo. ¶ Absq̃ homagio potest dñs alteri bona impignerare: sed hoc sit in fide sua: ꝙ sibi ratum teneat quod promisit. Quod si velit infringere. hoc p̄t prestito sacramēto facere: nisi creditor probare valeat. ꝙ in iudicio hoc sit factum. ¶ Quicquid dñs in fide confert in arbitrio stat infeudati: vtrum resignare velit: an non: nisi dñs probare valeat. ꝙ hoc factum sit ī iudicio feudali. Qui taliter inuestitur: nō tenetur ipsum feudum. morte soluta filio dñi resignare. vel alteri ad quē deuoluitur mortuo dño nisi illi promiserit resignare. ¶ Qui bona impignerata dixerit infeudata iniuste dicit: quia nemo potest pignus in feudum conferre. ¶ Qui bona voluerit impignerare ad suum profectum: hoc faciat corā iudice prouinciali: ita ꝙ testes habeat eidem iudicio presidētes. ¶ Infeudatio autem fieri debꝫ corā domino vasallorum: et ipsis presentibus: qui hoc valeant testari. ¶ Pignus infeudatum: non pignus: neq̃ feudum nuncupatur.

Liber Juris

¶ Quicq̃d dñs confert vasallo. h̃ est aut verꝫ feudum: aut feuduꝫ hereditarium: aut feudum castrẽse: aut de futuro feudum de bonis alteri⁹ post obitum possessoris: quod dño vacabat ¶ Vir p̃t etiã feudum recipere: cum quacunq̃ muliere: ita q̃ tutor ei⁹ sit in eodẽ: ⁊ sequitur ad alium dñm ¶ Si dñs mulieri obierit. vbi sibi deficit sequela: qꝛ scuto bellico caret: vir hꝫ scutum. ⁊ possessionem. a muliere in bonis eisdẽ. ⁊ percõsequẽs seq̃lam. ¶ Si v̄o mlr̃ moriatur vir perdidit feudum: quod sibi collatum fuerat ad tutelã: nisi infeudatione fuerit inuestit⁹. aut etiã de futuro: hoc ẽ post mortẽ vxoris ¶ Si mulier feudum resignauerit: aut sibi ꝑ sentẽtiã fuerit abiudicatum vir ip̃m ꝑdidit: q̃ hoc receperat ad tutelã. vir ãt si feudum resignet: aut per sentẽtiã perdat: hoc nõ preiudicat mulieri: qꝛ ip̃a est feudi possessor ¶ Ipse etiã nihil potest conferre alteri de feudo iam dicto. p̃ter assensum mulieris: quod sibi de collato vacauerit: ⁊ qd̃ sibi per sentẽtiã fuerit abiudicatum. hoc vacat mulieri. ⁊ non dño. nec viro q̃ hoc cum ipsa recepit. ¶ Vir idẽ põt cum voluntate vxoris. feudum de futuro conferre. in bonis antea collatis: ⁊ quicquid vacabit ⁊ ambo solum plenum ius feudale obtinent in his bonis. q̃ cõpositis manib⁹ receperunt. ipse feuduꝫ: ⁊ bellicum scutum. ⁊ ip̃a idem feudum. ⁊ possessionem. ¶ Qui modos infeudatiõis plures dixerit. q̃ꝫ suprascriptos: in feudo cuicunq̃ collato: male dicit: vtꝫ dominus fuerit vel vasallus

De feudo de futuro: et de possessione.

S I viro vel mlieri cõferat dñs feudum de futuro: ⁊ possessor postea moriatur: possessio postea deuoluitur ĩ obitu: ad illũ ad quẽ feudum ꝑtinet de futuro. ¶ Illi⁹ etiã cui⁹ fuerat de futuro: iã factum est feudum de p̃senti: qui possessor obijt absq̃ herede. Qꝛ si dñs sibi negauerit: oportebit ip̃m probare infra terminum suum per testes duos dñi vasallos: qui presentes aderãt audientes: ⁊ videntes. q̃ dñs hoc feudum sibi contulit de futuro. ¶ Si possessor absq̃ herede decedat. licet dño sibi feudum vendicare. si non reminiscitur se feudum de futuro in his bonis alteri contulisse. ¶ Si vero p̃ueniat dñm feudum occupando: cui expectatio: seu feudum de futuro collatum fuerat: non delinquit dummodo pro feudo stat. et ius suuꝫ erga dñm expediat: cum ip̃m sup̃ h̃ inculpauerit aut terminum posuerit ad iudiciuꝫ feudale. Terminum ãni ĩ h̃ nõ expectat q̃a sic̃ ip̃m ꝓrogat feudum repetẽdo: sic dñs abreuiat iustitiã exhibẽdo. ¶ Si moriatur dñs: aut feudum resignet: qd̃ tenet vasall⁹

infra terminum. quo per obitum hmōi bona veniunt ad vasallum. ⁊ ip̄e petere a domino inuestiri bona sua sequatur ad alium dn̄m ad quē fuerit ꝑ iustitiā assignat⁹. nō ꝙ de futuro. ꝫ sicut verꝫ feudum: sed primo offerat dn̄o feudum suum testibus obtinere ¶ Si dn̄s hoc sibi deneget: contra ius: tunc vasallus idē feuduꝫ per iustitiam obtinebit: ⁊ iustā sequelā. ¶ Si resignatum fuerit feudum tempe possessoris: et iuste: et debite: ad alium fuerit assignatum: cui dn̄s cōtulerat ip̄m: aut ab ipso recipit ipsum feudum. Omnes infeudationes de futuro fracte sunt: quas dominus fecerat in eodem

De subita infeudatione: et de sequela.

Puer p̄t puero feudum cōferre: ⁊ quod vacat infra ānos pueriles. Si is q̄ confert dn̄s feudum receperit a dn̄o ī vacatiōe non ē sequela: si moriatur dominus q̄ ꝯtulerit ipsum. ¶ In vasallo vasalli recipit dn̄s feudum. cum vacat. sicut ꝓprium dum ambo pueri infra annos fuerint pueriles. ¶ Lecto affixus. si feudū subito conferat: oportet dn̄o penā exoluere: ⁊ oportꝫ per ius infra sex hebdomadas feudum infringere sic collatum vel idem sibi abiudicabitur de iure. ¶ Subita infeudatio d̄r: quā q̄s confert in desperatione vite infirmitate detentus: aut cum voluerit terrā exire: et si conualuerit: aut redierit: ip̄m feudum repetat: ⁊ infringat. Qui taliter feudum alienat. ꝯ deum facit: ⁊ cōtra ius. ⁊ ē contra suā fidem qꝛ ipse astrict⁹ est fidē seruare domino: ⁊ fauorem ⁊ ꝯfert qd̄ suum non ē. Immo quod dn̄i vel alteri⁹ per mortē suā qꝛ dicto feudo. carere nō vult: dum viuit. ¶ Si pactetur q̄s alteri feuduꝫ resignare q̄ ip̄m ab eo recipere nō curat. ⁊ ip̄e sibi possessionē dimittit. ⁊ hinc feudum predictum hominib⁹ illius ꝓ eius cōfert voluntate. vt ipsi feudum retineāt ad indebitam illi possessionē confirmandam. ⁊ dn̄s ip̄m corā vasallis inculpauerit iusto modo: ꝙ feudum sic cōtulerit: ⁊ ꝙ ille fateatur q̄ feudum perdidit sic collatum: qꝛ possessionē concessit illi. q̄ feudum non habuit in eodē. ⁊ ē simile. ac si corā vasallis feudum suum diceret alteri dn̄o pertinere. ¶ Si tribus vicib⁹ sup hoc fuerit conuētus per ius feudale: in q̄ nō appareat. ip̄m feudum abiudicabitur ei. nisi se extrahat. infra sex hebdomadas. ⁊ nisi ius exhibeat: super illo ei abiudicabitur omnis actio repetēdi. ⁊ hoc quia possessione caret. quā etiā nemo ab ipso recepit: hoc feudo taliter inuestiti. nullā ī eo obtinēt sequelā: qꝛ possessiōe carēt. ⁊ nemo ab eis ip̄am suscepit. ¶ Omne feudum absq̄ herede. caret seq̄la. ⁊ om̄is infeudatio absq̄ possessione ē iniusta: nisi vtriusq̄ possideat vnus. vtrunq̄ iudicatur iniustum ¶ Si dicant vasalli. se dictuꝫ feudum

possidere hoc oportebit ipsos probare cum multitudine maiori circumsedentium erga dñm alciorē post istam inculpationē. ex q̄ dño suo: suū ius fuerit infirmatum. ¶ Si diffidatur vasall⁹ se feudum taliter cōtulisse se iuramēto proprio expurgabit et infra sex hebdomadas suos vasallos ꝑ ius cōpellet feudum dictum recipere in suā possessionem dirimāt cōpositione vel iudicio q̄ feudum sic obtinuit non collatum. Qꝛ si nō fecerit infra terminum cōpetentē prestitum sibi nō proderit sacramentum q̄n feudum sibi ꝑ iudicium auferatur nisi ip̄m contingat ꝑ indebitam violētiā prepediri. ⁊ hec querela debita prosequatur. ¶ In iusta possessione residēs absq; infeudatiōe si se per hoc tueri velit ꝙ hec bona dicat sibi censualia hoc etiam fateatur his ad quē defert. ¶ Sciendum ē ꝙ Castra vel loca foralia aut iudicia aut bona vasalloꝝ. Nemo potest efficē cēsualia maxime suo pari vel super se celsiori. ita ꝙ hoc oporteat sustinere dñm. aut homines aut vasallos. in quos dictum iudicium aut seruicium prouulgatur. ¶ Molendina vero ⁊ monetas ⁊ quecunq; thelonea: ⁊ curias: et alia bona censualia iam locata: nō licet denuo locare ꝓ pēsione maiori ita ꝙ oporteat h̄ sustinere. ¶ Qui bona cēsualia iuste voluerit possidere ꝓprijs seruiētibus ⁊ expēsis ip̄a sicut expedit elaboret. Si āt exposuerit ipsa pro censu simili vel maiori ipse cēsualis iniustus quo ad hoc bona censetur. ¶ Feudum in iudicio non licet clerico aut mulieri aut his qui sine iure sunt possidere. ¶ Nemini licet iudicare pri⁹ q̄ iudicādi receperit potestatē ip̄am āt cum semel acceperit: si moriatur domin⁹ aut resignet: licet ei iudicare infra terminum in quo oportet ip̄m denuo infeudare

De procuratione et multiplici iure feudali.

Procurator dñi non potest res eius ꝑ possessionē. q̄ sibi feudarias vendicare. qꝛ dñs suus sibi tradidit omnia ꝓcurāda. Si vero dñs sibi feudum cōtulerit quod post ea nō fatetur. ipsum oportet hoc testimonio approbare his q̄ h̄ viderunt ⁊ audierunt tanq̄ qui possessione caret et non potest ipsum feudum ad aliū sequi dñm nec in filium heredare infra procurationem Quodcunq; feudum absq; homagio conferatur rectum feudum nō debꝫ vocari sicut ꝙ ministeriali sine homagio cōfertur in iure curiali. inde tenebitur domino in obsequio iure curiali ⁊ non iure feudali. In iure curiali dꝫ esse quisq; ministerialis innatus. aut dapifer. aut pincerna. aut marsalcus. aut camerarius. ꝓpter multiplicē iuris curialis differentiam. Nihil plus inde loquar qꝛ sub quibuslibet Episcopis ab

batibus ⁊ abbatissis ministeriales ipsoꝝ ius sibi vẽdicant speciale ¶ Homagium offerendo dz quisq; a domino petere inuestiri: licet ante ea homagium fecerit eidem. Si negauerit dñs ei⁹ homagium recepisse hoc oportebit suo sacramento probare. ⁊ reliquias in quibus iuret acquirere pro qualibz culpa. ¶ Pena digna: potest dñs suum vasallum ad feudale iudicium cittare ante meridiẽ ¶ Et extra dies feriatos licet domino feudale iudicium inchoare in omni loco. Ecclesia ⁊ cemiteriuz excipiuntur. ¶ Cum hoc dñs facere voluerit ab vno de vasallis sententiã querat duobus vel pluribus. vtrum valeat vasallum in feudali iure iudicare sup̱ sua qnerela. Que sententia cum data fuerit ⁊ ꝓbata. tunc assignet dñs terminuz vasallo ⁊ ipso die vl' post sex ꝓxime sequẽtes ad duas hebdomadas. ⁊ locũ certum villam scilicet aut curiã que domini sit aut ab eo in feudum collata. Si querit a domino vasallus vbi sita sit curia vl' villa nominata. dñs hoc sibi tenebitur intimare eo ꝙ multe ville a se distãtes simili nomine qñq; nuncupãtur. ¶ Si feudum quo a dño vestitus vasallus ad Regẽ pertineat dñs ei terminum assignet ĩ villa Regis silr pertinente. ¶ Si proprium dominum habeat in feudo in ꝓprio ei terminus assignetur. Si ꝓprium in feudo teneat vasallus quod ẽ feudum dñi terminum sibi potest fingere ĩ quolibet feudo suo iusto Quando dñs vasallum taliter cittet ad iudicium feudale vasallis p̃sentibus precipere debz. ꝙ ad indictum iudicium veniãt vt tenẽtur Qui ãt non venerit dño condẽnabitur in pena. si se impedimento legali nõ valeat excusare: ¶ Culpabilis nõ erit vasallus. si ante meridiem venerit ad iudicium. licet ipsum ante fuerit inchoatum. penã etiam acquirit dñs in cittato in presentia sua per sententiam si ad terminum non venerit hora debita nisi se exceptione predicta excuset. Pro pena soluenda debet dñs respectum habere ad feudum quod tenet vasallus ab eo. Censualis autem non debz pro domino alcius impignerare. q̃ se extendat census eius vni⁹ anni adhuc non solut⁹ Si pignera penam valentia dominus in feudo non valeat inuenire. extunc feudum teneatur impignerare. Q̃ si vasallus infra ãnum et diem non expediat ip̃m sibi per sentẽtiam abiudicabitur. ¶ Si p̃ñs fuerit vasallus vbi sibi dominus iudicium ⁊ terminum indicit. ⁊ ita sit vicinus seu propinquus domino. ꝙ verba eius audire valeat et non velit. Si etiã aures obstruxerit per hoc nõ poterit iudicium euitare. Si p̃ñs non fuerit vasallus cum cittatur. cittari debet per nuncium domini ad minus coram duobus vasallis. ⁊ sibi loquatur nuncius si potest. Si autem extunc in curia sua denunciet. vbi intrando

De cittatiõe vasalli per dñm

De tpe iudicij feudalis

et exeundo noscitur habitare. Et si non valeat inueniri nec talem habeat mansionē cittatio p̄dicta fiat in feudo quod ipse tenet a dōmino per duas hebdomadas ante terminum. ad quē terminum dominus adducere debet ad minus sex vasallos ⁊ vnum q̄ cittatum aduocet vt ad iudicium veniat. ¶ Et cum dominus voluerit iudicare. p̄mo querat in sentētia. vtrum sit hora iudicandi quod cum inuētum fuerit. iterum querat. vtrum sibi liceat vnum de vasallis accipere. qui verbum suum proferat in iudicio feudali. qua inuenta querat a vasallis. vtrum ipsam approbēt an non. ¶ Si sentētiā vasalli nesciāt inuenire. duarum hebdomadaꝝ ad inuenīēdam sentētiam inducias obtinebunt. Dummodo facto sacramēto quilibet confirmet. q̄ nesciat sententiam inuenire cum fuerit requisitus. hoc cōpleto iudiciū feudale differtur. ⁊ tunc oportet sentētiam inuenire. ¶ Nullas inducias potest dominus pro suo placito conferre. cōtra voluntatem actoris nec etiā preter assensum in iudicio respondētis. ¶ Si super alia causa vasallum dominus voluerit inculpare. causa prima p̄ sententiam dilata rīdere. de iure nō tenetur vasall⁹ donec prima causa per sentētiā fuerit terminata. ¶ Post solis occasum. exquo finitur dies. non tenetur vasallus domino respondere in iure feudali. nec ceteri vasalli sentētiam inuenire. ¶ Si causa domini non fuerit iure finita. licet ei terminum alium per sententiā inculpato per duas hebdomadas assignare Incepto iudicio ante meridiem postq̄ dominus aduocatum per sentētiā acquisiuit. Iterum q̄ret in sentētia. vtrum de iure debeat cittatum facere vocari: qua inuenta querat iterū qualiter eum ꝺbeat vocare. Talis ergo detur sentētia. q̄ vocari debeat per vnum hominem dn̄i in fine curie. in qua dominus resideat in iudicio. ⁊ hoc audientibus duobus vasallis. ¶ Qui vocat cittatum his verbis vtatur. Ego voco ad iudicium talē coram dōmino meo. N. nomine semel bis ter quater. Pro tali causa pro qua in isto loco hodie. ē sibi terminus assignatus qui si non cōpareat nuncius ad dominum rediens hoc referat in cōmuni. Si nomine cittatus non comparuit. nec aliquis qui eius impedimētum proponeret iusto modo. Quo facto querat dominus in sententia. quid sup̄ hoc iustum fuerit Tunc dabitur sententia. q̄ secō vocetur et tertio. hoc fieri potest p̄ nuncium qualēcunq̄. Toties etiam oportz testes habere super vocatione triplici speciales. Cum tertio fuerit cittatus ⁊ non cōparet. tunc querat dominus in sentētia quid iustum fuerit super hoc facto. Tunc dabitur sententia. q̄ eum expectet donec sol descēdat. hoc est ad meridiem. Iterum querat dominus in sentētia. vtrum cum expe

De modo iudicandi

De dilatiōe terminorum

De tpe Juris Feudalis

ctauerit sicut ius expetit feudale. Qua inuēta alium sibi terminum dom⁹ assignet ⁊ ibi ipsum taliter expectet sicut in primo. hoc etiā faciet tertio. Quemcunq; hoz dominus neglexerit terminoz ⁊ vasallum scōm ius nō fuerit prosecut⁹ totum ius suum pdidit ī causa inchoata. primus terminus ⁊ cittatio debet vasallo indici. vt predictum est ⁊ alius nullus. ¶ In curia serata vel sub tecto non licz domino feudali iudicio presidere. ¶ Cum in tertio termino dom⁹ vasallum expectauerit vsq; ad solis recursum hoc est post meridiem. querat in sententia q̄d sit iustum in hoc facto. Tunc sibi dabitur in iure. q; quēlibet terminum probare debeat p duoz̄ vasallorum iuramentum. Testes āt in hec verba debēt iurare Domine ego me obligo per vestrā gratiam ⁊ fidem. quā vobis teneor. q; talem ad locum istum more debito cittastis. ⁊ ipsum in loco hic. ſm ius feudale expectastis. hoc vidi ⁊ audiui. ⁊ sup hoc testi sum vester: post tale cuiuslibet iuramentum debet dominus in sentētia q̄rere. vtrum hic taliter iurauerit. q; ipsi domino in iure debeat subuenire. ſpost q̄z testis per gratiā domini dixerit. q; scit ⁊ vidit ⁊ audiuit. aut etiā. q; nihil inde sciat ad plus dicēdum aut affirmādum non debet ad plus coartari nec etiam interrogari. Licet domino quēcunq; ⁊ a quocunq; de suis hominibus voluerit super testimonio inquirere veritatē dō nec sibi testes sufficiant. quando suam dom⁹ sic probauerit intētionem prosequendo causam tunc querat quid super hoc iustum fuerit. q; totiens ad causam vocatus non cōparuit responsurus. Tunc dabitur in sententia. q; quicquid a domino possideat sibi per sententiam auferatur. Tunc iterum querat per sentētiam. vtrum ipse hoc facere debeat aut vasall⁹. Tunc dabitur in sentētia. q; vasall⁹ tunc ille verbis talibus eloquatur. sicut per sentētiam inuentum ē. Ego tali. N. nomine abiudico omnia que a domino meo habebat ī feudo vsq; ad presens. Tunc querat dom⁹ quid de feudo facere debeat. qō sic abiudicatū sit vasallo. Dabitur ergo in sententia. q; dictum feudum sibi vendicet. aut per suum nuncium presentibus duobus suis vasallis ⁊ teneat ipsum per annum ⁊ diem absq; vtilitate ⁊ pē sione. Qz si vasallus non extrabat infra annum ⁊ diem. Extunc sibi abiudicabitur omnis actio in feudo memorato. dom⁹ vero se dz intromittere de bonis. vasallo abiudicatis vbicunq; sint. Si māsi fuerint. aut villa que pertinet ad castrum. aut ad curiam. ex quo dominus sibi predictam curiam appropriat. omnes māsos ⁊ possessiones Castrales. que ad dictam curiam pertineant sibi pariter vendicabit. ¶ Abiudicatus feudo vasallus. si infra annum ⁊ diem ad

de abiudicatō feudi vasallo.

dominum accesserit per ius suum feudum extracturus. si se dom⁹ absconderit. vel in castro clauserit accessum denegans hoc petenti. si pares suos vicinos habeat. vasall⁹ testetur q̄ ad iudiciuz libēter accederet si liceret. Tunc iuramento extrahat feudum. tanq̄z coram domino. Si vero venerit ante dominuz. primo postulet aduocatum deinde reliquias. ⁊ eum qui sibi indicet iuramentum vt feudum extrahat. Q̄ si sibi deneget dominus. statim ꝑtas habeat reliquias ⁊ iuret absq̄z iudicāte. q̄ bona sibi taliter nunq̄z fuerint abiudicata. q̄ eis de iure carere debeat Ita eum deus adiuuet et eius sancti. hoc autem facere non debet. nisi prius sibi dominus iustitiam deneget. coram suis vasallis. Si feudum extrahat sibi absq̄z sentēcia dom⁹ potest sibi feudum. ⁊ absq̄z sententia iudicium iudicare. Si etiā per sententiam iudicet vl' terminet. ⁊ si etiam per sententiam ē citatus ad quem terminum si non venerit: omnis sibi actio in bonis dictis. per sententiam auferetur.

De eo qui negligit terminum Et responsionem

Si respondere nolit dominus vasallo. aut vasallus domino. in primo. scō. tertio termino. in quo iudicium feudale p sententiam fuerit assignatum. Quicunq̄z ipsorum ad terminuz non accesserit convictus est in pena atq̄z pdidit postulatum. Et qui pri⁹ aderit iuste obtinet quod petiuit ¶ Qua die vasall⁹ domino itrepam tenuerit in ascensu vel in descensu equi. vel sentētiam inuenerit. vel munus obtulerit. aut alio modo honorauerit ī ipsa die nō tenetur corā domino iure astare feudali. ¶ Licet tñ domino causam dirimere duorum: idem feudum repetentium. ⁊ si vnus sit in ei⁹ obsequio siue ambo. ¶ Abiudicatus feudo ⁊ ipsum extrahēs coram domino. si terminus fuerit sibi assignatus ad illum non licet aliquē adducere preterq̄z domini vasallos. Si vero alios adduxerit q̄z predictos penam incurret pro quolibz speciale. ¶ Anteq̄z vasallus accedat ad dominum. gladium. cultellum. ⁊ calcaria. pileum. ⁊ mitram deponat. cirotecas ⁊ cappā exuat ⁊ omnia arma a se remoueat quia si in his se neglexerit. reus ē pena. Anulos ⁊ fibulas. ⁊ omnia ferrea rincas ⁊ barras. propter opinionem stultorum istud nō dico de alio aliquo. ⁊ propter hoc valeat mutilari preter illum tñ quem dominus pro causa propria taliter citauit ad terminum feudalem. ¶ Vbi vasallus de domino cōqueritur. si super hoc sibi terminus assignetur in illo non tenebitur corā domino alicui apparere. q̄z alij

De obsequo vasalli p Strepā

De extractione feudi.

vasalli. ¶ Vasallus nō tenetur domino, nec dominus vasallo sup dampnis inuicem erogatis, anteq̄ domin⁹ illum reciperet ī vasallum. Ex quo dñs iudicium arripuerit ꝛ acceperit aduocat⁹ inter roget cittatum si taliter venerit. q̄ domino velit ī feudali iudicio respondere super quo potest vasallus interloqui, ꝛ se ꝺefendat ꝓius si poterit. Si āt sic dicat Domine, ego huc ad hoc veni, vt iustitiam retineam et exhibeā, inq̄tum ꝺe iure ꝺebeo ꝛ non vltra. Tunc ipm dñs super causa qualibꝫ singulariter inculpet ꝛ precipiat, vt super qualibet causa iuste respondeat vt tenetur. Tunc ille postulet aduocatum, ꝛ interlocutoriam aduocatus negatur illi, qui ad opposita ī ceperat domino respondere. ¶ Reus in causa nō dicitur respōdisse licet se absq̄ aduocato ꝺefenderit, ne respondeat ad obiecta. ¶ In omnibus causis queri ꝺebet a clientulo, vtrum in verba consentiat aduocati, qui si in verbo ꝺeliquerit clientulo non nocet si nō ꝓsentit ¶ Dominus debꝫ in sentētia querere, quid sit iustum inter verba agentis ꝛ respondētis. Si querat sententiā, ꝑm ꝓriam voluntatē ꝛ non ꝑm ius, hoc vasallo nō preiudicat. ¶ Sentētia primo petita primo ꝺebet inueniri. ¶ Manifeste loqui non licet clientulo in iudicio feudali. ℈ tacite susurret in aure aduocati. ¶ Si cōsensum clientuli requirat dominus, super verbis aduocati, licet ei manifeste dicere consentio, vel non vel etiā interloquium petere, ꝛ sentētiam reprobare ¶ Qui petiuit interloqui cum redierit habito consilio: re-

De interlocutoria ꝛ consilio

spondere ꝺebꝫ ad causam prius sibi oppositam ꝛ profiteri ꝺebet vl negare. ¶ Si pecierit interloquens pares suos vicinos a domino vt secum exeant ad consilium annuere ꝺebet domin⁹ trib⁹ exceptis vt si moram faciat interloquēdo, domin⁹ ab illis querere possit sententiam, ipsum ad iudicium reuocando. vnus sententiā inueniet, et duo iustam asserant sic inuentam. ¶ Reus quem vult aduocatum accipit, ꝛ quos vult ad consilium tribus vt dictum ē exceptis, exce

De penalitate vasallorum

pto etiam ꝺomino aduocato. ¶ Nullus in penam incidit erga dominum: quin in qualibet se possit excipere iuramēto, tali tamē causa potest vasallum domin⁹ inculpare, pro qua nec penā nec emendam incurret. ¶ Si imponit sibi ꝺominus q̄ aliquid ei dixerit aut fecerit in contumeliam aut pudorem sup hoc se excusando iurabit aut incidet penā ¶ Si q̄s auferat vni feudum, quod a domino tenet, ꝛ hoc ipse domino non reuelat, nec causam iure ꝺebito prosequatur: inde soluat penam ꝺomino. ¶ Si exponat feudum vasallus sine licētia domini, dominus potest per sententiam ei precipere, vt feudum redimat infra sex hebdomadas, q̄ si non fecerit penā incurret. ¶ Si intromittat se iniuste ꝺe vicini feudo par vicinus: aut sibi fecerit cō-

tumeliam in verbis vel factis: dum eum scit in seruicijs dñi occupatum: aut iniuriam faciat his q̃ ad feudum sunt innati vel ei q̃ ipm tenet in feudo ab eodem. Inde oportz eum penam soluere domino aut eximere se iurerãdo. ¶ Dominus tñ nõ tenetur vasallo corã alcioꝛi dño rñdere, nisi prius sibi iustitiam negauerit corã suis vasallis. Nec etiam suo cẽsuali nisi prius sibi iustitiã negauerit coram suis censualibꝫ. ¶ Vasallus penã nõ incurret: si bona sua pseq̃tur q̃rela ꝛ hec fuerit iusta querulata nisi defectum in testibus patiatur ¶ Si vasallꝰ in iudicio feudali se tergat aut emungat nasum aut singultet, aut tussitat, aut sternutat, aut stat in latere alio aduocati. q̃z in primis vel circumspiciat, aut muscas aut culices a se propellat p hoc nullã penã incurret, licet hoc opinentur iuris ignari

De pena ac emẽda vasallorꝫ ꝛ pncipũ erga Regẽ

Ene vasalli sunt erga dñm decẽ libre, princeps ãt feudi, vepillo a Rege inuestitus, soluit eidẽ centum libras denariorꝫ libralium illius monete, vbi pena fuerit acquisita. ¶ Libra ãt continet viginti q̃ttuor solidos. ¶ Cuiusl ibz dñi vasallꝰ emẽdã recipit: ꝑm meritum ortus sui. Quid autẽ fuerit cuiusl ibz pena seu emenda. Oportet queri in libro qui loquitur de iure feudali vel puinciali. ¶ Qui vero ius suum demeruit defectuz in emẽda innata sustinebit. ¶ Emendã ꝛ penã debet soluere reus infra duas hebdomadas in proxima curia dñi, vbi fuerint acquisite. ¶ Non licet homini in iudicio feudali sedere absq̃z dñi licẽtia, si stare non valeat taceat corã illo. Sed si super hoc dñs eum inculpet, oportebit eum sacramento ꝓbare: q̃ stare nõ potuit vlterius. ¶ Tribus vicibꝰ tm̃ in vna die condẽnatur domino vasallꝰ in pena. ¶ Reus põt in qualibet causa tribus vicibus interloqui: ꝛ in consilio suo tam diu morari, q̃ tribus vicibus p sententiam reuocetur ita q̃ reuocationem possit audire. ¶ Infra curiã ad quã cittatus ẽ habeat ꝯsilium ꝛ nõ extra. ¶ Scuto carens bellico non põt sentẽtiã habẽtis ipm reprobare. ¶ Qui dimidium habet mansum, ꝛ q̃ quinq̃z solidos habz a dño annuatim testis esse poterit ꝛ sententiã reprobare. Qui h̃ non habet oportebit ipm fideiussoriã ponere cautionẽ, q̃ sentẽtiã more ꝛ iure debito pseq̃tur, aut ipam dimittat cum pena debita ꝛ emẽda fideiussor eius nullꝰ esse poterit, q̃n sit a dño infeudatꝰ ¶ Qui dño sententiã inuenit, quã alius nõ cõmẽdat: ille tenetur ad mandatum dñi aliã inuenire, illa vero in quã plures cõsenserunt ꝑualebit, ꝛ inuentoꝛ alteriꝰ sine pena remanet ꝛ emẽda, q̃ nullã sententiã reprobauit. ¶ Qui sentẽtiã reprobat: si a dño inculpetur, q̃ nõ zelo iu-

De emẽda vasallorum

vt ſ. fo. cc. xxxij. ca. Nec est.

Q̃ nõ licz corã iudicio sedere

De eo q̃ Scuto caret

De reprobatõe sententie

stitie. ꝑ causa dilectiōis h̄ fecerit oportebit ip̄m iurādo se expurgare vel penā exoluere ꝓ delicto. ¶ Sic loq̄tur sentētiā reprobās. si vocaris. N. et si es. N dño meo. ⁊ tuo ⁊ mihi. ⁊ tibi. in iure feudali iniustam sentētiā inuenisti illā reprobo. ⁊ h̄ defero ad locum ad quē debeo de iure deferre. ⁊ sup̄ h̄ iustā peto sentētiā. vbi ip̄am debeam de iure ꝓsequi. Tunc dabitur sentētia ꝙ corā dño alciore a q̄ feudum tenetur in iudicio deducāt. ⁊ ad hoc petat vterq̄ nuncios q̄s eis dominus p̄bere tenetur duos q̄s vult d̄ suis vasallis. ad h̄ ꝙ testētur q̄s eoꝝ sniam obtineat aut q̄s āmittat. ¶ Dñs nuncios in expēsis cōpetētib⁹ ꝓcurabit: pāis ⁊ ceruisia dabitur abunde ⁊ tria fercula ī q̄libz prādio: ⁊ ciffus vini: ⁊ eoꝝ seruiētib⁹ duo fercula. Eq̄ eoꝝ dñt ī anterioribꝰ pedibꝰ sufferrari ⁊ nō retro. Cuilibz eq̄ q̄nq̄ manipulos auene. j. diē ⁊ noctē. aut trituratā ī r̄spectu manipuloꝝ. Eq̄ erunt octo. ⁊ sex seruiētes q̄ttuor eq̄tes ⁊ duo pedites. ⁊ licz eis ducere pauciores ⁊ nō plures. ¶ Inter triduum debent iter accipere tam nuncij q̄ꝫ inuentor sententie: ⁊ q̄ ip̄am taliter reprobauit. ⁊ dñt infra sex hebdomadas sentētiam reportare. ¶ Si dñs fuerit extra terrā ad quē ꝓ sentētia sunt trāmissi. cum primo redierit in theutonicam terrā imperio subditā: ⁊ ip̄is eius redit⁹ innotescat ab illa die infra sex hebdomadas dñt sentētiā expedire. ¶ Tunc re⁹ appareat ⁊ ad obiecta rñdeat. sicut p̄ma die. Si termin⁹ ei fuerit legittime intimat⁹. ip̄i aut in curia sua. vt scriptum ē. aut ī feudo qd̄ tenet a dño

Quib⁹ v̄bis reꝓbat̄ sentētia.

De nuncijs cū reprobata snīa mittēdis et de ip̄oꝝ ꝓuisione

De reprobata sentētia vbi debeat termīari ⁊ qñ

Si sentētia fuerit reprobata sup̄ feudo qd̄ ē dño ꝓprium eius discussio defertur ad Regē. qꝛ ip̄e ē iudex. cōstitut⁹ sup̄ vitā cuiusli bz. ⁊ ꝓprium ⁊ feuduz. ymmo omne ius. tā ꝓuinciale q̄ꝫ feudale ab ip̄o summit exordium. qm̄ ipse scutum bellicū p̄mum obtinet inter oēs. ¶ Idē etiā seruicium tenetur vasall⁹ dño. si proprium ab eo habeat in feudo quod exhibē tenetur de bonis imperij ¶ Si corā Rege no posset vasall⁹ in ꝓprio feudum distinguere. tc̄ nō licz eidē sentētiā inuenire. qm̄ cum ꝓprijs ē infeudatus. nec ei a q̄ bonis imperij vtitur infeudati. nec ille ꝯ istñ. ¶ Si fuerit sentētia reprobata sup̄ causa hoīs ad iudicium feudale cittati: ⁊ feudum habuerit duplex vel triplex ad quēcunq̄ dñm alciorē. maior ꝑs feudi ei⁹ noscitur ꝑtinere corā illo dz dicta sentētia terminari. ¶ Si dies celebres: vl̄ tp̄s feriatum impediāt: ꝙ sentētia nō valeat ī prefinito termino terminari. his expletꝫ infra sex hebdomadas terminetur. ¶ Qui sentētiā reprobat post assensum. ⁊ in executiōe defecerit. oportet emēdā soluē inuētori. ⁊ omnib⁹ q̄ in sentētiā ꝯsenserīt. nisi interlocutoriā pecierit añ assensum. ¶ Dñs āt solā penā acq̄rit ī hac

A Rege omne ius sumit exordium

causa qꝛ iustum nõ ẽ. ꝙ q̃s ĩ vna cã pena duplici vl' triplici puniatur ¶ Qui v̄o ĩ alio pacẽ infregerit in die festo: oportebit ip̃m pene duplici sb̄iacere ĩ cã vna. vnã soluet spiritualẽ ⁊ aliã iudici secularẽ: qꝛ oportebit ip̃m añq̃ emẽdã recipiat cauẽ quod a mõ cãm nõ r̃nouet sic sopitã. ¶ Si due ville sup̱ suis terminis seu limitib⁹ inuicẽ ꝯtẽdant: ville circumiacẽtes ꝯuocẽtur: ⁊ suo testimõio faciãt eq̃tatẽ: ⁊ q̃ villa testes plures habuerit ⁊ potiores terminos obtinebit. ¶ Si v̄o ꝓpter ꝯtrouersiã ⁊ discordiã vicinoꝝ non valeat enodari dei iudicio comẽdetur. vt p̃scripum ẽ.

De q̃ s̃. fo. cc. x. c. Nullus ꝓ cã.

De duaꝝ villaꝝ ꝓ limitibus cõtentione

De triplici et speciali infeudatione

Uicq̃d sup̱ius dictum ẽ. totum ad cõe ius ꝑtinet feudale

q ¶ Adhuc r̃stat distinguẽ triplicẽ infeudationẽ. ⁊ ĩ q̃ discrepent a cõi. ¶ Qui iudicium a Rege recepit in feudum Illud inde inferi⁹ descẽdere nõ p̃t in manum q̃rtã. excepto officio sculteti. qꝛ null⁹ Comes gñali iudicio poterit p̃sidẽ sine sculteto. ¶ Nemo p̃t alteri iudicium ꝯferre: quod sibi ab alio ĩ feudum collatum ẽ. nisi sit speciale iudicium: qd̃ ad suã ꝑtinet comiciã: q̃ ad marchiã ꝑtinet vl' ad feudi vexillum. h̃ licꝫ sibi cõferre: ⁊ nõ licꝫ sibi nõ collocatum in manu sua tenẽ ꝑ ãnum ⁊ diẽ: sic̃ nec regi feudi vexillum. ¶ Duo nõ p̃nt ius feudale in vno iudicio possidẽ. p̃t ãt dñs vni ꝯferre de futuro in iudicio sicut in alijs bonis.

De Judicio a Rege.

De impotentia iudicandi illegaliũ ⁊ de sequela.

E iure nõ poterit iudicare quẽ Rex fecerit illegalẽ. nec etꝫ ille: q cui iudicium ꝑ sñiam ẽ ablatum. dum ip̃e iudicium sibi abiudicatum ꝑ iustitiã ñ extraxit. nec q̃sq̃ sup̱ dc̃tm iudiciũ moritur dum illd̃ nõ recepit ĩ feuduꝫ. ¶ Qui ꝓprium tenet in feudo ĩ illo nõ ẽ seq̃la. illa tñ infeudatio extẽditur ad manum septimã: sic̃ aliud feudum: qd̃ ẽ in bõis imperij: ĩ q̃b⁹ nemo p̃t alteri seq̃lã ꝯdicẽ. nec ius feudi denegare: excepto dño alciore: cui⁹ ẽ feudum. licꝫ eidẽ dño q̃ feudum ꝯtulit ip̃m recipe: dummõ vasallo restituãt eq̃pollẽs: exceptis bonis imperij. ¶ Si bona imperij ad ip̃m redeãt ꝑ decessum ã collata fuerint dñe religiose a seq̃la nõ poterit ãmoueri. q̃ dicta bõa possidet ĩfeudat⁹. ¶ In feudo castri ẽ feudum de futuro. ⁊ pene solutio. sic̃ in alijs ¶ Feuduꝫ castri nõ p̃t castrens̃ alteri ꝯferre si ãt h̃ fecerit h̃ ꝑcepto dñs p̃t ei ꝑ sñiam impare. ꝙ infra sex hebdomadas castri feuduꝫ reuocet sic collatũ. Qꝛ si nõ fecerit castri feudo priuari valebit. ¶ Si moritur castrensis añ feudi reuocationẽ. talis feudi possessoꝛ feudum seq̃tur ad castri dñm infra ãnum et diem. dummõ probare valeat suum ius in iure feudali. Jurare autem oportebit ipsum ꝙ nesciuit castri feudum in feudo sibi collato contineri

De feudo castri

De morte Castrensis.

De assignatiõe feudi

¶ Dñs etiã non põt feudum suoꝝ vasalloꝝ alciori dño assignare. ita ꝙ illud denuo recipiat ab eo in castri feudum. Qꝛ si ꝯ ius fecerit. ipsi a dño superiore suis feudis postulẽt inuestiri. vel assignationẽ ad illum qui ip̃os valeat inuestire

De feudo et iudicio Castrensi ⁊ de vexilli feudo

Si moriatur vir. vxore pregnãte. ⁊ si feuduꝫ de futuro alteri sit collatum ille cum feudo resideat. donec mulier pariat filiũ q̃ nulli poterit infringere feudum de futuro. nisi fuerit vnicꝰ natus ⁊ viuat post mortẽ patris. ¶ Si castrum integrum dñs cõferat alteri. aut illud resignet suo imperio castrenses nõ tenẽtur castri feudum sequi ad illum. ꝫ ip̃m obtinebunt ꝓ recto feudo ab illo a quo primitꝰ habuerunt. aut sequi debẽt illud ꝓ recto feudo ad illuꝫ cui castrum dñs resignauit. ¶ Edificia v̓o eoꝝ ipsis dñt ꝑsolui. si ĩ castro noluerint residere. ¶ Castri feudum p̃t ꝑ descensum ad dñm redire. ⁊ ipse in eo obtinet ius. pene sicut in alia solutione vel feudo. ¶ Si castrẽsis sui castri feudum cõfert alteri ip̃e iure feudali h̃ non valet infringere. ille ãt carebit sequela nisi taliter accidat. vt ẽ p̃scriptum. Castrẽsis seq̃tur castri feudum. ⁊ ip̃m heredat in filium. licet castrum ⁊ feudum fuit ꝓprium dño q̃ sibi feudum ꝯtulit iã p̃dictum ¶ Licet castri feudum de bonis imperij cõferre. q̃uis ip̃m castrum sit ꝓprium. ¶ Castrensis v̓o nõ tenetur cũ dño curiã supioris adire de castri feudo. nec etiã ipsi in expeditione seruire. ꝫ in castro tm̃mõ residere ⁊ ip̃m defendere. ne perdatur ⁊ in iure castrensi dño suo sententias inuenire. Iudicio castrẽsi nusq̃ dꝫ dñs presidere. nisi tm̃ ĩ castris. vbi nõ p̃t testis fieri aliq̃s aut sentẽtiam inuenire. nisi sit castri feudo inuestitus. silr etiã nõ p̃t ꝯ castrẽsem testari. nec sentẽtiã inuenire iusto feudo infeudatus. nec is ꝯ illum in alio quolibꝫ feudo. excepto castrẽsi. põt q̃sq̃ in scuto bellico ꝑfectus testari. ⁊ sententias inuenire preterq̃ ꝯ feudi vexillum. ¶ Princeps ãt bene põt testari ⁊ sentẽtias inuenire ꝯ quẽlibet hominẽ imperij. ¶ Princeps tali nomine censetur eo ꝙ habet feudi vexillum. de q̃ ipse princeps dr̃ ⁊ habetur. ¶ Nullꝰ ab eo dꝫ recipere. cum illud aliꝰ ab eo receperit q̃ cõfert taliter inuestitꝰ nõ ẽ primꝰ in feudo. ⁊ ideo nõ dꝫ princeps appellari. ¶ Qui possidet feudi vexillum. ⁊ ẽ princeps. nullum laicum dꝫ hr̃e dñm p̃ter Regẽ. ¶ In feudo cuiuslibꝫ p̃ncipis. excepto vexilli feudo. p̃t q̃libet a suo dño infeudatus. ⁊ ĩ scuto bellico ꝑfectꝰ inuenire sentẽtias ⁊ testari. ¶ Nemo p̃t ĩ feudali iudicio negare. sententias inuenire testẽ fieri ⁊ aduocatum dñs ꝯ vasalluꝫ. nec vasallꝰ contra dñm. nec cognatus contra cognatum.

De collatione castri

De seruicio castrensium

De iudicio Castreñ. feudali.

Liber Juris

De iudicio in Castrensi feudo et iusto feudo

Ex potest citare principē suum, litteris sigillatis ad sex hebdomadas in locum certum ad ius feudale. Nullam curiam oportet ipm in litteris assignare, qr vbi Rex iudicat in apto. ibi est curia sua. ¶ Potest etiā infra tempus feriatum in omni loco exceptis Ecclesia ⁊ cemiterio feudali iudicio presidere. ¶ Porte castri aperte debēt esse. vbi dominꝰ iudicat in iure castrēsi. ¶ Nemo cogitur infra parietes obseratos ⁊ sub tecto sententiam inuenire. ¶ Pro tribus causis tm̄ potest dominus citare castrensem ad iudicium. Si erga ipsum extiterit infidelis, aut si castro in quo residet iure debito non assistit, aut si castrēsis aduersus illum conqueratur super castri feudo. ¶ Si pro predictis citet dominus castrensem. ipse sibi loquatur vel eius nunciꝰ ore ad os vel in curia sua citetur. coram duobus castrensibus: tunc ipsum prosequatur iudicio Castrensi absq; curia determinata, sicut instruit ius feudale. ¶ Si abiudicet dominus castrensi suo castri feudum, hoc dz extrahere infra sex hebdomadas, aut omnis actio repetendi sibi per iudicium denegatur. ¶ Si cum familia recedat castrensis a castro, ⁊ si dominus precipiat aut in curia sua coram duobus castrensibus, vt redeat ad presidium infra sex hebdomadas, qꝫ si non redeat infra dictum terminum, castri feudum abiudicatur eidē. nisi impedimēto legittimo excusetur ¶ Si rediens infra sex hebdomodas, sola nocte moretur in castro castri feudum sibi non potest abiudicari. ¶ Si reduxerit ipsum dominus per sentētiam ī castrum, ab ipo recedere nō poterit cum familia sine licētia domini ¶ Justum feudum, ⁊ castri feudum potest quis simul recipere dummō super hoc vtroq; testes habeat speciales. ¶ Si per violentiam destruatur castrum aut per sententiam propter pacis violentiam, in quo facto innocens sit castrensis ꝓpter h̄ castri feudo non carebit, donec reedificetur muro vl̄ plācis, aut etiam sepe ⁊ donec porta feretur. Tamē reedificare non licet castrum quod per sententiam destruitur. ¶ Si castrum vel castri feudum eidem non pectineant potestati, ⁊ postea domino vacauerint singillatim, ita qꝫ castri feudum sequeretur ab ipo. Castrēses castri feudum sequantur ad illum cui ptinet, qr in feudum iustum eis vertitur postq; a residētia in castro, carcere liberantur. ¶ Si castrensi dn̄s contradicat castri feudum, sit ei iustum feudum, excepta cura ī castro ⁊ illud sequatur ad dominuz alciorē. sicut predictum ē ⁊ sibi sua edificia persoluētur. ¶ Nemo pōt iustum feudum obtinere, in quo dn̄s ianitorē ⁊ vigiles ꝓuīs procurat expensis

De citatione castrensium

De recessu Castrensium

De iusto et Castren. feudo.

De bonis per dominum hospiti locatis in feudum

Si conferat domin⁹ feudum cui sint innati homines cēsuales aut suis expensis bona intrauit censualia, ita q̄ annualē sibi debent pensionem illa poterit sibi domin⁹ retinere, si ipsa ex cipiat feudum conferendo. ¶ Si bona fuerint libera, ad que null⁹ est innatus, ⁊ hec dominus locauerit hospiti. Si quis ab illo seruicium exigat, aut petitionem, aut exactionē, aut expeditionem, aut hospitium iniuriatur eidem, q̄ nihil alijs de bonis illis tenetur impendere, q̄ quod domino suo promisit in pacto. Judicio autem, ⁊ si nodo tenebitur interesse. ¶ Qui bona tenet in possessione absq̄ infeudatione noie tutele vxōris, aut pueri, aut si dimittat frater fratri bona taliter possidere absq̄ scitu domini ⁊ consensu ⁊ infeudatus, interim moriatur, ⁊ talis possessor suum dicit esse feudum, hoc non poterit ipse iuramento obtinere, sed oportebit testib⁹ hoc probare. ¶ Si is q̄ hoc feudum habuit de futuro, aut ille cui vacat dictum feudum probare offerat, q̄ is qui decessit illud vsq̄ ad mortē possidebat. ¶ Possessionem feudi debet actor probare cum domini sex vasallis. Nudam vero possessionē probet actor adiunctis sibi sex testibus irreprehensibilibus quicunq̄ sint. ¶ Bonum est q̄ aliquis amicus mulieris feudum recipiat cum ipsa ad hoc, si dominus moriatur ⁊ mulier sequi feudum non valeat ad alium, eo q̄ scuto caret bellico. Sic infeudatus feudum sequatur, cum sit in dicto scuto perfectus ¶ Inter hos duos, q̄ alium supuixerit, ius feudale retinet in illis bonis erga dominum qui sibi cōtulit hoc feudum. Si ad manum mulieris, id est nomine eius, hoc feudum receperit amicus ipē post mortem illius nullum ius poterit obtinere in feudo sic recepto ¶ Si hoc feudum ad aliud dominum deuolatur, ⁊ ipsum his ambobus conferat, sicut de iure tenetur ⁊ ambo in eodē ius obtinent feudale, dum illud ita tenebunt a scō, sicut tenuerunt a primo. ¶ Si contradicat dominus sequelam mulieri, ⁊ hoc conferat soli viro ipse plenum ius obtinebit in illo ad conferendum vel resignādum ex mulieris consensu quia ipsa cum eo residet in possessione, et hoc feudum potest idem amicus in filium heredare. Si bona q̄ mulier possidet aut ali⁹ scuto carēs bellico, domin⁹ sibi indicat vacare post mortem vasalli, ⁊ mulier se asserat hoc ab alio tenere adhuc viuente. Si viuens edictā bona tutetur, ꝑm ius feudale, mulier eadē bona obtinebit

De bonis liberis

De possessione bonorum sine infeudatione.

De feudo mulieris.

De vasalli debito ⁊ de spolio vasalli ꝑ dñm facto.

Licet dominum vasallo inuadere pro debito. ⁊ de ipso coram iudicio conqueri super causa in qua sibi coram vasallis iustitiam denegauit. si hoc valeat per testes probare. ¶ Si spoliet dominus vasallum super hoc potest. ⁊ pro qualibꝫ violētia vasallus de domino conqueri in iudicio prouinciali. Licet etiā ei a dño se defendere. ⁊ ad hoc non oportet ipm feudum resignare. si coram vasallis de domino tm̄ fuerit conquestus. ꝙ ei dominus iustitiā denegauerit. ¶ Si vasallus domino contradicat feudum. qd̄ ab ipo tenuit. hoc vacat domino. Si etiam vasallum domin⁹ diffidat inimicitias ei denunciando domin⁹ feudum perdidit. quod ille tenebat ab ipso. nisi sit proprium domino ⁊ ille sequatur ad dñm alciorem feudum sicut liber dicit. ¶ Si sic domino ꝓprium. vt Ecclesie ꝑtineat. vbi nō valeat peruenire. vasall⁹ teneat feudum absq; seruicio vsq; ad finem vite sue ⁊ heredat ī filium ⁊ alium potest infeudare. Si dominus eum diffidat ⁊ non ipse eum. Qui resignat domino feudum. aut contradicit eidem aut sibi feudum abiudicetur quod a domino tenet carebit quolibet de feudo futuro quo fuerat inuestit⁹ sil' cum feudo quod a domino recepit seu tenebat. ¶ Dominus non dꝫ vasallo cōtradicere. nec vasall⁹ domino. nisi ore ad os. ⁊ postea neuter debet alteri nocere infra diem ⁊ noctem. ¶ Si petit vasallus a domino conductum veniēdi ⁊ recedendi. vt sibi contradicat dominus tenetur sibi conductum procurare securum. Si dñs iniuste sibi denegat conductum. tunc licet vasallo sibi cōtradicere in domo dñi ꝓxima vel curia. ita ꝙ hoc audiant curiā inhabitantes aut sibi cōtradicat. vbi prelati seu magnates terre ꝯueniunt ad iudicium. ⁊ ī eodē loco sibi feudum suum resignet. Super hoc facto habeat duos vasallos in testes. si fuerit necesse ⁊ non debet domino nocere infra sex hebdomadas nec dominus vasallo. Si sibi taliter cōtradicit. Si negare velit vasallus. qꝛ domino contradixerit in hoc se potius expurgabit. q̄ꝫ dñs ipsum conuincere possit: nisi sibi hoc fecerit ī facie ⁊ nisi dominus feudum quod ab ipso tenuit concessit alteri in p̄ntia ipsius ¶ Si feudum abiudicatum extrahat vasall⁹ erga dominum ipse ꝑ consequēs extraxit omne feudum de futuro. quod sibi fuerat a domino collatum. ¶ Si denuo inuestiet domin⁹ vasallum feudo q̄ iure fuerat abiudicat⁹. ipe nihil hꝫ ī feudo de futuro. qd̄ pri⁹ a dño tenuit nisi illud iterꝫ recipiat ꝟm ius tal' feudi. ¶ Feudum ī villa ad scultetiā collatum heredat Scultet⁹. in suū filiū. q̄uis careat scuto bellico. ⁊ seq̄tur ipm ad aliū dñm ⁊ nō p̄t illd̄ alteri ꝯferre ⁊ p̄t cum

De cōtradictōe vasalli

De saluo conductu vasalli

eodem feudo assignari domino inferiori. ⁊ nō potest sibi recusare aliquē dominum assignatum. vtrum fuerit vir vel mulier. de h̄ feudo non potest idem testis esse. aut sententiā inuenire contra hominem. in scuto bellico perfectum

De termino et cessatione feudi

Omne ius feudale iam ad finē deduxi. Quidam tamē dicunt q̄ plures sint infeudationes. que in certo termino finiuntur sicut feudum scuti. quod cum scuto cessabit: ⁊ feudum edificij quod cessat. cum possessor amplius non habitat in eodē. Istud totum est iustum. Qui feudum a domino collatum debet stabiliter manere vsq̄ ad obitum inuestiti. nisi hoc sponte resignet. aut ꝑ sententiam priuetur eodē. ¶ Iustitia de facili posset omnib⁹ exhiberi. si tot non essent et tanti qui eam iniurijs opprimunt ⁊ ꝑuertunt pro sua priuata vtilitate. ⁊ quod tunc pro iure offerunt. Sed si ab alio: illis hoc fieret pro summa iniuria reputarent. Quia nullus est ita ī iustus. nisi sibi incongruum videatur si ꝑ iniuriam condemnatur. ⁊ ideo pluribus oportet vti rationibus anteq̄ iniuria per iustitiā deprimatur. ¶ Qui ad omnes causas quod iustum ē ⁊ ver̄ loquitur multos sibi cumulat inimicos. hoc probus quilibet paruipēdat ꝓpter deum ⁊ ꝓprium honorem. liber iste nō paucos habebit emulos q̄ omnes qui contra deum ⁊ iustitiā eriguntur sup̄ manifestationē iniurie erubescunt confundi. ⁊ in iustitiam palā venire q̄tum in eis est minime paciuntur

De oppressoribus iustitie

De eo qd̄ dominus vasallū ad alios terminos euocare non poterit.

Infra terminum quem constituit dn̄s vasallo sibi ad respondendum in iudicio feudali non potest eidem alium assignare super alia causa. Nec p̄t alius dominus ipsos vasallos infra terminum memoratuz ad suum iudicium euocare: q̄ ipsi ī obsequio sunt Regis: dum domino suo ex parte imperij assistunt ad iudicium feudale celebrādum. sicut ad eorum feuda ꝑtinet. hoc āt oportebit ipsos aut eorum nuncios iureiurando probare. Si autē Regis expeditio vel curia: ad iudicium feudale cittato per sentētiā fuerit tp̄e debito nunciata. liber erit a iudicio domini sui. q̄ opportunitas Imperij ipsum cōpellit si illud impedimentum fuerit in iudicio feudali ꝑm ius probatum. ¶ Iudicium prouinciale non potest q̄s euadere per obsequium Imperij: quia oportebit ipsum eius sententias aduersum se sustinere. ⁊ in Regis obsequio cōstitutum

De eo qui a supiori dño postulat infeudationē.

Si a dño superiore infeudationem postulat aut oñstionem. q si eum ostenderit ad parē vicinum primi dñi sui. exquo vasallus hec primo perceperit infra ānum et diē. tali assignationi coram dño contradicat ⁊ si dñs velit. oportz eum statim causam cō tradictionis oñdere ⁊ si velit dñs potent ei terminum assignare corā suis vasallis semel ⁊ nō septius nisi sentētia ibi fuerit p̄probata aut dilatio per sentētiam acquisita. Tunc em̄ oportebit vasallū fateri. vtrum pro humili ortu aut pro homine inferiore qđ ipe fecerit aut pater ipsius aut auus. tunc querat dominus in sentētia. vtrum exceptionē fecerit que sibi valeat in iure prodesse. Si inuentum fuerit q̄ non oportebit ipm ad alium dominum sequi feudum vel sententiam reprobare. ¶ Si dicatur q̄ prodesse potest. exceptio dummodo testibus approbetur ⁊ ortus humilis sit in causa hoc oportebit ipm probare adiunctis sibi sex testibus in iure suo perfectis. qui cunq̄ sint si homagium factum sit inferiori ab eo vl̄a patre ei⁹. aut auo. oportebit probare adiunctis sibi duobus testibus in scuto bellico perfectis. si sint vasalli eius dē domini vel non. Si testes sint vasalli dñi. tunc eos dominus adiurabit per fidem quam sibi tenentur Qz si vasalli eius nō sint. tunc tactis sacrosanctis iurabunt quomō ipm dominus alteri assignauit qui est inferior primo domino ī scuto bellico. Si accedens ille contra quē iuratur per sentētiam velit innocētiam declarare sui exceptione testimonium prefatum diruere non valebit si etiam offerat testib⁹ hoc probare. q̄ sit par primo domino. tam in ortu. q̄ in scuto bellico hoc non preiudicat ei⁹ dñm declinandi. qz potī⁹ licet vasallo se et sua bona p̄ testimonium eximere q̄ domino liceat testibus ipm suo seruicio mancipare. Qui sine testibus sentētiam suam casset ostensione. licet domino illum scđo ostēdere. Qui āt per testes cassauerit eandem hunc non licz domino assignare. sed oportet ipsum manu ꝓpria inuestire. qz vasallus non tenetur nisi semel tm̄ suum feudum erga dñm testibus obtinere.

Finis libri Juris Feudalis cū primis precedentibus duobus Juris theutonici Daijdemburgeñ. libris

Fo.I.

Summa vtriuscz Juris doctoris Raymundi.

Propter paternam pietatē quā erga filios meos habui aggressus sum. ex puitate mei ingenij. multis vigilijs z laboribus nō paruis vnā
p summam legum breuēcz. z vtilē stilo plano cōponere. vt in ea se exerceant donec perueniāt ad maiora inuocās Spiritussancti gratiam. vt me adiuuet z complere faciat. sine quo nullum fundatur exordium. z omnis finis honore caret z vtilitate.

De rectore et gubernatore ciuitatis. Capm.I.

Decesse ē omnē rectorē et gubernatorē ciuitatis. duo in se ad
n minus habere. videlicet legum sciētiā z armoꝝ prudentiaꝫ vt p legē tpe pacis hominum malitias expellat. z p arma tē pore belli oppugnationibus hostium resistat. Primo igitur dicendum est de legibus: post de armis.

De iustitia et iure. Capitulum.II.

Justitia est cōstans. z ppetua voluntas ius suum vnicuiqz
i tribuens. Jus scōm Tullium est ars siue scientia equi z boni scōm quā nos appellamur: sacerdotes id est sacras leges docentes Jurisprudentia est. diuinaꝝ humanaꝝcz notitia rerum. iusti ac iniusti sciētia. Et cz̄uis hec tria. p vno sumātur: dr̄nt tñ tripliciter. Justitia est virtus scz moralis. ius est executiuum eius virtutis. Jurisprudētia est scientia illi⁹ iuris. Justitia est inter virtutes suprēmum bonum. Jus medium. iurisprudentia infimum. Justitia tribuit vnicuiqz qd̄ suum est. Jus coadiuuat. Jurisprudentia docet qualiter illud fiat. Est autē duplex iustitia: scilicet naturalis z legalis. Naturalis est constans z perpetua voluntas ius suum vnicuiqz tribuens: z sine illa nullus pōt regnum dei possidere. legalis vo iustitia est lex que sepe mutatur: sine qua nec gentes nec regna diu poterunt permanere.

Justitia quid.
Jus quid
Jurisprudētia quid.
Predictorum Differentie
Justitie distinctio.
Naturalis.
Legalis.

Diuisio Juris. Capitulum.III.

Sciē etiam duplex ius: quoddā em̄ est ius publicum. quoddā
e priuatum. publicum ē qd̄ principaliter ad imperiuꝫ spectat. priuatum est ius speciale: qd̄ ad singuloꝝ hominum vtilitatem pt̄inet. Et illud priuatum est triplex. vtputa ius naturale: Jus gentium. Jus ciuile. Jus naturale qd̄ natura omnia animalia docz z docuit. Nā ius hoc nō solum est humani generis ꝓprium: sed etiam omnium animaliū: que in terra in aquis z in aere viuunt z pascuntur: Inde descēdit maris z femine ꝓiugatio quā nos matrimo

Jurisdistinctio
Publicum
Priuatum.
Juris priuati distinctio
Naturale Jus

Matrimoniū

nium appellam⁹. hinc venit liberoꝝ ꝓcreatio ⁊ educatio. Uidemus etenim cuncta animalia huius iuris peritia censeri. Hinc etiā descēdit pecunie cōmodate vel deposite restitutio. violētie ꝓximi et sue repulsio ⁊ hijs similia. Jus v̄o gentium est quo oēs homines equaliter vtuntur. Est em̄ idē ius omni generi humano ꝯueniens. De h̄ autē iure necessitate hominum exigente: suborta sunt bella: ⁊ secute sunt captiuitates ⁊ seruitutes que sunt iuri naturali cōtraria. Jure em̄ naturali ab initio oēs homines liberi nascebantur: ⁊ erant ipsis omnia cōmunia: vnāq; habebāt libertatē: neq; lites inter se habuerunt. Ex hoc etiā iure gētium. oēs pene cōtractus inducti sunt Ut emptio. venditio. locatio. conductio. cōmutatio depositum mutuum societas: ⁊ alij multi Itē ex hoc iure gentium inuenta sunt occupatio. edificatio. munitio. federa pacis ⁊ indutiarum. et hijs similia Jus autē ciuile est qd̄ vnaqueq; ciuitas sibi ꝓpter diuinā humanāq; causam instituit Uocaturq; ius ciuile quasi ꝓprium ius ciuitatis. Et nota ꝙ oēs populi qui legib⁹ ⁊ ꝯsuetudinibus vtuntur partim suo ꝓprio. ꝑtim comuni omniuz hominum iure vtuntur. Differunt autē hec tria iura: quia ius naturale apud omēs gentes equaliter seruatur. a solo deo institutum firmum ⁊ impmutabile manet Alia v̄o iura sepe mutantur vl̄ contraria consuetudine: vel alia meliori lege lata vel introducta.

Jus gentium.

Bella vñ orta.

Cōtractus vñ inducti.

Jus ciuile qd̄.

Predictoꝝ trium iuriū drie.

De origine Juris. Capitulum. IIII.

a B initio mundi pauci fuerunt homines per glebas hincinde sparsi egentes. ⁊ in cauernis terre habitantes. Hij legibus nō indiguerunt: quia nō simul habitabant: nec vn⁹ alium offendebat. Tandē ipsis multiplicati fecerunt sibi casas et domunculas. Deinde vicos ⁊ viculos. in quibus permanebant. Et tunc orte sunt inter eos cōtentiones lites ⁊ iurgia. Extunc em̄ maior et sapientior natu conuocabat plebem asserens eis. Uos videtis ꝙ in hunc modum molestamur. quid vobis placet. faciamus statutum. per qd̄ talia coherceātur? Respondit vniuersus populus. bene nobis placet. ⁊ factum fuit statutum: quod postea ꝓ lege seruauerunt. Tandē viculis ⁊ mansiunculis multiplicatis. ⁊ amplificatis fecerunt ciuitatē multi. in qua populo plus aucto ⁊ coadunato plures fecerunt ciuitates. Totus v̄o populus ad cōdēdas leges simul cōuocari nō poterat. Elegerunt ex ipsis sapientiores ⁊ meliores ⁊ dederunt eis potestatem plenam legē cōdendi: quā obseruare ꝓmiserunt. Illis v̄o electis. post aliquod tēpus discordantibus populis: et in vnum cōcordare non valentibus elegerunt vnuz ex

Qñ cōtentiōes exorte.

Statutū ꝑmuz cōditū: postea ꝓ lege seruatū.

ipsis.ꝛ dederunt illi plenā potestatē ad omnes leges ꝓdendas Ille vō electus dives fuit vir prudens ꝛ bene parētatus ꝛ robustus: q̄ suasionibus dulcibus attraxit sibi omnē pplm ꝛ acquisiuit potentiam.et factus est dominus omnium ꝛ regnauit vt volebat.ꝛ sic clare patet.quō populus.primo sibi statuta ꝛ leges edidit.secundo cōsules.tertio principem populi.Sed heu nunc directe fit in contrarium.Primo em̄ principes leges edunt.Secundo consules.Tertio populares.Nec etiam tā ꝛ principes eliguntur nec consulares.sed omnia ad placitum non iure sed vel amore odio vel fauore.

Querela horū temporum

De diuisione iuris. Capitulum quintum.

c Onstat autē ius nostꝝ quo vtimur aut ex scripto.aut ex nō scripto.Scriptum ius est lex id est ius legale.Jus canonicum Jus legum est.lex ex plebiscitis senatusconsultis.ꝛ principum placitis.lex est sanctio facta.iubens honesta.ꝛ prohibens inhonesta ꝛ contraria.Item lex est recta ratio ab eq̄tate tracta iubēs honesta ꝛ vetans inhonesta.Omnes autē leges aut sunt diuine ā humane.diuine ex deo natura constant.humane vō moribus ꝛ cōsuetudinibus extant.Dicitur autē lex a lego legis.vel a ligo ligas quia ligat et artat omnem hominē vno mense.post suam promulgatiōem.ad ipsius obseruationem.

Jūnsiō vnꝫ aliꝫ Legum.

Ex q̄ ius ꝓstat.
Jus scptū qd.
Jus legū quid
Lex quid.

Leguz diuisio.
Leges diuine.
Leges humāe
Lex vnde

Lex vnde dicta

Quare leges facte sunt.Capitulum Sextum:

f Acte vō sunt leges: vt eaꝝ metu humana ꝛ improba coherceatur audatia ꝛ tuta sit inter improbos bonoꝝ innocentia Facte ḡ sunt leges: vt improboꝝ formidato supplitio nocēdi refrenetur facultas.Facte sunt leges vt appetit⁹ nocius sb iuris regula limitetur per quā genus humanum.vt honeste viuat ꝛ alterum non ledat.ius suum cuiq̄ tribuat informetur. Lex autē quattuor facit.Unde vsus.Permittit punit lex precipit atq̄ vetat.

Legis bona diffinitio.

Qualis sit Lex. Capitulum Septimum.

e Rit autē lex honesta: simplex.Justa: possibilis: necessaria vtilis ꝛ manifesta sēm naturā et cōsuetudinem patrie loco tēporiq̄ conueniens ꝓ cōmuni vtilitate ciuium conscripta

Lex honestaꝫ

Legis diuisio scripte ab vsu differentia

Quando fiunt Leges. Capitulum Octauum.

l Eges vō fiunt et instituuntur.cum ꝓmulgantur.firmātur autē cum moribus vtentium approbantur: sic econuerso leges multe abrogate sunt.qz morib⁹ vtētium nō valuerunt

Quando leges firmantur.

Quandoq̄ abrogant.

Quādo scēm leges iudicare debeat.Cap. Nonū

Non leges Iudicare sed ex legibus institutis iudicare.

q Uando leges institute sunt. non licet eas iudicare. sed oportebit scdm eas iudicare.

Qui primo leges condidit. Capitulum. X.

Primi legū cōditores qui

Oyses primus fuit. qui hebreis. diuinas leges explicauit.

m Foroneus Rex grecorum Grecis primo leges. iuditiaq; instituit. Mercuri⁹ Egyptijs. Ligur⁹ Lacedomonibus. Numma pompilius Romanis leges condidit. Karolus Sueuis. Julius v̄o omnibus imperio subiectis.

Qui possunt leges cōdere tpe nostro. Capi. XI.

Qui potest leges condere tpe nro.

p Rincipes nostri temporis primo possunt leges condere. Secundo consules. Tercio populares.

Quando sunt inuēte Ciuiles leges. Capi. XII.

Lex naturalis. quādo eē cepit

Item Scripta ⁊ non Scripta lex ubi inuenta.

l Eges ciuiles inuente sunt. primo quando ciuitates cōstitui ⁊ magistratus creari ceperunt. Lex autē natural' tunc cepit esse qn̄ deus rerum: naturā et gen⁹ humanum primo ꝯdidit Leges v̄o scripte p̄mo incepert athenis. nō scp̄te in Lacedomonio.

Quid sit Jus non scriptum. Capitulum. XIII.

Cōsuetudo qd

Consuetudo q modo dicitur.

Cōsuetudo distinguit bona Mala.

e St autē Jus nō scriptum. mos ⁊ consuetudo patrie. a moribus hoim̄ tracta. Cōsuetudo est ius moribus instituta que pro lege recipitur cum lex deficit. Dicitur autē consuetudo quasi cōmunis suetudo ⁊ vsus hominuz. Est tn̄ duplex consuetudo scilicet bona ⁊ mala. Bona est que omniuz vtentium more approbatur. ⁊ que vtilis est ⁊ vocatur laudabilis cōsuetudo. Sed mala consuetudo est que moribus vtentium nocet et que inutilis est Prima pro lege tenetur. Secunda non. Quia ista secunda qnātocunq; tēpore durauerit semp̄ debet aboleri: abrogari: ⁊ ꝓ nihilo haberi.

De virtutibus bone cōsuetudinis. Cap. XIIII

Consuetudo.

Bona consuetudo tres habet virtutes.

b Ona consuetudo tres habet virtutes. primo quia imitatur legē. ⁊ ponitur ꝓ lege cum lex deficit. Secundo quia interp̄tatur legē cum dubia fuerit. Tercio quia corrigit legē. Cuz cm̄ est cōmunis in toto mundo. tunc vincit legē. Cum autē est specialis: tunc solum seruatur in isto loco. vbi est cōsuetudo. in alijs nō ymmo alia lege superueniente vincitur et aboletur.

De priuilegijs scriptis. Capitulum. XV.

c Um priuilegia pro legibus habeantur vt scribitur in decretis. Uidendum est de priuilegijs. Et primo quid sit priuilegiuz. Secundo vnde dicatur priuilegiuz. Tertio quot sunt

speties priuilegioꝝ. Quarto quis possit cōcedere priuilegia. Quinto. quanto tempore durat ꝓuilegium. Sexto quot modis tollatur priuilegium. De primo. ꝓuilegium est beneficium contra Jus cōmune indultum. non enim est aliqd priuilegium nisi aliquid indulgeat speciale. Dicitur autē priuilegium. quasi priuans legem communem. Priuilegia etiam dicuntur leges priuatorum ⁊ a cōmuni. Jure exceptorum. Species priuilegioꝝ sunt due. Unum generale Aliud speciale. Generale est quod conceditur cōmunicati. ⁊ illud ē ꝑpetuum Speciale est quod cōceditur persone. ⁊ illud extinguitur cum ꝑsona. nisi caueatur in ipso ꝙ debeat transire ad heredes. Dolest autem concedere dominus Papa ⁊ dominus Imperator priuilegia. quia hij sunt super Jus et Juribus non ligantur. Durat vo priuilegium. tanto tempore quāto concessuꝫ est. Tollitur etiā ꝓuilegium nō debito tempore demōstratum. Tollitur etiam primum per posterius. si in posteriori fiat mentio ꝺ prioꝛi. Item tollitur per abusum. Tollitur denicꝫ per voluntariam et expꝛessam resignationem. Item tollitur etiaꝫ per superiorum reuocationem ⁊ ꝑ pactuꝫ.

Priuilegiū qd

Priuilegiū vñ

Spēs ꝓuilegiorum. Generale Speciale

Quis possit ꝓuilegia ꝑcedere

Quantū durat Quādo ⁊ quot modis tollit.

De instrumentis publicis. Capitulum. XVI.

Licet de publicis notarijs ⁊ de eoꝝ instrumentis in nostris iuditijs ciuilibus non sit cōsuetudo neqꝫ cura. tamen ꝓter alia iuditia pauca intēdo de ipsis annotare. Primo quid sit instrumentum. Secundo quot eius species Tertio cui fides debeat adhiberi. De primo Instrumentum publicum est scriptura a publico Notario conscripta in testimonio causarum coram eo pactarum Sunt autem due species instrumentoꝝ. scilicet publicuꝫ ⁊ priuatum. Publicum est quod per manum publici Notarij est conscriptum et suo signo signatum cōsueto. Priuatum est duplex. scilicet Autenticum et non Autenticuꝫ. Autenticum est. cui appensum est signum autenticum sicut sigilluꝫ principis. vel ciuitatis aut Judicis in causis coraꝫ ipso vel iuditio ꝓtractatis. Est etiaꝫ Autenticum Instrumentuꝫ litera priuata manu ꝙscripta. habens subscriptionē trium ydoneoꝝ testiuꝫ viuentiuꝫ. quoꝝ si duo decesserint nullā fidem faciet. Non Autenticum Instrumentum est. quod caret Sigillo et subscriptionib⁹. Et illi nulla fides adhibetur. Instrumēto vero publico similiter instrumēto autētico sigillato omnino debet fides adhiberi nisi ꝓbetur tale instrumentum esse falsum.

Instrumenti. publicī quid.

Priuatū duplex

Autenticum

Nō autēticuꝫ

Quomodo derogatur instrumento. Ca. XVII.

Derogatur autem instrumēto multis modis. Primo rasura boc est quando propria nomina personarum rerum vl loco-

rum delentur. ⁊ alia scribuntur Rasura autē simplicium litterarum sillabarum ⁊ nominum appellatiuorum nō nocet etiam si alia scribantur vel obmittantur. nec etiam vitium grāmatice vitiat instrumētum. Secundo incisione vel ruptura. Tertio varietate manꝰ Quarto si contraria instrumenta super eadem instrumenta producantur Quinto si instrumentum est transsumptum ⁊ nō originale. Sexto si non continet omnes partes, que in instrumento debent contineri. scilicet In nomine domini Amen. Deinde Anno domini. Indictiōe. Pontificatus et anni Regni Imperatoris ⁊ cetera.

De vigore Sigillorum. Capitulum. XVIII.

Dicta dictum est de priuilegijs ⁊ instrumentis: sed quia sigilla corroborant ipsa priuilegia ⁊ omēs litteras. Igitur de ipsis est videndum. Primo quid sit Sigillum. Secundo quot eius species. Tertio quomodo ipsis possit derogari. De primo Sigillum est. Notorium signum auro vel plumbo vel cere impressum corroborans oīne factum. Sunt autē duplicia Sigilla: scz autentica et nō autentica. Autentica Sigilla sunt. principum ciuitatum ⁊ iudicum. in causis coram ipsis vel in iuditio agitatis. Et hec autentica per se sola litteris apposita confirmant omne factum. Nō autentica sigilla sunt sigilla. priuatarum personarum. et ista per se sola nihil potuerunt cōfirmare. Verbi gratia. Siquis dat alicui litteras super debitis vel alijs rebus mobilibus cum suo trīn sigillo: et alijs duobus vel tribus viris probis in litteris conscriptis sigillā nō habentibus in testimonium receptis. erit firmum. hijs testimonijs viuentibus ⁊ cōfitentibus etiā eodē debitore mortuo trāsit ad heredes. Si autē aliquis dat alicui litteras super res mobiles Sigillis duorum honestorum virorum sigillatas: quia ipse Sigillum non hz principaliter vo obligat se ratum habere: qō in lris ꝓtinetur firmum ꝑmanet et transit ad heredes aut successores. Si autem aliquis dat alicui litteras super res immobiles. tunc requiritur suum sigillum ꝓprium si habet ⁊ sigillum domini fundi. et vnius alterius probi viri ad minus. Si autem non habet Sigillum ꝓprium tunc requiritur sigillum domini fundi. et duorum honestorum virorum ad minus. Sub quorum sigillo debet se obligare per suam fidem se ratum habere omne quod superiꝰ in litteris est expressum et tunc iste littere habebunt firmitatem. Si quis autez obligat alicui rem immobilem tantum in manu domini fundi. et si in libro domini fundi fuerit annotatum idem iuris est ac si litteris appensis fuisset roboratum ⁊c.

Sigillū quid.

Sigillū duplex.

Autenticum.

Nō autenticū

Quomodo derogatur sigillis. Capitulũ.XIX.

Oterit autem sigillo derogari tripliciter. Primo si supscri-
p ptio ipsius ẽ omnino abolita Secundo si sigilluz est inciſuz
vl' notabiliter fractuz Tertio si signuz sigilli est incognituz

Jus psonarum rerum ⁊ actionum. Capitu. XX

Mne Jus quo nos vtimur pertinet vel ad personas. vl' ad
o res vel ad actiões. Sed quia parum est Jus psonaruz nosse
si ipse persone ignorentur quarum causa statuitur Jccirco p̃
us de psonis dicendum est. Sunt autem duplices persone: scilicet
impuberes et puberes. Impuberes masculi a die natiuitatis eoꝝ
vsq; ad quartumdecimum annum cõpletum et infra. Puberes vo
suut duplices. scilicet Semipuberes et perfecte puberes. Femine
vo vsq; ad duodecimum annum completuz et infra impuberes di
cuntur. Impubes puer est infra annos discretionis. qui non potest
tantuz delinquere q; in corpore suo vel in parte corporis sui puni
tur. Tutor autez ipsius si in culpa fuerit de suis bonis satisfaciat iu
dici atq; leso. sinautem de bonis pueri si ō crimine conuictus fuerit
satisfaciat ⁊ emendet. Impubes nullum contractum potest facere
per se nec per tutorem suum qui sibi noceat Si autem legittima ne-
cessitas fuerit: tunc potest aliquid alienare cum Tutore suo ō scitu
⁊ voluntate consulum gratia ad hoc impetrata.

Persone dupli ces.
Impuberes.
Puberes du- plices.
Impuberes fe mine.
Impubes
Impubes q̃ mõ p̃ctũ possit facere

Conditio hominum generalis. Capitu. XXI.

Mnes homines aut sunt Masculi aut Femine. aut Hermo
o frodite. Masculi agunt ⁊ gignunt. Femelle patiuntur con-
cipiunt et pariunt. Hermofrodita in vtroq; sexu in quo pre
ualet scõm hunc censetur Jtem personarum alĩ nati Alĩ nasciturι
Nati. pfecto alĩ abortiui alĩ posthumi. nati post obitum genitoris
Itaq; omnis homo. aut liber aut seruus. Liber ex liberis parenti-
bus natus. Qui liberi sequuntur matres quo ad onus. patres quo
ad honores. vt si Rex duceret Rusticam. Filĩ eius dicetur Reges
Sed si Regina duceret Rusticum: Filĩ eius dicerentur Rustici:
Seruus est qui ex Ancilla nascitur aut emptus aut venditus. Li-
berorum alĩ ingenui. alĩ Libertini Jngenui sunt nati liberi. Liber
tini sunt facti liberi. aut manumissi Jtem liberorum et personarum
alĩ sunt sui iuris. Alĩ alieni. Sui iuris sunt emancipati. Alieni Ju
ris sunt filĩfamilias serui et ancille. Filiorum alĩ legittimi ⁊ natu-
rales. Alĩ legittimi tm̃: et alĩ naturales tantum. Alĩ illegittimi:
vt spurĩ ⁊ bastardi. Jtem liberorum. alĩ legittime etatis. alĩ non.

Dominis cõ- ditio. Liber.
Seruus

Aa iiij

Legittima etas q̄ Maiores qui.

Legittima etas ē a vigesimoq̄nto anno. ⁊ supra. et isti dicuntur maiores. Nō legittima etas ē infra vigesimumq̄ntuz annum. et dicuntur minores. Horum minorum. Alij puberes alij impuberes. Impuberum. alij infantes. alij vo proximi pubertati. Alij puberi. Itē alij semipuberes. alij perfecte puberes. Alij perfectissime puberes

Nō ltima etas. Minores qui.

Semipubēs q̄

Semipuberes sunt femelle duodecim annorum. Masculi quatuordecim annorum perfecte puberes sunt femine ⁊ masculi decemocto annorum. Perfectissime puberes sunt viri et mulieres vltra viginti quinq̄ annos. In decemocto annis semipuberes sunt adhuc sub tutela tutorum: et cum rebus suis nihil possunt disponere. post viginti quinq̄ annos sunt perfecte puberes. et tunc faciunt quicquid volunt cum rebus suis et personis. Tutela eī tunc est finita Stulti vo et furiosi semper sunt infra annos discretionis In puero vo si nequitia supplet etatem. virgis ceditur non aliter punitur. Est eī puericia mendatijs plena ⁊ iniurijs. ⁊ ergo aliquando punitur Impuberes vo parentibus mortuis sine testamento sunt statim sb tutela Consulum qui possunt disponere tutelam puerorum ⁊ firmare sigillo ciuitatis ⁊c̄.

Perfectē pubēs

Perfectissime puberes

Stulti ⁊ furiosi.

Pueri nequtia puniēda.

De potestate paterna. Capitulum. XXII.

In paterna potestate sunt omnes pueri nostri puberes ⁊ impuberes non emancipati quos de iustis nuptijs p̄ream⁹.

De potestate patris in filios. Capitulum. xxiij.

Patrum potestates septez in liberos

Patres habent septem potestates in filios suos. Primo q̄ possunt eos obligare. Secundo q̄ possunt bona eorum p uectitia et emptitia ad suum placitum alienare filijs inuitis Tertio q̄ filij non emancipati quicquid acquirunt hoc patrum est. Quarto q̄ nullus debet eos seruare preter patris voluntatē. Quinto q̄ filij nec ciuiliter nec criminaliter debent agere contra patrem. Sexto q̄ patres possunt filios suos in adoptionem dare Septimo q̄ possunt filios suos ad diuisionem hereditatis compellere quando volunt. et non econuerso nisi in sex casibus. Primo quādo pater bona puerorum suorum ob fraudem nō ex necessitate vult alienare Secundo quando pater est dilapidator opum. Tertio quando hereditates non debite colit. sed eas destrui permittit. Quarto quando pater filios suos crudeliter cedit. sine causa: ⁊ sine culpa. Quinto quando filios et filias post perfectum tempus pubertatis. non desponsat. Sexto quando ipis necessaria non administrat scōm suā facultatem et eorum necessitatem.

Casus sex in q̄bus pentes nō p̄nt liberos ad diuidendā hereditatē cōpellē

Quomodo tollitur paterna potestas. Ca.xxiiij

Quot mōis potestas paterna tollitur.

Ollitur autem paterna potestas quinq; modis. Primo p
c mortem patris sine testamento decedentis. Secundo per emancipationem. Tertio quando pater naturalis dat filium suum in adoptionem. Quarto quando filius sui iuris dat se in adoptionem seu in arrogationem. Quinto quando patri vel filio ciuitas interdicitur perpetuo propter magnum crimen

Quot modis ciuitas interdicitur. Capitu.xxv.

Iuitas multis modis interdicitur. Aliquando ad tempus.
c propter insolentiam et indisciplinaz. et ille nec perdit res nec honorem. sed tātum vsum rez suarum tempore relegationis. Aliquando propter infamiam: quia forte periurus. vel detractor honoris ciuitatis. vel quia redimit se a patibulo. vel quia est insectator honestarum mulierum. Et ille non perdit res nec ciuitatez sed tantum honorē. Ita q; fit expers. Juris id est rechtloß ⁊ erloß. Hoc est q; nunq; amplius perueniat ad aliquā dignitatem. Aliq̄n do etiam interdicitur ciuitas propter malefitium. vtputa homicidium. ⁊ ille perdit res ⁊ non honorem. Aliquando vo interdicitur ciuitas alicui perpetue. ꝓpter magnum crimen. Ut quia excessit contra principem. vel contra rempublicam proditione vel traditiōe vl fideifractione. et ille perdit res corpus ⁊ honorem ac libertatē. Ubicunq; enim apprehensus fuerit nullum habet refugium nec obseruationem nec securitatem. Et qui eum retinet scienter aut defendit pari pena punietur. Si autem paruum crimen fuerit sicut modicuz furtum ille perdit res. Et nota q; omnes qui ꝓpter crimē famosum dānati fuerint ad mortē si etiā relaxationē pene p gratiam obtinuerint. tn̄ honorē nunq; rebabebunt: & sic sp honori exptes dicētur.

Qui ob famosum crimen dānati sint. sunt sē per infames.

De sponsalibus et nuptijs. Capitulum.xxvj.

Uia superius mentio facta est de iustis nuptijs. Ideo nunc
q de sponsalib⁹ ⁊ mr̄imonio ē dicēdum. Et primo ō spōsalib⁹ q; hec solent matrimoniuz p̄uenire. Quid sint sponsalia. vn de dicātur. Quomodo contrahuntur. In qua etate. Quis sponsaliorum effectus. An sponsi cōpellantur ad ꝙtrahendum mr̄imonium In quibus casib⁹ sponsalia dissoluantur. De p̄mo. Spōsalia sunt futuraz nuptiaz ꝓmissiones. Et dicuntur a spōdendo id est ꝓmittendo. Est autē mos spōdere vxorē stipulatione. Stipulatio vo est ꝓmissio interrogatōe p̄cedente ⁊ responsiōe sequente: vt dicendo.

Spōsalia quid

Sponsalia vñ

Stipulatio q̄d

Spōsalia q̄nq̄ modis ꝓtrahi

promittis mihi hoc: et alter dicit promitto. Contrahuntur autem sponsalia de futuro quinq̄ modis. Primo per verba ad hec apta vt accipiam te in vxorem. Secundo cum minores exprimunt consensum de presenti. Tertio per dationem arrarum aut annuli aut pecunie vel aliarum rerum. Quarto per solam sub arrationem: vt p̄ immissionem annuli. Quinto per Juramentum. Contrahuntur etiaꝫ

Spōsalia non minus cq̄ inter septēnes ꝑbi

Sponsalia inter septennes. sed inter minores non sunt sponsalia. et ideo ex eis non oritur publica honestas. Et requiritur ibi q̄ vterq̄ sit minor: nisi esset proximus etate et malitia suppleret etatem. ⁊ maxime cum tentasset ꝓmiscere: Effect⁹ sponsaliorum est: q̄ inducit publice honestatis iustitiam impedientem matrimonium: Cōpelluntur autem sponsi ad matrimonium contrahendum si sint maiores ⁊ iurauerunt nisi deterius timeretur: quia tunc precise nō compelluntur. Intellige hoc eodem statu manente. Nam si contraheret p̄ verba de presenti cum alia non compellitur. Si autem quis iurauit cōtrahere et vult religionem ingredi. Datur sibi ꝯsilium q̄ contrahat Sed ante copulam carnalem religionem intret Si autē ambo sunt minores pubertate. maiores tamen septennio. ante pubertatem neuter contrahere potest. Si autem alter esset minor: et alter maior: tē maior qui primo venerit ad adultam etatem tenetur expectare minorem. Et cum ipse maior ad adultam etatem peruenerit poterit matrimonium approbare vel reprobare nisi carnalis commixtio aduenisset. Si autem maior minore non expectato per verba de presenti cum alio contraxerit tenet matrimonium. quod semper habet rumpere illa sponsalia que fuerunt de futuro.

Spōsaliorū effectus qui.

Q̄n spōsi ad cōtrahendū mr̄imonium compellunt.

Sponsalia de futuro soluūtur. Capi. XXVII.

Tredecim de causis sponsalia solui.

Jssoluuntur enim sponsalia de futuro Tredecim de causis. Primo per ingressum religionis quod tenet etiam in sponsalibus de presenti. Secundo per susceptionem sacri ordinis quod locum non habet in sponsalibus de presenti. Tertio cum mutuo se absoluunt. Quarto cum alter recedit ad longinquam regionem ante carnalem copulam. Quinto cum alter incurrit lepram vl' aliam magnam infirmitatem aut deformitatem corporis. Deformitas tamen in lepra non dissoluit matrimonium vel sponsalia de presenti: ymmo sanus tenetur. etiam infirmo debitum reddere. Sexto Si superuenerit affinitas. Septimo si fama habet impedimentum puta Affinitati superuenisse. Octauo cum alter eorum fornicatur carnaliter. Nono cum fornicatur spiritualiter. Decimo cum con-

cuz contrahuntur. secundo sponsalia de presenti. per secunda autez sponsalia de futuro non rumpuntur prima de futuro. Quod intellige si secundam non cognouit. quia tunc est matrimonium. Undecimo cum perueniens minor ad etatem adultam non vult ratum tenere quod fecit. Duodecimo cum quis ꝓmisit contrahere infra certum tempus nec stetit per eum ꝙ non contraxit infra illud tempus Tertiodecimo cum superuenerit cognatio spiritualis puta compaternitas vel cognatio legalis sicut est adoptio.

De matrimonio. Capitulum. XXVIII.

c Irca matrimonium sunt duodecim notāda. Primo quid sit matrimonium. Secundo vnde dicatur. Tertio a quo sit institutum. Quarto quando sit institutum. Quinto vbi sit institutum. Sexto quibus verbis sit institutum. Septimo que fuit causa institutionis eius. Octauo qua etate ⁊ quomodo contrahatur. Nono que et quot sunt impedimenta eius. Decimo qui admittantur ad matrimonium impetendum. Undecimo quot et que sunt bona matrimonij. Duodecimo qui possunt matrimonium accusare. De primo matrimonium est viri et mulieris legittima ꝯiunctio indiuiduam vite consuetudinem retinens. Dicitur autem matrimonium quasi matris munium idest offitium. Institutum autem fuit a deo ante peccatuz in paradiso Hijs verbis. Hoc nunc os ex ossib⁹ meis. et caro de carne mea. propter hoc homo dimittet patrez ⁊ matrem et adherebit vxori sue. et erunt duo in carne vna. Causa v̄o institutionis matrimonij. ante peccatum fuit susceptio prolis sz post post peccatum fuit vitatio fornicationis. Contrahitur matrimonium per consensum puberum coniungendorum non per consensum parentum. nec per consensum dominorum. nec solennitates sunt de substantia matrimonij. Verba tamen sunt necessaria quo ad ecclesiam in hijs qui possunt per se loqui. Et si verba a contrahentibus prolata. sunt obscura. recurratur ad communem eorum intelligentiam. Contrahi debent matrimonia publice non clandestine. Contrahitur v̄o matrimonium per verba ad hec apta. vt ego accipio te in meam vel in meum.

Mr̄imonium quid.
Matrimoniū matri
Matrimoniū a deo.
Causa matrimonij.
Matrimoniū. ꝑ q̄ ꝯsensuz fit
Matrimonia. pape ꝯtrahēda

Impedimenta matrimonij. Capitulū. XXIX.

i Mpedimenta que habent dirimere ⁊ impedire sunt duodecim que notantur in his versibus.

Error conditio votum cognatio crimen
Cultus disparitas vis ordo ligamen honestas

Versus XB.
Matrimonium soluit

Explicatio premissorum

NB.

Si sis affinis si forte coire nequibis
Hec socianda vetant connubia iuncta retractant.

De singulis hic videamus. Et primo de errore. Juxta qd sciendum quadruplex est error: scilicet. consensus. persone. conditionis ⁊ fortune. Error consensus est. vt cum deficit consensus vnius cōtrahētium. Error persone. vt cum credo me cōtrahere cuz A. ⁊ datur mihi B. Error conditionis. vt cuz mihi ꝓmittitur libera. et datur mihi ancilla. Ille tres cause impediunt ⁊ dirimunt matrimoniuz: nisi ex post facto consentiatur. Dico vl' facto vel copula carnali. Quarto v̄o causa. scilicet fortune seu qualitatis est. vt cuz credo me contrahere cum virgine. vel cum diuite: ⁊ contraho cum corrupta vel paupere. et ista quarta causa non dirimit contractum. Conditio licita. si apposita fuerit matrimoniali contractu: nisi teneatur non est matrimonium. nisi ab ea fuerit recessum per purum consensum de presenti subsecutum. vel per carnalem copulam. Conditio autez impossibilis vel illicita. vel contra naturam apposita. pro non apposita teneatur. Votum solenne dirimit matrimoniuz. Simplex v̄o votum impedit: sed non dirimit. Dicitur autem solenne votum per susceptionē sacri ordinis. vel per professionem expresse factā alicui de religionibus approbatis. Cognatio triplex. Cognatio spiritualis carnalis ⁊ legalis. Cognatio spiritualis est attinentia proueniens ex sacramenti datione vel ad id detētione. Cognatio carnalis est attinentia proueniens ex consanguineitate vel affinitate Et hec dirimunt matrimonium vsq; ad quartum gradum. In quinto autē vel vlteriori gradu licite contrahitur. sufficit tm̄ q̄ vnus contrahentium excedat quartum gradum: licet alter sit in quarto vel citeriori: Cognatio legalis est proximitas per adoptionem proueniens. Et hec habet tres prohibitiones. vnam temporalem ⁊ duas perpetuas. Temporalem qua frater carnalis non contrahit cum sorore adoptiua. stante adoptione. ea vero finita puta per emancipationem: bene contrahit. Alia est perpetua inter adoptantem et adoptatum ⁊ inter vxorem adoptantis et adoptatuz: etiam soluta adoptione. Tertia perpetua inter adoptantem ⁊ vxorem adoptati. Crimen scilicet incestus impedit matrimonium sed nō dirimit. Item machinatio in mortem coniugis non secuto effectu. Idem in alijs criminibus. Homicidium autem carnale non impedit matrimonium. Crimen nunq̄ habet dirimere matrimoniuz nisi in tribus casibus Primo qn̄ q̄s adulter dat fidez adultere: viuente p̄ma legittima ei⁹ vxore. Scd̄o qn̄ d̄ facto ꝯxit cū altera p̄ma viuente Tertio cuz alter eo

Error q̄druplex
Error ꝯsensus
Error persone
Error cōditōis
Error fortune.
Cōditio licita.
Cōditō impossibilis.
Solenne votū
Cognatio triplex.
Cognatio spirituali.
Cog̃tio carnal'
Cog̃tio legalis hz tres prohibitiones.
Temporalem
Perpetuam.
Perpetuā alteram
Incestus
Crimen tribus casib⁹ dirimit matrimoniuz.

rum machinatur cum effectu in mortē alterius. Cultus disparitas est: vt siquis christianus contrahat cum Judea vel pagana: et illa non vult conuerti ad fidem christi. tunc dirimitur matrimonium. Secus autē est de coniugibus fidelibus quando alter eorum transit in heresim. quia matrimonium fideliū est verū et ratum. Infidelium autē verū est. sed non ratum. Et in hoc casu dissoluitur matrimonium. Et tamē hic qui remansit in fide contrahere non potest cum alia. Quia sepe simularet alter coniugum heresim: vt mīmonium seperaretur. Et scias q̄ pagani q̄ scōm suum ritum cum pluribus vxoribus contrahunt. ⁊ si omnes ad fidē conuertantur tamē solam primā habebunt vxorem. Item dixi. vis. idest violentia que ex sui natura habet matrimonium dirimere. cum eā cōtrahatur solo consensu. sed vbi vis est et violentia ibi non est consensus. ergo nec matrimonium. Eadem est ratio de furioso. qui consentire nō potest. dum furore laborat. ideo nec matrimonium contrahere potest Distingue tamē inter vim ⁊ vim. talis vis et metus qui cadere potest in cōstantem virum siue fuerit maior. siue minor ille. cui vis infertur non est matrimonium. nisi postea consentit tacite vel expresse. Si autem non est talis vis que potest cadere in constantem viz. illa nō dirimit matrimonium. Ordo etiam sacer impedit ⁊ dirimit matrimonium. Minor autē ordo nec impedit nec dirimit Ligamen scilicet de presenti: quia alligatus vni vxori si contrahit cum alia nō tenet matrimonium. Duplex autem est ligamen sponsaliorū vnum per verba de presenti. Alterum per verba de futuro. Primum dirimit sequens matrimoniū Scōm vo nō dirimit. Item honestas id ē publice honestatis iusticia q̄ ē attinētia ex spōsalib⁹ ꝓueniēs: robur trahēs ab institutiōe ecclie. ꝓpter honestatē Et sit qñ q̄s ducit vxorē p̄ vba de p̄nti. illa mortua etiā nulla copula carnali cōstituta ipse nullam de consanguineis illius ducere potest in vxorem. Affinitas. que est quedā personaꝝ proximitas ex coitu ꝓueniens tam fornicario q̄ legittimo omni carens parentela. Hec hodie ꝓhibitiōē habet in primo genere tm̄. Sed quondā extendebat se vsq; ad quartum gradum. Et sciēdum q̄ ꝯsanguinei viri non sunt affines ꝯsanguineis vxoris nec econuerso. Quia pater meus ⁊ alij ꝯsanguinei mei bene cōtrahunt cum consanguineis vxoris mee ⁊ ecōuerso Abstinere tm̄ debet vir solus a cōsanguineis vxoris sue vsq; ad quartum gradum Et intellige hoc de affinitate que p̄cedit matrimoniū si enim sequitur non rumpit matrimonium vel sponsalia de presenti sed de futuro. Item impotentia coeundi impedit matrimonium.

Matrimonij fidelium

Matrimonij infidelium.

Duplex ligam̄ sponsaliorum.

Honestas

Affinitas q̄d

Consanguinei viri.

Scire debes q̄ frigiditas in viro perpetua aut sectio virilium in viro ⁊ incurabilis artatio vulue in femina ⁊ malefitium ꝑpetuum: si illa precedunt matrimonium dirimunt ipsum si probari poterint. Sed preter hos casus superius annotatos quibus impeditur matrimonium ⁊ dirimitur sunt adhuc quedā alia que impediunt sz nō dirimunt. sicut ē temp⁹ feriaꝝ ⁊ contractum matrimonium cōtra interdictum ecclie. Et scias q̄ per nullum crimen vir potest dimittere vxorem nec vxor viꝝ. Possunt tamē seperari ab inuicē quo ad thorum ꝓpter fornicationem spiritalem vel carnalem. Remanent tamen coniuges separati. Fornicatio autem carnalis est. quando vnus coniugum frangit fidem adulterando. Spiritualis fornicatio est quando vnus cōiugum fidelium transit in heresim. Psalm⁹ Perdes omnes qui fornicantur abs te. id est qui recedunt a fide. Et Nota si ambo coniuges voluntarie volunt ingredi religionē tunc matrimonium separatur. quia iam mundo mortui sunt. Si autem vn⁹ coniugum absq̄ voluntate alteri⁹ ingreditur religionem: reliquus potest euz reuocare. Matrimonium ergo rite ꝯtractum nihil separat nisi ingressus religionis ante copulā carnalez. Et hoc ideo quia sicut matrimoniuz corporale dissoluitur ꝑ mortez corporalem Ita matrimoniuz spirituale dissoluitur ꝑ mortem spiritualem. Est enim duplex consensus animoꝝ vnus spiritualis et hic soluitur per mortem spiritualez. quo homo moritur mundo ꝑ professionem religionis. Alius est cōsensus corporalis qui fit ꝑ coiunctionē sexuum et hic soluitur ꝑ mortem corporalez. Quale est enim matrimonium talis mors soluit ipsum. Fit autez separatio aliquando ad cohabitationez ꝓpter lepram ne sanus infitiatur a leproso. tamē debituz sibi reddere tenētur. si nō potest alter alteꝝ auertere blandis vbis Etiā ꝓpter metuz mortis aliquando seperantur vt cuz viro furioso. vel cuz muliere venefica mortez viro ꝓcurante. Etiam cuz viro criminoso vt cum fure predone. Oculte tamen ei debitum reddat sed de furtiuis non viuat.

Alij casus mri monium ipediētes.

Fornicatō carnalis.

Fornicatio spiritualis.

Consensus animoruz duplex.

De bonis matrimonij. Capitulum. XXX.

Bona matrimonij Tria Fides. Sacramentuz Proles.

Tria sunt bona matrimonij. Fides. Sacramentum ⁊ Proles. Fides q̄ nullum fiat adulterium. Sacramētum q̄ nullum fiat diuortium. Proles propter quā fit matrimonium que per coniuges vitari non debet. Si frangatur fides per adulterium vxoris. ⁊ fiet diuortium ipsa perdit dotem. Si per viri adulterium ipse perdit donationem. nisi fuerint reconciliati. Et si vterq̄ fuerit adulteratus. Tunc paria crimina pari pena tolluntur:

hoc est verꝝ scdm canones. Sed scdm leges mulier deprehensa in adulterio insaccetur vel viua sepeliatur. Si vo fit diuortium ꝓpter cōsanguineitatē vel affinitatē quā ignorāter ꝯtraxerunt recupat mulier dotē suā ⁊ cetera bona nuptialia. ⁊ vir donationem ꝓpter nuptias si liberos nō habēt. Si autē habēt liberos: tunc ꝓprietas dotis ⁊ donatiōis remanet apud illos: scz liberos. vsufructꝰ apd parētes Et vterqꝫ cōiugum: pōt alias contrahere matrimonium. Si vero scienter contraxerunt: tunc ille qui sciuit ꝑdit omne qd alteri dedit. ⁊ alter qui nesciuit reseruat illud ad dies suos. postea vero applicabitur fisco. nisi ꝓpter bonum pacis aliter statuatur. videlz ꝙ vir recuperet dotē suā libere si filios simul nō habent. Si autē filios simꝰ habēt. tunc vsufructus dotis ⁊ donationis manebit apud eos: proprietas apud filios. Et isti filij etiā dicuntur legittimi: qꝛ ignorātia illius supplet ꝯiugium. ⁊ sufficit ꝙ filij sint legittimi. Si autē ābo sciuerunt istā inter se ꝯsanguineitatē. tc̄ etiā filiꝰ ille erit illegittimꝰ ⁊ in nullo succedet parentibus. sed dos ⁊ donatio parentum statim applicabitur fisco scdm canones. Sed scdm leges est alia pena p̄ter illā. Et nota ꝙ durāte matrimonio nec dos nec donatio alienari poterit. nisi causa legitima interuenerit. dissoluto aūt matrimonio vir superstes facit cuz dote quicquid vult ⁊ donationē obseruabit non peioratā ad dies suos. Et econuerso de vxore. sed hoc totum veruz ē si liberos nō habēt. vel nisi aliud de ꝯsuetudine inducatur Et sciēdum ꝙ mr̄imonium intātum est fauorabile ꝙ etiā legitimat filiuz quē ꝯiuges genuer̄t añ mr̄imonium ꝯtractum Et hoc est verꝝ si tpe ꝯceptōis vterqꝫ erat solutꝰ: alꝰ nō Et tales filij ꝑseq̄ns mr̄imoniuz legittimātur. sic̄ filij illegittimi ꝑ dn̄z papā l' impatorē legitimātur

Fauore matrimonij.

De accusatione matrimonij. Capl'm. xxxj.

c Um sup̄dictis impedimētis mr̄imonium impeditur legittimi ⁊ p̄ntes dn̄t esse accusatores. Uñ repellitur q̄ ꝓpter turpē q̄stum accusat mr̄imonium. Absens etiā ꝑ lr̄as accusare nō pōt nec testis esse. Et nota ꝙ ad ꝓbandā ꝯsanguineitatē aut affinitatē admittuntur ꝑentes ⁊ ꝯsanguinei potiꝰ q̄ꝫ alij: qꝛ p̄sumitur tales meliꝰ scire genealogiā suā quā alij. Nō a ꝑentibꝰ āt accusatoribus. s̄ fama deferente impedimentum pōt Ep̄s inquirere Et si impedimenta v̄a reperierit pōt mr̄imonium separe. Tñ absqꝫ iuditio eccl'ie ꝯiunx non pōt dimittere ꝯiugē etiam si parentela sit notoria. Et si dimiserit statim fiat restitutio. Et nota ꝙ in matrimoniali causa lite nō contestata contra cōtumacem proceditur ad receptionem testium ⁊ ad diffinitiuam sententiam.

De Tutela Capitulum.XXXII.

Tutela quid

Tutor quid.

Tutor quasi tuitor.

Tutela ẽ ius siue potestas in libero homine ad tuendum eum
t qui propter etatẽ se defendere nequit Jure ciuili data aut p-
missa. Tutor vo est. qui a iure ciuili habet vim ⁊ potestatem
ad defendendum hominẽ liberum qui se ꝓpter etatẽ defendere nescit.
Et dicitur tutor quasi tuitor: id est defensor Debet enim defendere
pupillum in omnibus causis iudiciis et locis.

De curatore. Capitulum.XXXIII.

Curator quid.

Cura est qui personã pupilli tm̃ respicit disciplinis ⁊ bõis
c moribus eum erudiendo. Potest vnus ⁊ idẽ esse tutor ⁊ cu
rator: cui cõmittitur pupillus cum rebus ⁊ ꝑsona: ⁊ sic in ci
uitatibus obseruatur.

De tutore. Capitulum.XXXIIII.

Tria gña tutorum.

Testamẽtarij.

Legitimi

Datiui

Tria sunt genera Tutorum. vt testamentarij. legitimi ⁊ dati-
t ui. Testamẽtarij sunt qui a parentibus in testamento dan-
tur. Legitimi sunt qui ratione ꝯsanguineitatis tenentur tu
eri. Datiui sunt qui dantur a consulibus vel a pretore ⁊c.

Quis possit esse Tutor. Capitulum.XXXV.

Auctoritas tutorum.

Tutor põt esse omnis vir qui est vltra. xxv. annos fidelis ⁊ p
uidens siue sit affinis siue nõ. Tutorũ auctoritas ẽ. ꝙ pupil-
li nullum ꝯtractum possunt facere sine eorum scitu ⁊ volun
tate. Et si fecerint non tenet.

Quibus modis sumitur tutela. Capl'.XXXVI.

tutela octo modis finitur.

Tutela octo modis finitur: vt pubertate. arrogatione: seru
t tute morte: ad tẽpus datiõe: suspitiõne excusatiõe ⁊ ciuitatis
interdictione. Oẽs autẽ tutores tenentur facere rationem ꝺ
tutela ipsis commissa aut suscepta nisi aliter per litteras commissio
nis statutum fuerit ⁊ decretum.

Quis possit esse Tutor. Capitulum.xxxvij.

Omnis vir probus ⁊ honestus tenetur iure diuino ⁊ huma-
o no tutelã ⁊ curã pupillorũ suscipere. Jure dico diuino Quia
quod tibi vis fieri hoc fac alijs. Jure humano: qꝛ cõuenions
est omni iuri. Qꝺ quis ꝓ se ꝓpter etatis imperfectionem ꝑficere nõ
potuit suppleat aliunde. seu per alium.

Excusatio tutele quomodo fit. Capl'm.xxxviij.

t Tutores ⁊ curatores qui hic ꝓ eodẽ accipiuntur nõ poterunt

se a tutela pupillorꝫ excusare nisi his causis. Primo ꝓpter multitudinem diuersorꝫ liberorꝫ. Secundo ꝓpter multitudinē diuersarum possessionum in diuersis locis positarum. Tertio ꝓpter bella principum. Quarto ꝓpter administrationē rerum p̄ncipis. Quinto ꝓpter ꝟuitium reipublice. Sexto ꝓpter excessiuam pauꝑtatem. Septimo ꝓpter insanabilem infirmitatem. Octauo ꝓpter litterarꝫ inscitiam Nono ꝓpter capitalem inimicitiam quā habēt ꝯtra pupillum vl' partem pupilli. Decimo ꝓpter senium ⁊ senectutem. quando est vltra lxx. annos Undecimo quādo ē minor. xxv. annis. Duodecimo quia est miles actu exercens militiam Tertiodecimo quia est artista actu legens. aut quia est medic⁹ practicās. Quartodecimo quia est religiosus vl' monachus. Clerici seculares se excusare a tutela non p̄nt neq; maritus vxori datus pro tutore se poterit excusare.

Tutores ⁊ curatores quattuordecim causꝭ excusantur.

De suspectis tutoribus. Capitulum.xxxix.

Tutor fit suspectus. octo de causis. Primo si tutelam infideliter gerit. Secundo si bona sua ꝓpria stulte cōsumit. Tertio si pupillis necessaria non ministrauerit. Quarto si ipsos nulla exigente causa male tractauerit. Quinto si ipsos bonis moribus et disciplinis nō erudierit. Sexto si ipse ꝑ se est malorꝫ morum. Septimo si ip̄e est excessiue pauꝑ. Octauo si fuēit capitalis inimic⁹ partis pupillorum aut ip̄orum.

Tutor octo de causis fit suspectus.

Qui possunt accusare tutores. Capitulum.xl.

Suspectos tutores accusare possunt omnes homines. viri ⁊ mulieres cōsanguinei et extranei. nutrices ⁊ publice mētrices. Et om̄es q̄ hoc ob pietatis causā faciunt sunt audiendi.

De pena tutorum suspectorum. Capitulum.xli.

Pena tutorꝫ suspectorꝫ aliqñ ē infamia. aliquādo remotio ab offitio: aliqñ pena pecuniaria. aliquando pena corporalis.

Contractus viciatus Capitulum.xlij.

Colligi poterunt ex vniuerso quinq; ꝑsone quarꝫ contractus ab eis init⁹ ⁊ factus viciatur et inutilis redditur. Primo ratiōe etatis. vt infans impubes. maior infante ꝓxim⁹ pubertati. Secundo ratione ꝯditionis vt filiusfamilias et seruus ꝓprius Tertio ratiōe morbi. vt furios⁹ mut⁹ surd⁹ ⁊ ceteri. Quarto ratiōe delicti vt ꝓdigus heretic⁹ apostota: faciēs crimen lese maiestatis. Quinto ratiōe iuris legalis. vt omnes mulieres que ꝓpter gratiā et fauorem eis a lege datam fideiubere nō possunt ꝑ aliquo neq; debitrices se constituere. nec res suas pro alio in pignus dare etiam si

sit ei⁹ pr̄ vel mater, filius vel filia sozor aut frater, possunt tamen se suo nomine obligare, si ita necessitas instaret.

De iure virginum et viduarum. Capitulū. xliij.

NB. Molinsh̄ talis ipso Prauo.

Jdue non habentes liberos p̄nt suis cum corpozib⁹ ꝛ rebus
v facere q̄cq̄d p̄nt ꝛ volunt, excepta obligat̄oe ꝑ alijs vt iam visum ē p̄nt em̄ religionē intrare vel mr̄imonium ꝙtrahere p̄nt ꝛ meretricari cum corpe suo: ꝛ ex hoc nō ꝑdunt res suas, sz tm̄ honozē. Res suas possunt vendere, obligare, donare legare tpe necessitat̄ cū volunt. Jdē iur̄ ē ꝛ vginibus ꝛcēocto annozum.

Coniunx sine viro nihil pōt facere. Capi. xliij.

Onuges femine nō negotiantes nihil p̄nt facere p se neq;
c cum psona sua: aut cum rebus: q̄ suri uris nō sunt. Sz sunt ſb pt̄āte tutoz̄ suoz̄. Si aut̄ aliquā negotiationē aut ꝙtractum faciunt, nullius erit firmitatis. Uxores aut̄ negotiantes p se oē in licitum ꝙtractum facē p̄nt: q̄ in talibus ꝑ viris cōputantur

Propter quid coniugiū appetitur Capitulū. xlv.

Cōiugiū appetit̄ ob tria.

Oniugium appeti pōt ꝑter tria. Primo ꝑter prolis gene
c ratione, q̄ naturalissimum op⁹ est generare sibi sile, qđ cuz honoze ꝛ iustitia fieri pōt in ꝙiugio. Scđo ꝑter peccati vitationē: q̄ omnis coit⁹ p̄ter vxorē est mortal. Tertio ꝑter diuersa opa. q̄ q̄dā sunt opa viri, vt in acq̄rēdo vite necessaria, alia opera vxoris in ꝓseruando ꝛ custodiendo ꝛ prudenter dispensando.

Consilium de viro vxorando. Capitulum. xlvj.

Jq̄s igitur vult ducere vxorē dz diligēter primo a bōis ho
s minib⁹ inq̄rere si sit de honestis parētib⁹ an sit bñ parētata legittime nata adulta fortis tpata oposa virtuosa pulcra diues ꝛc̄. Est tm̄ diligēter attēdēdum. q̄ silis sil̄em sibi ducat. Si em̄ ignobil̄ ducit nobilē spernit eum. Si vo paup diuitē impropat pauperiem obijciendo. Si senex iuuenem raro sibi seruat fidem.

Ad regendum seipsum. Capitulum. xlvij.

Vita actiua.

Vita contemplatiua.

Omis bō optime seip̄m r̄git q̄m facit ꝛ opat̄ bona ꝛ fugit
o mala, facies opa pietat̄, deseres opa crudelitat̄, diligēs iustitiā ꝛ veritatē, odit q̄ mēdatia ꝛ iniq̄tatē. Et hec ē vita activa. Vita aut̄ cōtēplativa ē q̄m q̄s spernit terrestria ꝛ diligit celestia. Nil aliud cogitans, nisi quō ds̄ cognoscat. cognoscendo diligat. diligēdo inhereat. inherendo vn⁹ spiritus cum eo efficiatur.

De regimine domus. Capitulum. xlviij.

Summe Raymundi de Jure personarum.

De regimine domus. iuxta qd nota. Quid sit dom⁹ ⁊ vnde dicatur. Ex q̄bus ꝯstat. ⁊ quare facta sit. domus ē cōitas q̄daz ſm naturā ꝯstituta in oēm diē. dicta a domo domas domare qd ē refrenare tenetur em̄ p̄familias oēs q̄ inhitāt domuz suā cogē ad fugiendum malum ⁊ fatiēdum bonum. ad diligendum deuz ⁊ celestia. cōtēnendumq; terrestria Cōstat autē domus ꝑfecta ex quattuor. scz viro muliere sobole ⁊ seruis. de quibus videbitur in ꝓcessu. Facta autē est domus ad quottidianā nature sustentationem

Domus quid

Domus vñ.

Dom⁹ ex q̄b⁹.

De regimine vxoris Capitulum.xlix.

Vir debz vxorē suā sup omnia deo facere seruilē. bonis moribus erudire. Susurras ⁊ cauillatiōes ꝓhibē. taciturnā reddere. pudicā ⁊ virtuosam facere. Circa ornatum corpis decēter se hr̄e: a discursu eā cohibere: loca occulta ei interdicere: oposaz facere. humilitatē ꝯsulere. supbiā disuadere. Si fuerit prudēs ⁊ adulta ꝓcurationē domus cōmittere ⁊ ei bñ ꝯfidere. Sz si stulta iuuenis ⁊ ꝓterua fuerit. dz eā nō armis. sed v̄gis ⁊ baculis seueriter cedere ⁊ ad omnia alia q̄ ad salutē anime corpisq; decentiam spectant fideliter informare.

Domus ad quid facta.

Vxor ad vir̄ quō. Capitu.L.

Cōuerso dz vxor viro suo in omnibus licitis ⁊ honestis obtpare. curā domus habē. operosa existere. ⁊ ea que in domo sunt suppellectilia diligēter custodir̄. Cellaria: ꝓmptuaria: coquinam frequenter visitare. familiā prudēter ⁊ subtiliter dispēsare. pie arguere nō male tractare. lites iurgia conuitia in domo facta sedare et complanare ⁊ cetera.

Vir ad vxorem quomodo. Capitulum.LI.

Obligatur etiā vir vxori sue. vt eā honeste tractet: victum ⁊ vestitum scd̄m suum posse ei ꝓuideat. fidē datā firmiter custodiat. ⁊ de ea sola stet ꝯtent⁹. Eāq; suspectā nō hēat: sz q̄si sotiā teneat. nō q̄si ancillam male tractet. Viceuersa ip̄a vxor tenetur vir̄ suum diligere ei nō insultare. non iniuriari: cum eo non ꝯtēdere: sine eius voluntate nullum cōtractum peragere.

Parentes ad filios Capitulum.LII.

Iure naturali ꝑentes ⁊ maxime p̄res obligātur filijs suis naturalibus ⁊ legittimis. vt maximā hēant solicitudinē circa ipsos. Primo qr filij hñt esse ab ip̄is. Debēt ergo illos inesse ꝯseruare qd fit ꝑ vite necessaria. Scd̄o ab infantia mollib⁹ ⁊ maxime lacte nutrire. ⁊ vt p̄seruētur a vino: ⁊ custodiātur a nimio ploratu. ⁊ caueantur a fortuitu casu. motu vero moderato regantur.

Tertio vt pueri ab infantia ad septimum annuz materna lingua in
struantur. ⁊ ista scita statim in fide xp̄i informentur. Et a septennio
vsq̄ ad xij. annuz lniguā latinā ⁊ lr̄as addiscāt. Post quartumdeci
muz annuz g̃uiorib⁹ laborib⁹ se intromittant. Et si nobiles nobilia
Si ciues ciuilia Si rustici ruralia. Si artifices artificialia addiscāt.
Quarto disciplinatis gestibus edoceātur. Quinto p̄cauendi sunt
a venere. Sexto sunt instruēdi vt fugiāt malam societatē et sequen
tur bonam. Septimo sunt informādi de facetia mense. Octauo vt
ludos illicitos effugiāt. aleam et taxillos deuitēt. Nono erudiendi
sunt circa habitum vestimentorum.

Filij quomodo ad parentes. Capitulū. LIII

e Conuersio filij debent parētibus suis subijci. ip̄isq̄ ꝑuire ꝓ
eis laborare. et eis acq̄escere. nil preter eoꝝ voluntatē agere
nulluz cōtractum facere. et cetera q̄ hic pertranseo. Filie v̄o
p̄ncipaliter iustruende sunt maxime vt deo seruiāt. et ne sint ociose
non garrule: nō scurre: nō lasciue. nō impudice nō vagabunde. non
indisciplinate: sed in omnibus morigerate.

Quomodo paterfamilias. Capitulum. LIIII.

Serui sunt q̄ druplices Naturales.

p Aterfamilias debz familiā suā erudire. verbo. facto. exēplo
Quadruplices autē sunt serui. naturales. legales. mercena
rij. ⁊ gratiarij. Naturales sunt serui. q̄ in nullo sibi ꝓuidere
sciunt q̄uis sint corpe fortes sunt tñ mente fragiles. ⁊ hoꝝ sunt do
mini ⁊ rectores merito arte ⁊ rōne vigentes. Serui legales sunt q̄
in bello capiuntur. vel qui se voluntarie ⁊ scienter vendunt aut vē
di permittunt pro pretio vel comoditatis causa. Hij dicuntur ꝓprij
serui. Serui mercennarij sunt. q̄ ꝓ p̄cio certo ꝯducuntur ad tp̄s cer
tum: scz annum dimidium. Sunt etiā operarij. qui ad diem tm̄ ser-
uiunt: vl' horā mō p̄cio ip̄is deputato. Serui gratiarij sunt qui non
de pretio deputato. sed ad gratiam seruiunt. In ꝑuos naturales do
mini hñt tale ius ꝙ ip̄i ꝑ eos suppleāt qd̄ ꝓpria ꝑsona vl' v̄tute ꝑfi-
cere nolunt aut nō pñt. In ꝑuos legales seu ꝓprios dñi hñt tale ius
ꝙ nunq̄ ab ip̄is sine eoꝝ voluntate recedere p̄sumant. sempq̄ ip̄is
seruire tenētur. sz dñi eoꝝ tenētur ipsis necessaria ꝓuidere. ꝙ si nō
facerēt liberi efficiuntur. Et q̄cq̄d labore cōportāt. hoc dominoꝝ ē.
heredumq̄ eoꝝ In ꝑuos mercennarios dñi hñt tale ius. Qꝛ añ tp̄s
ꝯductiōis ab ip̄is recedē nō pñt. qd̄ si facerēt ꝑdunt p̄tium ip̄is pro
missum. Et nullus debet eos in suos seruos recipe nec tenere. Et si
quis eos sciēter tenuerit ipsis postulatis si eos nō restituerit dabit

Legales

Mercennarij

Operarij.

Gratiarij

iudici emendā ꝑ quā eos ad restituendum cōpellat. Dñi tñ non dñt eos licētiare añ tp̄s ꝯstitutum nisi excessib⁹ notabilib⁹ hoc meruerint. ⁊ nisi p̄tium sibi ad tale tp̄s deputatuz eis integral̄r ꝑsoluerint Et si idē seru⁹ vestes suas ꝑluserit vl̄ ꝑbiberit vl̄ quoquomō alienauerit nō tenetur. ꝫ dñs eas rehēbit vbicunqꝫ reinuenerit. Seruos autē gratiarios siue ꝑuos honestos dñi sui licentiari poterīt qñ eis placebit. sed debēt eos honeste remunerare Tales etiā serui licētiā recipe pñt qñ volunt. nō āt tpe necessitatis dños suos relinq̄ndo. ꝫ tpe pact. ꝑ h̄ ip̄is ascribitur magna fid̄s ⁊ honestas. qꝛ si suos dños tpe nccitat relinq̄rēt infamiā inciderēt. nullāqꝫ mercedē ꝯseq̄rētur

De regimine ciuitatis. Capitulum. LV.

a D regimē ciuitatis nota p̄mo. Quid sit ciuitas. vñ dicatur. Quare sit fcā Ex q̄b⁹ ꝯstat. Quot ⁊ q̄ sunt rectores ciuitat. De p̄mo Ciuitas ē domoꝝ. ⁊ vicoꝝ pl̄alitas. p̄dijs. ⁊ possessionibus ad bñ viuēdum ordinata. Et dr̄ ciuitas ciuium vnitas. fcā āt est nō soluz ad viuē: sz ad bñ ⁊ ad pacifice viuere. Cōstat v̄o ciuitas ex agricol̄ ꝓpter victum. ⁊ artifitib⁹ ꝓpter amictum vestitutuz ⁊ alia necessaria. ⁊ ex negotiatorib⁹ circa foꝝ vt ea q̄ in hac ciuitate ñ repiuntur adducātur aliunde. Itē ex mercennarijs ⁊ lr̄atis ⁊ sciētificis ⁊ maxime ex legistis monetarijs campsoribus militibus armigeris. aduocatis. propugnatoribus. et rectoribus.

Ciuitas quid.
Ciuitas vnde.
Citas cur fctā.
Ciuitas ex quibus constat.

De rectoribus ciuitatū ⁊ offitio eoꝝ. Capi. LVI

r Ectores ciuitatis sunt q̄ttuor. s. magr̄ ciuium. Cōsules. Judex ⁊ popul⁹. Juxta qd̄ nota: ꝙ sic̄ tpe belli ciuitas ꝑ arma defenditur. ita tpe pacis ꝑ iustas leges ⁊ ꝯsuetudines moribus vtētium gubnatur. Et vt ciuitas ꝑ leges bñ regatur q̄ttuor requiruntur. Primo vt leges ip̄e ꝑ sapiētiā bñ inueniātur Scd̄o vt ꝑ ciuilē potētiā bñ custodiātur. Tertio vt scd̄z iustas leges acta ciuium recte iudicētur. Quarto vt ea q̄ ī legib⁹ traduntur a populo firmiter ⁊ debite ꝑuentur. Bñ autē leges inuenire spectat ad ꝯsules. bñ custodire ad mgr̄m ꝯsulum: bñ iudicare scd̄m leges ad iudices bñ eas obꝑuare spectat ad oēs ciues. Nota h̄ ꝙ tria sunt gña hoim̄ in ciuitate. Quidā acceptātur. q̄dā tollerātur. q̄dā refutantur

Rectores ciuitatis quatuor
Vt ciuitas per leges bñ regat
Tria in ciuitate hoim gña

De rectore ciuitatis. Capitulum. LVII.

m Agister seu rector ciuitatis dz p̄ncipal̄r in se q̄nqꝫ hr̄e. scz ꝙ sit fidel̄. prudēs. public⁹. misericors. ⁊ p̄meditatiuus Est āt offm̄ ip̄i⁹ vt ī rēpublicā añ om̄ia intēdat Ciuitatē singul̄ mēsibus respitiat vtilitates ipsi⁹ ꝓmoueat. defectus suppleat. Contē-

Rector ciuitatis q̄nqꝫ teneat
Rector offm̄.

dentes sup certis caus ad ꝯsilium citet. ppl'm in nccitate ꝯuocet. in occultis sentētiata. publice ꝓpalet. ad ꝯsilium ⁊ ad p̄torium sepius in septimana vadat. Et quando ipse ex causa legittima nō potest interesse. tunc alium loco sui substituat ne ciuitas negligatur.

Impedientia bonum cōsiliū. Capitulū. LVIII.

Tria bonū cōsiliū ipediētia.

Ria v̄o sunt oē bonuz ꝯsiliuz impediētia. festinatio. ira. et odium. Ergo ꝯsules dn̄t in se hr̄e alia tria. oē bonum ꝯsiliuz ꝓmouētia. s. p̄meditatiōem. māsuetudinē ⁊ eq̄lē amorē ad oēs homines

De quibus est consiliandum. Capitulū. LIX.

c Onsilium principal'r dz fieri de quinq̄. s. de ꝓuentib⁹. d̄ alimētis. d̄ custodia. d̄ pace. d̄ bello. d̄ legis latōe cuz maturitate

De electione consulum. Capitulum. LX.

Cōsulū offitiū

d Ebent autē ad ꝯsiliuz eligi viri sapiētes. debitā etatē hn̄tes deum timētes. auaritiā detestātes. munera nō sectātes. Est q̄ offm̄ eoꝝ leges ꝯdere. dubia interpretari. obscura declarare. vtilia ꝯsumare. inutiles leges abolere cōe bonum ꝓmouē Juris rigorē mitigare defectum supplere. pacē ⁊ cōmoditatē turbantes punire ⁊ corripe. seditiosos relegare. lites sedare. causas audire sententias ferre. ꝓuētus ciuitatis scire. de alim̄tis ꝓuidē. circa omē foꝝ ꝓspicere. p̄currentes punire. ⁊ vt labores artificum bene ⁊ iuste fiant attēdē. et cuncta alia facere q̄ reipublice bona et vtilia sunt

De regimine Judicis. Capitulum. LXI.

i Udex dz in se octo hr̄e. s. ꝑfectā etatē. d̄i timorē. iudicādi autoritatem. legum sciētiam. rectam prudentiam. viciorum custodiam. bonos mores. zelumq̄ iusticie ⁊c̄.

Quid in pretorio fit. Capitulum. LXII.

i N p̄torio sunt oēs cause expediēde exceptꝫ testamētꝫ ⁊ ab intestato relictis ⁊ appellatiōib⁹. ⁊ q̄rela sup iudice. ⁊ positiōe tutoꝝ. de viduis ⁊ orphanis. de iniusta structura domoꝝ. de positiōe officialium ciuitatis. de statera. ⁊ d̄ numero pondere ⁊ mēsura. hec enim in consultorio ventilantur.

Quid consules faciant. Capitulum. LXIII.

q Uia in ppl'o potētia custodia ⁊ defensio ciuitatꝫ ꝯsistit. Igitur ꝯsules nihil noui aut ardui inuenire nec ꝯstituē dn̄t in ciuitate sine ppl'i scitu ⁊ voluntate. Tenētur etiā consules singulis annis coram senioribus et potioribus de populo rationez facere de cunctis perceptis prouentibus ciuitatis.

Summe Raymundi de Jure personarum.

Quid princeps faciat. Capitulum.LXIIII.

Princeps naturalis. quindecim i se teneat.

Princeps ⁊ dñs natural' terre alicui⁹. dz ad min⁹ ĩ se hr̃e. xv. p vtutes Primo deum sup omnia timere ⁊ diligere sibi diligẽter seruire. ⁊ eius mãdata fideliter custodire. Utilitatẽ cõitatis p̃cogitare ꝓximiores suos ditare exaltare ⁊ cõsiliari nobiles in terra sua fouere. Ciues ⁊ subditos suos adiuuare ⁊ regere gratiose Scientiã lr̃arum in regno suo habere. sapientes ⁊ fideles p̃ ceteris honorare. pietatẽ ⁊ iustitiã amare. nulli iniuriari in ꝑsona. aut in rebus nec in honore. de ꝓprijs cõtentus esse. aliena non inuadere. adulatores ⁊ delatores nõ audire. pacẽ ⁊ ꝯcordiã ⁊ verã amicitiã suis ciuibus indicere: ⁊ eis bñ ꝯfidere. ⁊ ab ip̃is se facere custodire. Omnibus solennitatibus ciuium suoꝝ interesse. ⁊ cum ipsis letari ⁊ ne guerra vel caristia in terra sua fiat. diligenter precauere. Querelas pauperꝝ exaudire. et sup illas cuz effectu iudicare. Ex his hẽbit laudem et honorem et prompta obsequia ab hominibus in presenti et in futuro a deo premium sempiternum.

De Tyranno. Capitulum.LXV.

Jrannus v̄o facit in omnibus directe ꝯtrarium. qꝛ deuz nõ t diligit nec timet ministros. dei odit. vtilitates suas ꝓprias querit. Proximos suos depaupat deprimit ⁊ humiliat. Nobiles in terra sua nõ ꝑmittit ꝯualescere. Ciues ⁊ subditos suos opprimit ⁊ ꝯculcat. Litteraꝝ scientiã non curat. sapientes ⁊ fideles dehonorat ⁊ repellit. pacem ⁊ iustitiã odit. Omnibus iniuriatur ꝑsonas occidendo. Res ⁊ bona eoꝝ inuadendo. heredes eoꝝ spoliãdo vxores filias ⁊ amicas suoꝝ ciuium viciando. pacẽ ⁊ concordiã disturbando. palpones detractores ⁊ traditores hominuz fouet ⁊ diligit. maleficos nõ odit Ciuibus suis nõ ꝯfidit. ym̃o ab extraneis se custodiri facit. Solennitates ciuium ꝓhibet. lites in terra sua quottidie ꝓcurat. Querelas pauperꝝ nõ curat Causa viduaꝝ ⁊ orphanorum nõ intrat ad eum. ⁊ scd̃m sua placita iudicat. Ex his ꝯsequitur infamiã ⁊ in honorem a mundo. odium a deo. ⁊ suppliciuz sempiternum. Qm̃ vt dicit Aristoteles. Tyrannum occidens. magnuz obsequium dijs prestare videtur.

Uuperiori libro determinatum est de iure personarum Nunc determinandum est de iure rerum iuxta qd̄ notanduz. Qr in qualibet ciuitate ⁊ vrbe christiana. Tria genera rerum ad minus debent esse: scilicet res dei tm̄ Res vniuersitatis tm̄. Resq; singulorum hominum tantum. Res dei tm̄ sunt. omnes res sacre ⁊ religiose. ⁊ hijs annexe Res sacre sunt omēs res per episcopum consecrate ⁊ rite dedicate. vt sunt sacre edes templa dei. altaria. monasteria. cemiteria. ⁊ his similia. ac omnia alia bona que ad diuinum cultum ⁊ ministerium dei pertinent. diuino honori dedicata. Ut sunt calices. cruces. monstrantie. ornatus. palle ampule. campane. vexilla. thuribula. missalia. ⁊ libri ecclesie. ⁊ cetera ecclesiastica. Et nota q̄ edes dei ⁊ altaria. nullo modo alienari possunt. Reliqua v̄o bona ecclesie possunt in necessitate vendi vel obligari. scilicet propter redemptionem captiuorum. ꝓpter debita ecclesie. ⁊ propter alimenta pauperum. Res religiose sunt loca mortuorum idest sepulcra. Et nota q̄ quilibet potest sibi locum religiosuz id est speciale sepulcrum facere in suo fundo. in alieno vero fundo d̄ licentia domini fundi illius hoc idem facere potest Unde si quis proprium sepulcrum lapide suo signatum habet: in illud nemo debet suum mortuum inferre. Si qui autem habent commune sepulcruz in illud quilibet infert suum mortuum etiam altero inuito. In commune autē cemiterium. quilibet potest suum mortuum inferre ⁊ sepelire vbi potest. Idem ius est de stallis virorum ⁊ mulierum in ecclesia. Et dicuntur hec loca religiosa. quia periti legum. ita sanxerūt Res vero sacris annexe sunt. omnes curie Episcoporum canonicorum plebanorum. et omnes res dotales. Et hec omnia alienari non debent. Res autem vniuersitatis tm̄ sunt. pretorium consultorium theatra stadia strate semite vie. Pontes tramites Naues transitus vectorum. Sunt etiam vniuersitatis omnes stationes extra dom⁹ ciuium constitute vbi omnes res communes venduntur et census ex his prouenientes. Quia nullus ciuis ante domum suam quicq̄z iuris habet. nisi vnum passum pedis cum dimidio super quem stillicidia sua cadunt de tecto. Sunt autem he stationes omnium mechanicorum. videlicet Carnificum. pistorum. institorum. pellificuz coriariorum. sellatorum. bursariorum. vitrariorum. aruinatorum ⁊ ceteroꝝ. Sunt etiā vniuersitatis cēsus de omnibus locis forensiuz

In qualibet ciuitate tria dn̄t esse gn̄a rerum

Res dei tm̄.

Res sacre

Res religiose.

Res sacris annexe.

Res vniuersitatis tm̄.

Fo.XIII.
De iure rerum.

formarijs.allectarijs.pullarijs.castrarijs.ferrarijs.sigillinarijs.ꝛ de omnibus penesticis. Vniuersitatis sunt etiam census.ꝛ de omnibus communibus omnibus mercationum.pannificum.lanificuz.linificum.pellificum.calcificum.panniciderum et ceterorum. Vniuersitatis etiam sunt omnes census de turribus ciuitatis. De fossatis. de mensuratis modijs: vnis metretis.humidorum ꝛ aridorum.et de omnibus ponderibus quibus mercimonia ponderãtur. Res vo singularium hominum multe sunt ꝛ diuerse. Quedã tamen ipis naturali iure omnia acquiruntur. Quedã iure ciuili et humano ꝛc̃.

Cẽsus vniuersitatis nũ

Que naturali acquiruntur iure. Capitulum.II.

Primo determinandum est ọ bis que naturali iure acquiruntur.eo ꝙ illud ius vetustius est omni iure vt supꝝ patuit Naturali enim iure acquiruntur nobis res corporee multismodis.vt statim infra patebit. Primo per occupationem.id est per captionẽ ferarum ꝛ animalium. Quia omnia fera animalia que in terris ꝛ in aq̃s ꝛ in aere nascuntur ꝛ nutriuntur.qñ nos ea capimus p venationem.aucupationem.piscationez statim nostra sunt.quia antea nullius erant. Et quod nullius est. naturali ratione conceditur occupanti Etiam quia tempore primeuo omnia fera animalia erant omnibus communia.ꝛ licuit vnicuiꝫ capere vbi potuit et voluit. Et ideo quia talia animalia tempore libertatis nullius sunt.et nulli vtilia sed omnibus nocitura.igitur ab omnibus capi possunt. Nec interest vtrum quis in suo fundo vel alieno.feras ꝛ bestias capiat. Potest tamen dominus fundi volentem venari.piscari.vel aucupari in fundo suo si preuidet prohibere ne ingrediatur. Et si vltra hoc ingreditur.tenetur sibi iure iniuriarum et furti actione Et quicquid eorum ceperis.eo vsqꝫ tuum esse intelligitur.donec tua custodia cohercetur. Cum vo tuam custodiam euaserit.et in naturalem libertatem se receperit.tunc tuum esse desinit.ꝛ rursum fit occupantis. Naturalem autem libertatem recipere intelligitur cum vel oculos tuos effugerit: vel ita sit in conspectu tuo: vt impossibilis propulsio sit eius prosecutio.

De natura et iure apum. Capitulum.III.

Apum natura feta ẽ Itaqꝫ apes q̃ in arbore tua ꝙsederint.añ
a q̃ꝫ in alueario tuo includantur. nõ magis tue eẽ intelliguntur q̃ꝫ volucres q̃ in arbore tua sibi niduz fecerĩt Ideoqꝫ si alius eas incluserit.ipe eaꝝ dñs erit Fauos q̃z si ĩ arboꝛ tua effecerint q̃libz pt ꝛcipe te nesciẽte.si ãt puides aliquẽ ifunduz tuuz ingrediẽ

tem.potes eum'omni iure prohibere ne ingrediatur. vt dictum est supra.Examẽ quoq; apum si ex alueario tuo euolauerit. eo vsq; tu um esse intelligitur donec in conspectu tuo est et facilis est eius pro secutio.alioquin fit occupantis ꝛc.

De volucribus euolantibus. Capitulum. IIII.

p Auones.columbe.falcones.accipitri.nisi ꝛ alie volucres.q̃ ex consuetudine euolare ꝛ reuolare solẽt.feraꝝ habẽt natu rã.nã et apes idem faciunt ꝛ inde constat eas feras esse. Igi tur tales volucres ius apum omnino tenebunt.

De animalibus redeuntibus. Capitulum. V.

c Eruos.hinnulos.capreolos.vrsos.ꝛ alia siluestria anima lia.etiã lupos ꝛ vulpes.quidã ita mãsueta habẽt.vt i siluã et in alia loca abire ꝛ redire soleãt.quoꝝ tñ naturã feraꝝ esse nemo negat.que eousq; tua sunt q̃diu ad te reuertuntur.si vo redi re desierint esse tua desinunt ꝛ erunt occupãtis.Animum vo reuer tendi deserunt cum consuetudinem redeundi postponunt.

De animalibus domesticis. Capitulum. VI.

g Allinarum anserum ꝛ aucarum domesticarum nõ est fera natura.Ideoq; si quouis modo turbate fuerint.ꝛ licet con spectum tuum effugerint quoquo tamen loco fuerint semp tue esse intelliguntur.Et qui animo lucrãdi ea animalia retinuerit. furtum committit.sicut in ceteris animalibus domitatis.

Res acquiruntur nobis p captionẽ Capi. VII.

s Ecundo acquiruntur nobis res p captionez ex hostibus.vt quãdo liberos homines in bello captiuamus.statim in no strã seruitutem deducuntur.Qui tñ si nostrã euaserint ptã tem.et ad suos reuersi fuerint pristinum statum rehabebunt ꝛc.

Per inuentionem. Capitulum octauum.

t Ertio per inuentionem thezauri naturalis de nouo.vt sunt gemme margarite lapides precioſi defluentes ex maris flu ctibus expulſi ꝛ in littoribus inuenti.aut in cauernis monti um extracti ỏ terra.Que omnia inuentorum sunt.Item acquiritur nobis res per inuentionem thezauri artificialis abscõditi.Thezau rus em̃ quem quis in suo fundo inuenit naturali.Jure eius erit qui inuenit.Si autem inuenerit in alieno fundo non data ad hoc opera sed casu fortuito.dimidium erit inuẽtoris.ꝛ dimidium domini fun di.Si ãt mercẽnarius meus thezauꝝ in fundo meo inuenerit tot⁹ meus erit.ꝛ nihil ad euꝝ ptinebit nisi qỏ si bõa voluntate voluero elargi-

ri. Si autē q̄s metalla in montib⁹ aut vallibus inuenerit siue fortuito casu siue data ad hoc opa. ⁊ añ alios ista loca extrametauerit totum ipsius erit. si fundus suus est. sinautē. tunc domino fundi q̄cq̄d labore suo de terra extauerit. dabit ptē ꝑm isti⁹ terre ꝯsuetudinē ⁊c̄

Acquisitio per derelictionem. Capitulum. IX.

Per derelictionē acquiruntur nobis res: vt quando quis domum. agrum vl' vineam dimittit incultā nec vult colere nec curat habē. tunc q̄s se de ipso intromittit. statim efficitur occupātis. Item ꝑ proiectionē voluntariā rer̄ acquiruntur nob̄ res: vt qñ reges principes pretores vl' cōsulares missilia mittunt. i. nummos ⁊ pecunias in vulgus ꝓijciunt ignorantes q̄ꝫtum quilibet eorum sit accepturus. Hoc ipm̄ sic ꝓiectum statiꝫ transfertur in dominium eius qui accipit vel reperit. Nō autē sic est de ꝓiectione nō voluntaria rer̄: vt quando quis maris intemperie. vel alterius fluminis magni causa. alleuiandi nauem: res suas d̄ naui eijcit. hec enim dominor̄ permanent. quor̄ prius fuerant. quia palam est eas res. non eo animo eiecisse. ꝙ nolit suas esse. sed magis vt periculum maris. salua naui effugeret. Ea de causa. qui res tales. fluctibus maris vel fluctuum seu fluminum expulsas vel eiectas. vel etiam in ipso mari. nante lucrandi animo abstulerit. furtum committit. Idē ē de rebus perditis. vt si quis rem suam perdat de curru. vel vehiculo. d̄ equo vel de dorso ignoranter. aut in nanigio. Si quis eam inuenerit. et non restituerit. furtum committit

Per alluuionem. Capitulum decimum.

Acquiruntur nobis res per alluuionem. idest aquar̄ inundationem. vel adauctionem occultā. vbi quicquid flumē agro tuo adijcit latenter tuum est. Est enim alluuio latēs aque incremētum. Si autem vis fluminis agro tuo partem aliquā abstraxerit. ⁊ vicini tui fundo appulerit. palam est etiam tuam permanere si āt lōgo tpe vicini fundo adheserit. ⁊ arbores q̄s secuꝫ traxerit radices ī euꝫ funduꝫ egerint. ex eo tpe videtur vicini fundo eē acq̄sita

Alluuio quid

Per accrescentiam. Capitulum vndecimum

Acquiruntur nobis res per accrescentiā vtpote insula que in mari creuit qd̄ raro accidit. illa fit occupantis. Nullius eniꝫ creditur antea fuisse. Insula autē que in flumine nata est naturaliter qd̄ frequenter euenit. siq̄dē mediam ptem fluminis teneat cōmunis est eor̄ qui ab vtraq̄ ꝑte fluminis ꝓpe ripā habent p̄dia. pro modo latitudinis cuiusq̄ fundi. Quod si alteri parti proximior

est.eorum est tm̃ qui ab ea parte prope ripam predia possident. Qz si aliqua parte diuisum flumen fuit. deinde infra vnitum agrum alienum in formam insule redigerit. permanet illi insula cuius ager fuerat. Qz si naturali alueo in vniuersum derelicto ex alia parte fluere ceperit. prior quidē alueus eorum est qui prope ripam eius predia possident. p modo latitudinis cuiusq; agri. Nouus āt alueꝰ eiusdē iuris incipit cuius est ipsum flumen. Qz si per aliquot tempus ad pōrem alueum flumen reuersum fuerit Rursus nouus alueus eorum esse ceperit ⁊ incipit. qui prope ripam eius predia possident. Si autem totus ager inundatus fuerit ⁊ inundatio faciem fundi nō ꝓmittat si postea aq̃ recesserit certum ē fundus eiꝰ manē cuiꝰ pꝰ fuit ⁊c̄.

Per generationem Capitulum. XII.

Cq̃runtur nob̄ res p gn̄atiōes vt animalia bruta ⁊ irrōnabilia. ex nostris pecudibus nata nostra sunt. et etiam ratōnabilia vt pueri ex ancillis nostris nati nostri sunt Acquiruntur etiam nobis res ex aliena materia: vt cum spēs aliq̃ facta sit ex re et materia alteriꝰ. Queri solz q̃s naturali ratiōe dn̄s sit. An is q̃ fecit An ille q̃ materie dn̄s fuit. vt si q̃s ex aliēo argēto vas aliqd̄ fecerit Aut ex vuis seu oliuis alienis vinuz oleuz aut frumētuz fecerit. aut ex aliēo vino ⁊ melle mulsuz miscuerit vl̄ ex aliēis medicamēt̄ colliriuz compōit vl̄ emplastz. vl̄ ex aliēa lana pānuz facit. Aut ex aliēo pāno vestē sibi sartit. vl̄ ex aliēis thabul̄ aut asserib⁹ nauez vl̄ armarium vl̄ stubellā fabricauit. Ad hāc questionē dicunt q̃dam. Si ea spēs ad rudez materiā reduci poterit eā omīni videri esse q̃ materie dn̄s fuit. Si vo nō possit reduci tunc ille dn̄s erit q̃ spēz introduxit

Materia qd. Species quid

Alij dicunt qꝫ species cedet materie. Eo qꝫ matria est substantia spēs talis accidens. Alij dicunt qꝫ materia dignitatis cedit speciei. Et qꝫ faciens sit dominus ⁊ nō cuius materia fuerit. In cōtrarium. Omne quod cꝫ mea re fit meum est vt inferius in multis locis patebit. Ad hanc questionem dico saluo Judicio meliori. Qz si faciens emit illam materiā alienam bona fidē. et credidit eaz esse illiꝰ a quo emit. Et sic introduxit formā vl̄ speciem. Tunc totum compositum eius erit. Mala enim fidēs vendentis non potest nocere bona fidē ementi. Idem est si quis colligit vuam ex vinea quam credit esse suam. Et ignoranter absqz frauꝺ ex his vuis fecit vinum totum compositum erit suum Si autem hanc vineam sciens non esse suam ⁊ colligit vuas ⁊ vinum facit tunc pdit formam et materiam cum impensis et damna ex his orta resarciet. Et cum hoc propter violentiam factam a Judice impunis nō euadet. Si autē euidenter probabitur

q̄ ista materia fuit alterius vt ortus vel vinea. ex qua collecte sunt vue. tunc faciens. aut soluat materiā vt vuas. aut recipiat cōpetēs p̄cium p̄ suo labore ⁊ fatigia. Q̄ si nō fecerit cōpetit ꝓtra eū actio doli mali. Idem iudicium est de oliuis ⁊ spicis ⁊ omnibus supradictis. Si autē partim ex sua materia ⁊ ptim ex aliena speciem aliquā fecerit ignoranter. credens bona fide ambas ptes suas esse. dubitādum nō est eum esse dn̄m qui fecit illud ꝓpositum cum tamen nō solum operā suam dederit: sed ⁊ ptem eiusdē materie eidē prestauerit Hoc est verū scōm aliquos. Ego autē dico vt in questione precedēti q̄ nemo debet cum alterius iactura seu damno ditari.

Res per intinctionem. Capitulum.XIII.

a Equiruntur nobis res p̄ intinctionē seu colorationes: vt si quis tinxerit lanam suā aut fila sua in meum colorē purpureum ⁊ fecerit ex his pannum. Queritur cui⁹ sit pannus. vtrū illius cui⁹ fuerit materia. aut cuius fuit forma. Ad hoc dicunt q̄dā Q̄uis color purpureus sit pretiosior q̄ lana tñ q̄ ē accidens. ergo cedit materie que est substantia. Ego vo dico. Si intinxit sciēter tē perdit materiā. si ignorāter: tunc dn̄s forme soluet sibi pānum als̄ p̄ actionem doli mali perdet totum. ymmo nō eēt equum q̄ pretiosus color purpureus cederet tam vili materie. Igitur pannus est ei⁹ cui⁹ ē color.

Liquidorū p̄ mixtionē. Ca.XIIII

a Equiruntur etiā res p̄ voluntariā corp̄m humidorū cōmixtionem. vt si qui voluntarie vina sua in simul fuderint et fecerint ex his vnuz corp⁹. nō ē dubiuz. q̄n illō corp⁹ sit āborū Idē iurt ē si ex diuersis materijs vna fit species: vt ex vino ⁊ melle fit mulsuz nec interest. si fortuito casu materia eiusdē gn̄is vl̄ diuersorū sil̄ fusa fuerint. ⁊ ab inuicē separi non poterint Si quis autē hoc corpus totum p̄ se seruare voluerit. alteri in rem quedam actio p̄ mō sue partis competit. ⁊ hoc est arbitrio iudicis estimandum.

Mulsum ex quibus fit

Commixtio siccorum Capitulum.XV.

a Equiruntur etiā res p̄ cōmixtionē corp̄m siccorum seu aridorum. vt si qui frumenta sua eiusdem grani vel diuersorū granorum voluntarie simil̄ miscuerint. hec communia erunt amborum. Si autem voluntarie vel casu grana hec. mixta fuerint nō videtur esse communia: quia singula illa grana in sua substātia durant ex valore hec expeditio. est iudicis arbitrio decidēda. nec magis istis casibus frumentum cōmune fit quā grex ouium vl̄ pecora vnius p̄mixta pecoribus alterius gregis communia esse intelliguntur

Per edificationem. Capitulum.XVI.

Cquiruntur nob etiã res p edificationẽ: vt siquis in suo solo
a bona fide.alienã materiã edificauerit credens eã esse suã ipe
dñs intelligitur eẽ edifitij. qz oẽ qd edificatur solo cedit: nec
tñ dñs materie pdet eã nisi intantum qd eã materiã necvendicare ne
qz ꝺ ea ad exhibendum agere potest. Vendicare dicitur qui petit ab
illo rem dicens eam esse suã. Ille agere dr̃ ad exhibẽdum q̃ petit rẽ
pduci in medium.i.iuditium vt videat si ẽ sua. Et h̃ ió fit ne edifitia re
scindãtur Cuilibet em̃ licitum est. ꝺstruere. nulli autẽ dirimere Be
bet tamen dñs edifitij istã materiã solum in simplum soluere. Si ãt
istã materiam mala fide vel vi scienter edificasset. tunc soluat in du
plum. ⁊ iudici satisfatiat p emenda. Econuerso siquis ex sua mate-
ria in alterius solo ꝺmum edificauerit scienter. tunc illius fit ꝺm9
cuius est solum. Et dñs materie pdet eam. Si autẽ ignorabat se in
alieno solo edificare. ⁊ si dñs soli petat illã ꝺmum ⁊ dicat suaz esse
⁊ nõ soluit materiã nec pretiuz laboꝝ. Idẽ põt p exceptiõz dli ma
li a ꝺmo repelli: qz edificans bone fidei possessor fuerat ꝺm9 illi9.

Per plantationem Capitulum.XVII

Cquiruntur etiam res p plantationẽ: vt siquis alienã plãtã
a in suo solo posuerit ipsius erit ⁊ econuerso. Et h̃ est veruz si
in vtroq; casu planta radices egerit. Anteq̃ autẽ radices e-
gerit pmanet eius cuius prius fuit. Ex eo autẽ tẽpore quo plãta ra-
dices egerit ꝓprietas eius cõmutatur: vt si vicini tui arbor terram
tuã ita preflerit. vt in tuum fundum omnes radices egerit. tunc ar-
borẽ illam tuã recte dicimus. Ratio em̃ nõ pmittit: vt arbor alteri9
intelligatur eẽ quã in cui9 fundo radices egerit. Jõ arbor ꝓpe ꝓfini
posita si in vicini fundum aliquas radices emiserit cõis amboꝝ erit

Per seminationem. Capitulum.XVIII.

Cquiruntur etiã res p seminationẽ: qua em̃ ratione plante q̃
a terra coalescunt ⁊ nutriuntur solo cedunt. Eadez ratione ⁊
frumenta que sata sunt id est seminata solo cedere intelligun
tur. Et nota sicuti is q̃ in alieno solo edificauit. si ab eo petatur edifi-
tium ꝺfendi põt p exceptionẽ ꝺli mali scõm ea que sup̃ dixim9 Jta
eiusdem exceptionis auxilio tutus esse potest is qui in alienum fun
dum sua impensa conseuit ⁊ cetera.

Per scripturam Capitulum.XIX.

Cq̃runtur res p scp̃turã: vt siq̃s scp̃sit libz aureis lr̃is in meo
pgamẽo Qr̃ cui9 sit lib̃ an scriptori an me9 Dico ãt q̃ iste lib̃

est me⁹.qz scriptura cedit pargameno sicut ea que solum cedunt in edificando:atqz ea q̄ inseruntur.pōt tñ scriptor suas impēsas peter quas bona fide impendit.Que sibi si nō fuerint solute poterit me p exceptionem doli mali a libro repellere.

Per picturam. Capitulum.xx.

a Cquiruntur quoqz res p picturā:vt siqs ī aliena tabula q̄d depinxerit.Queritur cui⁹ sit tabula picta Quidā putant tabulam picture cedere.alijs videtur ꝓriuz.Sed dico qp tabula sit pictoris:eo qp forte tabla est res vilis.t modici valoris.pictura vo pciosa et res magistral'.Nā videtur ridiculum qp res pciosa.artifitiosa deberet cedere viliſſime tabule.Et si a dño tabule is q̄ pīxit eā petit eā t nō soluit ptium tabule.poterit pictor p exceptionez doli mali submoueri t ecōuerso.t hoc est verz.si pictor tabulā bōa fide possedit.sinautē tunc poterit furti actio contra eum haberi.

Per emptionem Capitulum.xxj.

a Cquiruntur nobis etiā res p emptionē vl' p donationē.vt si qs a nō dño quē credit dñm esse bona fide fundum emit:vel ex donatiōe aliq̄ iusta cā bona fide accepit.placuit nāli rōne fruct⁹ qs inō suscepit ei⁹ eē q̄ potuit p cultura t cura Et iō si postea verus dñs supuenerit.et fundum illum vendicet obtinebit.Tñ de fructibus ab eo sumptis agere nō pōt.Si vo qs sciens alienuz fundum possederit.Nō idē ius ꝓcessum est.Itaqz cum fundo etiaz fructus licet consumpti sint.restituere cogitur.

Per vsufructum fundi Capitulum.xxij.

a Cquruntur nob' res p vsufructum fundi.vt is ad quē vsufructus fundi ptinet.nō aliter dñs efficitur fructuum:nisi inq̄ntum eos pcepit ipe.t iō si maturis iā fructib⁹.nōdum tñ pceptis fructuari⁹ decesserit ad heredes ei⁹ fructus nō ptinent.sed dño ꝓpetat omino acquruntur.Eadem fere de colono dicuntur.

Per vsufructum pecudum. Capitulum.xxiij.

Fetus pecudū
Partus ancille

a Cquruntur nob' res p vsufructum pecudum.t nota b' qp fet⁹ pecudū sunt agni edi vituli suculi equuli.silr lac lana t velle ra seu pil⁹.Que omnia nāli iure fructuarij sunt.Partus vo ancille in vsufructu nō ē q̄stuz ad plenā ꝓpetatē igr ad dñm ꝓpetatis ptinet.Absurduz eñ videtur hominē in fructu esse cum de⁹ omnes fructus bōis gr̄a ꝓcreauit.Et nota.Siqs pecuduz vsufructuz hēat in locum mortuoz capitum fruactuari⁹ ex fetu aliō sbmittēdz Et in vineaz vel arboz mortuoz locum fructuarium alias vites t

arbores sbstituere debet. fructuari⁹ etiaz recte colere debet ⁊ quasi bonus paterfamilias vti debet al's ipsas perdet.

Per donationem. Capitulum. XXIII.

a Cquiruntur nobis etiã res ꝑ dationem. vt si aliq̃s dominus alicui amico vl' seruo dat rem aliquam Jure natnrali statim ipius est. cui dedit. Nihil em̃ tã ꝯueniẽs est naturali equitati q̃z voluntatẽ dñi volentis rem suam in alium transferre. ratam haberi. Et ideo cuiuscunqz generis sit. corporal' res. tradi potest a domino et tradita alienari.

Per dotem. Capitulum. XXV.

a Cq̃runtur nob̃ res per dotem ⁊ donationem. vt quãdocunqz res alicui ex cã dotis ⁊ donatõis vel aliq̃ alia iusta cã dãtur sine dubio trãsferuntur in eum cui data sunt h̃ mõ q̃ data sunt

Ex venditione Capitulum. XXVI

a Cq̃ritur etiaz nob̃ res Jure naturali ex vẽditiõe. vt si q̃s vẽdiderit rem suaz alteri ꝓ parata pecunia. emẽs nõ erit prius illi⁹ rei dñs nisi quãdo p̃tium ei⁹ totaliter ꝑsoluit. vl' aliomõ satisfaciat vẽditori. vt cautione compromissiõe vel pignore. Sed si is q̃ vẽdidit rem tradidit eã fidei emptoris Dico eã statim emptoris fieri. Et si alius creditor illas res occupauerit me p̃nte sue erũt eadez rõne. Si q̃s habz liberã negotioꝝ ad ministratioem a dño suo sibi cõmissaz. si idem vẽdit vl' tradit rem facit eam statim accipiẽtis plẽo Jure. Aliquãdo etiam trãsfertur dominium rei sola voluntate sine traditione ei⁹. vt si ego tibi accõmodaui aut locaui vel apud te aliq̃z rem deposui ⁊ postea tibi vẽdo vl' dono eãdem rẽ. Tunc statim ꝓprietas ei⁹ rei tibi acq̃ritur ac si eam tibi tradidissem. Idez Juris est. si vẽdo tibi vinuz in cellario. vl' blada in horreo ⁊ assigno tibi claues ad ea. statim tu dñs efficieris eoꝝ ad omẽm tuã voluntatẽ ⁊ vtilitatem cuz illis faciẽdi. Et Nota quãdo res vẽdite traduntur. tunc amplius om̃e ꝑiculum eaꝝ est emptoris. Hec de acq̃sitione rerum corporalium Jure naturali dicta sufficiant ⁊c̃.

Res incorporales Capitulum. XXVII

Res. Corporales. Incorporales

d Ereb⁹ incorporalib⁹. Nota q̃dam sunt res corporales. q̃dã incorporales. Corporales sunt q̃ sui natura tangi poterunt vt homo. Incorporales sunt res q̃ tãgi nõ poterunt. veluti hẽditas: vsufruct⁹: vsufund⁹. habitatõ: tutela: p̃caria: expetitões et similia. Nec obstat ꝙ in hereditate res corꝑales ꝯtinẽtur. Naz ⁊ fruct⁹ q̃ ex fundo ꝑcipiuntur corꝑales sunt Sil'r ⁊ illd̃ qd̃ ex aliq̃ ob

ligatione nob̄ debetur plerꝫq; corpale est. veluti hō fundus pecunia. Jp̄m autē ius ꝑcipiendi fructus. ius hereditatis. ius fruēdi. ius vtendi. ius obligationis incorpale est. Eodē numero sunt iura rusticoꝝ ⁊ vrbanoꝝ p̄dioꝝ q̄ et seruitutes vocātur. Silr̄ ius reddituum ⁊ ius censuum. Sunt tñ duplices seruitutes vt ꝑsonales ⁊ p̄diales Predia rusticoꝝ dicuntur agri in q̄bꝰ nō sunt domꝰ aut edifitia. Seruitutes.

Seruitus prediorum. Capitulum.XXVIII.

Rusticoꝝ prediorꝝ iura sunt. Limes iter via ⁊ aqueductꝰ. Limes est ius possessionum. possessionē a possessione diuidēs. Iter est ius eundi equitandi pellendi. Via est ius pergēdi ducendi peragrandi. Aqueductus est ius aque ꝑ fundum alienum ducendi. Nota ꝙ via in ꝑte strictiori dz hr̄e octo pedes. in latiori sedecim. Iter debz hr̄e quattuor pedes. Limes dz hr̄e duos pedes. Ista tñ mensura relinq̄tur arbitrio mensurātium ⁊ terre q̄ꝫtitati. Hic nota ꝙ vadēs pedes. dz cedere de via equitanti. eq̄tans currui pergenti. currus vacuus ꝑgens onerato. currus oneratꝰ. de alto ꝑgēs debet cedere currui onerato ascendēti. Sunt āt alia rusticoꝝ p̄dioꝝ iura scilicet Jus aquā de fonte hauriendi ⁊ pecora ad aquam pellendi Jus pascendi. Jus calcē cōquirendi. ⁊ ius arene argille aut lymi scī dendi aut fodiendi. ius lapides minerales rumpēdi. ⁊ mlta alia silia

Limes. Iter Via Aqueductus Via stricta Via lata. Limes

Seruitus vrbanorum prediorum. Capi.XXIX

Vrbanoꝝ p̄dioꝝ iura sunt hec. vt vicinꝰ onera vicini nō sustineat trabē tignum vl̄ lignum in parietē ipsiꝰ non immittat. stillicidium in edes vl̄ areā seu cloacā ipsiꝰ. nō inducat. fenestras in curiā ipsiꝰ nō faciat. luminibꝰ vicini sui nō offitiat. Fimum añ sui vicini domum nō ꝓijciat. ꝑ fundum ipsiꝰ nō vadat. nō pellat: nō ꝑgat Si quis āt aliq̄d hoꝝ hr̄e voluerit. p̄ce ā p̄cio aut pacto efficere dz. ⁊ lr̄as sup̄ h̄ recipe. al's nulliꝰ sunt firmitatis q̄ꝫtocunq; ēt (tpe durauerint.

De vsufructu. Capitulum.XXX.

De vsufructu sunt q̄ttuor notāda. Primo q̄d sit vsufructus: Scdo in quo ꝯsistit. Tertio quō ꝯstituitur. Quarto qñ finitur. Vsufructus est ius alienis rebꝰ vtēdi vel fruēdi salua rerum sb̄a. Est g̊ vsufructꝰ in corpe q̊ ablato necesse ē ⁊ ius tolli. Differt āt a ꝓprietate. s. a re in q̄ est. qꝛ si aliq̄s legauerit vni vsufructuz tc̄ heres solummō hz nudā ꝓprietatē ⁊ eꝯ. Pōt tñ aliq̄s legare ī testamento vni fundum ⁊ alteri vsufructum. sz sine testam̄to id facere ⁊ ꝯstituere nō pōt nisi pactionibꝰ ⁊ stipulatiōibꝰ. Ne tñ in toto ꝓp̄etates inutiles sint. sꝑ em̄ deducto vsufructu placuit certi mōis vsu

Vsufructus. Vsufructus a ꝓprietate differt.

Vsufructꝰ vbi constituitur.

fructum extingui ⁊ finiri ⁊ ad ꝓprietatē reuerti. ꝯstituitur autē vsu fructꝰ nō tātuz in fundo ⁊ in edibꝰ verꝛetiā in ꝑuis ancillis ⁊ iumētꝭ cunctisq; rebꝰ exceptis areis. ⁊ exceptꝭ his q̄ ip̄o vsu ꝯsumuntur. nā hee res neq; iure naturali neq; ciuili recipiunt vsufructum in q̄ꝛ nu mero sunt vinuz oleuz frumentuz vesttimentuz ⁊ pecunia. Sed ne ad heredes hee res nunq̄ reuerterentur senatores costituerunt. vt cui vsus pecunie legatus est satis det heredi cautionādo De tāta pe cunia restituēda si moreretur vel si ciuitas ip̄i ꝑpetuo interdiceretur Cetere āt res vt vinum ⁊ oleuz frum̄tuz. ita traduntur vt eiꝰ fiāt cui dātur Dn̄t tm̄ res p̄dicte estimari vt si moriatur recipiēs ā a ciuitate ꝑpetuo relegetur satisfaciens cautio heredi p̄stetur. De tanta pecu- nia restituenda quāti fuerit res estimata. Cōstituitur vsufructꝰ per preces ꝑ preciuz ꝑ ꝑuitutē ꝑ testamentuz ꝑ emptionē vel ad dies vi te sue. vel ad certum tp̄s. Finitur ⁊ terminatur vsufructus ꝑ mortē fructuarij. non ꝑ mortē dn̄i ꝓp̄etatꝭ. nec per mortē hereduz ipsiꝰ. Et perpetuam interdictionē ciuitatis ꝑ maluz vsum. ꝑ alienatiōez. per resignatiōez. ꝑ reemptiōez. ꝑ peioratiōez. per incendiuz. ꝑ terremo- tuz. ⁊ per antiq̄tatē. Cum v̄o finitus fuerit vsufructꝰ totaliter. tunc omnino reuertitur ad dominum ꝓp̄etatꝭ ⁊ q̄ p̄us ꝓ medio. i. al's vn̄ habebat id tunc pleno iure habet possidendo totum ⁊c̄.

Vsufruatꝰ qn̄ terminatur.

De vsunudo. Capitulum. XXXI.

Omnibus istis modis q̄bꝰ vsufructus ꝯstituitur ⁊ finitur eis dem modis vsusnudus ꝯstituitur ⁊ finitur minus tm̄ iuris habet vsusnudꝰ quā vsuffructꝰ. Primo q̄ꝛ is q̄ fundi vsum- nudum hz nihil vlteriꝰ hr̄e intelligitur nisi vt oleribꝰ herbis feno stramētꝭ ⁊ lignis ad quotidianuz vsuz vtatur. Secundo q̄ꝛ i eo fun do hactenus ei morari licz sic vt neq; domino fundi nociuus sit neq; his ꝑ q̄s opa rustica fiunt sit impedim̄to. Tertio q̄ꝛ Jus illud quod habet nulli potest vendere donare obligare locare neq; concedē hec tamen omnia vsufructuarius facere potest ⁊c̄.

Qui vsumnudum habet.

De vsuedium Capitulum. XXX. II.

Qui vsumedium habet nichil hactenꝰ Juris hr̄e intelligitur nisi vt ip̄e solꝰ inhabitet. ⁊ nulli locet. sz nec ad aliuz hoc ius trāsferre potest. ym̄o vix ꝯcessuz ē. vt eo abn̄te hospitē in do muz recipiat. qui cuz vxore sua ⁊ libertꝭ suis ⁊ ꝑuis ibi habitet. vsq; ad eiꝰ aduētuz. Js v̄o ad quē ꝑui vsꝰ ꝑtinet idē tātummō ꝓ se ope ⁊ ministerio ꝑui vti pōt. ad aliuz v̄o nullomō ius suuz valz trāferre. Idem Juris etiā est in iumento. Si autem alicui pecuduz vl' ouiuz vsus legatꝰ fuerit. Idez neq; lacte neq; lana nec agnis vtetur quia

Qui vsum edium habet.

ꝑpetates triginta annis amplꝰ eam ꝑscribit. Dixi res ꝑscriptibilis Hic nota ꝙ oēs res corꝑales ⁊ incorꝑales iura ⁊ actiōes prescribi poterunt. Res autē communitatis vt limites ⁊ fines terraꝝ et res pupillorum. res vtales. res filiꝑfamilias. res sacra. res religiosa. liber homo ⁊ seruus fugitiuus nunqꝫ poterunt prescribi. Est autem limes spatium terre inculte. quod diuidit possessiones terre ab inuicem Fines sunt loca vel termini quibus. districtus ⁊ regiones distinguuntur. Res pupilli id est impuberis. Res filiꝑfamilias. id est nō emancipati. Res vtalis id est fundus datus vxori ꝓ vte. Res sacra id est religiosa a nullo debent possideri. ergo nec prescribi. Liber homo non prescribitur. nec appropriari potest quouis iure vel modo quia libertas libera res est. Seruus fugitiuus a suo vero domino quantocunqꝫ tempore altero commanserit. adhuc eum suus verus dominus rehabebit.

Limes quid

Fines quid

Libertas.

De acquisitione donationis. Capitulū. XXXV

Est ⁊ aliud genus acquisitiōis reꝝ iure ciuili qđ vocatur donatio. de quo vidēdum Quid sit donatio. Quot eius species ꝓpter qđ vocetur. an ꝓinges possint sibi mutuo donare. De primo donatio est quedā collatio facta alicui simplr ex mera liberta te. vel ꝓpter nuptias. vel ꝓpter metum mortꝭ. Tres ergo sunt eius species: scilz simplex: ⁊ ꝓpter nuptias ⁊ causa mortis. Simplex donatio est: que ob nullā causam fit. sed mere gratis. Scđa est q̄ fit ꝓpter nuptias contrahendas inter virum et vxorem. Tertia est que fit propter metum mortis instantis vel futuri ⁊c.

Donatio ꝙđ

Donatōis species tres

Donatio simpler.

Donatio ꝓpter nuptias

Donatio mortis causa

Qđ donatio cā mortis pōt reuocari C. XXXVI

Implex id est libera. donatio tradita temere reuocari nō pōt

8 Donatio causa mortis sex đ cauſ reuocari potest. Primo si donator fuit infirmꝰ ⁊ qualuit. Scđo si eum penituit. Tertio si donatariꝰ dāna vl̄ pricula donatori intulit. Quarto si donatariꝰ ingratus fuit. Quinto si donatariꝰ donum nō acceptauit. Sexto si donator donum nō tradidit donatorio nec eum dñm donatilliꝰ fecit Donatio q̄ est inter virꝝ ⁊ vxorē stante mr̄imonio reuocari nō pōt nisi ī tribus casibus. s. tacite. exp̄sse. ⁊ p mortē. tacite reuocatur p adulteriū cum repudio. Exp̄sse reuocatur p peiorationē vl̄ p alienationē rei donate: p mortē q̄n donatariꝰ añ donatorē moritur. Donatio inter virꝝ ⁊ vxorē stāte mr̄imonio. ex q̄ alter fit ditior. alter pauperior. đ iure nō tenet nisi morte ꝓsumetur etiā si ir̄ teruenīat iuramētuz. hoc est si mulier donat viro suo bona sua p̄ria vel materna. ex q̄ donatōe

Donatio cā mortis sex đ cauſis reuocari potest

Donatio inter virū et vxorem tribus casibus reuocari pōt.

Donatio q̄ alter fit ditior. alter pauperior de iure nō tenet

Esta hoja esta sigñada rayada sin ser vista
leyda ni leyo ygo ni sus capitula

ipa depauperatur vel ecōuerso. Ita donatio de iure non tenet ante morte mulieris etiam si interuenerit iuramentum. Idē iuris est si vx or remittit viro dotem, quia ista ambo a lege prohibita sunt.

De dote et eius speciebus. Capitulum.xxxvij.

Circa tertiā donationē que vocatur dos, plura sunt notanda

c Quid sit dos, quot eius spēs. Añ debeat dari. Quātum ō iure, quō debeat dari. Quando dos repeti potest. Ex quib⁹ causis dos lucretur. Quando dos sit restituenda, vtrum vir totā dotem teneatur restituere. Quis possit petere dotem, vtrum vxor possit resignare dotem, vel doti renuntiare. Utrum vxor quouis modo potest dotem alienare: vtrum dotez esse saluā, debeat credi marito Vel vtr debeat cautio de ipso pstari. Si vir fecit impēsas in res dotales vtr sibi debeant refarciri: vtr dos antecedat oēs creditores.

Quid sit dos Capitulum.xxxviij.

Dos quid. Dos est datio vel donatio quedā facta viro a pte mulieris p

Spēs dotis tres d pter onera matrimonij sustentanda Spēs eius sunt tres. s. puectitia. aduentitia. t estimata. Puectitia dos est datio

Dos puectitia quā dat pater filie vel au⁹ nepti ꝓpter nuptias. Et illud est ꝓprium matrimonium ipsius cum quo facere pōt: quicquid vult liberis nō extantibus nisi aliud pactum fuerit statutum. videlicet si extant liberi. tunc filia habet vsumfructum dotis t ꝓprietas manet apud illos. Si autē ipsa filia intestata decesserit. tunc liberor⁹ est successio. t nō patris nec⁹ matris: nec⁹ alicui⁹ ꝯiuncti a quo res primo aduenit. Et hij liberi possidebunt dotē illā plēo iure. Taceat igitur omnis hō qui dicit q ꝓter liberos ꝓprium matrimonium detinere. Ad

Aduētitia dos. uentitia dos est que ꝓuenit a matre: vel ab alijs ꝯiunctis. t cum illa similr pōt facere q̄cquid vult: si rōne mrimonij nō pacto fuerit data. Estimata dos ē fund⁹ aut cum nominatā pecuniā resignamus.

Estimata dos

Dos quomodo debeat expediri. Capitulū.xxxix

Ir dz sue vxori dotē expedire qñ ipsa aut parētes eius expe

v tunt siue añ nuptias siue post. t quocunq; tpe hoc fiat in nlo debet ei prēiudicare. ipsa vo expedita tenetur idē facere viro suo. Sz q̄tuz vxor donat viro suo tm vir ō iure cōi dz dare vxori: t tertiā ptē plus nisi pactis t ꝯuentionibus: aliud statuatur tc.

Dos potest repeti. Capitulum quadragesimū.

Dos vxoris poterit rpeti qñ vir sua substātia ꝓpria abutitur

d vel qñ ē dilapidator opum. Si autē vir vergit ad inopiā ex infortunio vel graui infirmitate. vel ex causa alia legittima.

in fructu sunt. Pecoribus autē vti pōt solum ad stercorādum agr̄ Et si alicui sola habitatio legata fuerit neq; vsus videtur neq; vsufructus. s̄ q̄si aliqd̄ ꝓprium ius. pōt tñ idē alteri ꝓbo viro habitatōnem locare sine deterioratōe eiusmodi. Et hec de ꝑuitutibus ⁊ vsufructu ⁊ vsunudo ⁊ habitatiōn dicta sufficiāt De hereditate āt ⁊ obligatiōe habebitur loco suo ⁊c̄

De vsucapiōe. Ca.xxxiij.

1 Ure v̄o ciuili nob̄ res corp̄ales multi mōis acq̄runtur ꝑ vsucapionē ⁊ ꝑ p̄scriptionē. iuxta qd̄ nōnduz. Quid sit vsucapio. q̄d p̄scriptio: q̄ spēs eor̄: q̄ vtilitas eor̄: q̄t ⁊ q̄ req̄runtur ad ea. Prescriptio est ius quoddā ex tp̄e capiens firmitatē. ⁊ habet fieri in rebus immobilib⁹. Vsucapio ē acq̄sitio dominij ꝑ ꝯtinuationē possessionis tp̄e a lege diffinito ⁊ hz fieri in rebus mobilib⁹. Spēs vsucapiōis ē tm̄ vnica. s. triennium. Spēs v̄o p̄scriptōis sunt tres. vna. s. longi tp̄is. altera lōgioris. tertia longissimi tp̄is. De q̄b⁹ p⁹ dicetur Vtilitas vsucapiōis ⁊ p̄scriptiōis. est triplex. p̄ma qr̄ ista tp̄a sunt a lege data ne rer̄ dominia maneāt in incerto. Scd̄a qr̄ si ista tp̄a nō essent data null⁹ vnq̄ res suas posset q̄ete possidere. Tertia qr̄ q̄ res bona fide emptas ꝑ ista tempa a lege data in pace et quiete possidet. ⁊ si postea ab aliquo impeditur rñdere nō tenetur ꝓ eisdem.

Prescriptio.
Vsucapio
Species vsucapionis vnica.
Species p̄scriptionis tres
Vtilitas vsucapiōis ⁊ prescriptiōis triplex

De prescriptione. Capitulum.XXXIIII.

a D v̄am āt p̄scp̄tionē ⁊ vsucapionē ista req̄runtur. v̄sus. Recta fides iustus titul⁹ possessio tp̄s. Res p̄scriptibil' p̄scriptio (vera requirit.

Versus ad vsucapionem.

Publice rē mobilē vicioq; carentē. Glosa hor̄ v̄suum Recta fides id ē bona fide: vt siq̄s emit q̄d. i. aliquā rē mobilē vel immobilē. iusto titulo. i. ꝓ certo p̄tio ⁊ iusto. ⁊ ab eo quē credit eē dñm eiusdem rei. Publice. i. manifeste. qr̄ si in occulto emit. tc̄ res videtur suspecta. vicioq; carētē. i. q̄ nō sit furtiua neq; vi rapta. nec mala fide possessa: qr̄ ista nunq̄ vsucapi poterīt. eo q̄ a lege diuina ⁊ humana ꝓhibita sunt Qui em̄ alienā rē vēdidēit vl' obligauerit ā donauerit alteri sciēter furtum ei⁹ ꝯmittit. Sed illud aliqñ aliter se hz vt patebit Qui g̃ rē talē talib⁹ ꝯditōib⁹ appositis ꝯtinue habuerit sine oī impetitiōe. tp̄e a lege diffinito ampli⁹ eā q̄ete hēbit ⁊ nulli rñdebit q̄rulāti Nota q̄ multi mōis pōt q̄s alienā rē in aliuz trāsferre sine vitō Primo si heres rē defuncto ꝯmodatā: vl' locatā: vl' apud eum depositā: estimās hereditariā rē suā eē: bona fide emptori vēdiderit: aut alteri donauerit seu dotis nōie dederit: nō est dubium: q̄n is q̄ accepit: iuste sibi vsucap̄e possit: qr̄ illa res in furti vitium nō cadit. neq;

Multis modis quis pōt rē alienā alium trāsferre.

heres ille furtum ꝯmittit qui eam bona fide tanq̃ rem suam aliena uit. Furtum enim nõ ꝯmittitur nisi affectu furandi. Errat tamen he res q̃ sic alienauit. Igitur tenetur rem ip̃am á valorem eius v̄o dño restituẽ ⁊ emens circa emptionẽ suam remanere. Idem Juris est. Ego credo me heredem cum in rei veritate nõ sum heres. vl̄ cuz cre do mihi rem aliq̃ legatam fore. ⁊ tñ nõ est. nec ꝓbari poterit Etiam si aliq̃s rei immobil̄ vacãtis possessiõez ꝓpter absentiã aut negligẽ tiaz veri domini. aut quia siñ successore decesserit sine vi nanciscatur Qui q̃uis mala fide possidet quia scit se alienum fundum occupasse tamen si ip̃e alteri bona fide accipiẽti tradiderit poterit illi lõga pos sessione res acq̃ri. quia nec furtiuum. nec vi possessum accipit. Abo lita est enim q̃rundã sentẽtia estimãtium rei immobil̄ furtum fieri. Aliquãdo etiã res furtiua. vl̄ vi possessa vsucapi potest. veluti si in dñi potestatẽ reuertitur. qꝛ ver⁹ dñs eam emit. vel si debitor alienã rem obligauit. Tunc enim vitio ei⁹ purgatõ p̃cedit illi⁹ vsucapiõez Sed q̃d ego emo a sartore tunicã ad p̃parandum sibi datam aut pã num a rasore ad radẽduz sibi datuz aut a famulo alicui⁹ dñi merces sibi ꝯmissas á calceos a famulo calcifici nunq̃d vsucapio eas. Dico ꝙ sic. Si bona fide emi ea credẽs illoꝝ esse q̃ mihi ea vẽdiderẽt etiã. si nõ habuero ea tp̃e a lege diffinito. Quia nõ nocet bona fide emen ti mala fides vendentis vt. ff. de. diuerb. ti. prescrip. l. an vicium. Sed imputẽt sibi ip̃is q̃ infidelib⁹ hom̃ib⁹ bona sua ꝯmittunt. poterunt tamẽ veri dñi ab illis infidelib⁹ bona eoꝝ postulare. Itẽ dixi. iusto titulo scilicz emptione. vl̄ donatõe. aut successiõe. aut ꝑ mutatõe. vl̄ alia q̃libz iusta causa. Dixi ⁊ ꝓ iusto p̃tio qꝛ si ꝓ minori q̃ ꝓ iusto p̃ tio emisset vtputa ꝓ decem quod valz viginti illd̄ nõ tenet qꝛ ibi in teruenirет fraus ⁊ dol⁹ q̃ nemini debent patrocinari. Et qd̄ emat ab eo quẽ credit esse dominuz illi⁹ rei. Si enim sciuisset rem illi⁹ nõ esse aut fuisse tunc ꝯctus nõ valẽt. Dixi ꝙ habuerit eã ꝯtinue sine inter ruptiõe q̃libet. Fit eñ multiplex interruptio vt naturaliter ciuiliter ꝑ Sinodalẽ ꝓclamationẽ. ꝑ cõuẽtiõez. ꝑ citationẽ. ꝑ insinuatõnẽ. ꝑ p̃tij oblationẽ. ꝑ ꝯtestatiõez. ꝑ debiti recognitionẽ. ꝑ fenoꝝ solutio nẽ. ꝑ rei possessionẽ. ⁊ ꝑ solã libelli oblationẽ. Interrumpitur etiaz infamia. pena. dignitate. potẽtia. furore aduersarij impediẽte agere Dixi etiã possessio tp̃s: hoc est ꝙ emẽs possedit istã rẽ tãto tp̃e q̃to a lege est diffinitum Diffinit autẽ lex istd̄ tp̃s. vt si q̃s rẽ mobilẽ pos sideret ꝑ tres ãnos sine arrestatiõe. ampli⁹ eã q̃ete possidebit. Si q̃s possideret rẽ feudalẽ militarẽ decẽ annis. ampli⁹ eã q̃ete hẽbit. Est autẽ duplex feudum scilicet rusticum et militare. Itez si q̃s possidet

Interruptio fit multiplex.

Feudum duplex:

tunc nulla cōpetit repetitio. qr̄ ꝯiuges in sil' omne bonum ⁊ malum pati debent: nihil em̄ eos sepat nisi mors. Dos autē vel donatio tripliciter lucratur viro aut vxori. Primo ex delicto adulterij. Secundo ex ꝯsuetudine. Tertio ex pacto ꝯuento. Donatio v̄o ꝓuectitia restituenda est patri filia mortua intestata liberos nō habente: et h̄ p⁹ obitum mariti ip̄ius. Donatio autē aduentitia restituenda ē matri. vel alijs ꝓximis ipsi⁹ a quibus aduenit etiā post mortem mariti

Dos aut donatio triplicē questum affert viro vel vxori.

De dotis restitutione. Capitulum.xlj.

m Aritus in restitutiōe dotis tenetur facere quicq̄d pōt: ita tñ q̄ nō egeat. Nā s̄m leges nō totum qd̄ habet est extorquendum: sed ipsorum moderatio habenda est ne egeat. Dotem autem repetere pōt omnis qui dat dotem: qr̄ dr̄ in autentica. Qui nihil dat nihil recipit. nisi pactis aut ꝯuētionibus aliud statuatur.

Cautela. Capitulum.xlij.

m Ulier nulla de causa dotē suā resignare debet: aut doti renuntiare: nisi ex causa legittima. ⁊ cum ꝯsilio corā dño hereditario. ⁊ h̄ iō ꝯstitutum ē. ne huius modi sexus ⁊ muliebris fragilitas in ꝑnitiem eaꝝ ꝯuertatur. Qr̄ si sup̄ h̄ aliter factum fuerit nl'lius est firmitatis. Ipsa mulier etiā nullo casu dotē suā alienare debet. Quia eā iure p̄cario possidet: qd̄ si faceret ꝑderet eam. Licet dotem esse saluā absq̄ omni alienatione. Que ⁊ si posset credi marito cui confiditur ⁊ cōmittitur corpus vxoris. tñ hoc nō obstante mariti debent ponere fideiussores ꝓpter metum mortis. ne fragilis sex⁹ mulieꝝ bonis suis dotalibus defraudetur. Dos pōt repeti scd̄m cōsuetudinē ⁊ scd̄m pacta: qr̄ in aliquib⁹ locis est ꝯsuetudo q̄ statim mortua vxore liberis nō extantibus repetitur dos ⁊ paraferna. In alijs v̄o locis repetitur dos solum post mortē vxoris. solum v̄o ī rebus immobilibus. Parauerna v̄o ⁊ omnia mobilia que mulier nō adduxit non repetuntur sed viro remanebunt. In alijs tñ locꝫ fiunt pacta. Qr̄ quicunq̄ ꝯiugum p̄moritur tunc reliquus seruat dotez ⁊ donationē ⁊ paraferna: pleno iure etiā liberꝫ existētibus siue nō. Et illa dr̄ libera dos. Alia etiā ꝯsuetudo est. q̄ vno ꝯiugum mortuo reliqu⁹ s̄uat dotē ⁊ donatōnē ad dies suos. ⁊ cuꝫ ꝑafernis facit q̄cq̄d vult. ⁊ p⁹ mortē amboꝝ si existāt liberi seu hēdes. istoꝝ tc̄ sunt dos ⁊ donatio pleno iure. Si v̄o nō extāt liberi. tc̄ dos redit ad ꝓximos ꝓpinq̄ores vxoris. Si āt ista bona vir ⁊ vxor sil' elaborauer̄t vel ad inuicē cōportauer̄t: tc̄ media ꝑs illaꝝ reꝝ reuertitur ad ꝓximiores vxoris. ⁊ ad alterā medietatē succedunt ꝓximiores mariti ⁊c̄.

Libera dos

De Paraferna. Capitulum.xliij.

Paraferna qd.

Paraferna sunt om̄ia bona mobilia: q̄ mlier hz extra dotē. vt vestes. lectisternia. clenodia ⁊c̄. ⁊ dicuntur a para qd̄ ē iuxta ⁊ ferna dos quasi res iuxta dotē. Sed ē alia via q̄ videtur eē sanior inter has oēs. Qz si vxor p̄moritur: tc̄ vir seruat dotē ⁊ donationē ad dies suos non peiorando nec alienando etiā liberis extantibus vel nō. Cum dote āt quā vxori dederat disponit ꝓut vult: qz sibi vacat nisi alr̄ pactis ⁊ ꝯuentionibus sit statutum. Eo v̄o mortuo reuertitur donatio ad p̄rem vel ad mr̄em vxoris vel ad alios cōiunctos. a q̄bus aduenit si extant. si nō extant: tunc vacat ciuitati. Alia ꝯsuetudo est. Si vnus ꝯiugum nō extantibus liberis moritur intestatus. tunc reliqu⁹ seruat dotē ⁊ donationē cuz parafernis pleno iure. Et nota ꝙ oē ius qd̄ hz dos hoc idez hz paraferna. Sciendum ꝙ multiplices sunt impēse in res dotales. vt necessarie vtiles ⁊ voluntarie. p̄mas duas impēsas heredes r̄stituē tenētur. Tertiā āt impēsam si cā dilatiōis eā fecit. illa nō restituitur ei. Nota etiā. ꝙ mulier in dote p̄fertur omnib⁹ creditorib⁹. p̄oribus ⁊ posterioribus nō hn̄tibus hypotecā exp̄ssam in donatiōe ꝓpter nuptias: ym̄o mulier ī parafernalibus prefertur etiā creditoribus habentibus tacitam vl̄ expressam hypotecam id est pignus immobile ⁊c̄.

Multiplices sūt impense in res dotales.

Ypoteca.

Per testamentū acquiruntur res. Cap̄. XLIIII

Acquiruntur nob̄ res etiā iure ciuili ꝑ testm̄ ⁊ ab intestat reolicta. Et primo videndum de testō. Quid sit testamentum ⁊ vnde dicatur. Quot sunt species eius. Quot requiruntur in testamenti factione. Quomō ꝯfirmantur testamenta. Quomodo ⁊ quot modis infirmentur. De primo testm̄ est voluntatis libere ⁊ sane mentis iusta sententia de eo quod quis post mortem suam fieri vult cum institutiōe heredis: Dixi voluntatis libere. qz siquis cogeretur non valeret testamētum etiā si iuramento firmaret ip̄m non velle mutare. dixi sane mentis: quia licet eger sit corpore: incolumis tamen ratione. Dixi iusta sententia idest legittima dispositio de rebus mobilibus ⁊ immobilibus. Dixi de eo quod quis p⁹ mortem suam fieri vult: scilicet de vniuerso patrimonio: quia nemo potest in parte testari: et quia ante mortem nemo potest sibi ex aliquo testamenti ius vendicare. dixi cum heredis institutione: quia heredis institutio est caput ⁊ fundamētum toti⁹ testamēti Et ē institutio alicui⁹ in locum suum statutio. qz ꝑsona defuncti ⁊ hēdis vna cēsentur. Dr̄ aute testm̄. q̄si testatio mētis. i. voluntatis: nō tn̄ q̄libet: sz solum illa que hereditates disponit: ⁊ illa est mutatoria vsq̄ ad ex-

Testm̄ quid.

Heredis institutio quid

Institutio qd̄

Testamētū vn̄

tremum vite: etiam si de non demutando pactum vel iuramentum interuenerit. Due autem sunt species testamenti: vna dicitur nuncupatiua que fit per verba, alia inscriptis vel per instrumētum. Sz non est differentia si scribatur in tabulis vel papyro vel pergameo dummodo testibus signetur vel sigillis muniatur.

Spēs testamēti due

Ad testamentū faciēdū q̄ requirūtur. Ca.XLV.

In factione testamenti necessario nouem requiruntur. Unde
i versus. Quisquid qui quantum quod cui cur quō quando.
Et de omnibus per ordinē est dicendum. Testamentum potest facere omnis homo: exceptis personis. xv. Versus

In testi factiōe requirūt noue

Testari nequeunt impubes: religiosus.
Filiusfamilias: morte damnatus: et obses.
Prodigus: t stultus: dubius: seruus: furiosus.
Crimine damnatus: cum muto: surdus: t ille.
Qui maiestatē lesit: sic cecus t ipse

Quindecim psone nō possūt testari.

Glosa. Impubes. i. minor annis masculus vel femina: q̄ vsum discretionis nō habet. etiam q̄ heredem non habet quē in testamēto dz instituere. Religiosus. i. q̄libz regularis q̄. pfessionē fecit: q̄a nil hz ppꝛium. Totum em dedit cum se deo obtulit. Attn̄ heremite et alij sollitariā vitā ducentes pñt testari q̄ abdicationē suaꝝ reꝝ non fecerūt. Clericiq̄z seculares de hijs q̄ intuitu psone sue hñt. Et silr de hñfitijs nō curatis hñ testari pñt. De bonis āt ecclie de rebus immobilibus nihil testari pñt. De mobilib⁹ pñt dare cognatis suis t pximis t famul⁹ pauperibusq̄z t infirmis scdm eoꝝ necessitatē. Filiusfamilias testari nō pōt nec de puecticia: nec de aduentitia: q̄tumcunq̄z parētes eis admittunt. Rō huj⁹ q̄ testm̄ ex libero testantis arbitrio pcedit. Hij vo sunt in ptāte alioꝝ nō sua. Si autē filiusfamilias pubes miles vl studēs fact⁹ fuerit. tē ei pmissum ē de armata vl litterata. militia. i. de castrēsi peculio vl q̄si castrēsi testm̄ facē: q̄ i his sil'es sunt pñfamilias. Donatōes tn̄ pñt facere parētib⁹ psentiētib⁹ q̄ donatio sapit nām ꝯctus. Ipsi āt ꝯbere pñt parētibus pmittētibus Dixi morte dānatus etiā ꝓpter qđcunq̄z malefitium nō pōt testari: q̄ q̄ vitā ꝓpter malefitium pdit etiā dispōnē de reb⁹ suis pdit Dixi obses. Qui pro capto datur non pōt testari: q̄ in ptāte aliena nō habet voluntatē. Item pdigus cui administratio bonoꝝ suoꝝ est a iudice interdicta nō potest testari: q̄ reruꝫ suaꝝ nullā hz ptātē Item stultus id est mente captus nō pōt facere testm̄ q̄ discretionem nō hz. Dubius scz in fide vel hereticus testm̄ facere non potest. q̄a omnia bona sua in manibus principum sunt quorum esse dicuntur.

Furiosus testari nō potest, quia mente et ratione caret Quando vero habet lucida intervalla: quicquid tunc testatur ratum habetur. Damnatus pro crimine famoso testari nequit: qr est infamis et iuris expers. Mutus qui nunq̄ locutus est: quia testamētum cum loquela pficitur. Ideo testari non valet. Surdus videlicet qui nunq̄ audiuit testari nequit, qr nescit qualiter de rebus disponat. Itez qui commisit crimen lese maiestatis, vel qui facit contra rem publicam vtputa fidefragus facere testamentum non potest, quia talis cecidit in penā corporis ⁊ rerum. Cecus scilicet a natura etiaz testari nō potest sine magna solennitate, quia faciliter decipitur. Attamen oribus bene potest testamentum facere

Quibus testari et legari potest. Capitu. XLVII.

Testatori possumus omnib⁹ hominib⁹ liberis seruis puberi
t bus et impuberibus diuitibus paupibus furiosis mutis surdis secularibus ⁊ religiosis. Et non solum hominibus sz etiam locis sanctis monasteriis ⁊ ecclesiis. Exceptis tamen hijs personis, scilicet, hereticis, apostatis, illicitis, collegijs non priuilegiatis nec confirmatis. Spurijs Seruis accusatis de adulterio, cum eorum dominabus ⁊ damnatis. Omnes autē dicuntur illi damnati heretici proscripti fidefragi traditores, fures, latrōes, falsarij. sicarij. Et nota qꝫ lex precipit quibusdam personis testari tanq̄ ipsis ex natura debeatur: vt sunt omnes ꝓpinqui ascendentes ⁊ descendentes. Collateralibus autē ⁊ extraneis scōm voluntatez legatur Qui autem dicuntur ascendentes ⁊ descendentes collaterales ⁊ extranei videbimus loco suo.

Que res legari poterunt Capitulum. xlviij.

Testari ⁊ legari poterunt omnes res corporales ⁊ incorpora
t les presentes ⁊ future ad certum tēpus vel imppetuum sub conditione vel simpliciter de certa re certa q̄titate vel incerta legari potest debitorum liberatio, creditorum solutio, male quesitorum restitutio: ⁊ non solum res sed et factum potest legari hoc modo. Ego lego ⁊ precipio vt heres meus rem talem tali donet vl vendat, vel prohibeo heredi meo talis ⁊ talis rei alienationem sub pena. C. librarum tali monasterio vel tali ecclesie prestandum. Et ꝓ eo adijcitur pena: vt metu pene stetur arbitrio: quia preceptum de necessitate non seruatur. Similiter testator non potest fidei alicuius cōmittere oēs hereditates suas, vt ō hijs disponat, put sibi cōmittit ⁊ confidit, ⁊ hoc fit sic. A, heres meus esto: ⁊ rogo te vt quā

verte folium

De institutione heredum. Capitulum.LIIII.

Testatores seu testamenti factores siue sint patres siue mres
c debēt heredes suos siue sint iam nati siue nasciturī. Et posthumi siue mares siue femine, aut virgines aut nepte rite instituē vl'rite exheredare vl'rite ptērire: alīs inutiliter testabuntur

De heredibus et hereditate. Capitulum.LV.

Circa hanc materiā testatiōis plura scire optet. s. Quid sit he
c reditas. Quot eius partes. Quid sit heres. Qt sunt species siue differētie heredū. Quid sit heredē instituere. Quid sit exheredare. Quid sit ptērire. Qui debēt instituī. t qui nō. Ad quid instituātur Quot modis instituātur t qmodo. Qt modis exheredātur. Quid sit sbstitutio. Qt eius spēs t quomō fiāt oēs substitutiones. Be primo hereditas. est successio in oīe Jus quod habuit defunct⁹ tempore mortis. Bue sunt species .i. diuisiones hereditatis Solēnis t Simplex. Solēnis diuisio fit a Jure in xij. partes. Simplex diuisio fit in qntascunqz partes testator voluerit veluti si vnus instituitur heres ille totam hereditatem possidebit. Et si plures instituuntur nominatim. isti oīes equis partib⁹ hereditatē habebunt Si vo nominatim plures instituuntur heredes. tunc qlibet partez sibi testatā psequetur. Heres est vna eadēqz psona cum defuncto q ad ingressuz domini t hereditatī defuncti. Quattuor āt sunt species seu differētie heredum scilicz ascēdētes descendētes collaterales et extranee. Ascendētes sunt Pater t Mater Auus Aua, pauus proaua tc. Descendentes sunt filij filie. nepotes t neptes, pnepotes t pneptes collaterales sunt fr. soror. patru⁹. auuncul⁹. amita. matertera t eor descendentes. Extranei sunt omnes psone nre potestati non sbiecte. Heredē instituē ē aliquem post mortem suam sibi successorem facere siue idem sit pns siue absens. Dicitur em instituere aliquem in bonis suis dominuz statuē t facere. Et dico post mortē Qua viuo testatore. nullus est heres. Exheredare est aliquem de liberis suis nominatum ex causa a legibus approbata ab hereditate repellere sic dicendo. N. filium meum exheredo quia insidias morti mihi per venenī poculum pparauit. Preterire est aliquē obmittere hoc ē neqz instituere neqz exheredare sed ptereundo obliuisci. Instituī debēt heredes necessario descendētes vel ascendētes. Collaterales autem t alij extranei instituuntur ꝑm testatoris voluntatē. Illi vero quibus testari non licet illi etiam non possunt instituī: vtputa heretici apostate et ceteri.

Hereditas quid.

Hereditatis due sunt diuisiones. Solēnis diuisio. Simplex diuisio.

Heres quid.

Heredum differentie. Quattuor sūt, Ascendentes Descendētes Collaterales. Extranei.

Heredem instituere. Instituere aliquem

Exheredare.

Preterire.

Institutionis modus. Capitulum.LVI.

d Uobus modis heredes instituuntur.s.verbis directis ⁊ verbis inflexis.idest obliquis.directis verbis vt dicendo.N.filius meus sit mihi heres.verbis inflexis: vt.N.filiuz meuz mihi heredē instituo.Heredes instituuntur a certo tpe ad certum tēpus in certā rē ⁊ in certā q̄ntitatē. Instituuntur ēt vel sub ꝯditione possibili.quia impossibilis ꝯditō institutōib⁹ ⁊ legati fidei ꝯmissis et libertatibus pro non facto habentur.

Exheredatio heredum. Capitulum.LVII.

Filij.xiiij.d causis exheredant

e Xheredātur filij.xiiij.de causis. Primo si legittimā vxorem patris violant. Scdo si indebite testm̄ pr̄is impediunt. Tertio si in licitis ꝓ patre fideiubere nolunt. Quarto si patrē indebite captiuāt. Quinto si ab honesta captiuitate patrē nō liberant Sexto si bona paterna dilapidāt. Septimo si patri necessaria nō ministrant. Octauo si ꝯtra patrē criminaliter agunt. Nono si patrem suum sine causa vituperāt. Decimo si patrē verberant. Undecimo si patrem vulnerant. Duodecimo si patri mortē machinātur. Tertiodecimo si filij degenerant et hystriones fiant. Quartodecimo si efficiuntur fures et latrones.

Exheredatio filiarum. Capiculum.LVIII.

e Xheredatur sil'r filia qn̄ degenerat.hoc est qn̄ an̄.xv.annos meretricatur. Si v̄o post.tunc ꝑdit honorē sed nō hereditatem. Si post.xviij.annum ducit viꝝ legittimum sine voluntate parentum: tc̄ nō ꝑdit res neq̄ honorē. Si autē p⁹ duodetimuz annum sine voluntate parentum ducit virum demeretur paternas res sz nō honorē. Et nota q̄ omne Jus quod habent liberi.idest filij et filie primi gradus. Idem Jus habent filij ⁊ filie secundi grad⁹ scilicet nepotes ⁊ neptes. Quia omnes illi in loca patrum et matꝝ succedunt. Nec iure nouo est aliqua differentia inter filium ⁊ filiam in institutione heredis aut successione hereditatum. Sed quid siq̄s simpliciter dicat N.filie mee relinquo omnia bona. vtrum valeat illud testamentum. dico q̄ non quia nec iure legati nec iure institutionis relinquit. Si autem quis dicat A. heredem mihi instituo ⁊ illi omnia bona mea relinquo. Tunc valeat testamentum: quia sic iure institutionis bona illa videntur esse relicta. Queritur Aliquis habuit plures vxores: et ex qualibet pueros generauit. Quomodo instituet illos. Dico in bonis paternis om̄s illos pueros eq̄liter instituet.sed in bonis maternis quilibet succedit sue matri. Et econ

ꝑmo possis hereditatē adire. tunc da filio meo. N. ex ꝯcubinatu tm̄ Testator etiā pōt suo heredi dare tutorē ad tp̄us iuris vel vltra et ꝙ idē faciat rōnem de sibi commissis. vel ꝙ nō faciat. ⁊ precipue ꝙ inuentarium faciat. Est autem inuentarium littera continens omnia que ipse testator relinquit. Inuētariū q̄.

Que res non poterūt legari. Capitulū. XLVIII.

Ste autē res testari ⁊ legari non poterunt. De quibus non
l est commertium: vt sunt res sacre: ⁊ que in rer̄ natura non sunt Similiter ius precarium. ⁊ res que prohibita est alienari sub pena. Similiter res indiuise ⁊ ius ad rem.

Quid sit legatum. Capitulum. XLIX.

Egatum est donatio quedā a defuncto relicta ab herede prel standa. Quedā dico ad differentiā donatiōis inter viuos et donationē causa mortis a defuncto relictā. Quia viuo testatore nō tenet legatum. ab herede ꝑstandā. Mā addita hereditate statim legatari⁹: qui ē cui in testamento aliquid legatur: dz petere legatum ab herede ⁊ nō p se occupare. alias caderet ab actione legati Si vo legatarius petit legatum. ⁊ heres non ꝑstat. vl̄ si moreretur legatarius anteq̄ heres adiret hereditatē. tunc legatum transmittitur ad heredē legatarij. Si āt legatarius ꝑmoritur viuo testatore tē desinit legatum nisi legatari⁹ hēat sibi ꝯiunctum vl̄ sb̄stitutum. Legatum q̄.

Quantum testari possit. Capitulum. L.

Ex precipit liberis legittimis ⁊ naturalibus certā q̄titatez
l rerum testari: quasi de iure naturali eis debeatur. Hoc mō. Si q̄ttuor sunt aut pautiores tertiā ptem oim̄ hereditatum Si vo quinq̄ sunt aut plures: tunc habebunt mediam ptem totius paterne hereditatis. Reliqua substantia tota stat in voluntate p̄is vsus. Quattuor aut infra dat natis iura trientem,
Semissem vero dant natis quinq̄ vel vltra.
Arbitrium sequitur substantia cetera patris.
Et non immerito. q̄ ipse eas res elaborauit: ymmo si intestatus decederet. Adhuc anima sua ptē suā habebit. Et nota ꝙ semissem vel trientem isti nati debent inter se diuidere: ita ꝙ nulla iniuria fiat: ⁊ in his legatis debet consuetudo prouinciarum seruari. Sunt enim in diuersis regionibus diuerse consuetudines: Est tamen vna consuetudo. Qr testator sanus mēte lz eger corpore de rebus mobilib⁹ liberis suis scōm suum velle disponit. Res autem immobiles equaliter diuidit inter se et suam vxorem: et cunctos liberos suos. Et Vide diuersas consuetudines

est bona ꝯsuetudo. Est ⁊ alia ꝯsuetudo. Que de cunctis rebus suis pōt disponere: ꝓut vult vni plus alteri minus. vni hoc. alteri illud sic tamē ꝙ legittimos liberos nō debꝫ sine causa exhēdare. i. heredi tate priuare. vel preterire Si autē habet puberes filios illoꝝ cōsen sus debet de honestate adesse. Alia iteꝝ est ꝯsuetudo. ꝙ quis de re bus q̄ ꝓueniunt ab auo. vel a patre vel a matre liberis inuitis nihil testamentalr disponere pōt. De rebus v̄o ꝓuectitijs vl̄ aduētitijs ꝓut vult disponit. Est ⁊ alia mala ꝯsuetudo. ꝙ testator languens corpe licet sit sanus mente bone ratōis ⁊ mature deliberatōis testa mentum facere nō possit. Qd̄ est ꝯtra omnē iustitiā: quia in testam̄ tis fatiendis non requiritur valitudo corporis: sed mentis sanitas et valitudo rationis.

De solenni testamento. Capitulum. LI.

In solenni testamento dn̄t esse scd̄m leges septeꝫ testes viri honesti qui manibus suis se subscribant. vel sigilla sua ap pēdant. Sꝫ in priuato ⁊ in simplici testō requiruntur tres te stes. scd̄m v̄o canones duo vl̄ tres: ⁊ in hac ꝑte legibus derogatur qꝛ duo vl̄ tres testes in omni testō suffitiunt. Si autē sunt pl̄es tan to melius honestius ⁊ manifestius. Sufficit tn̄ aliqn̄ in testō vnum Sigillum principis vel ciuitatis ꝓ corroboratione testamēti. Et si sigillum ꝓpinquoꝝ possit in testamēto haberi eēt vtile ⁊ honestum Si v̄o nō tunc extraneoꝝ Sigilla suffitiunt ad eius firmitatem.

De testibus testamentorum Capitulum. LII.

Quilibet potest esse testis in testamēto exceptis illis qui testa mētum facere nō pn̄t: vt supra versus Testari nequeunt ⁊c̄ ⁊ etiā exceptis mulierib⁹: q̄ ꝓpter fragilitatē sexus facil̄r cor rumpuntur. ⁊ exceptis heredibus quos factum tāgit. ⁊ qui partes habent in legatis. legatarij v̄o ⁊ fidei ꝯmissarij. i. executores testes esse non possunt. quia iure dicuntur esse successores.

Quare fiunt testamenta. Capitulum. LIII.

Testamenta fiunt. ne lites ⁊ controuersie de hereditatibus a defuncto relictis post mortem testatoris oriantur: que tam̄ vt frequenter fiunt: ymmo quādoqꝫ magne inimicitie et ho micidia ex illis sequuntur. Fiunt etiam testamenta pijs locis ꝓpter animarum salutem. Fiunt et vxoribus: propter coniugalem amorē Fiunt filijs propter naturalem obligationem. Fiunt ⁊ propinquis propter sanguinis vnionem. Fiunt pauperibus propter deum. Fi unt ⁊ famulis propter eorum obsequium ⁊c̄.

Supra verte duo fali

uerso ꝛ vxore que habuit plures viros. Si autē vir ꝛ mulier res simul elaborauerunt vel emerunt in his bonis solum liberi amborum instituantur. Potest etiam testator cōmittere fidei alterius testamenti sui factionē sic dicendo. M. heredē instituo ꝛ fidei ipius integraliter committo omnem testamenti mei factionem, tamen peto vt illi, vel illi hoc ante alios testetur.

Substitutio. Capitulum. LIX.

Substitutio quid

Substitutio est secundaria ꝛ conditionalis institutio. Continet em̄ in se constitutio substitutiones. Verbi gra. M. filium meum heredē instituo, ꝛ si ipse non erit heres, qz forte prevenietur morte: vel qz non vult hereditatē adire. Tunc M. sit heres. Dicitur autē substitutio quasi subtus vel pō alium institutio. Substitutionum alia obliqua, ꝛ alia directa.

Substitutio dicitur. Substitutio obliqua.

Obliqua est per quā quis capit hereditatem alio mediante, vt sic dicendo. M. heredem michi instituo. Sed rogo eum per fidei commissum, vt statim adita hereditate restituat eam M. filio meo.

Substitutio directa.

Directa substitutio est per quam quis capit hereditatē nullo alio mediante, vt sic M. heredē mihi instituo, ꝛ si ipse nō erit heres: vt si ante aditam hereditatem decesserit, tunc M. sit heres.

Substitutio directe diuisio. Vulgaris

Et illa directa diuiditur in quattuor species. Est em̄ vna vulgaris, alia pupillaris, alia exemplaris, alia breuiloqua. Vulgaris est que a quolibet ꝛ vulgo fieri potest per vba negatiua, vt verbi gra. M. heredem mihi instituo, ꝛ si ipse non erit heres, tunc M. sit heres.

Pupillaris.

Pupillaris institutio est que fit per verba affirmatiua de pupillari etate ꝛ nō de pubere, vt M. meum filium impubem mihi heredē instituo, ꝛ si ipe in pupillari etate decesserit tē C filius meus vl nepotē meus sibi sbstituo.

Exemplaris.

Exemplaris substitutio fit ab vtroq; parente filio sane mentis vel furioso vl mēte capto existenti in potestate vel non existenti puberi vl maiori. Si tñ impubes fit furiosus, tunc, putetur ei p pupillarē substitutiones tanq; pupillo nō p emancipationē tanq; furioso, vt sit potius etati q̄m demencie cōsulendum. Debet etiā testator certas psonas furioso substituē. Mā si furiosus liberos habet illos ei primo substituet. Si non habet liberos tunc fratres eius sibi substituat. Si nec filios nec fratres, tē substituet quē voluerit, vt. M. filium meum furiosum mihi heredē instituo ꝛ si ipe decesserit añq; sanꝰ sit, tē. M. filiꝰ eiꝰ erit heres ꝛ si filius nō habz, tē. H. frēs eiꝰ sit heres ꝛ si nō habz frēs, tē B. patruum suum vl aliu sibi sbstituo.

Breuiloqua

Breuiloqua substitutio ē q̄ sb breuibꝰ vbis multa comprehendit. vt sic. M. et. N. filios meos H. et K. filias meas michi heredes instituo. et eos inuicem substituo vt quando.

cunq; añ pubertatē. Hij oēs decesserint tunc A ⁊ B fratres meos ipsis sb̄stituo. Differunt tamē sb̄stitutiōes omēs in hoc, quia vulgaris fit a q̄libz testatore ⁊ fit cuilibet vel heredi vl̄ extraneo. pupillari āt fit solo parēte soli filio impuberi sb̄ ptāte existēti Exemplaris fit ab vtroq; parēte solo filio impuberi sb̄ ptāte existēti filio furioso vel mente capto. Breuiloqua autē has omnes substitutiones in se breuiter comprehendit.

Substitutōes oēs in quo differant.

Quaudo quis potest testamētari. Capi. LX.

m Ascul⁹ post xiiij. annos. Femina post xij. annos tempe sanemētī licz sint egri corpe pñt tñ facē testamētuz ym̄o parētes eoꝝ ā ꝓximi pñt testari ꝓ eis si nimis simplices sunt ex nā.

Executio testamenti. Capitulum. LXI.

t Estamētum debent executores ꝑficere infra annum vnum. nisi legittima causa sb̄sit ⁊ impediat. Q̄ si nō fecerint a Judice admoniti si heredes sunt executores ꝑdunt hereditatem. Si legatarij ꝑdunt legata. si extranei omnia damna ex ista negligētia vl̄ dilatione suborta ꝑsoluent. Si vero executores legata ꝯsumpserint reddēt quadrupluz. etsi reddere nō habēt iufamentur vl̄ carceri ꝑpetuo intrudētur. Si v̄o heredes nolunt se de executiōe intromittē nec hereditatē parētuz adire. tc̄ licz cōmissarijs vl̄ legatarijs vl̄ fisco se intromittē sic vt testm̄ d̄functi ꝑ om̄ia ꝑficiatur. ⁊ ꝓpterea ad tot ⁊ tātas deuenit successiōes ne ꝑeat vltima voluntas testatoꝝ

Intestatus quot modis dicitur. Capitu. LXII.

a Liquis dr̄ intestatus decedere quattuor mōis. Primo si omnino testamētum non fecit vel q̄ noluit. vel q̄ nō potuit. ā q̄ morte preuentus est. vel quia ē filiusfamilias vl̄ furiosus q̄ hij ⁊ si vellent testamentum facere nō possent. Secundo si nō iure testamētum fecit. q̄ caruit solennitate ⁊ numero testium vl̄ sigillis seu subscriptionibus Tertio si iure fecit testm̄. ⁊ qd̄ fecit ruptuz irritumue factum est. Ruptum per posthumi generationē vel ꝑ arrogationē. irritum ꝑ ciuitatis interdictionē. vel testatoris vl̄ ꝑ querelam in offitiosi vl̄ ꝯtra tabulas aut rescissionē ꝑ pretorē. Quarto si ex eo testamēto nemo est heres institutus q̄ institutio est fundam̄tum omnium testamentoꝝ. Juxta hoc nota q̄ hereditates omniuz intestatoꝝ primo ad suos heredes ꝑtinēt sui autē heredes existimātur. qui ex legittimo matrimonio generātur. ⁊ qui in ptāte moriētis sunt. veluti filius filia nepos neptī. ꝓnepos ꝓneptis ⁊c̄. Nec interest. vtꝝ hij sibi sunt naturales an adoptiui an legittimati. q̄ omēs

Sui heredes q̄

isti iura suoꝝ nãciscuntur ꝑentum quo ad successionẽ: tñ aliter ⁊ alr

De iure successiõis hereditatis ab ĩtestato.lxiij

b Is prenotatis ad materiã successiõis hereditatuꝫ ab intestato relictarum breuissime intendens deuenire talẽ pono distĩctionẽ. Intestatus moriẽs aut ẽ clericus aut laycus. Si clericus aut habet bona intuitu ecclesie quesita in his nullus succedit nisi eccl'ia: aut habꝫ bona intuitu ꝑsone sue q̃sita puta ex p̃rimonio: vel cognatione aut artifitio: aut seruitio aut labore. In his consanguinei succedunt sibi sicut ip̃e eis succedit. Et hoc intellige de clericis secularibus Religiosi vero et omnes professi. nec succedunt nec ipsis succeditur.

De successione descendentium. Capitulũ.lxiiij.

s I intestatus moriens laycus est: tunc aut reliquit filios ⁊ filias simul. ã filios tm̃. ã filias tm̃. Hij oẽs ad successionẽ hereditatis defuncti equis portiõibus admittuntur. qꝛ in eod̃ gradu sunt. Nã in nouo iure inter masculum ⁊ feminã nulla est differentia quo ad successionem hereditatis. Defuncti equis portionibus admittuntur. qꝛ in eodem gradu sunt. Jure antiquo masculus extantibus femine nullum ius habuerunt in hereditatib⁹ paternis Si autem intestatus decedẽs relinquit filium vnum. ⁊ ex altero filio nepotes neptesq̃. hij etiã pariter vocabuntur: neq̃ q̃ gradu proximior ẽ vlteriorẽ excludit: valde em̃ equum est: vt nepotes neptes ue in patris sui locum succedãt. pari etiã rõne Si nepos neptisq̃ fit ex filio ⁊ ex nepote ꝓnepos ⁊ ꝓneptis. Hij etiã simlr vocabuntur. Decet etiã nepotes neptesq̃ ⁊ ꝓnepotes ⁊ ꝓneptes in sui parẽtis locum succedere. Conueniens ẽ hereditatẽ diuidi nõ in capita sed in stirpes. Si relinq̃ vnuꝫ filiuꝫ viuuꝫ: ⁊ ex altero filio mortuo pluẽs nepotes hij oẽs nepotes soluꝫ medietatẽ hẽditatis hñt quã p̃r eoꝝ habuisset. Et si ex vno filio vnus nepos existat. Ex altero vero filio duo vel tres: tunc iste vnus nepos recipiat dimidiam. Alij v̄o non plusq̃ eoꝝ vn⁹ sustulisset. s. dimidiã. Itẽ si filius vel nepos existat ex altera ꝑte ꝓnepos vel abnepos. Ahuc hereditas defuncti equaliter debet diuidi inter ipsos. q̃uis diuerso gradu sint distincti quia posterior descendens ⁊ prior semꝑ locum patris habebunt. Itez si fili⁹ extat ⁊ ex eodem nepos vl' pronepos: tunc fili⁹ in bonis parentum succedit exclus̃ penit⁹ omnib⁹ vlterioꝛib⁹ gradibus: quia filio viuente. vlteriores gradus in nullo succedunt. Idẽ iuris si nepos ⁊ abnepos ex eodẽ filio existãt: qꝛ prior gradus excludit posteriorẽ

Et nota q̄ sui heredes oēs alios in hereditatum successione antecedunt. Liberi v̄o stulti ⁊ furiosi statim morte suoꝝ parentum sui heredes fiunt ipso iure nec requiritur autoritas tutoris nec consensus curatoris: q̄ carētia discretiōis ipis nō nocet. Posthumi v̄o statim vt nati fuerint heredes sunt dummodo vocem emiserint ⁊ mōstra nō existant: ⁊ neq̄ exheredari neq̄ p̄teriri poterunt: q̄ nullā causam ingratitudinis habent. Liberi autem causa iusta exheredati nihil iuris habent in hereditate parentum: q̄ demeruerunt: ymmo nec heredes eoꝝ auo succedunt ꝓpter paternum delictum. Patre autez eoꝝ mortuo in ptātem aui sunt recasuri: ⁊ sic demuz auo succedunt Liberi emancipati nullo iure ad successionē hereditatum parentum vocabuntur: exquo desinunt esse in ptāte parentum: hñt tamē a p̄tore duas p̄rogatiuas. Prima q̄ ipsa bona in emancipatione data p̄nt p̄ijcere ad bona suoꝝ colliberoꝝ si volunt: ⁊ postea recipere equalem portionē cum ipis. Scōa gratia. Q̄ suis colliberis non extantibus ipsi in bona parentum succedunt ex eo q̄ liberi sunt: licet emācipati. Hic nota. Contingit. Q̄ quis tpe mortis heres non est. Postea tñ heres suus efficitur: vt sicut quis ab hostib⁹ captus patre viuente: ⁊ p̄ hoc in seruitutem redactus mō serui non habēt partem cum filijs liberis: post mortē v̄o patris sui a captiuitate liberatus ⁊ reuersus p̄istinum statum libertatis habebit. ⁊ in oēm hereditatē succedit. Idē ius est de liberis in alienis terris vagabundis: ⁊ postea reuersis. ⁊ hoc fac̄ ius posthumum. Per ꝙrarium etiā cōtingit: vt licet quis in familia sit defuncti mortis tempore ipse tamē suus heres non efficitur post mortē suam: veluti quādo pater iudicatus fuerat ad mortē ꝓpter crimen et ꝓpterea etiam heredez nō habet pater q̄ memoria eius est damnata ⁊ obliuioni nunc ⁊ imppetuum est tradita. ⁊ sic fiscus ei succedit. Potest tamen dici si filius desinit esse heres. tamen non potest filius nō esse. quia naturalia iura ius ciuile p̄ crimē p̄imere nō potest. Hic p̄ōt queri. Si aliquis habuerit plures vxores. et cum qualibet puerōs p̄ocreauit seu p̄ocurauit: quomō omnes isti succedunt in diuisione. Dico q̄ in bonis paternis equaliter omnes succedunt. q̄m nō est differentia inter ipos neq̄ graduum diuersitas. Omnes em̄ pueri sui sunt. ⁊ in eodē gradu sibi attinent. Si autem diuisisset pater sua bona cum p̄imis pueris quos habuit cuz p̄ima vxore sua. tunc illi amplius in bonis paternis habitis et habendis nihil iuris habent: sed omnia secundis filijs accrescunt seu secundis liberis. ita q̄ p̄imi liberi in bonis secundoꝝ liberoꝝ in nullo succedunt: nec econuerso etiam ipsis inte

statis decedentibus Sed bene amboꝝ liberoꝝ bona ad alios ꝑpin ꝙores ꝓximos deuoluẽtur. in bonis vo maternis ꝙlibꝫ succedit sue matri. Si autem vir ⁊ mulier simul bona elaborauerunt ⁊ acquisierunt aut simℓ emerunt in bijs soluꝫ amboꝝ filij aut filie succedunt alijs omnib⁹ penitus exclusis. In rebus autez simul adductis. vel per dotem aut per donationem aduentis fiat vt supra dictum est de donatiõe et dote. Queri etiã potest. Quomodo sui heredes sibi inuicem succedunt. Dico ꝙ sicut duo fratres vel due sorores habẽt aliqua bona indiuisa simul ymo etiam diuisa si alter eoꝝ intestatus decedit Tunc qui supersit nõ extãtibus liberis habebit illa bona plẽo Jure ex eo ꝙ nulli est proximior ⁊c̃.

Successio collateralium. Capitulum.LXV.

s Jquis intestatus mortu⁹ est. Relinquẽs fratres vℓ sorores ex vtroꝫ parente sibi ꝓiunctos et etiam relinquit fratres ⁊ sorores ex patre tm̃. tunc fratres aut sorores ex eodem patre et matre sibi ꝓiuncti alijs fratribus et sororib⁹ ex parente tantum in omnib⁹ hereditatibus a defuncto relicti ꝑferuntur vndecunꝫ etiã sibi aduenerunt aut fuerunt acquisite. Si autem non extant fratres aut sorores ex eodem patre et matre tunc in bonis paternis et bonis que a defuncto a patre aduenerunt in his succedunt fratres et sorores paterni et materni Si autez intestat⁹ relinquit fratrẽ aut sororẽ et ex alio fratre aut sorore filios vel nepotes aut neptes. Hij omnes equis partibus succedunt. Quia equum est vt quilibꝫ in locum sui parentis succedat. Si vero frater existat et ex eodẽ fratre filius vel nepos aut neptis. Tunc frater omnib⁹ descendentibus ab eo antefertur in successione et ipsos penitus excludit. Quia defuncto proximior est ymmo eo viuente omnes ab eo descẽdentes in nullo succedunt. Fratribus et sororibus et descẽdentibus ab ipsis nõ extãtib⁹ tunc scõm consuetudinem patrie: patruus vel amita auunculus: vel matertera in omnibus relictis succedunt. Istis vero nõ extantibus tunc filij eorum vel neptes aut nepotes in loco suorum parentum succedunt. Et nota ꝙ scõꝫ Jus Jmperiale quãdo extant frater aut soror vna cum patre vel matre defuncti tunc hij equis partibus ad successionez hereditatis defuncti admittuntur: et merito ꝙ omẽs eq̃li gradu sunt defuncto aut etiam quia forte hereditates defuncti a parentibus illis et non ab alijs ad defunctum puenerunt. ymmo non est cõsonum Jure ꝙ patrui amite auunculi aut matertere parentes defuncti in successione antecedant vℓ excludant. Quia de bonis illorum ad defunctum peruenit. Et quia remotiores sunt gra-

du a defuncto quā parentes eius ⁊c̄.

De successione de ascendentiū. Capitl'm. LXVI.

s Jntestatus mortuus relinquit tm̄ patrem aut matrem aut vtrunq; vna cum fratribus aut sororibus suis: Hȳ equis partibus ad successionem hereditatum defuncti vocabuntur: qr eodē gradu sunt defuncto. Fratribus etiā ⁊ sororibus: ⁊ eorum descendentibus nō extātibus: tunc pater et mater excluso auo et auia: et omnibus ceteris ascendentibus ad successionem filȳ defuncti admittuntur: Quia conueniens est descendentibus ⁊ collateralibus non extantibus hereditatem in capita diuidi. Uersus.

Ordine turbato succedunt genera nato

Si autem nec pater nec mater extant: tunc admittuntur filȳ ascendentium proximiores gradu tam paterni quā materni: sic q̄ paternis pars dimidia et maternis alia dimidia tribuatur: licet dispar sit eorum numerus dummodo in eodem gradu conueniunt. Alioquin q̄ defuncto proximior est: siue paternꝰ siue maternꝰ admittatur. Dicitur autem proximior inter quē ⁊ defunctum nullus est medius.

Proximior qd

Successio vxorum. Capitulum. LXVII.

d Eficiente legittima sobole ascendentium et descendentiuꝫ et collateralium. tunc vxor succedit viro intestato in bonis per eum conquisitis quo ad vsum proprietas autem ad fiscum spectat. Jn bonis autem per virum ⁊ vxorem quesitis aut elaboratis: aut comparatis aut emptis liberis non extantibus viro defuncto intestato vxor ad suum velle disponit. Extantibus autem liberis ⁊ legittima vxore. Hȳ equis succedunt partibus. Consuetudo autem tenet q̄ vxor illarum rer̄ tm̄modo vsum debeat habere non proprietatem quod mihi videtur valde absurduꝫ. q̄ nullus heres ex parte defuncti extat nisi fiscus: qui tamen nullum ius in hȳs videtur habere ex eo: quia vxor cum viro illas res magnis suis laboribus conquisierunt. Etiam ex eo quia vir et vxor habebat illas res indiuisas ⁊ res indiuise ab vno in aliuꝫ deuoluuntur. Equuꝫ em̄ est si vir non relinqueret veros heredes: q̄ tunc vxor de media parte rerum disponeret: prout vellet et alterius medietatis vsum ad dies suos habeat ꝓprietate rerum illese reseruatam.

Quando succedit fiscus. Capitulum. LXV II.

v Xore et legittimis heredibus omnibus deficientibus fiscus succedit: qui est vltimus heres om̄ reruꝫ mundi. Et ideo imperator tot ⁊ tantas successiones admisit ne hereditates de

functorum intestatorum ad manus deueniant aliorum extra linea z consanguineitatis.

De affinitate. Capitulum sexagesimum nonū.

Licet ex affinitate oriatur quedā attinentia proueniens ex coi tu tamen affines in nullo succedunt defuncto intestato quia non sunt de sanguine intestati. Omnis enim successio ex cōsanguinitate est exceptis illegittime natis: vt sunt spurij qui lz sint de sanguine intestati: ymmo aliquando filij eorum tamen scōm consuetudinem patrie in nullo succedunt: ꝛ licet legittimati fuerint: adhuc legittimis heredibus extantibus in nullo succedunt: ex eo q̄ p heredibus non habentur. De successione vo filiorum legittimoruz non naturalium: id est adoptiuorum hic nihil ponam: quia hoc non est de consuetudine nostre terre ꝛc̄.

De attinentia affinitatis. Capitulum.LXX.

Visum est supra de attinentia ex consanguinitate. Nunc vidē dum est de attinētia ex affinitate: iuxta quod nota. Quid sit agnatio. Quid gradus. Quid linea. Qualiter arbor formetur. Et demum de regulis per quas gradus cognoscitur. Cognati sunt proximi a matre descendentes. Sed agnati a patre: hodie tamē nulla est differentia inter eos quo ad successionez: sicut nec inter masculos et femellas. Ideo idem ius quod habet vnum: habet et reliquum. Gradus vero est habitudo distantium personarum qua cognoscitur quota agnationis vel cognationis distantia persone inter se differunt. Et dicitur gradus ad similitudinem graduum scalarum: quibus gradatim ascendimus et descendimus de proximo ad proximum Linea est collectio personarum ab eodem stipite descendentium gradus continens et numeros distinguens. Arbor consanguineitatis sic formatur. Primo super cellam vacuaz ponuntur ascendentes. deinde subtus descendentes et a latere collaterales. Et nota q̄ cella vacua ideo remansit: quia non potuit habere proꝑum nomen. Alie tamen celle nomen sumunt ab ipsa exceptis his cellulis que per genitiuum nominantur. Quomodo enim possum illā cellulam nominare quā dicimus filium vel filiam patris aut fratrē fratris: et sic de alijs Sed quia veritas magis occulta fide quā per aures animo hominum infigitur Ideo cā breuitatis perfectam graduum doctrinam huic presenti libro inscribere volui vt addiscētes eam occulta fide addiscant. Pro quo nota q̄ persona addita persone per carnis propagationem semper gradum adijcit. Igitur ad in-

Cognati qui.

Agnati.

Gradus quid

Linea quid

Arbor consanguinitatis. quō formatur

Regula mgra

uenienda inter eos distantiam, accipe hanc regulam magistralez Quot sunt persone: de quibus queritur computatis interm̃ijs: vna dempta tot sunt gradus inter eas. Si igitur vis scire quantuz distat ab auus a pe. vtroqz computato ⁊ etiam inter m̃ijs: tunc quinqz sunt persone, demas vnam: ⁊ erunt quattuor gradus. Idē dico de ipso pe. ad ab nepotem: quia eodem mō erit. Recipe quinqz personas dempta vna: et erunt quattuor gradus. Si vis scire quā tum distat abauus pe. ab abnepote pe: inuenies nouē personas cōputato pe. ⁊ sic erunt octo gradus. Et scias quia iste pe. non habet totam computationem suam in arbore: quia quilibet habet duos parētes: quattuor auos: octo proauos. sedecim abauos. Et sic semper ascendendo duplicantur. Unde impossibile fuisset tot personas in eadem arbore poni.

Possessio bonorum. Capitulum. LXXI.

Possessio bonorum quid sit. Quot sunt successiones. Quare tot successiones fecerat Augustus Imperator. Quando debeat peti bonorum successio. Quomodo debeat peti bonorum possessio. Primo possessio bonorum est ius petendi prosequendi retinendi patrimonium: Si is moritur cuius fuit. Sex sunt gradus successionis in possessionibus bonorum. Primo admittuntur sui heredes siue sint puberes siue impuberes: discreti vel stolidi Liberi ⁊ uterini et etiā postumi. Secundo legittimi adoptiui et emācipati. Tertio ascendentes. Quarto collaterales. Quinto vir uxori admittitur et econuerso. Sexto succedit fiscus. Augustus imperator tot et tantas successiones admisit: ne quis sine successore moriatur: liberis ⁊ parentibus tam naturalibus quā adoptiuis impetenda bonorum possessione anni spatium dedit. Ceteris centum dierum pretor dedit. Et si infra hoc tempus aliquis bonorum possessionem non petierit eiusdem gradus personis accrescat. et si nemo sit eiusdem gradus. Deinde ceteris partium bonorum possessionez ex successorio edicto pretor pollicetur: ita ac si is qui p̃cedebat eor numero non esset. Et hoc tempus pretor ideo posuit: ne actiōes creditorum nimium protraherentur. Et etiam ne facile quis in possessione bonorum admittatur. Si quis autem dilata sibi bonorū possessionis tempora prefinita non expectat quousqz compleantur: statim ceteri successores admittuntur. Et nota q̄ quocunqz modo ḡs petit coram iudice bonorum possessionez infra tempora supradicta statim debet admitti. Poterit etiam pretor ea bona possidere et de his disponere: prout utile uidebitur sibi atqz bonum. Et hec dicta

Possessio bonorum quid. Ser gradꝰ successiois in possessiōibꝰ bonoz

de successionibus hereditatum tam ex testato quam intestato prouenientibus sufficiant.

De diuisione rex communiū. Capitu.LXXII.

De diuisione rerum cōmunium. Nota que et quot res dicuntur communes ⁊ diuisibiles. Secundo que res communes diuidi nō possunt. Tertio quis res communes diuidere possit. De primo res dicuntur communes tripliciter. Primo ex testato Secundo ab intestato. Tertio a sotietate. Res communes ex testato sunt. Quando pluribus vna res simul ⁊ cum mutuum legatur. Res communes ab intestato sunt omēs res quas quis sine testamēto decedēs suis heredib⁹ relinquit. Res a societate communes sunt Quando plures suas res simul componunt equale lucrum et damnum ex eisdem recepturi. Et illi sicut res suas per se composuerunt. ita per se diuidere possunt quando volunt: nisi aliquis eorum moriatur tunc sibi proximior in diuisione succedit. Res communes ⁊ indiuisibiles sunt nomē ⁊ arma: patris sepultura: ⁊ seruus, ppri⁹. Res cōmunes diuidere possunt psone puberes p se: sorte: vel electione: aut renuntiatiōe: nisi honestate: aut maiore notitia voluerint assumere proximos vel extraneos. Impuberes autē nullum ius hñt diuidendi neq; p se neq; p alios nisi necessitas hoc exposcat. vtputa si vnus eorum despōsaretur. Si autem alique psone habētes rē cō munem sint puberes ⁊ alie impuberes. Tunc cōsules illas res sine fraude cum consilio prudētum artificum: cum sorte poterunt sequestrare. Et vnicuq; horum litteras diuisionis assignare ⁊c̄.

Res dñr cōes tripliciter
Res cōmunes ex testato.
Res cōes ab intestato
Res cōmunes societate
Res cōes ⁊ indiuisibiles.

De alienatione rerum. Capitulum.LXXIII.

De alienatiōe rerum. Quid sit alienatio. Que res possint alienari ⁊ que nō. Quib⁹ de causis res alienari possint. Que pena temere ⁊ nequitiose alienantium Alienatio est quilibz actus p quē dominium rei transfertur: vt est venditio: obligatio: donatio: permutatio: testatio. Omnes autē res alienari possunt: preter infrascriptas. Omēs res impuberis nō debēt nec possunt alienari: nisi causa legittima subsit Sunt autē quadruplices res impuberis Immobilis res: vt hereditas. Res mobiles: que seruando nō consumuntur: vt aurum: argentum: ⁊ vasa talia. Tertio res mobiles q̄ prolixitate tēporis nō pereunt. Quarto res mobiles que breuitate tēporis pereunt: vt vestes animalia fructus: Itē filiolis, phibita ē alienatio rex paternax sine scitu ⁊ voluntate patris: q; in illis nlām ius habēt patre viuēte. Etiā pater nō pōt alienare res puerox: que ipsis a matre vl'a, primis aduenerīt: quia ipse nullum ius in hijs ha-

Alienatio q̄d
Res ipuberis quadruplices.

bet quo ad ꝓprietatē. Similiter pater illa alienare nō pōt que eius filij suo studio: aut seruitio labore artificio vel exercitio acquisierunt Itē ꝓhibita ē alienatio fundi dotalis nisi causa legittima subsit. Est autē fundus dotalis res vxori in dotē data. Itē ꝓhibetur insignatio. renuntiatio: vel alienatio dotis ꝓhibetur donatio inter virum ⁊ vxorē: de qua vnus ditatur: ⁊ alius depauperatur. Si autem donatio equipera seu equivalēs fieret. Illa ꝓmaneret. ꝓhibita est aliēatio rei: quā testator in testamēto prohibuit alienari: ꝓhibita ē alienatio rei litigiose scienter Et dicitur res litigiosa ō cuius dominio causa mouetur: inter petitorē ⁊ possessorē. ꝓhibita est alienatio rei aliene sine cōsensu eius cuius est. Itē creditori prohibita est pignoris obligatio vl' vēditio: ex eo q̄ nemo potest plus iuris: in alterum transferre quā ipe habet. Ipse enim creditor non habet ius. suum pignus vendere ante tēpus a lege diffinitum: nisi sit aliud pacto statutum. ꝓhibita ē alienatio rerum communitatis: rerum publicarum: viarum ⁊ stratarum: vt supra. Quattuor tm̄ ō causis possunt prohibite res alienari: scilicz causa necessitatis: causa vtilitatis causa commoditatis: ⁊ causa pietatis. ꝑna vo fraudulēter ⁊ malitiose alienantium ē: aliquando infamia: aliquando depositio ab officio in quo ē: aliqñ restitutio integra: aliqñ ꝑpetua incarceratio.

Fundus dotal.

Res litigiosa.

Quattuor tm̄ de causis pñt ꝓhibite res alienari.

De exceptiōibus ⁊ iuris bñfitijs. Ca. LXXIIII

Defensiones ⁊ exceptiones ⁊ benefitia a legibus sunt: quedā ō in fauorē: quedam in odium introducta. Unde contingit q̄ ille persone ꝓ quibus vl' quas occasiones introducta sunt per illa iuuantur ne teneantur illis obligationibus rerum quas fecerunt: q̄buis regulariter tradatur: q̄ licitus est renuntiare bis q̄ ꝑ se introducta sunt: aliqua enim sunt defensionis ⁊ exceptionis bñfitia: quibus renuntiari non potest: et si renuntiatur: renuntiatō non impedit: quo minus ipsa benefitia exceptionis opponi possunt Aliqua vo sunt quibus renuntiari potest: ⁊ renuntiatio facta tenet: et ille persone: que ante renuntiationem per ipsa benefitia iuuabantur facta renuntiatōe ꝑ ea nō iuuātur. Aliqua autē sunt quibus quo ad quid renuntiari pōt: ⁊ quo ad quid nō. Est igitur ō singul' vidēdum ⁊ ꝑmo de illis: q̄bus renuntiari nō pōt. Benefitium Macedoniani senatusconsulti cōpetit filiofamilias: q̄ pecuniam mutuo accepit sine patris voluntate: ⁊ nō solum ei competit interim q̄ est in ptāte patris: verumetiā post q̄z factus est sui iuris. Et etiam ꝓpetit heredi ipsius filijfamilias: et eius fideiussori: huic benefitio: q̄ introductum est in odium feneratorum, renuntiari non potest. Benefitium resti-

Bñfitiū senatꝰ consulti macedoniani.

Bñfitiuz restitutionis

tutionis competit minoribus toto tempore minoris etatis: et etiaz eo finito: infra quadriennium continuum: si in minori etate decepti fuerunt eorum facilitate, aut aduersarij calliditate. Et huic benefitõ non potest renuntiari. quia eoipso reciperetur: si renuntiaret minor Benefitium ne quis condemnetur: nisi inquantum facere potest et non vltra: inhabitis. vt non egeat: competit marito quando conuenitur a liberis. Et competit socio quando conuenitur a socio. Et cõpetit patri: quando cõuenitur a filio vel a filia. huic benefitio nõ potest renuntiari. Benefitiuz quoddam est: qz dicit ne liber homo ob rem alienam obligetur: huic benefitio renuntiari non potest: qz hec renuntiatio esset damnosa et contraria libertati. Benefitium seu priuilegium fori quod competit forensi dicit qz reus debet cõueniri sb suo iudice. quia actor sequitur forum rei: et non reus forum actoris nisi in quibusdam casibus: huic priuilegio fori solo pacto nõ renuntiatur. Sed ad hoc: qz reus possit alibi: cz in suo foro cõueniri facit. si promittit solutionem facere vbicunqz petitum fuerit ab eo: ꝙa ibi tenetur facere solutionem vbi conuenitur. Benefitium seu priuilegium fori qđ competit clericis dicit. qz licet clericus de iure cõmuni subiectus sit iudici seculari: p priuilegium tñ põt declinare: ꝛ dicẽ: qz velit tm̃ coram suo iudice. scz episcopo respõdere. Et huic benefitio iure canonico. non renuntiatur: quia est introductum in fauorem totius cleri ꝛ non alicuius clerici singularis Jtem exceptio non numerate pecunie: siue non tradite vel date rei: aliquando competit infra duos annos. aliquando infra triginta dies. aliquando infra annum Aliquando infra trimestre. id est tres menses Ecce enim debitor beri confitetur se mutuo pecuniaz accepisse: quã nõ numeratã accepit potest opponere exceptionem pecunie nõ numerate infra duos annos: a die cõfessionis facte. Creditor vo qui confessus est sub spe future numerationis creditum suum receptum a debitore habet exceptionem solute pecunie infra triginta dies. Maritus vo q̃ cõfessus est sub spe future numerationis vel traditionis dotem accepisse: habet exceptionẽ nõ numerate dotis que opponenda est infra annum post solutum mr̃imonium. ꝛ hoc si mr̃imonium illud duraut min9 duobus annis. Est autẽ opponẽda infra tres mẽses si mr̃imonium durauit pl9 biẽnio: scz minus decennio. Et p̃dicti exceptõib9 nõ põt renuntiari: ꝛ si renuntiatur renuntiatio nõ impedit q̃n infra dcã tpa opponi possit. Verumtñ renuntiatio in hoc reo p̃det: quia si non esset facta renuntiatio debebat p̃bare aduersari9 ꝓfitẽti se pecuniã ipsam soluisse. Scz post cz facta est renuntiatio incumbit ꝓfitenti et re

Bñfitiũ ne qs cõdemnet: rc.

Bñfitiuz quo ne liber hõ ob rẽ alienaz obligetur.

Bñfitiuz seu p̃ uilegium fori.

Exceptio non nũerate pecũie siue nõ tradite: vel date rei.

nuntianti probare pecuniam non esse solutam. Et renuntiatio conuertit onus probationis in renuntiantem. Itē lex illa rubri et nigri tituli codicis prohibet ne fideiussores vel mandatores dotium dentur. Prohibet etiam fideiussorem dari pro dote restituenda in euentum restituende dotis: Unde licet quidam faciant huiusmodi fideiussorem renuntiare rubro ⁊ nigro titulo codicis ne fideiussores vl' mandatores dotium dentur. Ipsa tamen renuntiatio non valet: qa talem dari fideiussorem prohibetur a lege: ⁊ id quod fit contra legē pro nō facto debet haberi. Sed hoc viso redeamus ad ꝓpositum.

De benefitijs illis quibus renuntiari potest.

Capitulum septuagesimum quintum.

Benefitiū vocatuz noua institutio.

De benefitijs illis quibus renuntiari potest: ⁊ quoruz renuntiatio impedit: ne opponi possit. Est quoddaz benefitiuz qđ vocatur: noua constitutio de pluribus reis debendis. Que cōstitutio dicit: qꝫ si plures fuerint rei debendi: id est debitores plures. Dicitur enim reus a re quā debet. Qui omnes sunt idonei: id ē qui possunt soluere. In soluendo habent benefitium diuisiōis quo potest dicere vnusquisqꝫ qꝫ se pro sua parte tenet. Sed ad hoc qꝫ vnusquisqꝫ teneatur in solidum: sunt duo necessaria: scilicet: qꝫ ꝓmittant ⁊ obligent se in solidum: ⁊ renuntient dicto benefitio: videlicz noue constitutionis de pluribus reis debendis. Epistola vero diui Adriani: est quedam lex: cuius benefitium competit pluribus fideiussoribus. Que dicit: qꝫ si plures fideiussores sunt ydonei in solue: debeat vnusquisqꝫ conueniri pro parte se contingente. id est pro rata. Sed ad hoc vt teneat vnusquisqꝫ in solidum renuntiet benefitio. Epistole diui Adriani. Est ⁊ quoddam benefitium noue constitutionis: quod competit fideiussoribus quod dicit. Qz si principal' ⁊ fideiussor ambo sint idonei: prius debet conueniri principalis qm fideiussor. Sed ad hoc vt fideiussor quandocunqꝫ creditor voluerit conueniri possit. renuntiabit benefitio noue constitutiōis de fideiussoribus. Nota quando duo aut plures principales se principaliter ⁊ insolidum obligant: tunc habēt locum vbi omēs predicte tres renuntiationes debēt poni in hoc modo renuntiātes capitulo nouaꝝ cōstitutionum ⁊ benefitio diui adriani vnusquisqꝫ enim pro altero intercedit quādo se obligat vltra partem se cōtingentem. Conditio indebiti dicit. Qz si aliquis a principio indebite soluit: vt quia non tenebatur soluere: pōt illō repetere huic conditiōi renuntiatur. Cō ditō sin cā dt: qꝫ si aliqs ab initio obligat⁹ sin cā vl' ex iniusta cā nō

Reus vnde.

Epistola diui Adriani

Benefitiū noue institutionis

Nota.

Conditio indebiti.

Cōditio sin cā

teneatur huic benefitio potest renuntiari: nisi fuerit propter dolum
Exceptō doli mali est. Q̄ aliquis dicit se dolo malo: id est callidita
te alicuius inductum: vel circumuentum esse: ⁊ huic exceptioni ob
dolum preteritum potest renuntiari. Est ⁊ benefitium quod compe
tit scolaribus. Scolaris enim qui Bononie morat̄ subiectus est
de iure communi iudici Bononiensi: eo q̄ bononie habitat. Sed p̄
priuilegium potest hoc declinare ⁊ dicere q̄ velit coram suo iudice
conueniri. Et huic benefitio potest renuntiari. Est ⁊ benefitium: q̄ō
dicitur conditio incerti: quod habet locum quando institutus he-
res rogatus est hereditatem adire: ⁊ certam partem alteri restitue-
re. Siue quando aliquis institutus est heres: et si ipse decesserit si-
ne liberis substitutus est et alius: quia qui substitutus est: habet
ius in ipsa hereditate: eo q̄ adueniente conditione debet in eum ve-
nire hereditas. Et hoc tale fidei commissum dicitur conditio incer-
ti: quia incertum est an substitutus decedat sine liberis. Et huic con-
dition̄i potest substitutus renuntiare. Benefitium iuris ypotecar̄
id est obligationum: hoc competit vxori in bonis viri. quia omnia
bona mariti: sunt tacite obligata vxori p̄o dote sua. huic benefitio
potest vxor renuntiare: vxore et viro contrahentibus. Si tamen p̄
us confitetur mulier q̄ illud benefitium competit sibi ⁊ dicatur ex-
presse q̄ in eo continetur: debet enim mulier certificari de iure suo:
Nam licitum est vilibus ignorare iura sua. Predictum benefitium
iuris ypotecarum competit etiam creditori: si bona debitoris sunt
ei expresse vel tacite obligata. Et huic benefitio potest creditor re-
nuntiare. Benefitium valeriani senatusconsulti competit mulieri-
bus intercedentibus. id est se obligantibus p̄o alio. Et dicit illud
benefitium. Q̄ si mulier fideiubet vel se obligat p̄o alio non tene-
tur regulariter. Et huic benefitio potest renuntiare mulier: si certi-
ficetur de eo. Et nota quando mater recipit tutelam filij: vel auia tu
telam nepti: debet renuntiare secundis nuptijs. Et Valeriano se-
natusconsulto et cetera.

Exceptio doli mali.

Bñfitiū cōpe-tens scolastic.

Bñfitiū quod conditio incerti

Bñfitiū iuris Ypotecarum

Bñfitiū sena-tuscōsulti vale-riani.

Quibus renuntiari potest. Capitulū.LXXVI.

n

Unc videndum est de illis benefitijs quibus quo ad quid
renuntiari potest. et quo ad quid non. Est quoddam bene
fitium redibitorium quod competit ei qui ignorans rem
esse morbosam emit eā. Ex hoc eī benefitio pōt agere contra vēdi
torē: vt reddat sibi pretium ⁊ recipiat rē vēditaz. Et hec redibitoria
cōpetit infra sex meses. Est ⁊ aliud bñfitium appellatum. Quāto
minoris: q̄ō ōt. Q̄ si aliq̄s emit rē vitiosam: q̄z nesciebat vitiosā eē

Bñfitium redibitorium

Bñfitium q̄n-tominoris.

Ille potest contra venditorem agē qui sciuit rem fore vitiosam petendo partem pretij sibi reddi. Quā non vendidisset si sciuisset rem illam vitiosam. Et hoc benefitium competit infra annuz. Est et aliō beneficium scilicz renuntiatio ambaz supradictarum cui potest emptor renunciare. Et renuntiatio ꝓdest vēditori. Si ipse venditor rei morbuz vel vitium sciuit: et illud subticuit nec emptorem certificauit. Ratione voli a venditore commissi non valet renuntiatio predictarum actionum. Est quoddam beneficium ne quis vocetur in ius dieb⁹ feriati. Cui aliqñ renuntiatur: aliqñ nō. Nā si dies feriati sunt rōne messium: aut vindemiaz: ꝛ voluntate litigantium potest ipis ferijs renuntiare. Sed si sunt feriati in honore dei vt dies natalis dies pascal' domini et ceteri: ac dies dominica non possunt renuntiare Quia pacto priuatorum: reuerentie diuini nominis renuntiare non possunt. Et hec dicta de renuntiationibus sufficiant.

Benefciū ambaz supradctārū actionum.

Bñfitiū ne qs vocetur in ius dieb⁹ feriatis

Recapitulatio. Capitulum. LXXVII.

Es summatim acquiruntur nobis per septē psonas. Primo per nosmetipsos. Scdo per pueros nostros non emancipatos. Tertio per seruos nostros proprios Quarto per suos alienos: quibus res nostras in eorum fidem cōmittimus. Quinto per homines in quibus vsumnudum habemus. Sexto per procuratores. Septimo per varias rerum causas.

r

Finit Secundus liber.

Liber Tertius De Jure actionū.

Capitulum. Primum.

Ecundū ordinem premissum restat nunc in hoc tertio libro determinare de actionibus Sed q̄ obligationes sunt quasi preparatoria actionum. Igitur primo de ipsis est dicendum. Quid sit obligatio. Quot eius species. Quot modis cōtrahatur. De primo obligatio est iuris vinculum quo necessitate constringimur ad aliquid dandum vel faciendum: scōm nostre ciuitatis iura. Sunt autem tres species obligationis: scilicet: naturalis: ciuilis: & vtraq; videlicet naturalis et ciuilis simul. Naturalis obligatio est que naturalem equitatē in se continet. Et hac sola obligat se vir vxori: pater filio: dominus seruo: pupillus alteri: sine tutoris auctoritate. Et omnes se sola naturali obligatione obligantes non tenentur: quia naturalis obligatio de se sola inefficax est ad agendum. Ciuilis vō obligatio est. cum quis solennitate iuris astrictus est: ad aliquid faciēdum vel dandum sed naturalis equitas non sinit eum teneri. Sicut est is q̄ confessus est per scripturam se ex causa mutuo pecuniam recepisse sub spe future numerationis: quā tamen non accepit. Unde licet scōm ius obligatio solenniter sit facta: Naturalis tamen equitas: non vult q̄ q̄s teneatur soluere: quod non accepit. Unde infra biennium potest opponere exceptionem non numerate vel non tradite pecunie. Quam si infra biennium nō opposuerit: erit suum damnum: q̄ naturalis & ciuilis equitas: extunc vult q̄ sibi imputet: q̄ fuit in mora. ius suum non petendo. Idem iuris est. Si ego vendam alicui quam hereditatem: et do litteras emptori super eam antequā rez mihi persoluat Uide ergo. quia naturalis obligatio p̄ se & ciuil' p̄ se est inefficax ad agendum. Sed naturalis & ciuilis obligatio simul: est quando persona habilis ad obligandum: cum iuris solennitate se obligat eādē teneri dicimus: q̄ h̄ vult naturalis equitas: et iuris ciuilis solennitas: & h̄ ē efficax ad agendum. Obligationum ciuilium et naturalium sunt quattuor species. alia est ex contractu: alia ex quasi contractu. alia ex malefitio: alia ex quasi malefitio. Obligationuz: que ex contractu fiunt: eque quattuor sunt species: aut enim cōtrahuntur re. aut verbis. aut litteris. aut solo consensu De quibus per ordinē est dicendum. Itē recontrahitur obligatio quattuor modis: scilicz per mutuum. per commodatum. per depositum. et per creditum: vt patebit per ordinem.

Obligatio q̄d.

Obligationis species tres

Obligatio naturalis

Obligatō ciuil'

Obligatio naturalis et ciuilis simul

Obligatio ciuiliū et naturaliū q̄ttuor sūt spēs

Obligationū q̄ ex ptractu sunt eq̄ q̄ttuor spēs

Obligatō re cōtrahit quattuor modis

De mutuo. Capitulum. II.

De mutuo Primo sciendum quid sit mutuum. Unde dicatur mutuum Qualiter ꝓtrahatur Que sit natura mutui Quis possit mutuare. In quibus reb⁹ consistat mutuum. Que actio oriatur ex cōtractu mutui. Primo mutuum: est vnius rei pro altera eiusdem nature et qualitatis prestatio. Dicitur autem mutuum q̄ ex meo fit tuum. Mutuare potest omnis qui et cōtractum facere potest. Per mutuum cōtrahitur obligatio mutui datione. Contrahitur autem mutuum non ex solo pacto: sed etiam rerum interuētu vt cum certa res datur pro certa. Non minus: nec plus: nec melius quoniā si secus. tunc esset contractus vsurarius. Quia mutuum dātes nihil inde sperantes. Natura mutui est. vt qualis res cōceditur q̄ similis eiusdem nature et bonitatis reddatur. Mutuum consistit in tribus rebus. que pondere numero et mensura constant. Veluti. Auro: Argēto: ere: pecunia numerata: frumēto: vino: ⁊ oleo: Rota is qui non debitum accepit ab eo: qui p errorem soluit reobligatur: daturq̄ soluenti: contra debitum accipientem cōdictitia actio: ex eo quia apparet eum soluere oportere ac si mutuum accepisset. Unde pupillus si ei sine autoritate tutoris non debitum p errorem datum est: nō tenebitur indebiti ꝓditione magis quā mutui datione ⁊ cē

Mutuū quid.

Mutuum vñ.

Mutuum contrahitur.

Nota

Natura mutui

Mutuum consistit in tribus.

Nota.

De commodato. Capitulum. III.

De cōmodato vero nota. Quid sit cōmodatus ⁊ vnde dicatur Quis possit commodare: et cui. Inquibus rebus consistat Que natura cōmodati. Que res poterunt cōmodari. Que differentia inter mutuum et commodatum. Que actiones oriantur excontractu commodati. De primo: Commodatus: est alicuius rei ad aliquem specialem vsum gratuita facta concessio. Et dixi ad aliquem specialem vsum: vt notetur differentia inter precarium: ⁊ cōmodatum. Quia quamuis precarium concedatur nobis: non tamē gratis. Dixi gratuita idest gratis data vl cōcessa: quia si interuenerit merces. tunc dicetur locatio. nō commodatio. nec dominium nec possessio rei trāsfertur: vt fit in mutuo. Dicitur autez commodatus q̄si res commodo vtentis data vl ꝓcessa. Potest autez cōmodare ⁊ ei cōmodari: omnis qui ꝓtractum facē potest vt supᵘ visum est. Cōmodatum cōsistit in rebus mobilibus: vt in curru: aratro ⁊ se mouentibus: vt in omnibus animalibus homine: equo boue: ⁊ cereris: Cōsistit etiam in corpalib⁹: que tangi possunt. ⁊ in incorporalibus: vt in seruitute habitatiōe et ceteris. Ea vo que vsu consumuntur: vt pecunie: vestes frumentum: vinum: et oleum ꝓmodari non

Commodatus quid.

Commodatus quibus ꝓsistit in rebus.

poterunt: quia restitui non possunt eadē: ⁊ talia qualia cōmodātur Sed ad hoc cōmodātur pecunie: vt diuitum pompe amplius ostē-dātur, aut etiā opa pietatis exerceantur. Etiā ad hoc commodantur famulis pecunie: vt diuitis gr̄a numeratiōis loco intercedat. Natura ꝯmodati est vt ipsa res ꝯmodata taliter reddatur: qualiter est cō cessa: ymmo nec p̄textu alicuius d̄biti poterit accommodatum re-tineri. Cōmodare possumus res nr̄as ⁊ etiā alienas nobis commis-sas. Et hec res oēs restitui d̄bent vt ꝯcesse fuerunt: ymmo: si fur: ā p̄redo accommodauerit hꝫ accōmodati actionē si furata aut p̄reda-ta ei integraliter nō restituerentur. Hoc tñ fallit in tribus casib⁹ sc̄z vbi dñs rei cum ipso fure vel p̄redone ꝯcurreret: vel si p̄tor in sua potestate habēs furtum interdiceret, vel si res accommodata accō-modatarij fuerit. Differentia triplex ē inter mutuum ⁊ accommoda tum ꝑma q̄ in mutuo eadē res nō redditur: sed simil. Jn commo dato vo econtra. Jtem in mutuo quocunq; casu fortuitu aduenīēte semp requiritur restitutio. Jncōmodato vo exactissima diligētia cu stodiende rei p̄stita: videtur q̄ non ꝓpter vim aut ꝓpter maiorꝭ casus euentum ꝯmodatarius videtur nō teneri: nisi sua culpa ille ca sus euenirēt. Jtem in mutuo transfertur rei dominium. Jn commo dato non. Sunt autē casus fortuiti. Jncendium: naufragium latro cinium aliorum hostium incursus: ⁊ ruina. Oriuntur vo ex contra ctu commodati: actio directa: ⁊ ꝯtraria. Actio directa datur cōmo danti: ⁊ eius heredi ꝯtra commodatarium ⁊ heredem ipsius. Con traria datur econuerso. venit autē in directā actionē; rei commoda te d̄teriorate restitutio. Non em̄ videtur res reddita si deterior red datur. et ideo p̄stabitur interesse. Si vero res nō restituatur: tunc contra contumacem intratur in litem. Si autē non fuerit contumax sed culpa causat. id est recusat restituere rem: tunc estimetur illa res quāti fuerit a tempore more: vsq; ad sententiā diffinitiuā. Sed in iu dicijs stricti iuris estimatur: a tempore more: vsq; ad tempus litis contestate. Jtē venit in hanc actionem dolus: lata culpa: leuis. ⁊ le uissima: et hoc cum gratia accipientis fit commodatum: quod fre-quenter contingit. Si autem gratia dantis fit quod raro accidit: tē non. Verbi gratia. Cum quis comodat sponse sue ornamenta vt or natior ad eum perducatur: si non reddantur: tunc p̄statur dolus: ⁊ lata culpa. Si ego commodo alicui equū meum: vt in meo negō tio ipsum equitet. Si vero gratia vtriusq; cōmodatum fiat: vt cum communem amicum inuitamus: et tu curam eius rei suscepisti: ego vero tibi argentea vasa: et cetera necessaria commodaui. Si hec

Natura cōmo dati.

Que cōmoda re possumus.

Dr̄ia inter mu tuum ⁊ cōmo datum triplex.

Casus fortuiti qui.

fuerint amissa. tu teneris mihi de dolo de lata culpa et leui: non autem de leuissima. Exemplum de dolo vt si rebus tuis saluis accommodata tibi amisisti. Exēplum de lata culpa: vt cum equum tibi accōmodaui ad villā: ⁊ tu eum duxisti ad bellum Exēplum de leui culpa vt res cōmodatas in cista ꝯclusisti: clauem v̄o incaute iacere premisisti. In hanc actionē nullus casus fortuitus venit: nisi in quattuor casibus: scz vbi p̄cedit culpa casum: vt cum equum tibi cōmodauit in ciuitatē. ⁊ tu pegre eum eq̄tasti. Item ex mora: vt cuz equum tibi cōmodo ad vnum diem: ⁊ tu serues eum ad vnum mēsem. Itē ex loco: vt cōmodaui tibi equum ad cāpum: ⁊ tu equitasti euz extra territorium. Itē ex vsu: vt cōmodaui tibi equum ad equitādum: et tu duxisti eum in aratro vel in curru. Itē ex pacto pepigi em̄ tecum. vt extra ciuitatē nō equitares qd̄ totum non tenuisti: ergo mihi de damno teneris. Cōtractus em̄ ex ꝯuētiōe legē accipiunt. Actio v̄o ꝯtraria datur ꝯmodatario aduersus ꝯmodantē vt impēsas factas in re cōmodata: modica tñ impēdia: sicut datio cibarioꝝ ad eum ꝑtinet q̄ vtenduz accepit. Itē ꝙ sciēter cōmodauit vasa vitiosa: seu rupta: aut corrupta: ꝓpter q̄ vinum ā oleum ē destructum: ā effusum aut qꝛ intēpestiue reuocat ꝯmodatum. vt si ꝯcessisti mihi vas ad annum et reuocasti ad mensem.

De deposito. Capitulum. IIII.

De deposito nota. Quid sit depositum. vñ dicatur. Quō contrahatur. In q̄bus rebus ꝯsistit. Que natura depositi. Qñ depositum repeti possit. Qualis sit eiꝰ actio. Cui detur actio depositi. Cōtra que ⁊ in qnem teneatur depositarius. Et ex q̄bꝰ causis depositarius infamatur. De primo dico Depositum est qd̄ fidei alicuius custodiēdum traditum est. Cōtrahitur em̄ obligatio ex deposito rei tñ deposite sꝑ possessionē ⁊ ꝓprietatē retinēs. Sed h̄ fallit in duobꝰ casibus. s. ꝯuentiōe tacita: aut exp̄ssa. Expresse transfertur dñium rei: vt cum depono apud te qd̄ est in numero pondere et mēsura. ⁊ ꝯuenio tecum. vt vel idē mihi reddas. vel tantundē in eodē gñe. Tacite trāsfertur dñium rei vt cum depono res apud te nō clausas ⁊ nō signatas: qꝛ tunc videor eas sic apud te deposuisse: vt possis ip̄is vti: ⁊ tātundē in gñe mihi restituere. Dr̄ autē depositu quasi seorsum positum. vel de dorso positum: a deponendo vt ostēdatur totum fidei depositum cōmissuz ad custodiēdum qd̄ circa euz depositum est. Depositum ꝯsistit in rebus mobilibꝰ q̄ numero pōdere ⁊ mensura constāt. Et in rebus se mouētibus vt in animalibꝰ. Casualiter etiā ꝯsistit in rebus immobilibus cum deponitur res im

Depositū vñ.

Depositū qd̄.

mobilis vtputa cuz res in seq̄stro pōitur vt seq̄stretur ⁊ ponitur in man⁹ iudicijs. Solet etiaz depositum ꝑ cyrographum fieri ꝙ nunc in disuetudinez venit. Natura v̄o depositi est vt semꝑ res deposita reddatur deponēti. Quod fallit in q̄tuor casib⁹. Primo cum q̄s gladium publice deponit et furiose repetit. Scd̄o cuz deponēs fugit in exiliuz miss⁹. Tertio cuz fur deponit ⁊ repetit. ⁊ petitio veri domini cum petitōe furis ꝯcurrit. Quarto cum fur rē furtiuā apud illuz deponit cui⁹ p̄us fuit. Depositum pōt recipi ⁊ repeti. quādocunqꝫ deponēs vult etiaz si fide data deponēs: ꝓmisisset nolle repetere infra vnuz annum: qꝛ hōis voluntas est mutatoria In repetitōe depositi nec ꝯpēsatio nec deductio locuz hn̄t: ym̄o nec ꝓpter expensas nec ꝓpter debitum dz depositu retineri Hui⁹ actio bone fidei ē ⁊ famosa (intantum) vt si quicq̄ sinistri in re deposita acciderit: depositarius: ym̄o heredes sui suo nōie dānati infames efficiuntur. Hec actio datur ei q̄ deponit: sz h̄ fallit in quattuor casib⁹ sup̄dicti. Hec actio datur omni deponēti: etiā furi ⁊ p̄doni: nō obstāte suo delicto: agunt enim hij ex ꝯtractu: sz ratione furti vl' p̄de agē nō possunt. ne ex impbitate sua actionez ꝯsequātur. Datur actio depositi ꝯtra depositarium vl' heredē ei⁹ de dolo defuncti. Et nota ꝙ in hāc actionem veit dolus: lata culpa: leuis: ⁊ leuissima. Dol⁹ p̄sumitur: vt si reb⁹ tuis saluis rem depositaz amisisti. Lata culpa p̄sumitur. vt si res tuas in scrinio posuisti: depositas v̄o in banco reliquisti. Leuis culpa ē: cuz depositum in arca posuisti. sz clauem incaute iacē ꝑmisisti Leuissima culpa est cuz depositum in arca clausisti sed arcam appꝫtam dimisisti Itē venit in hanc actionez si aliq̄d ꝓ custodia accepisti. si te deposito obtulisti. Itez venit in hāc actionez omnis casus fortuitus: pacto: mora: culpa: vsu: et loco: p̄cedentib⁹: pacto qꝛ ꝯtract⁹ ex ꝯuentōne legem accipiunt. Culpa vt cuz depositari⁹ rem depositam alienauit: et deinde eam redemit: et in deposito eam rehabuit: licz tunc viciuz alienationis ꝑ redemptionez purgetur. tn̄ casus fortuit⁹ si quis euenit nō tollitur. Unde q̄ semel malus: semꝑ p̄sumitur malus. Mora vt cum depositari⁹ nō restituit: aut nō reddit rez depositā tēpore debito: sic ip̄e tenetur de casu fortuito. Dicunt tn̄ quidā hoc veruz esse Si res alias nō fuisset peritura alias sec⁹. Alij dicunt depositarium ⁊ quēlibz debitorem teneri ex mora: qꝛ satis est ꝙ res potuit nō perire penes actorem Itē depositari⁹ si gr̄a sui res est deposita tenetur de casu fortuitu Ex vsu tenetur vt si ꝯcessi tibi equum ad villam eq̄tandum: et tu duxisti eum ad arandum. Ex loco tenetur: vt concessi tibi depositum in ciuitate vtendum: et tu ꝑegre ꝓfectus depositum

Natura depositi.

Nota

Dol⁹ quomō presumitur.
Lata culpa presumitur.
Leuis culpa ē
Leuissima culpa est.

Nota.

meum ex hostium insultu amisisti. Et nota q̄ dānatus ex hac actione infamis efficitur. Quattuor em̄ actiones ex cōtractibus descendētes. ex quattuor delictis infamant. Ex ꝯtractibus vt mādati depositi tutele t ꝑsotio. Ex delictis vt iniuriaꝝ vi bonoꝝ raptoꝝ furti et doli. Versus. Judice damnatos infames reddet vbiq̄.

Quō actōes ex ꝯtractibus descendētes t q̄tuor ex delictis infamant

Quod vi diripitur iniuria furti: doliq̄. Actio mandati tutele depositiq̄. Directo sed ꝓ socio communis vbiq̄.

De creditore et credito. Capitulum quintum.

De credito Credito q̄d sit. vñ dicatur. quot ei spēs. vñ ꝟbitur vl quō. ad q̄d teneatur creditor. Cui⁹ gr̄a fit creditum. De ꝓmo sciēduz Creditum ē. Dis res q̄z q̄s alteri credit. Et dr̄a credo. i. ꝟfido Bue vo spēs sunt crediti. s. sine pignore: t cuz pignore Creditor q̄ pign⁹ accepit reobligatur. Creditor tenetur de reipa q̄z pignore accepit restituenda actōe pignoratitia quā si alienauerit sūi voluntate debitoris: aut si eā sua culpa perdiderit scōz estimatiōez debitoꝝ ei ꝑsoluet. Sz qz pignus vtriusq̄ gr̄a datur. s. debitoris: q̄ magis pecunia ei credētur t etiā creditoris: quo magis tuta sint e⁹ credita: igitur pōt sufficere q̄ ad eā rē pignoratā custodiendā creditor exactā diligentiā adhibeat: quā si adhibuerit t fideliter prestiterit t aliquo casu fortuitu rē amiserit. Et hoc ꝑbauerit: securuz euz de restitutione rei pignorate existere. t nihilominus debitum suum a debitore integraliter poterit postulare.

Creditus q̄d et vnde

Species crediti due

De pignoribus. Capitulum Sextum.

Ed qz mētio facta ē in obligatōe crediti de pignore. igitur videndum est ō pignorib⁹: iuxta qō nota. Quid sit pignus. et vñ dicatur. Qualr pignoris obligatio ꝯtrahatur. Et quot duplex sit pignus. Que res impignorari possint: t q̄ nō. Ad q̄d datur pignus. Ad q̄d acceptor pignoris teneatur. Q̄diu debeat seruari pignus. De primo. Pign⁹ ē res obligata ꝑ debito ad securitatez creditoris. Br vo pign⁹ res mobil alicui obligata q̄si pugno t ore tradita. Pign⁹ ꝯtrahitur duob⁹ mōis exp̄sse t tacite. Tacite vt bona mariti sunt vxoi ꝑ dote tacite obligata Et bona tutoris sunt pupillo silr tacite obligata. Et bona cōductoris dom⁹ iniuncta t importata sunt tacite pensionibus obligata: t bona ei⁹ q̄ cum fisco cōtrahit tacite sunt fisco obligata. t bona serui iure irreuocati. Pignus ꝯtrahitur generalr t spālr. Generaliter vt cum q̄s omnia bona sua pignori obligauit. Quo casu intelliguntur habita t habēda. Specialiter vt q̄ obligatur ager vinea. equus. tunica pallium tē. Triplex autē ē pignus. aliud ꝙuētionale aliud ꝓtoriuz t aliud iudiciale

Pignus quid. Pign⁹ vo dr

Pign⁹ ꝟbitur duob⁹ modis.

Pignus quō contrahit

Pign⁹ triplex ē

Conuentionale pignus.est qđ ex ipo facto sumpsit nomen. Pretorium pignus ꝓstituitur p missionem in possessionē. Judiciale pignus est quod p sententiam iudicis obtinetur. Pignorari possunt omnes res que vendi possunt. Quia obligari possunt omēs res pntes t future.vt fructꝰ pēdētes.partus ancillaꝝ fetus pecoꝝ. Et oīa ea q̄ nascuntur.ac res corpales t incorpales ḃuitutes psonales ḃuitutes prediales t vsusfructꝰ rusticeq; ḃuitutes. Jura vo pdioꝝ vrbanoꝝ pignorari nō pnt ex eo ne varietate vsus vtētium edifitia dēstruātur. Pignorari ät non pnt res sacre.liber hō:nisi in casibꝰ supscripti. Liber tamē homo ꝓsentiēs pōt poni in obstagio nō p pecunia.sz p cō modo pacti vl ꝓsiki causa. Bator pignoris tenetur soluere dēbitum etiam si pignus perit absq; culpa creditoꝝ nisi sit pactum q̄ amissio pignoris liberet dēbitorez. Debitor impēsas in pignore a creditore bona fide factas tenetur soluē vt dēbitum p̄ncipale nisi fuerint immoderate. Sed rem pignoratā alteri pignorare nō dz. Alioq̄n stellionatus crimine poterit accusari. Nisi res talis sit q̄ vtriq; sufficiat Debitor sciēs rem alienā t absq; dñi illius voluntate obligauit eādem vl rem p se obligataz sumpserit crimini stellionatꝰ sbiectꝰ erit. Creditor autē dēbito integro ꝓsoluto pignus reddere tenetur. Integre dixi;q̄ p parte dēbiti totuz pignus creditori manebit t tenetur reddere pignus nō alibi obligatum nec deterioratum. Itē aliq̄ndo itur de cōtractu pignoris ad ꝓtractum emptōis. t illud est penitus vsurarium:vt cum creditor dicit dēbitori.si tu non liberaueris pignus illud tali vel tali die:tunc sit meum tāq; res emptitia p̄sumitur ēm omnis ꝓtractꝰ illicitus.in quo pena adiicitur que legittimuz modum vsuraruz excedit. Ut sic. Ego obligo tibi domum meaz pro decem talentis:que valz viginti talenta.tali pacto si non redimo eā tali die q̄ sit tua. Pignꝰ preterea duplex est.scilicet mobile t immobile. Mobile duplex est.quoddā ēm seipsum mouet.vt omnia animalia edentia que seruari poterunt in pignore vsq; ad tertiam diem complete. Pignus autem seipsum nō mouens sed ab alio mouetur vt est vinum oleum frumentum t cetera quod debet.xiiij.diebꝰ seruari in pignore. Pignus vo immobile dēbet sex septimanis seruari t postea cum bona conscientia vendi. Pignorataq; non dēbent aliis obligari nec donari sed solum vendi. Et hoc ideo:q̄ si in venditō ne aliquid remanet vltra sortem hoc dēbet dari illi cuiꝰ res fuit. Si vo dēficit tunc creditor agat ad supplementum si sic est exceptum: alꝫ nō.q̄ siquis malum pignus ab aliquo recipit dānum erit suum nec aget ad supplementum. Et nota si quis dēt pignus voluntarie

Conuētionale
Pretorium
Judiciale

Pignus preterea duplex.
Mobile quod etiam duplex

Pignus seipz nō mouens: sz ab alio mouet

Nota

siue coactus in iuditio adhuc semp ante ipsius vēditionē debet sibi p famulum iudici insinuari si velit redimere. an non. si tunc non vult redimere: tunc iuste ⁊ licite venditur ⁊ cetera.

De promissionibus. Capitulum. VII.

Romissio quomodo contrahitur. Quot actiones ex ipsa oriuntur. Quot modis fiat promissio. De duobus vel plurib⁹ promissoribus. Quot sunt speties stipulationum seu ꝓmissionum. Que res possint stipulari. De inutilibus stipulationibus. quare inuente sunt stipulatiōes id est promissiones. Et quia obligatio cōtrahitur multis modis. scz ꝓmissione fideiussione pacto ⁊ prē adiectione. Et de hijs omnibus videndum est in ꝓcessu. Verbis cōtrahit obligatio

Verbis cōtrahit obligatio ex interrogatione precedente ⁊ responsiōe subsequente: vt cum aliquid dari vel fieri nobis stipulamur sic dicendo: promittis mihi dare vel facere hāc rem. ⁊ ille respondet. promitto. Vel sic. Promittis mihi per tuam fidē dare decez aureos. ⁊ alter dicit. Promitto. ꝑ meam fidem ibi statim erit obligatio. Ex hac ꝓmissione oriuntur due actiones: vna conditio certi si certum contineat alia cōditio incerti si dubium ꝓtineat Tribus vo modis fit ꝓmissio aut pure aut in diem: aut sub conditione. Pure fit. veluti tu quinq; aureos mihi dare spondes ⁊ ille dicit spondeo. Confestim peti pōt. In diem fit promissio veluti. Tu quinq; aureos in die tali proxime venturo mihi dare spondes: ⁊ ille dicit spondeo. Istud statim debetur sed peti non potest anteq; tota dies promissiōis expiret. Hoc tamen fallit si debitor est fugitiuus. aut si bona sua dilapidat. aut si ciuitatem demeretur. ⁊ si bona sua publicantur. Tunc em̄ statiz petere potest: aut arrestare aut interdicere. Idē est si moritur nullo here de relicto. Sed quid si aliqui alij debitores priores. Illi petunt debita sua in iuditio. Dico qui prior est in interdicto iste prior erit in soluendo. Sed contra hoc est regula generalis. Qui prior est tempore potior est iure. Respondeo q; hic statur cōsuetudine ꝓuintiaz. Est autem consuetudo venetis. Qz tota debitoris substantia diuiditur inter omnes creditores vnicuiq; scōm ptem se contingentem. Et ē bona consuetudo. ne vnus totum debitum acquirat suum. alter vo nihil habeat Sub ꝙditiōe fit promissio. aut stipulatio. Veluti si em̄ N. sit iudex aut consul. tunc decem aureos mihi dare spondes: et ille dicat spondeo. Si conditio extabit. tunc ꝓmissuz ei debetur: si nō tunc non. Ex conditionali em̄ stipulatione. tātum spes debiti est Si autem aliud contigerit spes frustratur. Loca etiam in promissiōib⁹ inseri solemus. veluti decem aureos mihi Rome dare promitti. Et

Regula gñalis

Cōsuetudo venetorum.

Promissio fit sub cōditione

Promissio fit tribus modis

nō solum res ꝓmitti pōt. Sed etiaꝫ factum. Veluti ꝓmittis h̄ mihi facere. Promitto. Quādo v̄o duo vl' plures simul vni ꝓmittunt ⁊ nō q̄libꝫ ꝑ se ꝓ aliq̄ re tunc omēs insolidum tenētur ⁊ ꝓmissari⁹ pōt debitum ab omnib⁹ vl' ab vno eoꝝ a q̄cumq̄ voluerit repetē. Et q̄cunq̄ debitum illoꝝ soluerit omēs liberātur habet nihilomin⁹ soluens actionē ꝯtra illos q̄ nō soluerunt ꝓ parte illos ꝯtingēte hoc ē verum scd̄ꝫ Jus antiquum. Nouum autez Jus vult ꝙ creditor debet ꝓmissum ab omnib⁹ petē si sunt p̄sentes aut si viuunt. Et si quis eoꝝ nō est ydoneus ad soluēduꝫ tunc reliq̄ soluent: etiaꝫ si tātuꝫ vnus esset: ille totum ꝑsoluet. Quādo autē vn⁹ pluribus obligatur in soliduꝫ omnib⁹ tenetur tē q̄libꝫ pōt petē totum. Cum autem vni illoꝝ d̄ scitu alioꝝ soluerit ab omnib⁹ liberatur. Si autē vnus obligatur plurib⁹ separatim ⁊ dicat vnicuiq̄ vestꝝ dare vl' soluere spōdeo. Jstud nō erit vna obligatio ym̄o alia ⁊ alia. qꝛ p̄mo vni deinde alij. Tres autē sunt spēs diuisiōesq̄ ꝓmissionuꝫ. vt est Judicial' p̄toria. ⁊ ꝯuentional'. Judicial' est que ꝑ sentētiaꝫ iudicꝫ diffinitur veluti cautio de dolo. cautio de ꝑuo fugitiuo ꝓsequēdo vl' de pretio q̄d valꝫ restituēdo Pretoria ꝓmissio ē q̄ ex mero p̄torijs offitō emergit veluti damni infecti vel legatum. vl' edilicie vl' rem saluam facē pupillo. Conuentional' est. que ex ꝯuentione vtriusq̄ partis ꝯcipitur. q̄ꝝ tot sunt gn̄a q̄t sunt res de q̄b⁹ ꝯtrahi pōt Omnes res que dominio hominum subijtiuntur promitti poterunt siue sint mobiles siue immobiles presentes siue future. Jnutiles stipulatiōes multe sunt ex eo ꝙ multe sunt res que in stipulatōeꝫ et promissioneꝫ venire nō possunt. Veluti res que in rerum natura nō sunt. vt homo mortuus vl' que in rerum natura non fuit vt ypocenthaurus. ⁊ res que in rerum natura non erit vt chimera. Sed neq̄ sol neq̄ luna veniunt in promissionē. quia impossibile ē ea nobis subici. Jtem res sacra. res religiosa respublica. et res cuius non est comertium ⁊ liber homo ꝓmitti non poterunt secunduꝫ hominuꝫ dispositionē. Mutus. Surdus stipulari non possunt quia in stipulatione requiritur interrogatio et responsio que isti facere non possunt. Furiosus etiam promittere non potest. quia nullum negotium gerere valet. ex eo ꝙ non intelligit quid agit. nec pupill⁹ sine sui auctoritate tutoris nisi pro delictis patris vel communitatis. Jnter absentes autem verboꝝ obligatio fieri non potest. quia ibi requiritur loquela. Obligatio etiam contrahi non potest super conditione impossibili. vt si celum tetigero tibi dare ꝓmitto. Jtē inutil' ē obligatio que ex turpi cā euenit. vtputa si promitto velle facere homicidium vel furtum. Nam scri-

Nouum ius

Tres ꝓmissionum species.

Judicialis.

Pretoria

Cōuētionalis.

Jnutiles stipulationes mlte.

Obligatio.

bitur in turpi voto muta decretum. ⁊ in vili ꝓmisso rescinde fidem

Nota. Inutilis est stipulatio, si q̃s alium aliquid daturum vel facturuꝫ ꝓmittit. Inutilis est ꝓmissio. que fit ꝓmetum vel dolum. Inutilis ē stipulatio. Si quis ad ea ad que interrogatus est nō respondet vl̃ si tu stipularis in diem futuꝫ: et ipse respondet de p̃senti. Inutilis est stipulatio si ab eo stipularis qui tuo iuri subiectus est vel ecōuerso vt seruus aut filiusfamilias: q̃ vxor tua ⁊ filij tui eadem esse intelligitur. Nemo pōt stipulari sibi aliquid post mortē suā nec econuerso

Stipulationes quare inuente. Inuente sunt stipulatiōes ad hoc: vt quisq̃ sibi acquirat quod sua interest. Et nota si quis certus vult esse, de promisso adiicere debet penam interuallatā: vt sic. Promittis q̃ nisi mihi hoc dederis vel feceris qđ ꝓmisisti dabis iudici tantum vel tātum vel bis tm̃.

De fideiussoribus. Capitulum octauum.

Et fideiussoribus q̃ promissoꝝ vl̃ debitoꝝ non ꝓficitur Oportet igitur vt ponat fideiussores: igitur de fideiussoribus est dicendum. Et primo quid sit fideiussor. Quis possit fideiubere. Pro quo possit recipi. Ad quid teneatur fideiussor. Et ad quid ille cui fideiussit. Utꝫ fideiussio trāseat ad heredes. De primo fideiussor est qui alteri⁹ obligationem in suam fidem recipit. Hic nota q̃

Fideiussor qđ. Mandator cuius fideiussor mandator ⁊ constitutor quasi idem sunt. Differunt tamen ratione: q̃ fideiussor est qui p̃ ꝓmissionem ꝓ alio obligatur, illo nihilominus obligato remanente. Mandator autē qui mandat creditori: vt aliquid credat sup ipsum. Constitutor est qui se debitorem ꝓ alio constituit. Et scd̃m hoc tres actiones oriuntur. Alia ex fidei

Mandator. Constitutor

iussione. alia ex mandato. alia ex constituto. Fideiubere possunt omnes qui se obligare possunt. rebus. verbis litteris Exceptis militibus clericis ⁊ mulieribus: qui tamen si fideiusserint obligantur

Qui pñt fideiubere. Religiosi etiaꝫ fideiubere nō possunt sine mandato sui abbatis Canonicus fideiussor accipi potest ꝓ omni homine: ꝓ pupillo ꝓdigo furioso. etiam pro illo qui per se fideiubere non potest: vt orphan⁹. prodigus. Et q̃uis hij nec naturaliter nec ciuiliter obligentur: tñ fideiussores eorum tenentur efficaciter nec obstat: q̃ dicitur fideiussorem non posse in plus obligari q̃ principalis sit obligatus. Ratio quia obligatio fideiussoria est accessoria. modo nil plus debet esse in accessorio q̃ in p̃ncipali. Sed nota q̃ pl⁹ q̃tuor mōis accipitur Re causa: tempore: ⁊ loco. Et quicunq̃ hoc facit. cadit a causa. vt patꝫ supra de plus petendo. Pupillus sine auctoritate tutoris tenetur ꝺ ere. id ē ꝺ debitis patris. Tenetur q̃ pupillus si damnum fecit in rē communem: ⁊ de his duobus tm̃ fideiussor eorum tenetur: non de

Nota Plus quattuor modis accipitur.

alijs Quia fideiussor in duriori cā obligari nō pōt quā p̄ncipal'. Sz est sciēdum ꝙ circa veteres creditor habuit ptātē agendi ꝯtra quez voluit siue ꝯ principalem siue contra fideiussorem Hodie vero non licet exigere a fideiussore reo presente et ydoneo existente in soluēdo in toto vl' ī parte. Et si reus absens fuerit. dabitur certum temp⁹ scz xiiij. dierum infra quos fideiussor potest reum adducere ad eum primo ꝯueniēduz ipi fideiussori in subsidiuz reſuato. Et si plures fiunt fideiussores tunc quilibet eoꝝ tenetur insosidum nisi actor voluntarie diuidat actionem suam agens ꝯtra vnumquēqꝫ pro parte. secus si eligat vnum ex plurib⁹ agendo contra eum insolidum et non exigat ab alijs. Hoc est cōtra nouum Jus q̄d dicit. ꝙ actio diuidenda sit inter eos. eo ꝙ insolidum omēs tenentur nisi huic iuri pacto sit renunciatum cui actioni sit standum Ceterum si quis expresse agat de sorte. tunc fideiussor de vsuris nō videtur obligari qꝛ in maiori q̄ntitate quā actuz est obligari nō debz. Et Nota si fideiussor obligat se simpliciter ad omnia que reus principal' tenetur. ⁊ tunc licet de vsuris vt de debitis teneatur. tamē competit sibi exceptio de vsuris nō dādis scd̄m canones. Et quecunqꝫ exceptiones principali competunt Etiaz fideiussori competunt. Nota fideiussor in quattuor casib⁹ agē potest ꝯtra principalez debitorem. Primo si diu stetit in obligatiōe Scd̄o si reus est dilapidator opum suaꝝ Tertio si fideiussor ꝯdempnatus est creditori Quarto si hoc ꝯuentum est a p̄ncipio scilicet vt liberet eum a fideiussione quādo nō plus vult stare in fideiussione. Reus autem contra fideiussorē agere nō pōt. nisi a creditore ei actio ꝯcedatur. Est autē cessio faciēda añ solutionē qꝛ postea cedi nō pōt.

Nota. Fideiussor. iiij. modis agē pōt ꝯ principalē debitorem

1
2
3
4

De pactis. Capitulum. IX

De pactis. Primo videndum. Quid sit pactuz. Unde dicatur De pactorum diuisione. Quibus prodest pactum. Quādo pena posita in pactis committitur idest incurritur. De speciebus pactorum. De differentia inter pactum et promissionē. De primo. pactum est consensus duorum vel plurium in idem alteri ab altero paciscentium aliquid dandum vel faciendum. Et attēde diligēter singula verba diffinitionis. Dixi enim pactum est consensus. qꝛ consensu perficitur. vt in venditione vel emptione. et hoc dicitur ad differentiam stipulationis. In qua non solum consensus sed et v̄ba necessaria sunt. quia habet fieri per interrogationem et responsionē necessariun est vt in pacto sint duo vl' plures qui consentiāt in idem dandum vel faciendum. Et dico in idem ⁊ nō in eodem. quia si ego et tu consentimus ꝙ socrates sit lapis: hoc non est pactum: quia ta

Pactum quid

lis consensus non obligat vnum alteri, nec est dandi vel faciendi. Dixi etiam alteri ab altero: quia si consentimus q̄ vnus nostrum det Titio vel titius det vni nostrum, non est pactum cum alteri stipulari vel paciſci nemo possit. Et quia non obligatur aliquis regulariter alterius negotium, pmittendo. Dicitur autem pactum a pactione id est pacis actione vel a pace ⁊ actu. Nā qui paciſcuntur ex diuersis et contrarijs animorum motibus post multa variaq̄ certamina in vnam consonantem ⁊ sententiam ducuntur ⁊ cōuenire dicuntur. Vel dicitur pactum a palmarum: id est manuum percussione: quia consentientes ⁊ paciſcentes adinuicem palmas sibi solent pungere vetex̄ more: qui quādo se obligabant palmas manuum inuicem dabant. In signum non violande fidei promisse. Et est pactum nomen generale ad omnia que aguntur causa obligatōnis cōtrahendē vel tollendē.

Pactum vnde

De diuisionibus pactorum. Capitulum. X.

Pactorum multe sunt diuisiones: sed de aliq̄bus hic tāgam.

Pacta vtilia.

Pactoꝝ alia sunt vtilia, alia inutilia. Vtilia pacta sunt pacta vestrita. q̄ ratione personarum aut rerum scōm iuris ordinez fiunt. hoc est. q̄ pſone que pactum faciunt sint tales q̄ se obligare possunt. Et res super quā fit pactum sit talis q̄ non sit prohibita a lege alienari. Et q̄ in obligatione seruetur ordo iuris: vt supra dictum est de personis rebus et obligationibus. Pacta vero inutilia sunt. que sunt contra leges contra constitutiones. et contra edicta pretorum et in fraudē. Dixi contra leges fieri pactum. Quādo predium minoris alienatur sine decreto iudicis: aut quando alienatur fundus dotalis. Contra constitutiones fit: cum aduocatus paciſcitur cum clientulo de quadam parte litis habenda pro solario suo: Contra edictum pretoris fit: vt si fiat pactum q̄ liceat alicui facere furtum sine pena. In fraudem autem pactum fit diuersis modis.

Pacta inutilia

Pactū in fraudez diuersis fit modis

Quia fit fraus de persona ad personam: aut de re ad rem. aut de contractu ad contractum alterum: vel de contractu ad contractum eundem. de nomine ad nomen: de facto ad factum. de persona ad personam fit fraus: vt ego tutor vl' curator: quia prohibeor aliquid emere de bonis pupilli mei: illud non emo per me sed per interpositam pſonam: vt per vxorem vel filium: vel alium extraneum meo tamen nomine. De re ad rem fit fraus sic. Cum prohibitum sit mutuare pecuniam filiolo. ego non mutuo pecuniam. sed aliquam rem do sibi: vt illam vendat et vtatur pecunia. De ꝓtractu vero ad contractuz

Fraus de persona ad pſonam

Fraus de re ad rem.

Fraus de ꝓtractu ad ꝓctum

alterum fit fraus sic. vir et vxor stante matrimonio prohibentur ad inuicem donare. Unde non donant sed donationis causa vendunt. De contractu ad contractum eundem fit fraus: vt cum pecuniā deberem mutuare Titio & mulier vellet iubere pro eo. ego conuerso ne mulier defendatur beneficio valeriani consulti mutuo pecuniam mulieri: & Titium recipiā in fideiussorem. De nomine ad nomen fit fraus: vt si prohibetur aliquis esse potestas alicuius terre: ipse facit se eligi in defensorē vel in procuratorem terre quod idem est mutato tamen nomine. De facto ad factum fit fraus: sicuti vēdidi tibi ancillam meam eo pacto, ne prostituas eam in lupanari ad faciēduz questum sui corporis: tu vero non in lupanari posuisti eam: sed in cauponam vt ministraret ibi: quod idem est: q̄tum ad effectum Et non solum predictis modis: sed etiam alijs occultis fraudibus pacta fiunt et redduntur inutilia. Nam si pactum factum est inter debitorem et creditorem: vt liceat debitori ipsum pignus distrahere nō valet Et ē rō ne debitor inuitetur ad del inquedum id est solutionez denegandā. Pactum in quo quis generaliter suscepit in se casus fortuitos non valet. Et est ratio, ne quis generaliter. et sub inuoluto verborum sumeret quod specialiter sumpturus non esset. Pactum ō dote vlteriori die reddenda non valet: et est ratio, quia damnosuz est doti et publice vtilitati. Pactum factum ne maritus damnetur vxori vltra illud quod facere non possit non valet. Ratio ē: quia est cōtra bonos mores. Pactum factum inter militem et eius aduersarium q̄ miles possit esse procurator non valet, ea ratione quia esset contra bonos mores & contrarium publice vtilitati. Ideo quia milites nostri scire arma et non leges aut iura debent. Pactum quo remittitur expressum sacramentum calumpnie non valet. et h̄ ideo q̄ publice vtilitatis est vt lites sine omni suspitione ꝓcedāt. Pactum factum non obstante huiusmodi pacto reuocari possit non valet, q̄ iusta pacta nunq̄ reuocari debent &c.

Fraus ō nomine ad nomen

Fraus de facto ad factum

Nota q̄ pacta nuda nō habēt.

Nota.

De pactis. Capitulum vndecimum.

Secunda diuisio. Qō pacta alia sunt nuda. Aliaq̄ vestita. Nuda pacta sunt que non continent causam. Nullius enim efficatie est. alicuius rei datio sine causa. Dicuntur etiam nuda illa que non vestiuntur aliquo infra scriptorum sex modorum. Et hec nuda pacta non sunt efficatia ad obligandum vel ad agendum: licet prosint ad defendendum. Quia nudum pactuz regulariter non parit actionem: sed exceptionem. Pacta au-

Nuda pacta

tem vestita efficatia ⁊ vtilia sunt ad obligādum ⁊ ad agendum. Et
Pactum vestitū dr̄ sex mōis. dicitur pactum vestitum sex modis: scz Re. verbis litteris cōsensu coherentia contractus ⁊ interuentu rei. Sed de predictis quattuor modis primis supra habemus exempla. Vbi dicitur. Quibus modis rei contrahitur obligatio. De quinto vo scilicet de coherētia cō tractus est exēplum: vt sic vendidi tibi: ⁊ in ipsa venditione interue nit pactum q̄ ego debeo manere in domo vsq; ad annum. Istud vl timum per se factum non valet: qz nudum est. sed coherentia id est gratia illius pacti vestiti scilicet venditionis in qua positum est va- let. De sexto autem id est rei interuentu est exemplum vtputa. pro- misi tibi aliquid dare vel facere: vt tu mihi aliquid dares vl̄ faceres Vnde in continenti cum tibi debero qđ promisi ⁊ statim vestitum pa- ctum ex parte mea Et ideo interuētu eius quod tibi dedi es mihi ob
Nota. ligatus ad id mihi dandum qđ promisisti. Et nota q̄ primis quat-
Vestitū ppie tuor modis non dicitur ppie pactum vestiri: quia illud proprie dici tur vestiri quod nudum est. Sed pactum quod fit rebus verbis lit- teris vel consensu ab ipso instanti natiuitatis sue procedit vestitus: ⁊ cum esse accepit vestitum est. Pactum vo qđ vestitur coherentia contractus aut interuentu rei primo est nudum. licet hijs modis in- teruenientib⁹ accipiet vestitum ⁊ cetera.

Pactorum diuisio. Capitulum duodecimum.

Tertia diuisio est. Quia pacta alia consistunt in dando alia in
t faciendo. In dando vt si promisi tibi dare equum vl̄ alias rē
In faciendo: vt si conueni tecum facere tibi domum. Quar-
Pactū expssus Pactus tacitū. ta diuisio est. quia alia sunt pacta expressa. alia tacita. Expressum vt si conueni tecum aliquid tibi dare vel facere. Tacitus vt si conueni domum tuā ⁊ in eam introduxi res meas tacite videor tecum pepi- gisse: quia importata ⁊ inuecta sunt tibi obligata p̄ pensione. Etiā tacitus pactus est. vt si creditor r̄stituit debitori suo chyrographus seu instrumentum debitorus ibi tacite videtur ei fecisse pactus de nō petendo. Itē tacitum pactus ē: vt si habeā tres debitores q̄mibi te nebātur in xv. marcis: ⁊ erat vnusq̄sq; insolidus obligat⁹ ⁊ ego rece pi ab vno eorū q̄nq;. Ita ego videor renuntiasse iuri solidi. ⁊ pactus tacite feciſſe nō petendi ab vnoq; eorū nisi quinq;. Quinta diuisio ē
Pacta clara qz pacta alia sunt obscura. alia clara. Clara sunt in quib⁹ ābiguitas ⁊ obscuritas nō obseruatur. hec si solenniter sunt facta seruari dēt Quia nihil est quod magis hominibus conueniat quā pacta seruar̄
Pacta obscura Obscura vo sunt q̄ p̄nt hīe duplicē intellectus: vt si diceret vēditor dom⁹ stillicidia sic sunt rei vēdite: ita sunt. ⁊ itelligit vēditor q̄ sui

tus stillicidij recipiendi debeat a re vēdita ab esse. Emptor vo intelligit q deberet rei vēdite in esse. Sed hec obscura pacta interpretāda sunt contra ꝓferentē: qr eius ptāti seruit legem apti⁹ scribere. Sexta diuisio. Qr pacta alia gratuita alia nō. Pactum gratuitum ē vt cum nullo dato plus gratis q̄ ꝓmissionis causa debitum remittitur Non gratuitum pactum est trāsactio q̄ debet t habz fieri aliquo dato vel retento vl promisso. Pfunt autē t ponriguntur pacta ad illas tm̄ psonas inter quas facta sunt: sed alijs psonis regulariter nō valent. Hoc tamen fallit in infrascriptis casibus. qr pactum reo principali de nō petendo pdest fideiussori. nisi in paciscendo aliter actuz sit vel nisi fideiussisset fideiussor in rē suā ꝓpriā: qr bis tribus casib⁹ rei pactum non pdest fideiussori. Sed ecōtra pactum fideiussoris nō pdest reo. qr licet rei interesit a fideiussore nō peti. qr fideiussor habiturus erat regressum contra reum: Nō tm̄ interest fideiussoris a reo non peti: cum reus contra fideiussorē nō sit habiturus regressum: nisi fideiussor in rē suam fideiussisset. qr tunc fideiussor accipiēdus est ꝓ reo t pactum illud rei pdest fideiussori. t pactum fideiussoris acceptuz in rē suā pdest reo. Pactum fideiussoris nō pdest reo cum fideiussore. sed si expresse agitur qō pfit reo t fideiussori tunc pro dest eis Pactum vnius rei debendi prodest alteri. Pactum cum venditōne vel donatione pdest emptori vl donatori: qr succedit in rem ipsam. Pactum factum cum filio vel seruo pdest patri vel dño. pactum autez procuratoris pdest dño: t nō nocet nisi in tribus casibus: hoc est si habet speciale mandatum: vel si in rem suā constitutus est: vl si habeat liberam: t generalem administrationez. pactum vero tutoris t curatoris pdest pupillo t etiā nocz si fiat bōa fide t nō aio dēpdādi

*Pactū gtuitū.

*Pactum non gratuitum

De pena pactorum. Capitulum.XIII.

Videnduz est etiam quando in pactis pena apposita committatur. Est igitur sciendum q pena in pactis apposita aliquā do committitur aliquando non. Si enim conuentio incepit a conditione vt sic. Si titium non statuero si viuit. decem dabo. Committitur pena cum certum erit conuentum dari non posse. Si vo incepit a precedente pactione: vt sic promitto dare titium alioquin pene nomine decem dabo. Tunc precedens actio est obligatoria. qa p pactum vestitum committitur pena ex quo dare potuit et non fecit aut precedens pactio nō est obligatoria: et tunc committatur pena nisi deinde lite contestata super eo q in pactum deductum est tc.

Alia diuisio pactorum. Capitulum.XIIII.

Pactū ltimus. Pacta aliqua sunt ⁊ fiunt ꝑm leges. aliqua p̄ter leges ⁊ aliq̄ cōtra leges: qn̄ fit pactum scd̄m leges: vtputa cum promitto tibi aliquid dare vel facere scd̄m ꝙ lex ꝑmittit. Tunc si ē pena ꝓmissa. illa pōt peti vel res vel alteꝝ eoꝝ solum nisi sit dictuꝫ ꝙ pena soluta ratum maneat pactum: tunc em̄ vtrunqꝫ potest peti

Pactū illegittimum. Quādo autē fit pactum p̄ter leges. scꝫ quādo pacto aliquid ꝓmittitur qd̄ neqꝫ lege exp̄sse ꝑmittitur neqꝫ exp̄sse ꝓhibetur: vt cum promitto tibi factum alienum ⁊ si nō fiat promitto penā vel paciscor alteri dari ⁊ si non detur stipulor penam. Et licet non valeat principale: quia factum alienum certum ꝓmittere nō possum: nec alteri pacisci. tenet tn̄ pene promissio. Quādoqꝫ fit pactuꝫ ꝯtra leges: vt qn̄ ꝓmittitur aliquid qd̄ a lege ꝓhibetur: vt res sacra: res religiosa: liber hō. tunc vtrunqꝫ nō valet neqꝫ principale neqꝫ pene promissio.

Pena quō pactis adijciatur Quia qd̄ cōtra leges fit ꝓ nō facto habetur. Pena v̄o pactis adijcitur aut cum ꝯditiōe aut simpliciter. Cum ꝯditōe vt titium tibi dare promitto si viuit: tunc stante ꝯditione stat ⁊ pena. cessante v̄o cōditiōe cessat ⁊ pena. Si simpliciter tunc aut pactum adimpleri potuit ⁊ noluit: committitur pena Si voluit ⁊ non potuit: qꝛ forte titius mortuus est aut fugitiuus: tunc nulla obligatō oritur: ergo nec pena committitur nisi specialiter sit de pena soluenda exceptum. Adijcitur etiā pena q̄ꝫtitati aut speciei aut facto. Si quātitati vt sic. promitto tibi dare decē sub pena dupli. Tunc ipsa pena quātacunqꝫ fuerit reducitur ad legittimum modum vsuraꝝ sortis ꝓmisse. Et hoc ideo: qꝛ ex quātitate pecunie solet cōmitti fenus: vt patet in mutuo in quo solo vsura cōmittitur. ⁊ nō in alijs cōtractibus. Si v̄o adijcitur speciei: vt ꝓmitto tibi equum vel aliam spēm sub pena decez libraꝝ illa pena exigitur tota. Idē ē si adijcitur pena facto: vt sic promitto tibi facere talem domum sub tali pena: qꝛ pena adiecta speciei vl̄ facto quantumcunqꝫ fuerit exigitur tota.

De speciebus pactorum. Capitulum. XV.

Pacta in rem Pactorum v̄o species due sunt. Quedam in rem quedam in personam. In rem sunt: vt ꝙ generaliter paciscor ne petam

Pacta ī ꝑsonā In personam Qꝛ non a persona petam In primo casu nec ab illo cui fit pactum peti potest. nec ab heredibus eius: nec is qui paciscitur. nec eius heredes petere possunt. In scd̄o scilicet pactum ꝑsonale ad alterum nō pertinet. nec etiā ad heredeꝫ. Utꝝ autē in ꝑsonā pactum sit verius ex necessitate q̄ꝫ ex mente existimādum ē. Plerumqꝫ enim persona pacto inseritur non vt personale sit pactuꝫ: sꝫ vt demonstretur cum quo pactum factum sit.

De inutilibus pactis. Capitulum.XVI.

Pactorum diuisiones vt supra sunt due. Quedā vtilia. quedam inutilia. Vtilia sunt pacta vestita. et hec semper seruanda sunt Inutilia pacta sunt multa. Primo rōne persone: vt si paciscatur furiosus: qui nec expresse nec tacite cōsentire potest. sz nec matrimonium cōtrahere: nec se ad religionem obligare potest. quia nescit quid facit. Si autē habet lucida interualla. tunc secus ē. Et idē in pupillo qui nō est doli capax pacisci non potest sine tutoris autoritate. Idē in ꝓdigo surdo ⁊ muto Idē in viro ⁊ vxore q̄ sibi donare non possunt. Idē inter patrez ⁊ filium: qꝛ vna ꝑsona censentur Idē inter dominum ⁊ seruum. Sunt ⁊ pacta inutilia ratione reruz vt siquis paciscatur res que in reruz natura nō sunt nec fuerunt nec erunt: ⁊ que in commertium nō veniunt. nec res sacra nec religiosa nec liber homo. Item pactum turpis rei aut impossibilis de iure vl' de facto nullā obligationē adducit. Inutile est pactum in reb⁹ spiritualibus dandis aut ꝯferendis in rebusq; ꝓhibitis: ⁊ in rebus que sunt ꝯ salutem anime. Et nota q̄ oē pactum qd̄ non vergitur in anime salutē nec in dānum alterius sēp est seruādum: qꝛ nil meli⁹ quo ad deum ⁊ ad mundum q̄z iustum ꝓmissum seruare: pactum et promissum quasi idē sunt in omnib⁹: sed differunt solum in hoc: q̄a pactum est duoꝝ vel plurium ꝯsensus in idē dandum vl' faciendu: ꝓmissio autē est pollicitatio vnius solius nō ꝯsensu tm̄: sz etiā sermone. Itē pactum fit multis ⁊ varijs modis precedentibus cōsensum ꝓmissio v̄o fit ex simplici interrogatiōe ⁊ responsione: vt sup̄ dcm̄ ē

Pacta vtilia.

Pacta inutilia.

Nota.

Pactū ⁊ ꝓmissum in q̄ dr̄nt

De transactione. Capitulum.XVII.

Vpi⁹ actuz ē de pacti in gn̄e: nunc vidēdum ē in spē. s. d̄ trāsactōib⁹ q̄ sunt q̄dā pacta. Videam⁹ igr̄ q̄d sit trāsactio. ⁊ vn̄dicatur. Quis pōt trāsigere. In q̄b⁹ rebus cessat trāsactio. Quis sit effect⁹ trāsactōis. De p̄mo trāsactio est de re dubia ⁊ lite incerta: necdum finita nec gratuita pactio. Et dico de re. s. pn̄te ⁊ futura. Dixi dubia. s. iusta vel iniusta. Dixi lite incerta. i. si actor credat se fouere iustā causam vl' nō iustā. Dixi etiā nōdum finita. quia si iudicatum fuisset nec appellari posset nec de sententia dubitari. Et si tc̄ fiat trāsactio nulla erit. Si em̄ re⁹ ꝯfitetur se debere decē libras ⁊ ꝓ his fore ꝯdēnatum: ⁊ dicat actori. Si vis q̄nq; libras dabo tibi ī ꝯtinēti: tc̄ nll'a ē trāsactio. ꝫ actōis expeditio. Dixi nō g̃tuita: qꝛ trāsactio nll'o dato vl' ꝓmisso vl' r̄tēto nō ꝓcedit. Dr̄ āt trāsactio q̄si ab actiōe recessio. Possunt v̄o transigere domini reꝝ vel actionum

Transactio

tutores ⁊ ꝓcuratores habentes generale vel speciale mandatum. Transigi pōt in omnibus ciuilibus. In criminalibus v̄o interueni re pōt transactio in hijs que irrogant penā sanguinis: sed tamen ex hoc accusator incidit in turpē famā. Reus v̄o non. Quia vnicuiq; licet sanguinem suum redimere cui delictum est remissum In crimi nibus v̄o que sanguinis penā nō irrogant transactio fieri nō potest sed gratuita pactio seu remissio: hoc tamen fallit in adulterio scd̄m ius antiquum in autentica id est in nouo iure hoc videtur correctuz ⁊ maxime in marito. Sed verius est quod nō transigitur in adulterio lite incerta ⁊ de re dubia: sed vnus alteri recōciliatur ⁊ non itur ad effusionē sanguinis. Si autē data pecunia reus transigat cum actore transactio nulla est: q̄a reus pro confesso habetur. Sed hoc in crimine falsi fallit. Versus. Sanguinis ⁊ capitis metuēs de crimine penam. Transige si placet nō transigit vllus adulter. In reliq̄s nlli liceat sine crimine falsi. Dat cēsura tñ noua mecho mite leuamē Hec sunt vera scd̄m leges scd̄m canones autē nullum crimen irrogat penā sanguinis. In alimentis nō transigitur sine presidis autoritate. Item in questionibus que in testamento profitentur nō trās igitur nisi inspectis cognitisq; verbis testamenti. Itē cessat transactio in iure subiectōis. Subiectio causa est spiritualis: ⁊ ideo aliquo dato vel promisso remitti non potest. q̄a gratis fieri debet. Item i spiritualibus nō transigitur potest tamen in eis amicabilis compositio fieri: vt detur spirituale pro spirituali vt in ꝑmutatione fit: vel nisi interueniat autoritas superior pro bono pacis. In summa nota ꝙ quedam sunt in quibus nec compositio nec dispensatio nec transactio locum habet: vt vir dimissa vxore aliam supraducat: vel vt ꝓfessus ꝓpria habeat. vel vt subiectus subiectione durante superiori nō obediat. Effectus transactionis est vt omnia instrumenta ad causam spectantia super quaz transactum est. et quicquid aliud est quod opem ꝑtibus ferre poterat vacuum fit ⁊ omni iure cassatum: Et sola transactio validum perpetuumq; robur obtineat nisi actor trāsactōe illa fuissz decept⁹: tc̄ ꝯpetit sibi exceptio doli mali ⁊c̄.

Nota.

Quis trāsactōnis effectus sit

De litterarū obligatione. Capitulum. XVIII.

De litterarum obligatione. Et primo litteraruz obligatio q̄d sit. Quomodo fiet. Que virt⁹ huiusmodi obligatiōis Que actiones ex ea oriantur. De primo ergo litteraruz obligatio est. Quando quis ꝑ suas litteras autenticis sigillis ⁊ testibus ydoneis roboratas se confiteretur publice debere quicquid in eis continetur. Olim enim solemnitate scripture omnes fiebant obligatio-

Litterarum obligatio

nes scōm q adhuc in arduis causis fiunt per litteras autēticas: aut per publica instrumenta. Tanta em̄ est virtus hui⁹ obligatōis q ei ꝓtradici nō pōt nisi in tribus casibus. s. mutuo credito et dote.

De obligatione p cōsensum. Capitulum. XIX.

De obligatiōe p ꝯsensum. Consensu cōtrahitur obligatio q̄n q̄ mōis. emptiōe. vēditōe. locatōe. ꝯductōe. pmutatōe societate ⁊ mandato. De quibus omnib⁹ est singulariter dicendum. Et primo de emptione: q̄n et qualiter cōtrahatur. De quibus rebus. quomodo fiat. Que sit ei⁹ natura. ad quid teneatur emptor. ⁊ ad quid venditor. Quādiu res vēdita debeat gubernari Cōtrahitur emptio statim cum de pretio ꝙuenitur ea mēte: vt pretium soluatur ⁊ res vēdita tradatur. Quāuis quādoq̄ pretium nōdum sit solutum nec arra data nec res vēdita tradita hoc intellige de emptione ⁊ venditione sine scriptis. In illis autez que scriptis pfitiuntur nō prius ꝙstituitur emptio vel venditio quā littere emptionis aut venditionis fuerint scripte ⁊ perfecte: ⁊ sigillis cōsignate testibusq̄ roborate ac partibus assignate: aut publico documento confirmate. Et q̄diu aliquid horum derit locus est penitētie Et potest emptor ⁊ venditor sine pena recedere a contractu nisi aliquid notabile: scilicet media pars pretij arre nomine fuerit data. Arris autē talibus datis siue scripto siue non scripto sit celebrata venditio si emptor impedit contractum adimplere perdit quod dedit. Si vo vēditor impedit tunc duplum quod emptor dedit restituere tenetur. Et puto q̄ neuter contrahentium alteri ad interesse teneatur. quia loco ad interesse sufficit arrarum amissio aut dupli restitutio Hic nota q̄ scōm consuetudinē nostre ciuitatis quicunq̄ huiusmodi contractus emptionis ⁊ vēditionis retrocedit illum Judex compellit ad ratihabitionem sub pena vnius libre monete vsualis ex eo q̄ parua ⁊ modica arra hic datur: scilicet denarius. Uendi et emi potest omē illud quod habet commertium. Sunt enim quedam que in commertium non veniunt: vt res sacra: res religiosa homo liber. Res tam sacre et religiose in venditione transeunt cum sua vniuersitate. quia vniuersitas in prophanis consistit. Uendi autem debēt res venales iusto pondere Justo numero. iusta mensura ⁊ iusto pretio. Qui secus fecerit extra ordinē puniatur Uenditio ⁊ emptio fit inter pītes ⁊ abītes. p nuntium. p lr̄as siue epistolas pure et sub ꝺditōe cuz arra vl̄ sine arra. Arre datio ē signum emptōis ꝺcte nō autē pfecte. q̄ emptionē nō perficit. nisi pecunie numerate et certe date datio et rei vēdite traditio. Jō dixi pecunie: q̄ nulla emptio sine pecunia esse pōt

Cōsensu cōtrahit obligatio quinq̄ modis

Emptio quando contrahit

Nota.

Vēditio ⁊ emptio inē q̄s fit

Arre datio.

Dixi certe. Quia si inter aliquos ita conuenitur: vt quãti. A. vl' B rem estimauerit tanti sit empta: hec emptio est incerta. quia possz cõ tingere q talis ptium non diffiniret. forte qz nollet: vl' quia moz̃e tur. Dixi pecunie numerate: qz si fundus daretur ꝑ fundo. res cer\ ta ꝑ certa. tunc diceretur pmutatio nõ emptio neq; vẽditio Dixi pu re. i. simpliciter ⁊ directe sine omni exceptiõe. Dixi vel sub ꝯditione vt si equus me⁹ tibi placuerit post examinationẽ tunc sit tuus ꝑ de cẽ florenis. Si nõ. Nõ. Natura emptõis est. vt res que venditur sit certe spẽi: ⁊ pcium certuz sit in numerata pecunia Jõo certe spẽi qz alꝫ nõ posset cognosci q̃ res esset vẽdita. Dixi certum ptium qm̃ sic aliq̃ ꝯueniunt res sit tibi empta q̃ti A. eã estimauit. Et ẽ incerta em ptio: vt supra. Debet etiã esse pecunia numerata. qz dando rez ꝑ re fit cãbium vel pmutatio que est alius specialis ꝯtractus. Alia ẽ na- tura emptõis: vt emptiõe perfecte celebrata statim lucrum ⁊ ꝯmo- dum damnum ⁊ periculum ptineat ad emptorez. Est em̃ iustum vt cuius est cõmodum eius etiã sit periculum. Et hec omnia vera sunt si venditio fiat pure sine scriptis certe spẽi: ita q nullum pactum in terueniat: ⁊ q res sit que degustatiõe. ponderatiõe. mensuratione. numeratiõe. examinatiõe vl' cernitione nõ indigeat. ⁊ q vẽditor nõ sit inculpa in moza vel in dolo. Et nõ q piculum publicatiõis ad vẽ ditorẽ pertinet. Est autẽ rez publicatio q̃n omnia bona alicuius pu blice venduntur ꝓpter debita vel malefitia sua. Itẽ dixi pure. q̃a si ꝯditionalis esset vẽditio: tunc añ aduentum ꝯditionis oẽ periculuz ad vẽditorẽ ptinet. Itẽ dixi sine scriptis: qz si vẽditio in scriptis fie- ret tunc periculum rei ad vẽditorem spectat anteq; scriptura pfitia- tur. Itẽ dixi certe speciei: qz si emptio fit sub alternatione specierum tunc emens nescit quid emit ⁊ periculum ad vẽditorẽ ptinet. Itẽ di xi q nullum pactum interueniat. Nã pacta frangunt legẽ. Itẽ dixi q res sit que degustatiõe nõ indiget: vt vinum. medo: qz añ degu- stationem periculum spectat ad vendẽtez. Sic ⁊ ponderatiõe vt au rum argentum piper. Sic ⁊ mẽsuratiõe. vt pannus tela frumẽtum Sic ⁊ numeratione. vt oẽs monete. florẽi. grossi. nummi. denarij. obuli. Itẽ dixi cernitione vt texture lanee linee sericie ⁊c̃. Itẽ dixi ex aminatione: vt equi boues muli ⁊c̃. Noz omnium periculuz ad vẽ ditorẽ spectat ante eoz probationẽ. Dixi culpa. Quia si periculum ex culpa vẽditoris fieret eius damnum esset. Dixi moza nam si ven dens intempestiue rem tradit periculum eius erit. Dixi dolo. Quia nemini debet patrocinari. igitur periculum rei ad dolosuz redundat Dicuntur autẽ pericula rerum incendia ⁊ naufragia casus ruina ꝙ

Permutatio

Natura em- ptionis

Alia nõ emptõ nis

Nota.

Rez publica tio.

Proverbium.

Pericula rerus

morum alluuie inundatiōes arboꝝ deiectiōes ꝑ vētos lesio animali
um mors peiorationes ⁊ destructiones. Tenetur vēditor rem vēdi
tam liberā vacuā ⁊ solutā sine omni impetitione tradere. qꝛ si quis
eā aduocauerit vēditor tenetur emptori ad interesse. id est ad dam-
num. Tenetur autē emptor pretium innumerata pecunia dare. Qꝛ Notandum
si nō fecerit statim emptiōe facta tenetur venditori ad interesse. In
summa ē notādum. Qꝛ si minor. xx. annis decipitur in contractu em
ptionis aut vēditiōis aliquādo nō tenet ꝯtractus ipso iure: ⁊ aliqñ
tenet de iure sed rescinditur bñfitio cōmuni. aliquādo agitur ad de-
cipiendum in pretio: aliquādo subuenitur minori ꝓ merito rei. Uñ
distinguēdum est. Cum em̄ dolus dat cām contractui. vt cum dolo
se induxi te vt mihi venderes que venditurus al's nō esses nō tenet
cōtractus. Si v̄o dolus incidat in cōtractum: vt qꝛ eras venditur⁹
sed ꝑ meliorem vēditionē ⁊ ego induxi te vt minori mihi pretio ven
deres q̄ꝫ al's valuit tenet quidē cōtractus sed agitur ad decipiēduꝫ
vbi v̄o nec dolus dat cām cōtractui: nec dolus incidit in cōtractum
nec te in pretio circumueni q̄ꝫuis re ip̄a sis deceptus in pretio ad nihi
lum agere potes: nisi pretium infra dimidium iusti pretij subsistat:
tunc em̄ obtinet quod dicitur: vt minori viginti annis subueniatur
ꝓ munere rei. Et hec locum hñt in ꝯtractibus bone fidei. Nā in con
tractibus stricti iuris etiā si dolus dat cām ꝯctui tenet ꝯctus sed ex-
cipitur ꝯ agētem. Et nota q̄ in ꝯctibus bone fidei si dolus dat cau- Nota.
sam contractui nō ꝑ ꝯhentes sed ꝑ mediatorem tenet cōtractus. In
quolibet āt cōtractu exigitur bōa fides etiā si nō tenet cōtractus ad
huc in eo exigitur bona fides. Nota etiaꝫ q̄ re vēdita ⁊ euicta semꝑ Nota.
agit emptor de euictiōe: qd̄ tñ fallit in aliquibus casibus Primo si
emptor super re vēdita impeditus non nuntiat venditori. Secundo
si affuit ipsi sententie. Tertio si ꝑ iniuriā cōtra eum sententia lata fu
it Quarto si non tempestiue denuntiauit sed prope sententiam si po
tuit nuntiare. Quinto si emptor compromisit et sententiam contra
riam reparauit Sexto si culpa sua sic possessionem amisit. Septimo
si habuit rem pro debito. Octauo si emptor seruum emptum manu
misit. Nono si ancillam emptam prostituit. Decimo si emptor rem
emptam vsucepit. Undecimo: si venditor absente emptore condem
natus non appellauit. Et generaliter quocunq̄ꝫ modo emptor rem
emptā sine denuntiatiōe venditoris amisit dānum erit suuꝫ. Qdiu
autem venditor debeat rem venditā gubernare visum est supra de
p̄scriptionibus ⁊ vsucapiōibus: ideo hic pertranseo.

De rerum permutatione. Capitulum. XX.

Liber Tertius.

Quid sit ꝑmutatio. Qualiter contrahatur. Que sit eius natura. Que res valeant permutari. Cum q̃bus ecclesia possit ꝑmutare. Que actiões oriantur ex ꝑmutatione. De primo ꝑmutatio est vnius rei ꝓ altera datio. Contrahitur permutatio cum inter aliquos cõuenitur: vt certa species detur ꝓ certa. Si em̃ certa daretur ꝓ incerta: tunc esset cõtractus innominat⁹. Cõtrahitur autem sic do. vt des. Est autem natura ꝑmutationis vt nõ soluz pacto sed reꝝ interuentu contrahatur: vt in emptione vbi res ⁊ pretium debent esse qñ emptio ꝯtrahitur. Aliquãdo tñ et sine re contrahitur emptio. vt in p̃dicta lege Ne emptio. Permutari autẽ pñt que vendi pñt. Sciẽdum tñ ꝙ quedã permutãtur q̃ vẽdi nõ pñt vt ecclesie. Sed quomõ est hoc Eccl̃ie sunt gratis ꝯferende ꝑmutationis autẽ ꝯtractus nõ fit gratis. sed datur res ꝓ re. Dico ꝑmutatio in spiritualibus nõ fit ex pacto partium sꝫ ex autoritate supioris. Totum em̃ qd̃ geritur in supioris arbitrium ꝯfertur q̃ ex arbitrio suo de rebus spiritualibus ꝑmutãdis disponit mobilibus ⁊ immobilibus. quia hee res sunt ꝓprie nõ hominum sed solius dei. Potest ergo ecclesia cum eccl̃ia ꝑmutari. põt etiã eccl̃ia cum principe permutare. Potest etiã cum priuato ꝑmutare. dummodo vtilitas eccl̃ie hoc exposcit: non potest tñ ꝑsona spiritualis ꝓ seculari cõmutari. nec ꝯuersus potest dari ꝓ laico. Qd̃ em̃ sel̃ deo dedicatum est. ampli⁹ ad humanos vsus ꝯuerti nõ dꝫ. Queritur an ꝑmutatis rebus ꝯtrahatur emptio ⁊ venditio. dico ꝙ nõ: qꝛ ꝑmutatio semꝑ fit interuentu reꝝ. Emptõ. v̄o fit aliqñ sine re. Nota ꝙ ex sola cõuentione ꝑmutatiõis re nulla hincinde secuta nulla oritur actio. Sed ex rei traditione vel ex pacto datur actio ex ꝯ̃ria re demum secuta: sed statim nõ cõpetit hec actio. sicut diximus in mutuo. Ita etiã dicimus in societate: in tutela in dote. Ibi oritur actio ex ꝯ̃ctu sed non statim ꝯpetit nisi societate vel tutela demum finita vl̃ mr̃imonio soluto: sꝫ si ex vna ꝑte res est secuta ex altera nõ. Et si pactum non ẽ vestitum nulla actio oritur. Sciendu ꝫ d̃ ꝑmutatione ꝙ rẽ meã ꝓpriã mobilẽ ꝓpria mea autoritate possum ꝑmutare: qꝛ sum dñs ipsius. Immobilẽ autẽ rẽ ꝑmutare oportet de scitu ⁊ voluntate domini fundi ad quem pertinet.

Permutatio quid
Permutatio contrahitur.
Contract⁹ innominatus.
Natura ꝑmutationis
Sciendum
Nota
Sciendum.

De locatione et conductione. Capitulũ. XXI.

Quid sit locatõ ⁊ ꝯductio. Quis dicatur locator. q̃s ꝯductor Qualr̃ ꝯtrahatur: q̃ res pñt locari. q̃ actiones ex locato ⁊ cõducto oriãtur. q̃b⁹ de caus̃ possit locator inq̃linum suum expellere ⁊ eꝯuerso. Quib⁹ casib⁹ possit ꝯductor domum deserẽ inuito locatore. De tꝑe locationis rei. De tꝑe solutionis pensionis siue

mercedis de ipa re locata Primo ergo locatio est ꝯcessio pſone facta ad vſum rei mercede ⁊ pecunia numerata cōuenta. Locator dicitur Qui re ſua alium vti permittit ꝑ mercede cōuenta. vt cum loco tibi domum meā ad inhabitandum. ego ſuz locator. tu ꝯductor. Cōtrahitur locatio ⁊ ꝯductio modis q̄b⁹ cōtrahitur emptio ⁊ vēditio. de q̄b⁹ ſupza viſum eſt. Et ideo q̄ in ſupioꝛi rubꝛica dicta ſunt de ꝯſenſu de reb⁹ ⁊ p̄tio. hec intelligas hic repeti. Locari p̄ñt oīa q̄ vēdi p̄ñt quia ita ſimilia ſunt locatio ⁊ vēditio ac ꝯductio. qꝛ neuter eoꝝ contractuum ē gratuitus. i. gratꝛ datus. Nā ſemꝑ interuenit merces ⁊ p̄tium ꝛeputatum. Ex h̄ vo cōtractu naſcuntur due actiōes vt actio ex locato ⁊ actio excōducto In actiōez ex locato vēit in ꝓmis merces ſoluēdi de q̄ cōuentum eſt. Scdo rei locate ꝛeteriozatio. Tertio rei locate inhoneſta inhabitatio. In actiōez ex cōducto ꝓmiſſi ſeruatio dom⁹ refectio. Et pōt fieri locatio ad tp̄us vt ad annum vl imperpetuum vt ad tp̄us vite cōductoꝛis. Et ſi infra tp̄us locatiōis ꝯductoꝛ moꝛitur heres ei⁹ ſuccedit. De tpe vo ſoluende pēſiōis .i. mercedis dubitatur. Quedā em̄ leges volunt q̄ in pꝛincipio. qꝛ quādo cōductio eſt fcā tē ſtatim cōductoꝛ tenetur ꝺ mercede. Alia Jura volunt q̄ in medio ſicut ꝺꝛ de ſallario q̄d fiſcus dat. Alia Jura volunt q̄ in fine qꝛ merces maxime in fine datur. Ego tamē puto ꝯſuetudinē et moꝛē patrie in hīs foꝛe ꝺuādam ⁊ ſicut ē ꝯuentuz. In aliq̄b⁹ enim ꝓuintīs ſoluitur tota merces in q̄ttuoꝛ tēpoꝛibus anni. In aliq̄buſ in duobus. In quibuſdam in fine anni tota datur. Etiā in aliq̄bus partib⁹ locatoꝛ per ſe pignoꝛat inq̄linum ꝑ cenſu domus. In aliquibus agit ꝑ ipō coꝛā Judice. Alia cōſuetudo ſi locatoꝛ ꝛeuiguit inq̄linum tunc p ſe pignoꝛat eum. ſi nō. tunc oportet eum agere ꝑ cenſu Locatoꝛ ſiue dn̄s dom⁹ poteſt inq̄linum ſuum expellē q̄nq̄z de cauſis Primo ſi ipe locatoꝛ tēpoꝛe locatiōis habuit duas domos et q̄z ipſe inhabitabat igne vl caſu periit. Scdo ſi domus locata neceſſaria eſt refici ꝓpter aliquez caſum q̄ de nouo vēit ⁊ tpe locatiōis nō fuit neceſſaria. Tertio ſi locatoꝛ maximis debitis vl onerib⁹ fiſci ꝺ nouo grauetur. Quarto ſi conductoꝛ puerſe viuat aut inhoneſte domum inhabitat. Quinto cum inquilinus p biennium penſionē non ſoluit. fiſcus vo ſtatim inquilinum expellere pōt non ſoluto cenſu. Et nota q̄ in primis tribus caſibus penſio ꝛeducitur: ⁊ ꝑ rata tēpoꝛis in aliis vo nō. Ecōuerſo inquilinus poteſt domino domus inuito domuz ꝛeſerere Primo ſi dominus domus non tenet ratum conductoꝛi q̄ꝺ ei promiſit. Secundo ſi neceſſaria domus nō reficit. Tertio ſi ab inſtantīs ⁊ iniurīs vicinoꝝ ſuoꝝ eum non ꝛefendit Quarto ſi dom⁹

Locatio quid.
Locatoꝛ quid.
Locari q̄ p̄ñt
Actiōez ex locato.
In actiōe ex cōducto.
De tpe ſoluendē de penſionis
Locatoꝛ pōt inquilinū quiq̄z de cauſ expellē
Nota.
Quibus cauſis inquilinus poteſt locatoꝛem inuitū deſerere

ruinosa minatur casum. Quinto si incendio ignis domini culpa est ꝯsumpta. Et nota ꝙ si conductor nunq̃ intrauit domum: vel si intrauit et nulla causa exigente exiuit: tunc adhuc oportet eum cẽsum persoluere totaliter nisi dominus domus de domo sua se intromisisset vel alium intus locasset: tunc in nullo sibi obligatur ipe ꝯductor Queritur vtrum sit locatio vel ꝯductio. Siquis dederit sartori pãnum ad sartiendum vestimẽta vel aur̃ aut argentum aurifabro ad faciendum sigillum vel annulos nulla mercede statim cõstituta sed postea tm̃ daturus q̃tum dari consueuit. Dico ꝙ nõ est locatõ nec conductio ꝓprie sed eo nomine verbis actio datur sicut supra est q̃situm. An ꝑmutatis rebus ꝯhatur emptio: ita queri solet d̃ locatiõe ⁊ ꝯductiõe. Si tibi aliq̃s aliquã rẽ dedit vtendã vel fruendaz. Et similiter a te aliam rem vtendam vel fruendã accepit: veluti siquis vnum bouem vel thaur̃ habet ⁊ vicinus suus vnum: ⁊ ipsis ambobus placuerit: vt boues inuicem ꝑ decẽ dies comedãt: vt opus aliquod facerent ⁊ apud alter̃ bos perijt. Queritur vtr̃ sit locatio vl̃ conductio. Dico ꝙ neutr̃ hor̃ est: sed ẽ aliquod genus nõ locati: quia ibi nulla merces interuenit. non etiã cõmodati. Quia non fuit gratuitum: igitur prescriptis verbis est agendum. Et si bos perijt sine culpa commodatarij: tunc damnum ẽ commodantis. al̃s non. Item si quis tradiderit aliqd̃ predium fruendum q̃diu pensio siue redditus sibi de ipso p̃stetur. Queritur vtrum sit emptio an locatio an commodatio. Dico ꝙ nec est emptio nec locatio nec commodatõ sed est alter cõtractus qui vocatur. Emphiteosis. De quo statim infra dicetur. Nõ est emptio: quia acceptor predij ⁊ ei⁹ heres non possunt illud alienare: tamen dominium predij non transfertur in accipientem vt in emptiõe: Nec est locatio: q̃ res locata alienari nõ potest: vt hic fit nec est commodatum: q̃ ꝑ censu est constitutum. Cõmodatum v̄o gratis ꝯceditur. Qui autẽ ꝑ vsu vestim̃tor̃: aut vsu argenti aut iumenti aliquid dederit aut ꝓmiserit ab illo custodia tal̃ exigitur qualẽ diligentissim⁹ p̃familias suis reb⁹ adhibet quã si p̃stiterit ⁊ in aliq̃ casu eã rẽ ãmiserit ad restituẽduz minime tenebitur

Emphiteosis contractus

De emphiteosi et iure eius. Capitulum. XXII.

Emphiteosis grece est melioratio latine: q̃ antiquit⁹ nisi res steriles locabantur: alijs vt fertiles fierent. Nunc v̄o fertiles ⁊ steriles locãtur iure pretorio. Et iste ꝯtractus debz fieri ꝑ scripturam: ⁊ potest fieri imꝑpetuum vl̃ ad tempus vel ꝓ vna ꝑsona vel pro pluribus pensio est requirenda a possidente nõ a vendente vel cedẽte. Emphiteotica res põt vẽdi a cõductore ⁊ ab here-

Emphiteosis. contractus

dibus suis saluo iure domini fundi. q̄a emphiteota habet vsum et fructum rei. dn̄s autē solā ꝓprietatē et censum dominus em̄ possidz emphiteosim ciuiliter. i. animo emphiteota possidet naturaliter id ē corpore. Et nota ꝙ talium prediorꝫ possessiōes in aliq̄bus ꝓuintijs singulis annis renouantur. In aliquibus ꝑ biennium. aut triennium In aliq̄b⁹ nunq̄. Et siquis pensionē ꝑ biennium nō soluerit repellitur et perdit totum ius suum. Idem ius est si illa predia peiorat vel alienat aut non debite colat ⁊c̄. Nota.

De societate. Capitulum. XXIII.

Quomodo societas contrahatur. De quibus reb⁹ fiat. Quā diu maneat. Quando soluatur. Que actiōes ex societate oriantur. De primo. Societas est duorꝫ vel plurium conuētio honeste contracta ad vlteriorem questum ⁊ commodiorem vsum. Cōtrahitur societas inter duos vel plures qui omnia bona sua aut partem bonorum suorum simul componunt equale lucrum vel dānum accepturi. Nota tamē ꝙ sepe accidit ꝙ vnus sotius recipit duas partes lucri ⁊ alius tertiā. similiter ⁊ de damno. Accidit etiā em̄ ꝙ vnus in lucro in dāno v̄o nullā. ex eo qꝛ ipse itinerando corpus ⁊ vitā suā exponit alter v̄o nō. Accidit etiam in societate ꝙ vnus ponit pecunias alius v̄o ꝯpam ⁊ labores. ⁊ ideo recipiunt equale lucꝫ Et hoc merito. qꝛ sepe labor est p̄tiosior ⁊ vtilior pecunia: vt patz in prudētibus ⁊ sagatibus negotiatoribus. Societas fit in cunctis que emi ⁊ vendi possunt: vt in vino oleo frumento ⁊ in omnibus mercimonijs. Manet autē societas eousq̄ q̄diu in eodē ꝯsensu sotij ꝑseuerauerint. Dissoluitur v̄o societas cuz aliq̄s renuntiauerit societati sine fraude veluti si aliq̄s sciret sibi obuenire magnum lucꝫ ⁊ ꝓpterea sotietati renuntiat vt totum solus habeat. cōperta huius fraudis veritate tenetur totum lucꝫ cōmunicare cuz sotijs suis. Scd̄o soluitur morte sotij: quia qui sotietatē ꝯtrahit certā personā sibi elegit. Tertio morte vni⁹ sotij etiā si ꝯsensu plurium sit cōtracta nisi in sotietate aliter sit ꝯuentuz. Quarto si finis ē negotio imposit⁹ Quinto publicatione vni⁹ sotij vt cum vniuersa ei⁹ bona vēduntur. nam cum in locum eius alter succedit ꝑ mortuo habetur Sexto si ꝓpter publica aut priuata debita bona sotij venduntur. Septimo si quis ex sotijs debitis maximis pregrauat⁹ bonis suis cesserit Sotius sotium ꝯuenire potest si q̄d doli commisit: aut si quid sua culpa factuz est velut desidia aut negligentia culpa tamen non ad exactissimam diligentiā dirigenda est: sed sufficit talem diligentiam in omnibus

Societas q̄d

Nota

Societas in q̄bus fit

Societas quā diu manet.

rebus adhibere ſotium qualem ſuis rebus adhiberet. Nam qui ſotium parum diligentem ſibi aſſumit ſibi ipſi habeat damnum.

De mandato. Capitulum viceſimum quartum

De mandato. Quid ſit mandatum. Quot modis contrahitur
Quod mandatum ſeruari nō debeat. Qz nullus debet excedere fines mandati. Quot modis ſolutur mādatum. De ſuſceptione mandati. Quot ſunt ſpecies mandati. Per que verba cōtrahitur mandatum. De primo mandatum eſt officium gratuitum ab eo qui ipſum ſuſcepit gerendum ⁊ conſumādum. Mandatum cōtragitur quinq; modis. Primo gratia mandatarij. id eſt illi⁹ qui ſuſcipit mandatum. Scō gratia mandantis. Tertio gratia vtriuſq; id eſt mandantis ⁊ mandatarij. Quarto gratia alterius tm̄. Quinto gratia mandantis et alterius gratia. Gratia mandatarij fit veluti ſi quis tibi mandat: vt pecunias tuas potius in emptionem colloces q̄ faueres ſibi aut econuerſo. Et ex illo mandato nulla oritur actio: qz eſt conſilium non mandatum. ſed ex cōſilio nullus obligatur Quilibet enim per ſe debet explorare vtrum tale conſilium competit an non ⁊ p̄m hoc facere. Gratia mandantis tm̄ mandatum fit veluti ſi quis tibi mandat vt negotium eius geras: ſcilicet vt fundum ſibi emeres: aut pro eo apud creditorem ſponderes ſuarum rez ſub periculo. Gratia vtriuſq; fit mandatum: vel emas vel excredas mihi et tibi hoc vel illud vel ſpondeas pro nobis ambobus. Gratia alterius tm̄ fit mandatum: vt ſi quis tibi mādat: vt ſibi et N. funduz emeres ⁊ pro ipſis ambobus ſponderes. Mandatum quod eſt cōtra bonos mores non eſt obligatorium etiam ſi iuramento vel pēa ſit hoc vallatum: vt ſi quis tibi mandat q furtum aut homicidium vel iniuriam alicui facias. Ex hoc mandato nulla oritur actio. Ille q̄ exequitur mandatum non debz fines mandati excedere alioquin nō habebit actionem cōtra mandantē: vt ego rogo te vt fundum mihi emas aut pro me ſpondeas p̄ viginti et tu emis aut ſpondes pro triginta. Ex hoc nullā actionem contra me habere poteris: quia nō in amplius quā in. xx. emere vel ſpondere commiſi. Soluitur mandatum recte contractum ſi adhuc re integra fuerit reuocatum. Soluitur etiam ſi adhuc integro mandato mors alterutrius id eſt mādantis et mandatarij interueniat ſcienter. Si autem mandatore mortuo te ignorante executus es mandatum hec ignorantia te non excuſat. quin ſoluere tenearis quod emiſiſti vel qō excrediſti. Nā ſtricto iure null⁹ a debitis liberatur niſi ſoluat illis q̄b⁹ ſoluere tenetur. Datur mandatario actio contra heredes mandantis. Simile huic eſt ſi

Mandatū qd

Mādatum cōtrahit quinq; modis

quis habz famulum cui debitores suos repetēdos ⁊ debita ab ip̄is suscipiēda cōmisit ⁊ si ignorātib⁹ debitorib⁹ illum a se remouet idē postea debita a debitorib⁹ petit ⁊ ꝑcipit vtiqꝫ non liberātur debitores qꝛ illi nō soluerunt cui soluere debuerunt. Datur tamen debitoribus vtilis actio contra creditorem. quia ip̄e debitorib⁹ remotionē famuli significasse debuit aut solutionē debitorum interdixisse. Mādatum vero suscipere cuilibz liberum est. susceptum autem est consumandum aut quā primo fieri potest renuntiādum vt mādator ꝑ se ipsum vel per alium rem suam consignet. Nā si ita factum nō fuerit actio mandati locum habebit ꝯtra mandatarium. Mandatum pōt fieri pure vel in diem vel sub conditione. Mādatum debet esse gratuitum. i. gratis factum. si enim mercede ꝯstituitur tunc locatio vel conductio intelligitur. Si sine mercede quis suscipit mādatuz tunc actio mandati aut depositi contrahitur. Unde si quis dedit sartori vestimenta ad sarciendum nulla mercede constituta aut promissa: illi actio mandati competit. Contrahitur autem mandatum per hec verba. Rogo demando consulo precipio ⁊c.

De obligatiōibus quasi ex cōtractu. Ca. XXV.

Nota ꝙ aliquis dicitur obligari quasi ex ꝯtractu. q̄nqꝫ mōis
n Primo gerens negotium alterius sine mandato. veluti cum quis absentis negotium gerit sine scitu ipsius. Et ex hoc oritur actio que vocatur negotiorum gestoruz ⁊ domino rei geste competit actio illa directa aduersus eum qui gessit. Negotioꝝ vero gestori competit actio contraria. quas actōnes a nullo contractu nasci manifestum est ergo ex quasi contractu. Iste vero cuius negotium gestum est vtiliter etiam ignorās obligatur illi ad expēsas qui negotium gessit ita ecōtra qui negotium gessit inutiliter tenetur vt administrationis rationem reddat domino et ꝙ cum ex actissima diligentia esse factum negotium Scd̄o tutor tenetur pupillo ad tutele actionem directam. Ecōtra pupillus tenetur tutori si q̄d impendit in rem pupilli. vl̄ si ꝓ eo fuerit obligatus. vl̄ si rem suaz creditori eius ꝓ ip̄o obligauerit. Et cum nullum negotium inter ambos ē ꝯ̄ctum. Ideo q̄libz tenetur alteri q̄si ex ꝯ̄ctu. Tertio si inter aliq̄s sit ꝯmunis res sine societate sicuti si ip̄is pariter aliqua res esset legata vl̄ donata. ⁊ alter eoꝝ alteri nō curaret cōi diuidē iuditio vl̄ ꝙ vn⁹ sol⁹ fructum ex ea re ꝑciperet aut ꝙ soti⁹ in eā rem necessarias impēsas fecerit. isti nihil inter se ꝯ̄xerunt ⁊ crimē ex maleficio hic nō ē factuz. ergo q̄si ex ꝯ̄ctu videtur esse. Idē iuris ē de eo q̄ coheredi suo familie diuidende

Nota ꝙ aliq̄s dr̄ obligari q̄si ex cōtractu quīqꝫ modis.

Actio negotiorum gestorum

obligatur. Quarto heres legatorum nomine non proprie obligatur ex contractu: quia neq; cum herede neq; cum defuncto vllum negotium legationis gestum fuisse dici potest: sed quia non ex malefitio obligatur: igitur ex quasi contractu obligari dicitur. Quando tamen quis per errorem soluit non debitum quasi ex contractu videtur debere: non tamen ex cōtractu sed potius ex distractu obligatur. qui enim pecuniam animo soluendi dat. in hoc dat vt negotium distrahat potius q̄ attrahat. Et pterea is qui percipit obligatur. illi ac si ei mutuum daretur. Et ideo actione condictitia teneretur.

De solutionibus. Capitulum vicesimum sextū.

Via solutione eius quod debetur omnis obligatio tollitur.

q Ideo post tractatum de obligationibus sequitur de solutionibus. Videndum est igitur primo. Quid sit solutio. Quot eius species. Quis soluere potest & cui. De primo Solutio est eius quod debetur reddito. Vel sic Solutio est. ab obligatiōe liberatio

Solutio quid.

Due species solutionis Naturalis Ciuilis q̄ fit mltis modis

Due sunt species solutionis. Una naturalis: alia ciuilis. Naturalis et vera fit per redditionē eius quod debetur. Ciuilis solutio fit multis modis: vt per acceptilationem per nouationem per delegationem. per compensationem. per successionem: per obligationem: per depositionem. per significationem. per fructuum perceptionem per pactum de non petendo. Primo per acceptilationem. id est per verborum solutionem. Quod enim contractum est verbis dissoluitur verbis. p nouationē. i. p fideiussionē vl̄ conditionē vl̄ cum p̄r aliā viā tollitur obligatio. p delegationē tollitur obligatio: vt p nuntium. Per cōpēsationē: vt qñ aliq̄d datur pro alio: vt ego obligor vinum et do tibi frumentum: per successionem: vt quādo creditor succedit debitori vel econuerso: per obligationem secundariam tollitur prima. per depositionem: vt quando id quod tibi teneor depono apud aliquem. Per consignationem tollitur obligatio quādo per fructuum meorum perceptionem de rebus meis debitum sumitur obligatio tollitur. Soluere debet & tenetur principalis & heres eius. Soluere debet fideiussor & heres eius Soluere potest extraneus pro debitore etiam ignorante debitore et inuito & adhuc liberatur Soluēdum est ei cui debetur. alias debitor non liberatur. Omnes obligationes que consensu contrahuntur contraria voluntate dissoluuntur. vt A. emit vnam vineam a B. decem florenis re non consecuta nec re tradita nec pretio soluto. Placuit eis ambobus vt discederēt ab emptione: & sic inuicem liberantur. Idez iuris est in omnibus cō

Per acceptilationem

Per nouatiōez

Per delegatiōz.

Per cōpēsatōz

Per successiōez

Per obligatōz

Per depositōez

Per significatōz

Soluē q̄ ōbeat

tractibus qui ex consensu contrahuntur: vt locatio et conductio et cetera. nihil enim iuri naturali ita conueniēs: quā vt eo modo soluatur quo modo ligatur. si verbis. verbis. si rebus. rebus ⁊c. Et hec de obligatione et solutione et contractu sufficiunt.

De contractu. Capitulum vicesimū septimum.

Quia vero supra mentio facta est de contractu. Videndum est ergo nunc quid sit contractus. Quot eius species. Contractus proprie est: vbi voluntarie hinc inde oritur obligatio: vt patet in emptione ⁊ venditione: locatione et conductione: Qēditor enim tenetur ementi ad rem prestandam: ⁊ emptor tenetur venditori ad pretium soluendum. Contractus improprie dicitur vbi solum ex vna parte oritur obligatio: vt patet in credito ⁊ depposito. Cōtractus vero magis improprie est vbi ex nulla parte oritur obligatio. sed liberatio: vt patet in transactione: vbi fit obligatiōis distractio vel obligationis dissolutio. Contractuum vero tres sunt species. Alij dicuntur nominati vt emptio ⁊ venditio: locatio et conductio. Qui ideo nominati dicuntur: quia nullum vocabulorum alteri significationem suam tribuere potest. Non enim emptio potest dici locatio nec econuerso: et sic de alijs contractibus. Alij contractus dicuntur innominati: vt do. vt des. facio. vt facias. do vt facias: facio vt des. De primo exēplum in permutatione De secundo exemplum in promissione. De tertio exemplum in donatione. De quarto exemplum in edificatione. Et dicuntur innominati contractus. quia nomina eorum sunt ita vaga q; etiā omnibus ꝯctib⁹ poterunt cōmodari Unde. do vt des hoc commodatur emptioni et venditioni. dat enim venditor rem vt emptor det pretium. Similiter locator prestat vsum rei vt conductor det pensionem: et sic de alijs. Contractus magis innominati dicuntur pacta: ⁊ hoc ideo: quia pacta ac commodari possunt nominatis ⁊ innominatis contractibus. Est enim pactum ita generale nomen q; cunctis contractibus poterit accommodari. Et nota q; supra in rubrica de iure psonaꝝ ostensum est qui possunt facere ꝯtractum ⁊ q̄ nō. Ideo hic nō est necessarium de h̄ determinare

Contractus p prie quid

Cōtractus improprie.

Contractuum species tres

Contract⁹ nominati.

Contractus innominati

Contractus innominati

Cōtractus magis innoīati

Nota.

De obligationibus. Capitulum. XXVIII.

De obligationibus ex malefitio. Et primo de furto. Superius visum est de obligationibus ex contractu. vl' quasi ex cōtractu. Restat nunc determinare de obligationib⁹ ex malefitio vel q̄si ex malefitto. Et p̄mo nota q; hec obligatiōes oēs ex ma

Nota.

lefitio vnius gradus sunt. Nam omnes ex re malefica nascuntur vt ex furto, rapina, iniuria, damno ⁊c. De quibus omnibus per ordinem est dicendum. Et primo de furto.

De furto. Capitulum. XXIX.

Quid sit furtum. Unde dicatur Quot sunt genera seu species furtorum. Qui aliqs dicitur fur ex loco vbi furtum nō sit. Qui furtus committitur ex vsu rei aliene. Quod furtus p̄mittitur ex comodato. Quod p̄mittitur ex p̄misso Qd̄ etiā ex p̄misso, aut ex licentia aut ex p̄sensu. Quod aliq̄ furti tenētur ⁊ puniuntur q̄ p se furtum nō fecerunt. Qui aliq̄ furtum cōmiserunt ⁊ furti nō puniuntur. In quibus rebus fiat furtum. que actiones oriātur ex furto. Cui cōpetat actio furti. Contra quē competat. Qui modis agatur p̄tra furē Qui quis sue rei potest furtum facere. Que pena furum. De primo.

Furtum quid.

Furtum est contractatio fraudulosa inuito dōmino rei aliene mobilis ⁊ corporalis que fit animo lucrandi vel gratia rei aut possessiōis aut vsus. Dixi contractatio: id est a motio vel ablatio siue fiat p deportationem, depulsionem, deductionem, vel equitationem quia sine hijs non fit furtum: licet voluntas aut verbum aut scriptura interueniat, sola enim cogitatio furtum faciendi non facit furtum neq; verbum neq; scriptura nisi aliquid facti sequatur vel intersignus Dixi fraudulosa, quia si quis aliquo errore ductus suam rem existimans esse ⁊ iuris ignarus eo animo rapuerit furtum non est.

¶ Queritur si dōmino rei liceat rem suam per vim auferre a quolibet possessore. Dico iudicio mediante furti non tenetur. Dixi inuito dōmino: quia si credidit dōminum permissurum et subest iusta causa credendi forsan: quia frater aut consanguineus vel socius bonus furti non tenetur. Dixi aliene rei: quia rei illius que simpliciter mea est furtum nō facio: secus est si alius habet istā rem mecum vel si alius in mea re ius habet: veluti creditor vl' bone fidei emptor furtum q̄dem in his facio ⁊ teneor actione furti: sed tamen res nō ē furtiua. Dixi mobilis: quia res immobilis auferri non potest p̄pter sui immobilitatez. Et corporalis: quia res incorporalis nec tāgi nec contractari potest. dixi animo lucrandi, vt siquis meretricem rapuerit vel celauerit causa libidinis furtum non committit: quia non intendit eam obseruare. Dixi gratia rei scilicet contra iustitiam rei detente vel retente: Dixi gratia possessionis: scilicet per vim vel occulte possesse: hij oēs furti tenētur ⁊ puniri dñt. Dixi gratia vsus scilz nociui. Posset em̄ creditor pignore vti ⁊ deferēdo aliq̄z vestē breui tp̄e ne eā tinee demolirētur. Qd̄ idē est d̄ deposito q̄ quis vti possit:

sine omni damno ⁊ sine fraude. Dicitur autē furtum a furno nigro obscuro vel opaco: eo q̄ clam ⁊ obscure ⁊ plerunq̄ in nocte fit: vel dicitur a fraude vel auferendo que in furto semper contingunt Furti due sunt species: scz manifestum ⁊ nō manifestum. Manifestum est furtum cum quo deprehenditur fur anteq̄ deueniat ad locuz destinatum. Non manifestum est furtum cum quo non deprehēditur fur: sed res ipsa furtiua. Manifestus fur dicitnr quattuor modis. Primo quando fur deprehenditur cum re furtiua, siue habeat eā in manu siue in dorso. Secundo quando deprehenditur in eo loco: vbi furtum factum est: vt in camera vel in stabulo equorum furtum faciendo et non egressus ianuam comprehenditur. Item idem est si in vineto vuarum ⁊ oliueto oliuarum: aut in pomerio siue in prato furtum fecerit ⁊ ibidem deprehensus fuerit. Tertio manifestus est fur q̄diu rem furtiuā tenet ⁊ deprehensus fuerit in publico siue in puato a domino rei siue ab alio anteq̄ perueniat in eum locum in quem perferre vel deponere rem furtiuam destinauit. Quarto manifest⁹ est fur, qui cum furto agitatus vbicunq̄ loco⁊ hoc fuerit ⁊ furtum de se proiecit: tunc furtum debet sibi poni super collum suum: et sic iudici presentari. Nota etiam q̄ aliquis dicitur occultus fur quattuor modis, primo in cuius domo furtum est repertum acceptum vel oblatum vel prohibitum vel non exhibituz. Conceptum furtuz dicitur cum apud aliquem res furtiua sit quesita ⁊ inuenta testibus p̄sentibus q̄uis ipse eam solus nō surripuerit. Oblatum furtum dicitur quando res furtiua est alicui oblata et apposita: vt poti⁹ apd̄ eum reperieretur q̄ apud furē. Prohibitum furtum dicitur cum aliquis rem furtiuam querē volens apud aliquez testibus presentib⁹ non permittitur querere: ymmo ꝓhibetur. Nō exhibitum furtum ē quando quis rem furtiuam apud aliquem quesitam et inuentam exhiberi ⁊ videri recusat: palam est q̄ omnes qui rem furtiuam recipiunt, celant, conseruant: emunt, vendunt, occulti fures sunt. Furtuz enim non solum committitur ex ablatione rei aliene inuito domino ymmo fit ex vsu rei aliene inuito domino veluti si creditor vtatur re pignorata vel is apud quem est res deposita: aut is qui rem vtendam accipit ⁊ in aliuz vsum eam transferat quam cuius gratia est et concessa veluti si quis argentea vasa commodauerit: quasi amicos ad mensam suā inuitaturus, et ipse ea longo tempore non restituēs vendit vel donat aut obligat alteri et alienat Furtum fac̄. Idē est si aliq̄s equum spatiādi cā in ciuitatē cōmodauerit, ⁊ in currum suum vel in aratrum imposuerit ā ipūm alteri ad labores commodauerit

Furtum vnde.

Furti due spēs

Manifestum.

Nō māifestuz

Fur manifest⁹ dr̄.iiij. modis.

Nota q̄ aliq̄s dr̄ occultus fur q̄ttuor modis

Furtū pceptuz

Furtū oblatuz

Furtū phibitū

Furtum nō exhibitum.

vel donauerit furtum cōmittit. Nā spēs furti ē ꝺe alieno largiri: vl' alienum vendere obligare vl' accōmodare. Unde si famulus alicuius domini inuito ꝺomino aut ignorante equum vel aliam rē alicui cōmodauerit furtum committit: nisi sciat dominum hoc ꝓmissuruꝫ ⁊ ꝯ eius voluntatem nō eē. Si autē aliquis intrauerit domum vitrici sui aut amici ⁊ sumit equum aut aliā rē nō animo furandi credēs id feciſſe ꝺe voluntate illi⁹ cuius res est furtum nō committit. Nam furtum nō ꝯmittitur nisi animo furādi Voluntas em̄ distinguit malefitiuꝫ. Quicunq; ꝺ republica ā ꝺe re sibi in fidē ꝯmissa aliq̄d aufert aut in vsum suum ꝙuertit: aut alteri ꝺonat ā cōmodat vēdit ā obligat, turpissimus est fur, ex eo q; fidē suā frangit cuꝫ sibi cōmisso. Et ergo duplici pena est puniendus vt videbitur suo loco. Naꝫ furtuꝫ facit ⁊ fidem suā frangit. Judices vero furti rei tenētur qui permittunt aut ꝙstituunt aut licentiant furtum fieri: ⁊ qui fures non captiuant nec super ipōs iudicant: ⁊ qui noxios ꝑ pecunia dimittunt aut fures celant: quia oēs illi sotij furum sunt. Item furti tenentur omnes qui fures hospitātur ⁊ qui furta scienter conseruāt. qui emunt scienter vel vēdunt. ⁊ qui cum fure in furto habent ptem. Nam facientes ⁊ ꝓsentientes pari pena plectuntur interdum furti tenetur ⁊ punitur qui ꝑ se furtum non fecit sicut q̄ consilium auxilium vl' opē ꝺedit ad furtum faciendum. Consilium ꝺat qui persuadet instruit inducit vel impellit aliquē ad furandum non tamē consilians furti tenetur nisi sit furtum subsecutum: qꝛ cōsilium est ad vtꝛlibet hō em̄ potest ꝙsilium sequi vel nō. Auxilium ꝺat q̄ ꝙcedit seruos suos vel equos ad furtum faciēdum. Opem ꝺat qui ꝓparat instrumēta ad res furtiue suscipiendas: vt si scalam cōcedit ad scandēdum in fenestras domoꝝ aut ferramenta p̄parat ad pfodendum ꝺomos vel ad muros rumpendos aut ostia effringēda: et qui ꝓparant falsas claues ad scrinia aperienda: aut cultros aut cultellos ⁊ cornua ad bursicidium ⁊ similia. Isti omnes furti occulti tenentur. Itē qui rem inueniunt ⁊ non restituunt requisiti ꝑ ea furti tenentur q̄uis furtum non fecerint, nō tamen furti pena puniuntur: sed restituere compelluntur. Econtrario furtum facit aliquis sed non competit furti actō nec punitio, vt si vxor marito filiusfamilias patri: seruus ꝓprius ꝺomino suo aliquid subtrahat et surripiat furtum quidē faciunt et res in furtiuā cām cadit nō tñ furti actio ex hoc inter eos nascitur in factum nec in penam corꝑis neq; rerum. Si autem cōsilio vl' ope alterius furtum tale factuꝫ ē: idē furti tenetur ⁊ punitur: qꝛ sñ ipō furtum fcm̄ nō fuisset Sil'r pueri ⁊ ꝺecrepiti furiosi ⁊ stulti naturali

Fur turpissim⁹

ter non puniuntur in corpore pro furto cum nō habeant discretionē
ꝛ nesciunt quid faciunt. Si tamen filiusfamilias habet de aduentitō
vel de suo ꝓprio aut de labore et seruitio de illis debet satisfacere pa
tri de furto ꝓpetrato ꝛ econuerso pater filio: dominꝰ seruo. vxor ve
ro non habēs administrationē rerum marito satisfaciat. Si vero nō
est negotiatrix tunc non tenetur ad restitutionem vl' satisfactionem
marito: quia sic ad paria iudicātur. Idem dicitur de pueris ꝛ decre-
pitis si faciunt aliquibus damna ꝛ habent bona ꝓpria de his debēt
tutores eorum lesis satisfacere ꝛ dāna recompensare: nec debent in
corpore nec in membris molestari. Excusatur autē fur a pena furti: De quo furto fur excusatur
si pro necessitate extrema: scilicet famis aut frigoris furatur cibum
aut vestitum aut alia necessaria in parua quātitate: quia in extrema
necessitate omnia sunt cōmunia. ꝛ dico in parua q̄ntitate: sicut vnaz
vilem rem antiquā tunicam: aut vile pallium ꝛ similia. Et hec ratio
quia si hodie furaretur tunicam cras pallium post cras pellitum vl'
caputium vel bonum vestimentum iste esset puniendus. Extrema Extrema necessitas quid.
enim necessitas est sine qua hō viuere nō potest: vt est victus aut a
mictus. non solum autē rei aliene furtum quis facit: ymmo etiā rei
sue ꝓprie potest aliquis furtum facere: veluti si quis rem quā credi
tori suo pignoris causa dedit surripiat. Idem est de depposito. Fit au
tem furtum ꝓprie in re mobili ꝛ corporali: vt supra dictum est in dif
finitione furti. Et dico in re mobili p̄ inuasionem occultam vel tradi
tionem Castrorum Ciuitatum domoꝝ: ꝛ per fraudem. vt clarius in
fra patebit. Et nota q̄ furtum non solum fit in rebus. sed etiā in per Nota
sonis veluti si quis hominē liberum abstraxerit ꝛ eum vēdiderit do
nauerit vel emerit sciēter furtum ꝑmittit ꝛ furti punietur ꝛē.

De actionibus furti. Capitulū tricesimum.

Ex furto tres actiones nascuntur. scz Criminalis Ciuilis ꝛ cō
e ditionalis ꝛ altera illaꝝ actionuz electa ad aliā actor venire nō
pōt. ꝛ si dñs rei furtiue agat ꝑ furē ꝓ re furtiua. tunc sartor
vl' rasor vl' sutor ꝓ re sibi ꝑmissa liberabnutur ꝛ econuerso Actio fur Actō furti quibus conuenit.
ti primo et principaliter competit domino rei pro re furtiua. Secun
do competit bone fidei emptori aut commissori aut commodatario
aut depositario. Quia horum interest rem ipsis commissam saluaz
seruare et custodire. Actio furti fit cōtra furem si ciuiliter agatur ad
penam pecuniariam. Si vero criminaliter: tunc ad penam legalem.
si conditione tunc ad rem furtiuam restituendā. Tribus ergo modis Trib⁹ modis agitur ꝑ furem
agitur cōtra furem. scilicet ciuiliter legaliter vl' ꝑditione. Pena fur Pena furti
tum actione criminali seu legali non est semper occisio. sed aliquan-

do fustigatio vel cum scopis cesio vel per dentes crematio. vel auri
um sectio vel cum ferro ignito in fronte signatio ⁊ similia secunduz
iudicis arbitrium ⁊ furti q̄ntitatē ⁊ q̄litatē. Pena furti manifesti in
actiōe ciuili ē q̄druplu3 ꝟm antiq̄ iura. Pēa v̄o furti occulti duplu3
Pena furti q̄ ad ꝯsciētiam ē simplum. Tenetur tñ fur in ciuili actiōe
rē furtiuam ꝟm ꝯsciētiam in simplum restituē cum fructib⁹ inde p̄-
ceptis vl' q̄ p̄cipi potuissent. Et si illa3 rē peiorauit tenetur ad supple
mentum: si v̄o eam meliorauit nullam petat recompensationē. Et si
res furtiua perijt soluet eam sicut eo tp̄e quo plus valuit estimatur
Liberum est dño rei aut alteri ꝓ re furtiua agere aut ciuiliter aut cri
minaliter aut conditione. Furtum etiam non solum in magnis reb⁹
committitur sed etiam in p̄uis. Hñt tñ hec furta diuersas penas: vt
Notandum supra dcm̄ est Et notandum ꝙ non solum illud qd̄ furto ablatum ē
attenditur sed etiam voluntas ⁊ malitia furantis. vt si quis furatur
sellam multo libentius furaretur si posset equum ⁊ scd̄m hoc iudice
tur. Consideretur etiam in furando tēpus ⁊ hora vt nox ⁊ dies simi
liter locus vt ꝛ in sacro vel ꝓphano loco ⁊ res furtiua si sacra vl' nō
Sciendum sacra. Sciendum etiam. ꝙ furtum solo animo ꝯmissum voluntate
furandi punitur: q̄uis factum non sequatur. Et hoc scd̄m ꝯiectura
tiones atq̄ signa: vt siquis p̄fodit domum vt furetur: q̄uis factu3
nō sequatur tñ mala voluntas ꝓ facto accipitur ex signis. Idē in in
cendarijs qui in occulto portant ignem vt incendant sic dep̄hēsi pu
niuntur. Idē in volētib⁹ spoliare ⁊ inuasorib⁹ reꝝ Idem qui virgi
nem vi ꝓstrauit volens eam deflorare. Idē iuris ē. si quis ad ostiu3
dom⁹ alicuius ꝓbi viri suspendit tedas vl' appendit scopas cineres
ensem vel gladium cruentatum. Idē in multis alijs similib⁹: ⁊ bre
uiter vbicunq̄ inuenies ꝯtrectationē rei aliene ꝯtra voluntatē do-
mini rei: ibi semp̄ intelligitur furtum commissum siue fiat ex loco ex
vsu ex credito ex mādato ex deposito ex commisso ex empto ex vendi
to ⁊c̄. Et sciendum ꝙ actio furti est ita famosa ꝙ nec princeps nec p̄
Sciendum ses ꝓuintie nec aliq̄s iudex possit facere de iure ꝙ furti damnatum ñ
sequatur infamia: p̄nt em̄ culpam ⁊ penam damnato ꝓ furto dimit
tere. infamiam autē ex furto subortam dimittere non p̄nt vllomodo
Est autē duplex infamia. scz canonis ⁊ legis secularis: ⁊ dr̄ actio fa
Infāia duplex. Actio famosa Sacrilegium Peculatus. Plagiarij Abigei Notā. mosa quasi plena infamia. Itē furtoꝝ quedam manēt in nomine ge
nerali: quedā transeunt ad nomina spetialia vt furtum rei sacre dici
tur. Sacrilegium. ⁊ furtum reipublice dicitur peculatus. Qui libe
rum hominem furantur dicuntur plagiarij. Qui pecora abigunt ā
armēta sunt abigei. Et nō ꝙ oīs res furtiua a nllo vsurpari p̄t añq̄

in domini potestatem reuertatur. Ultimo nota ꝙ sicut sunt multa ⁊ diuersa furta ita sunt varie ⁊ diuerse pene eorum. Quidam enim fures puniuntur tantum in corpore. Quidaꝫ in rebus tantum. quidā in honore tm̄. Quidā in omnibus istis: vt patebit inferius.

De sacrilegio. Capitulum tricesimumprimum.

Quid sit sacrilegium. Quot mōis cōmittatur. Que pena eiꝰ

d Sacrilegium est furtum sacraꝝ reꝝ. Sacrilegium tripliciter cōmittitur: aut em̄ furatur aliquis sacꝝ ꝺ sacro vt sacras res de ecclesia: aut furatur sacrum de non sacro vt res sacras de domo cōmuni vl' de camera. aut furatur nō sacꝝ de sacro vt libros missales cādelas ⁊ silia ꝺ eccl'ia. Sil'r res laycoꝝ fugatas vl' depositas ī eccl'ia vt frumenta ⁊ cetera bona. Pena illoꝝ q̄ furātur sacra ꝺ sacro est crematio. Idē de effractoribus ⁊ violatoribus eccl'iaꝝ animo furandi q̄uis furtum nō sequatur. Qui v̄o furātur nō sacra de sacro: q̄tumcunq̄ parua illoꝝ pena est suspēdium. Quidā tyrāni dicunt ꝙ publica rapina sit ꝑmissa nec hēat aliquā penā qꝺ est ꝯ istā rubricā q̄ ꝺt Qꝛ siq̄s rē suā alicui accōmodauerit ꝓp̄a vi nō dꝫ auferre ab illo. Et ꝙ etiā ꝓ minima rapina raptor sit puniendus.

Sacrileg⁹ qꝺ ⁊ quot mōis fit.

Pena sacrilegorum.

De Raptoribus Capitulum. XXXII.

Quid sit raptor. Quibus fiat rapina. Quomodo cōmittatur

q rapina. Quot modis fiat. Que et quot actiōes ex rapina oriantur. Que pena raptoꝝ. De primo. Raptor dicitur improbus fur: qꝛ plus offendit proximum q̄ fur ex eo: quia inuito domino ⁊ aliquando ignorante rem alienam ꝑ vim publice ⁊ sine timore rapit ⁊ aufert. fur autē solum occulte ⁊ cum timore magno furatur Fit autē rapina in rebus ⁊ in ꝑsonis. ꝓprie tn̄ in rebus fit rapina sed raptus in personis. ⁊ principaliter in virginibus. Crimen rapine cōmittitur sex modis: scꝫ publice priuate cum armis sine armis singulariter ⁊ cum ꝯgregatione: ⁊ scd̄m hoc sunt diuerse pene raptorum publice fit cum aliquis ꝑ vim sine congregatione res alienas aufert ⁊ rapit. que res si sint sacre aut de loco sacro rapte tunc fit sacrilegium. Priuate fit qn̄ quis rapit occulte vl' sine congregatiōe. ⁊ hic vispilio dicitur vl' predo. Si agatur ciuiliter ꝓ rapina tunc raptor cuꝫ armis et ꝯgregatione in q̄druplo punitur si hꝫ: si v̄o nō hꝫ tc̄ suspēditur vl' aliq̄ modo alio punitur. Si autē agitur criminaliter: tunc ꝓpter vim publicā in insulā relegatur: ꝓpter vim priuatam. ab oī dispositōne reꝝ suaꝝ et testī factione secluditur. Ex rapina tres oriuntur actiones. Ciuil' Criminal' et ꝯditionalis: vt supra dctm̄ ē ꝺ furto

Raptor quid.

Rapina ī quibus fiat

Rapt⁹ ī q̄bus

Crimen rapie committit̄ sex modis.

Sacrilegium.

Vispilio

Predo.

Raptor

Ex rapina tres actiōes oriunt̄

Quia ridiculum esset leuioris forę cōditionis qui vi rapit q̄z qui clā furripit. Igitur hec actio vtilis ⁊ efficax est etiā si mīma res rapiatur. Ista actio rapine p̄ vim etiā cōpetit si dolo malo quis rapuerit. Si autē errore ductus aut iuris ignarus existimans rem suā esse et eo animo eā rapuerit quo vnicuiq̄ dño licet rem suā mobilē aut immobilē auferre ab omni illicito possessore: talis debet p̄ sententiā iudicis absolui vel ipso iure ab actōe vi bonoꝝ raptoꝝ: quia furti nō tenetur qui hoc mō rapiat. Sed ne turpissimi raptores impune suaꝫ exerceant malitiā cōstituta est vna lex q̄ nō liceat alicui vi rapere rē mobilem aut se mouentē licet ipe eam rē suā existimet, ⁊ si ꝓtra hoc fecerit dominio rei sue carebit: sed ⁊ rem alienam raptā aut valorem eius in duplo restituere cōpellatur. Qz nō solum in mobilibus rebꝰ rem obtinere cēsemus: verumetiā in mansionibꝰ ⁊ que circa res mobiles sunt p̄cipimus obseruari. Et hoc ideo fit vt ex hac pena homines ab omni rapina abstineant ⁊ deterreantur. Est enim rapina ita iuri ꝺria. Qz siquis rē suā alteri cōmodauerit deposuerit: aut locauerit ā pignori dederit q̄ eā ꝓpria vi ab illo auferre nō pōt nec debꝫ vllomodo Sed hoc verꝫ est, si potest habere iudicē qui sibi faciat iustitiā. Si non: tunc de iure potest auferre vel p̄ spolium aut furtum ā traditionem: aut alio quouis modo.

De raptu virginum ⁊ mulierū. Capi. XXXIII.

Raptus ꝓprie

De raptu virginum ⁊ mulierꝫ. Ista rubrica principaliter duo facit. Primo oñdit in quo cōmittatur raptus. Secundo ponit penā raptoꝝ. Raptus ꝓprie dicitur virginum: ⁊ hic raptus fit dupliciter. vno mō cum puella per vim de domo sui patris rapitur ⁊ educitur siue hec vis parentibꝰ siue puelle inferatur. Alio modo cum puella in domo vel extra domuꝫ patris stupratur seu deflloratur siue ea nolēte siue volēte: siue ab extraneo: siue ab intraneo ista luxuria fiat quoquō corruptio ꝓmittatur Fit etiā raptꝰ nuptaꝫ ⁊ sanctimonialium ⁊ ancillarum ac meretricum ⁊ etiam puellaruꝫ impuberum. Nota hic q̄ luxuria habet se ad omnē coitum sicut genus ad suas spēs: habet em̄ luxuria sub se multas species: quarum vna est sp̄ grauior altera igitur grauiorē penā sustinebit cuius spēs sunt, Fornicatio. Adulterium. Stuprum. Raptus. Incestus. ⁊ cōtra naturā. De penis omnibus illaꝫ spāliter habetur in libro seq̄nti. Raptor honestaꝫ mulierꝫ liberaꝫ ⁊ violator eaꝫ capite punitur ⁊ tota eius substātia rapte applicatur in recōpensam violentie sibi facte, nec ex hoc ipsa pdit honoreꝫ: qz voluntas eius ⁊ ꝓsensus nun

Nota q̄ luxuria dr de oi coitu que multas habet species.

Summe doctoris Raÿmundi de Jure actionū

q̄ ad hoc fuit. Et eadem pena capitali puniuntur omnes eius socij et comites. Et nota q̄ femina rapta non debet eligere cōsortium raptoris ante tempus a lege datum. q̄ successiōe hereditatis paterne priuaretur si ipa se añ tps a lege datum seu diffinitum maritauerit. Si vō q̄s de familia mea corrupuerit filiā meā vl̄ ꝓsanguineā meā in domo mea. aut si educit eam extra domum ea volēte aut multa puniatur capite. pro eo q̄ fidē suam in suo vero dño fregit. Si autem famulus meus ꝓstituerit ancillā meā in domo mea tunc aut ducat eam in vxorem. aut a ciuitate per quinquennium relegetur ꝛ hoc fit ideo quoniam totam domum meā dehonestauit.

Nota

De predonibus Capitulum. xxxiij.

Predo ꝓprie

q Uid sit predo. vñ dicatur predo. Que eorū pena Predo ꝓprie dicitur. qui itinerantes et viatores in stratis publicis clam et super negotiationem rebus eorū spoliat. Et dicitur aliq̄n stipēdarius esse predo qui ꝓprijs stipendijs non stat contentus sed alios depredatur. dicitur etiā p̄do Judex. q̄ a sibi subiectis indebitas emendas extorquet. dicitur etiā predo tyrannus qui a suis subditis angarias et exactiones extorquet inconsuetas. pena primorū duorū predonum ē suspendium. vltimorū vero duorū predonum pena ē in integrum restitutio. ꝛc̄

Pena predonū

De incendarijs Capitulum. xxxv

Uid sit incēdarius. Quot modis fiat. Que pena eorū. Incēdarius ē q̄ domos alienas aut segetes aut blada aut arbores voluntarie apposito igne incendit odio vel vindicta. Fit āt incendium quadrupliciter aut voluntarie aut casu publice vel occulte Qui ergo voluntarie dolo malo igne apposito incēdunt. igne cremantur. Si āt casu fortuito de domo alicui⁹ p negligentiā ignis exortus fuerit. ex quo vicinis fiunt dampna illata illi q̄bus non voluntarie hoc factum est cauliter et gracioſe iudicētur et modice emēdentur. Judici tñ semper vna libra denariorum debetur si ignis suptectum excreuit. Idē ius est de incendarijs et violatoribus. ꝛ effractoribus Ecclīarum scōm leges vt crementur. Scōm Canones excōmunicentur. Et nemo potest eos absoluere nisi papa. Publice fit incendium. quando quis per vim aut cum cōgregatione comburit bona alior̄ vt faciunt potētes tyranni. Occulte fit quando q̄s sine congregatione incendit vel comburit alior̄ bona seu possessiones etiam sine causa

Incēdarius q̄d.

Incendium fit quadrifarie.

Incendariorū pena.

De vsura Capitulum. xxxvj

Quia parum aut nihil interest inter furtum rapinam et
e vsuram quo ad restitutionis legem. Igitur consequenter
de vsura pauca sunt dicenda ꝙuis de foro nostro non exi-
stat. Et primo quid sit vsura. Unde dicatur vsura. In quo con-
Vsura quid tractu fiat vsura. In quibusue casibus permittatur vsura. Qua-
liter vsurarij et eorum heredes compellantur ad restitutionem
vsure. De primo vsura est quicquid sorti accedit mala intentione
precedente vel pacto. Dixi sorti. ad denotandum contractum mu
tui in quo solo cōmittitur vsura. Nam ex locata re si aliquid datur
Duplex differē- tia iter mutuū. et locatum. vel accipitur non est vsura sed merces. que rei locate accedit. Est
enim duplex differentia inter mutuum et locatum. ꝙa in re locata
dominium non tārsfertur. sed in mutuo transfertur. Etiam qr peri-
culum rei locate ad locatorem pertinet. periculum āt mutui ad debi
torem spectat et ideo conuenienter merces de re locata exigitur et
recipitur sed non de vsura. Dixi intentione mala precedēte qr spe et
expectatione lucri vsura cōmittitur cum causa mutuandi in his p̄n-
cipaliter ponitur. Si āt ex caritate et dilectiōe fiat mutuum tunc nō
dicitur vsura ꝙuis secundario aliquid speret pro retributione. Nā
forte naturaliter debitor obligatur mutuanti ad antidotum vel ad
Vsura dicitur. aliqd̄ seruicium faciendum. Dixi etiam sine pacto. qr si gratis et li-
beraliter debitor offert aliquid mutuatori. maxime post debitū so
lutum illud non inducit vsuram. qr nulla obligatio suscipienti ma-
Mutuum. culam culpe ingerit q̄ non exacta petitione procedit. Vsura dicitur
q̄si vsus eris. id est pecunie. Nomine em̄ pecunie continetur totum
qd̄ homines habent. vsura ergo solum cōmittitur in contractu mu
tui. De qua subsequenter hic agitur. Mutuum vero contrahitur
solum modo in his rebus que consistunt in numero pondere et men
Vsure in septē casib⁹ licite pe tuntur. sura. De quibus supra dictum est. Committitur tamē etiam ī alijs
rebus q̄ in iam narratis. Ut si mutuo tibi pecunias et tu promittis
mihi dare equum vl̄ simile q̄d pro vsura cēsetur. In septē tn̄ casib⁹
ꝑm iura Canonica licite petuntur vsure. Primo cum laico bn̄ficium
Ecclesiasticum assignatur et si idem laic⁹ male tenet tunc potest Ec
clesia vel persona ecclesiastica illud in pignore recipere nec fructus
cōputabit in sortem vt saltem hoc modo res Ecclesiastica de manu
laici redimatur. Scōs casus. cum fideiussor soluit debitum vt vsu-
ras: forte qr iurauit tunc fideiussor licite exigit a debitore vsuras q̄s
pro ipso persoluit. Nullus autem tenetur ad soluendas vsuras nisi
qui iurauit ipsas dare. meli⁹ est enim vsuras dare q̄ iuramentum
frangere. Terti⁹ casus est cum petitur vsura Canonica hoc ē pena

a canone instituta que licite potest exigi vltra sortem Quart⁹ casus est cum petitur vsura nō tanq̄ vsura sed tanq̄ interesse. id est loco damni vitandi non lucri captandi. Quia debitor fecit moram in soluendo de quo damna eueniunt ⁊ talia damna dicuntur interesse nō vsura. vt patet in contractib⁹ bone fidei in quibus semper damna adijciuntur et licite percipiuntur. Quintus casus est in causa locationis in qua licite percipitur aliquid vltra sortem id est vltra rei dominium scilicet merces que rei locate succedit. Sext⁹ casus est rōe incertitudinis. Septim⁹ casus ē cum possessiones a socro sunt genero pro numerata pecunia pignori obligate. tunc fructus non cōputātur in sortem. quia dos ad hoc cōstituitur vt onera matrimonij ex eo sustententur. Unde cum pro pecunia dotali predium obligatur. tunc sicut ex honesto lucro pecunie onera matrimonij sustentantur sic et ex fructibus predij qui in locum precij succedunt. Compelluntur publici vsurarij et etiam eorum heredes ad restitutionem vsurarum ꝑm canones quia excommunicantur et corpus christi ipsis non datur et in cemiterijs nō sepeliuntur. Scd̄m leges cōpelluntur reddere quia si non reddent quod dn̄t non reddetur eis quod ipsis debetur. Erunt etiā infames de iure et de honesto et ī biuio sepeliuntur.

Interesse

Vsurariorum pœnæ.

De crimine falsi Capitulum. xxxvij

De crimine falsi et de falsarijs supra visum est de crimine vsurarum quo creditor tollit debitori sua manifeste. Hic est dicendum de crimine falsi quo falsarius occulte decepit aliena Igitur videndum ē quid sit falsum siue falsitas. Quot modis committatur falsum. Et qualiter puniatur falsitas. Falsitas ē mutatio vl' immutatio veritatis eo ꝙ falsarij et falsificatores studēt mutare ea que sunt vera vt sic falsa veris similia videantur. Falsum ē omne illud qd̄ est contra veritatem. Quia falsum et verum opponuntur. Falsum quattuor modis committitur scilicet scripto dicto facto et vsu. Scripto cōmittitur falsum si delendo verꝝ scribatur falsum vl' scribendo absentes tanq̄ presentes. aut scribendo ꝙ aliq̄d sit factū a toto consilio qd̄ tamen solum fit a parte. Item super lunares lr̄as apponendo vel transsumptum aliter scribēdo q̄ sit in ipo originali Item adulterinum sigillum faciendo Et nota ꝙ quedam littere dicuntur false quedam falsificate ⁊ false dicuntur que per falsi suggestionem et veri suppressionem impetrantur false sunt littere que et si similitudinem aliquam verarum litterarum pretendunt tn̄ nihil

Falsitas quid.

Falsum quid. ⁊ cōmittitur, iiij. modis.

Nota

False littere

Falsus tutor. continent veritatis, nec verum sigillum nec veram scripturam, sic et is falsus tutor dicitur qui non est tutor, sicut et testamentum di-
Falsificate lre citur falsum qō non est rite factum. Sed littere falsificate dicuntur, que ꝛ si aliquid veritatis hab ēt puta verum sigillum, aliquid tamē immutatum est de primordio veritatis vtputa propria nomina hominum vel locorum aut aliquid simile est deletum et alia sunt ibi scripta. Littere ergo dicuntur falsificate et suspecte si fuerint alieno sigillo vel signeto signate, dum tamen is qui eas signauit proprius
Falsum dicto habeat. Sigillum aut Signetum. Dicto vero ꝓmittitur falsum p Judicem qui cōtra leges et iura falsum pronunciat. Item per testē qui sciēter falsum asserit et verum supprimit. Item per aduocatum qui falsas conditiones allegat. Item qui mētitur principi aut pīsidi aliquid contra ius impetrando. Etiam falsum cōmittit mendax impetrator qui debet penitus carere impetratis. Item qui iudices vel
Falsum facto. testes vel aduocatos prece vel precio corrumpit. Facto vero falsus cōmittit qui monetas veras falsificat, falsa Sigilla preparat et qui metalla falsificat pannos falsos preparat aut mercimonia falsificat Item causidicus qui secreta cause apperit aduersario, vel q̄ secreta
Usu, cōmittit iudicis reuelat, aut instrumēta prodit. Usu cōmittitur falsum, cum quis falsis litteris vtitur sciens. Excusatur tamen a falso si ignoranter ipsis vsus fuerit, et hoc probare poterit, quia falsum non cō mittitur sine dolo malo. Item qui se pro milite gerit, et illicitis insignijs vsus fuerit est tanq̄ falsarius puniendus. Item nō ordinat⁹ qui officium ordinati gerit et tonsuram defert cum tamen non sit ordinatus, et vt clericus beneficium obtinet. Item falsum committit qui tutela vel cura finita eam non restituit sed se ingerendo administrat. Nota aliqui dicuntur falsi aliq̄ falsarij. Falsi dicuntur iudices
Nota falsi falsarij testes aduocati consiliarij et consimiles, de quibus supra. Falsi dicuntur qui ore bona locuntur et corde mala machinantur. Falsarij
Regula. sunt qui vera Sigilla, et veras monetas falsificant, de q̄bus supra.
Pena falsi ꝑm leges. Pena falsi ꝑm leges, aliquando est depositio. Aliquando est deportatio in insulam aliquando omnium bonorum publicatio aliquādo infiscatio, aliquando relegatio, aliquando mors seu vltimum sup-
Pena falsi ꝑm canones plicium De quib⁹ infra dicetur in Rubrica dē penis. Pena falsi ꝑm canones est multiplex, secōm diuersitatem falsitatis. Qualiter autē instrumēta de falsitate dicuntur suspensa visum est supra Rubrica de derogatione instrumentorum fol 3.

De sortilegijs et diuinationibus.

Summe doctoris Raÿmundi de Jure actionū

Capitulum. xxxviii.

Dictum est supra de crimine falsi, sed quia sortilegi et diuinatores sibi falsē assumunt predicere futura de contingentibus, qđ ad solum deum pertinet, prophetas se ostēdunt esse, cum tamen non sint, igitur ponitur hic Rubrica de sortilegijs et diuinatoribus. Videndum est igitur q̄d sit sors. Quid diuinatio Quot eius species. Que diuinatio sit prohibita. Que permissa. Qua pena puniantur sortilegi et diuinatores. De primo, sors, vt h̄ sumitur, est ars diuinandi et futura predicendi. Sortilegi sunt q̄ sb̄ nomine religionis diuinationis scientiam profitentur quā sanctor̄ Apostolorum sortes vocant. Sortilegi dicuntur, qui scripture seu sortium inspectione futura predicant. Hic nota q̄ cum multe sint sortes, tamen solum duabus licet vti, scilicet sorte diuisionis in temporalibus et sorte ex reuelatione diuina in spiritualib⁹. vt ī electiōe beati Mathie factum est, et in quibusdam similibus. Diuinatio est futurorum prenosticatio, que diuinatio proprie semper in malo accipitur, sicut prophetia in bono. Species diuinationis sunt multe q̄ enumerantur, xxvj. q. iij. Capitulo. Illud etiam nō obseruetis. De quibus hic pauca recitabo. Omnis diuinatio quocunq̄ modo fiat aut qualitercunq̄ vocetur prohibita est et damnata, ex eo q̄ humana natura assumit sibi, quod est proprium diuinitatis. Sors de se nihil est, sed res que consequitur eam male iudicatur. In summa est sciendum q̄ omnis diuinatio que fit per demones aut per astra de futuris contingentibus ē prohibita. Si autem fuerit de futuris que dependent ex causis naturalibus, vt ex motu solis et lune & planetarum aut stellarum, vel ex impressione aeris illa est permissa, vt predicere siccitatem vel pluuiam, sterilitatem vel fertilitatem et cetera ymmo medici possunt dicere futura, puta mortem vel sanitatē aut infirmitatem. Hic nota q̄ Judicium ferri candentis & aque bulientis et duelli scōm canones est prohibitum propter duo. Primo q̄ ibi deus tentatur. Scō quia de occultis iudicatur, quod solius dei est, pprium. Scōm vero leges hec, et multa alia permittuntur vt contentiones dirimantur et pax et concordia statuantur. Pena sortilegorum et diuinatorum per demones est crematio & cōbustio ignis cum libris eorum. &c̄

Sors quid

Sortilegi qui.

Nota

Diuinatio qđ.

Prophetia

Species diuinationis

Sciendum

Nota.

De homicidio Capitulum. Tricesimū nonū.

Liber Tertius

Jrca hunc titulum Nota quid sit homicidium. Unde dicatur. Quot modis committitur. Que homicidia fiunt sine pena. Que cum pena. per quos fiat actio pro homicidio. Que pena homicidarum. De primo homicidium ē hominis occisio ab hominem facta vel a bestia. Que fit in tribus scilicet in homine libero. in proprio seruo. ⁊ in animalib⁹. Et de his omnibus scōm ordinem est dicendum. Dicitur autem homicidium quasi hominis cedium. id est peremptio scilicet quando homo corporaliter occiditur. Homicidium vero dupliciter cōmittitur. verbo vl' facto. Verbo cōmittitur tribus modis scilicet. precepto. consilio et defensione. Precepto scz iniusto vt quando quis potestatem iudicādi nō habet. Consilio scilicet iniquo. quando factum sequitur al's non. Defensione vt quando aduocatus defendit reum in causa criminali vbi si se accusator perurgerit tenetur ad talionem. Facto vero committitur homicidium quattuor modis vt iustitia. necessitate casu. ⁊ voluntate. Justitia cōmittitur homicidium cum iudex equo iudicio condempnatum occidere facit ministerio iuris non odio persone non lucri amore. non prece nec precio. aut delectatione fundēdi sanguinem humanum sed obedientia et zelo iustitie. ⁊ hoc cum dolore cordis et compunctione Necessitate autem ineuitabili committitur homicidium vt cum quis occidit furem vel latronem se inuadētem et vi occidere volentē non ex odio sed cum dolore vt se et sua liberet et defendat a perditione. quia aliter mortem euadere non potuit. Si vero necessitas fuit euitabilis. vl' quia potuit sine periculo euadere vel quia ab eo hostem fugientem insequendo occidit. tunc reus est homicidij et tanq̄z homicida punitur. Casu cōmittitur homicidium dupliciter Aut em̄ q̄s dat operam licite rei. veluti cum q̄s scroffas vel alias bestias pellit de segetibus suis. vel cum fugat aues de horeis suis et circumspicit ⁊ neminem videns manu vel funda lapidē mittit i locum vbi nō erat consuetum homines conuersari. Et aliquis casualiter in ictum lapidis currēs feritur et sic moritur. In his et consimilibus est innoxius ille qui ea occasione mortem prestauit Cum autem rei illicite opera datur nec adhibetur diligētia q̄ debet adhiberi quicquid ex hoc sequitur vti malefacienti imputatur. Ver bigratia. Sagittarij qui exercent se in arte sagittandi in loco ad hoc deputato si ibi aliquis casu pertransiens feritur. nullam culpam habebit sagittarius. Sed econuerso reus erit culpe. Si sagittauerit ⁊ leserit in loco ad hoc non deputato. Idem est si cesor lignoꝝ arbore dejecta hominem occidit. si prius clamauerit ante casum arboris et

Homicidium quid

Homicidium alt' Homicidium dupliciter committitur.

Homicidium facto

Homicidium casu.

Sūme doctoris Raĳmūdi de Jure actionū

homo transiens non curauit se precauere. extra omnem culpā est cesor seu putator Si vero longe a via ligna cedebat. ꝛ licz non preclamauerit. quia eo loco nulli extraneo erat via versandi. Idem si medicus aliquem secuerit. et curam eius dereliquit. et idē ob id mortuus fuerit. culpe reus erit. Jtem si imperitus medicus curam alicuius suscepit et perperam. i. male eum medicauerit et idem ob id mortuus est culpe reus erit. Medicus homicida

Jtem si insipiens mango impetum equorum retinere nescit. aut propter infirmitatem non potest et ob hoc quis trucidat⁹ fuerit morte reus erit. Voluntate fit homicidium duobus modis. aut ex proposito. aut ex obrupto. Ex ꝓposito fit mltis modis. Primo ꝓpter res aufferendas et tollendas vt faciunt latrones vispiliones spoliatores et simules. Et si quis occidit parētes. fratres sorores. aut alios suos cōsanguineos vt eis in rebus et bonis vel in dominio succedat. Jtem si quis sic occidit aliquem super negociatione: aut si quis interficit aliquē p malas insidias sine causa. ꝛ sine difidatione ꝛ sine manifesta inimicitia. hec oia homicidia latrocinia vocantur. Et hi oēs nō habent asylum. id est locum refugiĳ Jnsidiarum vero alie sunt. bone alie male. Bone sunt quando aliquis ponit custodias malis vt ipsos capiat. sed male insidie sunt econuerso. Homicidium ꝛ asylum. Jnsidiarum distinctio

Ex obrupto ꝛ sine deliberatione fit homicidiū ex ira ꝛ furore ex vituperio et contentionibus ꝛ ex similibus. ꝛ hi si capti nō fuerint cum intersigno hoc est asylum. id ē locum refugiĳ vbi locus ille habetur. Jtem homicidium cōmittit qui clam vbo consilio. vel facto. vel etiam publice procurat abortum. Et h ideo quia non est differentia qui infantē occidit vel senē natu vel nasciturum. dummodo nascitur⁹ habeat animā rationalē Abortiuum quando ꝙ fit clam p herbas. radices. ꝛ potiōes Palam fit abortiuum per plagas. calcationes per saltus. per casum. Similiter et qui clam machinatur in mortem alterius veneno auxilio consilio. Abortiuū quo modo fit

Sed nunquid. si aliquis percutit me et fugit. debeo ne illum in continenti insequi et repercutere. Dico ꝙ non. quia hoc non fieret ad propulsionem vel defensionem sed ad vindictam vel vltionem. que ad solum iudicem spectant. Nam idcirco rigor iudicialis et tutela iuris publici est in medio ꝓstituta vt nullus sibimet audeat sumere vltionē Nam dicit dominus. Mihi vindicta et ego retribuam. Sunt ideo iudices cōstituti. vt sint mediatores inter ptes litigātes. Rigor iudicialis qualiter est.

Vtrꝫ liceat omnibus vim vi repellere.

Queritur ḡ vtrum omnibus liceat vim vi repellē. Dico ꝙ sic. et hoc commune est clericis et laycis iniuriam rerum et ꝑsonarum propulsare. defendere et repercutere. Distinguitur autem. quia aut vis infertur persone. aut rebus. si ꝑsone tunc vis est propellenda anteq̄ꝫ fiat. Nam et insidiantem licꝫ occidere. Si autem quis vim factam repellit potius p̄sumitur ꝙ causa defendendi fecerit q̄ꝫ vlciscendi vt patet in tabernarijs. Et hoc ē verꝫ si percussor volebat denuo ꝑcuttere. Alioq̄n si nō. non. Si vero iniuria infertur rebus. tunc licitum est illatā repellere. et inferendam propulsare. vt fit ī obsidione ciuitatū Castrorum et domorum. Q autem dicitur vim vi repellere licet sic intelligendum est. vt fiat animo defendendi. non vlciscendi in ꝯtinenti Et ꝙ defensio fiat cum moderamine īculpate tutele. et non cum excessu nec ex deliberatione et proposito.

De pena homicidij. Capitulum. xl.

Homicidia q̄ committuntur sine omni pena

Postremo est notandum. ꝙ quedam homicidia committuntur sine omni pena Canonica ⁊ legali. vt sunt homicidia que fiunt ex iustitia. ab illo qui habet iudicandi potestatē Item necessitate ineuitabili. Itē casu vt data opera rei licite. Item voluntate non animo vlciscēdi sed se defendendi. vt occidere vespilionem. predonem vel furem. Licꝫ cm̄ occidere furem et consimiles si capi nō poterunt. Licꝫ etiā hostes occidere iusto bello. Sed nota ꝙ quinq̄ꝫ requiruntur ad iustum bellum. Primo persona secularis. cui liceat bellare Secundo bona ⁊ res pro quarum defensione oportet litigare sed et pro iniuria et amore iustitie debem⁹ bellare. Tertio cā necessitatis vt ꝑ bellum pax adquiratur. Quarto animo recta intentione. vt non propter odium. non propter auaritiam aut propter vltionem sed solum propter iustitiam. Quinto requiritur auctoritas Ecclesie si pugnatur ꝓ fide. aut principis terre illius. si pugnatur pro defensione patrie. Item licet occidere insidiantem persone alicuius sine causa. Et vim vi repellendo eo mō quo dictum est supra. non aliter licet occidere. Quedā autem homicidia puniuntur scd̄m canones tantum vt in torneamentis in duellis in occulta procuratione aborsus. in occulta machinatione mortis alterius si fiat verbo consilio auxilio vel consensu. Et si quis percutit mulierem grauidam ita ꝙ abortit. ille punitur scd̄m leges et canones. Item in insecutione malorum fugientium. Item qui non intercipit oc-

Nota ad iustū bellum quinq̄ꝫ requiri.

Sūme doctoris Raijmūdi de Jure actionū

cisionem fieri cum potest intercipere. Quedā vero homicidia puniuntur scdm leges, et canones. vt si quis interficit presbyterum, vel seipsum vel sine iure, vl sine necessitate meritabili vel casu, non adhibita diligentia que debet adhiberi vel voluntate si fiat ex proposito vel ex obrupto, tē

Quis possit agere p homicidio. Capi. xlj.

Primo potest agere vxor pro morte mariti sui t ecōuerso. Scdo agunt filij pro morte parētum. Tertio si nullus filiorum extat, tunc proximior illis agat cōsanguineus. Quarto si nullus consanguineus extat, tē iudex loco exulis hominis iure agat. Sed q̄d si vnus plures occidit et si plures vnum occidunt. Si duo se inuicem occidunt. Si infans puer vel pupillus occidat aliquem. Si filius patrem aut matrē extra vel contētione occidit aut ecōuerso. Qui nō nutrit infantē ꝫ exponit aut fame perire pmittit. Si furiosus lunaticus fatuꝰ vel demens, aut naturaliter stultꝰ aliquē occidit. Si presbyter laycum vl econuerso. Si quis seipsum occidit. Et de penis omnium homicidarū, t de lesionibꝰ omniū mēbrorum videbitur infra suo loco.

De iniurijs et dāno dato Capitulū xlij

Superius tractatum ē. de crimimbus et excessibus. Sed q̄ ex his iniurie ꝓuenunt et dāna frequenter īferuntur. Ideo seq̄tur hic Rubrica de iniuria t dāno dato. Videndum ē igitur. Primo quid sit iniuria. Quot mōis dicatur iniuria. Cui detur iniuriarū actio. Contra quas datur in q̄ntum datur. Qualis sit actio iniuriarū. Et q̄ pena iniuriarū preterea dicetur. de iniuria et dāno dato. Be ꝓmo. iniuria est aliquē opinione vel facto vel verbo offendere sine causa. Iniuria generaliter est omne id quod non iure fit. Specialr autē dicitur iniuria iniquitas ꝺ ius quicq̄d ē iniquum. Et ē iniuria iniustitia, dicta quasi iure carens. Dicitur etiā iniuria omnis contumelia a contemptio dicta. Iniuria etiā ē blasphemia vel vituperatio vel improperium. Iniuriā pñt facere omnes qui iniuriā pati pñt, excepti furiosis t naturalr stulti t pueri impuberibꝰ, q̄bꝰ iniuria fieri pt. ꝫ ipi alijs iniuriā facē nō pñt, qr rōe carēt. Iniuria fit tribꝰ mōis Verbis lris facti. Verbis fit cōuicio, vituperio, ꝓtumelia, blasphemia, diffamatione, Lit-

Iniuria quid

Iniuria fit tribus modis

Pena Capitis

teris fit cum ad infamiam alicuius. quis cartam vel libellum famosum conficit. scribit. vel carmen edit. promit. cantat. de quo scōm leges agi potest criminaliter ad penā capitis ꝓtra eum qui conficit. et contra illum qui inuenit et nulli reuelauit inuentum. nec corrupit nec cōbussit. Potest etiam pro eo ciuiliter agi. ad penam pecuniariam. Factis fit iniuria. vt percussione pugnis. baculis. fustib⁹. cultris armis. ceterisq; lesiuis

Iniuriarū actio cui datur.

Iniuriarum actio datur passo iniuriam. Patitur autem quis iniuriam in seipso. in filio. in vxore. in seruo proprio. et libero. et in tota familia sua. In parentibus quoq; viuis et defunctis Et scōm diuersas iniurias diuerse erunt actiōes ⁊ pene Dixi in seipso vt quando aliquis vituperatur aut verberatur in filiofamilias non emancipato. quia emancipatus sui iuris est ⁊ per se potest agere de iniurijs sibi factis. In vxore quia vir ē caput sue vxoris aduocatus et defensor eius. ⁊ non ecōuerso nisi post mortem viri. Tunc eīm mulier agere potest ꝑ iniuria sibi in se facta. in viro suo in filijs in seruis et ancillis. Dixi in filia etiam desponsata nondum copulata viro. quia si esset copulata tunc sponsus eius bene ageret pro ea. In seruo ꝓprio quia ille in potestate est domini sui. non in propria. Et in seruo libero et alieno qui mihi illa die bona fide seruiuit. ⁊ in tota familia mea que est in pane meo. si autem esset extra domum et viueret de suo proprio pane tunc per se potest agere. Item in parentibus viuis et defunctis. quia si aliquis cadauerib⁹ parentum alicuius iniuriam faceret. aut fame eorum derogaret

Nota

heres potest agere contra illum. Sed nota q̄ omnes p̄dicte iniurie. non sunt eedem nec habent easdē penas. quia vna ē atrocior altera scōm diuersitatem personarum et honestatem dignitatis. Iniustum eīm esset si eadem foret estimatio iniuriaꝝ de digniori et potiori psona. vt de mediocri vel infima Igitur ex q̄litate psone crescit minuitur. et estimatur iniuria et pena ei⁹. Pro atrociori eīm iniuria maior pena debetur. ꝑ leuiori minor. Atrox autem iniuria estimatur his causis .v.

Atrox iniuria. tribus ex causis

His tribus ex causis atrox iniuria constat.
Facto persona. vel ratione loco. Facto vt si q̄s fustib⁹ baculis vl̄ pugnis cesus est et grauiter lesus. Persona vt si iudex cōsul Mgr̄ciuū a vili psona molestaretur. aut parētes a filijs. clerici a laycis. ciues a rusticis ⁊ extraneis Loco vt si fiat iniuria alicui i p̄torio cōsultorio. cōsistorio vl̄ i loco sacrato

aliquando etiam locus vulneris atrocem iniuriam facit. Vocatur etiam atrox iniuria. si quis patrifamilias aut filiofamilias talem iniuriam facit. In summa tenendum est. ꝙ de omni iniuria potest q̃s agere ciuiliter aut criminaliter. Et si quidem ciuiliter agatur estimatione facta scd̃m ꝙ dictum est. pena pecuniaria imponitur. Si vero criminaliter agatur tunc officio iudicis extra ordinaria legalis irrogatur. Actio iniuriarum non solum datur contra eum qui percussit sed etiam contra eum qui hoc dolo malo fecit aut procurauit. vt q̃s percuteretur. Intantum autem datur actio iniuriarum. Inquãtum is qui iniuriam passus est sub iuramento eam estimauerit. Si tamẽ passus iniuriam. excederet modum estimationis. tunc iudex potest et debet eam estimare. Nam scd̃m dignitatem et vite honestatem crescit et minuitur estimatio iniurie. Hec autem actio est famosa. id est plena fama vt supra dictum est de furto Capitulo vltimo

Sũma pecuniaria.

Estimatio iniurie.

De damno iniuria dato Capitulum. xliij.

Nunc sequitur de dãno iniuria dato. iuxta quod nota Quid sit damnum. In quibus fiat. Quomodo cõstituatur actio de damno. Cui competit hec actio. Que et quot actiones ex damno oriantur. Vltimo de pena damni. De primo damnum est diminutio vel ademptio patrimonij. Damnum fit hominibus liberis et seruis. fit etiam in bestijs domitis. et feris. bipedib⁹ ⁊ quadrupedibus. Fit etiam dãnum in plantis et herbis et in reb⁹ anima carentibus. vt in vino. oleo ⁊ frumento. In omnibusq; rebus animatis et inanimatis. Actio de damno. iniuria dato constituitur. Quando quis hominem aut bestiam alienã cum iniuria occidit vel molestat aut ledit aut res anima carẽtes corruperit. Actio de dãno competit domino rerum ⁊ vsufructuario et bona fide possessori. Actiones tres oriuntur ex damno iniuria dato scilicet directa. vtilis. ⁊ in factum. Actio directa competit passo veluti si quis corpori meo damnum fecerit. Actio vtilis datur. vt si quis hominem alienum aut pecus incluserit. ita vt fame moreretur. aut iumentum intãtum fatigauerit aut pepulerit. vt rumperetur. aut agitauit intantum vt precipitaretur. aut si quis alienum seruum de ponte aut de littore in flumẽ ꝓiecit vl' truserit. ita vt sb̃mergetur. aut si q̃s occasionẽ dãni dederit. vt si alieno ꝑuo ꝑsuaderet ꝙ ĩ arborẽ vl' turrĩ scãdãt vl' ĩ pu

Damnũ quid.

Actio de dãno iniuria dato qñ constituitur

Cui competit.

Actiones tres

Actio directa

Actio vtilis.

Actio in factū. teum aut fontem descēdat, et ille ex hoc cadit et moritur, aut aliqua parte corporis leditur, hec actio datur in simplum. Actio vo in factū datur veluti si quis nec in corpore suo nec alieno lesus fuerit ꝫ alio modo, vt si quis misericordia motus seruum alienum compeditum soluit vt fugeret hic actione in factum tenetur. Et nota q̄uis vtilis

Nota. actio in simplum detur, tamen non fit estimatio tantum illi⁹ simpli, sed etiam computantur omnes vtilitates extrinsece et intrinsece, p̄sentes et future, huic corpori adherentes, veluti si quis vaccam alterius occiderit vel suem, ibi fit estimatio non tm̄ vacce vel scroffe,

Estimatio pecunie et utilitatis sed cōputantur etiam vituli et porcelli, ex his prouenientes. Computantur etiam omnia que rem faciunt precio siorem, vt in equo si ē gradarius vel cursarius, vel est bene trabēs. Similiter de boue bñ trahente, hec omnia computantur, quia faciunt rem precio siorem. Si quis vero alienam vaccam, vel aliud animal sciēter in domo sua seruauerit vltra diem et noctem furtum in eo cōmittit, siue eorum fructu vsus fuerit siue non, aut eū expellat aut iudici presentet

De penis damni Capitulum. xliiij

Pena damni multiplex Pena damni multiplex est. Si quis enim occidit liberum hominem, ille dz occidi, vt in veteri lege preceptum ē. Collum pro collo oculum pro oculo, dentem pro dente, et cetera. Hā liberum corpus nullam habet estimationem pecuniarum, v. Non bene pro toto libertas venditur auro.

Corpus liberum non est venale, ergo nulla pecunia persolui potest In noua tamen lege micius et gracio sius pro homine libero occiso iudicatur. Quia si in facto homicida non deprehenditur, et vult delictum emendare et penitere coram deo, et coram mundo, pro omni suo posse tunc placitatur cum parte sibi aduersa pro pace et gratia sibi impetranda. Q̄ si pars aduersa nullum placitum cōcordie vult acceptare, nec penam super tali lesione statutam vult recipere ꝫ contumaciter renuit, tunc iudex accipiat hoc statutum, et sub testimōio proborum duorum vel trium virorum offerat leso. Qui si non receperit, tunc iudex illud in suos vsus redigat, et pronunciet occisorem vel lesorem ab illo delicto liberum et solutum sua emenda prius recepta. Et hoc ideo fit, quia non est ita peccator magnus, si contritus fuerit de peccatis et vult penitere et emendari, deus recipit eum in suā grām, et oīa illi peccata cōdat et dimittit. Si q̄s āt ꝓprium bñ alicui⁹ occidit, iste damnetur domino serui, p tāto quāto valuit eo tpe quo occisus ē. Si quis vero voluntarie bestiā alicuius occidit

ſoluet eam domino ſuo. quanto valuerit eo menſe. ſed non computantur vtilitates que exiſtis corporibus potuiſſent euenisse. Si q̄s autem fecerit damnum in arboribus fructiferis extirpādo reſecādo aut in plantis effodiendo vl̄ herbis extrahēdo aut euellēdo ſoluet ea eſtimatione vicinorum. Si quis autem facit damnum in reb⁹ inanimatis puta vino oleo. ⁊c̄ Si in his aliquid miſcuit. vt naturalis bonitas eorum corrumpatur ſoluet ea eſtimatione proborum virorum ſm q̄ plus valuerunt illo mēſe. Si vector curr⁹. cum p̄mis rotis aut cum biga aliquem hominem aut animal occiderit tenetur ſoluere. quanto plus valuerit eo anno. Sed quid ſi ex parte. boum equorum vel mulorum vnum occiſum fuerit. Dico q̄ nō ſolum occiſi fit eſtimatio. ſed eo amplius id cōputatur quanto minoris preciī iam ſunt ea que ſuperſunt et quia laborem ſolitum perficere nō p̄nt quem prius confecerunt ſeu perfecerunt. Si quis canem mordentē vulnerat in anteriori eius parte vel etiam occidit in nullo tenetur q̄ hoc fecit defendendo. Si autem ipſum fugientem inſequendo offendit. tenetur de damno. Et nota q̄ damnum non ſolum fit in corporibus. verumetiā in partibus et in membris corporum ſicut vulneratione. mutilatiōe. oculorum erutione. auricolarum. vel naſi. aut oris inciſione. dentium excuſſione. manuum vl̄ pedum amputatiōe ac oſſium ⁊ crurium fractione. Et etiam ſi iuſta membra fuerunt ſciſſa fracta colliſa aut quouismodo deſtructa et deteriorata. Nota etiā q̄ damnum non ſolum fit facto ſed etiam ex dolo. veluti ſi quis procurauit damnum fieri q̄uis per ſe non fecit. Fit etiam damnum ex culpa. veluti ſi quis foueam vel ciſternam fodit ī loco publico. vbi ſolitum eſt homines et iumenta ire et verſari. ſi animal cadit alicui⁹ in ea et moritur vel leditur ſoluere tenetur. Etiam ſi quis corp⁹ ſuū ledit. vel membra ſua offendit de damno dato punitur. veluti ſi q̄s ſibimet digitum abſecat. illius alius digit⁹ reſcindatur vl̄ redimat eum a iudice melius prout poteſt.

Nota

Nota

De damno a tuis alīs dato vel facto. Capitulum. xlv

De damnis a tuis alīs dato vel facto. Supra viſum eſt. quid iuris ſit ſi aliquis facit dānum. homini libero aut ſuo alieno aut beſtie aut rebus inanimatis. Nunc videndum eſt ſi filī⁹ familias aut ſeru⁹ tu⁹ aut pec⁹ tuum facit dānum alteri. Primo cū q̄ fiat actio de tli dāno. Quib⁹ ſint ꝓſtitute tles actiōes. Quō iudicetur ō ipſis Si filī⁹ familias vl̄ ſu⁹ tu⁹ tibi rē noxiā fecerit nl̄la erit

inter vos actio. Si autem seruus tuus alicui rem noxiam fecerit vt furtum vel rapinam aut damnum dederit aut iniuriam irrogauerit tecum fit actio q̄diu seruus tuus in tua est potestate Habes autem liberam potestatem aut litis contestationē hunc sufferre aut p noxa dare. et si dederis tunc a tali actione liberaris. Esset em̄ iniustum ne quitiam seruorum vltra corpora eorum dominis suis esse dānosam Sunt autem noxales actiones a pretore ꝓstitute. Si dedisti seruuz tuum pro noxa tunc secum fit actio. Et si damnum non habet resarcire tunc iudicatur de eo. prout mos est. si filiusfamilias vl filiafamilias. alicui noxam fecerint dari pro noxa non poterunt a patre. quia ex tali datione et corporum eorum afflictione parentes magis afficerentur pene q̄ filij et maxime in filiab⁹ propter pudicitiā. Possunt tamē filijfamilias puberes pro suis delictis per se q̄uenire et dāna de eorꝝ peculio resarcire. Animalia irrationabilia si lasciuia sua aut feritate bestiali damnum faciunt actio noxalis ē prodita si talia animalia noxe dantur proficiunt domino eorum ad liberationē vtputa Si equus calcitrosus calce percusserit aliquem aut dentibus momorderit aut bos cornupeta cornupetere solitus hominem leserit. hec autem in animalib⁹ mansuetis et domesticis locum habēt. In feris autem et bestijs non domitis cessat quia hec sunt animalia cru delia a natura nec etiam talia animalia iniuriam facere possunt quia ratione carent et si damnum faciunt. aliter tamen agitur cum feris bestijs et aliter cum mansuetis. Si em̄ mansueta animalia damnuz faciunt dominus eorum tenetur in simplum. si fera tunc in duplum Et hoc ideo q̄ fera animalia. vt lupi vrsi apri leones verres symee canes mordaces et cetera indomita. phibita sti ibi teneri vbi vulgo iter est. Et ergo si contra hoc factum fuerit et nocitum soluet in duplum vel p̄m q̄ iudici equum videbitur tanti dominus eorum condemnetur.

De obligationibus. quasi ex maleficio. Capitulum. xlvi

Mota q̄ q̄nq̄ modis aliquis ex q̄si maleficio obligatur

Circa hunc titulum nota q̄ quinq̄ modis aliquis ex q̄si maleficio obligatur. Primo si quis mouet litem contra aliquē ex qua idem minus iuste leditur certum ē q̄ male fecit. tamē hoc non fecit ex maleficio nec ex cōtractu igitur ex q̄si maleficio sibi obligatur et penā sustinebit de ea lesiōe inquātum iustum et equū videbitur iudicāti Scdo si ex domo alicui⁹ aliq̄d eiectum vl effusuz fuerit quod alteri noceat. q̄si ex maleficio obligatur. q̄ hospes ple-

runcꝫ ex alteri⁹ culpa tenetur vt seruoꝝ et puerorum suorum. Eo casu pena duplici quanti damni datum est. actio est statuta. Tertio quasi ex maleficio obligatur qui ea parte qua a vulgo itur et iter cō mune fieri solet aliquid positum vel suspensum habet quod potest alicui nocere. Quo casu pena simplici est statuta. Ob hominē vo liberum ex tali casu occisum pena a lege triginta librarum ē statuta quia liberi corporis nulla est estimatio. Si vero liber homo hac le-sione non moritur tunc quārum iudici ob eam rem videbitur equuꝫ talem penam leso persoluat. et cum hoc mercedem medico p̄stitam ceteraꝫ impendia que in curatione facta sunt. et etiā operaꝝ q̄bus lesus caruit aut carituꝛus est si inutilis facti⁹ est iudex estimabit qō tamen difficile est estimare. De seruo vo occiso fiat estimatio quāti eo tempore valuit quando est occisus. Quarto si filiusfamilias seor sum a patre habitauerit. tunc quicq̄d ex illa domo eiectum effusum positum suspensumꝫ fuerit exquo damna prouenerint nulla in pa-trem sit actio. sed cum ipso filio. per quē talia damna prouenerunt. qui penā de suo peculio persoluet. Quinto si ductor nauis. aut pre-positus. caupone. vel custos stabuli de dolo a furto i naui vel cau-pona aut stabulo facto erit idem ex quasi maleficio teneri videntur quamuis ex nullo illorum maleficium fit factum. sed solum ex his quibus opa circa nauem cauponā aut stabularia sunt cōmissa cum tamen neqꝫ ex contractu neqꝫ ex maleficio aduersus eos actio sit cō-stituta. Quia tamen aliqualiter culpe rei sunt pro eo q̄ opa malorꝫ hominū sunt vsi. regendo. ppinando custodiēdo ex quasi maleficio teneri videntur. qō tm̄ est dicere. Si aliq̄s dns cōmittit vices suas vl negoti a sua alicui alteri. quicquid damni per illum factum fuerit dns tenetur soluere quāuis p eum. nullum dānum nec maleficium sit factum. Verbigratia ductor nauis cōmittit alicui nauem. caupo cauponā. hostes stabularia. si in his aliquod furtum aut damnum factum fuerit. idem tenētur quāuis per eos nil mali factum fuerit. ex eo tamen culpe rei sunt q̄ opera eorum malis commiserunt mi-nistris. Inhis autē casibus actio in factum cōpetit heredi. id est in-uriam pacienti actio datur. Aduersus autem heredem. i. iniuriam facienti actio nulla datur.

De proscriptione Capitulum. xlvij

Via frequēter convictus de crimine. pscribitur. Ideo subij
q citur hic Rubrica de proscriptiōe. Circa hoc Nota. Quid sit proscriptio Quot eius species. Quis possit p̄scribere. E

proscriptum demonstrare vel denunciare. Per q̄ verba quis ꝓscribitur. Quomodo q̄s veniat de proscriptione. Quid sit faciendum cum bonis proscriptoꝝ. De cōseruatorib⁹ et fautorib⁹ ꝓscriptoꝝ

Proscriptio in Iure seculari.

De primo. Proscriptio in iure Seculari. idē est qd̄ excōmunicatio in iure Spirituali. vl' edictum seu bannum Proscriptiōis tres suut

Proscriptiōis tres species

species. alia ꝑpetua. alia tꝑalis. alia neutra. Proscribere et ꝓscriptum denunciare potest Iudex habens auctoritatē edicti a supiore sibi traditam. Proscribit āt iudex per hec verba. Iudex surgit in pre

Per que verba Iudex ꝓscribit

torio et dicit expresse. Ego denuncio. A. vel. B. in ꝓscriptionē pro

Proclamatio Proscriptionis

pter mortē huius. et interdico eum omnibus suis amicis et licentio eum omnibus suis inimicis. Et si quis eum super hoc seruauerit. h̄ faciet super ius suum. Proscribitur autē quis ꝓpter contumaciam

Propter quas res q̄s ꝓscribit̄

qn̄ accusatur ꝓ homicidio vulnere aut alio crimine. et trina vice cittatus si non vult corā iudicio cōparere tunc proscribitur. De ꝓscri

De ꝓscriptiōe ꝑt quis venire duob⁹ modis.

ptione potest quis venire sic duobus modis. Primo si post proscriptionem ad Iudicium venerit non coactus et sine omni pacto cum iudice facto iurat se cittationē seu vocationem ad iudiciuꝫ ignorasse Auditaq̄ proscriptione statim vltra non coactus se iudicio presentasse. et velle assistere iudicio pro quacunq̄ causa actorib⁹ rn̄surus Tunc iudex eum a proscriptione absoluit. vt trib⁹ placitis idē corā iudicio cōpareat tunc de eo sicut de non proscripto iudicatur. Scd̄o poterit quis venire ex proscriptione hoc modo. Si aliq̄s offenderit quempiā. quacunq̄ offensione aut lesione. et vult voluntarie penitere. et statutum pene exhibere. penā sibi impositā pati corā deo et mundo pro omni suo posse. siue in reb⁹ siue in persona q̄ ad deum et leso satisfaciēdo. ⁊ hoc actor friuole ꝯdicat. tunc iudex recipiat illud statutū ⁊ ius actori leso offerat cum testib⁹ ydoneis duob⁹ vl' trib⁹ qd̄ si recipe recusat. tunc iudex illd̄ ī vsus suos ꝯuertat Et offensum ꝓpter ꝯtumaciā. ⁊ friuolentiā ꝓscribat. Et si postea deprehēditur man⁹ sibi. āputetur. aut. xxx. libras iudici persoluat. Si vero ꝓscriptus est fugitiu⁹. Tunc iudex de omnibus suis rebus recipiat. xxx. talenta. pro sua emenda ⁊ non plus. Reliqua vero bona maneāt in potestate vxoris ⁊ pueroꝝ ei⁹. sic tn̄ ꝙ creditorib⁹ inde ꝑsoluēt. Si vero neq̄ vxorē neq̄ pueros reliquit. tunc predicta bona. ad alios heredes siue successores deuoluētur. Si āt proscriptus est Exul et nullum hꝫ successorē. tunc hec bona ad man⁹ consulum cum bona consciētia recipiantur q̄ illesa et non diminuta per vnum integrum annum conseruentur. et si postea nec heredes nec creditores apparuerint. Tunc medietas ꝓ salute anime illi⁹ detur. ⁊ alia medietas

vtilitati cõitatis applicetur. Si aliq̃s accusetur. q̃ ꝓscriptuꝫ hospitauit: vl' in domo sua euꝫ ꝯuauerit: ille se suo solo iuramẽto expurget ⁊ fit liber. Si v̄o ꝓscriptus in domo aut in mansiõe alicuius deꝑhẽsus fuerit: tunc de eo ꝓut iustum fuerit iudicetur. Cõseruãs eum dabit iudici decem talenta aut manus eidẽ amputetur. Nota ꝓscript⁹ in vna ciuitate ꝑ aliquo delicto: nõ põt ꝓscribi in alia ꝑ eodẽ d̄licto scd̄m ius cõe: sed scd̄m ius principuꝫ in ꝓuintijs suis. Proscriptus in vna ꝓuintia põt ꝓscribi in alia vsq̃ ad imꝑatorẽ. Quẽ autem imperator ꝓscribit. ille est ꝓscriptus in omnib⁹ ꝓuintijs suo imperio subiectis Proscriptio tñ iure cõmuni nõ vadit extra illius iuditij districtum seu iudicis q̃ primo aliquẽ hominem ꝓscribit. Est enim satis grauis pena: qꝛ oportet ꝓscriptum in tali iuditio relinquere pueros vxorem: et cunctos amicos: et omnia bona sua ⁊c̃. Nota.

De expurgatione a crimine. Capitulũ. XLVIII

Qualiter quis expurgꝫ se a crimine sibi imputato seu obiecto Superius visum est de accusationibus ⁊ incusationibus de criminib⁹ ⁊ d̄ debitis. De ꝓmissis. de pactis. Sed qꝛ in his ad expurgationem frequenter ꝑuenitur. Igitur subijcitur hic de expurgatiõibus cunctoꝝ predictoꝝ. Iuxta qd̄ nota quid sit expurgatio. quot eius species. ⁊ ꝑ quid fiat expurgatõ. De duplici forma expurgatiõis. Quis numerus expurgandoꝝ. Que pena deficientis ĩ expurgatiõe. De ꝑmo. Expurgatio est de obiecto crimine vel inculpatione sue innocentie ostensio. Expurgationis speties sunt due: scilicet Canonica ⁊ vulgaris. Canonica ymmo legalis est quã canões ⁊ leges instituerunt. Et hec fit per iuramentum. per testes. per fidẽ ⁊ est a iure permissa. Sed vulgaris expurgatio est quã sibi vulgus per se voluntarie instituit ⁊ adinuenit. Et hec fit per duellum. ꝑ candens ferrum: ⁊ per aquam bulientem. que est a canonibus prohibita. ⁊ a iure ꝓpter tria. Primo quia sepissime fit ꝓpter inuidiam. Secundo quia ibi deus tentatur quod fieri non debet teste sacro euangelio. Tertio quia plurimum innocentes sic condemnantur. Et nota q̃ duplex est expurgatio a crimine: quedã non vadit ad ꝓscriptõnem: vt est expurgatio pro debitis promissis ⁊ pro pactis. Expurgatio de crimine scd̄m ius prouintiale talis est. Si accusatus de furto aut rapina vl' latrocinio siue homicidio aut quouis alio malefitõ quod personam habet tangere vel honorem si citatus seu vocatus ad iudicium venerit nõ coactus. ⁊ suã innocentiã velit ostẽdere. Et secum plures expurgatores hr̃e: non potest forte quia nescitur quãdo vel vbi hec facta esse dicantur. Tunc idem suo solius iuramento

Expurgatõ qd
Expurgatiõis speties due
Canonica
Vulgaris.
Nota
Expurgatio de crimine qualis

se expurgat. ⁊ fit liber a iudice ⁊ ab actore. Si vero actor velit accusatus met septē ꝓbor virorꝫ testimonio superare: tunc accusat⁹ boni nominis se expurget scōm qꝫ lex ciuitatis fuerit instituta. Quod si facere nequiuerit ⁊ male fame prius fuerit met septem vincitur. Si⁊ si deꝓhēsus fuit in euidētia facti: aut captus in fuga patrati sceleris ⁊ coactus ad iuditium ꝺeductus. Tunc ꝺe eo ꝓut iustus est iudicatur. Item si aliquis inculpatus ꝓ homicidio: et ipse hoc vim vi repellendo dicat se feciſſe. et hoc ꝓbat scōm qꝫ pax ⁊ lex ciuitatis est instituta. ſcⅰ⁊ suo iuramento: ⁊ cum alijs quattuor ꝓborum virorum manibus secum in iuditio eleuatis iurando fit liber a iudice ⁊ actore. Accusatus per vulneratum ꝓ vulnere. Innocens expurgⅰ⁊ se suo iuramento duorum ꝓborum virorum manibus secuⅰ⁊ in iuditio iurando eleuatis ⁊ fit liber a iudice ⁊ actore. Nota qꝫ sub hoc nomine vulnus comprehenditur ⁊ includitur hic omnis offensa et lesio corporis: que vadit ad proſcriptionem siue fit manuum siue pedum aut digitorum amputatio aut aliorum membrorꝫ ꝺestructio. Et qꝫ hec ex casu fiant non expugna. Si autē expugna et ex ꝓpositō malo ⁊ friuole quis dicatur aliquem vulneraſſe. manus vel pedes preſcidiſſe naſum vel aures amputaſſe. Idem cuⅰ quandoqꝫ sibi paribus ꝓbis viris suo iuramento se expurget ⁊ fit liber. Nota tñ qꝫ omnis effuſio ſanguinis cum armis vadit ad ꝓſcriptionem. Accuſatus ꝓ vituperio ꝓ mala verba et ꝓhibita que alicui direrit se suo ſolius iuramento expurget ⁊ fit liber. Inculpatus ꝓ ſtupro: ſi ꝺebito tempore ⁊ rite proclamatus non fuerit ſe ſuo ſolo iuramēto expurget ⁊ fit liber. Inculpatus ꝺe friuolo alterius dom⁹ ingreſſu ſuo ſoli⁹ iuramento ſe expurget ⁊ fit. liber. Inculpat⁹ qꝫ proſcriptum hoſpitauit aut fouerit nutriendo ſe ſuo ſolo iuramento expurget ⁊ fit liber. Item ſi res furtiua apud aliquem ꝺeprehendatur ⁊ ille dicit ſe eā rē in publico foro claro die emiſſe: ſed neſcit a quo. ſi iudex nolit credere: tunc ſe ſuo ſolius iuramēto expurgabit ⁊ fit liber Idem ius eſt de re furtiua apud aliquem ꝺepoſita. Si quis citatus ꝓ quacunqꝫ cauſa ad iuditium. et legittima cauſa prepediente venire non pōt ſe expurget ſuo nuntio ſpetiali et fit liber. Expurgatio vero ꝓ ꝺebitis aut promiſſis talis eſt: Si quis impeditur ꝓ ꝺebitis et ſi hec ꝺebita ſunt citra triginta talenta: tunc ſuo iuramento ſe expurget et fit liber. Impetitus de promiſſis aut ꝺe pactis ſuo ſolo iuramento ſine dolo falſo ſe expurgabit et fit liber. Expurgandorum numerus ꝓ mortuo ſint quinqꝫ: ꝓ vulnere aut ꝓ alio membro leſo ſint tres: ꝓ percuſſione aut alia leſione et vituperio vnus

Nota.

Vulnus.

Nota.

Expurgatio ꝓ ꝺebitis et promiſſis.

solus. Pena deficiētis in sui expurgatiōe est tal'. qual' est pena accusatoris deficiētis in accusatiōe. In summa Notāduz est. ꝙ de omni occulto malefitio de q̄ q̄s bone fame ⁊ ydoneus accusatur. De illo pōt se expurgare nisi in malefitio deꝓhendatur vl' nisi defecerit in expurgatiōe. vl' si vocat⁹ ad iuditiuz nō comparuerit aut fugerit. et p⁹ ea vinct⁹ ad iuditiuz ꝑducatur. q̄z tunc testimonium actoris auditur et duobus testibus vincitur ⁊c̄. Notandum.

De diuersitate penaꝝ scd̄m diuesitatem delictorum. Capitulū. XLIX.

Certum ē ꝙ accusat⁹ si se expurgare nō pōt incurrit penā Igr̄ hic subseq̄nter De penis ē tractāduz. Juxta q̄d nō. Quid sit pena. Q̄z sint spēs penaꝝ. Quis penas imponē possit. Quib⁹ pene inferātur. Pro q̄ inferātur. Inq̄ntuz inferantur. Que pena debeat inferri. Qui cedat pene. Que excusāt a pena. Que penā aggrauāt. Que alleuiāt. Que sint ꝯsiderāda in penis infligēdis. Ultimo ponētur questiōes ad hāc materiā vtiles. De p̄mo. pena est delictoꝝ debita cohertio ⁊ punitio Pene scd̄z leges multe sunt. Alie in ꝑsonā alie in rē. Alie ex ꝯtumatia alie ex delicto. Pene in rē sunt due scd̄z ꝙ due sunt res. s. mobil' ⁊ immobil'. Pene ī ꝑsonā sunt mlte. q̄z sunt tormētoꝝ gn̄a mlta vt captiuatio incipatō flagella° fustiuz lesio cesio. Auriuz sectio. nasi abscisio. oculoꝝ effractio. ꝑ dētes crematio manuuz ā pedum amputatio. decollatio suspēsio rotatio insaccatio crematio relegatio viua tumlatio ⁊c̄. Pene ex ꝯtumatia sunt q̄ttuor Pr̄ia missio ī possessiōez rei immobil' petite. Scd̄a rei mobil' assig̃tio Tertio ē debiti obtētio Quarta q̄ debetur iudici ob ꝯtēptuz ⁊ inobediētiā iuditio fcāz q̄z nō ꝯparet Pene ex d̄licto etiā sunt q̄ttuor. vicz exiliuz inscriptio. ꝓscriptio ⁊ relegatio. v⁹. Exul abit sine spe patrie reditusq̄z reiq̄z. Inscriptus māet in patria s̄ re spoliatur. Amittit ꝓscript⁹ opes nō posse reuerti. Quiq̄z relegat⁹ sua cuz remeabit habebi. Sunt adhuc multe alie pene ex delicto preter has. q̄t em̄ sunt delicta tot sunt pene. habz em̄ q̄dlibz delictuz penā specialē. Sunt et alie pene multe q̄ ponuntur in rubrica d̄ obligatiōib⁹ ex ꝯtractu vel ex q̄si ꝯtractu. ⁊ in obligatiōib⁹ ex malefitio. vl' ex q̄si malefitio. De q̄b⁹ postea ē singulariter dicēduz. Penas autē possunt infligē. oēs Judices autētici in iuditio suo in subditos suos iuxta culpe q̄ntitatē ⁊ q̄litatē. Nihil eniz valz Jurisdictio q̄ cohertiōez maloꝝ nō habz. Et nō ꝙ lcz mltiplices sunt iudces scz ordinarij delegati. sb̄delegati arbitri ⁊ ciuitatum rectores. Null⁹ tamē hz penā sanguinis iudicare nisi cui ꝯcessa ē auctoritas a supiore. q̄ hz ptātez hoc faciendi. In-

Pena quid
Pene s̄z leges.
Pene in rem
Pene ī ꝑsonaz
Pene ex contumatia
Pene ex delicto
Exul
Inscriptus
Proscriptus
Relegatus
Nota ꝙ multiplices sunt iudices

Pene rebus inferunt ⁊ ꝑsonis

feruntur ãt pene ꝑsonis ⁊ reb⁹ Personis imponuntur simpl'r ⁊ dire
cte. Reb⁹ ãt odio ꝑsonaꝝ: qꝛ res nõ pñt delinq̃re: sed illi q̃ eas possi
dent. Igitur ꝓ criminib⁹ solum q̃s dꝫ puniri in ꝑsona. Sꝫ heu mlti
istum ordinez ꝑuertunt: qꝛ reos pena ꝑsonali dimittunt ⁊ res illoꝝ
auferunt: ⁊ sic innoxios dãnificant: q̃ ad successionẽ bonoꝝ illoruꝫ
scd̃m leges de iure pertinent. Pene infliguntur pro cõtumatia. Sꝫ
pro delicto inferuntur siue recipiuntur pene a iure institute in totuꝫ
qꝛ de ipsis nõ põt appellari. Pene a iudice imposite recipiuntur in ꝑ
te: qꝛ sunt sup̃ gr̃am: ym̃o etiaꝫ ab ipsis poterit appellari si iudex ni
mis extorsisset. Pena q̃ magꝛ timetur illa dꝫ inferri siue ꝑsonal' siue
pecuniaria. Et si delinq̃ntes pecuniarias nõ hñt exoluere: ⁊ gr̃am a
pud lesos remissiõis nõ pñt impetrare: tc̃ scd̃m p̃ceptum summi iu-
dicis dei: colluꝫ ꝓ collo: mẽbꝝ ꝓ mẽbro. ꝑsoluẽt. Pro iudicis autẽ
emẽda nec in corpe nec in mẽbris offendatur aliq̃s vllo mõ Pene ex
acte ⁊ rõne ꝯtumatie vl' rõne delicti ille cedunt iudici. Pene v̄o dãni
⁊ iniuriaꝝ cedunt: hijs q̃b⁹ dãna ⁊ iniurie sunt illata. Si q̃s autẽ fe
cerit ꝯ̃ ius ciuitatis hee pene cedunt fisco. i. cõitati. Pene v̄o ꝯuẽtio
nales cedunt arbitris: vl' hijs q̃b⁹ ipsi arbitri addixerint. Est autem

Pena conuentitionalis

pena ꝯuentional' q̃ꝫ de voluntate litigãtium arbitri imponunt parti
bus. Et illa põt etiã in totum exigi et recipi vl' dimitti A pena crimi
nalium excusat etas violentia absoluta. i. coactio iusta ignorãtia. iu
sta cã. extrema necessitas. furor. ebrietas. Penaꝝ v̄o aggrauatiões
ac alleuiatiões põt q̃libet iudex ꝑ se estimare. Ex tp̃e mõ. loco. perso

In personis affligendis.

na. etate ⁊ dignitate. In ꝑsonis affligendis siue emendandis multa
sunt consideranda: vt sunt etas: tẽpus: locus: ꝑsona: causa: consue
tudo: qualitas: q̃ꝫtitas: dignitas: multitudo. Persona. i. ꝯditio ꝑ-
sone. Utꝝ digna vl' indigna: vil' vl' nobil'. diues ã paup̃. Etas. s. pu
erilis vl' senil'. Causa. i. culpa. posset em̃ iudex a delinquẽte extorq̃re
decẽ talẽta. cum sibi vix in. lx. denarijs teneretur. Ex culpa ꝓpter qd̃

Aniaduersiões ad q̃d institute

g̃uitas penaꝝ dꝫ a ꝯsulib⁹ moderari iuxta culpe q̃litatẽ. Sunt eniꝫ
emende institute solum ꝓpter q̃etẽ ⁊ pacificum statum bonoꝝ ⁊ co
hertionẽ maloꝝ ⁊ nõ ꝓpter aliud. Tp̃s si sacꝝ vl' nõ. Loc⁹ si ꝯsecra-
tus vl' p̃torium ã ꝯsultorium. Cõsuetudo. s. alioꝝ iuditioꝝ ⁊ patrie
⁊ ꝯsulum ciuitatꝛ. Qualitas etiã delicti Aliter em̃ punitur violẽtia
publica q̃ꝫ priuata: al'r cum armis. aliter sine armis. aliter q̃ facit cõ
tra p̃ncipẽ vl' ꝯ̃ potiores ciuitatis: q̃ꝫ q̃ fac̃ ꝯ̃ mediocres. vl' infimos
vl' viles personas Multitudo delinquentium aliter punitur: quã si
vnus delinqueret: vt patet in seditione.

Pena mutatur. Capitulum quinquagesimum

Summme Raymundi de Jure actionum

Queritur vtꝝ pena ꝑsonal' possit ꝯmutari in penā pecuniariā Dico ꝙ nō. scd̄z om̄ia Jura. quia vnusq̄sq̄ debz scd̄z sua de merita puniri. Sz hec ꝯmutatio fit ex cupiditate p̄ncipum ⁊ Judicum vt frequēter. Ecōuerso autē fit ꝯmutatio pene pecuniarie in penā ꝑsonalē quādo delinquēs est ita paup ⁊ inops ꝙ nō habet penā pecuniariā exoluē. Et hoc ideo fit. Ne delinquēs omino impunit⁹ euadat. Null⁹ tñ ita inops est. quin ipse habeat facē emēdas in reb⁹ aut in ꝑsona. Queritur vtꝝ vna criminal' pena possit ꝯmutari in aliā criminalez. Dico qꝛ sic ex caus̄ tñ vt causa necessitatꝛ. Veluti si q̄s dz suspēdi. ⁊ timor est. in eductiōe ꝙ a suis amicꝛ eriperetur. de ista pena. tc̄ pōt decollari. Etiā cā honestatꝛ vt si ē de honestis parēti b⁹ ⁊ meruit penā publici suspēdij. tc̄ poterit in oculto insaccari. Queritur vtꝝ pēa soluta stet adhuc sn̄ia. ab arbitris ꝓnuntiata. Dico ꝙ nō qꝛ soluz metu pene statur arbitrio. Queritur vtꝝ vn⁹ possit puniri ꝓ alteri⁹ delicto. Dico ꝙ pena ꝑsonali nō. qꝛ fili⁹ nō portat iniq̄tatez p̄ris. teste scriptura diuina. Pena v̄o tꝑali in reb⁹ bñ punitur vnus ꝓ alio vt fili⁹ ꝓ patre. Seruus ꝓ dño. Queritur vtꝝ aliquis debeat puniri sine culpa. Dico ꝙ fit aliqñ ꝙ quis punitur sine culpa s̄ tamē nō sine cā. vt depositari⁹ punitur quādo depositu ā̄mittit ex sua negligētia q̄uis ip̄e nullā culpā habeat in ā̄missiōe illi⁹ depositi tñ qꝛ nō adhibuit diligētem custodiam tenetur ad solutionez. Queritur vtꝝ Judices vl' domini possunt de Jure recipe emendas a suis subditis. Dico ꝙ si rectam habeāt intentiōez ⁊ emēdas licitas scd̄z legittimas cōsuetudines regionis recipiāt. debito mō seruato illas possunt retinere. licz damnuz excederent. qꝛ nō ꝓ interesse recipiunt sz vt coherceantur delicta. ym̄o tales emēde nō sunt laxande sed potius stringēde ⁊ cohibēde. Queritur vtꝝ aliq̄s ꝓ vno delicto duas vl' plures penas debeat sustinere. Dico ꝙ sic vt patz de vulnerante in cemiterio vl' in eccl̄ia ⁊ in similib⁹ casib⁹ vbi Judex recipit suam penam ꝓ delicto lesus aliam ꝓ offenso. ⁊ eccl̄ia tertiam ꝓ excessu in loco sacrato. Et ecōuerso ꝓ plurib⁹ delictꝛ nō sufficit vna pena. vñ v̄⁹. Ad facin⁹ duplex nō sufficit vltio simplex. Et Nota ꝙ p̄ncipal' intētio Judicis in recipiēdis penis ⁊ emendis debet esse criminuz ꝓhibitio ⁊ pacꝛ ⁊ cōcordie preceptio. Dicit enim beatus Augustinus. ꝙ Judex siue puniendo siue ignoscēdo emēdas recipiat bñ facit: soluz vt vita maloꝝ hoīm corrigatur ⁊ pax ⁊ ꝯmodum bonoꝝ foueatur

Vtꝝ pena ꝑsonalis possit in pecuniariā cōmutari.

Commutatio quomodo fit.

Vtrū pena criminalis possit in criminalem permutari:

Vtꝝ pena soluta stet adhuc sētētia ab arbitris ꝓnūtiata.

Vtꝝ possit puniri ꝓ alterius delicto

Vtrū q̄s possit sine cl̄pa puniri sed data tamen causa.

Vtrū iudices autdñi possint de iure aīaduerteres in subditos suos.

Vtruz q̄s pro vno delicto duas vel plures pēas sustinere debeat

Nota.

Wynij pœnæ

Finit Liber Tertius.

Liber Quartus De vita ⁊ honestate clericoꝝ.

Dolenter referimus ꝙ multoꝝ est adeo reprehensibilis vita clericoꝝ: vt ipsi ꝑ exempli ꝑnitiē mores nō instruāt sꝫ destruāt potiꝰ laycoꝝ. Quapropter vniuersi clerici mores ⁊ vitaꝫ reformēt in meliꝰ ⁊ ea q̄ ad ip̄oꝝ statuꝫ ⁊ honestatē ꝑtinēt cum mag̃ cautela custodiāt nec solum a malo. sꝫ etiā ab oī spē mala se prudēter studeāt cohibere ꝯtinēter. ⁊ caste viuāt A crapula ⁊ ebrietate se abstineant q̄ sunt libidinis incētiua ⁊ qn̄ ꝯuiuia p̄parāt q̄ rara sint clericis sex ferculoꝝ numeꝝ nō excedāt. Tabernas nō visitent. Arma non portēt nisi ex necessitate. ꝓpter pericula viaꝝ in itinere cōstituta. Offitia ⁊ cōmertia secularia: ⁊ p̄sertim carnificum ⁊ maccellarioꝝ ⁊ thab̄nanarioꝝ ꝓrsus euitēt. Nā clerici si hmōi offitium carnificuꝫ et tabernarioꝝ publice ⁊ ꝑsonal̄r exercēt. et cum hoc deferēt habituꝫ clericalē ꝑ dyocesanum tertio amoniti. Si ab hmōi offitijs nō desistunt ā postea reassumunt in rebus ꝓprijs immunitate nō gaudeāt. Si v̄o cum hoc abijtiunt habitum clericalē etiā quo ad ꝑsonā suā ꝑdunt p̄uilegium clericale. Decet em̄ vt clerici coronā ⁊ tōsurā clericalē d̄ferāt patētibꝰ auribꝰ cuꝫ habitu clericali. Et quicunq̄ clericꝰ rugata ⁊ ꝑtita veste vtitur nisi rōnabil̄ cā subesset si bn̄fitiatꝰ existit sex mēses a ꝑceptiōe fructuuꝫ ⁊ bn̄fitioꝝ suoꝝ obuētiōe ē ipso facto suspēsus. Si v̄o bn̄fitiatꝰ nō fuerit in sacris tn̄ ordinibꝰ infra sacerdotiuꝫ ꝯstitutꝰ. ꝑ idē tp̄s redditur eo ip̄o inabil̄ ad bn̄fitium eccl̄iasticuꝫ obtinēduꝫ Et ē idē de alijs clerici. q̄ nec bn̄fitiati sunt. nec in sacris ꝯstituti vestē talē sine tōsura publice deferētibus Clericalē v̄o dignitatē vl̄ ꝑsonaꝝ seu bn̄fitiuꝫ. aliqd̄ obtinēs. cui cura imminet animaꝝ necnō ceteri in sacerdotio ꝯstituti ac religiosi q̄libet q̄s oꝑtet ꝑ decētiā habitꝰ extrinseci moꝝ intrinsecā hōestatē oñdere. si p̄terq̄ ex cā rōnabili vestē hmōi ferāt publice sint ip̄o facto bn̄fitiati a ꝑceptiōe fructuuꝫ bn̄fitioꝝ q̄ obtinēt suspēsi ꝑ annum. Ceteri v̄o sacerdotes religiosi ꝑ idē tp̄s anni r̄dduntur inhabiles ad q̄cunq̄ bn̄fitia eccl̄iastica obtinēda. Clerici insuꝑ maxime bn̄ficiati caligis scacatis rubeis ⁊ viridibꝰ vti nō dn̄t. nec se ioculares faciāt. ⁊ si ad annum pꝰ trinā monitionē ordinarij moniti artē illam ignominosam exerceāt. eo ip̄o sunt p̄uati ī oī p̄uilegio clericali Aleaꝝ ⁊ taxilloꝝ ludos fugiāt Coreaꝝ ⁊ torneamētoꝝ ⁊ hastiludioꝝ. ac alijs publicis spectaculis nō intersint. Claustra monachoꝝ ⁊ monialium absq̄ cā rōnabili et manifesta sine superioꝝ licentia ingredi nō presumant. Clericos autē q̄ vagi communiter nominātur in domibꝰ sui non colligant. nec

eis aliqō munus puum vl magnum tribuant. Eccliam cathedralē vl collegiatā in q̄ q̄s bñficiat⁹ existit intra diuinum offm sine religione.i. veste religiosa nō intret. Presbri parochialium.eccliarum: capellanatores clericos nō laycos vxoratos hēant q̄ cuz eis cantare z legere nō ignorēt z cuz diuinum offm celebrant. aut fidelib⁹ ecclīastica ministrāt Uterq; p̄sbyter z cāpanator sint suppilliciis desup induti. Nullusq; p̄sbrorū sine ministro audeat missam celebrare. Laicos q̄z qñ sacra mysteria celebrāt meer se stare vl scōde nō pmittāt. Dicti sunt āt clerici a cleros grece qđ ē sors latine vl hereditas: q̄ clerici sunt de sorte dñi z hñt partez hereditatis dñi. Uñ z mathias sorte electus est q̄ primum p apl̄os est ordinatus.

Causas depauatorum in clericis morū describens: originem z dignitatem sacerdotij ostēdit datq; doctrinā episcopis in ordinādis clericis.

Capitulum secundum

Magna equidem est sacerdotij dignitas. Et ideo vt p̄sbri ordi
m nē honestatēq; clericales ꝑseruent. Epi eorū pspiciant z intendāt: sciantq; quales in sacerdotes ordināt. Ad hoc enim velut speculatores in eccliā positi sunt: vt nō solum clericos regāt et moderētur Uerūetiā vt mores z vitā oīm populorū infra se positorum pspiciāt. Eps nāq; grece: latine speculator interptatur. Uel a scopin grece dr: qđ ē intēdere latine. Pōtifex āt dr q̄si via seq̄ntiuz Nuncupatur āt maxim⁹ pōtifex. q̄ efficit sacerdotes atq; leuitas: q̄rum institutio ē i veteri testō a deo p moysen inchoata z in nouo pleni⁹ a xp̄o iesu a q̄ sumpsit exordiuz: ꝑsummata Moyses siq̄dē ex p̄cepto dñi Aarō i summuz pōtificē. filios vo ei⁹ vnxit i minores sacerdotes. Postea vo dauid Rex cum ministeria dom⁹ dñi ampliaret ianitores: q̄s nos hostiarios apellam⁹ z cātores instituit Salomō āt pfec. Uñ antea hij pōtifices erāt q̄z reges Nā maiorū hec ꝑsuetudo fuit: vt Rex esset sacerdos et pontifex. Episcopi ergo instituāt z ordinent tales sacerdos: ō quorum probabili vita: educatōe: scientia et honesta conuersatōne ante hac pateat testimoniuz. Uilib⁹ etem aliquando actibus dediti: item illiberi et nondum manumissi: illiterati: incontinentes: bigami: notispurij: Ebrietati dediti: infamie nota aspersi: qui in heresim lapsi sunt qui publicaz penitentiam egerunt. Item membro naturali aliquo carentes. Corpore viciati.

Et alij in sacris canonib⁹ suffitiēter enumerati nō sunt ordinādi in p̄sb̄ros. Itē curiales qr ex eoꝝ dep̄uati morib⁹ ⁊ asuetis q̄s haud facile obmittē p̄nt. plima incōmoda eccl̄ia ꝯseq̄tur. Lz nō negam⁹ eē ī laicis deo bn̄placitos mores. Sz milites suos ꝓbatos sibi q̄runt instituta fideliuz: discere em̄ pri⁹ q̄sq̄ dz añq̄ doceat. Iccirco qn̄ ep̄s ordinationē facē disponit: eligē dz sacerdotes ⁊ alios prudētes viros diuine legi nō ignaros exercitatos: ī eccl̄iastici sanctionib⁹ q̄ ordinādoꝝ vitā: gen⁹: p̄riaz: etatē: institutōez: locuz vbi educati sunt si sint bn̄ l̄zati: si instructi in lege dei ꝑq̄rāt. Si em̄ in laycī vid̄r intollerabilis iustitia: q̄ꝫ tomagis in hijs q̄ p̄sunt nec excusatiōe ē digna nec venia. ym̄o ignorātia maxime in sacerdote ē mr̄ cunctoꝝ erroꝝ: An̄ om̄ia v̄o diligēter inuestigēt si fidē catholicā firmiter teneāt Si eccl̄iā ꝓfitētur romanā: nec indignos ⁊ min⁹ idoneos ad sacros gradus suscipiāt. Nec cupiditate muneris allecti donum sanctispiritus vendāt. Nā al̄r ⁊ absq̄ examinatiōe: ꝓmoti sunt ex clero abijtiendi Ep̄s g̊ tales a iure ꝓhibitos in clericos ꝓmouens: scādalaꝝ ⁊ insolētiaꝝ q̄s tādē ip̄i diuine ascp̄ti militie seu asueti ⁊ illitterati ꝯmittitur: re⁹ ē. Venerabiles nāq̄ sāctōes patꝝ cuz d̄ sacerdotuz electiōe loq̄rētur eos demuz cēsuer̄t idoneos sāctī administratōib⁹: q̄ꝝ oīs etas a puerilib⁹ exordijs vsq̄ ad ꝑfectiores ānos ꝑ discipline eccl̄iastice stipēdia cucurrissz vt vnicuiq̄ testimonium p̄or vita p̄bēt. nec pōt d̄ ei⁹ ꝓuectiōe dubitari. Cui ꝓ laborib⁹ mlt̄i. ꝓ morib⁹ castis. ꝓ actionibus strennuis: celsioris loci premium debetur

De immunitate ecclesie. Capitulum tertium.

Licet laicis ī eccl̄iasticas res siue ꝑsonas eaꝝ autoritas sit ablata tā iure canonico q̄ꝫ ciuili: nōnulli tn̄ laici tendentes in vetitum immunitates eoꝝ diuersis conatibus infringere moliuntur. Nos super hijs volentes eorum ausum reprimere: auctoritate huius sacri concilij sub obtestatione diuini iudicij ⁊ maledictionis eterne districtius inhibem⁹ ne decetero in hmōi manus temerarias mittere presumant: ⁊ q̄ nec aliquem fugientē ad ecclesiam qd̄cunq̄ maleficium graue cōmiserit: iudex seu alius quisuis quācunq̄ secularē dignitatē obtinēs seu potestatē exercens de eccl̄ia violēter p̄sumat extrahere immunitatē eccl̄ie taliter violando: sed potiꝰ ad instātiā Rectoris eccl̄ie ad quā fugit vitā ꝯseruet corpore ⁊ mēbris saluis ⁊ illesis: ⁊ ip̄m pecuniaria vel alia disciplina puniat mitiori nisi malefactor ad ecclesiā fugiens publicus latro fuerit aut nocturnus fur aut predo: aut si in ipsa ecclesia vl̄ ei⁹ cemiterio homicidium vel membrorum truncationē sb̄ spe immunitatis ꝑpetrauerit

Tales enim non sunt digni ab ecclesia tueri: sed cuiuslibet immunitatis priuilegio sunt indigni.

Ad idem. De ecclesiasticis psonis. Capi. VIII.

n Vllus sub excōmunicationis pena in ecclia seu de ecclia munitionem seu fortalitium pſumat erigere vl' facere aut ipsius cemiterium p eius firmitate fossatis q̄buslibet vallare. Nullus laicoꝝ clericum quēcunq; deferentē habitum clericalem cuz corona sine demandatiōe eccl'iastici iudicis captiuare presumat. Qđ si fecerit excōicationis penā incidit ipso facto a qua euz solus papa absoluere potest. Nihilominus in eius obprobrium cler⁹ ciuitatis ville opidi castri seu parrochie in q̄bus clericus captus est seu tenetur captiuus eoipso alio nō expectato mandato cessationem faciat a diuinis: donec ad diocesanum ad cuius notitiam id deferant sine mora vel aliter liberetur. nec aliquis amicoꝝ vel cōsanguineoꝝ clerici taliter captiuati p ipsius liberatione sub excōmunicatiōis pena aliquid debet dare vel soluere. vel de soluendo ponere cautione: verumtamen si clericus vagabundus in furto vel alio malefitio deprehendatur. ⁊ habeatur de fuga suspectus. tunc ex hac nostra liberali licētia ⁊ generali quā pſentibus impartimur secularis potestas sb testimonio tamen clericoꝝ si commode haberi poterit vel alio fidedigno malefactorem huiusmodi potest captiuare. ⁊ eum q̄primum poterit ecclesiastico iudici presentare debet. iuxta traditiones sacrorum canonum puniendum. Qui vo ausu sacrilego prelatum canonicum aut quencunq; clericum p clerico se gerentem occiderit ā mutilauerit preter alias diuersas penas iure omnibus feudis si que ab ecclesia tenuerit sit eo iure priuatus. ⁊ ad eccl'iam in qua ea tenuit libere reuertantur. Jus patronatus si quod in vna vel etiam in pluribus ecclesijs habuerit. hoc ipso facto perdet. ⁊ ad diocesanum epm deuoluantur filij eius ⁊ nepotes vsq; ad quartum gradum per masculinā lineā descēdētes ad ordines seu ad quoscunq; beneficiuz ecclesiasticum nullatenus admittātur. Illi qui oēm malitiam horum superantes. Archiepm vel episcopum fuerint hostiliter insecuti vel eorum aliquem percusserint ceperint vel occiderint seu ipsis molestantibus ad hoc prestiterint auxilium consilium vel fauorem: ⁊ ipsos defendentes: vt supra cum ipsis sibi ad hoc cooperātibus quomodolibet ipso facto penas incidunt a iure statutas. Et cum aliquis nobilis iusticiari⁹ siue laicus quicunq; captiuauerit aliquem clericum p clerico se gerētē seu depdat⁹ fuerit alicui⁹ eccl'ie bōa capellāt castroꝝ hmōi ⁊ plebani locoꝝ in quibus clericus tenetur captiuus

aut preda seruatur q̃ primum hoc sciuerint nõ expectato sup̄ h̄ supi oris aliq̄ mãdato a celebratiõe abstineãt mox diuinoꝝ sb̄ pena excõ municatiõis quã faciẽtes ꝯtrarium incidere volum⁹ eo iure ⁊c̃.

De foro competenti. Capitulum quintum.

Quia tam eccl̄iasticus q̃ secularis ordo confunditur cum vni cuiq̄ sua iurisditio nõ ꝟuatur. hinc est q̄ spiritu alia ⁊ secula ria iuditia esse ꝯuenit impmixta Quare omnibus ecclesiasti cis iudicibus districte inhibemus ne laicos ad instãtiã quoꝝcunq̄ clericoꝝ vl̄ laicoꝝ ꝓ causis mere ciuilibus ad suum ꝯsistorium cita ri fatiant ã cognitionẽ causaꝝ hmõi se aliquaten⁹ intromittant. nisi forte miserabilium p̄sonaꝝ vl̄ in defectu iudicis secularis ⁊ eꝯ ne iu dices seculares clericos ꝓ q̄buscunq̄ cauꝫ criminalibus vel ciuili bus. Nec etiã laicos sup̄ possessiõib⁹ eccl̄iaꝝ sup̄ quocunq̄ titulo eas possident ad suum iuditium faciant euocare vel eos audeãt iudi care: laicis siq̄dẽ nõ est de p̄s byteri iudicãduz: nec de eoꝝ vita q̄cq̄ inuestigãdum. Sz epoꝝ iuditio q̄cq̄d sit ẽ referẽduz. vñ tã eccl̄iasti cus q̃ secularis iudex metas sue ptãtis excedẽs excõicatiõis senten tia ĩnodetur. Et actor cleric⁹ q̄ reuz indebite corã ñ suo iudice fatiga uerit expẽsis ꝯdẽnetur: nec sup̄ eadẽ cã vllaten⁹ de cetero audiatur.

De cohabitatiõe clericorũ ⁊ mulierum. Ca. VI.

Quãuis fornicatiõis crimẽ inter cetera crimina sit detestabili us in clericis: vtpote q̄ inter ceteras v̄tutes p̄ncipal̄r carnis ꝯtinẽtiã ꝓfitentur. Multi tñ clerici sue salutis immemores nõ solum tentationibus p̄uenti aut victi desideria carnis p̄fitiunt: sz etiã tentationẽ p̄ueniunt dum frustra tentãtur in domib⁹ ꝓprijs vel vicinis paratas ad malum fornicarias enutriunt mulieres. Ne igi tur crimen eoꝝ videamur p̄ tollerãtiam approbare. Oẽs de cetero clericos qui in domibus suis suspectas mulieres ⁊ extra domum in sua ꝓcuratiõe publice detinent ꝯcubinas si sunt benefitiati bñfitijs suis priuamus: ⁊ si nõ habeant bñfitia ab executione ordinum a su is sup̄ioribus decernimus suspendẽdos. Quos demum malitia eo rum exigente. Ep̄i eoꝝ sup̄iores carcerum penis affitiant: vel de su is diocesibus eijtiant ⁊ exterminent: si nec sic curauerint vitam suaz emẽdare. Archidiaconos autem locoꝝ qui clericos sui archidiaco natus ⁊ populum qui vicinos siue sotios hac labe resparsos sic sciẽ ter tollerant quasi pro cõcubinatu: proprio volumus condemnari. Et licet clericus pro fornicatiõis crimine vel alio mortali peccato q̄ ad seipsum sit suspensus: Non tamen debet ab alijs in diuinis offi-

Archidiaconi

tijs euitari. Nisi crimen ipsum sit notoriuz ꝑ sententiam iudicis seu confessionē factam in iure: aut euidentia facti que tergiuersatiōe aliqua celari non potest. Notorium etiam cōcubinatum. Dicimus ꝑ canones ab offitio nedum quo ad seip̄m sed etiā quo ad alios suspensum qua suspensione sic durante si diuinis se ingerit sicut prius irregularitatē incurrit. a qua nisi ꝑ summum pontificē poterit liberari. Et ideo Gregorius papa scribit. Si p̄sbyteri dyaconi vl' subdyaconi sunt q̄ in crimine fornicationis iacent interdicimus eis ex ꝑte omī potentis dei ⁊ beati petri auctoritate introitum vsq̄ dum peniteāt ⁊ se emendent. Si vero in peccato suo ꝑseuerare maluerint null⁹ vestrum p̄sumat audire eoꝝ offitium: qꝛ bn̄dictio eoꝝ in maledictionē vertetur ⁊ oratio eorum fiet in peccatum. Sacerdos fornicator.

De testamentis. Capitulum septimum.

Preterea statuta locoꝝ que hn̄t ꝙ nullus vltra certā summā ecclesijs vel clerici donare seu legare audeat in vltima voluntate irrita iudicam⁹ cuz iniq̄tatē ꝯtineāt ⁊ testamenti ꝑimāt libertatē. Cōditores v̄o hm̄oi statutoꝝ aut eisdē vtentes coherceātur canonica disciplina. Insuꝑ ordinarij inuigilent circa executores testamentorum ⁊ vltimaꝝ voluntatum. ⁊ ꝯtra illos qui eos impediunt quouismodo: vt ipse voluntates extreme infra tēpus testatoris arbitrio limitatum mancipentur effectui: vel si testator executori terminum nō p̄fixit. ipsa executio vltra vnius anni spatium nullatenus ꝓrogetur. Executores etiā vltimaꝝ voluntatum de bōis defuncti nullatenus se intromittant donec de eisdem fatiant inuentarium sub fidedignarum testimonio personarum.

De reedificandis ecclesijs. Capitulū octauum.

Quicunq̄ eccl'iastica offitia obtinēt: oēs iuuēt ad tecta refitiēda ⁊ eccl'ias emendādas. Collectores v̄o elemosynarum ꝓ fabricis eccl'iaꝝ quosquidā vitricos appellāt sine omni exceptione maiorum de plebe easdem elemosynas fidelium inconsultis ecclesiarum rectoribus non expendant. Vitrici.

De consecratiōe ecclesie vel altaris. Capitu. IX.

Si eccl'iam pollui humani sanguinis ā seminis effusiōe ꝯtingat ip̄i⁹ eccl'ie cemiteriuz si ꝯtiguuz fuerit eidē cēsetur eē pollutum. Et añq̄ recōcilietur ꝑ ep̄m. in ea non dn̄t diuina celebrari vl' aliq̄s sepeliri. Itē ī vna ⁊ eadē eccl'ia ⁊ in vno ⁊ eodē tpe duas missas sb̄ nota celebrari districti⁹ inhibem⁹ adijtiētes ꝙ nll's ꝓ ip̄is viuis mortuoꝝ audeat facē septimuz tricesimuz vl' āniuersariuz

De symonia. Capitulum decimum.

D Esymonia vo ne aliquid erogetur vel ꝓmittatur ꝓ spiritua
li. In tm̃ peccatis exigentibus corda quorundã ꝑsbyteroꝝ.
symoniaca prauitas deprauauit q nec baptismum nec sacrã eucharistiã nec penitẽtiã: nec extreme vnctionis sacramẽtuz: nec benedictionem nubẽtium aut exequias aut sepulturas mortuoꝝ siue alia quecunq; spiritualia suis volunt subditis ministrare nisi ꝓ huiusmodi ministratiõe detur eis aut ꝓmittatur ptium ꝓ sue turpitudinis executiõe: ymmo verius accusatione diuturnã consuetudinẽ ptendentes. Hos igitur cunctam pnitiosam venalitatẽ symoniace prauitatis ne preter impunitatẽ vendentium videatur nostris temporibus approbari cõdemnamus. Et huius sacri approbatiõe Cõcilij duximus statuẽdum q singula pdicta sacramẽta ⁊ res sacre nõ obstante quacunq; ꝓsuetudine in cõtrarium que potius censenda ẽ corruptela sine exactione cuiuscunq; tpalis emolimenti libere cõferantur. Et quicunq; de cetero ꝑmissoꝝ vel ex pdictis vẽditor fuerit deꝓhensus. Si est ecclesie pastor ipsa priuetur: Si vo vicarius seu sotius rectoris fuerit ad episcopales carceres: vt ibidẽ ppetuã agat penitentiã detrudatur. Ceruntñ si laici nollẽt rõnabiles ⁊ approbatas ecclesiaꝝ ꝓsuetudines obseruare: tunc nõ ꝑ ipsos presbyteros cum in ꝓpria causa esse nequeant iudices, sed ꝑ epm seu eius officialem debet sentẽtiari de plano ⁊ de hoc veritate cognita ad earundẽ obseruationẽ ꝑ censurã ecclesiasticã compellãtur. Preterea archidiacoꝝ locoꝝ seu decani rurales si ꝓ sacris liquoribus vel crismate ã oleo: per se vel per alios presumpserint aliquid extorquere suis beneficijs perpetue spolientur.

De vsuris et vsurarijs. Capitulũ vndecimum.

V Surariorꝝ prauitatem que plerunq; mercatorꝝ famam inq̃nant: dum sub mercature velamine diuersis admuẽtis fraudibus plus secum ꝓtrahentes damnificant q̃ illi qui nullo quesito colore directe ad vsuras detegere cupientes: ⁊ ne in hmõi ignorantia simulatione circa hec possunt pretendere ⁊ suos errores friuolis rationibus excusare. Declaramus ⁊ dicimus q cuz vsura tm̃ cõmittatur in mutuo. Mutuuz autẽ tm̃ in hijs rebus consistit q̃ determinãtur numero pondere ⁊ mensura. Non solum is qui exp̃s/se hmõi rem ex pacto, vel principaliter ea spe mutuat, vt aliqd emolimentum tpale vltra sortẽ recipiat: sed etiam q̃ q̃tumcunq; sit parum, siue fructus siue ꝓuentus rei pignorate in sortem nõ cõputat

vsurari⁹ ē cēsendus. Sz ⁊ ille q̄ mercē q̄cunqz vēditiōis tp̄e q̄ cōi estimatiōi min⁹ valz q̄z tunc vēditurus erat caruis vēdit solutionis p̄cium deferēs. ⁊ q̄ soluit p̄tium cuiuscunqz empte rei ꝓ maiore q̄z tunc valet lucri causa eius rei traditiōe dilata ad terminum in q̄ cōstat ip̄am rē pl⁹ valere vsurarij sunt cēsendi Et q̄ tales eē ꝓbari p̄nt ad notitiā diocesani vl' ip̄oꝝ offitialium deferātur: vt ꝑ eoꝝ cēsurā ad restitutionē vsure ipsoꝝ. ⁊ eoꝝ heredes districtione canonica cōpellātur. Confessores autē in foro anime tales ad restitutionē inducant efficaciter si suaꝝ animaꝝ dānationē cupiunt euitare. Sane si q̄s in illum errorē inciderit. vt ꝑtinaciter p̄sumat affirmare vsuras exercere nō esse peccatum ille velut hereticus cōdēnetur. Precipue autē plebanus locorum. ⁊ ille qui habet offitium predicandi saltem semel singulis septimanis aut mensibus statutuz presens exponat vulgariter ac eos salubrib⁹ inducat monitis: vt abstineant a fraudibus ⁊ crimine vsuraꝝ et innotescant omnibus ⁊ in remediuz animarum suarum iniungant: vt ipsi in nostro seu suffraganeorum nostroꝝ consistorio aliquo de predictis modis repetant. ⁊ si nondum soluerunt sed soluere promiserunt a promisso se et suos fideiussores absolui petant.

Vsurarius hereticus

De verborum significatione. Capitulnm. XII.

1 Intelligentia ex causis dicendi assumenda est verborum. q̄a non sermoni res: sed rei sermo est subiectus. Verba in communi vsu sunt intelligenda. Dubia in meliorem partez sunt interpretanda. Utilius scandalum nasci ꝑmittitur q̄z veritas relinquitur. Necessitas licitum facit qd̄ in lege licitum nō habetur. Res sacre a quocunqz violari non debēt. Nō iuste facit qui a timore seruili aliquid facit. Defleat reus peccata: quia offendens in vno fact⁹ est omnium reus. Non pōt esse pastoris excusatio si lupus oues comedit et pastor nescit ⁊c̄.

De iudeis ⁊ eorum famulis. Capitulum. XIII.

e Et si iudeos quos ꝓpria culpa perpetue seruituti subiecit. pietas christiana acceptat et sustentat cohabitationem eoruz Ingrati tamē esse non debent: vt reddant christianis contumeliam: et de familiaritate contemptum et illam retributionem rependant quā iuxta vulgare prouerbium. Mus in pera: serpens in gremio et ignis in sinu suis hospitibus consueuerunt exhibere. Accepimus autem ꝙ iudei christianas puerorum suoruz nutrices. qd̄ non tm̄ dicere: sed nephandum est cogitare: cuz illas corpus ⁊ san

guinem domini nostri Jesu christi contingit accipere per triduum anteq̄ eos lactent lac effundere eas faciunt in laternam. Alia insuper contra fidem catholicam detestabilia ⁊ mandata committuntur propter que fidelibus est verendum ne diuinam indignationem incurrant quando perpetrare sustineant que fidei nostre confusionem inducant. Inhibemus ergo districte ne decetero nutrices vel obstitrices aut seruitrices habeant christianas ne ipsas ex familiaritate sua ad sue infidelitatis errorem pertrahant ⁊ inducant. Et ne filie liberę filijs famulentur ancille sed tanq̄ serui a domino reprobati ī cuius mortem nequiter coniurauerunt se saltem per effectum operis illorum seruos ⁊ famulos recognoscant: quos christi mors liberos ⁊ illos perpetue effecit seruos. Si vero hac prohibitione nostra: ymmo verius ampliato contemptu nutrices ⁊ obstitrices: et aliam familiam non dimiserint christianam. Episcopi locorum sub excōmunicationis inhibeant pena districte omnibus christianis ne cum iudeis commune aliquid audeant exercere. Item in die parasceue die dominice passionis Christi Judei in publicum non prodeant: et per totam ipsam diem sua hostia et fenestras suas clausas teneant: ne christianorum conspectui qui tunc sacratissime memoriam exhibentes passionis: lamentationis signa pretendunt per suas derisiones et blasphemias in contumeliam prosiliant creatoris.

Judei nō ꝓficiant̄ alicui publico offitio.

Nulli etiam iudeorum perfruantur offitio aliquo publico. Si autem hoc commiserint excommunicationis sententia enodentur. Ideo vero officiali tamdiu Christianorum communio in conuiuiis et alijs denegetur: donec pauperum Christianorum secundum prudentiam dyocesani Episcopi conuertent: quicquid fuit Judeus adeptus exactione offitij publici sic susceptj et offitium cum pudore Judeus dimittat quod irreuerenter assumpsit. Sinagogas nouas nullatenus construant. sed antiquas si corruant: aut ruinam minantur reformare poterint. Non autem eas exaltent aut ampliores et pretiosiores quam ante fuisse dinoscuntur faciant. Quod vtiq̄ pro magno debent habere q̄ in veteribus sinagogis et suis obseruantijs misericorditer tollerantur. Ad baptismum non cogātur inuiti: nec in personis nec in suis rebus sine iuditio puniantur: nec in suis festiuitatibus perturbentur nec eor̄ cemiteria per exhumationem corporum: vel aliter violentur: Quia vero similitu-

Sūme Raymūdi. De vita ⁊ honestate clericoꝝ

co habitus exterioris quā iudei cuꝫ christianis indistincte deferunt ꝫplerunq; inducit periculum: vt per errorem christiani iudeoruꝫ ⁊ iudei christianorum mulieribus commiscentur. Ne igitur tam dā nate commixtionis excessus ꝑ erroris velamen huiusmodi quando q; simulate vlterius excusari possit. Statuimus vt masculi iudeorum in capitibus lata pilea: vt antiquitus ꝓsueuerant et non caputia: vt christiani deferant. Mulieres vo sub veto vel alio velamine capitis erarium: vel velaturam prominentem super frontem ponāt vt sic omni tempore per hmōi signa a christianis discernantur. Que signa si iudei infra duorum mensium spatium a presentium publicatione nō assumpserit: vt est dictum: extunc eis ꝑ excommunicatōis sententiam christianoꝝ communio subtrahatur. ⁊ in penā temporalē domini loci ipi⁹ q̄ ipos ad hoc nō compellēt: incidāt Clerici scolares et religiosi ciuitatis opidi vel ville: in quibus iudei taliter indistincti morātur eo ipso generalem cessationem faciant a diuinis donec per iudeos statuto presenti fuerit integraliter obeditum ⁊c.

¶ Bulle Gregorij pape contra Jus Maydemburgense seu Saronicum.

Gregorius Epūs seruus seruoꝝ dei venerabilibus fratribus
§ Archiepiscopo Rugensi. eiusq; suffraganeis Salutē ⁊ apostolicam bndictionē. Ad reuerentiā dei extirpationē erroruꝫ ⁊ exaltationem Katholice fidei atq; iustitie ⁊ animaꝝ salutem quedam execrabilia scripta leges seu speculum Saxonuꝫ appellata mlta examinatione ⁊ maturitate in hac potestate ꝓhabita autoritate apostolica reꝓbamus dānamus et decernimus irrita et mania et carere omni roboꝛe firmitatis: ꝓout continetur in nostris litteris: inde confectis: quarum tenoꝛ talis est.

Vide leges seu speculū Saxonū in certis articulis ꝛprobatum dānatūq; ⁊ meritissime

Gregorius episcopus seruus seruoꝝ dei Ad ꝑpetue rei memoriā Saluatoꝛ humani gn̄is dn̄s nr̄ Jesus xp̄s. cuius licz indigne vices gerim⁹ Vide sup̄ istā bullā. fol. clxxj. ⁊ fol. seq̄nti.

Gregorius ep̄us seruus seruoꝝ dei karissimo in

xp̄o filio Karolo Romanoꝝ impatoꝛi ⁊ semp augusto. Vide supra fol. Clxxiij. Prim⁹ articul⁹ ꝓtinet quod quicquid hō fecerit extra Judicium q̄ tuncunq; h̄ sit notoꝛius se libare poterit ꝑ suuꝫ iuramētuꝫ Nec ō talē valz aliq̄ testimoniuꝫ. Vide sup̄ fol. clxxiij. (gatur.

Nihil a mōiali alicui rligiōi sz edicare volēti exi-

Rban⁹ ep̄s seru⁹ suoꝝ dei ad ꝑpetue rei memoriā. Ne in vi
v nea dn̄i nr̄i iesu xp̄i licz insuffitiētib⁹ meritis nr̄e cōmissa custodie nascētes vepres ⁊ spine adeo ꝙualescāt q; spera tā fructi

ficationē ipsi⁹ valeāt impedire diligētie nr̄e incūbit ⁊ offō: vt illos extirpare radicitus solerti studio ꝓcurem⁹. Sane mlt̄oꝝ fidedignorum relatione didicimus ꝙ in nonnullis ecclesijs monasterijs prioratib⁹ ⁊ alijs lotis religoꝝ tā viroꝝ q̄ mulieꝝ ordinum religiosoꝝ ⁊ partiuz diuersaꝝ. illa detestabil' ⁊ a canonib⁹ reprobata seruatur abusio. Qꝛ cuz ꝑsone aliq̄ recipiuntur in ei⁹ obꝑuantiā regularem. ꝑsone ip̄e certe sumptuosa past⁹ seu prādia capitul' ⁊ ꝯuentib⁹ ip̄aꝝ eccl̄iaꝝ monesterioꝝ ꝑoratuum facē aut etiā pecunias ⁊ iocalia siueres alias ip̄is eccl̄ijs monasterijs ꝑoratib⁹ ⁊ loci talib⁹ seu p̄sidentib⁹ eis ex statuto vel ꝯsuetndine q̄ corruptela dicēda est potius tribuere cōpelluntur. Exq̄b⁹ decori sctē ⁊ inmaculate religionis detrahitur. ⁊ q̄ plures tā execratiōe hui⁹ criminis q̄ expēsaꝝ onē a sacro religionis ꝓposito retrahuntur. Ip̄e q̄ eccl̄ie monesteria et loca famulantiuz deo ꝯsueti numeris remanēt distincta. ⁊ mlt̄oꝝ fideliuz mētib⁹ scādaluz generatur. Nos igr̄ huic morbo pestifero cupiētes ꝯgruam adhibere medelā. ⁊ alijs penis in talia p̄sumētes iuflictis aiure ī suo robore duraturi penā adijcē ḡuiorē. Uniuerꝑ ⁊ singul' abbatib⁹ ꝑorib⁹ decāis p̄positi ⁊ mgr̄is abbatissis ⁊ ꝑorissis: aliisq̄ plati q̄uis nōie nuncupētur: ⁊ eoꝝ offitialib⁹: q̄ꝝcunq̄ eccl̄iaꝝ mōasterioꝝ ꝑoratuum domoꝝ ⁊ locoꝝ q̄ꝝlibz ordinuz ⁊ r̄ligionuz etiā militariuz tā exēptoꝝ q̄ ñ exēptoꝝ. q̄cunq̄ nōie cēseātur capl'is ⁊ ꝯuētib⁹ ⁊ singularib⁹ ꝑsonis eoꝝ tēore p̄ntiuz autoritate apl'ica q̄uis sit eis a iur̄ īhibituz districti⁹ inhibē⁹ Ne a ꝑsōis tā marib⁹ q̄ mlierib⁹ volētib⁹ ī gredi eoꝝ r̄ligōes eccl̄iā mōasteria ꝑorat⁹ domoꝝ seu loca ī eaꝝ dē ꝑsōaꝝ r̄ceptōe ā añ vl' illā q̄cunq̄ past⁹ p̄ndia seu cenas pecunia iocalia vl' res al's ēt ad eccl̄iasticuz seu quēuis piuz vsuz ꝺputata seu deputāda ꝺ cetero directe vl' indirecte petē seu exigē q̄q̄mō p̄sumāt. Sz eos poti⁹ cuz oīmoda puritate r̄cipiāt ac victu ⁊ vestitu sic al's ꝑsonas eccl̄iaꝝ mōsterioꝝ ꝑoratuuz domoꝝ ⁊ locoꝝ sincera caritate ꝑtractēt Illa duntaxat q̄ ꝑsone ip̄e ingrediētes pure ⁊ spōte ⁊ plēa lib'alitate om̄iq̄ pactōe cessāte dare vl' offerre eccl̄ijs mōasteriis ꝑoratib⁹ domib⁹ ⁊ loci hmōi voluerint cuz gr̄aꝝactōe licite recepturi Nos eī eos q̄ sec⁹ egerint si singl'ares sunt ꝑsone tā dātes q̄ recipiētes hmōi excōicatōis. Si v̄o capl'a seu ꝯuēt⁹ fuerint suspēsiōis sentētijs eoip̄o decernim⁹ sbiacē: a q̄b⁹ p̄terq̄ in mortis articulo absolui neq̄ant absq̄ apl'ice sedis licētia spāli. Ceteri ꝑsonis vtriusq̄ sexus q̄ labe hmōi sunt fedate: eaꝝ ꝓuidētes saluti ꝺ benignitati gr̄a vberanti ꝯcedim⁹. Qꝛ ꝑ suoꝝ locoꝝ diocesanum hac vice duntaxat a criminē hmōi ⁊ nota infamie inde ꝯcta auctoritate apl'ica absoluātur ī posita ꝓinde eis p̄nia salutari: ꝺ q̄ ip̄i⁹ discretōi videbir̄ expedir̄

Sūma Raymūdi de vita et honestate clericorū.

Et demum cum ipsis. vt in eorum Ecclesijs monastetijs prioratib⁹ dignitatibus et locis remanere licite valeant tunc dispensetur. Insuper egras personas illas que in premissis recipiendo aliqua ꝯ canonicas sanctiōes peccauisse dinoscantur. volētes eos reddere graciosos. omnia recepta hmōi Si ad cōmunē vsum monasterioꝝ seu locoꝝ eorum sint applicata ea ad dictum concedim⁹ retineri. Si vo ad specialem vsum Abbatis abbatisse. prioris aut priorisse aut alterius singularis persone. detineantur illa venire precepimus in cōmunem. Nulli ergo omnium hominum liceat hanc paginā nostre ī hibitionis concessionis et precepti infringere vel ausu temerario cōtraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit indignationem omnipotētis dei. et beatoꝝ Petri et Pauli apostoloꝝ ei⁹ se nouerit incursurum. Datum Rome apd̄ sanctum Petrum nonas ap̄lis pōtificatus nostri anno septimo

De legibus duodecim Ligurgi principis quas Lacedemonijs condiderat. precipiens honesta et inhibens inhonesta

p Rima lege. populum ad obsequium principum Et p̄ncipes ad iustitias impiorum informat. ¶ Scd̄a lege. persimoniā omnibus suadet et opationē quācunq; iussit exerceri. ne homines ocio torpescerēt. ¶ Tertia lege. Emi singula nō pecunia. sꝫ cōpensatione emi precepit. ¶ Quarta lege. Auri et argenti vsum velut omnium scelerum materiā sustulit. ¶ Quinta lege administrationem Reipublice ꝑ ordinē diuisit. Regib⁹ potestatē belloꝝ. Magistratibus iudicium. Senatui custodiā legum ¶ Sexta lege Fundos oēs inter cunctos eq̄liter diuisit vt eq̄ patrimonio neminē alijs viderēt potentiorē. ¶ Septima lege. Conuiuari oēs publice Ne alicui diuitie vel luxurie in oculto essent. ¶ Octaua lege. Iuuenibus nō ampli⁹ q̄ꝫ vna veste vti toto āno ꝑmisit. ¶ Nona lege Puberes nō in forum. s̄ in agrum iussit deduci vt primos annos in bonorum labore. nō luxuria vel ludis exercerent. ¶ Decima lege. Statuit virgines sine dote nubere. ¶ Undecima iussit. vt vxores nō causa pecunie eligerentur. ¶ Duodecima lege. Maximum honorem statuit senibus exhibere.

De iusto vel iniusto bello

c Gregie princeps et dñe graciose noua de magna strage et effusione christiani sanguinis nec ꝑ ineptā leticiā nos efferāt

nec etiã tristitia nimis frangant vel deijciant ꝫ ad charitatẽ ⁊ cõpassionem moueant. Quia volũtas dei efficax nequit vllo mõ frustrari ꝫ sp implebitur, vel a nobis quod fieri optarẽ valde vel de nob qõ maxime timebis. Et licet exigentib⁹ peccatis haud dubium, ꝫ omnipotens fieri ꝑmittit, tñ prochdolor ipis flagellis nõ emẽdamur ꝫ efficimur deteriores. Etiã nunc certatores darẽt gl'iaz deo ⁊ remiscerentur illi⁹ dauidis Eulogij Dan⁹ ẽ euent⁹ pl'ij. nunc hunc, nẽ illum gladi⁹ cõsumit. Cõsolari tñ nosip̃os ꝙuenit. Cõsideran. ꝙ oipotens de⁹ summe sapiẽs pf'familias i domo sua malum fieri nõ sineret si bonuz ex malo elicere nesciret. Obsecro te p̃nceps i dño p viscera misericordie crucifixi vt fortissime dyabolo resistas i fide temptanti te forsitan vt intuitu mundane et vane laudis militaris ⁊ audacia vulgari i man⁹ hostium cum paucis vl' alias ad instigationẽ mundane gl'ie petitoꝝ vẽtose pompe cñ vite dispẽdio teip̃m tradas imprudẽter et incaute. Non em̃ q̃libet bella vl' inducie deo placẽt, ꝫ ea duntaxat q̃ iusta sit ⁊ iuste exercẽtur Est ãt iustum bellum ꝺm de terminationẽ dñi Nicolai pape ad ꝙsultationẽ Bulgaroꝝ ⁊ Isidori ethimologiaꝝ qõ a p̃nceps indicitur ꝓ defensione suoꝝ de reb⁹ repetendis vl' ꝓpulsandoꝝ hostium cã vel patrie vl' legum paternaꝝ inuitabili necessitate purgẽte. Tñ beat⁹ Augustin⁹ ad Bonifatium Bellum inõt ẽ necessitas vt liberet de⁹ a necessitate ⁊ ꝙseruet i pace Mõ em̃ pax q̃rit̃ vt bellum exerceatur ꝫ bellum geritur vt pax habeatur. Esto g̃ mi dñe bellãdo pacific⁹ vt eos q̃s expugnas ad pact vnitatem vincẽdo ꝓducas. Beati em̃ pacifici. Cõtingit ãt iniustum bellum fieri multis modis Primo si bellum voluntarie facẽ p̃sumãt ecc'liastice psone q̃bus sanguinẽ effundere nõ licet vt diffinitum ẽ i Cõcilio coll'. et xx. ix. di. c. clerici. ⁊ ibis a q̃bus nisi repcutiãt se defendendo vel ulciscendo ꝺm Augustinum ꝙ manicheos. dñt ãt b casu vim vi repellẽ cum moderamine inculpate tutele. vt ptz p decretalẽ de restitu. spoli. ij. decretali. q̃ incipit. Olim et in ꝓtinẽti. vt diffinit Impator. C. de vi et vi. Armil. z. Cum igitur Scõo ꝓtingit esse iniustum bellum si vindicatur voluntarie nõ necessitate vrgẽte. Tertio nõ p õfensiõe patrie vel repetẽdis. Quarto si q̃s indicit bellum nõ autoritate p̃ncipis. i. Impatoris. Patz g̃ ex scriptis allegatis q̃ sint reph̃ensibilia bella. Ita ꝙ i bello sunt nocẽdi cupiditas vlciscẽdi crudelitas implacabilis anim⁹ ferocitas rebellãdi ⁊ libido dominãdi et silia. vt ait Augustin⁹ ꝙ manich. hec scribere pauca ꝓpulit amor christi atz vr̃i p aliq̃li tempamẽto. Qui dominationẽ vr̃am tribuat semper feliciter ꝓsperari.

Nota

Justũ bellum. quod.

Nota

Quot mõis iniustũ bellũ fit

Vim vi repellẽ

Finis Summe Raymundi.

Complemētū seu cōclusio cōmuuis Priuilegij

Unt igitur vniuersa. Hec ad pñs singl'are

s volumē cōgesta priuilegia sup̄scripta cōstitutiōes Regni polonie: q̄ sb̄ tpe a Boleslao Calissieñ duce ⁊ magno Kazimiro. vsq; ad nr̄a pñtia tpa autoritas p̄ncipum ꝓ Regni et incolarꝫ ei⁹ felici statu. edidit cōtinētia. quorꝫ tenores libris legum Ciuiliuꝫ ad reipublice Regni nr̄i stabilimētum vtilitatēq;. ꝑ dictum olī Kazimirꝫ magnuꝫ receptorꝫ añponim⁹: eorumq; oīm sicut vetustiora p̄posuim⁹ ac eis clauē apperitiōis ꝓcessum iuris et terminorꝫ ꝯseruationē cum alijs suo loco positis: tāq; Juris vehiculum atꝫ promulcum q̄ tutissime ꝑ oēs euētus iustitie vectitabitur sal⁹ ascripsimus. Sic infrascriptum nr̄m h̄ oīm extremo suprascriptorꝫ loco ponimus. Quod liceat nihil ꝯtineat cōstitutiōis noue: Ueterꝫ duntaxat ꝑhibēs sb̄ sacram̄ti munimīe robur: tñ qꝛ dum ī hac Radomieñ dieta cōi sb̄ditorꝫ conamine et instātia impetratum a nob̄ erat: ꝑ qd̄ nos reuera potius ꝓuocati ⁊ incittati: q̄ motu ꝓprio ꝑsuasi sumus ad istud edēdum cōe p̄uilegium ꝑ oēs voluminis passus sup̄scp̄tum fatebimur necessario vniuers̄ q̄bus expedit pñtib⁹ ac futurꝫ infrascriptum p̄uilegium dedisse occasionē nob̄. vt p̄uilegia vniuersa suprascripta cēsurā iustitie: statusq; publici ꝑstringētia: de thezauro Regni nr̄i publico: ac ex alijs publicis regni nr̄i scrinijs atꝫ locꝫ: q̄ꝫ sup̄ fit mētio sumpta ī man⁹ dederim⁹ sb̄ditorꝫ nr̄orꝫ. Quāobrē p̄uilegium infrascriptum. tāq; specialissimum et sb̄ditꝫ nr̄is g̃tissimum duplici scꝫ et materiali et sacramēti Sigillo munitum nō inter indaginum ābages suprascriptas: s̄ speciali descriptiōe exaratum atq; oīm vltimum: tāq; vectem ac sigillum p̄missorꝫ hēbit locum cui⁹ se (q̄tur tenor.

Priuilegiū generalis cōfirmationis Juriū specialr̄ ī Radom impetratū atꝫ cōcessum

i N noīe dñi amē. Ad ꝑpetuā rei memoriā Regnātiuꝫ ⁊ īpantium auspicia feliciora. sꝑ eueniunt. dum qd̄ sacris suis ꝓferr̄ et ꝓmittunt oraclis. ꝓ iure et iustitia ꝯsolatiōeq; sb̄ditorꝫ fidelium tenēdum. Id lr̄is etꝫ ꝑpetuis firmēt. ⁊ posterorꝫ notitie cōmēdēt. euo ꝑpetuo duratuꝫ. Proinde Nos Alexander de igr̄a Rex polonie Magnusdux Lituanie necnō terrarꝫ Crac̄. Sādomirie Siradie Lanc̄. Cuijauie Russie Prussie. ac Culmeñ.. ⁊ Elbingeñ Pomeranieq; dñs ⁊ heres ⁊c̄. Significam⁹ tenore pñtium q̄bus expedit vniuers̄ pñtib⁹ ac futurꝫ. harꝫ notitiā habiturꝫ Quia licet ī Sacris Maiestatis Regie nr̄e p̄micijs dum videlicet p̄ncipes. Spirituales ⁊ Seculares. Ceteriq; prelati Barones ⁊ Regnicole nostre felici aderāt Coronatiōi. vniuersa p̄uilegia ꝑ diuos olim añcessores nr̄os p̄ncipes duces Reges ⁊ ꝑ nos p⁹ felicē Coronationē nr̄am Regno

Complementum communis Priuilegij

Polonie. eiusq; Regnicolis concessa promisim⁹ inuiolabiliter tenē
Tamē ꝓpter maiorē eorum firmitatē annuētes votis Consiliarioꝝ
nostroꝝ et nuncioꝝ terraꝝ ex vniuersis regni terris in hac Conuen
tione existentium. Eorundem petitionibus et adhortationibus per
moti. non per errorem vl' improuide aut indeliberate. Sz ex speciali
virute et munificentia Regijs nr̄is ꝑ lr̄as perhennes pn̄tes nostras
ꝓmissionē illā nr̄am solidiorē firmiorēq; efficere cupien̄. vniuersaꝝ
terrarum nostrarum ac vniuersorum et singulorum Incolarum
terrarum earundem cuiusuis status Sexus conditionis et ordinis
existentium priuilegia: indulta: munimenta: statuta: donationes: li
bertates: prerogatiuas: immunitates: et quaslibet venditionum:
ac donationum inscriptiones. Sub quibuscunq; verboꝝ tenorib⁹:
modis: consuetudinibus: atq; dictis per Illustrissimos ac Serenis
simos predecessores nostros principes Reges reginas heredes et
duces polonie et pernosipsos Regno polonie ac p̄dictis et alijs vni
uersis terris iuste et legittime datas: donatas: concessas: et emana
tas: ac data donata: concessa: vendita: et emanata. tentaq; et obser
uata. quorum et quarum tenores hic habere volumus pro insertis
in omnibus ipsorum et ipsaꝝ modis: punctis: articulis: clausulis:
conditionibus: ⁊ consuetudinibus: roboranda: confirmāda: ⁊ gra
tificanda: ac roborandas: confirmandas: et gratificandas duxim⁹
et decreuimus. Roboramusq;: confirmamus: et gratificamus: ac
presentis sctipti patrocinio firmamus et approbamus illa et illas
vere perpetue indubie et in euum inuiolabilis firmitatis robur ob-
tinere. promitten̄. sub iuramento nostro. quod in predicta felici Co
ronatione nostra corporaliter prestitimus. illas et illa ac quodlibz
illorum: illarumq; in omnib⁹ predictis. eoꝝ earumq; modis: con-
suetudinibus: positionibus: descriptionibus: acticulis: punctis: ⁊
conditionibus: firmiter incōcusse: et inuiolabiliter. tenere. habere.
et obseruare. teneriq; haberi ⁊ obseruari facere. temporib⁹ ꝑpetuo
duraturis. Qꝛ si aliquid cōtra libertates priuilegia immunitates et
inra prefata Regni fecerim⁹. illud totum cassum irritum. inane nul-
lumq; esse volum⁹. ac decernimus ipso facto. atq; irritamus ⁊ cas-
samus tenore presentium mediante. In cuius rei testimonium Si-
gillum nostrum est presentibus subappēsum. Actum ī Cōuētione
generali Radomien̄ Sabbato Inuentionis sancte Crucis. Anno
dn̄i. Millesimo quingentesimo quinto. Regni nostri anno quarto.
Presentibus Reuerendissimis et Reuerendis in christo patrib⁹ do
minis Andrea Archiep̄o Gnezn̄ ⁊ primate Bernardino electo Leo

polien̄. Joh̄e Cracouien̄. Uincētio vladisl̄. Joh̄e poznan̄. Luca var
mien̄. eccl̄iaꝝ ep̄is: necnō magnificꝫ venerabilib⁹ ⁊ generos Spith
kone d̄ Jaroslaꝛv Castellano Cracouien̄. Joāne d̄ Tarnoꝛv Sādo
mirien̄. Nicolao Gardzina d̄ Ludbrantz Calissien̄. Petro Mijsch-
koꝛvski d̄ Miroꝛv Lācicien̄. Nicolao d̄ Cosczijeletz Brzesten̄. Ni
colao d̄ Crethkoꝛv Juniuladisl̄. Joh̄e d̄ Tarnoꝛv Russie. Nicolao
d̄ Curozꝛvālki Lublinen̄ Prādotha d̄ Thrczana Raꝛven̄. palatinis
Joāne Jarand d̄ Brudzoꝛv Calissien̄. Joāne d̄ przerāb Siradien̄.
Janussio Latalski Gnezn̄. Joāne Slupeczki Sādecen̄. Jacobo d̄
Sijelkilka voijnijcien̄. Petro Schaffranijecz d̄ pijeskoꝛvoskala.
Uislicien̄ Joāne iordan d̄ zalkliczin Bieczn̄ Stanislao d̄ mlodzeijo
ꝛvijcze Radomien̄. Martino Skrothnijczki de Boguria Zaꝛvij-
chosten̄. Stanislao d̄ Pothulicze mijedzirzeczen̄. Petro d̄ Opale
nijcza landen̄. Petro Gorski Nalkleñ. Nicolao d̄ Radzikoꝛv Do
brzinen̄. Petro d̄ Nijemijgloꝛvij Raueñ. Paulo d̄ Chotza polane
czen̄. Castellanis Joh̄e d̄ Laskoeccl̄ie Gnezn̄. ⁊ regni nr̄i Cācella-
rio. Jacobo d̄ Schidlouijecz thezaurario regni eiusdē. Alb̄to gor
ski scolastico Uladislauien̄. Nicolao d̄ Barthnijki custode ploceñ
eccl̄iaꝝ secretarijs nr̄is Nicolao Fijrleij d̄ dābrouijcza Uexillifero.
Cracꝫ. ⁊ capitāeo Lubliñ. Derslao Uijlczeck d̄ Lubijen leopolien̄.
Alb̄to Scora d̄ gaij dobrzinen̄. Stanislao d̄ Razanoꝛv Lublinen̄.
succamerarijs. Ceterꝫq; ꝯsiliarijs ⁊ Curien̄. nr̄is ad p̄missa testib⁹ fi
dedignis sincē ⁊ fidelib⁹ dilectꝫ: Datuz p man⁹ eiusdē venerabil̄ Jo
annis d̄ Laskoo Gnezn̄. eccl̄ie ⁊ regni nr̄i Cācellarij sincē nob̄ dilcti

Regie maiestatis ad regnicolas exhortatio.

Nos itaq; Alexāder Rex descp̄to ⁊ absoluto eiusmodi p̄uile
gioꝝ ⁊ aliaꝝ leguz eisdē p̄uilegijs, p cōis iusticie admī strati
one additaꝝ volumine: curas deiñ ⁊ sollicitudīes nr̄as r̄gias
ad defēsiōez ꝯ tartharoꝝ incurs⁹ opp̄tunā d̄o ꝓpitio ꝯferēduz duxi-
m⁹ Uos vniuersos sb̄ditos nr̄os p̄latōes dignitatuz ⁊ offōꝝ gereñ
p̄ntes ⁊ futuros r̄q̄reñ. vt duz ex nr̄a ⁊ oli añcessoꝝ nr̄oꝝ (vti ꝯcessu
equuz erat) aucitate r̄gia p̄ntia habuist p̄uilegia cōem iusticiā vr̄az
dirigētia p eoꝝ p̄cepta ac cōsilia tam administratiōes iusticie q̄z ali-
os euentus moderabimini: sicq; cuilibz id qd̄ suum est tribuere effe
ctualr̄ tribuēduz d̄clarabitꝫ: vos deniq; vniuersos cōitatuz cuncta
ruz nobiliuz ⁊ plebeioꝝ dilctōs fid̄les nr̄os: q̄ꝝ res agitur p domi-
b⁹ p vita. p maioribꝰ q; vr̄is p fid̄ deniq; orthodoxa vigore autorita
tis r̄gie nr̄e ⁊ v̄tutꝫ ⁊ fidei sinceritatꝫ indubitate vr̄e q̄ nob̄ estꝫ astri-
cti: hortamur: affectuoseq; req̄rim⁹. Quaten⁹: in reipublice tutelā

Alexandri Regis ad legatio ad bellu

Confirmatio. 43.

nobiscum accuratius intendeñ. ad arma tractãda se alacrius ꝓparent cognoscens extremuz in forib⁹ adesse piculũ: t q̃dẽ tale: q̃ cõis ꝓsal⁹ at q̃ libtas: oñs i se reliq̃s vite spes includẽs piclitatur: ꝫ vos potissimñ: q̃b⁹ vita i otio t voluptatuz illecebris ꝓsumitur libtati b⁹ ꝑ ipa ꝓuilegia ꝑt paulisꝑ suspeb t omissis eisq̃ t oi occupatiõe womestica womi flicti ad laborẽ tã dignũ nobiscũ accingamini q̃ll⁹ a vob vnq̃ clarior t vtilior assumi poterit: vos q̃z etiã q̃ womestict sollicitudinib⁹ pl⁹ eq̃ addicti estis: q̃b⁹ si ꝓ otium frui cupitt minime poterit: nisi armis vob ꝓus ꝓta fuerit securitas. Nunq̃ eñ regnis obuenit secura q̃es: nisi q̃ a laborib⁹ ducitur vẽturi nobiscuz ad plana arui Scithici, hostib⁹ q̃ istt nr̃is hẽditarijs: si fata ãnuent occursuri á eoz conatus q̃ nob vultutẽ imponẽ molluntur: deo ꝓpitio: ac sedis aplice fauore. Christianoz q̃q̃ ꝓncipum ꝑsidijs fulti deuicturi: á illos i interiora Scithie trãs Borysthenem Rhaas t Thanaí Me otumq̃ paludẽ ꝓpulsuri Suffitiãt ea ꝓ hac vice: dietã ꝑntẽ ꝓcludẽtia: modesta ꝓcepta nr̃a: t nõ mutiles ꝓsuasiões cum q̃b⁹ nos: inclite q̃ wom⁹ nr̃e familiã: felix q̃z imperiuz nr̃m vob: atq̃ benuolẽtie vniuersoz recõmittim⁹ diete ꝑnti finẽ imponeñ. t̃c.

Boristhenis. i. dnyepr. Raas. i. volha Thanais id est don.

Cãcellarij ad regiã maiestatẽ t ꝓmores regni excusatio

Remissime ac gliosissime ꝓnceps t womine dñe Alexãder rex gratiosissime: duz ꝓferẽte sacro tue maiestatt oraculo in istius diete fine silẽtium esset ꝓptereaq̃ sic a ꝓncipio sic in istoc calce recẽsitoz. p tuã Maiestatẽ ꝑuilegioz mihi Joanni de Lasko tui incliti Polonie Regni Cãcellario felici tue maiestatt imperio cõmoditas scribẽdi womaretur añ sacz istud tui ꝓspect⁹ oraculum t in vniuersoz hoz tue maiestatis fidelium ꝫ astãtium medio añq̃ moueãt hinc: t vbicunq̃ agẽt excusatiuncula effabor breuẽ. Tuo Serenissime Rex iussu labos exact⁹ ẽ iste. Vos Reuerẽdissimi Reuerẽdiq̃ in xp̃o pres. Ac magnifici: spectabiles: generosi: strennui: Nobiles t famati dñi fautores, honorãdi: chari frẽs t amici Regni ei⁹ dẽ incole laudatissimi, hortati estis exoptátes: vt plebiscituz Regni iureiurãdo roboratum eẽt Roborauit benigniter maiestas sacra ea deq̃ impauit scꝑti mãdare. Ego vo sic debui: sic Ma. Regie mãdata etiã sine pẽsitatiõe viriuz execut⁹ fui: Que q̃dẽ maiestas singula i cõi ꝑuilegio corrogata auscultari t manutueri velit. Vos vo prudẽtissimi dñi maiores honorãdi: frẽs: charicq̃ amici: sicut nouistis me iuniorẽ suum non inter codices legum: ꝫ inter aulas Reguz fuisse, ab ineunte etate vsatum: ꝓstitutionum legaliuz. ꝓcepta parum callentẽ. Sicq̃ suppellectil scripturaz ferme inopẽ dexteritate vra

credite. onus exacti operis non mea sponte: nec ausu priuato. Sed mandato Regio per me desumtum esse atq; completum. Profitēte istud palam per se in hac frequentia sua maiestate: ⁊ licet in eo viribus ꝓprijs diffisus onus tm̄ suscipere fuerim refragatus: sub quo non sudandum modo. sed procidendum timerē: Uerum cum nossez maiestatem suam imperij Jus omne in scriba Capellanoq; suo habere facilius ad sue maiestatis vota suz inflexus: munus ergo istud taliter persuasus obeundum putaui. integritatem laboruz honestiq; ꝓpositi telis exponēdo obtrectantiuz. Qui et si ꝑ se ꝓfessione sua digni nihil agant: aliquid tamen agentibus ꝓ malignitate nature inuidentes obstrepunt: In obtrectantium morsu atq; liuore omnē prudentiam suam constituētes. Quibus pro me vates coronat⁹ respondet. Quia locuti sunt aduersum me lingua dolosa ⁊ sermonib⁹ odij circumdederunt me: expugnauerunt me gratis. Quare in eo v̄tutez bonorum omnium quorum mihi merito magnifaciēda est autoritas ⁊ iudicium appello: impetraturum me id confisus. quaten⁹ ꝓpensam et deuotam in publicum bonum meam voluntatem. Licz videretur cuiq̄ imperfectior: grata sinceraq; mente accipiant boniq; consulaut. eripieñ me ⁊ huiusmodi labores meos a malignantium censura: mihiq; oblatrantium: difficile est em̄ cuiq̄ etiam integerrimo hac peste carere. Sicq; vl' natura vel malis moribus comparatum esse vt mutuo se rodeñ abinuicem consumamur. Uerum quidem virtute nō āmittente meritum suum: que quaq̄ versum fatis tracta agitataq; fuerit secura sequetur. Sed emersuros aliquos non dubito: qui inepto me tempore offitium huiusmodi desumpsisse arguent: arma impresentiarum potius fore tractanda: q̄ statuta conscribenda irrogantes. Sciāt ebetes ⁊ rerum imperiti magnos quosq; mundi principes ita bellis dedisse opam: vt nunq̄ vtilitatē conditionis legum intermitterent: cum ideo bella suscipiuntur: vt demum pax sequatur. Neq; qnisq̄ prestans clarusq; foris apparuit. nisi re prius domi rite composita: nec aliter splendidum condā in re militari maiorum nostroruz nomen resumere nos posse sperem⁹ nisi ordinatis domi moribus sanccitisq; legibus que vbiq; terraꝝ principibus a subditis fidelitatem subiectionē ⁊ obedientiam. Eisdēq; a dominis tranquilitatem equitatem ⁊ iustitiam stabiliorem procurant atq; conseruant: deum timere: ac charitatem (Cuiq; reddendo quod suum est) colere: ⁊ in virtute dei exercitium belli gerere perdocent. Hactenus hec ad excutienda maliuorum machinamenta vobis virtutis probatissime primoribus spiritualibus ⁊ secula-

ribus: qui bases estis Reipublice ⁊ item patritijs alijsq; ꝓceribus Regni vniuersis committam reliquum tutele excusationisq; mee: ac vti in prefatiuncula voluminis: sic etiam in isto eius complemẽto meipsum familiamq; meã iterum atq; iterum vobis recommendo felicibusq; vobis optimi poetarum verbis salue dicã. Ualete felices quibus ẽ fortuna peracta iam sua: quibus parta quies. Nos alia ex alijs in fata vocamur. ¶ Finis

¶ Explicit dextro sidere: Cõmune incliti Regni Polonie priuilegium: omni studio ac diligentia Cracouie in edibus Johãnis Haller ad cõmissionẽ Reuerendi pr̃is dñi Johãnis de Laskro: eiusdẽ Regni Cãcellarij impr̃ssuz. Quẽquidẽ libꝝ ⁊ alios quoscunq; ꝑ prefatum Haller. ea lege impressos quisq; nosse debet: vt nemo illos alibi gentium exaratos: Regno introducat Eosq; venales habeat graui sub pena: ac eorundẽ librorum ammissione vigore priuilegij: ipsi Haller per sacram domini Regis Polonie Maiestatẽ desuper gratiose ex Consilio sue Serenitatis Cõsiliariorum concessi: prout hocidem priuilegium latius continet

Anno domini M.CCCCC.
xxvij. Januarij .vj.

Registrum.

Tabula in Raymundi parthenopei iuris vtriusq; doctoris eminentissimi Summā: legum continentem in se quattuor libros. Quorumquidē primus de Jure personarum tractat. Secūdus de Jure rerum. Tertius de Jure Actionum. Quartus de vita et honestate clericorum determinat: ordine Abecedarij: per Johannē de Lasko Regni Polonie Cancellarium incipit viam facillime inuentionis in hac ipsa summa contētorum demonstrans:

De A

Autenticum instrumentum quid sit. Folio.iij.
Affinitas quid. folio.vij.
Apum natura que sit fo.xiij.
Alluuio quid folio.xiiij.
Aqueductus folio.xvij
Ascendentes folio.xxiij.
Agnati. folio.xxvj.
Arbor consanguinitatis quō formatur. fo.xxvj
Alienatio quid folio.xxviij.
Actiones ex contractib⁹ descendentes. fo.xxxij
Actiones ex delictis folio.xxxiij
Arre datio folio.xl.
Actio ex locato folio.xlij.
Actio negotiorum gestorum. folio.xliiij.
Actio famosa folio.xlvij.
Abigei folio.xlvij.
Actio de damno iniuria dato. folio.liij.
Actio de dammo cui competit. .liij.
Actiones tres .liij.
Actio directa. .liij.
Asilum quid lij.
Actio vtilis liij.
Actio in factum Folio.liij.
Animaduersiones ad quid institute fo.lviij.
Archidiaconi fo.lxj.
Abortiuum quomodo fit .lxj.

De B

Bella vnde orta Folio.j.
Bona matrimonij tria Folio.vij.
Breuilo qua substitutio folio.xxiiij
Beneficium senatuscon. macedo. folio.xxviij.
Beneficium restitutionis fo.xxviij.
Beneficium ne quis condemnetur .xxix.
Beneficium quo ne liber homo fo.xxix.
Beneficium seu priuilegium fori. fo.xxix.
Beneficium vocatum noua institu. folio.xxix
Beneficium noue institutionis fo.xxix.
Beneficium competens scola fo.xxx.
Beneficium qui conditio incerti folio.xxx.
Beneficiū iuris ypothecarum Folio.xxx
Beneficium senatuscon. vale. fo.xxx.
Beneficium reddibitorium fo.xxx.
Beneficium quantominoris. Folio.xxx.
Beneficium ambarum actionum. .xxx.
Beneficium ne quis vocetur in ius. .xxx.
Boristhenes.. Folio.lxvij.
Bellum iustum quomodo fiat Folio.lij.

De C

Contractus vnde inducti Folio.j.
Consuetudo quid folio.ij.
Consuetudo quomodo dicitur. Folio.ij.
Consuetudinis distinctio folio.ij.
Casus fer in quibus folio.iiij.
Causa matrimonij Folio.vj
Conditio licita Folio.vj.
Conditio impossibilis folio.vj.
Cognatio tripler. folio.vj.
Cognatio spiritualis. folio.vj.
Cognatio carnalis Folio.vj
Cognatio legalis. folio.vj.
Crimen in matrimonio folio.vj.
Consanguinei viri. folio.vij.
Consensus animorum duplex folio.vij.
Curator quid Folio.viij.

Registrum.

Contingium ob tria. fol.ir
Ciuitas quid. folio.rj
Ciuitas vnde folio.rj.
Ciuitas cur facta folio.rj.
Ciuitas et quibus constat folio.rj.
Consulum officium fo.rj.
Census vniuersitatis folio.rüj.
Corporalis res folio.rvj.
Collaterales fo.rviij.
Cognati qui. fo.rvij
Conditio indebiti folio.rxir.
Conditio sine causa foli.rxir
Commodatum in quibus folio.rxrj
Casus fortuiti qui folio.rxrij.
Creditum quid et vnde fo.rxriij.
Conuentionale pignus fo.rxriiij.
Consuetudo venetorum fo.rxriiij.
Constitutor folio.rxrv
Contractus innominatus fo.rlj.
Contractus prope quid fo.rlv
Contractus impropie fo.rlv
Contractuum species tres folio.rlv
Contractus nominati folio.rlv
Contractus innominati. folio.rlv
Contractus magis innominati folio.rlv
Commutatio quomodo fit. folio.lir

De D

Differentie iustitie et iuris folio.j.
Dupler ligamen sponsaliorum folio vij
Datiui tutores folio.viij
Domus quid folio.x.
Domus vnde folio.x.
Domus et quibus folio.x.
Domus ad quid facta folio.x.
Donatio quid folio.xir.
Donationis species tres folio.xir
Donatio simpler folio.xir
Donatio ꝓpter nuptias folio.xir.
Donatio mortis causa folio.xir.
Donatio inter virum et vxorem folio.xir
Donatio qua alter folio.xir.
Dos quid folio.xir
Dos profectitia folio.xir.
Dos aut donatio triplicis questus folio.xr.
Descendentes folio.xriij
Differentie inter mutuū ⁊ cōmodatū. fo.xriij.
Depositum vnde folio.xriij
Depositum quid folio.xrxij
Dolus quomodo presumitur foli.xrxiij
De tempore soluende pensionis folio.xlij
Differētia inter mutuū ⁊ locatum dupler xlir
Diuinatio quid folio.lj.
Diuinationis species folio.lj.

Duellum 212

Damnum quid folio.liij
De proscriptiōe pōt ꝙs venire ꝙmōis fo.lvj

De E

Er quo ius constat folio.ij
Error quadruplex folio.vj.
Error consensus folio.vj
Error persone folio.vj.
Error conditionis folio.vj.
Error fortune folio.vj
Extimata dos folio.xir
Extranei folio.xriij
Exheredare filios quare folio.xriij
Exemplaris folio.xriiij
Exceptio nonnumerate pecunie. folio.xlir
Epistola diui Adriani. folio.xlir
Exceptio doli mali folio.xlv
Emptio quando contrahitur folio.xl
Emphiteosis contractus folio.xlij
Extrema necessitas quid folio.xlvij
Ex rapina tres actiones oriuntur folio.xlviij
Ex quasi maleficio aliquis quinq; modis obligatur. folio.lv.
Expurgatio quid folio.lvij.
Expurgationis species due folio.lvij.
Expurgatio canonica folio.lvij
Expurgatio vulgaris folio.lvij
Expurgatio de crimine qualis folio.lvij.
Expurgatio pro debitis et ꝓmissis folio.lvij
Exul folio.lviij.

De F

Fornicatio carnalis folio.vij
Fornicatio spiritualis folio.vij
Fides folio.vij
Favor matrimonii folio.viij
Fetus pecudum folio.xvj
Feudum dupler folio.xviij
Fines qui folio.xir
Filij quatuordeciz de causis exheredāt fo.xriij
Fundus dotalis folio.xrviij
Fideiussor quattuor modis agere pōt. fo.xrxvj
Fraus de persona ad personā folio.xrxvj
Fraus de re ad rem folio.xrxvi.
Fraus de contractu ad contractum fo.xrxvi.
Fraus de nomine ad nomen folio.xrxvij.
Fraus de facto ad factum folio.xrxvij.
Furtum quid. folio.xlv.
Furtum vnde folio.xlvj.
Furti due species folio.xlvi
Furtum manifestum folio.xlvi.
Furtum non manifestum folio.xlvj
Fur manifestus dꝫ q̄ttuor modis folio.xlvi.
Fur occultꝰ dꝫ quattuor modis folio.xlvi.

Registrum

Furtum conceptum folio.xlvj.
Furtum oblatum folio.xlvj.
Furtum prohibitum Folio.xlvj.
Furtum non exhibitum. folio.xlvj
Fur turpissimus. fo.xlvj.
Fur de quo furto excusatur folio.xlvij
Furti actio quibus competit folio.xlvij.
Furem tribus modis impeti folio.xlvij.
Furti pena. folio.xlvij
Falsitas quid folio.l.
Falsum quid folio.l.
Falsum cõmittitur quattuor modis. fo.l.
False littere folio.l.
Falsus tutor folio.l.
Falsificate littere. folio.l.
Falsum dicto folio.l.
Falsum facto folio.l.
Falsum vsu committitur. folio.l.
Falsi qui folio.l.
Falsarij qui folio.l.

De G

Generale priuilegium folio.iij.
Gratiarij. Folio.iij
Gradus quid. folio.iij.

De H

Hominis conditio folio.iiij.
Honestas. folio.vij.
Heredis institutio quid folio.xx.
Hereditas quid folio.xxiij.
Hereditatis diuisionis due folio.xxiij.
Heres quid. folio.xxij.
Heredum differentie. folio.xxiij.
Heredem instituere. folio.xxiij
Homicidium quid. folio.lj.
Homicidium aliter. folio.lj.
Homicidium dupler committitur. folio.lj.
Homicidium facto. folio.lj.
Homicidium casu folio.lj.
Homicidium voluntate folio.lij.
Homicidia sine pena. folio.lij.

De I

Justitia quid folio primo
Jus quid folio primo
Jurisprudentia folio primo
Iustitie distinctio folio primo
Juris distinctio folio primo
Juris priuati distinctio folio primo.
Jus naturale folio primo
Jus gentium folio primo
Jus ciuile. folio primo.
Jus scriptum quid. folio.ij.
Jus legum quid folio.ij.
Instrumentum publicum folio.iij.
Impuberes. folio.iiij.
Impuberes femine. folio.iiij.
Impubes folio.iiij.
Impubes qui possit contrahere folio.iiij.
Incestus folio.vj.
In qualibet ciuitate tria debent esse genera rerum. folio.xij.
Incorporales res folio.xvj.
Iter. folio.xvj.
Interruptio fit multipliciter folio.xviij.
Institutio quid folio.xx.
In testamenti factione. folio.xxj.
Inuentarium quid. folio.xxij.
Instituere aliquem. folio.xxiij.
Judiciale pignus. folio.xxiiij.
Jus nouum. folio.xxv.
Inutiles stipulationes multe folio.xxv
Ineractiones et conducto. folio.xlij.
Iniuria quomodo infertur. folio.xlij.
Infamia dupler folio.xlvij.
Incendarius quid folio.xlix.
Incendium fit quadrifarie. folio.xlix.
Incendarium pena. folio.xlix.
Inscriptus folio.lviij.
In personis affligendis folio.lviij
Judices sunt multiplices. folio.lviij.
Judei non preficiantur alicui publico offitio. Folio.lxiij.
Justum bellum quod folio.lxv.
Iniustum bellum quod modis fit. fo.lxv.
Insidiarum distinctio. folio.lxj.

De L

Legalis iusticie distinctio. folio.j.
Lex quid. folio.ij.
Legum diuisio. folio.ij.
Leges humane. folio.ij.
Leges diuine. folio.ij.
Leges vnde folio.ij.
Lex honesta que folio.ij.
Lex naturalis quando folio.ij.
Liber folio.iiij.
Legittima etas que folio.iiij.
Legittimi tutores. folio.viij.
Legales serui. folio.x.
Limes. folio.xvij.
Limes. folio.xix.
Libertas folio.xix.
Libera dos. folio.xx.
Legatum. folio.xxij.
Linea quid folio.xxvj.
Lata culpa folio.xxxij.

Registrum.

Leuis culpa folio.xxxiij.
Leuissima culpa folio.xxxiij
Litterarum obligatio fo.xxxix.
Locatio quid folio.xlij.
Locatur quid folio.xlij.
Locari que possunt folio.xlij.
Locator pt inqlinū qnqz ō cāis expellere .xlj.
Luxurie species folio.xlviij.
Leges seu speculum Saxonū certis in articulis reprobari. folio.lxvj.

De M

Matrimonium folio primo.
Maiores qui folio.iiij.
Minores qui. folio.iiij.
Matrimonium quid folio.vj.
Matrimonij ethimologia folio.vj.
Matrimonium a deo folio.vj.
Matrimoniū p quē psensum fit folio.vj.
Matrimonia publice contrabenda. fol'.vj.
Matrimonium fidelium folio.vij
Matrimonium infidelium folio.vij.
Mercennarij serui folio.x.
Materia quid folio.xiiij
Mulsum ex quibus fit folio.xv.
Multis mōis res trāsferr aliena fo.xviij.
Multiplices impense i res dotales fo.xx.
Mutuum quid. folio.xxxj.
Mutuum vnde. folio.xxxj.
Mutui contracto fo.xxxj
Mutuum in tribus. Fol'.xxxj.
Mobile pignus Fol'.xxxiij.
Mandator fol'.xxxv.
Mandatum quid folio.xliij.
Mādatū ptrahitur quinqz modis. fo.xliij.
Mutuum in quibus contrabitur fo.xlix
Medicus homicida. Fo.lij.

De N

Naturalis iusticia Folio.j.
Non autenticum instrumentum fol'.ij.
Non autenticum sigillum. fol'.ij.
Naturales serui Folio.x.
Natura mutui. folio.xxxi.
Natura cōmodati Folio.xxxij.
Natura depositi Folio.xxxiij.
Natura emptionis folio.xl.
Natura non emptionis folio.xl.

De O

Operarij serui Folio.x.
Obligatio quid Folio.xxxi
Obligationis speties tres Folio.xxxi.
Obligatio naturalis. Folio.xxxi.
Obligatio ciuilis. Folio.xxxi.
Obligatio naturalis z ciuilis. Folio.xxxi
Obligatio ciuilium z naturalium Fol'.xxxi.
Obligationes ex contractu Folio.xxxi.
Obligationis recontractio. Folio.xxxi.
Obligatio. Fol'.xxxv.
Obligatio psensus ptrahit qnqz mōis. fo.xl.
Obligatio ex cōtractu quinqz modis. fo.xliij

De P

Publicum ius. Folio primo.
Priuatum ius Folio primo.
Primi legum conditores qui. folio.ij.
Priuilegium quid. Folio.iij.
Priuilegium vnde Folio.iij
Priuatum instrumentum Folio.iij.
Persone duplices. Folio.iiij.
Puberes duplices Folio.iiij.
Perfecte puberes. Folio.iiij.
Perfectissime puberes. Folio.iiij.
Pueri nequitia punienda Fol'.iiij.
Patrū ptātes septē in liberos. Fol'.iiij.
Perpetua cognationis prohibitas folio.vi.
Perpetua altera folio.vj.
Proles. folio.vij.
Princeps natural.xv.teneat. fo.xij.
Partus ancille fo.xvi.
Prescriptio triplex. nsn capio fol'.xviij
Paraferna quid. nb. folio.xx.
Preterire. folio.xxij.
Pupillaris substitutio. fol'.xxiiij.
Prorimior quis fol'.xxv.
Possessio bonorum fol'.xxvij.
Pignus quid fol'.xxxiij
Pignus dicitur. fol'.xxxiij.
Pignus ptrahitur duobus modis fo.xxxiij
Pignus quomodo cōtrahitur. fo.xxxiij.
Pignus triplex est. fol'.xxxiij.
Pretorium pignus folio.xxxiiij.
Pignus preterea duplex. fo.xxxiiij.
Pign' seipz nō mouēs, z ab alio mouet. xxxiiij
Promissio fit tribus modis folio.xxxiiij.
Promissio fit sub conditione folio.xxxiiij
Promissionum species tres folio.xxxv.
Promissio iudicialis. folio.xxxv.
Promissio pretoria folio.xxxv.
Promissio conuentionalis fol'.xxxv.
Plus quattuor modis accipitur folio.xxxv
Pactum quid folio.xxxvj.
Pactum vnde folio.xxxvj.
Pacta vtilia. folio.xxxvj.
Pacta inutilia. folio.xxxvj.
Pactū in fraudē diuersis fit modis fol'.xxxvj
Pacta que rata non habentur fol'.xxxvij.

286

Registrum.

Pacta nuda Folio.xxxvij
Pactum vestitū dr ser modis folio.xxxvij
Pactum proprie vestiri folio.xxxvij
Pactum expressum Folio.xxxvij
Pactum tacitum folio.xxxvij
Pacta clara folio.xxxvij.
Pacta obscura folio.xxxvij.
Pactum gratuitum Folio.xxxviij
Pactum nō gratuitum Folio.xxxviij.
Pactum legittimum folio.xxxviij
Pactum illegittimum folio.xxxviij
Pactis quō adjciat pena Folio.xxxviij
Pacta in rem Folio.xxxviij
Pacta in personam Folio.xxxviij.
Pacta vtilia folio.xxxix.
Pacta inutilia fo.xxxix
Pactū et pmissum in quo dr̄sit. folio .xxxix.
Permutatio folio.xl
Publicatio rerum folio.xl.
Prouerbium folio.xl.
Pericula rerum folio.xl
Permutatio quid folio.xlj
Permutatio quō contrahitur folio.xlj
Permutationis natura folio.xlj.
Per acceptilationem folio.xliij.
Per verborum solutionem folio.xliij.
Per nouationem folio.xliij.
Per delegationem folio.xliij
Per compensationem folio.xliij.
Per successionem folio.xliij.
Per obligationem folio.xliij
Per depositionem folio.xliij.
Per consignationem folio.xliij
Peculatus Folio.xlvij
Plagiarij folio.xlvij
Predo folio.xlvij
Predo ꝑprie folio.xlix
Predonum pena folio.xlix
Pena falsi fm leges Folio.l.
Pena falsi fm canones folio.l.
Prophetia folio.lj.
Pena damni multiplex folio.liij
Proscriptio in iure seculari folio.lvj
Proscriptionis tres species folio.lvj
Per que verba iudex proscribit folio.lvj
Propter quas res quis proscribitur folio.lvj
Pena quid folio.lviij
Pena fm leges folio.lviij
Pene in rem folio.lviij
Pene in personam folio.lviij
Pene ex contumacia folio.lviij
Pene ex delicto folio.lviij
Proscriptus folio.lviij
Pene rebꝰ inferuntur et psonis folio.lviij
Pena conuentionalis folio.lviij

De Q

Quando contentiones exorte Folio.j.
Querela horū temporum fo.ij
Quando leges firmantur Fo.ij.
Quis possit priuilegia concedere Fo.iij.
Quantum durat priuilegium Fo.iij
Qñ et quot modis tollitur priuilegiū Fo.iij
Quot modis tollitur paterna ptās Fo.v
Qui ob famosum crimē dānati Fo.v
Quando sponsi ad contrahendum Fo.v.
Qui vsum nudum habet Fo.xvij
Qui vsum edium habet Fo.xvij.
Quidecim psone nō pñt testari Fo.xij
Quattuor de causis res alienantur Fo.xxviij
Que cōmodare possumus Fo.xxxij
Qui possūt fieiubere Fo.xxxv.
Quibꝰ cauſ iqlinꝫ ꝑt locatores i iuitū dsere f.xlij
Quis possit agere pro homicidio Fo.liij

De R

Rectores ciuitatis quattuor Folio.xj
Rector ciuitatis quinq; teneat Fo.xj
Rectoris officiū fo.xj. Res dei tuā. Fo.xij.
Res sacre Fo.xij. Res rdigiosē. Fo.xij
Res sacris annere Fo.xij
Res vniuersitatis tantum Fo.xij
Regula magistralis Fo.xxvij.
Res dicūtur cōmunes tripliciter Fo.xxviij.
Res cōmunes ex testato Fo.xxviij
Res cōmunes ab intestato Fo.xxviij.
Res cōmunes ex societate Fo.xxviij
Res cōmunes.et indiuisibiles Fo.xxviij
Res ipuberis quadruplices Fo.xxviij
Res litigiosa fo.xxviij Reus vñ Fo.xxix
Regula creditorum generalis Fo.xxxiij.
Raptor quid Fo.xlviij
Rapina in quibus fiat Fo.xlviij
Raptus in quibus Fo.xlviij
Rapine crimē ꝑmittit ser mōis Fo.xlviij
Raptus ꝑprie Fo.xlviij
Rigor iudicialis qualis est fo.lij.
Raas fo.lvii. Relegatꝰ fo.lviij

De S

Statutum primum conditū Folio.i.
Scripta lex et non scripta fo.ii.
Species priuilegiorum fo.iii.
Speciale priuilegium fo.iii.
Sigillum quid fo.iii
Sigillum dupliciter fo.iii
Seruus qui fo.iiii
Semipuberes qui Folio. iiii.

Simonia — fol. lxii

Registrum.

Stulti et furiosi. folio.iiij.
Sponsalia que folio.v.
Sponsalia vnde folio.v
Stipulatio quid folio.v
Sponsalia.v.modis contrahuntur. folio.v.
Spōsalia nō min⁹ q̄z iter septēnes cont. fo. v.
Sponsaliorum effectus qui folio.v.
Solēne votum folio.vj.
Sacramentum folio.vij
Serui sunt quadruplices folio.x.
Species quid folio.xiiij.
Seruitutes folio.xvij
Species vsucapionis vnica folio.xviij
Species prescriptionis tres folio.xviij.
Species dotis tres folio.xix
Species testamenti due folio.xxj
Simplex diuisio hereditatis folio.xxiij.
Substitutio quid folio.xxiiij.
Substitutionis ethymologia folio.xxiiij.
Substitutio obliqua folio.xxiiij
Substitutio directa folio.xxiiij
Substitutio vulgaris folio.xxiiij.
Substitutiōes in quo differāt folio.xxiiij.
Sui heredes qui folio.xxiiij.
Sex gradus successiōis folio.xxvij.
Species crediti due folio.xxx.
Stipulationes quare inuente folio.xxxv
Societas quid folio.xliij
Societas in quibus fit folio.xliij.
Societas q̄diu manet folio.xliij
Solutio quid folio.xliiij
Solutionis species due folio.xliiij
Soluere qui debeat folio.xliiij
Sacrilegium folio.xlvij
Sacrilegiū q̄d.et quot modis fit folio.xlviij.
Sacrilegorum pena folio.xlviij.
Sacrilegium rursus folio.xlviij
Sors quid folio.lj.
Sortilegi qui folio.lj

De T

Tredecim de causis spōsalia soluunt folio.v
Temporalis cognatio folio.vj
Tutela quid folio.viij
Tutor quid folio.viij
Tutor quasi tuitor folio.viij.
Tria genera tutorum folio.viij
Testamentarij tutores folio.viij
Tutela octo modis finitur folio.viij
Tutores ⁊ curatores.xiiij.causis execu. fo.ix
Tutor octo de causis fit suspectus folio.ix
Tria in ciuitate hominū genera folio.xj.
Tria bonum consilium impedientia folio.xj.
Testamentum vnde folio.xx
Testamentum quid folio.xx
Transactio folio.xxxix
Transactionis folio.xxxix
Thanais folio.lxvij

De V

Vita actiua folio.ix
Vita contemplatiua folio.ix
Vt ciuitas per leges bene regatur folio.xi
Via folio.xvij.
Via stricta folio.xvij
Via lata folio.xvij
Vsufructus.a ꝓprietate differt folio.xvij.
Vsufructus vbi constituitur. folio.xvij.
Vsufructus quando terminatur folio.xvij
Vsucapio qualis esse debet folio.xviij.
Vtilitas vsucapionis folio.xviij.
Vulgaris substitutio folio.xxiiij.
Verbis obligatio cōtrahitur folio.xxxiiij
Venditio et emptio inter quos fit folio.xl
Vispilio folio.xlviij
Vsura quid folio.xlix
Vsura dicitur folio.xlix
Vsure in septē casib⁹ licite petunt. folio.xlix
Vulnus. folio.lvij.
Vtrum pena personalis.possit ī pecuniariā ꝑmutari folio.lix
Vtrū pēa crimīal' possit ī crimīalē ꝑmutari.lix.
Vtrum pena soluta stet adhuc in sentētia ab arbitris pronunciata folio.lix
Vtrū q̄s possit puniri ꝓ alteri⁹ d̄licto: fo.lix.
Vtr̄ q̄s possit sine culpa puniri sedata tñ cā.lix
Vtrū iudices.aut dñi possint de iure aīaduertē in subditos suos folio.lix
Vtrū q̄s ꝓ vno delicto duas vel plures penas sustinere debeat folio.lix
Victrici folio.lxij
Vtrum liceat vim vi repellere folio.lij.
Vim vi repellere folio.lxv

De Y

Ypotheca folio.xx

BIBLIOTH: UNIV: JAGELLONICAE

Anno domini 1548

Laski
Constitutiones
Poloniae.